FORUM ECCLESIASTICUM,

IN QUO

JUS CANONICUM UNIVERSUM,

Librorum ac Titulorum ordine per Quæſtiones & Reſponſa,

Tam Canoniſtarum Veterum & Recentiorum, quàm Legiſtarum,

IN IIS, QUÆ UTRIQUE JURI, CANONICO ET CIVILI COMMUNIA SUNT,

Authoritate ſtabilita, Methodo clara & facili explanantur.

AUTHORE

R. P. PETRO LEURENIO
SOCIETATIS JESU,
SS. Theolog. Doctore, & SS. Canonum quondam Profeſſore.

LIBER V. DECRETALIUM.

NAPOLI

VENETIIS, MDCCXXIX.
Apud Jo: Baptiſtam Recurti, ſub Signo Religionis.
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

Digitized by Google

INDEX
TITULORUM, CAPITUM, AC QUÆSTIONUM LIBRI QUINTI DECRETALIUM.

TITULUS I.

De Accuſationibus, Inquiſitionibus, Denunciationibus.

CAP. I.

De variis modis procedendi contra criminoſos, & in ſpecie de accuſatione.

QUæſt. 1. Quot modis cauſæ & actiones criminales deducantur in judicium.
Quæſt. 2. Delictum quodnam & quotupliciter notorium.
Quæſt. 3. Quæ requirantur, ut Judex non ſervato juris, ſeu proceſſus judicialis ordine contra crimina notoria procedat.
Quæſt. 4 In quibus itaque in ſpecie juris ordine non ſervato Judex procedere poſſit ad dicta crimina notoria punienda.
Quæſt 5. Quodnam, & quotupliciter dicatur quis deprehenſus in flagrante, & num contra eum procedi poſſit non ſervato juris ordine.
Quæſt. 6. Accuſatio qualiter definiatur.
Quæſt. 7. Quæ forma accuſationis criminalis inſtituenda.
Quæſt. 8. Num accuſationi præmittenda monitio, aut fraterna correctio.
Quæſt. 9. Quinam criminaliter accuſare poſſint.
Quæſt. 10. Quinam accuſare prohibeantur.
Quæſt 11. An plures ſimul eundem accuſare poſſint.
Quæſt. 12. Procuratores num accuſare poſſint.
Quæſt 13. Qualiter inhabiles ad accuſandum repelli poſſint & debeant ab accuſando, ut non valeat proceſſus.
Quæſt. 14. An & qui obligentur accuſare criminaliter.
Quæſt. 15. Num accuſatione inchoata deſiſtere ab ea poſſit accuſator, & quas pœnas deſiſtens incurrat.
Quæſt. 16. Quinam accuſari poſſint, aut nequeant.
Quæſt. 17. Num accuſatus abſolutus, vel condemnatus denuo de eodem delicto accuſari poſſit.
Quæſt. 18. Qui ſint effectus accuſationis, ſeu quas obligationes, favores vel odia cauſet reſpectu Judicis, accuſatoris, accuſati.
Quæſt. 19. Accuſatore non probante, vel ſe abſentante, vel mortuo & reo interim infamato, qualiter procedere debeat Judex.
Quæſt. 20. Accuſatio quibus modis ceſſet, ſeu extinguatur ante latam ſententiam, irrogatamque pœnam.

CAP. II.

De Denunciatione.

QUæſt. 21. Quid ſit denunciatio in genere.
Quæſt. 22. Quotuplex ſit denunciatio.
Quæſt. 23 An & qualiter denunciationi Evangelicæ præmittenda monitio ſecreta delinquentis.
Quæſt. 24. Quinam charitativè denunciare poſſint, aut etiam ad hoc obligentur.
Quæſt. 25. Quænam delicta charitativè denunciari poſſint.
Quæſt. 26. Facta denunciatione charitativa qualiter procedere debeat Superior.
Quæſt. 27. An & quando Superior delicta occulta ſibi charitativè denunciata revelare, hauſtaque ex hac denunciatione ſcientia uti poſſit.
Quæſt. 28 An & qualiter Prælatus Paterfamilias, Ludimagiſter conſtituere poſſit aliquos, qui ſuorum delicta obſervent ad charitativè ea ſibi denunciandum.
Quæſt. 29. Qualiter charitativè denuncians in denunciando procedere debeat.
Quæſt. 30 Quinam judicialiter denunciare & denunciari poſſint, aut non poſſint.
Quæſt. 31. An & quinam obligentur ad denunciandum judicialiter citra præceptum Judicis vel Superioris.
Quæſt 32. Reſpectu quorum delictorum ſit obligatio denunciandi ea judicialiter orta ex interrogatione vel præcepto Superioris.
Quæſt. 33. Quamdiu durent hæc edicta, eorumque obligatio poſt eorundem promulgationem.
Quæſt. 34. An denunciationi judiciali præmittenda ſit bina monitio charitativa.
Quæſt. 35. Quænam requirantur ad legitimè procedendum in denunciatione judiciali.
Quæſt. 36 Quænam delicta judicialiter denunciari poſſint, vel non poſſint.
Quæſt. 37 Coram quo fieri poſſit denunciatio judicialis, ſeu cujus ſit eam admittere.
Quæſt. 38. Facta denunciatione judiciali qualiter procedere poſſit ac debeat Judex.
Quæſt. 39. Quinam ſint effectus denunciationis judicialis.

Digitized by Google

C A P. I I I.

De Inquiſitione .

QUæſt. 40. Inquiſitio quid ſit , & quotuplex .
Quæſt. 41. Quinam & contra quos inquirere poſſint , vel non poſſint .
Quæſt. 42. De quibus delictis inquiri poſſit ex officio nemine accuſante aut denunciante .
Quæſt. 43. Fama & infamatio quæ & quotuplex , qualem probationem faciat , & quali ipſa probatione indigeat .
Quæſt. 44. An & quando infamia prærequiratur ad inquirendum generaliter .
Quæſt. 45. Ad inquiſitionem mixtam an & qualiter prærequiratur infamatio .
Quæſt. 46. An & quando prærequiratur infamia inquirendi ad inquiſitionem ſpecialem .
Quæſt. 47. Ut procedatur ad inquiſitionem ſpecialem judicialem ex fama præſertim contra Prælatum , quæ requirantur .
Quæſt. 48. An & qualiter ad inquiſitionem ſpecialem requiratur , ut conſtet de corpore delicti .
Quæſt. 49. Quænam exprimenda in interrogatione , ſeu inquiſitione ſpeciali ut valeat .
Quæſt, 50. Quænam proponi debeant ei , qui inquiritur , & communicari .
Quæſt. 51 An & quis ordo judiciarius ſervandus in judicio inquiſitionis ſpecialis , ut valeat .
Quæſt. 52. An inquiſitus & interrogatus teneatur dicere veritatem , aut liceat eum inducere blandis verbis , aliiſque mediis ad eam dicendam , & num eidem imponi poſſit juramentum de dicenda veritate , & quid , ſi perjurium committat .
Quæſt. 53 Num in inquiſitione ſpeciali interrogari poſſit de ſociis .
Quæſt. 54 In quo loco & quibus ſumptibus facienda inquiſitio .
Quæſt. 55. An & qualiter ceſſet inquiſitio per ſupervenientem accuſationem .
Quæſt 56 An & qualiter validetur inquiſitio inepta per confeſſionem rei .
Quæſt. 57. Qua pœna puniatur delictum detectum & probatum via inquiſitionis .
Quæſt. 58. An & qualiter procedendum non ſervato juris ordine in delictis & malefactoribus notoriis .
Quæſt. 59. An præter hos jam declaratos modos deducendi crimina in judicium ſint alii , & qui illi .
Quæſt. 60. Qualiter procedatur in delictis in flagrante comprehenſis .

T I T U L U S II.

De Calumniatoribus .

QUæſt. 61. Calumnia quid ſit & quotuplex .
Quæſt. 62. Quænam in ſpecie ſint præſumptiones ejuſmodi .
Quæſt. 63. Num cauſæ jam enumeratæ liberent quoque accuſatorem deficientem in probatione ab actione injuriarum .
Quæſt. 64. Quænam ſint pœnæ falsò accuſantis aut denunciantis , quem juſta aliqua excuſatio à dolo & animo calumniandi non excuſat .
Quæſt. 65. An & aliis modis quàm calumniosè accuſando delinquat accuſatores .
Quæſt. 66. Qualiter punienda prævaricatio & tergiverſatio .
Quæſt. 67. Tergiverſationis pœnæ qualiter evitentur abolitione , quid ea ſit & quotuplex , qualiter , à quibus & pro quibus concedatur , quis ejus effectus .

T I T U L U S III.

De Simonia , & ne aliquid pro ſpiritualibus exigatur , & promittatur .

C A P. I.

De Simoniæ Origine , Natura & Varietate .

QUæſt. 68. Simonia unde ſic dicta , quid ſit , ſeu qualiter definiatur .
Quæſt. 69. Qualem malitiam contineat Simonia , & in ſpecie , num à mortali excuſet parvitas materiæ .
Quæſt. 70. Qualiter Simonia dividatur in eam , quæ eſt juris divini , & quæ eſt juris eccleſiaſtici .
Quæſt. 71. Qualiter Simonia dividatur in mentalem , conventionalem & realem , & quæ ſingularum natura .

C A P. I I.

De materia Simoniæ , merce nimirum , quæ datur , & pretio , pro quo datur ſpirituale .

QUæſt. 72. Quæ veniant in Simonia nomine mercis & pretii , & hoc quotuplex .
Quæſt. 73. Qualiter committatur Simonia circa merè & intrinſecè ſpirituale , puta gratiam , Sacramenta , Sacramentalia .
Quæſt. 74. An & qualiter committatur Simonia dando vel exigendo quid temporale per modum ſtipendii pro adminiſtratione Sacramentorum & Sacramentalium , & aliorum actuum ſpiritualium præſtatione .
Quæſt. 75. Quid ſit ſpeciale circa temporale , tanquam ſtipendium pro legenda miſſa .
Quæſt. 76. An & qualiter poteſtas juriſdictionis , ſeu juriſdictio eccleſiaſtica tam reſpectu fori interni , quàm externi , uti & juriſdictio temporalis ſit materia Simoniæ .
Quæſt. 77. An & qualiter committatur Simonia exercendo vel omittendo actus juriſdictionis eccleſiaſticæ , & in ſpecie abſolvendo , diſpenſando , aſſiſtendo matrimoniis &c.
Quæſt. 78. An Simoniacum ſit dare & recipere temporale tanquam pretium pro præſtito aut præſtando patrocinio , etiam ferendo teſtimonio in cauſis ſpiritualibus .
Quæſt. 79. An Simoniacum ſit pro compenſanda interceſſione impenſa ad obtinendum alteri beneficium , ordinem , diſpenſationem , ſimilemve gratiam ſpiritualem dare quid temporale .
Quæſt. 80 An ſimoniacum ſit pro precibus aut virtutis exercitio , aliove bono opere ſupernaturali exigere , aut dare temporale , aut etiam ſub ſpe obtinendi temporale orationes offerre .
Quæſt. 81 An Simoniacum ſit pro ingreſſu & receptione in Religionem exigere , aut recipere temporale quid .
Quæſt. 82 Qualiter in conceſſione ſepulturæ committatur vel non committatur Simonia .
Quæſt. 83. An & qualiter committatur Simonia in doctione & promotione ad doctoratum & magiſterium .
Quæſt. 84. Donationes gratuitæ an , & qualiter ſint materia Simoniæ .

Quæſt.

Quæſt. 85. An & qualiter circa jus percipiendi decimas eccleſiaſticas committatur , aut non committatur Simonia .

C A P. III.

Qualiter Simonia committatur in materia beneficiali .

QUæſt. 86. Qualiter committatur circa jus patronatus .

Quæſt. 87. An & qualiter in præſentatione ad beneficia committatur Simonia .

Quæſt. 88. Qualiter committatur vel non committatur Simonia in electione & poſtulatione .

Quæſt. 89. An & qualiter committatur Simonia in collatione beneficiorum .

Quæſt. 90. An & qualiter committatur Simonia in permutatione beneficiorum .

Quæſt. 91. Qualiter Simonia committatur in reſervatione , ceſſione & translatione penſionum .

Quæſt. 92. An & qualiter committatur Simonia in reſignatione beneficiorum .

Quæſt 93. An Simoniacum ſit dare temporale quid ad redimendam vexam , ortam circa conſecutionem vel poſſeſſionem beneficii .

Quæſt. 94. An Simoniacum ſit ab eo , qui de novo receptus in Canonicum pro , vel in admiſſione in poſſeſſionem Canonicatus vel beneficii , vel ad perceptionem diſtributionum ante vel poſt exigi , vel ſolvi quid temporale , v. g. pecuniam aliquam , vel partem fructuum primi anni , prandium vel convivium & ſimilia pro Canonicis vel beneficiatis illius Eccleſiæ .

C A P. I V.

De Amiſſione , Dimiſſione , Vacatione Beneficiorum ſimoniacè obtentorum , & Pœnis Simoniacorum .

QUæſt. 95. An & qualiter Simonia commiſſa in reſignatione præjudicet reſignanti , aut etiam commiſſa ab uno ex reſignantibus noceat alteri ignoranti .

Quæſt. 96. An & qualiter & cui reſtituendum pretium acceptum in reſignatione & collatione beneficiorum .

Quæſt. 97. An & qualiter ſimoniacè proviſus de beneficio teneatur illud dimittere .

Quæſt. 98. An ob Simoniam vacet beneficium , & reſervetur Papæ .

Quæſt. 99 Simonia qualiter conſtare debeat , aut ea quomodo probetur in Ordine ad incurrendas pœnas .

Quæſt. 100. An & qualiter ob Simoniam mentalem & confidentialem infligatur privatio beneficiorum .

Quæſt. 101. An & qualiter vacent beneficia ob Simoniam confidentialem .

Quæſt. 102. An & qualiter de Simonia (& in ſpecie de confidentiali) conſtare debeat , eaque probari in Ordine ad eam puniendam , impetrandumque beneficium, circa quod commiſſa .

Quæſt. 103 An & qualiter ob Simoniam mentalem , & conventionalem realem infligantur privatio beneficiorum , aliæque pœnæ .

Quæſt. 104. Ob Simoniam confidentialem qualiter inducantur privatio beneficiorum , aliæque pœnæ .

Quæſt. 105. Quæ pœnæ incurrantur propter commiſſam Simoniam realem circa beneficia eccleſiaſtica .

Quæſt. 106. Quæ pœnæ Simoniæ in caſu , quo quis beneficium obtinuit per Simoniam ab alio commiſſam .

Quæſt. 107. Quæ pœnæ Simoniæ commiſſæ circa ſuſceptionem & collationem Ordinum .

Quæſt. 108. Quæ pœnæ in jure ſtatutæ contra Simoniam admiſſam in Religionis ingreſſu .

Quæſt. 109. Quis ſit Judex competens in crimine Simoniæ .

Quæſt. 110 Quiſnam poſſit eſſe accuſator & teſtis in hoc crimine .

Quæſt. 111. Quinam abſolvere poſſint ab excommunicatione , ſuſpenſione & depoſitione incurſa ob Simoniam .

Quæſt. 112. Quis tollere poſſit inhabilitatem Simoniaci ad retinendum , vel denuo obtinendum beneficium ſimoniacè obtentum .

Quæſt. 113 Quis abſolvere poſſit ab interdicto ingrediendi Eccleſiam incurſam à ſimoniacè ordinante .

Quæſt. 114. An & ex quibus cauſis Papa diſpenſare ſoleat in pœnis Simoniæ .

Quæſt. 115. An hoc ipſo , quòd Papa inhabili conferat beneficium , cenſeatur cum illo diſpenſare .

Quæſt. 116. Quo recurrendum pro petenda & obtinenda abſolutione & diſpenſatione à pœnis Simoniæ , & qualiter concipienda ſupplicatio .

Quæſt. 117 Quæ forma ſervanda in ipſa abſolutione & diſpenſatione , ejuſque executione .

T I T U L U S IV.

Ne Prælati Vices ſuas vel Eccleſias ſub annuo cenſu aliis relinquant .

QUæſt. 118. An & qualiter Prælati vices ſuas vel Eccleſias ſub annuo cenſu aliis relinquere poſſint .

Quæſt. 119 Num poſſeſſiones , reditus Eccleſiæ , fructuſque beneficiorum pro annuo cenſu elocari poſſint .

Quæſt. 120. Quæ pœnæ conſtitutæ contra dictam prohibitionem concedentibus & recipientibus juriſdictionem exercendam pro pretio , ſeu annuo cenſu ejuſve exercitium .

Quæſt. 121. Qualiter Papa ſine Simonia exigat & recipiat annatas .

T I T U L U S V.

De Magiſtris , & ne aliquid exigatur pro licentia docendi .

QUæſt. 122. Litteratorum gradus quotuplices ſint , & quid ſinguli importent .

Quæſt. 123 Penes quos ſit hos gradus litterarios decernendi & conferendi poteſtas .

Quæſt. 124 Qualiter & quale promotioni ad dictos gradus præmittendum examen .

Quæſt 125. An & quibus privilegiis fruantur Magiſtri, ſeu Doctores & Licentiati , vel etiam ſtudentes his facultatibus .

Quæſt. 126 Quis inter Doctores ordo quoad præcedentiam in itu , in ſeſſione , in congreſſibus , latione ſuffragiorum &c. ſervandus .

Quæſt. 127 Num illicitum & ſimoniacum ſit dare , vel exigere aut recipere aliquid pro datione licentiæ docendi.

Quæſt. 128 Num illicitum ſit & ſimoniacum pro ipſa doctione & officio docendi recipere ſtipendium pecuniarium .

Digitized by Google

TITULUS VI.

De Judæis & Saracenis , & eorum ſervis .

QUæſt. 129. Judæi & Saraceni qui ſint , & unde dicantur .
Quæſt. 130. Num Judæi licitè in locis Chriſtianorum à Principibus Chriſtianis recipiantur , receptique tolerentur , & Synagogas ſuas habeant .
Quæſt. 131. Qualis communicatio cum Judæis prohibita ſit Chriſtianis .
Quæſt. 132. An & qualiter liceat Judæis habere ſervum, vel mancipium Chriſtianum .
Quæſt. 133. Num prohibitum Chriſtianis fœminis , eſſe obſtetrices & nutrices infantium Judæorum .
Quæſt. 134. An liceat Chriſtianis vendendo , emendo contractus celebrare cum Judæis .
Quæſt. 135. Num Judæi fungi poſſint officio publico , & capaces ſint Juriſdictionis inter Chriſtianos , & quid de hoc quoad Neophytos .
Quæſt. 136. Num Judæi poſſint eſſe legatarii , & inſtitui hæredes à Chriſtianis .
Quæſt. 137. Num Judæus inter Chriſtianos habere poſſit bona ſtabilia .
Quæſt. 138. An inſtituere poſſint actiones , & coram quo .
Quæſt. 139. An filius Judæi converſus & baptizatus ſuccedat patri in bonis jure hæreditario .
Quæſt. 140. Num licitè Judæorum Cœmiteria violari poſſint , & quæ ea violantium pœna .
Quæſt. 141. Num Principes Chriſtiani ſubjectos ſibi Judæos , Saracenos , aliosque infideles cogere poſſint ad fidem vel baptiſmum , aut eorum infantes iiſdem invitis curare baptizari .
Quæſt. 142. An & qualiter Judæi habitum diſtinctum à Chriſtianis ferre teneantur , & ritus ſuos ſervare permittantur .
Quæſt. 143. Num liceat Judæis exercere uſuras .
Quæſt. 144. An & ſub quibus pœnis prohibitum Chriſtianis deferre arma , aliasque merces Saracenis .
Quæſt. 145. An licitum ſit Judæis non ſubditis, aliisque infidelibus ob ſolam infidelitatem aut idololatriam inferre bellum , eoſque ſpoliare terris & poſſeſſionibus ſuis , & è contra fœdus cum illis inire .
Quæſt. 146. A quo Judæi & delinquentes poſſint ac debeant puniri .
Quæſt. 147. Utrum Judæi , aliique infideles confugientes ad Eccleſias gaudeant immunitate Aſyli .

TITULUS VII.

De Hæreticis.

CAP. I.

De Hæreſi & Hæreticis , eorumque credentibus , receptoribus , fautoribus

QUæſt. 148. Hæreſis unde dicta , & quid ſit .
Quæſt. 149. An diſſentiens ſpeciali revelationi ſit Hæreticus punibilis ab Eccleſia .
Quæſt. 150. An ſolo verbo aut facto diſſentiens , interiùs verò verum retinens , ſit Hæreticus punibilis ab Eccleſia .
Quæſt. 151. Num Hæreticus ſit tenens verum , dum putat , eſſe illud contra fidem .
Quæſt. 152. Quotuplex ſit Hæreſis .
Quæſt. 153. An & qualiter prohibitum communicare cum Hæreticis .
Quæſt. 154. An , quibus & quando liceat Catholicis diſputare cum Hæreticis .
Quæſt. 155. An & qualiter tolerandi Hæretici , iiſque concedendum Religionis ſuæ liberum exercitium .
Quæſt. 156. An & qualiter Principes Catholici poſſint ad bellum gerendum , aut quod de facto geritur , fœdus inire cum Hæreticis , aliiſque infidelibus , de præbendo iis auxilio , contra alios Principes præſertim Catholicos .
Quæſt. 157. Nomine librorum Hæreticorum qui veniant , & an & qualiter eorum impreſſio , lectio, retentio , defenſio ſit prohibita .
Quæſt. 158. Quid ſentiendum de Bulla Cœnæ , num in ordine ad prohibitionem & cenſuras in libris jam enumeratis contentas ſit ubique in rigore recepta .
Quæſt. 159. Quinam dicantur credentes , receptatores , fautores Hæreticorum .

CAP. II.

De Pœnis eccleſiaſticis & temporalibus Hæreticorum .

QUæſt. 160. An & quæ Hæreſis incurrat pœnas eccleſiaſticas jure canonico ſtatutas .
Quæſt. 161. In ſpecie an & qualiter ob Hæreſin incurratur excommunicatio ab Hæreticis & credentibus, receptatoribus , fautoribus eorundem .
Quæſt. 162. An & qualiter ob Hæreſin , Hæreticorumque fautoriam , receptionem , defenſionem incurratur irregularitas .
Quæſt. 163 Num Hæretici , eorumque credentes , fautores priventur officiis & beneficiis eccleſiaſticis ante Hæreſin legitimè obtentis .
Quæſt. 164. An igitur etiam Clericus lapſus in Hæreſin, & mox ſincerè converſus ſit privandus officiis & beneficiis .
Quæſt. 165. Quid ſentiendum de filiis & nepotibus Hæreticorum , eorumque credentium , receptatorum , fautorum &c. quoad irregularitatem ad Ordines , tam ad obtinenda , quàm retinenda beneficia , & officia eccleſiaſtica .
Quæſt. 166. An & qualiter incurrant infamiam Hæretici , credentes , fautores , receptatores & filii eorum .
Quæſt. 167 An & quando Hæretici , eorum credentes , receptores priventur ſepultura eccleſiaſtica , & quæ pœnæ ſepelientium illos .
Quæſt. 168. Degradatio Hæreticorum quid ſit, coram & à quibus qualiterque infligenda ob Hæreſin, & qualiter evitanda .
Quæſt. 169. Quæ pœna eccleſiaſtica ſtatuta de Hæreſi ſuſpectis .
Quæſt. 170 An quoque de jure civili incurrant infamiam & inhabilitatem ad honores & officia, & actus civiles .
Quæſt. 171. An & qualiter Hæretici ſint inteſtabiles, inſtitui Hæredes , & ab inteſtato ſuccedere nequeant .
Quæſt. 172. An & qualiter confiſcatio bonorum ſit pœna Hæreticorum , & qualiter fieri poſſit, & cui bona confiſcata applicanda .
Quæſt. 173. Quænam bona Hæreticorum obnoxia confiſcationi , quænam non .
Quæſt. 174. An & qualiter ob Hæreſin pater privetur poteſtate patria .
Quæſt. 175 Num Hæreticus privetur dominio ſervorum .
Quæſt. 176. An & qualiter Hæretici priventur quoque aliis juribus & obligationibus , quibus alios ſibi obſtrictos habeat .
Quæſt. 177. An & qualiter pœna Hæreticorum ſit deſtructio domus , in qua exercita hæreticalia .
Quæſt. 178. An & qui Hæretici pœna pecuniaria puniri poſſint .

Quæſt. 179. An & quibus Hæreticis imponi poſſit pœna carceris.

Quæſt. 180 Hæretici an & qualiter, & qui puniendi ultimo ſupplicio.

Quæſt. 181 Num Hæretici quoque in Germania & Romano Imperio ſubjecti ſint pœnis temporalibus & corporalibus hucuſque enumeratis.

C A P. III.

De Judice in cauſa Hæreſis , modoque procedendi in ea .

QUæſt. 182. An & qualiter nullus Laicus, ſed ſolus Eccleſiaſticus eſſe poſſit Judex in cauſis fidei .

Quæſt. 183. Quinam in ſpecie ſint Judices in cauſa Hæreſis .

Quæſt. 184 Inquiſitores fidei an, unde & qualiter, in quibus cauſis, & reſpectu quorum, & an vices ſuas committere poſſint aliis, & adjungere alios in conſilium ſint Judices.

Quæſt. 185 An, qualiter & quando, dum in diæceſi conſtituti ſunt Inquiſitores, hi in cauſis Hæreſis ſimul cum Epiſcopis diœceſanis, vel ſeparatim ab iis procedere poſſint aut debeant, vel etiam, dum plures in provincia Inquiſitores, quilibet eorum ſine alio procedere poſſit.

Quæſt. 186. Qualiter expiret officium Inquiſitoris Hæreticæ pravitatis, & qualiter Inquiſitor revocari poſſit.

Quæſt. 187 Inquiſitores delinquentes à quo puniendi.

Quæſt. 188. Qualiter procedendum in cauſa Hæreſis.

Quæſt. 189 An & qualiter probatio Hæreſis ad condemnandum de ea aliquem requiratur.

Quæſt. 190. An, qui, ad quid, quando & qualiter adhiberi poſſint teſtes ad probandum in cauſa Hæreſis.

Quæſt. 191. Quando & qualiter hi teſtes examinandi, eorumque teſtimonium publicandum, & ſi falſum dixerint, puniendi.

Quæſt. 192. An & qualiter tortura adhiberi poſſit in crimine Hæreſis, & qualiter ea peracta procedendum cum reo.

Quæſt. 193. An & qualiter Inquiſitores, aliique Judices eccleſiaſtici tradentes Hæreticum Judici ſæculari, incurrant irregularitatem.

Quæſt. 194. Qualiter ab Hæretico fieri debeat abjuratio Hæreſis.

Quæſt. 595. An & qualiter procedendum contra Hæreticum defunctum.

Quæſt. 196. Qualiter ſententia ferenda in crimine Hæreſis.

Quæſt. 197. An, quando & ad quem in crimine Hæreſis interponi & admitti poſſit interpellatio.

Quæſt. 198. Hæreticus abſolutus pro foro conſcientiæ an & qualiter adhuc puniri poſſit pro foro externo.

Quæſt. 199. Ab Hæreſi annexaque ei excommunicatione, an & qualiter abſolvere poſſint Epiſcopi.

Quæſt. 200. Num poteſtas à Trid. conceſſa Epiſcopis, aliisque nomine illorum venientibus abſolvendi à caſibus reſervatis Pontifici, ac ſpecialiter ab Hæreſi occulta, ſi revocata per Bullam Cœnæ in clauſula ultima.

Quæſt. 201. Utrum Epiſcopi in regionibus ab urbe remotioribus ob difficultatem adeundi Pontificem, tutò ſectari poſſint ſententiam priorem, & abſolvere Lutheranos & Calviniſtas ab Hæreſi occulta in foro conſcientiæ per ſe vel Legatos ſuos jure ordinario & ſecluſo omni privilegio.

Quæſt. 202. Quid poſſint Epiſcopi quo ad abſolutionem pro foro externo,

Quæſt. 203. Quid poſſint Inquiſitores quo ad abſolvendum ab Hæreſi.

Quæſt. 204. Quid vi Privilegii Apoſtolici circa abſolutionem ab Hæreſi poſſint Religioſi, & in ſpecie Societatis Jeſu, & vi conceſſi Jubilæi alii quicunque Confeſſarii approbati.

Quæſt. 205. Quinam & quibus conditionibus abſolvere poſſint ab Hæreſi pro articulo mortis.

T I T U L U S VIII.

De Schiſmaticis & Ordinatis ab eis.

QUæſt. 206. Schiſma quid ſit & quotuplex.

Quæſt. 207 Quænam ſint pœnæ Schiſmaticorum.

Quæſt. 208. Non Ordinationes à Schiſmaticis factæ, alique actus & geſta per eos ſint valida, & quam pœnam juris incurrant, qui Ordines ab iis receperunt.

T I T U L U S IX.

De Apoſtatis & Reiterantibus Baptiſma.

QUæſt. 209. Apoſtaſia quid & quotuplex.

Quæſt. 210. Quænam ſint pœnæ Apoſtatarum.

Quæſt. 211. Quinam intelligantur hic per rebaptizantes, ſeu iterantes Baptiſmum.

Quæſt. 212 Quæ pœna rebaptizantium, & ſcienter rebaptizatorum.

Quæſt. 213. Num dictam irregularitatem incurrat iteratò ſcienter conferens alicui Sacramentum Confirmationis, aut illud ſuſcipiens.

T I T U L U S X.

De his, qui filios occiderunt.

QUæſt. 214. Quinam veniant hoc titulo.

Quæſt. 215. Quænam pœna patricidii.

Quæſt. 216. Quid ſit circa infantes, qui mortui reperiuntur cum patre & matre cubantes in eodem lecto.

Quæſt. 217. Quæ ſpecialiter ſtatutæ pœnæ procurantibus abortum.

T I T U L U S XI.

De infantibus & Languidis expoſitis.

QUæſt. 218. Quinam hic Intelligantur per Infantes, & Languidos expoſitos.

Quæſt. 219. An & quando peccent, aut non peccent, qui Infantes exponunt.

Quæſt. 220 Quæ pœna exponentium Infantes.

Quæſt. 221. A quo alimentandi & educandi Infantes expoſiti, quorum parentes ignorantur; & quid juris aut oneris accreſcat ex obligatione vel charitate expoſitum aſſumentibus & educantibus.

Quæſt. 222. Utrum Infantes expoſiti, quorum parentes non agnoſcuntur, habendi ſint pro legitimis.

TITULUS XII.

De Homicidio Voluntario & Caſuali.

C A P. I.

De Homicidio in genere, & in ſpecie de pœnis homicidii injuſti.

QUæſt. 223. Homicidium quid ſit.
Quæſt. 224. Quotuplex ſit Homicidium.
Quæſt. 225. Quænam pœna ſtatuta Homicidio injuſto.
Quæſt. 226. An injuſtè mandans aliquem occidi incurrat irregularitatem, aliaſque pœnas ſtatutas Homicidis.
Quæſt. 227. An & qualiter conſulens ſeu ſuadens Homicidium injuſtum, conſentiens in illud, vel approbans illud, aut ratihabens incurrat irregularitatem, aliaſque pœnas Homicidii.
Quæſt. 228. An & qualiter cooperantes ad Homicidium præſtando opem occiſori incurrant irregularitatem, ordinariaſque pœnas Homicidii.
Quæſt. 229. Utrum non impediens Homicidium, dum poteſt ac debet, incurrat irregularitatem.

C A P. II.

De homicidio caſuali & deliberato injuſto & neceſſario ad ſui defenſionem.

QUæſt. 230. An & quando ex homicidio caſuali incurrantur irregularitas aliæque pœnæ.
Quæſt. 231. Num ob homicidium caſuale ſecutum ex opere illicito inducantur irregularitas aliæque pœnæ juris, dum debita diligentia non omiſſa.
Quæſt. 232. An & qualiter in dubio commiſſi homicidii quis cenſendus irregularis.
Quæſt. 233. Num liceat interficere iniquum accuſatorem, falos teſtes, à quibus imminet falſa accuſatio & teſtificatio, & Judicem, è quo pronuntianda injuſta ſententia.
Quæſt. 234. Num occidens aggreſſorem, quem priùs iniquè ad aggrediendum incitavit, fiat irregularia.
Quæſt. 235. Quodnam propriè & ſpecialiter hìc dicatur deliberatum homicidium.
Quæſt. 236. An & qualiter ſpecialiter puniantur rei homicidii deliberati, & num excludantur ab aſylo locorum ſacrorum.
Quæſt. 237 Ex inſidiis patratum homicidium quod ſit, quas pœnas incurrat, & num defendatur aſylo.
uæſt. 238 Homicidium proditorium quid, & quotuplex, & num privet immunitate aſyli.
Quæſt. 239. Homicidium aſſaſſinum quodnam dicatur, & quæ pœnæ præter privationem immunitatis eccleſiaſticæ ei ſtatutæ.
Quæſt. 240. An ob homicidium ſactum ad defenſionem propriæ vitæ & membrorum incurratur irregularitas.
Quæſt. 241. An etiam pro defenſione vitæ & membrorum parentum, prolium, fratrum conjunctorum imò & extraneorum innocentium liceat injuſtum aggreſſorem occidere cum moderamine inculpatæ tutelæ.
Quæſt. 242. An licitum ſit ad defenſionem proprii honoris & famæ, dum ea aliter ſalvari nequit, injuſtum illius invaſorem occidere, vel mutilare, & exinde non contrahatur irregularitas.
Quæſt. 243. Num licitum ſit ob defenſionem bonorum temporalium occidere injuſtum illorum invaſorem, idque fiat abſque eo, quod incurratur irregularitas.

C A P. III.

De homicidio juſto & licito privata aut publica authoritate commiſſo & irregularitate inde proveniente.

QUæſt. 244 An & à quo juſtè & licitè occidi poſſit adulter.
Quæſt. 245. Num & quando licitum ſit occidere bannitum.
Quæſt. 246 Num liceat bannito ſe defendere contra aggreſſorem ſuum.
Quæſt. 247. Num licitum bannitum occidere proditoriè.
Quæſt. 248 Num valeat alicubi inductum ſtatutum impunè offendendi & occidendi bannitos.
Quæſt. 249 Num occidens, quem ignorabat bannitum, gaudeat beneficio talis ſtatuti.
Quæſt. 250 An & qualiter licitum ſit occidere.
Quæſt. 251. Qualiter contrahatur irregularitas ex homicidio commiſſo in bello.
Quæſt. 252. An & qualem poteſtatem ſeu jus habeat ad occidendum ſubditum reſpublica ſeu magiſtratus.
Quæſt. 253. An & qui cooperantes ad mortem juſtam re incurrant irregularitatem.
Quæſt. 254. An & qualiter accuſator criminis contrahat irregularitatem.
Quæſt. 255 An & quando teſtes in cauſa ſanguinis fiant irregulares.
Quæſt. 256 An & quando Advocatus in cauſa ſanguinis fiat irregularis.
Quæſt. 257. An & qualiter Notarii, aliique qui ſententiam ſanguinis ſcribunt, ſubſcribunt ſubſignant, legunt, publicant, item executores ſententiæ & juſtitiæ miniſtri ſint irregulares.
Quæſt. 258 Num clerici intereſſendo ultimo ſupplicio vel illud purè ſpectandi gratia fiant irregulares, aut peccent.
Quæſt. 259. An & quando Judices, Aſſeſſores, Conſultores ſimileſque ferendo aut proferendo ſententiam mortis aut mutilationis incurrant irregularitatem.
Quæſt. 260. Quid ſit de contrahenda irregularitate circa Theologos, Canoniſtas, Legiſtas, Confeſſarium, alioſque interrogatos à Judice ſuper cauſa ſanguinis.
Quæſt. 261. Quid ſit circa Confeſſarium negantem Judici nolenti condemnare abſolutionem, vel etiam obligantem pœnitentem ad fatendum crimen in judicio.
Quæſt. 262 Ex qua mutilatione oriatur irregularitas.
Quæſt 263 Quid Papa poſſit circa diſpenſandum in irregularitate proveniente ex homicidio vel mutilatione.
Quæſt. 264 Quid poſſit vel non poſſit Epiſcopus circa diſpenſandum ab hac irregularitate.
Quæſt. 265. Quinam inferiores Epiſcopo diſpenſare poſſint in irregularitate orta ex homicidio & mutilatione.

Digitized by Google

TITULUS XIII

De torneamentis.

Quæſt. 266. Torneamenta quid ſint & quotuplicia.
Quæſt. 267. An & quænam torneamenta prohibita.
Quæſt. 268. Quænam pœnæ ſtatutæ exercentibus torneamenta.

TITULUS XIV.

De Clericis pugnantibus in duello.

Quæſt. 269. Quid & quotuplex ſit duellum.
Quæſt. 270 An & qualia duella illicita ſint.
Quæſt. 271. In quibus caſibus licitum ſit, & honeſtetur duellum.
Quæſt. 272. Quæ pœnæ illicitè duellantibus jure civili ſtatutæ.
Quæſt. 273. Quæ pœnæ jure canonico ſtatutæ tam præſtantibus favorem, auxilium, conſilium, præſentiam duellantibus, quàm per ſe ipſos congredientibus.
Quæſt. 274. Quæ pœnæ ſpecialiter ſtatutæ clericis duellantibus.

TITULUS XV.

De Sagittariis.

Quæſt. 275. Quinam intelligantur hic nomine Sagittariorum, & quid jura circa illos ſtatuant.

TITULUS XVI.

De Adulterio & Stupro.

CAP. I.

De Adulterio.

Quæſt. 276. Adulterium impropriè & propriè quid ſit & quotuplex.
Quæſt. 277. Conjuges facto divortio an & quando committunt adulterium.
Quæſt. 278. An & quando committatur adulterium cum ſponſa alterius.
Quæſt. 279. Quinam, & quo ordine admittantur ad accuſationem adulterii.
Quæſt. 280. An quoque & qualiter adulterium mariti accuſare poſſit uxor.
Quæſt. 281. Quinam accuſari poſſint de adulterio.
Quæſt. 282. Intra quod tempus accuſatio adulterii ſtituenda.
Quæſt. 283. Quis nam ſit Judex competens in cau. adulterii.
Quæſt. 284. Qualiter Judex in cauſa adulterii procedere poſſit, & qualiter finito uno judicio ad aliud procedi poſſit.

Quæſt. 285. Qualis requiratur & ſufficiat probatio ad condemnandum reum adulterii.
Quæſt. 286. Quæ pœnæ criminales ſtatutæ adulterio.
Quæſt. 287. Quæ pœnæ civiles conſtitutæ contra adulteros.
Quæſt. 288. An & qualiter mutua adulteria conjugum compenſentur invicem quo ad pœnas civiles.
Quæſt. 289 Num præter dictam adulteriorum compenſationem ſint aliæ cauſæ excuſantes à pœnis adulterii tam civilibus quàm criminalibus.
Quæſt. 290. An inter pœnas adulterii fuerit aut ſit occiſio filiæ & uxoris deprehenſæ in adulterio à patre vel marito.

CAP. II.

De Stupro, aliiſque criminibus carnalibus.

Quæſt. 291. Quid ſit ſtuprum & quotuplex.
Quæſt 292. Quæ pœnæ ſtatutæ jure civili tam ſtupratori quàm ſtupratæ.
Quæſt. 293. Quæ pœnæ ſtatutæ ſtupratori jure canonico.
Quæſt 294. In quibus caſibus ſtupratam ſtuprator nec ducere. nec dotare teneatur.
Quæſt. 295. An & quando ſtuprator præciſè ducere cogatur à qua ſub conditione promiſſi matrimonii impetravit copulam.
Quæſt. 296. In qua quantitate & quando præſtanda dos ſtupratæ, ubi ad eam præſtandam tenetur ſtuprator.
Quæſt. 297. Qualiter procedendum dum ſtuprator negat dotem debitam aut etiam aſſerit ſe non inveniſſe virginem.
Quæſt. 298. Quas præterea obligationes incurrat ſtuprator.
Quæſt. 299. Coram quo & qualiter probandum ſtuprum.
Quæſt 300. Quid ſit inceſtus & inter quas perſonas committatur.
Quæſt. 301. Quænam ſint pœnæ inceſtus.
Quæſt. 302. Quid ſit Sacrilegium.
Quæſt. 303. Quænam ſint pœnæ Sacrilegii.
Quæſt. 304. Sodomia quid ſit.
Quæſt. 305. Quæ pæna Sodomiæ.
Quæſtio 306. Quid ſit beſtialitas & quæ ejus pœnæ.
Quæſt. 307. Quid & quotuplex ſit fornicatio.
Quæſt 308. Fornicatio ſimplex an & quo jure prohibita.
Quæſt. 309. Quænam ergo ſint pœnæ ſtatutæ fornicantibus.
Quæſt. 310. Quid ſit concubinatus, quo jure prohibitus, quæ ejus pœnæ.

TITULUS XVII.

De raptoribus, in cendiariis & violatoribus eccleſiarum.

C A P. I.

De raptu perſonarum & rapina rerum.

QUæſt. 311. Raptus perſonarum quid ſit.
Quæſt. 312. Quænam ſint pœnæ ſtatutæ raptoribus & raptricibus jure civili.
Quæſt. 313. Quæ pœnæ ſtatutæ raptoribus jure canonico.
Quæſt. 314. Raptus rerum ſeu rapina quid, & quotuplex.
Quæſt. 315. Quænam pœnæ conſtitutæ jure civili raptoribus rerum.
Quæſt. 316. Quæ pœnæ jure eccleſiaſtico ſtatutæ raptoribus rerum.

C A P. II.

De incendiariis & violatoribus eccleſiarum.

QUæſt. 317. Quinam propriè dicantur & ſint Incendiarii.
Quæſt. 318. Qua pœna afficiendus incendiarius.
Quæſt. 319. Si oriatur in ædibus alicujus incendium, de cujus origine & authoritate non conſtat, cujus culpa excitatum præſumatur, & cui incumbat reparatio damni.
Quæſt. 320. Quinam hic dicantur propriè & ſtrictè violatores eccleſiarum.
Quæſt. 321. Quænam ſint pœnæ violatorum eccleſiarum.

TITULUS XVIII.

De furtis.

QUæſt. 322. Quid ſit furtum, & quibus modis committatur.
Quæſt. 323. Quotuplex ſit furtum.
Quæſt. 324. Per quos furtum committatur.
Quæſt. 325. An & quæ actiones ex furto competant Domino.
Quæſt. 326. Quæ pœnæ ſtatutæ ſint jure civili.
Quæſt. 327. Quinam fures eximantur à pœna capitali.
Quæſt. 328. Quænam ſint pœnæ contra fures ſtatutæ jure canonico.
Quæſt. 329. Quænam ſint pœnæ quorundam furtorum in ſpecie & imprimis furti Sacrilegi.
Quæſtio 330. Quid ſit plagium, & quæ illius pœnæ.
Quæſt. 331. Quid ſit peculatus, & quæ ejus pœnæ.
Quæſt. 332. Quid ſit furtum de reſiduis, & quæ pœnæ illius.
Quæſt. 333. Quid ſit abigeatus, & quæ pœnæ illius.
Quæſt. 334. Num fures ad declinandas pœnas gaudeant Aſylo.
Quæſt. 335. An & quo jure teneatur fur reſtituere ablata.
Quæſt. 336. An res furtivæ apud furem à Judice comprehenſum reſtituendæ domino, an verò Judici, officialibus & miniſtris juſtitiæ aut fiſco obveniant.
Quæſt. 337. An, qui & qualiter edere poſſint decretum generale, ut res furtivæ dominis reſtituantur.

TITULUS XIX.

De Uſuris:

C A P. I.

De natura, diviſione uſuræ, deque malitia & prohibitione uſuræ propriè dictæ.

QUæſt. 338. Uſura quotupliciter ſumatur, & qualiter dividatur & definiatur.
Quæſt. 339. Uſuræ propriè tales ſeu lucratoriæ an & quo jure prohibitæ.
Quæſt. 340. An, & qualiter uſuræ lucratoriæ jure civili ſint prohibitæ.
Quæſt. 341. An non ſaltem uſuræ licitè exigi & accipi poſſint ob favorem cauſæ piæ ſaltem diſpenſativè.
Quæſt. 342. Num legislator aliquis ſupremus civilis per legem univerſalem novam vel alius Princeps per ſtatutum locale in ſuo territorio poſſit uſuras reddere licitas.
Quæſt. 343 An & qualiter vi conſuetudinis uſuræ propriè tales reddantur licitæ.
Quæſt. 344. Num uſura compenſatoria ſit licita, ſive an & qualiter mutuans ultra ſortem ſeu rem mutuò datam exigere & recipere quid poſſit, imprimis ratione lucri ceſſantis, & damni emergentis.
Quæſt. 345. An ratione periculi, cui mutuum exponitur, liceat quid ultra ſortem exigere.
Quæſt. 346. An & quæ uſura moratoria ſeu punitoria ſit licita, ſeu num licitum ſit adjectum dationi mutui pactum de certa pœna ultra Sortem ſolvenda, ſi mutuatarius ſtatuto tempore non ſolveret mutuum.
Quæſt. 347. Num uſurarium ſit adjectum mutuo pactum, ut res mutuata reſtituatur in eadem menſura & bonitate, etiamſi pretium ejus creverit tempore reſtitutioni præfixo.
Quæſt. 348. An propter carentiam pecuniæ mutuo datæ vel ratione obligationis non repetendi eam certo tempore liceat aliquid ultra ſortem mutuò datam exigere.
Quæſt. 349. An liceat aliquid accipere ex mutuo ultra ſortem proveniens ex mera benevolentia, gratitudine ac liberalitate mutuatarii.
Quæſt. 350 An uſurarium ſit abſque ulla pactione aliquid ultra ſortem intendere ſolummodò & ſperare vel etiam rogare dandum aut præſtandum à mutuatario titulo benevolentiæ, & gratitudinis.

CA-

Digitized by Google

CAP. II.

De uſura commiſſa extra contractum mutui in aliis contractibus.

QUæſt. 351. An & qualiter ob dilatam ſolutionem pretii ſine uſura aut injuſtitia res vendi poſſit pluris ſupra juſtum alias pretium & minoris ob præſtitam in continenti ſolutionem.

Quæſt. 352. Emere chirographum ſeu debitum alienum infra valorem, quem debitum ſecundùm ſe habet, an & quando ſit uſurarium.

Quæſt. 353. Quid & quotuplex ſit cambium, & num contineat uſuram aut injuſtitiam.

Quæſt. 354. Olla fortunæ, ut in Germania vocatur, quid ſit, & num uſurarium quid, alteriuſve injuſtitiæ contineat.

Quæſt. 355. Contractus anticbriſeos num uſurarius & illicitus.

Quæſt. 356. Num & quando uſurarium ſit, ſi creditor fructus ex re oppignorata pro mutuo recipiat.

Quæſt. 357. In quibus caſibus non teneatur creditor fructus perceptos ex pignore computare in ſortem ad vitandam uſuram, aut aliam injuſtitiam.

Quæſt. 358 Montes pietatis quid ſint, quæ eorum leges, & num immunes ab omni uſura.

Quæſt. 359. An & quis cenſus realis ſit licitus aut uſurarius.

Quæſt. 360. An & qualiter licitus ſit cenſus perſonalis.

Quæſt. 361. Quænam requirantur, ut contractus cenſualis in genere ſit licitus.

CAP. III.

De obligatione ſolvendi uſuras, de Dominio & reſtitutione earum nec non de pœnis & Judice earum.

QUæſt. 362. An debitor ex mutuo teneatur ſolvere uſuras lucratorias promiſſas, vel pactas, repetereque ſolutas.

Quæſt. 363. Num uſurarius acquirat dominium rerum, quas per veram uſuram accepit.

Quæſt. 364. Num uſuræ reales re ipſa datæ ſint reſtituendæ.

Quæſt 365. Num uſura mentalis obnoxia reſtitutioni.

Quæſt. 366. Quænam in ſpecie reſtitui debeant ab uſurario.

Quæſt. 367. An & qualiter Judæi teneantur ad reſtituendas uſuras.

Quæſt. 368. An & qualiter cooperantes ad uſuras exigendas vel ſolvendas teneantur eas datas reſtituere.

Quæſt. 369. An, qui & quando hæredes teneantur reſtituere uſuras ab uſurario defuncto perceptas.

Quæſt. 370. An & quibus exceptionibus uſurarii repellere poſſint & ſoleant petentes reſtitutionem uſurarum acceptarum.

Quæſt. 371. Qualiter quis probandus ſit uſurarius manifeſtus.

Quæſt. 372. Quænam ſint pœnæ uſurariorum.

Quæſt. 373. Quis ſit legitimus Judex criminis uſuræ.

TITULUS XX.

De crimine Falſi.

QUæſt 374. Crimen falſi quid ſit, quæ ad illud requirantur, & quot modis committatur.

Quæſt. 375. Qualiter committatur falſum dicto ſeu verbo.

Quæſt. 376. Qualiter committatur crimen falſi ſcripto ſeu ſcriptura.

Quæſt. 377. Qualiter crimen falſi committatur uſu vel potiùs abuſu.

Quæſtio 378. Quæ pœna committentium crimen falſi.

TITULUS XXI.

De Sortilegiis.

QUæſt. 379. Sortes ſeu Sortilegium quid & quotuplex.

Quæſt. 380. Num licitum ſit uti Sortilegiis divinatoriis.

Quæſt. 381. An & quando liceat uti ſortibus ſeu ſortilegiis.

Quæſt. 382. An & in quibus licitum ſit uti ſortilegiis diviſoriis.

Quæſt. 383. An uſus ſortium ſit illicitus in electionibus ad prælaturas, beneficia, officia eccleſiaſtica, litibuſque circa ea obortis dirimendis.

Quæſt. 384 Quæ pœnæ ſortilegorum, & quis Judex competens in hoc crimine.

TITULUS XXII.

De Colluſione detegenda.

QUæſt. 385. Colluſio quid ſit, circa quas cauſas & inter quos fiat.

Quæſt. 386. Quid juris ſit in caſu commiſſæ colluſionis.

Quæſt. 387. Quænam ſit pœna colluſionis.

TITULUS XXIII.

De delictis Puerorum.

QUæſt. 388. An & qualiter puniantur.

Quæſt. 389. Num pater teneatur ex delicto filii pubertati proximi aut minoris.

TITULUS XXIV.

De Clerico Venatore.

QUæſt. 390. Quotuplex ſit venatio & quæ prohibita Clericis.

TITULUS XXV.

De Clerico percuſſore

QUæſt. 391. An & ſub quibus pœnis prohibitum Clericis percutere laicum.
Quæſt. 392. An & qualiter ſuperioribus eccleſiaſticis tam ſæcularibus quàm regularibus prohibitum aut permiſſum correctionis gratia verberibus caſtigare ſeu punire clericum ſubditum.

TITULUS XXVI.

De Maledicis.

QUæſt. 393. Quid & quotuplex ſit maledictum, ſeu maledictio & maledicus.
Quæſt. 394. Quænam ſint pœnæ maledicti prout comprehendit detractionem & calumniam in privatum commiſſi.
Quæſt. 395. Quæ pœna maledicentis Imperatori ſeu Principi ſæculari.
Quæſt. 396. Quæ pœnæ maledicentis Papæ, Epiſcopo aut alteri Prælato eccleſiaſtico aut Sacerdoti.
Quæſt. 397. Quid & quotuplex ſit blaſphemia.
Quæſt. 398. Quænam ſit pœna blaſphemiæ de jure divino.
Quæſt. 399. Quænam pœnæ blaſphemiæ de jure civili.
Quæſt. 400. Quis ſit Judex competens in crimine blaſphemiæ.

TITULUS XXVII.

De Clerico excommunicato, depoſito vel interdicto miniſtrante.

QUæſt. 401. Clerici cenſurati violantes cenſuram, qua pœna afficiuntur.
Quæſt. 402. Utrùm dubitans num ſit excommunicatus nec ne, ſtante hoc dubio exercens actum Ordinis incurrat irregularitatem.
Quæſt. 403. An irregularitatem incurrat excommunicatus non vitandus vel in excommunicatione minore exiſtens, aut etiam exercens actum Ordinis minoris.

TITULUS XXVIII.

De Clerico non Ordinato miniſtrante.

QUæſt. 404. Quas pœnas incurrat exercens actum ordinis, quem non habet.
Quæſt. 405. Quiſnam diſpenſare poſſit in irregularitate contracta per miniſtrationem in Ordine, quem non habebat.

TITULUS XXIX.

De Clerico per ſaltum promoto.

QUæſt. 406. Quid ſit ordinari per ſaltum, & num Ordo per ſaltum collatus ſit validus.
Quæſt. 407. Quibus pœnis ſubjectus, qui omiſſis inferioribus ſuſcipit ſuperiorem Ordinem.
Quæſt. 408. An & qualiter per ſaltum ordinatus incurrat irregularitatem.
Quæſt. 409. Quis poſſit diſpenſare in pœnis ob Ordines per ſaltum ſuſceptos contractis.

TITULUS XXX.

De eo, qui furtivè Ordinem ſuſcepit.

QUæſt. 410. Quis dicatur furtivè recipere Ordines.
Quæſt. 411. Utrum recipiens Ordinem furtivè ordinetur licitè & validè.
Quæſt. 412. Quas pœnas incurrat furtivè ordinatus.
Quæſt. 413. Quis diſpenſare poſſit in pœnis contractis ob Ordinem furtivè ſuſceptum.

TITULUS XXXI.

De Exceſſibus Prælatorum & Subditorum.

QUæſt. 414. In quibus ſoleant Prælati eccleſiaſtici excedere in ſubditos clericos.
Quæſt. 415. Quinam ſint exceſſus ſpeciales & delicta Prælatorum Epiſcopo inferiorum.
Quæſt. 416. Quales exceſſus committere contra religioſos, ſeu qualia gravamina iis inferre quandoque ſoleant Prælati, Rectores, & Canonici Eccleſiarum Cathedralium aliique Eccleſiaſtici.
Quæſt. 417. Qualiter excedant Prælati tam regolares quàm ſæculares violando clauſuram monaſteriorum.
Quæſt. 418. Quinam ſint exceſſus ſubditorum.
Quæſt. 419. Qualiter excedant regulares ædificando de novo monaſteria, aut transferendo vel mutando antiqua.

TITULUS XXXII.

De Operis novi Nunciatione.

QUæſt. 420. Quid ſit operis novi nunciatio, & quotuplex.
Quæſt. 421. A quibus fiat hæc nunciatio.
Quæſt. 422. Quibus fieri poſſit nunciatio, ſeu prohiberi poſſit opus novum.
Quæſt. 423. Ubi & quo tempore fieri poſſit & debeat nunciatio.
Quæſt. 424. In quibus rebus ſeu operibus locum habeat hæc nunciatio.
Quæſt. 425. Ex quibus cauſis fieri poſſit nunciatio.
Quæſt. 426. Quibus modis fiat nunciatio.
Quæſt. 427. Quis ſit effectus nunciationis novi operis.
Quæſt. 428. Num effectus nunciationis ſit, poſſe ea facta & ſpreta, nunciatorem propria authoritate vio-

Digitized by Google

violenter impedire ædificatorem , & ædificationem deſtruere .
Quæſt. 429. Quibus caſibus & modis ceſſet nunciatio novi operis , ita ut vim & effectum non habeat .

TITULUS XXXIII.

De Privilegiis & Exceſſibus Privilegiatorum.

CAP. I.

De Privilegii natura , varietate , acquiſitione , communicatione .

QUæſt. 430. Quid ſit privilegium .
Quæſt. 431. Qualiter differat privilegium à diſpenſatione .
Quæſt 432. Quotuplex ſit Privilegium .
Quæſt. 433. Utrum ſcriptura ad ſubſtantiam privilegii ſit neceſſaria .
Quæſt. 434 An ad ſubſtantiam & valorem privilegii requiratur cauſa illud concedendi .
Quæſt. 435. An & quæ requiratur promulgatio & notitia publica concesſi privilegii
Quæſt. 436. An acquiri poſſit privilegium per legitimam præſcriptam conſuetudinem .
Quæſt. 437. An & qualiter privilegium acquiri poſſit communicatione .
Quæſt. 438. A quibus conferri poſſint privilegia .
Quæſt. 439. Quid & quotuplex ſit confirmatio & innovatio privilegii .
Quæſt. 440. Num aliis quàm ſubditis concedi poſſint privilegia .

CAP. II.

De Privilegiorum uſu , interpretatione , extenſione .

QUæſt. 441. Num poſſit privilegiatus uti ſuo privilegio , in quolibet loco , etiam extra territorium concedentis .
Quæſt. 442. Utrum quis teneatur uti ſuo privilegio.
Quæſt. 443 Utrum privilegiatus uti poſſit ſuo privilegio adverſus pariter privilegiatum .
Quæſt. 444. Privilegium qualiter interpretandum .
Quæſt. 445. An privilegium favorabile extendatur ad alios , quàm qui in eo expreſſi ſunt .
Quæſt. 446. An privilegium extendatur ad caſus alios vel perſonas , in quibus eſt ſimilis vel efficacior ratio .

CAP. III.

QUæſt. 447. An & qualiter privilegium ex ſolo lapſu temporis , aut etiam per unum actum expiret .
Quæſt. 448. An & qualiter ceſſante cauſa finali , ob quam conceſſum , ceſſet privilegium.
Quæſt. 449. Pro quo tempore verificanda cauſa finalis privilegii & diſpenſationis : An nimirum tempore , quo impetratur , V. G. Romæ . An quo expeditur , ſeu datur executioni in partibus ab Ordinario vel Confeſſario .
Quæſt. 450. An , & qualiter ceſſet privilegium aut diſpenſatio per renunciationem illius factam à privilegiato .
Quæſt. 451. An qualiter & intra quod tempus amittatur privilegium vel diſpenſatio per non uſum.
Quæſt. 452. An & qualiter amittantur privilegia per præſcriptionem & actum privilegio contrarium .
Quæſt. 453. Quantum tempus requiratur , ut amiſſum cenſeatur privilegium ob tacitam renunciationem per actus contrarios .
Quæſt 454. Qualiter privilegium amittatur per abuſum .
Quæſt. 455. An & qualiter finiatur privilegium per mortem privilegiati & concedentis privilegium .
Quæſt. 456. Qualiter pereunte re , cui privilegium annexum , pereat privilegium .
Quæſt. 457. An & qualiter privilegium amittatur per revocationem .
Quæſt. 458. Qua ratione facienda revocatio privilegii vel diſpenſationis , ut habeat ſuum effectum .
Quæſt. 459. An & quæ publicatio revocationis requiratur , ut privilegium revocatum cenſeatur .
Quæſt. 460 A quo fieri poſſit revocatio privilegiorum gratuitorum , oneroſorum , remuneratoriorum , caſu quo revocabilia ſunt .
Quæſt. 461. Privilegia vivæ vocis oraculo quæ dicantur , cujus valoris , an & quæ revocata .
Quæſt. 462. An & quæ privilegia regularium revocata , vel non revocata per Tridentinum .

TITULUS XXXIV.

De Purgatione Canonica .

QUæſt. 463. Quid ſit purgatio Canonica , & qualiter fiat .
Quæſt. 464. Qui & qualiter adhibendi compurgatores in purgatione canonica .
Quæſt. 465. A quo , quibus & quando indicenda purgatio canonica .
Quæſt 466. Qualiter procedendum contra infamatum de crimine negligentem ſe purgare canonicè ad infamiam .
Quſtæ. 467 Quiſnam ſit effectus purgationis canonicæ , tam legitimè quàm perperam factæ , & quæ hujus pœnæ .
Quæſt. 468. An , & quando accuſatus ſemel de crimine peracta deſuper purgatione legitima de eodem denuò accuſari poſſit .

TITULUS XXXV.

De Purgatione vulgari .

QUæſt. 469. Quid ſit purgatio vulgaris , & quotuplex olim fuerit in uſu .
Quæſt. 470 An iſtiuſmodi modi ſe purgandi à crimine ſint aut fuerint liciti .
Quæſt. 471. Quid igitur dicendum de purgatione facta per celebrationem Miſſæ aut ſumptionem Euchariſtiæ , an olim fuerit , aut modò ſit licita .
Quæſt 472. Num ſententia lata ex purgatione vulgari & jure reprobata , à qua non fuit appellatum , retractari poſſit .

TITULUS XXXVI.

De Injuriis & damno dato.

CAP. I.

De Injuriis.

QUæſt. 473. Quid ſit injuria.
Quæſt. 474. Quot modis inferri poſſit injuria.
Quæſt. 475. An, & qui pati poſſint injuriam mediante alia perſona.
Quæſt. 476 An, quando & qualem actionem injuriato pariat injuria in foro externo.
Quæſt 477 Quibus Injuriatis, & qualiter concedatur hæc actio civilis.
Quæſt 478. Contra quos Injuriantes concedatur hæc actio.
Quæſt. 479. Actio Injuriarum criminalis quæ, & contra quos concedatur.
Quæſt. 480. Quibus modis tollatur ſeu extinguatur actio injuriarum.
Quæſt. 481 An & qualiter remedium hoc retorſionis licitum ſit & permiſſum.
Quæſt. 482. Quænam ſit pæna injuriam inferentis.
Quæſt. 483. An & quando in foro conſcientiæ poſſit injuriatus aut teneatur inſtituere, vel remittere actionem injuriarum
Quæſt. 484. Libellus famoſus quid ſit, quæ illius cauſa, quis reus illius, & quæ ad eum requirantur, quis finis, effectus, pœnæ.

CAP. II.

De Damno dato.

QUæſt. 485. Quid intelligatur per damnum datum, de quo ſecunda pars hujus tit & in jure civili l. 9. t. a. ad Legem Aquiliam.
Quæſt. 486. Quot modis damnum hoc dari ſeu inferri poſſit.
Quæſt. 487. A quibus, & in quibus rebus hoc damnum detur.
Quæſt. 488. An & quando quis obligetur ad compenſationem damni fortuitò dati.
Quæſt. 489. Ex qua culpa detur obligatio reparandi damnum.
Quæſt. 490. Qualis & ad quid, & cui detur actio ad damnum datum.
Quæſt. 491. Repreſſaliæ quid ſint, & num ſint licitæ, & contra quos concedi poſſint.

TITULUS XXXVII.

De Pœnis.

CAP. I.

De Pœnis in genere.

QUæſt. 492. Quid & quotuplex ſit pœna.
Quæſt. 493. An & quæ pœnæ ipſo jure latæ, ſeu per legem annexæ delicto, ante omnem ſententiam Judicis, etiam declaratoriam ſint ſubeundæ.
Quæſt. 494. An & quis Judex minuere vel augere poſſit pœnam ordinariam ſeu à jure latam aut etiam arbitrariam
Quæſt. 495. Num pœna arbitraria extendere ſe poſſit ad pœnam mortis.
Quæſt. 496. An & in quos præter ſontes pœnæ cadant, extendantque ſe etiam ad bruta & res inanimatas.
Quæſt 497. Ubinam & quo tempore executio pœnarum facienda.
Quæſt. 498. Qualiter pœnæ morte rei, præſcriptione & aggratiatione Principis tollantur & mitigentur.

CAP. II.

De pœnis Eccleſiæ in ſpecie.

QUæſt. 499. Pœnæ pecuniariæ an & quibus, & à quibus Judicibus eccleſiaſticis imponi poſſint.
Quæſt. 500. Pœnæ pecuniariæ quibus ab Epiſcopo aliiſque Judicibus eccleſiaſticis applicandæ.
Quæſt. 501. An pœna confiſcationis bonorum locum habeat in Clericis, & quibus bona confiſcata cedant.
Quæſt. 502. An torturæ ſubiici & pœnis corporalibus à Judicibus eccleſiaſticis affici poſſint clerici.
Quæſt. 503. Pœna carceris, detruſionis in monaſterium qualiter irrogari poſſit clericis.
Quæſt. 504 Qualiter pœna relegationis, & exilii irrogari poſſit clericis.
Quæſt. 505. Infamia quid & quotuplex, & qualiter etiam à Clericis contrahatur.
Quæſt. 506 Quinam ſint infames infamia juris ex delicto alieno.
Quæſt. 507. Quinam ſint infames ſententia Judicis.
Quæſt. 508. Quinam ſint effectus infamiæ.
Quæſt. 509 Infamia quamdiu duret, & qualiter aboleatur.
Quæſt. 510. Irregularitas quid ſit.
Quæſt. 511. A quonam, & à quo jure inducatur irregularitas, aut induci poſſit.
Quæſt. 512. Qualis debeat eſſe actus, ut ex eo contrahatur irregularitas.
Quæſt. 513. Specialis an & qualiter inducatur irregularitas per actum, de quo dubitatur, num ſit obnoxius irregularitati.
Quæſt. 514. Num irregularitas incurratur ab ignorante eam annexam delicto.
Quæſt. 515. Ex quibus delictis & qualiter oriatur irregularitas.
Quæſt. 516. An & qualiter citra delictum ex defectu lenitatis, ſive ex officio incurratur irregularitas.
Quæſt. 517. An & qualiter irregularitas inducatur ex defectu natalium, & quis in ea diſpenſare poſſit.
Quæſt 518. Quinam Irregulares ſint ex defectu corporis, & quis poſſit in ea irregularitate diſpenſare.
Quæſt. 519. An & qualiter ex defectu animæ, ætatis, libertatis, ex defectu ſacramenti ſeu bigamiæ, item ex defectu perfectæ lenitatis irregularitas incurratur.
Quæſt 520. Quinam ſint effectus irregularitatis.
Quæſt. 521. Qualiter tollatur irregularitas.
Quæſt. 522. Privatio numerata inter pœnas eccleſiaſticas quid ſit, & qualiter incurratur, quiſque ejus effectus.
Quæſt. 523. Depoſitio quid & quotuplex.
Quæſt. 524. Num depoſitus ſimpliciter & abſolutè privetur privilegio clericali fori, & canonis.
Quæſt. 525. An & quando Epiſcopus in pœna depoſitionis diſpenſare poſſit.
Quæſt. 526. Crimina, ob quæ Clericus in perpetuum deponi poteſt, quænam ſint.
Quæſt. 527. Quid & quotuplex ſit degradatio.

Quæſt. 528. A quibus fiat degradatio.

Quæſt. 529. Quis modus, ſeu quæ forma & ſolemnitates obſervandæ in actuali degradatione.

Quæſt. 530. Quæ crimina actuali degradationi & traditioni curiæ ſæculari ſint obnoxia.

Quæſt. 531. An & à quo degradatus reſtitui poſſit.

TITULUS XXXVIII.

De Pœnitentiis & Remiſſionibus.

QUæſt. 532. Pœnitentia pro quo hìc ſupponat, & quotupliciter ſumatur.

Quæſt. 533. Quænam ſit pœnitentia occidentis presbyterum.

Quæſt. 534. Quæ pœnitentia indicenda illi, qui defendendo libertatem ſuam vel Eccleſiam occidit alium, dum exceſſit modum.

Quæſt. 535. Quænam ſit pœnitentia frangentium ſigillum Sacramentale, & quæ ad ſubeundam illam requirantur.

Quæſt. 536. Quis ſit Judex in cauſa violati ſigilli, qualiter procedere debeat, & qualiter probandum hoc crimen in ordine ad pœnitentiam publicam pro eo infligendam.

Quæſt. 537. Indulgentia quid & quotuplex.

Quæſt. 538. Quinam poſſint indulgentias concedere.

Quæſt. 539. Num conſuetudine legitimè præſcripta inferiores Epiſcopo Prælati acquirere poſſint poteſtatem dandi indulgentias.

Quæſt. 540. Ubi & quibus indulgentiæ concedi poſſunt.

Quæſt. 541. Quæ conditiones requirantur in lucraturo indulgentias.

Quæſt. 542. Num uno eodemque tempore diverſis actibus, quorum ſingulis diverſæ indulgentiæ conceſſæ, lucrari quis poſſit indulgentias.

Quæſt. 543. Num eadem indulgentia repetita eodem opere obtineri poſſit.

Quæſt. 544. Num, qui opus injunctum exequitur lepidè ſeu remiſſè, vel ex aliqua circumſtantia vitiatum, minus conſequatur indulgentiæ, quàm qui illud exequitur omnino honeſtè & ferventer.

Quæſt. 545. An, dum indulgentia conceſſa iis, qui contriti & confeſſi eccleſiam aliquam viſitaverint, requiratur confeſſio actualis.

Quæſt. 546. Jubilæi nomen & initium unde, in quo differat ab indulgentia plenaria, & qualiter definiendum.

Quæſt. 547. Quænam in ſpecie opera præſcripta ſint volentibus lucrari indulgentias.

Quæſt. 548. Num opera præſcripta una eademque hebdomade, aut etiam uno eodemque loco peragenda.

Quæſt. 549. An & qualiter durante Jubilæo, indulgentiæ aliæque facultates ſuſpendantur aut amittantur.

TITULUS XXXIX.

De Sententia Excommunicationis, Suſpenſionis, & Interdicti.

CAP. I.

De Cenſura in genere.

QUæſt. 550. Quid ſit cenſura.

Quæſt. 551. Quotuplex ſit cenſura.

Quæſt. 552. Quinam in ſpecie habeant vel non habeant poteſtatem ferendi cenſuras.

Quæſt. 553. In quos cenſura ferri poſſit, aut non poſſit.

Quæſt. 554. Ob quam cauſam inferri poſſit cenſura.

Quæſt. 555. An & qualis præmonitio neceſſariò præmittenda cenſuræ ferendæ.

Quæſt. 556. Quibus de cauſis excuſetur quis ab incurrenda cenſura.

Quæſt. 557. Cenſura qualiter tollatur.

Quæſt. 558. Qua forma & ritu concedatur abſolutio à cenſura.

Quæſt. 559. Quinam abſolvere poſſint à cenſuris.

CAP. II.

De Cenſuris in ſpecie, Excommunicatione, Suſpenſione, Interdicto.

QUæſt. 560. Quid & quotuplex ſit excommunicatio.

Quæſt. 561. Qui excommunicati vitandi, & qui non.

Quæſt. 562. In quibus rebus cum excommunicandis toleratis communicare poſſint non excommunicati.

Quæſt. 563. In quibus caſibus vitari debeant excommunicati publicè & nominatim denunciati, & notorii percuſſores Clericorum.

Quæſt. 564. An & in quibus caſibus licitum communicare cum excommunicatis vitandis.

Quæſt. 565. Quinam ſint effectus excommunicationis majoris.

Quæſt. 566. Excommunicationis minoris quis effectus.

Quæſt. 567. Quid & quotuplex ſit ſuſpenſio.

Quæſt. 568. Suſpenſio quibus, & à quibus infligatur.

Quæſt. 569. Quæ forma in ferenda ſuſpenſione.

Quæſt. 570 An & qualiter ob culpam alienam & propriam incurratur ſuſpenſio.

Quæſt. 571. Qui ſint effectus ſuſpenſionis.

Quæſt. 572. Quibus modis tollatur ſuſpenſio.

Quæſt. 573. Quid & quotuplex ſit interdictum.

Quæſt. 574. Quænam & qui interdicto generaliter lato comprehendantur.

Quæſt.

Quæſt. 575. Ad interdictum locale ſervandum quinam teneantur.
Quæſt. 576. Qui ſint effectus interdicti, & qualiter ſinguli intelligendi.
Quæſt. 577. Qualis ſit obligatio ſervandi interdictum, & quænam illud violantium.

TITULUS XL.

De verborum ſignificatione.

Quæſt. 578. Quænam ſint regulæ de verborum ſignificatione interpretandæ.

JUS

Digitized by Google

JUS CANONICUM UNIVERSUM

R. P. PETRI LEURENII.

LIBER QUINTUS DECRETALIUM.

TITULUS PRIMUS.

De Accuſationibus, Inquiſitionibus, Denunciationibus.

CAPUT PRIMUM.

De variis modis procedendi contra criminoſos, & in ſpecie de accuſatione.

QUÆSTIO I.

Quot modis cauſæ & actiones criminales deducantur in judicium.

REſp. Horum modorum in genere ſunt duo, dum nimirum Judex procedit vel ad inſtantiam partis, accuſantis, denunciantis, petentis; vel ex officio ſuo, ſeu citra ullius querelam, denunciationem, petitionem; ſub quibus proinde comprehenduntur tres modi ſequentes in *Rubrica h.t.* expreſſi, ſcilicet ſub priore accuſatio & denunciatio; ſub poſteriore inquiſitio; quibus duo alii addendi; nimirum modus procedendi per exceptionem, de qua, quid ſit, & quotuplex, qualiter inſtituatur, & criminaliter intentata induat naturam accuſationis, & quales proinde conditiones requirat &c. dictum *Lib. 2. tit. 25. per totum a quæſtion.* 858. & modus procedendi ſine ordine, intellige, conſueto judicii, uti ſit, quando reus in flagrante deprehenditur, aut delictum eſt notorium. Nunc de iis ſingulatim in ſequentibus, excepto quarto, utpote de quo accurate actum, *l.c.* & quidem incipiendo ab ultimo, ſit

QUÆSTIO II.

Delictum quodnam & quotupliciter notorium.

1. REſp. Ad primum: Notorium proprie dicitur, quod per evidentiam rei, quæ nulla tergiverſatione celari poteſt, patet. Huic notorio opponitur occultum, tam proprie tale, nimirum quod non ſolum ſoli Deo ſcrutatori cordium cognitum eſt, ſed & quod nulla ratione probari poteſt. Jo. And *in cap. veſtra de cohabit. cler. cum mulier num.* 12. Anchor. *ibid. num.* 14. Abb. *n.* 10. Fagn. *n.* 45 Quo referuntur etiam a Claro *pract. crim. §. fin. q. 9 nu.* 2. Farin *pr. crim. qu.* 18. *n* 105. Haunol. *de J. & J. tom. 6. tr. 2. n.* 27. apud Wieſtn. *h. t. n.* 2. quorum probatio ex communiter contingentibus haberi non poteſt; quia per ſe clam & in occulto fieri ſolent, ut ſunt dolus, furtum, adulterium, ſuppoſitio partus, Sodomia, Simonia &c. Item quæ non proprie, ſed pene occulta dicuntur, *cit. c. veſtra*, qualia ſunt, quæ in judicium nondum deducta a paucis ſciuntur; & probari poſſunt: v.g. a duobus, tribus, vel ad ſummum quinque; cum ſecretum adhuc dicatur, quod in præſentia quinque perſonarum dicitur aut fit *can.* 87. *de pænit. diſt. 1. §. hæc ergo ſecreta* & Gl. *ibid. v. ſecreta*. Porro notorium proprie tale confunditur cum *publico* in ſupremo gradu tali, differt tamen a *publico* in ſecundo gradu, quod convenit cum notorio pene, ſeu quaſi tali, multoque magis a publico in imo gradu, utpote quod ſaltem a duobus ſcitur, & ſic adhuc probari poteſt. Differt a manifeſto, (etſi hoc ſubinde cum notorio confundatur. Arg. *cap conſtitutionem de V. S. & cap. fin. de cohabit. cler. cum mulier.*) quod manifeſtum proprie tale illud ſit quid minus quam notorium proprie tale, ut Abb. *in cit. cap. veſtra n.* 12. Fagn. *num.* 55. & dicitur cum addito famoſe notum, ſeu ex certa ſcientia, certiſque authoribus, ut Abb. & Fagn. *ll. cit.* Tuſch. *lit. N. concl.* 104. a qua famoſitate abſtrahit notorium.

2. Reſp. Ad ſecundum: Notorium aliud eſt notorium notorietate juris, nimirum, quod evadit tale per confeſſionem propriam (intellige, ſpontaneam, & non gravi metu aut tormentis extortam) factam in judicio, non revocatam, vel per probationes judiciales plenas, hoc eſt, teſtium omni exceptione majorum depoſitiones legitime receptas; vel inſtrumentum publicum & authenticum in judicio productum; vel per ſententiam definitivam condemnatoriam ad pœnam, vel criminis declaratoriam, quæ tranſiit in rem judicatam, utpote quibus, quia jam in cauſa concluſum, nihil opponi poteſt; quin & per ſententiam interlocutoriam, latam cum cognitione cauſæ, quæ in rem judicatam tranſiit; ut cum Abb. *in cap. cum olim de V. S. a num.* 3. Fagn. *in cap. veſtra*

a numer. 78. Maſç. *de probat. concl.* 1106. *a numer.* 9. quos citat Wieſtn. *h.t. num* 3. Ad quam eotorietatem juris reducitur notorietas præſumptionis fundatæ in circumſtantiis, ex quibus jus ita aliquid præſumit, ut id haberi velit pro veritate, & ea ea perinde, ut ea alia probatione plena ad ſententiam procedi poſſit. Aliud eſt notorium ootorietate facti, quod geſtum palam in oculis hominum, puta, coram majore parte populi, viciniæ, parochiæ, collegii, alteriuſve communitatis, ita tamen, ut oon requiratur, geſtum eſſe coram totius populi eaiſtentis in aliquo loco, puta, civitatis majore parte; ſed major pars intelligatur reſpectu viciniæ, parochiæ, collegii, communitatis; ut Saoch. *lib.6. conſil. mor. cap.* 3. *dub.* 3. Abb. *in cit. cap. veſtra num* 16 Reiffenſt. *h.r. num* 251. Quin nec requiri ſemper majorem partem communitatis, ſi hæc valde ampla, ut tenere videtur Saoch. *loc. cit.* contrarium tenentibus Abb. *loc.cit.* Fagnan. *loc cit. n.* 88. quos citat Reiffenſt. *num.* 250. dicens ridiculum eſſe, dicere, non ſufficere ad conſtituendum noterium, quod geſtum ceram centum, dum commoeitas conſtat 300. homieibus. Non vero requiratur totius communitatis præſentia, dum hæc exigua eſt: v. g. conſtat decem; an vero ſufficiat majer ejus pars; v. g. ſea præſentes, non eſt eatra controverſiam; poſterius ſentiunt Abb. *loc. cit.* Sylv. *v. notorium q.*4. Navar, *cap.* 27. *n.* 55. quos citat & ſequitur Reiffenſt. *n.*249 ea ea ratione, quod decem conſtituant populum. Arg. *cap unic.* 10. *q.* 3. & quod per majorem partem populi totus populus deſigoetor, *l. aliud ff. de reg. jur.* & coeſequeoter, quod coram majore parte talis commuoitatis ſit, cenſeatur fieri coram omnibus. Idem ſentire videtur Pirh. *ad tit. de exceßom num.*114. dum iequit; Si percuſſio ſiat coram tot oculatis teſtibus, ut vel toti communitati, quæ ſaltem decem perſonas habet, vel majore ejus parte, ſaltem coram ſea, nota ſit; & mox ſobdit: quare etiamſi Petrus percutiat Clericum coram tribus aut quatuor, (intellige, perſonis talia communitatis conſtantis decem) ut in judicio probari poſſit, non tamen propterea cenſetur notorium evideotia facti. Porro notorium facti aliud eſt facti permanentis, quod conſtanter omnium oculis exhibetur; v gr. incarceratio Clerici, qui in carcere publico omnium oculis patente continuo detinetur. Aliud facti tranſeuntis, ſeu momentanei, quod in conſpectu totius vel majoris partis populi commiſſum; v. gr. homicidium in foro, blaſphemia coram pluribus audientibus prolata; quæ, ſi ſæpius coram iis iterata, dicitur notoria notorietate facti interpolati: ita Sylv. *loc. cit. num.* 2. Abb. *loc. cit. num.* 25. Fagnan. *loc. cit. a num.* 78.

QUÆSTIO III.

Quæ requirantur, ut Judex non ſervato juris, ſeu proceſſus judicialis ordine contra crimina notoria procedat.

1. RESp. Requiritur primo, ut factum notorium ſit non tantum quo ad ſubſtantiam, ſeu eaiſtentiam, ſed etiam in ratione delicti; v. g ut conſtet, num homieidium factum ex dolo vel culpa, enm fieri potuerit ad ſui defenſionem, ſervato moderamine inculpatæ tutelæ; quia, ſi de hoc non conſtaret, poſſet adhuc eacuſatione vel tergiverſatione celari; ita Clar. *pract. crim.* §. *fin. quæſt.*9 *num.*3. Farin. *pr. crim. q.* 21. *num* 49 Haun. *loc. cit. num.* 30. Paſſerin. *tribun. regul. qu* 10. *num.* 5. apud Wieſtn. *num* 6. iis inhærentem juata *cap. tria nos de cohabit. cler. cum mul.*

2. Secundo, ut de ipſa notorietate Judici conſtet, quod fieri poteſt duobus modis, uno, ſi dictum commiſſum in præſentia Judicis pro tribunali ſedentis, aut alias in exercitio juriſdictionis eaiſtentis, præſente & intuente majore parte populi; ut Specul. *tit de notor. crim* §. 8 *num* 12. Salycet. *in L. ea quidem c. de accuſat. n* 41. Gomez *L.* 3. *var. cap.* 1. *num.* 48. Paſſer. *loc. cit. num.* 6 Altero (dum ſermo eſt de notorietate facti) ſi teſtes, ſaltem duo omni eaceptione majores, jurati, & parte citata judicialiter examinati de delicti eaiſtentia, & ſimul notorietate ex proprio ſenſu depunant; Wieſtner. *num* 7 citatis Specul. *loc. cit. numer.* 17 Maſcard. *loc. cit. concl.* 1105 Fagn *num.* 105. vel, ſi ſermo ſit de notorietate juris, per autheoticum eatractum, aut atteſtationem judicialem. His itaque compertis, Judex ad judiciarii ordinis obſervaetiam non conſtringitur, juata claros textus *cap. ad noſtram de jurejur cap ſuper eo de teſt. cog. can. prohibentur*, §. *his omnibus a quæſt.* 1. *can. Lotharius cad. cauſ. & quæſt.* ea ea ratione, quod ordo ille juris introductus ad veritatem indagandam & deprehendendam; adeoque dum ea notoria eſt, obſervatio illius non ſit neceſſaria.

3. Tertio requiritur, ut conſtito Judici de notorietate, is quoque de ea pronunciet, non quidem ſeorſum, ſed in ipſa ſententia, in qua, ſi illius mentionem non faciat, ea totuſque proceſſus ſit nullus; Barboſ. *de poteſt. Epiſc. alleg.* 106. *numer.* 18. Tambur. *de jure Abb. Tom.* 3. *d.* 7. *quæſt.* 2. *num.* 19. Reiffenſt. *h. t. num.* 264.

QUÆSTIO IV.

In quibus itaque in ſpecie juris ordine non ſervato Judex procedere poſſit ad dicta crimina notoria punienda.

1. RESp. Primo, ut opus non ſit accuſatore aut denunciatore, juxta *cap. evidentia h t. & cap. manifeſta* 2. *quæſt.* 1. ſed Judex poſſit ſine accuſatore ex officio procedere ad ferendam contra notorium delinquentem ſententiam.

2. Secundo, ut multo minus opus ſit libelle; Gomez *loc. cit. num* 42. Farin. *loc cit. n.* 65. Scaccia *de Judic. cap.* 79. *nu.* 8. Wieſtn. *h. t. num.*9. Arg. *clem ſæpe* 2. *v. hoc autem de V. S.* dum ibi dicitur, quod libellus ad ſummarium proceſſum non requiratur, & conſequenter multo minus ad procedendum contra crimina notoria, quippe quæ, ne quidem ſummarium ordinem judicii requirunt.

3. Tertio, ut neque opus ſit citatione, ſaltem ubi delictum ita notorium eſt, ut nulla egeat probatione notorietatis, conſtetque evidenter, reo nullam eacuſationem, defenſionemve, qua delicti gravitas aliquo modo eatenuetur, competere; Haunuld. *loc.cit. n.*33. Paſſerin. *loc.cit. n.* 11. Wieſtn. *n.* 10.

4 Quarto, ut non requiratur productio, & examen teſtium ad probandum crimen, ut patet ex terminis, cum conſtito evidenter aliunde de veritate, ii fruſtra producantur; quamvis conſtito de veritate criminis, quia quandoque non ſatis adhuc conſtat de notorietate, ad eam probandam, adhibendi ſunt teſtes, Reiffenſt. *h. t. num.*256.

5. Quinto, ut non requiratur ſententia condemnatoria ad pœnam; ſed ſufficiat, ut Boſſ. *tit. quomodo proced. in crimin. not. num.* 16. Paſſer. *loc. cit. num* 12. & alii apud Wieſtner. & Reiffenſt *num* 159. loco illius præceptum Judicis pœnam reo dictantis, multoque minus requiratur, ut ſententia hæc proferatur in ſcriptis cum aliis juris ſolennitatibus; Gloſſ. *in cap fin. de ſent. & re jud. in* 6. *v. illuſtrium*, *& ibidem* Franc. *num.* 6. *limit.* 9. Innoc. *in cap. ex parte il* 1. *de V. S. numer.* 2. Farin. *loc.cit.q.*21. *num.*115. Gomez *loc.cit. num* 45. Reiffenſt. *h. t. num* 258. Requiri tamen ſententiam declaratoriam notorietatis delicti, (intellige, etiam ſi nulla adſit ſententia condemnatoria ad pœnam, dum reus negat, delictum eſſe notorium, docent Paſſer. *loc.cit.* Covar. *in cap. Alma part.* 1. §. 2. *n.*2. Farin. *loc. cit. n* 116. Clar. §. *fin. q.* 9. *num* 8 apud Wieſtn. *loc. cit.* quin & Clar. *ibid.* Fagnan. *in cit. cap veſtra nu.* 96. apud Reiffenſt. *num.*259. aſſerunt, quod, quidquid ſit de jure, conſuetudine obſervari, etiam in notoriis ferri ſeotentiam, quod de ſententia condemnatoria intelligere videotur.

6. Sexto, effectus notorii eſt, quod in notoriis non admittatur recuſatio Judicis tanquam ſuſpecti, *c. propoſuit de appell.* ſi pœna pro delicto, jure, vel ſtatuto aut conſuetudine determinata eſt; ſecus, ſi indeterminata, ſeu arbitrio Judicis relicta; eum in ejus arbitrio commiſſis ſæpe rationabiliter poſſit eſſe ſuſpectus, ne inordinato affectu ductus pronunciet pœnam æquo graviorem, ac illa poſſit recuſari. Wieſtner. *num.* 12.

7. Septimo, quod non concedatur appellatio, (intellige, ab intimatione ſeu dictatione pœnæ a Judice facta) ſed ea non obſtante, Judex procedere poſſit ad executionem pœnæ, *cap. cum ſit*, §. *fin. c pervenit c. conſuluit c. propoſuit de appell* eo, quod in notoriis Judicis pronunciatio juris ſit potius executio, quam ſententia; Specul *loc.cit.* §. 8. *num.* 15. Clarus *loc.cit. q.*74. *num* 2. Gomez *num.* 47. Reiffenſt. *num.* 260. Wieſtn. *num.* 12. quod tamen ipſum limitandum eſt ita, ut appellationi locus eſſet a pronunciatione Judicis, ſi in ea non fieret eapreſſa mentio notorietatis, item a ſententia declaratoria notorietatis criminis, dum eſſent, quæ eam tollerent aut obfuſcarent; v.gr. dum confeſſus crimen confeſſionem ſuam in appellatione diceret erroneam, non ſpontaneam, ſed metu eatortam, uti &, ſi appellatione interpoſita, Judex, ad quem inhibuiſſet, ne Judex, a quo procederet ad executionem, recurri poteſt pro eaecutionis intimatæ revocatione ad Judicem, ad quem fundamentum hujus limitationis eſt, quod, ut ait Papa *cit. cap. conſuluit de appell* multa dicuntur notoria, quæ non ſunt. Unde etiam cum Salycet. *in L. ea, quæ c. de accuſ. num.* 93. Fagn. *in cap. veſtra de cohab. Cler. cum mulier num.* 102. & Claro *loc. cit. q.* 9. *num.* 5. aliique paſſim monent Judices, ne delicta temere aſſerant notoria, honeſtiuſque acturos, ſi, quantumcunque delictum videatur notorium, ſuper ejus tamen notorietate quampluri-

plurimorum commode poſſunt, teſtium depoſitiones recipiant, & citatione monitioneque omiſſa, non facile ad condemnationem, executionemque procedant, ne ſe periculo ſtatutæ pœnæ depoſitionis ab officio exponant, ſi de notorio nequeant docere; ita Wieſtn. *h. t. num.* 14.

QUÆSTIO V.

Quandonam & quotupliciter dicatur quis deprehenſus in flagrante, & num contra eum procedi poſſit, non ſervata juris ordine.

1. RESP. Ad primum: In flagrante deprehenſus dicitur delinquens, ſi in actu ipſo delicti, v. g. actualis fornicationis, furti &c. deprehenditur; idque vel ab ipſo Judice extra judicium, aut exercitium juriſdictionis: cum v. gr. monitus, Titium tali die & loco delictum committere, aſſumptis ſecum teſtibus, illuc accedit, & deprehendit illum in actu delicti; vel ſedens pro tribunali, aut alias juriſdictionem exercens, adſtantibus aliis, ipſe cum aliis evidenter advertit, ab aliquo committi crimen; v. g. teſtem in judicio falſum deponere, Advocatum prævaricari; vel alium audit blaſphemantem! vel denique ab ipſis miniſtris juſtitiæ, aliiſve deprehenſus, ſtatim ad Judicem ducitur.

2. Reſp. Ad ſecundum: Contra talem quoque procedi poſſe non ſervato, ſaltem in omnibus, juris ordine, habet communis, ut ait Reiffenſt. *h. t. num.* 268. eo quod, ut Gloſſ. *in c. cum non ab homine de judic. v. deprehenſus*; in flagrante deprehenſus æquiparetur delinquenti notorio, quamvis non in omnibus; dum non pari modo in memoratis tribus caſibus procedi queat, ſicuti in delicto notorio, nimirum nullo ex iis, quæ alias in ordine juris circa reum ſervari debent, ſervatu; nam licet, dum in oculis ipſis Judicis verſantis in exercitio juriſdictionis, & præſentia plurium circumſtantium opus non ſit accuſatione aut denunciatione; neque productione & examine teſtium, aliave probatione vel termini ad ſe defendendum aſſignatione, neque etiam condemnatione per ſententiam proprie talem prolatam cum aliis ſolennitatibus juris, ſed pœna imponi poſſit per ſimplex decretum vel præceptum. Quod idem dicendum videtur de ſecundo; eo quod talis Judicis, etiam extra judicium verſantis, & ab eo ad hoc aſſumptorum teſtium ocularis inſpectio actu delinquentis circa aliud eorum examen inducat probationem criminis evidentem, & ſufficientem ad cauſæ deciſionem, procedendumque ad pœnæ inflictionem, ut Specul. *loc. cit. num* 12. Salycet. *num* 91. Farin. *quæſt.* 21. *num.* 158 Gomez *loc. cit. cap.* 1. *num* 48. apud Wieſtn. *numer.* 16. His non obſtante, quod, ut Idem ait, nimirum, quod, ſi in hoc caſu deprehenſus ſeu reus neget delictum, aut illud in conſpectu judicis commiſſum, punitionem non præcitandam; ſed recipiendas delicti probationes; cum non appareat, qualiter reus veroſimiliter, aut etiam rationabiliter id negare poſſit. Unde potius tali negatione tanquam frivola contempta ſine ulteriore probatione ad punitionem delicti progredi poſſe videtur. Nihilominus quoad tertium, dum delinquens non a Judice, ſed a miniſtris juſtitiæ, aliiſque deprehenſus, ductus ad Judicem eſt, recipiendi ſunt teſtes ſuper delicto, & apprehenſione in flagrante, examinanduſque ipſe reus: &, ſi delictum ſimpliciter ſine ulla excuſatione, & defenſione fateatur, pœna ei ſecundum facti & perſonæ qualitatem decernenda; ſi vero defenſionem aliquam adferat, quæ pœnam excludat vel diminuat, v. g. quod ad ſui defenſionem occiderit alium, quod rem ſubripuerit in compenſationem crediti, quod alia via conſequi non potuerit, terminus ad exceptionis ſuæ probationem ei prorogandus. Si denique nihil ad ſui defenſionem afferat, ſed pure delictum negat, repetendi ſunt teſtes, & ſiquidem ab eis convictus plene, deveniendum ad pœnam infligendam. Ita fere Wieſtn. *num.* 17. de cætero, ut idem *numer.* 18. an in flagrante deprehenſo, poſtquam delictum extra, vel in tortura confeſſus, aut de eo legitime convictus, pœna infligi poſſit, ſine prævia ſententia controvertunt, Abb. affirmante hoc ipſum. Gloſſ. *in L. J. C. fuſtium, v. ead. ff. de his, qui infam. notant.* & Covar. *in cap. alma mater de ſent. excom. in 6. part.* 1. §. 1. *num.* 9. ſic in pleriſque locis obſervari atteſtante Claro tamen *loc. cit. numer.* 4. Farin. *nu.* 153. exigentibus ſententiam tamen ſine ſolennitatibus in jure præſcriptis prolatam ſive decretum de pœnæ executione, a quo tanquam juris executione appellationem negant, ſed tantum ab exceſſu pœnæ judicis arbitrio infligendæ.

QUÆSTIO VI.

Accuſatio qualiter definiatur?

RESP. Accuſatio proprie, prout hic accipitur pro actione criminali, definitur, quod ſit criminis alicujus ad judicem competentem legitime facta delatio vindictæ publicæ cauſa, ita fere ab omnibus communiter ſumitur, *l.* 9 *L.* 16. *L.* 20. *C. de his, qui accuſ.* Dicitur primo: *criminis delatio:* in quo adhuc convenit cum actione civili, quæ & ipſa accuſatio civilis dicitur, *L.* 4. *C. de edendo*, poſſunt enim crimina non tantum criminaliter, ſed & civiliter deduci in judicium, & inſtitui circa illa actio, *§. in ſumma Inſt. de jure jurando*, quamvis, qui alias in cauſis civilibus dicitur ſimpliciter actor, in criminalibus dicitur accuſator, *L. cum prior ff. de judiciis*. Laym *lib.* 3. *tract* 6. *cap.* 1. convenit item cum denunciatione, cum & per hanc crimen deferatur ad judicem; differt tamen per hoc ab inquiſitione, utpote quæ fit ab ipſo judice ex officio illius; accuſatio vero ad inſtantiam inchoatam. Dicitur ſecundo: *ad judicem competentem*, qualis de jure civili in criminalibus non eſt Magiſtratus municipalis, ſed qui juriſdictionem criminalem vel merum imperium habet. Lauterb. *in ff. de accuſ.* & quidem in eo loco, ubi accuſatus ſeu reus habet domicilium ſive originis, ſive habitationis, *L.* 1. & 2. *Cod. de juriſd.* & ibi Brunnem. *L.* 1. *C. ubi de crim. mer. part.* 5. *dec.* 299. vel ubi deliquit, *cit. l. s.* quem locum delicti forum principalius dicit Carpz *quæſt.* 110. *num.* 47. vel forum ſortitur de conſuetudine, ubi reperitur. Lauterb. Dicitur tertio: *legitime facta:* quo verbo continentur omnia, quæ ad ejus formam requiruntur. De quibus *quæſt. ſeq.* Dicitur quarto: *publica vindicta cauſa*, ut nimirum ob bonum publicum, ad terrorem & exemplum aliorum reus puniatur publice pœna temporali, aut pecuniaria fiſco applicanda, vel privatione dignitatis, officii, beneficii, atque ita licet per hoc non differat ab inquiſitione, differt tamen ab actione ſeu accuſatione civili, quæ non ad vindictam publicam, ſed ſolum ad commodum & ſatisfactionem accuſantis, alteriuſve injuriam vel damnum paſſi intentatur.

QUÆSTIO VII.

Quæ forma accuſationis criminalis inſtituenda?

1. RESP. primo de jure communi ad formam accuſationis (ſive accuſator ſit advocatus fiſci, ſive privatus) requiritur, ut fiat in ſcriptis *L.* 3. *ff. h. t. auth. offeratur c. de lite cont. can.* 1. *cauſ.* 2. *quæſt.* 8. atque ita hodiedum accuſatores & reos ſolere petitiones, & intentiones ſuas in ſcriptis offerre, ait Lauterb. *ad ff. h. t. §.* 15. *in fine*, idque tum, ut conſtet, quid accuſator probare debeat, & ut nihil mutare poſſit, ſi videat ſe in probatione deficere. Leſſ. *lib.* 2. *de juſt. cap.* 30. *n.* 2. in fine. Pirh *h. t. num.* 2. tum ut judex, qui ſententiam conformiter allegatis in accuſatione formare debet, eam facilius, & ſine errore concipiat. Nihilominus vigore hodiernæ conſuetudinis, in levibus delictis neceſſe non eſſe, ut in ſcripto fiat accuſatio, facile aſſerunt DD. & in ſpecie Sanch. *lib.* 6. *conſil. d.* 50. *n. arg. L. levia ff. h. t.* ſed ut etiam in gravibus poſſit fieri ſine ſcriptura, viva voce, teſtantur Clarus *§. fin. quæſt.* 12. *num.* 6. Salycet. *in l. penultima c. h. t.* Azor. *p.* 3. *lib.* 13. *cap.* 19. Pirh. *loc. cit.* Reiffenſt. *h. t. num.* 6. idque ſecundum Conſtit. Carol. V. *art* 89. teſte Lauterb. *loc. cit.* modo tamen accuſatio oretenus prolata ſtatim per notarium ſeu actuarium publicum, in ſcriptis redigatur. Quin &, ut idem cum Carpz. *pr. crim. quæſt.* 106. *num.* 77. ait, quod in foro Saxonico & Wirtenbergico litium abbreviandarum cauſa accuſator & reus regulariter viva voce accuſare & ſe defendere jubeantur. Ubi vero delictum per libellum accuſatorium ab accuſatore in judicium deferendum, ut is tanquam ineptus ex officio judicis rejici non poſſit aut debeat; in eo exprimi debet nomen judicis, ut appareat, num competens ſit; cum ſi talis non ſit, proceſſus ab eo inſtitutus lataque ſententia ſint nulla, juxta *L.* 1. & *l. fin. cap. ſi non compet.* Item nomen accuſatoris & accuſati *L.* 3. *h. t.* ut conſtet, num ſint legitimi ſeu tales, qui accuſare & accuſari poſſint. Item ſpecies delicti, ut judex pro qualitate illius pœnam ſtatuere poſſit, *cit. l.* 3. Item accurata facti narratio, ſecundum omnes circumſtantias, nimirum quoad perſonas complices, locum, certumque tempus, puta anni, menſis, *can. fin. §. libellorum cauſ.* 2. *quæſt.* 8. & *L. libellorum* 4. *hoc tit.* ita ut ſi unum ex his omiſſum, libellus tanquam vitioſus rejiciendus. Gail. *l.* 1. *obſerv.* 64. *n.* 9. & *ſeqq.*

Clar. *L. 5. ff. fin. 4. 12.* hæc omnia de ſubſtantia accuſationis eſſe dicens. Idque ex ea ratione, tum ne accuſatio reddatur vaga, & obſcura; tum ne accuſato adimatur occaſio facilior ſe defendendi, dum nimirum difficulter probare poſſet negativam, ita determinatam ad locum & tempus certum, nec teſtes convincere falſitatis; tum etiam, ut judex videre poſſit, num crimen & accuſatio ſint præſcripta. Regulariter tamen opus non eſt, ut exprimatur hora aut dies, *L. 3. ff. h. t.* Lauterb. §. 16. Reiffenſt. *h. t. num. 9.* niſi tamen, ut iidem cum Farinac. *de reorum defenſ. l. 3. cap. 3. nu. 9.* dicta expreſſio diei & horæ niſi accuſatori facilis, & accuſato utilis & neceſſaria ſit, eo quod exinde defenſionem ſui deducere velit, & poſſit; v. gr. oſtendendo ſe illa die aut hora in illo loco non fuiſſe, ac proinde accuſatus illam expreſſionem exigeret: aut etiam quia contingere poſſet, ut valor proceſſus ab illa die dependeret, dum v. gr. judex ea die fuiſſet ſuſpenſus ab officio, vel accuſator inimicus accuſati, vel quia delictum ratione diei, in quo commiſſum eſſet, ſpecialiter punibile. Lauterb. *in ff. h. t. §. 15.* Secundo de jure communi requiritur inſcriptio ſeu ſubſcriptio accuſatoris, qua is ſubſcribat in pœnam talionis, obligando ſe ad crimen a ſe objectum probandum, vel ſi in probatione deficeret, ad ſubeundam pœnam eandem, quam reus ſubiturus ſit, ſi delictum probetur, *cap. ſuper his h. t. can. 2. & 4. cauſ. 2. quæſt. 8. L. fin. C. h. t. L. ult. c. de accuſ. & ibi Gloſſ. v. vinculum inſcriptionis.* Sicque jure veteri Romano accuſatores ſtatim libello oblato ſubſcribebant, ſic ſtatutum ex ea juſtiſſima ratione, ut refrænaretur temeritas facile proſilientium ad accuſandum, dum ſciebant, accuſationem calumnioſam ſeu falſam non fore inultam, *L. ſi cui ff. de accuſ.* Verum hodiedum hæc inſcriptio ſolennis (ſaltem in judicio, & foro ſæculari) per non uſum ſeu deſuetudinem eſt abolita, & pœna talionis in pœnam arbitrariam commutata, ne hominibus ab accuſando deterritis propter onus illud probandi ſub tali periculo ſubeundum, delicta manerent impunita. Clar. *lib 2. cap. 9. num 9.* Gail. *lib. 1. de pace publica cap. 9. num. 3.* Covar. *Var. reſol. lib. 2. cap. 9. num 9.* Felin. *in cit. cap. ſuper his num 5. h. t.* Pirh. *h. t. num 2.* Goudel. *de jure novo lib. 1. cap. 14. v. quod dixit.* Lauterb. *ad ff. h tit. §. 17.* Ubi etiam cum Mev. *part. 3. deciſ. 294. ait:* quod dictæ inſcriptioni ſucceſſerit ſatiſdatio, ſeu cautio fidejuſſoria ab accuſatore ab initio præſtanda tam judici, quam reo pro impenſis, damnis, injuria accuſato cauſatis per accuſationem temerariam falſam, aut probatione deſtitutam. Et ab hac ſatiſdatione præſtanda, nullum (etiamſi ſit Princeps) immunem eſſe juxta *conſt. crim. art. 14.* Addit tamen Officiales & Procuratores fiſcales, dum criminum reos accuſant nomine publico, nullam hodiedum præſtare ſolere cautionem, *arg. L. 1. §. 2. ff. de fundo dotali.*

Dixi *jure ſaltem civili*; nam in foro Eccleſiaſtico, & jure canonico adhuc neceſſaria eſt ejuſmodi inſcriptio, prout ſumitur *ex cap. ſuper his, & cap. qualiter h. t.* Hoſt. *in ſumma ibid.* Clarus *L. 1. q. 12. num. 28.* Leſſ. *lib. 2. cap. 30. num. 9.* Pirh. *h. t. num 2.* Quin & ſi convinceretur quis, quod innocentem vere malitioſe accuſaſſet, aut denuntiaſſet, eum pœnam talionis adhuc ſubire debere, vi conſtitutionis Pii V. *cum primum*, innovantis pœnam talionis; eamque, etſi ſolum loquatur de accuſatione de criminibus Sodomiæ, blaſphemiæ, concubinatus, extendi a Paſſerin. *Tribunal. reg. quæſt. 7. numer. 44.* teſtatur Reiffenſt. *h. t. num. 11.* qui etiam *num. 12.* addit certum eſſe, pœnam talionis adhuc locum habere in locis & regionibus, ubi ſpeciatim de ea exſtant ſtatuta, uti ea in ſuo ordine exſtare ait. De cætero caſus quoſdam, in quibus nec de jure civili, nec de jure canonico dicta inſcriptio neceſſaria, adeoque pœna talionis locum non habeat, exceptos & recenſitos vide a Gloſſ. *in cap. ſuper his h. t. v. oportet inſcribi*, & Hoſt.

QUÆSTIO VIII.

Num accuſationi præmittenda monitio, aut fraterna correctio?

RESp. Affirmat id ipſum Sylveſt. *V. accuſatio quæſt. 3.* juxta illud Matth. *cap. 18. v. 14. Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te, & ipſum ſolum.* Negant cum Gloſſ. *in cap. licet de Simon. V. inſcriptis*, D. Thom. *in 4. d. 19. quæſt. 2. art. 3. quæſtiunc. 1.* Diſtinguunt cum communiore Sanchez *lib. 6. conſil. dub. 28. num. 6.* Seſſ. *loc. cit. num. 12.* Wieſtn. *h. t. numer. 42.* ita ut ex Lege caritatis præmittenda ſit monitio ſecreta, dum crimen occultum, certaque ſpes eſt delinquentem illa admonitione corrigendum, & damnum tertio alicui privato vel reipublicæ illatum, aut impendens, juſta ſatisfactione compenſandum, aut impediendum, maxime ſi perſona ſit honeſta. Secus vero ſi publice diffamatus, aut reipublicæ, vel etiam privato grave damnum immineat, aut illatum, quod privata monitione non impediendum aut reſarciendum prævidetur, aut rationabiliter judicatur. Quia in hoc caſu malum publicum privato eſt præferendum. Veruntamen num peccetur graviter, & quidem ſub obligatione reſtituendi, non conveniunt AA. Affirmativam, ſeu quod peccetur, accuſando de peccato occulto non præmiſſa monitione fraterna privata, cum Soto *L. 5. de juſtitia q. 5. art. 2. & q. 6. art. 2.* tenent quidam Recentiores, etiamſi delinquens jam emendatus, vel ſpes emendæ, & aliunde nullum damnum reip. vel alicui tertio ex omiſſione accuſationis immineat. Negativam cum Mercado *de contract. lib. 6. cap. 9.* & aliis ſequitur de Lugo *d. 38. §. 1. num. 8.* eo quod uſus quotidianus probet, quod ſimiles accuſationes, & denunciationes fiant ſine ſcrupulo: ex ea etiam ratione, quod via punitionis (in ordine, ad quem inſtituitur accuſatio;) diverſa ſit a via privatæ & fraternæ correctionis, quæ ſolum tendit ad bonum privatum delinquentis; illa vero intendat bonum commune reipublicæ, ne ſcilicet invaleſcant crimina, deterrendo alios ab iis committendis, quod bonum, utpote prævalens privato, ſemper intendere poteſt accuſator, licet obiter ſimul intendat commodum proprium. Hinc ad accuſationem, de qua hic, requiritur, ut fiat ob bonum publicum, publicamque vindictam, qua a criminibus perpetrandis deterreantur criminoſi, dum vident iis pœnam publice infligi. Quod ſi fieret ſolum ad ſatisfactionem, & utilitatem illius qui damnum paſſus eſt, jam non actio criminalis, ſed accuſatio & actio civilis foret, quæ; ut dictum, non requirit inſcriptionem, nec ſolennitates, quas actio criminalis. Gonz. *in cap. 1. h. t. n. 1.*

QUÆSTIO IX.

Quinam criminaliter accuſare poſſint?

RESp. Omnes, qui ex natura rei non impediuntur, neque ſpecialiter a jure prohibentur accuſare. Clar. *pr. crimin. §. fin. quæſt. 14. num 1.* Fario. *part. 1. lib. 2. tit. quæſt. 12. num 18.* Durand. in ſpec. *part. 1. h. t.* Pirh. *h. t. num. 3.* Lauterb. *loc. cit. §. 2.* accuſare ſiquidem, de jure civili eſt de genere permiſſorum, & quod jure non eſt prohibitum, intelligitur eſſe conceſſum, *cap. 2. de translat. Epiſc.* juncta *Gloſſ. V. non incurritur.* Unde hanc facultatem ſubditi a Principe impetrare neceſſe non habent, cum quod Lege conceſſum, ſpecialiter impetrandum non eſt, *l. unic. de Theſaur.* niſi forte jure quodam ſtatutario generaliter prohibitum eſſet, ſine ſpeciali Principis conceſſione, aut Judicis decreto accuſare criminaliter. Notanda tamen hic, quo ad poteſtatem accuſandi, diſtinctio inter delicta publica & privata, cum omnibus, & cuivis de populo (intellige non tantum civibus, ſed & forenſibus, ut probabilius de Lugo, *cit. d. 38. ſ. 2. num. 12.* cum Fagund. in *præc. decalog. præcept. 8. cap. 48. num. 5.*) regulariter competat poteſtas accuſandi de publicis, juxta *§. 1. Inſt. de Publ. judic.* eo quod hæc puniri publice ſpectet ad utilitatem publicam. Talia autem ſunt, quæ directe vergunt contra Deum, reſque divinas: ut blaſphemia, apoſtaſia, hæreſis, ſimonia, magia, ſacrilegium, aut contra majeſtatem Principis vel reip. ut perduelliones, aliaque læſæ majeſtatis crimina, ut ſunt crimen peculatus, fraudatæ annonæ, falſæ monetæ &c. vel quæ, licet contra privatam perſonam committuntur, jus vel conſuetudo pro publicis haberi voluit, Farin. *pr. crim. quæſt. 18. num 17.* Haun. *tom. 6. de J. & J. t. 2. num. 2. & 3.* qualia ſunt, homicidium, adulterium, veneficium, crimen falſi. De delictis vero privatis, (qualia ſunt, quæ privatam vel propriam injuriam ſpectant, quæque a jure vel conſuetudine dictam denominationem publicorum non receperunt, ut ſunt furta, expilatio hæreditatis, aliæque injuriæ citra damnum publicum, ſeu irrogatum reipublicæ) accuſare criminaliter non competit cuivis, ſed iis ſolum, ad quos pertinet, ſeu qui damnum vel injuriam paſſi ſunt in ſe vel ſuis; nomine autem ſuorum veniunt perſonæ conjunctæ ſeu propinquæ, ut conjuges, parentes, conſanguinei, ſecundum aliquos ad ſeptimum uſque gradum; ſecundum alios ad decimum in linea recta, & uſque ad ſeptimum in linea tranſverſa; Alii ad ſextum; alii communius & verius cum Fagund. *loc. cit. numer. 10* de Lugo *loc. cit. numer. 11.* ad quartum. Quamvis tamen Clericus injurias ſuas & non ſuorum proſequi poſſit accuſando, cum proteſtatione, ſe id non facere, ad expetendam vindictam & pœnam ſanguinis, vel potius denuntiando ſolum qualiter cum majore proprietate loqui, Sanch. *lib. 6. conſil. cap. 1. dub. 30. n. 3.* ait de Lugo *loc. cit.* Alii tamen cum Fagund. *loc. cit. num. 11. & 12.* non agnoſcentes in hoc puncto differentiam inter denunciationem, & accuſa-

Digitized by Google

accuſationem cum dicta proteſtatione , utuntur nomine accuſationis ſimpliciter , & magis , ut putant , proprie ad *cap. 2. de homic.* Et hæc diſtinctio inter delicta publica & privata magis eſt du jure civili quam canonico, quo omnia delicta cenſentur publica , ita ut ſublatis hodiedum Locorum ſtatutis & conſuetudinibus nullum inter ea ſit diſcrimen , & judex procedere poſſit ex officio, admiſſis ad accuſandum quibuſcumque , de cætero ad hoc non inhabilibus , uti monent Clar. Farin. paulo ante citati apud Wieſtn. *h. t. num.* 26.

QUÆSTIO X.

Quinam accuſare prohibeantur.

1. RESp. Ab accuſando criminaliter probibentur plura hominum genera , tum ex natura rei , tum vi legum ob varios defectus & cauſas, puta ob defectum rationis vel ætatis , ob ſexum , ſtatum , officium , delictum , infamiam, excommunicationem , inimicitiam , ſuſpicionem calumniæ , conjunctionam ſanguinis , affinitatis , reverentiam , quæ congeſta a Gloſſ. *in cap. ſi legitimum h. t. & l. 8. ff. qui accuſare poſſint* , ſic itaque

2. Primo ex natura rei accuſare non poſſunt ob defectum animi ſeu rationis furioſi & mente capti , cum , quæ geruntur , non intelligunt , *l. dum modo §. 1. ff. de procurat.* Et ob defectum ſurdi & muti a natura. Decian. *tract. crim. lib. 3. c. 1. num. 1. & 3.* Reiffenſt. *h. t. num.* 21. & Wieſtn. *num. 27. cum communi arg. l. 1. §. 3. de poſtulat.*

3. Secundo ob defectum ætatis repelluntur , non tantum non egreſſi infantiam , ſed & pupilli , aliique impuberes infante majores , *l. qui accuſare ff. h. tit. can. prohibentur caa. 2. q. 1.* niſi quod hi , adhibito tutoris conſilio & conſenſu , ſuas ſuorumque injurias proſequi poſſint , ut liquet ex *l. 2. §. 1. ff. h. tit.* Pirh *h. t. num 4. §. 3.* Wieſtn. *num.* 27. Lauterb. *ad ff. h. t. §. 3.* Brunnem. *ad L. 4. C. de auth. præſt. n.* 1. uti & de crimine Læſæ Majeſtatis accuſare , *L. 8. ff ad l. Juliam Majeſt.* Wieſtn. *loc. cit.* ſed neque puberes , minores tamen 20. annis ſoli ſine authoritate curatoris , non niſi in dictis caſibus ad publice accuſandum admittuntur ; cum eadem tamen authoritate in aliis caſibus ſeu delictis accuſare permittuntur , modo ejus ſint ætatis , ut poſtulare & in publicum procedere poſſint , nimirum 17. annorum , ut Reiffenſt. *h. t. num.* 6. citans *l. 1. §. 3. ff. de poſtuland. & l. 4. de auth. præſt* Quin & indiſtincte omnes , modo annum 14. exceſſerint , admitti ad accuſandum , teſtantur Pirh. & Raiffenſt. *cum Clara §. fin. quæſt. 14. num.* 7. his non obſtante *l. 15. §. 6. ff. ad l. Juliam de adulteriis*. Ubi ſpecialiter ab accuſatione adulterii excluduntur minores 25. annis , niſi eorum thorus proprius fuerit violatus ; nam duo exceptio unius ſolius , præſupponit & firmat regulam , quoad alia crimina excluſio unius eſt excluſio aliorum , ac ita per hoc ipſum probatur , poſſe illos accuſare de cæteris aliis criminibus.

4. Tertio ob ſexum utpote verecundiorum , faciliorem que ad concipiendum odium vel amorem , repelluntur ab accuſando mulieres per *ll. cit. l. 8. ff. hoc tit. & l. 12. c. qui accuſ non poſſ.* excepto tamen iterum caſu , quo ſibi , ſuiſque illatas injurias proſequi poſſunt per eaſdem leges , item crimina Læſæ Majeſtatis , & quæ huic æquiparantur , ut hæreſis , per *cap. vergentis de hæretic.* aliaque quædam crimina atrociſſima & excepta , qualia *quæſt præced. num.* 2. enumeravimus , iiſque ſimilia aut affinia , Farin. *pr. crimin. art. 10. num.* 16. Pirh. *n.* 5. Reiffenſt. *num.* 30.

5. Quarto ob conditionem , v. g. ſervilem , dum enim ſervi , agere nequeunt in civilibus *juxta l. 6. de judiciis* multo minus id poterunt in criminalibus , *l. juxta can. 6. & 7. cauſa 3. quæſt. 5. & l. 26. c. ad L. Jul. de adult.* Excipiuntur tamen crimina læſæ Majeſtatis divinæ ac humanæ , fraudatæ annonæ, falſatæ monetæ, Lauterb. *ad ff. h. t. §. 3.* Wieſtn. *numer.* 28 *per ll. 7. ff. ad l. Juliam majeſtatis* : item interfectio domini ſui , cujus necem accuſatione vindicare intendit ſervus , juxta *l. 5. C. de proc. Imperat. offerend.* item crimina ſuppreſſionis tabularum teſtamenti , quo dominus ſervo libertatem reliquit , *cit. l. 2. & l. 7. ff. ad l. Cornel. de falſ.* ut iidem , & ſic quoque ob conditionem ab accuſando repelluntur pauperes minus quam 50. aureos habentes , *per l. non nulli h. t.* Pirh. *num.* 6. Lauterb. *h. t. §. 4.* ob periculum perverſionis *l. 8. ff. ad legem Jul. majeſt.* paupertas enim ſæpe cogit ad illicita .

6. Quinto , ob ſtatum : ſic filios familias accuſare non poſſe ſine conſenſu patris , (excepto tamen adulterio ab uxore commiſſo , ut Lauterb. *loc. citat. l. 37. ff. ad legem Juliam de adult.*) tenent cum Gloſſ. *in l. fin. v. neceſſitate cap. de bonis qua liber.* Farinac. *pr. crim. tit. de accuſat. q. 22. n.* 10. Bart. *in L. 6. ff. ad l. Juliam de adult.* Alii ut Lauterb. *ad ff. h. t. §.* 3. Wieſtn. *num. 28. per ll. cit. 7. ff. ad l. Jul. majeſt.* probabilius cenſent , poſſe id illos ſine conſenſu patris , ex ea ratione , quod accuſatio ſpectet ad jus publicum , & cauſam publicam ; in iis vero , quæ ad jus publicum pertinent , non attenduntur jus patriæ poteſtatis , juxta *l. 9. ff. qui his , qui ſui vel alieni* Item ob ſtatum clericalem vel religioſum accuſare criminaliter non poſſunt clerici & religioſi , *can. 51. cap. 2. quæſt. 7. can. 6. cauſ. ead. & quæſt.* præſertim ubi infligenda pœna ſanguinis. Unde licet accuſare poſſint clerici laicos ad arcendam ſuam , (non tamen ſuorum) injuriam , (ut de Lug. *loc. cit. numer.* 51. cum Fagund. *loc. cit. art.* 50.) ita & monachi ſeu religioſi (non niſi tamen de licentia Abbatis , & ubi intereſſe , & utilitas monaſterii ſic exigit , ut Pirh. *h. t. num. 10. not. 3. juxta cap. ex parte h. t.* & Innoc. & Abb. *ibid.*) ſi vero eſt cauſa ſanguinis , proteſtari debent , ſe non agere ad vindictam ſanguinis , ſed præciſe ad avertendum damnum ; cum alias peccent moraliter , & ſi mors vel mutilatio ſequatur , fiant irregulares , juxta *cap. 25. de homic. & cap. 2. ead. in 6.* de Lug. *cit. num.* 11. cum Fagund. Reiffenſt. *h. t. num.* 19. De cætero monachi ſeu religioſi , prout ſtatuitur *cap. ex parte h. t.* non ſunt repellendi ab accuſatione ſui Abbatis ſeu Prælati , non obſtante obedientia , ſubjectione & reverentia ei debita , niſi cauſa aliqua rationabilis (quia v. g ſunt excommunicati , vel inimici, vel conſpiratores , ut Gloſſ. *in cap. ex parte v. alia rationabilis*) impediat . Præmiſſa tamen ſummaria cognitione , num accuſans procedat malo vel bono zelo. Extenditurque hæc poteſtas accuſandi , vel denuntiandi proprium Prælatum , ad converſos Laicos , utpote qui non ſunt proprie Laici , & quorum non minus , quam aliorum intereſt , habere Prælatum non crimInoſum . Abb. *in cit. cap. ex parte num.* 2. Pirh. *h. tit. num. 14. Arg. l. 3. h. t.* Sed neque neceſſe eſt , ut quidam volunt , petere prius & impetrare ab ipſo Prælato vel Epiſcopo licentiam & poteſtatem hunc accuſandi , cum ea ab ipſo jure conceſſa ſit cuilibet de monaſterio , *cit. cap. ex parte , & cap. illa h. t.* Sanchez *lib. 6. moral. cap. 15. num.* 19. Pirh. *notab.* 3. ex ea etiam ratione , quod Prælatum diffamatum de crimine , aut mala adminiſtratione accuſando , procuretur utilitas , avertanturque gravia damna monaſterii , cujus ſumme intereſt , non habere Prælatum malum , ſeu , ut inquit Pirbing *Lupum pro paſtore*. Jo. And. *in cit. cap. ex parte num.* 2. Abb. *numer.* 9. Cui tamen , pendente accuſatione in licitis parendum , non tamen in eo , ſi præciperet , ut ab accuſatione deſiſtant ; quia præceptum hoc iniquum eſt . Abb. *in cit. cap. ex parte numer.* 4. Sanch. *loc. cit. num* 13. Pirh. *num.* 10. Porro , quod ſpectat expenſas faciendas , dum Religioſi accuſant Prælatum ſuum ; quæ neceſſariæ ſunt ad litem ſeu cauſam accuſationis proſequendam , ſubminiſtrandæ ſunt ex rebus monaſterii , uſque dum dicta cauſa finem debitum conſequatur , juxta *cap. ex parte* , & Gloſſ. *fin. ibidem* , & Abbas *numer.* 9. Uti etiam Prælato accuſato debentur expenſæ a monaſterio ad defendendum ſe , quia non minus intereſt monaſterii , non deponi Abbatem culpæ expertem. Pirh. *num.* 12. cum Gloſſ. *in cit. c. ex parte v. alia* ; idque etiamſi amotus & ſuſpenſus ab adminiſtratione , modo vere & realiter non ſit depoſitus , & privatus titulo . Abb. *loc. cit. num.* 5. Sanch. *loc. cit. n.* 24.

7. Sexto , propter officium , quod gerunt , accuſare nequeunt milites in caſtris morantes , ne hac occaſione a ſignis & caſtris , & ſic a defenſione reip. avocentur , *l. 8. ff. h. t.* Decian. *tr. crim. l. 3. cap.* 15. & ibid. de Lug. *d. 18. tr. 1. numer.* 12. Wieſtn. *h. tit. num.* 30 Reiffenſt. *numer.* 20 Lauterb. *h. t. §.* 4. qui tamen ſic limitat ; niſi crimen ſuum , ſuorumque injuriam contineat . Item Magiſtratum gerentes accuſare non poſſunt , ne eorum potentia accuſati opprimantur ; & quia eos , qui ob poteſtatem in alios vocari nequeunt in judicium , poſſe alios in judicium accuſando provocare , non videtur æquum. Quod proinde intelligendum de Magiſtratibus ſupremam poteſtatem , & juriſdictionem exercentibus , & alium ſuperiorem non recognoſcentibus ; non vero de judicibus inferioribus , & ordinariis ſuperiorem recognoſcentibus . Lauterb. *loc. cit.* & AA. paulo ante citati , juxta *cit. l. 8. Luc Magiſtratibus ff de jurejur. & l. 4. c. de offic. præf. prætor. orient.*

8. Septimo , ob delictum proprium & ſuſpicionem de eo , v. g. de crimine falſi , aliove diffamatus , etſi nondum accuſatus & condemnatus, accuſare nequit alium . Clar. *§. fin. q. 14. n.* 9. Reiffenſt *n. 22. arg. can. 17. & 18. cauſ. 2. q. 1.* Multoque minus id poteſt , qui jam actu accuſatus pendente hac accuſatione , donec prius ſe purgaverit , abſolutuſque fuerit & declaratus innocens. Et ſic in ſpecie , accuſatus accuſatorem reaccuſare nequit de pari vel minori crimine : Secus eſt de crimine majore , de quo accuſatorem accuſare poteſt , *arg. l. 19. C. de his , qui accuſ. non poſſ. l. 11 , qui ff. de pub. judic.* Pirh. *nu.* 6. Lauterb. §. 4. Reiffenſt. *num.* 23 Excepto hic iterum crimine læſæ majeſtatis ; item niſi ſuam , ſuorumque injuriam proſequantur . AA. *cit. per ll. cit.*

9. Octavo, ob ſuſpicionem calumniæ inferendæ, ab accuſando arcentur, qui ſemel falſum teſtimonium ſubornati diaerunt, *l. 9 ff. h. t.* Quique ſemel prævaricati & calumniati ſunt, *l. 7. §. 3. ff. h. t. l. 5. ff. de pravar.* Lauterb. §. 4. Item turpem quæſtum es arcentes, dum duo judicia adverſus diverſos diverſorum criminum reos ſubſcripta habent, *L. 16. C. de his, qui accuſare, vel pro pecunia accuſare, aut ab accuſatione deſiſtere parati*, *l. 4. ff. h. t.*

10. Nono, crimìnoſi omnes & infames, quatales *l. 8. ff. h. t. cap. 17. cauſ. 6. q. 1.* cum hoc tamen diſcrimina, ut jure eivili arceantur tantum infames infamia juris, id eſt, qui ob crimen judicio aliquo publico infamiam irrogante condamnati, *tit. l. 4. ff. h. t.* De jure canonico atiam infames infamia facti, etiam eitra accuſationem & condamnationem, *arg. can. 17. & 18. cauſ. 2. quæſt. 1.* juncto *cap. 17. de ſponſal.* Clarus *§. fin. q. 14. n n. 9* Farin. *pr. criminia. quæſt. 12. num. 17.* Pirh. *h. t. num. 5.* Wieſtn. *h. t. n. 29* Raiffenſt. *num. 22.*

11. Decimo, propter aacommunicationam majorem, qua ligati, ſicut agera nequaunt in judicio, *cap. 7. de judic. cap. 8. de excep. in 6.* ita nec accuſare, cum accuſator in cauſa proprie actor ſit. Pirh. *n. 6.* Reiffenſt. *n. 24.* Lauterb. *h. t. §. 4.* Eatenditurque hoc ipſum ita, ut etiam ſuam, ſuorumque injuriam accuſando proſequi nequeant; lidam cum Farin *loc. cit. n. 31.* ſervandumque id ipſum in foro eivili. Clar. *loc. cit. n. 26.* Farin. *n. 26. & 28.* Pirh. *loc. cit.*

12. Undecimo, infideles & hæretici accuſare nequeunt Chriſtianos, & Catholicos ob ſuſpicionem calumniæ inferendæ, *can. pagani 25. cauſ. 2. quæſt. 7.* Pirh. *h. t. num. 6.* qui atiam id cum Gloſſ. *ibidem V. accuſare*, extendit ad crimina excepta. Quod tamen de hæreticis in locis, ubi illi miatim cum Catholicis tolerantur; locum non habere videtur.

13 Duodecimo. Ob inimicitiam capitalam vel gravem, quamquis cum alio gerit, accuſator aſſa non poteſt, ob vehementem ſuſpicionem calumniæ, dum rationabiliter præſumitur accuſara ea odio, & potius privatæ vindictæ cauſa, quam as zelo juſtitiæ, Far. *loc cit. n. 34. & ſeq.* Clar. *§. fin. q. 14. n. 17.* Pirh. *h. t. n. 7.* Wieſtn. *num. 35.* juxta claros textus *can. 2. cauſ. 3. q 5. cap. 13. & 19. h. t.* non obſtante, quod, qui accuſatur, dederit cauſam inimiciriæ, qui & ipſe excipere poteſt contra inimicum accuſatorem, modo non ex fraude & dolo, ut contra aum excipere poſſet, dederit cauſam inimicitiæ. Pirh *l. c.* Reiff. *n. 25.* cum Abb. *in cit. c. 7. n. 5.* Extenditurque hoc ipſum per *cap. 7. h. t.* ad cohabitantes vel multum converſantes cum inimico accuſati, utpote qui præſumuntur amici accuſatoris, ideoque eiuſdem cum illo affectionis. Unda præſumuntur quoque inimiei illius, qui accuſatur, per *l. 1. diſt. 93.* etſi non capitales. Unde etiam non totaliter repelluntur a teſtificando, ſed minor fides cis adhibetur, ut Pirh. *l. c.* cum Farin. *pr. crim. p. 2. l. 2. q. 13. n. 46.* De cætero poteſt quis inimicum ſuum ob injuriam & damnum ſibi ſuiſque illatam accuſare: alias nemo poſſit alterum ob inflicta vulnera vel cladam ſibi ſuiſque illatam accuſare, cum ex hoc plerumque inimicitia oriatur. Raiff. *n. 26. cit.* Maſcard. *de probat. conſil. 899. a n. 1.* Menoch. *de præſumpt. l. 5. præſumpt.* 43. ſic etiam, quamvis quis, qui tulit teſtimonium contra ſe (idem eſt de eo, qui accuſavit, in cauſa criminali) non poſſit poſtmodum accuſara in eadem cauſa, quia præſumitur exinde orta inimicitia, ut Pirh. *h. t. n. 8. arg. l. 10. h. t.* poterit tamen id ipſum, ſi non ſponta ſe obtulit ad teſtificandum, ſed coactus fecerit; cum ceſſet tunc præſumptio inimicitiæ. Pirh. *l. c. in fin.* cum Abb. *in cit. cap. 10. nu. 14.*

14. Decimotertio ob conjunctionem ſanguinis, & affinitatem, amoremve, accuſare nequeunt in delictis gravibus, liberi parentes ſuos. *Nov. 113. c. 3. §. 3. L. 8. ff. h. t.* & econtra parentes, aſcendenteſque & deſcendentas *l. 14. c. de his qui accuſare.* Item fratres & ſorores invicem, *L. 13. c. eod.* excipiuntur tamen ſtructæ inſidiæ vitæ, crimen læſæ Majeſtatis *cit. l. 14.* juncta *L. penult. C. eod.* Item ſi ſuam ſuorumque injuriam proſequantur, ut Lauterb. *ad ff. h. t. §. 5.* ſic ob reverentiam & ratione beneficii accuſare prohibentur: Libertus patronum, ejuſque hæredem, *L. 8. ff. h. t.* alumnus educatorem, *L. 17. C. h. t.* diſcipulus præceptorem, *L. penult. C. eod.* Lauterb. *loc. cit.* vaſallus & ſervus dominum *2. feud. 33. cap. 1.* Pirhing *num 6.* Azor. *L. 13. c. 19. dub. 6. num. 2.* familiaris eum, cujus familiaritati adhæſit, *L. 20. c. de his, qui accuſare.* Wieſtn. *num. 33.*

QUÆSTIO XI.

An plures ſimul eundem accuſare poſſint?

RESP. Pro diverſis caſibus diverſimode: plures, quorum omnium intereſt, ſimul uno libello reum accuſara poſſunt. Lauterb. *in ff. h. t. §. 7.* Carpz *pr. crim. q. 104. n num. 47. arg. L. 4. C. h. t.* concurrentibus ſimul ad accuſandum pluribus, quorum non omnium intereſt, potaſt ac debet Judex, cognita cauſa, æſtimataque eorum qualitate, puta ætate, dignitate, moribus, aliiſque circumſtantiis, ex eo, quod intereſt, vel alia juſta de cauſa, ex iis aligere unum, qui ad accuſandum admittatur: *L. 16. ff. h. t.* Lauterb. *l. cit.* cum Gilhauſ. *art. 26. pr. crim. cap. 3. p. 2. num. 3.* inſtituta jam accuſatione ab uno, ſupervenientas alii volentes reum in eodem judicio publico accuſare, repellendi a judice, juxta *L. 3. §. 1. L. 11. §. 3. ff. & L. 9. C. h. t.* Lauterb. *loc. cit.* id ipſum cum Carpz *loc. cit. num. 46.* ſic limitans: niſi prima accuſatio fuerit daſarta, vel alio modo, ne promoveretur, impedita *cit. l. 11. §. 2.* val niſi ex eodem facto plura crimina naſcantur, & reus de eorum uno, de quo necdum accuſatus, accuſatur, *cit. L. 9.*

QUÆSTIO XII.

Procuratores num accuſare poſſint?

RESP. Procuratores, Notarii, Advocati, ſimileſve perſonæ minus principales, jure communi, tam canonico, quam eivili regulariter in cauſis civilibus, in quibus condamnato pœna capitalis, aliava corporia afflictiva decernitur, nomine ipſius principalis, accuſare nequeunt *cap. 15. h. t. can. 2. cauſ. 3. quæſt. 3.* ubi dicitur, *in criminalibus accuſator non niſi per ſe ipſum auditur*, *l. penult. §. 1. ff. de publ. judic. loc. cit. h. t.* Menoch. *de arbit. l. 1. quæſt. 80. numer. 1. & 2.* Clar. *§. fin. quæſt. 32. num. 2. & 3.* Pirh. *h. t. num. 30.* Lauterb. *loc. cit. §. 13.* Ubi etiam, quod ipſum procedat juxta *l. 15. l. 3 cap. ubi Senator. vel clara*, licet accuſator ſit perſona illuſtris & clariſſima. Quamvis addat hodiedum ax parte accuſatoris, communiter admitti procuratorem; juxta *ordin. crim. a 12.* intallige non tantum ad accuſandum principalem, ratione abſentiæ, ut Pirh. *num. 32.* diluendaſque motas contra eum exceptiones, ſed & ad agandam cauſam principalem, ſeu ad agendum, ut patet ex adjuncta ab eo ratione; quia nimirum hodiedum neceſſitas inſcriptionis, & pœna talionis, abiit in deſuetudinem. Sed neque ex parte rei, ad defendendam ejus cauſam, in judicio criminali admittitur procurator, ubi agitur de pœna capitali, vel corporali afflictiva corporis, *cit. l. penult. ff. de publicis judiciis*, & AA. *cit.* bene tamen in cauſis eriminalibus, dum reo imponenda pœna pecuniaria, ſimiliſve juxta *l. 1. ff. an per alium cauſ. appellat.* Menoch. *loc. cit. num. 119.* Clar. *loc. cit. num. 4.* Pirh. *num. 33.* ex ea ratione: quod, quando imponitur pœna pecuniaria, executio non fiat in perſona rei, ſed in bonis illius; ideoque nihil intereſt fiſci, utrum reus perſonaliter, an per Procuratorem comparent. Sic in ſpecie admitti Procuratorem, dum agitur de pœna relegationis, aliave minore, tenent per *cit. l. 1. §. etſi*, cum Gloſſ. *ibid. v. relegationem*. Menoch. *loc. cit. num. 103.* Clar. *loc. cit. num. 3.* citatus a Pirh. *numer. 33.* contra Abb. *in cap. venient h. t. num. 18. & 19.* ubi, quod in nullo judicio criminali regulariter intervenire poſſit Procurator, quam in quo imponitur tantum pœna pecuniaria. Sic quoque, quoties reus comparere per ſe nequit, vel impoſſibilitate facti, ut dum eſt univerſitas, quæ deliquit, vel impedimento juris, v. g. monialis, quæ monaſterio egredi nequit; ita Pirhing. *loc. cit. cum Abb. in cap. venient numer. 14.* Quin etiam dum reus carceri incluſus, vel extra territorium judicis per ſe comparere nequit; ut Bart. *in cit. l. penult. §. ad crimen ff. de publicis judiciis num. 10.* Quod atiam intelligendum videtur, dum agitur de pœna corporali, ſaltem dum reus tenetur in carcare; eo, quod tunc judicium criminale eludi non poſſit, a reo nunquam durante proceſſu per ſe comparente, ut Pirh. De cætero de Advocato omnino eſt aliud, utpote qui ad cauſam ariminalem prinaipalem, etiam dum agitur da pœna corporali, patrocinio ſuo in cauſis publicis defendere potaſt, ac dabet; juxta *l. 2. c. de exhib. & tranſmitt. reis*, & Ord. *crim. ar. 88.* Lauterb. *§. 13.* Carpz. *pr. crim. quæſt. 105. & quæſt. 113.* niſi ſit manifeſtus & famoſus latro. Quamvis hodiedum reo etiam non petenti dandus ſit Advocatus, vel unus ex Aſſeſſoribus, juxta *cit. ord. crim.* eidemque liber ad reum concedendus acceſſus, qui, ſi denegetur, decernitur in denegantem Imp. decret. Lauterb. *loc. cit.*

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆSTIO XIII.

Qualiter inhabiles ad accuſandum, repelli poſſint & debeant ab accuſando, ut non valeat proceſſus.

1. RESp. primo, inhabilis ad accuſandum, vel quia infamis, excommunicatus, inimicus, etſi in judicio agere & accuſare nequeat accuſatorem ſuum, poteſt tamen excipere de inhabilitate ipſius, ac ita repellere cum ab accuſatione, ſi ante litem conteſtatam opponatur: eſt enim talis exceptio dilatoria, & valet, quia rationem dilationis habet. Bart. *in l. ſervos ff. h. t.* Clarus *cit. q.* 15. *num* 3. Pirh. *h. t. num.* 57. Reiffenſt. *num.* 32. Oppoſita vero poſt litem conteſtatam nihil prodeſt, ſeu effectum nullum habet, niſi reus, ſeu accuſatus ignorarit hanc exceptionem ſibi competere. Pirh. *num.* 15. cum Abb. *in cap.* 1. *h. t.*

2. Reſp. Secundo, poteſt quoque Judex, ac debet, accuſatorem infamem, aut aliunde prohibitum, ſeu inidoneum accuſare, ab accuſando repellere, etiamſi nec accuſatus, nec ullus alius contra talem accuſatorem excipiat, idque ex officio, ſeu ratione reip. cujus intereſt, illegitimum accuſatorem non admittere, *arg. cap.* 5. *h. t.* Quod ſi vero nec accuſatus, aut quiſquam alius contra eum exceperit, nec Judex ex officio illum repulerit, valet proceſſus accuſationis, & effectum habet. Clar. *loc. cit. numer.* 4. Pirhing *num.* 17. Reiffenſt. *loc. cit.*

QUÆSTIO XIV.

An, & qui obligentur accuſare criminaliter?

1. RESp. primo, ſupponendo cum de Lug. *d.* 38. *ſect.* 1. *n.* 1. regulariter nunquam eſt obligatio accuſandi accuſatione proprie tali, ut condiſtincta a denunciatione, (quæ qualiter ab hac diſtinguatur, dicetur *c. ſeq.*) ſiquidem omnibus, quæ ex omiſſione accuſationis timeri poſſunt, ſatis providetur denunciando judicialiter delinquentem apud judicem vel fiſcalem: atque ita opus non eſt, ut aliquis ſibi aſſumat onera accuſatoris, quæ multa ſunt & gravia, propter periculum deficiendi in probatione ex defectu vel malitia teſtium, & propter odium, inimicitias, expenſas & ſimilia, quæ accuſatores conſequuntur, ita de Lugo. Dixi tamen: *regulariter:* quia occurrere poſſet caſus, etſi raro, in quo ex delicto grave damnum ſpirituale, vel etiam temporale immineret reip. quod denunciatione, monitione, aliove modo, quam accuſatione, & inſtituto contra eum judiciali proceſſo, averti non poſſet, quia v. g. non patitur moram inquirendi, prout requiritur facta denunciatione. In quo caſo teneretur etiam quiſque privatus, accuſare reum omiſſa denunciatione, etiam cum detrimento proprio, utpote cum quo tenetur proſpicere bono communi, ſeu totius reip. modo tamen probare crimen illud poſſet, ne alias objiceret ſe ſuſpicioni calumniæ. De cætero extra talem caſum obligatur disjunctive, vel ad accuſandum vel denunciandum crimen vergens in damnum grave reip. ita cum D. Thom. 2. 2. *qu.* 68. *a.* 1. Sylv. *v. accuſatio q.* 2. *n.* 3. Laym. *l.* 3. *tr.* 6. *cap.* 3. *n.* 6. Pirh *h. t. n.* 18. Reiffenſt. *n.* 33. Et ſic in ſpecie tenentur ad accuſandum, vel judicialiter denunciandum fiſcales, cuſtodes, vigiles, & ſimiles, niſi alio modo damnum illud avertere poſſint; cum non teneantur accuſare vel denunciare, niſi in quantum neceſſarium, ad tale damnum publicum vel privatum avertendum, & bonum commune procurandum, de Lug. *loc. cit. nu.* 3. Tenentur autem hi obligati ex officio denunciare vel accuſare, ex juſtitia; cæteri ex caritate, vel alia virtute, ut idem *n.* 2. *in fin.* porro quoad obligationem denunciandi vel accuſandi, non tam veniunt ea crimina, quæ ſunt ratione quadam generali contra bonum commune, quatenus alii ex aliis ſumere poſſunt ſcandalum, ad ſimilia perpetranda, ſi impunita relinquantur, quam, quæ directe & immediate ſunt contra bonum commune, ſeu reipublicæ: ut ſchiſma, proditio civitatis, crimen læſæ majeſtatis, expilatio ærarii publici, hæreſis, & ſparſio dogmatum contra fidem, quibus de Lugo *cit. num.* 2. annumerat peccatum aliquod turpe in religioſo, quod probabiliter publicabitur & cedet in magnum religionis damnum.

2. Reſp. Secundo, aliud eſt de criminibus privatis, taliter non vergentibus in damnum publicum boni communis; in iis enim agere & accuſare nemo invitus tenetur, juxta *l. unic. c. ut nemo invitus*, etſi licite poſſet: ſunt quidem plures caſus, in quibus licitum eſt accuſare, non tamen obligatorium, quos videre eſt apud Henriq. *l.* 3. *de pænit. c.* 25. §. 9. *lit.* G. ſic, qui noviterit malum alicujus, etiam graviter nocivum proximo, cujus damnum aliter ab eo averti nequit, quam denunciando vel accuſando, etſi denunciare vel accuſare teneatur ex lege caritatis, ſi ſine ſuo gravi damno poſſit, non tamen ad hoc tenetur, cum lex caritatis non obliget ad impediendum grave damnum, niſi id commode, vel ſaltem ſine notabili damno proprio fieri poſſit; de Lugo *loc. cit. n.* 3. Sic etiam in ſpecie nemo regulariter accuſare tenetur de delicto contra ſe commiſſo, cum quilibet ſit dominus propriæ famæ & bonorum fortunæ, adeoque condonare injuriam ſibi illatam poſſit; niſi forte, prout id ipſum limitat de Lug. *num.* 4 cum Sot. & Navar. ita pauper eſſet, ut ſe ſuamque familiam alere non poſſet, niſi repetendo per accuſationem bona ſibi ablata. Idem eſt de injuria ſuis illata. Idem *num.* 5. quin etiamſi delictum ſit quidem contra bonum commune, non tamen ita graviter eidem nocivum, ut idem *ibid.*

QUÆSTIO XV.

Num accuſatione inchoata, deſiſtere ab ea poſſit accuſator, & quas pœnas deſiſtens incurrat?

1. RESp. primo, in civilibus accuſator, dum agit de proprio ſolum ſuo intereſſe, deſiſtere poteſt, de Lug. *de jur. & juſt. d.* 38. §. 5. *nu.* 9. cum communi. In criminalibus quoque, dum accuſator etiam poſt libellum judici oblatum, litemque conteſtatam deprehendit, ſe erraſſe accuſando innocentem, qui falſo putavit eſſe reum, non tantum poteſt, ſed & debet deſiſtere. Idem eſt, ſi de innocentia accuſati cœpit dubitare, & poſt diligentem inquiſitionem perſeveret dubitatio. Item dum videt, ſe crimen non poſſe probare, cum, ſi in hoc caſu pergat accuſare, vere calumnietur. Sylv. *v. accuſatio num* 6. Wieſtn. *h. t. num* 47. Quamvis, ut hic addit ex Abb. *in cap. fin. de calumniat. n.* 5. in his caſibus, ut calumniatorum pœnam effugiat, probare debet, ſe juſta cauſa aut probabili errore ductum ad accuſandum; nunc autem legitimæ probationis copiam non habere, eo quod v. g. teſtes mortui, ſive abſentes ſint, aut fidem feſellerint, ſibique defecerint, Pirh. *h. t. n.* 20. cit. Leſſio *l.* 2. *de juſt. cap* 30. *n.* 14. Item debere illum deſiſtere, poſtquam Judex accuſationem refutavit, ſeu rejecit, vel admiſſam reſcidit; quia v. gr. deprehendit libellum continere ſubſtantialem defectum; vel perſona accuſata talis eſt, quæ non poteſt ſine gravi reip. perturbatione puniri. Tunc enim poteſt Judex vel Princeps accuſationem inchoatam abolere, idque etiamſi privatus ob injurias ſibi illatas accuſet, quia illius eſt damnum publicum cavere, etiam cum incommodo privato. Quod tamen ob eandem cauſam non poteſt Judex inferior, ſed ſolum accuſationem non admittere, vel admiſſam ſuſpendere, relato toto negotio ad Principem, & quidem non jure & poteſtate ordinaria, ſed ex tacita quadam voluntate Principis, ſeu per epikiam. Quin &, ſi agatur de injuria partis accuſantis, non poteſt non accuſationem admittere, etiam ſub prætextu majoris boni, debetque jus parti dicere: cum ad eum non ſpectet principaliter promotio boni publici, ſicut ad principem, qui etiam propterea poteſt accuſationem factam abolere, ſeu reſcindere, caſu quo perſona accuſata cenſetur bono publico neceſſaria, vel valde conducibilis: ita Leſſ. *loc. c. n.* 15. & 16.

2. Reſp. Secundo, in cauſis omnibus, etiam criminalibus, in quibus quis accuſare non tenebatur, deſiſtere poteſt ante libellum accuſationis judici oblatum, idque etiamſi publice dixiſſet, ſe accuſaturum, Pirh. *n.* 3. Wieſtn. *h. t. nu.* 46. Reiff. *n.* 51. *arg. cap. licet h. t.* Quin &, ut de Lug. *cit. numer.* 9. poteſt deſiſtere non tantum gratis, ſed & accepto pretio, (cujus contrarium eſt, ſi ex juſtitia tenebatur deſiſtere; ſi enim tunc acciperet pretium, ut deſiſteret, venderet, quod ex juſtitia dare & facere tenebatur) eſtque ratio, quod, ubi accuſatio non eſt ſub obligatione, etiam ejus proſecutio non eſt ſub obligatione. Extenditque hoc Pirh. *n.* 22. *notab.* 3. ita ut, qui ante oblatum libellum profeſſus eſt, ſe velle accuſare, adhuc deſiſtere poſſit, juxta *cit. c. licet*, etiam facta jam citatione rei, pro quo citat Abb. *in cit. c. nu.* 6. & Bartol. *in l. quæſitum ff. ad S. C. Turpilian.* Non tamen deſiſtere poteſt poſt datos fidejuſſores de lite proſequenda. Pirh. *loc. cit.* nihilominus etiam in hoc caſu ab accuſatione criminis publici, quam minatus eſt, libello nondum porrecto deſiſtens, poſtea ad reum accuſandum, de eodem crimine non admittatur amplius, Arg. *cit. cap. licet & l.* 6. *c. de his, qui accuſare, l. miles ff. ad L. Jul. de adult.*

3. Reſp. Tertio, poſt litem conteſtatam, vel ſaltem poſt libellum, cui inſcriptio facta, judici oblatum accuſator, (intellige etiam eum, qui accuſare non tenebatur) ſi accuſatio juſta eſt, impune deſiſtere nullo modo poteſt, juxta *l.* 15. §. 5. *ff. ad S. C. Turpill. cit. l. miles, auth. qui ſemel c. quomodo*

& quando; ex ea ratione; quia eo caſu contracta jam eſt obligatio probandi delictum, & perſeverandi uſque ad ſententiam: cum interſit reip. accuſationem cœptam non intermitti, ut ſi accuſatio vera eſt, delictum, ſi falſa, accuſator tanquam calumniator puniatur; de Lug. *loc. cit.* Reiff. *nu.* 50. Wieſtn. *num.* 45.

4. Reſp. Quarto, quod attinet ad pœnas deſiſtentium ab accuſatione poſt oblatum libellum, eique factam inſcriptionem, ſine conſenſu accuſati, & licentia omittendæ accuſationis, conceſſa a judice ex juſta cauſa, dum crimen eſt publicum, præter indictum iis perpetuum ſilentium de eodem crimine poſthac accuſandi, de quo *reſp.* 2. & repulſam, ſi pœnitentia ducti denuo proſequi velint, juxta *L.* 2. *ff. & L.* 3. *Cod. ad S. C. Turp.* incurrunt infamiam, juxta *L.* 2. *Cod. eod.* damnantur in expenſas compenſandaque damna, juxta *L.* 3. *C. de his, qui accuſ. non poſſ.* & ad alias pœnas ejuſdem *S. C. Turpill.* nimirum ad pœnam quinque librarum auri fiſco ſolvendam. Dum vero crimen privatum eſt, ad pœnam arbitrariam a judice infligendam, juxta *L.* 7. *§.* 1. *ff. ad Senatus conſ. Turp.* Sylveſter *v. accuſatio num.* 8. Leſſ. *de juſtitia L.* 2. *cap.* 30. *n.* 14. Wieſtn. *num.* 14.

QUÆSTIO XVI.

Quinam accuſari poſſint, aut nequeant?

1. RESp. primo, regulariter & in genere loquendo accuſare poſſunt delinquentes judiciorum publicorum rei, tam ſervi, quam liberi, ſine diſcrimine ſexus, tam Clerici, quam Laici, tam impuberes, quam puberes, tam minores, quam majores, modo uſum rationis ſufficientem ad delinquendum habeant, & modo minoribus ſuis in negotiis civilibus acceſſerint curatores, & pupillis tutores, Lauterb. *h. t.* §. 8. & Clarus *cit.* §. *fin. quæſt.* 16. *n.* 1. Pirh. *h. t. n.* 23. Weſenb. *in parat. ff. h. t num.* 10. cum communi; quamvis Lauterb. *ibid.* addat, hoc ipſum moribus noſtris non ſervari ubique, ita tamen etiam, ut impuberes accuſati puniantur pœna mitiore, & habita ratione ætatis & imprudentiæ, juxta *cap.* 1. *de delictis puerorum*, *& L. fere ff. de reg. jur.* Dixi: *regulariter & in genere loquendo*; quia excipiuntur, qui accuſari nequeunt. Unde

2. Reſp. Secundo, accuſari primo nequeunt ob defectum rationis infantes, & mente capti, ſeu furioſi; quia, cum ſe defendere nequeant, æquitatis ratio non permittit, aliquem de criminibus indefenſum accuſari, multo minus damnari, *l.* 5. *c.* 1. *h. t.* Unde, ſi ante furorem deliquerint, accuſatio & proſecutio illius ſuſpenditur uſque ad reditum ſanæ mentis, Lauterb. *loc. cit.* qui tamen addit, aliud eſſe, ſi delictum ante furorem commiſſum fuerit levius, & tendebat tantum ad pœnam pecuniariam; talem enim pœnam, dum de delicto tali evidenter conſtat, ſtatui, ſeu infligi poſſe, etiam ante reditum ſanæ mentis, extra dubium eſſe, Arg. *L.* 1. *ff. de requir. vel abſent.* pro quo citat Menoch. *de arb. judic. lib.* 2. *caſ.* 325. *num* 12. Carpz. *pr. crim. q* 146 *num.* 26.

3. Secundo, abſentes nequeunt accuſari in delictis gravioribus, cum effectu, ut contra eos inſtituatur proceſſus, & feratur ſententia, juxta *cap.* 1. *cauſ.* 2. *quæſt.* 8. *& l.* 1. *princ. ff. de requir. vel abſent.* poſſunt tamen accuſari ad effectum, ut a Judice legitimo citentur, *cit. l.* 1. relatis in acta publica accuſatorum nominibus, anno tali, quo accuſati, & obſignatis eorum bonis, ut *l.* 1. *§.* 2. Et ſi ad ſtatutum diem contumaciter, ſeu citra purgationem non comparitionis, emaneant, poſſunt puniri pœna pecuniaria, vel alia arbitraria, etiam infamiæ, ad relegationem uſque, non tamen pœna capitis, *L.* 5. *ff. de pœnis*, *& cap* 8. *de dolo & contum.* Laterb. §. 11. loquens etiam de delictis levioribus notoriis, cum Carpz. *loc. cit. quæſt.* 140. *n.* 3. quinimo, ut Reiffenſt. *h. t. num.* 56. ſi citati intra annum (qui iis ad defendendum ſe conceditur, per *l.* 1. *ff. & c. de requir. reis*) non compareant, bona eorum arreſtata fiſco remaneant, *leg. fin. ff. de requir. vel abſent. dam.* niſi contumaciam purgaverint probando legitimum non comparendi impedimentum, *arg. l* 9. *ff. ex quibus cauſ. major.*

4. Tertio, accuſari non poſſunt Reges & Principes non agnoſcentes ſuperiorem, coram quo accuſatio foret inſtituenda; & quidem de Papa conſtat ex *cap.* 13. *cauſ.* 9. *quæſt.* 3. *& cap.* 14. *&* 15. *cauſ. & quæſt. eod.* De Imperatore quoque, qui propter excellentiam Dominus mundi dicitur, *per Leg.* 9. *ff. ad leg. Rhod. de jactu.* Qualiter tamen is civiliter accuſari poſſit, vide ex bulla aurea *capit.* 5. *§.* 3 Principes quoque Imperii, quos habeant Judices in criminalibus, adeoque apud quos accuſari poſſint, vide apud Myler. *de princip. & ſtat. Imp. part.* 3. *cap.* 93. *num.* 5. ad quem remittit Lauterb. §. 11.

5. Quarto, propter dignitatem accuſari non poſſunt Legati Imperatoris, id eſt, qui provinciæ præſunt, & qui cauſa reipublicæ abſunt, *l.* 12. *pr. ff. h. t. leg.* 2. *ff. de in jus voc.* nimirum durante officio de delicto commiſſo, vel de delicto commiſſo ante legationem & officium, *cit. l.* 12. tenentur tamen cautionem præſtare, de judicio ſiſti finito aliquando officio, *l.* 28. *§. fin. ff. ad L. Jul. de adult.* De cætero aliud eſt, ſi finito officio, vel circa illud ipſum delictum commiſſum, vel contra juriſdictionem ſuperioris, vel involvat privationem officii, Lauterb. §. 9.

6. Quinto, accuſari nequeunt mortui; quia extinguitur crimen mortalitate, *l. fin. ff. ad L. Jul. majeſtat.* nec inſtituta criminis accuſatio peragi poteſt, *l.* 2. *&* 3. *& ultimo C. ſi reus vel accuſat. mort. L.* 6. *ff. de pub. judic.* quia morte rei ſolvitur judicium per *leg.* 15. *§.* 3. *ff. ad S. C. Turpil.* Unde nec accuſatio, nec pœna tranſit ad hæredes, etſi accuſatio jam inchoata, & lis conteſtata, non tamen condemnatio ſecuta, *l.* 20. *ff. h. t.* Niſi tamen ſit manifeſtum crimen læſæ majeſtatis divinæ, *l.* 4. *§.* 4. *tit. de hæret.* Lauterb. §. 12. vel etiam humanæ; *l. fin ff. ad L. Jul. majeſt.* ubi: hoc crimine hæreditas a fiſco vindicatur, niſi a ſucceſſoribus purgetur.

7. Sexto, qui crimen, ortamque ex eo actionem criminalem præſcripſerunt, amplius nequeunt accuſari, ſed elapſo requiſito ad hoc tempore, computando a die notitiæ commiſſi criminis, jus accuſationis, adeoque & jus inquiſitionis de officio judicis faciendæ ſublatum cenſetur. Quantum vero temporis, & qualiter longius vel brevius pro diverſitate delictorum ad hanc præſcriptionem requiratur, vide ſatis accurate a me tractatum, *l.* 2. *quæſt.* 934.

QUÆSTIO XVII.

Num accuſatus abſolutus, vel condemnatus denuo de eodem delicto accuſari poſſit?

1. RESp. Accuſatio criminalis legitime inſtituta, de eodem crimine, a quo quis ſemel abſolutus vel condemnatus fuit, regulariter reiterari nequit; ita quoad ſubſtantiam, juxta *l.* 6. *h. t. l. licet ff. nauta caup. & l.* 41. *ff. de pœnit.* Clar. *§. fin. quæſt.* 57 *num.* 1. Covar. *l.* 2. *var. cap.* 10. Farin. *pr. crim. q.* 1. *n.* 32. Pirh. *h t. n.* 24. Lauterb. *in ff. h. t.* §. 10. Marant. *ſpec. aur. part.* 6. Barboſ. *in cit. cap.* 6. *num.* 2. citatis pluribus; quia de eodem delicto hominis ſæpius quæri non debet *cit. l. licet*, cum alias rei legitime abſoluti innocentia nunquam tuta eſſe poſſet. Ad hæc ſemper accuſare iterato volenti, obſtat exceptio rei judicatæ; quia & cum accuſatio criminalis reſpiciat publicum intereſſe, adeoque competit collective omnibus conſtituentibus rempublicam; ita facta ab uno totum jus omnium deducitur in judicium, a quo per ſententiam abſolutoriam ſuperatur accuſatio. Unde hac iterato in judicium deducta præjudicatur reip. & omnibus eam conſtituentibus. Donell. *in l.* 63. *de re judicata*. Hæc reſponſio variis clauſulis limitata, quoad ſingulas dilatatur.

2. Dixi primo: *actio criminalis ſeu criminaliter inſtituta ad vindictam publicam*. Contrarium ſiquidem eſt, de accuſatione civili ſeu tendente ad privatum ſolum intereſſe, v. gr. ad injuriam vel damna reſarcienda, dum ea facta & vi illius condemnato reo, locus adhuc eſt actioni & accuſationi criminali ad vindictam ſeu pœnam (intellige tam ab injuriato, quam tertio aliquo) Marant. *loc. cit. nu.* 89. cit. aliis Pirh. *h. t. num.* 26. Wieſtn. *h. t. juxta l.* 1. *c. quando civiliter act. præjud. crim.* Niſi tamen accuſatus civiliter fuerit abſolutus, quia delictum vel commiſſum non eſt, vel commiſſum non eſt probatum; tunc enim nec criminaliter, nec civiliter accuſari poteſt, quia competit accuſato exceptio rei judicatæ *cit. l.* 9. *juncta gl. v. ab alio*. Abb. *in c. de his*. Felin. *ibid. n.* 8. Marant. Pirh. *ll. cit.* quia, ſi crimen commiſſum non eſſe plene probatum eſt, abſolutus ab eo, a nullo amplius accuſari poteſt; quia tum reſpectu omnium commiſſum non eſt.

3. Dixi ſecundo: *de eodem crimine*; quia abſolutus ab uno crimine de alio etiam orto ex eodem facto accuſari poteſt, ut conſtat ex *l.* 9. *cap. qui de crimine*, *& ibi* Brunnem. *num.* 6.

4. Dixi tertio: *accuſatio legitime inſtituta*; qualis, quia non eſt inſtituta ab eo, qui legitimus accuſator non eſt, v. g. ab inimico, utpote qui ob inimicitiam, quæ finita accuſatione remanere cenſetur, ab accuſando repellitur, ſaltem jure canonico, poteſt ab alio, qui talis non eſt, reiterari accuſatio juxta jus canonicum; juxta jus vero civile, quo non repelluntur inimici ab accuſando, poteſt etiam a priore accuſatore, qui in priore accuſatione remanſit inimicus, accuſatio reiterari. Mar. *l. c. n.* 53. vel etiam reiterari poteſt, ſaltem ab alio, ſi libellus a primo inepte conceptus fuit, cum in his

caſibus,

Digitized by Google

caſibus, repulſo accuſatore, reus non a crimine, ſed ſolum ab obſervatione judicii abſolutus fuerit. Pirh. *h. t. nu.* 25. citatis Covar. *l. 2. reſol. c.* 10. *num.* 1. Abb. Felin. item Wieſtn. *nu.* 50. Reiffenſt. *n.* 44. juxta *l. 3. ff. h. t. can.* 14. *cauſ. 3. qu.* 2. juncta Gloſſ. *ibid. V. abolitione*. Idem eſt, dum prior accuſatio inſtituta non fideliter, accuſatore nimirum prævaricante aut colludente cum accuſato, dum nimirum quis aſſumeret perſonam accuſatoris, adduceretque probationes falſas, vel infirmas, ob quas accuſatus abſolutus cum clauſula, ne ab illo amplius accuſetur; in hoc ſiquidem caſu commiſſæ prævaricationis & colluſionis, & per eam latæ ſententiæ abſolutoriæ, poteſt reiterari accuſatio ab alio, qui doceret de prævaricatione & colluſione, aut ſaltem indicia ejus ſufficientia afferret; qualia ſunt inter alia, ſi accuſator converſatur cum accuſato; ſi poſt litem conteſtatam neque accuſator, neque accuſatus comparet in termino a judice ſtatuto, uti ex Abb. *in c. de his col. fin.* ait Marant. *l. c. nu.* 51. atque ita juxta *cap. fin. de colluſ. deteg. l. 3. §. 1. ff. de prævar. l. ſi quis homicidii c. h. t.* Docent. Abb. *in c. de his h. t. n.* 8. Covar. *l. c. limit.* 1. Clar. *cit. §. fin. qu. 57. n.* 5. Reiffenſt. *num.* 42. Wieſtn. *n.* 50. ex ea etiam ratione, quod dolus primi accuſatoris, obſtare non debeat ſecundo, pro quo accuſare volente eſt favor publicus, ne delicta maneant occulta.

5. Diai quarto: *abſolutus per ſententiam* (intellige abſolututoriam definitive a crimine) nam primo, ſi, dum actum criminaliter, reus abſolutus fuit per viam exceptionis quam reus in judicio proponit, non, ut non puniatur, ſed ad hoc, ut teſtis, vel accuſator repellatur a teſtificando vel accuſando, caſu quo abſolvatur accuſatus, poteſt is denuo accuſari. Wieſtn. *l. c.* Reiffenſt. *n.* 46. Marant. *l. c. n.* 85. citatis Bald. *in l. ubi falſi c. de falſi* Felin. *in c. de his h. tit. n.* 3. Idem dicit de condemnato via exceptionis, ſi ei non irrogetur pœna ordinaria per legem inducta, ſed mitior: quia tum, cum delictum non fuir ſufficienter punitum, agi poſſit denuo, ut puniatur pœna ordinaria; adeoque contrarium dicens, dum quandoque irrogari pœna ordinaria ſolet per viam exceptionis, & ſic irrogata eſt. Secundo dum actum eſt de crimine per viam denunciationis evangelicæ, poteſt iterum inquiri, & delinquens accuſari ad pœnam ordinariam, cum per hanc viam agatur tantum, ut delinquens emendetur, non ut puniatur. Covar. *l. c.* Abb. *in c. de his h. t. n.* 5. Felin. *n.* 3. & 4. Marant. *l. c.* Secus tamen eſt, ſi judex proceſſit ordinarie, imponendo pœnam legitimam, idem dicunt Covar. *loc. cit. limit.* 8. & alii, dum actum de crimine via inquiſitionis; quorum tamen utrumque negari rectius a Claro *cit. quæſt.* 57. *n.* 8. Decian *tract. crim. l. 3. c. 30. nu.* 5. & 6. ait Wieſtn. *l. c.* propter praxin contrariam, & quod tam inquiſitio, quam denunciatio ad vindictam propoſita ſuccedant loco accuſationis. Tertio & principaliter, dum reus liberatus ſeu abſolutus eſt per viam tranſactionis; nam ſi tranſactio accuſatorem inter & accuſatum invalida fuit, poteſt reus tam a primo accuſatore, quam ab alio rurſus accuſari; tametſi accuſatio inſtitui nequeat amplius ab eo, cum quo tranſactum, poteſt tamen ab alio fieri inſtituto novo proceſſu, utpote cui prior accuſatio præjudicare non potuit. Abb. *in c. de his h. t. nu.* 3. Felin. *n. 3. limit.* 2. Covar. *l. c. nu.* 5. Marant. *l. c. nu.* 55. Pirh. *n. 25. limit.* 5. Clar. *§. fin. qu. 57. n.* 6. Wieſtn. *n.* 52. Unde cum multo magis poſſit judex non obſtante tranſactione inquirere in caſibus, in quibus tranſactio fieri non poterat in præjudicium fiſci, ut Marant. *l. c.* non tamen poteſt tertius ille accuſator prodere illum, & cœptam inſtantiam prioris judicii proſequi, aut judex inquirens ex eo condemnare, cum vi tranſactionis validæ ſeu factæ in iis, in quibus fieri permiſſa, proceſſus prior ſit & maneat extinctus, quoad omnes; ita ut juxta dicta opus ſit novo proceſſu, ſecus ſi res habet ſi tranſactio facta fuerit in non-permiſſis a jure, in quibus tam accuſator novus quam judex poteſt proſequi proceſſum eundem. Marant. *l. c.* dicens hunc eſſe effectum tranſactionis in criminalibus, nimirum in caſibus permiſſis, impedire proſecutionem ejuſdem proceſſus, non vero alium initiari ad inquiſitionem judicis, vel ad inſtantiam tertii accuſatoris & excluſionem tranſigentis; citatis pro hoc Sart. *in l. tranſigere c. de tranſact. col. 1. in fin.* Alex. *ibid.* & Abb. *in c. de his h. t. col. fin.* idemque dicens, ex mente tamen potius alterius, de caſu, quo Princeps accuſante offenſo, & accuſatione pendente generale indultum fecit de omnibus delictis, nimirum parte offenſa concordata, ut tunc non obſtante tali indulto judex ex officio proſequi poſſit. Porro prædicta procedere quoque de tranſactione circa privata delicta, tradit idem *n.* 57. & 58. ſic in ſpecie: ſi paſſus injuriam in ſuam perſonam ante vel poſt accuſationem remittat ei injuriam, non quidem ipſe offenſus, ſed offenſi conſanguineus, poſſit adhuc accuſare offendentem ex ea etiam ſpeciali ratione: quod injuria facta uni, cenſetur facta omnibus de ejus cognatione, juxta *l. lex Cornel. ff. de injur.* & ibi Bart. *col. 2. in pr.* Verum de hoc poſtremo vide eundem pluribus, & dicenda a nobis paulo poſt.

6. Diai quinto: in eodem foro; nam primo accuſatum a ſeipſo, & abſolutum a ſacerdote recepta & expleta ſalutari pœnitentia, nil vetat denuo accuſari ab alio & puniri in foro externo; quia in foro conſcientiæ facta accuſatio & punitio non eſt ad vindictam & reipublicæ per crimen læſæ ſatisfactionem, ſed ad reconcilitionem cum Deo per peccatum offenſo: Unde, cum hæ accuſationes & pœnæ tendant ad diverſos fines & effectus, una per aliam non tollitur, idque etſi a ſacerdote facta abſolutio eſſet publica; ita ea communi & certa praxi. Gl. *in cit. c. de his v. replicari* Abb. *ibid nu.* 3. Covar. *l. c. n.* 3. Clar. *l. c. nu.* 10. Marant. *l. c. nu.* 87. Pirh. *h. t. num.* 27. ſic quoque per ſuſceptionem baptiſmi tollitur peccatum, omniſque pœna temporalis infligenda a Deo non tamen per hoc impeditur, quo minus baptizatus accuſari in foro externo poſſit de crimine ante baptiſmum commiſſo, & deſuper condigne puniri. Abb. *l. c. n.* 5. Covar. Pirh. *LL. citatis* Lauterb. *ad ff. h. t. §.* 12. contra Felin. *in cit. c. de his n.* 8. & alios quoſdam. Huc etiam referendum, quod tradit Marant. *l. c. n.* 88. nimirum quod, dum offenſus in foro animæ remiſit ſibi illatam injuriam, poſſit adhuc accuſare offenſorem ſuum etiam criminaliter, ſive in ordine ad pœnam legitimam & vindictam publicam, eo quod cenſeatur ſolum odium & rancorem, & non jus accuſandi remittere. Secundo, cum plura crimina ſint fori mixti, ut adulterium, uſura, ſacrilegium, magia, de uno eorum accuſatus & punitus vel abſolutus in foro Eccleſiaſtico, poteſt de eodem accuſari denuo in foro ſæculari, & a judice ſæculari puniri. Arg. *c felicis §. per hoc quoque de pœnis in* 6. Covar. *cit. c.* 10. *n. 6. limit.* 11. Abb. *in c. una de procur.* Felin. *in c. de his col. fin.* Bald. *in l. placet C. de SS. Eccl.* Marant. *l. c. nu.* 97. Pirh. *l. c. limit.* 8. Reiffenſt. *h. t. nu.* 48. cum communi uſu recepta; ex ea ratione: quod cum juriſdictio Eccleſiaſtica & ſæcularis ſint prorſus diſtinctæ & ſeparatæ, ſententia lata vi unius in uno foro, non poſſit impedire ferendam vi alterius in alio foro, pariendo exceptionem rei judicatæ; adeoque nec pœna ſpiritualis inflicta in foro Eccleſiaſtico pœnam temporalem infligendam in foro ſæculari, & e converſo; quod ipſum tamen limitant Clar. *cit. qu. 57. nu. ult.* Jo-And. *in cit. c. felicis*. Covar. Reiffenſtuel. ita ut ſaltem procedat, ſi pœna inflicta in uno foro fuit inſufficiens & improportionata delicto, vel pœna tantum medicinalis, v. g. excommunicatio. Sic quoque duplici pœna puniri poteſt reus a diverſis judicibus, utroque competente, dum nimirum pro eodem delicto citatus ab utroque, reſpectu utriuſque fuit contumax coram neutro comparendo, poteſt ab utroque puniri pœna contumaciæ; in quo tamen caſu non punitur duplici pœna pro eodem delicto, quia revera ſunt duo delicta, nempe duæ contumaciæ, cum ſint duo contemptus duorum judicium, quorum unuſquiſque punit contemptum ſibi irrogatum. Unde etiam dici nequit puniri bis pro eodem delicto. Ita Marant. *n.* 98. cum Bart. *in l. ſepulchri ff. de ſepulc. viol.* & Abb. *in l. quamvis ff. de in jus voc.* De cœtero dum præter has exceptiones ſeu limitationes reſponſionis principalis AA addunt & hanc, quod iterato quis accuſari poſſit, dum ſecundus accuſator ſuam ſuorumque injuriam proſequitur, modo doceat, ſe accuſationem jam ab alio factam ignoraſſe, juxta *l. 7. §. 2. de accuſ.* idipſum ſic intelligendum videtur, ſi prima quoque accuſatio facta de crimine publico ab aliquo, cujus offenſam privatam non concernebat; nam nil vetat, ut conſtat ex dictis, fieri accuſationem a ſecundo, etiamſi ſciviſſet accuſationem primam ab alio ſaltem principaliter quoque offenſo factam ſive criminaliter, ſive civiliter. Sic conſanguineus poteſt accuſare pro injuria conſanguinei, qui jam accuſaverat, non quidem civiliter, ſed criminaliter; accuſare enim civiliter tantum poteſt conſanguineus pro conſanguineo; niſi offenſum habeat in ſua poteſtate, ut pater filium, maritus uxorem, cum tunc accuſando vindicet propriam injuriam, & nomine proprio agat, adeoque pro libitu ſuo accuſare poteſt, tam civiliter quam criminaliter, quod non poſſunt alii conſanguinei collaterales, v. gr. fratres, utpote quorum uno offenſo, non dicitur proprie & alter offenſus, ſed ſolum dolens de injuria fratris & prætendens intereſſe aliquod affectionis, ut Alex. *in l. ſi finita ff. de damno infecto*. Ita Marant. *cit. n. 60. juncto n.* 61.

QUÆ.

Digitized by Google

QUÆSTIO XVIII.

Qui ſint effectus accuſationis, ſeu quas obligationes, favores, vel odia cauſet, reſpectu judicis, accuſatoris, accuſati.

1. RESp. ad primum. Effectus accuſationis reſpecto judicis, eſt obligatio, qua ille facta accuſatione tenetur inchoare proceſſum captando informationem ſuper perſona accuſatoris & accuſati aliiſque, citando reum, quin etiam ante citationem incarcerando illum cuſtodiæ cauſa, ubi neceſſe eſt, v. g. ne is teſtes ſubornet, impediat, terreat, vel ne ſugiat, dum de fuga ſuſpectus eſt; modo delictum ſit grave, adſintque ſufficientia indicia, & ſemiplena probatio commiſſi delicti. Clar. *§. fin qu.* 28. *n.* 2. Paſſerin. *tribun. regul. qu.* 20 quos refert Reiffenſt. *h. t. n.* 327. effectus item accuſationis reſpectu judicis & quidem principalis eſt obligatio, qua obligatur judex reo legitime convicto ſeu probato crimine procedere ad ferendam ſententiam de infligenda pœna ordinaria quidem & certa, ſi talis jure ſtatuta eſt, aut alias alia extraordinaria arbitraria condigne. Pirh. *h. t. n.* 37. cum Hoſtienſi *in ſumma h. t. n.* 12. & Zoeſio *in comment. h. t. n.* 5. ſi enim ad hæc tenetur judex facta ſibi denunciatione delicti, de qua loquuntur citati AA. multo magis tenebitur ad ea, facta ſibi accuſatione, utpote fortius urgente inchoatione & proſecutionem, & abſolutionem per ſententiam.

2. Reſp. ad ſecundum, effectus accuſationis reſpectu accuſatoris eſt, quod is facta accuſatione teneatur delictum probare probatione plena, uti expreſſe ſtatuitur *l. fin. c. h. t.* & *can.* 2. *cauſ.* 2. *qu.* 8. Lauterb. *h. t. n.* 19. quod ubi non fecerit, quam pœnam incurrat, dictum eſt ſupra, uti etiam quando ab inchoata accuſatione deſiſtere poſſit; plures accuſationis criminalis effectus, utpote denunciationi judiciali, & inquiſitioni communes ob eaſdem rationes & textus juris, qui & harum meminerunt, & quidem frequentius & expreſſius, uti videbimus in duobus *c. ſeqq.*

QUÆSTIO XIX.

Accuſatore non probante vel ſe abſentante, vel mortuo, & reo interim infamato, qualiter procedere debeat judex.

1. RESp. primo: Accuſatore vel denunciante non probante objectum crimen, dum accuſatus antecedenter infamis fuit, nec per talem accuſationem, utpote deſtitutam probatione, puniendus eſt, ſed abſolvendus, ut nec deſuper amplius gravandus. Ubi etiam dum objecto crimine non apparet, qui crimen probare poſſit aut velit. Hoſt. *inc. acced. h tit. §. ſi vero colū. ult.* Pirh. *h. tit. num* 95 Argum. *c.* 46. *§. fin. de appell.* & *c.* 7. *de conceſſ. præbend.* Unde, ſi quis poſt objectum crimen non probatum petat mitti in poſſeſſionem beneficii ſibi collati, in hanc immitti debet, non obſtante illa objectione. Secus eſt, ſi legitime electo nondum confirmato objiciatur crimen: hic in dicto caſu non ſtatim confirmandus eſt, cum is ante confirmationem non habeat jus in beneficio, ſicut habet is, cui beneficium collatum; ita fere Pirh. *loc. cit.* Nihilominus tamen, dum objecto crimine, objicienti deficit probatio, ei indicendam purgationem, ut infamia purgetur, in qua ſi defecerit, imponendum ei, etiam jam proviſo de beneficio perpetuum ſilentium, uti econtra etiam excipienti de crimine; quod ſi reus purgaverit infamiam, eum contra quem exceptum, condemnandum in ſumptus, tradit Pirh. *l. c.* quem loqui credo de infamia tali, qualis eidem per talem criminis objectionem cauſata eſt.

2. Reſp. ad ſecundum & tertium: Ex quo poſt cœptam accuſationem, non apparet tranſactio, nec remiſſio accuſatoris, ſed ſtat in ſuſpenſo cauſa propter ejus abſentiam, judicem debere ſubſtituere virum unum idoneum in locum abſentis accuſatoris, qui cauſam ejuſdem proſequatur in terminis, in quibus reperitur, ut ita judex, quam citius poteſt, procedat ad proceſſus definitionem per condemnationem, non impunita manente accuſatoris contumacia in noncomparendo; tradit Marant. *p.* 6. *de inquiſit. n.* 81. juxta conſtitutiones regni, credo Neapolitani. Addens quoque juxta eaſdem in caſibus, in quibus non vertitur intereſſe fiſci propter aliquam pœnam, licere accuſaturi impune deſiſtere, antequam accuſatus comparear; verum de jure communi potius dicendum videtur, quod idem dicit *l. c.* de caſu, quo pendente accuſatione moritur accuſator, nimirum in omni crimine, in quo intervenit accuſator, & pendente accuſatione in judicium deducta moritur, judicem procedere debere ex officio, proſequendo proceſſum per viam inquiſitionis, ne delicta maneant impunita, ut haberi ait *c.* 1. & 2. *de col. detreg.* & ad hoc teneri vult Bart. *in l. inter accuſatorem ff. de publicis judiciis*. Ubi is tenet idem ob ſimilitudinem de accuſatore abſente.

QUÆSTIO XX.

Accuſatio quibus modis ceſſet ſeu extinguatur ante latam ſententiam irrogatamque pœnam.

1. RESp. primo per mortem accuſatoris actio criminalis, ante latam ſententiam, ita ut hæredes ipſius eam proſequi nequeant. Clar. *§. fin. quæſt.* 51. *num.* 10. Pirh. *h. t. num.* 46. *juxta l.* 3. *§. fin. h tit.* ſed neque alii, niſi forte dicere velles, conformiter ad id, quod paulo ante retuli ex Marant. de accuſatore contumaciter ſe ſe abſentante; quod nimirum in hoc caſu judex ſubſtituere poſſit alium, qui accuſationem proſequatur in iiſdem terminis, de quo tamen jus commune nihil. Dum autem judicem in hoc caſu ex officio ſuo proſequi debere accuſationem dicit Pirh. *loc. cit.* citante *l. penult. ff. de publicis judic.* & Clar. ubi ante *num.* 9. & 11. id ita intelligendum, non ut proſequatur cæptam accuſationem pergendo accuſare, ut patet, cum accuſare non competat judici, ſed per viam inquiſitionis ad finiendum proceſſum.

2. Secundo ceſſat per mortem delinquentis quoad pœnam corporalem, utpote quæ vi illius etiam probatæ exigi non poteſt ab ejus hæredibus, *juxta l. defuncto de publ. judiciis*; juncta *l.* 1. & *ſeq. ſi reus vel accuſ. mort.* ita Clar. *num.* 12. dicens eſſe communem, & Pirh. *loc. cit.* Dicitur autem: *quoad pœnam corporalem*, nam dum agitur ad pœnam pecuniariam, diſtinguendum ita, ut ſi agatur criminaliter ex delicto ad pœnam confiſcationis omnium bonorum, aliamque pecuniariam fiſco applicandam, actio criminalis reo mortuo, etiam poſt litem cum defuncto conteſtatam, ante tamen ſententiam condemnatoriam ad talem pœnam, non tranſeat ad vel contra hæredes defuncti, ex ea ratione, quod actio pœnalis ex delicto vel quaſi delicto deſcendens authorem tantum inſequitur, *l.* 23. *§. hanc actionem ff. ad l. Aquil. §. de perpet. & temp. act.* Quamvis & ſint quædam delicta v. g. læſæ majeſtatis, hæreſis & in quibus etiam accuſato mortuo ante litem conteſtatam procedi poſſit contra ejus hæredes, ut bona illius fiſco vindicentur. Farin. *pr. crim. part.* 1. *t.* 1. *de inquiſit. quæſt.* 10. *num.* 38. Clar. *cit. quæſt.* 51. *num.* 13. Pirh. *loc. cit.* juxta *l. ex judiciorum ff. h. tit.* Si vero agatur civiliter ad pœnam pecuniariam parti læſæ perſolvendam, actio pœnalis illa tranſit ad hæredes, ſi lis cum defuncto fuit conteſtata, etſi condemnatio rei nondum fuerit ſecuta, quia is mortuus eſt cauſa principali pendente; ita Pirh. *loc. cit.* citans eand. *l. ex judiciorum* & Gloſ. *ibi V. pœna & v. ſecuta*, citato Giphan. *in §. non autem Inſt. de perpet. & temp. act.* eo quod litis conteſtatio ſit quidam quaſi contractus, & veluti notet priorem obligationem & tranſmutet in aliam, ac ita faciat, ut actio pœnalis jam non ſit ex delicto, ſed ex contractu naſci videatur; actiones autem ex contractu vel quaſi contractu dentur etiam contra hæredes. De cætero reo mortuo poſt ſententiam condemnatoriam quælibet pœna pecuniaria tranſit ad hæredes illius; Pirh. *loc. c.* cum Farin. *l. c. n.* 45.

3. Tertio Accuſatio criminalis regulariter & ordinarie finitur ſeu extinguitur per præſcriptionem 20. annorum lapſorum a die commiſſi criminis, *l. querela c. ad l. Cornel. de falſ.* Farin. *loc. cit. num.* 1. Pirh. *cit. num.* 46. Dixi *regulariter*, quædam enim crimina ſeu actiones criminales præſcribuntur ſeu tolluntur breviore tempore, quam 20. annorum. Farin. *num.* 15. & *ſeq.* Zoeſ. *in ff. h. tit. num.* 28. Pirh. *loc. cit.* Actiones etiam criminales breviore tempore finiuntur quam civiles, etiam ex delicto deſcendentes, quæ durant ad annos 30. cum odioſa facilius tollantur. Zoeſ. *n.* 29. Porro hæc intelligenda de criminibus, quæ ſemel patrata tranſeunt & ceſſant, non vero de iis, quæ ſucceſſiva ſunt, & continuantur, v. g. ut matrimonium initum contra canones, hæreſis, apoſtaſia; facta enim accuſatione ad ea abolenda & finienda nulla præſcriptio locum habet, niſi a tempore ceſſantis delicti, ut Zoeſ. *l. c. n.* 27.

4. Quarto ceſſat accuſatio per abolitionem illius, quæ nihil eſt aliud quam accuſationis peremptio conceſſa per interlocutoriam judicis cognita cauſa. Gloſ. *in rub. c. de abolit.* Specul. *in tit. de abolit. §.* 1. *in pr.* Marant. *p.* 6. *de inquiſ. num.* 83. Quam abolitionem etſi quidam velint non poſſe peti ab alio,

Digitized by Google

ab alio, qui inferior ſit Rege, per conſtitutionem regni; cenſet tamen Marant. *l. c.* idipſum verum non eſſe, ne alias omnes leges juris communis concedentes hanc poteſtatem permittendi abolitionem accuſationis judicibus & officialibus inferioribus, neceſſe eſſet corrigere; cum tamen legum correctio nunquam præſumatur, niſi expreſſe appareat, juxta *l. præcipimus in fin. c. de appell. & ibi* Bart. Unde jam patet juxta Marant. tali abolitioni de jure communi locum eſſe.

CAPUT SECUNDUM.

De Denunciatione.

QUÆSTIO XXI.

Quid ſit denunciatio in genere.

RESp. Denunciatio, prout hic accipitur, definiri aliquando explicatius poteſt, quod ſit criminis alicujus manifeſtatio, ſeu delatio facta legitime Superiori, ſine ſolennitate ſeu ſubſcriptione & probatione. Dicitur primo: *manifeſtatio ſeu delatio criminis*, non qualiſcunque, qua etiam comprehenditur revelatio vel narratio criminis commiſſi ab aliquo, facta alteri ex fine malo, ſed ut alter ad pœnam, emendationem vel correctionem adducatur; ita ut & accuſatio, aliæque ſpecies, in quas ſubdividitur, hoc termino generico comprehendantur. Dicitur ſecundo, *facta Superiori*; qualis non eſt quiſque privatus, utpote in quo dicti fines locum non habent. Quamvis non omnis denunciatio fiat ad aliquem qua ſuperiorem, ſeu jurisdictionem proprie talem in denunciatum habentem, ut mox patebit ex dicendis de denunciatione caritativa. Dicitur tertio: *Sine ſolennitate*, cum denunciatio non tantas, quantas, juxta dicta, accuſatio requirat, quæ conſiſtunt potiſſimum in inſcriptione & obligatione, qua quis obligat ſe ad probandum crimen denunciatum. Eſtque hæc principalis differentia illius ab accuſatione.

QUÆSTIO XXII.

Quotuplex ſit denunciatio.

RESp. Dividitur ordinarie trifariam: alia eſt Evangelica, ſic dicta, quia a Chriſto tradita in Evangalio *Matth. c. 18.* ſeu caritativa, quia ex caritate tendit non ad vindictam criminis, ſed ad delinquentis bonum, nempe ad emendationem & correctionem paternam, ſeu procurandam a Superiore, vel etiam quandoque a privato, tanquam patre. Quæ ad eam requirantur, & quis in ea ſervandus ordo, dicetur *qq. ſeqq.* Alia eſt canonica ſic dicta, quia a SS. canonibus inducta, qua denuncians recurrit ad Superiorem vel Judicem non intendendo vindictam, ſeu ut is delictum puniat; ſed ut ipſe ex officio impediat damnum commune ex delicto imminens, vel alicujus privati. Hanc aliqui in latiore ſignificatione quandoque judicialem vocant, quia non fit Superiori ut patri, ſed ut judici, ſeu ut habenti poteſtatem & curam publicam; de Lug. *de J. & J. d.* 28. *§. 2. n. 3.* Unde etiam quidam denunciationem bifariam dividunt, nempe in Evangelicam & judicialem, & hanc dein ſubdividunt. De cætero denunciatio canonica, prout diſtincta a judiciali, eſt duplex, generalis nimirum & ſpecialis. Marant. *p. 6. tit. de denunc. n. 7.* Honor. *h. t. n. 77.* Wieſtn. *n.* 66. Generalis ex eſt, qua agitur apud ſuperiorem ad delictum aliquod publicum, vel etiam privatum, damnum aut incommodum, ejuſque continuationem impediendam, v. gr. ne matrimonium aliquod cum impedimento impediente contrahatur, aut ut illud cum impedimento dirimente contractum diſſolvatur; de quo agitur *c. 13. de deſponſ. impub. c. fin. de cland. deſponſ.* Marant. Wieſtn. *loc. cit.* Quo etiam ſpectat, dum quis agit, ne indignus promoveatur ad ordines, aut qui male præfuturus timetur, eligatur aut inſtituatur. Wieſtn. *l. c.* cum Vallenſi *h. t. §. 5. n. 5.* intendens nimirum non tam privatum ſeu ſpeciale ſuum commodum, quam bonum publicum, aut etiam ipſius promovendi aut eligendi. Specialis denunciatio eſt, quæ fit eidem Superiori per eum cujus intereſt (intelligendum videtur ſpecialiter) habere bonum Prælatum, vel adminiſtratorem, vel ſubditum, ut is corrigatur, vel ſi monitus ſit incorrigibilis, Prælatura, officio vel beneficio moveatur. Marant. *l. c.* Wieſtn. *nu.* 67. juxta *c. 1. de offic. cuſt. & c. 31. de Simon.* Alia eſt denunciatio judicialis, proprie talis ſic dicta a judicio & modo judiciali procedendi, qua defertur crimen judici, ut is ex munere ſuo delinquentem puniat, quem tamen denuncians non vult accuſare, nec facere cauſam ſuam, ſeu ſe partem in judicio, ſicut facit accuſator; ſed totum relinquit curæ judicis, ut is ſuo muneri ſatisfaciat. Salicet. *in l. ea quidem in pr. c. h. t.* Lugo *l. c.* Marant. *l. c. n. 2.* Subdividitur in publicam & privatam; publica eſt, qua in judicium deducitur crimen, principaliter ad vindictam publicam, & reip. per crimen læſæ ſatisfactionem, aliorumque exemplum, præcipue ab officialibus & miniſtris publicis ad denunciandum deputatis. Unde etiam proprie denunciatio criminalis dicitur, de qua potiſſimum in præſenti. Privata eſt, qua denuncians quærit non vindictam publicam, ſed proprium ſuum intereſſe ſeu commodum, nimirum damni ſui reparationem, ſibi debiti ſatisfactionem, gravaminis ſibi illati amolitionem ſeu relevationem, v. g. dum filius a patre, vel ſervus a Domino (adverſus quos juxta *l. 1. §. 8. ff de off. præfecti urb. §. 2. inſtit. de his, qui ſui vel alieni jur.* non competit eis actio) indebite Monachus a ſuo Prælato vel Superiore, ruſticus vel perſona miſerabilis a Potentiore oppreſſi ſuum gravamen denunciant Judici, ut ab ipſo ex officio releventur. Abb. *in c. novit. d. judic. n.* 48. & 51. Marant *l. c. nu* 3. Pirh. *h. t. nu.* 87. Wieſtn. *n.* 63. Unde potius denunciatio civilis dici debet. Laym. *l. 3. t. 3. p. 6. c. 4. n. 1.* Reiffenſt. *h. t. nu.* 84. apud quem aliqui hujus ſubdiviſionis membra aliter explicant, ita ut velint, eam denunciationem dici publicam, dum fit a miniſtro publico, ſive criminaliter, ſive civiliter; privatam, quæ fit ab alio, ſive civiliter, ſive criminaliter. His additur ab aliquibus quarta ſpecies, nempe denunciatio regularis, quæ expeditur ſecundum diverſas Religioſorum conſtitutiones, & in ea proceditur ſimpliciter de plano, nec contra eam appellari poteſt, *c. 3. & c. 26. de appell.* Abb. *loc. cit. num.* 61. Durand. *in ſpecul. l. 3. part. 1. de denunc. num.* 15. Pirh. *h. tit. nu.* 57. *in fin.*

QUÆSTIO XXIII.

An & qualiter denunciationi Evangelicæ præmittenda monitio ſecreta delinquentis.

1. RESp. Primo, Denunciationi evangelicæ (per quam, ut ex Bart. ait Marant. *l. c. nu.* 4. reparantur multa, quæ auxilio juris civilis deſtituta ſunt) ut debite fiat, præmittenda neceſſario eſt duplex monitio ſecreta, ſeu correctio fraterna, (etiam in delictis notoriis, ut Pirh. *h. t. n.* 8. citato pro hoc Marant. *de ord. judicii part. 6. de denunc. n. 5.*) ordine præſcripta a Chriſto *Matth. c.* 18. nimirum prima ad *verſ. 15. ſi peccaverit in te* (intellige, te ſolo ſciente) *frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipſum ſolum*; non tantum ſemel, ſed iterum, & tertio, ut Pirh. *h. t. n.* 86. Altera coram uno, vel duobus teſtibus facienda, *v. 16. ſi te non audierit, adhibe tecum unum, aut duos teſtes*: ac demum, ſi hiſce duabus ſecretis monitionibus adhibitis non reſipiſcat, facienda publice ipſa denunciatio, juxta *verſ. 17. quod ſi non audierit eos*, (nimirum teſtes illos) *dic Eccleſiæ*, ſive defer, ad Superiorem eccleſiaſticum, tanquam patrem, ut ipſe delinquentem paterne corrigat: ita declarat Bald. *in Auth. ad hæc de uſu coll. 2. in fin.* Abb. *in c. nov. de judic. coll.* 11. *& ſeq.* & cum communi Theologorum & Canoniſtarum tenent Marant. *part. 6. cit. de denunc. num.* 4. Caſtrop. *tr. 6. d. 3. part. 8. nu.* 1. Pirh. *h. t. nu.* 86. Reiffenſt. *n.* 62. Wieſtn. *n.* 57.

2. Reſp. Secundo, eſt hic ordo ſervandus non tantum de conſilio, reſpectu ſaltem Laicorum, ut Gloſ. *in c. 19. cauſ. 2. qu. 1. v. eodem*, ſed etiam de præcepto, utpote cujus vim habent citata verba, dum poſita ſunt in imperativo, ut habet communis conformiter textui, *cit. can.* 19. Sed neque præceptus ſolum reſpectu delictorum injurioſorum & damnoſorum ipſi corripienti, ut vult Salmeron. *Tom. 4. in Evang. part. 3. tr. 11.* propter verba illa: *ſi peccaverit in te*. Verum etiam reſpectu aliorum peccatorum proximi, ut cum

D. Thom.

Digitized by Google

D. Thom. 2. 2. *qu.* 33. *qu.* 7. Suarez. *Tom.* 4. *de relig. l.* 10. *c.* 7. *a n.* 10. Coninck. *d.* 28. *dub.* 8. *num.* 138. Caſtrop. *l. c. n.* 3. Corn. a Lapid. *in Matth. l. c.* §. 3. quos citat & ſequitur Wieſtner. *h. t. n.* 60. non obſtantibus dictis verbis: *ſi peccaverit in te:* cum ut dictum *reſponſ. præced.* ſignificent: *te ſciente*, & ex commiſſo peccato ſcandalizato, ut interpretantur S. Auguſt. Chryſ. aliique PP. apud Suarez. *l. c. nu.* 12. Ex ea etiam ratione, quod ſi intelligenda de peccatis in nos commiſſis, etiam intelligi debere de commiſſis in proximum, utpote quem ſicut noſmetipſos diligere debemus: multoque magis de commiſſis in Deum diligendum plus quam nos; ut arguit a Lapid. *l. c.* §. *dices*, ideoque dicenr, ſub illatis nobis injuriis per ſynecdochen comprehendi omnia peccata. Eſtque hoc præceptum divinum, juxta quod deciſum ab Alex. III. & Innoc. III. dum iſtiuſmodi correctionem fraternam vocant mandatum divinum, & regulam evangelicam, *cit. c. Novit. c. licet* 31. *de Simon.* & *c.* 12. *de hæret.* Et quidem non ſolum divinum poſitivum, ſed & naturale, ſeu juris naturalis; cum lumen naturæ dictet, correctionem fraternam faciendam cum minimo, quantum fieri poteſt, damno bonæ famæ ejuſdem; adeoque ſi ſecreta monitio ſufficiat, abſtinendum a denunciatione facienda Eccleſiæ, utpote qua ſaltem apud illam læditur bona fama delinquentis, ne juxta *cit. can.* 19. *ſi peccaverit*, erroris non tam correctores ſimus, quam proditores. Præterea, cum nullum in lege Evangelica contineatur præceptum Divinum, quod non ſit juris naturalis, exceptis, quæ ſunt de ſacramentis & fide, ut Reiffenſt. *h. t. n.* 83. citato D. Thom. 2. 2. & 1. 2. *qu.* 108. *art.* 1. & 2. recte ſequitur, hoc præceptum eſſe naturale, & neceſſe ex præcepto præmitti has monitiones denunciationi.

3. Reſp. Tertio, nihilominus variæ dantur hujus præcepti Divini exceptiones, ita ut denunciationi præmitti neceſſe non ſit dictas monitiones ſecretas. Et prima quidem, ſi delictum non ſit amplius occultum, ſeu ſoli denunciatori notum, ſed jam manifeſtum & notorium, cum tunc delinquens jus ad famam amiſeris, bonumque commune exigat, ut delictum notorium non maneat occultum: ita communis juxta illud Apoſtoli 1. *ad Tim. V.* 20. *Peccantes coram omnibus argue*, nec amplius urgeant illa Evangelii: *Si peccaverit in te*, id eſt, te ſolo ſciente, juxta datam paulo ante PP. & DD. interpretationem. Secunda, ſi ſecreta illa monitio, ſeu correctio foret monenti damnoſa; ut ſi ex tali monitione, rationabiliter timeretur gravis offenſa perſonæ delinquentis, quæ monenti multum alias prodeſſe vel obeſſe poſſet: cum charitas non obliget cum periculo talis damni, Reiffenſt. *nu.* 69. Wieſtn. *n.* 61. Tertia, ſi prævia monitio nihil profutura crederetur, ut dum monendus eſſet majoris conditionis ſeu dignitatis, qui monentem ſpernat, aut nihil curet, aut ita in malo habituatus & arrogans, ut privati alicujus monitioni non videatur acquieturus: Ita quoque communis, juxta illud Auguſtini relati *in c.* 4. *diſt.* 7. *de pœnitentia*: *Si ſcirem, ſibi non prodeſſe, non te monerem.* Quarta, ſi ex delicto etiam occulte machinato, imminet reipublicæ, vel etiam alicui privato grave damnum, quale v. g. eſt: proditio, falſificatio monetæ, ruina ſpiritualis proximi: cædes, incendium, quod moram non patitur, & ſecreta tali admonitione non creditur tollendum vel amoliendum. Sanchez. *conſil. l.* 6. *c.* 2. *d.* 5. *nu.* 9. Leſſius *de juſtit. l.* 2. *c.* 30. *n.* 10. & 17. Wieſtn. *h. t. nu.* 43. & 61. Reiffenſt. *nu.* 66. Quinta, ſi delictum ſtatim ſibi denuntiari præcipit Prælatus, ut reſpectu certorum delictorum ſolent inquiſitores hæreticæ pravitatis, Caſtrop. *de carit. tract.* 6. *d.* 3. *part.* 13. *n.* 4. Sexta, dum domeſtici, aut etiam extranei delicta occulta etiam gravia domeſticorum patrisfamilias, uti & delicta ſcholaſticorum a condiſcipulis, aliiſve, præfecto ſcholarum, aut magiſtro ſine prævia delinquentium monitione ad eorum ſalubrem correctionem, ac competentem iis punitionem ſtatim denunciare ſolent; abſque eo, quod talis denunciatio deficiat a denunciatione caritativa, cum non tendat ad vindictam, ſed ad ſalubrem punitionem, ultimate ſpectantem emendationem, ad quam parentes, patres familias, præceptores reſpectu ſibi commiſſorum, ſine eorum gravi infamatione aptiores cenſentur. Layman. *l.* 3. *t.* 3. *p.* 2. *c.* 4. citatis Cajetan. 2. 2. *qu.* 73. *ar.* 2. Navar. *in manual. c.* 18. *nu.* 33. Septima, dum in religionibus vi ſtatutorum delicta graviora etiam occultiſſima, ſoli delinquenti & denuncianti, qui ea extra confeſſionem, & citra ſecretum naturale ſcit, nota, ſine monitione prævia ſuperiori denunciari ordinarie debent, ut Sanch. *l.* 6. *mor. c.* 18. *num.* 46. & 50. Caſtrop. *l. c. p.* 10. *n.* 2. & 3. Suar. *Tom.* 4. *de relig. l.* 10. *c.* 9. *nu.* 11. Laym. *l.* 3. *t.* 3. *p.* 2. *c.* 4. *num.* 5. ex ea etiam ratione, quod ſuperior religioſus ordinarie loquendo, melius & efficacius monere, corrigere & emendare poſſit, removendo occaſiones, & invigilando delinquenti, ita fere Reiffenſt. *n.* 72. & 73. bene notans in religionibus, & raro quoque apud ſæculares requiri monitiones iſtiuſmodi fraternas, quia plerumque & fere ordinarie adeſt una ex prædictis exceptionibus. Quod ſi tamen, ut poteſt quandoque contingere, inferior æque idoneus foret, ac ſuperior ad efficaciter emendandum delinquentem; in eo caſu præmittendas ab eo dictas monitiones, antequam paterne denunciet delictum ſuperiori religioſo, docent Sanch. & Laym. *LL. cit.* Octavâ, dum quilibet in particulari, imo & totæ communitates dicto Evangelicæ denunciationis, & fraternæ correctionis ordinâ renunciant, quod fieri etiam poteſt ea fine etiam honeſtiſſimo, nempe ex ſtudio majoris perfectionis, renunciando juri ſuo, & famæ propriæ, uti de facto contingit in pluribus religionibus juxta jam dicta. Neque per denunciationem talem immediate factam Prælato omiſſa illa monitione prævia delinquentis contravenitur præcepto divino aut naturali, in quo alias, ut dictum, fundatur ordo denunciationis & correctionis Evangelicæ, dum dicta denunciatio immediata fit de conſenſu & voluntate delinquentis denunciati; ſicut præcepto Divino & naturali, intentoque fini ſervandi ſigillum confeſſionis non contravenitur, dum manifeſtatio auditorum in confeſſione ſacramentali fit ex voluntate, & de expreſſa licentia ipſius confitentis, utpote domini famæ & honoris ſui: ac ita rectius contra paucos alios docent Suar. *Tom.* 4. *de relig. l.* 10. *c.* 7. *n.* 28. Sanch. *conſ. mor. c.* 18. *n.* 43. Coninck. *d.* 28. *d.* 11. *n.* 297. Caſtrop. *tr.* 6. *p.* 9. *num.* 3. conformiter conſtitutioni Gregorii XIII. *aſcendente domino*, *edita Calend. Junii* 1584. qua confirmavit inſtitutum Societatis, & ſub excommunicatione prohibuit impugnationem cujuſcunque ejuſdem ſocietatis conſtitutionis, inter quas eſt dicta delatio immediata defectuum ad ſuperiorem. Et inter cætera damnavit libellum cujuſdam impugnantis memoratam denunciationem in ſocietate uſitatam, teſte Alphonſ. Rodriq. *de perfectione p.* 3. *tr.* 8. *c.* 6. Caſtrop. *l. c. num.* 4. circa quæ tamen eum Suar. *l. c. cap.* 12. *num.* 3. & Sanch. *cit. c.* 18. *num.* 50. notandum, ceſſionem illam famæ reſpectu defectus occulti deferendi immediate ad ſuperiorem in Societate fieri tantum ad illum, ut patrem, & non ut judicem: quia ſic cedenti denunciatio eſt utilior, & minus oneroſa. Unde licet vi illius ſuperior in denunciatum animadvertere queat moderata & paterna correctione, judicialiter tamen & rigoroſe contra eum procedere nequit, ut Sanch. & Suar. *LL. cit.* apud Wieſtn. *h. t. nu.* 64.

4. Reſp. Quarto, præmiſſis binis monitionibus, ſi monitus fraterne non reſipiſcat, adeundus in hac denonciatione evangelica Judex, ſeu Prælatus eccleſiaſticus formato oblatoque libello, in quo narretur legitime adhibitas dictas monitiones, monitumque in peccato perſiſtere, rogando, ut is eum, qui v. g. rem alienam cum peccato retinet, deſiſtere a peccato, reſtituendo rem domino ſuo, compellat, non tantum per cenſuras eccleſiaſticas, ſed & per miſſionem domini in earum poſſeſſionem. Marant. *l. c. nu.* 5. & 6. citatis Bald. *in auth. ad hæc c. de uſur. col.* 2. *in fin.* & Felin *in c. novit. de judic. col. fin.* qui dicit, hunc eſſe bonum modum recuperandi rem per alium detentam, dum aliud ad hoc civile remedium deficeret. De cætero denuncians in dicto libello ſe inſcribere, & ad probandum crimen denunciatum non tenetur: ſi enim ad hoc non tenetur; qui denunciat judicialiter, ut paulo poſt dicetur; multo minus teneri videtur, qui denunciat charitative. Laym. *l.* 3. *tr.* 6. *c.* 3. *num.* 5.

QUÆSTIO XXIV.

Quinam charitative denunciare poſſint, aut etiam ad hoc obligentur.

1. RESP. Ad primum: quilibet denunciare poteſt charitative, quin & infames & criminoſi, vel alias ad accuſandum inhabiles modo ipſi non perſeverent in crimine, ob quod infames ſunt, aut ad accuſandum inhabiles; quia, qui propria peccata non corrigit, prætetquam, quod ſit indignus, ut corrigat, & audiatur; præſumitur non bono zelo denunciare, ut Gl. *in c.* 19. *c.* 2. *q.* 1. *o. eod.* Wieſtn. *n.* 58. ceſſante hac conditione; ad denunciandum admittuntur prædicti: non enim refert, quis denunciet, modo animam fratris ſui lucretur, ita Pirh. *h. t. n.* 86. cum Abb. *in c. novit. de judic. n.* 390. Durand. *in ſpec. l.* 3. *p.* 1. *tit. de denunc.* §. 2. *num.* 8. & communi: idque, etiamſi juraverint, ſe non denunciaturos; Reiffenſt. *num.* 77. *arg. c.* 26. §. *fin. de jurejur.* ex ea ratione, quod hac denunciatione non intendatur vindicta, ſed bonum ſeu emendatio, & ſalus animæ delinquentis: ſic in ſpecie poteſt is, qui ſententia injuſta, quæ jam tranſiit in

rem

rem judicatam, ſuccubuit, etſi excluſus ſit ab omni remedio civili, adhuc denooeiare evangelice illum, quem ſcit iojuſte ſententiam obtinuiſſe, & per hanc denunciationem compellere ad reſtitutionem eorum, quæ vi talis ſententiæ adverſarius obtiouerat, ut ſic a peccato deſiſtat; ita Marant. *part. 6. t. de denunc. num.* 6. cum Abb. *in c. 1. de conceſ. præbend. col. fin.* modo tamen ei conſtet de conſcientia iojuſta obtinentis; quod ei conſtare poteſt, ſi obtinens forte extra judicium confeſſus fuerit, ſe injuſte obtinuiſſe, juxta eoſdem.

2. Reſp. Ad ſecundum: quilibet ex præcepto caritatis fraternæ ad hanc denunciationem tenetur, cum dicta verba evangelica præferant modum præceptivum, Abb. *l. c. n.* 35. & 36. Pirh. *loc. cit.* contra Joan. Andr. *in c. novit. num.* 6. & alios quoſdam, qui tenent, non eſſe obligationem denunciandi aliam, quam qualis eſt ad alia opera pia, nempe conſilii; niſi reſpectu illorum, ad quos ſpectat correctio, ratione curæ & officii. Sed neque ab hac obligatione denunciondi earitative excuſantur, qui in jure non admittuntur tanquam teſtes legitimi, aut etiam illi, qui ad teſtificandum noo obligantur; quia hæc obligatio oritur ex jure naturæ & præcepto caritatis, impediendi damnum proximi, quando fieri poteſt ſine gravi diſpendio. Unde nullo privilegio juris aut exceptione tolli poteſt, ubi hæc denunciatio neceſſaria aut profutura creditur ad dictum finem, de Lug. *l. c. nu.* 15. Verum quidquid ſit de hac obligatione denunciandi fundata in natura rei & præcepto evangelico, vi edictorum, ſeu præcepti ad denunciandum facti a Prælato ſeu ſuperiore, non tenetur quis denunciare caritative, ſive Prælato ut patri; cum iſtiuſmodi edicta & præcepta, ut ſi quis ſciat tale crimen commiſſum, denunciet ſeu deferat ad ſuperiorem, ordinarie ordinentur ad forum externum, & ad judicium: unde tales deounciationes, & manifeſtationes ad præceptum ſuperioris factæ excipiuntur in ſcriptis & coram notario, aſſervanturque, ut accedente alia notitia poſſit inchoari proceſſus, de Lug. *d.* 38. *ſ.* 2. *num.* 38. qui tamen idipſum ſic limitat, ut, ſi conſtaret de intentione ſuperioris volentis denunciari ut patri, ſubditi teneantur obedire ſervato ordine correctionis fraternæ, & manifeſtare delicta etiam occulta, quorum nulla eſt infamia aut probatio, modo ſuperior æſtimaretur tantæ virtutis & prudentiæ, ut prodeſſe poſſit, & non obeſſe; eſſeque adhuc tunc denunciationem faciendam juxta ordinem caritatis, eum ordinaretur ad bonum proximi, notat Nav. apud de Lug. *l. c.* ſecus ſi ſuperior credatur minus prudens & manſuetus, ut idem cum Sanch. *l. 6. conſ. c. 2. d.* 17.

QUÆSTIO XXV.

Quænam delicta caritative denunciari poſſunt.

Reſp. Quodlibet delictum, etiam occultiſſimum, & nulli notum, præterquam delinquenti & denuncianti, denunciari caritative poteſt. Reiff. *h. t. num.* 78. cujus tamen contrarium ſentire videtur Pirh. *h. t. n.* 86. dum ait: hæc denunciatio caritativa locum habet in quolibet delicto occulto, modo non ſit omnino occultum, ſed ſaltem probari poſſit per duos teſtes. Unde hoc ipſo a contrario ſentit, in eo locum non habere dictam denunciationem, ſi non niſi denuncianti notum ſit; quia tunc per duos teſtes probari nequit. Verum probabilius eſt, eum locum habere in eo caſu, ubi crimen ſoli committenti & denuncianti notum eſt: uti & locum habet in delictis notoriis, ut dictum *quæſt.* 23. *n.* 5. ex Pirh.

QUÆSTIO XXVI.

Facta denunciatione caritativa, qualiter procedere debeat ſuperior.

Reſp. Facta hac denunciatione, dum crimen occultum eſt, & nemini præjudicioſum ſuperior, ſeu Judex tenetur ſe accommodare intentioni, ſeu petitioni denunciantis, illiuſque modo denunciandi, ita ut, ſi hic eidem ut patri crimen denunciet, volens, ut delinquentem non niſi ſecreto nomine, vel non niſi uno alterove præſente & taciturno moneat, corrigat aut puniat, id omnino ſervare teneatur ſuperior, peccetque graviter, ſi denunciatum publice confundat aut puniat, ita Argum. *can ſi peccaverit cauſ.* 2. *qu.* 1. cum communi. Reiffenſt *h. t. num.* 74. ne alias injuſte diffamando ſubditum, non tam paternum correctorem, quam injuſtum proditorem ageret, ut dicitur *cit. can.* Si vero crimen jam eſt notorium, aut majori parti communitatis cognitum, non tenetur ſuperior juxta petitionem denuncianti a procedere, in corrigendo & puniendo denunciatum, ſed poteſt, imo plerumque tenetur, proceſſum criminalem contra illum inſtituere per modum inquiſitionis, maxime dum delictum eſt ſcandaloſum. Reiffenſt. *num.* 75. cum Ludov. de Ameno *in praxi criminali tit. 9. v. denunciatio* §. 1. *nu* 7. eo, quod occaſione denunciationis evangelicæ, cum reſciat delictum notorium, jam ex officio inquirere, & inquirendo inſtituere proceſſum poſſit, & bono communi exigente teneatur, non quidem vi denunciationis evangelicæ, ſed vi officii ſui, etiam nullam faciendo in proceſſu mentionem iſtius ſibi factæ denunciationis: quin & poteſt denunciantem adhibere teſtem, aut eidem, *ut Reiffenſt.* mandare, ut denunciet judicialiter, ſi delictum vergat in præjudicium communitatis vel tertii: eum etiam in eo caſu, quiſque ex ſe teneatur denunciare judicialiter, adeoque denuncians petens a ſuperiore ſervari modum alias in denunciatione evangelica ſervandum, audiendus non eſt.

QUÆSTIO XXVII.

An & quando ſuperior delicta occulta ſibi caritat denunciata, revelare, hauſtaque ex hac denunciatione ſcientia uti poſſit.

1. Reſp. Ad primum: Prælatus ſeu Superior delictum occultum grave caritative ſibi denunciatum manifeſtare aliis non debet, ſi ſolus emendare poſſit; ſi vero id non poteſt, debet illud manifeſtare alteri potenti ad adhibendum remedium. Quin &, ſi is ſolus ad hoc non ſufficiat, pluribus, qui neceſſarii videbuntur ad denunciati emendationem. Laym. *l. 3. tr. 4. c. 3. num.* 4. Idque, etiamſi denuncians inhibuerit adhiberi plures; cum alias hæc denunciatio fruſtraretur ſuo fine, qui eſt emendatio denunciati, aut etiam impeditio vel amolitio ſcandali, aut damni, ſi quod ex delicto denunciato imminet tertio alicui, aut is de facto patitur. Sic in ſpecie per ſe loquendo conceſſum eſt patri familias delicta occulta etiam gravia liberorum famulorum, & ancillarum revelare matri familias, & ob paritatem, aliis licitum eſt, eorundem delicta denunciare tali perſonæ, quæ ob incubentem ei curam adminiſtrandi familiam, jus & authoritatem habet ſalubriter corrigendi, & puniendi iſtiuſmodi domeſticorum delicta. Idem eſt de revelatione talium delictorum occultorum a ſcholaribus commiſſorum, facta eorum præceptoribus puniendi gratia; modo ex tali revelatione & punitione plus commodi, quam incommodi ſecuturum ſperetur. Laym. *l. 3. t. 3. part. 2. c. 4. numer.* 12. citati: Navar. *in manual. c. 25. numer.* 58. Molin. *de juſt. t. 4. d.* 29.

2. Reſp. Ad ſecundum: quamvis Prælatus denunciatum ſibi delictum ſubditi ſui ſecretum ſervare teneatur, nulla cauſa urgente ad ejus revelationem; nihilominus notitia illius hauſta ex ejuſdem delatione charitativa uti poteſt ad delinquentis gubernationem, v. g. invigilando illi ſollicitus, præſcindendo occaſiones, mittendo illum alio, vel etiam movendo ab officio ſub probabili aliqua ratione citra ejus infamiam. Laym. *l. 3. tr. 6. c. 2. n.* 5.

QUÆSTIO XXVIII.

An & qualiter Prælatus, Pater familias, Ludimagiſter conſtituere poſſit aliquos, qui ſuorum delicta obſervent, ad caritative ea ſibi denunciandum.

Reſp. Cum Laym. *l. 3. t. 3. p. 2. c. 4. nu.* 12. citante Banoez. & Turrian. id eum poſſe, attendendo tamen conſtituti denunciatoris ingenium, prudentiam, affectus; cavendoque, ne plus ei credat, quam oportet, ſpectatis omnibus circumſtantiis; item cavendo, ne jubeat obſervari in particulari perſonam certam, quæ alioquin publice ſuſpecta non eſt, ne alias ejus fama patiatur: quamvis tamen quandoque talis cauſa eſſe poſſit, v. g. periculum impendentis mali alicujus, ob quam talis qualis diminutio famæ perſonæ juſſæ obſervari poſthabenda ſit ejuſdem ſpirituali bono aliorumve damno. Laym. *l. c.* item curando, ne conſtitutus ad obſervandum & denunciandum, factaque ab eo denunciatio cognoſci poſſit a denunciato, niſi aliud gravitas aut periculum poſtulet, & tum non curandum quod denunciandus aut denunciatus veniat in dictam notitiam, & exinde denuncians paſſurus ſit qualecunque incommodum, utpote poſthabendum bono denunciati vel bono communi. Unde jam etiam prudens ſupe-

Digitized by Google

ſuperior, nulla urgente cauſa contrarium, poterit ſacta jam ſibi denunciatione ſuperſedere correctione, eam differendo in tempus opportunius. Laym. *ibid.*

QUÆSTIO XXIX.

Qualiter caritative denuncians in denunciando procedere debeat.

Reſp. præter dicta *quæſt.* 23. de præmittendis denunciationi caritativæ, monitio ſecreta delinquentis ante omnia procedere debet ex lege & motivo caritatis, habendo ſemper præ oculis tanquam finem hujus denunciationis bonum ſpirituale, tum delinquentis, nimirum ejus correptionem & correctionem; tum communitatis, nempe impeditionem & amolitionem ſcandali, ſi quod ei imminet, dein præcavere debet, ne denunciet incerta tanquam certa & explorata; item ne delicta nimis augeat, ſed ſimpliciter deferat, prout geſta ſunt; neque dicat delinquentem habere conſuetudinem ſic delinquendi, ſi ſemel tantum, iterumque illum ſic deliquiſſe ſciat. Laym. *cit. n.* 52. cum Turrian. *d.* 39. *dub.* 5.

QUÆSTIO XXX.

Quinam judicialiter denunciare & denunciari poſſint, aut non poſſint.

Reſp. primo. Denunciare poſſe, & ad ſic denunciandum etiam publice, etſi alias ad accuſandum inhabiles, admitti poſſe omnes juxta communem tribunalium praxin & receptam hodiedum conſuetudinem, eo quod per hanc denunciationem ſternatur ſolum via ad inquirendum; aſſerit cum Ludov. Ameno *tit.* 9. *v. denunciatio* §. 3. *nu.* 15. Reiffenſt. *h. t. n.* 86. quamvis ſubjungat in ſuo ordine ſervari contrarium, nempe inhabiles ad accuſandum, haberi etiam inhabiles ad denunciandum judicialiter. Verum quidquid ſit de hoc, generaliter loquendo, crimino ſi a denunciando judicialiter repelluntur, juxta *c. cum in tua de ſponſ.* niſi ſuam ſuorumque injuriam proſequantur, Arg. *c.* 2 *cauſ.* 4. *qu.* 6. Pirh. *h. t. n* 95. Unde etiam publicus concubinarius ad denunciandum aliorum peccata admittendus non eſt, juxta *c. veſtra de cohabit. cum mulier.* Gloſ. *in cap. cum dilectus h. tit. v. concubinarios* Hoſt. *v. excommunicationis.* Pirhing. *loc. cit.* qui tamen etſi idem dicat de excommunicato ob concubinatum publicum, juxta quod *in cit. c. dilectus*; utrumque ſub disjunctione conjungitur; nempe concubinatum publicum vel excommunicationem (intellige incurſam ob aliam cauſam ſufficere ad hoc, ut repellatur quis a denunciando judicialiter. De cætero in nullo caſu denunciare poſſunt, qui delicti notitiam ea ſola confeſſione ſacramentali habent, ut cum communi de Lug. *d.* 38. §. 2. *nu.* 37. Adde quod licet accuſatio fieri non poſſit per alium, v. g. per procuratorem, judicialis tamen denunciatio per eum fieri poſſit. Pith. *l. c. n.* 35. cum Abb. Plura de his paulo poſt.

QUÆSTIO XXXI.

An & quinam obligetur ad denunciandum judicialiter citra præceptum judicis vel ſuperioris.

Reſp. Quamvis fere nunquam privati citra tale præceptum obligentur ad denunciandum proprie judicialiter, cum ſatisfaciant ſuæ obligationi denunciatione Evangelica; vel ad ſummum canonica, qua datur notitia judici, committiturque ejus prudentiæ, quid fieri oporteat, de Lugo *l. c. num* 14. tenentur tamen ad hoc, quibus ex officio incumbit procurare, ut delicta puniantur, quales ſunt fiſcales, cuſtodes, ſyndici, aliique ad hoc munus deputati, cæteris, non niſi ad denunciandum canonice obligatis, quando neceſſaria eſt denunciatio ad damnum publicum vel alicujus privati impediendum aut amoliendum, quod aliter impediri nequit, ſine magno & proportionato damno judicialiter denunciantis; qui tamen ad hanc denunciationem canonicam non tenentur ex juſtitia, ut patet, ſed ſolum ex caritate, ita ut ex omiſſa hac denunciatione non obligentur ad reſtitutionem & compenſationem damnorum inde ortorum; ita de Lug. *l. c.* remittens ad Sanch. *l.* 6. *conſ. c.* 2. *d.* 9. Sic quoque tenetur quilibet ſaltem ea caritate, ad denunciandum judicialiter crimen cedens in publicam perniciem reip. aut præjudicium tertii, ſi certum ſit ei, denunciatione evangelica ſufficienter occurri non poſſe. Sanch. *l.* 6. *conſ. c.* 2. *d.* 9. *num* 4. Sylv. *v. denunciatio* Fachin. *l.* 9. *controv. c.* 86. cum communi. Si vero ei occurri poteſt, omiſſa judiciali denunciatione, evangelice denunciandum crimen, niſi tamen ſpecialiter expediat, ut crimen ad exemplum aliorum publice vindicetur. Laym. *l.* 3. *tr.* 3. *p.* 2. *c.* 4. *nu.* 13. Et ſic in ſpecie clericum teneri ad denunciationem canonicam criminis digni pœna ſanguinis, quando aliter malum imminens reip. aut alicui privato impediri nequit; facta tamen proteſtatione debita quod non intendatur vindicta, nec pœna ſit ſolum impeditio damni, docet de Lug. *l. c. nu.* 16. citans pro hoc Sanch. *ubi ante num.* 10. idque ea ex ratione, quod, cum hæc obligatio ſit juris naturæ, non poſſit jure poſitivo impediri. Unde nec incurrit irregularitatem, ſi pœna ſanguinis ſequatur, cum irregularitas impoſita non ſit, pro caſu, in quo Lex naturæ clericum obligat ad aliquid ſub peccato.

QUÆSTIO XXXII.

Reſpectu quorum delictorum ſit obligatio denunciandi ea judicialiter, orta ex interrogatione vel præcepto Superioris.

1. Reſp. primo ſupponendo primo poſſe Superiores habentes indicia ſufficientia interrogare de delicto hic & nunc commiſſo. Supponendo ſecundo, poſſe illos, & imprimis Epiſcopos, Vicarios, Viſitatores, ſimileſque Prælatos Eccleſiaſticos, imo & Judices ſæculares, præcipere ſub variis etiam pœnis, ut qui tale vel tale delictum ſciunt, illud manifeſtent, intellige, etiam judicialiter denunciando, nimirum in ordine ad vindictam publicam Gl. *in l. civile C. de furtis* Abb. *in c. delictis de exceſſ. Prælat.* Nav. Soto, quos citat & ſequitur de Lugo *l. c. nu.* 17. conformiter uſui & conſuetudini approbatæ, in Trid. *ſeſſ.* 23. *c.* 3. Supponendo tertio in talibus edictis ſeu præceptis variam eſſe poſſe mentem præcipientis, ratione objecti, vel modi denunciandi; dum quandoque præcipitur, ut manifeſtetur fama de delicto, aut ejus notorietas; quandoque accuſatio; quandoque denunciatio, eaque vel evangelica, vel judicialis; quandoque teſtificatio: quæ mens ex ipſis verbis præcipientis, vel interrogantis, vel etiam ex materia colligenda, ut de Lug. *loc. cit. num.* 18. quem vide. Supponendo quarto. Superiores in talibus edictis habere intentionem tacitam vel expreſſam, ut manifeſtatio fiat ſervato juris ordine in tali denunciatione ſervando. Lug. *loc. cit.* Unde his ſuppoſitis.

2. Reſp. ſecundo in genere, dum occultum delictum denunciari poteſt, eſt etiam obligatio denunciandi illud, eo modo, quo alias denunciari debet; ſecus, dum denunciatio eſt illicita. D. Thom. 2. 2. *qu.* 3. *ar.* 7. *ad* 5. Sylv. *v. correctio qu.* 7. Navar. *in man. c.* 17. *nu.* 114. Sanch. *l.* 3. *tr.* 3. *qu.* 2. *c.* 4. *nu.* 8. Unde denunciare quis non tenetur ſuperiori interroganti de crimine occulto, dum illud incerto tantum rumore, vel a perſonis indignis fide novit. Sanch. *l. c. nu.* 7. Navar. *l.* 5. *conſ.* 3. *de haret. n.* 1. Con. *tom.* 2. *d.* 27. *dub.* 7. *n.* 61. Laym. *l. c. coroll.* 2. Item denunciare non tenetur ſuperiori interroganti, dum firmiter credit delictum plene emendatum, & parti læſæ ſatisfactum; cum tunc ceſſet finis denunciationis, adeoque parcendum famæ alias denunciandi. Nav. *in man. c.* 25. *n.* 46. Laym. *l. c. coroll.* 1. Item non tenetur judicialiter denunciare interroganti, neque licite poteſt, ſi ſperet, ſe ſecreta admonitione delictum emendaturum, aut impediturum. Laym. *loc. cit. coroll.* 3. cum D. Thom. *cit. ar.* 7. Nav. *l. c. cap.* 22. *n.* 83. Gutt. *l.* 1. *can.* 99. *c.* 11. *num.* 17. Item denunciationem intermittere debet, interrogatus a Prælato de crimine occulto, ſi arbitratur ex ea majus incommodum aut ſcandalum oriturum. Nav. *l. c. n.* 29. Laym. *coroll.* 4. Qui licet addat, hæc a ſe dicta eſſe de denunciatione caritativa & canonica, videntur tamen non minus locuta habere in denunciatione judiciali.

3. Reſp. tertio in genere. Vi edicti præcipientis denunciationem eſt obligatio denunciandi judicialiter (de denunciatione ſiquidem judiciali hic agitur, cum juxta dicta ſupra *qu.* 24. iſtiuſmodi edicta ordinarie ordinentur ad forum externum, adeoque de ea intelligenda, etſi in præcepto non fiat expreſſa mentio denunciationis judicialis) delicta non tantum ea, ad quæ ſic denuncianda quis alias tenebatur, ut habet communis; ſuperaddendo hac ratione priori obligationi obligationem ſeu debitam obedientiæ: Verum etiam ea, quæ quidem poterat, ſed non tenebatur denunciare. Sanch. *l.* 6. *conſil. c.* 2. *d.* 24. *n.* 1. & *dub.* 25. *nu.* 8. illud ut certum ſupponens de Lug. *l. c. num.* 30. qui licet aliquo

modo

Digitized by Google

modo id reſtringat, dicendo, plerumque ad hoc teneri ſubditos; probari tamen idipſum poſſe ait ea ratione: quod dentur delicta, ea quorum omiſſa denonciatione licet non oriatur magnum reip. damnum obligans ſecundum ſe ad denunciandum; quia tamen ſecum afferunt aliquid, ratione cujus eorum denunciatio ſit actus honeſtus, hæc præcipi poſſit, atque ita ſubditus, qui alias non tenebatur denunciare, jam vi talis præcepti teneatur obedire & denunciare. Unde jam etiam in ſpecie vi talis præcepti eſſe obligationem denunciandi judicialiter delicta contra bonum commune vel in damnum privati, pendentia adhuc in fieri vel conſervari, dum damnum tale eſt, quod quiſque independenter a tali præcepto ſeu edicto tenebatur impedire omni via, etſi ea probari non poſſint in judicio, tanquam indubitatum tenet de Lug. *l. c. n.* 24. cum Dian. *tr. de denunciat. reſolut. prima*, citante pro ſe multos alios, probatque idipſum ex uſu communi, præſertim in tribunali S. Inquiſitionis, ubi denunciare etiam jubentur illi, qui plene probare non poſſunt. Uti & ex Bullis Pontificum Pii IV. & Greg. XV. in quibus pœnitens jubetur denunciare confeſſarium ſollicitantem in confeſſione ad res turpes: quod tamen pœnitens, cum ſit unicus teſtis probare nequit, contrarium tamen tenentibus pluribus aliis relatis a de Lug. & inter eos Suarez *de cenſur. d.* 20. *ſ.* 3. *n.* 11. & Sanch. *l. c. d.* 14. hoc nixis fundamento; quod denunciatio judicialis ordinetur ad punitionem, quæ, quia fieri nequit, ubi delictum non probatur, ſit inutilis; quod tamen fundamentum bene diluit Lug. *num.* 26. hac ratione: quod licet delictum probari nequeat, ejus tamen denunciatio ſerviat ad plura conducentia aut etiam neceſſaria ad punitionem denunciati, v. g. ad inquirendum ſpecialiter de perſona denunciata, eique invigilandum; item ad hoc, quod accedente ad hunc unicum teſtem denunciatore alio ei ignoto, coram quo idem delictum potuit eſſe commiſſum, aut aliis indiciis, quæ forte judex habet, accedentibus, jam plena conſurgat probatio, ut denunciatus incarcerari & torqueri poſſit. Atque ita, ſi judex præcipiat ſub excommunicatione denunciari ſibi crimen, quod probari nequit, tale præceptum non contineret errorem intolerabilem, ut cum Navar. ait Angel. *v. excommunicatio c.* 3. *ſ.* 20. Procederetque videtur hæc a fortiore, dum delicta ſunt gravia, v. gr. proditio reip. machinatio mortis principis, ſpeciali eorum gravitate fortius urgente tale præceptum denunciandi delictum, etſi probari nequeat; v. de Lug. *l. c. num.* 25. qui de cætero *num.* 27. monet, circa denunciationem delictorum, quæ probari nequeunt, attendendum ad verba talium edictorum, num explicite vel implicite contineant præceptum denunciandi, etſi delictum probari non poſſit; item ad gravitatem materiæ; & in dubio ſemper præſumendum pro Prælato, eum velle denunciari ea delicta etiam occulta, quæ probari nequeunt; deque juſtitia talis præcepti & obligatione illud implendi, maxime in delictis, quæ ſunt contra fidem & religionem, utpote ex quibus graviora & certiora mala oriuntur; dubitari nequit.

4. Reſp. quarto. Contra vi edictorum non eſt obligatio in ſequentibus caſibus, primo, dum delinquens eſt omnino emendatus, omneque damnum reparatum, ſublatoque ſcandalo, Reipublicæ (dum crimen erat publicum) ſatisfactum, deque ea emendatione & ſatisfactione conſtat certo, nec eſt periculum recidivæ; cum tunc ceſſet ratio præcipiendi, & finis denunciationis, & conſequenter obligatio. Nav. *in ſumm. c.* 25. *num.* 46. Soto *de juſt. quæſt.* 5. *ar.* 2. *in fine*, & *de ſigillo memb.* 2. *quæſt* 6. *concl.* 2. De Lug. *loc. cit. num.* 19. Avila *de cenſur. part.* 2. *d.* 5 *num* 4. Eſtque reſponſio ſic clauſulata communis, ſecus vero eſt, ſi delictum fuit publicum, & correctio ſecreta, & vel ſic reipublicæ non plene ſatisfactum, aut ſcandalum ſublatum; tunc enim ſuperiorem habere adhuc jus ad procurandam reip. ſatisfactionem per punitionem publicam, & conſequenter ad præcipiendam denunciationem judicialem, tradit de Lug. *loc. cit.* remittens ad Sanch. *ubi ſupra d.* 15. & Dian. *tom.* 3. *tr.* 3. *reſol.* 2. qui etiam dicit, in dubio emendationis eſſe obligationem denunciandi.

5. Secundo, dum delictum in damnum ſolius delinquentis cedens eſt occultum, etſi probari poſſit, ex vi edicti non eſt obligatio denunciandi illud; cum judex non habeat poteſtatem inquirendi de occultis. Sylv. *v. correctio ſ.* 7. Soto *de ſigil. loc. cit. memb.* 2. *quæſt.* 2. *coroll.* 3. & 4. Avil. *loc. cit. d.* 4. *dub.* 2. Lug. *loc. cit. numer.* 20. ſub hac limitatione; niſi delinquens non credatur alia via emendandus, & aliunde ſperetur profutura denunciatio ad ejus emendationem.

6. Tertio nemo tenetur vi edictorum peccata contra ſe commiſſa; cum enim ſit conſilium evangelicum, remittere injurias proprias, credendum non eſt, Superiores quoad hæc delicta præcipere contrarium. Ita de Lug. *num.* 21. ſi tamen conſtaret, aut præſumeretur rationabiliter, id eos præcipere, ex fine aliquo honeſto præſertim contingente bonum publicum, uti poſſunt, non videtur quis liberari ab obligatione denunciandi illa delicta.

7. Quarto. Nec tenetur ſeipſum denunciare delinquens, ut Avil. *l. c. dub.* 7. Dian. *tom.* 1. *tr. de denunc. reſol.* 8. cum pluribus a ſe relatis; item de Lug. *l. c.* & conſequenter nec complices denunciare tenetur, ſi eos manifeſtare nequit, quin ſuum delictum manifeſtet; niſi forte delictum cederet in tam grave damnum commune, cui poſtponenda foret manifeſtatio proprii delicti. Dian. *l. c. reſol.* 9. & de Lug. item ſub dicta limitatione. Suar. *de cenſur. tom.* 5. *d.* 20. *ſ.* 4. *n.* 18. pluresque alii relati a Lug. Eſt tamen caſus, in quo delinquens poteſt & tenetur manifeſtare proprium delictum, v. g. denunciando confeſſarium, a quo pœnitens ſollicitatus in confeſſione ad turpia in eo conſenſit, abſque eo, quod hunc conſenſum ſuum manifeſtet, quin & abſque eo, quod judex de hoc confitentis conſenſu confeſſarium illum interrogare, aut etiam de eo dicere volentem audire poſſit. Uti de hac obligatione manifeſtandi talem confeſſarium in dicto caſu ſignificaſſe Urban. VIII. litteris datis 1624. teſtatur Diana apud de Lug. *l. c.*

8. Quarto. Denunciare nunquam tenentur, quibus de delicto conſtat ex confeſſione ſacramentali, ſed neque irregulariter poſſunt, quibus notum ex petito ab eis conſilio, aut remedio, v. g. Theologi, Advocati, Medici, obſtetrices; cum ſervare in hoc caſu ſecretum ad commercium vitæ humanæ neceſſe ſit. Niſi tamen ex illa occultatione ſeu nondenunciatione ſequeretur damnum reip. aut tertii alicujus, quod machinatur quis contra illum vel illum. Molin. *de juſt. tom.* 6. *d.* 5. *nu.* 6. de Lug. *n.* 37. Sanch. *l.* 6. *c.* 2. *dub.* 21. *nu.* 3. Fagund. *in decal. præcep.* 8. *c.* 51. *n.* 7. ex ea ratione, cum majus bonum ſit miſeris non præcludi viam conſulendi viros doctos ac probos, ad remedium ſuæ miſeriæ corporalis, vel ſpiritualis, quam delicta taliter cognita denunciare puniendum; contra Soto, *l.* 5. *de juſt. quæſt.* 7. *ar.* 1. aliiſque citatos a Sanch. *loc. cit.* quatenus dictam limitationem rejiciant, abſolute dicentes, tales a denunciando non excuſari, etiamſi delictum non vergat in damnum alicujus. Sic etiam, qui ſub juramento promiſit, ſe non denunciaturum crimen, cujus notitiam ſub ſecreto accepit, non poteſt, nec debet denunciare, non vi juramenti, quia ſub ſecreto naturali ejus notitiam acceperat, limitanda tamen hæc ipſa aſſertio denuo; nimirum niſi ad vitandum damnum imminens ex culpa petentis conſilium, a qua is ceſſare non vult. Unde cognoſcens impedimentum matrimonii ſecreto, denunciare illud poteſt ad impediendum matrimonium, a quo contrahendo deſiſtere non vult, qui impeditus eſt contrahere, de Lug. *l. c.* Quid vero ſit de denunciando confeſſario ſollicitante pœnitentem ab eo, qui id ſecreto accepit, ſtatues ex dictis *n. præced.* & deſuper videri poteſt Dian. *tom.* 1. *tr. de denunc. reſol.* 24. ad quam remittit Lug. *l. c.*

9. Sexto vi edictorum non tenentur denunciare certas perſonas, qui contra eas in jure prohibentur, teſtificari, uti nec ii, qui quidem prohibentur, cogi tamen non poſſunt ad teſtificandum contra illas perſonas, propter conjunctionem cum eis, vel contra honorem, vel ſtatum, ut Epiſcopi, ſacerdotes, de quo v. de Lug. *l. c. nu.* 35. qui tamen ait, eam deobligationem denunciandi admitti communiter ab aliis, quando ſunt alii, qui denunciare poſſunt & denunciabunt, & ita tenet Sanch. *l. c. dub.* 18. *nu.* 9. Atque ita a denunciando delicta manifeſtari præcepta etiam ſub excommunicatione, deobligari conjunctos intra quartum gradum, ex ea etiam ratione, quia propter magnam illam conjunctionem viderentur denunciare ſeipſos, tradit Lug. *cit. n.* 33. Excepta tamen hæreſi (quod intelligendum de locis, ubi hæretici non tolerantur) propter maximum nocumentum publicum, quod ea affert. Unde & teneri patrem ad denunciandum filium hæreticum, ex communi tenet Sanch. *l.* 6. *conſil. c.* 2. *dub.* 19. *n.* 3. apud de Lug. conſentientem, quin & filium teneri denunciare patrem, affirmant Suar. *de fide d.* 20. *ſ.* 4. *n.* 21. Dian. *tr. de denunciatione reſol.* 4. Azor. Comitol. Sanctarel. Bonacio. & alii apud de Lugo, aliis ab eodem citatis id negantibus Sanch. *nu.* 6. id diſtinguente, nimirum filium teneri ad hoc, quando non eſt probabile alios denunciaturos patrem, & quando hæreſis eſt ſpecialiter perniciosa reip. quia pater plures pervertit. Extenditur quoque hoc ipſum ab Avila apud de Lugo, ad delicta alia, quando hæc vergunt in magnum reip. detrimentum.

10. Septimo. In caſu quo denunciator ex denunciatione timet ſibi grave malum in vita, honore, pecunia, quod quo gravius, majoriſque momenti contra bonum publicum, ut ob-

ut obligetur denunclare & ſubire damnum illud proprium. Sanch *l. c. cap. 2. dub.* 12 varia adducens illius damni exempla. Dian *tom 1. tr. de denunc. reſ. 7.* de Lugo *num.* 36. *cit.* quam pluribus.

11. Octavo. Dum edicto jubentur denunciare, qui ſciunt vel audierunt, non tenentur denunciare qui audierunt a levibus perſonis vel ignotis, quas non poſſunt declarare. Sanch. *l. c. dub.* 16. de Lug. *num.* 38. Quamvis, ut idem, tantum poſſet eſſe periculum ex omiſſione denunciationis imminens, ut quæcunque ootitia, a quocunque hauſta eſſet, utilis ad cautelam & malum avertendum, in quo caſu judicat eſſe obligationem communicandi illam qualecunque nuritiam.

12. Nonn. Edicta fundata in præſumptione non obligare ad denunciationem illos, qoi ſciunt præſumptionem eſſe falſam, teoeot Riccius & Valero apud Dian. *loc. cit. reſ.* 50. docentem contrarium, eo quod judicium circa ſuſpicionem non pertineat ad denunciaotem, ſed ad judicium Eccleſiaſticum. Lug. *l. c. num.* 42. diſtinguit; ita ut non ſit obligatio, quando non tantum præſumptio eſt falſa, ſed neque quod præſumitur, aſt peccatum. Secus vero quando, quod falſo præſumitur, eſt peccatum; ſic denunciandus adhuc confeſſarius ſolicitans ad turpia, quia præſumitur ſuſpectus in fide, etſi conſtet non eſſe in fido ſuſpectum: delictum enim ſollicitationis de ſe movet ad illam ſuſpicionem concipiendam.

QUÆSTIO XXXIII.

Quam diu durent hæc edicta, eorumque obligatio poſt eorundem promulgationem.

1. RESp. primo. Dum promulgata tempore viſitationis alicujus ordinariæ, obligant pro toto ſolum tempore, quod moraliter ſufficit ad talom viſitationem, adeoque qui anta hoc tempus vel intra illud novit delictum, denunciare tenetur; ſecus ſi eo tempore tranſacto novit illud, de Lug. *l. c. n.* 39. eum vero, qui intra illud tampus ſciens delictum, culpabiliter omiſit, teneri adhuc illud denunciare dicto tempora elapſo, docet Sanch. *cit. c.* 2. *dub.* 25. *num.* 8. cum Nav. & aliis, cujus contrarium tenet Fagund. *in decal. præcep.* 8. *c.* 2. cum Sayr. quibus conſentire videtur de Lug. eo quod præceptum illud videatur alligatum ad tempus viſitationis. Licet culpabiliter omittens intra illud denunciationem, jam inciderit in excommunicationem, dum ſub ea præceptum larum eſt.

2. Reſp. Secundo: Edicta vero iſtiuſmodi lata ab Inquiſitoribus durant per totum annum, donec alia promulgentur, Lug. *l. c.* ut cum Sanch. & Avila.

3. Reſp. Tertio: Dum alias iſtiuſmodi edicta ab aliis Prælatis, independenter etiam a viſitatione, promulgari quandoque ſolent, aſſignatis tribus vel ſex diabus pra termino, intra quem facienda eſt denunciatio; dies hi oumerandi ſunt, non a die promulgationis, ſed notitiæ ejuſdem; cum dentur hi dies, ut ii, quibus præceptum denunciare, conſulere & conſiderara poſſint de rebus denunciandis, Sanch. *l. c. nu.* 6. de Lugo *num.* 40. Unde etiam notat Sanch. *l.* 6. *conſ. c.* 2. *dub.* 25. *nu.* 6. apud de Lug. *num.* 41. quod ſi quis ultimo die termini præfixi acceperit notitiam edicti, incipiant ei currere totidem dies, quod præfixi fuerunt denunciationi faciendæ.

4. Reſp. Quarto: Edicta, quibus excommunicantur damnificatores, ſi non reſtituant, & ſcientes, ſi non revalent illos, ſemper obligant, donec damnificator reſtituat, niſi author edicti fuerit mortuus, val ufficio motus; cum tunc exſpirat obligatio. Nav. *in man. c.* 27. *nu.* 2. Sanch. *loc. cit. nu.* 8. Lug. *l. c.*

QUÆSTIO XXXIV.

An denunciationi judiciali præmittenda ſit bina monitio caritativa.

RESp. negative cum Layman. *l.* 3. *t.* 3. *p.* 2. *c.* 4. *n.* 13. Leſſ. *de juſt. l.* 2. *c.* 3. *dub.* 3. Caſtrop. *de carit. tr.* 3. *d.* 3. *p.* 16. *nu.* 3. Molin. *de juſt. tr.* 4. *d.* 132. *n.* 6. Palud. Soto apud Reiffeſt. contra Azor. *p.* 3. *l.* 13. *c.* 25. *dub.* 5. Pirh. *h. t. num.* 98. quatenus docent binam monitionem requiri ad denunciationem, quæ fit in foro Eccleſiaſtico, non tamen ad faciendam in foro civili; pro ratione reſponſionis eſt conſuetudo, uſus & praxis omnium tribunalium, qua nullus Judex de correctione illa caritativa facta interrogat, aut de ea facienda monet vel mandat; quod tamen facere deberet, ſi prævia, ſecreta, fraterna correctio ad valorem & ſubſtantiam judicialis denunciationis requireretur. Alia ratio deſumitur ex fine hujus denunciationis principali, qui non eſt emendatio, vel bonum privatum delinquentis, ſed vindicta publica ad bonum publicum, ut nimirum alii illa terreantur, & a ſimilibus committendis retrahantur. Unde talis denunciatio potius actum juſtitiæ, quam caritatis contineat. Reiffenſt. *h. t. n.* 99. His non obſtantibus juribus, quæ in contrarium adſerunt adverſarii: quia loquuntur, non de denunciatione judiciali proprie tali, ſeu criminali ad vindictam publicam, ſed de denunciatione evangelica, vel de canonica, quatenus hæc ad illa reducitur, vel intelligendi ſunt in ordine ad pœnam, quæ de ſpeciali jure, vel ſaltem de conſilio requiritur. Et ideo non loquuntur ſpecialiter de denunciatione judiciali, quia eo tempore ea non fuit in uſu, ſed duo tantum modi judicialiter procedendi per viam nempe accuſationis & inquiſitionis, quibus jura novo & conſuetudine acceſſit modus tertius, nempe per viam denunciationis proprie talis, quæ hodie frequenter loco accuſationis adhibetur, & eoſdem fere cum hac effectus habet; ita Reiffenſt. *num.* 101. Sed neque hæc poſteriora elidantur dicendo jus canonicum in genere requirens monitionem præviam fundari in jure divino evangelico, contra quod nulla dari poteſt conſuetudo. Nam ex eo gratis dato plus non ſequeretur, quod ad licita denunciandum judicialiter, (quod præcipue intendit Evangelium) requiratur monitio prævia, non vero, quod etiam requiratur ad judicialiter denunciandum valide, de quo loquuntur Canoniſtæ: & præcipue procedit reſponſio noſtra, altera quæſtione, num requiratur prævia monitio ad denunciandum judicialiter licite, ſeu ſine peccato relicta Theologis diſcutienda. Ad quam, ſi reſpondeatur affirmative, jam etiam neceſſe eſt dicere, requiri quoque dictam monitionem quoad forum civile, utpote in quo jus divinum non minus, quam in foro eccleſiaſtico obligat. De cætero certum apud omnes, quod in caſibus & circumſtantiis omnibus, in quibus denunciatio evangelica fieri poteſt licite ſine prævia monitione, a fortiore quoque ſine illa fieri licite poſſit denunciatio judicialis: atque ita delictorum adhuc occultorum, quin & emendatorum, & eorum, quæ non niſi delinquenti nociva, & ſic cujuſcunque delicti denunciationem licite fieri poſſe, modo probari poſſit, tradit Laym. *l.* 3. *tr.* 3. *p.* 2. *c.* 4. *n.* 13. citatique ab eo Pet. Nav. *l.* 2. *c.* 3. *n.* 254. Leſſ. *l.* 2. *c.* 30. *dub.* 3.

QUÆSTIO XXXV.

Quænam requirantur ad legitime procedendum in denunciatione judiciali.

RESp. Requiruntur fere eadem, quæ in accuſatione, excepta inſcriptione, quæ tamen & ipſa hodie vix eſt in uſu, ut Leſſ. *de juſt. tr.* 6. *c.* 3. *n.* 4. & juxta a nobis dicta ſupra: quia vices accuſationis ſubit, ut Clar. cum communi. Proinde requiritur primo: ut in ſcriptis fiat, vel oretenus a denunciatore, prolata exceptaque per Actuarium, ſeu Notarium publicum, referatur in acta. Secundo, ut exprimatur nomen Judicis, denunciatoris & denunciati. Tertio, qualitas ſeu ſpecies delicti, ejuſdemque commiſſi locus & tempus, nimirum annus, menſis, & probabiliter etiam dies. Suntque hæc omnia de forma denunciationis hujus ſubſtantiali, & ita neceſſaria, ut ſi unum ex illis omittaretur, proceſſus ſit nullus, & denunciatus abſolvendus; ut Ludov. de Ameno *tit.* 9. *v. denunciatio*, §. 4. *qu.* 4. *nu.* 36. Reiffenſt. *h. t. n.* 94. cum Clar. aliiſque communiter. Quarto requiritur, ut denunciator, licet ipſe per ſe delictum probare non teneatur, (in quo differt ab accuſatore) tenetur teſtes denominare, inſtrumenta, probationes, aliaque media, quæ ſcit vel habet, judici ſuggerere. Arg. *l.* 6. §. 3. *ff. de Senat. Conſult. Turpill.* ut ex tali inſtructione Judex cognoſcere queat, an delictum ſufficienter probari, & conſequenter is denunciationem recipere, inquirere, proceſſum inſtituere, an vero eam rejicere poſſit vel debeat. Unde ſtatim ab initio ad id tenetur denunciator; in quo iterum differt ab accuſatore, qui etſi & ipſe teſtes, aliaſque probationes una cum libello producere poſſit, ſufficit tamen, eum illos producere tempore, quo ad probandum erunt neceſſarii.

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆSTIO XXXVI

Quænam delicta judicialiter denunciari poſſint vel non poſſint

1. RESP. Omnia crimina tam privata, quam publica, tam aperta, quam occulta [illegible] judicialiter denunciari poſſunt [illegible]

[illegible]

QUÆSTIO XXXVII

[illegible]

RESP. [illegible]

[illegible]

QUÆSTIO XXXVIII

Facta denunciatione judiciali qualiter procedere poſſit aut debeat Judex

1. RESP. [illegible] legitime den[illegible] non tantum [illegible] & tenetur [illegible]

[illegible]

2. RESP. Secundo [illegible]

[illegible]

[illegible] evidens [illegible] ut nulla de alio vel excu[illegible] contingere [illegible]

[illegible] non est modo proce[illegible] gravibus [illegible] & [illegible] ut praecedat sententia [illegible]

QUÆSTIO XXXIX.

[illegible] sint effectus denun[illegible]

R[illegible] prima [illegible] procedendum [illegible]

[illegible] & honore [illegible] Pagn. [illegible] causa intra [illegible] denunciat. [illegible] sed opus [illegible] Pirhing. [illegible] 24. de elect. [illegible] Sed neque [illegible] Potest tamen [illegible]

[illegible]

CAPUT TERTIUM.

De Inquiſitione.

QUÆSTIO XL.

Inquiſitio quid ſit & quotuplex.

1. RESp. ad primum: Inquiſitio criminalis, de qua hic, (dum alias hoc nomine generaliſſime accepto in jure denotatur quandoque cujuslibet rei indagatio) ut ſic definiri ſolet paſſim ex Gonz. *ad c.* 21. *h. t. n.* 8. quod ſit criminis vel criminoſi per judicem legitime facta inveſtigatio, dicitur primo: *criminis vel criminoſi*, ut vel ſic comprehendantur omnes ejus ſpecies, dum aliqua illarum verſatur circa delicta quaſi in abſtracto, alia circa perſonas ea committentes. Dicitur ſecundo: *factam per judicem*, intellige competentem. Dicitur tertio: legitime facta, hoc eſt, juxta præſcriptum canonum & legum, uti ſingula hæc declarabuntur in ſequentibus.

2. Reſp. ad ſecundum: Inquiſitio principaliter dividitur bifariam, vel, ut plures, trifariam, nimirum in generalem & ſpecialem, quibus aliqui addunt mixtam. Generalis proprie talis, ſeu ut alii, Generaliſſima eſt; cum judex vel ſuperior generalis, nulla expreſſa perſona aut delicto, ex mero officio, ſeu nullo accuſatore aut denunciatore urgente, eorum vices ſupplente fama, indiciis, vel ipſius officii debito, vi cujus poteſt indagare, & quandoque ſuis temporibus tenetur tam juxta jus canonicum *c.* 1. *de off. ordinarii c. Romana de cenſibus in* 6. juncto Trid. *ſeſſ.* 25. *de regul. c.* 8. quam civile *l.* 13. *ff. de off. præſid.* bono communi ſic exigente, indagat, an in provincia, diœceſi, civitate, monaſterio delicta aliqua facta, an leges & ſtatuta ſerventur. Arg. *c.* 1. *de off. ordin. c.* 29. *de præb. & dignit. c.* 25. *h. t.* Uti faciunt Epiſcopi viſitando diœceſin, ſuperiores regulares monaſteria, Præſides ſæculares provinciam, inſtituta quandoque hac inquiſitione generali judicialiter, cum tamen ea ordinarie, præſertim apud regulares & Epiſcopos non niſi paterne ad emendationem & præcautionem, & non ad vindictam publicam delictorum per eam deprehenſorum inſtituatur: poteſt nihilominus etiam in ordine ad judicialem pro exemplo aliorum inſtitui, prout cum communi ſentire videntur Clarus, *§. fin. qu.* 6. *nu.* 1. Farin. *in p.* 2. *judic. part.* 6. *t. de inquiſit. nu.* 29. Lib. *in c.* 1. *de off. ordin.* Pirh. *l. c. n.* 30. quos citat & ſequitur Reiffenſt. *h. t. n.* 153. Arg. *cit. c.* 1. & *l.* 13. *ff. de off. præſid.* Unde & inquiſitionem hanc generalem ſubdividi in paternam (canonice tamen ac legitime inſtitutam) & judicialem aſſerit Reiffenſt. *n.* 153. & 154. Inquiſitio ſpecialis proprie talis eſt, dum judex vel ex mero officio ſuo vel ad alicujus privati querelam, aut ad officialis ſeu miniſtri publici ad hoc conſtituti denunciationem indagat de delicto aliquo in ſpecie interrogando, v. g. num Titius commiſerit hoc homicidium, de quo commiſſo conſtat. Fagn. *in c. qualiter c.* 2. *h. t. num.* 62. Marant. *l. c. nu.* 12. cum communi & de hac potiſſimum agitur hoc loco. Mixta prout a generali proprie dicta diſtinguitur, eſt, dum judex aut ſuperior nulla determinata ſeu expreſſa perſona de certo aliquo crimine inquirit, reſpectu plurium perſonarum, quænam earum id commiſerit; vel econtra nullo expreſſo crimine, de certa perſona inquirit, an aliqua crimina commiſerit, an leges obſervet, an violet, qualiter in officio ſuo ſe habeat.

QUÆSTIO XLI.

Quinam & contra quos inquirere poſſint vel non poſſint.

1. REſp. ad primum: Quilibet judex, ſive ſit ſæcularis ſive Eccleſiaſticus, inquirere poteſt inquiſitione tam generali quam ſpeciali & mixta, modo ſit competens, alioquin inquiſitio erit nulla. Sylv. *v. inquiſitio qu.* 1. *dicto* 2. Marant. *l. c. n.* 102. Pirh. *h. t. nu.* 49 juxta *c. irrefragabili* 13. *de offic. ordin.* & tot tit. *c. ſi non a compet. jud.* ſic nulla eſt inquiſitio tam civiliter, quam criminaliter facta a judice ſæculari contra perſonam Eccleſiaſticam. Farin. *pr. crim. part.* 1. *l.* 1. *tit.* 1. *qu.* 8. *num.* 53. cum communi juxta *c.* 8. & 10. *de judic. c.* 2. *de foro compet.* Sic criminaliter inquirere nequeunt non habentes merum imperium ſeu jus Gladii & poteſtatem cognoſcendi cauſas criminales, niſi forte incidenter, dum cauſa criminalis connexa alteri cauſæ principali, quæ ſine ea definiri nequit. Farin. *inl. c. n.* 56. & 57. Pirh. *l. l. cit.*

2. Reſp. ad ſecundum: Primo ante omnia, ut inquiſitione ſpeciali contra aliquem inquiri poſſit, debet is eſſe ſubjectus juriſdictioni inquirentis, quoad articulum, ſuper quo inquiritur, cum alias non ſit judex competens inquiſiti. *Sylv. l. c. qu.* 3. *n.* 5. *dicto* 1. Pirh. *l. c.* quamvis is etiam judicem competentem recuſare poſſit, dum is ei ſuſpectus eſt Sylv. *l. c. n.* 6. Secundo de jure debet eſſe præſens, aut ſaltem citatus per contumaciam abſens, quamvis id curiarum praxi non obſervetur, cum etiam contra abſentem non citatum inquiri poſſit, ut Farin. *l. c. qu.* 1. *n.* 69. Clar. *l. c. qu.* 11. *nu.* 2. quos citat & ſequitur Wieſtn. *h. t. n.* 95. Tertio ut non ſit abſolutus legitime, e crimine de quo inquiritur, de crimine enim a quo abſolutus per ſententiam definitivam, vel etiam condemnatus vel punitus denuo inquiri nequit. Abb. *in c. de his h. t.* Alexand. *vol.* 2. *conſ.* 1. *col. penult.* Marant. *p.* 6. *tit. de inquiſit. n.* 49. limitans id ipſum pluribus *n. ſeq.* juxta ea, quæ dicta ſunt ſupra de accuſatione & denunciatione *qu.* 17. plura huc ſpectantia ad perſonam, qualis ea eſſe debeat, ut de ea inquiri poſſit, dabunt *qu. ſeq.*

QUÆSTIO XLII.

De quibus delictis inquiri poſſit ex officio nemine accuſante aut denunciante.

1. REſp. in genere judicem competentem procedere poſſe ex officio ad inquirendum de quibuſcumque delictis præcedente accuſatione vel denunciatione tam de jure civili, quam canonico. Et econtra ſine iis præviis id regulariter non poſſe, tanquam regulam ſupponunt paſſim AA. Marant. *l. c. num.* 109. Farin. *l. c. nu.* 8. atque etiam Judex de omni crimine, in quo intervenit accuſator, & pendente accuſatione in judicium deducta moritur, inquiſitionem proſequi debet, ne delicta impunita permaneant. Marant. *l. c. nu.* 180. cum Bart. *in l.* 3. *§.* 1. *col. fin. ff. de lib. agnoſ.* & *in l. inter accuſatum ff. de judic. publ.* & id locum habet, accuſatore abſente, vel accuſatore deſiſtente, colludente & tranſigente. Marant. *loc. cit.* Nihilominus hodiedum ex recepta generali locorum conſuetudine, etiam de jure & foro civili permiſſum eſt Judici in omnibus delictis procedere ex officio, ſine accuſatione & denunciatione; ac ita inquiſitio, quæ alias non erat, niſi remedium extraordinarium, quo Judex ſic procedere poterat, non niſi in delictis exceptis, facta eſt remedium ordinarium, non ſecus ac accuſatio & denunciatio. Pirh. *h. t. n.* 49. teſte Clar. *l. c. qu.* 1. *n.* 3. *lim.* 3.

2. Reſp. Secundo in ſpecie: Poteſt inquiri de crimine ad pœnam ordinariam, de quo quis abſolutus per viam denunciationis evangelicæ, quia per dictam denunciationem actum tantum fuit, ut denunciatus emendaretur, non ut puniretur. Marant. *l. c. nu.* 86. Item de delictis, a quibus abſolutus in foro conſcientiæ: quia etſi ſalutarem pœnitentiam pro iis receperit, perque eam ſatisfactio præſtita Deo & Eccleſiæ; non tamen reipublicæ per delictum offenſæ, adeoque in ordine ad pœnam legitimam inquiri poteſt. Marant. *l. c. n.* 87. citatis Felin. & Abb. *in c. de his h. t.* Secundo, id poteſt etiam ad commodum privatorum circa crimen uſuræ manifeſtum, dum uſurarius extorſit uſuras ab aliquo debitore, quas forte ob ejus potentiam debitor repetere non audet, ita tunc nemine petente poteſt inquirere contra eum, & compellere ad reſtitutionem uſurarum, *c. cum in diœceſi de uſur.* Abb. *in c. ſuas eod. tit. not.* 2. ubi etiam, quod poſſit ex officio impedire, ne uſuras necdum ſolutas exigat. Marant. *part.* 6. *t. de inquiſ. nu.* 106. An vero poſſit Judex etiam eccleſiaſticus inquirere criminaliter contra uſurarium, eumque puniri pœna criminali, non convenit inter AA. Adſtruit Marant. *n.* 111. & utriuſque ſententiæ rationes deducendo, ac tandem adhærendo affirmative eandem fuſe ſtabilit; quem vide. Tertio, in omni delicto, quod committitur per conſpirationem, dum nempe plures conſpirant ſeu conjurant ſimul in aliquod malum, *l.* 1. *c. de monopoliis*, & *ibi* Bald. Marant. *l. c. n.* 128. qui etiam *n.* 129. varias pœnas taliter conſpirantium enu-

enumerat. Quarto, in omni cauſa miſerabilium perſonarum (quales cenſentur pupilli & viduæ, dum pauperes ſunt, ſecus ſi tales non ſint. Marant. *num.* 233.) poteſt ex officio Judex inquirere ad privatum etiam earum commodum, in injuriam illis illatam. Abb. *in c. ad noſtram il 2. de jurejur. col. 2. in fin.* Alex. *in l. 1. ff. de jur. omn. judic. col.* 8. aliique citati a Marant. *n.* 232. quin & dando illis ex officio advocatum, *l. nec quidquam ff. de off. procur.* Quinto, in caſibus & delictis, quæ notorie liquent Judici ex actis, etiam ea nemine petente ſupplenda, *c. ſignificaverunt de teſtib.* Felin. *in c. ex tenore de reſcriptis col. fin.* Marant. *num.* 234. quin & inquirere ſic poteſt de omni crimine undecumque notorio, *l. ea quidem C. de accuſat. & ibi* Bald. Salic. Marant. *n.* 162. Sexto, poteſt Epiſcopus, ſeu Judex eccleſiaſticus habens ſuſpicionem de parentela conjugum, nemine petente inquirere de quolibet impedimento matrimonii, *c. porro in fin. de divort.* Abb. *ibidem* Gloſ. *in c. 2. de offic. ordin. v. Canones* Marant. *nu.* 136. Septimo, in omni crimine & injuria commiſſa contra Eccleſiam & eccleſiaſticas perſonas, aut etiam commiſſa in Eccleſiam, *l. quis in hoc C. de Epiſc. & Cleric. & ibi* Bald. Marant. *nu.* 141. Octavo, in omni crimine Sacrilegii, & in ſpecie in blaſphemia Dei. Marant. *nu.* 143. & 144. Nono, contra tutorem ſuſpectum, etiam ad removendum illum ab officio, *l. 3. §. præterea ff. de ſuſpect. tut. & ibi* Bart. Marant. *num.* 147. idque favore pupilli, dum alias ad privati utilitatem ita inquiri nequit. Marant. *loc. c.* Decimo, de omni delicto commiſſo contra ſe, vel in judicio incidante, dum ipſe cognoſcit de cauſa principali. Bald. *in l. jubemus C. de prob. col. 2. in fin.* Marant. *num.* 151. quin &, ut idem *nu.* 157. Ubicumque Judex incidenter cognovit de crimine, poteſt de eo inquirere nemine accuſante. Undecimo, ita inquirere poteſt de delicto commiſſo per ſuum officialem in officio, non tamen de commiſſo extra illud, niſi ſit notorium. Bart. *in l. ſi quis forte §. 1. ff. de pœnis.* Marant. *num.* 161. Duodecimo, de omni crimine, de quo præceſſit inquiſitio generalis ad inveniendos malefactores; cum ea inquiſitio ſit præparatio ad ſpecialem inquiſitionem contra eoſdem repertos. Bart. *in l. jubemus C. de probat. col.* 2. Bald. *in l. ea quidem c. de accuſat. col.* 7. Abb. *in c. bona il. 1. de elect. not.* 6 Marant. *n.* 164. & 174. Decimo tertio, de crimine lenocinii inquirere poteſt ſine accuſatore. Marant. *n.* 162. idem cum Angel. dicens *n.* 170. de adulterio, aliis id ipſum limitantibus: ſi ſit notorium. Decimo quarto, de crimine læſæ majeſtatis per extrav. *ad reprimendum*, Marant. *n.* 175. quamplurimos alios caſus, in quibus Judex inquirere poteſt, nemine accuſante vel denunciante, vide collectos a Marant. *a n.* 156.

QUÆSTIO XLIII.

Fama & infamatio, quæ & quotuplex, qualem probationem faciat, & quali ipſa probatione indigeat.

1. RESP. Primo: Fama ſumitur tam in bonam, quam malam partem, in priore acceptione, eſt nomen bonum, ſeu ſtatus illæſæ dignitatis, moribus ac vita comprobatus, *l. 5. §. 1. ff. de var. & extraord. cogn.* Pirh. *h. t. nu.* 57. *not.* 4. cum Maſcard. *de prob. vol. 2. concl. 747. num.* 3. In ſecunda acceptione eſt idem, quod infamia, diciturque ſtatus læſæ dignitatis, vita & moribus reprobatus, ut Fagn. *in c. 7. de cohab. cler. & mulier.* Pirh. *l. c.* dicitur fama clamoſa, quæ late divulgata. Abb. *in c. qualiter & quando num.* 5. differt a rumore, quod is ab incerto, fama a certo autore prodit, quodque fama per totam vel majorem viciniæ partem ſparſa, rumor non niſi per minorem. AA. *in cit. c.* 7.

2. Reſp. Secundo. Fama, etſi ſufficiat ad inquirendum contra infamatum. Clar. *§. fin. qu. 21. num.* 8. Pirh. *h. tit. n.* 58. *not.* 5. ſe ſola tamen, nec in civilibus, nec in criminalibus plenam probationem facit; ut idem cum Gloſ. *in cit. c. qualiter v. famam*, imo nec ſemiplenam in criminalibus, utpote in quibus requiritur probatio luce meridiana clarior, ut Farin. *in prax. crim. part. 1. l. 1. tit. 5. qu. 47. n.* 39. faciet tamen probationem plenam, ſi orta fama ex veriſimilibus cauſis & conjecturis, adſintque inſuper aliæ conjecturæ & præſumptiones graves, urgentes, ex ſe ſufficientes ad ſemiplenam probationem conſtituendam. Farin. *l. c. nu.* 88. Maſc. *concl.* 1223. *num.* 22. *& ſeq.* quos citat & ſequitur Pirh. *l. c.*

3. Reſp. Tertio: Dum ad inquirendum prærequiritur probatio ſeu infamia, non hoc ipſo requiritur probatio infamiæ ſeu ut Judex proceſſum inquiſitionis incipiat a probatione infamiæ; ſunt enim hæc duo: *prærequiri infamiam, & prærequiri probationem infamiæ*, valde inter ſe diſtincta; ſed ſufficit ei, de illa conſtare quacunque ratione; ita Gloſ. *in cit. c. qualiter h. tit. v. acquirendum* Abb. *ibidem num.* 17. Fagn. *nu.* 64. Pirh. *h. t. nu.* 75. idque, etiamſi inquirendus negaret ſe infamatum. Pirh. *l. c.* Sed neque tenetur Judex, dum procedit ex officio, facere fidem de infamia, cui enim eam faceret, cum ipſe ſit Judex. Pirh. *l. c.* tenetur tamen plenam fidem de ea facere Judex a quo coram Judice ad quem, ſi inquiſitus appellaret. Abb. Fagn. *LL. cit.* Jo-Andr. *in idem c. qualiter h. t. num.* 36. his præmiſſis tanquam prænotatis ſit

QUÆSTIO XLIV.

An & quando infamia prærequiratur ad inquirendum generaliter.

RESP. Inquiſitio generalis, ſeu generaliſſima, quæ fit ad inveſtigandum non unum, ſed plura in genere delicta, ut inſtitui poſſit etiam judicialiter, nullius in particulari perſonæ infamia prærequiritur. Abb. *in c. 1. de offic. ord.* Farin. *l. c. p. 1. l. 1. de inquiſ. tit. 1. qu. 9. nu.* 18. Marant. *l. c. num.* 29. Clar. *§. fin. qu. 6. nu.* 1. Leſſ. *de juſt. l. 2. c. 29 nu.* 108. de Lug. *de juſt. d. 37. ſ. 3. nu.* 56. Pirh. *h. t. num.* 50. Wieſtn. *num.* 74. & 75. cum comm. DD. tam Juriſt. quam Canoniſt. juxta praxin quotidianam tribunalium, tam ſæcularium, quam eccleſiaſticorum etiam regularium, ex ea ratione, quod hæc inquiſitio neceſſaria ſit ad purgandam rempublicam a criminibus, & refrænandos mores perditos: & ex altera parte nulli per eam fiat injuria, cum de nullo in particulari inquiratur. His non obſtante, quod quorundam ſcelera occolta detegantur; cum id ſit per accidens, & præter intentionem inquirentis in ea ſola, quæ jam publica ſunt, eique incommodo prævalere debeat bonum commune, dum hac ratione manifeſtantur multa crimina manſura alias incognita & impunita. Pirh. *l. c.* Unde jam etiam ſubditi interrogati in hac inquiſitione, etiam ſub juramento non tenentur reſpondere manifeſtando delicta occulta illorum, qui ratione illorum nulla laborant infamia. Arg. *cit. c. qualiter* Pirh. *n.* 51. Lug. *l. c.* remittens ad Leſſ. *l. c. num.* 109. & Suar. *Tom. 4. de relig. t.* 10. *l. 10. c. 1. num.* 7. Quin & nec licite interrogari poſſunt de talibus delictis occultis, ſi probari nequeunt in judicio, & conſequenter nec puniri; cum tunc manifeſtatio illorum ſerviret tantum ad injuſtam infamationem, & ſic peccaretur contra juſtitiam. Pirh. *l. c.* citatis Leſſio, *ubi ante num.* 111. & Laym. *l. 3. t. 6. c. 2. num.* 3. cujus proinde rationem reddit de Lug. *l. c.* Quod Prælatus nequeat, præcipere aliquid, contra jus naturæ obligans ad non diffamandum proximum, quamvis addat, hanc rationem non videri omnino efficacem, ex eo, quod qui ſciens occultum delictum, poteſt illud probare in judicio, poſſit, ſi velit, deſuper accuſare, adeoque Judex obligando illum ad manifeſtandum illud, nihil iniquum ageret, adeoque nec præcipiendo illud manifeſtare, ſi deſuper interrogetur. Verum neque manifeſtari poſſe delicta occulta, etſi probari poſſent in judicio, conſtat ex eo; quia interrogatio & manifeſtatio tenderet ad punitionem; cum tunc requiratur infamatio: ita Leſſ. Pirh. *LL. cit.* niſi forte manifeſtatio facta Prælato neceſſaria eſſet ad emendationem delinquentis, (in quo caſu manifeſtandum Prælato, non tanquam Judici, ſed tanquam patri) vel niſi neceſſarium ad avertendum grave malum reip. vel privati innocentis. Leſſ. *n.* 122. Pirh. *l. c.* cujus tamen poſtremi contrarium aſſerere videtur Reiffenſt. dum *nu.* 158. ait, inquiſitionem generalem judicialiter, id eſt, ad punitionem & vindictam inſtitui poſſe nulla præcedente infamia Arg. *c. 1. de offic. ordin.* quam limitationem etiam adjicit de Lug. *l. c. num.* 57. & 58. Neque hucuſque dictis de inquiſitione generali adverſantur textus quidam juris expreſſe requirentes prævium infamiam, cum hi non de generali, ſed ſpeciali inquiſitione intelligendi. Reiffenſt. *h. t. num.* 160. cum Paſſerio. *in tribun. regul. qu. 8. num.* 13. & 14. & Ameno. De cætero, ut iidem, etſi non requiratur infamia vera, requiratur tamen aliqua ſuſpicio, præſumptio vel indicia, aut aliqua relatio alicubi committi delicta, & eſſe homines morum depravatorum, dum inquiſitio generalis inſtituitur judicialiter, eo, quod, cum taliter inſtituta tendat ad punitionem & vindictam publicam, ad quam nemo condemnari poteſt ſine accuſatore, & nemo eſſe poſſit ſimul accuſator, aut denunciator & Judex, adeſſe debeat aliquid, quod loco famæ deficientis vices accuſatoris & denunciatoris ſubeat, quale quid ſunt dicta indicia, præſumptiones, ſuſpiciones; ita Reiffenſt. *h. t. n.* 162. unde dum Pirh. aliique ajunt, ad inquiſitionem generalem procedi poſſe ſine ulla prævia occaſione, intel-

intelligendi ſunt de inquiſitione generali inſtituta paterne ex mero inquirentis officio, ut fit ordinarie; dum Epiſcopi diœceſin, & regulares viſitatores monaſteria viſitant.

QUÆSTIO XLV.

Ad inquiſitionem mixtam, an & qualiter prærequiratur infamatio.

1. RESp. Primo: Inquiſitio mixta ſeu generalis ſecundum quid (nimirum reſpectu perſonæ) dum ubi de delicto commiſſo conſtat, inquiritur ſolum generatim in perſonam, quæ illud commiſerit, non tantum poteſt, ſed & debet inſtitui nulla præcedente infamatione, aut etiam ſuſpicione de aliqua in particulari perſona. Farin. *loc. c. qu.* 9. *n.* 18. Clarus §. *fin. qu.* 5. *n.* 5. Leſſ. *cit. c.* 29. *nu.* 114. Laym. *l.* 3. *tr.* 6. *c.* 2. *nu.* 3. Suar. *l. c. cap.* 11. *n.* 4. de Lug. *l. c. nu.* 58. Pirh. *h. t. nu.* 54 cum communi & juxta praxin ordinariam utriuſque fori. Arg *l.* 1. §. *qui quæſtionem ff. de quæſt.* contra Cajet & Sot. apud Leſſ. negantes licere talem inquiſitionem. Quod autem poſſit inſtitui talis inquiſitio, ex eo liquet, quod per eam nullius fama læditur, quamdiu inquiritur, quis hoc fecerit, aut quinam deſuper infamati laborent ſuſpicione; etſi per eam dein aperiatur via ad ſpecialem inquiſitionem, dum interrogati denunciant aliquem, aut talia produnt indicia, aut rationabiles ſuſpiciones, ut inde deveniri poſſit in notitiam rei talis criminis. Clar. Pirh. *LL. cit.* Reiffenſt. *h. t. n.* 116. quod vero debeat inſtitui, ex eo conficitur; quod niſi fiat etiam nulla præcedente fama, id redundaret in graviſſimum populi ſcandalum, cum videret, Judicem non inquirere in authorem notorii criminis & criminoſi; præterea præberetur occaſio audacius delinquendi ſpe impunitatis. Notandum hic denuo, quod ſubditi interrogati non teneantur in hoc caſu manifeſtare authorem occultum criminis, niſi de eo infamia publica aut ſufficientia forent indicia; cum Judex aliter jus non habeat interrogandi de delictis, multoque minus reus ſeipſum prodere. Pirh. *l. c.* cum Leſſ. *l. c. n.* 128. ſub eadem tamen limitatione, nimirum niſi crimen adhuc eſſet continuandum, aut immineret inde grave damnum alteri, quod aliter declinari non poſſet. De cætero de delicto in ſpecie, inquirere poteſt Judex, etiamſi de eo non conſtet certo, nec adſit fama de eo commiſſo, modo ſint indicia alia, præſumptiones aut ſuſpiciones. Reiffenſt. *n.* 167. addens *n.* 168 in hoc caſu inquiſitionem inſtitui non poſſe, ne quidem in genere de delinquentibus, niſi de corpore delicti conſtet certo.

2. Reſp. Secundo: Inquiſitio mixta ſeu generalis reſpectu omnium criminum contra perſonam in ſpecie, an nimirum rea ſit aliquorum criminum, inſtitui poteſt paterne, etiam non præcedente ejus infamia, ut conſtat ex univerſali ſuperiorum, tam ſæcularium, quam eccleſiaſticorum, etiam regularium conſuetudine & praxi; dum Epiſcopi, eorumvo Viſitatores, de Parochis, aliiſque Clericis in ſpecie, Viſitatores regulares v. g. provinciales de Rectoribus, Guardianis, Prioribus, aliiſque Subditis in ſpecie paterne indagare ſolent, qualiter ſe gerant in officiis ſuis, num leges & ſtatuta, & diſciplinam ſervent, vitiis aliquibus & exceſſibus deditі ſint. Reiff. *n.* 168. cum Ameno *pr. crim. tit.* 11. *v. inquiſitio* §. 2. *n.* 2. & 12. Non tamen ſic inſtitui poteſt judicialiter, ut iidem, cum de delictis, quæ in ſpecie non expreſſa Superiori ut Judici proponuntur, nemo poſſit accuſari, denunciari, aut infamari in ordine ad hoc, ut is judicialiter inquirere & procedere valeat.

QUÆSTIO XLVI.

An & quando prærequiratur infamia inquirendi ad inquiſitionem ſpecialem.

1. RESp. Primo, ad inquiſitionem ſpecialem ſimpliciter, id eſt, contra certam perſonam de certo delicto inſtituendam judicialiter ex officio nemine accuſante & denunciante, regulariter neceſſe eſt præcedere infamationem ejuſdem perſonæ de eodem crimine. Clar. § *fin. qu.* 6. *n.* 1. Fagn. in *c. qualiter* 2. & 2. *h. t. n.* 46. Farin. *l. c. qu.* 9. *n.* 1. Leſſ. *loc. c. n.* 121. de Lug. *l. c. n.* 56. Wieſtn. *h. t. n.* 76. Reiffenſt. *n.* 173. juxta *c. inquiſitionis* §. 3. *c. oportent c. qualiter h. t. c. de ſimon. ſi is, qui in* 6. ex ea ratione, quod ad punitionem publicam criminum procedi nequeat ſine ſcientia publica, qualis non habetur, niſi per evidentiam facti, ejuſve legitimam probationem, vel rei confeſſionem aut accuſationem, vel denunciationem, vel alia indubitata indicia, vel infamationem.

Hæc in ſpecie requiritur, dum alia deficiunt, uti deficiunt, dum Judex pure ex officio, nemine accuſante vel denunciante, aut aliter petente, nullis etiam indiciis, aut præſumptionibus apparentibus inquirit, ne alias in hoc caſu ob deficientes infamationes prævias, vel per ipſam inquiſitionem ſine iis factam ſuſpicaretur eſſe talis, vel etiam de aliquo, num ſit fur, homicida, adulter; graviſſime læderetur fama inquiſiti, dum a populo haberetur pro tali, vel ex hoc ipſo, quod deſuper inquiſitus ſit. Unde jam etiam in hoc caſu Prælatus regularis hac inquiſitione in ordine ad pœnam gravem, vel incarcerationem, ejectionem procedere nequit contra religioſum ſibi ſubditum non infamatum, propter generalem compoſitionem juris, ad iſtiuſmodi inquiſitionem exigentis diffamationem, & non excipientis regulares. Sylv. *v inquiſitio qu.* 3. *d.* 2. Sanch *conſil. l.* 6. *c.* 3. *dub* 25 Wieſtn. *h. tit. n.* 86. His non obſtante, quod in contrarium objiciunt quidam ex *c.* 7. *de ſtatu Monach.* cum ibi ſermo ſit de inquiſitione generali, ut Barboſ *ibid n.* 17. Sanch. *l. c. nu.* 4. De cætero, quod inquiſitio hæc ſimpliciter ſpecialis nulla præcedente infamia inſtitui poſſit, quin & quandoque debeat ex officio paterne, ſeu ad emendationem tantum, præter AA. jam *cit.* tenent Abb. *in c. qualiter n.* 17. Sanch. *l. c. num.* 2. & Fagn. *ibid. num.* 49. Sylv. *v. inquiſ. qu* 4. *d.* 3. Pirh. *num.* 64. quos citat & ſequitur Reiffenſt. *num.* 175. Arg *c. poſtquam*, & *c. nihil de Elect.* ubi jubetur inquiri ſuper vita & moribus eligendi vel promovendi ad Prælaturam, ne promoveatur indignus: quod tamen argumentum, num recte adducatur dubito, cum quamdiu non inquiritur de certo aliquo crimine, non ſit inquiſitio ſimpliciter ſpecialis, ſed potius mixta. Atque in hoc caſu paternæ inquiſitionis ſimpliciter ſpecialis requiri aliqua indicia, ſeu ſuſpiciones, patebit ex ſequentibus. Nihilominus & inquiſitio ſpecialis in pluribus caſibus inſtitui poteſt abſque prævia infamatione & denunciatione. Unde dixi in reſponſione: *regulariter requiri infamiam.* Sic enim id fieri poteſt primo, dum adſunt legitima & ſufficientia indicia commiſſi criminis contra inquirendum, utpote ſupplentia vicem infamationis, & plerumque fortiora, quam infamatio. Farin. *l. c. nu.* 21. Marant. *l. c. num.* 22. Clar. *l* 5. §. *fin qu.* 20. *nu* 2. de Lug *de juſtit d.* 37 *ſ.* 6. *ſ.* 6. Pirh. *h. t. num* 61. Reiffenſt. *num* 189. Guazz *reorum defenſ.* 91. *n.* 14. Wieſtn. *n.* 79. idque etiamſi ſolum ſint probabilia, ſeu veriſimilia, & minora, quam quæ jure exiguntur ad torturam: ut Wieſtn *cit.* Guazz & Farin. quamvis hic apud Pirh dicat, debere eſſe propinqua, non remota; & Navar. & Suar. apud de Lugo non admittat hanc exceptionem, niſi indicia ſint manifeſta & publica: quibus opponit ipſe de Lug. quod hac ratione non eſſet exceptio, cum ex ipſis talibus indiciis generetur infamatio. De cætero recte dicit Farin. *l. c. qu.* 1. *num* 45. quænam ſint indicia legitima & ſufficientia, relinquendum judicis arbitrio & judicio.

2. Reſp. Secundo: Si inquiſitio fiat citra præcedentem infamiam, præſente reo non contradicente nec quidquam contra hoc excipiente; valet enim, nec amplius impugnari poteſt proceſſus. Farin. *l. c. n.* 12. Clar. *l. c qu* 6. *n.* 9. Marant. *l. c. nu* 27. quos citat & ſequitur Pirh *n.* 62 *juxta expreſſum textum c.* 2. & *ult. h. t in* 6. & ex ea ratione, quod requiſitio illa infamiæ præciſe inducta in favorem rei, cui uti & exceptionis dilatoriæ Judicis ei competenti, tacendo tacite renunciat, dum quilibet juxta *c. Apoſtolicam de regular.* favori pro ſe principaliter inducto renunciare poſſit, cum forma illa, ſeu ordo procedendi judicialiter non niſi prævia infamia, non ſit de ſubſtantia proceſſus, ita ut ei renunciari non poſſit. Pirh. *l. c. in cit. c. ultim. h. t. v. ne quibus.* Porro idem, quod ſine infamatione inquiri poſſit reo præſente non contradicente, locum quoque habeat reo abſente contumaciter, cum is non ſit melioris conditionis quoad hoc, quam præſens; adeoque ſi præſente reo non opponente exceptionem de non præcedente infamia, valet inquiſitio; multo magis valebit, ſi contumaciter abſens eam non opponat, ait Pirh. *n.* 63. cum Farin. dicentes ſecus eſſe, ſeu non valere inquiſitionem reliquumque proceſſum, ſi reus abſens non contumaciter vel præſens ignoraverit proceſſum eſſe ad inquiſitionem criminis non præcedente infamatione.

3. Reſp tertio. Si inquiſitio certæ perſonæ de certo delicto fieret motu proprio, non valet; at ſi fieret ex mandato ſeu delegatione Principis dicentis in ſua commiſſione ſibi conſtare de commiſſo ab ea crimine, vel famam de eo perveniſſe ad aures ſuas, tunc enim taliter delegatus ſeu commiſſarius ſine infamatione illius, aut aliis indiciis a ſe habitis procedere poteſt. Farin. *l. c. qu.* 9. *n.* 13. Marant. *l. c. nu.* 25. Pirh. *num.* 63. Secus, ſi non motu proprio, ſed ſuggerente ſeu petente aliquo delegatio fieret a Principe ſimpliciter, non

addente, ſibi conſtare deſuper, aut ad aures ſuas famam perveniſſe. Marant. cit. Felin. *in c. capua cum oportet. h. t. num. 4.* Decio *conſil.* 170. *col.* 2. Alex. *conſ.* 183. *col. fin.* Pirh. *loc. cit.* & aliis; cenſetur enim Princeps, tunc velle, ut inquiſitio fiat a delegato modo ordinario, hoc eſt, non niſi prævia infamatione, aut indiciis ab eo habitis.

4. Reſp. quarto. Procedere poteſt judicialiter, imo tenetur judex, nulla etiam fama alia præcedente, ſi fiat ad denunciationem miniſtri vel officialis publici ad indaganda delicta conſtituti. Tuſch. *l.* 1. *concl.* 180. *n.* 39. Fagn. *in c. qualiter h. t.* Pirh. *h. t. n.* 61. Reiffenſt. *n.* 176. Wieſtn. *n.* 81. Arg. *l. ea quidem c. h. t.* idem eſt de facta inquiſitione ſpeciali judiciali, ad denunciationem viri privati quidem, ſed probi, dignique fide (pro quo non habetur ſocius criminis, cujus dictum ſine infamia aliiſve indiciis ſicut ad torturam, ſic etiam ad talem inquiſitionem ſufficiens non eſt. Wieſtn. *h. t. nu.* 81. ex Marant. *l. c. n.* 113.) ſimpliciter tenent Clar. *l. c.* §. *fin. qu.* 7. *n.* 1. Lezan. *tom.* 5. *c.* 27. *n.* 19. Paſſerin. *tribun. regul. qu.* 8. *ar.* 4. *n.* 17. Ameno *pr. crim. n.* 11. *v. denunc.* §. 4. *qu.* 1. *n.* 24. quos citat & ſequitur Reiffenſt. contra Navar. Sotum & alios plures; ea ratione, quod ideo requiratur infamatio, ut ſuppleat vicem accuſatoris, juxta *cap. qualiter* 24. *h. t.* in inquiſitione autem ſpeciali judiciali denunciator agit vices accuſatoris, adeoque ſicut accuſante aliquo, ita & denunciante aliquo non requiritur præcedens infamatio. Tenet quoque hanc ſententiam de Lug. *l. c. num.* 64. cum citato a ſe Suar. ubi ſupra *c.* 12. *n.* 131. & plurimis apud hunc Juriſtis, ſub iis tamen limitationibus, ſi fiat de gravibus delictis & cauſis (de quibus mox ſeorſim) & non pure in ordine ad punitionem; ſed ob bonum reipublicæ, ne delicta impunita occaſionem præbeant ſceleſtis hominibus ſuis criminibus eam turbandi & innocentes lædendi; hac quoque adjecta ratione præcipua, quod neceſſitas præcedentis infamationis non ſit de jure naturæ, ſed poſitiva, ut valeat in præſenti, *d.* 5. *qu.* 14. *p.* 1. §. 3. Sanch. & alii, cui juri præſcribi poteſt legitima & rationabili conſuetudine, quam probet ipſa praxis, tacentibus ad eam principibus tam Eccleſiaſticis quam ſæcularibus. Mediam quandam viam init Wieſtn. *l. c.* dum aſſerit, eſſe locum inquiſitioni ſpeciali ſuper infamia denunciati, & dein hac comperta, etiam inquiſitioni ſuper ipſo crimine. Verum quidquid ſit de hac quæſtione, non videtur illa continere exceptionem contra reſponſionem, qua reſolvebatur requiri præcedentem infamiam ad inquiſitionem nemine denunciante aut accuſante.

5. Reſp. quinto. Non requiri illam ad inquirendum de crimine læſæ majeſtatis, juxta *Extrav. ad reprimendum*, & Gl. *ibid. v. per inquiſitionem*, item de hæreſi, arg. *c. excommunicamus de hæret.* Item de apoſtaſia arg. *l.* 4. *de apoſt.* ſimilibuſque criminibus atrocibus vergentibus in grave damnum ſpirituale aut temporale reip. aut ſcandalum communitatis, tradunt Farin. *c. qu.* 9. *n.* 14. & 15. Leſſ. *cit. c.* 29. *n.* 128. & 192. de Lug. *de jur. & juſt. d.* 37. *n.* 62. Pirh. *n.* 64. Wieſtn. *n.* 83. & alii paſſim AA. Requiri nihilominus in iis delictis aliqua indicia vel ſuſpiciones non leves, tradunt cit. Leſſ. Pirh. Wieſt. Lug. *ll. cit.*

6. Reſp. ſexto: Tametſi de uno delicto infamatus & convictus interrogari ſeu inquiri nequeat de aliis, de quibus in ſpecie infamatus non eſt, ut contra Palud. Sylv. Armill. Tabien. Aretin. & alios cum communiore docent Sanch. *loc. c. c.* 3. *n.* 21. & quos hic citat Navar. Cajet. Sot. item de Lug. *l. c. n.* 64. inquiri tamen poteſt abſque ſpeciali infamia de illis habita, ſed ſint circumſtantiæ delicti, de quo quis infamatus convictus aut indiciis gravatus eſt, aut cum eo connexum vel plerumque conjunctum eſſe ſolet, v. g. convictus de adulterina conſuetudine cum conjugata, inquiri poteſt de cæde mariti reperti in adulteræ camera; infamatus de homicidio, de ſpoliatione cadaveris occiſi; Spoliator Eccleſiæ de effractione forium ejuſdem; conſuetudinem habens cum puella de defloratione ejuſdem. Religioſus concubinarius de furtis, cum tales religioſi, qui aliunde non habent, res monaſterii furari ſoleant, ut alant concubinam. Ita Innoc. *in cit. c. qualiter n.* 3. Abb. *ibid. n.* 7. Sanch. Lug. Wieſtn. *LL. cit.* Et hæc, ut iidem, præſertim cum delictum, cum quo aliud connexum eſt, frequenter commiſſum & per aliquot annos continuatum. Unde de Lug. aſſerit, latronem de frequentia latrocinorum convictum poſſe inquiri de omnibus delictis.

7. Reſp. ſeptimo. Dum de eo inquiritur ſpecialiter, de quo prius inquiſitum generaliter. Leſſ. *l. c. n.* 175. Pirh. *n.* 64.

QUÆSTIO XLVII.

Ut procedatur ad inquiſitionem ſpecialem judicialem ex fama, præſertim contra Prælatum, quæ requirantur.

1. RESP. primo. Requiritur primo, ut fama & clamoſa inſinuatio ad aures judicis pervenerit, cum is non teneatur inquirere, ſi diffamatio ſolum ad alios pervenerit. Pirh. *h. t. num.* 59. Secundo, ut ſæpius juxta prudentis arbitrium pervenerit ad aures ſuperioris; idem cit. Clar. §. *fin. qu.* 6. *nu.* 20. & Farin. *l. c. qu.* 9. *nu.* 3. Tertio, ut fama præcedens inquiſitionem originem habeat a perſonis honeſtis fide dignis, & non a malevolis vel improbis, ut Pirh. cum Farin. *l. c. nu.* 6. Arg. *cit. c. qualiter*. Quarto, ut idem cum Clar. *cit. qu.* 6. *nu.* 12. & *ſeq.* & Farin. *num.* 6. ut conſtet de fama publica, eaque probata ſit, ſaltem per duos teſtes ſuper fama receptos (ita, ut Judici ſimpliciter in inquiſitione, præceſſiſſe famam dicenti, non credatur) quod tamen qualiter ſubſiſtat, cum dictis ſupra ab eodem Pirh. *num.* 75. non ſatis video.

2. Reſp. Secundo: Etſi ad inquirendum contra ſubditum, ſufficiat ſimplex infamatio, etſi ſcandalum non generet; ad inquirendum tamen contra Prælatum requiritur infamia, quæ ſine ſcandalo diſſimulari nequit, quia v. g. diffamatus de delicto incontinentiæ; vel etiam quæ ſine damno rerum Eccleſiæ, aut periculo infectionis aliorum tolerari non debet, ut ſi infamatus de dilapidatione vel hæreſi. Pirh. *n.* 60. *juxt. cit. c. qualiter* & Abb. *ibi n.* 9. Quin & ſemper majorem prærequirit infamationem ad inquirendum contra Prælatum, ex eo, quod facile Prælatis a ſubditis falſa crimina imponantur, dum ob executionem officii odium illorum incurrunt; idem cum Abb. *l. c.*

QUÆSTIO XLVIII.

An & qualiter ad inquiſitionem ſpecialem requiratur, ut conſtet de corpore delicti.

1. RESP. Primo: Ante inquiri contra perſonam non poteſt, niſi prius conſtet de corpore delicti, id eſt, niſi conſtet delictum, de quo perſona inquiritur, reipſa commiſſum eſſe. Sic v. g. ante omnem aliam inquiſitionem, ſe informare debet Judex, & facere conſtare, quod homicidium, de quo eſt quæſtio, revera ſit commiſſum, ita ut, ſi non prius conſtet de eo facto, inquiſitio & proceſſus reliquus ſit ipſo jure nullus, etiamſi reus in proceſſu ſit illud confeſſus; cum corpus delicti, ſeu legitima notitia commiſſi criminis ſit fundamentum proceſſus criminalis; ita juxta *l.* 1. §. *item ff. ad S. C. Sylvian.* & communem. Marant. *de ord. jud. part.* 6. *num.* 17. & 18. Clar. *l. c. qu.* 4. *num.* 1. Paſſerin. *in trib. regul. quæſt.* 20. *num.* 2. Reiffenſt. *h. t. num.* 201. Wieſtn. *h. t. n.* 89.

2. Reſp. Secundo: Aliud eſt corpus delicti, ſeu delictum facti permanentis, quod veſtigia poſt ſe relinquit, ut homicidium, vulneratio, incendium, falſificatio monetæ; aliud delictum facti tranſeuntis, quod poſt ſe nulla veſtigia relinquit, ut blaſphemia, injuriæ verbales, fornicatio. De priore debet Judici certo & liquido conſtare per ocularem inſpectionem, ita ut, ſi publica fama vel ad inſtantiam partis moveatur ad faciendum proceſſum, v. g. contra homicidam vel incendiarium, ante omnem aliam informationem debeat ipſemet accedere, vel Notarium mittere ad cadaver occiſi, aut ædes exuſtas in præſentia duorum teſtium inſpiciendum. Clar. *l. c. n.* 4. idque etiamſi quis confiteatur a ſe occiſum hominem in nemore, ei credi non debeat, niſi prius accedat aut mittat ad videndum, an ibi occiſus homo, etiam faciendo exhumari cadaver, ut videat, ſi eſt vulneratus, dum homicidium eſt de recenti, aut ſaltem, num reperiantur oſſa ibi ſepulta. Marant. *cit. nu.* 18. cum Bald. *in l. ſi quis teſtibus in fin. c. de teſtibus*. Quamvis tamen Reiffenſt. *nu.* 206. cum Ameno aſſerat, proceſſum adhuc valere, ſi omiſſa inſpectione oculari, alio modo hauriatur notitia de corpore delicti. In caſu tamen, ubi corpus delicti occultatum, v. gr. ſi cadaver occiſi projectum in profluentem, falſa moneta abſcondita, ſufficiat conſtare de corpore delicti per duos teſtes, qui homicidio interfuerunt, vel falſam monetam viderunt, vel per alias conjecturas, præſumptiones & indicia, ut Clar. *loc. c.* Menoch. *l.* 1. *præſumpt.* 38. *n.* 2. Reiffenſt. *nu.* 203. Sic quoque ſufficit, quod de corpore delicti facti tranſeuntis conſtet

Judi-

Judici per conjecturas & præſumptiones, ut probat praxis omnium tribunalium. Reiffenſt. *nu.* 204. Non tamen eſt neceſſe, ut, dum Judex procedit ad delationem alterius, prius diſtinctam inquiſitionem inſtituat de corpore delicti, & poſtea etiam de delinquente; ſed poteſt ita examinare teſtes, & capere informationes uno contextu probantes delictum eſſe commiſſum a tali delinquente. Clar. *l. c. qu.* 9. *n.* 3. Quamvis tamen Judex inquirendo ita ſe gerere debeat, ut prius conſtet, delictum eſſe commiſſum, quam quis illud commiſerit. Si tamen teſtes ſtatim ipſum delinquentem denuncient, id fit per accidens, & proceſſum non inficiat. Reiffenſt. *h. t. n.* 5.

QUÆSTIO XLIX.

Quænam exprimenda in interrogatione, ſeu inquiſitione ſpeciali, ut valeat.

RESp. Exprimenda ſpecies facti, & præterea circumſtantiæ loci & temporis, ſaltem anni & menſis, quo commiſſum delictum, juxta dicta ſupra de accuſatione, cujus vicem ſupplet, & formam ſervat, excepta inſcript. Marant. *l. c. n.* 37. Clar. *l. c. qu.* 31. *n.* 18. Farin. *pr. crim. qu.* 1. *nu.* 12. id totius mundi praxi ſervari aſſerentes. Wieſtn. *h. t. nu.* 90. Reiffenſt. *num.* 210. Arg. *c. libellorum ff. h. t.* & *c. fin. §. libert.* 2. *qu.* 8. Ex ea ratione, quod ea tali circumſtantiarum expreſſione ſæpe ſuppeditetur reo medium ſeſe, & innocentiam ſuam defendendi. Limitandum hoc ipſum, ut exacta illa circumſtantiarum expreſſio non ſit neceſſaria, ubi crimen eſt antiquum, & jam pridem contingit, ita, ut veriſimile non ſit, teſtes non amplius meminiſſe circumſtantiarum. Farin. *l. c. qu.* 64. *num.* 93. & 99. Alea. *l.* 2. *conſ.* 65. *a nu.* 3. apud Wieſtn. *h. t. nu.* 92. cenſentes ad talem oblivionem ſufficere annos tres vel quinque, & quandoque pauciores valent, *qu.* 79. *num.* 44. Guazz. *in reor. defenſ.* 19. *c.* 7. *n.* 4. Item ſi alicubi vi ſtatuti, aut huic æquivalentis praxis tribunalium, adverſus certi generis delicta v. g. uſuram, concubinatum, non ſoleat procedi contra infamatos aut graviter ſuſpectos, non niſi ſummarie, & inſpecta ſola facti veritate. Wieſtn. *l. c. nu.* 91. cit. Menoch. *volum.* 1. *conſil.* 100. & 93. & Farin. Item quando crimen habet tractum, ut hæreſis, uſura, concubinatus, aut alterius conſuetudinis carnalis; ut cum Menoch. *l. c. n.* 91. Farin. *l. c. qu.* 5. *num.* 17. Tuſchu *pract.* 2. *libellus concl.* 320. *nu.* 35. Wieſtn. *l. c. nu.* 93. Reiffenſt. *l. c.*

QUÆSTIO L.

Quænam proponi debeant ei, qui inquiritur, & communicari.

1. RESp. Primo, in inquiſitione ſpeciali reo citato præſenti ante inquiſitionem exponenda ſunt capitula, id eſt, omnia, ſuper quibus exigente fama, vel inſtantia partis (dum nimirum denunciatus eſt) inquirendum eſt, nec non ſolum depoſitiones, ſeu dicta teſtium, ſed & nomina eorum publicanda reo, ut appareat, quid & a quo dictum; & hæc, ut reus habeat facultatem ſe defendendi, opponendo exceptiones, quæ ſi legitimæ, a Judice recipiendæ; ita fere habet textus, *c. qualiter* 24. *h. t.* & ſecundum illud Marant. *l. c. n.* 50. Dicitur autem primo: *in inquiſitione ſpeciali*, quia in inquiſitione generali, ubi non eſt perſona certa inquirenda, cui dentur capitula, id opus non eſt. Abb. *in cit. c. qualiter n.* 12. & 13. Pirh. *h. t. n.* 60. *n.* 13. Dicitur ſecundo: *ante inquiſitionem*: quia, ſi prius fiat inquiſitio, & poſtea tradantur capitula, nihil agitur, cum pervertatur ordo. Pirh. *l. c. cum Hoſt. in cit. c. qualiter v. fuerit*, & Jo. Andr. *ibid. n.* 25. *v. fuerit*. Dicitur tertio: *nomina teſtium publicanda* (hi enim in judicio inquiſitionis recipiuntur etiam lite non conteſtata; cujus contrarium eſt in aliis judiciis puræ accuſationis & denunciationis, *c.* 5. *§. ſunt & alii, ut lite non conteſt.* Pirh. *h. t. n.* 76.) quod limitandum; niſi illis exinde grave periculum immineat, ne alias multi teſtes ſe ſubtraherent, & veritatem dicere timerent, cum gravi præjudicio reipublicæ. Clar. *l. c. qu.* 49. *n.* 3. Barb. *in c. fin. de hæret. in* 6. *arg. ejuſdem c.* Unde Reiffenſt. *h. t. n.* 209. ait: in proceſſu regularium ordinarie non publicari nomina teſtium. De cætero valituram inquiſitionem factam ſuper veritate criminis non præcedente inquiſitione ſuper infamia, ſi tradita non ſint capitula reo de hoc non excipiente; quia traditio capitulorum non pertinet ad ſubſtantiam inquiſitionis, adſtruit Pirh. *n.* 63. *not.* 2. *in fin.*

2. Reſp. Secundo: *Communicanda* præterea reo copia repertorum in proceſſu diffamatorio, ſaltem in foro eccleſiaſtico, & in terris ſubjectis Eccleſiæ, in quibus ſervatur jus canonicum, quia, ut conſtat ex *c. qualiter*, & *quando h. t. ubi*; quia utrorumque nimirum capitulorum & repertorum dationem, ſeu communicationem requirit Pontifex, unum ſine altero non ſufficit. Marant. *l. c. n.* 9. & 10. quem vide. Si vero inſtituenda inquiſitio generalis judicialiter, id ipſum examinandis & interrogandis indicandum, ut videant, quomodo reſpondere poſſint & debeant, cum non una eademque poteſtas detegendi crimina in inquiſitione judiciali & paterna. Reiffenſt. *n.* 168.

QUÆSTIO LI.

An & quis ordo judiciarius ſervandus in judicio inquiſitionis ſpecialis, ut valeat.

1. RESp. Primo in genere: Ordo judicialis ſervandus in judiciis inquiſitionis, ſaltem contra ſæculares, ſicut in aliis judiciis ordinariis, ita ut, ſi non ſervetur, proceſſus non valeat; & ſi reus non reclamavit ab initio, ſibi præjudicavit. Gl. *in c.* 22. *h. tit. v. non ſervatum* Hoſt. *ibid. v. non ſervatum*, & *v. finale*. Joan. Andr. *ibid. n.* 2. Dixi: *ſaltem contra ſæculares*, nam in inſtituta contra regulares, ordo juris non ita accurate ſervandus quoad ſolennitatem ſeu ſubtilitatem judicii, quæ in cauſis regularium remittuntur, non autem quoad veritatis probationum. Pirh. *h. t. n.* 78. cum Hoſt. & Jo-Andr. *arg. Clem. de V. S.* Ad hæc, cum Prælati regulares conventuales, qui per electionem canonicam inſtituuntur, facilius ab adminiſtratione removeantur, quam Prælati ſæculares, cauſæ & probationes ſufficiunt in inquiſitione contra eos, in ordine ad hanc amotionem. Hoſt. *in tit. c. qualiter v. facilius* Jo-And. *ibid. n.* 31. Priores vero clauſtrales & officiales minores nullo ſervato juris ordine ad libitum Abbatis amoveri poſſunt, *c.* 6. *§. tales de ſtatu monach.* Fagnanus *in cit. c. qualiter. n. ult.* Ac denique, quia contra regulares non tot reperiuntur exceptiones, quam contra ſæculares, & in ipſis exceptionibus non eſt neceſſarium, ita exacte formam & ordinem procedendi ſervare, ut Hoſt. *l. c. v. liberius* Jo-And. *l. c. n.* 31.

2. Reſp. Secundo in particulari: Præſcindendo a judicio Inquiſitionis contra regulares, ſive Judex procedat ex mero officio, ſive ad inſtantiam partis, ante omnia conſtare ei debet de corpore delicti. Dein ſi ex mero officio procedit, debet ſumere & habere informationem & probationem de fama, in caſu, quo ea requiritur. Tertio debet citari reus, eique proponi capitula, ſuper quibus exigente fama aut inſtantia partis inquirendum, nec non depoſitiones teſtium, & quandoque eorum nomina, ac denique recipere, audire & examinare rei exceptiones ac defenſiones: uti ſingula hæc fere conſtant ex antecedentibus. Unde jam, licite ſi eorum unum omittatur, (ſalvis limitationibus, quæ in præcedentibus, eorum fere ſingulis oppoſitæ ſunt) vel debitus earum ordo non ſervetur, reuſque deſuper non reclamet, ſeu excipiat & proteſtetur, proceſſus non fit nullus; ita ut ex eo impugnari amplius nequeat, poſtquam reus ſponte & ſine tortura crimen confeſſus, juxta clarum textum *c.* 1. & 2. *h. t. in* 6. Barb. *in cit. c.* 1. Maſc. *de probat. concl.* 363. *nu.* 34. Reiffenſt. *h. t. n.* 214. & 215. Erit tamen nullus, ſi reus ab initio reclamet, de non ſervato ordine, aut aliquo requiſitorum omiſſo, juxta *c.* 22. *h. t.* Ac proinde *c. qualiter* monentur Inquiſitores, ut, ſi prædictum ordinem non ſervaverunt, ſeſe prudenter & caute corrigant, hiſce expreſſis: *non pudeat vos errorem veſtrum corrigere, qui poſiti eſtis, aliorum errores corrigere*; quoniam *ex his, quæ inordinate ſunt acta, non poteſt ordinabiliter agi*: etiam corrigendo ſententiam ſuam definitivam, ſi erravit in judicando. Intellige tamen, dum Inquiſitor eſt generalis, ſeu delegatus ad univerſitatem cauſarum, utpote cujus officium non expirat lata ſententia, ſicut contingit in delegato ad unam tantum cauſam: qui propterea non poteſt ſententiam definitivam a ſe perperam latam in judicando corrigere; qui tamen, etiam ſi ſolum erraverit in modo procedendi, poteſt errorem corrigere; ita Pirh. *h. t. n.* 66. cum Gl. *in cit. c. qualiter* 17. *h. t.* & Abb. *ibid. nu.* 2. & 3. procedendo tamen, ut dictum paulo ante, prudenter & caute, ne vileſcat eorum autoritas, quod fit, ſi neque fateantur, neque pertinaciter defendant ſuum errorem, ſed de novo ſervato juris ordine procedant, vel ad tempus omnino ſuperſedeant; ut Hoſt. *in c. cit. c.* 17. *v. ſuperſedeant*. Abb. *ibid. n.* 5. Pirh. *h. t. n.* 65.

Digitized by Google

QUÆSTIO LII.

An inquiſitus & interrogatus teneatur dicere veritatem, aut liceat eum inducere blandis verbis, aliiſque mediis ad eam dicendam: & num eidem imponi poſſit juramentum de dicenda veritate, & quid, ſi perjurium committat.

1. REſp. Ad primum ſatis dictum ad *l. 2. t. de confeſſ.* quæ vide.

2. Reſp. Ad ſecundum affirmative, modo abſit mendacium, aut falſa promiſſio levioris pœnæ, impunitatis, aut alterius gratiæ. Farin. *pr. crim. p. 3. qu. 81. n. 306.* probaturque id ipſum exemplo Salomonis, *3. Reg. 3.* ubi ad eruendam veritatem ea materna affectione ſimulavit dividi infantem. Sed neque falſa ſpe, elicita confeſſione veritatis, reus ad ordinariam pœnam condemnari poteſt. Reiffenſt. *h. t. n. 225.* & alii.

3. Reſp. Ad tertium quoque affirmative cum Bart. *l. inter omnes §. recte in fin. ff. de furtis*, & Clar. *§. fin. qu. 45. n. 9.* Arg. *c. qualiter 17. & c. cum dilecti h. t.* confirmaturque idipſum praxi inveterata omnium utriuſque fori tribunalium. De qua conſuetudine, utpote præbente anſam malitia perjuriis, etſi conqueratur Clarus cum aliis præſertim Theologis, ait tamen, ſe non audere, nec alios Judices debere recedere ab illa conſuetudine. Additque Reiffenſtuel. *n. 225.* in praxi criminali ſui ordinis dictum juramentum expreſſe præſcribi.

4. Reſp. Ad quartum: De jure communi, ſi reus depoſitum hoc juramentum transgreditur reſpondendo falſum in foro externo, propterea pœnas nullas incurrit. Arg. *l. 2. c. de rebus cred.* Clar. *l. c. nu. 10.* dicens, in hoc neminem contradicere; quamvis *qu. 21. nu. 39.* addat, convictum reſpondiſſe falſo, poſſe poſtmodum torqueri: ſi tamen alicubi ſtatuta municipalia habeant quoad pœnas aliud, illis ſtandum aſſerit Reiffenſt. *h. t. n. 223.*

QUÆSTIO LIII.

Num in inquiſitione ſpeciali interrogari poſſit de sociis.

REſp. Præter ea, quæ deſuper reſponderi ſolent *l. 2. t. 18.* inquirere poteſt Judex in ſocios criminis in caſibus, in quibus licita eſt interrogatio de ſociis, quos enumeratos vide per Gloſ. *in l. fin. c. de accuſat.* Marant. *l. c. n. 278.* De cætero dictum ſocii criminis non eſt ſufficiens ad inquirendum de ſocio, ubi fama de eo non præceſſit, quia ſocii criminis non ſunt perſonæ honeſtæ, nec fide dignæ, nec faciunt indicium ſufficiens ad torturam, & inquiſitio non fit, niſi præcedente fama vel indiciis. Marant. *l. c. nu. 23.* atque ſocii criminis, utpote hoc ipſo criminoſi, non poſſunt eſſe teſtes, *c. perſonas de teſt. c. 1. de confeſſ.* niſi tamen ſint crimina excepta, aut talia, quæ ex natura ſocium requirant. Reiffenſt. *h. t. n. 231. & 232.*

QUÆSTIO LIV.

In quo loco & quibus ſumptibus facienda inquiſitio.

1. REſp. Ad primum: Inquiſitio facienda eſt in loco, ubi reus laborat infamia. Pirh. *no. 57. not. 3.* Arg. *c. qualiter & quando 24. h. t.* ibi enim melius inquiri poteſt de vita & accuſatione alicujus, ubi moratus eſt, *c. 3. de elect. c. 3. & ſeq. de præſump.* Et poteſt quis eſſe infamatus in uno loco, & non in alio. Unde inquirendum in loco, ubi laborat infamia. Pirh. *l. c.*

2. Reſp. Ad ſecundum: Fit ea ſumptibus fiſci. Marant. *l. c. n. 208.* cum Andr. de Iſernia. Unde, dum dicit Pirh. *h. t. n. 53. not. 2.* quod, ſi inquiſitores ſint in loco, ubi inquiſitio, propriis ſumptibus vivere debeant, alioquin modicus ſumptus ſuppeditare paratis, ad quos divertunt, quos ipſis non debent; non loquitur de Inquiſitoribus in inquiſitione ſimplici criminali, ſed de inquiſitoribus ex officio talibus in inquiſitione generali adhiberi ſolitis.

QUÆSTIO LV.

An & qualiter ceſſet inquiſitio per ſupervenientem accuſationem.

1. REſp. Primo: Dum antequam Judex formet inquiſitionem, apparet citatus offenſus, iſque interrogatus, num velit procedere ad accuſationem, declaret, quod ſic, impeditur inquiſitio. Marant. *p. 6. tit. inquiſ. n. 38.* cum remedium ordinarium, quale eſt accuſatio, ceſſare faciat ſeu impediat extraordinarium, quale eſt inquiſitio, juxta *l. in provinciali ff. de oper. nov. nunc.* dicitque Marant. cum Bald. *in l. ea quidem in fin.* Bart. *in l. 3. §. fin. ff. de adulter.* in tantum id eſſe verum, ut etiam coram alio Judice poſſit fieri accuſatio, & impediri cœpta inquiſitio coram alio. Nihilominus

2. Reſp. Secundo limitando id ipſum varie: ac primo quidem, accuſator ſuperveniens non facit ceſſare inquiſitionem in caſibus, in quibus ſpecialiter de jure vel per ſtatutum (uti hodiedum etiam communiter permittitur) licitum eſt inquiri in criminibus v. g. in crimine læſæ majeſtatis, aliiſque caſibus, de quibus Gloſ. & DD. *in l. 2. §. ſi publico ff. de adulter.* cum remedium unum ordinarium non tollatur per aliud ordinarium. Marant. *num. 39. & 40.* Secundo, quando inquiſitus data opera affectaret & procuraret, ut ab aliquo accuſaretur coram alio Judice, ad effectum impediendâ inquiſitionem. Marant. *n. 41.* cum Bald. & aliis. Tertio, cum Judex, antequam inquireret, interrogaſſet offenſum, an vellet accuſare, & is reſpondiſſet, quod non. Marant. *n. 42.* eo quod ut Bald. *in l. accuſationem c. qui accuſare non poſſ. col. 1.* Alex. *in addit.* ad Bart. *in l. 3. §. fin. de ff. adult.* Quarto, quando proceſſum ſuper inquiſitione etiam poſt accuſationem reo nihil opponente. Secus, ſi is oppoſuit. Marant. *n. 43.* cum Bald. *in l. 3. c. de furtis.* Quinto, ſi qui accuſat, prius denunciaſſet Judici, quod procederet ad inquirendum, contra talem, quia haberet ſuſpectum de crimine, ac proinde non ſuperſederet accuſatione. Marant. *nu. 44.* cum Speculat. *tit. de inquiſ. §. nunc videndum v. ult.* Sexto, quando Judex videret accuſationem ſuſpectam, v. g. propter colluſionem. Marant. *n. 45. cit. aliis.* Septimo, ſi accuſator fuit cauſa promovendi inquiſitionem, ut quia ad ejus inquiſitionem fuit formata inquiſitio, cum tunc videatur elegiſſe viam inquiſitionis. Marant. *n. 46.* cum Baldo *in l. ea quidem c. de accuſat. col. fin.* & Bart. *in l. 3. §. fin. ff. de adult. col. 2.* Octavo, ſi probationes receptæ ſuper inquiſitione; cum accuſatio illis ſuperveniens non tollat effectum earum, ſed eæ remaneant in ſuo robore ad puniendum delictum. Marant. *num. 47.* Ac denique non procedit de jure canonico, ſecundum quod inquiſitio eſt remedium ordinarium: cum Judex poſſit inquirere, etiam non monito offenſo ad accuſandum. Marant. *numer. 48.* cum Card. *in Clem. ſæpe §. fin. de V. S. qu. 3.*

QUÆSTIO LVI.

An & qualiter validetur inquiſitio cœpta per confeſſionem rei.

REſpondet ad hoc breviter Marant. *l. c. n. 208.* ex Angel. *conſ. 178.* quod incipit *viſis actis*: tutius eſſe, ut abſolvatur inquiſitus, & denuo poſtea ipſe inquiratur.

QUÆSTIO LVII.

Qua pœna puniatur delictum detectum & probatum via inquiſitionis.

1. REſp. Primo: Reum per viam inquiſitionis convictum, vel crimen confeſſum poteſt Judex de jure canonico condemnare ad pœnam extraordinariam, ſeu pœnam tali crimini ordinarie ſtatuta mitiorem conſideratis perſonæ delinquentis meritis, & qualitate exceſſus, (niſi ſit tale crimen, quod propter irregularitatem, quam incurrit, ordinis executionem, aut beneficii retentionem etiam poſt peractam pœnitentiam impedire, v. gr. homicidium, ſimonia; vel etiam, ut de Lugo *de jure & juſtitia d. 37. nu. 69.* niſi crimina ſint notoria, prout hæc expreſſe ſtatuuntur *c. inquiſitionis h. tit.*) ea hac ratione ſuadente hanc moderationem ſeu mitius agendum, cum non ſit pars, quæ pœnam urgeat. Non tamen ad id tenetur Judex, cum *cit. c. inquiſitioni*,

non

non dicatur : *debet* vel *tenetur* , ſed *poterit judicantis diſcretio moderari pœnam* : ac ita tenent Abb. *in cap. ſuper de confeſſ. n.* 10. & Gonzal. *ibidem num.* 7. Quin etiam contrarium eſſe de conſuetudine communi tribunalium eccleſiaſticorum : contra de Lug. & Marant. *part.* 4. *n.* 36. dum abſolute pronunciant de jure canonico non totam pœnam , ſed ordinaria mitiorem eſſe imponendam ; vi cujus etiam in foro eccleſiaſtico condemnetur reus inquiſitus convictus vel confeſſus ad pœnam juris ordinariam , præſertim ubi qualitas delicti id exigit , ad exemplum & terrorem aliorum ; teſtantur Gonzal. *loc. citat. num.* 11. Reiff. *h. t. nu.* 220. qui etiam pro confirmatione hujus conſuetudinis tanquam rationalis citat *cap. fin. de celebrat. miſſar.* dum ibi Sacerdos per viam inquiſitionis proceſſatus , fuit condemnatus ad pœnam ordinariam .

2. Reſp. Secundo : De jure civili non tantum poteſt , ſed & debet puniri talis pœna ordinaria , *L.* 2. *c. de abolendis* , *L. ordo ff. de publ. judic.* Abb. *in c. inquiſitionis h. t. num.* 8. Felin. *ibid n.* 3. Marant. *loc. cit.* Tiraq. *de pœnis temper. cap.* 53. *n.* 2. Sanch. *lib.* 6. *conſil. cap* 3. *dub.* 40. Pirh. Wieſtn. *ll. cc.*

QUÆSTIO LVIII.

An & qualiter procedendum non ſervato juris ordine in delictis , & malefactoribus notoriis .

1. RESp. Primo : Prænotando ac recolligendo in unum locum , quæ antecedenter *h. t.* ſparſim dicta ſunt : primo occultum proprie dici , quod nulla ratione probari poteſt Jo. And. *in cap. veſtra de cohab. cler. & mulier numer.* 12. Abb. *ibid. num.* 10. Fagn. *num.* 45. Pene vel quaſi occultum , quod a paucis tantum , vel duobus , tribus , vel etiam quinque ſcitur , cum id adhuc ſecretum , quod in præſentia quinque perſonarum dicitur , *can.* 87. *de pœnit. diſt.* 1. *§. hac ergo.* Et *ibi* Gloſſ. *v. ſecreta* , quamdiu adhuc ad judicium non deferantur ; ut Fagn *ad cit. cap. veſtra* . Secundo publicum complecti tres gradus , ſeu veluti ſpecies ; ut Guar. *de carit. d.* 8. *ſect.* 6. *in pr.* Caſtrop. *tom* 6. *d.* 3. *part.* 13. *nu.* 1. Primus quod ſaltem a duobus ſcitur , adeoque probari poteſt , & hinc jure probabile dicitur , Arg. *L. Heredes ff. de teſtamentis* , & cum pene occulto confunditur , Fagn. *loc. cit. nu.* 51. & 121. Alter gradus , ſi non tantum probari poteſt , ſed ita notum pluribus , ut fama de illo exiſtat , quod etiam manifeſtum & famoſum dicitur . Tertius , quod ita notorium eſt , ut nulla via aut nullo modo celari & negari poſſit : diciturque tunc notorium , Abb. *in cap. veſtra n* 11. Nav *cap.* 27. Man *num* 255 Fagn. *in cap. veſtra n.* 21. Tertio famoſum dicitur , quod per famam publicam innoteſcit . Quarto manifeſtum proprie eſt , quod publice & famoſe notum ex certa ſcientia & certis authoribus , per quod differt a famoſo , quod non requirit certam ſcientiam , cum etiam proveniat ex ſola ſuſpicione & rumore ejus ; nec certum authorem , quorum utrumque eſt quid fallax ; ac ita ad illud præter publicum concurrere debet fama , quæ ad publicum non requiritur , Abb. *in cit. cap. veſtra num.* 12. Fagn. *n.* 55. Tuſch. *Lit. N. concl.* 504. Quinto notorium proprie loquendo eſt , quod conſtat vel per evidentiam rei , quæ nulla prorſus tergiverſatione celari poteſt , *c. fin. de cohabit. cler. cum mulier c. cum olim de V. S.* uti ſi fiat coram omnibus , vel majore parte communitatis , hac enim populus univerſus deſignatur , *l.* 160 *ff. de reg. jur.* vel de quo conſtat per confeſſionem rei factam in judicio , (intellige ſponte , & non ex gravi metu , aut vi tormentorum) vel de quo patet per ſententiam condemnatoriam , a qua nun fuit appellatum , *cit. cap. fin. de cohabit. cler. & mulier.* aut de quo conſtat per teſtes idoneos , & legitimas probationes , quibus nihil opponi poteſt , *cap. olim. de V. S.* juncta Gloſſ. *in cap. communicavit* , *v. loquere de teſtib.* Pirh. *h. t. n.* 55 Reiffenſt. *num* 246. Porro licet quandoque notorium & manifeſtum ſumantur pro eodem , differt tamen proprie loquendo , & prout tertiam ſpeciem conſtituit , in hoc præcipue , quod manifeſtum minus ſit , quam notorium , Abb. *loc. cit.* Fagn. *n.* 55. Tuſch. *loc. cit. n.* 19. De eo vero , quod hominum frequentia requiratur , ut delictum dicatur vere & proprie notorium , controvertitur valde inter AA. in eo tamen fere convenientes , quod major pars populi viciniæ , parochiæ , collegii , communitatis (modo in ea non pauciores , quam decem) requiratur , Sylv. *v. notorium q.* 4. Abb. *loc. cit. n.* 16. Navar. *loc. cit. cap.* 27. *n.* 55. An vero id ipſum procedat , dum communitas magna eſt , v. g. 300. non omnes conſentiunt ; affirmare videtur Sanchez *L.* 6. *conſil. cap.* 3. *dub.* 3. Abb. *loc. cit.* & Fagnan. id relinquendum judicio prudentis Judicis arbitrantur , ſpectatis circumſtantiis loci , temporis , qualitate perſonæ & delicti . His prænotatis

2. Reſp. Secundo : Contra crimina vere notoria poteſt Judex procedere , eaque punire non ſervato juris ordine , prout conſtat *ex can.* 14. *§. his omnibus cauſ.* 2. *quæſt.* 1. *cap.* 16. *ead. cauſ. & q. c. ſuper his de teſtib. cog.* Ex ea quoque ratione , quod ordo juris inductus ideo , ne veritas debite indagari , & malitiis accuſantium occurri poſſit , & ne quis innocens condemnaretur ; ſed cuilibet eſſet poteſtas defendendi ſe , cauſamque ſuam , juxta *cit. can.* 16. Hinc , cum per notorietatem aperta ſit veritas , dicto ordine opus non eſt . Atque ita in ſpecie : primo in notoriis non requiritur accuſator , aut denunciator , multoque minus libellus , ſed poteſt Judex ſine his procedere ex officio contra notorie delinquentem , *juxta cap. evidentia h. t. c. manifeſta cauſ.* 2. *quæſt.* 1. cum libellus etiam ad proceſſum ſummarium non requiratur , multo minus ad procedendum in notoriis , utpote quæ nequidem ſummarium ordinem requirunt . Secundo in notoriis recuſari non poteſt Judex tanquam ſuſpectus , Arg. *cap.* 24. *de appell.* & ibi Gloſſ. *v. manifeſta* ; ſi tamen ſint crimina , quæ jure taxatam pœnam habent . In aliis enim , quæ pro arbitrio Judicis puniuntur , is recuſari poteſt a reo habente legitimam recuſandi cauſam . Tertio , non requiritur ad probandum crimen notorium , productio & examen teſtium , utpote non neceſſarium ad acquirendam certam veritatem , quæ jam notoria eſt , *cap.* 17. *cauſ.* 2. *q.* 1. *junct. cap.* 3. *de teſtibus* : ad probandam tamen ipſam notorietatem , quandoque teſtes adhibendi . Quarto non requiritur citatio in caſu , quo crimen non tantum notorium eſt , ſed etiam evidenter conſtat , nullam defenſionem competere reo ; quamvis tamen DD. communiter & praxis ſuadeant , ne Judex aliquem etiam notorie delinquentem ſine citatione damnet , nec temere nota pronunciet . Quinto non requiritur ſententia in ſcriptis ; dum enim jura univerſaliter ſtatuunt , in notoriis ſolennitates juris non requiri , hæ etiam in ſententia requirendæ non ſunt , ita tenent Innoc. *in cap. ex parte il* 2. *de V. S. num.* 3. Calder. *in cit. cap. veſtra num.* 47. Farin. *pr. crimin. quæſt.* 21. *num.* 115. quin & Paſſer. *in tribunal. regul. quæſt.* 10. *num.* 12. & alii apud Reiffenſt. *h. t. num.* 158. docent in notoriis loco ſententiæ ſufficere ſolum præceptum Judicis reo pœnam imponentis . Verum quidquid ſit de jure , obſervari tamen de conſuetudine , ut etiam in notoriis feratur ſententia , tenent Clar. *§. fin. q* 9. *num.* 8 Fagn. *in cit. cap. veſtra num* 96. apud Reiffenſt. *num.* 159. qui ad conciliandas has ſententias ait , id dici poſſe de ſententia non requirente ſolennitatem ſcripturæ , vel de ſententia declaratoria notorietatis . Sexto in notoriis non datur appellatio , ſed ea non obſtante , procedere poteſt ad executionem pœnæ , *cap. cum ſit §. fin. & c. pervenit c. propoſuit de appell.* eo quod in notoriis ; pronunciatio Judicis potius ſit executio juris , quam ſententia . Quamvis detur appellatio a ſententia declaratoria notorietatis ; cum multa dicantur notoria , quæ talia non ſunt ; ut dicitur *cap. conſuluit de appel.* Reiffenſt. *num.* 260. & 261.

3. Reſp. Tertio : Ut præfato modo contra notorie delinquentem procedi poſſit requiritur primo , ut delictum ſit vere & proprie notorium , dum agitur de notorietate facti , nempe commiſſum in præſentia ſaltem ſex perſonarum , ita ut non ſufficiat eſſe manifeſtum & plane famoſum His non obſtante quod *can.* 14. *§. his omnibus cauſ.* 2. *quæſt.* 1. & alibi in jure dicatur , in manifeſtis non eſſe neceſſario obſervandum juris ordinem ; cum manifeſtum ibidem ſignificet idem ac vere notorium , *arg. cap. cum olim de V. S.* Secundo ut judici legitime conſtet de Notorietate vera delicti , nimirum vel ex eo , quod commiſſum in conſpectu ipſius judicis pro tribunali ſedentis , aut in actu & exercitio ſuæ Juriſdictionis exiſtentis præſente etiam majore parte communitatis , ut Paſſerin. *loc. cit. num.* 6. vel præſentibus Aſſeſſoribus , aut ſaltem Notario publico ut Ameno *pract. crimin. tit.* 3. *V. Canonet circa numer.* 58. Reiffenſt. *num.* 63. cum acta coram judice per Notarium in judicio conſcripta plene probent . Vel conſtet illi per teſtes , ſaltem duos omni exceptione majores , qui ex proprio ſenſu deponant , non tantum de delicto commiſſo , ſed & de notorietate facti , ut Farin. *loc. cit. quæſt.* 21. *num.* 205. Paſſer. *loc. cit. q.* 10. *num.* 9. Ameno *loc. cit. num* 56. quos citat & ſequitur Reiffenſt. *num.* 264. teſtans de communi . Tertio requiritur , ut conſtito de Notorietate , Judex quoque de ea pronunciet . Barb. *de Offic. & poteſt. Epiſc. alleg.* 106. *num.* 18. Tambur. *de Jur. Abb. tom.* 3. *d.* 7. *quæſt.* 2. *num.* 19. Reiffenſt. *loc. cit.* ita ut , ſi Judici de Notorietate non conſtet legitime , aut is de ea in ſententia mentionem non faciat , dicendo v. g. *ſiquidem notorium eſt crimen Titii* , *condemnamus eum ad pœnam NN.* Proceſſus ſit nullus , & hinc ab eo appellari poſſit . Non tamen neceſſe eſt , ut de ea pronunciet per ſententiam interlocutoriam . Ac denique conſtare quoque ei debet de qualitate delicti in ordine ad malitiam , ita ut non ſufficiat conſtare notorie homicidium commiſſum , ſed etiam quod culpa vel dolo , & non fortuito , vel ex ſui defenſione inculpatæ tutelæ

telæ

telæ commiſſum. Clar. *§. fin. quæſt. 9. n. 3.* Farin. *loc. cit. n. 49.* Paſſer. *loc. cit. num. 5.* Reiffenſt. *num. 265.*

QUÆSTIO LIX.

An præter hos jam declaratos modos deducendi crimina in judicium ſint & alii, & qui illi?

RESp. Affirmative, nempe confeſſionis *cap. 2. de confeſſis.* Qua facta in judicio aperitur judici via ad inſtituendum ſuper crimine proceſſum inquiſitionis, infligendamque reo per ſententiam pœnam etiam ordinariam. Dein exceptionis juxta *cap. cum dilectus de ordin. cogn. & cap. 1. de exceptione*, de qua præter dicta *l. 2. t. 26.* notanda ſequentia huic loco magis congruentia. Primo, quod ſit oppoſitio criminis a reo facta, ut judicem ab officio ſeu juriſdictione, accuſatorem ab accuſatione, denunciatorem a denunciatione, teſtem a teſtando removeat, vel etiam ut vindictam publicam ſubeat is, cui crimen opponitur. Ut ſumitur ex Claro *§. fin. quæſt. 59. num. 2.* Scaccia *de judic. civil. & crimin. lib. 1. cap. 75. num. 2.* Secundo quod hæc exceptio inſtitui poteſt modo duplici, nimirum civiliter vel criminaliter. Civiliter crimen opponitur ad removendum judicem ab officio in illa cauſa, accuſatorem ab accuſatione? Criminaliter dum inſuper opponitur, ut puniatur pœna tali crimini a Lege ſtatuta accuſator vel teſtis. Et in priori caſu, is, cui crimen opponitur, non poteſt condemnari per ſententiam ad ordinariam vel extraordinariam pœnam, etſi crimen oppoſitum fuerit legitime probatum, niſi alius proceſſus deſuper inſtituatur, quod poteſt judex ex officio, ubi exceptionem deprehendit eſſe legitimam: ſed ſolum per ſententiam interlocutoriam ab accuſatione & teſtificatione removeri, juxta *cit. cap. cum dilectus, §. verum.* Wieſtn. *h. t. num.* 102. Reiffenſt. *num.* 237. & ſtatim in eodem proceſſu ex probationibus rei, vel aliunde cognoſcere & judicare, an exceptio ſit juſta & legitima, eamque, ſi legitimam cognoſcat, per ſententiam interlocutoriam admittere; ſi injuſtam & fruſtratoriam rejicere, eaque non obſtante in proceſſu pergere. Uti Clar. *loc. cit.* Barb. *in cap. cum dilectus num.* 5. Pirh. *h. t. numer.* 130. Reiffenſt. Wieſtn. *ll. cit.* In ſecundo vero caſu, ſeu ubi exceptio criminaliter facta, ea induit naturam accuſationis, *arg. l. 7. de accuſat.* Adeoque conditiones ad accuſationem requiſitæ in ea obſervandæ, v. gr. locus & tempus commiſſi criminis exprimenda. Quodque excipiente in probatione delicti objecti deficiente, abſolvatur ab eo accuſator & teſtis, ita ut ab alio denuo ſuper eodem accuſari nequeat. Scaccia *loc. cit. num.* 2. Clar *num.* 3 Wieſtn. *num.* 203 Ea vero probata juxta petitionem excipientis, ad pœnam ordinariam vel extraordinariam condemnandus accuſator & teſtis, *arg. cap. ſuper his, & l. ſi cui §. 2. ff. de accuſat. & ibi* Bart. *numer.* 5. Tertio notandum, quod ſicuti, dum contra accuſatorem excipitur criminaliter, non tantum repellitur ab accuſatione, ſed etiam punitur, ſic, ubi accuſatori ad prælaturam beneficiumque Eccleſiaſticum per electionis confirmationem aliamve proviſionem jam promoto, adeoque jam titulum conſecuto, objicitur crimen, quod de jure obſtat ejus conſecrationi, ordinationi, miſſioni in poſſeſſionem, is probato crimine non tantum repellitur a jure quærendo, per conſecrationem, ordinationem, miſſionem in poſſeſſionem, ſed etiam jure jam quæſito per confirmationem aliamve proviſionem, ſeu ipſo titulo dignitatis alteriuſve beneficii. Idque in favorem & utilitatem Eccleſiæ, cui inutilis eſſet Prælatus aut Rector non conſecratus, non ordinatus, aut adminiſtratione ob non adeptam poſſeſſionem carens, jure inductum eſt. Ita juxta *cap. ſuper his.* Jo. Andr. *ibid. n.* 10. Vivian. *§. excipitur.* Pirh. *h. t. num.* 102. quos citat & ſequitur Wieſtn. *h. t. num.* 103. Quarto in dubio, num crimen ab excipiente objectum ſit civiliter vel criminaliter, præſumi objectum civiliter, Decian. *tr. crimin. lib. 3. cap. 30. num. 4.* Wieſtn. *num.* 104. eo quod exceptio natura ſua non ad vindictam, ſed ad agentis intentionem excludendam tendat, juxta *cap. cum dilectus de ordin. cognit. & l. except. ff. de except.* Quinto quod criminoſus non admittatur ad excipiendum de crimine, ſi proſequatur bonum publicum, quia eſt excipiens voluntarius, hæcque exceptio vim habet cujuſdam accuſationis, a qua repellitur criminoſus, ut & a teſtificando. Secus, ſi perſequatur ſuum intereſſe proprium, v. g. quia is, contra quem excipitur, futurus eſt ſuus Prælatus, vel Parochus, vel Patronus, vel ejus intereſt, talem non promoveri; cum tunc ſit excipiens neceſſarius, & proſequenti jus ſuum obſtare non debet exceptio criminis, ſive quod ſit criminoſus, *arg. cap. 2. cauſ. 4. quæſt. 6.* Niſi aliunde ex aliqua cauſa ſit ſuſpectus, *arg. cap ult. cauſ. 3. q. 10.* Sic contra electum in Epiſcopum quilibet ſubditus, tam quoad perſonam quam formam electionis; contra promovendum ad Eccleſiam curatam quilibet parochianus; contra ſimplicem beneficiatum, quilibet de Eccleſia, in quo eſt beneficium, excipere poteſt: quia cujuſlibet intereſt, non tantum Prælatos & Parochos, ſed & alios clericos, ſeu ejuſdem Eccleſiæ beneficiatos habere bonos, ita Pirh. *numer.* 102. citatis Hoſt. *in cap. ſuper his col. 2. §. excipitur.* Abb. *num.* 10. & 11.

QUÆSTIO LX.

Qualiter procedatur in delictis in flagrante comprehenſis.

RESp. Dum delinquens comprehenſus v. gr. in actuali furto a miniſtris juſtitiæ vel aliis, ſtatim ad judicem deducitur, vel etiam ab ipſo judice præmonito ſuperveniente cum teſtibus, vel etiam coram illo pro tribunali ſedente delinquit, cum eo procedi poteſt non ſervato juris ordine, v. gr. non requiſito accuſatore aut denunciatore, aut etiam ſententia cum juris ſolennitate prolata. Quin & per ſimplex judicis decretum aut præceptum pœna infligi poteſt. In primo tamen & ſecundo caſu examinandi teſtes, ſuper delicto & apprehenſione, & ſi reus neget, nec afferat aliqua pro excuſatione, amplius examinandum, & defenſores & patronos concedendos aſſerit Reiffenſt. *num* 270. citatis Clar. *loc. cit. q. 8.* Paſſer. *loc. cit. cap. 11.* Farin. *loc. cit. a num.* 152. De cætero, dum judex nec pro tribunali ſedens, nec actu exercens actum juriſdictionis, ſed alia occaſione ſuis oculis videt, non dicitur delinquens in flagrante deprehenſus, in ordine, ut contra eum procedi poſſit non ſervato juris ordine, licet poſſit ſine alia denunciatione, aut accuſatione inquirere contra ipſum & informationem capere, ſervato in cæteris juris ordine. Clar. *loc. cit. num. 5.* Farin. Paſſer. *num.* 162. quos citat & ſequitur Reiffenſt. *num.* 269. Plura quæ concernunt viſitationem, accuſationem, inquiſitionem, cæterumque proceſſum criminalem regularium vide ſpecialiter fuſe tractata a Reiff. *a quæſt.* 270.

TITULUS SECUNDUS.

De Calumniatoribus.

QUÆSTIO LXI.

Calumnia quid ſit & quotuplex?

1. RESp. Primo: Calumniari in ſenſu generali nihil eſt aliud, quam malitioſa & mendax alicujus infamatio. Quatenus vero ad judicia refertur, eſt aliquem per fraudem litibus vexare. Lauterb. *in ff. ad S. C. Turpill. §. 1.* juxta *l. 233. ff. de V. S.* Strictius, ſeu prout hoc loco accipitur, calumniari dicitur, qui alteri, quem ſcit (aut ſcire debet, ut Clar. *§. fin. quæſt. 82. num 7.*) eſſe innocentem, ſcienter & doloſe falſum crimen in judicio intendit, ſeu contra alium proponit. Ita communis, *arg. l. 1. ff. ad S. C. Turpil.* Unde calumniator in hoc ſenſu dicitur, non ſolum, qui alterum falſo accuſat aut denunciat, ſed & quicumque alius, qui falſum crimen contra alium in judicio proponit, *arg. l. 6. ff. eod.*

2. Reſp. Secundo: Calumniari dupliciter quis dicitur, nimirum vere, prout jam deſcriptum eſt, & præſumptive, dum qui crimen a ſe propoſitum probare nequit, hoc ipſo calumniari, ſeu litem calumnioſe moviſſe cenſetur ſeu præſumitur, arg. *cap. 2. h. t. & ibi* Gloſſ. *V. calumniari.* Abb. *nu. 5.* Pirh. *h. t. num* 1. Cum is qui accuſare vel denunciare vult, probationes paratas habere debeat, juxta *l. qui accuſare c. de edendo.* Quamvis, ut cit. AA. hæc præſumptio non ſit juris & de jure, adeoque contra eam pro innocentia Accuſatoris & Denunciatoris admittatur in hoc caſu probatio. Non tamen

men

Digitized by Google

mea eo ipſo ſtatim pro Calumniatore haberi, & tanquam talis a Judice puniri debet, quod in probatione deficiat, ſed examinare & inquirere ex officio debet judex, qua de cauſa ductus ad falſi criminis delationem acceſſerit, & num talis Accuſator vel Denunciator pro ſe afferat Probationes & Præſumptiones, quæ dolum & animum calumniandi excludant, & ſi tales attulerit, abſolvendus a crimine calumniæ, Menoch. *de arb. cap.* 321. *num.* 3. Parin. *pr. crim. q.* 26. Wieſtn. *h. t. num.* 3. & alii cum communi, juxta *l.* 1. *§.* 3. *ff. ad S.C. Turpill.* Tales vero cauſæ & præſumptiones, num ad hoc hic & nunc ſint ſufficientes, relinquendum officio judicis *l. c.*

QUÆSTIO LXII.

Quænam in ſpecie ſint præſumptiones ejuſmodi?

RESp. Adduci ſolent ſequentes: Primo qui ex officio, ſeu ex neceſſitate officii denunciant, niſi conſtet, eos falſo denunciare; obligatio enim officii eos excuſat a præſumpta calumnia, non a vera, Clar. *§. fin. q.* 7. *num.* 12. Parin *loc. cit. q.* 16. *n.* 17. Pirh. *h. t. num.* 6. Wieſtn. *loc. cit.* Reiffenſt. *nu.* 5. *juncto num.* 13. arg. *l.* 2. *C. de his qui accuſ.* & *l.* 2. *C. de dolo*. Secus eſt de denunciatoribus privatis, qui ſponte ob privatum intereſſe vel ob aliam particularem cauſam denunciant, Pirh. *loc. cit.* arg. *l. Divus ff. de cuſtod. reor.* Secundo, qui ſaltem ſemiplene per unum teſtem probavit, Farin. *loc. cit. numer.* 21. Menoch. *loc. cit. num.* 17. & 18. Felin. *in cap.* 2. *h. t. num.* 3. Pirh. *num.* 5. niſi, ut idem, conſueverit calumniari; tunc enim præſumitur ſemper calumniari, quæ præſumptio elidit ſemiplenam probationem, per quam elidebatur præſumptio calumniæ. Tertio ſi accuſator fuit deceptus in teſtibus promittentibus extra judicium ſe plenum daturos teſtimonium, poſtea in judicio negantibus vel vacillantibus. Abb. *in cap.* 2. *h. t.* Farin *loc. cit. num* 49. & 50. Pirh. Wieſtn. *ll. cit.* Reiffenſt. *num* 18. Idem eſt, ſi teſtes ab accuſatore nominati mortui ſunt, vel procul abſentes, vel a teſtificando malitioſe impediti, Pirh. Wieſtner. Reiffenſt. *ll. cit.* vel ſi teſtes ob inhabilitatem prius fuerunt rejecti, aut alias de ſe inhabiles ad teſtificandum, ignorante id Accuſatore vel Denunciatore, Menoch. *loc. cit. num.* 31. Wieſtn. *loc. cit.* Reiffenſt. *num* 19. teſtans de communi. Quarto ſi probationes aliæ ſint accuſatori malitioſe ſubtractæ. Quinto, mulier accuſatrix ob fragilitatem excuſatur a calumnia præſumpta alias ex defectu probationis. Pirh. *loc. cit.* Reiffenſt. *num.* 14. juxta *l.* 1. *§.* 10 *ff. ad S. C. Turpill.* Sexto, ſi quis accuſet aliquem de eo delicto, de quo antea erat infamatus, vel quia alia indicia criminis ad torturam, vel ſaltem ad inquirendum ſufficientia præceſſerunt, Farin. *loc. cit. num.* 61. & 62. Pirh. *loc. cit.* Reiffenſt. *numer.* 17. Septimo, ſi atrocitate criminis redundantis in grave damnum boni reipublicæ, v. g. læſæ majeſtatis, hæreſis, Simoniæ ductus quis accuſavit aut denunciavit. Abb. *in cap.* 2. *h. t. num.* 2. Felin. *ibid. num.* 6. Parin. *loc. cit. num* 57. Clar. *loc. cit. quæſt.* 62. Guazzin *reor. defenſ.* 3. *cap.* 13. *a num.* 31. Pirhing Wieſtn. *ll. cit.* Idem eſt, ſi nimio dolore concepto ex occiſione ſuorum parentum, aut conſanguineorum, vel etiam ex adulterio commiſſo cum uxore accuſat vel denunciat quempiam de eodem vel alio crimine, in cujus probatione deficiat, abſolvitur a calumnia pœniſque illius, *l.* 2. *c. h. t. l.* 30 *C. ad l. de adult.* Pirh. Wieſtn. *ll. cit.* Reiffenſt. *num.* 16. Niſi tamen certo conſtet judici, aut is ex inquiſitione certo deprehenderit, Accuſatorem ſcienter falſo impegiſſe crimen, etiam tale atrox, innocenti; foret enim tunc talis accuſator verus calumniator, & ut talis puniendus; nec juvabitur per hoc, quod ſit ex officio & autoritate Magiſtratus Denunciator publicus; cum tunc ſolum ratione officii præſumitur non calumniari, dum nihil obſtat evidenter in contrarium, ſicut in præſente obſtat de commiſſa ab eo ſcienter falſitate in accuſando vel denunciando. De cætero quod attinet Denunciatores privatos ſeu voluntarios, cauſam, ob quam liberantur a calumnia deficiente probatione eſſe juſtam, in dubio non præſumitur, ſed id ipſum probandum; cum in contrarium militet præſumptio juris, præfigenduſque eſt terminus, intra quem ſi non probet legitime cauſam juſtam, præſumitur Calumniator, & Pœnis Calumniatorum ſubjacet. Sic Accuſator in probatione deficiens non excuſatur a Calumnia & Pœnis per hoc, quod dicat, audivi a viris fide dignis, vel fuit communis fama de hoc &c. niſi idipſum legitime probet. Farin. *loc. cit. num.* 38. Pirh. *h. t. num.* 5. Reiffenſt. *h. t. n.* 22.

QUÆSTIO LXIII.

Num cauſæ jam enumeratæ liberent quoque accuſatorem deficientem in probatione ab actione injuriarum?

RESp. Affirmative, ſaltem, ſi cauſa juſta talis eſt, quæ non tantum a dolo, ſed etiam a culpa & temeritate excuſet; ita Parin. *loc. cit. num.* 67. & 71. Covar. *var. reſol. lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 6. Menoch. *conſil.* 145 *numer.* 14. Cæpoll. *in conſil. crim. conſil.* 11. *num* 14. quos citant & ſequuntur Wieſtn. *h. t. num.* 4 Reiffenſt. *num* 4 *h. t.* ex ea ratione, quod injuria ſine dolo & animo injuriandi non committatur, juxta *l.* 3 *§. ult.* & *l. ſi non convitii C. eod.* Ubi autem eſt juſta cauſa accuſandi, abeſt injuria, ac ita non datur actio injuriarum. Contrarium tamen tenentibus Alex. *conſil.* 11 *p.* 4. Boſſ *de accuſat num.* 19. *ad fin.* Bajard. *ad Clar §. fin. quæſt.* 62 *num.* 34. Quin & talem etiam in impenſas litis non damnandum, ſi vacet a culpa & temeritate; Secus, ſi ab ea non vacet, licet vacet a dolo, cenſet Vvieſtn. *loc. cit.* eo quod cum culpa & temeritas ſit cauſa damni reddat ea laborantem obnoxium refuſioni expenſarum, *l.* 79. *ff. de judic.* Menoch. *loc. cit.* Faria. *loc. cit. num.* 71. quos pro ſe citat Vvieſtn.

QUÆSTIO LXIV.

Quænam ſint pœnæ falſo accuſantis, aut denunciantis, quem juſta aliqua excuſatio a dolo & animo calumniandi non excuſat?

1. RESp. Sunt fere ſequentes: Primo tenetur ad refuſionem expenſarum, omniſque damni, quod exinde paſſus eſt accuſatus. Si enim actor in civilibus, temere ſeu ſcienter non habens juſtam cauſam Judicium ſubivit, ad id tenetur juxta *cap.* 5. *de dolo* & *l.* 79 *ff. de Judic.* Multo magis ad id tenebitur in Criminalibus, utpote in quibus, cum longe majore cautela judicium ſubeundum; ita Vvieſtn. *numer.* 5. cum Clar. *loc. cit. q.* 62 *num* 4. Menoch. *loc. cit. n.* 4. Parin. *loc. c. q.* 16 *a n.* 10. extendente hoc ipſum *num.* 14. ad fiſcum, ſi per procuratores ſuos accuſando indebite vexaſſet, & *num.* 25. ad Judicem temere proſilientem contra aliquem ad inquiſitionem ſpecialem.

2. Secundo tali accuſatori calumnioſo non tantum vero, ſed & præſumpto Jure Canonico olim ſtatuta pœna talionis, id eſt, eadem, quam accuſatus plene probato crimine ſubire debuiſſet, per *can. calumniator. c. qui non probaverit c. quiſquis, c. crimen* 2. *quæſt.* 8. injunctaque ei inſcriptio ad talem pœnam *per l. libellorum §.* 2. *ff. ſuper his*, & *c. qualiter de accuſ. n.* 2. Paſſer. *in tribun. regul. q.* 7. *num.* 28 Jure quoque Civili *per l.* 1. *§.* 2. *ff. ad S. C. Turpill.* juncta Gloſſ. *V. Calumniatoribus*. Rationi locus eſt in ordinariis, ſive in iis criminibus, quæ titulum nomenque certum, & pœnam Jure definitam habent, *l. fin. C. h. t. l. fin. C. de Calumn. Auth. ſed novo Cod ad L. Jul. de adult.* Secus in extraordinariis, in quibus accuſatores calumnioſi pro eorum qualitate, & circumſtantiis pœna arbitraria plectendi, *l.* 3. *ff. ad S. C. Turpill.* Verum jam iſti juris civilis diſcrimini, uti & priſco Juris Canonici rigori quoad talionis pœnam & de ea ſubeunda inſcriptionem derogatum, & utrumque a foro receſſiſſe teſtantur Pelin. *in cap. ſuper his num.* 5. Speculator *de accuſatione §.* 1. *num* 4. rationem hujus reddente Covar. *lib.* 2. *var. cap.* 9. *num* 1. quod delicta impunita manerent defectu accuſationis, quam & onus probandorum Criminum metu talionis, cui ſe obnoxios reddi poſſe cernebant, ſubterfugiebant. Atque in Calumniatorum temeritatem arbitraria fere pœna coerceri cæpiſſe. Pius V. tamen conſtitutione ſua, quæ incipit *cum pridem* 6. *Calend. Aprilis* 1566. *publicata §.* 14. Pœnam talionis denuo innovavit contra Calumniatores veros, ſeu eos, qui innocentem malitioſe accuſaſſe vel denunciaſſe convicti fuerint. Qua conſtitutione, etſi non niſi Crimina Simoniæ, Blaſphemiæ, Sodomiæ, Concubinatus ſpecialiter exprimantur, veroſimile tamen non eſt ad ea ſolum illum ſe extendere; ut Paſſerin. *tribun. regul. quæſt.* 7. *num* 4. apud Vvieſtn. *h. t. num.* 9 Præter hanc talionis pœnam puniri quoque Calumnioſos Accuſatores pœnis falſi, melius negant Farin. *cit. quæſtion.* 16. *num.* 4. Guazzin. *loc. cit. cap.* 13. *num.* 21. quos ſequitur Vvieſtn. *nu.* 11. niſi tamen ultra calumniam proceſſiſſent; v. g. ſi examinati ſub juramento, falſum depoſuiſſent, vel falſos teſtes produxiſſent, aut uſi falſis inſtrumentis ad probationem criminis malitioſe impacti.

3. Tertio: De Calumnia condemnati redduntur inſuper infa-

Digitized by Google

infames infamia Joris, *can ſi quis circa cauſ.* 2. 3. 4. *l.* 1. *& l.* 4. *§.* 4. *ff. de his, qui not. infam.* Ac proinde irregulares, ut oeque ad Ordines promoveri, neque in ſuſceptis mioiſtrare poſſint, *cap. fin. diſt.* 51. *cap. infames cauſ.* 6. *quaſt.* 1. item inhabiles ad Dignitates & Beneficia eccleſiaſtica *c.* 11. *de exceſſ. Prælat. & c. infames de reg. jur.* ac ita tenent Navar. *in man. capit.* 27. *num.* 204. Suar. *de Cenſur. d.* 48. *ſect.* 2. *numer.* 1. citati a Vvieſtn. *num.* 12.

4. Quarto: Clericus alium clericum calumnioſe accuſaſſe convictus puniebatur privatione beneficii & officii eccleſiaſtici, ac inſuper verberatus publice, moderate tamen, & non crudeliter citra ſanguinis effuſionem, deportabatur, ſeu mittebatur in exilium, *cap.* 1. *h. t. can. quia juxta cauſ.* 5. *quaſt.* 6. quæ pœna, excepta pœna verberationis, quæ abiit in deſuetudinem ſeu non uſum, teſte Clar. *loc. cit. quaſt.* 70. *num.* 3. hodiedum adhuc iofligi poteſt a Judice eccleſiaſtico, teſte Barboſ. *in cap.* 1. *h. t. num.* 3 & Diaz. *pract. crim. cap.* 37. *num.* 1. apud Vvieſtn. *n.* 13. quæ locum principaliter habent in Clerico calumnioſe accuſante Clericum, non in Laico.

QUÆSTIO LXV.

An & aliis modis, quam calumnioſe accuſando, delinquant accuſatores?

1. RESP. Affirmative nimirum prævaricando & tergiverſando, ut dicitur *L.* 1. *§.* 1. *ff. ad S. C. Turpill.* Et quidem prævaricatio ſumitur quandoque latiſſime, prout continet omnes, quotquot a præſcripto ſui officii deflectunt, & hinc non ſolum accuſatores in publicis, ſed & in extraordinariis judiciis, inter prævaricatores cenſent tam Advocatos, quam Procuratores, dum tacenda manifeſtando, & manifeſtanda tacendo, falſas exceptiones admittendo, probationes proprias omittendo vel diſſimulando, vel alio modo doloſe agendo cum reo, ut is abſolvatur, colludunt, & ſic in ſpeciem exterius hoſtem accuſati, intus amicum forent, Lauterb. *in ff. de prævaric.* §. 2. citans Menoch. *de arbit. c.* 323. *num.* 5 Quandoque late & improprie pro Procuratore & Advocato tantum, qui in judiciis privatis modo prædicto agunt, quo etiam reducontur, qui parti adverſæ gratificando, clientem juſte litigantem hortantur, ut traoſigat iniquis conditionibus, vel pro re utriuſque partis litigantis patrocinantur; Secus, ac eſt in Notariis, qui ab utraque parte requiri poſſunt. Denique ſumitur ſtricte & proprie, prout ſit *in l.* 1. *§.* 1. *ff ad S. C. Turpill.* Et prævaricatio ut talis, eſt accuſatoris cum reo, cujus partes tacite fovet, doloſa colluſio, vera ejus crimina abſcondendo, & veris rei excuſationibus, ſeu exceptionibus diſſimulatis, nullius momenti ejuſdem exceptiones admittendo in judicio publico criminali, ſicque tranſlative, id eſt, obiter & ſimulate munere accuſatoris fungitur, Lauterb. *loc. cit.* Pirh. *h. t. num.* 1. Vvieſtn. *num.* 14. Reiffenſt. *n.* 28. juxta *L.* 1. *§.* 6. *ad S. C. Turp.*

2. Tergiverſatio eſt deſiſtentia omnimoda accuſatoris ab accuſatione ſemel in judicio inchoata, nulla illius abolitione facta, ſcilicet per Principem, aliamve authoritatem publicam, intellige Judicis, a quo proinde impetrari debet, quique eam concedit cauſa cognita, juxta *L.* 2. *& fin. c. de abolitione.* Maraut. *part.* 6. *tit. de inquiſit. num.* 83. Lauterb. *ad ff ad S. C. Turp. §.* 8. qua accuſatus a reorum numero eximitur, & accuſationis memoria aboletur, *L.* 1. *§. ad S. C. Turp. juncta L.* 12. *ff. eod.* Dicitur autem omnimoda deſiſtentia, qualis non eſt, qua aliquantiſper differtur accuſatio, ſed quando in toto affectus & animus agendi ſeu accuſandi deponitur, *L.* 6. *§.* 2. *&* 2. *l.* 13. *ff. l. fin. c. h. t.*

QUÆSTIO LXVI.

Qualiter punienda prævaricatio & tergiverſatio?

1. RESP Primo: Pœna prævaricationis in primis eſt, infamia juris expreſſa per *L.* 4. *ff. de prævar.* Menoch. *de arb. caſu* 323. *num.* 4. & hoc ipſo etiam irregularitas. Theſaurus *de pœnis eccleſiaſt. part.* 2. *v. accuſator cap.* 1. *numer.* 3. *& cap.* 2. Vvieſtn. *h. t. num.* 14. Reiffenſt. *num.* 29. juxta *L.* 1. *&* 2. *ff. de prævar.*

2. Reſp. Secundo: Pœna tergiverſationis olim erat quinque librarum auri, per *L.* 3. *ff. de prævar.* aut juxta *L.* 1. *c. ut intra certum tempus*, para quarta omnium bonorum, & de ea condemnatus reddetur infamis, *L.* 2. *C. eod.* & conſequenter irregularis Theſaur. *loc. cit. cap.* 3. Hodiedum tamen, dum receptum eſt, ut accuſatore ab accuſatione deſiſtente Judex novo proceſſu iolliruto procedat, ut Clar. *§. fin. quaſt.* 58. *nu.* 4. tergiverſationis, ſi non ipſum crimen, ſaltem pœna ſublata eſt; ut Theſaur. & Molin. *de J. & J. tract.* 3. *d.* 47. *num.* 10. *& tract.* 4. *d.* 9. *num.* 11. Unde etiam, ut Vvieſtn. *num.* 15. *in fin.* hodie nemo ex ea contrahit infamiam, adeoque nec irregularitatem, quippe quæ ipſi crimini tergiverſationis impoſita non reperitur, ſed oritur ex infamia, ſi quam de illa condemnatus incurrit. Verum hodiedum tergiverſationem puniri pœna arbitraria, nec referri, num deſiſtatur per tranſactionem, (intellige in caſibus, ubi tranſactio de crimine alias permiſſa non eſt) an vero ſimpliciter, Lauterb. *in ff. ad S. C. Turpill. §.* 4.

QUÆSTIO LXVII.

Tergiverſationis pœnæ qualiter evitentur abolitione; quid ea ſit, & quotuplex; qualiter, a quibus & pro quibus concedatur, quis ejus effectus?

1. RESP. primo: Aliud nihil eſt, quam neceſſitatis accuſationem inchoatam proſequendi remiſſio, *l.* 13. *§.* 1. *ff. ad S. C. Turpill* ut conſtat ex dictis paulo ante. Et, ſi ab accuſatione ſemel inſtituta liceret pro libitu impune deſiſtere, eſſet in poteſtate & arbitrio accuſatoris reum impunitate delicti donare, contra *L.* 14. *c. de pœnis.* Lauterb. *in ff. ad S. C. Turpil. §.* 5. Alia & generalis vel publica, quæ ſine alicujus inſtantia propter publicam cauſam, v. gr. ob inſignem diem feſtum, vel publicam gratulationem, ob natalem filii, adeptam regni poſſeſſionem, victoriam, aliamve rem bene geſtam, ob conſecrationem templi, rei leviorum criminum ob accuſatione eximuntur, ne tempore publicæ & communis lætitiæ in luctu hæreant, Lauterb. *loc. cit. §.* 10. qui tamen, dum addit limitatioоem: modo præſtetur cautio ab incarcerato, finitis feriis redeundi ad carcerem, videtur loqui non de abolitione abſoluta accuſationis, ſed potius de dilatione illius; quod ſaltem in accuſatione leviorum criminum non videtur conveniens, quin potius una cum accuſatione ea ipſa crimina ob dictas cauſas aboleantur. Alia eſt abolitio ſpecialis, & privata, quam Judex competens accuſatori ex juſta cauſa petenti concedit: de hac itaque loquendo,

2. Reſp. Secundo: Hæc abolitio non niſi ex juſta cauſa concedi poteſt: cauſa autem impulſiva eſt petitio accuſatoria; cum Judex officium ſuum non oiſi imploratus concedat, juxta *l.* 10. *ff. h. t. l.* 2. *c. & l.* 4. *§.* 1. *ff. de damn. infect.* Cauſa autem juſta eſt error, *l.* 15. *ff. de jur. fiſci reg.* 76. *ff. de reg. jur.* Inconſultus dolor ſuam & ſuorum injuriam defendentium, *l.* 1. *§. fin. de poſtulat.* cum durum videatur, ut, qui hac de cauſa ad accuſationem proſiliunt, æquali pœna cum aliis puniantur, cum tamen habuiſſent animum lædendi alterum, Lauterb. *loc. cit. §.* 7. ſi tamen ad abolitionem per deceptionem, aut pecunia corruptus ad petendam abolitionem devenerit accuſator, petitio illius nullo modo admittitur, Lauterb. *loc. cit.* juxta *l.* 1. *§.* 3. *ff. l.* 2. *&* 3. arg. *c. de calumn. l.* 5. *q.* 3. *cap.* 8.

3. Reſp. Tertio: Abolitio illa non petenda a Principe, ſed a Judice; cum impetrari nequeat, niſi ab eo, cui cognoſcendi & decernendi jus eſt. Lauterb. *loc. cit.* juncta *l.* 16. *c. ad l. Jul. de adult. l.* 15. *ff. de jure fiſc.*

4. Reſp. Quarto: Concedi non poteſt ſine prævia cognitione cauſæ, *cit. cap.* 1. *§.* 7. *& l.* 2. *de calumn.* Et ut recte fiat petitio & conceſſio, debent adeſſe partes, *cit. l.* 2. Lauterb. *loc. cit.* Poteſt tamen concedi iovito reo accuſatore petente iotra 30. dies a tempore inſtitutæ accuſationis computandos, ſi res adhuc ſit integra, id eſt, ſi reus nihil iojuriæ, v. gr. carceres, tormenta, verbera, catenas ſuſtinuerit, nec teſtibus illata tormenta, *l.* 3. *de abolit.* Lauterb. *loc. cit.* citans Chriſtian. *vol.* 4. *deciſ.* 205. *numer.* 3. Sed, ſi res non ſit integra amplius, tunc demum reo abolitio conceditur, ſi 30. dies a facta accuſatione paſſus ſit effluere, Lauterb. *loc. cit.*

5. Reſp. quinto. Abolitio accuſationis fieri poteſt reſpectu omnium criminum in ſpecie non exceptorum, qualia ſunt crimen læſæ majeſtatis, patriæ oppugnatæ & proditæ, peculatus, ſacramenti militiæ deſertio, aliaque quæ immediate in reipublicæ detrimentum vergunt, item, quæ *L. Julia de vi publ.* referuntur Lauterb. *loc. cit. §.* 9.

6. Reſp. ſexto: Finis & effectus abſolutionis eſt, ut accuſator impune deſiſtere poſſit ab accuſatione, neque ex L. Julia talionis, aut ex S. C. Turpill. teneatur *l.* 4. *§.* 1. *ff. h. t. l.* 11. *§. fin. ff. de accuſat.* Item quod idem crimen ab eodem in eundem reſtaurari nequeat *l.* 2. *l.* 4. *§.* 1. *l.* 15. *§.* 3. *ff. h. t. l.* 6. *c. de his, qui accuſ. non poſſ* oiſi ſpecialiter a Principe abolitionem abolitionis impetraverit *l.* 2. *c. de abolit.* vel niſi ex falſa cauſa abolitio fuerit impetrata.

TITU-

TITULUS TERTIUS.

De Simonia, & ne aliquid pro ſpiritualibus exigatur vel promittatur.

CAPUT PRIMUM.

De Simoniæ origine, natura & varietate.

QUÆSTIO LXVIII.

Simonia unde ſic dicta, quid, ſit ſeu qualiter definiatur?

1. RESp. Simonia nomen ſortita eſt a Simone mago, eo quod is primus lege nova jam per Apoſtolos promulgata hoc crimen admiſiſſe legatur. *Act.* 8. v. 20. dum poteſtatem conferendi Spiritum Sanctum pecunia tanquam pretio emere intendit; tametſi alias in lege veteri a pluribus commiſſum, puta a Balac Rege, *Num. cap.* 22. pretio conducente Balaam ad maledicendum populo Iſrael; & Jaſone, 2. *Machab.* 5. cum pro Sacerdotio obtinendo ab Antiocho Rege, plura talenta obtulit; a Juda 30. argenteis vendente & tradente Chriſtum, uti hæc referuntur *can. qui ſtudet cauſ.* 1. *quæſt.* 2.

2. Reſp. ad ſecundum; Definiri ſolet Simonia a Canoniſtis cum Gloſſ. communiter recepta *ad rubr. h. t.* & a Theologis ex D. Thoma 2. 2. *qu.* 100. *art.* 1. quod ſit ſtudioſa voluntas emendi, aut vendendi aliquid ſpirituale, aut ſpirituali annexum, vel etiam cum Suar. *Tom.* 1. *de Relig. lib.* 4. *cap.* 1. *num.* 7. quod ſit ſacrilegium commiſſum emptione aut venditione, ſeu quovis contractu, quo ſpirituale ut tale pro temporali commutatur. Dicitur primo: *voluntas*, cauſa accepta pro effectu, nimirum voluntaria actione, quæ ab illa procedit, denotaturque hoc ipſo includi ſimoniam mentalem; cum non actione ſolum externa, ſed & mente compleatur, ſpe nimirum & cupiditate obtinendi ſpirituale ex præſtatione alicujus temporalis, ita ut jam opus non ſit addere in definitione, *opere ſecuto*, ut volunt quidam Canoniſtæ, præſertim, cum idipſum etiam exprimatur per τὸ *vendendi & emendi*. Ita Suarez *loc. cit. lib.* 4. *cap.* 1. *n.* 9. Azor. *p.* 3. *lib.* 12. *cap.* 1. *q.* 1. Pirh. *h. t. num.* 1.

3. Dicitur ſecundo: *ſtudioſa voluntas*, id eſt, plene deliberata & non per ignorantiam procedens; cum nulla formaliter ſit ſimonia & peccatum, quæ non procedant ab actu interno libero. Azor. Pirh. *ll. cit.* Leſſ. *lib.* 2. *de juſt. cap.* 32. *n.* 3. De cætero, an ex parte illius, qui ficte promittit ſpirituale pro temporali, vel econtra temporale pro ſpirituali, etſi committat peccatum ſcandaloſe, imo & ſacrilege mentiendo, non tamen committit ſimoniam, tenent aliqui, committi vero ſuſtinet Navar. *ad cap. fin. h. t. num.* 10. apud Wieſtn. *h. t. nu.* 18. eo quod mediante promiſſione rei temporalis, licet ficta, intendat alterum obligare ad dandum ſpirituale.

4. Dicitur tertio *emendi & vendendi*, late accipiendo hæc nomina pro omni contractu non gratuito, ſive oneroſo & reciproco: in quo datur vel præſtatur temporale quid pro ſpirituali, tanquam hujus pretium, ſeu in compenſationem illius, ſive ſit vera emptio & venditio, ſive ſit permutatio, tranſactio, locatio, aliuſve contractus innominatus, do ut des, facio ut facias; & omnis pactio expreſſa vel tacita, ita ut etiam comprehendantur nominatio, præſentatio, electio, confirmatio, inſtitutio, renunciatio, remiſſio, ſimileſque actus, ſi non fiant gratis. Item ut Pirh. cum Azor. *cit. cap.* 1. *quæſt.* 11. omiſſio ſimilium actuum, ut dum quis accepto pretio omittit aliquem ordinare, eligere &c. in quorum ſingulis qualiter committatur ſimonia dicetur infra.

5. Dicitur quarto; *Aliquid ſpirituale*, ita ut in hac definitione accipiatur ſpirituale pro merce, dum pro eo obtinendo datur vel præſtatur temporale, & vice verſa pro pretio, ſi pro obtinendo temporali datur ſpirituale, atque ita ſpirituale neceſſario ſemper ſit ſubjectum ſive objectum pacti ſimoniaci. Porro ſpirituale hic non ſumitur pro incorporeo, ut ſunt angeli, anima rationalis, ſed pro aliquo ſupernaturali, & ad ſpiritualem animarum ſalutem, vel ex inſtitutione divina, vel ex deſtinatione Eccleſiæ ordinatum. Ut Nav. *man. c.* 23. *n.* 99. Suar. *de ſimonia c.* 8. *n.* 6. Leſſ. *lib.* 2. *de J. & J. c.* 35. *n.* 5. Horum ſpiritualium quædam ſunt talia formaliter, puta gratia ſanctificans, gratiæ gratis datæ, conſideratæ quaſi in habitu, virtutes Theologicæ & morales infuſæ, dona Spiritus ſancti, character per ſacramenta impreſſus animæ. Unde etiam ſimoniam committere, qui ſervum Chriſtianum vel ſacerdotem, ideo præciſe quia tales ſunt, carius venderet, quia cenſeretur fidem & characterem ſacramentalem vendere, aſtruunt Ugol. *de Simon. tab.* 1. *c.* 36. *n.* 3. Suarez *l. c. c.* 9. *n.* 9. apud Wieſtn. *h. t. n.* 34. *in fin.* Quædam cauſaliter, utpote cauſæ donorum ſpiritualium & ſupernaturalium; ut ſacramenta inſtituta ad gratiam ſanctificantem cauſandam; item ſacramentalia, tam quæ in actione tranſeunte conſiſtunt, ut benedictiones, exorciſmi; quam permanentia, ut conſecratio Eccleſiarum, altarium, calicis, benedictio aquæ, olei, cereorum; item officia Eccleſiaſtica ad ſpiritualem & ſupernaturalem finem proxime ordinata, ut prædicatio verbi divini, orationes, quæ in choro, proceſſionibus publice & privatim ad ſalutem animarum ac pro impetratione bonorum ſpiritualium factæ ex inſtitutione Eccleſiæ. Denique quædam, quia effectus ſunt ſeu actus a gratia, dono, officio, ac poteſtate ſpirituali tanquam cauſa proxime procedentes, ut prophetia, patratio miraculorum, actus ordinum, collatio baptiſmi, conſecratio, ordinatio, actus ſepeliendi.

6. Dicitur quinto: *Aut ſpirituali annexum*, qualia ſunt, quæ etſi in ſe ſpiritualia non ſint, ab illis tamen ſpiritualia, aut hæc ab illis dependent, quæ annexio ſe triplici modo habere poteſt. Primo antecedenter; dum veluti principia & cauſæ prævie & præſuppoſitive ad ſpiritualia ordinantur, ut ſacra vaſa, veſtes, altaria, templa &c. ad ſacrificium miſſæ ordinantur & conſecrationi præſupponuntur. Quo etiam ab aliquibus referuntur jus patronatus, beneficiorum collationes, reſignationes, electioneſque ad ea, quatenus ſe per modum cauſæ antecedenter ad ea habent. Secundo concomitanter ſine quibus, tanquam intrinſecis ea non præſtantur, v. g. labor corporis, qui ſuſcipitur in ſacrificando, & in adminiſtratione ſacramentorum, aliorumque officiorum divinorum. Tertio conſequenter annexa ſpiritualibus, veluti effectus ſuæ cauſæ, ut beneficia, quæ ſunt jura percipiendi reditus & fructus, qui dantur propter officium & miniſterium ſpirituale, quo etiam referuntur penſiones Eccleſiaſticæ, ita fere Pirh. *h. t. n.* 2. cit. Azor. Leſſ. *ubi ſupra.* Suar. *l.* 4. *de ſimon. c.* 13. *n.* 2. Verum quod attinet ad has penſiones, plures magni nominis AA. ut Gonz. de Luc. Gambar. Gigas, aliique quos verbotenus citavi in *foro beneficiario p.* 3. *q.* 439. *n.* 3. negant illis omnem ſpiritualitatem, etiam ratione connexionis cum ſpirituali. Aliis forte probabilius & frequentius tenentibus contrarium, quorum verba & rationes quoque *l. c.* adduxi, uti & declaravi, quæ proprie ratione annexionis dicantur ſpiritualia, quæ vide.

QUÆSTIO LXIX.

Qualem malitiam contineat Simonia, & in ſpecie, num a mortali excuſet parvitas materiæ.

1. RESp. primo in genere; Simonia eſt peccatum graviſſimum, ut patet ex Scriptura, dum *Act.* 8. S. Petrus Simonem magum ſub æternæ perditionis interminatione reprehendit, uti & ex jure, dum *can.* 7. *cauſ.* 1. *q.* 1. dicitur *execrabile flagitium c.* 9. *h. t. horribile nimis*, dum *can.* 4. *cauſ.* 15. *qu.* 3. æquiparatur crimini læſæ majeſtatis *can.* 3. *can.* 11. *can.* 13. *cauſ.* 1. *q.* 1. hæreſi, licet revera talis non ſit, niſi forte illam committens, ut Simon magus, vere exiſtimet res ſpirituales & ſupernaturales pecunia aliave re temporali acquiri & poſſideri poſſe. Ad hæc Eccleſiæ perniciosiſſimum vitium eſt, cujus in illa damna vide enumerata a Reiffenſt. *h. t. num.* 10. In Summa, tam atrox crimen eſt, ut *can. fin. cauſ.* 1. *q.* 7. dicere non dubitet Papa, omnia crimina ad comparationem ſimoniæ pro nihilo reputari.

2. Reſp.

2. Reſp. ſecundo in ſpecie continet malitiam ſacrilegii, eſtque ejuſdem ſpecies quædam. Ut Pirh. *h. t. n. 3.* cum communi ſpeciatim diſtincta ab omnibus aliis ſpeciebus ſacrilegii, malitia ejus conſiſteate in eo, quod per eam res ſacræ ſpirituales ac ſupernaturales & dona Spiritus ſancti, quæ cætera dona longiſſime excedunt, viliſſime æſtimentur, indigniſſime profanentur & tractentur, commutando & æquiparando ea cum re temporali. Quin & ipſum Spiritum ſanctum vendendo & emendo poteſtati ſuæ ſubjiciant, ſervum ſuum efficiant, ut dicitur *can. 1. q. 1.*

3. Reſp. tertio non datur in ſimonia, nec ex parte rei ſpiritualis, neque ex parte rei temporalis (quæ pro invicem dantur aut promittuntur) parvitas materiæ. Nav. *h. t. conſil. 52. num. 3.* Sanch. *lib. 2. in decal. cap. 4. n. 2.* Laym. *lib. 4. tr. 4. c. 8. num. 4.* Bonac. *de Simon. q. 3. n. 13.* Caſtrop. *de Simon. p. 1. num. 17.* Reiffenſt. *h. t. n. 11. & ſeq.* uti de parvitate materiæ conſtat ex *cap. 20. h. t.* Ubi clericus qui ſex ſolum ſolidus ſolvit pro ordinatione, perpetuæ ſuſpenſiuni ſubjicitur, quæ pœna utpote gravis, gravem culpam ſupponit. Item ex *can. 102. cauſ. 1. quæſt. 1.* Ubi ſula *tremiſſis* (id eſt, tertia pars ſolidi, *ut Gloſſ. ibid. V. tremiſſem*) pro modico chriſmatis, ſub æternæ damnationis periculo prohibetur, ex ea ratione, quod ex parvitate rei temporalis datæ pro re ſpirituali potius augeatur quam minuatur malitia ſimoniæ; cum quo minor & vilior eſt res temporalis data, eo magis vilipenditur & tractatur res ſpiritualis pro ea accepta. Excuſatur vero quis *cap. 18. h. t.* a ſimonia ratione modici pretii, non quod modica pars pretii ad peccatum mortale ſimoniæ coram Deo, graveſque ex inde pœnas in conſcientia ſubeundas non ſoſſiciat, ſed quod Eccleſia, quia ex exigua quantitate pretii, præſumit illam inſufficientem ad movendum & obligandum accipientem ad aliquid ſpirituale dandum, cenſeat illam gratis datam, & conſequenter in foro externo talem non judicet, nec puniat tanquam reum ſimoniæ. Ita fere Reiffenſt. *num. 12.* Hinc etiam deducens, dantem modicum illud pro beneficio tanquam verum ſimoniacum in conſcientia teneri reſtituere beneficium fructuſque inde perceptos, ſi modicum illud obligatorie, vel ſaltem ut motivum pro conſequendo beneficio dedit. Quod etiam ex parte rei ſpiritualis parvitas non excuſet a mortali, conſtare videtur ex *cit. can. 102. cauſ. 1. quæſt. 1.* Ubi ſub æterna damnatione illicitum declaratur, pro modico balſami benedicti dato temporale. Uti etiam ex ea ratione, quod, cum quævis etiam res minima ſpiritualis ſit præſtantior & æſtimabilior rebus omnibus temporalibus, ſacrilege tractetur, eique injuria magna irrogetur, ſi temporali pretio æquipararetur.

QUÆSTIO LXX.

Qualiter Simonia dividatur in eam, quæ eſt juris divini, & quæ eſt juris Eccleſiaſtici.

1. RESP. primo, Simonia recte & paſſim dividitur principaliter cum Gloſſ. *in cap. pridem de pactis V. illicita pactio.* Suar. *l. 4. de ſimon. cap. 2. & 7.* Leſſ. *lib. 2. cap. 35. dub. 1.* Caſtrop. *tract. 17. d. 3. p. 2. num. 1.* plurimiſque tam Theologis quam Canoniſtis, citatis a Reiffenſt. *h. t. num. 26.* in ſimoniam juris naturalis ſeu divini, & in eam, quæ eſt juris poſitivi Eccleſiaſtici. Simonia juris naturalis (ſic dicta, quia natura ſeu lumen naturale dictat, indecens & rei ſacræ injurioſum eſſe eam, quæ a ſola manu liberali Dei dependet, omniaque temporalia ſine comparatione ſuperat, rebus temporalibus æquiparare hominumque arbitrio & æſtimationi ſubjicere) & divini eſt, quando pro re temporali datur, præſtatur, vel promittitur res in ſe vere ſpiritualis, aut huic annexa, vel econtra pro re mere temporali res in ſe dicto modo ſpiritualis, v. g. gratia ſanctificans, vel gratis data, ſacramenta, conſecratio, benedictio, hoſtia conſecrata, Eccleſia vel calix conſecratus, juriſdictio ſpiritualis, vel ſpirituale officium, atque hæc propriiſſime ſimonia eſt, cui principaliter convenit data paulo ante definitio ſimoniæ. Simonia juris poſitivi Eccleſiaſtici, utpote inducta per legem mere Eccleſiaſticam ex motivo religionis, iiſdemque pœnis, quibus ſimonia juris naturalis & divini, ſubjecta, eſt ea, qua res una ſpiritualis aut huic annexa commutatur authoritative cum alia ſpirituali, ut contingit in permutatione beneficiorum facta ſine authoritate & licentia ſuperioris habentis ad hoc poteſtatem, *cap. quæſitum cap. cum olim de permut. benefic.* uti & in tranſactione ſuper lite beneficiali, *cap. 4. de tranſact. cap. cum pridem de pactis.* Suarez *loc. cit. cap. 2. & 7.* Leſſ. *cap. 35. nu. 25.* Caſtrop. *l. c. n. 2.* Pirh. *loc. cit. n. 5.* Wieſtn. *n. 4.* Reiffenſt. *n. 25.* ad quam quoque ſimoniam ab iis reducuntur reſignationes beneficiorum confidentiales, de quibus infra. Quin & Officia Oeconomi, Vicedomini, Sacriſtæ, Theſaurarii, Caſtaldi (qui idem eſt ac major domus, ut Gloſſ.) ad rerum Eccleſiæ temporalem adminiſtrationem, cuſtodiam, defenſionem inſtituta, huc ſpectant, quæ etſi ſpirituale nihil, ſanctitatemque nullam per conſecrationem aut benedictionem contineant, eorum tamen venditionem ad ſimoniam juris humani referri, ejuſque pœnis ſubjacere, eo quod ut talis prohibeatur ab Eccleſia, *can. ſi quis Epiſcopus cap. 1. quæſt. 1. can. Salvator. cap. 1. q. 3. c. conſuluere 38. h. t.* tenent Leſſ. *loc. cit. num. 26.* Suarez *loc. cit.* Caſtrop. Pirh. Reiffenſt. *ll. cit.* Wieſtn. *num. 5.* An vero ea venditio, & in genere, num ſimonia pure juris humani Eccleſiaſtici ſit proprie, & non minus ſimonia quam ſimonia juris divini, in eo non ita conveniunt AA. Affirmant idipſum Suarez Leſſ. Reiffenſt. Wieſtn. *ll. cit.* ex ea ratione: quod, cum in beneficiis Eccleſiaſticis titulo ſpirituali, annexi ſint redditus temporales, quorum præcipue intuitu fieri poſſunt, & frequenter fiunt permutationes & reſignationes eorum, Eccleſia propter periculum ſimoniacæ pravitatis, & ſimilitudinem cum ea recte eas tales præſumit, & ut tales prohibet fieri authoritate propria. Similiter officia illa memorata temporalia, quia connexionem & affinitatem quandam habent cum cultu divino, in cujus diminutionem, quia eorum venditio facile cedere poteſt, ab Eccleſia invendibilia reddita ſunt inſtar rerum vere ſpiritualium iiſque annexarum, ac ita intuitu cultus divini diminuendi, & vi reputationis Eccleſiæ ſimoniæ labes contrahitur, dando temporale pro temporali habente annexum ſeu reſpiciente ſpirituale, etiamſi detur ſine reſpectu ad illud ſpirituale ei annexum. Poſſe autem Eccleſiam actum ex ſe indifferentem ex motivo turpitudinis in vitio aliquo affine v. gr. ſimoniæ reperto, prohibendo facere materiam talis vitii, non mutando naturas rerum in genere entis, ſed ſolum in genere moris; uti econtra actum talem ex motivo honeſtatis relucente in aliqua virtute, v. gr. religionis, præcipiendo materiam illius, patet a ſimili, v. gr. in fornicatione cum conſanguinea vel affine in gradu ſolo jure Eccleſiaſtico prohibito, qua committitur inceſtus; etſi talis ex natura rei non ſit in effuſione ſanguinis intra Eccleſiam ob loci reverentiam prohibita. Contrarium nihilominus, nimirum non eſſe proprie ſimoniam, & conſequenter definitionem ſimoniæ ſupra datam (quam tamen communiter DD. admittunt, ut & diviſionem in eam, quæ eſt juris divini, & quæ eſt juris humani, eſſe legitimam) non eſſe exactam, defendunt Durand. *in 4. diſt. 15. q. 1.* Sotus *lib. 6. de juſt. quæſt. 5. num. 3.* Rodriq. *to. 2. ſum. cap. 36. num. 2. & 3.* & Paludan. *in 4. diſt. 25. q. 2. art. 2.* Pirh. *h. t. n. 6.* Laym. & alii apud Caſtrop. *loc. cit.* qui proinde, etſi ea omnia paulo ante dicta de poteſtate Eccleſiæ ſtatuendi illa intra materiam ſimoniæ approbet; tamen cum Valent. *Tom. 3. d. 6. q. 16. p. 5. num. 2.* dicit hanc quæſtionem: num talis tranſgreſſio prohibitionis Eccleſiæ conſtituatur in propria ſpecie ſimoniæ, ejuſdemque ſit rationis cum ſimonia juris divini, eſſe quæſtionem de nomine, quem vide.

QUÆSTIO LXXI.

Qualiter Simonia dividatur in mentalem, conventionalem & realem, & quæ ſingularum natura?

1. RESP. primo: Diviſio hæc paſſim recepta a Juriſtis & Theologis. Et quidem ſimonia mentalis eſt, dum quis dat temporale pro ſpirituali, & contra, ſine ullo pacto expreſſo, vel tacito externe manifeſtato, hac tamen interna intentione ſeu propoſito, ut alterum obliget, moveat ſeu alliciat ad dandum ſpirituale pro temporali, & contra ad dandum temporale pro ſpirituali. Ad hanc ſimoniam requiritur, ut actu quis det (non enim ex eo dicitur mentalis, quod illa intentio non exeat in actum exteriorem dandi & recipiendi, ſed quod ea non declaretur, ut Caſtrop. *loc. c. n. 3.*) ita ut, licet coram Deo committat veram ſimoniam mortaliter peccaminoſam, quando præciſe interne proponit dare aut præſtare temporale pro ſpirituali, vel contra, etſi hoc propoſitum necdum executus ſit, aut alio actu manifeſtatum, non tamen dicatur mentalis in eo ſenſu, in quo communiter loquuntur AA. ſed ſimpliciter ſimonia interna, Wieſtn. *h. t. n. 7.* etſi in hoc non parum quæſtionis de nomine videatur intercurrere. Committitur hæc ſimonia proprie mentalis quandoque ex parte unius tantum, v. gr. dantis; quandoque ex parte utriuſque, nimirum tam recipientis quam dantis, ita ut tam ille det animo ſimoniaco obtinendi ſpirituale pro temporali, quam ille recipiat, ſimili animo, etſi neuter alteri hunc ſuum animum manifeſtet exterius. Nam ſi tale quid exterius dicant aut agant, unde alter in notitiam talis perverſæ intentionis alterius devenire poſſit, jam non ſit ſimonia

men-

Digitized by Google

[illegible] Et, ſi inſuper detur quid aut [illegible] & pœn[illegible] exiguo & incompetente [illegible] Deum [illegible]

[illegible] Reſp. [illegible] conventio [illegible] eſt, dum in[illegible] expreſſum vel tacitum [illegible] temporale pro ſpirituali [illegible] Beneficium ſit collatum [illegible] Beneficium nondum dato [illegible] Reſp. Tertio. Simonia realis eſt, quando pactio [illegible]

[illegible] contra N[illegible] quod eius [illegible] ducta & qualiter [illegible] non committitur in permutatione Beneficiorum [illegible] Beneficiorum num. 6. quod in hac re [illegible]

CAPUT SECUNDUM.

De Materia Simoniæ, merce nimirum, quæ datur, & ſpirituale pro quo datur ſpirituale.

QUÆSTIO LXXII.

Quæ veniant in Simoniæ nomine mercis & pretii, & [illegible]?

RESP. Ad Primum. Nomine mercis [illegible] quod datur temporale [illegible] Reſp. [illegible]

[illegible] contingit [illegible] Quod aliter [illegible] Reſpondeo [illegible] hæc [illegible] pretio æſtimab[illegible] commodum aliquod [illegible] Laymann [illegible] Ubi hæc omnia æquiparantur pecuniæ, & [illegible] ſpecie [illegible] conſtat [illegible] De ſolutione pecuniæ [illegible] quoque univerſali [illegible] omnibus ſimoniam [illegible] quod in his omnibus [illegible] Nomine [illegible] venit quodcunque ſervitium vel obſequium [illegible]

perſonam aliquam pro re aliqua ſpirituali. Ita communis arg. *cap.* 12. *h. t.* Talia v. g. ſunt non ſolum ex dicto pacto vel intentione famulari ei, qui rem ſpiritualem conferre vel procurare poteſt, ſed & ſolvere debita, quæ is ratione ſervitii ſibi vel ſuis præſtiti contraxit. Item illius negotia gerere, inſtruere illum, ejuſve conſanguineum in aliqua ſcientia, dicere miſſas pro eo &c. Quia & ſimilia æquivalent pecuniæ & pecunia compenſari poſſunt. Ita Suarez *cit. lib.* 4. *cap.* 39. *a num* 5. Rodriq. *V. Simonia cap.* 39. *num* 2. Caſtrop *lib.* 1. *p.* 3. *num.* 8. Nomine muneris a lingua, veniunt preces, interceſſiones, recommendationes, Laudes, dum hæ ex pacto expreſſo vel tacito pro aſſequenda re quapiam ſpirituali interponuntur, vel interponendæ promittuntur aut exiguntur, v. g. apud Principem, communitatem, magnatem aliumve, qui temporale conferre vel procurare poteſt, v. g. dum collator aliquis beneficium confert vel promittit alicui, ſi is preces, vel recommendationem ſui & laudes interponat apud Principem ad ejus favorem pro ſe vel ſuis obtinendum, vel etiam per eum beneficium pinguius, ſeu dignitatem ſpiritualem vel temporalem ſibi ſuiſve procurandam. Item ſi valens authoritate apud Principem promittat mihi ſua interceſſione & recommendatione ejuſdem favores vel etiam officium, ſub eo pacto & conditione, ut ſibi vel amico ſuo, procurem beneficium vel officium Eccleſiaſticum. Ita quoad teni ipſam Navar. *in man cap* 23 *n.* 102. Bonac *de ſimon* §. 1. *num.* 13. Laymann *lib* 4. *tr.* 10 *cap* 3 *n.* 26. Suarez *de ſimon. lib* 4. *c.* 40. *n* 12 Leſſ. *cit. c* 35. *n* 118. Caſtrop *loc. c. n* 9. Pirh. *h. t. n.* 138. arg *cap. ſunt nonnulli cauſ.* 1 *q.* 1. & *c. nemo h. t.* Sunt enim hujuſmodi preces & interceſſiones quid temporale, pretio æſtimabile, cedens in utilitatem illius, pro quo offeruntur in ordine ad conſequendum ſpirituale, itaut etiam vendi poſſint. Simoniacum tamen non eſt, ut patet ex totius orbis conſuetudine; rogare per ſe vel alium, aut etiam commendationem ſui interponere apud Collaturem, ut ſibi vel alteri conferat beneficium, uti nec ad preces & interceſſionem alicujus conferre aliquid ſpirituale, modo non intercedat pactum aut ulla obligatio Juſtitiæ; aut etiam, ut Caſtrop *loc. cit.* exauditio precum non cedit in aliquod commodum concedentis; quod enim humiliter petitur, omnino gratis conceditur. Ita Suar. Caſtrop. Laym. Leſſ. Pirh. *ll. cit.* cum communi, arg *cap* 121 *cauſ.* 1. *q.* 1. & *c. tua nos h. t.* Et hæc fere in genere de iis, quæ mercis & pretii ſimoniaci rationem habere poſſunt. Deſcendendum nunc ad eorum præcipua in particulari examinandoque, qualiter in iis committatur ſimonia, ſit

QUÆSTIO LXXIII.

Qualiter committatur Simonia circa mere & intrinſece ſpiritualia, puta gratiam, Sacramenta & ſacramentalia?

1. RESP. primo: Tam gratia Sanctificans quam gratiæ gratis datæ, tunc emi & vendi dicuntur, quando emitur & venditur (non quidem de Iure, ſed de facto) ut Pirh. *h. t. num* 10. poteſtas conferendi miniſtraliter gratiam ſeu Spiritum ſanctum, poteſtas item patrandi Miracula, donum Prophetiæ. Quemadmodum id ipſum intendit Simon magus, dum oblata pecunia S. Petro, voluit, ut is ſibi hanc poteſtatem communicaret. Committi autem hac ratione ſimoniam propriiſſime Juris Divini, cum communi & indubitate tenent D. Thom. 2. 2. *q.* 100 *art.* 1. *ad* 4. Suarez *loc cit. cap.* 49. *num.* 7. aliique paſſim.

2. Reſp. ſecundo: Idem eſt de ſeptem Legis novæ Sacramentis cauſativis gratiæ Sanctificantis, & de Charactere, quem eorum aliqua cauſant, qui ſpirituale quid eſt & ſupernaturale, dum dantur ſeu conferuntur & recipiuntur pro pretio temporali. Prout conſtat generaliter ex *cap.* 9. *h. t.* ubi non tantum id graviſſime prohibetur, ſed & vitium nimis horribile dicitur, contra quod illud nulla prævalere poteſt conſuetudo. Quod ſignum eſt, eſſe quoque jure naturæ prohibitum, ſeu prohibitum, quia in ſe malum, ex ea ratione, quia Sacramenta etſi conſtent actionibus & paſſionibus humanis, ſunt tamen & ipſæ hæ dona divina ſupernaturalia, quatenus inſtitutæ & elevatæ ad conferendam gratiam, & hinc Sacramenta, non ſine turpiſſima irreverentia æquiparantur pretio temporali. Ita quoque de ſingulis eorum in particulari conſtat ex Jure. De Baptiſmo quidem *can* 100. & 102. *cauſ.* 1. *quæſt.* 1. de Confirmatione, *can quodquid c. placuit eadem cauſ. & quæſt.* de Euchariſtia *cap.* 101. *c.* 106 *cauſ.* 1 *quæſt.* 1. Quamvis eam ſeu ſpecies conſecratas vendere ſit ſpeciale & altioris ordinis ſacrilegium, quatenus Chriſtum continent. De extrema unctione *cap. ult. cauſ.* 1. *quæſt.* 3. quæ ibi intelligitur per oleum. De ordine *cap.* 3. & *ſeq. cap.* 1. *quæſt.* 1. Et Tridentin. *Seſſ.* 21. *cap.* 1. *de reform.* Neque de Matrimonio, quatenus non minus quam cætera Sacramentum eſt ad conferendam gratiam inſtitutum, aliter ſentiendum. His non obſtantibus, quod in Matrimonio interveniant plures pactiones & contractus, ſub quibus & non aliter mutuo conſentiunt in conjunctionem ſui conjuges, eſſentia matrimonii in hoc mutuo conſenſu conſiſtente: Nam vi talium pactionum non datur pecunia, aut præſtatur quid temporale tanquam pretium pro ipſo contractu Matrimonii quatenus elevato ad rationem Sacramenti novæ legis, ſed quatenus eſt contractus humanus, & quidem in ordine ad eundem reducendum ad æqualitatem, dum v. gr. ab uxore, ita exigente viro aſſignatur dos amplior, ad compenſandam viri nobilitatem, dignitatem, ſcientiam, &c. ac ita fit veluti commutatio temporalis cum temporali. Ita D. Thom *loc. cit. art.* 2 *ad* 6. Abb. *in cap. cum in Eccleſia h. t. num.* 3 Barboſ. *ibid. num* 4. Suarez *loc cit. cap.* 10. *num.* 11. & *cap* 11. *num* 5 & 6 Caſtrop. *tract.* 17. *d.* 3 *part.* 7. *num.* 2. Pirh *h. t. num* 10 Wieſtn. *num* 36 Huc quoque ſpectant Characteres Sacramentales intrinſece ſupernaturales, qui & ipſi vendi poſſunt & emi, non quidem in abſtracto, ſed in concreto, ut dum propter eum carius venditur baptizatus quam paganus, ſacerdos carius quam Laicus; ac ita committitur ſimonia Juris divini juxta dicta ſupra. Nihilominus dum in Sacramentis duplex eſt materia, una remota v. gr. panis, vinum, oleum, quæ ſunt temporale quid pretio æſtimabile, ſecundum hanc ſpectata Sacramenta emi & vendi poſſunt. Altera materia proxima, v. gr. actiones quædam, ut in Baptiſmo ablutio, in Confirmatione ſignatio, in extrema unctione inunctio. Pro his uti & pro ipſa forma ſeu prolatione verborum, ſive pro Sacramentis ſecundum hæc ſpectatis ſine ſimonia Juris divini nihil temporale tanquam pretium exigi, dari aut recipi poteſt, quia hi actus ſunt Poteſtatis ſpiritualis. Suar. *cit. lib.* 4 *cap.* 11. *num* 3. & 4. Laym. *loc. cit. cap. ult.* §. 4. *num.* 33. Pirh *h. t. num* 12. Poſſe tamen etiam pro hujuſmodi actionibus, in quibus conſiſtit confectio, collatio, & adminiſtratio Sacramenti, in extrema vel gravi neceſſitate dari temporale injuſte illas neganti, non tanquam pretium, ſed tanquam medium ad removendam a ſe hujuſmodi iniquam vexam, reducendumque a peccato inferentem illam, ac ita ad obtinendum ab eo Sacramentum, cum gravis illa neceſſitas ſufficienter honeſtet permiſſionem peccati injuſte negantis, removeatque irreverentiam, quæ alias hac ratione extra caſus neceſſitatis irrogaretur Sacramento. Ita, inquam, tenent Suar. *loc. cit. cap* 12 *num.* 13. Leſſ. *cit. cap.* 35. *num* 38. & quos citat & ſequitur Pirh. *num.* 13. Sed neque contrarium ſentire videtur Caſtrop. *loc. cit. num.* 3. dum ait, juxta omnes DD. non poſſe pecuniam offerri alicui neganti injuſte adminiſtrationem Sacramenti, ut ab illa injuſtitia deſiſtat, cum alia via non deſiſtet ab ea, niſi conceſſione Sacramenti, pro ea autem conceſſione, uti & pro ceſſatione ab illa injuſtitia offerre pecuniam etiam in extrema neceſſitate eſſe intrinſece malum. Addit enim ſignate pecuniam dari non poſſe pro ipſo Sacramento, aut dicta ceſſatione tanquam pretium, bene tamen, ut ſubdit, ad inflectendam voluntatem negantis Sacramentum; confirmatque ex eo, quod obligatus conferre Sacramentum, dum illud injuſte negat, inclinari poſſit minis, adeoque & blanditiis & data pecunia ad conferendum illud. Uti & Tyrannus qui captivam tenet Euchariſtiam, oblata pecunia moveri poteſt ad illam dimittendam, & ab illa horrenda injuria liberandam, pro quibus univerſaliter citat præter Leſſ *loc. cit. dub.* 7. *num.* 49. Vaſquez *de Scandal q.* 43. *cap.* 8. *dub. ult. num* 59 Pont *de Matrim. lib.* 9. *cap.* 13. §. 6. *num* 35. &c. De cætero extra caſus neceſſitatis dare & exigere pecuniam pro adminiſtratione Sacramenti eſſe ſimoniam, adſtruit Caſtrop *num.* 4. dicens communem. De quo tamen ex profeſſo *quæſt. ſeq.*

3. Reſp. Tertio: Sacramentalium quoque tranſeuntium (per quæ intelliguntur cæremoniæ & ritus ſacri diſtincti ab ipſis Sacramentis, ab Eccleſia inſtituti, conſiſtentes in aliqua actione tranſeunte, nullum poſt ſe effectum relinquentes, v. g. varii ritus circa Sacrificium miſſæ, Catechiſmus in Baptiſmo, exorciſmus, benedictio nuptiarum) horum nempe præſtatio pecunia tanquam pretio, ſimoniam Juris divini continent, cum ſint miniſteria ſacra & actus Ordinis Clericalis. Suarez *loc. cit c.* 14. *n* 1. & 3. Caſtrop. *l. c p.* 8. *n* 1. Pirh. *h. t. n.* 14. Sacramentalia vero permanentia conſiſtentia quidem etiam in actione aliqua, habente tamen & poſt ſe relinquente effectum, ut ſunt Conſecratio Eccleſiæ, Benedictio Vaſorum & Paramentorum pro Sacrificio miſſæ, agnorum Dei, olei, panis, vendi poſſunt & emi, non quidem in abſtracto, ſed in concreto, ut diximus, dum nimirum venditur res ſeu materia, cui conſecratio annexa, & quidem abſque ſimonia v. gr. calix aliave vaſa Sacramentalia conſecrata, quin & Eccleſia aliqua conſecrata (quoad dominium & proprietatem illius,

quan-

Digitized by Google

[illegible] & [illegible] penſæ [illegible] ni n [illegible] 3. N [illegible] Su [illegible] P [illegible] Eccleſiæ ad ne [illegible] inte [illegible] de [illegible] ut tres, [illegible] tione [illegible] L [illegible] cæt [illegible] amen [illegible] & [illegible] N. [illegible] S. T [illegible] non o [illegible] 3.

QUÆSTIO LXXV.

[illegible] & qualiter [illegible] tur Simonia dando vel exigendo quid te[illegible] per modum [illegible] pendii pro adminiſtratione Sacramentorum & Sacramentalium, & aliorum actuum ſpiritualium præſtationem.

R[illegible] Primo Pro Sacramentorum & Sacrame[illegible] adminiſtratione [illegible] & [illegible] Eccleſiæ recipere [illegible] & cætera [illegible] per modum ſtipendii [illegible] & indu[illegible] Sc[illegible] cæ[illegible]

[illegible]

[illegible] de Simon. L. 2. [illegible] ſequitur Caſtrop. [illegible] S[illegible] & [illegible] eo, quod ce[illegible] item [illegible] pro [illegible] & u[illegible] ſtorum recipere, n[illegible] & [illegible] ut tale ex [illegible] habeat [illegible] tac[illegible] & [illegible] qu. [illegible] per SS. [illegible] non [illegible] pretio pro [illegible] potes [illegible] ſpec[illegible] ſpirituali & de [illegible] ſtræ eſt, quod p[illegible] dere quod [illegible] pecuniæ [illegible] tualia, [illegible] equ[illegible] verè nis, (quæ tamen [illegible] voluntate, qua [illegible] ne [illegible] firmatur hæc ſenten[illegible] E [illegible] dantur beneficia [illegible] ſtus propter officia [illegible] bus clericis, tam regu[illegible] bona temporal[illegible], & [illegible] ſtationem, eum pacto & [illegible] chorum frequentent [illegible] diſtinas per[illegible] vnat [illegible] tur, aliaſque functiones [illegible]

[illegible] alicus [illegible] eis [illegible] exigantur abſque eo [illegible] date, [illegible] non pog[illegible] inter [illegible] exh[illegible] & occaſione horum exh[illegible] orum accipere & exigere [illegible] ſuſtentationis, juxta illud Chriſto [illegible] junctum *In eadem autem domo manete, edente, & [illegible] illos ſunt, dignus eſt enim [illegible] mercede ſua.* Illud [illegible] notandum, quod, dum [illegible] Eccleſiæ pro functionibus [illegible] ritualibus tempora[illegible] capiuntur & exigunt, id non pro [illegible] lex, [illegible] vel [illegible] nis & char[illegible] virtus, conſiderata [illegible] rum & [illegible] circumſtantiis, præſcribit vel permittit, [illegible] Item [illegible] in caſu [illegible] Lar[illegible] vel al[illegible] non ipſi mini[illegible] Eccleſiæ, [illegible] copi[illegible] poſſit & debeat. Reiffen[illegible]

3. Re[illegible] Tertio. Am[illegible] biendo binas præcedentes re[illegible] ut [illegible] m C[illegible] & ex [illegible] trop [illegible] imon[illegible] ſtat [illegible] nem [illegible] int pro [illegible] n [illegible] pe [illegible] & e[illegible] mpor[illegible] le per modum ſtipendii [illegible] Ap[illegible] nemo [illegible] ad [illegible] dives, *teneatur* [illegible] & [illegible] ue [illegible] quer [illegible] pro[illegible] exerce[illegible] con[illegible] vel al[illegible] nde [illegible] is [illegible] & [illegible] uratio [illegible] en[illegible] rd [illegible] et m [illegible] E [illegible] ut La [illegible] quæ [illegible] da [illegible] onſuetud[illegible] [illegible] ad miniſtratione [illegible] are con[illegible] inter Clericos pauperes & [illegible] ſi [illegible] ntes. Hi non obſt[illegible] canonis [illegible] qualis prohibetur C[illegible] is ſufficient[illegible] aliquid [illegible] ad [illegible] quod [illegible] non ſit [illegible] um Canones [illegible] pro [illegible] ne [illegible] Eccleſiæ [illegible] quæ deſtinata ſunt ad [illegible] paupe[illegible] d[illegible] Cl[illegible] cis jam aliunde ſſicien[illegible] N[illegible] imoniam, dum C[illegible] nt [illegible] nec [illegible], tradi[illegible]

[illegible] onem [illegible] tur [illegible] am [illegible] o [illegible] n [illegible] & conſ[illegible] di[illegible] ceſ[illegible] m

QUÆSTIO LX[illegible]

[illegible] e, [illegible] temporale tanquam ſtipendium pro l[illegible] ga[illegible] di[illegible] miſſis

R[illegible] p. Po[illegible] nnos [illegible] tes Sacerdotes, item religi[illegible] ores [illegible] p[illegible] du[illegible] Superi[illegible] ex [illegible] tem [illegible] conſuetu[illegible] enſt n. 20 [illegible] & nd[illegible] de[illegible] ſt [illegible] Superiores de [illegible] & [illegible] re [illegible] be[illegible] & pro[illegible] temporale tit[illegible] honeſtæ [illegible] Clerici [illegible] ob c[illegible] atio[illegible] Supe[illegible] ac[illegible] m [illegible] medicinas [illegible] pec[illegible] aliæ [illegible]

recreationem, aliumque [illegible] conducentem [illegible] & [illegible] mine honeſtæ [illegible] veniam [illegible] uti & [illegible] gioſis dat [illegible] ad ſuam intentionem [illegible] R [illegible] 204. & [illegible]

QUÆSTIO [illegible]

An & qualiter poteſt [illegible] juriſdictionis, ſeu jur [illegible] ſit in textu [illegible]

REſp. [illegible]

[illegible]

QUÆSTIO [illegible]

[illegible]

His non obſtante praxi curiæ Romanæ exigentis pro diſpenſatione pecuniam, & quidem in majore quantitate, prout gravior eſt diſpenſatio; nam ex conceſſione Pontificis, qui eſt ſupra jus commune Eccleſiaſticum, expoſtulatur pecunia non in compenſationem diſpenſationis, & gratiarum, quæ conceduntur (hæc enim eſſet Simonia contra jus divinum) ſed in ſuſtentationem Pontificis ejuſque Officialium, quod juri divino conforme juxta dicta ſupra; vel etiam per modum mulctæ, dum rationabile eſt, cupienti exemptionem a lege communi imponi aliud onus, quo compenſetur illa difformitas a lege; vel ut ſollicitatio diſpenſationis, alias odioſæ, reddatur difficilior, ad reſtringendam nimiam illam facilitatem petendi diſpenſationes. Quod fieri poteſt ſaltem ex diſpenſatione Pontificis. Pirh. *loc. cit.* Zoeſ. *hoc tit. num.* 24 Suar. Leſſ. &c. Ordinarii vero etſi prædictis titulis ſeu cauſis temporale pro diſpenſatione exigere, aut ſolvendum conſtituere nequeant prohibente id ipſum ſpecialiter illis Trid. *loc. cit.* & *ſeſſ.* 22. *cap.* 5. in quo ſolus Papa, non Ordinarii diſpenſare poſſunt. Poſſunt tamen diſpenſato imponere eleemoſynam aliquam, ac præcipue ubi diſpenſatio ſupponit culpam diſpenſati, non tamen ſibi applicandam, ſed piis operibus, ut Abb. & Covar. *in cap. alma mater part.* 1. §. 11. *num.* 10. D. Thom. *loc. cit. a.* 2. *ad* 3. Rodriq. *in Summa cap.* 48. *num.* 4. Navar. *cap.* 23. *nu.* 102. quos citat & ſequitur Caſtrop. *cit. part.* 12. *num.* 11. Sed neque exigere a diſpenſato quid temporale poſſunt Epiſcopi, aliique, pro labore, quem neceſſe eſt impendere in executione diſpenſationum matrimonialium iis a Sede Apoſtolica commiſſarum; cum & idipſum ſub excommunicatione reſervata, & nullitate diſpenſationis in litteris commiſſionis iis interdici ſoleat, reſervata quarta parte ducati ſoli Notario pro examine teſtium ſumendaque informatione ſuper veritate narratorum in ſupplica, rebuſque aliis. Ita probabilius Nav. *l.* 1. *conſ. tit. de reſcript. conſil. ultim.* Zerol. *in prax. Epiſcop. part.* 2. *verſ. delegatus* §. 2. & *verſ. diſpenſatio* §. 1. Genuenſ. *in pr. archiepiſc. curiæ Neapol. cap.* 25. *num.* 13. Garc. *de benefic. part.* 8. *cap.* 1. *num* 12. Caſtropal. *loc. cit. num.* 12. Reiff. *hoc tit. n.* 217. contra Sanch. *de Matrim. l.* 8. *diſp.* 35. *nu.* 21. Salas *de LL. d.* 20. *ſect.* 10. *in fin.* ex ea ratione ſentientes contrarium, quod in dictis litteris non prohibeatur exigi & recipi ſtipendium laboris, ſed ſolum munera & præmia etiam ſponte oblata. Verum & horum nomine hoc loco venire ſtipendium & debitam pro labore mercedem explicant Farin. apud Caſtrop. *loc. citat.* & Garc. *loc. citat.* ubi pro hac ſententia varias Cardinalium, Concilii Trid. interpretum affert declarationes, in quibus etiam ſpecialiter derogatur conſuetudinibus in contrarium quibuscumque, etiam immemorialibus. Licet itaque ſit illicitum pro dicto labore recipere pecuniam tanquam ſtipendium, non tamen id prohibitum tanquam ſimoniacum, ſed ſolum tanquam turpe Lucrum, adſtruit Caſtrop. *l. c. n.* 53. *v. ſecundo adverte.* Quin & ibidem cum Garc. & Genuenſ. admittit nequidem id illicitum, ſi neceſſe eſſet Ordinarium, alioſque diſpenſantes exire a domicilio ſuo ad examinandos teſtes, verificanda narrata, uti & nullatenus illicitum eſt, ſi recipiatur pecunia pro ſtipendio laboris impenſi recipiendis teſtibus, aliiſque officiis præſtandis in expeditione diſpenſationum diſtinctarum a cauſis matrimonialibus.

4. Reſp. Ad quintum: Probabilius eſt, ſimoniam eſſe, & quidem juris divini, ſi Parochus pro aſſiſtentia matrimonii exigat aut recipiat pecuniam ut pretium aſſiſtentiæ, Suar. *cit. L.* 4. *cap.* 59. *circa fin.* Caſtropal. *cit. part.* 3. *num.* 5. Pirh. *hoc tit. num.* 37. Dato enim, aſſiſtentiam illam Parochi non eſſe actum juriſdictionis, eſt tamen ex inſtitutione Eccleſiæ annexa officio Parochi, aſſiſtitque is tanquam Miniſter Eccleſiæ, adeoque ſpectat ad Miniſterium eccleſiaſticum, & requiritur vi præcepti ad valorem contractus matrimonii, quatenus is Sacramentum eſt; ita AA. *cit.* adeoque longe aliter ibi præſens ac alii teſtes, quippe qui puto adſunt ad probandum matrimonium. Videtur nihilominus ſentire Caſtrop. evitari hanc ſimoniam conſuetudine recipiendi aliquid pro aſſiſtentia, dum dicit; ſi ex hac aſſiſtentia matrimonii, vel benedictione nuptiarum aliquod emolumentum, ſeu ſtipendium ſoleat Parocho evenire, poſſe illum nolle dare licentiam aſſiſtendi matrimonio, aut benedicendi nuptias, niſi ſibi emolumentum, quod ſperabat, compenſetur, cum tunc non petat pecuniam pro conceſſione licentiæ, ſed ut ſe indemnem ſervet; pro quo citat Sylv. *v. ſimon. a.* 8. §. *ſecundum.* Rodriq. *c.* 58. *a.* 10. Arag. *q.* 100. *a.* 2. *in fin.*

QUÆSTIO LXXVIII.

An Simoniacum ſit dare & recipere temporale tanquam pretium pro præſtito aut præſtando patrocinio, etiam ferendo teſtimonio in cauſis ſpiritualibus.

1. RESp. Ad primum negative: Nam etſi patrocinium illud, ſeu advocatio, uti & patrocinatio ſpectet ſuo modo ad complementum eccleſiaſticæ juriſdictionis, ut Caſtr. *l. c. n.* 14. non tamen eſt quid ſpirituale, nec a poteſtate ſpirituali, aut habente juriſdictionem ſpiritualem, qua tali profectum; & ita tenet idem cum Suar. *l. c. cap.* 53. *n.* 9. teſtans de praxi & conſuetudine totius Eccleſiæ, juxta *c. non ſane* 14. *q.* 5. Ubi ſine ulla diſtinctione cauſarum ſpiritualium & temporalium dicitur licere advocato patrocinium ſuum vendere.

2. Reſp. Ad ſecundum: In hoc non convenire AA. Nam ſimoniacum eſſe exigere pretium pro ferendo teſtimonio in cauſa ſpirituali, v. g. pro obtinendo beneficio, eo quod teſtificatione tali potius quam interceſſione paretur via ad beneficium, tradunt Abb. *in c. tua nos h. t. n.* 6. & *ibid.* Hoſt. & Felin. *n.* 4 item D. Anton. & Tabien. apud Caſtrop. *n.* 15. ipſo vero cum Suar. *nu.* 11. diſtinguit, dicendo, non eſſe ſimoniacum ex parte dantis, ſi nolenti teſtari veritatem detur pecunia ad obtinendum ab eo teſtimonium, quia illa datur ad redimendam vexam; quamvis teſtis accipiens hac ratione pecuniam, committat injuſtitiam niſi forte excuſetur propter laborem, aut incommodum aliquod, quod ei evenit ex teſtificatione compenſandum. Et hanc doctrinam tenere Theologos omnes ſecutos D. Th. 2. 2. *q.* 16. *a.* 4. *ad* 1. Et juriſperitos *in c.* 1. & *c. ſicut nobis de teſtibus.* Ex parte etiam recipientis & exigentis pecuniam pro teſtificatione veritatis, num committat ſimoniam, ſe dubitare ait, cum teſtificatio hæc, v. g. in lite obliqua beneficiali nihil ſit aliud, quam manifeſtatio & comprobatio juris, quod quis habet circa beneficium, quod munus informandi Judicem de veritate aſſumere non ſit ſimoniacum; idque etiam ſine dubio procedere, ſi pecunia exigatur non in commutationem teſtificationis, ſed in ſtipendium, cum id expreſſe nullo jure poſitivo vetetur.

QUÆSTIO LXXIX.

An Simoniacum ſit pro compenſanda interceſſione impenſa ad obtinendum alteri beneficium, ordinem, diſpenſationem, ſimilemve gratiam ſpiritualem, dare quid temporale?

RESp. Affirmative cum S. Bonav. *in* 4. *d.* 25. Gabr. *q.* 2. *a.* 3. *du.* 4. *circa finem.* Sylv. *v. ſimonia q.* 6. Tabien. *n.* 8. Nav. *c.* 23. *n.* 108. Soto *l.* 9. *q.* 7. *a.* 3. Suar. *l. c. nu.* 24. Leſſ. *cit. c.* 35. *du.* 8. *n.* 46. Caſtrop. *l. c. part.* 11. *n.* 4. aliiſque ab eo cit. *juxta c. ſtatuimus cauſ.* 1. *qu.* 1. & *c. præſentium cauſ.* 45. ubi inter ſimoniace ordinatos numerantur, qui pecuniam non quidem ordinanti, ſed interceſſori & mediatori ad conſequendos ordines dant. Ex ea etiam ratione, quod talis interceſſor & mediator, rogans & inducens Epiſcopum ad ordinem, aliumve collatorem ad beneficium conferendum eſt cauſa moralis iſtius collationis, adeoque, ſi ematur iſtiuſmodi cauſa moralis, ematur virtualiter ejus effectus ab ea dimanans. Nihilominus ſimoniam non eſſe, ſi detur temporale interceſſori tali pro ſuſcepto labore, adeundo ordinatorem vel collatorem, ab eoque recedendo, & in ſollicitatione apud illum interpoſita; vel pro damno, quod exinde paſſus interceſſor, modo munus ſeu datum non excedat æſtimationem iſtius laboris & damni, tenent Nav. Suar. Leſſ. Caſtrop. *ll. cit.* Item non eſſe ſimoniacum recipientem munus ob id ipſum, ſentit Suar. *c.* 53. *nu.* 17. Idem, ſive non eſſe ſimoniacum recipientem munus, de eo ſentit Suarez *c.* 53. *n.* 17. qui præciſe aſſumit munus informandi, ordinatorem vel collatorem de meritis ordinandi &c. cum in hoc gerat ſolum munus Advocati, quod tamen periculoſum ait Caſtrop. cum mediator ſæpe excedat munus informantis, aſſumendo officium exhortantis & excitantis, plus quam merita promovendi ſimpliciter repræſentata poſſent. Idem ſentit Suar. cum cæteris DD. de eo, qui præciſe pro aperiendo facilius aditu ad collatorem pro petendo ab eo beneficium daret aliquod munus; cum hæc ſpiritualia non ſint.

Digitized by Google

QUÆSTIO LXXX.

An ſimoniacum ſit pro precibus aut virtutis exercitio, aliove bono opere ſupernaturali exigere aut dare temporale, aut etiam ſub ſpe obtinendi temporale orationes offerre?

1. RESp. Ad primum affirmative: Si exigatur aut detur per modum pretii. Eſt commonis, & patet, cum preces, & dicta exercitia ſint quid intrinſece ſpirituale; ſecus eſt, ſi exigatur vel detur ut ſtipendium iis, qui ad hujuſmodi exercitia non tenentur; vel, ſi tenentur, non habent ſufficientes redditus ad honeſtam ſuſtentationem; vel, ſi habent, degunt in loco, ubi ita habet legitime præſcripta conſuetudo, & authoritate publica permittitur; ita tenent Suar. *l. 4. de Simon. c. 33. n. 5.* Gutt. *qq. can. l. 1. c. 29. a n. 15.* Caſtrop. *l. c. p. 9. n. 2.* Reiffenſt. *h. t. n. 218.*

2. Reſp. Ad ſecundum: Sicut non eſt ſimonia præſtare temporale ſub ſpe conſequendi ſpirituale; ſic quoque ſimoniacum non eſt præſtare ſeu offerre ſpirituale ſub ſpe obtinendi temporale, dum non habet pro fine ſeu motivo principali conſecutionem rei ſpiritualis, & dans ſpirituale pro motivo ſuo conſecutionem rei temporalis, (ſic enim uterque dans committeret ſimoniam) ſed uterque ſolum ſecundario ſperet, & per accidens intendat ille acquirere ſpirituale, alter temporale; ita Gl. *in c. cum eſſent h. t. v. promiſerat* Abb. & Barboſ. *ibidem num. 4.* Nav. *in man. c. 23. num. 102.* Sylv. *v. Simonia quæſt. 16. dicto 4.* Suar. *de relig. L. 4. cap. 45 num. 4.* dicens communem, Pirh. *h. t. n. 86.* Reiffenſt. *nu. 89. & 220.* Arg. *c. tua nos hoc tit.* Sicque habet conſuetudo univerſalis, ut detur Religioſis & aliis pauperibus Eleemoſyna ſpe obtinendi ab iis orationes & pia opera: Et econtra Religioſi offerant ſæcularibus ſuas preces, ſpe ab iis obtinendi temporalia, & hæc, etiamſi ſpes conſequendi ſpirituale aut temporale fuiſſet cauſa impulſiva ad dandum, ita, ut non fuiſſet datum ex alio motivo etiam principali, ex quo modo datum ſine dicta ſpe; cum fieri poſſit, ut Reiffenſt. *n. 103.* ex Navar. *l. c.* citante pro hoc D. Thom. *quodlib. 8. a. 2.* & Matron. *in 4. diſt. 25. qu. 1.* ut quis certum, cumque principalem ac præcipuum finem agendi habens, tamen non ageret, niſi ab alio minus principali fine ſeu cauſa, ad agendum excitaretur & impelleretur.

QUÆSTIO LXXXI.

An Simoniacum ſit pro ingreſſu & receptione in religionem exigere aut recipere temporale quid?

1. RESp. Primo: Pro receptione ad Religionem exigere vel recipere pecuniam, aliudve temporale tanquam pretium receptionis, eſſe ſimoniam ſaltem de jure Eccleſiaſtico, tenent Ugol *de ſimon.* Tabien. *l. 1. c. 4. §. 2. n. 16.* Archid. &c. & conſtare videtur ex textibus juris indiſtincte & univerſaliter prohibentibus, quid exigi aut recipi pro receptione hac *c. veniens de regul. c. non ſatis c. cum in Eccleſia c. quoniam c. audivimus h. t.* & *extrav. 1. inter comm* Quin & eſſe ſimoniam de jure divino, abſolute pronunciant Suar. *cit. l. 4. cap. 17. nu. 4. & 5.* Pirh. *hoc tit. num 38.* intelligendo id ipſum tam de receptione ad novitiarum ſeu probationem, & ſuſcipiendum habitum religionis, quia hic eſt in ordine ad recipiendum ad profeſſionem, quam ad profeſſionem; utraque enim hæc receptio eſt quid ſpirituale, tam ratione principii, quam finis, quippe receptio hæc procedit a juriſdictione & poteſtate ſpirituali, & tendit ad animarum & caritatis perfectionem, Nav. *l. 5. Conſ. conſ. 86. h. t. n. 2.* Similiter ſimonia eſt, perſonam ingredientem aliquid accipere temporale a monaſterio, ut ingrediatur, quia ſic dicta perſona vendit ſeu locat ſuum officium & miniſterium ſpirituale, Pirh. *h. t. n. 61. arg. c. quam pio c. 1. qu. 2.* Neque his obſtat moderna monaſteriorum, præſertim monialium conſuetudo & praxis ab ingredientibus pecunias exigendi, & deſuper paciſcendi; nam non exigitur aut recipitur pecunia pro admiſſione ad religionem tanquam pretium, ſed pro honeſta ingreſſi ſuſtentatione. Hinc

2. Reſp. Secundo: Abſque ſimonia, & licite ab admittendo ad religionem exigitur & recipitur pecunia, tanquam dos ingredientis, ad honeſtam illius ſuſtentationem, ſaltem, dum monaſterium minus bene fundatum, & aliunde inops eſt, & inſufficiens ad alendas in numero conſueto perſonas, Gloſſ. *in c. quoniam h. t. v. paupertatis.* Abbas *ibid.* & Barboſ. *n. 2* D. Thom. *in 4. diſt. 25. a. 3 quæſtiunc. 1.* Cajet. *ibid.* & *in ſumma v. excommunicat. c. 73.* Navar. *in man. c. 23. num. 106.* & *de reddit. Eccleſ. q. 1. monit. 62.* Sylv. *v. Simon quæſt. 15. d. 2.* Marchant. *tom. 3. tr. 10. tit. 6. quæſt. 10. concl. 2.* Leſſ. *cit. c. 35. dub. 12. num. 68.* Laym. *l. 4. tract. 10. c. 8. num. 39.* Caſtrop. *l. c. part. 9. num. 4.* Pirh. *hoc tit. num. 59.* Wieſtn. *num. 47.* Reiff. *hoc tit. num. 163.* dicens communem tam TT. quam Canoniſt. ex ea ratione, quod dicta ſuſtentatio nihil ſit ſpirituale, multoque magis licitum recipere, quod gratis & ſponte offertur pro neceſſaria ſui ſuſtentatione, Pirh. *n. 60.* Neque his obſtat, *c. quoniam hoc tit.* dum ibi tanquam ſimoniacum prohibetur, etiam ſub prætextu paupertatis, aliquid temporale exigere ab ingredientibus; nam prohibetur ſolum exigi ſub prætextu falſæ & fictæ paupertatis, ubi monaſterium vere pauper non eſt, ut cum Gloſſ. *in cit. cap.* Suar. *l. c. n. 14.* Leſſ. *l. c. num. 71.* Caſtrop. *l. c. n. 6.* Reiffenſt. *n. 164.* Neque Tridentin. *ſeſſ. 25. de regul. cap. 3.* dum dicit: in monaſteriis tam virorum, quam mulierum, bona immobilia poſſidentibus, ſive non poſſidentibus, is tantum numerus conſtituatur, ac impoſterum conſervetur, qui ex redditibus propriis monaſteriorum, vel ex conſuetis eleemoſynis commode poſſit ſuſtentari &c. Unde uti ex conſtitutione Clementis VIII. pro reformatione regularium edita, quæ incipit: *nullam omnino*; eſtque ejuſdem Papæ ſexta, eadem fere habet; recte inferri videtur, non poſſe ab eo, qui recipitur, ſaltem dum ejus receptione conſuetus perſonarum numerus non augetur, aliquid temporale pro ejuſdem ſuſtentatione exigi. Nam nomine conſuetarum eleemoſynarum, vel ſaltem aliarum *obventionum* (quo utitur Clemens) venire recte poſſunt dotes, aliaque bona temporalia, quæ ſive mulieres, ſive viri in religionem recepti pro honeſta ſui, aliorumque jam ibi præexiſtentium ſuſtentatione inopi monaſterio tribui (etiam ad exactionem) conſueverunt; ita Suar. *nu. 17.* Leſſ. *c. 39. num 12. in fin.* Caſtrop. *cit. num. 6.* Reiffenſt. *h. t. num. 168.* Neque ex eo, quod receptus media receptione acquirat jus, ex redditibus monaſterii ſuſtentetur, ſicut cæteri jam in eo præexiſtentes, ſequitur, eum admitti non poſſe cum pacto & onere ſolvendi propriam ſuſtentationem: Nam cum ex dicta admiſſione, ei debita non ſit integre ſuſtentatio, ſed ſolum pro facultate redditaum monaſterii, illique prius pure ſufficientes pro conſueto ſuorum religioſorum numero congrue ſuſtentando, reddantur inſufficientes, aucto hoc numero per receptionem novi religioſi, nil vetat pro ejus ſuſtentatione exigi pecuniam, ne illius ingreſſu graventur jam præexiſtentes diminuta & ſubtracta sibi congrua ſuſtentatione; ita quoad rem Caſtrop. *loc. cit. num. 5.* Sed neſcio, num hac ratione ſufficienter diluatur objectio pro caſu, quo in locum demortui unius ex præexiſtentibus religioſis, ſubrogatur alius, & ſic non augetur conſuetus numerus, & conſequenter redditus ad eos ſuſtentandos non reddantur inſufficientes.

3. Reſp. Tertio: In eo, an ſimoniacum ſit, ſuſtentationis neceſſariæ prætenſo titulo, exigere & recipere quid temporale a recipiendo in religionem, dum monaſterium opulentum eſt, aut ſaltem ita fundatum, ut quos recipit, ſufficienter ex ſuis præhabitis redditibus ſuſtentare poſſit, in eo, inquam, non conveniunt AA. Affirmat, & fuſe ſtabilit conando ſolvere objecta in contrarium Reiffenſt. *h. t. nu. 169.* citans pro hoc D. Thom. *2. 2. q. 100. art. 3. ad 4.* Marchant. *ubi ſupra concl. 4.* quin & *n. 170. & ſequent.* addit, non tantum eſſe ſimoniam de jure eccleſiaſtico, ſed & de jure divino, pro quo præter textus juris *cap. quoniam h. t.* & extravag. *ſane tit. eod.* citat Marchant. *n. 5.* Roderiq. *tom. 2. q. 49. a. 2.* qui dicit, ſic ſentire ferme omnes Canoniſt. Et rationem adducit, quod opulenta monaſteria, etiam monialium, temporale nihil exigere poſſint, titulo honeſtæ ſuſtentationis, nec titulus alius ſuperſit, unde neceſſe habeant exigere pro receptione, quod eſt ſimoniacum de jure divino, contra quod nulla conſuetudo præſcribere poteſt. Quin & dato, eſſe ſolum contra jus humanum, conſuetudo tamen talis ſit invalida & illicita, eo, quod jus *cit. extravag.* & *cap. veniens* ei reſiſtat, eamque reprobet tanquam deteſtabilem abuſionem & corruptelam; Contra quæ ſi opponas cum Pelliz. *tractat. 10. cap. 2. nu. 40.* in religione duo conſideranda, nimirum ipſum ſtatum religionis, & onus alendi ſuſceptum, & pro hoc licite exigi quid temporale; id aliter non diluit, quam dicendo, id nimium probare, nempe licitum quoque eſſe in monaſteriis quibuſcumque opulentiſſimis virorum, quod ipſum tamen admittent contrariæ ſententiæ AA. juxta mox dicenda. Quod, ſi opponas, quod opulenta monaſteria monialium exigere poſſint temporale quid, id ea habere ex privilegio & conceſſione Clement. VII. & declaratione Innocent. VIII. qua declaraverit ad tollendos monialium ſcrupulos in receptione earum nunquam committi ſimoniam, niſi exigendo temporale pro ingreſſu; ad id reſpondet: iſtiuſmodi conceſſiones & declarationes nullius eſſe efficaciæ, eo, quod non ſint, niſi vivæ vocis oracula, quin & quod talia ſint, non conſtare authentice; pro quo tamen non allegat, niſi unum ſui ordinis authorem Caſarubiam, Ad hæc;

omnia

omnia vivæ vocis oracula regularibus conceſſa (præſertim de quibus authentice non conſtat) eſſe abrogata, de quo infra ad tit. de privilegiis: vel ſi ea adhuc vigeant, non loqui, niſi de monialibus indigentibus, ſeu non habentibus ſufficientes redditus pro honeſta ſuſtentatione ingredientium; verum reſpectu earum non opus erat privilegio; vel denique concedere ſolum, & declarare Pontifices moniales exigentes ab ingredientibus temporale, non incurrere per hoc excommunicationem, aliaſque juris pœnas, cum concedere vel declarare non poſſint, non eſſe ſimoniam, ſi monaſteria opulenta exigant quid temporale ab ingredientibus, cum id, uti aſſerit, ſit ſimonia Juris Divini. Ac denique, ſi opponas, Monaſteria opulenta exigere poſſe temporalia a de novo ingredientibus, non tantum, ut aucto hac ratione Religioſorum numero augeatur cultus divinus, ſed & ut acquiſita augeant & conſervent, ne uti ingredientium dotibus acquiſitæ & auctæ divitiæ, iis ceſſantibus paulatim redigantur iterum ad paupertatem. Ad id, inquam, vix aliud reſpondet, quam non eſſe facienda mala, ut eveniant bona. Verum hoc ipſum exigi quid temporale a Monaſterio pro ſuſtentatione de novo receptæ, num malum ſit ſtante conſuetudine, eſt in Quæſtione. Quod quia plures negant, etiam docent contrarium: Nimirum non eſſe ſimoniacum, Monaſterium ſive virorum, ſive mulierum dives exigere quid temporale ab ingreſſuris. Sylveſt. *loc. citat. quæſt.* 15. Sotus *L.* 9. *quæſt.* 6. *art.* 2. Valent. *loc. cit. diſ.* 6. *quæſt.* 17. *part.* 2. Arag. *quæſt.* 100. *art.* 3. *verſ. ſi quid* apud Caſtropal. *loc. cit. num.* 4. quos ſequuntur Pirh. *hoc tit. numer.* 59. Wieſtner. *hoc tit. num.* 48. eo quod licet id vetuerint SS. Canones, paſſim tamen invaluerit, & toleretur conſuetudo, qua præcipue in Monaſteriis Monialium etiam divitibus nemo recipitur, niſi ſufficientem ad ſui ſuſtentationem afferat dotem, aut alia ratione ſit monaſterio proficua. Supponunt enim hi AA. id nunquam fuiſſe prohibitum de Jure divino, ſed ſolum Eccleſiaſtico, contra quod legitime præſcribi potuit, atque talem conſuetudinem damnari non poſſe ut corruptelam, vel irrationabilem, cum temporale non exigatur pro ſpirituali tanquam ejus pretium, ſed tantum requiratur tanquam conditio, ut dotem pro neceſſaria ſuſtentatione afferat recipiendus, ne monaſterium acceſſu novarum perſonarum gravetur, ſignanter adſtruit cum Leſſ. *cit. cap.* 35. *num.* 69. Suar. *cit. c.* 14. *num.* 18. Laym. *cit. cap. ultim. §.* 4. *num.* 39. Pirh. *loc. citat.* Ideoque hanc conſuetudinem tacito conſenſu Prælatorum Eccleſiæ ſcientium & tolerantium illam approbatam eſſe. Quamvis recte addat abuſus illos, qui fiunt circa apparatus & ſumptus conviviorum in ſuſceptione & profeſſione regularium, aliaque dona, quæ cum exactione ſeu pacto expreſſo vel tacito quaſi extorquentur, talemque conſuetudinem tanquam corruptelam reprobari *in cit. extravag.* ut notat Navar. *in tract. de reddit. Eccleſ. q.* 1. *monito* 62. *n.* 3.

QUÆSTIO LXXXII.

Qualiter in conceſſione ſepulturæ committatur, vel non committatur Simonia?

RESp. Hanc quæſtionem a me fuſe & accurate tractatam videre licet in foro Beneficiali *p.* 2. *qu.* 104. Videri quoque poteſt Caſtrop. *tr.* 17. *d.* 3. *p.* 8. *n.* 4.

QUÆSTIO LXXXIII.

An & qualiter committatur Simonia in Doctione & Promotione ad Doctoratum & Magiſterium?

1. RESp. Primo: Pro Officio Doctionis ipſoque actu docendi ſcientias profanas, quales ſunt Juriſprudentia, Philoſophia, Matheſis, Rethorica, &c exigi & recipi poſſe pecuniam, aliave temporalia tanquam pretium, extra controverſiam eſt, ut patet, cum ipſæ ſcientiæ: adeoque & doctio & officium docendi ſint quid mere profanum. Proinde Quæſtio ſolum ſpectat doctionem Theologiæ & eorum quæ ad illam reducuntur. Hinc

2. Reſp. Secundo: Neque Simonia eſt recipere pecuniam pro officio docendi & interpretandi ſacram Scripturam, ſeclusa interpretatione, quæ fit inſtinctu Spiritus Sancti. Gloſſ. *in cap. vendentes cauſ.* 1. *quæſt.* 2. & *in c. qui ſtudet cauſ.* 1. *quæſt.* 1. *verſ. Sanitatis* & *in cap. quibuſdam* 37. *diſt.* v. *Magiſtri.* Adrian. *quodlib.* 9. *art.* 1. *in fin.* Soto *de Juſt. L.* 9. *quæſt.* 5. *art.* 1. & *quæſt.* 6. *art.* 2. *ad* 2. Leſſ. *L.* 2. *cap.* 35. *dub.* 13. *num* 80. Tolet. *in Summa l.* 5. *cap.* 88. *num.* 3. & 4. Suar. *L.* 4. *de Simon. c.* 7. *num.* 7 qui dicit communem & in ſcholis receptam. Eandem tanquam probabiliorem tenet Caſtrop. *tr.* 17. *d.* 3. *p.* 10. *num.* 2. addita ratione: quod hoc munus per ſe non ordinetur ad ſalutem animæ, ſed potius ad illuſtrandum intellectum in hac doctrina, non ſecus ac aliæ ſcientiæ naturales. Idem eſt de munere docendi Theologiam, ut vocant, ſcholaſticam; quia eſto, quod concluſiones talis Theologiæ procedant a principiis revelatis & fide divina creditis, fides tamen divina per accidens ſe habet ad hoc munus docendi, cum qui de tali principio dubitaret voluntarie, eodem modo docere eam poſſet, quo habens fidem Divinam, ita Caſtropal. *loc. cit.* Unde jam pro licentia docendi hanc Scientiam, ſeu pro habenda cathedra dare pecuniam, ſeu cathedram emere non eſſe Simoniacum, docent Innoc. & Abb. *in cap.* 2. *de Magiſtris.* Tabien. *verſ. Magiſter num.* 10. Suar. *loc. citat. cap.* 18. *num.* 14. Leſſ. *loc. cit. num.* 83. quos citat & ſequitur Caſtrop. *loc. cit. num.* 3. Sed neque id prohibetur *cap.* 2. *de magiſtris*, tanquam ſimoniacum, ſed ſolum ut ſimpliciter illicitum, quin & huic prohibitioni communi conſuetudine derogatum, dum paſſim in univerſitatibus fiunt fundationes, & dantur annua ſtipendia pecuniaria.

3. Reſp. Tertio: Neque eſt ſimoniacum, vendere gradum Magiſterii & Doctoratus in Theolog. Suar. *loc. citat. num.* 16. Leſſ. *loc. cit. num* 83. Caſtrop. *loc. cit. num* 4. & alii ab eo citati, eo quod ejuſmodi gradus ſint ſolum quædam approbationes publicæ de ſufficiente ſcientia ad docendum & conſulendum, cum aliquibus privilegiis, facultatibus, commoditatibus & honoribus omnino temporalibus. Sed neque his obſtat, ut cit. AA. quod inſtitutio & collatio hujuſmodi graduum ſit a Pontifice; cum etiam Pontifex poſſit aliqua inſtituere ad ſplendorem rerum ſpiritualium, quæ non eo ipſo ſint materia ſimoniæ, niſi ſpecialiter eorum venditio prohibeatur intuitu religionis, quod non fit in dictis gradibus. Neque quod inſigniti iſtis gradibus, ratione cathedræ aut beneficii, quod obtinent, aliave via obligentur ad docendum, ſi exigant pro doctione pretium pecuniarium; cum ea obligatio nihil ſpiritualis ei ſuperaddat, ſi id de ſe non habeat. Suar. *loc. cit. num* 17. Aragon. *quæſt.* 100. *a.* 3. *verſ. In eadem.*

4. Reſp. Quarto: Theologos dare, & exigere pro reſolutione caſuum conſcientiæ pretium, non eſt ſimoniacum, non ſecus ac ſimoniacum non eſt, Canoniſtas pro hujuſmodi reſponſis & conſiliis exigere pretium. D. Thom. *cit. q.* 100. *art.* 3. *ad* 3. Navar. *cap.* 13. *num.* 200. Suar. *loc. cit. cap.* 18. *a.* 19. & 20. quos citat ac ſequitur Caſtropal. *loc. citat. num* 5 contra Leſſ. *loc. cit. dub.* 13. *num.* 78. & 79. ex ea ratione, quod talis inſtructio ſit naturalis labore humano acquiſita, & de ſe ordinetur ſolum ad illuſtrandum intellectum, tollendamque ignorantiam ſecundum dicta paulo ſupra. His non obſtante, quod interrogans ſuas interrogationes, acceptaque reſponſa referat ad pacandam conſcientiam alioſque fines ſupernaturales, cum illius intentio non mutet actionem, quæ per ſe ad id non ordinatur.

5. Reſp. Quinto: Pro tradita doctrina Chriſtiana recipere pretium non eſſe ſimoniacum, tanquam probabilius tenet Caſtropal. *num.* 6. cum Ugol. *tab.* 1. *cap.* 10. *§.* 3. *num* 3. & Suar. *cit. cap.* 18. *in fin.* Si doceatur Chriſtianus ſolum ad juvandam memoriam & exercendam illam. Eſſe vero ſimoniacum, ſi tradatur ad confirmandum illum in fide, & operandum juxta illam, eo quod introductio talis, utpote ad finem ſupernaturalem ordinata, ſit opus ſupernaturale; idque a fortiore, ſi ſit inſtructio infidelis, ut ad fidem convertatur, & maxime facta in baptiſmo, cum ſit Miniſterium Eccleſiaſticum. Tradunt præter cit. AA. Leſſ. *l. c.* & Soto *l. c. q.* 7. *art.* 1. *in fine.* idque dicendum de concione habita ad infideles convertendos, fideles in fide conſervandos, incitandoſque ad operandum juxta illam. Idque quia eſt maxime ſpiritualis, tam ex parte finis, quam ex parte principii, cum concionatores ſint miniſtri Dei & loco illius ſubrogati. D. Thom. *l. c. a.* 3. *ad* 2. & ibi Cajet. Angel. *v. ſimonia num.* 9. Hoſt. *in ſumma l.* 6. *tit.* 5. Leſſ. *n.* 79. Suar. *cit. cap.* 18. *num.* 2. Caſtropal. *l. c. num.* 7. Plura de his ad *tit.* 5.

QUÆSTIO LXXXIV.

Donationes gratuitæ, an & qualiter ſint materia ſimoniæ?

1. RESp. Primo: Donationem rei temporalis etiam gratuitam ſeu abſque omni pacto & obligatione pro conſequenda re ſpirituali prohiberi poſſe ab Eccleſia ob reverentiam rerum Spiritualium, nec commutari videantur cum temporali, extra controverſiam eſt: Et ita expreſſe Cardenas *in criſi ſuper* 46. *propoſitiones damnatas ab Innocent.* XI.

Digitized by Google

diſſert. 27. cujus rationem vide apud me *in foro beneficiali n.* 3. *q.* 7. 46. Atque ita a ſi talis donatio fiat ſtante prohibitione, Peccari contra religionem, adeoque ſimoniacum, tenent Suar. *Tom.* 1. *de relig. L.* 4. *de Simon. cap.* 40. *a num.* 5. apud Caſtrop. *loc. cit. p.* 5. *num.* 1. Carden. *l. c. num.* 74. Quæ in contrarium opponi poſſunt, vide diluta a me *loc. cit. a.* 3. & 4. Caſtrop. tamen *num.* 6. inquit ſe nullam donationem talem gratuitam intuitu religionis prohibitam aut ut ſimoniacam damnatam invenire (de quo vide me *l. c. nu.* 5.) uti nec onerosam, quæ emptio & venditio non ſit extra materiam beneficialem; & in foro conſcientiæ, & in foro externo, quomodocunque donatio fiat cum onere dandi ſpirituale, niſi ab Eccleſia ſit approbata, præſumatur fieri pro ſpirituali in commutationem illius, & ut ſimoniacam puniri. Porro ex quibus in dubio, utrum donatio ſit mere gratuita, an vero per modum pretii aut compenſationis colligatur, vide apud me *l. c. num.* 6. Ad illud etiam, quod præcipue in contrarium affertur ex Trid. *Seſſ.* 21. *c.* 1. *de reformatione*; ubi ait: *Quoniam ab Eccleſiaſtico ordine omnis avaritiæ ſuſpicio abeſſe debet, nihil pro collatione quorumcunque ordinum, etiam clericalis tonſuræ, nec pro literis dimiſſoriis, aut teſtimonialibus, nec pro ſigillo, nec alia qualicunque de cauſa etiam ſponte oblatum, Epiſcopi aut alii collatores & eorum miniſtri quovis prætexta accipiant*; ad illud, inquam, dicit cum Suar. *tom.* 5. *in* 3. *part. diſp.* 31. *num.* 23. *in fine* & Leſſ. *loc. cit. dub.* 30. *num.* 61. *in fine*, ex mente Concilii non committi ſimoniam per tales donationes etiam de Jure Eccleſiaſtico, cum ſolum prohibeat tanquam affectum avaritiæ, ut patet ex principio hujus decreti. Et licet poſtea addat Concilium, contrarias conſuetudines favere ſimoniacæ pravitati, non eſſe ſatis, ut ſit ſimonia. Ad hæc decretum hoc non intelligendum de iis, qui obtento jam ordine aliquid dant ſpontanee, aut quaſi coacte, ut obtinere poſſint literas dimiſſorias, quia talis datio non procedit ex ambientis petitione; ſed de dantibus ſpontanee ante Ordinum ſuſceptionem, deque illis, qui poſtmodum ex obligatione antecedente donant tradit Caſtrop. *l. c. n.* 2. citans pro hoc Leſſ. *l. c. n.* 62. Salzedo *in pract. crim. c.* 27. & alios. Idemque eſſe, ſi quid coacte det pro admiſſione ad profeſſionem, quia videtur eſſe quædam redemptio vexæ, ut Rebuff. *tit. quot modis benef. acquir. n.* 13. Garc. *de benef. p.* 8. *c.* 1. *n.* 493. quibus favere dicit Suar. *de relig. tom.* 1. *l.* 4. *c.* 48. *q.* 11. Ac denique cum eod. Leſſ. tenet accipientes excuſari poſſe conſuetudine, quæ, etſi corruptela videatur ob ſpeciem mali, talis tamen non ſit, quamdiu non exigitur temporale in commutationem ſpiritualis. Et licet talia ſtatuta & cõſuetudines etiam immemoriales eo tempore exiſtentes aboleverit, non tamen irritaverit denuo naſcituras, ubi tempus requiſitum ad conſuetudinem contra legem canonicam compleverint.

2. Reſp. Secundo: ſimoniacum eſt dare temporale pro ſpirituali tanquam gratuitam compenſationem illius, ut conſtat ex damnata ab Innoc. XI. hac propoſ. *dare temporale pro ſpirituali non eſt ſimonia, quando temporale ſit ſolum gratuitam compenſatio.* Hanc *Quæſt.* a me ex profeſſo tractatam v. *in foro benefic. part.* 3. *q.* 745. Ubi etiam, qualiter talis donatio compenſativa diſtinguatur a donatione ſimpliciter gratuita. Item an committatur ſimonia per communem illum modum & praxin, qua ſollicitantes & rogantes pro re aliqua ſpirituali uti ſolent dicendo: dignetur eſſe memor mei, vel, quæſo, conſerat aut procuret mihi hoc beneficium, exhibebo me gratum; non ero ingratus; promitto me futurum gratum; confide in me; ſum vir honeſtus.

QUÆSTIO LXXXV.

An & qualiter circa jus percipiendi decimas Eccleſiaſticas committatur, aut non committatur Simonia.

RESp. Jus decimarum Eccleſiaſticarum proprie & formaliter & ſecundum primariam inſtitutionem ſumptum, quatenus nimirum in titulo ſpirituali fundatum vendi aut permutari nequit ſine ſimonia. Laym. *Th. Mor. l.* 4. *tr.* 6. *c.* 6. *an.* 2. juxta communem, arg. *c. ult. de rer. permut.* Secus eſt de eo materialiter ſumpto pro ſola utilitate fructuum percipiendorum præciſa a ſpirituali jure, quod vendi, locari, aliterve permutari, etiam laicis prohibitum non eſt, utpote quod ut tale temporale, & æſtimationem recipit, quod qualiter fiat, vide apud me *in foro benef. p.* 2. *q.* 674. *&c. & pluribus qq. ſequent.*

CAPUT TERTIUM.

Qualiter Simonia committatur in Materia Beneficiali?

QUÆSTIO LXXXVI.

Qualiter committatur circa Jus Patronatus.

RESp. Ad hoc reſponſum a me *in foro benef. p.* 2. *qu.* 27. ubi, quod, cur ſcholiſm ſeu ſecundum ſe ſumptum vendi non poſſit, & quod in tali venditione committatur ſimonia. Item *ibid. q.* 67. quod Jus-Patronatus reale, ſeu annexum v. g. caſtro, per ſe & ſolitarie vendi non poſſit ſine ſimonia. Item *p.* 2. *q.* 102. *nu.* 9. ubi, quod commiſſa ſimonia in ejus ceſſione, donatione, venditione non tantum trãslatio Juris Patronatus impediatur, ſed etiam amittatur ſeu extinguatur. Item *p.* 3. *q.* 439. *n.* 3. ubi quod circa Jus patronatus committatur ſimonia propter inſeparabilem connexionem, quam habet cum Jure ſpirituali ipſius tituli beneficialis. Vide quoque Caſtrop. *tr.* 17. *d.* 3. *p.* 14. Ubi *nu.* 1. quod Jus Patronatus pretio vendere ſeu transferre ſit ſimonia Juris Eccleſiaſtici, & *nu.* 2. ubi tanquam probabilius cum Gl. *in c. piæ mentis* 16. *q.* 17. & Leſſio *c.* 35. *du.* 22. *n.* 128. & Suar. *tom.* 1. *de relig. l.* 4. *c.* 28. *n.* 7. cenſet & probat eſſe quoque ſimoniam Juris Divini.

QUÆSTIO LXXXVII.

An & qualiter in præſentatione ad beneficia committatur Simonia.

RESp. Videri poſſe me de hoc *in foro benef. p.* 2. *q.* 100. *nu.* 3. Ubi, quod ſimoniacum ſit, dum datur vel promittitur temporale quid pro præſentatione, præter quod in fundatione conſtat eſſe impoſitum; idque, etiamſi detur præſentato ignorante; ſecus tamen, ſi fiat ſub conditione ſeu onere dicendi miſſas, etſi hoc onus ſpectaret ad præſentantem.

QUÆSTIO LXXXVIII.

Qualiter committatur vel non committatur Simonia in electione & poſtulatione.

1. RESp. Primo: committitur Simonia in electione & poſtulatione tam ad prælaturas, quam ad alia beneficia ab eo, qui etiam cæteroqui digniſſimus, per ſe vel per alium offert dat aut præſtat temporale cum expreſſo aut tacito pacto, aut conditione, vel ex hoc motivo, ut ei in electione vel poſtulatione detur votum ad beneficium vel Prælaturam Eccleſiaſticam, idque etiamſi ex ſola gratitudine promittatur: eſt enim quodcumque beneficium Eccleſiaſticum quid ſpirituale, ſive conſideretur ut officium Jus & Obligatio ad obeundas aliquas functiones ſpirituales, ſive ut Jus percipiendi redditus temporales ratione officii ſpiritualis, quod vi beneficii præſtatur; quod jus licet in ſe ſit quid temporale, quia tamen dicto officio ſpirituali annexum eſt, ſpirituale reputatur, & hinc etiam ut tale vendi nequit ſine ſimonia, Argum. *can.* 2. & *ſeq. cauſ.* 1. *quæſt.* 3. *cap. querelam hoc tit.* & *cap.* 7. *de tranſactionib.* Quæ non evitatur, etiamſi quis dicat, ſe officium & Jus ſpirituale gratis dare, & ſolum vendere ſeu dare pro temporali, Jus percipiendi redditus temporales, prout conſtat ex *cap.* 7. *cauſ.* 1. *quæſt.* 3. Ubi & ratio aſſignatur his verbis: *Quia quiſquis horum alterum vendit, ſine quo nec alterum provenit, neutrum invenditum derelinquit.* Variis itaque modis committitur ſimonia, & quidem primo, ſi pro electione particularis perſonæ, etiam digniſſimæ, detur pecunia;

nia; cum tunc emmatur actio ſpiritualis, nempe electio ipſumque beneficium. Leſſ. *cit. c.* 35. *n.* 12 Pirb. *h. t. n* 87. Secundo, ſi duo electores hac ratione conveniant: dabo tibi meum ſuffragium in hac electione, & tu dabis mihi tuum in electione alia. Sylv. *v. Simonia q.* 13 Azor. *p.* 3. *l.* 12. *c.* 3. *q.* 7. Pirb. *l. c.* Tertio ſi pro ſuffragio dando in electione promittatur alteri beneficium vel officium, arg. *c. de hoc h. t.* & *ibi* Barb. *num.* 3. Azor. Pirh. *ll. cit.* Quarto Simoniacum eſt, dare pecuniam alteri, ne conſentiat in electionem alicujus digni; cum Simonia committatur non ſolum, ſi detur ſpirituale pro temporali, ſed etiam ſi omittatur ſpirituale pro commodo temporali. Gl. *in c. nemo h. t. v. relatum.* Abb. *ibid. n.* 2. Pirb. *l. c.* Quinto poſt electionem & poſtulationem committitur Simonia, ſi detur vel promittatur temporale pro confirmatione obtinenda, vel ne contradicatur electioni, vel ne electio impugnetur ab aliquo, qui juſtam impugnandi vel contradicendi cauſam habet. Immunis tamen eſt a Simonia, qui dat aut promittit temporale ne eligatur indignus aut minus dignus. Leſſ. *l. c. du.* 19. *num.* 117. Nav. *in man. c.* 25. *n.* 102. *v.* 8. Azor. *l. c.* Caſtr. *l. c. p.* 20. *n.* 8. Reiff. *h. t. n.* 145. Cum in tali caſu non detur temporale pro ſpirituali, ſed ne ſpirituale indigne & male conferatur. Licitumque ſit per temporale redimere vexam injuſtam factam Eccleſiæ. Cenſent nihilominus Azor. Leſſ. *ll. cit.* Reiff. *n.* 146. committi Simoniam ab eo, qui dat temporale, ut neglecto minus digno, aliquis in ſpecie, etſi digniſſimus, eligatur, cum hac ratione jam detur temporale pro ſpirituali, nempe pro electione certæ perſonæ.

2. Reſp. Secundo: In eo, num ſi per tertium Simoniace procuratum votum, promittendo, dando, aut præſtando temporale ignorante illo, pro quo procuratum, electio tota ſit irrita, cæteris legitime eligentibus, in eo, inquam, non videntur convenire AA. Affirmativam juxta expreſſum textum *c. nobis h. t.* tenent *in cit. c.* 10. Andreæ *n.* 1. Aochor *not.* 2. Carden. *q. ult.* Barb. *n.* 2. Pagn. *n.* 3. 4 & 16. Socin. *not.* 1. Nav. *in man. c.* 23 quos ſequitur Reiff. *h. t. nu.* 136 & *n.* 137. cum hac tamen Limitatione, niſi a tertio procuratum votum Simoniace fraudulenter in præjudicium illius, pro quo procuratum, ea ea ratione, quod etſi electus in vi talis voti non ſit in culpa, electio tamen ſit vitioſa, & in forma electionis ſit peccatum, dum non omnes elegerunt legitime, ſed unus aut alter Simoniace, prout etiam decidit Rota apud Parin *de. iſ.* 22. Unde etiam hi AA. & in ſpecie Reiff. *cit. n.* 137. aſſeverant audacter plures revera electiones Epiſcoporum, Præpoſitorum aliorumque Prælatorum, nec non Canonicorum, & beneficiatorum, quæ per electionem conferuntur, fuiſſe nullas, dum vacantibus Eccleſiis præſertim cathedralibus mittuntur & deputantur a magnis Principibus aliisve, qui promittendo offerendo uni vel pluribus eligentibus obſequia ſua, aut gratias temporales præſtandas ipſis eligentibus aut etiam familiæ eorum aut conſanguineis ſollicitant, procurant & obtinent vota pro hoc vel illo, quem hujuſmodi Princeps electum cupit. Idem dicunt de Parentibus, conſanguineis, aliiſve, qui deſiderantes alicujus certi electionem aut poſtulationem, promittendo, dando, præſtando temporale quid, unum vel plura vota pro illo procurant, ajuntque, eos non tantum malitioſe, ſed & imprudentiſſime agere, cum præter Simoniam, quam tam ipſi, quam eligentes committunt, ſint cauſa nullitatis electionis, & conſequenter ut is, pro quo ita laborant, beneficium, v. g. Epiſcopatum acceptare non poſſit, & ſi ipſo facto acceptet, acceptatio ſit nulla, fructuſque nulliter percipiat, ac ita in continuis peccatis mortalibus, evidentiſſimoque æternæ damnationis periculo verſetur, donec fructus perceptos reſtituat, beneficiumque dimittat. Ad hæc talem electionem ſolere triſtiſſimos eventus ſecum contrahere, Eccleſia ſub tali nulliter electo adeoque falſo Paſtore exiſtente. Ad quæ proinde grandia mala avertenda, Eccleſiæ nonnullæ (& in ſpecie cathedralis Friſingenſis teſte Reiff. *h. t. n.* 139.) provide ac ſancte ſanciverunt, quod eligentes ante electionem ſe obſtringere debeant juramento de non dando ſuffragium ei, qui directe vel indirecte prece vel pretio electionem vel præſentationem ſui attentavit. De cætero præſcindendo a tali ſtatuto, de jure communi prohibitum non eſt tanquam Simoniacum, per ſe vel per alium rogare electores ut hic præ alio eligatur ad Epiſcopatum &c. & hos ad dictas preces eum eligere. Uti etiam Simoniacum non eſt, ſtante dicto ſtatuto ad preces Candidati aut alterius illum eligere. Sed neque de jure communi prohibitum eſt, Principes & Magnates alioſve informare aut informari facientes electores, eiſque demonſtrare merita & qualitates certi alicujus eligendi, aut etiam merita domus ſeu familiæ, ex qua talis eſt oriundus. Item demonſtrare, quantum interſit, hunc præ alio eligere, cum etiam ad ſatisfaciendum gratitudini antidorali poſt acceptum temporale conferre ſpirituale licitum ſit, modo in his omnibus abſint promiſſiones aut minæ factæ eligentibus, aut eorum familiis, conſanguineis, familiaribus.

Econtra nihilominus tenet Caſtr. *l. c. p.* 20 *n.* 3. *in fin* citans pro hoc Abb. *in c. ſuper de off. deleg. n.* 33. Suar 5 *tit. in* 3 *p. d.* 14. *ſ.* 2. Rodriq. *in ſum. tit.* 2. *c.* 59. *n.* 6. *concl.* 3. Garc. *de benef. p.* 5. *c.* 5. *n.* 74 nulla tamen ratione aut citato juris textu: in caſu, quo Electorum unus aut plures dederunt votum ſuum Simoniace alicui; major tamen & ad canonicam electionem ſufficiens numerus eundem legitime & abſque Simonia elegit, electionem eſſe validam. Quam ſententiam eſſe contra torrentem DD. præcipue ſcribentium *in cit. c. nobis* ait Reiff Quin & citatos a Caſtr. Abb. & Garc. *ll. cit.* non loqui de Simonia: aliis vero locis, nimirum Abb. *in c. nobis not.* 1. Garc. *p.* 8. *c.* 1. *n.* 10 & *ſeq.* expreſſe docere electionem Simoniacam, & nullam eſſe, ſi vel uni dumtaxat temporale detur pro voto.

QUÆSTIO LXXXIX.

An & qualiter committatur Simonia in collatione beneficiorum.

Reſp. Collationem beneficii eſſe materiam Simoniæ, jam fere conſtat ex dictis. Committitur autem variis modis: Primo in genere, dum temporale promittitur, datur, præſtatur ex tacito vel expreſſo pacto, conditione aut motivo, ut ſibi vel alteri conferatur beneficium, & econtra ſi conferatur ſpe beneficium, ut detur vel præſtetur temporale. Secundo, ſi collatio fiat ſub ſpe, caſu quo conſecutio beneficii per dationem temporalis aut econtra principaliter intendatur, ſecus ſi per dationem illam intendatur quid aliud Tertio ſi pro collatione promittitur temporale, vel econtra titulo gratitudinis promittitur ſpirituale. Secus ſi poſt collationem abſque ullo antecedente pactu datur temporale, vel poſt acceptum temporale datur beneficium ex pura gratitudine ad ſatisfaciendum obligationi antidorali. Quarto ſi detur pro precibus aut recommendatione interpoſita apud collatorem in ordine ad obtinendum ab eo beneficium; Secus, ſi detur pro ſimplice informatione ſuper meritis & utilitate candidati reſpectu talis Eccleſiæ, vel etiamſi detur pro procuratione audientiæ candidato apud collatorem. De cætero ſimoniam directam & inductivam pœnæ non committit, qui temporale ficte ſine animo dandi promittit, uti nec, ſi intuitu conſanguinitatis, aut metu mali temporalis beneficium conferatur. Ita fere Reiff. *n.* 148.

QUÆSTIO XC.

An & qualiter committatur Simonia in permutatione beneficiorum.

1. Reſp. De hoc me videri poſſe *in foro benef. p.* 3. *q.* 87. *nu.* 2. Ubi, quod in permutatione beneficiorum inæqualium quoad fructus, dignitatem, juriſdictionem conjunctam beneficio, dum inæqualitas compenſanda per aſſignationem alicujus penſionis, ſpectari citra ſimoniam non poſſit, conditio dignitatis, poteſtatis, juriſdictionis, ſimiliſve juris ſpiritualis, ſed ſola quantitas fructuum, vel aliorum emolumentorum ſpiritualium ex beneficio provenientium, ut Azor. *p.* 2. *l.* 7. *c.* 29. *q.* 15. Leſſ. *l.* 2. *c.* 35 *n.* 100. Item *eadem q. n.* 3. Ubi quod pactum initum inter permutantes, quo alter propria authoritate reſervat ſibi fructus excedentes ſui pinguioris beneficii permutati, aut penſionem pro adæquatione fructuum, ſit ſimoniacum. Ut Navar. *l.* 5. *de Simon. conſ.* 30. *n.* 3. Suar. *l.* 4. *de relig. c.* 34. *n.* 9. Chok. *de permut. p.* 3. *c.* 7. *n.* 1. contra *n.* 101. Sylv. Sot.

2. Quibus adde primo, nullam dari permutationem ſimoniacam extra materiam beneficialem, ſeu niſi beneficium cum beneficio, vel niſi res ſpiritualis cum re ſpirituali beneficio ei nexa permutetur. Gl. *in c. fin. de pactis v. teſſars.* Abb. *in c ſtatuimus de tranſact. n* 5. Leſſ. *l. c. n.* 31. Caſtrop. *l. c. p.* 15. *n.* 1. Suar. *l. c. c.* 30. *n.* 5. Wieſtn. *h. t. n.* 26. contra Richard *in q. d.* 25. *a* 3 *q.* 1. Palud. *ead. d. q.* 2. *nu.* 15. ex ea ratione, quod ſpirituale reſpectu alterius ſpiritualis aut ſpirituali annexi ſit ejuſdem ordinis, & non improportionatum, adeoque unum pro altero dari poteſt, abſque eo, quod unum reſpectu alterius rationem pretii ſimoniaci habeat; ſic itaque ſacræ reliquiæ inter ſe, una functio ſpiritualis pro alia, vaſa & veſtes ſacræ pro aliis propria authoritate dari, & commutari poſſunt citra ſimoniam. His non obſtantibus *c. quam pio* 1. *q.* 2. *cap. ſuper eo de tranſact. c. cum pridem & c. fin. de pactis.* Quibus generaliter prohibetur omnis pactio, quæ pro ſpiritualibus conſequendis fit. Cum citata jura intelligenda ſint tantum de pactionibus turpibus, quales extra materiam beneficialem ſunt, quæ fiunt inter rem ſpiritualem & temporalem. Ita Abb. *l. c.* Gonz. *in cit. c fin. n.* 8 Leſſ. Caſtrop. Wieſtn. *ll. cit.* Sot. *l.* 9. *q.* 5. *in fin.*

3. Secundo, quod ſimoniacum non ſit, nec illicitum, ante conſenſum Prælati partes tractare inter ſe de permutatione,

Digitized by Google

etiam ſub onere penſionis, & ſe viciſſim obligare, ſi ſuperior conſenſerit, cum hæc obligatio non ſit permutatio, ſed via ad illam, neque ſit pactio abſoluta, ſed conditionata, quæ effectum non habet, quouſque ſuperior conſentiat, Frid. de Senis *de permut. benef. quæſt.* 58. *num.* 64. & 65. Cardin. *in cap. quæſitum de rer. permut. quæſt.* 59. *num.* 23. Valent. 2. 2. *diſp.* 6. *quæſt.* 15. *part.* 3. Pariſ. *de reſignat. benef. l.* 6. *quæſt.* 2. *a num.* 8. Suar. *L.* 4. *de Simon. cap.* 3. *a num.* 7. Leſſ. *de juſt. l.* 2. *c.* 35. *d.* 5. *n.* 92. Caſtrop. *tr.* 17. *d.* 3. *p.* 15. *n.* 3.

4. Tertio, quod permutatio beneficiorum & cujusvis juris ſpiritualis concernentis beneficia, facta authoritate privata ſit illicita & ſimoniaca jure eccleſiaſtico, *cap. majoribus de præbendis cap. ultimo de pactis cap. quæſitum de rerum permutatione* & ibi Abb. & Hoſtienſ. item Rebuff. *in pract. part.* 3. *de rerum permutat. num.* 52. Redoan. *de Simon. part.* 3. *cap.* 3. *num.* 3. Ugol. *tab.* 1. *cap.* 17. Valent. *loc. citat. quæſt.* 26. *part.* 3. Suarez *loc. cit. cap.* 31. *num.* 8. Caſtropal. *loc. cit. num.* 3. contra Gloſſ. & Innoc. *in cit. cap quæſitum* docentes, poſſe præbendas ejusdem Eccleſiæ & rationis privatim permutari. Eſtque talis actus permutationis nullus: unde non poſſunt permutantes beneficium propria authoritate retinere, quamvis ipſo facto ea non amittant; poteſt tamen Superior eos in pœnam commiſſi criminis privare per ſententiam beneficiis; juxta *cap. cum olim de rerum permutat.* ita tenent Leſſ. *loc. cit. d.* 17. *n.* 100. Garc. *de benef. p.* 11. *c.* 4. *n.* 6. Caſtrop. *l. c. num.* 4. Ubi etiam, quod privata authoritate permutantes, non incurrant cenſuram juxta probabilem.

5. Quarto, quod nomine ſuperioris (cujus conſenſus neceſſario requiritur ad permutationem ſine Simonia faciendam, juxta *cap. quæſitum* & *cap admonet de rerum permutat.*) veniat non tantum Epiſcopus, qui dignitatem, ſed etiam, qui ſolum juriſdictionem Epiſcopalem habet, ut Capitulum ſede vacante, Gloſſ *in clem. unic. de rer. permut. v. concedatur*. Card. *ibid. quæſt.* 12. Rota *ad tit. de rer. permut. deciſ.* 5. & 6. in novis Suar *l. c. c.* 32. *n.* 11. Caſtrop. *n.* 5. quin & de præſcripta conſuetudine Prælatos alius carens juriſdictione Epiſcopali, Suar. *l. c.* Leſſ. *c.* 34. *du.* 36. *nu.* 196. Caſtrop. *l. c.* Quin & præſcindendo a tali conſuetudine, poſſe permutationes ſine conſenſu Epiſcopi approbare Prælatum, ad quem ſpectat collatio beneficiorum permutandorum, tenent Angel. *v. permutatio nu.* 5. Sylv. *e. eod.* 2. *q.* 2. Sotus *l* 9 *q.* 5 *a.* 2. & *q.* 7 *art.* 2. & ut vere probabile cenſent Suar. & Caſtrop. *ll. cit. arg. c. unic. de rerum permut. in* 6. dum ibi dicitur: quod approbatio & conſenſus Epiſcopi requiratur in permutatione beneficiorum, quæ ipſe conferre poteſt, non in aliis.

6. Quinto, quod injuſtum & Simoniacum ſit, Epiſcopum aliumve Prælatum præter ſummum Pontificem (qui id poteſt, quia poteſt jus percipiendi fructus a ſpirituali ſeparare) concedere facultatem, aut conſentire, ut permutaturus beneficium ſuum pinguius cum tenuiore pro exceſſu hoc exigat pecuniam, aut quid temporale, Gloſſ. *in cap. cum pridem de pact.* Leſſ. *l. c. num.* 104. §. *ad hoc*. Suar. *l. c. a nu.* 10. Caſtrop. *l. c. p.* 16. *n.* 1. apud quem *ibidem* vide, qualiter his non obſtet *cap. ad quæſt. de rerum permutat.* Sed neque de conſenſu Ordinarii poſſe inæqualitatem fructuum ſpiritualium v. g. decimarum, primitiarum, oblationum, annexorum beneficio pinguiori, compenſari in permutatione illius cum tenuiore per impoſitam huic penſionem; contra Gigas *de penſion. quæſt.* 6. Zerol. in praxi Epiſcopali *part.* 2. *verſ. penſio num.* 1. Gonz. *ad reg.* 8. *cancell. gl.* 5. *num.* 27. Roman. *tract. de penſion. c.* 15. *n.* 10. Navar. *conſ.* 43. *de Simon. num* 4. Delphinas *de jurepatr. L.* 1. *quæſt.* 18. *num.* 186. Docent Garcias *de benefic. part.* 1. *cap.* 5. *num.* 341. Suar. *loc. cit. num.* 16. Valent 2. 2. *diſp.* 6. *part.* 3. *in fin.* Rodriq. *tom.* 2. *ſum. cap.* 65. *num.* 6. Aragon. *quæſt.* 100. *a.* 4. *verſ. eſt aliud* quos citat & ſequitur Caſtropal. *loc. citat. num.* 3. ex ea ratione, quod Epiſcopus beneficia conferre nequeat cum diminutione, quod faceret conſentiendo imponi penſionem. Ad hæc, ut valeat; conſuetudo hujuſmodi facultatem denegaverit Epiſcopis. Unde etiam Simoniacum eſt, patres inter ſe abſque ordine ad conſenſum Pontificium convenire, ut unus, ſcilicet, cui facta eſt reſignatio, integre ſolvat expenſas bullarum pertinentium ad utrumque; quia in tali pactione exigitur a reſignatario aliquod onus pretio æſtimabile, quod de jure non ineſt, cum de jure proprias bullas ſolvere teneatur, Garc. *de benef. p.* 11. *c.* 3. §. 2. *n* 147. Navar. *l.* 5. *conſ. tit. de Simon. conſ.* 50. & 51. Pariſ. *de reſign. l.* 14. *q.* 7. *n.* 9. Suar. *l. c. n.* 19. Caſtrop. *l. c. num.* 5.

QUÆSTIO XCI.

Qualiter ſimonia committatur in reſervatione, ceſſione, & translatione penſionum?

1. **R**Eſp. Videndum me de hoc *in foro benefic. p.* 3. *quæſt.* 435. ubi, quod factum Papæ tollat vitium Simoniæ, etiam mentalis, etſi ante reſignationem reſignans & reſignatarius tractaverint & conſenſerint ſub beneplacito Apoſtolico de ſolvenda annuatim penſione; pro quo citantur Azor. *part.* 2. *l.* 7. *c.* 21. *q.* 1. Corrad. *p.* 2. *benef. l.* 5. *c.* 2. *num.* 1. Pariſ. *de reſign. l.* 6. *q.* 2. *n.* 67. item *p.* 3. *q.* 664. *n.* 4. ubi, quod ceſſio ſeu remiſſio penſionis facta a penſionario ad datam pecuniam, vel anticipatam ſolutionem citra beneplacitum Apoſtolicum ſit Simoniaca, pro quo citatur Card. de Luca *de penſ. diſc.* 5. *numer.* 3. & *diſc.* 68. *num.* 23. item *quæſt.* 665. ubi, quod extinctio penſionis taliter ſimoniace facta, præjudicet tam titulari, quam penſionario inducendo pœnas ſtatutas Simoniacis, & vacationem ſeu amiſſionem beneficii; citatur que pro hoc Card. de Luca *cit. diſc.* 5. *num.* 9 item *part.* 3 *q.* 619. ubi, quod licet penſionarius etiam habens a Papa poteſtatem transferendi penſionem, pro pecunia, tamen ut pretio transferre eam nequeat, &, ſi id faciat, committat Simoniam in ſententia ſentientium, penſionem eſſe rem ſpiritualem, abſque tamen, quod incurrat cenſuram.

2. Quibus adde primo, penſiones mere temporales, quæ etiam Laicis pro miniſterio temporali, vel etiam ob aliam juſtam cauſam aſſignari & competere poſſunt ex redditibus eccleſiaſticis citra titulum ſpiritualem, abſque Simonia vendi & redimi poſſe, cum non fundentur in titulo ſpirituali, nec ei ſint annexæ, ſed ab eo legitime ſeparatæ, nec ordinentur ad functionem ſpiritualem, Leſſ *L.* 2. *cap.* 35. *num.* 123. Suar. *l. c. c.* 26. *num.* 5. Laym. *L.* 4. *tract.* 10. *c. ult.* § 5. *num.* 46. *qu.* 3. Pirh. *h. t. n.* 96. Econtra penſiones proprie ſpirituales, ſcilicet quæ dantur in titulum beneficii, ad juvandum v. g. Parochum in officio ſuo, vocarique ſolent Capellaniæ, vel etiam ad ſerviendum tantum in choro, vel officiis divinis, utpote proprie dicta beneficia, quia fundata in titulo ſpirituali perpetuo, & canonice inſtituta. Item penſiones, quæ loco beneficii ad ſpirituale miniſterium dantur, v. g. Coadjutori, vel Vicario Epiſcopi, aut Concionatori, ſine Simonia vendi aut redimi non poſſe, Leſſ. *l. c. n.* 122. Suar. *l. c. nu* 19. & 20. Laym. *l. c. num.* 47. Pirh. *nu.* 97. quamvis ipſi fructus talium penſionum ad tempus vitæ talis penſionarii ab eo citra jus ipſum percipiendi, vendi & locari poſſint, Laym. Leſſ. Pirh. *ll. cit.*

3. Secundo: Penſiones mixtæ, nimirum quæ dantur Clericis, qua Clericis, ſeu ratione ſtatus clericalis, non ob miniſterium ſpirituale, ſed ob aliam cauſam, quia dantur v. g. Parocho ſeni, qui amplius Eccleſiæ deſervire nequit, vel pauperi Clerico ad ejus ſuſtentationem, vel ob reſignationem factam in favorem tertii ex natura rei, & de jure communi antiquo emi ac vendi poterant, cum in nullo titulo ſpirituali fundentur, aut ei annexæ ſint, neque ex eo, quod dentur intuitu ſtatus clericalis, aut præhabiti beneficii quidquam ſpirituale contineant, ſed ſtatus ille & officium præhabitum habeant ſe per modum conditionis, denturque, non ut ſtipendium ſeu merces miniſterii, utpote quod præteriit, ſed ut eleemoſyna quædam ſeparata a bonis beneficii, Leſſ. *n.* 126. Suar. *n.* 24. Pirh. *num.* 98. Nihilominus juxta ſtylum Curiæ Romanæ, & jure novo poſt decretum Pii V. iſtiuſmodi penſionum venditiones ut Simoniacæ prohibentur, Leſſ. *n.* 125. Suar. *l. c. num.* 7. *a.* 8. Laym. *num.* 48. Pirh. *l. c.* ſiquidem Pius V. annexuit iis officium B. V. & ita reſpiciunt miniſterium aliquod ſpirituale, ob quod dantur, Leſſ. Suar. Pirh. *l. c.* qui tamen tenent, poſſe eas redimi pecunia, quia ſic temporale pro ſpirituali non commutatur, ſed ſolum extinguitur onus aliquod, ſeu obligatio temporalis, ſolvendi aliquam pecuniam: vide de his pluribus cit. AA.

QUÆSTIO XCII.

An & qualiter committatur Simonia in reſignatione beneficiorum?

REſp. Materiam hanc de Simoniaca reſignatione beneficiorum tractatam a me fuſe & accurate *in foro beneficiali part.* 3. *quæſt.* 723. & *ſeq. quæſt. uſque* 758. ubi *Quæſt.* 723. An reſignatio facta ſimoniace, & inde ſecuta collatio beneficii reſignati ſit nulla ipſo jure? *Quæſt.* 725. Quænam reſignatio cenſeatur facta ſimoniace? *Quæſt.* 726. an & qualiter authoritas & beneplacitum Apoſtolicum excludat Simoniam

Digitized by Google

moniam a reſignatione? *Quæſt.* 727. An reſignatio facta coram Ordinario in favorem alicujus, & non alias, ſeu aliter ſit Simoniaca? *Quæſt.* 728. An etiam Simoniacum ſit, aut alias illicitum, reſignare beneficium coram Ordinario libere quidem, cum ea tamen intentione, ſpe, ſupplicatione, ut conferatur certæ perſonæ? *Quæſt.* 729. An Simoniacum ſit reſignare coram Ordinario ſub alia conditione, v. g. ſub reſervatione penſionis vel fructuum. *Quæſt.* 730. An Simoniacum ſit reſignare coram Ordinario ad effectum unionis, ſub conditione reſervandorum ſibi fructuum beneficii uniti? *Quæſt.* 731. An Simoniacum ſit reſignare coram Ordinario ſub conditione, quæ de jure ineſt? *Quæſt.* 732. An Simoniacum ſit reſignare (idem eſt de conferre) beneficium ſub conditione, quæ quidem non ineſt de jure, ſeu non annectitur ipſi beneficio; continet tamen aliquid alias de jure debitum reſignanti vel collatori, v. g. ut reſignatarius ſolvat, quod alias debet, & in quo ſolvendo erat injuſte moroſus? *Quæſt.* 733. An Simoniacum ſit, reſignare beneficium, ut reſignatarius reſignanti, vel alteri ferat ſuffragium in electione aliqua aut præſentatione, ſeu adeptione alicujus beneficii vel officii. *Quæſt.* 734. An Simoniacum ſit reſignare in favorem Titii, ut reſignantem moneat, ſeu certiorem faciat, ubi beneficium aliquod in urbe Titii vacabit? *Quæſt.* 735. An Simoniacum ſit, reſignare ea conditione, ut reſignatarius reſignet beneficium ſuum in favorem reſignantis, aut alterius, puta amici, nepotis. *Quæſt.* 736. An Simoniacum ſit reſignare vel conferre beneficium pingue ſub onere, ut reſignatarius reſignet ſimpliciter ſeu pure minus pingue, ut illud conferri poſſit alteri. *Quæſt.* 737. An Simoniacum ſit, coram Ordinario reſignare beneficium in favorem tertii, ea cauſa permutationis, dum tertius ille non habet beneficium permutandum? *Quæſt.* 738. An Simoniacum ſit reſignare cum pacto, ut reſignatarius ſolvat expenſas jam factas a reſignante in beneficio illo conſequendo? *Quæſt.* 739. An Simoniacum ſit, ſi reſignatarius ſolvat omnes expenſas, quæ in conficiendis expediendiſque literis Apoſtolicis factæ ſunt; ita, ut ſolvat etiam eas, quæ a reſignante faciendæ eſſent ob fructus vel penſionem certam ei reſervatam? *Quæſt.* 740. An Simoniacum ſit, dum ex conventione reſignantis & reſignatarii exprimitur, major vero ad effectum, ut obtineatur a Papa reſervatio penſionis, aut majoris penſionis ſuper beneficio? *Quæſt.* 741. An Simoniacum ſit reſignare, ut reſignatarius ſolvat expenſas factas a reſignante in beneficio jam obtento, v. g. in reparanda Eccleſia, vel domo beneficiali, aut fundis beneficialibus meliorandis? *Quæſt.* 742. An ſit Simoniacum reſignare ea lege, ut reſignatarius reparet Eccleſiam, in qua ſitum beneficium, vel certam ſummam in illam reparationem conferat, adminiſtret ibidem Sacramenta &c. *Quæſt.* 743. An Simoniacum ſit, reſignare in favorem alicujus (idem eſt de conferre) ob recompenſam ſeu remunerationem ſervitiorum præſtitorum? *Quæſt.* 744. An Simoniacum ſit, reſignare, (vel, quod idem eſt, quoad præſens inſtitutum) conferre alteri beneficium, ad conſequendum aliquid temporale tanquam finem; & econtra dare ſeu exhibere temporale aliquid ad obtinendum beneficium per reſignationem, collationem, vel etiam per præſentationem? *Quæſt.* 745. An Simoniacum ſit, dare tanquam gratuitam compenſationem temporale pro ſpirituali, vel contra, v. g. dare temporale pro beneficio reſignato collato, vel præſentatione ad illud; vel beneficium reſignare, conferre pro temporali aliquo ſibi dato aut exhibito? *Quæſt.* 746. An Simoniacum ſit reſignatarium (& in genere recipientem aliquid ſpirituale vel ſpirituali annexum) facere reſignanti beneficium, vel danti ſpiritualem donationem mere ſpontaneam, gratuitam, pure liberalem, in hoc diſtinctam a compenſatione gratuita, quod non ſicut illa detur pro ſpirituali, quamvis fiat præcedente datione rei ſpiritualis? *Quæſt.* 747. An & qualiter Simoniacum ſit, reſignare, vel conferre beneficium, exigendo a reſignatario juramentum fidelitatis? *Quæſt.* 750. An Simoniacum ſit, reſignatione vel collatione beneficii redimere vexam ſibi factam in bonis, fama, vita? *Quæſt.* 751. An Simoniacum ſit, reſignare liti ſuper beneficio pro pecunia? *Quæſt.* 752. An reſignare expectativæ, quamquis habet ad beneficium proxime vacaturum, pro pecunia vel ſub pacto adipiſcendæ penſionis vel beneficii ſit Simoniacum? *Quæſt.* 753. An & qualiter committatur Simonia confidentialis in reſignatione & proviſione beneficiorum?

QUÆSTIO XCIII.

An Simoniacum ſit, dare temporale quid ad redimendam vexam ortam circa conſecutionem vel poſſeſſionem beneficii?

RESp. Videndum me deſuper *in foro beneficiali, part.* 3. *quæſt.* 749.

QUÆSTIO XCIV.

An Simoniacum ſit ab eo, qui de novo receptus in Canonicum, pro vel in admiſſione in poſſeſſionem Canonicatus vel beneficii, vel ad perceptionem diſtributionum, ante vel poſt exigi vel ſolvi quid temporale, v. g. pecuniam aliquam, vel partem fructuum primi anni prandium vel convivium, & ſimilia pro Canonicis vel beneficiatis illius Eccleſiæ?

REſpond. Videndum me deſuper *in for. benefic. part.* 3. *quæſt.* 748.

CAPUT QUARTUM.

De amiſſione, dimiſſione, vacatione beneficiorum ſimoniace obtentorum, & pœnis Simoniacorum.

QUÆSTIO XCV.

An & qualiter Simonia commiſſa in reſignatione præjudicet reſignanti, aut etiam commiſſa ab uno ex reſignantibus noceat alteri ignoranti?

REſpond. Videndum me deſuper *in for. benefic. part.* 3. *q.* 759.

QUÆSTIO XCVI.

An & qualiter, & cui reſtituendum pretium acceptum in reſignatione & collatione beneficiorum?

REſpond. Videndum me *in foro benefic. part.* 3. *q.* 755.

QUÆSTIO XCVII.

An & qualiter ſimoniace proviſus, de beneficio teneatur illud dimittere?

REſpond. Videndum me deſuper *in for. benefic. part.* 3. *qu.* 374.

QUÆSTIO XCVIII.

An ob Simoniam vacet beneficium, & reſervetur Papæ?

RESp. Videndum me de hoc *in foro beneficiali, part.* 2. *q.* 589.

QUÆSTIO XCIX.

Simonia, qualiter conſtare debeat, aut ea quomodo probetur in ordine ad incurrendas pœnas?

RESp. Videndom me *in for. benefic. part.* 3. *q.* 203.

QUÆSTIO C.

An & qualiter ob Simoniam mentalem & confidentialem infligitur privatio beneficiorum?

RESp. Videndum me *in for. benefic. part.* 3. *q.* 200.

QUÆ-

QUÆSTIO CI.

An & qualiter vacent beneficia ob Simoniam confidentialem?

Reſp. Videndum me *in foro benefic. part. 3. quæſt. 20.*

QUÆSTIO CII.

An & qualiter de Simonia (& in ſpecie de confidentiali) conſtare debeat, eaque probari in ordine ad eam puniendam, impetrandumque beneficium, circa quod commiſſa?

Reſp. Videri me poſſe de hoc *in forenſ. benefic. part. 3. q. 203.*

QUÆSTIO CIII.

An & qualiter ob Simoniam mentalem, & conventionalem realem infligantur privatio beneficiorum, aliæque pœnæ.

Reſp. De hoc videri me poſſe *in for. benef. p. 3. q. 200.*

QUÆSTIO CIV.

Ob Simoniam confidentialem, qualiter inducantur privatio beneficiorum, aliæque pœnæ?

Reſp. De hoc videndum *for. benef. p. 3. q. 201. & 202.*

QUÆSTIO CV.

Quæ pœnæ incurrantur propter commiſſam Simoniam realem circa beneficia Eccleſiaſtica?

1. Reſp. Primo: Quaſi recapitulando, & in unum locum recolligendo has pœnas, de quibus ſparſim, & veluti incidenter dictum in antecedentibus. Et primo quidem ipſo jure incurritur excommunicatio Pontifici reſervata, a quocumque, qui beneficium Eccleſiaſticum quodcunque, ſive ſæculare, ſive regulare, (proprie tamen tale, quale non eſt penſio, vicaria temporalis &c. ut Leſſ. *l. c. n. 137.* Suar. *l. c. c. 56. n. 6* Pirh *h. t. n. 167.*) procurat vel recipit conferendo, eligendo, poſtulando, præſentando, commendando ad illud, confirmando, inſtituendo, conſtat ex *extrav. 2. h. t.* & ex Bulla Sixti V. hujus Pontificis V. qua incipit: *Cum pridem*, & ex A A. *cit.* cum communi.

2. Reſp. Secundo. Quævis collatio, proviſio, & acquiſitio Simoniaca talis beneficii eſt ipſo jure nulla, ita, ut proviſus jus nullum acquirat, nec fructus faciat ſuos, & ad eorum omnium reſtitutionem, uti ad dimiſſionem beneficii teneatur, alias in æternum periturus, juxta *cit. extravag. can. ſi quis cauſ. 5. qu. 1.* & *c. Matthæus h. t.* ita tamen, ut electio & præſentatio legitime facta non irritetur, adeoque non egeat irritatione per ſubſecutam confirmationem, & inſtitutionem factam ſimoniace, Leſſ. *num 138.* cujus contrarium eſt, ſi in priori actu commiſſa, cum tunc omnes actus ſubſequentes ſint irriti.

3. Reſp. Tertio: Non tantum beneficium ſimoniace obtentum, ante omnem ſententiam dimittendum, ſed & ad idem obtinendum, deinceps in perpetuum reddatur inhabilis, niſi Papa diſpenſet, ut tenet communis poſt citatam Bullam Pii V. *cum pridem*, quidquid videatur dici in *c. penult. de elect.* & *c. nobis fuit*, *v. ab Epiſcopo*, contrarium, nempe talem non niſi pro illa vice eſſe inhabilem ad illud beneficium obtinendum. Quamvis autem ſimoniace obtinens beneficium reddatur quoque inhabilis ad obtinenda quæcunque alia beneficia, juxta expreſſa verba *cit. bulla cum pridem*: Navar. tamen *conſ. 92. h. t.* Suar. *l. c. c. 58. n. 11.* Leſſ. *L. 2. de juſt. c. 35. dub. 26.* Caſtrop. *l. c. p. 25. n. 7.* Pirh. *h. t. n. 170. & alii*, ſentiunt, dictam bullam quoad hoc non eſſe uſu receptam, vel ante ſententiam Judicis condemnatoriam, aut ſaltem declaratoriam ad hanc pœnam non obligare in conſcientia, adeoque aliud beneficium licite & valide obtineri poſſe ſine ulla diſpenſatione, niſi prior illa Simonia deducta jam fuerit ad forum contentioſum, & talis pro ſimoniaco condemnatus vel declaratus.

4. Reſp. Quarto: Privat quoque ſimonia beneficiis aliis prius legitime obtentis, non tamen ipſo jure, ſeu ante ſententiam Judicis condemnatoriam de commiſſa ſimonia; cum jus nullibi hanc pœnam inducat. Abb. *in c. cum Clerici*, *de pactis*, *n. 2.* Felin. *in c. inſinuatum*, *h. t.* Navar. *l. c.* Suar. *l. c. n. 6.* Caſtrop. *l. c. n. 4.* Pirh. *n. 169.* Reiffenſt. *h. t. n. 269.* Quod autem per ſententiam privari poſſit præhabitis beneficiis, docent A A. juxta clarum textum *c. 2. de confeſſis*, non autem eo ipſo privatur quoque fructibus perceptis dictorum beneficiorum, niſi hoc ipſum in ea ſententia, uti fieri poteſt, exprimatur, Suarez. Pirh. Reiffenſt. *ll. cit.* in conſcientia tamen ſicut beneficium ſimoniace obtentum dimittere, ita & fructus ex eo perceptos reſtituere debet, quantumcunque ſimonia ſit occulta.

5. Reſp. Quinto: ſimoniace obtinens beneficium perpetuo deponendus ab altaris miniſterio ſeu officio, prout conſtat *ex cap. erga Simoniacos*, *1. q. 1. ex cap. de hoc h. t. c. 2. de confeſſis*, quæ tamen pœna non incurritur ipſo jure, ſed per ſententiam eſt infligenda, arg. cit. textuum, maxime *c. de hoc*. Porro per depoſitionem perpetuam ab altaris miniſterio, intelligi eandem pœnam, quæ ſtatuitur *c. 2. de confeſſis*, nempe depoſitionem ab officio & beneficio, ſive agatur per viam accuſationis, ſive per viam inquiſitionis, cum Gloſſ. *in cit. c.* deponendi, tradit Pirh. *h. t. n. 165.* Non tamen ſimoniacus in beneficio deponitur ab ordine, ſi contra eum procedatur per viam inquiſitionis tantum: quamvis & pœna depoſitionis ab ordine, ſi ſimonia notoria ſit, imponi poſſit, juxta *c. qualiter*, *de accuſat.* & *c. 2. cum ab homine*, *de judiciis*.

QUÆSTIO CVI.

Quæ pœnæ Simoniæ in caſu, quo quis beneficium obtinuit per Simoniam ab alio commiſſam.

Reſp. Qui per ſimoniam realem ab alio, v. gr. a parente, conſanguineo, amico &c. commiſſam, nulliter beneficium acquiſivit, tenetur illud una cum fructibus ante omnem ſententiam Judicis dimittere, quamprimum reſcit ſimoniam in eo commiſſam, etſi id prius neſcivit, adeoque bona fide acceptavit & frui cœpit: ita unanimis, & certa ob claros textus juris, *c. non fuit*, & *c. ſicut tuis*, *h. t. c. de elect. can. 1. cauſ. 1.* Non tamen tenetur quis in hoc caſu reſtituere quoque fructus, quos bona fide conſumpſit, aut quos percepit tanquam condignum ſtipendium ſui miniſterii ſpiritualis bona fide præſtiti, Suar. *l. c. c. 57. n. 36.* ſed neque is, in cujus odium ex fraude alterius beneficium eo ignorante obtinuit, etſi reſciat ſimoniace obtentum, illud aut fructus reſtituere, cum in eo caſu proviſus fuerit licite & valide, juxta *c. nobis fuit*, *h. t.* ea ex ratione: quod non ſit indulgendum malitiis hominum, & non debeat aliquis alterius odio prægravari, *c. 22. de reg. jur. in 6.* idem dicendum, ſi ille cum ignorantia beneficium per tertium ſimoniace obtentum per triennium bona fide poſſedit, Suar. *l. c. n. 9.* Leſſ. *cit. c. 35. dub. 25. n. 140.* Caſtrop. *cit. p. 25. n. 3.* Reiffenſt. *h. t. n. 278.* cum per triennium beneficium titulo colorato poſſidens pacifice, ſuper eo amplius moleſtari nequeat juxta *reg. cancell. 36. de triennali*, non obſtante, quod vi ejuſdem regulæ ad fruendum favore ejuſdem requiratur, quod ſine ingreſſu ſimoniaco beneficium obtinuerit: quia id intelligendum de eo, qui per ſeipſum beneficium ſimoniace obtinuit, vel per alterius ſimoniam, ſi ſtatim vel ſaltem intra triennium id reſcivit, cum tunc bona fide non poſſederit. Neque etiam beneficio hujus triennalis poſſeſſionis pacificæ derogatur quoad præſens punctum, quod *c. ſicut tuis*, *h. t.* dicatur, parvulos, qui per parentes data pecunia obtinuerunt Eccleſiam, eam debere dimittere, cum tamen illi ignari ſimoniæ poſſederint per plures annos ultra triennium. Nam potius contrarium dicendum, & per *cit. regulam cancellariæ*, utpote poſteriorem, *cit. c. ſicut tuis*, ſimilibuſque Canonum ſtatutis, utpote prioribus, eſſe derogatum, ut Reiffenſt. *h. t. n. 279.* vel dicendum, quod *cit. c. tuis*, intelligendum de parvulis, qui ſimoniam commiſſa a parentibus reſciverunt, aut intra triennium parentibus incaute propalantibus, quantum in eos impendere debuerint. Item idem dicendum, ſeu non dimittendum beneficium, cujus proviſio valida in caſu, quo ſciente aliquo ſimoniace per alium procurari ſibi beneficium, ante collationem contradixit, dum alter, eo dein inſcio, pergens in ſua ſimonia reipſa procuravit illi beneficium, iſque illud recepit bona fide, putans illud abſque ſimonia ſibi obveniſſe, Reiffenſt. *n. 280. & 281.* juxta expreſſum textum *cit. c. ſicut tuis*.

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆSTIO CVII.

Quæ pœna Simoniæ commiſſæ circa ſuſceptionem & collationem Ordinum.

1. RESP. Primo: Committens ſimoniam realem ea utraque parte completam, tam conferendo, quam ſuſcipiendo Ordines, ſive dando, ſive recipiendo temporale, ipſo facto incurrit excommunicatio Papæ reſervata, ut conſtat *ex extrav. 2. h. t.* Neque enim ibi imponitur hæc pœna ſolis committentibus ſimoniam realem in beneficiis: Etſi hanc pœnam ſtatuens Pontifex, immediate ante loquatur de beneficiis; ſed comprehendit totam materiam, etiam antecedentem, in qua mentio facta de ſimonia commiſſa in materia Ordinum; ita cum Leſſ. & Laym. Pirh. *h. t. n.* 156. & Reiffenſt. *n.* 258. Dum autem dicitur, ipſo facto incurri hæc pœna, id ſpeciale eſt, i e quantum nulla pœna juris ob ſimoniam etiam realem incurritur ipſo facto præter commiſſam in ordine, beneficiis, ingreſſu in religionem, ut Nav. *in man. c.* 23. *n.* 111. *verſ.* 6. & 7. Suar. *L.* 4. *de Simon. c.* 55. *n.* 5. Leſſ. *cit. c.* 55. *n.* 130. Pirh. *h. t. n.* 154. Porro nomine ordinum hic veniunt tam minores, quam majores, ut quorum quolibet confertur ſpecialis poteſtas in ordine ad Sacerdotium, in quo character Ordinis completur, Suar. *l. c. c.* 56. *n.* 4. Barboſ. *in cit. extrav.* 2. *n.* 8. Pirh. *n.* 56. Quinimo dictam excommunicationem locum habere in conferentibus & recipientibus primam tonſuram, tenent Suar. *l. c. n.* 5. Laym. *l. c. c. ult.* §. 7. *n.* 79. Pirh. *l. c.* aliiſque apud Barboſ. *l. c. n.* 8. contra Leſſ. ex ea ratione allata a Pirh. tum quod communi modo loquendi per primam tonſuram dicatur quis ordinari, id eſt, in ordine Clericorum conſtitui, & in hoc ſenſu prima tonſura ſit Ordo; tum quia aliæ quoque pœnæ ſtatutæ contra ſimoniacos in Ordine, habent locum in collatione primæ tonſuræ. Notarium tamen, qui pro expeditione dimiſſoriarum, aut ſigillo accipit aliquid non incurrere excommunicationem, probabile cenſet Pirh. *l. c.* eo, quod Trid. *ſeſſ.* 21. *ſc.* 1. *de reformatione*, ad eum non extendat excommunicationem.

2. Reſp. Secundo: Præter excommunicationem, conferens ordines per Simoniam realem completam & perfectam accepto, vel re aliqua æquivalente ſpectato jure communi decretalium, ipſo facto eſt ſuſpenſus a collatione omnium Ordinum ſaltem ad triennium, juxta *c.* 45. *h. t.* ubi idem dicitur de præſentatore ad ordines. Dicitur primo: *Per Simoniam realem completam*, qualis non eſt, dum non intervenit datio alicujus pretii, aut remiſſio obligationis jam ortæ, ſeu juris acquiſiti, dum ordinandus jurato promiſit ſe, poſtquam ordinatus, non exacturum ſuſtentationem ab ordinante, ſed eam remiſſurus pro tempore, quo debebitur, adeoque ſimonia realis directe non fuit commiſſa, unde mitius puniri debet per ſuſpenſionem temporalem ſeu triennalem. Dicitur ſecundo: *Spectato jure communi decretalium*: eam ex nova conſtitutione Sixti V. quæ incipit: *novum & ſalutare*, ejuſdem Pontificis 91. ſimoniace conferens Ordines, a collatione quorumcunque Ordinum, atque adeo primæ tonſuræ, & ab executione omnium munerum Pontificalium eo ipſo ſuſpenſus, & ab ingreſſu Eccleſiæ interdictus exiſtit; quarum cenſurarum abſolutionem, etſi ſimonia ſit occulta, ſedi Apoſtolicæ reſervat. Quas etiam cenſuras & pœnas contra ſimoniace ordinantes & ordinatos permanere voluit Clemens VIII. *in conſt. ſua* 40. quæ incipit *Romanum*. Etſi quoad alia quædam Bullam Sixti V. ad terminos juris communis reduxerit. Inſuper ut expreſſe habet cit. conſtitutio Sixti V. ſi memoratum interdictum violet ordinans, præter irregularitatem, quam incurrit vi *cap.* 1. & 20. *de ſent. excom.* ſuſpenſus eſt a regimine & adminiſtratione ſuæ Eccleſiæ, & perceptione omnium fructuum ſuorum beneficiorum; independenter quoque a dictis bullis, ſi ſimonia ab ordinante commiſſa non eſt occulta, ſed manifeſta, & is de ea accuſatus convinceretur, a ſuo gradu & officio Eccleſiaſtico eſt deponendus vi, *cap. ſi quis Epiſcopus, cauſ.* 1. *q.* 1. Etſi hæc depoſitio non ipſo jure, ſed per ſententiam Judicis infligenda, ut Reiffenſt. *h. t. n.* 260. citans Pirh. *h. t. n.* 568. qui tamen ibi loquitur, non de ſimoniace ordinante, ſed de eo, qui expulerit ab Eccleſia ordinatum, (id eſt, rite & canonice inſtitutum) & in ejus viventis locum ſucceſſerit. Et hæc de ſuſpenſione a collatione & exercitio Ordinum, intelligenda quoque de præſentatore ad ordines, ut Pirh. *h. t. n.* 159. quo nomine venit Archidiaconus, ſeu is, cujus officium eſt, examinare ordinandos, inquirere in eorum titulum, an ſufficiens ſit ad ordines, & poſtmodem præſentare Epiſcopo ordinandos. Nunc etiam de ſuſpenſione, aliiſque pœnis incurrendis a ſimoniace ordinato.

3. Reſp. Tertio: Ordinatus quoque ſimoniace ſcienter, præter excommunicationem (quam etiam ipſo jure ſeu facto incurrit Arg. *c.* 1. *reperiuntur, q.* 1. juncta *Extrav. cum deteſtabile, h. t.*) ipſo jure eſt ſuſpenſus ab executione omnium ordinum tam ſimoniace ſuſceptorum, quam aliorum, etſi crimen ſit occultum, arg. *cit. c. cum deteſtabile*, §. 1. loquentis indefinite: *omnium ordinum ſuorum*, adeoque non reſtringendum ad ſolos ordines ſimoniace ſuſceptos, ut Leſſ. *l. c. n.* 135. Laym. *l. c. n.* 7 Pirh. *h. t. num.* 160. Reiffenſt. *num.* 262. cum communione DD. Et ſi in tali ſuſpenſione actum alicujus Ordinis exercuerit, incurrit etiam irregularitatem, *c. Apoſtolicæ de cleric. excom.* & *c. is, cui de ſentent. excomm.* Inſuper incurrit privationem omnium officiorum & beneficiorum, & inhabilitatem ad ea, ſi fuerit ſæcularis; Et, ſi fuerit regularis, privationem vocis activæ & paſſivæ, & inhabilitatem ad ea, prout conſtat ex cit. Bulla Sixti V. quæ etiam harum pœnarum abſolutionem Sedi Apoſtolicæ reſervat cum derogatione, Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 6. ita, ut etiamſi ſimonia ſit occulta, nihil circa abſolutionem ab ea poſſit Epiſcopus, Reiffenſt. *cit. num.* 262.

QUÆSTIO CVIII.

Quæ pœnæ in jure ſtatutæ contra Simoniam admiſſam in religionis ingreſſu.

RESP. Tres ſequentes; prima, quod tam dantes, quam recipientes aliquid ſimoniace pro ingreſſu & receptione in religionem incurrant ipſo facto excommunicationem, ſi ſint perſonæ ſæculares, *extravag.* 1. *de Simon.* & ſi Capitulum ſeu Conventus conſenſerit in illam Simoniam, ipſo jure ſuſpenſionem generalem ab officio capitulari quoad juriſdictionem & adminiſtrationem Eccleſiaſticam, non quoad alia munia, *cit. extravag.* 1. Secunda, quod ſimoniace ſuſcepti per *c. veniens de regul.* & *c. quoniam, hoc tit.* jubentur de ſuo monaſterio ad aliud arctius expelli ad agendam pœnitentiam ſine ſpe reſtitutionis; quod etiam vi *cit. c. quoniam*, intelligendum de Abbatibus, & majoribus monaſterii perſonis, quamvis tam hi, quam privatæ perſonæ in certis caſibus diſpenſative remanere in ſuo monaſterio, ſed nec inde exire teneantur, priuſquam per ſuperiorem compellantur, ſe ad aliud monaſterium conferre, ad quod compelli nequeunt, niſi de commiſſa ſimonia convicti & condemnati, Caſtrop. *part.* 23. *num.* 1. citatis Ugol. *tab.* 1. *cap.* 16. §. 4. Leſſ. *loc. cit. num.* 132. Suarez. *cit. cap.* 57. *num.* 8. Tertia, quod incurrant infamiam juris, & conſequenter fiant irregulares, dum delictum eſt notorium notorietate juris aut facti, *Extravag.* 1. *hoc tit.* §. *cerium.* Theſaur. *de pœn. Eccleſ. part.* 2. *v. Simon. cap.* 10. *num* 2. & 3. Reiffenſt. *hoc tit. num.* 225. Porro hic ſequentia notanda: primo, quod etſi ſimonia incurratur ſtatim per ingreſſum ſimoniacum in novitiatum, præfatæ tamen pœnæ juris non incurrantur, niſi ſecuta profeſſione, ſeu dicto ingreſſu completo per profeſſionem. Unde regulares, ſi ſimoniace pecuniam, vel quid aliud promiſſum non recipiunt, aut receptum reſtituunt ante profeſſionem, vel etiam ad ſæculum redeuntes profeſſionem non emittant, dictam ſuſpenſionem non incurruet, nec infames, nec irregulares, nec excommunicati fuerunt aut ſunt; ita Caſtrop. *loc. cit. num.* 3. Pirh. *hoc tit. num.* 71. Reiffenſt. *num.* 255. Secundo, quod, ut Leſſ. *loc. cit. num.* 131. ex Navar. & Silv. apud Caſtrop. *loc. cit. Extravag.* 1. ſaltem quoad pœnam excommunicationis non ſit recepta. Tertio, quod ſecuta profeſſione, etſi dictæ pœnæ incurrantur, ea tamen non ſit invalida, & conſequenter talis ſimoniace profeſſus ad ſæculum redire, & nubere nequeat, licet mandante legitimo ſuperiore ad arctius monaſterium tranſire debeat, Leſſ. *loc. cit.* Sanch. *L.* 2. *conſil. cap.* 3. *dub.* 104. *num.* 5. Navar. & alii. Quarto, quod etſi moniales (idem eſt, de aliis regularibus) monaſterii habentis jam ſufficientes redditus pro ſuſtentandis etiam de novo ingredientibus, ſimoniam committant juxta dicta ſupra, ſi pro ingreſſu in religionem temporale quid exigant, etſi dicant, ſe id facere ſeu exigere loco dotis ad honeſtam ingreſſæ ſuſtentationem, non tamen, ut aſſerit Reiffenſt. *h. t. n.* 256. incurrant dictas pœnas; vide de hoc Pirh. *h. t. n.* 71.

QUÆSTIO CIX.

Quis ſit Judex competens in crimine Simoniæ,

RESP. In crimine ſimoniæ cognoſcere, & de eo definitive pronunciare, ſeu eſſe Judex, nequit ſæcularis, ſeu Laicus, ſed ſolus Eccleſiaſticus, etſi reus ſit Laicus; cum objectum illius, & conſequenter cauſa ſit ſpiritualis, cujus cogni-

guitio & ſententiæ pronunciatio juxta *cap. 2. de judiciis*, pertinet ad ſolos judices Eccleſiaſticos ita cum communiter recepta Gloſſ. *in c. cum ſit, de for. compet. V. malefactores.* Abb. *ibid.* Clar. *l. 5. §. Simonia, num. 7.* Pirh. *hoc tit. n.* 142. Reiffenſt. *num.* 348.

QUÆSTIO CX.

Quiſnam poſſit eſſe accuſator & teſtis in hoc crimine?

1. RESp. ad Primum. Accuſator in eo eſſe poteſt quilibet Catholicus, etiam ſervus & criminoſus, ut conſtat ex *c. ſi dominus, hoc tit.* idque ſpeciale in crimine ſimoniæ, ut etiam ſervi accuſare poſſint dominos ſimoniacos, cum alias ſervi regulariter ſtare non poſſint in judicio, juxta *L. vix certis, ff. de judic.* Abb. *in c. ſi dominus num.* 2. item meretrix, quæ alias ad accuſandum vel teſtandum non admittitur, uti nec ad actus alios legitimos propter vilitatem *l. 29. c. ad L. Juliam de adult. l. 3. §. Lege Julia, ff. de teſt.* Ex quibus etiam colligitur, quod ſub generali diſpoſitione, qua criminoſi ad aliquos actus admittuntur, non admittatur meretrix, niſi de ea caveatur, ut Abb. *loc. cit. num.* 5. Pirh. *hoc tit. num.* 143. *in fine.* Modo tamen criminoſus non ſit præciſus ab Eccleſia per ſententiam canonis vel judicis, aut ſuſpenſus vel interdictus, ut Gloſ. *in cit. c. ſi dominus. V. ad accuſationem.* Pirh. *loc cit.*

2. Reſp. Ad Secundum, ſicut quilibet alias de jure habilis ad accuſandum, v. g. criminoſus, poteſt eſſe accuſator; ita etiam teſtis eſſe poteſt contra Simoniacos, modo non ſit capitalis hoſtis rei, aut conſpirator in eum, *c. Heli, c. per tuas, hoc tit.* & *ibi* DD. communiter. Et hoc præcipue ſi criminoſus ſit emendatus, *cit. c. per tuas*, niſi forte ſit perjurus, cum is etiam emendatus non admittatur ad teſtificandum; cum, qui ſemel perjurus timeatur rurſus perjuraturus. Arg. *L. ſi qui §. 3. ff. de accuſ.* item Gloſſ. *in cap. per tuas. V. furti.* Abb. *ibid. num.* 10. Pirh. *hoc tit. num.* 150. Reiffenſt *numer.* 351. juxta *c. parvuli, cauſ. 22. quæſt. 5.* & *c. teſtimonium, de teſtib.* Non tamen criminoſi plene probant ſine adminiculis vel aliis indiciis, arg. *c. c per tuas*, & Abb. *ibid. n.* 4. Pirh. *num.* 150 Reiffenſt. *num.* 350.

QUÆSTIO CXI.

Quinam abſolvere poſſint ab excommunicatione, ſuſpenſione, & depoſitione incurſu ob Simoniam?

1. RESp. Primo ob incurſam Simoniam commiſſam in proviſione & receptione beneficiorum, ordinum, & ingreſſu in religionem abſolvere poteſt ſolus Papa, utpote cui hæc abſolutio reſervata, *per extravag. 1. & 2. hoc tit.* Ex ſpeciali tamen Privilegio, etiam Epiſcopi & religioſi mendicantes, utpote quibus conceſſum abſolvere a caſibus Papæ reſervatis, modo non ſit publica, & ad forum contentioſum deducta. Suar. *l. c. c. 61. n. 4.* Caſtrop. *part. 8. n. 2.* Reiffenſt. *n.* 333. Pirh. *h. t. num.* 72.

2. Reſp. Secundo a ſuſpenſione quoque qua ſuſpenſus eſt Simoniace Ordinem recipiens ab executione illius, uti & ab aſcenſu ad Superiores Ordines, & conferens a collatione ordinum abſolvere poteſt relaxando hanc ſuſpenſionem ſolus Pontifex, utpote ei reſervatam *c. penult. de Simon.* Suar. *l. c. num. 5. & ſeq.* Caſtrop. Pirh. *ll. cit.* citra quod poteſtas delegata, ſeu Privilegium abſolvendi ab ea in ordine ad dictos effectus competat mendicantibus. Quin & licet probabile cenſeat Suar. poſſe Epiſcopum diſpenſare in hac ſuſpenſione in ordine ad exercendos ordines alios legitime ſuſceptos, aut etiam ad aſcendendum ad Superiores Ordines, contrarium tamen cenſet probabilius. Idem dicendum de ſuſpenſione incurſa a capitulo & convento regulari propter Simoniacam receptionem Religioſi, ait Caſtrop. *cit. n. 2. in fine.*

3. Reſp. Tertio: Infamia & depoſitio ab officio & beneficio ob commiſſam Simoniam inflicta, quod non niſi a ſummo Pontifice aboleri poſſit, ſpeciale eſt, quia hæ pœnæ ex ſuo genere perpetuæ ſunt. Caſtrop. *l. c. n.* 1. Et hæc de pœnis Simoniæ jam incurſis. Quod enim attinet pœnas ipſo jure latas & per ſententiam inferendas, nondum tamen inflictas, aut etiam latas, nondum executioni datas, ne inferantur aut executioni dentur, vel etiam perſeverent tempore, pro quo latæ fuerunt, ſolus Pontifex impedire poteſt, ita ut ab inferiore judice impediri aut auferri nequeant; Quamvis tamen Caſtrop. *l. c.* probabile dicat, poſſe Epiſcopum impoſitam triennalem ſuſpenſionem ante tranſactum triennium auferre. De cætero dum Pontifex ante ſimoniam commiſſam diſpenſat, ut pœna ea commiſſa non incurratur, ſenſus non eſt, quod diſpenſet quoad culpam, quod utique nequit, dum ſimonia eſt contra Jus divinum, ſed neque, dum ſimonia eſt contra Jus Eccleſiaſticum (in quo caſu ille ſolus & inferior Prælatus non niſi ex commiſſione illius tacita vel expreſſa diſpenſare poteſt) item ſenſus non eſt, quod manente ſimonia tollatur culpa, cum id repugnet; ſed quod datio & receptio pecuniæ, quæ remanente obligatione legis eſſet ſimonia, non ſit ſimonia. Qualiter autem Pontifex non ſoleat facile diſpenſare hac ratione contra jus Eccleſiaſticum, dicetur paulo infra.

QUÆSTIO CXII.

Quis tollere poſſit inhabilitatem ſimoniaci ad retinendum, vel denuo obtinendum beneficium ſimoniace obtentum?

1. RESp. Primo: Præter Papam poteſt Epiſcopus, aliuſve Prælatus diſpenſare, ut beneficiatus invincibiliter ignorans beneficium ſimoniace obtentum, adeoque bona fide a ſe receptum retinere, aut potius, poſtquam libere illud reſignavit, de novo ab Epiſcopo ſibi collatum acquirere, ſi ſimplex eſt: Si vero prælatura vel dignitas eſt, aut curatum, non poteſt diſpenſante Epiſcopo illud retinere, aut de novo acquirere, niſi poſtquam prius collatum alteri denuo vacaverit. Abb. *in c. 22. h. t.* Caſtrop. *l. c. n.* 3. Pirh. *h. t. n.* 73. Reiffenſt. *n. 336. juncto n.* 337. prout hæc habentur *cit. c. penult. de elect.* & *ibi.* AA. Quod tamen *cap.* intelligendum eſſe aſſerit Reiffenſt. de caſu quo ob ſimoniam ab altero commiſſam electio alicujus, vel collatio, per ſententiam fuit reprobata aut irrita declarata, ita ut, ſi in foro externo dicta reprobatio aut declaratio facta non fuerit, Epiſcopus etiam pro illa vice diſpenſare poſſit, ut dignitatem quoque ſeu beneficium curatum ſimoniace, bona tamen fide obtentum retinere poſſit, aut potius a ſe prius reſignatum de novo obtinere, abſque eo, quod illud interea alteri collatum fuerit.

2. Reſp. Secundo: Si beneficium qualecumque per alium obtentum fuit, beneficiato ſciente, & tacite vel expreſſe conſentiente, vel etiam ipſomet ſimoniace procurante, Epiſcopus nec pro foro interno nec externo diſpenſare poteſt, ut ſimoniacus talis hujuſmodi beneficium retinere, aut idem hac vel alia vice de novo acquirere poſſit, idque, etiamſi ſimonia eſſet occulta, ut Suar. *cit. l. 4. de Simon. c. 61. n. 10 & 11.* Leſſ. *l. 2. c. 35. dub. 25. num.* 140. Caſtrop. Pirh. *ll. cit.* Reiffenſt. *n.* 339. His non obſtante Trident. *ſeſſ. 24. de reform. c.* 6. Ubi quod Epiſcopus habeat poteſtatem diſpenſandi in omnibus irregularitatibus, & ſuſpenſionibus ex delicto occulto provenientibus, excepta ea, quæ provenit ex homicidio voluntario, & abſolvendi in foro conſcientiæ ab omnibus caſibus occultis, etiam Papæ reſervatis. Cum hic caſus non comprehendatur dicto privilegio; tum quia non eſt caſus occultus pertinens ad abſolutionem Sacramentalem, tum quia non eſt cenſura aut irregularitas, ſed quædam pœna vindicativa ſimoniæ: a pœnis autem omnibus reſervatis Papæ abſolvendi poteſtas non detur Epiſcopo per Trident. ut Suar. *cit. n.* 11. tum denique quia hæc pœna inhabilitatis poſt Trident. inducta & reſervata Papæ. Facultas autem conceſſa a Trident. non extendit ſe ad caſus nova lege Pontificia reſervatos Papæ, ut reſpondit Gregor. XIII. audita relatione congregationis Cardinalium, prout refertur per Farin. *tom. 4. deciſion. Rotæ, fol.* 77. ubi etiam refertur ipſa ſacræ Congregat. Declaratio in hæc verba: *Epiſcopus, etſi a Simonia occulta abſolvere poſſit, non poteſt tamen rehabilitare ad beneficium in poſterum obtinendum, neque ad ea retinenda, quæ per Simoniam occultam retinet &c.* Ex quibus, ut addit Reiffenſt. liquet, contrariam Sententiam in praxi nullatenus tutam, & conſequenter nullatenus practicandam. Nihilominus tamen Caſtrop. *l. c. n.* 4. exiſtimat cum Henriq. *l. 13. de excom. cap. 56. num.* 1. Leſſ. Suar. *ll. cit.* ſatis probabile eſſe, Epiſcopum poſſe in dicta inhabilitate diſpenſare, eo quod, ut Henriq. ſit quædam quaſi irregularitas. Ad declarationes quoque Cardinalium ait: illis non neceſſario ſtandum, ut expreſſe Sanch. *l. 8. de matrimonio d. 2. num. 10. circa finem*, uti & Vaſquez. *in 2. 2. d. 177. c. ult. num.* 73. ubi probat declarationes & deciſiones Rotæ non habere vim legis. Ad hæc dictas declarationes Cardinalium facile intelligi poſſe, de inhabilitate ad beneficia illa obtinenda, de quibus privatus fuit per ſententiam. De cætero diſtinctionem illam quam Caſtrop. *num.* 6. dicit aſſerri a gravibus AA. quod nimirum Epiſcopo diſpenſante in impedimento, ob quod collatio beneficii fuit irrita, maneat valida, ſi collatio pertinet ad ordinarium; ſecus ſi ſpectet

ad

ad Pontificem, cui reſervata, ait omnino reprobari ab AA. quos magno numero citat.

QUÆSTIO CXIII.

Quis abſolvere poſſit ab interdicto ingrediendi Eccleſiam incurſam a Simoniace ordinante?

RESp. Poſſe id ſolum Papam, quippe qui ſibi ſoli reſervavit hanc abſolutionem. Caſtrop. *l. c. num.* 2. *in fine.* Dum alias ab omnibus aliis cenſuris, ſi publicæ non ſint, vel ad forum contentioſum deductæ, abſolvere poſſit Epiſcopus, vi Trident. *Seſſ.* 24. *de reformat.* aſſerit idem Suar. *cit. num.* 11. non obſtante Bulla Pii V. facultatem prohibente, dum ea, ut idem cum Sa *V. Simonia, quæſt.* 12. & Leſſ. *loc. cit. dub.* 24. *num.* 134.

QUÆSTIO CXIV.

An & ex quibus cauſis Papa diſpenſare ſoleat in pœnis Simoniæ?

1. RESp. Primo: Quamvis ut licite diſpenſet, in illis requiratur cauſa aliqua, ſic exigente bono communi & ordinato Eccleſiæ regimine; ſi tamen ſine cauſa in lege ſua diſpenſaret, & contra eam ageret, non peccaturum eum mortaliter, ſeclaſo ſcandalo, aliave extrinſeca ratione, & validam eſſe diſpenſationem, cenſet Caſtrop. *l. c. num.* 11. citans pro hoc Sanch. *l.* 8. *de diſpenſ. d.* 17. *n.* 28. & *d.* 18. *n.* 7. Leſſ. *cit. c.* 35. *dub.* 5. *n.* 34. Valeot. 2. 2. *d.* 7. *q.* 5. *p.* 9. *in fin.* Rodriq. *tom.* 1. *ſum.* 2. *edit. c.* 237. Nav. *in ſum. c.* 25. *n.* 5.

2. Reſp. Secundo: Rariſſime tamen in dictis pœnis ſolet diſpenſare, etiamſi graviſſimæ allegentur cauſæ, teſte Pyrrho Corrado verſatiſſimo & ſumme practico in curia, ut de eo ait Reiffenſt. *h. t. n.* 343. hac allegata hujus difficultatis diſpenſandi ratione: quod curia Romana ſumme hoc vitium execratur, & miſericordia indignum reputans, ordinaria negatione diſpenſationis ab illo committendo deterreat. Si tamen quandoque in illis pœnis diſpenſet Papa, reus illius non tantum abſolvitur ab omnibus cenſuris, ſed etiam diſpenſatur ab inhabilitate ad idem & alia beneficia retinenda & obtinenda, ſimulque redditur immunis a reſtitutione fructuum perceptorum.

3. Reſp. Tertio: Inter alias vero cauſas pro hac diſpenſatione obtinenda ſerviunt ſcandalum in dimiſſione beneficii timendum, & paupertas ſupplicantis. Quandonam autem vel cum quibus ex iſtiuſmodi cauſis diſpenſet, certa regula non extat, unde, ut ait Reiffenſt. reus quidem tentare & ſupplicare poteſt pro diſpenſatione, committere tamen debet, num mentem Cardinalium hic & nunc ad petitam gratiam concedendam movere velit.

QUÆSTIO CXV.

Generalis. An hoc ipſo, quod Papa inhabili conferat beneficium cenſeatur cum illo diſpenſare?

RESp. Affirmative, ſi Papæ conſtet eſſe inhabilem, ne alias in vanum & fruſtra feciſſe collationem dicendum ſit. Abb. *in c. cum in cunctis, §. inferiora, de elect. n.* 8. Felin. *in c. præterea, de teſtam. n.* 7. Navar. *in opuſc. de datis & promiſſ. not.* 7. *n.* 15. Covar. *reg. peccatum, p.* 2. *§.* 8. *a.* 9. Molin. *tom.* 1. *de juſt. tr.* 2. *d.* 92. *§. illud animadvertendum.* Suar. *l.* 2. *de Simon. c. ultim. n.* 14. quos citat & ſequitur Caſtrop. *l. c. n.* 9. Siquidem generale eſt principium, quod quotiescumque impedimentum eſt juris humani, & legislator ſcienter impeditum admittit ad actum, præſumatur in eo animus diſpenſandi, & inducatur vera diſpenſatio, etſi Legislator ſeu Princeps potens in eo diſpenſare, non præmiſerit cauſæ cognitionem. Ut ſi Papa ſcienter admitteret irregularem ad ordines vel beneficia, aut jure humano impeditum jungeret Matrimonio, vel Rex inhabilem (puta Servum) judicem conſtituat, Caſtrop. *l. c.* cum Sanch. *l.* 8. *de Matrim d.* 4. *n.* 2. & aliis probantibus id ex *L. Barbarius, ff. de officiis præſidis*, & *L. quidem, ff. de re judicata*; Qui & aſſerunt procedere idipſum non ſolum in ſupremo Principe, ſed & in inferioribus Prælatis reſpectu eorum, cum quibus diſpenſare poſſunt. Non tamen etiam ſupremus Princeps conferendo beneficium inhabili, ab eo aufert abſolute inhabilitatem, ſed ſolum pro ea vice, ſeu ad ſolum illum caſum, & reſpectu illius beneficii tantum. Caſtrop. *l. c. n.* 10. Quemadmodum etiam, ut idem, dum dicitur *Clement. unic. de ſententia excommunicationis*. Pontificem communicando cum excommunicato, non cenſeri illum abſolvere ab excommunicatione, niſi id exprimat, id ita intelligendum, ut per hoc non abſolvat abſolute ab excommunicatione, quod tamen non impedit, quo minus ſuſpendat effectum excommunicationis pro illa vice, ne ſcilicet excommunicatus peccet communicando cum ipſo Pontifice, neve in excommunicationem minorem propter illum actum incidat.

QUÆSTIO CXVI.

Quo recurrendum pro petenda & obtinenda abſolutione & diſpenſatione a Pœnis Simoniæ, & qualiter concipienda ſupplicatio?

1. RESp. ad Primum, ſi ſimonia ſit publica, adeoque diſpenſatio neceſſaria etiam pro foro externo, eaque reſervata Papæ, recurrendum eſt ad Datariam Apoſtolicam, & ſupplicatio conſignanda ſummo Datario. Si vero eſt occulta, adeoque diſpenſatio neceſſaria pro ſolo foro interno, recurrendum eſt ad S. Pœnitentiariam, inſcribendaque ſupplicatio Cardinali ſummo Pœnitentiario.

2. Reſp. ad Secundum, in ſupplicatione præter alia, exprimendi fructus ex beneficio ſimoniace obtento percepti, & conſignandi ſummo Datario, quamvis, ut Corradus *in prax. diſpenſ. l.* 5. *c.* 9. *n.* 13. & 14. Hodiedum ſuper illis conſignatis fiat tranſactio, ita ut ex illis pars tertia vel etiam major remittatur delinquenti, prout viſum fuerit, Datario. Dein ut caſus una cum cauſis diſpenſandi exacte in ea exprimatur, conſultum, ut Reiffenſt. *h. t. n.* 345. ut his expoſitis alicui procuratori generali vel alteri bono practico ſcribatur, ut vel ipſe ſupplicationem juxta ſtylum curiæ formet, vel ab alio practico formari faciat, ne vel ex hoc ipſo defectu ſupplicationis minus apte ad ſtylum curiæ conceptæ gratia diſpenſationis denegetur.

QUÆSTIO CXVII.

Quæ forma ſervanda in ipſa abſolutione & diſpenſatione, ejuſque executione?

1. RESp. ad Primum: Ad valorem diſpenſationis in pœnis ſimoniæ, nulla certa forma præſcripta, unde, ſi Epiſcopus utatur verbis, quæ ſufficienter exprimant voluntatem diſpenſandi, cenſebitur hoc ipſo valide diſpenſaſſe. Caſtrop. *l. c. n.* 8. quod ipſum in diſpenſatione Pontificia a fortiore locum habet. Ad abſolutionem quoque & diſpenſationem a confeſſario ex commiſſione faciendam, nulla requiritur certa forma præſcripta, unde ſatis eſt adhibere verba, quæ exprimant tolli pœnas. Quamvis tamen ad tollendas cenſuras, aliaſque pœnas adhibendum verbum *abſolvo*. Ad tollendam irregularitatem verbum *diſpenſo*. Porro formulam qua uti poteſt ad rite exequendam commiſſam ſibi diſpenſationem, ponit Reiffenſt. *n.* 347. quam lege apud illum.

2. Reſp. ad Secundum: De cætero in executione diſpenſationis Apoſtolicæ in pœnis ſimoniæ in ſolo foro interno a pœnitentiaria datæ diligenter attendendus & obſervandus tenor literarum diſpenſationis, in quibus ſi circa reſtitutionem fructuum non diſpenſatur, injungi ſolet confeſſario, ut cum ſimoniaco non diſpenſet, priuſquam fructus ex illo beneficio indebite perceptos in totum reſtituerit, vel ſi in præſentiarum ob ejus paupertatem non poteſt, ſe reſtituturum promiſerit, cum primum poterit, etiam cum aliquali ſuo incommodo & indigentia, ut Corrad. *l. c. c.* 18. Item non diſpenſet, priuſquam beneficium ſimoniace acceptum dimittat, & novam illius proviſionem a confeſſario per S. Congregationem deputato pro foro conſcientiæ obtineat.

TITU.

Digitized by Google

T I T U L U S IV.

Ne Prælati vices ſuas vel Eccleſias ſub annuo cenſu aliis relinquant.

Q U Æ S T I O CXVIII.

An & qualiter Prælati vices ſuas vel Eccleſias ſub annuo cenſu aliis relinquere poſſint.

RESp. Cum Quæſtio hæc variòs ſenſus ingerere poſſit, ſeparando manifeſta a minus claris, notandum primo, non venire in hanc Quæſtionem; num Prælati ipſas Prælaturas, Dignitates, officia & beneficia Eccleſiaſtica cedere, & in alios transferre poſſint pro pretio, ſive ſimul ac ſemel ſoluto, ſive annuatim certum cenſum pendendo; conſtat enim aperte, id ſimoniacum eſſe, ratione ſpiritualis juriſdictionis, poteſtatis, adminiſtrationis, regiminis animarum illis annexi. Secundo poſſe ac debere Epiſcopum Vicario ſuo Generali committere juriſdictionem ſuæ diœceſis, præſtando illi annuum ſtipendium ſeu ſalarium ex camera epiſcopali abſque eo, quod ipſe eam dimittat. Quod aliud longe eſt, quam Epiſcopum relicta ſua juriſdictione, vel potius retenta illa habitualiter, ejus exercitium concedere alteri, ac ita illi ſuas vices, accepto ab eo annuo cenſu committere; uti olim fuiſſe conſuetudinis conſtat ex *c. 1. 2. 3. h. t.* quam conſuetudinem ibidem Papa vocat enormem, ac reprobat utpote venditionem hujus exercitii in ſe ſpiritualis adeoque ſimoniam continentem. Præterquam quod id cedat in gravamen ſubditorum, dum hac occaſione Commiſſarii iſtiuſmodi officiales, ut ultra pecuniam, quam pendere debent Epiſcopo, lucrentur aliquid, facile extorquent per fas & nefas a ſubditis pecunias, ac ita judicia pervertuntur ab iis, loco pœnæ perſonalis ſeu corporalis pecuniam ex rebus impoſitam exigendo; ut cum Abb. *in c. 1. h. t. n. 4.* Azor. *p. 3. l. 12. c. 14. q. 1.* Pirh. *h. t. n. 2.* ob quam rationem prohibetur quoque *Auth. ut Judices quoque ſuffragio*, venditio juriſdictionis temporalis, cum, etſi id ſimoniacum non ſit, ſit tamen turpe & illicitum lucrum. Atque ita etiam in Concil. Trid. *ſeſſ. 25. c. 11. de reform.* Sancitum & prohibitum juriſdictiones Eccleſiaſticas ſeu facultates nominandi aut deputandi Vicarios in ſpiritualibus locare, uti & illarum conductores eas per ſe aut alios exercere, ac alias conceſſiones iſtiuſmodi etiam a Sede Apoſtolica factæ cenſeantur ſubreptitiæ. Sed neque pro juriſdictionis Eccleſiaſticæ locatione facit, quod pro remiſſione juriſdictionis, quam in Eccleſiam vel Monaſterium aliquod habet Epiſcopus, is annuam penſionem exigere & recipere poſſe videatur, vi *c. conſtitutus h. t.* nam & ipſum illicitum & ſimoniacum eſt, cum paria ſint, quoad ſimoniam concedere & remittere juriſdictionem pro pretio, juxta *c. veniens, de teſt. & atteſt.* juncta Gloſſ. *v. remittere*, & *c. querelam, de Simon.* cit. autem *c. conſtitutus*. Penſio ſeu cenſus annuus non tanquam pretium & æſtimatio remiſſæ juriſdictionis, ſed in illius ſive præteritæ juriſdictionis recognitionem, & conceſſæ libertatis ſignum ſit reſervatus, ut Gloſſ. *in cit. c. conſtitutus, v. recompenſare.* Abb. *ibid. num. 17.* Suar. *de Simon. c. 24. n. 37.* Wieſtn. *h. t. n. 5.* juxta *c. recepimus, de privileg.* Neque etiam praxis Curiæ Romanæ, in qua vendi videntur Clericatus Cameræ & Auditorum munia, habentia annexam juriſdictionem Eccleſiaſticam nomine Papæ exercendam. Nam diſtinguendum inter juriſdictionem & emolumentum temporale, quorum prius vendi nequit ſine ſimonia; ſed neque poſterius ut juriſdictioni conjunctum. *Can. ſi quis objecerit, 1. q. 3.* Quo non obſtante, vendi poteſt dictum emolumentum ſecundum ſe & unde ſpectatum, ſeu ut ſeparatum ab illa juriſdictione, arg. *c. fin. h. t.* Non ſecus ac in beneficio fructus ſine ſimonia vendi poſſunt, dum illi juſque illos percipiendi a titulo ſeu officio ſpirituali authoritate Pontificia ſeparatum, ut Abb. *l. c. n. 2.* Angel. *V. Simonia 2. n. 2.* Suar. *l. c. c. 20. nu. 6.* Caſtrop. *tr. 17. d. 3. p. 12. n. 7.* quos citat & ſequitur Wieſtn. *n. 6.* de quo poſteriore ſit

Q U Æ S T I O CXIX.

Num Poſſeſſiones, redditus Eccleſiæ, fructuſque beneficiorum pro annuo cenſu elocari poſſint.

RESp. Affirmative. Arg. *c. fin. h. t.* Ubi dum agitur de locatione Eccleſiæ, nomine Eccleſiæ veniunt ſolum fructus & obventiones, poſſeſſiones Eccleſiæ ſeu ipſa prædia illius, ex quibus dicti fructus proveniunt, ut cum Gloſſ. *in cit. c. fin. V. Præfatam Eccleſiam*, hæc enim elocari poſſunt ad tempus modicum, ut patet ex *c. ad audientiam, de rebus Eccleſ. alien.* & quidem jure antiquo non ultra novennium, hodiedum vero non ultra triennium citra licentiam Papæ, juxta *Extrav. ambitioſæ, de rebus Eccl. alien.* ubi ea recepta. Qua tamen conſtitutione etſi Covar. *l. 2. reſol. c. 16. n. 6. in fin.* Redoan. *tract. de reb. Eccleſ. non alien. q. 58. n. 44. & ſeq.* Et alii nonnulli probabiliter putent prohiberi tantum ad triennium locationem rerum Eccleſiæ, quales ſunt fundi & prædia, non vero fructuum; ſed hos ultra triennium elocari poſſe, etiam ad vitam beneficiarii; contrarium tamen in puncto juris verius cenſet Pirh. *h. t. n. 6.* eo quod dicta conſtitutio generaliter loquatur prohibendo ultra triennium elocari omnes res & bona Eccleſiaſtica, fructus autem beneficiorum ſint etiam res & bona eccleſiaſtica.

Q U Æ S T I O CXX.

Quæ pœna conſtituta contra dictam prohibitionem concedentibus & recipientibus juriſdictionem exercendam pro pretio ſeu annuo cenſu ejuſve exercitium.

RESp. Tum dans quam recipiens juriſdictionem eccleſiaſticam, regimen Eccleſiæ, ſeu animarum, pro pretio, excluduntur ab Eccleſia, in cujus contumeliam res ſeu pretium datum & acceptum, *c. conſuluit de Simon.* Dein dans pretium pro officio, juriſdictione & regimine Eccleſiæ, a Clero removetur, & ſic amittit officium & juriſdictionem conceſſam. Epiſcopus etiam eam concedens perdit poteſtatem concedendi hujuſmodi officium, *c. 1. h. t.* item ſuſpenditur ad tempus pro qualitate delicti, *c. 2. h. t.* & *ibid.* Gloſſ. *v. percellatur*.

Q U Æ S T I O CXXI.

Qualiter Papa ſine Simonia exigat & recipiat annatas.

RESp. Annatas (hoc eſt, integros fructus primi anni ex Epiſcopatibus, Prælaturis aliiſque beneficiis vacantibus, dum hi excedunt ſummam 24. aureorum) ſine ſimonia juſte & rationabiliter exigit ac recipit Papa, ut oſtendunt Fagn. *in c. 1. h. t.* Azor. *p. 2. l. 7. c. 12.* cum non exigantur & ſolvantur pro collatione ſeu proviſione Prælaturarum & beneficiorum tanquam pretium, aut merces conferenti debita, nec pro ullo jure ſpirituali aut ſpiritualibus annexo, ſed tanquam fructus ad eum ſpectantes, quos, uti potuit, ſeparatos a beneficiis ſibi reſervavit juſto titulo, nimirum partim ſuæ ſeu Sacræ Sedis, partim in miniſtrorum ſeu officialium, quorum opera in totius Eccleſiæ gubernatione eget, ſuſtentationem, adeoque quod ſuum eſt, ſibique competit velut quid temporale, ab omni titulo & jure beneficiali ſeparatum exigit, & confert. Confirmaturque idipſum exemplo ſummi Sacerdotis veteris legis, cui a minoribus Sacerdotibus ac Levitis ex præcepto divino, *c. 18. Numeror.* debebantur & ſolvebantur decimæ decimarum. Item a ſimili, dum omnibus Eccleſiis & Clericis ſuæ diœceſis Epiſcoporum eſt imponere, & ab iis exigere ſubſidium caritativum pro ſuis neceſſitatibus. Item ex eo, quod ſi Papa conferens alicui beneficium fructus illius reſervare poteſt ex parte vel ex toto in alterius indigentis ſubſidium, vel penſionem beneficio imponere in gratiam alterius, cur non etiam idipſum poſſit in commodum Cameræ ſuæ, vel Miniſtrorum ſuorum neceſſariis egentium: ita fere Pirh. *h. t. n. 9.* qui etiam *n. 10.* bene advertit, ſignum manifeſtum eſſe; has annatas non pendi pro collatione beneficiorum, ſive ſint ex majoribus & conſiſtorialibus, ut Epiſcopatus, Abbatia, ſive ex minoribus, ſed tanquam fructus primi anni Pontifici reſervatos, quod dum eadem Prælatura ſeu beneficium intra annum bis aut ſæpius vacat, illudque ſucceſſive duobus vel tribus confertur, annatæ non niſi ſemel exigantur & ſolvantur. Verum de annatis vide me fuſius tractantem *in foro beneficiali part. 2. quæſt. 601.* & *part. 3. q. 189. & 190.*

T I T U-

Digitized by Google

TITULUS V.

De Magiſtris, & ne aliquid exigatur pro Licentia docendi.

QUÆSTIO CXXII.

Literatorum gradus quotuplices ſint, & quid ſinguli importent.

1. RESP. [illegible] orum in ſcientia ali[illegible] ſeu di[illegible] ſacra, ſi[illegible] profana [illegible] & honore [illegible] co ornaturum tr[illegible] Ordi[illegible] ſeu gradus ſunt, nempe Bacc[illegible] tus, Li[illegible] a, Doctoratus ſeu Magiſterium, etſi in loci[illegible] al[illegible] quibus hi grad[illegible] non omnes, vel non ita gradatim recipiantur, & cæteri [illegible] præmittantur.

2. Reſp. Secundo: In loc[illegible] mo[illegible] at B[illegible] aurei, ſic [illegible] incongrue dicti a Bacca lauri [illegible] e ejus [illegible] am bac[illegible] & frugiferis, ut A[illegible] at. *in L. [illegible] ff. de V. S.* [illegible] a Gallica voce *Bac[illegible]*, militem t[illegible] nem, ſ[illegible] u inſ[illegible] O[illegible] nis oob[illegible] cante, ut B[illegible] *de judi[illegible] cap.* [illegible] & Du Freſne *in g[illegible] ar. v. Baccalaurei*; [illegible] vero nomine veniunt, qui ſ[illegible] ſcientia pru[illegible] m[illegible] teſtimonium publicum ſunt c[illegible] nſecuti. Non pariformiter ubique, quoad ſtudiorum tempus hic gradus conferri [illegible]. I[illegible] bus prævio examine crea[illegible] r B[illegible] Art[illegible] m & Philoſophiæ, [illegible] primo anno P[illegible] L[illegible] a, ad initium an[illegible] ſecund[illegible] Baccalau[illegible] ei Th[illegible] giæ [illegible] fi[illegible] m ſecundi, aut initium tertii anni auditæ Th[illegible] ogiæ.

3. Reſp. Tertio. Licentiatorum (qui eſt al[illegible] r poſt Baccalaureatum gradu[illegible]) appel[illegible] atione [illegible] tur, [illegible] bu[illegible] pr[illegible] in [illegible] ientia aliqua (ſive ea ſit Philo[illegible] phica, ſive Medica, ſive Juridica, ſive Theologica) honorem ſeu gradum, ejuſ[illegible] e inſignia, quando [illegible] unt publice capeſſendi c[illegible], pu[illegible] eſt facultas ſeu licentia; quæ proinde non [illegible] judi[illegible] ium [illegible] dignitate promovendi, ſed & di[illegible] ctum lite[illegible] gr[illegible] conſtituit ſupremo [illegible] radui ſeu Ma[illegible] & [illegible] orat[illegible] nem. Unde ab al[illegible] quibus quaſi Doct[illegible] appellantur. Beſol. [illegible] *ad Acad. m.* [illegible]

4. [illegible] Qu[illegible] rto: Doctoru[illegible] & M[illegible] orum [illegible] con[illegible] [illegible] F[illegible] [illegible] us ſupten[illegible] [illegible] um ita [illegible] M [illegible] pr[illegible] Sal[illegible] atroque [illegible] dinarie vocantur D[illegible] beralium ac Philoſophiæ [illegible] vanienſi, Salmanticæ [illegible] nt [illegible] honore in Theolog[illegible] ond[illegible] orat[illegible] al[illegible] vero in [illegible] & Medicina gr[illegible] um ſupremum adepti [illegible] Beſol. [illegible] 7 [illegible] *Jure Academ.* [illegible] *num.* 202, [illegible] *in* [illegible]

QUÆSTIO CXXIII.

Penes quos ſit hos gradus literarios decernendi & conf[illegible] ndi pot[illegible]

1. RESP. Primo [illegible] hos in [illegible] p[illegible] lugia & J[illegible] d[illegible] potestatem penes ſummum Ponti[illegible] m, [illegible] & in [illegible] pro[illegible] is, puta in Ju[illegible] Ci[illegible], Me[illegible] penes Imperato[illegible], aliosque Principes [illegible] in temporalibus non recognoſ[illegible] n[illegible] es [illegible] videtur, [illegible] od [illegible] con[illegible] lent alii quoque [illegible] pibus diminari [illegible] pot[illegible] in h[illegible] v. g. Comitibus P[illegible] u[illegible] Coll[illegible] g[illegible] præ[illegible] diorum [illegible] er[illegible] um [illegible] pe[illegible] communicare con[illegible] & ipſi [illegible] ont[illegible] ut variis deſuper rel[illegible] do, *l. c. n.* 73. *& a num.* [illegible] n. [illegible] et ap[illegible] tionem, cur cre[illegible] ræ [illegible] æ, & SS. Canonum [illegible] ctores potius ſit Apoſto[illegible] æ, quæ[illegible] ac R[illegible] giæ, alteriusve poteſtatis, hanc aliquam: [illegible] p[illegible] æ [illegible] æ, in quibus divini & eccleſiaſt[illegible] doctrina [illegible] ta per earum Profeſſores traduntur & explanantur, ex inſti[illegible] ſunt & hæ facultates ſpirituales, quippe ordinatæ ad ſpiritualia, nem[illegible] [illegible] nem & [illegible] ultum fidei & juſtitiæ Chriſtianæ [illegible] in [illegible] el[illegible] us conſervandum ac promovendum, animar[illegible] mque ſ[illegible] tem.

2. Reſp. Secundo: Non ubivis locorum hæc poteſtas ad hos gradus promovendi inferioribus iiſdem communicative conceſſa [illegible] m licet in quibusdam Univerſitatibus ea competat [illegible] rum fac[illegible] ltatum Profeſſori[illegible] us & Moderatoribus, quibus & compet[illegible] t, Candidatos examinare, & pro eorum receptione approbar[illegible] in al[illegible] is tamen diverſi ab illis ad hanc col[illegible] ationem [illegible] a [illegible] um [illegible] is Principibus, ſic in Germaniæ Academ[illegible] C[illegible] ntiam concedit cujusvis Procancel[illegible] rius, al[illegible] b[illegible] ut [illegible] Par[illegible] na C[illegible] arius ipſe, uti de eundem in Un[illegible] rſitat[illegible] Di[illegible] in[illegible] na pu[illegible] ce renunciaſſe utriusque Juris Docto[illegible], licet ipſe Doct[illegible] r Juris Imperialis non eſſet, me[illegible] in V[illegible] ieſtn. *n.* 9. In Bononienſi gra[illegible] ſupremum in omnibus facu[illegible] tatibus confert Eccleſiæ majoris Archidiaconus, t[illegible] Lenauder. *de pr[illegible] i D[illegible] l p.* 1. *n.* 4. In S[illegible] lmantica Schol[illegible] cus, ſeu Magiſter ſch[illegible] læ [illegible], teſtibus Mendo, [illegible] & G[illegible] z. *in* [illegible] *quia nonnull* [illegible] *n.* 5. apud Vvieſtn. [illegible] his non obſtantibus, quod h[illegible] promotores gradu[illegible], ad quem promovent[illegible] inſ[illegible] iti[illegible] ſint; cum in c[illegible] atione gradus Can[illegible] d[illegible] non approbetur primum pro eo, ſed [illegible] orum Doctorum ex[illegible] ine & judicio appro[illegible] us, ſolummodo dec[illegible] tur, & in[illegible] g[illegible] ium traditione quodammodo inveſtiatur Doctor, ut cum Fabro *in L.* 2. *c. de vet. jur. enucl.* & Lenauder, Vvieſtn. *loc. cit.*

QUÆSTIO CXXIV.

Qualiter & quale promotioni ad dictos gradus præm[illegible] ndum examen

1. RESP. Pr[illegible]. Examen ſuper ſcientia promovendi, [illegible] æqu[illegible] poſitionum ex præcipuis facultatis [illegible], & [illegible] inæ [illegible] & Doct[illegible] & [illegible] A[illegible] & I[illegible] po[illegible] gradus c[illegible] Et [illegible] uidem, ut gravi[illegible] t, qui A[illegible] aut in [illegible] indi[illegible] [illegible] a [illegible] du [illegible] & [illegible] tias om[illegible] & [illegible] *ff. de* [illegible] & [illegible] *diſp*[illegible] [illegible] optime [illegible] u ot, [illegible] m[illegible] ei[illegible] m, & [illegible] arum [illegible] cum cum carp[illegible] & [illegible] m temeraria cont[illegible] præſumu[illegible] & [illegible] quam [illegible] viſis ſimplic[illegible] is arma as[illegible] um [illegible] ab eatum [illegible] ces D[illegible] atus [illegible] nat [illegible] u

2. Re[illegible] ndo [illegible] & [illegible] tuatur exame[illegible] minime per [illegible] ium & u[illegible] opor[illegible] ſum, prout ex[illegible] ut[illegible] Imperator [illegible] cripta, quibus Comit[illegible] s Palatini [illegible], aut [illegible] u [illegible] di[illegible] creandi [illegible] Doct[illegible] res poteſtas comm[illegible] neceſſitas, n[illegible] x[illegible] ct[illegible] rorum [illegible] fi[illegible] & [illegible] negotia ju[illegible] ut [illegible] utio [illegible] ube[illegible] o Eccleſiæ [illegible] um [illegible] pert[illegible] n[illegible] ſtionum [illegible] ec [illegible] co[illegible] in [illegible] m [illegible] fu[illegible] ones [illegible] d ut [illegible] A[illegible] x[illegible] et qu[illegible] [illegible] Doctori[illegible] d[illegible] B[illegible], non [illegible] ſtu[illegible] aliqua [illegible] sed r[illegible] ipto Principio aut a [illegible] e Pa[illegible] [illegible] oratus adeptis, nimirum quod ſinceru[illegible] d[illegible] uni A[illegible] emi[illegible] rum examine aut [illegible] ſcientiæ experimento [illegible] re[illegible] i, parum curand[illegible], [illegible] ut al[illegible] qui lu[illegible] nt[illegible], b[illegible] æ inflatæ vento, & doctrina vacuæ. Dum e[illegible] n[illegible] et doctrina [illegible] n deſt[illegible] i, [illegible] ad [illegible] Uni[illegible] erſitat[illegible] [illegible] tiorum, [illegible] & Pius V in C[illegible] tione [illegible] incip[illegible] t. *Q*[illegible] [illegible] 1568. ad Doctoratus & Magiſterii vel Licentiæ gradus [illegible]

Con-

Comitibus [illegible] aliisque gratiam factorum ſibi a Sede Apoſtolica indultarum prætextu, ullis [illegible] gradus prærogativa dignitates aliaque beneficia Eccleſiaſtica [illegible] nente voluit gaudere. Trid. quoque *Seſſ. 22. c. 3. de reform.* cavetur, ut ad dignitates & beneficia illa aſſumantur, qui in Univerſitate ſtudiorum Magiſtri vel Doctores aut Licentiati in Theologia vel Jure Can[illegible] promoti [illegible] fere Vyieſtn. [illegible] 16. & 17. quibus tamen [illegible] non videtur, quod, ut cenſent Rebuff. [illegible] n. 2. G[illegible] [illegible] fol. 186. [illegible] Gonz. [illegible] §. [illegible] Barboſ. in E[illegible] [illegible] rem [illegible] a Papa vel [illegible] um, v[illegible] habilitate [illegible] præcedere [illegible] in quibuscunque Collegiis grad[illegible]

QUÆSTIO CXXV

An [illegible] qui [illegible] pr[illegible] fruantur Magiſtri ſeu Doctores & L[illegible], [illegible] S[illegible] dentes [illegible]?

RESP. Ad primum [illegible] Magiſtros, Doctores, Licentiatos [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] a. [illegible] & actu [illegible] Theologiam, & [illegible] docere [illegible] es non [illegible] fructus [illegible] non [illegible] ones [illegible] *[illegible] de prabendis*, & [illegible] niſi forte reddituus omnes in diſtributionibus quotidianis conſiſterent: tunc enim non niſi duas partes [illegible] tertia parte [illegible] præſentibus, F[illegible] 2. & 3. Garc. [illegible] quam refert; vel etiam, [illegible] ret conſ[illegible] conſuetudinem, ut cum gl. *l. c.* Moneta [illegible]

3. Reſp. A[illegible] und [illegible] licen[illegible] ne in favorabilibus no[illegible] Doctorum & M[illegible] ut etiam fruantur [illegible] privi[illegible] erunt [illegible] *c. 8.* Mend. *l. c. n. 133.* apud V[illegible] A[illegible] ntus [illegible] V[illegible] & Leonard. *de* [illegible] *4. n. 11* [illegible] R[illegible] *n. 2.* [illegible]

[illegible]

QUÆSTIO CXXVI

Q[illegible] [illegible] in [illegible]

R[illegible]

[illegible] Doctorem [illegible] Theologiæ & [illegible]

Theologia tautum eſt Doctor; ut Felin. *in rubr. de majorit. n.* 3. Bardon. *de profeſſor. c.* 3. *n.* 59. Belliz. *in man. tr.* 8. *c.* 6. *n.* 217. apud Wieſtn. *nu.* 23. ex ea ratione; quod, qui pluribus dignitatibus conſpicuus eſt, præferatur ei, qui una ſola ornatus eſt; ut Bald. *in l. ſed & milites ff. de excuſat. tutor.* Nav. *conſ.* 3. *de major. n.* 6. Tiraq. *de nobil. c.* 5. *n.* 8. Gothof. *l. c.* §. 27. quod tamen ita limitandum, ut non procedat, niſi ex pluribus gradibus, quos quis habet, unus major vel ſaltem æqualis ſit gradus, quem alter ſolum habet: unde qui ſimul eſt juris & medicinę Doctor non eſt pręferendus ei, qui ſolum eſt Doctor in Theologia: ita cum Nav. *l. c. n.* 7. & Menoch. Wieſtn. *cit. n.* 23. *in fin.*

QUÆSTIO CXXVII.

Num illicitum & Simoniacum ſit dare vel exigere aut recipere aliquid pro datione licentiæ docendi?

1. RESp. Primo: Dare & exigere pecuniam vel ſimile quid pro conceſſione licentiæ docendi ſive ſacram ſive prophanam diſciplinam aliquam, eſſe illicitum & graviter prohibitum, etiam vigente in contrarium alicubi conſuetudine, unanimis & certa habet ſententia, fundata in claris textibus *c.* 1. 2. & 3. *h. t.* dum *c.* 2. transgreſſores hujus præcepti obligantur ad reſtitutionem præceptorum ex tali datione & *c.* 1. & 3. puniri jubentur privatione officiorum & beneficiorum, cujus prohibitionis hæc eſt ratio, quod merito cenſeatur turpe lucrum & ſordities a viris doctis extorquere quid pro facultatu docendi honeſtas & reipublicæ ſalutares ſcientias, ad quas tradendas potius muneribus, honoribus, precibus eos invitari oporteret. Nihilominus illicitum non eſſe, ſed potius æquitati conſentaneum a Candidatis pro collatione ipſorum graduum Theologię aliarumque facultatum exigere & recipere pecuniam aliave emolumenta temporalia, & quidem in majore quantitate, quo majores & digniores ſunt gradus juxta taxam a majoribus acceptam uſuque probatam, probat communis Academiarum praxis, & tradunt Leſſ. *de J. & J. l.* 2. *c.* 35. *n.* 83. Suar. *de Simon. c.* 18. *n.* 15. Caſtrop. *tr.* 17. *d.* 3. *p.* 10. *n.* 4. Mend. *de jure Academ. l.* 2. *a n.* 94. Gonz. *in c. nonnullis h. t. n.* 6. *in fin.* Pirh. *h. t. n.* 13. Wieſt. *n.* 34. ex ea ratione, quod gradus iſti ſint ſolum approbationes publicę de ſcientia & aptitudine ad docendum, quæ ſunt quid temporale pretio æſtimabiles. Ad hæc Academiæ pecuniam illam non exigunt pro conceſſione facultatis docendi utpote quam facultatem fecere Principes & Magiſtratus fundatores Univerſitatum iis, qui teſtimonio publico digni, & ad hoc munus apti judicati; ſed pro incommoditate & labore, quem cęteri DD. & membra Univerſitatis ſubeunt examinando, approbandoque candidatos, & aſſiſtendo illis in ipſa inaugurationis ſolennitate, nec non pro honore, emolumentis temporalibus & privilegiorum communicatione, quæ promoti per illos gradus conſequuntur; neque his obſtat, quod in inſtitutione horum graduum interveniat authoritas Pontificia, cum Pontifex aliqua temporalia inſtituere & conferre poſſit ad ſplendorem ſpiritualium quæ non hoc ipſo ſiunt ſpiritualia & materia ſimoniæ, niſi ſpiritualiter prohibeantur intuitu religionis, quod non ſit in his gradibus. Suar. *l. c.* Caſtrop. *l. c. n.* 4. Mend. *l. c. n.* 96. Wieſtn. *l. c.*

2. Reſp. Secundo. Sed & loquendo de ipſa licentia docendi concedenda, licet ſecundum jam dicta turpe & illicitum ſit eam vendere ſeu conferre pro pecunia, non tamen id ipſum proprio ſimoniacum eſt; ut docent gl. *in c.* 2. *h. t. v. conſuetudinis.* Fagn. *ibid. n.* 12. Gonz. Suar. *ll. cit.* Leſſ. *l. c. n.* 82. Barb. *in c.* 2. *h. t.* Wieſtn. *n.* 35. Reiff. *n.* 19. ratio eſt; quia nec ipſa doctio in ſe eſt quid ſpirituale, prout ſpirituale in materia ſimoniæ ſumitur, etſi ſit aut contineat actum entitative ſpiritualem, hoc eſt, procedentem ab intellectu, & in eo tanquam potentia ſpirituali ſubjectatum, ſed officium mere temporale, prout amplius dicetur *q. ſeq.* neque ex ſe ordinata ad actus proprie ſpirituales, dum tendit ad ſcientiam in intellectu audientium ſeu diſcipulorum generandam, cum non omnis ſcientia, quæ eſt de Deo rebuſque divinis magis ſit donum Dei Spirituale & ſupernaturale, quam cæteræ artes, ſanitas & vires. Sed neque his obſtat, quod poteſtas docendi originetur a poteſtate juriſdictionis ſupernaturalis, qualis eſt in Prælatis maxime in Capite Eccleſiæ, cum ex poteſtas juriſdictionis ſeu juriſdictio Eccleſiaſtica extendat ſe ad plura, quę ſunt ordinis naturalis & politici, ut patet, dum punit crimina ſui vel mixti fori pœnis civilibus, V. g. carcere, inedia, mulcta pecuniaria. Leſſ. *l. c. juncto n.* 83. unde etiam videtur neceſſe non eſſe, facere diſcrimen (ut facere videtur Caſtr. *l. c. n.* 3.) ſive hæc conceſſio procedat a juriſdictione temporali ſeu ſæculari, ſive a ſpirituali ſeu Eccleſiaſtica.

QUÆSTIO CXXVIII.

Num illicitum ſit & Simoniacum pro ipſa doctione & officio docendi recipere ſtipendium pecuniarium?

RESp. Neque ſimoniacum neque illicitum eſt, pro munere ſive actu & labore docendi Theologiam ſive Scholaſticam ſive moralem, quæ caſus conſcientiæ ſpectat, ſive poſitivam, quæ circa interpretationem S. Scripturæ verſatur (idem eſt de doctione Juris Canonici, multoque magis procedit de doctione Juris Civilis, medicinæ, philoſophiæ, utpote quæ omnino profana eſt (exigere juſtũ ſtipendium ſeu mercedem, ita contra Palud. Antonin. Sylv. & paucos alios, Soto *l.* 9. *de Juſt. q.* 5. *a.* 1. Leſſ. *l. c. n.* 80. Tolet. *l.* 5. *ſum c.* 88. *n.* 3. & 4. Suar. *l. c. c.* 18. *n.* 9. & *ſeq.* Laym. *l.* 4. *tr.* 10. *c. ult.* §. 4. *n.* 30. Caſtrop. *tr.* 17. *d.* 3. *p.* 10. *n.* 2. Pirh. *h. t. n.* 11. Wieſtn. *h. t. n.* 38. & *c.* ex ea ratione, quod imprimis ipſa hæc doctrina immediate neceſſario & per ſe non dependeat ex principiis ſupernaturalibus; cum non ſupponat neceſſario ſidem ſupernaturalem in docente, ſiquidem & ab hæretico & actualiter de ſide dubio tradi poteſt. Et licet concluſio ſtricte Theologica dependeat a pręmiſſis, quæ ſunt de ſide, ſeu revelatæ, non tamen hę, quatenus creditę, influunt in dictam concluſionem, ac ita non niſi remote & per accidens ſe habet fides ſupernaturalis ad illam. Sed neque ab objecto divino & ſupernaturali, quod habet, generatur cognitio ſupernaturalis. Neque a fine intrinſeco, utpote qui eſt intellectum illuminare & inſtruere ad veritates Theologicas cognoſcendas, vi facultatis ſuæ naturalis diſcurrendo ſuppoſitis propoſitionibus revelatis, non vero movere voluntatem ad pios & ſupernaturales affectus, aut procurare animarum ſalutem, quem per accidens Doctor docendo intendere poſſet. Et eſto doctrina Theologica in ſe eſſet ſupernaturalis ex principiis, objecto & fine, hęc non attenduntur, dum ſtipendium & merces datur pro doctione, ſeu actu & labore docentis, qui non minus naturale quid eſt & pretio æſtimabile, quam impenſus aliis ſcientiis tradendis, ut bene Pirh. *l. c.* notandum tamen hic cum eodem, quod licet Magiſter extraordinarie docens abſque eo, quod ratione beneficii aut annexi illi officii ad hoc teneatur, poſſit licite & juſte exigere ſtipendium, ſi tamen, ubi obligatio docendi annexa beneficio exigat illud ultra ſtipendium, quod recipit ab eccleſia, non ſit ſimoniacum, quia ſemper accipitur temporale pro temporali, etſi illa functio ex juſtitia ſit debita. Neque etiam jure Eccleſiaſtico probibitum *in c.* 1. & 2. *h. t.* ſit tamen illicitum & injuſtum illud recipere, dum pro hoc officio ſtatutum eſt illi ab Eccleſia ſtipendium juſtum cum expreſſo vel tacito pacto docendi de cætero gratis. Notandum item, quod ſimili ratione ſimoniacum aut illicitum non ſit dare ſtipendium, ſeu pretium pro datione conſilii & reſolutionis, non tantum Medicę & Juridicę, ſed & Theologicæ & Canonicę, ſiſtendo in pura inſtructione intellectos petentis: & ſi is dein ea utatur ad dirigendam & pacandam conſcientiam ſuam. Ita probabilius Suar. *l. c. a n.* 19. Nav. *in man. c.* 23. *n.* 10. Caſtrop. *l. c. n.* 5. Pirh. *n.* 13. Wieſtn. *n.* 40. cum D. Th. 2. 2. *q.* 100. *a.* 3. *ad* 3. contra Leſſ. *cit. c.* 35. *nu.* 78. & 79. ex ea ratione, quod dicta inſtructio, reſolutio & reſponſum ſit actus mere naturalis, quo ſcientia humana induſtria acquiſita per modum humani miniſterii ad finem naturalem, ſcilicet ad intellectum veritatis moralis cognitione erudiendum communicatur, ut Pirh. *l. c.* & ex eo Wieſt. qui tamen contrarium, ſive ſimoniacum eſſe ait *nu.* 45. ſi reſponſum tale ad converſionem pagani vel hæretici, ad timorem & amorem Dei, odium peccatorum, virtutis & ſalutis ſtudium excitandum redderetur. Quod poſtremum quoque de concionando dicit Caſtrop. *l. c.* 7. citatis pro hoc D. Th. *ubi ante* Cajet. *quodlib.* 2. *a.* 12. Angel. *v. Simon.* 3. *n.* 9. Hurt. *in ſum. l.* 6. *tit.* 5. Suar. *l. c. n.* 2. Leſſ. *l. c. n.* 79. eo quod ſacra concio referatur primo & per ſe ad movendam voluntatem ad bona paulo ante enarrata. Item *nu.* 6. de doctrina catechetica ſeu Chriſtiana dicit cum Leſſ. *l. c. num.* 78. dum traditio illius ordinatur ex ſe immediate ad prædictos fines ſupernaturales.

Digitized by Google

TITULUS VI.

De Judæis & Saracenis & eorum ſervis.

QUÆSTIO CXXIX.

Judæi & Saraceni qui ſint, & unde dicantur.

Reſp. Primo. Judæi primitus dicti Hebræi ab Hebro, cujus familia cultum veri Dei ſemper retinuit, cæteris idololatriæ deditis. Dein vocati Judæi a tribu Juda bellicoſiore & præſtantiore, e qua eorum Reges aſſumebantur. Sunt, qui legem Moſaicam dumtaxat, rejecto Novo Teſtamento ad literam ſuperſtitioſe ſine fide in Chriſtum Dei filium & mundi Salvatorem ſectantur, eorumque error & infidelitas Judaiſmus vocatur. Hoſt. *in ſum. h. t. n. 1. & 2.*

2. Reſp. Secundo; Saraceni ad declinandam ignominiam & generis labem, dum alias ab Agar ancilla Iſmaelis matre deſcendunt (unde & Agareni dicuntur) nomen a Sara uxore Abrahæ aſſumentes, ut Covar. *var. reſolut. l. 4. c. 9.* ſunt, qui nec Novum Teſtamentum nec vetus ſaltem totum recipientes, dogmatibus Mahometis inhærent, ut Barboſ. *in c. 6. h. tit. num. 3.* quales ſunt Turcæ, Perſæ, Tartari, Arabes, Ægyptii & plerique Africani; ut Azot. *Inſt. mor. part. 1. l. 8. c. 23. q. 4.* qui licet confundantur cum Gentilibus & Paganis, hi tamen magis proprie ſunt, qui idola colunt & adorant; atque ita cum D. Thom. 2. 2. *q. 10. a. 5.* tres infidelitatis ſpecies, nempe Judaiſmum, Paganiſmum, Hereſin agnoſcunt Theologi, quibus tamen continentur quoque Atheiſmus & Apoſtaſia a fide; ut Suar. *de fide d. 16. ſ. 3. n. 8.* Caſtrop. *tr. 4. d. 2. p. 1. num. 9. & 10.*

QUÆSTIO CXXX.

Num Judæi licite in locis Chriſtianorum a Principibus Chriſtianis recipiantur, receptique tolerentur, & Synagogas ſuas habeant.

1. Reſp. ad Primum: Tametſi abſolute loquendo recipi poſſint Judæi, ubi prius non fuerunt, id tamen non facile faciendum, cum abundantia & multiplicatio eorum periculoſa & ſummopere damnoſa religioni Chriſtianæ, teſte experientia exiſtat, immaneſque ab eis blaſphemiæ & injuriæ in Chriſtum redundent, de quibus terribilia, graviſſima tamen commemorat Pignatel. *tom. 5. conſult. 14.* unde ſancte faciunt Catholici Principes, ſi ſibi ſubditiſque ſuis, ac imprimis honori Jeſu Chriſti ejuſque Religioni conſulunt, arcendo eos a ditionibus ſuis.

2. Reſp. ad Secundum. Ubi tamen ſemel recepti, & de protectione aſſecurati, expelli non poſſunt ſine juſta ac legitima cauſa. Barboſ. *in cap. 9. hoc tit.* Decian. *in praxi crim. l. 5. cap. 11.* Socin. *l. 4. conſ. 86.* Vaſq. *illuſt. controv. c. 8. nu. 12.* arg. *L. 14. c. hoc tit.* cum cuivis, etiam Judæo & gentili fides juſte data ſervanda ſit. Argum. *l. 8. C. de O. & A.* Expelli autem eos poſſe ex juſta cauſa, præter AA. jam citatos tenent Tuſch. *Lit. J. verſ. Judæi concl. 371. num. 52.* Farin. *fragm. crim. p. 1. Lit. I. num. 67.* Ricciul. *tract. de jure perſonar. extra grem. Eccl. exiſt. L. 2. cap. 51.* ubi dictas cauſas recenſet, inter quas a Barboſ. recenſentur vel maxime, ſi ex eorum cohabitatione periculum vel ſcandalum Chriſtianis immineat, ſi machinentur enorme quid contra fidem aut Chriſtianos. Argum. *l. 11. & 16. c. hoc tit.* Uti etiam eorum ritus, negotiationes moduſque vivendi legibus & pœnis ita conſtringi poſſunt a Magiſtratibus Chriſtianis, ne quid moliri valeant, vergens in Religionis contemptum vel reipublicæ damnum. Arg. *tit. L. Judæi & L. nullus c. h. t.*

3. Reſp. ad Tertium: Tametſi ad ritus ſuos exercendos Synagogas habere permittantur, non tamen permittendum iis, ut Synagogas novas, ubi prius eas non habuerunt, aut habitæ penitus collapſæ, ædificent, aut habitas altiores & ampliores efficiant; ſed ſolum, ut antiquas ruinam minantes reſtaurent; uti claris verbis hæc ſtatuuntur *cap. Judæi & cap. conſuluit hoc tit.* & juxta hæc tradunt Abb. Huſt. Anchar. Felin. Vivian. *in ration. Jur. Pontif. l. 5. pag. 75.* & alii apud Barboſ. *in cit. c. Judæi n. 1.* Quæ tamen etiam reſtauratio fanorum & delubrorum permiſſa non eſt Paganis, ut cum aliis Wieſtner. *hoc tit. numer. 5.* hujus diſcriminis inter Judæos & Paganos ratio eſt; quod cum Judæorum ceremoniis præfigurata olim veritas, quam modo credimus, ab ipſis veritatis hujus inimicis habeamus teſtimonium, quam utilitatem non afferunt Paganorum impii ritus, non tamen etiam, ut Barboſ. *in c. 7. h. t. num. 5.* citatis Azot. *p. 1. l. 8. cap. 24. cap. ultim.* Ricciul. *l. 2. q. 39. nu. 5. & 6.* ex eo, quod Judæis permittatur inſtaurare & reficere, ſequitur, licere illis in hunc uſum vendere ligna, lapides, cæmentum, cum ea vendere ad talem uſum ſit natura ſua malum, ut AA. citati ex Ricciul. *l. c. l. 2. c. 30. num. 7.* Neque licere architectis & fabris Chriſtianis laborare in ædificandis ſeu reſtaurandis Synagogis Judæorum, eo quod, ſi iis non liceat vendere res ad hoc, ut utantur ad cultum & ritus Judaicos, ut cum D. Thom. 2. 2. *q. 169. a. 2. ad 4.* Sylv. *in ſum. v. infidelitas quæſt. 4. ad fin.* Valent. 2. 2. *diſ. 1. quæſt. 10. part. 5.* Molin. *de Juſt. tractat. 2. diſt. 340. col. penult.* Sanch. *in præcept. decal. l. c. cap. 7. num. 3.* quos citat Barboſ. *loc. cit.* multo minus liceat laborare in eorum Synagoga propter eandem, imo majorem rationem, juxta *auth. multo magis de SS. Eccleſ.* quamvis id ipſum limitet ex authore aliquo Hiſpano, ita ut non ſint condemnandi iſtiuſmodi, ſi id faciant ex officio, quod profitentur.

QUÆSTIO CXXXI.

Qualis communicatio cum Judæis prohibita ſit Chriſtianis?

Reſp. Ea prohibita, ne ex hac converſatione contracta familiaritate adeant periculum perverſionis & ſcandali, dicta converſatio omnia fere in ſequentibus, ſpectantibus etiam ad commercium politicum. Primo prohibetur cohabitare in eadem domo *cap. nullus & cap. Judæi* ſub excommunicatione. Unde etſi licitum ſit Chriſtiano, habere Judæum in famulatu ſuo extra domum, non licet tamen habere eum continuo ſecum in domo ſua; ut Sylv. Sanch. Pirh. apud Reiffenſt. Arg. *cap. nullus cauſ. 28. quæſt. 1.* Quamvis frequentare eorum ædes Clericum gratia perſuadendi eis fidem licitum ſit, juxta *c. 10. hoc tit.* & Gloſſ. *in cap. Judæi verſ. Judæi.* Pirh. *hoc tit. nu. 2.* Secundo, adire cum Judæis balneum, *cit. cap. nullus* niſi id exigat ſanitas, & modo Chriſtianus ſe Judæo non exhibeat familiarem. Sanch. *l. 2. moralium cap. 31. nu. 11.* Pirh. *loc. cit.* Wieſtn. *n. 8.* Tertio invitare Judæos, aut invitari ab illis ad convivium *c. omnes 28. qu. 1.* idque, etiamſi Judæi abſque omni delectu ciborum manducent, cum id non ob diſcretionem ciborum, ſed &, ut vitetur familiaritas, quæ facilius inter epulas contrahitur. Azot. *p. 2. l. 8. c. 22. q. 3.* Sanch. *loc. citat. num. 10.* non tamen prohibitum Chriſtiano, manducare cum Judæo in eadem menſa, dum caſu in eodem diverſorio concurrunt. Sanch. *nu. 13.* Pirh. *loc. cit.* uti nec a Judæo caupone cibaria emere, aut cum eo in illius diverſorio eis veſci; cum hoc non ſit a Judæo invitari ad convivia, quod interdicitur *in cit. cap. omnes* neque ex eo familiaritas contrahitur, Sanch. *num. 15.* porro quod de Judæis de non-celebrando convivia dictum, idem ſervandum quoad Paganos & Gentiles. Gloſſ. *in cit. cap. omnes v. Judæorum.* Pirh. *num. 4.* Secus eſt de miſſis ad infidelium converſionem, quorum animos non tam facile lucrabuntur, ſi iis non permiſſum cum eis familiariter converſari & comedere, exemplo Chriſti & plurium Sanctorum Miſſionariorum. Arg. *c. cum ſit hoc tit.* Gloſſ. *ibidem v. temporum.* Quarto intereſſe eorum nuptiis, feſtivitatibus, ludis; Choreaſque cum eis agere, dum per ea non modice familiaritas contrahitur. Azor. *l. c. q. 3. in fine.* Sanch. *l. c. n. 17. n. 18.* addens, non licere eorum templa inviſere eo tempore, quo in iis ſuperſtitioſa exercentur, etſi non ſit peccatum grave, ſi abſit ſcandalum aliis fidelibus datum, vel periculum perverſionis propriæ. Quinto adhibere medicum Judæum, aut uti medicina ab eo præparata, niſi Medicus Chriſtianus idoneus, aut Medicina ab alio parata haberi nequiret, cum lex humana in caſu neceſſitatis obligare deſinat. Sanch *loc. citat. numer. 8.* Sylveſt. *verſ. Judæus quæſt. 2.* Pirh. *numer. 2.* uti hæc omnia ſtatuta *citat. cap. nullus 18. quæſt. 1.* Sexto prohibetur Chriſtianis omnibus ſervire Judæis pro mercede in eorum ædibus aſſidue, per *cap. ad hæc hoc titul* ubi Aleſand. III. præcipit Prælatis Eccleſiarum, ut ſubjectis ſibi id interdicant,

Digitized by Google

cant, etiam, ſi neceſſe eſt, ſub intermĭnatione cenſurarum, addita etiam memorata ſæpe ratione, ne Judæi de facili ob continuam converſationem & aſſiduam familiaritatem ad ſuperſtitionem & perfidiam ſimplicium animos inclinarent. Item per *cap.* 13. *hoc tit.* ubi & alia ratio additur: nimirum ne filii liberæ famulentur filiis ancillæ; quæ ratio & illud evincit, quod prohibitio hæc locum quoque habeat, ſive aſſidue aut frequenter, ſive raro iis ſerviant. Item ſive ſerviant illis intra ſive extra domus eorum prout docent Jo. And. *in cit. cap. ad hæc in fine* Felin. *num.* 3. Barboſ. *num.* 4. Gonz. *num.* 2. Sylv. *verſ. Judæus quæſt.* 2. *dicto* 3. Sanch *loc. cit. num.* 19. & 29. Pirh. *hoc tit. num.* 6. & alii, contra Gloſſ. *in cit. cap. ad hæc verſ. in eorum domibus* & Abb *ibidem nu.* 2. ait tamen Pirh. citans pro hoc Azor. *loc. tit. quæſt.* 8. Sanch. *loc. cit. num.* 20. & *cap.* 2. *hoc tit.* non eſſe prohibitum Chriſtianis locare operas ſuas Judæis, ſive intra, ſive extra domus eorum, ſi Judæi ſint abſentes, v. gr. ædificium aliquod in eorum utilitatem caſtruendo, colendo eorum agros, multoque minus locare illis res ſuas v. g. currus, jumenta, tametſi Judæus quandoque veniat ad inſpiciendum ædificium, agriculturam &c. cum tunc non cenſeatur eſſe moraliter præſens, ſicut ſi continuo adſtaret operariis. Verum ſic videtur, non ſatis elidi ratio adducta ex *cap.* 13. *hoc tit.* nimirum non licere ſervire Judæis (quale quid eſt ædificare illis domus, colere eorum agros) ne filii liberæ filiis ancillæ famulentur: Nihilominus tamen, licet Judæus habere non poſſit mancipium Chriſtianum, poſſe tamen habere illum colonum, qui peragat omnia jura, quæ de colonis & originariis ſtatuuntur, ita tamen, ut ſi Judæus illum alio transferat, vel in alii obſequio, amittat Jus Coloniæ & Jus Dominii, tradit Barboſ *in cap. multum hoc tit num.* 1. citatis Abb. Card. Jo. And. Felin. & pluribus aliis. Poſſe etiam Judæum, non quidem principaliter, in conſequentiam tamen Juris quod poſſidet v. gr. fundi habere ſervum adſcripticium illi fundo, tenet idem Barboſ. *loc. cit. num.* 2. citatis Marquard. *tract. de Judæis part* 2. *cap.* 5. *num.* 20. Azor. *part.* 1. *l.* 8. *c.* 23. *quæſt.* 8. Sanch. *in præc. decal. tom.* 1. *l.* 1. *cap.* 31 *num.* 21. Ricciul. *loc. cit. l* 1. *cap.* 28. *num.* 21. non tamen ei imponere aliquod unus ultra ea, quæ peragere debent coloni originarii, ut Ricciul. *loc. cit. num.* 23. Unde etiam diſpenſare nequit Epiſcopus, ut Fœmina Chriſtiana nutriat filium Judæi etiam in ſua domo, cum id prohibitum Jure Canonico, in quo diſpenſandi poteſtas non legitur conceſſa Epiſcopo, niſi id alicubi exprimatur, ac ita tenent Franciſ. Leo *in theſ. fori Eccleſ. part.* 4. *cap.* 4. *num* 45. Ricciul. *loc. cit. l.* 2. *cap.* 28. *nu* 18. Barboſ. *in cap. ad hæc num.* 3 & 4. Pirh. *cit. n.* 7. *in fine*. Quin & juxta peculiarem conſtitutionem Gregor. XII quæ incipit: *antiquam Judæorum*. Judæus retinens mulierem Chriſtianam contra SS. Canonum ſtatuta poteſt puniri, etiam ab Inquiſitoribus hereticæ pravitatis, cum ſit unus ex caſibus comprehenſis in dicta conſtitutione.

QUÆSTIO CXXXII.

An & qualiter liceat Judæis habere ſervum vel mancipium Chriſtianum?

RESp. tametſi Chriſtiano licitum habere ſervum Judæum, modo is non commoretur cum illo, ita ut habeat illum domeſticum & familiarem, ut Pirh. *hoc tit. nu.* 16. cum Sylv. *verſ. Judæus quæſt.* 3. *num.* 5. *dicto* 1 ſecundum dicta, non tamen licet Judæis habere non tantum famulos, ſed & ſervos & mancipia Chriſtiana in domibus ſuis. Pirh. *num.* 17. probat conſtat ex *cap. Judæi hoc tit.* neque Principes ſæculares concedere poſſunt, ut in ſuis Provinciis habeant mancipia Chriſtiana, Ricciul. *n* 12. Scaccia *de appell. q.* 16 *limit.* 1. *nu.* 129. Barboſ. *l. c.* aut cum iis in hoc diſpenſare poſſunt Epiſcopi, ut Card. *in c. ad hæc hoc tit* Abb *ibid. num.* 2. Socin. *n.* 5. Barboſ. *num.* 5 citatis aliis cum Chriſtiani libertatem conſequantur, ſi fiant mancipia Judæorum etiam juſto bello capta, ut Covar. *loc. cit. part.* 3. §. 11. *num.* 5 Salon. *in tract. de domin. quæſt.* 3. *art.* 1. *poſt* 3. *concluſ.* 5. Sayr. *in Clav. Reg. l.* 9. *cap* 6. *num* 11. etſi non minus probabiliter contrarium, nimirum, ſi Chriſtiani gerant bellum injuſtum contra infideles, Chriſtiani ab ipſis capti fiant eorum captivi jure gentium, ut Leſſ. *l.* 2. *c.* 5. *num* 22. Porro ſi Judæus Chriſtianum emerit mercimonii & negotiationis gratia, poterit ſervus a quocunque Chriſtiano redimi 12. ſolidis (intelligendo ſolidos aureos, quorum 72. faciunt libram auri, ut Abb. *in cap. ultim. hoc tit. in fin.* apud Pirh. *hoc tit. num.* 19.) ſive ad ingenuitatem ſeu libertatem, ſive ad ſervitutem. Gloſſ. Abb. Decian. *in cap. conſuluit.* 41 *q. de appellat.* Surd. *de aliment. tit.* 1. *quæſt.* 18. *numer.* 9. Ricciul. *L.* 3. *cap.* 18. *n princip.* Barboſ. *in cap. præſenti hoc titul. numer.* 3. Si vero emerit eum Judæus, ut ſibi ſerviat, nullo dato pretio ſit liber; ita ut neque Judæus amplius eum vendere; neque Chriſtianus eum ſibi in ſervum comparare poſſit. Pirh. *l. c.* juxta *c. ult.* & *c. fraternitatem*. Idem eſt, ſi ſervum emptum negotiationis cauſa intra tres menſes a die emptionis non expoſuerit venalem, eo quod tunc ſit præſumptio (quam Gloſſ. *fin. in tit. c. ult.* Hoſtienſis *ibidem n. expoſuerit* & Abb. aſſerunt eſſe præſumptionem juris, & de jure, quæ nullam in contrarium admittit probationem) Judæum non cauſa negotiationis, ſed ad ſerviendum ſibi eum emiſſe. Pirh. *l. c.* Porro hic ſermo eſt de ſervo baptizato aut baptizari cupiente, ut patet ex *cit. cap. ult. hoc tit.* & ſi talem a Judæo quis emerit ignoranter, agere poteſt ad pretium ſeu intereſſe contra venditorem, qui eum decepit. Gloſſ. *cit.* & Hoſt. De cætero quod liceat Judæo habere ſervos adſcriptitios ſeu colonos originarios, qui utſi mancipia non ſint, aut in ſervitio perſonali, ſed liberi, obligati tamen ad certa prædia, quæ deſerere nequeunt colenda, uti & ad præſtanda prædiorum dominis certa ſervitia, aut etiam penſiones, juxta *c. multorum h. t.* de hoc, inquam, dictum eſt ſupra, ubi de converſatione cum Judæis.

QUÆSTIO CXXXIII.

Num prohibitum Chriſtianis fœminis, eſſe obſtetrices & nutrices infantium Judæorum?

RESp. Affirmative juxta *cap. ad hæc h. t.* ubi id ipſum prohibendum illis ſub cenſura Eccleſiaſtica. Idque etiam, licet eos nutriant extra domus Judæorum, nec refert, quod Legislator *in cit. cap.* loquens etiam de dictis nutricibus, expreſſe dicat: *in domibus eorum*; cum id non dicat ad reſtringendam prohibitionem, ſed quia id frequentius contingere ſoleat, id exprimat. Adde, quod etiam reſpectu nutricum in ſuis propriis domibus nutrientium infantes Judæorum habere locum poſſit ratio *cit. cap.* nimirum periculum perverſionis ex nimia cum iis converſatione, dum parentes ex amore prolis ſæpius eam, ejuſque nutricem & domum inviſant, & ſic familiaritatem contrahant. Unde etiam ait Sanch. *l. c. num.* 19. quod ſi dicti infantes extra domum paternam ita nutriri poſſent, ut caveretur familiaritas cum Judæis, id licitum ſit. Sed adhuc altera ratio urget.

QUÆSTIO CXXXIV.

An liceat Chriſtianis vendendo, emendo, contractus celebrare cum Judæis?

RESp. Affirmative Corſet. *in ſingul. verſ. ſoleciar.* Marquard. *de Judæis part.* 1 *cap.* 3. Sanch. *loc. cit. num.* 33. Ricciul. *loc. cit. l.* 2. *cap.* 42. *n princ.* (ubi etiam *num.* 3. extendit id, ut contrahere poſſit cum Eccleſia) & alii, quos citat, & ſequitur Barboſ. *in cap poſtulaſti hoc tit. num* 9. eſtque ratio, quia id in nullo jure prohibitum, conceſſum autem intelligitur, quod expreſſe non prohibetur. Gloſſ. *in cap. inter corporalia de tranſlat. Epiſcop. verſ. non invenitur* argum *cap. poſt miſerabilem de uſur.* Modo tamen vendendi & emendi cauſa non ingrediantur Judæi domus Chriſtianorum, aut hi illorum, idque vitandæ familiaritatis gratia. Sanch. *loc. cit. num.* 23. Azor. *loc. cit. quæſt.* 4. Pirh. *num.* 8.

QUÆSTIO CXXXV.

Num Judæi fungi poſſint officio publico, & capaces ſint juriſdictionis inter Chriſtianos, & quid de hoc quo ad Neophytos?

1. RESp. Primo nulli Judæo committi poteſt officium publicum inter Chriſtianos, ut conſtat ex *c. cum ſit hoc tit.* ubi hujus duplex aſſignatur ratio his verbis: *Cum ſit nimis abſurdum, quod blaſphemus Chriſti in Chriſtianos vim poteſtatis exerceat*, & infra: Quoniam ſub tali prætextu Chriſtianis ſint plurimum infenſi: Item ex *cap. nulla diſt.* 54. ubi refertur Concilium Toletanum III. expreſſe ſic ſtatuens, ut nullus Judæus in Chriſtianos ullum officium vel poteſtatem exerceat. Idemque innovatur & de novo prohibetur, ſtatuiturque, quod ſi quis illis tale officium publicum commiſerit, per concilium provinciale quotannis celebrandum monitione prævia compeſcatur, & tali officiali (ſcilicet Judæo) communio in commerciis cum aliis Chriſtianis denegetur, donec reſtituerit, quidquid occaſione talis officii a Chriſtianis acquiſivit, convertendum in uſus pauperum ſecundum provi-

providentiam Epiſcopi, & officium ipſum cum pudore dimittat, quod irreverenter aſſumſit &c. Item conſtat ex *c. ex ſpeciali h. t.* ubi Greg. IX. mandat duobus Epiſcopis, ut Regem Portugalliæ moneant & inducant, ne in officiis publicis Judæos præficiat Chriſtianis. Item conſtat ex *l. ult. C. de Judæis.* Per quam arcentur Judæi ab omni honore, dignitate & adminiſtratione publica, correcta per eam *L. generaliter ff. de decurionibus.* Sed neque ſolum ab officiis publicis, ſed etiam a quolibet officio & commercio, per quod Chriſtianis aliquod inferri poſſit gravamen, arcendi. Ut cum Abb. *in cit. cap. ex ſpeciali n. 1.* Pirh. *h. t. nu. 12.* an vero Judæus inter Chriſtianos eſſe poſſit Notarius, Procurator, Advocatus, Doctor, Arbiter, aut conſequi alium patriæ honorem, videndum apud Ricciul. *l. c. c. 22. 23 24 25. 26 27.* ad quem remittit Barb. *in c. Judæi h. t. n. 11.* Poſſe tamen Judæos eſſe Gabellarios ſeu recipere gabellas, redditus etiam regales &c ſibi forte locatos aut venditos, non tamen illos per ſe aut alium ab iis conſtitutum exigere, ſed per alium fidelem Chriſtianum a Rege vel Domino terræ ad hoc deputatum, ſatis conſtat ex *cit. c. ex ſpeciali* & ita tenent Abb. *ibid. n. 2.* Barb. *n. 7.* ubi etiam in ſpecie, quod Judæus aliter nequeat eſſe Gabellarius jurium fiscalium, pro quo citat Gutt. *de gabell. q. 132. n. 5.* uti nec ratiocinarii civitatis, pro quo citat Bart. *in l. 1 ff. de off. Præf. urb.* & Garc. *de expenſ. c. 24. nu. 26.* Verum hoc poſtremum ex eo capite; quia id eſt officium ſeu munus publicum. De cætero

2. Reſp. Secundo generaliter: Judæus nullius prorſus juriſdictionis inter ſeu in Chriſtianos eſt capax. Barb. *in rub. ff. de Juſt. & Jur. n. 1.* ibique Jaſon. *n. 2. & 8.* Alex. *l. 5. conſ. n. 75.* Roland. *l. 2. conſ. 35. num. 41.* & alii, quos citat & ſequitur Barb. *in cit. c. ex ſpeciali nu. 1.* idque ſive juriſdictio ſit ordinaria, ut Fulgoſ. *in L. fin. C. de poſtulando.* Alex. Barboſ. *ll. cit.* Pirh. *num. 12.* ſive ſit delegata, ut ſignate Ricciul. *loc. cit. l. 2. c. 32. num. 1. & 5.*

3. Reſp. Tertio: Præſcindendo a legibus ſpecialibus regnorum quorundam, videtur affirmandum poſſe Neophytos ſive ex Judæis, ſive ex Saracenis, aliiſque Paganis converſos promoveri ad officia publica, dum in jure publico nihil in contrarium ſtatuatur; & ita tenet Ricciul. *in tractat. de Neophytis cap. 3.* licet addat *num. 14.* Chriſtianum veterem in honoribus conſequendis præferendum Neophytis Rip. *in cap. cum tract. de reſcript. num. 32.* & Avendan. *de exec mandati part. 1. cap. 19. num. 20.* de cætero teſte Barboſ. *in cap. ex ſpeciali nu. 6.* in regno Caſtellæ, non quidem ab omnibus officiis publicis, a certis tamen (quæ ibidem enumerat) arcentur Neophyti, In Regno Portugalliæ vero eodem teſte non ſolum Neophyti, ſed nec veterani Chriſtiani, originem ex Judæis, ſive ex Saracenis trahentes ad ulla officia publica admittuntur, ſuntque inhabiles ad Canonicatus & dignitates in Cathedralibus, & principales in Collegiatis aliaque beneficia curam animarum habentia intra ſeptimam generationem ex Apoſtolica conſtitutione Clem VIII. alteraque ejus ampliativa Pauli V. de quibus Barb. *de off. & poteſt. Epiſc. p. 1. tit. 3.* Gl. *7. n. 30.*

QUÆSTIO CXXXVI.

Num Judæi poſſint eſſe legatarii, & inſtitui hæredes a Chriſtianis?

RESp. Licitum eſt Chriſtianis teſtamento legare quid Judæis, multoque magis illos inſtituere hæredes *l. 1. c. de Judæis v. permittuntur.* Reiff *h. t. n. 17.* cum communi.

QUÆSTIO CXXXVII.

Num Judæus inter Chriſtianos habere poſſit bona ſtabilia?

RESp. Judæi non tantum rerum dominia habere poſſunt, deque illis tam inter vivos, quam mortis cauſa diſponere, & quoſcunque deſuper tam inter ſe, quam cum Chriſtianis contractus celebrare, Minſiog. *centur. 5. obſerv. 6.* Alex. *vol. 3. conſ. 71.* Reiff. *h. t. n. 51.* ſed & bona ſtabilia inter Chriſtianos poſſidere *c. quando de uſur. c. de ſervis de decimis.* Pirh. *h. t. n. 27* Innoc. *in c. quod ſuper de voto n. 4.* Roman. *conſ. 489* Barboſ. *in c. Judæi n. 5.* Ricciul. *l. c. l. 2. c. 29. n. 1.* qui *n. 2.* extendit idipſum ad bona Eccleſiæ habita in emphyteuſin, & limitat *n. 4.* ita ut Judæi in ſtatu Eccleſiaſtico ea poſſidere nequeant ex ſpeciali conſt. Pauli V. *in ord. 3.*

QUÆSTIO CXXXVIII.

An inſtituere poſſint actiones, & coram quo.

RESp. poſſunt inſtituere & recipere actiones, cum recepti alicubi fruantur jure aliorum civium, Minſiog. Alex. Reiff. *ll. cit.* ſed non niſi coram Judice Chriſtiano eum Chriſtianis litigare compelluntur, ſive ſint actores, ſive rei, juxta *L. ſi qua c. h. t.*

QUÆSTIO CXXXIX.

An filius Judæi converſus & baptizatus ſuccedat patri in bonis jure hæreditario.

RESp. Affirmative; retinet enim jura ſucceſſionis erga parentes, & reliquos non ſecus ac prius, Tiraq. *de jure primog. q. 66. n. 4.* Nav. *conſ. 5. tit. de teſtam.* Marquard *de Judæis p. 3. c. 2. nu. 12.* Ricciul. *l. c. c. 29. n. 9. & 10* Barb. *in c. 1. Judæi hoc tit. n. 5.* juxta *§. 1. Inſtit. de legit. pat. tutel.* idque, tum quia jura ſanguinis velut naturalia ſunt indelebilia, *L. jura ſanguinis ff. de reg. jur. L. jus agnationis ff. de pactis* tum quia dignitas adepta per baptiſmum non debet filium reddere deterioris conditionis, quam fuit ante Baptiſmum, ſed digníoris, AA. cit. unde converſus ad fidem, ob converſionem prætextu ingratitudinis, a parentibus exhæredari nequeunt, Gloſſ. *in Can. Judæi 1 q. 4. v. fideles* Sardus *de alim. tit. 7. q. 1 nu. 44* Ricciullus *l. c.* Barboſ. *l. c. num 3.* quin & talis filios poteſt a patre petere alimenta, & filiis dotem, Ricciul. *n. 10.* Barb. *n. 4* dum etiam in genere conſtitutum, ut Judæi & Saraceni ad fidem converſi, nullatenus ſuis juribus & poſſeſſionibus ſpolientur, & ſpoliati beneficium plenum reſtitutionis in integrum percipiant, & ſi ſecus fiat, Principibus ſeu Magiſtratibus injungitur ſub pœna excommunicationis, ut partem hæreditatis, & omnium bonorum ſuorum eis integra faciant exhiberi & reſtitui, Pirh. *num. 27.* juxta *cit. c. Judæi* quin & non ſolum per *Extrav. dignum inter communes hoc tit.* converſi ad fidem liberantur, & defenduntur ab injuriis & moleſtiis in ſuis bonis, ut ſic de ſervitute ad libertatem tranſiiſſe ſe percipiant, ne redire ad priſtinam perfidiam prætextu paupertatis compellantur: verum etiam referente Pirh *n. 28.* per conſtitut. Pauli III. quæ incipit: *Cupientes*; Judæis ad fidem converſis remittuntur omnia quæcunque bona, etiam ex uſuris, alioque illicito quæſtu acquiſita, modo perſonæ quibus ea reſtituenda, ſint incertæ, dum alias etiam converſi injuſte acquiſita teneantur reſtituere iis, a quibus extorſerunt vel eorum hæredibus, aut ſi hi ſuperſtites non ſint, in pauperes erogare, juxta *cap. cum tu de uſuris.* Gloſſ *in citat. cap. Judæi verſ. poſſeſſionibus.* Abb. *ibidem n. 1.* Pirh. *n. 27.* inſuper eorum filii baptizati per Baptiſmum liberantur a poteſtate patria, & fiunt ſui juris, Gl. *in c. Judæorum 28. qu. 1. v. eodem* Pirh. *loc. cit. &c.*

QUÆSTIO CXL.

Num licite Judæorum Cœmiteria violari poſſint, & quæ ea violantium pœna.

RESp. Ad primum negativa cum Barboſ. *in cap ſicut Judæi num. 1.* citatiſque ab eo quampluribus, juxta quod prohibetur id hiſce expreſſis *cit. cap. nemo Cœmiterium Judæorum mutilare, (hoc eſt, perrumpere vel deſtruere) aut invadere, ſive obtentu pecuniæ, humata ſeu ſepulta corpora effodere audeat,* (alioquin Cœmiterii violati tenebitur, *L. Prætor ait §. ſi quis ff de ſepulch. viol* Gl. *in cit. C. ſicut v. effodere*) *ſi quis vero contra hoc decretum præſumpſerit honoris* (ſeu dignitatis, ſi quam habeat, *& officii ſui periculum, ſeu jacturam patiatur, aut excommunicetur, niſi condigne ſatisfecerit.* Ac proinde in optione Judicis erit, quam ex iſtis pœnis velit reo imponere, ſi noluerit ſatisfacere, nimirum vel pœnam privationis, vel excommunicationis, ſi autem voluerit ſatisfacere, neutra harum pœnarum puniendus; ita Gloſſ. *fin. in cit. cap. ſicut* Abb. *ibid. in fin.* Pirh. *num. 25.*

Digitized by Google

QUÆSTIO CXLI.

Num Principes Christiani ſubjectos ſibi Judæos, Saracenos, alioſque infideles cogere poſſint ad fidem vel Baptiſmum, aut eorum infantes [illegible] invitis curare baptizari.

1. RESP. Ad primum. Non [illegible] hoc agere directe, S. A[illegible] [illegible] Suar. [illegible] D[illegible] [illegible] 230. [illegible] B[illegible] [illegible] & C[illegible] juxta [illegible] *ad fidem* [illegible] Adde, quod [illegible] [illegible] & tyrannis [illegible] & [illegible] ut Baptiſmi non [illegible] ut ha[illegible] C[illegible] [illegible] prædi[illegible] [illegible] dum oppon[illegible] & Princip[illegible] [illegible] G[illegible] Reg[illegible] Judæo[illegible] H[illegible] [illegible] cædi, & [illegible]

[illegible]

QUÆSTIO CXLII.

An & qualiter Judæi habitum diſtinctum a Chriſtianis ferre teneantur, & ritus ſuos ſervare permittantur.

1. RESP. Ad primum juxta jus commune, ut Judæi utriuſque ſexus in omni Chriſtianorum Provincia, & omni tempore qualitate habitus publice ab aliis populis diſtinguantur, ſtatutum eſt, [illegible] tione [illegible] velamine error damnatæ commi[illegible] [illegible] periculum veniat. Sanx[illegible] [illegible] pro Regno Neapolitano [illegible] pragmat[illegible], quæ incipit: *Et quia perſ*[illegible] [illegible] Carolus V item Paulus IV [illegible] quæ incipit. [illegible] Pont[illegible] verum [illegible] ipſum non [illegible] que ſervatur [illegible] Poſſe etiam in [illegible] Pon[illegible] conc[illegible] privilegium de non deferend[illegible] extra dubium eſt, de quo vide Barboſ. [illegible]

Reſp. Ad ſecundum. Permittitur Judæis, ut ſervare [illegible] hi non te[illegible] in contemptum & opprobrium Chriſtianæ [illegible] Gl[illegible] Bald[illegible] 8 M[illegible] *de ſed* [illegible] 3. [illegible] L[illegible] 8 & B[illegible] [illegible] *de Judæ* [illegible] unde etiam [illegible] [illegible] udines Judæorum [illegible]

[illegible]

[illegible] Ve[illegible]

QUÆSTIO CXLIII.

Num liceat Judæis exercere uſuras.

RESP. [illegible] Judæis non [illegible] de jure communi. Clar. [illegible] Curt[illegible] [illegible] & quod Judæi [illegible] peccent fœnerando dic[illegible] communem [illegible] & Canoniſtarum, Alex. de Nevo [illegible] ut [illegible] non debeat nec poſſit hoc peccatum permitt[illegible] nec tolerare, [illegible] poenam, [illegible] malum [illegible] aut propter bonum aliquod inde [illegible] quod [illegible] Alex. [illegible] & [illegible] ipſam [illegible] Theologorum & Canoniſtarum, quos dolere [illegible] DD Chriſtianorum, qui contra tam apertam [illegible] ſic contrarium con[illegible] Quod vero attinet con[illegible] ſervetur contrarium. Et ubique etiam in terris Eccleſiæ tolerantur Judæi fœneratores, quamvis eam [illegible] peccati recte in[illegible] Al[illegible] *num.* [illegible] quod etiam ex co[illegible] quod [illegible] qui in Judaiſmo exercuit uſuras, converſus teneatur eas reſtituere.

QUÆSTIO CXLIV.

An & ſub quibus pœnis prohibitum Chriſtianis deferre arma, aliaſque merces Saracenis.

1. RESP. Primo: Variis tum Canonibus, puta *c. ita quorundam c. ſignificavit c. ad liberandam* [illegible] *inter commun.* [illegible] Joan. XXII [illegible] & legibus civilibus, puta *L.* [illegible] *C. quæ res* [illegible]

puniri quia & *l. quiſquis ff. ad Leg. Jul. Majeſtatis ſancitum ut* cujus opera hoſtes (videntur intelligi Saraceni) armis, equis, commeatu, pecunia, aliave re inſtruerentur, Majeſtatis læſæ crimine ac pœnis teneretur, tum ſpecialibus Pontificum conſtitutionibus, ac præcipue in Bulla cœnæ, ſub graviſſimarum pœnarum interminatione prohibetur Chriſtianis quodcunque armorum, inſtrumentorum & materialium bellicorum genus ad bellum contra Chriſtianos ſerviens, Saracenis vendere, & quovis modo ſubminiſtrare, vel etiam, qui ea deferri permittunt, dum ratione officii id prohibere deberent, ut Azor. paulo poſt citand. *nu.* 13 idque non tantum durante [illegible], ſeu dum acta eſt illis bellum contra Chriſtianos, ſed etiam tempore pacis, qui odio Chriſtiani nominis cenſentur hab[illegible] gerere bellum cum Chriſtianis, Abb *in c. quod olim h. t. n.* 1. Barb. *in c. ita quorundam h. t. n.* 8. Reiff. *h. t. n.* 31. Idem a potiore eſt de iis, qui tempore treugæ factæ, inter illos & Chriſtianos deferunt ad illos arma ſimiliaque prohibita, Azor. *p.* 1 *l.* 8. *c.* 23. *q.* 16 Pirh. *h. t. n.* 35. juxta *c. ſignificavit §. illi quoque h. t.* cum, qui treugam init, non faciat pacem, ſed ſolum ad certum tempus ceſſet a bello, & armiſtitium ſervet *c.* 1. *de treuga & pace*. Excuſantur autem deferentes arma ad Saracenos, qui bello contra alios Saracenos, Paganos & Hæreticos defendunt Chriſtianos, Azor. *l. c. q.* 8. Barb. *l. c.* porro nomine armorum hic veniunt omnia artis militaris inſtrumenta, tam quæ ad defendendum, quam impugnandum idonea, ut haſtæ, gladii, ſagittæ, ſclopi, globi, pilæ, quæ ex tormentis bellicis ejiciuntur, Azor. [illegible] *q.* 10. Barb. *l. c. n.* 4. item per ligamina, (vel potius, ut melius habet alia lectio) lignamina, quæ quoque deferri prohibentur, intelliguntur ligna, ex quibus fieri ſolent triremes, aliorumque navigiorum ſpecies, & quævis machinæ bellicæ, Azor. *q.* 11. Barb. *n.* 7. per ferrum intelligitur tam factum, ex quo nimirum fabricatum quidquid utile eſt ad uſus bellicos, quam infectum, id eſt, rudis ferri maſſæ aut laminæ, quo etiam ſpectat chalybs, ſtannum, plumbum, aliaque omnia metalli genera, ex quibus bellica inſtrumenta fieri poſſunt, ut in Bull. Cœnæ *cenſur.* 7. ubi etiam prohibentur deferri cannabis pro velis texendis, funes, & ſimilia, præter quas rerum materialium illationes prohibetur quoque graviſſime Chriſtianis in galeris & piraticis Saracenorum exercere regimen gubernationis, dare conſilium, aut præſtare auxilium in machinis dirigendis &c.

2. Reſp. Secundo: pœnæ contravenientium his prohibitionibus reſpectu omnium eſt excommunicatio, ut conſtat *ex c. ita quorundam* eiſque repetita *in c. quod olim h. t.* & hodiedum eſt de reſervatis in Bulla Cœnæ, de qua, uti & de aliis pœnis per Chriſtianos Principes, ſuis prohibitioni adjectis, vide AA. magno numero citatos a Barb. *in cit. cap. ita quorundam n.* 2. contravenientes vero regimen gubernationis, & curam in navibus Saracenorum, præterquam, quod per Eccleſias maritimarum urbium crebra & ſolennis excommunicatio feratur, ſicut: ſunt & per Principes Catholicos, & Conſules civitatum, rerum ſuarum privatione mulctentur, & capientium ſervi fiant, quæ excommunicatio tamen, cæteræque pœnæ decretæ non extendendæ contra deferentes arma, cæteraque prohibita ad Judæos, paganos alios & Ethnicos, neque ad Hæreticos de jure communi eccleſiaſtico, ut Pirh. *h. t. n.* [illegible] Reiff. *h. t. n.* 33. in Bulla tamen Cœnæ omnes Chriſtiani excommunicantur, qui dicta deferunt ad Saracenos, Turcas & Hæreticos, per ſedem Religionam nominatim declaratos, & generatim ad omnes Chriſtiani nominis hoſtes, ut Azor. *l. c. q.* 4. Reiffenſt. *l. c.*

3. Reſp. Tertio: Merces alias nullam naturam armorum habentes tempore pacis deferri ad Saracenos, illiſque vendi prohibitum non eſt, Abb. *in c. quod olim n.* 1. Barb. *ibid. nu.* 2. Reiff. *n.* 32. Pirh. *nu.* 36 Secus tamen eſt de talibus mercibus ad illos deferendis tempore belli, quod ſub eadem excommunicatione prohibitum; de quo vide Pirh. *l. c. quæſt. n.* 37.

QUÆSTIO CXLV.

An licitum ſit Judæis non ſubditis, aliiſque Infidelibus ob ſolam infidelitatem aut idololatriam inferre bellum, iiſque ſpoliare terris & poſſeſſionibus ſuis, & econtra fœdus cum illis inire.

1. RESP. Ad primum negative cum Cov. *reg. peccatum p.* 2. *§.* 10. *n.* 4 Mol. *de juſt. & juſ. tr.* 2. & 5. & 6. Laym. [illegible] *tr.* 3. *c.* 17. & communiore contra Mairon. *in* 4 *d.* 13. *q. uc.* Alph. de Caſtro 2. *de juſta punit. hæretic. c.* 14 dicentes, hanc ſolam fuiſſe cauſam ſufficientem inferendi bellum incolis novi orbis; ubi enim ex defectu juriſdictionis, v. g. Rex Hiſpaniæ bello impellere nequit Regis Galliæ ſubditos, ad vindicandos eorum de[illegible]

[illegible]

licta juri divino & naturali adverſantia, ita nullus Princeps bello adigere poteſt Infideles, ad ſuſcipiendam fidem Chriſtianam, & ſervandas leges divinas. Quod autem olim Iſraelitæ plures gentes expugnaverint, ſuiſque terris & poſſeſſionibus exſpoliaverint, id ſpeciali conceſſione & juſſu Dei, totius univerſi abſolutiſſimi Domini factum. Dum vero Infideles injuriam inferunt Chriſtianis, poſſunt Principes Chriſtiani, ad vindicandam ſuorum ſubditorum injuriam, & damna, illos juſto bello expugnare, eorumque Provincias occupare, uti etiam, ſi prædicatione Evangelii, quod in toto mundo prædicari Chriſtus voluit, reſiſterent, impediendo ſubditos ſuos ab audienda ejus prædicatione, fideque ſuſcipienda; licere enim tunc Chriſtianis Principibus expugnare illos, ſentiunt plerique cum S. Thom. 2. 2. [illegible] 8. Becan. *de fide* [illegible] 13. *q.* 4. *concl.* [illegible] *l.* 2 *tr.* 1 [illegible] 17 *n.* 2. &c. & hanc fuiſſe inter cæteras cauſam ſubjugandi Americanos, veriſimile eſt.

2. Ad ſecundum vero, nimirum de fœderibus contrahendis a Chriſtianis cum Infidelibus reſpondendi occaſio commodior erit *Tit. ſeq.*

QUÆSTIO CXLVI.

A quo Judæi delinquentes poſſint ac debeant puniri.

1. RESP. Primo Judæi, cum de jure communi ſubjecti non ſint juriſdictioni Eccleſiæ, ſed juriſdictioni ſolum temporali Principum, & Magiſtratuum ſecularium, in quorum territorio exiſtunt, & [illegible] ſpirituali puniri nequeant, delinquentes contra Chriſtianos a Principibus ſolum ſecularibus puniri poſſunt, bene [illegible] etiam pœna pecuniaria vel corporali a Principibus eccleſiaſticis, non quidem qua talibus, ſed [illegible] pollentibus [illegible] temporali, [illegible] quam habent in d[illegible] iis ſibi temporaliter ſubjectis, prout [illegible] & ſi Judex ſecularis id negligat per Judicem eccleſiaſticum, cui ſubeſt, cenſuris ad hoc compellendus [illegible], juxta *cit. c.* [illegible] ſi Judæus [illegible] in Clericum, qui eſt ſcius, *cit. c.* [illegible] [illegible] in percutiendo eum non incurrit excommunicationem, aliamve [illegible] eccleſiaſticam, quam ipſe pœnam ſpiritualem Eccleſia [illegible] non ſubdito ſuo infligere nequit, [illegible] ſancit [illegible] De, prohibendo ſubditis ſuis, ne commercium ullum aut communionem cum eo habeant, juxta [illegible] Barb. [illegible] citatis pluribus [illegible] & Prælati [illegible] [illegible] temporalem [illegible] ratus [illegible] cui Judæi [illegible] Infideles [illegible] pœna corporali [illegible] Gl. *in c. ſæpe* [illegible] Pirh. *n.* 30 ut Judæus [illegible] cognoſcens Chriſtianam [illegible] ſtatu ſeculari puniri poteſt pœna pecuniaria & [illegible], & exaggerantis circumſtantiis etiam pœna mortis, [illegible] *ex conf.* [illegible] citatis aliis cum Farinac. [illegible] 139 *n.* 8.

2. Reſp. Secundo in ſpecie: Porro Judæus committens adulterium cum Judæa, dum [illegible] ſtatuta eſt pœna pecuniaria, puniendus eſt pœna ſtatuti, & non pœna juris communis, quæ eſt pœna mortis, [illegible] *l.* 5 *§. adulterium* [illegible] cum Angelo [illegible] 14. A[illegible] 99 Barboſ. [illegible] 63 cum Judæi judicari debeant ſecundum leges, ſecundum [illegible] judicantur [illegible]. De Judæo tamen committente adulterium cum Chriſtiana [illegible], & [illegible], Clarus [illegible] illum graviter puniendum, quam de[illegible] [illegible] fornicatore *n.* 26. Judæum tamen contra[illegible] in gradu prohibito, permiſſo tamen [illegible], non puniendum, tradit Clarus 5. *§. inceſtus* [illegible] *de Judæis*, ut Authores ſequentes [illegible] cum *l.* [illegible] De cætero, num Judæus poſt [illegible] Baptiſmum [illegible] poſt commiſſum delictum, ne eo pœna poſſit pœna imponi, controverſum eſt inter Authores [illegible] ſententiam [illegible] magis æquiorem, & Religioni noſtræ [illegible] & [illegible] [illegible] Judæos ad converſionem [illegible] dicit Clarus [illegible] 9. *fin. §.* 51. *n.* 19.

QUÆSTIO CXLVII.

Utrum Judæi, aliique Infideles confugientes ad Eccleſias, gaudeant immunitate aſyli.

RESP. Ad hanc quæſtionem ſufficienter reſponſum in *L.* [illegible] *decret. q.* 1017.

Digitized by Google

TITULUS VII.

De Hæreticis.

CAPUT PRIMUM.

De Hæreſi & Hæreticis, eorumque credentibus, receptoribus, fautoribus.

QUÆSTIO CXLVIII.

Hæreſis unde dicta, & quid ſit.

1. RESP. Hæreſis dicta ab *αἱρέομαι*, cupio, eligo, quaſi pro libero arbitrio facta electio opinionis alicujus novæ contra fidem, Iſidor. *L. 8. Etymolog. c. 3.* Rojas *tr. de hæret. ſing. 73. Lit. H.* loquendo de hæreſi formali, ſic melius definiri poteſt, quod ſit error voluntarius, quem homo baptizatus pertinaciter tenet contra veritatem aliquam fidei Catholicæ, ita fere D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 11. *a.* 1. Farin. *in prax. crim. q.* 178. *n.* 5. Sanch. *l.* 2. *mor. c.* 7. *n.* 1. Barboſ. *h. t. in princ. n.* 4.

2. Dicitur primo: *error*, hoc eſt, erronea opinio, vel judicium intellectus, unde, qui metu mortis, aut alia ex cauſa aſtruit aliquid fidei contrarium ſine interno mentis aſſenſu, quo verum credat, quod ore profert, etſi graviter peccet contra præceptum profitendi fidem, vere & proprie Hæreticus non eſt; quia actum nullum intellectus, per quem judicet, id verum eſſe, habet, cenſetur tamen in foro externo Hæreticus, & ut talis puniretur, Sanch. *loc. citat. num.* 8. Navar. *in man cap* 27. *num.* 56. Item dubius quatenus præciſe ſuper articulo aliquo fidei ſibi ſufficienter propoſito, ſuſpendit ſuum judicium, id eſt, neque aſſentit, eſſe verum, neque diſſentit ſeu negat, eſſe verum, qua talis non eſt Hæreticus, eo, quod taliter non eligit, ſeu adhæret opinioni fidei contrariæ, ſicut autem fides importat actum intellectus, nimirum poſitivum aſſenſum, ita & fidei oppoſita hæreſis actum poſitivum, nimirum diſſenſum importare debet, ita docent Diana *reſolut. mor. p.* 2. *tractat.* 2. *miſcell. reſolut.* 53. Malder. 2. 2. *quæſt.* 11. *art.* 2. *memb.* 2. *§. reſpondeo.* Sanch. *loc. cit. num.* 12. faveteque Sa *verſ. hæreſis numer* 1 nihilominus peccare talem graviter, cui repræſentatur objectum fidei, & rationes ſufficienter moventes ad aſſenſum, pro tempore, quo tenetur elicere fidem, ſi non deſinat ſuſpendere ſuum judicium, dicendum videtur. Veruntamen quatenus talis dubitans eo ipſo ſimul habet judicium, quo judicat tale objectum, ſeu articulum, circa quem ſuſpendit ſuum aſſenſum, non eſſe certum, ſeu non eſſe dignum, cui firmiter & infallibiliter adhæreatur & credatur, eſſe illum Hæreticum, docent iidem Sanch. & Malder. eo, quod manifeſta ſit hæreſis, ſentire rem, ſeu articulum fidei ſufficienter, ut talem ſibi propoſitam, non eſſe dignam, quæ credatur; talem vero actum moraliter ſemper eſſe conjunctum cum dubitatione circa res fidei, utpote qui bene ſtat cum dicta ſuſpenſione fidei, tradunt iidem, quin & neceſſario illum debere haberi, ut quis vere dicatur de illo objecto peccaminoſe dubitare, & ſic nunquam dari poſſe dubium, ſine poſitivo actu & errore aſtruit Caſtrop. *tract.* 4. *diſp.* 3. *part.* 2. *num* 10 unde abſolute *num.* 9. docet, tenendam tanquam communem, eſſe Hæreticum, qui deliberate dubitat de rebus fidei ſibi ſufficienter propoſitis; pro quo citat *cap.* 1. *hoc tit.* ubi dicitur: *dubius in fide infidelis eſt.* Suar. *de fide diſp.* 19. *ſ.* 4. *num.* 10. Coninck. *d.* 18. *du.* 7. *concl.* 7. *num.* 102. Bonac. *de cenſur. diſp.* 2. *quæſt.* 5. *part.* 1. *n.* 3. Fario. *de Hæreſi quæſt.* 178. *§.* 4. *num.* 90. & plures alios partim apud Sanch. *loc. cit. n.* 15. partim apud Barboſ. *de poteſt. Epiſcop. alleg* 40. *n.* 16.

3. Dicitur ſecundo: *Voluntarius*: ſive liber, ſicut enim actus fidei oritur ex pio voluntatis affectu, ita Hęreſis eſt aſſenſus erroneus procedens ex libera voluntatis electione, alioquin peccatum non eſſet, unde involuntarie & indeliberate errans, circa res fidei non eſt Hæreticus, Pirh. *h. t. n.* 1.

4. Dicitur tertio: *Pertinaciter tenet*; ſi quidem duo requiruntur ad hæreſin formalem, nimirum error in intellectu, pertinacia cum non corrigendi in voluntate, & de pertinacia conſtat *ex cap. damnamus §. in nullo de de ſumma Trinitate* juncta Gloſſ. *fin. Clem. unic. §. porro eadem cum. de vit. Apoſt.* *Can. qui in Eccleſia cauſ.* 24. *quæſt.* 1. conſiſtit autem pertinacia in eo, non quod quis acriter ſeu mordicus diu retineat, & defendat errorem ſuum contra fidem, ſed poſtquam ſufficienter cognovit aſſenſum ſuum contrarium doctrinæ ab Eccleſia univerſali ſeu Catholica, eundem retineat, ac ita judicium ſuum contumaciter judicio Eccleſiæ præferat Sanch. *loc. cit. num.* 2. Valent. 2. 2. *diſp.* 1. *quæſt.* 11. *par.* 1. *difficul.* 4 *ad* 2. Coninck. *loc. cit. num.* 78. Vaſq. 1. 2. *diſp.* 126. *num.* 6. Caſtrop. *loc. cit. num.* 1. Pirh. *num* 2. ac ita Hęretici non ſunt, qui, etſi teneant contrarium fidei, tamen ita actu vel habitu conſtituti ſint, ut quamprimum cognoverint, contrarium teneri ab Eccleſia, parati ſint, aſſenſum ſuum erroneum relinquere, argum. *cit. cap. damnamus* juncta Gloſſ. *ibid verſ. parati.* Unde jam etiam non tantum laborans ignorantia invincibili, ſed etiam vincibili craſſa, & hinc mortaliter culpabili, imo & affectata, ſuam opinionem adverſari doctrinæ Eccleſiæ, Hęreticus non eſt, neque Eccleſiaſticis pœnis obnoxius, Sanchez *loc. citat. numer.* 20. Sayr. *Clav. Reg. l.* 2. *cap* 9. *numer* 34. Laym. *loc. cit.* 2. *tract.* 1. *cap.* 13. *num.* 2. Azor. *Tom.* 1. *lib.* 1. *inſt. mor. cap.* 14. *quæſt.* 9. Suar. *L. S.* 3. *a num* 9. Farinac. *loc. citat. quæſt.* 179. *num.* 29. & 30. & alii, quos citat & ſequitur Caſtropal. *loc. cit. num.* 3. ex ea ratione, quod impoſſibile ſit contradicere authoritati Eccleſiæ, in quo conſiſtit pertinacia, niſi cognoſcat Eccleſiam docere contrarium, cum ignorantia autem, etiam affectata, quæ eſt cauſa erroris, non ſtat talis cognitio, quin etiam dum quis affectat neſcire, quod Eccleſia doceat contrarium, ne cogatur aſſentiri, includitur voluntas obediendi Eccleſiæ, ubi id clare fuerit propoſitum. Neque opponas primo: Affectans ignorantiam, eo quod parvi pendat authoritatem Eccleſiæ, eſt vere pertinax, quia non eſt paratus corrigi ab Eccleſia, adeoque verus Hęreticus; nam talis non committit Hęreſin per errorem procedentem ex ignorantia affectata, ſed per errorem voluntarium procedentem ex ſcientia, quo deſpicit authoritatem Eccleſię, qui deſpectus eſt negatio infallibilis authoritatis illius. Neque ſecundo, quod affectate errans ex affectu liberius errandi ſit error ſumme voluntarius, adeoque conſtituens hęreſin. Nam ſi errans ex affectu liberius errandi ſcit ſe errare, & conſequenter ſuum aſſenſum eſſe contrarium ſenſui Eccleſiæ, ac conſequenter ceſſat ignorantia ſuccedente illi ſcientia, ſi vero ignorat ſe errare, ita tamen affectus, ut etiamſi ſciret, eſſe contrarium Eccleſiæ, tamen non deſiſteret, committit hæreſin. Si denique haberet voluntatem relinquendi errorem, ſi ſciret contrarium, non erit Hæreticus, ita Caſtrop. *l. c. n.* 4. Neque tertio: Quod ignorantia vincibilis non excuſet a peccato in materia aliarum virtutum, nec facit, quo minus ſit ejuſdem ſpeciei, cujus eſt peccatum commiſſum contra eas cum ſcientia, ergo nec error contra fidem commiſſus ex dicta ignorantia excuſat, quo minus peccetur peccato Hęreſis. Nam negatur conſequentia, ſiquidem in eo eſt diſparitas, quod in materia aliarum virtutum non mutetur objectum, ſive peccetur contra eas ſcienter, ſive ignoranter, ſed mutatur ſolum modus operandi, dum redditur magis vel minus voluntarius. Secus eſt in fide, dum illius objectum eſt divina revelatio propoſita per Eccleſiam, quæ in errore commiſſo ignorantia etiam affectata non poteſt error ille dici contradicere revelationi illi taliter ignoratæ, adeoque nec dici habere oppoſitionem directam cum fide, ſeu eſſe Hęreſim, ſed ſolum eſſe contra obligationem ſciendi res fidei, ex cujus obligationis contemptu ſeu neglectu non ſequitur, affectate errantem contradicere formaliter (in qua formali contradictione conſiſtit Hęreſis) ſed ſolum materialiter. Ita fere Caſtropal. *l. cit. numer.* 4. De cętero in eo, num ſi taliter errans poſtquam ſuper errore monitus ab Epiſcopo vel Inquiſitore, perſeveret in eo, judicando non eſſe contra definitionem Eccleſię, ſit vere formalis Hęreticus, Authores non conveniunt; negat Sanch. *l.* 2. *cap.* 7. *num.* 26. affirmat e contra Caſtropal. *loc. citat.* *num.* 6.

Digitized by Google

[illegible] quia & *l. cujuſque ff. ad Leg. Jul. Majeſtatis ſancitum ut* cujus opera hoſtes (videntur intelligi Saraceni) armis, equis, commeatu, pecunia, aliave re inſtruerentur, Majeſtatis læſæ crimine ac pœnis teneretur, tum ſpecialibus Pontificum conſtitutionibus, ac præcipue in Bulla cœnæ, ſub graviſſimarum pœnarum interminatione prohibetur Chriſtianis quodcunque armorum, inſtrumentorum & materialium bellicorum genus ad bellum contra Chriſtianos ſerviens, Saracenis vendere, & quovis modo ſubminiſtrare, vel etiam, qui ea deferri [illegible] dum ratione officii id prohibere deberent, ut Azor. paulo poſt [illegible] n. 13. idque non tantum [illegible] ante bello, ſed [illegible] acta eſt [illegible] bellum contra Chriſtianos, ſed etiam tempore pacis, qui odio Chriſtiani nominis cen[illegible] hab[illegible] gerere bellum cum Chriſtianis, Abb. [illegible] *quod olim* *b. t. n. 1.* Barb. [illegible] *quorundam b. t. n. 2.* Reiff. *b. t. n. 31.* Idem a potiore eſt de iis, qui tempore treugæ factæ, inter [illegible] os & Chriſtianos deferunt ad illos arma ſimiliaque prohibita, Azor. *p. 1. l. [illegible] c. 23. q. 16.* Pirh. *b. t. n. 35.* juxta *c. ſignificavit* §. *iis quoque b. t.* cum, qui treugam [illegible] non facit pacem, ſed [illegible] um ad certum tem[illegible] ceſſet a bello, & armiſtitium ſervet *[illegible] de treuga & pace.* Excuſantur autem deferentes arma ad Saracenos, qui bello contra alios Saracenos, Paganos & Hæreticos defendunt Chriſtianos, Azor. *l. c.* q. 8. Barb. *l. c.* porro nomine armorum hic ve[illegible] omnia [illegible] militaris inſtrumenta, tam quæ ad defendendum, quam impugnandum idonea, ut haſtæ, gladii, ſagittæ, ſclopi, globi, pilæ, quæ ex tormentis bellicis emittuntur, Azor. *l. c.* [illegible] Bar. *l. c.* [illegible] item per lignamina, [illegible], ut melius ha[illegible] alia lectio) lignamina, quæ quo[illegible] prohibentur intelliguntur ligna, [illegible] quibus fieri ſolent [illegible] remes, aliorumque navigiorum ſpecies, & quævis machinæ bellicæ, Azor. *q. 21.* Barb. *n. 7.* per ferrum [illegible] intelligitur tam [illegible], ex quo nimirum fabricatum quidquid utile eſt ad uſus bellicos, quam infectum, id eſt, rudis ferri maſſæ aut laminæ, quo etiam ſpectat chalybs, ſtannum, [illegible] que omnia metalli genera, ex quibus bellica inſtrumenta fieri poſſunt, ut in Bulla Cœnæ *conſur* [illegible] ubi etiam prohibentur deferri cannabis pro vel [illegible] texendis [illegible] funes, & [illegible] ſtra, præter quas rerum materialium [illegible] prohibetur [illegible] que graviſſime Chriſtianis in galeis & piraticis Saracenorum exercere regimen gubernationis, dare conſilium, aut præſtare auxilium in machinis dirigendis &c.

2. Reſp. Secundo: pœnæ contravenientium his prohibitionibus reſpectu omnium eſt excommunicatio, ut conſtat *ex c. ita quorundam* eiſque repetita *ex c. jam olim b. t.* & hodiedum eſt de reſervatis in Bulla Cœnæ, de quo, uti & de aliis pœnis per Chriſtianos Principes, [illegible] prohibitioni adjectis, vide AA. magno numero citatos a Barb. *ad cit. cap. ita quorundam n. 2.* contravenientes vero regimen gubernationis, & curam in navibus Saracenorum, præterquam, quod per Eccleſias maritimarum urbium crebra & ſolennis excommunicatio feratur, ſtatutum, et per Principes Catholicos, & Conſules civitatum, [illegible] um ſuarum privatione mulctentur, & capientium ſervi fiant, quæ excommunicatio tamen, cæteræque pœnæ decretæ non extendendæ contra deferentes arma, cæteraque prohibita ad Judæos, paganos alios & Ethnicos, neque ad Hæreticos de jure communi eccleſiaſtico, ut Pirh. *b. t. n. 34. not. 4.* Reiff. *b. t. n. 33.* in Bulla tamen Cœnæ omnes Chriſtiani excommunicantur, qui dicta deferunt ad Saracenos, Turcas & Hæreticos, per ſedem Romanam nominatim declaratos, & generatim ad omnes Chriſtiani nominis hoſtes, ut Azor. *l. c. q. 4.* Reiffenſt. *l. c.*

3. Reſp. Tertio: Merces alias non [illegible] naturam armorum habentes tempore [illegible] ad Saracenos, illiſque vendi prohibitum non eſt, Abb. *[illegible] quod olim n. 1.* Barb. *ibid. nu. 2.* Reiff. *n. 32.* Pirh. *nu. 36.* Secus [illegible] eſt de talibus mercibus ad [illegible] deferendis tempore belli, quod ſub eadem excommunicatione prohibitum; de quo vide Pirh. *l. c. ſupra cit. n. 37.*

QUÆSTIO CXLV.

[illegible] licitum ſit Judæis non ſubditis, aliiſque infidelibus [illegible] infidelitatem aut idololatriam inferre [illegible], [illegible] ſpoliare terris & poſſeſſionibus ſuis, & [illegible] contra ſædus cum illis inire.

1. RESP. Ad primum negative cum Cov. *reg. peccatum p. 2. §. 10. n. 4.* Mol. *de jur. & juſt. tr. 2. & 5. & 6.* Laym. *l. 2. tr. 3. c. 17.* & communiter contra Maiorem *in 4. d. 15. q. 20.* Alph. de Caſtro 2. *de juſta pœni. hæretic. c. 14.* dicentes, hanc ſolam fuiſſe cauſam ſufficientem inferendi bellum incolis novi orbis, [illegible] eam ex defectu juriſdictionis, v. g. Rex Hiſpaniæ bello impellere nequit Regis Galliæ ſubditos, ad vindicandum [illegible] dicta juri divino & naturali adverſantia, ita nullus Princeps bello adigere poteſt Infideles, ad ſuſcipiendam fidem Chriſtianam, & ſervandas leges divinas. Quod autem olim Iſraelitæ plures gentes expugnaverint, ſuiſque terris & poſſeſſionibus exſpoliaverint, id ſpeciali conceſſione & juſſu Dei, totius univerſi abſolutiſſimi Domini factum. Dum vero Infideles injuriam inferunt Chriſtianis, poſſunt Principes Chriſtiani, ad vindicandam ſuorum ſubditorum injuriam, & damna, illos juſto bello expugnare, eorumque Provincias occupare, uti etiam, ſi prædicationi Evangelii, quod in toto mundo prædicari Chriſtus voluit, reſiſterent, impediendo ſubditos ſuos [illegible] audienda [illegible] prædicatione, fideque ſuſcipienda; licere enim tunc Chriſtianis Principibus expugnare eos, ſentiunt plerique cum S. Tho. 2. 2. q. 8. [illegible] Becan. *de fide [illegible] 13. q. 4. concl. [illegible]* Laym. *l. 2. tr. [illegible] c. 17. n. 3.* &c. & hanc fuiſſe inter cæteras cauſam ſubjugandi Americanos, veriſimile eſt.

2. Ad ſecundum vero, nimirum de fœderibus contrahendis a Chriſtianis cum Infidelibus reſpondendi occaſio commodior erit *Tit. [illegible]*.

QUÆSTIO CXLVI.

A quo Judæi delinquentes poſſint ac debeant puniri.

1. RESP. Primo: Judæi cum de jure communi ſubjecti non [illegible] juriſdictioni Eccleſiæ, ſed juriſdictioni ſolum temporali Principum, [illegible] Magiſtratuum ſæcularium, in quorum [illegible] exiſtunt, & [illegible] ſpirituali puniri nequeant, delinquentes contra Chriſtianos a Principibus ſolum ſæculariter puniri poſſunt, bene [illegible] etiam pœna pecuniaria [illegible] corporali a Principibus eccleſiaſticis, non [illegible] qua talibus, ſed [illegible] pollentibus jur[illegible] one temporali, ſi quam habent in domi[illegible] ſibi temporaliter ſubjectis, prout ſumitur *ex c. poſtulaſti* [illegible] & ſi Judex ſæcularis id negligat per Judicem eccleſiaſticum, cui ſubeſt, cenſuris ad hoc [illegible] pellendus eſt, juxta *cit. c.* [illegible] ſi Judæus de [illegible] cum, (qui eſt Jeſus, *cit. c. po[illegible]* etiam perſequendo illum, non incurrit excommunicationem, [illegible] m eccle[illegible] m, quam [illegible] pœnam ſpiritualem Eccleſia [illegible] non ſubdito ſuo infligere nequit, quamvis id poſſit indirecte, prohibendo ſubditis ſuis, ne commercium ullum aut communionem cum eo habeant, juxta *cit. c.* [illegible] Barb. [illegible] citat plur[illegible] quin & Prælati Eccleſiaſtici, de [illegible] ntes jur[illegible] temporali ex donatione Prin[illegible] atus [illegible], cui Judæi, aliique Infideles [illegible], po[illegible] aliquo pœna corporali arbitraria [illegible] 17. [illegible] *de ea [illegible]* G[illegible] 1. 18. [illegible] *public.* [illegible] h. *n. 30.* [illegible] Judæus [illegible] ter cognoſcens Chriſtianam, a Magiſtratu ſæculari puniri poteſt pœna pecuniaria & corporali, & examinatis [illegible] cum [illegible] etiam pœna mortis, Barboſ. [illegible] *num. 7.* citatis aliis cum Farinac. *in pr. crim.* [illegible] 139. *num. 8.*

2. Reſp. Secundo in ſpecie: Porro Judæus committens adulterium cum Judæa, dum [illegible] adulterio ſtatuta eſt pœna pecuniaria, puniendus eſt pœna ſtatuti, & non pœna juris communis, (quæ eſt pœna mortis, ut [illegible] 5. [illegible] *adulterium n. 7.* Judæi [illegible] *n. 10.* cum Ange[illegible] *conſ. 14.* A[illegible] *conſ. 99.* Barboſ. *l. c.* [illegible] *63.* cum Judæi judi[illegible] debeant [illegible] leges, ſecundum [illegible] judicantur [illegible] tate. De Judæo tamen committente [illegible] ſum cum Chriſtiana etiam [illegible], & meretrice, Clarus [illegible] graviter puniendum, quam diſpoſit ſtatutum, cenſetque illum damnandum [illegible] perpetuo ad [illegible] remes, [illegible] de eundem [illegible] *fornicatio n. 6.* Judæum tamen [illegible] habentem [illegible] neceſſitas nuptias in gradu prohibito, permiſſo tamen a lege Moſaica, non puniendum, tradit Clarus [illegible] 5. §. *inceſtus* cum Judæi non ſervent [illegible] *de Judæis*, ut Authores [illegible] habente [illegible] eam *Leg.* De [illegible], num Judæus poſt ſuſceptum Baptiſmum non in fraudem poſt commiſſum de[illegible] um, de eo [illegible] poſſit pœna tempo[illegible] controverſum eſt inter Authores in ſententiam negativam, tanquam æquiorem, & Religioni noſtræ [illegible] gi [illegible] ventem & attrahentem Judæos ad converſionem [illegible], dicit Clarus [illegible] *fin.* §. 51. *n. 10.*

QUÆSTIO CXLVII.

Utrum Judæi, aliique Infideles confugientes ad Eccleſiam, gaudeant immunitate aſyli.

RESP. Ad hanc quæſtionem ſufficienter reſponſum in *L. 3. decret. q. 2013.*

TITULUS VII.

De Hæreticis.

CAPUT PRIMUM.

De Hæreſi & Hæreticis, eorumque credentibus, receptoribus, fautoribus.

QUÆSTIO CXLVIII.

Hæreſi unde dicta, & quid ſit.

1. RESp. Hæreſis dicta ab *αἱρέομαι*, cupio, eligo, quaſi pro libero arbitrio facta electio opinionis alicojus novæ contra fidem, Iſidor. *L. 8. Etymolog. c. 3.* Rojas *tr. de hæret. ſing. 73. Lit. H.* loquendo de hæreſi formali, ſic melius definiri poteſt, quod ſit error voluntarius, quem homo baptizatus pertinaciter tenet contra veritatem aliquam fidei Catholicæ, ita ſore D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 11. *a.* 1. Farin. *in prax. crim. q.* 178. *n.* 5. Sanch. *l.* 2. *mor. c.* 7. *n.* 1. Barboſ. *b.* 1. *in princ. a.* 4.

2. Dicitur primo: *error*, hoc eſt, erronea opinio, vel judicium intellectus, unde, qui metu mortis, aut alia ex cauſa aſtruit aliquid fidei contrarium ſine interno mentis aſſenſu, quo verum credat, quod ore profert, etſi graviter peccet contra præceptum profitendi fidem, vere & proprie Hæreticus non eſt; quia actum nullum intellectus, per quem judicet, id verum eſſe, habet, cenſetur tamen in foro externo Hæreticus, & ut talis punietur, Sanch. *loc. citat. num.* 8. Navar. *in man. cap.* 27. *num.* 56. Item dubius quatenus præciſe ſuper articulo aliquo fidei ſibi ſufficienter propoſito, ſuſpendit ſuum judicium, id eſt, neque aſſentit, eſſe verum, neque diſſentit ſeu negat, eſſe verum, qua talis non eſt Hæreticus, eo, quod taliter non eligit, ſeu adhæret opinioni fidei contrariæ, ſicut autem fides importat actum intellectus, nimirum poſitivum aſſenſum, ita & fidei oppoſita hæreſis actum poſitivum, nimirum diſſenſum importare debet, ita docent Diana *reſolut. mor. p.* 2. *tractat.* 2. *miſcell. reſolut.* 53. Malder. 2. 2. *quæſt.* 11. *art.* 2. *memb.* 2. *§. reſpondeo.* Sanch. *loc. cit. num.* 12. favetque Sa *verſ. hæreſis numer* 1 nihilominus peccare talem graviter, cui repræſentatur objectum fidei, & rationes ſufficienter moventes ad aſſenſum, pro tempore, quo tenetur elicere fidem, ſi non deſinat ſuſpendere ſuum judicium, dicendum videtur. Veruntamen quatenus talis dubitans eo ipſo ſimul habet judicium, quo judicat tale objectum, ſeu articulum, circa quem ſuſpendit ſuum aſſenſum, non eſſe certum, ſeu non eſſe dignum, cui firmiter & infallibiliter adhæreatur & credatur, eſſe illum Hæreticum, docent iidem Sanch. & Malder. eo, quod manifeſta ſit hæreſis, ſentire rem, ſeu articulum fidei ſufficienter, ut talem ſibi propoſitam, non eſſe dignam, quæ credatur; talem vero actum moraliter ſemper eſſe conjunctum cum dubitatione circa res fidei, utpote qui bene ſtat cum dicta ſuſpenſione fidei, tradunt iidem, quin & neceſſario illum debere haberi, ut quis vere dicatur de illo objecto peccaminoſe dubitare, & ſic nunquam dari poſſe dubium, ſine poſitivo actu & errore aſtruit Caſtrop. *tract.* 4. *diſp.* 3. *part.* 2. *num.* 10 unde abſolute *num.* 9. docet, tenendam tanquam communem, eſſe Hæreticum, qui deliberate dubitat de rebus fidei ſibi ſufficienter propoſitis; pro quo citat *cap.* 1. *hoc tit.* ubi dicitur: *dubius in fide infidelis eſt.* Suar. *de fide diſp.* 19. *ſ.* 4. *num.* 10. Coninck. *d.* 18. *du.* 7. *concl.* 7. *num.* 102. Bonac. *de cenſur. diſp.* 2. *quæſt.* 5. *part.* 1. *n.* 3. Farin. *de Hæreſi quæſt.* 178. *§.* 4. *num.* 90. & plures alios partim apud Sanch. *loc. cit. n.* 13. partim apud Barboſ. *de poteſt. Epiſcop. alleg.* 40. *n.* 16.

3. Dicitur ſecundo: *Voluntarius*: ſive liber, ſicut enim actus fidei oritur ex pio voluntatis affectu, ita Hæreſis eſt aſſenſus erroneus procedens ex libera voluntatis electione, alioquin peccatum non eſſet, unde involuntario & indeliberate errans, circa res fidei non eſt Hæreticus, Pirh. *h. t. n.* 5.

4. Dicitur tertio: *Pertinaciter tenet*; ſi quidem duo requiruntur ad hæreſin formalem, nimirum error in intellectu, pertinacia eum non corrigendi in voluntate, & de pertinacia conſtat *ex cap. damnamus §. in nullo de de ſumma Trinitate* juncta Gloſſ. *fin. Clem. unic. §. porro eodem cap. de vit. Apoſt. Can. qui in Eccleſia cauſ.* 24. *quæſt.* 1. conſiſtit autem pertinacia in eo, non quod quis acriter ſeu mordicus diu retineat, & defendat errorem ſuum contra fidem, ſed poſtquam ſufficienter cognovit aſſenſum ſuum contrariari doctrinæ ab Eccleſia univerſali ſeu Catholica, eundem retineat, ac ita judicium ſuum contumaciter judicio Eccleſiæ præferat Sanch. *loc. cit. num.* 2. Valent. 2. 2. *diſp.* 1. *quæſt.* 11. *par.* 2. *difficul.* 4 *ad* 2. Coninck. *loc. cit. num.* 78. Vaſq. 1. 2. *diſp.* 126. *num.* 6. Caſtrop. *loc. cit. num.* 1. Pirh. *num.* 2. ac ita Hæretici non ſunt, qui, etſi teneant contrarium fidei, tamen ita actu vel habitu conſtituti ſint, ut quamprimum cognoverint, contrarium teneri ab Eccleſia, parati ſint, aſſenſum ſuum erroneum relinquere, argum. *cit. cap. damnamus* juncta Gloſſ. *ibid verſ. paratus.* Unde jam etiam non tantum laborans ignorantia invincibili, ſed etiam vincibili craſſa, & hinc mortaliter culpabili, imo & affectata, ſuam opinionem adverſari doctrinæ Eccleſiæ, Hæreticus non eſt, neque Eccleſiaſticis pœnis obnoxius, Sanchez *loc. citat. numer.* 20. Sayr. *Clav. Reg. l.* 2. *cap.* 9. *numer* 34. Laym. *loc. cit.* 2. *tract.* 1. *cap.* 13. *num.* 2. Azor. *Tom.* 1. *l.* 3. *inſt. mor. cap.* 14. *quæſt.* 9. Suar. *L. S.* 3. *a num.* 9. Farinac. *loc. citat. quæſt.* 179. *num.* 29. *&* 30. & alii, quos citat & ſequitur Caſtropal. *loc. cit. num.* 3. ex ea ratione, quod impoſſibile ſit contradicere authoritati Eccleſiæ, in quo conſiſtit pertinacia, niſi cognoſcat Eccleſiam docere contrarium, cum ignorantia autem, etiam affectata, quæ eſt cauſa erroris, non ſtat talis cognitio, quin etiam dum quis affectat neſcire, quod Eccleſia doceat contrarium, ne cogatur aſſentiri, includitur voluntas obediendi Eccleſiæ, ubi id clare fuerit propoſitum. Neque opponas primo: Affectans ignorantiam, eo quod parvipendat authoritatem Eccleſiæ, eſt vere pertinax, quia non eſt paratus corrigi ab Eccleſia, adeoque verus Hæreticus; nam talis non committit Hæreſin per errorem procedentem ex ignorantia affectata, ſed per errorem voluntarium procedentem ex ſcientia, quo deſpicit authoritatem Eccleſiæ, qui deſpectus eſt negatio infallibilis authoritatis illius. Neque ſecundo, quod affectate errans ex affectu liberius errandi ſit error ſumme voluntarius, adeoque conſtituens hæreſin. Nam ſi errans ex affectu liberius errandi ſcit ſe errare, & conſequenter ſuum aſſenſum eſſe contrarium ſenſui Eccleſiæ, ac conſequenter ceſſat ignorantia ſuccedente illi ſcientia, ſi vero ignorat ſe errare, ita tamen affectus, ut etiamſi ſciret, eſſe contrarium Eccleſiæ, tamen non deſiſteret, committit hæreſin. Si denique haberet voluntatem relinquendi errorem, ſi ſciret contrarium, non erit Hæreticus, ita Caſtrop. *l. c. a.* 4. Neque tertio: Quod ignorantia vincibilis non excuſet a peccato in materia aliarum virtutum, nec facit, quo minus ſit ejuſdem ſpeciei, cujus eſt peccatum commiſſum contra eas cum ſcientia, ergo nec error contra fidem commiſſus ex dicta ignorantia excuſat, quo minus peccetur peccato Hæreſis. Nam negatur conſequentia, ſiquidem in eo eſt diſparitas, quod in materia aliarum virtutum non mutetur objectum, ſive peccetur contra eas ſcienter, ſive ignoranter, ſed mutatur ſolum modus operandi, dum redditur magis vel minus voluntarium. Secus eſt in fide, dum illius objectum eſt divina revelatio propoſita per Eccleſiam, quæ in errore commiſſo ignorantia etiam affectata non poteſt error ille dici contradicere revelationi illi taliter ignoratæ, adeoque nec dici habere oppoſitionem directam cum fide, ſeu eſſe Hæreſim, ſed ſolum eſſe contra obligationem ſciendi res fidei, ex cujus obligationis contemptu ſeu neglectu non ſequitur, affectate errantem contradicere formaliter (in qua formali contradictione conſiſtit Hæreſis) ſed ſolum materialiter. Ita fere Caſtropal. *a cit. numer.* 4. De cætero in eo, num ſi taliter errans poſtquam ſuper errore monitus ab Epiſcopo vel Inquiſitore, perſeveret in eo, judicando non eſſe contra definitionem Eccleſiæ, ſit vere formalis Hæreticus, Authores non conveniunt; negat Sanch. *l.* 2. *cap.* 7. *num.* 26. affirmat contra Caſtropal. *loc. citat.*

num. 6. talem, tam in foro interno, quam externo reputandum eſſe pertinacem Hæreticum, eo quod nixus ſuo cerebro contemnat authoritatem Eccleſiæ per ipſius Magiſtros ſatis ei declaratam. Quibus omnibus dictis de ignorantia, non obſtantibus, erranti in fide in foro externo alleganti ignorantiam non creditur, dum error verſatur circa ea, quæ quis ex officio ſcire tenetur, vel quæ paſſim & communiter omnes ſimilis qualitatis ſciunt; unde Epiſcopi, Sacerdotes, aliique viri docti errantes in articulis fidei præſumuntur ignorare, non ex ignorantia, ſed ex malitia; ita citatis Menochio, *conſ.* 82. *n.* 175. Farin. *de Hæreſi*, *q.* 179. *n.* 27. & 28. Decian. *in tr. Tract. crim. l.* 5. *c.* 37. *n.* 15. Simone. *de Cathol. Inſt. tit.* 27. *rub. de fide Cathol. n.* 13. Caſtrop. *l. c. n.* 5. Qui etiam hanc de ignorantia & pertinacia materiam concludens notat *nu.* 6. *in fin.* cum Sanch. *l. c. n.* 26. Tolet. *in ſum. l. c. q. c.* 3. *n.* 8. & Farin. *l. c.* §. 2. *n.* 14. Hominem doctum facilius judicandum pertinacem Hæreticum, ſi myſteriis fidei diſſentiat, quam hominem ruſticum, qui facile ignorare poſſit regulas fidei & obligationem credendi.

5. Dicitur quarto: *Contra aliquam veritatem fidei, ubi ſubintelligitur: Sufficienter propoſitam.* Hæretici enim formales non ſunt, qui inter Hæreticos nati & educati de uno vel pluribus articulis dubitant, aut eos ignorant, quia carent ſufficiente inſtructione, aut quia de iis nunquam quidquam audiverunt. Dicitur quinto: *Etiam contra aliquam veritatem*, nam ſi omnes ſeu totum teſtamentum novum neget, non tam hæreticus quam Apoſtata, & infidelis eſt, ut Sanch. *L.* 2. *mor. c.* 7. *numer.* 1. Pirh. *hoc tit. num.* 3. Satis autem eſt, ut ſit Hæreticus, ſi unum neget; cum enim inter alios articulos fidei principalis ſit, cujus negatio conſtituit Hæreticum pertinacem: veram Eccleſiam in cunctis dogmatibus fidei proponendis infallibilem & certam eſſe, & vel in uno articulo errans culpabiliter, hunc ipſum articulum neget, neceſſe eſt, Hæreticum eſſe.

6. Dicitur denique: *Homo Baptizatus*: vel ut alii, qui Chriſti fidem ſemel ſuſcepit: intellige infuſam in Baptiſmo. Etſi enim talis errans circa articulum fidei debite propoſitum, ſit Hæreticus coram Deo, habeaturque etiam pro tali, ut conſtat in Anabaptiſtis, qui etiam ante Baptiſmum, quem non niſi anno 30. ſuſcipiunt, cenſentur Hæretici (propter quod alii ut Caſtrop. has particulas in definitione Hæreſis omittunt) non eſt tamen Hæreticus punibilis ab Eccleſia, cum fundamentum omnis juriſdictionis Eccleſiæ ſit Baptiſmus, ut Suarez *de fide diſp.* 19 *ſect.* 5 *num.* 6. & 8. Quidquid ſit de hoc, num talis error appellandus ſit Judaiſmus aut Paganiſmus, ut volunt aliqui. Et ita docent Azor *part.* 1. *l.* 8. *cap.* 9. *quæſt.* 3. Suar. *loc. cit.* & *Tom.* 5. *de cenſuris diſp.* 21. *s.* 2. *num.* 4. Sanch. *loc. cit. num.* 34. Caſtrop. *loc. cit. num.* 20. Farin. *l. c. a num.* 128. 131. & 135. referens quamplurimos alios, tenendumque id ipſum cum Sanch. & Suar. *cit. LL.* aſtruit Caſtrop. dum Baptiſmus ſuſceptus quidem, ſed invalide ex defectu formæ, materiæ, vel intentionis, eo quod Baptiſmus validus recipientem non conſtituat membrum Eccleſiæ viſibilis, neque ſubjiciat illum Juriſdictioni Eccleſiæ. Contrarium tamen apud eundem ſentientibus Gabr. *in* 4. *diſt.* 13. *quæſt.* 2. *art.* 10. Alph. de Caſtro *l.* 1. *de juſta Hæret. punit.* Azor. *loc. cit. quæſt.* 5. Farin. *loc. cit.* §. 6. *num.* 135 eo quod talis invalide baptizatus ex voluntate ſua videatur ſubjectus & obligatus parere mandatis Eccleſiæ.

QUÆSTIO CXLIX.

An diſſentiens ſpeciali revelationi ſit hæreticus punibilis ab Eccleſia?

1. RESP. Primo: Diſſentiens ſpeciali revelationi ſibi ſufficienter propoſitæ eſſe Hæreticum, docent Autor. *l. c. q.* 4. Suar. *de fide l. c. num* 11. Coninck *d.* 18 *du.* 7. *nu.* 18. Sanch *loc cit. num.* 31. referens alios, quibus adhæret Caſtropal. *loc. cit. num.* 14. ex ea ratione, quod tota malitia Hæreſis conſiſtat in contemptu primæ veritatis, qui autem diſcredit ſpeciali revelationi divinæ ſeu Deo dicenti, æqualiter Deum mendacem facit, ac qui diſcredit revelationi illius publicæ, his non obſtantibus, quod Eccleſia non proponat talem veritatem credendam, cum proponat credendum ſummæ veritati revelanti.

2. Reſp. Secundo ob ſolum diſſenſum ſpecialis revelationis nequit quis puniri pœnis Eccleſiaſticis. Non enim poteſt quis puniri ob delictum, quod nulli cognitum, nec alteri manifeſtari poteſt, quam ab illo, qui admiſit illud, talis autem eſt diſſenſus ille præſtitus revelationi ſpeciali omni alteri incognitæ, Ita Azor. *loc. cit.* Caſtropal. *num.* 15. Suar. *loc. citat. num.* 12. ſecus eſt, ſi dictus diſſenſus prodeat in actum externum, tunc enim illum diſſentientem incurrere excommunicationem, aliaſque hæreticorum pœnas, tenent Sanch. *loc. cit.* & Con. *num.* 20.

QUÆSTIO CL.

An ſolo verbo aut facto diſſentiens, interius vero verum retinens, ſit hæreticus punibilis ab Eccleſia?

RESP. Talem non eſſe hæreticum, nec pœnas incurrere; ſiquidem hæreſis neceſſario conſiſtit in voluntario diſſenſu, ſicut fides in aſſenſu voluntario præbito articulo fidei, ideoque cum pœnæ extendendæ non ſint ad delicta alia, quam quibus impoſitæ, non poteſt talis extrinſeca negatio puniri pœnis impoſitis hæreticis. Sanch. *loc. cit nu.* 8. relatis aliis. Suar. *de fide diſp.* 14 *ſ. ult. num.* 3. Leſſ. *l.* 2. *c.* 43. *du.* 2. *n.* 35. Caſtr. *l. c. n.* 16. qui tamen addit *n.* 17. tali alleganti ſe id dixiſſe ſine diſſenſu interiori non credi pro foro externo, cum contra illum ſtet præſumptio, qua quiſque præſumitur loqui & facere, quod ſentit, & ne alias quilibet hæreticus facile prætendere poſſet, hanc excuſationem, ſe in animo ſic non ſenſiſſe, & ſic effugere pœnas.

QUÆSTIO CLI.

Num hæreticus ſit tenens verum, dum putat illud eſſe contra fidem?

RESP. Affirmare hoc ipſum apud Barboſ *in c.* 3. *h. t. nu.* 4. Henriq. *in ſum. l.* 13. *c.* 17 *nu.* 3. Sayr *de cenſur. l.* 3. *c.* 4. *n.* 14. Petr. de Ledeſm. *in ſum. Tom.* 2. *tr.* 1. *c.* 6. Sanch. *in præcept. decal. c.* 7. *n* 30. Farin. *l. c. q.* 179. *ſub n.* 3. Ricciul. *de perſon. extra grem. Eccl. exiſtent. l.* 3. *c.* 5. *nu.* 1. econtra ſentire videtur Caſtrop. *l. c. num.* 15. ubi quod in caſu, quo quis negaret propoſitionem, quam putat ab Eccleſia definitam, quæ tamen ab ea damnata non eſt, committat hæreſim, pro quo citat eoſdem Authores Sanch. & Farin. *ll. cit.*

QUÆSTIO CLII.

Quotuplex ſit hæreſis?

1. RESP. Dividitur primo in materialem & formalem, formalis hæreſis eſt, quæ jam a nobis definita & declarata eſt, materialis (quæ tamen proprie hæreſis non eſt) dicitur illa, dum quis non malo animo, aut ex pertinacia, ſed ex ſimplicitate, aut ex defectu debitæ informationis, vel expoſitive ſiniſtra informatione errat circa fidem, quales plures ſunt in vulgo hæreticorum, præſertim Catholicis intermixti degentes, cum vere & ſufficienter inſtructi ſimpliciter credunt ea, quæ a parentibus vel prædicantibus tanquam articulos fidei propoſita audiunt; hi enim errorem voluntarium cum pertinacia non habent, quin & hæretici formales non ſunt, qui etſi ſciant fidem ſeu religionem ſuam in multis adverſari Eccleſiæ Romano-Catholicæ, ex ſimplicitate tamen aut defectu ſufficientis informationis ignorant aut non credunt, eam eſſe veram Eccleſiam, ita Reiffenſt. *h. t. n.* 12. & 13.

2. Secundo hæreſis formalis ſubdividitur in internam ſeu mentalem, qualis eſt, quæ in corde ſeu mente tenetur, & neque verbis neque facto externe manifeſtatur, & externam, quæ verbo vel facto aliquo externo ſufficienter exprimitur. Externa iterum ſubdividitur in publicam, qualis eſt, quæ palam & coram pluribus externe manifeſtatur: Et in occultam, quæ verbis vel facto ſignove externo aliquo proditur uno alterove ſolum, vel etiam nemine præſente, ut dum aliquis ſolus ſecum loquens hæreſim mente conceptam ore proferret; dicendo V. Gr. non credo Deum eſſe unum & trinum. Ut autem quis ſit & cenſeatur hæreticus externus, requiritur, ut verba & facta hæreſim internam ſufficienter exprimant, ſive illam expreſſionem habeat ex ſe ſolo, ſive ſimul ex adjunctis circumſtantiis deſumptis ex qualitate perſonæ, aut aliunde, cum hæreſis externa cognoſcibilis & punibilis conſtitui nequeat, niſi ſignis illam ſufficienter & integre declarantibus. Ita Azor. *p.* 1. *l.* 8. *c.* 10. *quæſt.* 4. & *ſeq.* Sanch. *l.* 2. *c.* 7. *a nu.* 6. Suar. *de fide d.* 21. *ſ.* 2. *num.* 8. Caſtrop. *l. c. par.* 3. *num.* 2. qualis quis non verba aut facta indifferentia, ex quibus præciſe interna colligi nequeunt, ea proferens, non conſtituitur hæreticus externus, ita cum AA. citatis Caſtropal. *n.* 3. ubi etiam, quid ſentiendum de verbis ambiguis & æquivocis, de cætero hæreſim externam occultam ſufficere ad incurrendas pœnas

docent

Digitized by Google

docent Sanch. *in Decal. l. 2. c. 8. a. n. 2.* Farin. *de hæreſ. q. 192. §. 1. n. 6.* Suar. *l. c. n. 6.* Barb. *de poteſt. Epiſcop. p. 2. alleg. 40. n. 9. & 10* Caſtrop. *l. c. n. 1* & alii ab eo citati ex ea ratione; quod cum actus ille prolationis exterocæ occultæ per ſe ſit cognoſcibilis ab Eccleſia & ſolum per accidens ex defectu teſtium non cognoſcatur, ſubjiciatur Juriſdictioni Eccleſiæ.

3. Tertio eſt & alia adhuc diviſio hæretici, de qua Caſtrop. *l. c. n. 5.* 10 affirmativum, qui hæreſim internis conceptam verbo vel opere manifeſtat; & negativum, qui de hæreſi legitime convictus, eam negat, ut autem quis ut talis condemnetur & Curiæ ſæculari puniendus tradatur, requiruntur duo: primo, ut verbis vel factis claris & patentibus hæreſin manifeſtarit, dein ut per teſtes convincatur, talem manifeſtationem ab eo factam; dum enim his duobus ſtantibus qui negat hæreſim, convincitur nolle relinquere eam, ſed impœnitens exiſtere; negat enim, ne abjurare cogatur, pro quo poſteriore citat Albertin. *tr. de agnoſcend. aſſert. Cathol. q. 34. n. 51.* Farin. *l. c. q. 178. §. 1. n. 22.* Rojas, *p. 1. n. 84. & ſeq.* de quo vide pluribus Caſtrop.

4. Denique hæreſis dividi poteſt in varias ac plurimas ſectas, prout nimirum plures ſunt errores circa fidem, quos quædam communitates certum ſequentes authorem ſeu hæreſiarcham tenent; horum hæreticorum ingentem catalogum texit Reiffenſt. *h. t. a num. 18.*

QUÆSTIO CLIII.

An & qualiter prohibitum vel licitum communicare cum hæreticis?

1. RESp. Primo communicare cum hæreticis in rebus Sacris & divinis jure divino ac naturali vetitum, ſi ex tali communicatione oriatur apud Catholicos ſcandalum & offenſio, vel ſuſpicio, quod Catholici hæreticorum ritus, mores & dogmata, verbo, ſigno, vel facto profiteantur. Item ſi ex communicatione in his rebus immineat periculum ſpirituale animæ, nimirum perverſionis in fide, aut contemptus religionis Catholicæ; ac denique ſi Catholicus cum hæretico habeat commercium in crimine, ob quod hæreticus fuit excommunicatus. Extra quos caſus hæretici jure divino vitandi non ſunt, ita Pirh. *h. t. n. 22.* cum Azor. *p. 1. L. 8. c. 10. q. 1.* & communi.

2. Reſp. Secundo, etſi olim Jure Canonico quævis communicatio cum hæretico, utpote excommunicato, fuerit prohibita, hodiedum tamen licitum eſt communicare cum omnibus hæreticis (intellige, præſcindendo a dicto ſcandalo & periculo) etiam manifeſtis & notoriis, non obſtante excommunicatione, qua in jure communi, vel Bulla Cœnæ, ſunt excommunicati, niſi ſint, ſpeciatim ac nominatim excommunicati. Azor. *l. c. qu. 11. qu. 1.* Sanch. *L. 2. mor. cap. 9. num. 3.* Pirh. *num. 23.* Reiffenſt. *loc. c.* cum communi ſtatuit, ſiquidem Martin. V. in Conſtit ſua *ad evitanda*, nullum impoſterum excommunicatum eſſe vitandum, niſi a Judice ſpeciatim & nominatim ſit excommunicatus, & ut talis denuntiatus, aut notorius percuſſor Clerici. Unde etiamſi Lutherani & Calviniſtæ in Bulla Cœnæ ſint nominatim excommunicati, & quotannis publice denuncientur excommunicati, adhuc vitandi non ſunt, quia iſta excommunicatio & denunciatio non eſt ſpecialis reſpectu aliquarum certarum nominatim expreſſarum, perſonarum, ſed generalis, quæ vi dictæ conſtitutionis non ſufficit ad hoc, ut excommunicatus ſit vitandus, quin etiam eum, qui nominatim eſt condemnatus & declaratus hæreticus, quamdiu non eſt declaratus quoque expreſſe excommunicatus, non eſſe adhuc vitandum, probabiliter docet Sanch. *loc. citat. num 4.* contra Gutier. *qq. can L. 1. cap. 5. num 42.* Henriq. Suar. & alios non minus probabiliter ſentientes contrarium, eo quod in cit. conſtitutione dicatur, neminem teneri vitare excommunicatum, niſi excommunicatio ipſa ſpecialiter expreſſe a Judice contra eum fuerit denuntiata, adeoque non ſufficere eſſe ſpecialiter denunciatum hæreticum, tametſi eo ipſo, quo ſit hæreticus, ſit excommunicatus, cum hac ratione non denunciatur formaliter & expreſſe excommunicatio, ſed ſolum implicite virtualiter ſeu per conſequentiam, imo addit Sanch. Idem dicendum, ſeu adhuc non eſſe vitandum, qui nominatim declaratus incurriſſe omnes pœnas hæreticis conſtitutas, cum vel ſic necdum nominatim declaratus excommunicatus, & multi neſciant ſub dictis pœnis & cenſuris comprehendi excommunicationem. Unde jam in ſpecie deduco ſequentia, &

3. Reſp. Tertio: præſcindendo a ſcandalo tam proprio quam alieno, non eſſe illicitum Catholicis cum hæreticis non ſpecialiter denuntiatis non tantum negotiari & contractus civiles inire, ſed & intereſſe rei divinæ, adire eorum templa, ibique cum eis orare, eorum conciones ex juſta cauſa audire, filios hæreticorum ad Catholicas Scholas admittere, & ſi adulti & erroribus hæreticorum imbuti, non tamen vice verſa mittere filios Catholicorum ad Scholas hæreticorum propter perverſionis periculum. Azor. *l. c. q. 4.* Sanch. *l. c. c. 4. num. 26.* Laym. *l. 2. tr. 1. c. 11. num 5.* Pirh. *n. 24.* item comitari eorum funera ad ſepulturam, non quidem animo per hoc favendi illis, quatenus hæretici ſunt, ſed ex affectu humanitatis & amicitiæ. Nav. *h. t. conſ. 12. n. 7.* Azor. *l. c. q. 2. & 4* Pirh. *l. c.* item licitum Catholicis in locis, ubi permixti hæreticis degunt, horum filios ſuſcipere ex Baptiſmo, modo is & ritu Catholico, & non hæretico miniſtratur, non tamen vice verſa licitum Catholicis admittere hæreticos in Patrinos filiorum ſuorum: cum juxta SS. Canones officium Patrini ſit ſuſceptos e Baptiſmo inſtituere in primis fidei rudimentis, Navar. *l. t. conſ. 1. n. 67. de conſ.* Azor. *l. c. q. 9.* Pirh. *l. c.* Item, quantum eſt ratione hæreſis & excommunicationis, ubi abeſt ſcandalum vel perverſionis periculum, licet a Parochis & Epiſcopis hæreticis ſuſcipere Sacramenta. Pirh. *n. 25.* cum Sanch *l. c. c. 9. n. 10.* quin etiam in extremo vitæ periculo licitum ſuſcipere Sacramentum pœnitentiæ a Presbytero rite ordinato hæretico, etiam ſpecialiter denunciato ut hæretico excommunicato, eo quod in eo caſu excommunicatus etiam nominatim denunciatus non careat juriſdictione, ita Pirh. *l. c.* ex Nav. *conſ. 16. n. 2.* & Azor. *q. 10.* quod attinet matrimonium, valide ſed illicite contrahitur a Catholico cum hæretico, etiam non ſpecialiter denunciato, & dum abſunt incommoda mox enumeranda; quia Jure Eccleſiaſtico fundato in præſumptione dictorum incommodorum ſpecialiter prohibetur *cap. cave & cap. non oportet 28. q. 1.* 4. cui tamen juri, quia vi conſuetudinis receptæ & toleratæ in locis, in quibus hæretici permixti cum Catholicis degunt, derogatum, poſſunt talia matrimonia contrahi ſine peccato, ubi re ipſa abſunt dicta incommoda: nimirum ubi per hoc non præbetur ſcandalum, nec Catholicus exponit ſe & ſuos liberos periculo perverſionis; ac inſuper ab initio contractus matrimonialis excipiatur & caveatur, ut liberi Catholice educentur, conjux Catholicus libere fidem & religionem Catholicam profiteri permittatur, adſit quoque gravis cauſa, v. g. quia ſpes probabilis convertendi Conjugem hæreticum ad fidem, aliave ſimilis, ratione cujus conjux Catholicus non cenſebitur cooperari Sacrilegio conjugis hæretici, quod committit profanando, & indigne ſuſcipiendo Sacramentum, ſed permiſſive ſolum ſe habere, ita cum Azor. *cit. c. 25. q. 5.* Sanch. *cit. c. 9. n. 9.* & aliis, Pir. *l. c.*

QUÆSTIO CLIV.

An, quibus & quando liceat Catholicis diſputare cum hæreticis?

1. RESp. Primo, quamvis Catholicis Laicis omnibus ſub pœna excommunicationis ferendæ prohibitum ſit, de rebus fidei publice vel privatim diſputare cum hæreticis, juxta clarum textum *c. 2. h. t. in 6* eo quod cum Catholici Laici minus docti inſtructique in myſteriis fidei præſumantur quam hæretici, utpote plerumque magis in ſuis erroribus verſati, iiſque melius imbuti, potius immineat ex diſputatione periculum perverſionis, & hæreticis in ſua religione confirmatis, quam ſpes converſionis eorundem, quamvis etiam dictus *can. 2.* cum loquatur generaliter, & indiſtincte extendendus ſit etiam ad Laicos doctos, ut Gl. *in cit. Can. V.* tenet Farin. *pr. crim. num. 178. n. 12.* Sylv. V. *diſputatio n. 1.* Azor. *p. 1. L. 8. c. 26. q. 1.* Sanch. *L. 5. moral. c. 6. n. 5.* Caſtrop. *tr. 4. d. 2. part. 4. nu. 4.* Pirh. *h. 1. n. 27* ex ea etiam ratione, ne ſi licitum id eſſet Laicis doctis, his diſputantibus, alii quoque indocti, de ſua ſufficientia male præſumentes, anſam accipiant diſputandi. Nihilominus, ut Sanch. *loc. cit. num. 7.* Caſtrop. *loc. cit. n. 8.* citatique ab eo Valent. Suar. Con. &c. in terris, ubi Catholici hæreticis immixti vivunt, dictum *Cap.* vel nunquam receptum, aut contraria conſuetudine abrogatum; dum paſſim ibidem cum hæreticis in privatis colloquiis diſputant de fide Laici, idque ſæpe neceſſarium pro avertendo ſcandalo puſillorum, præſertim ubi non tolerantur Clerici, quibus etiam alias per *Can. cum quibus, 24. qu 3.* & *L. nemo. C. de ſumma Trinitate* ſpecialiter (cum in *cit. c. 2.* non comprehendantur Clerici, etiam primæ tonſuræ) prohibitum diſputare cum hæreticis. Quamvis & iſti *Can. 24.* derogatum in dictis locis & *cit. L. nemo*, cum ſit Imperatoria & Civilis, diſponens de rebus ſpiritualibus Clericos obligare nequeat, niſi ſit a Jure Canonico approbata, ut Sanch. *l. c. n. 8.* Azor. *l. c. q. 2.* Pirh. *l. c.*

2. Reſp. Secundo: ubi *cit. C. 2.* & *Can 24.* abrogati non ſunt, ut nihilominus liceat etiam publice diſputare cum hæreticis, obſervanda ſunt ſequentia: primo ex parte diſputantis,

primo

Digitized by Google

primo ut is ſit doctus, ſufficienter inſtructus & firmus in fide, præſertim, dum id fit ad defenſionem fidei & confutandos hæreticorum errores. D. Thom. 2.2. q. 10. a. 7. in corp. Gl. in cit. C. cum quibus, v. certamen. Farin. l. c. n. 122. Sanch. cit. c. 5. n. 9. Caſtrop. l. c. n. 3. quanta autem ſcientia neceſſaria, relinquendum arbitrio prudentis conſiderata qualitate materiæ diſputandæ & perſonarum, cum quibus diſputatur, illudque certum requiri illam Scientiam, qua & veritas confirmari & argumenta oppoſita diſſolvi facile poſſint, & quidem ad captum auditorum. Caſtrop. loc. cit. num. 3. ſecundo ex parte auditorum, ut hi quoque docti ſint, ita ut tam rationes pro fide noſtra, quam contra illam allatas percipere valeant, & non ſuſcipiatur diſputatio coram rudi tantum plebe, D. Thom. loc. cit. Suar. de fide d. 20. ſ. 1. num. 14. Sanch. l. c. n. 10 Caſtrop. loc. cit. n. 5. &c. Tertio ex parte modi, nimirum ut diſputando ſervetur, & non excedatur mediocritas, de quo videndus Nazianzen. in orat. 26. de moderat. in diſp. ſervand. excedatur autem, ſi non tam pondere rationum, quam verbis contendatur, contra illud Apoſt. noli contendere verbis. Item, ſi ex modo diſputandi videatur diſputans potius velle Adverſarium vincere, quam errorem ſuperare, quod eſt ſuperbiæ, contra illud D. Hieron. l. 1. contra Pelag. circa medium, non de Adverſario victoriam, ſed contra mendacium quæramus veritatem &c. De cætero prohibitio diſputationis quoque limitanda, ut non procedat, dum diſputatio ſuſcipitur in caſu neceſſitatis vel gravis & evidentis utilitatis, V. G. dum hæreticus ſuis dictis traheret fideles ad errores; tunc enim & Laicus doctus non tantum licite, ſed & ex caritate poſſet diſputare, ubi nullus adeſſet Clericus, qui eum confunderet & frænaret, Valent. 2.2. d. 1. q. 10. poſt concl. 2. Suar. l. c. n. 25. Sanch. l. c. n. 7. Caſtrop. n. 6. cum aliis ab eo citatis.

QUÆSTIO CLV.

An & qualiter tolerandi hæretici, iiſque concedendum liberum religionis ſuæ exercitium?

1\. RESP. Primo: De Jure tam Civili quam Canonico loquendo, ordinarie Principes Catholici nullos recipere, aut tolerare in ſuis territoriis hæreticos, multoque minus religionis, ſeu falſæ ſectæ ſuæ exercitium permittere illis poſſunt, uti patet ex claris utriuſque juris textibus. Juris Canonici quidem C. excommunicamus, §. moneantur. C. ad abolendum §. Statuimus h. t. C. ut offi. inim §. Statuimus, eodem in 6. Juris Civilis L. omnes, & L. manichæos, h. t. authent. Si vero, auth. Gazaros h. t. quibus hoc ipſum ſub gravibus etiam pœnis ſuſe inculcatur dictis Principibus, quos textus verbotenus tranſcriptos leges apud Reiffenſt. h. t. a num. 139. uti & SS Patrum teſtimonia conglobata, quibus hæreſim magis peccaminoſam & deteſtabilem quam Judaiſmum & Paganiſmum, hæreticoſque pejores & perniciores Judæis & Paganis, adeoque majore zelo a Provinciis Catholicis arcendos & extirpandos pronunciant ac probant ea ratione, quod Judæi & Pagani ex ignorantia quadam cæca, etſi culpabili, hæretici, utpote ſæpe ortines odio, vindicta, libidine Catholicam veritatem & veram religionem impugnent, evidentiuſque perverſionis periculum ac ſcandalum ab eorum converſatione continua Catholicis, inter quos vivunt & ſuam religionem impune exercere permittuntur, immineat, uti hodiedum probat experientia, dum ſemel recepti, brevi tempore ſupra modum multiplicati integras Civitates ac Provincias peſtifera ſua lue infectas occuparunt; e contra vero Provinciæ, a quibus ejecti aut repulſi, aut nunquam admiſſi, ab iſta lue immunes, ſub obedientia Eccleſiæ Catholicæ perſeverent tranquille, quod tranquillitatis & pacis publicæ bonum firmum eſſe non ſolet, nec poteſt, ubi eſt religionum diverſitas & fidei diſſenſio, juxta illud D. Ambroſ. L. 3 officiorum: Vix firma eſſe poſſunt pacis jura, inter quos eſt fidei bellum.

2\. Reſp. Secundo: nihilominus ſuas Limitationes patitur reſponſio, & quidem primo, ut tolerari poſſint vel recipi hæretici, dum id neceſſe eſt conſideratis omnibus ad evitandum majus malum, v. g. ne integræ urbes vel Provinciæ ad hæreticos tranſeant, dum v. g. imminente bello hæreticis victoribus, aut nimium præpotentibus juſte timetur Civitatem vel etiam integram Provinciam redigendam ſub eorum poteſtatem, niſi in tractatu pacis permittatur ibi habitare, exercere ſuam religionem; vel etiam procurandum majus bonum, V. G. dum paucorum toleratorum (præſertim ſine exercitio ſuæ religionis) ſperatur converſio, ita Laym. l. c. 2. tr. 1. c. 17. n. 4 citans Valent. Tom. 3 d. 1. q. 10. p 6. ad 4 Beccan. 2.2. c. 16. q. 4. Cajetan &c. ex ea ratione, quod etſi facienda non ſint mala, ut eveniant bona Arg. C. ex tuarum, de Sortileg. licitum tamen ſit & rationabile, ad evitandum majus malum permittere, quandoque minus malum, arg. C. hac ratione. Cauſ. 31. q. 1. & L. legis virtus, ff. de LL.

3\. Advertendum tamen, ob majus malum temporale avertendum, aut ad obtinendum ſolum bonum temporale, non poſſe Principes Catholicos recipere hæreticos, aut iis liberum exercitium permittere, dum v. g. magna penderetur pro illius exercitio ſumma pecuniæ vel annuum tributum, vel quia juvant illos contra alium Principem Catholicum pro conſervanda provincia, vel jure aliquo temporali, unde, ut cum Laym. l. c. & aliis notat Reiffenſt. n. 147. præter majus malum, aut majus bonum religionis & animarum eſſe non poteſt aliud, propter quod recipiantur, tolerenturve hæretici, aut exercitium ſuæ religionis illis permittatur, quamvis etiam, dum hæreticis per pacis aliumve contractum vel pactum ex objecto non malum aut invalidum promiſſa fuit dicta eorum receptio, tolerantia, exercitium; illud ſervandum ſit ob fidem publicam, utpote quæ a quocunque cuicunque, etiam Judæis, Paganis, hæreticis, ſervanda, arg. L. ſicut, de a &c. niſi nova cauſa ſuperveniens v. gr. periculoſæ & enormes machinationes contra veram fidem, regnum, aut Principem Catholicum conceptæ & attentatæ, fidem amplius non ſervandam, ſed expellendos illos negandumque illis exercitium, perſuadeant, ut habet Reiffenſt. n. 150 atque ex his patet, quid ſentiendum de pace Paſſaviæ Anno 1552. inter Carolum V. & Principes Catholicos ex una parte, & Acatholicos ex altera parte inita & Anno 1555. Auguſtæ confirmata, qua Confeſſionis Auguſtanæ Lutheranis, excluſis Calviniſtis, plena ſecuritas & libertas conceſſa, quæque nullibi poſitive a Sede Apoſtolica reprobata ſcitur, præcipue cum eo tempore neceſſitas vitandi majus malum, nimirum periculum, ne totaliter, aut certe major pars Germaniæ ad Hæreticos tranſiret, ad eam pacem ineundam vehementer urgeret. Uti & quid econtra ſentiendum de pace Oſnabrugenſi & Monaſterienſi. Anno 1648 facta, qua Privilegia conceſſa Hæreticis Auguſtanæ Confeſſionis ad Calviniſtas fuerunt extenſa, & inſuper integri Epiſcopatus, Præpoſituræ, ac Monaſteria, pluraque alia in ſummum præjudicium Religionis Catholicæ, libertatis & immunitatis eccleſiaſticæ, in perpetuum attributa, quamque proinde Innocentius X. penitus annullavit & reprobavit, omnique robore, etſi juratam, carere, nullumque ullo modo ad eam obſervandam teneri declaravit in Bulla ſua. Zelo Domus Dei, quam verbotenus leges apud Reiffenſt. num. 154.

QUÆSTIO CLVI.

An & qualiter Principes Catholici poſſint ad bellum gerendum, aut, quod de facto geritur, fœdus inire cum Hæreticis, aliiſque Infidelibus, de præbendo iis auxilio contra alios Principes, præſertim Catholicos.

1\. RESP. Secernendo quædam certa ab incertis, quæ potius ad Politicas & Statiſtas pertinent, & de quibus fuſe per plura folia Reiffenſt. Primo indubitatum, Principes Catholicus Infidelibus & Hæreticis præbere auxilium, aut aliquod ab iis petere ad bellum, ſive offenſivum, ſive defenſivum patenter injuſtum, ſive contra Catholicos, ſive contra Acatholicos, ut patet, prohibitum eſt, cum malum cognitum ut tale, (quale eſt, bellum injuſtum inferre alteri) perpetrare, aut illud cooperari, eſt contra jus divinum ac naturale, juxta Theologos & Canoniſtas omnes.

2\. Secundo impium eſſe, Principes Catholicos pecuniis, armis, annona, militibus, vi fœderis ſuccurrere Infidelibus, aut Hæreticis ad bellum, quod gerunt pro dilatanda ſua, & opprimenda noſtra Religione, cum id ſit Infidelitatem & Hæreſin propagare, & veram Religionem exſtirpare; quare tales adjuvantes ipſo facto excommunicati exiſtunt per Bullam Cœnæ, §. 5. & 7.

3\. Tertio, non licere Principi Catholico, promittere aut præbere auxilium Infidelibus & Hæreticis, etiam bellum in ſubſtantia juſtum gerentibus, etiam contra alios Infideles ſub conditionibus Eccleſiæ, & Catholicæ Religioni præjudicioſis, ut patet ex Bulla Cœnæ, cit. §. 7. allegante ibi C. quod olim. C. ad liberandum, de Judæis & Saracen. Clem. 1. §. porro, de jure jurando. L. 2. C. quæ res exportari non deb.

4\. Quarto, neque licere Principibus Catholicis, ad bellum etiam juſtum, ex eorum parte, pro recuperandis, aut conſervandis bonis temporalibus, jure ſibi debitis invocare Infidelium & Hæreticorum auxilia contra alios, præſertim Principes & populos Catholicos inito cum iis fœdere ſub conditionibus Eccleſiæ, & Religioni Catholicæ graviter præjudicioſis, vel dum certo prævidetur, inde oriturum

grave

grave damnum Eccleſiæ & Religioni noſtræ. Siquidem bonum commune Eccleſiæ, utpote ſpirituale, & a quo innumerarum animarum [illegible] ſalus pendet, præferendum bonis temporalibus, quin & eo ipſo, quod bellum non niſi [illegible] talibus conditionibus præjudicioſis, aut ſine [illegible] damno Eccleſiæ non [illegible] aut geri poteſt, evadit injuſtum & illicitum, quod [illegible] etiam pe[illegible] & prohibito [illegible] Infidelibus auxilio, ſine talibus conditionibus, & prævio [illegible] damno, erit juſtum & licitum, [illegible] Caſtrop. *de virt. tr. 6. d. 5. p. 4. num. 1.* Molin. *de J. & J.* [illegible] *d. 1* [illegible] 7. n. 6. Bonac. *tr.* [illegible] *d. 2. de reſt. in partic. qu. ult. ſeſſ.* [illegible] *§.* [illegible] *num. 6.* Suar. *d. 13. de carit.* [illegible] *4. num. 4.* Valent. 2. 2. [illegible] 3. q. 16. [illegible] *verſ. Stato* [illegible] *certum eſt &c.* Unde jam certum eſt, Catholicum Principem contra alium Principem Catholicum juvare Turcas aut Hu[illegible] [illegible], quod [illegible] juſtiſſimum gerere judicaret, [illegible] tione, ut quidquid [illegible] [illegible] verint, etiam ex terris Catholicis, inter ſe dividerent, vel invocaret eoſdem ſub hac promiſſione: Juvabo & vos, nec pacem inibo, donec hanc aut illam Provinciam Catholicam occupaveritis, illicitum eſſe. Secus ſeu licitum fore, Principem Cathol. cum Hæreticos contra alium Principem eos injuſte aggredientem abſque talibus conditionibus Eccleſiæ perniciosis, & damno illi inde oriturо [illegible] vare præciſe ad hoc, ut [illegible] injuſta aggreſſione defenſi in ſuis per publicam & validam pacem ſibi acquiſitis, & ſtabilitis bonis & locis manuteneantur; non tamen, ut nova a Catholicis cum religionis damno acquirant, exiſtimat Reiffenſt. *n. 171.*

3. Reſp. Secundo: Transeundo ad minus certa, & inter AA. controverſa, qualis eſt quæſtio illa: num igitur liceat Hæretico adjuvare, eorumque auxilium invocare, & fœdus cum iis inire in [illegible] o juſto, præſertim contra Catholicos, ſi [illegible] læ conditiones Religioni præjudicia[illegible], ne alias illi [illegible] ſed honeſtæ adhibeantur, & aliunde [illegible] um Eccleſiæ vel Religioni ex tali [illegible] lo ſubeſſe damnum, aut damni periculum prævideatur. In hac quæſtione, etſi aliqui partem negativam amplectantur, & ac [illegible] propugnent, abſolute negando, id ipſum in ullo [illegible] ſu licere, eo, quod cenſeant ſemper inde dir[illegible] vel indir[illegible] Eccleſiæ præjudicium, vel ſaltem ſcandalum ſequi; alii tamen, ut Laym. *L. 2. tr. 3.* [illegible] 12. Molin. *tr. 2. d. 112. n. ult.* Suar. [illegible] *c. ſ. 7. num. 25.* Pignatel. *Tom. 9. conſult. 185. per totum.* Bonac. Beſoldus, & alii apud Reiffenſt. [illegible] *n. 188.* mediam quaſi viam ingrediuntur, docentes cum communiſſima ordinarie loquendo, id eſſe illicitum; probat [illegible] ipſum fuſiſſime Reiffenſt. *n. 189.* & primo ex ſacra Scriptura, ubi Deus ſimilia fœdera cum infi[illegible] [illegible] graviter prohibuit, & contra hanc prohibitionem [illegible] ntes ſevere puniit, [illegible] plura hujus punitionis exempla præter [illegible] los adducit Reiff. Dein *n. 193.* ſummorum Ponti[illegible] SS. Patrum [illegible] adjun[illegible] gravibus [illegible] reprehenſ[illegible] qui & q[illegible] ce[illegible] is, ac de[illegible] atione *n. 2*[illegible] tamen [illegible] adalo, & d[illegible] o [illegible] e Ec[illegible] qui ſolito, qui tamen [illegible] ſum [illegible] ione excluſimus, [illegible] lominus dari [illegible] in [illegible] m, n[illegible] ti non [illegible] videtur, dum timetur [illegible] quod [illegible] dalumque abeſſe, moral[illegible] gnot[illegible] r, id neceſſ[illegible] ſit, ad avertendum majus [illegible] & R[illegible] toque magis, ſi inde commodum & e[illegible] atem [illegible] ſequi aperte cognoſcitur, cum fœdus inire [illegible] Hæret[illegible] eoſque juvare, aut auxilium ab iis petere [illegible] leuntur [illegible] malum non ſit, ſed ſolum ratione damni ac ſcand[illegible] vel ipſum caveatur, & tollitur [illegible] r hoc, quod emolumentum Eccleſiæ exinde naſciturum [illegible]; ita A[illegible] b *in c. 8 de tit.* [illegible] *n. 15.* Decian. *Vol. 3. Conſ. 30.* Laym. M[illegible] ii quod ipſum quoque confirmatur a ſimili [illegible] dum ubi Catholicus privatus videns, alium Cathol. cum vel [illegible] occi[illegible] Hæreticum vel Saracenum, ac contra iniquum a[illegible] ſurem licite præbet auxilium, vel contra [illegible] cum ad [illegible] xilium Infideli ſuo init fœdus, ad [illegible] ndendum illum [illegible] l invaſus eſt in periculo, Reiffenſt. *n. 2*[illegible] ui pluri[illegible] deductis exemplis idem declarat; quem vide.

QUÆSTIO CLVII.

Nomine librorum Hæreticorum, qui veniant, & an, & qualiter eorum impreſſio, lectio, retentio, defenſio ſit prohibita.

Reſp. Ad primum, cum impreſſio, lectio, retentio, velut quædam cum Hæreticis etiam defunctis [illegible] vocatio, recte de iis hoc loco tractatur, ac proinde [illegible] omnia ſciendum, qui libri ſint Hæretici in ordine ad prohibitionem impreſſionis, lectionis, retentionis eorundem; circa hoc itaque notandum primo, ut liber ſit Hæreticus, & hinc prohibitus in Bulla Cœnæ, [illegible]

[illegible] cogniti, ut Author illius, ſive qui eum conſcripſit, ſit vere Hæreticus, etſi nondum denunciatus, modo talis eſſe cognoſcatur, ut Caſtrop. *tr. 4. d. 2. part. 10. §. 1. num. 2.* Sanch. *L. 2. mor. L. 10. n. 24.* Suar. *de fide, d. 20. ſ. 2. n. 11.* qualis, quia non eſt, qui compoſitus a Judæo, Turca, Pagano, aliove Infideli non baptizato, vel etiam Catholico, etſi de religione tractans unam alteramve, aut plures Hæreſes contineat, non ſubjacet excommunicationi Bullæ Cœnæ, Nav. *in man. 15. c. 27. num. 56.* Sanch. [illegible] *n. 23.* Laym. *L. 2. tr. 1. c. 15. num. 1.* Caſt[illegible] *l. c. num. 1. & 2.* Idem de libris Græcorum & Armeniorum tractantibus de [illegible] ritibus ſentiunt Azor. *part. 1. c. 18. q. 8.* Sanch. [illegible] *n. 27.* Farin. *de Hæreſ. q. 180. n. 10.* quod tales ritus ab Eccleſia habiti non ſint Hæretici, contrarium ſentiente Caſtrop. *l.* [illegible] cum Suar. *l. c. n. 12.* eo quod, cum a Romanæ Eccleſiæ fide & obed[illegible] tia ſeparantur, dicti eorum libri ſint Hæretici, & tractent de Religione.

2. Notandum ſecundo, nomine librorum Hæreticorum prohibitorum in Bulla Cœnæ, comprehendi orationem, concionem, quæſtionem, diſputationem, epiſtolam, ſimiliaque brevia ſcripta ab Hæreticis edita, Suar. *l. c. n. 10.* Farin. *l. c. num. 3. & 31.* Ugol. *tr. de cenſur. §. 2. in gloſſ. ad eorundem libros, num. 4.* [illegible], quod hæc prohibitio librorum non eſt lex odioſa, ſed in favorem fidei, adeoque extendenda; plures pro hac ſententia rationes vide apud Caſtrop. *l. c. n. 4.* qui, etſi [illegible] dicat, hanc ſententiam in praxi [illegible] ndam, addit tamen, ſe credere, probabile eſſe, quod iſtiuſmodi ſcripta brevia, ab Hæreticis edita, non comprehendantur nomine librorum Hæreticorum, ſub cenſuris Bullæ Cœnæ prohibitorum, pro quo citat etiam Sanch. *in Dec. l.* [illegible] 10. *n. 29.* Bonac. *de cenſ. d. 2. quæſt. 5. part. 4. n. 18. &c.* eo, quod in communi modo loquendi non reputentur libri, & prohibitio librorum Hæreticorum, etſi [illegible] mata in favorem fidei, ſit odioſa, adeoque non extendenda ultra proprietatem verborum, ne alias etiam Lex pœnalis puniens latrones & homicidas, utpote cedens in bonum Reipublicæ & defenſionem innocentium, dicenda ſit favorabilis; vide quoque apud eundem dilutionem rationum adductarum ab eo pro oppoſita ſententia. De cætero, quo minus liber ab Hæretico compoſitus, ſeu editus ſit, & maneat Hæreticus, hinc prohibitus, non impedit, quod Hæreſis alias in eo contenta a privato quodam ſit expuncta, Caſtrop. *l. c. num. 7.* cum Sanch. *l. c. num. 35.* & Bonac. *loc. cit. num. 19.*

3. Reſp. Ad ſecundum: Non minus (quin & magis ob faciliorum Hæreſium divulgationem) prohibita eſt ſub iiſdem pœnis & cenſuris per clarum textum Bullæ Cœnæ §. 1. tam impreſſio, quam lectio librorum Hæreticorum, quin & librorum [illegible] rumcunque tractantium de fide, moribus, aliiſque rebus [illegible] Hæreſin non continent, ſine edi[illegible] ſeu impreſſio[illegible] & approbatione Superiorum, [illegible] S. Palatii Magiſtri in urbe, & [illegible] Ordinarii [illegible] Di[illegible], aut alicujus ab eo deputati, & ubi viget [illegible] toris Generalis in Hæreticam pravitatem, [illegible] ri regularium Superioris eorundem) per Concil. [illegible] La[illegible] nenſe, ſub Leone X. *Seſſ. 10.* & Indicem *l. 10. probib.* prohibita ſub pœna amiſſionis librorum impreſſorum, ac inſuper mulctæ pecuniariæ, & annuæ ſuſpenſionis ab impreſſione, ac demum excommunicationis ipſo facto incurrendæ, non tamen reſervatæ; quæ pœnæ, qualiter extendantur ad vendentes, & apud ſe retinentes a Concil. Trid. *ſeſſ. 4. decreto de edit. & uſu lib.* vide Bonac. *d.* [illegible] *cenſ. d. & q. 2. p. 16. a nu. 1.* & Barb. *de off. & poteſtat. Epiſc. alleg. 90. a n. 5.* poſſeque contra impreſſores librorum Hæreticorum, uti & cooperantes (quos enumerat Caſtrop. *l. c. n. 13.*) tali impreſſioni procedi [illegible] quam fautores Hæreticorum, tradunt Sanctarel. *de Hær.* [illegible] *13. n. 18.* Siyr. *de* [illegible] *uſur. L. 3. c. 25. n. 17.* Barb. *in C. fraternitatis, h. t. num. 7.*

4. Reſp. Ad tertium: Lectio librorum ab Hæreticis compoſitorum & editorum, Hæreſin continentium, vel de religione tractantium ſub excommunicatione Papæ reſervata, aliiſque pœnis prohibita per Bullam Cœnæ, Conciliorumque [illegible] [illegible] C[illegible] ſtantienſis [illegible] 8. Lateranenſis *ſeſſ.* [illegible] [illegible] *ſ. 4.* [illegible] Pontificum, puta Gelaſii & Leonis I. [illegible] IX. Inn. & Al. IV. Pauli & Julii III. Pauli & Pii IV. [illegible] V. aliorumque. Farin. *pr.* [illegible] *q. 150. ſ. 1.* & Gonz. *in C. fraternitatis, hoc tit.* allegatorum conſtitutiones; [illegible] & [illegible] um [illegible] io Imperialibus interdicta. E[illegible] ſum Caſtrop. *loc. cit. §. 4. num. 4. in fin.* ad imprim[illegible] libros, ſuppoſito falſo nomine Authoris, & ne ulla hæreticæ pravitatis veſtigia exiſterent, ipſi libri perfectiſſimo [illegible] mancipari & concremari juſſi ſunt. *L. dicimus §. 1.* [illegible] *de ſum. Trin.* [illegible] *L. quicunque* [illegible] *L. ex Manichæo* [illegible] *fin. C. de* [illegible] *L. E*[illegible] *in fin. C. Theodoſ.* [illegible] E[illegible] tenditur hæc lectionis prohibitio [illegible], ut urgeat primo, etiamſi libri [illegible] contra [illegible] de cætero ſit de [illegible] proba-

profana, neque etiam ex profeſſo tractet de Hæreſi, Bonac. *l. c. d.* 2. *q.* 5. *p.* 4. *num* 19. Sanch. *loc. cit. C.* 35. Suar. *de cenſ.* *Tom.* 5. *d.* 21. *ſ.* 2. *num.* 10. Farin *l. c. num* 12. Caſtrop. *l. c. n.* 5. quos ſequitur Reiffenſt. *h. t. num* 49. contra Graſſis *L.* 4. *deciſ. C.* 18. *n.* 40. quamvis ad hoc, ut ſic prohibi[illegible], qu[illegible] liber tra[illegible] de religio[illegible], requiratur, ut de ea ex pr[illegible]feſſo tractet, [illegible] de S. Scriptura, Theologia Scholaſtica [illegible], ut Caſtrop. *l. c.* cum Sanch *num.* 12 Farin. *n.* 31 N[illegible] [illegible] etiam tradit Laym. *L.* 2 *tr.* 3 *n.* 15. & P[illegible] *n.* 20. [illegible] [illegible] Hæreticorum [illegible] tractantes de mater[illegible] profana, [illegible] alternamve Hæreſin contineant, [illegible] tame[illegible] ex profeſſo [illegible] propugnent, poſſe in Ge[illegible]mania [illegible]egi, non obſtante Bulla Cœnæ, rationes pr[illegible] vide apud Reiffenſt. *n.* 30. Secundo, [illegible] prohi[illegible] libri Hæreticorum, facta in ex[illegible] Romano edito juſſ[illegible] Clem VIII etiamſi non tra[illegible] de religione, nec ullam Hæreſin contineant, niſi prius [illegible] & approbetur per Deputatos ad[illegible] San[illegible] *n.* [illegible] *num* 22. Caſtrop. [illegible] videtur [illegible] Re[illegible] Hiſpaniæ. Tertio ſive [illegible] ſit impreſſus, ſive man[illegible] [illegible], ne[illegible] poſſet facile hæc ſaluberrima pro[illegible] Suar. *de fide d* 20. *ſ.* 10 *num* 2 Laym. *L.* 2 *tr.* [illegible] *c.* 25. *n* [illegible] Sanch *num* 26 Quarto, ſive libri ſint editi ante, ſive poſt [illegible]nationem authoris, Bacb. *in c fraternitati*, [illegible] *num.* [illegible] [illegible] *de perſon extra grem. Eccl c.* 24 *num* 8. Quinto ex[illegible] ſe quoque ad doctos, etiam legentes libros Hæretico[illegible], ſolum animo Hæreticos confutandi, & abſque periculo perverſionis, Suar. *de fide d.* 2[illegible] 2. *num* 21 Sanch. *loc cit.* *num.* 53 Caſtrop. *l.* [illegible] *p.* 10 *num.* 9. loquens tamen expreſſe de retentione dictorum librorum, Farin. *l. c. n* 39. & 42. Reiffenſt *h. t. n.* 65. &c. contra Felin. *in c. ſi quis Epiſcopus*, *hoc tit.* [illegible] *de probat. concl* 862 *n.* 14. cum B[illegible] loquatur indi[illegible] & generaliter, ad[illegible] etiam clau[illegible]: ex quavis [illegible], quovis ingenio, vel colore. Sexto, ut excommunica[illegible] ſit lata in legentes libros prohibitos, in Indice [illegible] [illegible], authoritate Pii IV Sixti V. Clem. VIII. qui[illegible] [illegible], etiamſi non Hæreticos, quæ tamen excommuni[illegible] eſt reſervata Papæ, ſicut excommunicatio Bullæ Cœnæ [illegible] quo vide Pith. *n* 21. citantem Becanum.

5. Limitatur econtra primo, ita, ut ob lectionem (idem de retentione, impreſſione, defenſione, ven[illegible]tione, [illegible], asportatione) talium librorum non incurratur [illegible], niſi ſcienter fiat; unde, ſi detur ignorantia prohi[illegible] [illegible] cenſuræ invincibilis, ſ[illegible] eſſe librum Hæreti[illegible], vel [illegible] Hæreſin, vitatur non tantum cenſura, ſed & pec[illegible] [illegible] & non incurr[illegible]tur [illegible] hæc i[illegible] [illegible]cibilis, imo craſſa & affectata, ni[illegible] tamen [illegible] [illegible], quo caſu cenſetur, adeſſe [illegible], q[illegible] adeſt [illegible]ſpicio malitiæ, Sanch [illegible] Bonac. *de* [illegible] *num.* 8 Caſtrop *l. c.* §. 2. *num.* [illegible]. Secundo, ut non [illegible] [illegible]tur cenſura ad lectionem ſolum materialem [illegible] verba percipit, ſed requiratur formalis, [illegible] verborum intelligit, cum hæc [illegible] [illegible] etiamſi res lecta non proferatur ver[illegible] [illegible]ratur. Bonac. *l. c. n.* 12. *Suar d* [illegible] *num* 3. Sanch. *num.* 2. [illegible] Ugo in &c. T[illegible] [illegible] ad audientem legi [illegible] talem a[illegible] [illegible] nullo modo in[illegible] legendum [illegible] [illegible] audiens [illegible] e medio [illegible] ut A[illegible] [illegible] [illegible] cop. *num.* 3. [illegible] pro hoc [illegible] *n.* 48. [illegible] [illegible] qui audi[illegible] legi, etſi [illegible] lectioni pro[illegible] dici nequeat [illegible] per[illegible] verba autem [illegible] pœn[illegible] propri[illegible] ſignifica[illegible] tendend[illegible] Quarto, ut [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible]tur ob parvitatem qui paucas ſolum [illegible] [illegible] habito legendi [illegible], (quam, ſi ha[illegible] ab init[illegible] [illegible] talis paucis lineis pœn[illegible] ductus de[illegible] [illegible] [illegible] mortaliter, nun[illegible] ratione [illegible] [illegible], ſed ratione dicti animi, non [illegible] [illegible] eum animo [illegible] probab[illegible] S[illegible] [illegible] *c. n.* 179. Bonac *num* 13 Az[illegible] 3 Caſtrop [illegible] 6 contra U[illegible] *tr de* [illegible] [illegible] gravitatem ad paginam una[illegible] impreſſi in fo[illegible] xtendunt [illegible] & [illegible] Caſtrop. [illegible] lineas quatuor vel decem, [illegible] quod n[illegible] [illegible] ad[illegible] periculum [illegible] [illegible] lectio[illegible] ſecus eſſ[illegible] [illegible] qui præfat[illegible] [illegible]dicatoriam [illegible] eret, ut [illegible] apud R[illegible] 69. adeo [illegible], multo magis, qui ſam[illegible] [illegible] quantitatem [illegible] geret [illegible] etiamſi [illegible] Hæreſin contineret, Reiffenſt [illegible]

[illegible] habent a Pontifice, aliis, qui ad eam concedendam a Pontifice facultatem acceperunt. Qualem facultatem [illegible] habent Episcopi Germaniæ, tam pro ſe, quam ad communicandam aliis, non quidem Laicis, etiam doctis, aut et[illegible] quibuſcunque Sacerdotibus ſimplicibus, ſed idoneis in cura animarum laborantibus, & nonniſi ad effectum impugnandi Hæreticos; exceptis etiam operibus Molinæi, Machiavelli, & libris de Aſtrologia judiciaria principaliter aut incidenter tractantibus, prout communiter [illegible] [illegible] facultatum, qui proinde diligenter [illegible] conſideran[illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] facultates concedi E[illegible]opis, non ultra qu[illegible], qu[illegible] [illegible] occe[illegible] peti & reno[illegible] Unde nec [illegible] eas al[illegible] in perpetuum conce[illegible] [illegible] ſunt, aut etiam, dum facultas [illegible] ad quinquennium [illegible], ex parte [illegible], & non [illegible] eſt, niſi [illegible] v. g. triennium non poſſunt eam commit[illegible], etiam Vicario ſuo Gen[illegible] ad integrum quinquen[illegible], [illegible] triennium [illegible] de novo [illegible] [illegible]tertur. Ita Reiffenſt [illegible] 63. add[illegible] per [illegible] nihil poſitive [illegible], aut [illegible], ſed potius S. Congregationis ora[illegible] [illegible] per[illegible] ſpectare, ac interim [illegible] [illegible] itandi per[illegible] [illegible], ut non [illegible] modo jam [illegible] [illegible] quoad tempus [illegible] facu[illegible] [illegible] libros Hæ[illegible] [illegible] um, aut [illegible] in [illegible] [illegible] communicent, Sixt[illegible], mult[illegible] removetur prohibi[illegible] [illegible] Inquiſit[illegible] bus hæreticæ [illegible], utpote quibus ex [illegible] & in[illegible] conceſſa per Bul[illegible] [illegible] V. Pii IV [illegible] 43 Azor [illegible] 6 *q* 1[illegible] [illegible] 17. [illegible] §. [illegible] *nn.* [illegible] etiam [illegible] removetur [illegible] a Commiſſariis [illegible] non [illegible] a Pontifice, ſed & ab Inquiſitoribus [illegible], Fa[illegible] *l. c.* [illegible] op. *num* [illegible]

R[illegible]p. Ad [illegible] primo, [illegible] eſt per Bullam [illegible] ex[illegible] Papæ reſerva[illegible] ſo facto incur[illegible] [illegible] retentio illius modi [illegible] rum, ut [illegible] §. 1. id[illegible], e[illegible] ſi ſint retent[illegible], [illegible] ſive [illegible] in p[illegible], ſiv[illegible] in [illegible] & quocunque [illegible] ſine ret[illegible]antur ſin[illegible], q[illegible] [illegible] ad re[illegible]ndum [illegible], ſive curioſitatis aut o[illegible] [illegible] gratia, ſive ad d[illegible] [illegible], commut[illegible] [illegible] pingendum. Ita Sanch [illegible] *Mor d.* [illegible] *n* 52. & 5[illegible] Suar. [illegible] *num* 1 Farin. *loc* [illegible] *num.* 39 & 42. Caſtrop *cit.* § [illegible] 7. & [illegible] ex ratione, quod Lex Bullæ Cœnæ [illegible] [illegible]beat, cum Maſcard *de prob.* [illegible] 86 [illegible] *ſi qu*[illegible] *E*[illegible] [illegible] *num.* 1 Quæ[illegible] docent, [illegible] [illegible]utand[illegible], cu[illegible] non favea[illegible], ſed pot[illegible] [illegible]tion[illegible]. Vid[illegible] plura de im[illegible] [illegible] Caſtrop § 4. *n* 4.

F[illegible]ditur re[illegible] ita, ut ad excommunicationem [illegible] [illegible]enter partem talis libri juxta dicta de le[illegible] [illegible], Caſtrop. *p n.* 11 Sanch. *ib. n.* 54. unde is *nu.* [illegible] [illegible] [illegible]ticatos [illegible] [illegible] tores, & quo[illegible] [illegible] libros [illegible] retinent [illegible] [illegible] Hæret[illegible] [illegible] al aque[illegible] [illegible] [illegible] q[illegible] & [illegible] credere poſſe [illegible] D[illegible] [illegible] diutius, quæ [illegible] [illegible] a, etiamſi poſt [illegible] [illegible] rem non habuit. Ni[illegible] [illegible] Caſtr[illegible] [illegible] Suar [illegible] *Theſ.* [illegible] [illegible] *n.* 236 Bon[illegible] 4. *n.* 1[illegible] [illegible] F[illegible] 42. cen[illegible] eſſe p[illegible] lius, non [illegible] ſiquam [illegible] tem abſola[illegible] [illegible] uti, d[illegible] pœnitens mo[illegible] [illegible] ret[illegible] quod gr[illegible] retentionis [illegible] [illegible]matur [illegible] ne[illegible] eſt, ſed etiam [illegible], quo ret[illegible] eſt, at[illegible] ad retentionem [illegible]quiratur mora temporis, [illegible] & repentino [illegible] [illegible] cenſeri debeat [illegible] incurrenda[illegible] cenſuram, cum ea [illegible]urratur ex voluntate retine[illegible], [illegible] ex tali voluntate [illegible] mandata quæ cum [illegible] ponatur eſſe in materia gra[illegible] non ſufficit ad eam incurrend[illegible], ſicut [illegible] dictum de legentib[illegible] [illegible] lineas, de cætero etſi excuſetur a cen[illegible] Bullæ Cœnæ [illegible] librum Hæreticum, dum, quam[illegible] [illegible] Hæ[illegible] [illegible] eundem comburit, qui retentio [illegible] Bulla [illegible] impedit, ut cum Suar. *l. c. n* 13 Sanch. *n* 56 Farin. [illegible] Caſtrop [illegible] [illegible] tamen n[illegible] [illegible] [illegible] per B[illegible] III quæ ne[illegible] [illegible] omnes [illegible] enes ſe ex qua [illegible] [illegible] aut fa[illegible] ant continentes & [illegible] Apoſtolic[illegible] [illegible] non tradunt [illegible] Civili[illegible] [illegible] libri[illegible] [illegible]xiſtentibus, [illegible] author [illegible]

tur, ita Sanch. Farin. Bonac. Caſtrop. *ll. cit.* Azor. *l. c. cap.* 56. *q.* 11. Delrio *diſquiſit. Magicar. l.* 5 *ſ.* 17. *verſ. uni autem tales.* Barboſ. *de poteſt. Epiſcop. p.* 3. *alleg.* 90. *n.* 5.

8. Reſp. Ad Quintum: Prohibita in Bulla cœnæ librorum Hæreticorum defenſio, ſive publica, ſive occulta, facta quovis colore, ſive factis, ut dum liber occultatur, aut alio modo impeditur, ne comburatur aut Judicibus tradatur, ut Sanch. *n.* 58. Suar. *n.* 25. Caſtrop. *n.* 14. ſive verbis, v. g. perſuadendo librum non eſſe comburendum, diſſolvendo argumenta, quibus impugnatur, vel in ejus favorem rationes inveſtigando, ut AA. citati, vel dicendo: hic liber eſt optimus ſeclusâ Hæreſi: vel non eſt dignus prohibitione aut combuſtione, ut Suar. *num.* 25. quod intelligendum ait Caſtrop. ſi dicatur id coram aliis, ſecus ſi dicatur nullo audiente; tametſi adhuc defenſionem eſſe, ſi etiam in cubiculo ſcriptis liber laudetur, cum ſcriptura ſit permanens, dicat Caſtrop. cum Sanch. *n.* 58. Uti etiam defenſionem eſſe aſtruit Caſtrop. ſi quis dicat: volo defendere hunc librum; eo quod retrahat alios ab impugnatione illius, dum vident illum habiturum Patronos, contrarium tamen tenentibus Sanch. Farin. Ugol. ſed neque defenſio eſt, dum quis librum tractantem pure de religione laudat a ſtylo, ingenio, modo procedendi.

QUÆSTIO CLVIII.

Quid ſentiendum de Bulla Cœnæ, num in ordine ad prohibitionem & Cenſuras in libris jam enumeratis contentas ſit ubique in vigore recepta?

RESp. Affirmative cum Reiffenſt. *h. t. an.* 79 ex profeſſo quam fuſiſſime acriter invehentem in Eccleſiaſticos, tam ſeculares quam Regulares, inoxios potiſſimum unius fere Laymann. *l. 4. tr.* 1. *c.* 15. *n.* 4 & Beccani 2. 2. *c.* 13. *q.* 8. *n.* 5. authoritaſi in ſcriptis ſuis & diſcurſibus ſuis audacter aſſerentes, dictam Bullam in Germania receptam non eſſe, & Legentes libros Hæreticos non cenſeri excommunicatos. Ratio reſponſionis eſt, quod juxta communiorem & veram ſententiam ad obligationem juſtæ legis (qualem in Bulla Cœnæ contineri omnes admittunt, & nullus hucuſque cauſam allegavit; cur ſit injuſta) non requiritur ſubditorum acceptatio, præſertim hodiedum, poſtquam Alexander VII damnavit hanc propoſitionem 28. *Populus non peccat, etiamſi ulla cauſa non recipiat legem a Principe promulgatam.* Sed neque contra hanc legem ulla conſuetudine legitima præſcribi poteſt, tum quia talis conſuetudo, utpote ab initio & ſemper contra immunitatem Eccleſiaſticam & Juriſdictionem Eccleſiæ, ab Hæreſi, propter quam principaliter edita, illicita, eſt adeoque invalida. Tum quia ipſa Bulla ſæpe annullat & revocat omnes & ſingulas immemoriales & longiſſimi temporis in contrarium conſuetudines, & quidem, non tantum exiſtentes ante dictam, ſed & futuras poſt illam impedit, dum quilibet Pontifex eam quotannis in Cœna Domini tanquam novam condit, promulgat & confirmat, ac ita facit, ne ullo tempore ad præſcriptionem legitimam requiſito convaleſcere poſſit, etſi alias præſcriptibilis eſſet, gratis concederetur. His non obſtantibus, quo minus in Germania aliiſque Provinciis iſtiuſmodi de facto exiſtentes conſuetudines ſint abuſus & corruptelæ, a peccato & cenſuris minime excuſantes, quod locorum Ordinarii contra transgreſſores plerumque non procedant declarando illos excommunicatos dum ad avertendum graviora mala aliiſque juſtis de cauſis etiam patentes Bullæ violatores neceſſario diſſimulant & Deo vindicandos relinquunt. Non curatis interim Hæreticorum injuſtis, doloſis, mendacibus, calumnioſis querelis, quibus plebi imponunt, quod eorum libri prohibeantur, & quandoque comburantur, odio veritatis & fuga lucis, ſeu ideo, ne eorum lectione Catholici veritatem agnoſcentes ad eorum partes tranſeant; dum patet, id ideo non fieri, ſed quia omnes fere infecti mendaciis, calumniis, falſis allegationibus textibus truncatis, Sophiſmatibus, unde merito damnantur etiam ad ignem, praxi quoque antiquæ Eccleſiæ, quam veram fuiſſe ipſi teſtantur, nec non Imperatorum Religioſiſſimorum decretis ac legibus, quas ſupra citavimus. Porro de libris contentis in Indice librorum diſtinctio in quatuor claſſes, quem noviſſime ſtricte obſervari voluit Alex. VII. in conſtit. ſua, quæ incipit: *Speculatores*, in *Tom* 5. 15. illius; vide Reiffenſt. *a num.* 99.

QUÆSTIO CLIX.

Quinam dicantur credentes, Receptatores, Fautores Hæreticorum?

1. RESp. Ad Primum: Hæreticorum Credentes magis proprie dicuntur, qui erroribus eorum contra fidem in communi aſſentiuntur, ſive expreſſe, ſive confuſe, hoc aſſenſu ſignis externis, facto vel verbis manifeſtato, cum tamen nullam in particulari hæreſin credant, v. g. dum ſcientes, hæreticum eſſe credunt, & dicunt illum rectam fidem habere, ſeu credunt, quod ipſe credit, etſi in particulari neſciant illius errores. Nav. *in ſum. c.* 17 *num.* 55. Ugolin. *de cenſ. Papa reſerv. part.* 2 *c.* 1. *v. credente num.* 1. & 2. Farin. *de hæreſ. q.* 181. *num.* 104. Sanch. *loc. cit. cap.* 10. *num.* 2. Suar. *de fide d.* 24. *S* 5. *num.* 1. & 3. Caſtrop. *tract.* 4. *d.* 3. *punct.* 5. *num.* 1. Barboſ. *in C. excommunicamus, hoc tit. num.* 20. Pirh. *h. t.* 106. tales quoque ſunt, qui animo aſſentiendi eorum erroribus prædicationem & lectionem ejus audiunt frequenter. Caſtrop. Barboſ. *LL. cit.* Sanctarel. *de hæreſ. cap.* 11. *num* 29. & *ſeq.* & quamvis credens hæreticorum juxta ſententiam communem condemnandus ſit ex gemino actu intereſſendi concioni, alii tamen, ut Pegna, *in director. part.* 2. *qu.* 50. *comm.* 65. Farin. *num.* 115. Suar. *l. c.* id negant; alii id diſtinguunt, ut procedat, ſi Catholicus exiſtens in terris hæreticorum, ſemel aut bis interſit concioni, ſi vero exiſtens in terris Catholicorum vel ſemel adeat conventicula occulta hæreticorum, ſufficiat, ut habeatur credens; imo, ſi non habeant animum abſolutum aſſentiendi, ſed ſub conditione, ſi illis rationes & motiva hæretici placuerint; cum etiam ratione iſtius animi fidem amittant; Suar. *l. c. n.* 3. Caſtrop. *l. c.* Item, qui in infirmitate hæreticum Paſtorem vocant, ab eoque manus impoſitionem pro ſua conſolatione & auxilio petant, ut Pirh. *l. c. n.* 109. Reiffenſt. *h. t. n.* 248. Arg. *C. fin. h. t.*

2. Reſp. Ad ſecundum: Receptatores hæreticorum cenſentur, qui hæreticum ob cauſam hæreſis fugientem ſeque occultantem, ne in manus Judicis incidat, hoſpitio ſuo, Agro, Civitate, aliove quovis loco recipiunt. Sanch. *l. c. num.* 10. Suar. *n.* 4. Caſtrop. *num.* 4. Ugol. *hic, v. receptatores, in Pract. num.* 1. & *ſ.* 2. *num.* 3. Farin. *quæſt.* 182. *num.* 152. Pirh. *h. t. num.* 112. Idque, ſive receptator ſit perſona privata, ſive Publica, ut Princeps, recipiens illum in Provincia vel Civitate ſua, ut Sanch. *l. c.* ſive recipiat illum in Domum ſuam ſive alienam, ut Idem. Item ſive receptatio ſit occulta, ſive publica, per quam gravius peccatur, ut Farin. *l. c. ſ.* 7. *n.* 99. Caſtrop. *l. c.* Item, ſive hæreticus ſit denunciatus, ſive non, modo ſciatur, receptum eſſe hæreticum, quæ ſcientia in foro externo non præſumitur. Sanch. *l. c. num.* 6. Caſtrop. *loc. cit.* ſufficit quoque, ſi unica vice receptus ſit. Suar. Ugol. Farin. Caſtrop. *ll. cit.*

3. Reſp. Ad tertium, fautores hæreticorum (qui quandoque nomine receptatorum comprehenduntur) ſunt, qui quomodocunque, ob cauſam hæreſis hæretico favorem ſeu auxilium conſiliumve præſtant; ſive id faciant negative ſeu per omiſſionem, ut dum quis, cum obligatur (obligatione hac orta ex officio vel ex ſpeciali Inquiſitoris mandato) illum non denunciat, capit, aut captum non cuſtodit, vel puniendum non punit, ut Laym. *l.* 2. *tr.* 1 *c.* 15. *n.* 5. Sanch. *n.* 11. Caſtrop *n.* 6. ſive poſitive per commiſſionem, ut dum hæreticum ut talem laudant, eum occultant, ut non capiatur, non ejiciatur, non condemnetur, officium, inquiſitionis impediunt &c. Unde tum etiam ipſi Epiſcopi & Inquiſitores, fautores hæreticorum ſiunt, ſi talia faciant vel omittant favore hæreſis, Sanch. *n.* 15. Suar. *de fide, l. c ſ.* 1. *n.* 6. Farin. *q.* 182. *n.* 27. Caſtrop. *n.* 7. ſecus eſt, ſi illi aliique, qui ex officio tenebantur, id faciant favore ipſius hæretici, quia amicus vel conſanguineus eſt, vel ex animo ſatisfaciendi alteri alicui obligationi humanæ, ut Bonac. *de cenſ. d.* 2 *q.* 5. *p.* 3. *num* 2. Sanch. *n.* 5 quod a fortiori tenent Simanc. *de Cathol inſtit. tit.* 25. *rub. de creden num* 15. Decian *tr. crim. L.* 5 *c.* 31 *n.* 7. ſi conſanguinitas eſt in primo gradu, quibus favere Sanch. *L.* 2. *in decal. c.* 27. *num.* 24. ait Caſtrop. *l. c. num.* 13. qui tamen ipſe tradit, communem eſſe ſententiam, titulum conſanguinitatis, affinitatis vel amicitiæ quantumvis ſtrictæ non excuſare in hoc crimine fautores hæreticorum ab excommunicatione aliiſque pœnis. Quamvis has, dum latitudinem recipiunt, pro majore vel minore ſanguinis conjunctione temperandas eſſe, dicat cum Menoch. *de arb. L.* 2. *centur.* 6. *caſ.* 348. *n.* 8. Farin. & aliis; ſed neque præbentem auxilium & favorem hæreticis cenſeri fautorem hæretici in ordine ad pœnas incurrendas, dum auxilium vel favor effectum de facto non habuit, v. g. ſi quis domi ſuæ hæreticum recipit, ut eum liberaret a Judice, qui tamen id non obti-

Digitized by Google

obtinuis, quia Judex eum quæſivit & invenit, tradunt Sanch. n. 9. Bonac. *l. c.* Parin. *l. c. n.* 102. contrarium tamen (ut ſit probabilius) docent Caſtrop. *l. c. n.* 13. cum Suar. *l. c. de fide n.* 14. Sayr. *tit.* 1. *in Theſ. L.* 3. *cap.* 5. *n.* 4. *&c.* Item non cenſeri fautorem hæretici in foro interno conſcientiæ (ſecus in foro externo) qui favet hæretico ſolum præſumpto, v. g. excommunicato, & in excommunicatione inſordeſcenti per annum; docet Suar. *l. c. num.* 13. quod tamen limitat Caſtrop. *cit. p.* 5. *num.* 12. ad excommunicatum ex cauſa fidei, eo quod excommunicatus non ratione fidei, perſiſtens in excommunicatione per annum, reddatur & habeatur tantum ſuſpectus de hæreſi, verum non ſolere ex conſuetudine Romanæ Eccleſiæ & Inquiſitionis Generalis adverſus excommunicatos ex alia ratione quam hæreſis in ea inſordeſcentes excommunicato faventes dici, aut condemnari non poſſe, ut fautores hæreſis, ſed ſolum ut fautores ſuſpicioni hæreſis, docet ex Pegna. 2. *P. direct. comment.* 32. *verſ. quidem*. Caſtrop. *l. c.* De cætero ob officia exhibita hæretico qua tali mortuo, v. g. ſepeliendo illum in loco ſacro, vel etiam emendato, dum cedunt in favorem hæreſis, dicendum & condemnandum tanquam fautorem hæreticorum ſentiunt, Arg. *c.* 2 *hoc tit.* Suar. *de fide d.* 24. *ſ.* 2. 6. Sanch. *l. c. num* 17. Ugol. *v. fautores, in initio num* 18. *§.* 1. *num.* 1. Caſtrop. *cit. part.* 5. *num.* 6. Item Reiffenſt. *hoc tit. num.* 252. qui tamen addit, excommunicationem propterea incurſam non reperiri ubi reſervatam Pontifici, modo tamen excommunicatos prius faciat, quod præſcribitur *cap.* 2. *h. t.* his verbis *nec abſolutionis beneficium mereantur, niſi propriis manibus publice exhumulent, & projeciant hujuſmodi corpora damnatorum*.

Porro quas pœnas incurrant dicti credentes receptatores, fautores, defenſores hæreticorum, commodius dicendum differtur ad *Cap. ſequent*, ubi de pœnis hæreticorum.

CAPUT SECUNDUM.

De pœnis Eccleſiaſticis & temporalibus hæreticorum.

QUÆSTIO CLX.

An & quæ hæreſis incurrat pœnas Eccleſiaſticas Jure Canonico ſtatutas?

RESp. Omnis & ſola hæreſis formalis externa contrahit pœnas Spirituales ſeu Eccleſiaſticas coram Deo ſeu in conſcientia: eſt omnium communis & certa. Dicitur primo, *omnis hæreſis*, cujuſcunque ſectæ, quocunque nomine compellata. Dicitur ſecundo: *ſola hæreſis formalis* quæ ſupra ad initium *hujus tit.* deſcripta ſiquidem hæreſis materialis juxta dicta *ibidem* nec proprie hæreſis, neque peccatum eſt, adeoque nec pœnam meretur (quamvis in foro externo talis præſumatur, unde additum: *coram Deo*) & conſequenter quoad eam abſolutionis capaces non ſunt, quamvis etiam ruſtici ſimileſque ſimplices homines ſectam Lutheranam vel Calviniſticam profitentes in Germania ex conſuetudine aliquarum Diœceſium mittantur ad Epiſcopum alioſque habentes poteſtatem abſolvendi ab hæreſi, examinandi ab iis, num vere ignorantia invincibili atque pertinacia laborent, factaque profeſſione fidei pro majore tam fori externi quam interni ſecuritate abſolvantur, dum ſæpe dubium eſt, an tales non ſint aut fuerint etiam hæretici formales. Laym. *L.* 2. *tract.* 1. *c.* 13. *num.* 4. Pirh. *hoc tit. num.* 16. Reiffenſt. *hoc tit. num.* 239. & alii. Dicitur tertio: hæreſis ſola externa, quia juxta *Can.* 14. *de pœnitentia, diſt.* 1. cogitationis pœnam nemo cogitat; & juxta *C. ſicut, de Simonia*. Eccleſia de internis non judicat, ad externam autem hæreſin in ordine ad incurrendas pœnas ſatis eſt, prodi eam ſigno aliquo externo, ſive facto ſive verbo ad eam manifeſtandam prolato, etiamſi in occulto ſeu nemine prorſus præſente, Sanch. 2. *Moral. cap* 8. *num* 6. Layman. *loc. cit. cap.* 14. Barboſ. *de poteſt. Epiſcop. allegat.* 48. *num.* 10. Pirh. *loc. cit.* eo quod talia ſigna ſint ex natura ſua cognoſcibilia & Judicio Eccleſiæ ſubjecta, etſi per accidens hic & nunc nemine præſente poſita ſint occulta, & ſic hæreſis puniri nequeat in foro externo media cognitione & accuſatione, cum id non impediat, quo minus puniatur pœna, quæ ab ipſa Lege ſeu Canone impoſita, utpote quæ nec cognitionem, nec accuſationem, nec ſententiam Judicialem requirit. Non tamen etiam pœnas incurrit, qui hæreſin animo conceptam externe manifeſtat alterius conſilii gratia, vel ut ab eo melius inſtruatur; aut etiam præciſe legendo, narrando, diſputando, non animo exprimendi aut confirmandi, eam proferat ut ſuam, ſed ut alienam, aut denique eam proferat ſignis vel verbis non ſatis eam exprimentibus, Reiffenſt. *hoc tit. a num.* 244.

QUÆSTIO CLXI.

In ſpecie, an & qualiter ob hæreſin incurratur excommunicatio ab hæreticis & credentibus, receptatoribus, fautoribus eorundem?

1. RESp. Ad primum hæreticus formalis ipſo jure & facto incurrit excommunicationem majorem, non quidem ex jure divino, cum conſiſtat in privatione activa & paſſiva Sacramentorum communione fidelium, ſuffragiis Eccleſiæ, quibus omnibus non magis privatus eſt hæreticus, quam quilibet peccator, Caſtrop. paulo poſt citandus, ſed ex jure Eccleſiaſtico, nimirum ex *C. cum Chriſtus*. *C. ad abolendam*. *C. excommunicamus, il* 1. *&* 2. *h. t. noverit, de ſent. excommun.* quam non ex *citatis Cap.* ſed poſtmodum ex Bulla Cœnæ fuiſſe reſervatam Papæ, teſtatur Caſtrop. *tr.* 4 *d.* 4. *p.* 1. *n.* 1. ſed neque olim latam ipſo jure, ſed ferendæ, poſtquam moniti fuiſſent hæretici, ut Azor. *p.* 1. *l.* 8. *c.* 10. *q.* 2. Suar. *de fide d.* 21. *ſ.* 1. *num.* 4. Sanch. *l. c. c.* 9. *n.* 2. Valent. 2. 2. *q.* 11. *a.* 3. *verſ. ex his*. Caſtrop. *l. c.* *C. ſi quis Epiſcop.* 1. *q.* 7. de cætero ad incurrendam excommunicationem hanc requiritur, ut hæreſis juxta dicta externa &c. non tamen conſtitui per eam vitandum, conſtat ex dictis ſupra de hæreticis in genere ob *Extrav. ad evitanda*, & tenent Azor. *l. c. c.* 13. *q.* 7. Sanch. *n.* 3. Suar. *l. c. S.* 3. *n.* 3. Caſtrop. *l. c. n.* 12. ſed neque vitandum eſſe, etſi hæreticus ut talis ſit declaratus, etiam nominatim, niſi etiam ſpeciatim & expreſſe declaratus ſit a Judice in ſententia, incurriſſe excommunicationem hæreſi jure annexam, docent Sanch. *num.* 4. (qui etiam plus dicit, nimirum ad obligationem vitandi non ſufficere, denuntiatum eſſe nominatim incurriſſe pœnas in hæreticos ſtatutas nulla in ſpecie expreſſa) Nav. *Miſcell.* 47. *de orat. n.* 2. & alii apud Caſtrop. *l. c. n.* 3 plures pro hac ſententia rationes afferentem contra Suar. Gutt. Henriq. Medin. &c. etſi ipſe mediam quandam viam ingrediatur, *num.* 5.

2. Reſp. Ad ſecundum, eandem excommunicationem Papæ reſervatam incurrunt hæreticorum credentes, receptatores fautores juxta *C. excommunicamus* 5 *h. t.* & Bullam Cœnæ & ſpecialiter etiam receptatores, fautores, & defenſores illorum in *C. ſicut*, *h. t.* ſunt enim & habentur hæretici, adeoque pœnæ omnes, quæ Jure Canonico ſtatutæ hæreticis extenduntur ad eos, ut Barb. *in cit. C. excommunicamus*, *n.* 21 citans Abb. *ibidem n.* 12. & Socin. *n.* 36. Sylv. *v. hæreſis* 1. *nu.* 10. ac proinde ſi in excommunicatione permanſerint per annum, ipſo jure ſint infames, & ad officia publica non admittantur. Extenditur quoque hæc excommunicatio ad eos, qui horum credentium, receptorum fautorum corpora in loco ſacro ſepeliunt juxta textum clarum, *c.* 2. *h. t. in* 6. & dicta a nobis Paulo ſupra de ſepelientibus ipſos hæreticos, quamvis & horum excommunicatio non ſit reſervata Papæ, quod ſpectat ad vitationem illorum, de hac idem dicendum, quod de vitatione hæreticorum formalium, dictum eſt, de aliis eorum pœnis dicendum *quæſtionibus ſequentibus*.

Digitized by Google

QUÆSTIO CLXII.

An & qualiter ob hæreſin, hæreticorumque fautoriam, receptionem, defenſionem incurratur irregularitas?

1. RESP. Ad primum, hæretici, ſaltem notorii & publici, ſive per evidentiam facti, ſive notorietate juris, nimirum vel per ſententiam Judicis, vel propriam confeſſionem in judicio, etiam poſt pœnitentiam & abſolutionem ab hæreſi ſunt irregulares ſeu inhabiles ad ordines ſuſcipiendos, & adminiſtrandum in iis, *Can. 1. & c. 11. cauſ. 1. q. 7. c. quicunque, §. hæreticis. C. ſtatutum h. t. in 6.* cum hac tamen diſtinctione, ut Clerici in hæreſin lapſi, etſi non poſſint aſcendere ad ordines altiores, etiam poſt pœnitentiam & abſolutionem, poſſint tamen etiam notorii in ordinibus ante hæreſin ſuſceptis miniſtrare (intellige poſtquam hæreſin ejurarunt, & ab ea abſoluti) *C. ſaluberrimum & C. convenientibus cit. cauſ. 1. q. 7.* ſed non niſi cum diſpenſatione, ut addit Pirh. *h. t. n. 45.* cum citato a ſe Sanch. *L. 2. mor. c. 25. n. 3.* Item irregulares & inhabiles ad officia Eccleſiaſtica & beneficia obtinenda ſunt hæretici, ſaltem notorii, donec ab irregularitate abſolvantur. Hoſt. *in ſum. h. t. §. quando & qualiter, n. 12.* Gemin. *in C. ſuper eo h. t.* Caſtrop. *tr. 4. p. 5. n. 2.* & alii relati a Farin. *de hæreſi q. 193. n. 68.* juxta *C. ſtatutum h. t. in 6.* unde collatio beneficii facta hæretico invalida eſt, perceptique fructus ex eo una cum beneficio reſtituendi ante omnem ſententiam. Sanch. *l. c. c. 26. n. 2.* Garc. *de benef. p. 11. c. 10. n. 72.* Farin. *q. 189. n. 72.* Wieſt. *h. t. n. 54.* porro perſeverare hanc inhabilitatem ejurata hæreſi, affirmant quidam, negat Caſtrop. *l. c.* eumque ſecutus Wieſt. *n. 55.* vel potius affirmat, eam non oriri, niſi hæreſis ſit publica, quod ipſum probabile cenſet Caſtrop. hinc dixi: *hæretici ſaltem notorii ſeu manifeſti*, nam utrum hæretici occulti contrahant irregularitatem, aut maneant irregulares poſt ejuratam hæreſin, inter Authores valde controverſum eſt, partem negativam, ſive non contrahere illos irregularitatem, adeoque multo minus manere irregulares poſt abſolutionem ab hæreſi, ſectantur Avila *de cenſuris p. 7. d. 4. du. 2.* Henriq. *L. 14. c. 4. n. 6.* Laym. *L. 1. tr. 5. c. 4. n. 15.* Farin. *l. c. q. 192. n. 79.* Pirh. *h. t. n. 46.* Caſtrop. *l. c. p. 4. n. 5.* qui poſtquam dixiſſet, ſe, dum de irregularitate tractaret, aſſeruiſſe, etiam hæreticum occultum eſſe irregularem, quin & *p. 5. n. 2.* ait expreſſe, cenſere ſe, eſſe probabile, ex hæreſi occulta non oriri irregularitatem, ſeu inhabilitatem aut eam hæreſi excluſa (intellige per abſolutionem) ad beneficia obtinenda; ratio hujus ſententiæ eſt, quod textus, in quibus fundatur hæc irregularitas, ut *C. nos, 2. q. 7. C. presbyter. de pœnitent. diſt. 5.* non loquantur, niſi de delicto notorio, & irregularitas non incurratur niſi in caſibus in jure expreſſis, ita Caſtrop. aliam rationem dant alii, nimirum, quod dicta irregularitas non contrahatur ob hæreſin ſecundum ſe, ſed ob infamiam annexam illi, quæ ceſſat, ſeu nulla incurritur, dum hæreſis eſt occulta. E contra partem affirmativam tanquam communiorem & veriorem ſequuntur *Sylv. v. crimen q. 2. n. 3.* Sanch. *l. c. n. 2.* Azor. *p. 1. l. 8. C. 11. q. 3. & c. 18. q. 8.* quibus inhæret Reiffenſt. *h. t. n. 255.* citans etiam pro ea Farin. quem paulo ante citaverat pro oppoſita, ratio fere unica illorum eſt, quod jura de hac irregularitate loquantur univerſaliter, & quod Clem. VII. det Inquiſitoribus facultatem diſpenſandi in irregularitate ob hæreſin occultam, quod ſignum ſufficiens ſit, non minus eam contrahi ob hæreſin occultam, quam ob eam contrahatur excommunicatio. De cætero bene hic notat Pirh. cum Sanch. *l. c. n. 12.* ſermonem hic eſſe de hæreſi occulta, quæ in actum externum prodiit, non tamen eſt publice nota ſeu manifeſta; cum certum ſit apud omnes, ob hæreſim ſola mente conceptam & retentam nullam incurri irregularitatem. Item advertendum quod addit, nimirum conſuetudinem, ſecundum quam in his Provinciis Septentrionalibus Epiſcopi ex hæreſi converſos, & ab ea abſolutos ordinare ſoleat, validam & licitam eſſe, cum hi etiam in foro Civili a publicis officiis & dignitatibus non excludantur, poſſintque hi Epiſcopi cum illis diſpenſare vi privilegii conceſſi illis diſpenſandi in omnibus irregularitatibus, præterquam contractis ex homicidio voluntario, bigamia, defectu natalium.

2. Reſp. Ad ſecundum; idem, quod dictum de hæreticis quo ad incurrendum irregularitatem, dicendum quoque de eorum credentibus, receptoribus, fautoribus, defenſoribus, etiam quoad beneficia & officia ab iis obtinenda, ut Authores citati *reſponſ. præced.* loquendumque de eorum credentia, receptatione, defenſione, fautoria occultis, ſicut de hæreſi formali occulta Wieſt. *h. t. n. 53.* imo de hæreticorum credentium receptorum &c. filiis & nepotibus, ſaltem poſt eorum hæreſin natis, ut Wieſt. *l. c.* juxta *C. ſtatutum, h. t. in 6.* quod idem eſſe videtur de natis poſt credentiam, fautoriam, &c.

QUÆSTIO CLXIII.

Num hæretici eorumque credentes, fautores priventur officiis & beneficiis Eccleſiaſticis ante hæreſin legitime obtentis?

RESP. Tam de hæreticis formalibus ipſis, quam de eorum credentibus, fautoribus &c. affirmative juxta *C. ut commiſſi, h. t. in 6. C. ad abolendam h. t.* Barb. *ibid. n. 3.* citatis Ricciul. *de perſon. extra gremium Eccleſ. L. 5. c. 19. n. 8.* Sanctarel. *de hæreſi c. 33. n. 1.* tametſi, credentium, fautorum, &c. mentionem expreſſam non facit. An vero ipſo jure priventur illis, an non niſi per ſententiam, controverſum eſt, poſterius docent Vaſq. *1. 2. d. 172. c. 2. nu. 11.* Gomez *reg. de annal. poſſ. q. 52.* Henriq. *de excomm. L. 13. c. 56. num. 2.* Caſtrop. *l. 2. de juſt. hæret. punit. c. 4.* & alii apud Caſtrop. qui hanc ſententiam probabilem dicit, *tr. 4. d. 4. p. 5. n. 3.* ex ea ratione, quod *cit. C. ad abolend.* de hoc dubie loquatur, in dubio autem benignior facienda interpretatio Legis, qualis eſt, infligendam pœnam privationis per ſententiam. Prius, ſeu hæreticum, quantumcunque occultum, ipſo jure privatum eſſe beneficiis legitime obtentis & poſſeſſis, defendunt Pariſ. *de reſig. benef. l. 8. q. 1. n. 31.* Gonz. *ad reg. cancell. 8. gl. 15. n. 6.* Garc. *de benef. p. 11. cap. 10. num. 60.* Sanch. *l. 2. mor. c. 26. 31.* Suar. *de fide d. 21. ſ. 5. n. 17.* Covar. *l. 2. var. c. 8. n. 4.* Farin. *q. 189. n. 69.* Caſtrop. *l. c. n. 4.* Barb. *de poteſt. Epiſc. p. 3. alleg. 57. num. 37. & 38. & in cit. c. ad abolendam n. 6.* citans quamplurimos, unde ait, quod hæc ſententia ita recepta, ut videatur ab omnium ſententia diſcedere velle, qui eam impugnare auderet; ratio præcipua hujus ſententiæ eſt praxis & conſuetudo, quia teſte Farin. Sanch. &c. a die commiſſæ hæreſis reputantur beneficia vacare ita, ut nulli amplius reſignare poſſint in favorem, quia non ſunt perfecte ſua, ſed reſervatum Papæ, ut Caſtrop. *n. 6.* a quovis impetrari poſſint & alteri conferri, &, ſi ſint juris patronatus, ad illa a Patrono præſentari. Lambertin. *de jure pat. p. 1. l. 2. q. 8. a. 9. & 10.* Sanch. *l. c. n. 12.* Farin. *l. c. num. 79.* Gonz. *l. c. num. 148.* Barb. *de poteſt. Epiſc. l. c. n. 255.* Garc. *l. c. n. 23.* non tamen ante ſententiam declaratoriam hæreſis commiſſæ beneficium dimittere, & fructus perceptos poſt privationem reſtituere non tenetur, Sanch. *l. c. n. 7.* Farin. *l. c. n. 80.* Azor. *p. 1. L. 5. c. 8. q. 8.* Covar. *4. decret. p. 2. c. 6. §. 8. n. 8.* Caſtrop. *l. c. n. 5.* contra Pariſ. *l. c. n. 81.* Garc. *l. c. n. 18.* Gonz. *l. c. n. 15.* Barboſ. *l. c. n. 154.* eo quod quoties privatur quis in pœnam delicti beneficio ipſo jure, requiratur etiam externa executio, adeoque etiam ad inducendam obligationem in conſcientia requiritur ſententia declaratoria criminis, utpote antequam non privatur beneficii poſſeſſione, nec etiam perfecte titulo illius, ſed ſub conditione, ſi ſententia ſequatur Caſtrop. *l. c. n. 6.* unde etiam infert contra AA. paulo ſupra citatos, præſentationem & electionem ad tale beneficium, ſi electivum eſt, fieri non poſſe hæretico poſſeſſore illius non citato, uti id fieri poſſet titulo & poſſeſſione perfecte amiſſis. Si vero de facto Hæreticus reſignationem vel permutationem beneficii feciſſet, citra ſententiam declaratoriam eam tenere, quouſque dicta ſententia ſequatur, aſſerunt Sanch. *n. 9.* Azor. *p. 1. L. 8. c. 13. q. 8.* Caſtrop. *l. c.* quod nullatenus ſuſtineri poſſet, ſi Hæreticus reſignans vel permutans etiam poſſeſſionem jam amiſiſſet. Porro quod attinet perceptionem & retentionem fructuum perceptorum ex beneficio uſque ad ſententiam declaratoriam Hæreſis, docentes id ipſum, fundant ſe in eo, quod ad hoc ſufficiat titulus poſſeſſionis & legitimæ adminiſtrationis, etſi titulus & proprietas beneficii amiſſa, in quo maxima differentia ab habente ſcienter, & ab initio titulum nullum, quia is non habet, in quo fundet poſſeſſionem & adminiſtrationem legitimam beneficii, quæ tamen ratio, etſi eandem ſententiam ſectetur, non placet Caſtrop. ex eo capite, quod cenſeat, privationem beneficii factam Hæretico ante ſententiam declaratoriam criminis non eſſe tam abſolutam & perfectam, ut titulum & dominium beneficii, aliarumque rerum penitus adimat, cum videatur ei imperceptibile, qualiter ſciens ſe carere omnimodo titulo, eo uti poſſit, & valide in alium transferre, non tranſlato titulo, quare exiſtimat, dictam privationem eſſe quodammodo imperfectam, & conditionatam, ut adveniente ſententia declaratoria cenſeatur a die commiſſi criminis privatus beneficio, & in hoc fundat ſuam rationem.

QUÆ-

QUÆSTIO CLXIV.

An igitur etiam Clericus lapſus in Hæreſin, & mox ſincere converſus ſit privandus officiis & beneficiis.

R Eſp. In hoc non convenire AA. negativam tenent Rebuff. *Pract. benef. num.* 1. Eymer. *in directior. p.* 3. *qu.* 113. *verſ. conſiderandum*. Decian. *tr. crim. L.* 5. *c.* 34. *num.* 8. Archid. Gemin. Franc. aliique apud Farin. *l. c. q.* 189. *n.* 82. & *in fragment. v. Clericus, num* 362. fundant ſe hi AA. in textu *C. ad abolendam, §. ſ.* ubi: *Si Clericus eſt totius eccleſiaſtici ordinis prærogativa, & ſic omni officio ſpoliatus eccleſiaſtico, ſi Sacularis, relinquatur arbitrio poteſtatis, animadverſione debita puniendus, niſi continuo poſt deprehenſionem erroris ad fidei Catholica unitatem ſponte recurrere, & errorem ſuum ad arbitrium Epiſcopi publice conſenſerit abjurare*. Sponte autem ad fidem reverti dicitur, quando intro tempus gratiæ venit non monitus, re integra, & ante receptas contra eum probationes, ut Archid. *in C. ut commiſſi, §. 1. in* 6. *col.* 2. *ad medium*, vel ut alii apud Caſtrop. *l. c. n.* 7. ante ſententiam definitivam, affirmativam, ſeu talem omnino privandum, & ſolum ex diſpenſatione Pontificis, (quam diſpenſationem convenientiſſimam eſſe, eo, quod hæc gratia aliorum converſiones maturet, ait Caſtrop.) ea retinere poſſe, tradunt Simancas *de Cathol. Inſtit. c.* 47. *n.* 76. Zechus *in ſum. part.* 1. *tit. de fide, c.* 11. *num.* 16. *in* 2. Pegna, aliique apud Farin. *l. c.* qui idem tenet de Hæretico redeunte ad fidem, non ſponte, ſed teſtibus convicto, aut poſt ſententiam. Item Caſtrop. *n.* 8. cum Sanch. *L.* 2. *in decalog. c.* 25. *num.* 15. de Hæretico jam declarato, ut tali, quantumcunque is ante declarationem pœnituerit, cum hac declaratione poſita, contrahantur omnes pœnæ a jure ſtatutæ, inter quas eſt privatio ipſo facto beneficiorum.

QUÆSTIO CLXV.

Quid ſentiendum de filiis & nepotibus Hæreticorum, eorumque credentium, receptatorum, fautorum &c. quoad irregularitatem ad ordines, tam ad obtinenda, quam retinenda beneficia & officia eccleſiaſtica.

1. R Eſp. Primo: Filii Hæreticorum, & nepotes deſcendentes ex patre Hæretico, ſeu per lineam paternam, per lineam vero maternam non niſi filii, etiam Catholici, ſunt irregulares, & inhabiles ipſo jure ad officia & beneficia eccleſiaſtica publica, adeoque & Ordines ſacros, utpote quorum officia comprehenduntur inter officia publica Eccleſiaſtica, ut Nav. *in man. c.* 27. *n.* 205. Avila *de cenſur. p.* 7. *d.* 4. *du.* 3. Sanch. *L.* 2. *mor. c.* 28. *n.* 7. Pirh. *h.* 1. *n.* 101. obtinenda. AA. iidem, Caſtrop *tr.* 4. *d.* 7. *p.* 2 *n.* 6. Reiffenſt. *n.* 26. juxta *C.* 2. *§. Hæretici, in* 6. *C.* 15. *eod. in* 6. atque ita filius matris Hæreticæ erit inhabilis ad beneficia & Ordines, etſi pater illius Catholicus, & filius & nepos patris Hæretici, erunt inhabiles, etſi mater Catholica, Gl. *in cit. C. ſtatutum, h. 5. in* 6. *v. inane*. Farin. *de hæreſi, q.* 191. *n.* 63. Pirh. *h.* 1. *n.* 104.

2. Extenduntur hæc ipſa ad filios & nepotes credentium, receptatorum, fautorum &c. Hæreticorum, Pirh. *num.* 101. Caſtrop. *l. c. & num* 7. juxta *cit. textus*, & communem, nullo facto diſcrimine inter filios illorum legitimos, & illegitimos, etiam inceſtuoſos, ut Sanch. hoc tamen obſervato diſcrimine cum Sanch. *l. c. n.* 6. inter parentes Hæreticos, credentes, & eorum deſcendentes, quoad hanc inhabilitatem, ut parentes maneant irregulares, etſi converſi, niſi cum illis diſpenſetur; filii autem illorum per converſionem parentum liberentur ab irregularitate, ita, ut abſque ulla diſpenſatione beneficium & Ordines ſuſcipere valeant, & obtenta retinere, ut conſtat *ex c. ſtatutum §. hoc ſane, h.* 1. *in* 6. Gloſſ. *fin. ibid.* Molin. *de J. tr.* 2. 658. *n.* 19. Azor. *p.* 1. *L.* 8. *c.* 13. *q.* 8 Farin. *q.* 191. *num.* 64. Sanch. *L.* 2. *c.* 27. *n.* 26 Pirh. *h.* 1. *num.* 105. Reiffenſt. *num.* 271. Secus tamen etiam eſt, & non liberantur filii ab illa inhabilitate, etſi traditi brachio ſæculari ad comburendum, (ut ſunt relapſi, negativi, hæreſiarchæ) ſigna pœnitentiæ ediderint; quia impœnitentes a jure reputantur; ita cum Suar. *de fide, d.* 23. *ſ.* 3. *n* 3. Caſtrop. *loc. cit.* Pirh. *n.* 105. De cætero, ut filii incurrant dictam irregularitatem, debet parens probari, eſſe Hæreticus vel fautor &c. vel deceſſiſſe in Hæreſi, vel fautoria per ſententiam, vel evidentiam facti, etiam non ſecuta ſententia, Sanch. *loc. c. n.* 28. Azor. *p.* 1. *L.* 13. *C.* 13. *q.* 8 Caſtrop *l. c.* Item debet parens certo eſſe parens, ut ex delicto illius pœnæ in filios deſcendant, alias in dubio excuſabuntur, ut Covar. 2. *var. C.* 8. *n.* 3. qualis in hoc caſu probatur filiatio per nominationem & reputationem ortam ex tractatu, Farin. *l. c. num.* 10.

3. Et hæc quidem de irregularitate & inhabilitate filiorum & nepotum ad dignitates, beneficia & officia eccleſiaſtica obtinenda, de jure communi, etiam in Germania & Romano Imperio eſſe certam, & communiſſimam DD. etiam Germanorum, ait Reiffenſt. & ipſu Germanos *h. t. n.* 274. eo, quod jus univerſaliter & indiſtincte omnes Hæreticorum filios ac nepotes dictæ irregularitati & inhabilitati ſubjiciat; mirum proinde, Vvieſtner. *h. t. n.* 60. ſcribere, oppoſitam ſententiam eſſe plerorumque Germaniæ noſtræ AA. dum inter omnes, quos plures pro ea citat, nullus ſit Germanus. Illud certe indubitatum, quod, ſi quid alicubi in Germania viget in contrarium, probandum eſſe, vi conſuetudinis juri communi derogatum, quod fieri poſſe, admittere coguntur omnes; cum irregularitas & inhabilitas ad beneficia ob Hæreſin a ſola lege humana inducta; per hoc autem, quod forte probetur, conſuetudinem talem in una alterave Diœceſi aut Provincia Germaniæ exiſtere, non probaretur, nec dicere liceret, generaliter filios & nepotes Hæreticorum in Germania citra diſpenſationem in irregularitate admitti ad ordines & beneficia, ſed neque ex eo, (quod eſt fundamentum præcipuum Adverſariorum) quod Hæretici, eorumque filii in Germania non ſunt infames, tametſi id gratis concederetur; cum dicta inhabilitas non fundetur in infamia, ſed in odio Hæreſis, & ſtudio illam extirpandi, avertendique ab ea alios metu talis pœnæ. Unde etiam, dum pro obtinendo beneficio Romam recurritur, a filio Hæretici Germani Papa declarat, filios Hæreticorum etiam in Germania eſſe inhabiles ad beneficia, teſte Corrado; in praxi Curiæ Romanæ verſatiſſimo. *L.* 3. *prax. diſpenſat. Apoſtol. c.* 4. *a n.* 1. cujus etiam in ſpecie argumentum ex Germania adducit Reiffenſt. *h. t. num.* 279. dum ait, ſe ipſum vidiſſe Germanum de nobiliſſima familia optime Catholicum, ideo præciſe, quia genitus a matre hæretica in Hæreſi defuncta, patre illius jam tum converſo non fuiſſe admiſſum ad Canonicatum, donec Roma diſpenſationem ab irregularitate attuliſſet, quod idem exemplum refert Vvieſtn. dum indicat illum admiſſum a Capitulo, citra, quod illud allatam illam diſpenſationem exegiſſet, neſcio, num ſatis probet ex eo, quod, ut aſſerit, idem Canonicus Cathedralis a ſe jam ante obtenta ſine diſpenſatione beneficia licite retinuerit, ſed neque, quod addit, Romam non adverſari praxi Germaniæ, ſatis probat ex eo, quod etſi Roma non conferat filiis Hæreticorum beneficia citra diſpenſationem, non tamen etiam factas in Germania illis collationes, ſine diſpenſatione rejiciat; multa enim ad evitationem majorum malorum toleranda ſunt: neque denique quicquam pro derogatione juris communis, vi cujus ſtatuitur dicta irregularitas, confici poteſt ex pactis & fœderibus publicis, initis a Catholicis Principibus cum Hæreticis, cum per ea SS. Canonibus, & legibus eccleſiaſticis, pœnisque præſertim ſpiritualibus ab illis ſtatutis contrarium nihil induci potuit, niſi a poteſtate eccleſiaſtica acceptatum & approbatum.

4. Reſp. Secundo: Filii & nepotes Hæreticorum, eorumque credentium, receptatorum, fautorum &c. non privantur beneficiis, quæ legitime obtinuerunt, antequam parentes eorum laberentur in Hæreſim, credentiam, fautoriam, receptionem Hæreticorum, aut etiam tales declarentur, ita juxta benigniorem uſu receptam & communiorem, Farin. *q.* 191. *n.* 57. Sanch. *L.* 2. *mor. C.* 23. *num.* 27. Abb. *in C. argentarius, h. t. n.* 4 Felin. *ibid. num.* 3. Menoch. *conſ.* 805. *n.* 33. Clarus *§. Hæreſis, n.* 14. Pirh. *h.* 1. *n.* 106 apud Reiffenſt. *h. t.* 282. item Pena, *p.* 4. *directior. quæſt.* 114. *comment.* 163. *verſ. in hac quæſt.* Suar. *de fide, d.* 22. *ſ.* 3. quos citat & ſequitur Caſtrop. *loc. cit. num.* 9. contra Paſiſ. *de reſign. L.* 3. *q.* 1. *num.* 34. Gutt. *qq. can. L.* 2. *c. ult. num.* 38. Graſſis. *L.* 2. *deciſ. c.* 1. *num.* 11. quibus inhæret Reiffenſt. *n.* 281. ratio præcipua reſponſionis eſt, quia nullibi ſtatuta reperitur hæc pœna his filiis; pœnæ autem ſtatutæ (v. g. in præſente, quoad irregularitatem ad beneficia obtinenda dictis filiis natis poſt Hæreſin parentum) extendendæ non ſint præcipue reſpectu innocentum. Neque obſtat *C. filius, de pœnis in* 6. ex quo adverſarii præcipuum deſumunt fundamentum ſuæ ſententiæ, ubi filii percutientium Cardinalem S. R. Eccleſiæ privantur beneficiis, quæ tempore percuſſionis obtinebant; nam etſi inde probari poſſet, potuiſſe Eccleſiam filios privare beneficiis habitis ob Hæreſim parentum etſi ea gravius delictum ſit, quam dicta percuſſio, non tamen probat illam de facto privaſſe cum illis; cum in pœnis non valeat argumentum a pari, aut etiam a majoritate rationis; ita fere Caſtrop. unde etiam infirmatur alterum adverſariorum argumentum, nimirum quod parentes magis affligantur ex privatione illa beneficiorum a filiis obtentorum, quam ex rejectione illorum ab obtinendis. Porro dicta de

ceteʀ-

retentione beneficiorum jam obtentorum a filiis hæreticorum, idem dicendum videtur de beneficiis jam obtentis ab aliis ad preces, & recommendationem hæreticorum, antequam jam eſſent hæretici, tametſi certum ſit, *ex cap. quicunque §. ad hac*, illos privari beneficiis taliter obtentis per illos, poſtquam inciderunt in hæreſin, vel credentiam, fautoriam &c. hæreticorum.

QUÆSTIO CLXVI.

An & qualiter incurrant infamiam hæretici, credentes, fautores, receptores, & filii eorum.

1. RESp. primo: Hæretici ſunt ipſo jure, tam Canonico, quam Civili infames, ut *ex cap. excommunicamus §. credentes h. t. cap. ſtatutum eod. in 6. cau. infames 6. quaſt. 1. & auth. Gazaros c. h. t.* deſumunt Azor. *p. 1. l. 8. cap. 13. quaſt. 8. §. ſept. hæret. pœna*. Suar. *de fide d. 21. ſect. 5. num. 3.* Grilan. *de hæreſi q. 3. num. 2.* Penia *in director. inquiſit. part. 1. Comment. 4.* Barb. *ad cap. excommunicamus num. 24.* Pirh. *h. t. numer. 52.* Et quidem ante omnem ſententiam etiam declaratoriam criminis, ſi crimen ſit publicum & notorium, quia tunc per evidentiam facti redditur infamis infamia facti, quæ per contrarium factum, nempe converſionem, aboletur, ſi vero notorium non eſt, requiritur ſententia, non quidem condemnatoria, ſed declaratoria, non contractæ infamiæ, ſed commiſſi criminis, ſeu quod ſit hæreticus, vi cujus jam efficitur infamis infamia juris, Sanch. *cit. c. 26. n. 1.* Azor. Pirh. *ll. cit.* Laym. *l. 2. tr. 1. c. 16. &c.* hoc ipſo autem, quod ſunt declarati hæretici, repelluntur ab omnibus honoribus, dignitatibus, neque eſſe poſſunt Advocati, Notarii, Judices, neque agere in judicio, *Auth. credentes §. nullus c. h. t.* excluduntur que ab omni actu legitimo, Farin. *quaſt. 189. n. 46.* de quo paulo poſt in particulari.

2. Reſp. Secundo: Credentes quoque, receptores, fautores, defenſores hæreticorum ſunt infames, non tamen antequam fuerint declarati excommunicati, & ab eo tempore intra annum ſatisfacere contempſerint, juxta *cap. excommunicamus §. credentes h. t.* cujus verba ſunt: *Credentes præterea, receptores, defenſores & fautores hæreticorum excommunicamus, firmiter ſtatuentes, ut poſtquam quis talium fuerit excommunicatione notatus, ſi ſatisfacere contempſerit, ex tunc ipſo jure ſit factus infamis &c.* unde patet, tales quidem fuiſſe excommunicatos, infamiam tamen nunquam contraxiſſe, ſed eam primo incurrere, quando intra annum a dicta declaratione excommunicationi non ſatisfecerunt, deſerendo nimirum, ſeu ejurando illam ſuam credentiam, receptionem, fautoriam &c.

3. Reſp. Tertio: Infamiam tamen probabilius non incurrunt Hæreticorum, eorumque credentium, receptorum, fautorum filii; cum hæc nullo jure in eos ſtatuta reperiatur, ſiquidem inhabilitas eorum ad beneficia eorum, & publica eccleſiaſtica officia ſtatuta in eos, *cap. 2. §. hæretici h. t. in 6.* non tam eſt infamia juris, aut etiam in ea fundatur, reddens eos inhabiles ad teſtificandum, & repellens eos ab actibus aliis legitimis, quam genus quoddam irregularitatis, quæ non reddit illos inhabiles ad prædictos actus, & proprie infames, ita cum Sanch. *l. c. c. 28. n. 5.* Pirh. *h. t. n. 107.* & alii contra Mul. *cit d. 658. n. 25.* & alios apud Farin. *q. 191. n. 25.* Sed neque pœna infamiæ ſtatuta in filios reorum læſæ Majeſtatis humanæ, *in l. quiſquis §. filii vero, C. ad Leg. Jul. Majeſtatis*, extendenda ad filios Hæreticorum reorum læſæ Majeſtatis divinæ, etſi horum crimen gravius, præſertim, cum, ut dictum ſupra, contra non delinquentes fieri non debeat extenſio pœnæ, ob paritatem, vel etiam majoritatem rationis, arg. *cap. vergentis h. t.* ubi Papa non arguit abſolute a confiſcatione bonorum ſtatuta reis læſæ Majeſtatis, ad confiſcationem bonorum hæreticorum, ſed ſolum ex majoris criminis gravitate infert, non eſſe iniquum & mirum, ſi eadem pœna confiſcationis imponatur jure canonico, crimini Hæreſis, quæ jure civili impoſita eſt crimini minori læſæ Majeſtatis humanæ.

QUÆSTIO CLXVII.

An & quando hæretici, eorum credentes, receptores priventur ſepultura eccleſiaſtica, & quæ pœna ſepelientium illos.

1. RESp. Primo: Hæretici notorie decedentes in hæreſi privandi ſepultura eccleſiaſtica, ſeu in loco ſacro inter Chriſtianos, non obſtante quocunque privilegio; ita juxta *cap. ſicut h. t.* Barboſ. *ibid. num. 1.* citatis pluribus aliis, uti & *in cap. excommunicamus num. 39.* Caſtrop. *tr. 4. d. 4. part. 4. num. 1.* Pirh. *h. t. num. 53.* Muller. *in ff. lib. 48. tit. 4. §. 36.* cum communi, eo quod, quibus in vivis non communicavimus, nec mortuis communicare debemus, *c. ſacris de ſepult.* Extenditur dictæ ſepulturæ privatio ad credentes, receptatores, fautores hæreticorum, arg. *cit cap. ſicut, & cap. quicunque h. t. in 6.* Caſtrop. *loc. cit.* Pirh. *num. 54.* Reiffenſt. *num. 276.* item cum communi.

2. Reſp. ſecundo: Scienter ſepelientium hæreticos notorie tales, aut etiam eorum credentes, receptores, fautores &c. pœna prima eſt excommunicatio, juxta *cit. cap quicunque juncta Gloſſ.* Farinac. *quaſt. 192. toto §. 2. a num. 38.* Pirh. *loc. cit.* Caſtrop. *loc. cit.* videtur autem ad talem excommunicationem requiri, ut, qui ſepelitur, nominatim ſit denunciatus Hæreticus, ut colligit Pirhing ex Nav. *L. 5. conſil. 51. num. 1. h. tit.* unde etiam eam non incurret, qui ſepelit ſolum ſuſpectum de hæreſi ex fama, cum quis proprie non dicatur ſcire, qui ſolum novit per famam, & quod nequit probare. Item videtur non ſufficere, ut ſimpliciter ſepeliat hæreticum, ſed requiri, ut id faciat ex dolo & malitia, cum *in cit. cap. quicunque*, dicatur: *Sepelire præſumpſerit*, ut Pirhing ex Navarr. *loc. cit. num 2. & ſeq.* Eſt autem hæc excommunicatio latæ ſententiæ ob verba, *cit. cap. excommunicationi ſubjacent*, tametſi reſervata non ſit Pontifici per Bullam Cœnæ, aliave jura, quamvis contrarium colligi videatur *ex cap. excommunicamus h. t.* Sunt quoque excommunicati, qui locum (credo ſacrum) concedunt ad ſepeliendum hæreticum, etſi ipſi non ſepeliant, ut cum Farinac. *loc. cit. §. 3. numer. 45.* Pirh. non tamen illi, qui illum ſepeliri curarunt, non favore hæreſis, ſed ob amicitiam vel conſanguinitatem, aut ne ex inſepulto cadavere aer inficiatur, ut Farinac. *numer. 50.* De cætero præter excommunicationem ſepelientes incurrunt ſuſpicionem de hæreſi, Farinac. *loc. cit. numer. 49.* Caſtrop. *loc. cit.* Pirh. *num. 55.* locus quoque ipſe, in quo ſepultus hæreticus, privatur ſepultura aliorum fidelium, & quidem non ad tempus tantum, donec ſatisfactum, ſed in perpetuum, ut *ex citato cap. quicunque in fine* patere ait Pirh. citans Jo. And. *ibid. v. perpetuo*, de quo tamen merito dubitandum videtur, ſi cadaver, vel oſſa Hæretici exhumata, & locus reconciliatus.

QUÆSTIO CLXVIII.

Degradatio hæreticorum quid ſit, coram, & a quibus, qualiterque infligenda, ob hæreſin & qualiter evitanda.

1. RESp. primo: Degradatio eſt pœna eccleſiaſtica, per quam Clericus ab officio & beneficio eccleſiaſtico depoſitus, omnibus inſuper Ordinibus Eccleſiaſticis; & Clericorum Privilegiis, etiam fori, & Canonis per ſententiam in perpetuum, & ſine ſpe reſtitutionis ſolenniter privatur, adeoque per eam degradatus, in poteſtatem ſæcularem tranſit, a qua capi, incarcerari & puniri poteſt, ſicut quilibet alius Laicus, in quo poſteriore differt a ſimplici depoſitione, ita Gloſſ. *in cap. 2. de pœnis in 6. v. privilegio clericali*. Abb. *in cap. cum non ab hom. de Judiciis, num. 5.* Sylv. *v. degradatio num. 1.* Clar. *§. fin. quaſt. 74. num 1.* Farin. *de hæreſi quaſt. 189. §. 2. num. 11.* Laym. *lib. 1. tr. 5. p. 3 cap 5. num. 3.* Caſtrop. *tr. 29. d. 5 part ult. num. 5.* Pirh. *h. t. num. 84.*

2. Reſp. ſecundo: Ut Clerici hæretici degradentur, & poteſtati ſeculari ab eo puniendi tradantur, debent eſſe manifeſte deprehenſi in hæreſi, ſive per evidentiam facti, quia v. gr. publice prædicavit hæreſim, ſive per legitimam probationem, puta, per teſtes convictus, ſive ex propria confeſſione in judicio, quam *cap. ad abolendam h. t.* juncta Gloſſ. *v. deprehenſi*.

3. Reſp. tertio: Cum ad degradationem Clericorum non facile convenire poſſet Epiſcoporum numerus, alias ad eam requiſitus a SS. Canonibus, *cap. 3. & 2. cauſ. 15. quaſt. 7.* (nimirum in Epiſcopi degradatione Epiſcopi duodecim, in degradatione Presbyteri ſex, in degradatione Diaconi, uti & probabiliter arg. *c. miramur de ſervis non ordin.* in Subdiaconi degradatione tres) *cap. quoniam h. t. in 6.* conceſſum eſt, ut Sacerdotem, aliumve Clericum in Sacris conſtitutum, dum ob hæreſin ſæculari Curiæ tradendus, aut immurandus (id eſt, ad perpetuos carceres damnandus) convocatis ſuæ Diœceſis Abbatibus, aliiſque Prælatis ac Literatis, etiam Laicis, in utroque jure bene verſatis, de quibus ei videbitur, degradare poſſit, etiam actu, & realiter ſolus Epiſcopus proprius confirmatus & conſecratus, non tamen excluſo capitulo Cathedrali, niſi Epiſcopus præſcripſiſſet, ut poſſit in puniendis & corrigendis ſubditorum exceſſibus ſine conſenſu

aut conſilio ſui Capituli procedere, Franc. *in cit. c. quoniam numer.* 1. & in fine Pirh. *num.* 89.

4. Reſp. Quarto: Clericorum in Sacris conſtitutorum ob Hæreſin ad perpetuos carceres aut triremes damnatorum degradatio, etſi de jure communi eſſe debeat actualis & realis, hos tamen ex conſuetudine Tribunalis generalis Inquiſitionis Romanæ, ordinarie nonniſi verbaliter degradari, teſtatur Farin. *loc. cit. quæſt.* 199. §. 2. *num* 16. Clerici tamen minorum Ordinum, etiamſi tradantur Judici ſæculari, ab eo damnandi ad mortem, non degradantur prius realiter, ſed ſolum verbaliter, Farin. *num.* 17. Pirh. *loc. cit.* arg. *cit. cap. quoniam*.

5. Reſp. Denique tametſi alias regulariter non tollatur pœna delicti per pœnitentiam, juxta *l.* 6. *ff. de furtis*, redeuntes tamen ad fidem Hæretici in continenti ſponte (ſecus ſi ex intervallo, & non ſponte, ſed metu pœnæ & probationum) evadunt pœnam, ſaltem mortis, modo tamen etiam tunc hæreſim abjurent, & congruam ſatisfactionem præſtent. Abb *in cap. ad abolendam num.* 5. & 6. Menoch. *de arb. caſ.* 37. *num.* 10. Pirh. *h. t num.* 86. Porro hi redeuntes ab hæreſi abjurare debent hæreſim, non tantum, quam tenuerunt, ſed & omnes quaſcunque alias hæreſes, alias non recipiendi. Farin. *quæſt.* 194 *num.* 4. 12. & 13. & quidem publice, ſi Hæreticus manifeſtus & Hæreſin publice profeſſus. Item per ſcripturam manu propria abjurantis, vel per Notarium confectam, & ab abjurante ſubſcriptam *cap.* 8. & *ſeq. cap* 1. *c. maximam* 1. *quæſt.* 7. cujus abjurationis forma habetur *cap.* 42. *d.* 2. *de conſecrat.* &, ſi abjurans neſciat ſcribere, ſufficit Notarium ſe ſubſcribere in præſentia teſtium audientium abjurationem ore proprio rei factam, ut Farinac. *quæſt.* 197. *num.* 15. Si vero Hæreticus recuſet abjurare ad arbitrium Archi-Epiſcopi aut Inquiſitorum, Judici ſæculari ut pertinax & impœnitens relinquendus, modo convictus de Hæreſi, vel in ea deprehenſus, alioquin non ſtatim tradendus Curiæ ſæculari, ſed prius excommunicandus, & ſi per annum in excommunicatione ſteterit, condemnandus, Pirh. *loc. cit.* ex Farin. *loc. cit. num* 34. & 35. Et hæc de degradatione ob hæreſim. De cætero quæ ſpectant ad degradationem in genere, etiam ob alia crimina, ejuſque executionem, dicentur ad *tit.* 37. *de pœnis*.

QUÆSTIO CLXIX.

Quæ pœna Eccleſiaſtica ſtatuta de Hæreſi ſuſpectis?

1. Reſp. primo in genere: Suſpecti de Hæreſi, nimirum ob factum aliquod affine hæreſi, niſi de facto illo congrue ad ſuſpicionis & perſonæ qualitatem coram Epiſcopo ſe purgaverint, ſubſunt excommunicationi, & ſunt vitandi, &, ſi perſtiterint per annum in illa excommunicatione, condemnandi & puniendi tanquam convicti de hæreſi *cap.* 9. *h. t.* Abb. *ibid. num.* 8. & arg. *cap* 13. *h. t.* Barboſ. *ibid. numer.* 8. Pirh. *h. t num.* 86. *in fine*.

2. Reſp. ſecundo: in ſpecie: Leviter ſuſpectos, nimirum ex levibus indiciis (qualia ſunt, ex quibus, non frequenter, ſed raro concluditur ad crimen ſuſpectum, Caſtrop. *tract.* 4. *d.* 7. *part.* 2. *num.* 1. & qualia ex *ibidem*, ex quibus quis in fide reddatur leviter ſuſpectus, partim ſecundum communem Doctorum opinionem, partim ex Jure & Lege ſic ſtatuente, plura enumerat) non eſt condemnandus reus hæreſis, cum levia indicia modicæque conjecturæ movere non debeant virum prudentem ad Judicium ferendum de tam gravi crimine. Caſtrop. *loc. cit. num.* 4. citatis Simancas *de Cathol. inſtit. tit.* 30. *num.* 28. Eymer. *part.* 2 *director. quæſt.* 55. *num.* 2. Rojas *tract. de hæret part.* 2. *aſſert.* 6. *num.* 148. Farin. *quæſt.* 187. *num.* 26. An vero ſufficiat talis ſuſpicio ad inquirendum ſpecialiter contra aliquem ipſumque interrogandum de fide, controverſum eſt. Affirmant Scaccia *tract. de Judic. cap.* 59. *num.* 2. Rojas *loc. cit. num.* 20. Calderin. *de hæret. filiis num.* 10. Pariſ. *lib.* 4. *conſil.* 2. *num* 100. Decian. *tract. crim. lib.* 5. *cap.* 20. *num* 21. Maſcard. *de probat. lib* 2. *concl.* 861. *num.* 3. & alii apud Caſtrop. *num.* 5. Limitant alii, & admittunt de homine vili & improbo, negant de homine honeſto, nobili, religioſo, utpote, quem ſola inquiſitio graviſſime lædit & maculat. Alii etiam, ut Clarus *part. crim.* §. *fin. quæſt.* 6. *num.* 6. Menoch. *de præſumpt. quæſt.* 100. *num.* 2. & *ſeq.* Nav. *l.* 5. *h. t. conſil.* 2. *num.* 8. negant de homine vili; eo quod inquiſitio & examinatio de credulitate alicujus inſtitui nequit; quin de ejus recta fide dubitetur, dubitare autem de alicujus infidelitate nunquam licet ob levia indicia. Denique aliter diſtinguit Caſtrop. *num.* 7. & admittit, ſi levis ſuſpicio oriatur ex delicto, cui a jure vel conſuetudine annexa eſt talis ſuſpicio; eo quod tunc directe examinetur tantum ſuper delicto cauſante talem ſuſpicionem & ſuſpicionem autem ſolum in conſequentiam, unde examinato nulla irrogatur injuria, cum non imponatur illi alia ſuſpicio, quam quæ ei a jure impoſita eſt. Negat vero, ſi delictum tale non eſt, ſed quod ſolum ex opinione Doctorum ingerit talem ſuſpicionem. Ex quo infert *numer.* 8. leviter ſuſpectum ſuſpicione probabili & juridica condemnari debere ad abjurandum de levi, ut tali abjuratione purget ſuſpicionem contractam, ut Eymericus *loc. cit. num.* 9. & 10. Simanc. *loc. cit. tit.* 5. *rub. de abjurat. num.* 18. 21. & *ſeq.* Scaccia *loc. cit. cap.* 59. *num.* 10. Decian. *loc. cit. cap.* 47. *num.* 2. Farin. *quæſt.* 187. *nu.* 32. ut autem condemnatio & abjuratio taliter leviter ſuſpectis inferatur, delictum, ex quo oritur talis ſuſpicio, debet eſſe plene probatum; cum alias non ſit vera ſuſpicio, aut pœna digna, Maſc. *loc cit. num* 7. Farin. *n.* 34. Menoch. *loc. cit. conſil.* 82. *num.* 155. Caſtrop. *num* 9.

3. Reſp. Tertio: valde ſeu vehementer ſuſpectus de Hæreſi, nimirum ex verbis & factis efficaciter & frequenter hæreſin concludentibus, ut Caſtrop. *num.* 2. varia horum verborum & factorum exempla adducens ex Eymer. primo condemnari poteſt ad abjurationem de gravi; cum ea ſuſpicio non videatur alia via purgari poſſe. Decian. *loc. cit.* Eymer. *loc. cit. num* 9. & 12. Farin. *num.* 40. Caſtrop. *numer.* 10. item damnari poteſt, in aliqua extraordinaria pœna, vel pecuniæ, vel triremis, vel fuſtigationis pro qualitate perſonæ & delicti, ex quo oritur ſuſpicio; hoc enim ipſum eſt, quod punitur, Farin. *num.* 41. Pena *in director. p.* 2. *in Comment.* 80. *verſ. ſed hanc*. Suar *de fide d.* 23. *ſect* 2. *num.* 5. Simanc. *loc. cit. tit.* 50. *rub. de præſumpt. num.* 21. Caſtrop. *loc. cit.* Si ſuſpicio vehemens oriatur ex favoria, receptione &c. Hæreticorum &c. puniuntur hi ſuſpecti pœna ſtatuta fautoribus, receptatoribus hæreticorum, de quo vide Caſtrop. *numer.* 11. & dicta partim ſupra, partim dicenda infra de pœnis temporalibus eorum.

4. Reſp. Quarto: Suſpecti de hæreſi maxime & violenter nimirum ſuſpicione orta ex verbis vel factis arctantibus Judicem ad credendum ſic facientem vel dicentem, v. g. hæreticis exhibentes reverentiam, conſolationem, communionem ab iis recipientes, *cap. quicunque h. t. in* 6 in cauſis fidei excommunicati, in excommunicatione inſordeſcentes per annum; contumacia, *h. t. in cap.* 6. In purgatione Canonica ſibi in cauſa fidei indicta deficientes, *cap. inter conſuetudines de purgat. Canonica*. Hæreticos viſitantes, & ab iis viſitationes recipientes, dona iis mittentes, & ab iis recipientes, *cap. accuſatus* §. *illa h. t. in* 6. hi, inquam, ut hæretici damnari poſſunt; quia eſt præſumptio juris & de jure non admittens probationem directam in contrarium, juxta Eymer. *cit. num.* 10. Pena *loc. cit.* Farin. *num.* 46. *cap. quicunque cap. contumacia cap. filii h. t. in* 6. Caſtrop. *loc. cit. num.* 12. admittens tamen probationem indirectam, dum ſuſpectus v. g. vult probare, teſtes examinatos falſum dixiſſe, vel indicia, ex quibus ſumpta hæc ſuſpicio, eſſe falſa. Simanc. *loc. cit. tit.* 51. *rubr. de probat. num.* 13. Farin. *num.* 50. qui tamen *num.* 51. ait modum nihilominus procedendi in judicio contra ſic ſuſpectum eſſe eundem, qui eſt contra ſuſpectum de vehementi.

5. His omnibus non obſtantibus, non eſt condemnandus ut hæreticus, aut etiam ut de ea vehementer ſuſpectus, qui metu gravi cadente in virum conſtantem v. gr. metu tormentorum & mortis, exterius negat fidem, etſi peccet graviter; eo quod cum hæreſis conſiſtat in voluntario receſſu a Catholica veritate, non præſumatur ſic coacte recedens recedere voluntarie a fide; ac ita talis metus purgat ſuſpicionem hæreſis, ita cum Simanca *loc. cit. tit.* 17. *num.* 29. & *loc. cit.* modo ceſſante tali metu ſtatim ſigna doloris oſtendat, & patrati ſceleris pœnitentiam expoſtulet, ne alias præſumatur adhuc prius ex animo conſenſiſſe & ratum habere turpem illum receſſum. Unde & tunc ad abjurationem compellendus tanquam de Hæreſi vehementer ſuſpectus. Sic AA. cit. Pena *loc. cit.* Simanc. *num.* 37. Farin. *quæſt.* 183. *a num.* 26. Azor. *inſtit. mor. part.* 1. *lib.* 8. *cap.* 9. *in fine*, de cætero, ſecus eſt de metu non ita gravi (pro cujus exemplo Caſtrop. ponit metum infamiæ, exilii, fuſtigationis non ita gravi) quia non videtur ſufficiens in tam gravi crimine ad excludendam ejus ſuſpicionem præſertim reſpectu Epiſcopi, Clerici, Monachi, Theologi, etſi ad hoc ſufficeret reſpectu fœminæ, pueri, aut plebei.

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆSTIO CLXX.

An quoque de Jure Civili incurrant infamiam & inhabilitatem ad Honores & Officia & Actus Civiles?

1. RESp. primo: Infamiam, quæ pœna eſt temporalis, incurrunt quoque Hæretici Jure Civili, ut conſtat ex *Auth. Gazaros C. h. t.* ubi omnes Hæreticos utriuſque ſexus, quocunque nomine cenſeantur, perpetua damnamus infamia. Item ex *l. Manichæos l. quæ de Samaritis auth. credentes*, fautores, receptores, qualiterque incurratur, dictum eſt ſupra.

2. Reſp. ſecundo: Hinc quoque de Jure Civili inhabiles ſunt ad honores, officia publica & omnes actus Civiles, ita ut, per citata jura, ſi quis Hæreticorum, eorumqoe fautorum &c. ad honorem, dignitatem, aut officium publicum aſſumatur, vel aliquem ex actibus paulo poſt ſpecificandis ſimilibuſve exerceat, omnia ſint nulla & irrita. Sic itaque in ſpecie creari non poſſuot Civitatum defenſores, *l. jubemus C. Epiſcop. audien.* nec ad conſilia vocari, juxta *Auth. Credentes C. h. t.* ut Ricciul. *de jure perſonar. l. 5. cap. 20. num. 7.* Sanctarel. *de Hæreſ. cap. 15. num. 11. verſ. Hæretici*, apud Barboſ. *in cap. excommunicamus h. t. num. 26.* nec eſſe poſſunt teſtes, Barb. *num. 27.* citatis Menoch. *conſil. 149. num. 28.* Rebuff. *de reprob. teſt. num. 116.* Pario. *de Hæreſ. quæſt. 56. num 206.* Sanctarel. *loc. cit.* nec eſſe conſiliarii aut alii Miniſtri publici, Parinac. *quæſt. 89. a num. 43.* eoque teſte Canoniſtæ omnes, nec conſequi gradum Doctoris, eſſeque Judices & Advocati. *Auth. Credentes hoc tit.* Barb. *cit. num. 26.* Sanctarel. *loc. cit.* Ricciul. *loc. cit. num. 11. & 13.* nec eſſe poſſunt milites, ex *l. quicunque §. nullum Cod. h. t.* aliique, adducti per Decian. *l. 6. capit. 43. num. 4.*

QUÆSTIO CLXXI.

An & qualiter Hæretici ſint inteſtabiles, inſtitui Hæredes, & ab inteſtato ſuccedere nequeant?

1. RESp. Ad primum: Hæretici nec teſtamentum, nec codicillum, nec aliam voluntatem ultimam facere poſſunt, *cap. excommunicamus §. Credentes h. t.* qui textus, etſi loquatur expreſſe de Fautoribus & Defenſoribus Hæreticorum, a fortiore tamen de ipſis quoque Hæreticis intelligendus eſt, juxta omnes. Concordat Jus Civile, *L. Manichæos C. h. t. §. 5. ubi ergo ſcriptura illius irrita ſit, ſive teſtamento, ſive codicillo, ſive epiſtola, ſive alio genere reliquerit voluntatem &c.* item *l. Ariani l. fin. Auth. Credentes Cod. h. t.* rationem reddit Caſtrop. *tract. 4. d. 5. part. 26. num. 1.* quia omnia illorum bona a die commiſſi criminis addicta ſunt fiſco, de quo paulo poſt. Extenditur reſponſio primo, ut teſtamentum, codicillus, fideicommiſſum ſint nulla, etſi facta ad pias cauſas; quia jura indiſtincte loquuntur. Farinac. *quæſt. 190. § 6. num 92.* Barb. *loc cit. num. 29.* Pirh. *num. 74.* Item, etſi facta in favorem filiorum, eorumque orthodororum, Gloſſ. *in cap. cum ſecundum leges h. t. in 6.* Simanc. *de Catholic. Inſt. 9. num. 4.* Barb. *loc. cit. num 30.* Secundo, ut extendat ſe ad teſtamentum militare, *l. fin. Cod. h. t.* ut teſtamentum non convaleſcat poſt ſecutam pœnitentiam Hæretici, Parin. *numer. 93.* Pirh. *loc. cit.* Tertio, ut ſecundum probabilem, quam tenent Covar. *in clem. furioſus part. 1. §. 2. num 2.* Peuia *loc. cit. part. 2. comment. 165.* Peregrin. *de jure fiſci l. 5. tit. 1. num. 172.* Barb. *loc. cit.* teſtamentum ſit ipſo jure nullum ante ſententiam, tam declaratoriam quam condemnatoriam, ita ut ſecuta ſententia declaratoria criminis, retrahatur ad diem commiſſi criminis, & ab illo teſtamentum cenſeatur nullum. Contrarium tamen forte probabilius ſentientibus Molin. *de J. & J. Tom. 1. d. 95. poſt med.* Sanch. *lib. 2. mor. cap. 24. num. 3.* Vaſq. *lib. 2. d. 171. cap. 1. num. 11.* Pirh. *h. c. numer. 74.* Caſtrop. *loc. cit.* Farinac. *quæſt. 190. num. 89. in fin.* ex ea ratione, quod Hæreticus non privetur Dominio utili ſuorum bonorum, & poteſtate traosferendi ea in alios, donec ſententia, ſaltem declaratoria criminis, ſuccedat, adeoque ſicut vi bujus poteſtatis poteſt bona ſua valide etſi revocabiliter alienare, ita id etiam poterit teſtamento; ita Caſtrop. qui etiam ſubdit: Se non credere; quod tradit Farin. *num. 93.* nimirum Hæreticum pœnitentem, & Eccleſiæ reconciliatum non poſſe teſtari de bonis acquiſitis poſt abjurationem, eo quod ſententia confiſcationis bonorum extendat ſe ſolum ad bona habita ante abjurationem, & non ad habenda poſt illam. Poſſe nihilominus teſtamentum ante ſententiam juxta hos poſteriores AA. validum invalidari per ſententiam, admittunt iidem. Reiffenſt. *hoc tit. numer. 199.* eo quod *in cap. excommunicamus* dicatur: *Sit inteſtabilis*; quo verbo futuri temporis importari ſententiam ferendam volunt.

2. Reſp. Ad ſecundum: Privantur quoque omni ſucceſſione ab teſtato, ſive inſtitui nequeunt Hæredes, Legatarii, aut quicquam capere ex teſtamento, aut ex alia voluntate ultima. Sed neque illius ſucceſſionis ab inteſtato capax eſt, Farin. *loc. cit.* Calder. *tract. de Hæret. rub. de pœnis hæreſ. num. 2.* Simanc. *de Cathol. inſtit. tit. 46. num. 55.* Caſtrop. *cit. part. 26. num 2. &c.* juxta *l. Manichæos Cod. h. t. §. 2. in fine*, ubi: *Ipſos quoque volumus ab omni liberalitate & ſucceſſione, quolibet titulo venientes l. Ariani C. eod.* Proinde generaliter procedit reſponſio: ſive ſucceſſio deferatur jure communi, ſive jure militari, id eſt, ultima voluntate militis, ſive jure fideicommiſſi, inſtitutionis aut particularis Legati. Barboſ. *in cap. excommunicamus num. 32.* Ricciul. *loc. cit. l. 5 cap. 27. num. 3. & 4.* Extenditur inſuper ſpecialiter, ut procedat, etiamſi deferatur per viam contractus ſeu donationis inter vivos, *l. Ariani C. h. t. §. cunctis.* Farin. *quæſt. 190. num. 96.* Sanch. *loc. c. lib. 2. cap. 14. num 36.* Azor. *part. 1. l. 5. cap 8. quæſt. 1.* Barb. Caſtrop. *ll. cit.* Pirh. *num. 75.* Item etiamſi ſucceſſio aut relictum deferatur vi majoratus ſeu primogeniture. Mereſ *tract. de majorat. p. 2. quæſt. 1. n. 95.* Sanch. *nu. 32.* Ricciul. *num 6.* Barb. *loc. cit.* Item extenditur juxta communiorem, quam tenent Vaſq. *in opuſc. mor. cap. 9. §. 4. dub. 2. num. 122.* Parin. *cit. q. 190. num. 101. & 104.* & plures apud illum præcipuo argumento deſumpto ex *cap. excommunicamus*, quod etſi expreſſe loquatur de fautoribus, receptatoribus Hæreticorum (qui fictione juris ſunt Hæretici (efficacius tamen de his intelligendum, ita ut Hæreticus tanquam incapax privetur Hæreditate & legato a tempore durantis Hæreſis, adeoque ſtatim a commiſſione illius, etiam ante ſententiam declaratoriam illius, ex qua ſententia ſequitur, teneri Hæreticum durante hæreſi ſibi delatam Hæreditatem & legatum reſtituere ſeu potius relinquere Hæredibus ab inteſtato venientibus; quia cum ipſe ſit incapax illius, non habet titulum ad retinendum. Neque etiam ea cedenda fiſco, juxta *l. ſi quis mihi bona ff. de acquir. Hæred. & l. 5. Cod de Hæred. inſtitut.* quam ſententiam in judicando & conſulendo tenendam eſſe ex eo præciſe, quia communis eſt, ait Caſtrop. *loc. citat. numer. 6.* etſi cenſeat nullo jure probari Hæretici per ſententiam non declarati incapacitatem ſuccedendi. Nihilominus contrariam ſententiam, nimirum Hæreticum ante ſententiam condemnatoriam aut declaratoriam non eſſe incapacem, & hinc non debere Hæreditatem aut legatum relinquere Hæredibus ab inteſtato, aut etiam fiſco, tenent Leſſ. *lib. 2 c. 10. num. 52* Sanch. *loc. cit. cap. 14. 31. & 34.* eo quod durum videatur ſponte ante præceptum Judicis Hæreditatem aut legatum reſtituere. Ad quod tamen bene dicit Pirh. quod, licet durum ſit privare ſe ipſum hæreditate aut legato jam adito & obtento, ſecus tamen ſit, de iis non aditis & obtentis, quorum ipſo jure redditus eſt incapax. Atque ex his jam ſequitur, quod juxta ſententiam priorem non tantum poſſit, ſed & debeat repudiare Hæreditatem oblatam; ſecundum hanc poſteriorem vero ſententiam, etſi plures Doctores cenſeant eam repudiari non poſſe; quia talis repudiatio cedere videtur in fraudem fiſci (utpote, qui poſt latam ſententiam Hæreticum tanquam indignum Hæreditate, ea privare poteſt) licite & valide eam repudiari poſſe, ut cum Vaſq. *opuſc. de teſtam. c. 9. dub. 6. num. 24.* Caſtrup. *loc. cit. num 8* eo quod Hæretico ſolum prohibitum ſit alienare, quod ejus eſt, & fiſco obligatum, non autem omittere acquirere, quod alienum eſt, & fiſco obvenire poteſt, qualis eſt in hoc caſu, Hæreditas. Extenditur denique ad donationem inter vivos, ita ut, ſicut Hæreditatis & legati eſt incapax Hæreticus durante Hæreſi, ſic & hujus donationis, ita ut teneatur donanti reſtituere, nec publicanda ſit per fiſcum, ita Hoſt. *in cap. in eos h. t. v. nihil conferant.* Azor. *p. 1. l. 5. cap 8. quæſt 1.* Parin. *quæſt. 190. num. 96.* Caſtrop. *loc. cit. num 10* dicens communem, quamvis *num. 11.* ſubjungat, ſe credere attento rigore juris, probabilius validam eſſe talem donationem, neque Hæreticum ante ſententiam obligatum eſſe reſtituere, ſententia vero ſecuta pertinere ad fiſcum.

2. Econtra limitatur reſponſio primo in Hæretico abſoluto ab Hæreſi & reconciliato Eccleſiæ; cum per eam reconciliationem ceſſet iſta incapacitas, & nanciſcatur utramque teſtamenti factionem, ut & teſtari, & hæres inſtitui poſſit, Sanch. *cit. cap. 14. num. 40.* Ricciul. *cit. cap 27. num. 17.* Barb. *loc. cit. num. 33.* Caſtrop. *loc. cit. num. 7.* An vero ad hoc ſufficiat, Hæreticum pœnitere, an autem requiratur, ut etiam abſolvatur, controvertitur. Poſterius ſentit Vaſq *loc. cit. cap 9. §. 4. dub. 1. n. 123.* Eo quod quam diu non abſolvitur, cenſeatur in Hæreſi perſeverare. Prius, nimirum ſolum pænitentem

non tantum in foro conſcientiæ, ut docet Sanch. *loc. cit.* ſed & in foro exteriore, dum de vera pœnitentia conſtat, capacem eſſe Hæreditatis, credit Caſtrop. eo quod licet excommunicatio tollatur per abſolutionem, & non per pœnitentiam, Hæreſis vero ſola pœnitentia, incapacitas autem ſuccedendi non proveniat ab excommunicatione, ſed ab ipſo peccato Hæreſis. Secundo in legato alimentorum, cujus Hæreticus capax eſt, Barb. *loc. cit.* citatis Surdo *de aliment. tit. 9. quæſt. 33. num. 7. & ſeq.* Molin. *tract. 2. d. 154. col. 2. verſ. de Jure Civil.* Borgoin. *tract. de uſufr. num.* 238. Ricciol. *cit. cap. 27. num* 19 contra Menoch. *conſil.* 185. *numer.* 8. idque non tantum poſt pœnitentiam & abſolutionem ab Hæreſi, ut Sanch. *loc. cit. num* 23. in quantum cenſet, illorum quidem capacem eſſe Hæreticum pro tempore, quo durat Hæreſis, ſed ea uſurpare poſſe fiſcum, ſi, cum pronunciavit ſententiam condemnatoriam invenit inter delinquentis bona, quia illa ſunt bona illius præſentia, ſed & pro tempore, pro quo perſeverat in Hæreſi, ut Caſtrop. *num.* 9. dum credit, ea non publicari ſeu confiſcari, & hinc ſi illorum capax eſt tempore Hæreſis, non fiſco, ſed Hæredibus ab inteſtato debita, & quidem irrevocabiliter.

QUÆSTIO CLXXII.

An & qualiter confiſcatio bonorum ſit pœna Hæreticorum, & qualiter fieri poſſit, & cui bona confiſcata applicanda?

1. RESp. Primo: Pœna Hæreticorum quocunque nomine venientium; tam Jure Civili quam Eccleſiaſtico ipſo facto ſtatuta a die commiſſæ Hæreſis eſt confiſcatio bonorum, ita ut filiis etiam Catholicis in nullo ſucceſſio relinquatur, ut cum omnino communi eſt clarus textus utriuſque juris *auth. Gazaros C. h. t.* ubi: *Conſentes, quod bona talium* (Hæreticorum) *confiſcentur, nec ad eos amplius revertantur, ita, ut filii eorum pervenire non poſſint &c.* ubi etiam ratio verbotenus deſumpta ex *cap. vergentis h. t.* (per quod hæc lex ex toto canonizata eſt) redditur, nimirum quod cum reorum criminis læſæ Majeſtatis bona dicto modo confiſcentur, *L. quiſquis C. ad Leg. Jul. Majeſtatis, quanto magis, qui aberrantes a fide Domini Dei Filium Jeſum Chriſtum offendunt a Capite noſtro, quod eſt Chriſtus, debent diſtinctione præſcindi, & bonis temporalibus ſpoliari &c. &, cum Leges ſecundum h. t. in 6. ubi bona Hæreticorum ipſo jure* de Fratrum conſilio decernimus confiſcata. Leſſ. *de Juſt. l. 2. cap.* 29. *num* 8. Sanch. *in Decal. cap.* 19. Farin. *pr. crim. part. 1. quæſt. 25. n. 10. & 51.* Menoch. *de arb. caſ.* 574 *num.* 4. & alii magno numero citati a Barb. *in cap. vergentis num.* 2.

2. Reſp. ſecundo: Notando cum Caſtrop. *tract. 4. d. 5. p. 1. num.* 2 in executione hujus confiſcationis leges non Civiles, ſed Eccleſiaſticas ſpectandas; cum Hæreſis ſit crimen mere Eccleſiaſticum, *cap. inquiſitionis §. prohibemus h. t. in 6.* dum autem crimen eſt Eccleſiaſticum, tam Laici quam Clerici ſubduntur Legibus, & juriſdictioni Eccleſiæ, *cap. licet de foro compet.* juncta Gloſſ. *v. vacante Imperio.* Unde Principes & temporales Domini contra voluntatem Eccleſiæ confiſcationis pœnam nequeunt exequi. Quid autem iidem poſſint, lata per judicem Eccleſiaſticum ſententia declaratoria criminis, mox dicetur.

3. Reſp. Tertio: tametſi igitur confiſcentur, & confiſcata ſint hæreticorum bona a die commiſſæ hæreſis, quo ipſo jure abſque ulla ſententia Judicis condemnatoria, intellige tam criminis quam pœnæ, non ſecus ac in crimine læſæ Majeſtatis humanæ, ut cum Gloſſ. *in cap. ſecundum h. t. in 6. V. ipſo facto.* Franc. *ibid. §. confiſcationis not.* 1. Sanch. *lib. 2. mor cap. 14. num.* 1. teſtans de communi omnium conſenſu recepta, Pirh. *h. t. num* 60. nihilominus tamen requiritur ſententia Judicis, qua declaretur, quis reus hæreſis, antequam fiat executio, & in præſenti in pœnam delicti ſpolietur poſſeſſione bonorum ſuorum; niſi forte crimen eſſet ita notorium, ut nulla tergiverſatione celari poſſet, ut Abb. *in cap. cum ab homine de Judic. num* 29. Farin. *in cap. 1. de conſtit. n.* 45. Nav. *conſil* 20. *h. t. num.* 5. Pirh. *num* 58. ſententia enim declaratoria in iis tantum requiritur, ut conſtet de crimine, unde, ſi de eo jam conſtet, exſpectanda non eſt hæc ſententia, poſt latam vero ſententiam declaratoriam illam criminis ſtatim poſſe fieri executionem per Judices Sæculares, & bona per illos occupari abſque alio proceſſu, imo ſine alio mandato Judicis Eccleſiaſtici, eo quod illis ex hac ſententia acquiſitum ſit jus illud occupandi illa, aſtruit Pirh *loc. cit. not.* 2. atque ita necdum dici poſſe videtur, executio fieri pure per Judices Sæculares, ſi jus illud occupandi ita acquiſitum per ſententiam illam latam a Judice Eccleſiaſtico. Fieri autem poteſt hæc executio etiam poſt mortem hæreticorum, ſi prius accuſati de hæreſi, non niſi poſt mortem convicti & condemnati fuerint; non enim pendente accuſatione mortui crimen extinctum eſt, quin contra hæredes continuari poſſit, quin & inchoari accuſatio, in ordine, ut bona defuncti cedant fiſco. Arg. *cap. accuſatus §. in eo h. t. in 6.* Gloſſ. *ibidem v. porro in figuratione.* Franc. *ibidem §. in eo.* Farin. *tract. de hæreſi quæſtion.* 190. *num.* 9.

4. Reſp. Quarto: ſed neque ante latam ſententiam declaratoriam criminis hæreticus amittit dominium & adminiſtrationem bonorum, quo jure ſecundum probabiliorem, ut videtur, quam tenent Molin. *loc. cit. d. 95. n.* 22. Sanch. *lib. 2. mor. c. 22. num. 3. & 4.* & plures apud illum contra Azor. & Farin. eo quod ex illo, quod confiſcatio illorum a die commiſſi criminis ſit annexa ſolum, ſequatur bona ab eo die realiter eſſe obligata & hypothecata tacite fiſco quod bene ſtare poteſt cum dominio, non ſecus ac dominium rei hypothecatæ eſt penes debitorem, etſi res ſit obligata Creditori, poſt ſententiam tamen declaratoriam hæreſis confiſcatio actualis ſeu privatio & amiſſio retrotrahitur ad diem commiſſi delicti, ac ſi illo die lata fuiſſet, unde bona interea alienata fiſco reſtitui debent una cum fructibus perceptis, & alienationes contractusque interim initi reſcindi, ut Sanch. *nu.* 33. dicens receptiſſimum apud utriuſque Juris DD. & Theologos, niſi poſſeſſio bonorum defuncti fiſco obſtrictorum ſit contra fiſcum præſcripta, ad quod requiruntur anni 40. vel niſi alienationes ſint neceſſariæ ad alendum ſe & familiam ſolvendaque debita. Ex quibus jam infertur, non eſſe obligationem ante ſententiam bona offerendi fiſco, ut Barb. *in cap. vergentis h. t. n.* 3 citatis pluribus, & Authores mox citandi, nec delinquenti a Principe imponi poſſe, ut is in ſe ipſum tam gravem pœnam exequatur, privando ſe poſſeſſione bonorum ſuorum, cum per legem ad ejus executionem obligare ſit extra poteſtatem Legiſlatoris, quia bono communi non expedit, dum talis obligatio ſit humanæ infirmitati contraria, & hinc multis tranſgreſſionibus expoſita, & ita tenent Covar. *4. Decret. p. 2. c. 6. §. 8. n.* 10. Gomez *l. 3. var. c. ult. n. 3.* Azor. *l. c. p. 1. l. 3. c. 7. q. 1. & 2.* Sanch. *l. c. n. 7.* Suar. *de fide d. 22. ſect. 3. n. 3.* Farin. *q. 190. num.* 23. & alii, quos citat & ſequitur Caſtrop. *l. c. p. 18. n.* 2. Item Pirh. *h. t. num* 62. ſed neque admittenda diſtinctio, qua aliqui volunt eſſe obligationem ſpoliandi ſe bonis, dum delictum eſt publicum, ſecus, ſi eſt occultum, cum lex confiſcans bona loquatur æque de delictis occultis ac publicis, ita Caſtrop. *n.* 3. cum Suar. Farin. qui etiam addit, non eſſe illam obligationem, etiamſi quis crimen ſuum confeſſus eſſet in Judicio, quinimo etiamſi lex aliqua diceret, non eſſe opus ſententia declaratoria, ut quis amittat & per ſe tradat ſua bona, eo quod, ut dictum, talis ſit nimis acerba & regulariter ultra vires humanas, & bono communi non expediens, adeoque intelligenda lex talis de ſententia declaratoria pœnæ, ita ut hæc cenſeatur incurſa ſine hac ſententia, non tamen ſine aliqua ſententia declaratoria criminis, ut Vaſq. *1. 2. d. 170. a n.* 28. Sanch. *l. c. n.* 20. Gomez. Caſtrop. *ll. citat.* ſed neque ante hanc ſententiam fiſcus ea bona occupare poteſt, ut Vaſq. *loc. cit. c. 4. num* 15. Sanch. *num.* 18. quamvis, ut cum Suar. notat Caſtrop. *loc. cit.* Fiſcus ante hanc ſententiam bona illa alteri tradere poſſit cuſtodienda, ne auferantur.

5. Reſp. Quinto; lata ſententia criminis declaratoria, executioni nequit reſiſtere, utpote tunc juſtæ ac debitæ adeoque ea ex propoſito occultare, & alteri cuſtodienda tradere nequit, ne fiſcus ea occupare poſſit; quia hæc eſt poſitiva reſiſtentia. Sanch. *cit. c. 22. num.* 11. Bonacina *d. 3. de contract. quæſt. 2. p. ult. n.* 5. Caſtrop. *loc. cit. num.* 5. teſtans de fere communi. Item interrogatus de bonis, quæ habet & fiſco jam applicatis, debet ea manifeſtare, quod niſi faciat, executioni ſententiæ poſitive reſiſtit, peccatque contra juſtitiam adverſus fiſcum, qui ratione dominii acquiſiti per ſententiam jam jus habet in delinquentis bona, adeoque & jus obligandi delinquentem, ut de eis interrogatus veritatem dicat. Sanch. *loc. cit.* Azor. *cit. cap. 8. qu.* 4. Caſtrop. *loc. cit.* Idemque, ut iidem, dicendum de hærede & poſſeſſore, penes quem talia bona exiſtunt. Si vero condemnatus bona illa interrogatus non occultat; nec reſiſtat, ſi auferantur, ſed potius ea petita paratus offerre, ſatisfacit abſque eo, quod ea ultronee ſeu non petita offerat; cum ſententia (alias duriſſima, ut dictum) non obliget ad ea deferenda fiſco, ſed ſolum jus tribuat fiſco ea capiendi, Azor. Covar. *ll. cit.* Suar. *loc. cit. ſect. 2. in fine* Sanch. *l. c. n.* 8. in qua tamen ſententia, ut ait Caſtrop. *n.* 6. cum communi difficultatem facit ex eo, quod, cum facta condemnatione delinquens jus nullum in illis bonis habeat, ſed illud totum tranſlatum ſit ad fiſcum, & ſi hic ea non petat, delinquens ea non retinere poſſit, multoque minus ea alienare, aut in uſus proprios convertere.

6. Reſp. Sexto: bona Clericorum confiſcata ob hæreſim patra-

Digitized by Google

[illegible], ſecundum Gl. [illegible] *hæretic.* [illegible] & 38. Pirh. [illegible] *communicaverit* [illegible] & [illegible] in [illegible] [illegible] Eccle- [illegible] [illegible] 169. [illegible] Eccl[illegible] accepit [illegible] ad [illegible] Quod ſi [illegible] Sacramenta [illegible] [illegible] claratos [illegible] cum puniſſe [illegible] Eccleſiæ [illegible] Pontificum [illegible] & [illegible] bonorum confiſcatorum [illegible] Pont[illegible] [illegible] conſtitutiones [illegible] obſervandas, quandoque Pont[illegible] ad [illegible] Provinc[illegible] & [illegible] Corpor[illegible] [illegible] reſtæ [illegible] [illegible] & [illegible] mpræ[illegible] tæ [illegible] Se[illegible] A[illegible] non [illegible] et [illegible] nea [illegible] catio [illegible] In[illegible] [illegible] ju- [illegible] ris [illegible] ſpeſtat P[illegible].

QUÆSTIO CLXXIII.

Quænam bona [illegible] [illegible]orum obnoxia confiſ[illegible] [illegible]

1. RESP. A[illegible] primum [illegible] genere [illegible], tam mobilia, [illegible] immob[illegible] & [illegible] hæretici [illegible] pri[illegible] dum [illegible] [illegible] Men[illegible] V. [illegible] 1. 2. *d.* 2. [illegible] *n.* [illegible] *p. tr* 4. *d.* [illegible] bonis, quæ ſunt [illegible], et [illegible] po[illegible] [illegible] It[illegible] bon[illegible], quæ fuerant hæretici [illegible] non [illegible] [illegible] quia ea alienavit d[illegible] natio [illegible] [illegible] aut contra [illegible] niſi al[illegible] [illegible] fiſci [illegible] [illegible] eſt don[illegible] [illegible] revocatur a fi[illegible]co. F[illegible] [illegible] 164. [illegible] 2. *n.* 3. præ[illegible] [illegible] ad delictum co[illegible] [illegible] Men[illegible]ch. [illegible] 3. *præſump.* 127. *n.* [illegible] G[illegible] T[illegible] *n.* 4 Caſtrop. [illegible] *n.* 4 contra F[illegible] [illegible] *tandem n.* 7 item, ſi fiat donatio omnium bo[illegible] [illegible]rum Menoch *præſump.* 124. *num.* 7 [illegible] *de* [illegible] *n.* 1, & 2. Caſtrop. *nu* 4. [illegible] ſi [illegible] [illegible] ſta [illegible] vicibus & [illegible] *n.* 1. Gomez. [illegible] eſt de a[illegible]enatione bonorum m[illegible]orum & pretioſorum [illegible] *n.* 9. Gomez. Caſtrop. *l. l.* [illegible] ſecus eſt in vend[illegible] [illegible]oris partis bonorum, aut etiam ſi [illegible] [illegible] omnium [illegible] facta eſt juſto preti[illegible] [illegible] non abſque omni [illegible] G[illegible]mez *num.* [illegible] Ca[illegible] *loc. cit.* Item fraus pr[illegible]ur, ſi facta do[illegible] vel ven[illegible] perſonæ conjun[illegible] vel amicitia, a [illegible] do[illegible] tum vel venditum facile [illegible] teſt[illegible] Menoc[illegible] *num.* 3. Caſtrop. *l. c.*

2. Reſp. Ad primum ſecund[illegible] bona ſub conditione do[illegible]

nata ab hæretico [illegible] deliſtum committitur, obnoxia ſunt publicationi ſeu confiſcationi. Farin. *de hæreſ. qu.* 190. *num.* 2. Suar. *l. c. num.* 3. Simanc. *de Cathol. Inſtit.* [illegible] 9. *num.* 9. [illegible]ſtrop. *loc. cit.* [illegible] 3. *numer.* 1 dicens communem [illegible] qui[illegible] bona [illegible], quam[illegible] u cond[illegible]io imp[illegible], hac impleta, [illegible] fiſci ob hæreſim [illegible] donantis [illegible] dem [illegible] causa mortis, [illegible] ut, ſi dona[illegible] [illegible] donata con[illegible], ac ſi nulla d[illegible] [illegible] quando de[illegible] habere effectum, [illegible] donatum [illegible] nanti[illegible], [illegible] fiſci. Caſtrop. *l. c.* qui tamen *n.* 2. [illegible] videri[illegible], [illegible] bonis [illegible] [illegible]olute cauſa mortis, [illegible] don[illegible] a viro uxori [illegible] ita ut [illegible] donatio commiſſo delicto [illegible] bonis confiſcatis [illegible] & [illegible] non tran[illegible] in [illegible], non ſecus, [illegible] [illegible] Donato[illegible] [illegible] P[illegible] quo c[illegible], *ſed ſi mort. ff. de dona. inter vir. & uxor. l. cet uxoris c. od. quisquis §. uxores* [illegible] *ad Leg. Jul. M*[illegible]*eſtat* & [illegible] *in* [illegible] *uterem* [illegible] *de execut. re Judic.* [illegible] 9. [illegible] in. *de J. & J. d.* 659 *in fine* Sanch. *de matrim.* [illegible] *d.* [illegible] *num.* 5. Farin. [illegible] *num.* 130. Ut autem talis donatio firma remaneat reſpectu fiſci, traditionem factam requirunt. Farin. *loc. cit. num.* 1[illegible]7. Clarus §. *donatio quæſt.* [illegible] [illegible] *S. sat autem*: contrarium docente Mulin. *Tom.* 2. *d.* 288. § *dubium eſt*, utramque ſententiam hanc probabilem ſentiente Caſtrop. *loc. cit.* ubi etiam contrarium ſentit, de donatione facta abſolute cauſa mortis ab uxore viro, vel a [illegible], ita ut ea non confirmetur morte ci[illegible]li donantis, [illegible]ed omnino [illegible]atur, & bona donata tranſeant ad [illegible]cum, [illegible] quod mo[illegible] [illegible] confirmetur donatio cauſa mortis facta uxori reſpectu fiſci ſit ſpeciale privilegium, reſpectu uxoris jux[illegible] [illegible] pro quo citat Mo[illegible]io. *Tom.* 2 *d.* 289. [illegible] *de* [illegible] *præc.* Sanch. *ubi ante num.* 6. Farin. *l. c. num.* 131. & [illegible] 64. *nu.* [illegible]

3. Reſp. Ad primum [illegible] debita hæretico & jura condi[illegible]onata ſub conditione futura de cendentia ex contr[illegible] quo, v. gr. venditionis, ſtipulationis, cadunt ſub confiſcatione, etiamſi conditio impleatur prius poſt condemnationem Menoch. *conſ.* 101. *n.* [illegible] 3. *quemad. in qq. ſiſ al. qu.* [illegible] Caſtrop. *p.* 4. *n.* 3. Pereg. *de jure fiſ.* [illegible] *tit.* 1. *nu.* 132. Azor. [illegible] *l.* 5. *c.* 7. *qu.* 8. Vaſq. *t.* 2. *d.* 169. [illegible] 1. *n.* 6. Sanch. [illegible] 25. & [illegible], quos citat & ſequi[illegible]r Barb. *loc. c.* [illegible] ex ea ratione, quod jus illud ſicut tranſ[illegible]bile [illegible] [illegible]tedes juxta §. *ex conditionali Inſt. de V. O.* [illegible] fiſcum. Secus eſt de d[illegible]bitis hæretico ex teſtamento [illegible] hæred[illegible] [illegible]tum, fideicommiſſum [illegible] [illegible] t [illegible] nequeunt ad hæredes, ita neque ad fiſcum, ad quem [illegible] [illegible] quæ ad [illegible] [illegible] tranſire po[illegible], [illegible] fiſcus eſt loco h[illegible] [illegible] [illegible] *Jul.* [illegible] Sanch. [illegible] F[illegible] [illegible] [illegible]ſtitution[illegible] conditi[illegible] [illegible] conditio purificetur poſt [illegible] [illegible]tur [illegible] *ff. de* [illegible] § [illegible] & *pupill* [illegible] Baldus, quem [illegible] G[illegible]as *d*[illegible] *aſa Maſeſt.* [illegible] 2. *qu.* 7. *nu.* 2. Farin. [illegible] 14 *num.* 18. de fidei commiſſis, ſi fide commiſ[illegible]us decedat ante conditionis eventum, conſtat [illegible] *gata ſub condit. ff. de condit. & demonſtr.* de legatis conditionali[illegible] [illegible] tranſire ad fiſcum, ſi conditio [illegible] ta im[illegible]etur poſt [illegible], probatur manifeſte [illegible] *de ad*[illegible] F[illegible] *cit. n.* 144 Covar. *qq. pract.* [illegible] 39 [illegible] *c. nu.* 17. Quin & legatum alimentorum, [illegible] [illegible] vit[illegible] banniti non tranſire in f[illegible], teſtent Bo[illegible]lius [illegible] *de* [illegible] *n.* 24. Clarus *qq. pract.* [illegible] 78. *verſ. item in fi*[illegible] [illegible] Farin. [illegible] 145. Ita fere G[illegible] *n.* 2. [illegible] quem et [illegible] [illegible] diſcriminis [illegible] debit[illegible] [illegible] & [illegible] debita conditionata [illegible] eant ad [illegible]cum.

4. Reſp. Ad ſecundum p[illegible]no [illegible], [illegible] mus [illegible] ac ſi[illegible], ex qui[illegible] [illegible] perc[illegible], n[illegible] [illegible] expo[illegible], [illegible] & [illegible] Judices [illegible] [illegible] per hos [illegible] Judices [illegible] [illegible] & [illegible] Commiſſarii ſeu Vicarii, [illegible] [illegible]cop[illegible] & [illegible] [illegible] ab [illegible] ad n[illegible] [illegible]tionis dep[illegible] vel ab [illegible] G[illegible] *l.* 2. [illegible] *n.* 4. & 5. P[illegible] *n.* [illegible] non [illegible] [illegible]nicantur [illegible] [illegible]tantes Epi[illegible], [illegible] al[illegible] [illegible] quaſi [illegible] q[illegible] quo ad hoc no[illegible] [illegible] ext[illegible]endenda a[illegible] non [illegible] 2 *nu* 6. Farin. *de* [illegible] 186 [illegible] dicta exco[illegible]unicatio[illegible] [illegible] ſeu [illegible] [illegible] aut res p[illegible]

[illegible]quentibus, etiam Eccleſiæ [illegible] extorqueant prætextu officii inquiſitionis, aut [illegible] ſecus ſi [illegible] id faciant, [illegible] eſſe bona Eccleſiæ. Sanch. n. 7. Farin. n. 130 & [illegible] excommunicat [illegible] tur, ſi bona acquiſita a Religioſo profeſſo, qui præeſt [illegible] Eccleſiæ, etiam intuitu perſonæ [illegible] ſibi [illegible] utpote profeſſo [illegible] potuerit, ſed Eccleſiæ, Gloſſ. *in cit. Clem.* [illegible] num. 13 [illegible] quæ tamen hac excommunicatione [illegible] non reſervat Papa [illegible] vere poteſt Prælatus Papa inferior, quamvis abſolvere a priore excommunicatione non permittatur Ordinariis [illegible] iis, a quibus pecuniæ ſunt extortæ, [illegible] ſit ſatisfactum, Gloſſ. *v. abſolvo* Sanch. *num* 18 *art.* 19. & 21.

5. Reſp. Ad ſecundum ſecundo. Jus patronatus ([illegible] jus non [illegible] ſed extinctio) perſonale, & de [illegible] principale non includitur in confiſcatione bonorum, nec [illegible] Judex Laicus poteſt illud [illegible] minus [illegible] loquendo [illegible] defectum [illegible] ſed manet penes delinquentem, donec per Judicem Eccleſiaſticum eo privetur, tanquam eo indignus, [illegible] ipſo jure poſt latam ſententiam [illegible]toriam [illegible] privetur, in quo caſu Eccleſia manet libera a jure patronatus ſibi oneroſo, quod quidem privilegium immunitati a confiſcatione, etſi in jure expreſſum non ſit, eſt tamen conſuetudine receptum, ut Rochus *de jurep. v. ipſo vel [illegible] quæſt.* 29. *num.* 69 [illegible] §. *fin* [illegible] in. *de* [illegible] *L.* 1. *c.* 24. *num* 26. Sanch *in Decal. l.* 2 *cap.* 19 *num* 2. [illegible] in *de hæreſ. quæſt.* [illegible] *num* 24. Garc. *de benef.* [illegible] 5. [illegible] *de jurep. l.* [illegible] *q.* 8 [illegible] *p.* 2. *lib* 8. *cap* 12 *quæſt.* 9 Caſtrop. [illegible] *p.* 5. *num* 2. & plurimi alii, quos citat Barboſ. [illegible] *num.* 21. quod ſi tamen ſint plures compatroni, Eccleſia non manet libera, ſed jus patronatus per [illegible] reſidere penes cæteros, utpote, qui ſine ſua culpa [illegible] privari non debent, Caſtrop. *num* 2 cum Sanch. *num* 17. Item, ſi inſtitutor juris patronatus non vocavit ſucceſſores, ad quos [illegible] hæreditario cum aliis bonis tranſiturum eſſe [illegible] Eccleſia in dicto caſu manet in perpetuum libera [illegible] vocavit ſucceſſores, dixitque [illegible] ut ſuccedant [illegible] vitam [illegible], hoc eveniente, Eccleſia ma[illegible] ſi voluit, ut ſtatim a commiſſo [illegible] proximi [illegible] tes, negantes, talem [illegible] poſitionem præjudicare [illegible] debent, Eccleſiam manere [illegible]ram; [illegible] [illegible] præjudicare [illegible] jus patronatus tranſire ad deſignatum ſucceſſorem, Caſtrop. [illegible] De cætero [illegible] patronatus tranſire non poteſt [illegible] [illegible] Fundatoris [illegible] hæredes [illegible] ad ſecundum [illegible] non poteſt, quia is loco extranei Hæredis habetur [illegible] *ex L.* [illegible] *Jul. de vi*, ubi vero confiſcatio omnium bonorum fit a Judice Eccleſiaſtico, ut contingit [illegible] Patronus ſit Laicus, ſive Clericus, jus patronatus [illegible] poteſt ad Hæredes extraneos, juxta *Cap.* [illegible] *de fent.* & *[illegible] judic.* [illegible] autem [illegible] omnium [illegible] fieri poteſt [illegible] patronatus a bonorum caſſ[illegible] rei [illegible] & manet confiſcatum, ſeu [illegible] modo tranſit [illegible] vero [illegible] directe, [illegible] confiſcatum [illegible] perſonæ, manet inconfiſcatum, qui non poteſt [illegible] indirecte [illegible] ad bona directe confiſ[illegible] cum nulla [illegible] neque directe con[illegible] *p. num.* 8.

6. Reſp. Ad [illegible] Poſſeſſiones eccleſiaſticæ non [illegible] [illegible] ut a Judice [illegible]

[illegible]

ex ea [illegible] ac pro[illegible] prædictis [illegible] que aliam Hæ[illegible] ſalvandi tam[illegible] ſu[illegible], cui is debent.

7. Reſp. Ad [illegible] quarto. Non confiſcatur Emphyteuſis, quæ ad hæredes [illegible] tranſit [illegible] privatur tamen [illegible] per [illegible] prendi [illegible] [illegible] transferri ad [illegible] vocatos, & ſi nulli [illegible] ad Dominum directum, Farin. *loc. cit.* [illegible] *num.* [illegible] Caſtrop. [illegible] 4. ſecus [illegible] ſi, quæ ad hæredes [illegible] non tranſire poteſt [illegible] Farin. *loc. cit.* [illegible] *quæſt.* 29 [illegible] *cap.* 12 [illegible] Molin. *de Juſt.* [illegible] [illegible] ſuper [illegible] Caſtrop. [illegible] Sanch. *lib.* [illegible] *num.* [illegible] 6. ubi [illegible] ad [illegible] transferri [illegible] potes[illegible] & [illegible] tenetur jus [illegible] dum a [illegible] Emphyteuſis Eccleſiæ [illegible] *de Cathe. inſt.* [illegible] ag[illegible] Eccleſiæ [illegible] non [illegible] hæredes [illegible] neceſſarium [illegible] Sanch. [illegible] Eccleſiæ, ut [illegible] vacare quam [illegible] & [illegible]

8. Reſp. [illegible]

[illegible] *num.* 22 [illegible] [illegible] lurime [illegible] ſuccedere teneatur [illegible] ſanitate [illegible] contrahendo in præjudicium [illegible] [illegible] R[illegible] & [illegible] cum [illegible] favor [illegible] ſi teſtator expreſſe [illegible] ad hic ſtum, quia [illegible] ſactam [illegible] latrone [illegible] non [illegible] *num.* [illegible] 14 Sanch. *loc.* [illegible] Farin. *loc. cit. num* 46 [illegible] ad [illegible] bona [illegible] quamvis [illegible] ſtatem & [illegible] cum non [illegible] ſtum textum [illegible] Sanch. [illegible] quod Bannitus [illegible] d'Trent [illegible] quo ad [illegible] cum [illegible] verum [illegible] ſpectant, & non [illegible] ſtatem

concernunt; at Caſtrop. *loc. cit.* cum Farinac. *loc. cit.* quæ contra hæc objiciuntur, vide apud Caſtrop. una cum eorum ſolutione, *loc. cit. a num* 6.

9. Reſp. Ad ſecundum ſexto: Majoratus ſeu bona, ex quibus conſtituitur majoratus, qui eſt quoddam fideicommiſſum, ob delictum præcipue Hæreſis, & crimen læſæ Majeſtatis humanæ poſſeſſoris qui non eſt primus inſtitutor illius, non confiſcantur; confiſcatis cæteris bonis, Mol. *de primog. l.* 4. *cap. ult. a num.* 31 Molin. *de Juſt. Tom.* 3. *d.* 657. *a num* 3. & *d.* 382. *num* 1. Sanch. *lib.* 2. *in decal. cap.* 28 *num.* 36. Vaſq. 1. 2. *d.* 169 *cap.* 4. *a num* 30. Caſtrop. *loc. cit. num* 8. Barb *in cap. urgenti num* 18. Sed nec bona majoratus, durante vita poſſeſſoris delinquentis quo ad fructus & commoditatem, tranſeunt ad fiſcum, ſed una cum majoratu ſtatim tranſeunt ad ſequentem vocatum, Clar. §. *fin. quæſt.* 78 *num.* 10 Gabr *l.* 7. *commun. tit. de criminal. concl.* 24 *numer.* 3. Menoch *conſil* 104. *num.* 42. Sanch *loc. cit num* 15 Farin. *quæſt.* 25 *num.* 35. Barb. Caſtrop. *ll. cit.* contra Mol. *de primog num* 11. Mol. *de Juſt. tr.* 2. *d.* 470. & *d.* 656. *num.* 6. Pereg. *de jure fiſc. l.* 5. *tit.* 1 *numer.* 105. Sayr. *clav. reg. l.* 9 *cap* 7 *num.* 7. *in fin.* & alius apud Barb. *loc. cit.* ex ea ratione, quod fiſcus non uſurpat bona delinquentis, niſi quatenus illius ſunt, bona autem majoratus non ſunt delinquentis abſolute, & in perpetuum, ſed ſolum pro tempore vitæ illius, qua finita tranſeunt ad proxime vocatum; adeoque, & quo ad fructus & commoditates ex diſpoſitione inſtituentis majoratum.

10. Extenditur reſponſio, primo; quod confiſcatio locum non habeat, dum inſtitutus ex bonis abſolute a Rege datis, & non titulo, ſeu ex fine inſtituendi majoratum a donatario; Caſtrop. *loc. cit num* 9 cum Mol. *de primog loc. cit. num* 48 Sanch *loc. cit num* 37 Item, ut ſi bona a Rege data ſub titulo majoratus in perpetuum, Pontifex in perpetuum, ea confiſcare nequeat ob delictum Hæreſis, ſed ſolum pro vita delinquentis fructus & commoditates talis majoratus aſſignare fiſco Eccleſiæ, cum Papa nequeat innocentes, debito ſibi jure ſuccedendi in majoratu, quod habent alii vocati in majoratu a ſe nec dato, nec inſtituto privare, Caſtrop. cum Sanch. *n.* 40. & Vaſq *cit d* 169. *cap* 4. *num* 28 Porro quid ſit circa confiſcationem, dum majoratus inſtitutus ex facultate Regia, vide apud Caſtrop. *a num.* 12. *per plures num ſeqq.* De cætero, quod ſpectat ad ipſum inſtituentem majoratum, dum is committit delictum confiſcatione bonorum dignum; num is confiſcationi obnoxius, pro diverſis caſibus diverſimode reſpondendum breviter. Et primo quidem, dum majoratus inſtitutus poſt delictum, cui confiſcatio ipſo jure annexa, ſitque de bonis habitis tempore delicti, firma non eſt inſtitutio, & non impedit confiſcationem, ſive facta teſtamento, ſive alio contractu; quia facta ex bonis fiſco obligatis, ac proinde facta [illegible] ratione delicti [illegible] petit, & confiſcatur in perpetuum, ita Caſtrop. *loc. cit cap* 7. *num* 4 citatis Sanch. *loc. cit. cap* 18. *n.* 60. Vaſquez *loc cit num.* 39 Secundo, ſi bona ob delictum non confiſcantur ipſo jure, ſed confiſcanda veniunt per ſententiam, & inſtitutio ſit in teſtamento vel codicillo ex bonis tempore delicti habitis, citra dubium [illegible] ſubjiciuntur confiſcationi. Si autem ex bonis [illegible] ſit poſt delictum, inſtitutio de jure communi eſt nulla, arg. [illegible] *ejus qui* §. *fi. ut ff. de i ſlag.* ubi cum teſtamentum tam quoad ante delictum, quam poſt illud factum, non valet, Caſtrop. *num* 51 Tertio: ſi majoratus contractu irrevocabili inſtitutus, antequam de delicto condemnetur, inſtitutio tenet, & non confiſcatur majoratus, quia bona illa non erant fiſco obligata, Sanch *num* 61 Molin *cit. d.* 56. *num* 1 Caſtrop. *loc. cit.* niſi tamen inſtitutio talis fieret in fraudem fiſci, qualiter in fraudem fiſci ſemper præſumitur alienatio facta poſt delictum. Idem, ſeu non eſſe locum perpetuæ confiſcationi, probabilius cenſet Caſtrup. *loc. cit. num* 6. cum Mol *de primog. lib.* 4 *cap ult num.* 75 Mol. *de juſt. loc. cit.* Sanch. *loc. cit. num* 66 contra Simanc ſi inſtitutio fieret contractu revocabili inter vivos, cum inſtitutor de nullo bono obligato fiſco diſponit, quia illa bona, etſi ſint delinquentis, ſint tamen obligata tranſmitti ſucceſſoribus vocatis, utpote quibus ex tali contractu eſt jus acquiſitum, quod, etſi ab inſtitutore, dum vivit, revocabile ſit, non eſt tamen revocabile a fiſco, quia perſonale eſt Si vero inſtitutor revocet majoratum ante mortem, bona illius pertinere ad fiſcum, probabilius ſibi apparere, ait Caſtrop. *num* 9 ſecutus Molinam *de Juſt. loc. cit.* eo, quod bona illa ſint delinquentis, etſi ſucceſſoribus obligata, adeoque tranſeant ad fiſcum cum illa obligatione, hac autem obligatione ceſſante per revocatam voluntatem inſtitutoris, tranſeant ad fiſcum in perpetuum.

11. Reſp. Ad ſecundum ſeptimo: Feudum, loquendo in genere, delinquente Vaſallo, non confiſcatur in præjudicium Domini directi, Menoch *conſil.* 304. Azor. *loc. cit. capit* 52. *quæſt.* 10. Farin. *pr. crim. quæſt.* 25. *a num.* 62. & *de hæreſ. num.* 159. §. 4. *a num.* 59. Penia *ad direct. Inquiſ. part.* 3. [illegible] 561. *verſ. quid ſi Clericus*, & alii apud Barb. *loc. cit. numer.* 29. De cætero, quia feudum ſimillimum Emphyteuſi ejus naturam imitatur, quæ dicta de ea, feudo applicari poſſunt, juxta Card. *in Clem. volentes b* 1. *n. cinquefiocribus vel penult.* & alios apud Caſtrop. *part.* 9. *num.* 1 In ſpecie vero, ſi feudum directum eſt, & ad hæredes extraneos non tranſit, tranſire nequit ad fiſcum, utpote, qui eſt loco hæredis extranei, ac inſuper tale feudum, ſicut contractu, ita etiam delicto alienari nequit, Penia Azor. *ll. cit* Clar. §. *feudum quæſt.* 84 *verſ. ego vero* Caſtrop. *num* 2. Secus eſt de feudo, quod ad hæredes extraneos tranſire poteſt, dum nimirum datum eſt tibi, & quibus tu dare voles, Gigas *de crim læſæ Majeſt. L.* 2. *tit. de pœn committ. hoc crim. quæſt.* 5 *num* 6. Menoch. *de recuper. poſſeſſ. remed.* 9. *num.* 251 Boſſ *tit. de publ. bonor. numer.* 20 Farin. *pr. crim quæſt.* 25. *num* 71 Caſtrup. *num* 8. niſi tamen Vaſallus de feudo libere diſponere nequiret ſine licentia Domini directi; cum ratione hujus prohibitionis, neque contrahendo, neque delinquendo feudum alienare poſſet: unde tunc Vaſallo committente delictum obnoxium confiſcationi omnium bonorum, feudum ad Dominum revertitur, & dominium utile cum directo conſolidatur, Clar. *loc. cit. verſ. ſecundum autem.* Boſſ. *loc. cit. num.* 54. Farin. *num.* 71. ubi etiam a fortiore contingit, ſi tale delictum commiſſum adverſus Dominum feudi, Farin. *cit. quæſt.* 25. *num.* 72. Boſſ *num* 53. Caſtrup. *loc. cit. numer.* 3 niſi tamen ex tenore inveſtituræ conſtaret, concedentem feudum noluiſſe, ut delictum unius noceret alteri ex vocatis. Si vero non ob delictum contra Dominum, ſed ob delicta alia facienda publicatio, feudumque conceſſum tibi in perpetuum, ita, ut a te, tanquam a radice, deveniat ad hæredes, revolvitur ad Dominum, ſecus, ſi conceſſum tibi ac cognatis, tunc enim te delinquente non ad Dominum, ſed ad proximum cognatum devolvitur. Quod ſpectat ad uſumfructum & commoditates feudi, eas durante vita delinquentis Vaſalli tranſire ad fiſcum tenent Gigas *loc. cit. num* 3. Menoch *loc. cit. a num* 26. Afflict. & alii; eo quod, ut habet communis, teſte Claro *loc. cit. quæſt.* 31. *verſ. ſucceſſive*, & tenent omnes, *in l. ſi Dominus* §. *fin. ff. de legat.* illos ad tempus vitæ ſuæ alienare poſſit Vaſallus; contrarium tamen tenentibus aliis, eo, quod fructus feudi ſequantur feudum. Poſteriorem hanc ſententiam certam cenſet Caſtrop. *loc. cit. num* 5. ſi ultra tacitam prohibitionem alienandi feudi a lege inductam inſtituens illud expreſſe noluerit exire extra familiam, ex ea inſuper ratione, quod feudatarius ex natura feudi jurare debeat fidelitatem, & obſequium potius perſonale, quam reale præſtare Domino, ſecus ac eſt in Emphyteuta; hæc autem onera videantur transferri non poſſe in fiſcum: probabile tamen cenſet, dictas commoditates tranſire ad fiſcum, ſi ſolam prohibitionem tacitam alienandi habet, utpote quæ ſolum impedit tranſlationem ad fiſcum poſt mortem, aut in perpetuum.

12. Reſp. Ad ſecundum octavo: Peculium caſtrenſe, vel quaſi caſtrenſe filii, confiſcatis omnibus bonis parentum ob crimen parentum, nullo modo publicatur, ſeu confiſcatur, quia tam quo ad proprietatem, quam quo ad uſumfructum, & adminiſtrationem ſpectat ad filium, Gigas *loc. cit. q.* 13. *num.* 1. Sanch. *loc. cit. c.* 16. *n.* 1. Bonac. *d.* 3. *de contract. q.* 8. *part. ult.* §. 1. *num* 24. Farin *de hæreſ. quæſt.* 190. *numer.* 17. Sanctarel *de hæreſ. cap.* 18. *num* 8 Caſtrop. *loc. cit. num.* 8 Barb *loc. cit num* 15 & alii apud illum cum communi & certa. Neque hoc peculium, confiſcatis ob crimen filii ejus bonis, confiſcatur, ſed defertur patri illius in patriæ poteſtatis amiſſæ ſolatium, Barb. *loc. cit* citatis Menochio *loc. c. remed.* 70 Maſc. *de probat. concl.* 1258 *num* 10. Sanch. *loc. cit. cap.* 15. *num.* 4. Gomez *Tom.* 2. *var cap* 15 *lit. D.* Farin *pr crim. q.* 23. *numer.* 11 & 13. Pereg *de jure fiſci l.* 5. *t.* 1. 1 *numer.* 114. & aliis. Contrarium apud eundem Barb. tenentibus Azor. *part.* 1. *lib.* 8. *cap.* 12. *q.* 10 Suar *de fide d.* 22. *ſect.* 5. *num* 9. &c.

13. Reſp. Ad ſecundum nono: Bona adventitia filii ob delictum parentum nullo modo confiſcantur, quo ad proprietatem, quæ quo ad hanc ſpectant ad filium, Azor. *loc. citat. num.* 15. Farin. *cit. quæſt.* 190 *num* 27. Sanch. *cit. cap* 16 *num* 9. Caſtrup *loc cit p.* 11. *num.* 9. Neque bona illa ob delictum filii confiſcantur, quo ad proprietatem, ſed hæc tranſit ad patrem, & conſolidatur cum uſufructu, quem pater in iis habebat, Menoch *loc cit. numer.* 66. Marant *de Ord. Judic p.* 6. *act. ſin. num* 35 Peregr *loc. cit num.* 228. Sanctarel. *loc cit nu* 3. Barboſ *loc. cit. num* 13. citatis aliis. Dixi: quo ad proprietatem: nam quo ad uſumfructum, probabilius cenſet Caſtrop. *loc. cit.* cum Gomez *loc. cit. num* 18. Farin. *pr crim quæſt* 24. *n.* 33. Sanch. *loc. cit n.* 15. (contrarium tenente Baro confiſcari ea pro tempore, quo pater, ſeu uſufructuarius delinquens debebat percipere uſumfructum. Eo, quod licet jus percipiendi fructus nomine proprio alienari nequeat ab uſufructuario,

QUÆSTIO CLXIV.

An igitur etiam Clericus lapſus in Hæreſin, & mox ſincere converſus ſit privandus officiis & beneficiis.

RESp. In hoc non convenire AA. negativam tenent Rebuff. *Praſt. benef. num.* 1. Eymet. *in directer. p.* 3. *qu.* 113. *verſ. conſiderandum.* Decian. *tr. crim. L.* 5. *c.* 54. *num.* 8. Archid. Gemin. Franc. aliique apud Farin. *l. c. q.* 139. *n.* 82. & *in fragment. v. Clericus, num.* 362. fundant ſe hi AA. in textu *C. ad abolendam, h. t.* ubi: *Si Clericus eſt totius eccleſiaſtici ordinis prærogativa, & ſic omni officio ſpoliatus eccleſiaſtico, ſi Sæcularis, relinquatur arbitrio poteſtatis, animadverſione debita puniendus, niſi continuo poſt deprehenſionem erroris ad fidei Catholicæ unitatem ſponte recurrere, & errorem ſuum ad arbitrium Epiſcopi publice conſenſerit abjurare.* Sponte autem ad fidem reverti dicitur, quando intra tempus gratiæ venit non monitus, re integra, & ante receptas contra eum probationes, ut Archid. *in C. ut commiſſi, h. t. in* 6. *col.* 2. *ad medium*, vel ut alii apud Caſtrop. *l. c. n.* 7. ante ſententiam definitivam, affirmativam, ſeu talem omnino privandum, & ſolum ex diſpenſatione Pontificis, (quam diſpenſationem convenientiſſimam eſſe, eo, quod hæc gratia aliorum converſiones maturet, ait Caſtrop.) ea retinere poſſe, tradunt Simancas *de Cathol. Inſtit. c.* 47. *n.* 76. Zechus *in ſum. part.* 1. *tit. de fide, c.* 21. *num.* 16. *in* 2. Pegna, aliique apud Farin. *l. c.* qui idem tenet de Hæretico redeunte ad fidem, non ſponte, ſed teſtibus convicto, aut poſt ſententiam. Item Caſtrop. *n.* 8. cum Sanch. *L.* 2. *in decalog. c.* 25. *num.* 15. de Hæretico jam declarato, ut tali, quantumcunque is ante declarationem pœnituerit, cum hac declaratione poſita, contrahantur omnes pœnæ a jure ſtatutæ, inter quas eſt privatio ipſo facto beneficiorum.

QUÆSTIO CLXV.

Quid ſentiendum de filiis & nepotibus Hæreticorum, eorumque credentium, receptatorum, fautorum &c. quoad irregularitatem ad ordines, tam ad obtinenda, quam retinenda beneficia & officia eccleſiaſtica.

1. RESp. Primo: Filii Hæreticorum, & nepotes deſcendentes ex patre Hæretico, ſeu per lineam paternam, per lineam vero maternam non niſi filii, etiam Catholici, ſunt irregulares, & inhabiles ipſo jure ad officia & beneficia eccleſiaſtica publica, adeoque & Ordines ſacros, utpote quorum officia comprehenduntur inter officia publica Eccleſiaſtica, ut Nav. *in man. c.* 27. *n.* 285. Avila *de cenſur. p.* 7. *d.* 4. *du.* 3. Sanch. *L.* 2. *mor. c.* 28. *n.* 7. Pirh. *h. t. n.* 101. obtinenda. AA. iidem, Caſtrop *tr.* 4. *d.* 7. *p.* 2. *n.* 6. Reiffenſt. *n.* 26. juxta *C.* 2. *§. Hæretici, in* 6. *C.* 15. *eod. in* 6. atque ita filius matris Hæreticæ erit inhabilis ad beneficia & Ordines, etſi pater illius Catholicus, & filius & nepos patris Hæretici, erunt inhabiles, etſi mater Catholica, Gl. *in cit. C. ſtatutum, h. t. in* 6. *v. inane.* Farin. *de hæreſ. q.* 191. *n.* 63. Pirh. *h. t. n.* 104.

2. Extenduntur hæc ipſa ad filios & nepotes credentium, receptatorum, fautorum &c. Hæreticorum, Pirh. *num.* 101. Caſtrop. *l. c.* & *num.* 7. juxta *cit. textus*, & communem, nullo facto diſcrimine inter filios illorum legitimos, & illegitimos, etiam inceſtuoſos, ut Sanch. hoc tamen obſervato diſcrimine cum Sanch. *l. c. n.* 6. inter parentes Hæreticos, credentes, & eorum deſcendentes, quoad hanc inhabilitatem, ut parentes maneant irregulares, etſi converſi, niſi cum illis diſpenſetur; filii autem illorum per converſionem parentum liberentur ab irregularitate, ita, ut abſque ulla diſpenſatione beneficium & Ordines ſuſcipere valeant, & obtenta retinere, ut conſtat *ex c. ſtatutum §. hoc ſane, h. t. in* 6. Gloſſ. *fin. ibid.* Molin. *de J. tr.* 2. 638. *n.* 19. Azor. *p.* 1. *L.* 8. *c.* 13. *q.* 8 Farin *q.* 191. *num.* 64. Sanch. *L.* 2. *c.* 27. *n.* 26. Pirh. *h. t. num.* 105. Reiffenſt. *num* 271. Secus tamen etiam eſt, & non liberantur filii ab illa inhabilitate, etſi traditi brachio ſæculari ad comburendum, (ut ſunt relapſi, negativi, hæreſiarchæ) ſigna pœnitentiæ ediderint; quia impœnitentes a jure reputantur; ita cum Suar. *de fide, d.* 23. *ſ.* 3. *n.* 3. Caſtrop. *loc. cit.* Pirh. *n.* 105. De cætero, ut filii incurrant dictam irregularitatem, debet parens probari, eſſe Hæreticus vel fautor &c. vel deceſſiſſe in Hæreſi, vel fautoria per ſententiam, vel evidentiam facti, etiam non ſecuta ſententia, Sanch. *loc. c. n.* 28. Azor. *p.* 1. *L.* 13. *C.* 23. *q.* 8 Caſtrop. *l. c.* Item debet parens certo eſſe parens, ut ex delicto illius pœnæ in filios deſcendant, alias in dubio excuſabuntur, ut Covar. 2. *var. C.* 8. *n.* 3. qualis in hoc caſu probatur filiatio per nominationem & reputationem ortam ex tractatu, Farin. *l. c. num.* 10.

3. Et hæc quidem de irregularitate & inhabilitate filiorum & nepotum ad dignitates, beneficia & officia eccleſiaſtica obtinenda, de jure communi, etiam in Germania & Romano Imperio eſſe certam, & communiſſimam DD. etiam Germanorum, ait Reiffenſt. & ipſe Germanus *h. t. n.* 274. eo, quod jus univerſaliter & indiſtincte omnes Hæreticorum filios ac nepotes dictæ irregularitati & inhabilitati ſubjiciat; mirum proinde, Vvieſtner. *h. t. n.* 60. ſcribere, oppoſitam ſententiam eſſe plerorumque Germaniæ noſtræ AA. dum inter omnes, quos plures pro ea citat, nullus ſit Germanus. Illud certe indubitatum, quod, ſi quid alicubi in Germania viget in contrarium, probandum eſſe, vi conſuetudinis juri communi derogatum, quod fieri poſſe, admittere coguntur omnes; cum irregularitas & inhabilitas ad beneficia ob Hæreſin a ſola lege humana inducta; per hoc autem, quod forte probetur, conſuetudinem talem in una alterave Diœceſi aut Provincia Germaniæ exiſtere, non probaretur, nec dicere liceret, generaliter filios & nepotes Hæreticorum in Germania citra diſpenſationem in irregularitate admitti ad ordines & beneficia, ſed neque ex eo, (quod eſt fundamentum præcipuum Adverſariorum) quod Hæretici, eorumque filii in Germania non ſunt infames, tametſi id gratis concederetur; cum dicta inhabilitas non fundetur in infamia, ſed in odio Hęreſis, & ſtudio illam exſtirpandi, avertendique ab ea alios metu talis pœnæ. Unde etiam, dum pro obtinendo beneficio Romam recurritur, a filio Hæretici Germani Papa declarat, filios Hæreticorum etiam in Germania eſſe inhabiles ad beneficia, teſte Corrado; in praxi Curiæ Romanæ verſatiſſimo. *L.* 3. *prax. diſpenſat. Apoſtol. c.* 4. *a n.* 1. cujus etiam in ſpecie argumentum ex Germania adducit Reiffenſt. *h. t. num.* 279. dum ait, ſe ipſum vidiſſe Germanum de nobiliſſima familia optime Catholicum, ideo præciſe, quia genitus a matre hæretica in Hæreſi defuncta, patre illius jam tum converſo non fuiſſe admiſſum ad Canonicatum, donec Roma diſpenſationem ab irregularitate attuliſſet, quod idem exemplum refert Vvieſtn. dum indicat illum admiſſum a Capitulo, citra, quod illud allatam illam diſpenſationem exegiſſet, neſcio, num ſatis probet ex eo, quod, ut aſſerit, idem Canonicus Cathedralis a ſe jam ante obtenta ſine diſpenſatione beneficia licite retinuerit, ſed neque, quod addit, Romam non adverſari praxi Germaniæ, ſatis probat ex eo, quod etſi Roma non conferat filiis Hæreticorum beneficia citra diſpenſationem, non tamen etiam factas in Germania illis collationes, ſine diſpenſatione rejiciat; multa enim ad evitationem majorum malorum toleranda ſunt: neque denique quicquam pro derogatione juris communis, vi cujus ſtatuitur dicta irregularitas, confici poteſt ex pactis & fœderibus publicis, initis a Catholicis Principibus cum Hæreticis, cum per ea SS. Canonibus, & legibus eccleſiaſticis, pœniſque præſertim ſpiritualibus ab illis ſtatutis contrarium nihil induci potuit, niſi a poteſtate eccleſiaſtica acceptatum & approbatum.

4. Reſp. Secundo: Filii & nepotes Hæreticorum, eorumque credentium, receptatorum, fautorum &c. non privantur beneficiis, quæ legitime obtinuerunt, antequam parentes eorum laberentur in Hæreſim, credentiam, fautoriam, receptionem Hæreticorum, aut etiam tales declarentur, ita juxta benigniorem uſu receptam & communiorem, Farin. *q.* 191. *n.* 57. Sanch. *L.* 2. *mor. C.* 25. *num.* 27. Abb. *in C. ut gerentes, h. t. n.* 4 Felin. *ibid. num.* 3. Menoch. *conſ.* 805. *n.* 33. Clarus *§. Hæreſis, n.* 14. Pirh. *h. t. n.* 106 apud Reiffenſt. *h. t.* 282. item Penia, *p.* 4. *director. quæſt.* 114. *comment.* 163. *verſ. in hac quæſt.* Suar. *de fide, d.* 22. *ſ.* 3. quos citat & ſequitur Caſtrop. *loc. cit. num* 9. contra Parif. *de reſign. L.* 3. *q.* 2. *num.* 34. Gutt. *qq. can. L.* 2. *c. ult. num.* 38. Graſſis. *L.* 2. *deciſ. c.* 8. *num.* 11. quibus inhæret Reiffenſt. *n.* 231. ratio præcipua reſponſionis eſt, quia nullibi ſtatuta reperitur hæc pœna his filiis; pœnæ autem ſtatutæ (v. g. in præſente, quoad irregularitatem ad beneficia obtinenda dictis filiis natis poſt Hæreſin parentum) extendendæ non ſint præcipue reſpectu innocentum. Neque obſtat *C. filius, de pœnis in* 6. ex quo adverſarii præcipuum deſumunt fundamentum ſuæ ſententiæ, ubi filii percutientium Cardinalem S. R. Eccleſiæ privantur beneficiis, quę tempore percuſſionis obtinebant; nam etſi inde probari poſſet, potuiſſe Eccleſiam filios privare beneficiis habitis ob Hęreſim parentum etſi ea gravius delictum ſit, quam dicta percuſſio, non tamen probat illam de facto privaſſe eum illis; cum in pœnis non valeat argumentum a pari, aut etiam a majoritate rationis; ita fere Caſtrop. unde etiam infirmatur alterum adverſariorum argumentum, nimirum quod parentes magis affligantur ex privatione illa beneficiorum a filiis obtentorum, quam ex rejectione illorum ab obtinendis. Porro dicta de reten-

Digitized by Google

retentione beneficiorum jam obtentorum a filiis hæreticorum, idem dicendum videtur de beneficiis jam obtentis ab aliis ad preces, & recommendationem hæreticorum, antequam jam eſſent hæretici, tametſi certum ſit, *ex cap. quicumque* §. *ad hac*, illos privari beneficiis taliter obtentis per illos, poſtquam inciderunt in hæreſin, vel credentiam, favoriam &c. hæreticorum.

QUÆSTIO CLXVI.

An & qualiter incurrant infamiam hæretici, credentes, fautores, receptores, & filii eorum.

1. RESp. primo: Hæretici ſunt ipſo jure, tam Canonico, quam Civili infames, ut *ex cap. excommunicamus* §. *credentes h. t. cap. ſtatutum eod. in 6. can. infames 6. quæſt. 1. & auth. Gazaros c. h. t.* deſumunt Azor. *p. 1. l. 8. cap. 13. quæſt. 8.* §. *ſept. hæret. pœna.* Suar. *de fide d. 21. ſect. 5. num* 3. Grilan. *de hæreſi q. 3. num.* 2. Penia *in director. inquiſit. part. 1. Comment.* 4. Barb. *ad cap. excommunicamus num.* 24. Pirh. *h. t. numer.* 52. Et quidem ante omnem ſententiam etiam declaratoriam criminis, ſi crimen ſit publicum & notorium, quia tunc per evidentiam facti redditur infamis infamia facti, quæ per contrarium factum, nempe converſionem, aboletur, ſi vero notorium non eſt, requiritur ſententia, non quidem condemnatoria, ſed declaratoria, non contractæ infamiæ, ſed commiſſi criminis, ſeu quod ſit hæreticus, vi cujus jam efficitur infamis infamia juris, Sanch. *cit. c. 26. n. 1.* Azor. Pirh. *ll. cit.* Laym. *l. 2. tr. 1. c. 16. &c.* hoc ipſo autem, quod ſunt declarati hæretici, repelluntur ab omnibus honoribus, dignitatibus, neque eſſe poſſunt Advocati, Notarii, Judices, neque agere in judicio, *Auth. credentes* §. *nullus c. h. t.* excluduntur que ab omni actu legitimo, Farin. *quæſt.* 189. *n.* 46. de quo paulo poſt in particulari.

2. Reſp. Secundo: Credentes quoque, receptores, fautores, defenſores hæreticorum ſunt infames, non tamen antequam fuerint declarati excommunicati, & ab eo tempore intra annum ſatisfacere contempſerint, juxta *cap. excommunicamus* §. *credentes h. t.* cujus verba ſunt: *Credentes præterea, receptores, defenſores & fautores hæreticorum excommunicamus, firmiter ſtatuentes, ut poſtquam quis talium fuerit excommunicatione notatus, ſi ſatisfacere contempſerit, ex tunc ipſo jure ſit factus infamis &c.* unde patet, tales quidem fuiſſe excommunicatos, infamiam tamen nunquam contraxiſſe, ſed eam primo incurrere, quando intra annum a dicta declaratione excommunicationi non ſatisfecerunt, deſerendo nimirum, ſeu ejurando illam ſuam credentiam, receptionem, fautoriam &c.

3. Reſp. Tertio: Infamiam tamen probabilius non incurrunt Hæreticorum, eorumque credentium, receptorum, fautorum filii; cum hæc nullo jure in eos ſtatuta reperiatur, ſiquidem inhabilitas eorum ad beneficia eorum, & publica eccleſiaſtica officia ſtatuta in eos, *cap. 2.* §. *hæretici h. t. in 6.* non tam eſt infamia juris, aut etiam in ea fundatur, reddens eos inhabiles ad teſtificandum, & repellens eos ab actibus aliis legitimis, quam genus quoddam irregularitatis, quæ non reddit illos inhabiles ad prædictos actus, & proprie infames, ita cum Sanch. *l. c. c. 28. n. 5.* Pirh. *h. t. n.* 107. & alii contra Mol. *cit. d.* 658. *n.* 25. & alios apud Farin. *q.* 191. *n.* 25. Sed neque pœna infamiæ ſtatuta in filios reorum læſæ Majeſtatis humanæ, *in l. quiſquis* §. *filii vero, C. ad Leg. Jul. Majeſtatis*, extendenda ad filios Hæreticorum reorum læſæ Majeſtatis divinæ, etſi horum crimen gravius, præſertim, cum, ut dictum ſupra, contra non delinquentes fieri non debeat extenſio pœnæ, ob paritatem, vel etiam majoritatem rationis, arg. *cap. vergentis h. t.* ubi Papa non arguit abſolute a confiſcatione bonorum ſtatuta reis læſæ Majeſtatis, ad confiſcationem bonorum hæreticorum, ſed ſolum ex majoria criminis gravitate infert, non eſſe iniquum & mirum, ſi eadem pœna confiſcationis imponatur jure canonico, crimini Hæreſis, quæ jure civili impoſita eſt crimini minori læſæ Majeſtatis humanæ.

QUÆSTIO CLXVII.

An & quando hæretici, eorum credentes, receptores priventur ſepultura eccleſiaſtica, & quæ pœna ſepelientium illos.

1. RESp. Primo: Hæretici notorie decedentes in hæreſi privandi ſepultura eccleſiaſtica, ſeu in loco ſacro inter Chriſtianos, non obſtante quocunque privilegio; ita juxta *cap. ſicut h. t.* Barboſ. *ibid. num.* 1. citatis pluribus aliis, uti & *in cap. excommunicamus num.* 39. Caſtrop. *tr. 4. d. 4. part. 4.* *num.* 1. Pirh. *h. t. num.* 53. Muller. *in ff. lib. 48. tit. 4.* §. 36. cum communi, eo quod, quibus in vivis non communicavimus, nec mortuis communicare debemus, *c. ſacris de ſepult.* Extenditur dictæ ſepulturæ privatio ad credentes, receptatores, fautores hæreticorum, arg. *cit. cap. ſicut*, & *cap. quicunque h. t. in 6.* Caſtrop. *loc. cit.* Pirh. *num.* 54. Reiffenſt. *num.* 276. item cum communi.

2. Reſp. ſecundo: Scienter ſepelientium hæreticos notorie tales, aut etiam eorum credentes, receptores, fautores &c. pœna prima eſt excommunicatio, juxta *cit. cap quicunque juncta Gloſſ.* Farinac. *quæſt.* 192. *toto* §. 2. *a num.* 38. Pirh. *loc. cit.* Caſtrop. *loc. cit.* videtur autem ad talem excommunicationem requiri, ut, qui ſepelitur, nominatim ſit denunciatus Hæreticus, ut colligit Pirhing ex Nav. *L. 5. conſil.* 21. *num. 1. h. cit.* unde etiam eam non incurret, qui ſepelit ſolum ſuſpectum de hæreſi ex fama, cum quia proprie non dicatur ſcire, qui ſolum novit per famam, & quod nequit probare. Item videtur non ſufficere, ut ſimpliciter ſepeliat hæreticum, ſed requiri, ut id faciat ex dolo & malitia, cum *in cit. cap. quicunque*, dicatur: *Sepelire præſumpſerit*, ut Pirhing ex Navarr. *loc. cit. num* 2. *& ſeq.* Eſt autem hæc excommunicatio latæ ſententiæ ob verba, *cit. cap. excommunicationi ſubjacent*, tametſi reſervata non ſit Pontifici per Bullam Cœnæ, aliave jura, quamvis contrarium colligi videatur *ex cap. excommunicamus h. t.* Sunt quoque excommunicati, qui locum (credo ſacrum) concedunt ad ſepeliendum hæreticum, etſi ipſi non ſepeliant, ut cum Farinac. *loc. cit.* §. 3. *numer.* 45. Pirh. non tamen illi, qui illum ſepeliri curarunt, non favore hæreſis, ſed ob amicitiam vel conſanguinitatem, aut ne ex inſepulto cadavere aer inficiatur, ut Farinac. *numer.* 50. De cætero præter excommunicationem ſepelientes incurrunt ſuſpicionem de hæreſi, Farinac. *loc. cit. numer.* 49. Caſtrop. *loc. cit.* Pirh. *num.* 55. locus quoque ipſe, in quo ſepultus hæreticus, privatur ſepultura aliorum fidelium, & quidem non ad tempus tantum, donec ſatisfactum, ſed in perpetuum, ut *ex citato cap. quicunque in fine* patere ait Pirh. citans Jo. And. *ibid. v. perpetuo*, de quo tamen merito dubitandum videtur, ſi cadaver, vel oſſa Hæretici exhumata, & locus reconciliatus.

QUÆSTIO CLXVIII.

Degradatio hæreticorum quid ſit, coram, & a quibus, qualiterque infligenda, ob hæreſin & qualiter evitanda.

1. RESp. primo: Degradatio eſt pœna eccleſiaſtica, per quam Clericus ab officio & beneficio eccleſiaſtico depoſitus, omnibus inſuper Ordinibus Eccleſiaſticis; & Clericorum Privilegiis, etiam fori, & Canonis per ſententiam in perpetuum, & ſine ſpe reſtitutionis ſolenniter privatur, adeoque per eam degradatus, in poteſtatem ſæcularem tranſit, a qua capi, incarcerari & puniri poteſt, ſicut quilibet alius Laicus, in quo poſteriore differt a ſimplici depoſitione, ita Gloſſ. *in cap. 2. de pœnis in 6. v. privilegio clericali*. Abb. *in cap. cum non ab hom. de Judiciis*, *num* 5. Sylv. *v. degradatio num.* 1. Clar. §. *fin. quæſt.* 74. *num* 1. Farin. *de hæreſi quæſt.* 189 §. 2. *num.* 11. Laym. *lib. 1. tr. 5. p. 3. cap 5. num.* 3. Caſtrop. *tr.* 29 *d. 5 part. ult. num.* 5. Pirh. *h. t. num.* 84.

2. Reſp ſecundo: Ut Clerici hæretici degradentur, & poteſtati ſæculari ab eo puniendi tradantur, debent eſſe manifeſte deprehenſi in hæreſi, ſive per evidentiam facti, quia v. gr. publice prædicavit hæreſim, ſive per legitimam probationem, puta, per teſtes convictus, ſive ex propria confeſſione in judicio, quam *cap. ad abolendam h. t.* juncta Gloſſ. *v. deprehenſi*.

3. Reſp. tertio: Cum ad degradationem Clericorum non facile convenire poſſet Epiſcoporum numerus, alias ad eam requiſitus a SS. Canonibus, *cap. 3. & 2. cauſ. 15. quæſt. 7.* (nimirum in Epiſcopi degradatione Epiſcopi duodecim, in degradatione Presbyteri ſex, in degradatione Diaconi, uti & probabiliter arg. *c. miramur de ſervis non ordin.* in Subdiaconi degradatione tres) *cap. quoniam h. t. in 6.* conceſſum eſt, ut Sacerdotem, aliumve Clericum in Sacris conſtitutum, dum ob hæreſin ſæculari Curiæ tradendus, aut immurandus (id eſt, ad perpetuos carceres damnandus) convocatis ſuæ Diœceſis Abbatibus, aliiſque Prælatis ac Literatis, etiam Laicis, in utroque jure bene verſatis, de quibus ei videbitur, degradare poſſit, etiam actu, & realiter ſolus Epiſcopus proprius confirmatus & conſecratus, non tamen excluſo capitulo Cathedrali, niſi Epiſcopus præſcripſiſſet, ut poſſit in puniendis & corrigendis ſubditorum exceſſibus ſine conſenſu

Digitized by Google

aut conſilio ſui Capituli procedere, Franc. *in cit. c. quoniam numer.* 1. & in fine Pirh. *num.* 89.

4. Reſp. Quarto: Clericorum in Sacris conſtitutorum ob Hæreſin ad perpetuos carceres aut triremes damnatorum degradatio, etſi de jure communi eſſe debeat actualis & realis, eos tamen ex conſuetudine Tribunalis generalis Inquiſitionis Romanæ, ordinarie nonniſi verbaliter degradari, teſtatur Farin. *loc. cit. quæſt.* 199. §. 2. *num.* 16. Clerici tamen minorum Ordinum, etiamſi tradantur Judici ſæculari, ab eo damnandi ad mortem, non degradantur prius realiter, ſed ſolum verbaliter, Farin. *num.* 17. Pirh. *loc. cit. arg. cit. cap. quoniam*.

5. Reſp. Denique tametſi alias regulariter non tollatur pœna delicti per pœnitentiam, juxta *l.* 6. *ff. de furtis*, redeuntes tamen ad fidem Hæretici in continenti ſponte (ſecus ſi ex intervallo, & non ſponte, ſed metu pœnæ & probationum) evadunt pœnam, ſaltem mortis, modo tamen etiam tunc hæreſim abjurent, & congruam ſatisfactionem præſtent, Abb. *in cap. ad abolendam num.* 5. & 6. Menoch. *de arb. caſ.* 37. *num.* 10. Pirh. *h. t. num.* 86. Porro hi redeuntes ab hæreſi abjurare debent hæreſim, non tantum, quam tenuerunt, ſed & omnes quaſcunque alias hæreſes, alias non recipiendi. Farin. *quæſt.* 194. *num.* 4. 12. & 13. & quidem publice, ſi Hæreticus manifeſtus & Hæreſin publice profeſſus. Item per ſcripturam manu propria abjurantis, vel per Notarium confectam, & ab abjurante ſubſcriptam *cap.* 8. & *ſeq. cap.* 1. *c. maximum* 1. *quæſt.* 7. cujus abjurationis forma habetur *cap.* 42. *d.* 2. *de conſecrat.* &, ſi abjurans neſciat ſcribere, ſufficit Notarium ſe ſubſcribere in præſentia teſtium audientium abjurationem ore proprio rei factam, ut Farinac. *quæſt.* 197. *num.* 15. Si vero Hæreticus recuſet abjurare ad arbitrium Archi-Epiſcopi aut Inquiſitorum, Judici ſæculari ut pertinax & impœnitens relinquendus, modo convictus de Hæreſi, vel in ea deprehenſus, alioquin non ſtatim tradendus Curiæ ſæculari, ſed prius excommunicandus, & ſi per annum in excommunicatione ſteterit, condemnandus, Pirh *loc. cit.* ex Farin. *loc. cit. num.* 34. & 35. Et hæc de degradatione ob hæreſim. De cætero quæ ſpectant ad degradationem in genere, etiam ob alia crimina, ejuſque executionem, dicentur ad *tit.* 37. *de pœnis*.

QUÆSTIO CLXIX.

Quæ pœna Eccleſiaſtica ſtatuta de Hæreſi ſuſpectis?

1. RESP. primo in genere: Suſpecti de Hæreſi, nimirum ob factum aliquod affine hæreſi, niſi de facto illo congrue ad ſuſpicionis & perſonæ qualitatem coram Epiſcopo ſe purgaverint, ſubſunt excommunicationi, & ſunt vitandi, &, ſi perſtiterint per annum in illa excommunicatione, condemnandi & puniendi tanquam convicti de hæreſi *cap.* 9. *h. t.* Abb. *ibid. num.* 8. & arg. *cap* 13. *h. t.* Barboſ. *ibid. numer.* 8. Pirh. *h. t. num.* 86. *in fine*.

2. Reſp. ſecundo: in ſpecie: Leviter ſuſpectus, nimirum ex levibus indiciis (qualia ſunt, ex quibus, non frequenter, ſed raro concluditur ad crimen ſuſpectum, Caſtrop. *tract.* 4. *d.* 7. *part.* 3. *num.* 1. & qualia is *ibidem*, ex quibus quis in fide reddatur leviter ſuſpectus, partim ſecundum communem Doctorum opinionem, partim ex Jure & Lege ſic ſtatuente, plura enumerat) non eſt condemnandus reus hæreſis, cum levia indicia modicæque conjecturæ movere non debeant virum prudentem ad Judicium ferendum de tam gravi crimine. Caſtrop. *loc. cit. num.* 4. citatis Simancas *de Cathol. inſtit. tit.* 50. *num.* 28. Eymer. *part.* 2. *director. quæſt.* 55. *num.* 2. Rojas *tract. de hæret. part.* 2. *aſſert.* 6. *num.* 548. Farin. *quæſt.* 187. *num.* 26. An vero ſufficiat talis ſuſpicio ad inquirendum ſpecialiter contra aliquem ipſumque interrogandum de fide, controverſum eſt. Affirmant Scaccia *tract. de Judic. cap.* 59. *num.* 2. Rojas *loc. cit. num.* 20. Calderin. *de hæret. filiis num.* 10. Pariſ. *lib.* 4. *conſil.* 2. *num* 100. Decian. *tract. crim. lib.* 5. *cap.* 20. *num* 21. Maſcard. *de probat. lib* 2. *concl.* 861. *num.* 3. & alii apud Caſtrop. *num.* 5. Limitant alii, & admittunt de homine vili & improbo, negant de homine honeſto, nobili, religioſo, utpote, quem ſola inquiſitio graviſſime lædit & maculat. Alii etiam, ut Clarus *part. crim.* §. *fin. quæſt.* 6. *num.* 6. Menoch. *de præſumpt. quæſt.* 100. *num.* 2. & *ſeq.* Nav. *l.* 5. *h. t. conſil.* 2. *num.* 8. negant de homine vili; eo quod inquiſitio & examinatio de credulitate alicujus inſtitui nequit; quin de ejus recta fide dubitetur, dubitare autem de alicujus infidelitate nunquam licet ob levia indicia. Denique aliter diſtinguit Caſtrop. *num.* 7. & admittit, ſi levis ſuſpicio oriatur ex delicto, cui a jure vel conſuetudine annexa eſt talis ſuſpicio; eo quod tunc directe examinetur tantum ſuper delicto cauſante talem ſuſpicionem & ſuſpicionem autem ſolum in conſequentiam, unde examinato nulla irrogatur injuria, cum non imponatur illi alia ſuſpicio, quam quæ ei a jure impoſita eſt. Negat vero, ſi delictum tale non eſt, ſed quod ſolum ex opinione Doctorum ingerit talem ſuſpicionem. Ex quo infert *numer.* 8. leviter ſuſpectum ſuſpicione probabili & juridica condemnari debere ad abjurandum de levi, ut tali abjuratione purget ſuſpicionem contractam, ut Eymericus *loc cit. num.* 9. & 10. Simanc. *loc. cit. tit.* 1. *rub. de abjurat. num.* 18. 21. & *ſeq.* Scaccia *loc. cit. cap.* 59. *num.* 10. Decian. *loc. cit. cap.* 47. *num.* 2. Farin. *quæſt.* 187. *nu.* 31. ut autem condemnatio & abjuratio taliter leviter ſuſpectis inferatur, delictum, ex quo oritur talis ſuſpicio, debet eſſe plene probatum; cum alias non ſit vera ſuſpicio, aut pœna digna, Maſc. *loc cit. num* 7. Farin. *n.* 34. Menoch. *loc. cit. conſil.* 82. *num.* 155. Caſtrop. *num* 9.

3. Reſp. Tertio: valde ſeu vehementer ſuſpectus de Hæreſi, nimirum ex verbis & factis efficaciter & frequenter hæreſin concludentibus, ut Caſtrop. *num.* 2. varia horum verborum & factorum exempla adducens ex Eymer. primo condemnari poteſt ad abjurationem de gravi; cum ea ſuſpicio non videatur alia via purgari poſſe. Decian. *loc. cit.* Eymer. *loc. cit. num* 9. & 12. Farin. *num.* 40. Caſtrop. *numer.* 10. item damnari poteſt, in aliqua extraordinaria pœna, vel pecuniæ, vel triremis, vel fuſtigationis pro qualitate perſonæ & delicti, ex quo oritur ſuſpicio; hoc enim ipſum eſt, quod punitur, Farin. *num.* 41. Penia *in director. p.* 2. *in Comment.* 80. *verſ. ſed hanc*. Suar. *de fide d.* 23. *ſect* 2. *num.* 5. Simanc. *loc. cit. tit.* 50. *rub. de præſumpt. num.* 21. Caſtrop. *loc. cit.* Si ſuſpicio vehemens oriatur ex favore, receptione &c. Hæreticorum &c. puniuntur hi ſuſpecti pœna ſtatuta fautoribus, receptatoribus hæreticorum, de quo vide Caſtrop. *numer.* 11. & dicta partim ſupra, partim dicenda infra de pœnis temporalibus eorum.

4. Reſp. Quarto: Suſpecti de hæreſi maxime & violenter nimirum ſuſpicione orta ex verbis vel factis arctantibus Judicem ad credendum ſic facientem vel dicentem, v. g. hæreticis exhibentes reverentiam, conſolationem, communionem ab iis recipientes, *cap. quicunque h. t. in* 6 in cauſis fidei excommunicati, in excommunicatione inſordeſcentes per annum; contumacia, *h. t. in cap.* 6. In purgatione Canonica ſibi in cauſa fidei indicta deficientes, *cap. inter conſuetudines de purgat. Canonica*. Hæreticos viſitantes, & ab iis viſitationes recipientes, dona iis mittentes, & ab iis recipientes, *cap. accuſatus* §. *illa h. t. in* 6. hi, inquam, ut hæretici damnari poſſunt; quia eſt præſumptio juris & de jure non admittens probationem directam in contrarium, juxta Eymer. *cit. num.* 10. Penia *loc. cit.* Farin. *num.* 46. *cap. quicunque cap. contumacia cap. filii h. t. in* 6. Caſtrop. *loc. cit. num.* 12. admittens tamen probationem indirectam, dum ſuſpectus v. g. vult probare, teſtes examinatos falſum dixiſſe, vel indicia, ex quibus ſumpta hæc ſuſpicio, eſſe falſa. Simanc. *loc. cit. tit.* 51. *rubr. de probat. num.* 13. Farin. *num.* 50. qui tamen *num.* 51. ait modum nihilominus procedendi in judicio contra ſic ſuſpectum eſſe eundem, qui eſt contra ſuſpectum de vehementi.

5. His omnibus non obſtantibus, non eſt condemnandus ut hæreticus, aut etiam ut de ea vehementer ſuſpectus, qui metu gravi cadente in virum conſtantem v. gr. metu tormentorum & mortis, exterius negat fidem, etſi peccet graviter; eo quod cum hæreſis conſiſtat in voluntario receſſu a Catholica veritate, non præſumatur ſic coacte recedens recedere voluntarie a fide; ac ita talis metus purgat ſuſpicionem hæreſis, ita cum Simanca *loc. cit. tit.* 17. *num.* 29. & *loc. cit.* modo ceſſante tali metu ſtatim ſigna doloris oſtendat, & patrati ſceleris pœnitentiam expoſtulet, ne alias præſumatur adhuc prius ex animo conſenſiſſe & ratum habere turpem illum receſſum. Unde & tunc ad abjurationem compellendus tanquam de Hæreſi vehementer ſuſpectus. Sic AA. cit. Penia *loc. cit.* Simanc. *num.* 37. Farin. *quæſt.* 183. *a num.* 26. Azor. *inſtit. mor. part.* 1. *lib* 8. *cap.* 9. *in fine*, de cætero, ſecus eſt de metu non ita gravi (pro cujus exemplo Caſtrop. ponit metum infamiæ, exilii, fuſtigationis non ita gravi) quin non videtur ſufficiens in tam gravi crimine ad excludendam ejus ſuſpicionem præſertim reſpectu Epiſcopi, Clerici, Monachi, Theologi, etſi ad hoc ſufficeret reſpectu fœminæ, pueri, aut plebei.

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆSTIO CLXX.

An quoque de Jure Civili incurrant Infamiam & inhabilitatem ad Honores & Officia & Actus Civiles?

1. RESp. primo: Infamiam, quæ pœna eſt temporalis, iocurrunt quoque Hætetici Jure Civili, ut conſtat ex *Auth. Gazaros C. h. t.* ubi omnes Hæreticos utriuſque ſexus, quocunque nomine cenſeantur, perpetua damnamus infamia. Item ex *l. Manichæos l. quæ de Samaritis auth. credentes*, fautores, receptores, qualiterque incurratur, dictum eſt ſupra.

2. Reſp. ſecundo: Hinc quoque de Jure Civili inhabiles ſunt ad bonores, officia publica & omnes actus Civiles, ita ut, per citata jura, ſi quis Hæreticorum, eorumque fautorum &c. ad bonorem, dignitatem, aut officium publicum aſſumatur, vel aliquem ex actibus paulo poſt ſpecificandis ſimilibuſve exerceat, omnia ſint nulla & irrita. Sic itaque in ſpecie creari non poſſunt Civitatum defenſores, *l. jubemus C. Epiſcop. audien.* nec ad conſilia vocari, juxta *Auth. Credentes C. h. t.* ut Ricciul. *de jure perſonar. l. 5. cap. 20. num. 7.* Sanctarel. *de Hæreſ. cap. 25. num. 12. verſ. Hæretici*, apud Barboſ. *in cap. excommunicamus h. t. num.* 26. nec eſſe poſſunt teſtes, Barb. *num.* 27. citatis Menoch. *conſil.* 149. *num.* 28. Rebuff. *de reprob. teſt. num.* 126. Farin. *de Hæreſ. quæſt.* 56. *num* 206. Sanctarel. *loc. cit.* nec eſſe conſiliarii aut alii Miniſtri publici, Farinac. *quæſt.* 89. *n num.* 43. eoque teſte Canoniſtæ omnes, nec conſequi gradum Doctoris, eſſeque Judices & Advocati. *Auth. Credentes hoc tit.* Barb. *cit. num.* 26. Sanctarel. *loc. cit.* Ricciul. *loc. cit. num.* 11. & 13. nec eſſe poſſunt milites, ex *l. quicunque §. nullum Cod h. t.* aliique, adducti per Decian. *l. 6. capit. 43. num. 4.*

QUÆSTIO CLXXI.

An & qualiter Hæretici ſint inteſtabiles, inſtitui Hæredes, & ab inteſtato ſuccedere nequeant?

1. RESp. Ad primum: Hæretici nec teſtamentum, nec codicillum, nec aliam voluntatem ultimam facere poſſunt, *cap. excommunicamus §. Credentes h. t.* qui textus, etſi loquatur expreſſe de Fautoribus & Defenſoribus Hæreticorum, a fortiore tamen de ipſis quoque Hæreticis intelligendus eſt, juxta omnes. Concordat Jus Civile, *L. Manichæos C. h. t. §. 5. ubi ergo ſcriptura illius irrita ſit, ſive teſtamento, ſive codicillo, ſive epiſtola, ſive alio genere reliquerit voluntatem &c.* item *l. Ariani l. fin. Auth. Credentes Cod. h. t.* rationem reddit Caſtrop. *tract. 4. d. 5. part.* 26. *num.* 1. quia omnia illorum bona a die commiſſi criminis addicta ſunt fiſco, de quo paulo poſt. Extenditur reſponſio primo, ut teſtamentum, codicillus, fideicommiſſum ſint nulla, etſi facta ad pias cauſas; quia jura indiſtincte loquuntur. Farinac. *quæſt.* 190. § 6. *num.* 92. Barb. *loc cit. num.* 29. Pirh. *num.* 74. Item, etſi facta in favorem filiorum, eorumque orthodoxorum, Gloſſ. *in cap. cum ſecundum leges h. t. in 6.* Simanc. *de Catholic. tit.* 9. *num.* 4. Barb. *loc. cit. num* 30. Secundo, ut extendat ſe ad teſtamentum militare, *l. fin. Cod. h. t.* ut teſtamentum non convaleſcat poſt ſecutam pœnitentiam Hæretici, Farin. *numer.* 93. Pirh. *loc. cit.* Tertio, ut ſecundum probabilem, quam tenent Covar. *in clem furioſus part.* 1. §. 2. *num* 2. Penia *loc. cit. part. 2. comment.* 165. Peregrin. *de jure fiſci l. 5. tit. 1. num.* 172. Barb. *loc. cit.* teſtamentum ſit ipſo jure nullum ante ſententiam, tam declaratoriam quam condemnatoriam, ita ut ſecuta ſententia declaratoria criminis, retrahatur ad diem commiſſi criminis, & ab illo teſtamentum cenſeatur nullum. Contrarium tamen forte probabilius ſentientibus Molin. *de J. & J. Tom. 1. d. 95. poſt med.* Sanch. *lib. 2. mor. cap.* 24. *num.* 3. Vaſq. *lib. 2. d. 171. cap. 1. num.* 21. Pirh. *h. 1. numer.* 74. Caſtrop. *loc. cit.* Farinac. *quæſt.* 190. *num.* 89. *in fin.* ex ea ratione, quod Hæreticus non privetur Dominio utili ſuorum bonorum, & poteſtate transferendi ea in alios, donec ſententia, ſaltem declaratoria criminis, ſuccedat, adeoque ſicut vi hujus poteſtatis poteſt bona ſua valide etſi revocabiliter alienare, ita id etiam poterit teſtamento; ita Caſtrop. qui etiam ſubdit: Se non credere; quod tradit Farin. *num.* 93. nimirum Hæreticum pœnitentem, & Eccleſiæ reconciliatum non poſſe teſtari de bonis acquiſitis poſt abjurationem, eo quod ſententia confiſcationis bonorum extendat ſe ſolum ad bona habita ante abjurationem, & non ad habenda poſt illam. Poſſe nihilominus teſtamentum ante ſententiam juxta hos poſteriores AA. validum invalidari per ſententiam, admittunt iidem. Reiffenſt. *hoc tit. numer.* 299. eo quod *in cap. excommunicamus* dicatur: *Sit inteſtabilis*; quo verbo futuri temporis importari ſententiam ferendam volunt.

2. Reſp. Ad ſecundum: Privantur quoque omni ſucceſſione ab teſtato, ſive inſtitui nequeunt Hæredes, Legatarii, aut quicquam capere ex teſtamento, aut ex alia voluntate ultima. Sed neque illius ſucceſſionis ab inteſtato capax eſt, Farin. *loc. cit.* Calder. *tract. de Hæret. rub. de pœnis hæreſ. num.* 2. Simanc. *de Cathol. inſtit. tit.* 46. *num.* 55. Caſtrop. *cit. part.* 26. *num* 2. &c. juxta *l. Manichæos Cod. h. t. §. 1. in fine*, ubi: *Ipſos quoque volumus ab omni liberalitate & ſucceſſione, quolibet titulo venientes l. Ariani C. eod.* Proinde generaliter procedit reſponſio: ſive ſucceſſio deferatur jure communi, ſive jure militari, id eſt, ultima voluntate militia, ſive jure fideicommiſſi, inſtitutionis aut particularis Legati. Barboſ. *in cap. excommunicamus num.* 32. Ricciul. *loc. cit. l. 5. cap. 27. num.* 3. & 4. Extenditur inſuper ſpecialiter, ut procedat, etiamſi deferatur per viam contractus ſeu donationis inter vivos, *l. Ariani C. h. t. §. cunctis.* Farin. *quæſt.* 190. *num.* 96. Sanch. *loc. c. lib. 2. cap. 14. num* 36. Azor. *part. 1. l. 5. cap* 8. *quæſt.* 1. Barb. Caſtrop. *ll. cit.* Pirh. *num.* 75. Item etiamſi ſucceſſio aut relictum deferatur vi majoratus ſeu primogeniture. Mereſ. *tract. de majorit. p. 1. quæſt. 2. n.* 95. Sanch. *nu.* 32. Ricciul. *num* 6. Barb. *loc. cit.* Item extenditur juxta communiorem, quam tenent Vaſq. *in opuſc. mor. cap. 9. §. 4. dub. 2. num.* 122. Farin. *cit. q.* 190. *num.* 102. & 104. & plures apud illum præcipuo argumento deſumpto ex *cap. excommunicamus*, quod etſi expreſſe loquatur de fautoribus, receptatoribus Hæreticorum (qui fictione juris ſunt Hæretici (efficacius tamen de his intelligendum, ita ut Hæreticus tanquam incapax privetur Hæreditate & legato a tempore durantis Hæreſis, adeoque ſtatim a commiſſione illius, etiam ante ſententiam declaratoriam illius, ex qua ſententia ſequitur, teneri Hæreticum durante hæreſi ſibi delatam Hæreditatem & legatum reſtituere ſeu potius relinquere Hæredibus ab inteſtato venientibus; quia cum ipſe ſit incapax illius, non habet titulum ad retinendum. Neque etiam ea cedenda fiſco, juxta *l. ſi quis mihi bona ff. de acquir. Hæred.* & *l. 1. Cod. de Hæred. inſtitut.* quam ſententiam in judicando & conſulendo tenendam eſſe ex eo præciſe, quia communis eſt, ait Caſtrop. *loc. citat. numer.* 6. etſi cenſeat nullo jure probari Hæretici per ſententiam non declarati incapacitatem ſuccedendi. Nihilominus contrariam ſententiam, nimirum Hæreticum ante ſententiam condemnatoriam aut declaratoriam non eſſe incapacem, & hinc non debere Hæreditatem aut legatum relinquere Hæredibus ab inteſtato, aut etiam fiſco, tenent Leſſ. *lib. 2. c.* 10. *num.* 52. Sanch. *loc. cit. cap.* 14. 31. & 34. eo quod durum videatur ſponte ante præceptum Judicis Hæreditatem aut legatum reſtituere. Ad quod tamen bene dicit Pirh. quod, licet durum ſit privare ſe ipſum hæreditate aut legato jam adito & obtento, ſecus tamen ſit, de iis non aditis & obtentis, quorum ipſo jure redditus eſt incapax. Atque ex his jam ſequitur, quod juxta ſententiam priorem non tantum poſſit, ſed & debeat repudiare Hæreditatem oblatam; ſecundum hanc poſteriorem vero ſententiam, etſi plures Doctores cenſeant eam repudiari non poſſe; quia talis repudiatio cedere videtur in fraudem fiſci (utpote, qui poſt latam ſententiam Hæreticum tanquam indignum Hæreditate, ea privare poteſt) licite & valide eam repudiari poſſe, ut cum Vaſq. *opuſc. de teſtam. c.* 9. *dub.* 6. *num.* 14. Caſtrop. *loc. cit. num* 8. eo quod Hæretico ſolum prohibitum ſit alienare, quod ejus eſt, & fiſco obligatum, non autem omittere acquirere, quod alienum eſt, & fiſco obvenire poteſt, qualis eſt in hoc caſu, Hæreditas. Extenditur denique ad donationem inter vivos, ita ut, ſicut Hæreditatis & legati eſt incapax Hæreticus durante Hæreſi, ſic & hujus donationis, ita ut teneatur donanti reſtituere, nec publicanda ſit per fiſcum, ita Hoſt. *in cap. in eor h. t. v. nihil conferant.* Azor. *p. 1. l. 5. cap* 8. *quæſt.* 1. Farin. *quæſt.* 190. *num.* 96. Caſtrop. *loc. cit. num* 10. dicens communem, quamvis *num.* 11. ſubjungat, ſe credere attento rigore juris, probabilius validam eſſe talem donationem, neque Hæreticum ante ſententiam obligatum eſſe reſtituere, ſententia vero ſecuta pertinere ad fiſcum.

2. Econtra limitatur reſponſio primo in Hæretico abſoluto ab Hæreſi & reconciliato Eccleſiæ; cum per eam reconciliationem ceſſet iſta incapacitas, & nanciſcatur utramque teſtamenti factionem, ut & teſtari, & hæres inſtitui poſſit, Sanch. *cit. cap.* 14. *num.* 40. Ricciul. *cit. cap* 27. *num.* 17. Barb. *loc. cit. num.* 33. Caſtrop. *loc. cit. num.* 7. An vero ad hoc ſufficiat, Hæreticum pœnitere, an autem requiratur, ut etiam abſolvatur, controvertitur. Poſterius ſentit Vaſq *loc. cit. cap* 9. *§. 4. dub. 2. n.* 123. Eo quod quamdiu non abſolvitur, cenſeatur in Hæreſi perſeverare. Prius, nimirum ſolum pœnitentem

non tantum in foro conſcientiæ, ut docet Sanch. *loc. cit.* ſed & in foro exteriori, dum de vera pœnitentia conſtat, capacem eſſe Hæreditatis, credit Caſtrop. eo quod licet excommunicatio tollatur per abſolutionem, & non per pœnitentiam, Hæreſis vero ſola pœnitentia, incapacitas autem ſuccedendi non proveniat ab excommunicatione, ſed ab ipſo peccato Hæreſis. Secundo in legato alimentorum, cujus Hæreticus capax eſt, Barb. *loc. cit.* citatis Surdo *de aliment. tit. 9. quæſt. 33. num. 7. & ſeq.* Molin. *tract. 2. d. 154. col. 2. verſ. de Jure Civil.* Borgnin. *tract. de uſufr. num.* 238. Riccinl. *cit. cap. 57. num* 19. contra Menoch. *conſil.* 185. *numer.* 8. idque non tantum poſt pœnitentiam & abſolutionem ab Hæreſi, ut Sanch. *loc. cit. num* 43. in quantum cenſet, illorum quidem capacem eſſe Hæreticum pro tempore, quo durat Hæreſis, ſed ea uſurpare poſſe fiſcum, ſi, cum pronunciavit ſententiam condemnatoriam invenit inter delinquentia bona, quia illa ſunt bona illius præſentia, ſed & pro tempore, pro quo perſeverat in Hæreſi, ut Caſtrop. *num.* 9. dum credit, ea non publicari ſeu confiſcari, & hinc ſi illorum capax eſt tempore Hæreſis, non fiſco, ſed Hæredibus ab inteſtato debita, & quidem irrevocabiliter,

QUÆSTIO CLXXII.

An & qualiter confiſcatio bonorum ſit pœna Hæreticorum, & qualiter fieri poſſit, & cui bona confiſcata applicanda?

1. RESp. Primo: Pœna Hæreticorum quocunque nomine venientium; tam Jure Civili quam Eccleſiaſtico ipſo facto ſtatuta a die commiſſæ Hæreſis eſt confiſcatio bonorum, ita ut filiis etiam Catholicis in nullo ſucceſſio relinquatur, ut cum omnino communi eſt clarus textus utriuſque juris *auth. Gazaros C. h. t.* ubi: *Cenſemus, quod bona talium* (Hæreticorum) *confiſcentur, nec ad eos amplius revertantur, ita, ut filii eorum pervenire non poſſint &c.* ubi etiam ratio verbotenus deſumpta ex *cap. vergentis h. t.* (per quod hæc lex ex toto canonizata eſt) redditur, nimirum quod cum reorum criminis læſæ Majeſtatis bona dicto modo confiſcentur, *L. quiſquis C. ad Leg. Jul. Majeſtatis, quanto magis, qui aberrantes a fide Domini Dei Filium Jeſum Chriſtum offendunt a Capite noſtro, quod eſt Chriſtus, debent diſtinctione præſcindi, & bonis temporalibus ſpoliari &c. &, cum Leges ſecundum h. t. in 6. ubi bona Hæreticorum ipſo jure* de Fratrum conſilio decernimus confiſcata. Leſſ. *de Juſt. l. 2. cap.* 29. *num* 8. Sanch. *in Decal. cap.* 19. Farin. *pr. crim. part. 2. quæſt.* 25. *n* 10. & 11. Menoch. *de arb. caſ.* 574 *num.* 4. & alii magno numero citati a Barb. *in cap. vergentis num.* 2.

2. Reſp. ſecundo: Notando cum Caſtrop. *tract. 4. d. 5. p. 1. num.* 2. in executione hujus confiſcationis leges non Civiles, ſed Eccleſiaſticas ſpectandas; cum Hæreſis ſit crimen mere Eccleſiaſticum, *cap. inquiſitionis §. prohibemus h. t. in 6.* dum autem crimen eſt Eccleſiaſticum, tam Laici quam Clerici ſubduntur Legibus, & juriſdictioni Eccleſiæ, *cap. licet de foro compet.* juncta Gloſſ. *v. vacante Imperio.* Unde Principes & temporales Domini contra voluntatem Eccleſiæ confiſcationis pœnam nequeunt exequi. Quid autem iidem poſſint, lata per judicem Eccleſiaſticum ſententia declaratoria criminis, mox dicetur.

3. Reſp. Tertio: tametſi igitur confiſcentur, & confiſcata ſint hæreticorum bona a die commiſſæ hæreſis, quo ipſo jure abſque ulla ſententia Judicis condemnatoria, intellige tam criminis quam pœnæ, non ſecus ac in crimine læſæ Majeſtatis humanæ, ut cum Gloſſ. *in cap. ſecundum h. t. in 6. V. ipſo facto.* Franc. *ibid. §. confiſcationis not.* 1. Sanch. *lib. 2. mor. cap.* 14. *num.* 1. teſtantes de communi omnium conſenſu receptа, Pirh. *h. t. num* 60. nihilominus tamen requiritur ſententia Judicis, qua declaretur, quis reus hæreſis, antequam fiat executio, & in præſente in pœnam delicti ſpolietur poſſeſſione bonorum ſuorum; niſi forte crimen eſſet ita notorium, ut nulla tergiverſatione celari poſſet, ut Abb. *in cap. cum ab homine de Judic. num* 29. Farin. *in cap. 1. de conſtit. n* 45. Nav. *conſil. 20. h. t. num.* 5. Pirh. *num.* 58. ſententia enim declaratoria in iis tantum requiritur, ut conſtet de crimine, unde, ſi id aliunde conſtet, exſpectanda non eſt hæc ſententia, poſt latam vero ſententiam declaratoriam illam criminis ſtatim poſſe fieri executionem per Judices Sæculares, & bona per illos occupari abſque alio proceſſu, imo ſine alio mandato Judicis Eccleſiaſtici, eo quod illis ex hac ſententia acquiſitum ſit jus illud occupandi illa, aſtruit Pirh *loc. cit. not.* 2. atque ita necdum dici poſſe videtur, executio fieri pure per Judices Sæculares, ſi jus illud occupandi ita acquiſitum per ſententiam illam latam a Judice Eccleſiaſtico. Fieri autem poteſt hæc executio etiam poſt mortem hæreticorum, ſi prius accuſati de hæreſi, non niſi poſt mortem convicti & condemnati fuerint; non enim pendente accuſatione mortui crimen extinctum eſt, quin contra hæredes continuari poſſit, quin & inchoari accuſatio, in ordine, ut bona defuncti cedant fiſco. Arg. *cap. accuſatus §. in eo h. t. in 6.* Gloſſ. *ibidem v. porro in ſignatione.* Franc. *ibidem §. in eo.* Farin. *tract. de hæreſi quæſtion.* 190. *num.* 9.

4. Reſp. Quarto: ſed neque ante latam ſententiam declaratoriam criminis hæreticus amittit dominium & adminiſtrationem bonorum, quo jure ſecundum probabiliorem, ut videtur, quam tenent Molin. *loc. cit. d.* 95. *n.* 21. Sanch. *lib. 2. mor. c.* 22. *num.* 3. & 4. & plures apud illum contra Azor. & Farin. eo quod ex illo, quod confiſcatio illorum a die commiſſi criminis ſit annexa ſolum, ſequatur bona ab eo die realiter eſſe obligata & hypothecata tacite fiſco quod bene ſtare poteſt cum dominio, non ſecus ac dominium rei hypothecatæ eſt penes debitorem, etſi res ſit obligata Creditori, poſt ſententiam tamen declaratoriam hæreſis confiſcatio actualis ſeu privatio & amiſſio retrotrahitur ad diem commiſſi delicti, ac ſi illo die lata fuiſſet, unde bona interea alienata fiſco reſtitui debent una cum fructibus perceptis, & alienationes contractusque interim initi reſcindi, ut Sanch. *nu.* 33. dicens receptiſſimum apud utriuſque Juris DD. & Theologos, niſi poſſeſſio bonorum defuncti fiſco obſtrictorum ſit contra fiſcum præſcripta, ad quod requiruntur anni 40. vel niſi alienationes ſint neceſſariæ ad alendum ſe & familiam ſolvendaque debita. Ex quibus jam infertur, non eſſe obligationem ante ſententiam bona offerendi fiſco, ut Barb. *in cap. urgentis h. t. n.* 3. citatis pluribus, & Authores mox citandi, nec delinquenti a Principe imponi poſſe, ut is in ſe ipſum tam gravem pœnam exequatur, privando ſe poſſeſſione bonorum ſuorum, cum per legem ad ejus executionem obligare ſit extra poteſtatem Legislatoris, quia bono communi non expedit, dum talis obligatio ſit humanæ infirmitati contraria, & hinc multis tranſgreſſionibus expoſita, & ita tenent Covar. 4. *Decret. p. 2. c. 6. §. 8. n.* 10. Gomez *l. 3. var. c. ult. n.* 3 Azor. *l. c. p. 1. l. 5. c. 7. q.* 1. & 2. Sanch. *l. c. n.* 7. Suar. *de fide d.* 22. *ſect. 3. n.* 3. Farin. *q.* 190. *num.* 23. & alii, quos citat & ſequitur Caſtrop. *l. c. p.* 18 *n.* 2. Item Pirh. *h. 1. num* 62. ſed neque admittenda diſtinctio, qua aliqui volunt eſſe obligationem ſpoliandi ſe bonis, dum delictum eſt publicum, ſecus, ſi eſt occultum, cum lex confiſcans bona loquatur æque de delictis occultis ac publicis, ita Caſtrop. *n.* 3. cum Suar. Farin. qui etiam addit, non eſſe illam obligationem, etiamſi quis crimen ſuum confeſſus eſſet in Judicio, quinimo etiamſi lex aliqua diceret, non eſſe opus ſententia declaratoria, ut quis amittat & per ſe tradat ſua bona, eo quod, ut dictum, talis ſit nimis acerba & regulariter ultra vires humanas, & bono communi non expediens, adeoque intelligenda lex talis de ſententia declaratoria pœnæ, ita ut hæc cenſeatur incurſa ſine hac ſententia, non tamen ſine aliqua ſententia declaratoria criminis, ut Vaſq. *1. 2. d.* 170. *n. n.* 21. Sanch. *l. c. n.* 20. Gomez. Caſtrop. *ll. citat.* ſed neque ante hanc ſententiam fiſcus ea bona occupare poteſt, ut Vaſq. *loc. cit. c. 4. num* 15. Sanch. *num.* 18. quamvis, ut cum Suar. notat Caſtrop. *loc. cit.* Fiſcus ante hanc ſententiam bona illa alteri tradere poſſit cuſtodienda, ne auferantur.

5. Reſp. Quinto; lata ſententia criminis declaratoria, executioni nequit reſiſtere, utpote tunc juſtæ ac debitæ adeoque ea ex propoſito occultare, & alteri cuſtodienda tradere nequit, ne fiſcus ea occupare poſſit; quia hæc eſt poſitiva reſiſtentia. Sanch. *cit. c.* 22. *num.* 11. Bonacina *d. 3. de contract. quæſt. 8. p. ult. n.* 5. Caſtrop. *loc. cit. num.* 5. teſtans de fere communi. Item interrogatus de bonis, quæ habet & fiſco jam applicatis, debet ea manifeſtare, quod niſi faciat, executioni ſententiæ poſitive reſiſtit, peccatque contra juſtitiam adverſus fiſcum, qui ratione dominii acquiſiti per ſententiam jam jus habet in delinquentis bona, adeoque & jus obligandi delinquentem, ut de eis interrogatus veritatem dicat. Sanch. *loc. cit.* Azor. *cit. cap. 8. qu.* 4. Caſtrop. *loc. cit.* Idemque, ut iidem, dicendum de hærede & poſſeſſore, penes quem talia bona exiſtunt. Si vero condemnatus bona illa interrogatus non occultat; nec reſiſtat, ſi auferantur, ſed potius ea petita paratus offerre, ſatisfacit abſque eo, quod ea ultronee ſeu non petita offerat; cum ſententia (alias duriſſima, ut dictum) non obliget ad ea deferenda fiſco, ſed ſolum jus tribuat fiſco ea capiendi, Azor. Covar. *ll. cit.* Suar. *loc. cit. ſect. 2. in fine* Sanch. *l. c. n.* 8. in qua tamen ſententia, ut ait Caſtrop. *n.* 6. cum communi difficultatem facit ex eo, quod, cum facta condemnatione delinquens jus nullum in illis bonis habeat, ſed illud totum tranſlatum ſit ad fiſcum, & ſi hic ea non petat, delinquens ea non retinere poſſit, multoque minus ea alienare, aut in uſus proprios convertere.

6. Reſp. Sexto: bona Clericorum confiſcata ob hæreſim patri-

Digitized by Google

[illegible]

QUÆSTIO CLXXIII

[illegible] obnoxia [illegible]

Reſp. A[illegible] mu[illegible] p[illegible] in g[illegible] am [illegible], tamen [illegible], [illegible] & [illegible] hæ[illegible] [illegible] quæ [illegible] quia ea [illegible] aut cont[illegible] [illegible] eſt [illegible] [illegible] 2. n. [illegible] præſu[illegible] [illegible] ac deli[illegible] [illegible] Menoch. [illegible] *n.* 4 Caſtrop. [illegible] contra[illegible], ſi [illegible] do[illegible] omnium bo[illegible] Menoch [illegible] 24. *num.* [illegible] *n.* 1. [illegible] Caſtrop. [illegible] 4. [illegible] & [illegible] Gomez [illegible] eſt [illegible] um & preti[illegible] *n* 9. Gom[illegible] Caſtrop. LL [illegible] eſt in ve[illegible] oris part[illegible] bon[illegible], aut etiam [illegible] eſt [illegible] preti[illegible] ab [illegible] Gomez [illegible] *loc. cit.* Item [illegible] dona[illegible] vel [illegible] perſonæ conj[illegible], a[illegible] donatur vel venditum [illegible] poteſt Menoch. *num* [illegible] Caſtrop. *l. c.*

2. Reſp. Ad primum ſecundi [illegible] ſub conditione do-

nata [illegible] hæretico [illegible] eſt, ſed [illegible] commi[illegible] obnoxi[illegible] con-fiſcationi Farin. [illegible] 190. [illegible] 12. Sa[illegible] *num.* 3. Simanc. *de C[illegible] Inſt.* [illegible] 9. [illegible] Caſtrop. [illegible] 3. *numer.* 1. dicens [illegible] quia dicta bona [illegible] tis quamd[illegible] hac impleta [illegible] ob hæreſim donantis. Idem [illegible] ſub [illegible] cauſa mortis, [illegible] ut ſi do[illegible] donata con[illegible] ac ſi nulla d[illegible] quand[illegible] habet [illegible] effectum [illegible] nant [illegible] *loc.* [illegible] tamen *n.* [illegible] videt[illegible] [illegible] cauſa mortis [illegible] viro uxori [illegible] donatio commi[illegible] delict[illegible] cæteris boni[illegible], & bona [illegible] non transfer[illegible] in [illegible], non [illegible] mors nat[illegible] Dona[illegible] [illegible] quo [illegible] *uxoris* [illegible] *qui* [illegible] §. [illegible] *ad* [illegible] M[illegible] & Bal[illegible] *C. de* [illegible] 9. [illegible] *de J. & J. d.* 659 [illegible] Sanch. *de matrim.* [illegible] 6. [illegible] *num.* 5. Farin. *quæſt.* 2 [illegible] *num.* 30. Ut autem talis donatio [illegible] remaneat reipe[illegible] fiſci, traditionem factam requir[illegible]. Farin. *loc. cit. num.* [illegible] 7. Clarus §. *donatio quæſt.* [illegible] *Ita autem* contrarium tenente Mulin. *Tom.* 2. *d.* 288. § *dubium eſt*, utramque ſen[illegible]ntiam hanc probabilem ſentiente Caſtrop. *loc. cit.* ubi etiam contrarium ſentit de donatione [illegible] ſ[illegible] cauſa mortis ab uxore viro [illegible] ita [illegible] non confirmetur morte [illegible] donantis, [illegible] & bona donata tranſeant ad fiſcum, [illegible] quod morte [illegible] confirmetur donatio cauſa mortis facta ux[illegible] [illegible] ſit ſpeciale [illegible]vilegium, reſpectu uxoris, jux[illegible] pro quo [illegible] Molin. *Tom.* 2. *d.* 289. [illegible] Sanch. *ubi* [illegible] *num.* 6. Farin. *l. c. num.* 1[illegible] & [illegible]

3. Reſp. A[illegible] primum tertio, debita hæretico & jura con[illegible] [illegible] ſub cond[illegible] ura deſcendentia ex contractu [illegible] quo, [illegible], ſtip[illegible], cadunt ſub con[illegible] [illegible]tione, etiam [illegible] conditio imp[illegible] prius poſt condemnatio[illegible] nem Menoch. *con.* [illegible] *n.* 5. [illegible] Caſtrop. *p.* 4. *n.* 3. Pereg. *de jure fiſc.* [illegible] 5. *tit.* 1. *nu.* 13. Azor. [illegible] 7. *qu.* 8. Vaſq. [illegible] 2. *d.* 169. [illegible] 6. [illegible] & [illegible], quos citat & ſequitur Barb. [illegible]

[illegible] 6. [illegible] ea ratione, quod jus illud ſicut tra[illegible]ſibile eſt [illegible] *ex conditionali Inſt. de V. O.* [illegible] hæretico ex teſtamento, ut [illegible] [illegible] fideicommiſſum, utpote [illegible] hæredes, ita [illegible] ad fiſcu[illegible] ad [illegible] tranſm[illegible] poſſ[illegible] quæ ad hær[illegible] ext[illegible] [illegible] fiſcus eſt loco hær[illegible] [illegible] Caſtrop. [illegible] *de* [illegible] *& pupill.* [illegible] Baldus, quo[illegible] Gigas *de* [illegible] *Majeſt. l.* 2. *qu.* 7. *num.* 2. Farin. [illegible] 14. *num.* 18. de fideicommiſſis, ſi fidei[illegible] [illegible] cedat ante conditionis eventum, conſtat [illegible] *de condit. & dem.* [illegible] legati [illegible] ea non [illegible] in fiſcum [illegible] conditio [illegible] poſt el[illegible] probatur manifeſte [illegible] F[illegible] *n.* 144 Co[illegible] *qq. pract.* [illegible] 39 [illegible] S[illegible] & legatum [illegible] mentorum, [illegible] non tranſire in [illegible], tenent Boſſi[illegible] 24. Clarus [illegible] *pr.* [illegible] 78. [illegible] 145. Ita fere Co[illegible] *n.* 2. [illegible] diſcriminis [illegible] & [illegible] bita conditionat[illegible] ex [illegible]

4. R[illegible] Ad ſec[illegible]dum pr[illegible], [illegible] ex q[illegible] [illegible] per hos [illegible] & [illegible] Comi[illegible] [illegible] ab [illegible] vel ab [illegible] 20. *n.* 4. & 5. P[illegible] [illegible] Ep[illegible] palem [illegible] ad hoc non [illegible] non [illegible] Farin. *de* [illegible] *fi* [illegible] 186 [illegible]

[illegible] prætextu eſſicit [illegible] ut in [illegible] fiſci [illegible] Farin. n. 139 & [illegible] acquiſita a Re [illegible] feſſo, qui præeſt [illegible] Eccl[eſiæ], [illegible] perſonæ illius [illegible] cum ea ſibi [illegible] pro [illegible] Gloſſ. *in cit.* [illegible] San[ch]. *num.* 13 [illegible] hac excommunicatione [illegible] Papa [illegible] poteſt Prælatus Papæ inferior [illegible] priore [illegible] non permittitur Ordinari[is] [illegible] Gloſſ. *v. abſolvi* Sanch. *num.* 18 *&* 19.

5. R[eſ]p. Ad ſecundum ſecundi [illegible] patronatus (cum non [illegible] conſ[illegible] ſed extinctio perſonale [illegible] & de [illegible] ſpirituale non includitur in con[fi]ſcatione bonorum, nec [illegible] Judex Laicus poteſt illud c[onfi]ſcare (intelligo minus [illegible] loquendo) ſeu ex [illegible] defectum [illegible] [illegible] ſed manet penes d[e]linquentem, donec per Judicem Eccleſiaſticum eo privetur, tanquam [illegible] [illegible] ipſo jure poſt latam ſententiam [illegible] privetur, in quo [illegible] Eccleſia manet [illegible] [illegible] natus, ſi ſ[illegible] quod quidem [illegible] [illegible] a conſiſcat one [illegible] expreſſum non ſit, eſt [illegible] conſuetudine receptum, ut Rochus *de jurep. v. ipſo vel* [illegible] *q.* 19. *num.* 69. [illegible] M[illegible] *de prime* [illegible] 24. *num.* 26. Sanch. *in Decal.* *l.* 2. *cap.* 19 *num.* 26. [illegible] *de hæreſ.* [illegible] 91. [illegible] 24. Garc. [illegible] Lamb. *l. de jurep. l.* [illegible] *q.* 8. A[illegible] *lib.* 8. *cap.* 12 [illegible] 9. Caſtrop. *loc. cit. p.* 5. *num.* 1. & plurimi alii, quos citat Barboſ. [illegible] *b. t. num.* 21. quod ſi tamen ſint plures compatroni [illegible] non manet libera, ſed jus patronatus per[tin]et reſidere [illegible] cæteros, utpote, jus ſine ſua culpa jure acquiſito privari non debent, Caſtrop. *num.* [illegible] cum Sanch. *num.* 17. Item, [illegible] inſtitutor juris patronatus non vocavit ſucceſſores ad quos [illegible] hæreditario cum [illegible] bonis tranſiturum [illegible] [illegible] Eccleſia in [illegible] caſu manet in perpetuum [illegible] vocavit [illegible] dixitque, ut [illegible] [illegible] hoc vivente, [illegible] [illegible] ut ſtatim a commiſſo crimine ſucce[ſſo]res [illegible] negantes, talem diſpoſitionem præjudi[illegible] [illegible] Eccleſiam manere liberam, [illegible] [illegible] judicare [illegible] [illegible] tranſire ad [illegible]

2. De cætero [illegible] patronatus tran[illegible] [illegible] Fundatoris [illegible] hæredes [illegible] neos [illegible] fiſcum [illegible] non poteſt, quia [illegible] extranei Hæredis [illegible] *ad Leg. Jul. de vi*, ubi vero [illegible] fit a Judice Eccleſiaſtico, ut contingit [illegible] crimine Hær[eſis] [illegible] patronus ſit Laicus, ſive Cleri[cus] [illegible] jus patronatus [illegible] [illegible] extraneos, [illegible] *Pa[illegible]* 6. *verſ.* *de fons & [illegible] judic.* [illegible] autem facta omnium bonorum a Judice Laico, [illegible] [illegible] [illegible] perſonæ, [illegible] inconſiſtatum, [illegible] [illegible] & teſte, [illegible] acceſſ[illegible] directe [illegible] [illegible] Caſtrop. *n.* 8.

[illegible] Penſiones [illegible] [illegible] omnium bonorum [illegible] Judice [illegible]

[illegible] quod [illegible] [illegible] domum [illegible] prædiorum [illegible] fund[illegible]

7. Reſp. Ad [illegible] Non conſ[illegible] [illegible] [illegible] quæ ad hæredes [illegible] tran[illegible] [illegible] Caſtrop. *loc. cit. n.* 4. [illegible] quæ ad hæ[illegible] extraneos tranſire poteſt [illegible] [illegible] *num.* 26. ubi etiam [illegible] quod ſi [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] tenetur jus jut [illegible] [illegible] dum [illegible] [illegible] *tit.* 9. *num.* [illegible] [illegible] *n.* 24. [illegible] Caſtrop. [illegible] non [illegible] ſed hæredes extranei [illegible] Sanch. [illegible] [illegible] fiſcum [illegible] [illegible] competat [illegible] apud [illegible]

8. R[eſp]. Ad [illegible] [illegible] [illegible] ſeu bona [illegible] Hæreticus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] habet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] etiam [illegible] fideicommiſſum, hic hac [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in præjudicium innocentis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ſi prohibitio [illegible] [illegible] ſubſtitutus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] *num.* 46 [illegible] Caſtrop. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] & [illegible] [illegible] textum *(Stat. [illegible] de [illegible] [illegible] Pater Hæreditat[illegible] Legat.* 2. & [illegible] [illegible] Bannitus [illegible] per [illegible] [illegible] inſtitutum & [illegible] quo ad [illegible] [illegible] cum id verum ſit [illegible] dum [illegible] ſpectant, & non [illegible] [illegible] ſtatem [illegible]

concernunt; ut Caſtrop. *loc. cit.* cum Farinac *loc. cit.* quæ contra hæc objiciuntur, vide apud Caſtrop. una cum eorum ſolutione, *loc. cit. a num* 6.

9. Reſp. Ad ſecundum ſexto: Majoratus ſeu bona, ex quibus conſtituitur majoratus, qui eſt quoddam fideicommiſſum, ob delictum præcipue Hæreſis, & crimen læſæ Majeſtatis humanæ poſſeſſoris qui non eſt primus inſtitutor illius, non confiſcantur; confiſcatis cæteris bonis, Mol. *de primog. l.* 4. *cap. ult. a num.* 31 Molin. *de Juſt. Tom.* 3. *d.* 657. *a num* 3. & *d.* 582. *num* 1. Sanch *lib.* 2. *in decal. cap.* 18 *num.* 36. Vaſq *t.* 2. *d.* 169 *cap.* 4. *a num* 30. Caſtrop. *loc. cit. num* 8. Barb *in cap. ult. gratis num* 18. Sed nec bona majoratus durante vita poſſeſſoris delinquentis quo ad fructus & commoditatem, tranſeunt ad fiſcum, ſed una cum majorata ſtatim tranſeunt ad ſequentem vocatum, Clar. §. *fin quæſt.* 78 *num* 10. Gabr *l.* 7. *communi tit. de criminal. concl.* 24 *numer.* 3. Menoch *conſil* 104. *num.* 42. Sanch *loc. cit. num* 15. Farin. *quæſt.* 25 *num.* 35. Barb. Caſtrop *ll. cit.* contra Mol *de primog num* 11. Mol. *de Juſt tr.* 2. *d.* 470. & *d.* 656. *num.* 6. Pereg *de jure fiſ. l.* 5. *tit.* 1. *numer.* 102. Sayr. *clav. reg. l.* 9 *cap.* 7 *num.* 7 *in fin.* & alius apud Barb. *loc. cit.* ex ea ratione, quod fiſcus non uſurpat bona delinquentis, niſi quatenus illius ſunt, bona autem majoratus non ſunt delinquentis abſolute, & in perpetuum, ſed ſuum pro tempore vitæ illius, qua finita tranſeunt ad proxime vocatum; adeoque, & quo ad fructus & commoditates ex diſpoſitione inſtituentis majoratum.

10. Extenditur reſponſio, primo; quod confiſcatio locum non habeat, dum inſtitutus ex bonis abſolute a Rege datis, & non titulo, ſeu ex fine inſtituendi majoratum a donatario; Caſtrop. *loc. cit. num* 9 cum Mol. *de primog. loc. cit. num* 41 Sanch *loc. cit num* 37 Item, ut ſi bona a Rege data ſub titulo majoratus in perpetuum, Pontifex in perpetuum, ea confiſcare nequeat ob delictum Hæreſis, ſed ſolum pro vita delinquentis fructus & commoditates talis majoratus aſſignare fiſco Eccleſiæ, cum Papa nequeat innocentes, debito ſibi jure ſuccedendi in majoratu, quod habent alii vocati in majoratu a ſe nec dato, nec inſtituto privare, Caſtrop. cum Sanch *n.* 40. & Vaſq *cit. d.* 169 *cap.* 4. *num* 28 Porro quid ſit circa confiſcationem, dum majoratus inſtitutus ex facultate Regia, vide apud Caſtrop. *a num.* 12. *per plures num. ſeqq.* De cætero, quod ſpectat ad ipſum inſtituentem majoratum, dum is committit delictum confiſcatione bonorum dignum; num is confiſcationi obnoxius, pro diverſis caſibus diverſimode reſpondendum breviter. Et primo quidem, dum majoratus inſtitutus poſt delictum, cui confiſcatio ipſo jure annexa, ſitque de bonis habitis tempore delicti, firma non eſt inſtitutio, & non impedit confiſcationem, ſive facta teſtamento, ſive alio contractu; quia facta ex bonis fiſco obligatis, ac proinde facta ratione delicti perit, & confiſcatur in perpetuum, ita Caſtrop. *loc. cit. part* 7. *num* 4 citatis Sanch. *loc. cit. cap* 18. *n.* 60. Vaſq *t.* 2 *loc. cit. num.* 39. Secundo, ſi bona ob delictum non confiſcantur ipſo jure, ſed confiſcanda veniunt per ſententiam, & inſtitutio facta in teſtamento vel codicillo ex bonis tempore delicti habitis, cum dubium ſubjiciuntur confiſcationi. Si autem ex bonis acquiſitis poſt delictum, inſtitutio de jure communi eſt nulla, [illegible] *ejus* [illegible] §. *ſi* [illegible] *ff. de teſtam.* [illegible] teſtamentum [illegible] quoad ante delictum, quam poſt illud [illegible], non valet, Caſtrop. *num* 51. Tertio: ſi majoratus contractu irrevocabili inſtitutus, antequam de delicto condemnetur, inſtitutio [illegible], & non confiſcatur majoratus, [illegible] [illegible] annexerant [illegible] obligata, Sanch *num* 61 Molin *loc. cit. d.* [illegible] *num* 1. Caſtrop. *loc. cit.* niſi tamen inſtitutio talis fieret in [illegible] fiſci, qualiter in fraudem fiſci ſemper præſumitur alienatio facta poſt delictum. Idem, ſeu non eſſe locum perpetuæ confiſcationi, probabilius cenſet Caſtrop. *loc. cit. num* 6. cum Mol *de primog. lib.* 4 *cap. ult. num.* 25 Mol. *de juſt. loc. cit.* Sanch *loc. cit. num* 66 contra Simanc ſi inſtitutio fieret contractu revocabili inter vivos, cum inſtitutor de nullo bono obligato ſi eo diſponit, quia illa bona etſi ſint delinquentis, ſint tamen obligata tranſmitti ſucceſſoribus vocatis, utpote quibus ex tali contractu eſt jus acquiſitum, quod etſi ab inſtitutore, dum vivit, revocabile ſit, non eſt tamen revocabile a fiſco, quia perſonale eſt Si vero inſtitutor revocet majoratum ante mortem, bona illius pertinere ad fiſcum, probabilius ſibi apparere, ait Caſtrop. *num.* 9 ſecutus Molinam *de Juſt. loc. cit.* eo, quod bona illa ſint delinquentis, etſi ſucceſſoribus obligata, adeoque tranſeant ad fiſcum cum illa obligatione, hac autem obligatione ceſſante per revocatam voluntatem inſtitutoris, tranſeant ad fiſcum in perpetuum.

11. Reſp. Ad ſecundum ſeptimo: Feudum, loquendo in genere, delinquente Vaſallo, non confiſcatur in præjudicium Domini directi, Menoch *conſil.* 304. Azor. *loc. cit. cap.* 12. *quæſt.* 10. Farin. *pr. crim. quæſt.* 25. *a num.* 62. & *de hæreſi* [illegible] §. 6. *num.* 59. Pena *ad direct. Inquiſ. part.* 3. [illegible] 161. *verſ quid ſi Clericus*, & alii apud Barb. *loc. cit. numer.* 59. De cætero, quia feudum ſimillimum Emphyteuſi ejus naturam imitatur, quæ dicta de ea, feudo applicari poſſunt juxta Gard. *in Clem. noverint h. t. n. e quæſtioribus col. penult.* & alios apud Caſtrop. *part.* 9. *num.* 1. In ſpecie vero, ſi feudum directum eſt, & ad hæredes extraneos non tranſit, tranſire nequit ad fiſcum, utpote, qui eſt loco hæredis extranei, ac inſuper tale feudum, ſicut contractu, ita etiam delicto alienari nequit, Pena Azor. *ll. cit.* Clar. § *feudum quæſt.* 84 *verſ. ego vero* Caſtrop. *num* 2. Secus eſt de feudo, quod ad hæredes extraneos tranſire poteſt, dum nimirum datum eſt tibi, & quibus tu dare voles, Gigas *de crim læſ. Maieſt. L.* 2. *tit. de pæn commiss. hoc crim. quæſt* 5 *num* 6. Menoch. *de recuper. poſſeſſ remed.* 9. *num* 351 Boſſ. *tit. de publ bonor. numer* 20 Farin. *pr. crim quæſt.* 25. *num* 71 Caſtrop. *num* 6. niſi tamen Vaſallus de feudo libere diſponere nequiret ſine licentia Domini directi; cum ratione hujus prohibitionis, neque contrahendo, neque delinquendo feudum alienare poſſet: unde tunc Vaſallo committente delictum obnoxium confiſcationi omnium bonorum, feudum ad Dominum revertitur, & dominium utile cum directo conſolidatur, Clar. *loc. cit. verſ. ſecundum autem* Boſſ. *loc. cit. num.* 54. Farin. *num.* 72. uti etiam a fortiore contingit, ſi tale delictum commiſſum adverſus Dominum feudi, Farin. *cit. quæſt* 25. *num.* 78. Boſſ *num* 53. Caſtrop. *loc. cit. numer.* 3 niſi tamen ex tenore inveſtituræ conſtaret concedentem feudum noluiſſe, ut delictum unius noceret alteri ex vocatis. Si vero non ob delictum contra Dominum ſed ob delicta alia facienda publicatio, feudumque conceſſum tibi in perpetuum, ita, ut a te, tanquam a radice, deveniat ad hæredes, revolvitur ad Dominum, ſecus, ſi conceſſum tibi ac cognatis, tunc enim te delinquente non ad Dominum, ſed ad proximum cognatum devolvitur. Quod ſpectat ad uſumfructum & commoditates feudi, eas durante vita delinquentis Vaſalli tranſire ad fiſcum tenent Gigas *loc. cit. num.* 3. Menoch *loc. cit. a num* 36. Afflict. & alii; eo quod, ut habet communis, teſte Claro *loc. cit. quæſt.* 31. *verſ. ſucceſſive*, & tenent omnes, *in l. ſi Dominus §. fin. ff. de legat.* illa ad tempus vitæ ſuæ alienare poſſit Vaſallus; contrarium tamen tenentibus aliis, eo, quod fructus feudi ſequantur feudum. Poſteriorem hanc ſententiam certam cenſet Caſtrop. *loc. cit. num* 5. ſi ultra tacitam prohibitionem alienandi feudi a lege inductam inſtituens illud expreſſe noluerit exire extra familiam, ex ea ſuper ratione, quod feudatarius ex natura feudi jurare debeat fidelitatem, & obſequium potius perſonale, quam reale præſtare Domino, ſecus ac eſt in Emphyteuta; hæc autem onera videantur transferri non poſſe in fiſcum: probabile tamen cenſet, dictas commoditates tranſire ad fiſcum, ſi ſolum prohibitionem tacitam alienandi habet, utpote quæ ſolum impedit tranſlationem ad fiſcum poſt mortem, aut in perpetuum.

12. Reſp. Ad ſecundum octavo: Peculium caſtrenſe, vel quaſi caſtrenſe filii, confiſcatis omnibus bonis parentum ob crimen parentum, nullo modo publicatur, ſeu confiſcatur, quia tam quo ad proprietatem, quam quo ad uſumfructum, & adminiſtrationem ſpectat ad filium, Gigas *loc. cit. q.* 13. *num.* 1. Sanch *loc. cit. c.* 16. *n.* 1. Bonac. *d.* 3. *de contract. q.* 8. *part. ult.* §. 1. *num* 14. Farin. *de hæreſ. quæſt.* 190. *numer.* 17. Sanctarel. *de hæreſ. cap.* 28. *num* 8. Caſtrop. *loc. cit. num* 8. Barb *loc. cit. num* 1 & alii apud illum cum communi & certa. Neque hoc peculium, confiſcatis ob crimen filii ejus bonis, confiſcatur, ſed defertur patri illius in patriæ poteſtatis amiſſæ ſolatium, Barb. *loc. cit.* citatis Menochio *loc. c. numer.* 70 Maſc. *de probat. concl.* 1158 *num* 10. Sanch. *loc. cit. cap.* 15. *num.* 4. Gomez *Tom.* 3. *var cap* 15 *lit. D.* Farin *pr crim q.* 23. *numer.* 11 & 13 Pereg. *de jure fiſci l.* 5. *t.* 1 *numer.* 124. & aliis. Contrarium apud eundem Barb. tenentibus Azor. *part.* 1. *lib.* 8. *cap.* 12. *q.* 10 Suar *de fide d.* 22 *ſect.* 5. *num* 9 &c.

13. Reſp Ad ſecundum nono: Bona adventitia filii ob delictum parentum nullo modo confiſcantur, quo ad proprietatem, quia quo ad hanc ſpectant ad filium, Azor. *loc. citat. num.* 15. Farin. *cit quæſt.* 190 *num* 27. Sanch. *cit. cap* 16. *num.* 9. Caſtrop *loc cit p* 11 *num.* 9. Neque bona illa ob delictum filii confiſcantur, quo ad proprietatem, ſed hæc tranſit ad patrem, & conſolidatur cum uſufructu, quem pater in iis habebat, Menoch *loc. cit. numer.* 66 Marant *de Ord. Judic p* 6 *actu fin num* 35 Peregr. *loc. cit num.* 228. Sanctarel *loc cit nu* 3. Barboſ. *loc. cit. num* 13. citatis aliis Dixi: quo ad proprietatem: nam quo ad uſumfructum, probabilius cenſet Caſtrop. *loc. cit.* cum Gomez *loc. cit. num* 18. Farin *pr crim quæſt.* 23. *n.* 33. Sanch *loc. cit n* 15. (contrarium tenente Baro confiſcari ea pro tempore, quo pater, ſeu uſufructuarius delinquens debebat percipere uſumfructum. Eo, quod licet jus percipiendi fructus nomine proprio alienari nequeat ab uſufructuario [illegible]

& conſequenter ſit intranſmiſſibile ad fiſcum ; jus tamen percipiendi fructus, nomine ipſius uſufructuarii alienari poteſt, & conſequenter tranſmitti ad fiſcum, niſi tale ſit delictum, ob quod uſuſfructus extinguitur, tunc enim non tranſit ad fiſcum, ſed cum proprietate conſolidatur : uti etiam, quia extinguitur uſuſfructus per maximam aut mediam capitis diminutionem, qualis quænam dicatur, vide tantiſper apud Caſtrop. *cit. p.* 21. *num* 3.) conſolidatur cum proprietate, quam filius delinquente patre, retinet in illis bonis, attento jure communi.

14. Ad ſecundum decimo : Peculium profectitium filii, non confiſcetur confiſcatis bonis patris delinquentis, non conveniit inter AA non confiſcari, ſed filio reſervari, arg. *l.* 3 *ff. de minor.* tenent, Bothoſ *loc. cit. num* 12 remittens ad Menoch *loc. cit. num* 73. Farin *cit quæſt.* 25. *num* 26 Sanch. *loc. cit. num* 20. & alios, quam ſententiam limitant horum Authores aliqui, ut non procedat in caſu, in quo delictum patris tale eſt, ut ob illud ſolvatur poteſtas patria, eo, quod dicant, tunc deſinere peculium, juxta *L. fin C. de inofficioſa teſtam.* quod ipſum reprobant alii, eo, quod velint ad confiſcationem nihil referre, quod deſinat eſſe peculium, ceſſante patria poteſtate, ſed ſufficere, quod fuerit peculium tempore commiſſi delicti, & quo erat facienda confiſcatio, Caſtrop. denique *num.* 23. cenſet probabilius, peculium adventitium abſolute confiſcari publicatis bonis patris, eo, quod peculium illud ſit patris quo ad proprietatem & uſumfructum, per *L. certum C. familiæ erciſcundæ*, filius autem uſurpet bona, quæ ſunt delinquentis tempore commiſſi delicti, adeoque uſurpet horum bonorum proprietatem & uſumfructum, neque hoc impediri poteſt adminiſtratione & ſpe ſuccedendi, quam filius habet in hoc peculio ; cum adminiſtratio hæc & ſpes ſit quid acceſſorium poſſeſſioni parentis, ita Caſtrop quem vide de his fuſius.

15. Reſp. Ad ſecundum undecimo : Quantumvis regula generalis ſit, deſumpta ex *L. cum ratio ff. de bon. damnator.* quod publicatis bonis parentum non confiſcetur legitima ; ac ita teneant Farin *pr. crim q.* 24 *num* 34. Sanch. *cit cap.* 16 *numer.* 34. Clar *cit. quæſt* 78 Menoch. *loc cit num* 178. Pereg. Roland. & alii apud Caſtrop. *num.* 17. ex ea ratione, quod legitima debeatur jure naturali, & quidem a die, quo bona patris confiſcata, quia ab illo die parens reputatur mortuus, ut Boſſ. *tit. de publ. bonor. num* 6. Roland. *vol.* 2. *conſil.* 97 *a num.* 32. Farinac. *loc. cit. num.* 35. & 36. & arg. *L.* 1 *ff de bon. damnator.* Limitanda tamen hæc regula primo in bonis maternis, quæ, ſi ob delictum matris publicentur, non ſervatur inde filiis legitima, ex *L. de bon. mat. c. de bonis proſcript.* Farin. *loc. citat. num.* 42. Clar. *l.* 5. *quæſt.* 78. citatis aliis, ſecus eſt de filiabus, ut Farin. *in pr. l. c.* 3. *quæſt.* 115. *ſ.* 3. *num.* 99 & 10 Caſtrop *num.* 18. Secundo, in filiis conceptis poſt damnationem patris, quia illis non debetur legitima ; cum jam eo tempore pater nihil habeat, quod illis relinquat Bald. *in cit. L. fin. C. de bon damnator. col.* 1. Farin. *num* 22 Caſtrop. *num* 19. Tertio, ſpecialiter in crimine Hæreſis, in quo ob paternam Hæreſim, & in punitionem patris, filii etiam Catholici privantur legitima alias illis debita in totum, juxta expreſſum textum, *cap. vergentis h. t.* & *Auth. Gazaros, C. h. tit.* Gloſſ. *in cap. cum ſecundum h. t. in* 6. Penia *in directorio Inquiſit. part.* 3. *comment.* 9. Sanchez *cit. cap.* 16. *num.* 26. Caſtrop. *numer.* 20. Quarto, in crimine læſæ Majeſtatis humanæ, contra Principem vel rempubl. *l. quiſquis ff ad Leg. Jul. Majeſt.* ſecus eſt de aliis criminibus læſæ Majeſt. contentis in *l.* 1. 2. & 3 *ff. eodem.* Gloſſ. *in l. eorum ff eodem* Clar. *§. læſa Majeſt. numer.* 25. Menoch. *de arb.* [illegible] 2 *caſ.* 316. *numer.* 29. Farinac *prox. loc. quæſt.* 115. *§.* 3 *num.* 123. Caſtrop. *numer.* 21. Secus quoque eſt de filiabus, quibus etſi non debeatur legitima ex bonis paternis confiſcatis, ob crimen læſæ Majeſtatis, debetur tamen illis ex bonis maternis, per [illegible], & Gloſſ. *ibid.* [illegible] *filiab.* Farinac. *loc. cit. num.* 94. citatis pluribus, Caſtrop. *num* 22. quin & licet filiabus ex bonis paternis confiſcatis, ob crimen læſæ Majeſtatis, non debeatur legitima, debetur tamen ex illis dos, ſi aliunde non habent, quia pater jure naturæ tenetur, dotare filiam, per *L fin. c. de dotis promiſ.* ex hinc, ſi pater huic obligationi non ſatisfecit, tenentur filiam dotare hæredes, & conſequenter fiſcus, ſi ad eum patris bona confiſcata transferuntur, quia eſt loco hæredum, Cynus *in L. infiſi in ff ſoluto matrimon* Farinac *loc. citat. num.* 96 & 97. Roland. *vol.* 23 *conſil.* 74 *numer.* 23 Clar. *prax. crim. læſa Majeſtat. verſ. ha autem* Caſtrop *num.* 23 ubi etiam exceptionem addit, nimirum in crimine hæreſis, ob ejus atrocitatem etiam filias debere privari, quacunque legitima, dote, ſucceſſione materna & paterna, ſi ab utroque parente commiſſa hæreſis, alias illis tantum, quæ debebant illis obvenire ab uno parente, ſi ab uno commiſſa.

16. Ad ſecundum duodecimo : quamvis communiter negent DD reſervanda eſſe liberis alimenta ex bonis parentum reorum criminis læſæ Majeſtatis, arg. *cap. vergentis h. t.* & *cit. l. quiſquis.* Surdus *de alim. tit.* 1. *num.* 33. Sanch. *loc. citat. num* 26. probabilitate tamen non carere, ait Caſtrop. *num.* 24. citatis Socino *L.* 3 *conſil* 30 *num* 3. Farinac. *L.* 3 *prax qu* 115. *§.* 2. *num.* 128. & aliis ; dicta alimenta, etſi detracta hæreditate, & legitima reſervanda filiis, quin etiam *num.* 25. citato Boncin. & aliis, cenſet licere in foro conſcientiæ, ſi ex non reſerventur ex bonis parentum, confiſcatis ob Hæreſim, aut etiam ob læſam Majeſtatem humanam abſcondere quædam, non tantum in caſu extremæ neceſſitatis, ut vult Sanch. *n* 27. ſed etiam in caſu gravis neceſſitatis ; cum etiam in eo caſu teneatur, talibus filiis Eleemoſynam elargiri fiſcus, & debitor non teneatur creditori reddere debitum.

17. Reſp Ad ſecundum decimotertio : nulla bona uxoris confiſcari ob crimen mariti, etiam læſæ Majeſtatis, generalis eſt regula, deſumpta ex *l. ſancimus C. de pœnis*, *l. ob maritorum, Cod. ne uxor pro marito* Sic itaque non confiſcatur dos uxoris [illegible] delictum mariti, per *l. quiſquis §. uxore ſane, Cod ad Leg. Jul* [illegible] *Majeſt. l ſi quis poſt hac C. de bon. proſcript.* & expreſſe de crimine Hæreſis, *Cod decrevit h t in* 6 niſi tamen mulieres ipſæ ſcientes viros eſſe Hæreticos, cum iis contraxerint matrimonium, ut dicitur *cit. C. decrevit*, quæ tamen ſcientia, cum in caſu dubio non præſumatur, a fiſco probanda eſt. Sed neque, dum ea conſtat ipſo facto, ſed per ſententiam incurritur, Caſtrop. *loc. cit. n.* 10. etiam, tunc in caſu habitæ ſententiæ de Hæreſi mariti confiſcari poſſunt citata bona, quæ habuit uxor, tempore contracti matrimonii. De cætero, quæ dicta de non confiſcatione dotis poſita ignorantia Hæreſis, extenduntur ad bona paraphernalia, vel alio titulo uxori quæſita, quia ſunt uxoris, Farin *de hæreſi quæſt.* 190 *§* 3. *num.* 42. Barb. *loc. cit. numer* 22 Caſtrop *loc. cit* [illegible] 12 *num* 3. Item ad arrhas & donationes factas uxori propter nuptias a ſponſo, Barb. Caſtrop. *ibidem*, niſi tamen, ut hic, ſponſus tunc fuiſſet Hæreticus, cum in eo caſu omnes donationes a puncto commiſſi criminis infirmentur, quia omnia illius bona obligata ſunt fiſco. Item ad donationes factas uxori, & a conſanguineis mariti, niſi donans expreſſiſſet, ſe velle donata acquiri, quod raro fit, & regulariter non præſumitur, Barb. Caſtrop *ll. cit* Item ad donationes conſtante matrimonio factas uxori a marito, quas quidem publicari publicatis bonis mariti probabile cenſeant Azor. *part* 1 *l* 5 [illegible] *quæſt* 8 Vaſquez 1. 2 *d* 196. *c.* 1. *num.* 4. Boncin. *d.* 3. *de contract. quæſt.* 8. *p ult. num.* 16. &c. probabilius tamen non publicari exiſtimat Caſtrop eo, quod morte civili mariti [illegible] hæ donationes confirmatæ quo ad effectum, ne tranſeant ad fiſcum. Item non extenditur hæc confiſcatio bonorum uxoris nubentis ſcienter Hæretico ad caſum, quo ab initio inſcia Hæreſis dein reddita, conſcia illius, virum Hæreticum comitatur, eumque non denunciat, Farin [illegible] *quæſt.* 25 *num* 111. Sanch *cit. cap.* 17. *numer.* 32. Pereg. *de jur. fiſ.* [illegible] 3. *tit.* 1 *numer.* 83. Clar. *l.* 5. *recept.* [illegible] 78 *num* 1, Caſtrop. *loc. cit num* 1 [illegible] de eo, an maritus quoque privetur bonis ſuis, ſi nubat ſcienter mulieri Hæreticæ, vide Caſtrop *a num.* 15. apud quem id negant Boncin. & Sanch ipſe vero affirmat, ſi dein [illegible] periculum perverſionis [illegible] marito, quod e [illegible] uxore [illegible] principio Hæreſis [illegible] illo, quam [illegible] Not [illegible] circa [illegible] adicta, [illegible] publicatis bonis mariti uxor innocens propria authoritate capere poſſit ſibi propria detenta a marito, per *l ſi qu* [illegible] *Cod. de* [illegible] *proſc* [illegible] Sanch [illegible] *citat. cap.* 17 *n.* 3 Far [illegible] *part.* 1 *quæſt* 2 [illegible] *num* 119. Caſtrop. *loc. cit. num.* 8. idque, [illegible], quia in [illegible], vivum matrimonium, dum [illegible] per [illegible] *ſi quis tantum* [illegible], & [illegible] *ff* [illegible], nemini liceat habere manuum injectionem in [illegible] propria

18. R[illegible] Ad [illegible]ndum decimoquarto : Tametſi mortuo viro, [illegible] bona uxoris, viduæ ob delictum temporibus [illegible]tatis ab [illegible], [illegible] catur quoque dos [illegible] bona paraphernalia, omniaque alia, quæ ſtante matrimonio [illegible], ut Sanch. *cit cap* 17. *numer* 1 Clar. *cit. quæſt.* 78 *verſ. quæro.* Farin *loc. cit num.* 112. Caſtrop *loc. cit. p.* 13. *num* 1. conſtante tamen matrimonio, ob [illegible] admiſſum ab ea delictum, dos ejus confiſcari nequit, (bene tamen alia ejus bona) [illegible], ſi delictis expreſſis, in *L. quiſquis* [illegible] *ff.* [illegible] *damn.* [illegible] quæ, cum ſit crimen læſæ Majeſtatis, [illegible] non eſt, ſub eo comprehendi tamen læſæ Majeſtatis divinæ, ſeu Hæreſim uxoris, ita Sanch *l. cit. n.* 28. Farin. *cit. q* 190. *n.* 34. Rojas *tract. de Hæreſ. p* 2. *aſſ rt.* [illegible] *n.* 323. & 325. Caſtrop. *num.* 2 qui etiam *n* 6. addit, probabilius eſſe, dotem confiſcari tunc non ſolum quo ad proprietatem, ſed & quo ad uſumfructum, uti in ſpecie de crimine Hæreſis docent Farinac. *loc. cit.* Rojas, Zechius, & al apud

Caſtrop. niſi inter maritum & uxorem interceſſiſſet pactum, ut, ſi uxor commiſiſſet delictum ex illis, ob quæ ſtatuta confiſcatio, eo ipſo proprietas & uſusfructus dotis tranſiret ad maritum, tum enim dotem in eo caſu nullatenus confiſcari, cum Farin. *cit. qu.* 25. *nu.* 115. & aliis tradit Caſtrop. *num.* 9. ea ea ratione, quod dos tunc prohibetur expreſſe confiſcari; non alienetur in favorem delinquentis, cum non applicetur uxori delinquenti, neque in fraudem fiſci, cum non fiat poſt commiſſum delictum; adeoque jam maritus, ratione talis pacti, habet jus acquiſitum ad dotem, & præferendus fiſco, cætera, quæ valde fuſe de confiſcatione bonorum tractat Caſtrop. *tr.* 4. *d.* 5. *a part* 14. cum non ita ſpecialiter concernant confiſcationem ob crimen Hæreſis, lege apud eundem.

QUÆSTIO CLXXIV.

An & qualiter ob Hæreſim pater privetur poteſtate patria.

RESP. Ob paternam Hæreſim filii eximantur a poteſtate patria, ita, ut ſtatim ante omnem ſententiam declaratoriam deſinant eſſe ſub patria poteſtate, & efficiantur ſui juris. Sanch. *l.* 2. *mor. c.* 24. *nu.* 6. Farin. *de Hæreſi qu.* 197. §. 3. *num.* 29. Azor. *part.* 2. *l.* 2. *c.* 22. *qu.* 6 Caſtrop. *tr.* 5. *d.* 5. *p.* 25. *nu.* 12. Mol. *de juſt. tr.* 2. *d.* 9. *nu.* 10. Pirh. *h. t. num.* 79. juxta *c. quicumque h. t. in* 6. & Gl. *ibidem v. deſerunt*, unde, ut dicitur *ibidem*. Pater Hæreticus non poteſt emancipare filium, quippe qui jam eſt ſui juris. AA citati. Neque poteſt filio ſuo impuberi ſubſtituere pupillariter, ſeu pro eo facere teſtamentum, per *l.* 2 *ff. de vulg. & pupill ſubſtit.* §. 1. *Inſt. pupill. ſubſt.* AA. iidem; quæ tamen pœna privationis patriæ poteſtatis, non extenditur ad receptatores, fautores, defenſores Hæreticorum. Sanch. *n.* 5. Pirh. *loc. cit.* Caſtrop. *n.* 15.

QUÆSTIO CLXXV.

Num Hæreticus privetur dominio ſervorum.

RESP. Affirmative, & ſervi abſolvuntur ab omni debito fidelitatis & obſequii erga Dominum, juxta *c. abſolutos h. t.* non quidem ipſo jure ſtatim poſt lapſum Domini in Hæreſim, ut dictum de privatione patriæ poteſtatis, ſed poſt ſententiam declaratoriam Hæreſis. Sanch. *l. c. num.* 10. & 13. ubi ait, ſententiam illam retrotrahi ad diem commiſſi criminis. Caſtrop. *l. c. n.* 16. Pirh. *nu.* 81. contra Gl. *in cit. c. abſolutos v. abſolutos*, & Abb. *ibid. nu.* 3. & Fagn. *nu.* 3. Arg. *ejuſd. C.* dum ibi requiritur Hæreſis manifeſta, nempe judicialiter per ſententiam, quæ eſt præcipua & principalis manifeſtatio. Sanch. Caſtrop. Pirh. *LL. cit.* quamvis alii *cit. cap.* plus non requirant, quam quod Hæreſis ſit manifeſta ipſo facto, vel probatione teſtium citra ſententiam. Porro ſervi Chriſtiani & Catholici Domino lapſo in Hæreſim abſolute & in perpetuum evadunt liberi, ita ut, etiamſi Dominus, abjurata Hæreſi, redeat ad fidem Catholicam, eique beneficio Principis bona reſtituantur, non tamen recuperet dominium ſervorum, cum libertas ſemel acquiſita, quocunque modo, per *l.* 1. & 2 *C. ſi adver. libert.* revocari non debeat. Caſtrop. *nu.* 18. his non obſtante, quod libertas omnimoda ſervis Chriſtianis in hoc caſu conceſſa nullibi in jure ſit expreſſa, dum id ſatis colligitur ex *l. Manichæos §. fin. C. h. t.* ut declarant Caſtrop. *n.* 17. & 18. Pirh. *l. c.* E contra ſervi, pagani & hæretici in hoc caſu abſolvantur a fidelitate & obſequio Dominorum ſuorum, non tamen cum bonis cæteris (inter quæ numerantur & ſervi) Domini facti Hæretici tranſeunt in dominium fiſci; ac ita tenent Sanch. *l. c. nu.* 10. Mol. *Tom.* 1. *de Juſt. d.* 40. *tota* Azor. *p.* 1. *l.* 8. *c.* 12. *qu.* 7. Decian. *tr. crim. l.* 5. *c.* 44. *n.* 28. Farin. *cit. qu.* 197. §. 3. *nu.* 30. Caſtrop. *nu.* 18. Pirh. *l. c.* Idem de ſervis, non quidem baptizatis, dum Dominus in Hæreſin incidit, intendentibus tamen baptizari, ſeu Catechumenis, quod congruum ſit, & illos plene donari libertate, (non tamen ipſo jure) eo, quod id cedat in augmentum & favorem Religionis Catholicæ, tenent Penia *in directer Inquiſ. part.* 3. *comment.* 168. *verſ. an autem* Caſtrop. *l. c.*

QUÆSTIO CLXXVI.

An & qualiter Hæretici priventur quoque aliis juribus & obligationibus, quibus alios ſibi obſtrictos habent.

RESP. Affirmative juxta clarum textum *C. abſolutos*, ubi dicitur: abſolutos ſe noverint a debito fidelitatis, dominii & totius obſequii, quicunque lapſis manifeſte in Hæreſim aliquo pacto quacunque firmitate vallato obſtricti. Sic itaque Vaſalli, famuli & famulæ, non ſecus ac ſervi, ſeu mancipia, liberantur a fidelitate & obſequiis, quibus obſtricti Domino, ſaltem poſt ſententiam declaratoriam Hæreſis, vel etiam, ut alii citati, *quaſi proced.* quos ſequitur Reiffenſt. *h. t. n.* 309. citatis inſuper Gonz. *in c. abſolutos nu.* 5. Fagn. & Barb. *ibidem nu.* 3. ipſo jure ante illam. Sic quicunque debens aliquid Hæretico titulo emptionis, promiſſionis, commutationis, mutui, pignoris, depoſiti, alteriuſve contractus redditur immunis ab obligatione, & non tenetur ſervare promiſſum, pactum vel contractum, aut fidem etiam jurato datam Hæretico. Abb. *l. c. n.* 1. Farin. *de Hæreſi qu.* 189. *a n.* 57. Caſtrop. *n.* 19. Pirh. *n.* 82. Reiffenſt. *h. t. n.* 312. Limitatur hoc ipſum tamen a Caſtrop. *num.* 20. dum credit, probabilius eſſe, quod debitores poſſint ac debeant Hæretico ſolvere debita, & præſtare obſequia alia ante ſententiam declaratoriam Hæreſis, ſecus poſt illam, quia ſicut ante illam fiſcus occupare non poteſt bona Hæretici, privando illum poſſeſſione & adminiſtratione illorum, ſic poſt ſententiam illa ſolvere non poteſt debita creditori, quia jam ſunt fiſci. Limitatur ſecundo: ita ut, licet quivis liberetur a privata fide, data Hæretico, ut Farin. *cit. qu.* 197. *n.* 24. Clar. §. *Hæreſis n.* 16. Zecchius *Sum. p.* 1. *tit. de fide t.* 12. *de Hæret. n.* 16. Simanc. *de Cathol. inſtit. tit.* 46. *a num.* 52. Caſtrop. *tit. p.* 23. *nu.* 22. fides tamen publica data Hæretico a Principe, Republica, vel alia authoritate publica, ſervanda ſit, ita exigente bono communi, quia & jure gentium, & atteſtante S. Scriptura, *Joſue c.* 9. *v.* 18. & 2. *Reg. c.* 21. *v.* 6. nec non aliis hiſtoriis ſacris, Deum graviter ultum fuiſſe violationem fidei publicæ, ac ita juxta *c. abſolutos*, & Arg. *c.* 1 & 2. *de pact. l.* 1. *ff. eod. l. poſtliminii §.* 3. *ff. de Captiv.* tenent Farin. *l. c.* Clar. *n.* 18. Menoch. *conſ.* 106. *n.* 226. Caſtrop. *l. c.* Pirh. *n.* 83. cum communi. Sic v. g. ſi Inquiſitor (utpote quibus conceſſa ampla poteſtas temperandi pœnas, ex *c. ut commiſſi h. t. in* 6.) promiſiſſet Hæretico, ſe facturum ei gratiam, ſi crimen fateretur, ei fatenti illud fidem ſervare debet; ſecus tamen, ſi omnimodam immunitatem promiſiſſet, quia, cum id non poterat, illam ſervare non debebit; quamvis & tunc non ad pœnam ordinariam, ſed ad aliquam extraordinariam condemnare debeat, cum talis confeſſio eſſet doloſe extorta; ſic Caſtrop. *l.* . cum P. in *loc. cit. p.* 3 *comm.* 23. *verſ. jam in hoc*. Quod vero contra datam a Concilio Conſtantienſi fidem Huſſus non fuerit combuſtus, demonſtratum vide apud Becan. *de fid. c.* 16. *qu.* 6. & Reiffenſt. *h. t. n.* 10-318.

QUÆSTIO CLXXVII.

An & qualiter pœna Hæreticorum ſit deſtructio domus, in qua exercita hæreticalia.

RESP. Eſſe funditus evertendam, & nunquam reparandam; idem dicendum de domo, in qua Hæreticus ſe occultavit, ne ab Inquiſitoribus caperetur, aſſerunt Penia *l. c. comm.* 92 *circa finem*. Farin. *qu.* 190. §. 2. *a n.* 30. Zanch. *de Hæret. c.* 39. & 40. apud Caſtrop. *n.* 23. iis conſentientem. Si vero non de conſenſu Domini, ſed conductoris domus ibi Hæretici conveniunt, non deſtruendam domum, ſed conductorem, ut fautorem Hæreticorum, aliis pœnis, v. g. pecuniæ, verberum, exilii juxta conditionem perſonæ puniendum, ex *l. Arriani §. conſtit. c. h. t.* tradunt Farin. *loc. cit. n.* 39. Decian. *l.* 5. *c.* 51. *n.* 50. De cætero, quandoque id publicam utilitatem vel terrorem deſtruendam, etiamſi Dominus neſciverit, ibidem exercita hæreticalia, reddito tamen tum pretio domus Domino, ait Caſtrop. *l. c.*

QUÆSTIO CLXXVIII.

An & qui Hæretici pœna pecuniaria puniri poſſint.

RESP. Pœnam pecuniariam Hæreticis, non tantum Laicis, ſed etiam Clericis imponi poſſe officio Inquiſitoris, aut ad pios uſus applicandam, cum Gl. *in Clem. 2. h. t. v. Hæreticis* tradunt Farinac. *de Hæreſi qu.* 193. §. 6. *num* 108. & 109. Pirh. *h. t. nu.* 95. Hanc vero pœnam pecuniariam Inquiſitor vel Epiſcopus imponere poteſt Hæreticis pœnitentibus, ſuſpectis de Hæreſi, non tamen Hæreticis confeſſis, convictis, impœnitentibus; cum contra hos jure ſtatutæ pœnæ certæ & determinatæ, quas Judex mitigare non poteſt. Farin. *n.* 117. & 120. Pirh. *l. c.*

QUÆSTIO CLXXIX.

An & quibus Hæreticis imponi poſſit pœna carceris.

RESP. Quamvis Hæreticis pœnitentibus de rigore juris imponi poſſit, & ſæpe imponatur, pœna carceris perpetui, idque extra dubium ſit, juxta *c. excommunicamus 2. h. t.* & Gl. *ibi v. ſi qui.* Farin. *de Hæreſ. qu.* 193. *n.* 102. Caſtrop. *tr. 4. d.* 1 *num.* 1. & alii communiter; ad illum tamen damnari non poſſunt, qui tantum de Hæreſi ſuſpecti; cum hæc pœna ſolis a fide expreſſe deficientibus, & in Hæreſi deprehenſis, (quales in ordine ad hanc pœnam dicuntur, qui notorie ſunt Hæretici, vel legitime de Hæreſi ſuſpecti) ſtatuitur, neque qui errorem ſuum fatentur, antequam dicta teſtium eis publicata ſunt, ſed ſolum ii, qui poſt publicationem teſtium errorem ſuum faſſi plene, veræ pœnitentiæ ſigna dederunt. Farin. *l. c. nu.* 103. Roias *tr. de Hæret. p.* 2 *n* 197. *& ſeq.* Peina *l. c. p.* 3. *qu* 93. *comment.* 142. Simanc. *de Cathol. Inſtit. tit.* 27 *a num.* 29 Caſtrop *l. c.* Pirh. *h. t. nu.* 101. quem tamen etiam carcerem perpetuum debitum Hæreticis pœnitentibus poſt publicationem teſtium ex aliqua juſta gravique cauſa ab Inquiſitoribus cum Epiſcopis mitigari poſſe, & ad brevius tempus ad eorum arbitrium, ſpectata incluſi humilitate, aut alias pœnas extraordinarias, v. gr. exilii, triremæ ad triennium, ut cum Farin. Caſtrop. *part* 2 *num* 1. ſecundum poteſtatem illis conceſſam *in c. commiſſi h. tit. in* 6. tradit Caſtrop *loc. cit. num* 2 cum Farin. *loc. cit. num* 92 96. & 104 Clar §. *Hæreſ num.* 7 Eymer. *in director. inquiſit. part.* 3. *quæſt.* 93. & 96. & alias: & quamvis carcer ille, ut dicitur *Clem.* 1. *h. t.* §. *propter*, magis ad pœnam, quam cuſtodiam deſervire debeat, non tamen debere eſſe ita arctum & durum, ut hac ratione vita incarcerati abbreviaretur, ne alias Judices fidei irregularitatem incurrant; obſervant Farin. *num.* 106 Peina *loc. cit. qu.* 59. *comment.* 106. Caſtropal. *numer* 3. & alii apud illum quidquid in contrarium dicat Delrio *de Magorum inquiſit. l.* 5. *ſ.* 9. *in princ.* nimirum poſſe hoc medio vitam illius abbreviari.

QUÆSTIO CLXXX.

Hæretici an, qualiter, & qui puniendi ultimo ſupplicio.

1. RESP ad Primum. Poſſe Hæreticos puniri pœna mortis, & poteſtatem hanc a Chriſto conceſſam Eccleſiæ, cum ſine ea rebelles coercere, delicta in hoc genere commiſſa vindicare, putrida & toti corpori el maxime nocıva membra reſecare nequeat, & ſic non ſatis proviſum Eccleſiæ, conſentiunt omnes & optime probant Bellarm. *l.* 3 *de Laicis c.* 21. & *c.* 22. Covar. *l.* 2 *var. c.* 10. *num* 10. Valent. *Tom.* 3. *d.* 1. *quæſt.* 11. *part.* 3. Caſtrop. *loc cit part* 2. *num.* 2. Suar. *de fide d.* 20. *ſ.* 3. & *ſ.* 3. *num* 22. ubi etiam aſſerit erroneum eſſe, hanc poteſtatem negare Eccleſiæ, utpote definitum ab Urban. VIII. *in Extrav. unam Sanctam de major.* & *obed.* ab Innoc. IV. *in c. ad Apoſtol. de ſent.* & *re judic. in* 6. Idem ſtatuitur per leges Imperatorias, *l. quicunque c. h. t.* &c.

2. Reſp. ad Secundum: Ad hanc pœnam mortis, etſi condemnare poſſit & debeat Eccleſia, non tamen eam exequitur per miniſtros Eccleſiaſticos, ſed per Laicos, & medio illorum poteſtate temporali juxta *c. ad abolendam §. præterea h. tit.* utpote inferiore & ſubjecta poteſtati ſpirituali: ubi vero a Judicibus fidei ſæculari brachio traditus eſt puniendus, debet Judex ſæcularis ſtatim exequi pœnam, nec poteſt remiſſionem facere, *c. ut officium h. tit. in* 6. alias ut fautor Hæreticorum puniri poteſt. Caſtrop. *num cit. part.* 2. Prius autem, antequam brachio ſæculari tradatur & pœna hac afficiatur, tentanda omnia, quæ Judicibus fidei convenientia viſa fuerint, ut errorem ſuum agnoſcat, inter quæ præcipuum eſt, ut viris doctis convincendus tradatur. Caſtropal. *num.* 3. & ſi clerici ſunt prius a ſuis Ordinibus degradantur, per *c. excommunicamus h. tit.* de quo vide dicta ſupra.

3. Reſp. ad tertium. Primo: Pœna mortis afficiuntur Hæretici impœnitentes, pertinaciter perſiſtentes in ſua Hæreſi, ut conſtat ex *l Arriani §. Manichæi l. quicunque c. h. t.* & *c. ad abolendam h. t.* Farin. *quæſt.* 196. §. 1. *num* 4. Eymer. *l. c. qu.* 40. *num.* 1. Decian *tract. crim. l.* 5 *c.* 55. *in fin.* Clar. § *Hæreſis num* 7. Azor. *part.* 1. *l.* 8. *c.* 13. §. *ultima pœna.* Suar. *de fide d.* 22. *ſ.* 2 *num* 3. Et quidem de conſuetudine comburuntur, teſte Abb *in c. ad abolendam h. t. n.* 13. etiam & vivi, præcipue Hæreſiarchæ Farin *num* 5. Caſtrop *num.* 3 in quo caſu, ut iidem, os eorum & lingua obligari debent, ne ſuis blaſphemiis aſtantes ſcandalizent. Porro pœnam mortis (non tamen pœnas alias, puta exilii, triremium ad triennium) evadunt Hæretici vere pœnitentes, & errorem ſuum ſponte, & non metu mortis abjurantes ſtatim ſeu continuo ac deprehenſi, id eſt, antequam depoſitiones teſtium aliique proceſſus contra ipſos fiant; ut dictum *quæſt. præced. de carcere perpetuo*, quamvis Sylv. *v. Hæreticus §.* 1. *num.* 18. Farin. *num.* 56. Clar. *num.* 8. Gonz. *ad l. abolendam num.* 4. quos ſequitur Reiffenſt. *h. tit. nu.* 327. & alii teſtantes de communi conſuetudine & praxi etiam tribunalium Inquiſitionis, idem admittant, ſi errorem ſuum prius poſt incarcerationem, poſtque receptas ac publicatas probationes, imo poſt ſententiam latam a Judice Eccleſiaſtico, modo antequam Curiæ Sæculari tradantur, fateantur & pœniteant. Sumitur hæc evaſio mortis pœnitentium Hæreticorum ex *c. ad abolendam h. tit.* & *ibi* Fago *nu.* 13. & *c. excommunicamus*, & ex ea ratione, quod licet alias ordinarie loquendo pœnitentia non liberet a pœna mortis per crimen promerita, hoc tamen ſpeciale ſit in crimine Hæreſis, ut pia Mater Eccleſia nullum pœnitentem velit a gremio ſuo rejicere, ſed magis ad exemplum Dei, qui non vult mortem peccatoris, ſed ut magis convertatur & vivat, ſed potius miſericorditer recipere, & ſaltem pœnam mortis condonare.

4. Reſp. ad tertium. Secundo: Ultimo ſupplicio afficiendi Hæretici relapſi etiamſi pœniteant, & Hæreſin denuo abjurent, plenèque convertantur, *c. ſuper eo c. accuſatus h. t. in* 6. *c. ad abolendam h. tit.* & *ibi* Abb. *num.* 1. Hoſt *num* 9. Felin. *nu.* 2. Barboſ. *num.* 20. Clar. *l. c. num.* 7. Farin. *de Hæreſi qu* 195. *a num* 4 Caſtrop *cit. p.* 2. *num.* 7. Porro alii dicuntur relapſi vere & proprie, nimirum qui poſtquam convicti & confeſſi in Judicio Hæreſin abjurarunt, id eſt, jurejurando execrati ſunt, in eam iterum incidiſſe deprehenſi ſunt, deque eadem denuo convicti & confeſſi in Judicio fuerunt. Farin. *qu* 195. *a num* 1. Azor *loc. cit.* 14 *qu.* 1. & Pirh. *h. t. num.* 94. & hos tradendos Sæculari Judicio, & ab eo afficiendos eſſe ultimo ſupplicio extra dubium eſt, propter expreſſum textum *c. ad abolendam §. illos quoque*, in hoc tam notanda verba: *deprehenſi in abjuratam Hæreſin recidiſſe*; propter quæ Caſtrop. *cit. part.* 2. *num* . credit, illum, qui ſponte a nullo alio præventus ſe ipſum manifeſtaret in Hæreſin abjuratam recidiſſe, evaſurum mortem, ex ea ratione, quod pœna mortis relapſis ideo irrogetur, quia præſumuntur ficte converti & eſſe incorrigibiles, pro quo cit. Peinam *p.* 3. *director. comment.* 12. *verſ. ſed quid* Menoch. *conſ* 82 *num* 168 &c. unde etiam ait, idem eſſe, ſi relapſus ſponte veniat, & non probetur metu probationum ſibi inſtantium venire, ut de hoc, ſi relapſus eſt publicus, fere ſemper eſt præſumptio. Alii relapſi dicuntur fictione vel præſumptione juris, vel quia de Hæreſi accuſatus propter vehementem ſuſpicionem in Judicio eam abjuravit, & poſtea de relapſu in eam denuo accuſatus, eam confeſſus, vel de ea convictus, aut econtra prius de ea accuſatus plene laſſus vel convictus, dein propter vehementem ſuſpicionem accuſatus denuo eam abjuraret, parum enim refert ad hoc, ut quis reputetur relapſus fictione juris, ut Caſtrop. *num.* 9. ſive lapſus præſumptus præcedat, ſive ſubſequatur, cum ſufficiat, ut de uno lapſu conſtet indubitabiliter, & de altero præſumptione vehementi; ita Farin *l. c. num.* 13. Caſtrop. *num.* 8. Reiffenſt. *h. tit. num* 322. juxta clarum textum, *c. accuſatus h. tit. in* 6 & taliter relapſos, uti & proprie relapſos ultimo ſupplicio afficiendos, aſſerit Reiffenſt.

Digitized by Google

[illegible] & probabilius cenſet Caſtrop. citatis Menoch. *l.* 2. *cap.* 82. *num.* [illegible] a C[illegible] *de juſta Hæretic. puni.* [illegible] *c.* 2. [illegible] *l.* 1. *cap.* 7 [illegible] Farin. *qu.* 19[illegible] *n.* 17[illegible] & alii relapſi fictione [illegible] *cit. c. Accuſatus* qui [illegible] tam unam in [illegible] Hæreſim & cum ea, ut [illegible] eſt, abjurarunt ſimul generaliter omnes, denuo in Hær[illegible] inciderunt. Et hos ut [illegible] relapſos condemnandos, & [illegible] ſupplicio afficiendos nemini dubium [illegible] poteſt, ait C[illegible] *numer* [illegible] G[illegible] Archid. Gemin cæterique [illegible] *in cit. c. Accuſatus.* An vero idem ſit, dum abjurata [illegible] Hæreſi [illegible] prius [illegible] inciderat lab[illegible] dein [illegible] [illegible] ſæ ſpeciei, controvertunt AA negant dici [illegible] pu[illegible] ob hoc ut talem puniendum. G[illegible] *c. ut ſicut* & *ibi* Joan A[illegible] d *numer* 8 & 9. Eymer [illegible] *numer* [illegible] Me[illegible] *a numer* 1[illegible]6. Suarez. *de fide d.* 23. E[illegible] contra aſſir[illegible] Ar[illegible] d. G[illegible] Franck. *ad cit. c. Accuſatus* M[illegible] Pe[illegible] an. &c. e[illegible] ea ratione, quia abjurans quamlibet Hær[illegible] tacite abjuret [illegible] quia a[illegible] rat recep[illegible] [illegible] revocatione per [illegible] ani propoſita qui in omni Hær[illegible] in[illegible] promit[illegible] [illegible] ſeſe, le[illegible] E[illegible] non re[illegible]ſſurum, [illegible] quamvis [illegible] [illegible], ait C[illegible] *numer* [illegible] nem [illegible] apparere omnino [illegible]lem. Limitat [illegible] caſo [illegible] prius de Hæreſi vehementer [illegible] e[illegible] [illegible] & dein in [illegible] aliam [illegible] eo quod prior illa abjuratio fuerit generalis, ſ[illegible] ac [illegible] poſt purgationem ſ[illegible] ab una Hær[illegible] [illegible] pu[illegible] ſe ab unius Hæreſis infamia [illegible] pu[illegible] ab omnibus, ſicut abjurans unam, ce[illegible]ſetur [illegible] omnes, pro quo citat Farin. *quæſt.* [illegible]9 *numer.* [illegible] P[illegible] *de ord. inquiſit. l.* 5. *quæſt.* [illegible] *de* [illegible] *fidei num* [illegible]

[illegible]4 Reſp. Ad Tertium tertio. Hæreſiarchas & Do[illegible]ciſt[illegible] (quales non ſolum ſunt il[illegible], q[illegible] [illegible]ores [illegible] & confinxerunt, ſed i[illegible] qui jam [illegible]os & con[illegible] quaſi ex officio & conſuetudine aliis [illegible] prædicarunt, ut Farin. *quæſt.* 179. [illegible] *n.* 15. Eimer. [illegible] *part.* 2. *quæſt.* 39. Suar. *citat. d.* 23 [illegible] *numer.* 11 Caſtro *loc.* [illegible] *numer.* 1[illegible] nu[illegible] vero ii, qui [illegible]nguineos ſ[illegible]os, aut unum alterumve [illegible] perver[illegible], [illegible] ſæculari tradendos, etiam [illegible] converſionis & pœnitentiæ [illegible]ndant, [illegible] R[illegible] *de Hære* [illegible] *numer.* 3[illegible]9. [illegible] S[illegible] *loc. cit. numer.* 9 & inter al[illegible] [illegible] *de* [illegible] 4[illegible] *numer* 5 [illegible] ne, quod in jure civili [illegible] leg[illegible] hæc pœna iis ſtatuatur [illegible] *C. de Apoſt. l.* [illegible] *C.* [illegible] *l. fin* [illegible] *Judæ* [illegible] [illegible] jure civili ſtandum [illegible] Jur[illegible] Canonico c[illegible] ratium ſtatutum non eſt, & [illegible] non ſi[illegible] pœni[illegible]ponen[illegible] Jus Canonicum impl[illegible] per Jus Civi[illegible] [illegible] Hær[illegible] Pœnitentes adm[illegible] ad[illegible] [illegible] de H[illegible] cis c[illegible] & [illegible] & [illegible] modo peccand[illegible] [illegible] Q[illegible] tenti[illegible], eſt [illegible] G[illegible] *numer* 17. Pr[illegible] ve Hæreſiarchas ve[illegible] non [illegible] tr[illegible] br[illegible] chio ſæc[illegible] [illegible] reconc[illegible] tis pro hac ſententia Pen[illegible] *an autem* Eymer. *part* 3 *de* [illegible] *modo terminandi* [illegible] *numer.* 188. Decian. *l.* 5. *tract. crim.* [illegible] 4 *nume* [illegible] & [illegible] ſtis [illegible] rationibus. Quod jure Canonico hæc [illegible] iis non ſtatuatur [illegible] & Berengarius, a[illegible]q[illegible], de quibus conſtat fuiſſe Hæreſiarchas, volentes co[illegible] [illegible] ſint ad gremium [illegible] [illegible]leſiæ, quod leges civiles non [illegible]beant in hoc crimine locum, utpote mere [illegible] [illegible] quando in foro Eccleſiæ puniuntur, & judicio ſæculari committuntur puniendi. Limitat [illegible], hanc ſiam [illegible] etiam C[illegible] *[illegible]* cum Penia, *loc. cit.* ita, ut Hæreſiarchæ admittendi non ſint ad reconciliationem, ſi poſt longum tempus pluresque admonitiones jamjam tradendi Curiæ ſæculari pœnitentiæ ſigna edant, quia videntur [illegible] agere, non amore veritatis & converſionis, ſed timore mortis inſtantis. Item ſi comminationibus, promiſſis, præmiis, vel aliis exquiſitis mediis coacti [illegible] [illegible] doctrinam perſuadere. Item ſi Regem, P[illegible] [illegible]que perſonas principales conati ſunt pervertere.

QUÆSTIO CLXXXI.

Num Hæretici quoque in Germania & Romano Imperio ſubjecti pœnis temporalibus & corporalibus hucuſque enumeratis.

RESp. Hæretici [illegible] Lutherani Auguſtanæ co[illegible] in [illegible] pœnis non [illegible]ceant [illegible] qui etſi [illegible] receſſerint, v[illegible] [illegible] & [illegible] dere pu[illegible] pati r[illegible]gioſi, [illegible] Pontifice [illegible] [illegible] p[illegible] & tacite [illegible] pri[illegible] [illegible] juris, i[illegible] [illegible] tam Eccl[illegible] cum Catholici[illegible] co[illegible] Pi[illegible] *b. tit. numer.* 83 W[illegible] *b tit. num.* 6[illegible] R[illegible] *numer* [illegible] Dicitur autem [illegible] *Hæretici* [illegible] [illegible] in hæreſin quamcunque et[illegible] [illegible] tempo[illegible] & [illegible] [illegible] per[illegible] tem[illegible] ſuppl[illegible] [illegible] E[illegible] ſecuti[illegible] [illegible] tum [illegible] quoad [illegible] Eccleſiaſti[illegible] P[illegible] [illegible] cum tractatu [illegible] valide [illegible] runt. Argum. [illegible] *quæ in Eccleſiarum de* [illegible] *it.* cum ſtatuta, diſpoſitiones Laicorum de Eccleſiis vel Ec[illegible]cis Perſonis, etiam in favorem earum factæ, om[illegible] re careant. Tum quia Eccleſia quoad pe[illegible] [illegible] ſticas nec tacite nec expreſſe fœdus illud [illegible] approbavit eximendo clericos a pœnis juris, imo con[illegible] hu[illegible]que approbavit, & hodiedum proteſtatur, [illegible] Reiffenſt. *num.* [illegible] ſecundo. *Hæretici Auguſtanæ Confeſſionis*; num etiam alterius Confeſſioni & Sectæ Hæretici, v. g. Calviniſtæ, Zvvingliani, Hugonotæ, &c. ſint immunes a pœnis temporalibus & corporalibus, [illegible] ne dicit dubitari poſſe Reiffenſtuel. *numer.* 42. eo quod pacem illam publicam Pa[illegible] cond[illegible]am, & poſt[illegible] Auguſtæ confirmatam [illegible] Hæretici Auguſtanæ & [illegible] alterius Sectæ [illegible] immunes a [illegible] & [illegible] & Privi[illegible] & [illegible] N[illegible] Hæ[illegible] [illegible] per pacem [illegible] & Mon[illegible] partic[illegible] [illegible] [illegible] ter ex eo [illegible] [illegible] [illegible] ſed poſ[illegible] re [illegible] & [illegible] fuerit per bu[illegible]m Innocenti X. [illegible] Pont[illegible] *domus Do*[illegible] re[illegible] a Reiffenſtuel *b. tit.* [illegible] 154. quid [illegible] quod [illegible] in foro c[illegible] [illegible] a[illegible] [illegible] præ[illegible] ctæ Hæret[illegible] a [illegible] [illegible] C[illegible] um privilegiis g[illegible], [illegible] non [illegible] Reiffenſtuel. *numer.* 344 [illegible] tamen [illegible] certum [illegible], non expedire ut Judex Eccleſiaſticus [illegible] Hæreticum [illegible] hære[illegible] pu[illegible]at, eo quod ſine publica perturbatione id[illegible] ri vix po[illegible]

CAPUT

CAPUT TERTIUM.

De Judice in cauſa Hæreſis modoque procedendi in ea

QUÆSTIO C.XXXI[illegible]

An & qualiter nullus Laicus, ſed ſolus Eccleſiaſticus eſſe poſſit Judex in cauſis fidei.

1 RESP. P[illegible] In cauſis fidei n[illegible] Laicus ſeu [illegible] poteſt Ju[illegible] [illegible] etiam [illegible] quæ[illegible] [illegible]

[illegible]

2. R[illegible] S[illegible] [illegible]

[illegible]

QUÆSTIO CLXXXIII.

Quinam in ſpecie ſint Judices in cauſa Hæreſis.

1 RESP. Primo Pa[illegible] ſupremum in cauſis fidei [illegible] & p[illegible] Judicem [illegible]

[illegible]

[illegible] Farin. [illegible] num. 4. Caſtropal. [illegible]

[illegible] Epiſcopus eſt Judex competens & [illegible] omnium Hæreſum [illegible]

[illegible] Gloſſ. [illegible] communi[illegible] Sanch. [illegible]

[illegible] 19 Farin. numer. 13 Pirhing. *h. tit.* [illegible]

[illegible] Capitulum [illegible] quando [illegible] ſed [illegible]

[illegible] eſt Judex [illegible] *ad abolendam.* [illegible]

Card. & alii, item Farin. *nu.* 182. Caſtrop. *n.* 6. Pirh. *n.* 125. Decian. *num.* 14. contra Socin. *in idem c. num.* 44. & alios, quorum ſententiam ſatis quoque probabilem dicit Caſtropal. exercere autem Juriſdictionem ſuam ordinariam circa non exemptos debet Capitulum Sede vacante, non per ſe ipſum, ſed per Vicarium ſuum. Arg. *cit. Clem.* 1. *§. propter* de Vitalin. *ibidem num.* 48. & 50. Farin. *l. c. qu.* 86. *num.* 180. Caſtrop. *num.* 7. Ne alias cauſa non ita brevi tempore decidi poſſet & ſervari ſecretum. An autem Vicarius Capituli ab eo ad exercendam illius Juriſdictionem ordinariam generaliter deputatum, egeat in cauſis Hæreſis ſpeciali commiſſione capituli, cum ſit cauſa ardua & gravis, non ita certum. Affirmare idipſum videtur Caſtrop. *l. c.* dum inquit; *Modus, quem ſervat capitulum in exercenda hac Juriſdictione in cauſis Hæreticalibus, non eſt per ſe, ſed per Vicarium ad id ſpecialiter deputatum.*

4. Reſp. Quarto: Poſſe quoque Prælatos quoſdam Juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentes eſſe Judices Ordinarios in cauſis fidei, cum Molin. *de juſt. tract.* 5. *d.* 28. *n.* 11. tradit Caſtrop. *nu.* 6. *in fine*. Et in genere ex præſcripta conſuetudine poſſe Prælatos regulares in Germania ſuos ſubditos in cauſa Hæreſis judicare, & pœnis juris afficere, dum regulares Apoſtatæ Hæreſim amplexi revertuntur aut capiuntur citra intraventum Epiſcoporum, teſtatur Reiffenſt. *h. t. n.* 438.

QUÆSTIO CLXXXIV.

Inquiſitores fidei an, unde & qualiter, in quibus cauſis, & reſpectu quorum, & an vices ſuas committere poſſunt alii, & adjungere alios in conſilium, ſint Judices.

1. RESP. Primo: Dum tempore Innocent. III. Albigenſium potiſſimum errores, hæreſeſque aliæ multum ingraveſcerent & graſſarentur; neque ad eas opprimendas & extirpandas labor & vigilantia ſpecialiter ad hoc ab eodem Pontifice ex ordine potiſſimum Ciſtercienſium delectorum Abbatum ſcientia & virtute inſignium necdum ſufficere videretur, Dominicus Ordinis Prædicatorum Fundator pro ſuo erga Hæreſes odio & fidei Catholicæ zelo ab eodem Pontifice obtinuit, ut contra quoſcunque de Hæreſi ſuſpectos ſingularis fieret inquiſitio, inſtitueretúrque proceſſus judiciarius, in quo judicialiter confeſſi vel convicti graviſſime punirentur, unde initium ſum ſit S. Inquiſitionis officium contra Hæreticam pravitatem, in quo S. Dominicus primus conſtitutus Inquiſitor generalis, & poſt illum alii ejuſdem Ordinis Alumni, quibus dein ſubſtituti & ſubordinati fuere alii Inquiſitores inferiores & locales in diverſis provinciis & Diœceſibus, præſertim Italiæ & Hiſpaniæ, ita ut ibidem in ſingulis fere diœceſibus adſit officium S. Inquiſitionis, & Inquiſitores contra Hæreticam pravitatem, qui hodiedum ſunt S. Congregationi Cardinalium univerſalis Inquiſitionis, vel S. Officii, ſubjecti, quam, dum Papa cerneret invaleſcere noviter Hæreſes Lutheranam & Calviniſticam, ad officium S. Inquiſitionis ubique majori cum fructu, & exactius exercendam inſtituit anno 1542. de qua vide Card. de Luc. *in Relat. Curia Rom. diſcurſu* 14. *a n.* 2.

2. Reſp. Secundo: Inquiſitores omnes tam inferiores & locales quam generalis & ſupremus ſunt veri Judices Hæreticorum in ſuo diſtrictu, provincia aut diœceſi, ut habet communis & certa. Argum. *c. ut officium h. tit. in* 6. eorum quoque munus præſtant Epiſcopi in Provinciis, in quibus Inquiſitores Apoſtolici ſpeciali Authoritate Rom. Pontificis non ſunt conſtituti, ut in Gallia, Germania, Polonia, ut notant Azor. *part.* 1. *l.* 8. *cap.* 18. *quaeſt.* 2. Pirhing.

3. Reſp. Tertio: Inquiſitorum poteſtas & Juriſdictio non eſt ordinaria, ſed delegata a Sede Apoſtolica, prout dicitur *c.* 10. *h. tit. in* 6. *Officium Inquiſitionis Hæreticæ pravitatis a Sede Apoſtolica commiſſum ibidem* Franc. Sylv. *v. Hæreſis* 2. *qu.* 1. Azor. *loc. cit.* Farin. *de Hæreſi qu.* 186. *nu.* 39. Eymer. *p.* 3. *director. quaeſt.* 4. *comm.* 53. Scacc. *de Judic. c.* 67. *num.* 5. Molin. *de juſt. tr.* 5. *d.* 28. *nu.* 4. Caſtrop. *tract.* 4. *d.* 8. *p.* 12. §. 2. *nu.* 2. Pirh. *h. t. nu.* 130. Quia, eſto deputatus ſit ad univerſitatem perſonarum, non tamen eſt conſtitutus ad univerſitatem cauſarum (quod requiritur, ut quis ſit & dicatur Judex Ordinarius, ſed tantum ad unam ſpeciem cauſarum, nempe fidei, & quæ illi connexæ ſunt, non eſt niſi Judex delegatus. His tamen non obſtantibus gaudent multis Privilegiis Juriſdictionis Ordinariæ, dum v. gr. vices ſuas committere poſſunt aliis officium illorum non expiret in vita illius, qui eos deputavit. Propter quod ait Caſtrop. Officium Inquiſitionis habere perfectiones juriſdictionis delegatæ & ordinariæ, ſublatis utriuſque imperfectionibus. Porro licet Inquiſitores non ſemper a Sede Apoſtolica immediate eligantur & conſtituantur, ſed etiam ab aliis ad id authoritatem a Sede Apoſtolica habentibus, v. g. a Cardinalibus S. Congregationis. S. Officii Inquiſitionis, Generalibus & Provincialibus Ordinum, qualiter hoc Privilegium eligendi & conſtituendi aliquos ex ſuis Ordinibus Inquiſitores impetrarunt Dominicani & Franciſcani a tempore Innoc. IV. & Clem. IV. vel a generali inquiſitore, ſemper tamen cenſeri debent delegati Sedis, & ab ea habere immediate authoritatem, ita ut non ſint ſubdelegati Sedis Apoſtolicæ, & quamvis tales particulares Inquiſitores a generali Inquiſitore dependeant, non tamen ſint illius ſubdelegati. Ita Molin *loc. cit. num.* 7. Eymer. *l. c. qu.* 3. *comment.* 52. Farin. *qu.* 168. *nu.* 41. Caſtrop. *l. c. nu.* 4. Pirh. *h. t. n.* 31. Neque etiam, etſi ab alio, aut a dictis Cardinalibus S. Officii præſidibus de loco in locum mutari ac deponi poſſint Inquiſitores particulares, non nomine Inquiſitoris generalis, ſed proprio & Authoritate Apoſtolica ſententiam adverſus reos pronunciant, nec arctantur ad eam per ſe ipſos publicandam & denunciandam in theatro, ſed poſſunt id facere per alios. Caſtrop. *l. c. num.* 4.

4. Reſp. Quarto: Inquiſitores regulariter inquirere & procedere poſſunt contra omnes Hæreticos, eorumque credentes, receptatores, fautores, defenſores, nec non contra Infamatos vel ſuſpectos de Hæreſi, exiſtentes in Provincia, Diœceſi, Civitate, aliove loco, in quo ipſis officium inquiſitionis eſt commiſſum. Sic itaque exercere poſſunt hanc ſuam poteſtatem, tam citra perſonas laicas, quam Eccleſiaſticas, tam ſæculares, quam religioſas, haſque etiam exemptas quoad alia a Juriſdictione Ordinariorum, *c. accuſatus c. ad abolendam h. tit.* & ſpecialiter *c. ut officium h. t. in* 6. Item, etiamſi religioſi jam præventi eſſent a ſuis Prælatis regularibus, adhuc per Inquiſitores judicandi, iiſque ſubditorum Hæreſes denunciandæ, ut juxta reſcriptum Pii IV. incipiens: *Paſtoris etenim eſt*, & Pauli III. incipiens: *Apoſtolici culminis*, notant Farin. *cit. q.* 186. *nu.* 126. Azor. *p.* 1. *l.* 8. *c.* 18. *qu.* 12. Caſtrop. *l. c. nu.* 5. Quin & hodiedum omnibus Prælatis religioſis ſublatam eſſe poteſtatem cognoſcendi de Hæreſi ſuorum ſubditorum, judiciumque hoc Epiſcopis & Inquiſitoribus remiſſum per Conſtitutionem Pauli V. teſtatur Farin. *de Hæreſi qu.* 128. *in fine*, apud Caſtrop. *l. c.*

5. De cætero regula hæc, quod Hæretici omnes inquiri & cognoſci poſſint ab Inquiſitoribus, ſuas patitur limitationes & exceptiones. Ac Primo quidem contra Reges ſupremoſque Principes, qui nullum alium Superiorem in temporalibus agnoſcunt ob Hæreſim vel ejus ſuſpicionem procedere non debent Inquiſitores ſine ſpeciali Pontificis mandato. Azor. *loc. cit. quaeſt.* 13. Pirhing. *h. tit. numer.* 133. *in fine*.

6. Secundo contra Epiſcopos de crimine Hæreſis inquirere & procedere ne quidem Inquiſitor generalis ſine Sedis Apoſtolicæ ſpeciali, aut in literis commiſſionis expreſſæ facultate poteſt, ſed ubi Inquiſitores ipſi Epiſcopos aut Prælatos ſuperiores noverint in Hæreſim lapſos, aut de ea ſuſpectos, tenentur idipſum Sedi Apoſtolicæ denunciare eique judicium remittere. Prout ſtatuitur, *c. Inquiſitores h. t. in* 6. & a Trident. *ſeſſ.* 24. *c.* 5. *de reform.* Quibus tamen non obſtantibus, poſſent Inquiſitores dicta teſtium contra Epiſcopum recipere, ut ea ad Pontificem tranſmittant; cum alia via ſcire non poſſint, Epiſcopos de Hæreſi ſuſpectos eſſe, ut teneantur eos Pontifici denunciare. Molin. *de Juſt. tract.* 5. *d.* 28. *nu.* 19. Pegna *in addit. ad* Eymer. *p.* 3. *director. qu.* 27. *comment.* 76. Decian. *tract. crim. l.* 5. *c.* 23. *n.* 2. Zech. *in ſum. p.* 1. *tit. de fide rub. de Hæreſ. c.* 11. *n.* 13. Caſtrop. *loc. c. nu.* 5. Pirh. *h. t. n.* 135. Quin etiam poſſunt Epiſcopum clare cognitum Hæreticum, de fuga ſuſpectum comprehendere & cuſtodire, ad ſubmittendum illum Pontifici, donec ille reddatur certior, præſertim, dum alias eſt, & certo cognoſcitur periculum ſeductionis plurium; quia tales caſus a generali prohibitione procedendi contra Epiſcopos videntur excepti, ita AA. jam citati *LL. cit.* Poteſt quoque Epiſcopus contra alium Epiſcopum Hæreticum, aut de Hæreſi ſuſpectum in ſua Diœceſi ſubſiſtentem, Hæreſim committentem (etſi id nequeat Inquiſitor) inquirere & procedere ex poteſtate ei delegata per *c. ad abolendam.* Farin. *loc. cit. n.* 122. Decian. *l. c. cap.* 21. *n.* 5. Caſtrop. *num.* 6. Pirh. *loc. c.* Porro nomine Epiſcoporum, contra quos prohibetur inquiri, veniunt etiam Epiſcopi titulares; quia vero ſunt Epiſcopi. Item electi & confirmati a Papa, etſi nondum conſecrati; quia juriſdictionem habent epiſcopalem. Non

tamen

tamen Epiſcopi electi, nondum tamen confirmati; Simanc. *Cathol. inſtit. tit.* 25. *num.* 55. & 12. Mul. Caſtropal. Pirh. *LL. cit.*

7. Tertio inquiſitores nulli aut Ordinarii procedere poſſunt aut ſententiam excommunicationis, ſuſpenſionis, vel quamvis aliam promulgare contra Sedis Apoſtolicæ Legatos, Nuncios, Officiales ejuſdem Sedis ſine ſpeciali illius licentia in ſcriptis concedenda, faciente plenam de præſente decreto mentionem; ita ut, ſi quid contra illud factum fuerit, ſit irritum & inane, & ſi indebite quid attentarent in his, quæ negotium fidei tangunt, diœceſani vel Inquiſitores, alii vero Judices ordinarii, vel delegati in aliis cauſis ad ipſos pertinentibus plenam informationem capiant, & Papæ ſtudeant ſignificare, ut is de remedio opportune valeat providere, expreſſo ſtatuitur *in Extrav. Matthæus h. t. inter comm.* Porro nomine Nunciorum intelliguntur Legati Sedis Apoſtolicæ, juxta *c. nobiliſſimus diſt.* 97. nomine Officialium deſignati ad cauſas aliquas Sedem Apoſtolicam ejuſve honorem, non vero ad cauſas particulares inter partes decidandas ſpectantes. Mol. *loc. cit. num.* 20. Caſtropal. Pirh. *LL. cit.*

8. Quarto: Inquiſitores contra alios Inquiſitores Hæreticos, aut de Hæreſi ſuſpectos, durante Inquiſitionis officio; ſecus eo finito, vel ab eo remotos (ſicut in Hiſpania ab Inquiſitore generali facile semoveri poſſunt) procedere nequeunt; tam quia ſunt Sedis Apoſtolicæ delegati (unde, ſi non eſſent a Papa delegati, ſed a ſupremo Inquiſitore ſubdelegati, poſſent ab eodem inquiri, incarcerari, puniri, ut Simanc. apud Caſtrop.) tum quia par in parem non habet Imperium; quamvis poſſint contra eos ſecreto recipere informationes ſuper Hæreſi, eaſque Papæ tranſmittere, ita Azor. *l. c. num.* 14. Farin. *loc cit. qu.* 186. *num.* 124. Molin. *loc. cit.* Eymer. *loc. cit. quæſt.* 30. *comm.* 79. Caſtrop. *l. c. num.* 8. Pirh. *loc. cit.* Sed neque Epiſcopos (qui Inquiſitores nati dicuntur) tanquam Ordinarios aliter, quam capiendo dictas Informationes poſſe procedere contra Inquiſitores, niſi in caſu ſpeciali per Epikeiam, dum nimirum Inquiſitor Hæreſes ſeminaſſet, aut ſeminari permitteret, & delinquentes Hæreticos impunitos dimitteret, aliaque horrenda committeret; quia durante officio Inquiſitoris eſt Sedis Apoſtolicæ officialis, contra quos in crimine Hæreſis Ordinarii, ut dictum, procedere nequeunt, *cit. Extrav. Joan. XXII. Matthæus*, ita expreſſe Azor. Farin. Molin. Caſtrop. *LL. cit.*

9. Quinto: Inquiſitores, etſi alias regulariter contra Judæos aliuſque infideles procedere nequeunt, ſed contra eos, dum ob delicta alia puniendi ſunt, regulariter recurrendum ad Judices Sæculares, poſſunt tamen procedere contra eos, illoſque punire, dum Chriſtianum ad ritum ſuum inducunt, vel Judæum baptizatum ad Judaiſmum redeuntem rebaptizant, ac denuo lavant, & velnti inquinatum purificant. Farin. *l. c. qu.* 179. *nu.* 143. & 145. Pirh. *h. t. nu.* 138. *in fine*. Poſſunt item procedere contra Judæos tanquam Hæreticos, qui, dum eſſent ſeptennio minores, baptizati Chriſtiani facti ſunt, & poſtmodum ad Judaiſmum redierunt, quia etſi ignoranter baptizati, per Baptiſmum tamen obligantur ad legem Chriſtianam obſervandam. Idem eſt de Judæis baptizatis in amentia, niſi ante amentiam habuerint voluntatem repugnantem ſuſceptioni Baptiſmi. Item qui medio mortis baptizati ſeu facti Chriſtiani poſtea redierunt ad Judaiſmum (niſi forte vi abſoluta omnino inviti baptizati ſunt) hi enim ut hæretici condemnari poſſunt. Farin. *qu.* 178. *n.* 176. Pirh. *l. c.*

10. Reſp. Quinto: regulariter Inquiſitores fidei non poſſunt cognoſcere de cauſis aliis criminalibus aut civilibus, præterquam de cauſis hæreſis & hanc concernentibus (quales ſunt rebaptizare pueros, conſulere & invocare dæmones animo ſciendi futura &c. de his enim cognoſcere ſpectat ad Inquiſitores, ut Clar. *§. hæreſis a num.* 24. Azor. *part.* 1. *l.* 9. *c.* 26. *qu.* 4. Pirh. *nu.* 139.) ſumitur ex *c. accuſatus §. ſane h. t. in* 6. ubi etiam additur ratio: cum negotium fidei, quod ſumme privilegiatum eſt, per alias occupationes non debeat impediri. Nihilominus juriſdictionem habent Inquiſitores in cauſis quoque aliis ſuorum familiarium & officialium, & quidem privative, ita ut nulli alii Judices in iis judicandis ſe poſſint intromittere, ſed ſolum delinquentes capere teneantur, & captos remittere Inquiſitorum judicio. Simanc. *l. c. tit.* 41. *sub. de miniſt. nu.* 16. Paramo *de orig. inquiſit. l.* 5. *qu.* 6. *nu.* 17. Farin. *qu.* 186. *nu.* 38. Caſtrop. *l. c. nu.* 9. Quamvis & ab hac eorum poteſtate excipiantur eorum officiales, committentes crimen læſæ Majeſtatis, rebellionis publicæ, proditionis, effractionis ſeu violationis Eccleſiæ, committentes crimen nefandum &c. cum expediat hæc a Judice ſæculari, qui pœnam mortis imponere poſſit, judicari, ne prætextu exemptionis facilius hæc audeant patrare, ita AA. immediate ante citati, e quibus Caſtrop. ait, ſe credere, Inquiſitores habere juriſdictionem in cauſis civilibus reſpectu ſuorum officialium, qui iis ſunt a ſecretis, ut ii ſolum conveniri & convenire poſſint, debitores coram Inquiſitoribus, non autem alii eorum officiales eorum extranei. Qui vero poſſint Inquiſitores in cauſis reconciliatorum Criminalibus & Civilibus, dum habitum pœnitentiæ geſtant, & generaliter in cauſis pœnitentiæ, dum pœnitentiam exequuntur, vide apud Caſtrop. *l. c. nu.* 10.

11. Reſp. Sexto: Inquiſitores etiam particulares, utpote a Sede Apoſtolica delegati, ob adverſam valetudinem, vel abſentiam aliamque legitimam cauſam poſſunt conſtituere Vicarios, etiam Generales, qui ad tempus vel beneplacitum eorum hoc munus exerceant, vel plene etiam cum poteſtate proferendi ſententiam definitivam; vel cum reſtrictione aliqua, illoſque iterum pro libitu deponere. Idque ſpeciale eſt in his Inquiſitoribus ob favorem fidei. Ita ſumitur, vel potius ſupponitur ex *c. ne aliq. c. ut commiſſi tr.* 2. *in* 6. *Clem.* 1. *eod. §. porro*, & ita tenent Azor. *l. c. cap.* 8 *qu.* 10. Farin. *qu.* 186. *n.* 29. Mol. *cit. d.* 28. *num.* 8. Caſtrop. *num.* 12. aliique apud illum, qui tamen addit, Inquiſitores nunquam debere talibus ſuis Vicariis ſeu Commiſſariis pro ſententiis ferendis, præſertim contra relapſos & impænitentes, committere vices ſuas; eo quod, dum de vita hominis agitur, altiore examine, quam quod per Vicarium peragitur, opus ſit. De cætero hi commiſſarii ſeu ſubdelegati etiam univerſales, & cum poteſtate proferendi ſententiam definitivam, non poſſunt vices ſuas, neque in totum, neque in partem ſubdelegare, ne detur proceſſus in infinitum; cum non ſit ratio, cur, ſi ſubdelegatus ſubdelegare poſſit, hic ſecundus ſubdelegatus denuo poſſit alium ſubdelegare, ita Gl. *in c. cum cauſam de delegat. v. delegatus*, & communi Abb. Alex. Jo. And. Pegna *l. c. qu.* 15. *comment.* 64. Mol. Azor. *LL. cit.* Caſtrop. *n.* 13.

12. Reſp. Septimo: conceditur Inquiſitoribus per *c. commiſſi h. tit. in* 6. poteſtas advocandi quoslibet peritos, ut eis aſſiſtant in conſilio præbendo & ferendis ſententiis.

QUÆSTIO CLXXXV.

An, qualiter & quando, dum in diœceſi conſtituti ſunt Inquiſitores, hi in cauſis hæreſis ſimul cum Epiſcopis Diœceſanis, vel ſeparatim ab iis, procedere poſſint aut debeant, vel etiam, dum plures in provincia Inquiſitores, quilibet eorum ſine alio procedere poſſit.

1. Reſp. Ad primum: de hoc ſtatui plura in diverſis textibus juris, & primo quidem *c. per hoc. h. t. in* 6. ita ſtatuitur: *Per hoc, quod negotium hæreticæ pravitatis alicui vel aliquibus ab Apoſtolica Sede generaliter in aliqua provincia, civitate, vel diœceſi delegetur, nihil diœceſanis Epiſcopis derogatur, quin & ipſi authoritate ordinaria vel delegata, ſi eam habeant, procedere valeant. Verum, ut dictum inquiſitionis officium efficacius, melius utiliuſque procedat, poſſunt Epiſcopi ipſi & Inquiſitores de eodem facto inquirere, & cognoſcere conjunctim vel diviſim, & ſi diviſim proceſſerunt, teneatur ſibi invicem communicare proceſſus, ut veritas melius inveniri poſſit, & niſi in hoc caſu Inquiſitores in ſententiæ prolatione diœceſanis, vel contra hi illis judicaverint deferendum per utroſque ſententia proferatur, in qua proferenda ſi non conveniant, per utroſque negotium ſufficienter inſtructum ad Sedem Apoſtolicam deferatur, ſive autem ordinaria, ſive delegata poteſtate procedatur ab Epiſcopis, illum in procedendo modum obſervare debent, quem Inquiſitores per jura communia, vel per ſpeciales commiſſiones ſeu ordinationes Sedis Apoſtolicæ* (etſi corpori Juris Canonici non ſint inſertæ, dummodo conſtitutionibus canonicis non ſint contrariæ, ut gl. *fin. hic*) *poſſunt ac debent obſervare*. Ex quibus jam infertur, quod juriſdictio generaliter delegata Inquiſitoribus ideo non præjudicet juriſdictioni Epiſcopi, quia cenſetur conceſſa illis cumulative non privative, ac ita Epiſcopus adhuc procedere poſſit contra hæreticos ſubditos poteſtate ordinaria, & ex delegata contra exemptos. Franc. *in cit. c. per hoc nu.* 2. Farin. *l. c. nu.* 58. ſecus vero ſit, ſi delegatio Inquiſitori ſit ſpecialiter & reſtricte ad certas perſonas certaſque cauſas facta; per talem enim ſpecialem commiſſionem derogatum cenſetur juriſdictioni ordinariæ Epiſcoporum quo ad illas perſonas & cauſas; quin & generaliter delegatæ poteſtati aliorum Inquiſitorum. Franc. *nu.* 3. Farin. *n.* 59. Pirh. *h. t. nu.* 145. Notandum præterea, quo ad communicationem proceſſus, prout reſcribitur pro declaratione *cit. c. per hoc. in Extrav. un.* 1. *h. tit. inter commun.*

quo

quo hi proceſſus etſi communicandi, dum Epiſcopus & Inquiſitor procedunt ſeorſim, non tamen communicandi, quando Epiſcopus vel Inquiſitor tantum procedit, dum autem uterque procedit, proceſſus utriuſque communicandi in fine, quando nihil reſtat quam ſententia proferenda, niſi forte alter eorum procedere nequit, niſi viſis actis alterius, notandum ulterius ex *Clem. multorum* 1. *§. propter quod h. tit.* quo ad prolationem ſententiæ contra hæreticos, quod, dum Epiſcopus & Inquiſitor, ſive diviſim, ſive conjunctim procedunt, etſi unus ſine altero procedere nequeat ad ſententiam definitivam condemnatoriam hæretici, poſſit tamen unus ſine altero procedere ad ſententiam definitivam, per quam reus omnino abſolvatur, quia delictum non probatur; vel ad interlocutoriam, habentem vim definitivæ per quam reus abſolvatur a tortura vel alia pœna. Argum. *cit. Clem* 1. ubi cum ſolum dicatur, unum eorum ſine alio non poſſe ferre ſententiam condemnatoriam contra hæreticos, videtur permitti, ut unus ſine alio ferre poſſit ſententiam abſolutoriam ſeu pro hæreticis, ita tenent Gloſſ. *in cit. Clem. §. propter quod v. contra eos* Clar. *§. hæreſis numer.* 5. Molin. *tit. d.* 28. *numer.* 15. Parin. *cit. quæſt.* 186. *num.* 60. Azor. *cit. c.* 28. *quæſt.* 16. apud Pirhing. *num.* 150. dicentes, hanc ſententiam ſtando juri communi eſſe communiorem & probabiliorem. Pirh. tamen ipſo oppoſitam ſententiam juſtiorem, æquiorem & magis receptam pronunciat; eo quod licet textus *cit. Clem.* loquatur ſolum expreſſe de ſententia condemnatoria, eo ipſo tamen, quod communicatio proceſſuum inter utroſque præcedat ſententiam, ut examinetur, utrum reus abſolvendus, an condemnandus ſit, tacite etiam requiritur, ut reus non abſolvatur ab uno ſolum Judice ſine alio, ſicut non poteſt condemnari ab uno ſolo, ſimiliter juxta *cit. Clem.* 5. *propter quod*, tametſi, dum Epiſcopus & Inquiſitor ſimul procedunt, unus ſine alio hæreticum inquirere, citare, capere, incarcerare, vincire poſſit; non tamen unus ſine alio illum in durum arctumque carcerem, qui magis pro pœna quam cuſtodia ſit, compingere poteſt. Gloſſ. *ibidem v. ipſo jure* Parin. *num.* 62. & 67. Pirh. *h. t. loc. cit.* Notandum item quo ad citationem, quod ſi citetur idem eodem tempore ab Inquiſitore & Epiſcopo, procedente ex delegatione Papæ, quia citatus exemptus eſt ab ejus juriſdictione ordinaria, citatus comparere poſſit, coram quo maluerit. Farin. *numer.* 95. ſi tamen citatus tanquam ſubditus Epiſcopi poteſtate illius ordinaria, comparere potius debet coram Inquiſitore; quia juriſdictio delegata a Papa Inquiſitori major eſt poteſtate ordinaria Epiſcopi. Azor. *loc. cit. quæſt.* 8. Farin. *loc. cit. numer.* 87. *& ſeq.* Pirhing. *numer.* 152.

2. Reſp. Ad ſecundum: idem de pluribus Inquiſitoribus in eadem provincia dicendum, quod dictum de Epiſcopo & Inquiſitore in eadem diœceſi, juxta *c. ut officium h. tit. in* 6. Unde, ut jam dictum, ſi Papa contra aliquem vel aliquos ſpecialiter & expreſſe deſignaſſet Inquiſitorem, reliqui Inquiſitores generaliter deſignati nullatenus de tali cauſa cognoſcere poſſent, etiamſi cognoſcere incepiſſent; quia illa delegatione facta cenſetur Pontifex illam cauſam ſibi & illi ſpecialiter delegato advocare, & conſequenter aliis poteſtatem de ea cognoſcendi interdicere. Pegna *loc. cit. quæſt.* 46. *comm.* 45. *verſ. ſed obiter.* Molin. *loc. cit. numer.* 9. Parin. *num.* 25. Caſtropal. *loc. cit. num.* 15. Argum. *c. ut noſtrum de appell.* & *c. ſtuduiſti de off. delegat.* Unde ut Caſtropal. cum Molin. *loc. cit.* ſi Inquiſitor ille ſpecialiter deputatus obeat, aut alia cauſa iſta illius juriſdictio deficeret, non poterunt Inquiſitores generaliter deputati, neque Epiſcopus de iſta cauſa cognoſcere, quia jam fuit Pontifici advocata, & ab eorum juriſdictione ſublata, & ſi hic Inquiſitor ſpecialis ad illius cognitionem indigeat informationibus & depoſitionibus factis apud alios Inquiſitores, a quibus dicta cauſa cœpta cognoſci, poterit illos compellere ad eas ſibi exhibendas, juxta *c. ut commiſſi h. tit. in* 6. *verſ. art non* Farin. Molin. Caſtropal. *LL. cit.* Scacc. *de jud. c.* 67. *num.* 10. modeſte tamen & amicabiliter primo expetendæ, alias inconſulto Papa non extorquendæ.

QUÆSTIO CLXXXVI.

Qualiter exſpiret officium Inquiſitoris hæreticæ pravitatis, & qualiter Inquiſitor revocari poſſit.

1. RESP. Ad primum: officium Inquiſitoris abſolute commiſſum non exſpirat morte committentis, etiam re integra; pro ut expreſſe ſtatuitur *in cit. ne aliquis h. tit. in* 6. dum ibi dicitur: *præſenti declaramus edicto, ipſum officium inquiſitionis, non ſolum quo ad negotia vivente mandatore incepta, ſed etiam quo ad integra, & non cœpta, & quod plus eſt, quantum quo ad ea, quæ tunc non emerſerant, in favorem fidei poſt committentis obitum perdurare &c.* quemadmodum officium Legati non exſpirat re integra, mortuo Papa juxta *c.* 2. *de off. Legat. in* 6. dum alias poteſtas delegatorum ad cauſas cognoſcendas re adhuc integra morte mandantis exſpiret, juxta *c. relatum c. gratum*, *c. licet de off. Jud. deleg.* Intelligendumque hoc ipſum, non tantum de officio Inquiſitorum immediate a Papa deputatorum, ſed etiam conſtitutorum a Congregatione Cardinalium S. Officii; aliiſque poteſtatem conſtituendi Inquiſitores inferiores habentibus; cum hi omnes a Pontifice denominati cenſeantur. Azor. *p.* 1. *inſt. mor. c.* 28. *qu.* 7. Farin. *l. c. qu.* 186. *nu.* 20. Pegna *p.* 3. *director. qu.* 7. & 8. *comment.* 38. & 57. Caſtrop. *l. c. num.* 16. Pirh. *h. t. nu.* 153. quod ipſum etſi limitent Jo-And. *in cit. c. ne aliquis gl.* 1. Gemin. *n.* 4. Franc. *n.* 2. Sylv. *v. hæreſis §.* 3. *n.* 3. Decian. *pract. crim. l.* 5. *c.* 20. *nu.* 8. quos ſequi videtur Farin. *qu.* 185. *num.* 22. Arg. *c. ſi gratioſe de reſcrip. in* 6. ubi *delegati ad beneplacitum Sedis non finiuntur morte delegantis*; ſecus ſi ad beneplacitum Romani Pontificis &c. ut procedat, ſi talis Inquiſitor datus ſit ſimpliciter, vel etiam ad beneplacitum Sedis Apoſtolicæ; non vero, ſi datus cum clauſula: *Ad beneplacitum Pontificis*, in quo poſteriore caſu re adhuc integra exſpirare volunt officium Inquiſitoris per mortem Pontificis. Verius tamen ſentire videntur Pegna *loc. cit. comment.* 56. *v. ſed ut Azor.* Caſtrop. *numer.* 17. Azor. Pirh. *LL. cit.* officium Inquiſitoris per mortem Papæ delegantis non exſpirare, quomodocunque is ſit conſtitutus, ſive ſimpliciter, ſive cum clauſula: ad beneplacitum Sedis Apoſtolicæ, vel etiam Romani Pontificis, niſi in literis delegationis contrarium expreſſum fuerit; cum ob ſingularem fidei favorem, pro quo ſemper conceſſa cenſetur Inquiſitoribus juriſdictio contra hæreticos, ne caſus eveniat, in quo vel non poſſit inquiri in eos, vel ne eorum punitio diutius impediatur, aut omnino omittatur. Azor. Caſtrop. Pirh. *LL. cit.*

2. Reſp. Ad ſecundum: officium ſeu juriſdictionem quorumcunque Inquiſitorum revocari poſſe a Pontifice extra dubium eſt. Sed & olim, dum a Generalibus, Provincialibus, & aliis Miniſtris Ordinum S. Dominici & S. Francisci eligebantur, ab iiſdem quoque, dum videbatur, removeri poterant, poteſtate etiam ad hoc, ſicut ad eligendum iis a Pontifice conceſſa, ut conſtat ex privilegiis illis Ordinibus conceſſis, & ex conſtitutionibus Innoc. & Clem. IV. utraque incipiente: *Licet ex omnibus*, hodiedum tamen non eliguntur amplius ab iis, ſed a Cardinalibus univerſali Inquiſitori præſidentibus, aut alicubi ab Inquiſitore generali; & hi ſoli a ſe electos poterunt de loco in locum transferre, aut ab officio prorſus amovere, prout viſum fuerit expedire, ita cum Penia *quæſt.* 9. *comment.* 58. Farin. *num.* 32. Azor. *qu.* 9. Caſtrop. *num.* 18. Inquiſitorem tamen a ſe electum invitum, nec a loco, nec ab officio amovere poſſunt ſine legitima cauſa ſolo arbitrio ſuo; cum in Decretis & Conſtitutionibus, quibus conceditur illis poteſtas electos a ſe Inquiſitores mutandi & removendi, adduntur verba illa: *Si ita viſum fuerit*, vel *ſi ita vobis videbitur*. Quæ, ut juxta *c. non ſolum de regul. in* 6. Menoch. *l.* 1. *de arb. qu.* 8. *num.* 5. non indicant plenum arbitrium, ſed arbitrium regulatum jure & æquitate. Quibus non obſtat, quod talis Inquiſitor aliquis in delegatione dicat, ſe vices ſuas committere, dum ipſe non revocarit, ſeu ad beneplacitum ſuum; quia ad beneplacitum facta conceſſio perpetua eſſe dicitur, ut probat Menoch. *num.* 6. & beneplacitum ſignificat arbitrium boni viri, ut idem *quæſt.* 6. *num.* 10. ita Caſtrop. *a num.* 19. Porro cauſæ ad removendum Inquiſitorem ab officio in genere tres ſunt, impotentia, negligentia, iniquitas. Ad impotentiam ſpectant infirmitas, non quidem temporalis, utpote quæ admittit ſubſtitui tantiſper vicarium, ſicut abſentia, ſed perpetua aut quaſi perpetua. Senectus, ſi rectum judicium tollat. Ignorantia, ſi tanta eſt, ut ignorentur ea, quæ ad hoc officium ſpectant; non enim fas eſt,

loqui-

Inquiſitores omnia committere judicio & conſilio conſultorum. Secunda cauſa eſt negligentia, qualis committitur etiam, quando contra Hæreticos non proceditur debito tempore, & hinc Hæreticus, aut de Hæreſi ſuſpectus, capiendus aufugit, vel interim Hæreſim diſſeminat. Et ſi hæc negligentia procedit ex odio vel amore lucri, ultra remotionem ab officio, ſi Inquiſitor negligens fuerit, Epiſcopus, ſuſpenditur ipſo facto ab officio epiſcopali per triennium, ſi fuerit alius, excommunicationem reſervatam Pontifici incurrit, per *Clem. 1. §. verum h. t. in fine*. Quin & ſi negligentia Inquiſitorum fuerit gravis, incurrunt fautoriam Hæreſis per *c. quanta de Sent. excommun. & c. qui poteſt obviare* 23. *qu.* 3. ut Farin. *qu.* 128. *nu.* 24. relatis aliis. Tertia cauſa eſt iniquitas, præcipue prætextu officii, v. g. ſi illicita pecunia (vel quodcunque pretio æſtimabile, ut Gl. *in cit. Clem. v. pecuniam*. Farin. *qu.* 186. *n.* 134. Sanch. & alii) extorqueatur prætextu ipſius officii. Tametſi hic nomine iniquitatis quoque veniat quodcunque aliud, ac præſertim ſcandaloſum crimen; cum Inquiſitionis officium expoſtulet viros doctrina & omni virtute conſpicuos juxta Conſtitutionem Urbani IV. incipientem: *Præ cunctis*. De cætero ad removendum Inquiſitorem ab uno loco in alium non requiritur culpa removendi ſeu mutandi, ſed ſufficit, ita conveniens eſſe, & videri illi, qui hanc poteſtatem mutandi habet, cum ſic fieri expediat poteſtati gubernativæ etiam abſque eo, quod opus ſit illi, convenientiam hujus mutationis juridice probare.

QUÆSTIO CLXXXVII.

Inquiſitores delinquentes a quo puniendi.

Reſp. Inquiſitores hi, ſi ſint Clerici Sæculares electi a Cardinalibus S. Officii, ab iis quorumcunque delictorum rei puniri debent; quia illis ſubjecti. Idem eſt de Electis ab Inquiſitore aliquo generali propter eandem rationem. Caſtr. *l. c. n.* 23. Si vero ſint religioſi, & delinquant extra ſuum officium contra regularem obſervantiam, puniri eos poſſe a ſuis ſuperioribus regularibus, non tamen ſi delinquant in officio Inquiſitionis; quia quo ad ea delicta exempti ſunt a propriis Prælatis vi Conſtitutionum Alex IV. & Clem. IV. tenent Eymer. *p. 3. director. qu.* 12. *num.* 1. Locatus *in judicial. Inquiſit. v. Inquiſitor. nu.* 40. Econtra cum Farin. credit Caſtrop. *l. c.* non poſſe eos puniri a ſuis Prælatis, ſive delinquant in officio, ſive extra illud pœna, quæ aliquo modo retardare poſſet exercitium officii Inquiſitionis; quia in memoratis Conſtitutionibus eximuntur Inquiſitores religioſi in officio ſuo exercendo a Prælatorum ſuorum obedientia, ita ut Prælatis graviter injungatur, ne dictos Inquiſitores ab executione ſui officii directe vel indirecte impediant. Poſſe nihilominus Prælatos religioſos contra Inquiſitores ſibi alias ſubditos delinquentes ſumere informationes, eaſque ad ſupremum tribunal inquiſitionis ſubmittere, expectantes, quid ſibi ab eodem tribunali deſuper mandetur. Pro quo citat Farinacium.

QUÆSTIO CLXXXVIII.

Qualiter procedendum in cauſa Hæreſis.

1. Reſp. Primo in genere: In ea procedi poteſt ſummarie ſimpliciter & de plano ſine ſtrepitu & figura judicii, ut expreſſe deciditur *in c. ſtatuta h. t. in* 6. & conſtat deſuper a Penia *p. 3. director. qu.* 54. *comm.* 193. relatis Conſtitutionibus Alex. V. quæ incipit: *Cupientes*, & Urban. IV. incipiente: *Licet ex omnibus*; ac ita conformiter textui ſine ulla limitatione tradunt Repertor. Inquiſit. *v. ordo verſ. ſed quoad talem*, Roias *ſingul.* 145. *nu.* 13. Scacc. *de jud. c.* 52. *n.* 2. Caſtrop. *tract.* 4. *d.* 8. *p.* 1. *nu.* 1. contra Decian. *tr. crim. l.* 4. *c.* 34. *nu* 9. Quatenus is aſſerit, privilegium ſic procedendi ſummarie conceſſum Inquiſitoribus in non multum præjudicialibus; crimen autem Hæreſis graviſſimum ſit, multumque infamet, adeoque quo ad modum procedendi non relinquendum arbitrio Inquiſitoris. Procedi autem ſummarie & de plano in eo dicitur juxta declarationem Clem. V. *in Clem. ſæpe contingit. de V. S.* quia non exigitur libelli oblatio in ſcriptis facta; nec litis conteſtatio, & judicium deſuper agitari poſſit, etiam tempore feriarum, item quod amputandæ dilationes, exceptiones, & appellationes fruſtratoriæ; partium, Procuratorum, & Advocatorum contentiones & jurgia, teſtium ſuperfluorum multitudo, & loquendo univerſim omitti poſſunt ſolennitates Juris Civilis & poſitivi; non tamen omittendæ citatio, probationes & defenſiones neceſſariæ, & ſolennitates, quæ ſunt juris naturæ ac gentium, ſine quibus nec juſte nec valide cauſæ tractari poſſunt. Caſtrop. *l. c.* a quo ſingula declarata vide *n.* 3. 5. *& ſeq.* Pirh. *n.* 61. Tametſi autem hoc procedendi modo in cauſis fidei uti poſſint Epiſcopi & Inquiſitores, non tamen ad ſic procedendum obligantur; cum *cit. c. ſtatutum* dicatur: *Concedimus*, quod verbum non obligationem, ſed licentiam ſignificat. Locat. *l. c. n.* 18. Farin. *qu.* 185. *n.* 19. Caſtrop. *l. c. n.* 2. Scacc. Pirh. *LL. cit.*

2. Reſp. Secundo in ſpecie: Primo, modus procedendi in crimine Hæreſis via accuſationis conſuetudine abrogatus; cum in hoc tribunali conſtitutus ſit miniſter publicus, vulgo dictus fiſcalis, qui perſonam accuſatoris ſubit, ſe tamen ad pœnam talionis non ſubſcribit; quia ex neceſſitate officii ad bonum publicum accuſat, & non niſi habeat teſtes. Penia *l. c. qu.* 14. *comm.* 67. *verſ. ſed cum* Farin. *qu.* 165. *n.* 40. Scacc. *l. c. a n.* 6. Param. *de orig. Inquiſ. l.* 3. *qu.* 9. *n.* 15. Caſtrop. *l. c. p.* 2. *nu.* 1. Si tamen quis perſonam accuſatoris ſubire velit, admittendus eſt, accuſatione propoſita in ſcriptis abſque eo, quod cogatur ſe ſubſcribere ad pœnam talionis, quia ea ipſa neceſſitas per hoc ſublata, quod permittatur procedi ſummarie. Farin. *qu.* 185 *num.* 33. Param. *de ord. inquiſit. l.* 3. *quæſt.* 4. *rub. de Ord. Jud. S. Officii num.* 16. Caſtrop. *num.* 2. Quamvis accuſator ſe non ſubſcripſerit ad pœnam talionis, ac proinde eam ſubire non debeat, ſi tamen in probatione defecerit, graviter ſit puniendus arbitrio Inquiſitoris tanquam calumniator. Farin. *num.* 37. quin & ut idem *nu.* 39. non careat probabilitate, eum puniendum eſſe pœna talionis juxta conſtitutionem Pii V. in Bulla 5. ſi probetur eum ſex malitia accuſaſſe innocentem, quin alias adhuc puniendus non eſſet, ſi ſe ad eam ſubſcripſiſſet, ſed mitius, non quia ea dignus non eſſet, ſed quia Eccleſia vult cum eo exercere miſericordiam, juxta textum *c. ſuper his de accuſat.* Farin. *cit. num.* 37. Caſtrop. *num.* 3. De cætero accuſatio de Hæreſi competit omnibus indifferenter; quia juxta *l. Manichæos §. 1. c. h. tit.* Hæreſis eſt crimen publicum, & omnium fert injuriam, eo quod in religionem divinam committitur. Ac proinde de eo accuſare poſſunt clericum laici infames, pupilli, & minores cum authoritate tutoris & curatoris, Farin. *n.* 23. Caſtrop. *n.* 5. & 6. non tamen excommunicati excommunicatione majore, denunciati, vel publici percuſſores clerici in excommunicatione exiſtentes, quia in judicio ſtare non poſſunt, *c. intelleximus de judic. c. decernimus de ſent. excom* Clarus *pract. quæſt.* 14. *verſ. quæro* Caſtrop. *num* 6. qui tamen credit, eos admitti poſſe in defectum. Arg. *c. in fidei favorem h. t. in* 6. Inimicum quoque capitalem admitti ad accuſandum de Hæreſi, ſed caute & ut ſuſpectum, credit Caſtrop. *n* 7. citans Clar. *cit. qu.* 14. *verſ. ulterius* Gigas *de Crim. Læſæ Majeſt. l.* 2. *rub. qui accuſar. poſſ.* Decian. *tract. crim. l.* 3. *c.* 25. *nu.* 7. Farin. *num.* 29. Paril. *l.* 4. *conſ.* 2. *n.* 54. & 75. Eo quod, ut dictum ex *l. Manichæos* cedat in injuriam omnium, adeoque proſequens illius vindictam, cenſeri debeat proſequi injuriam omnium. Contrarium tamen tenentibus Carrerio, Campeg. Eymer. Penia, ad Caſtrop. quem quoque vide *n.* 4. de modo inſtituendi hanc accuſationem.

3. Secundo: uſitatus modus in hoc crimine procedendi eſt per denunciationem; cum denuncianti non ſit ita periculoſus, utpote qui ex recepta conſuetudine non ſubit onus probandi, ſed Judici hanc obligationem procurandi probationem remittit. Eymer. *p. 3. direct. rub. de ſecund. mod. proced. n.* 68. Param. *l. c. l.* 3. *qu.* 8. *nu.* 21. & 22. Scacc. *l. c. cap.* 72. Farin. *qu.* 185. *n.* 72. Caſtrop. *l. c. p.* 3. *n.* 1. Si tamen denunciator deprehendatur falſo denunciaſſe, arbitrio Inquiſitoris puniendus eſt tanquam calumniator & falſus teſtis (in quem ex generali conſuetudine Inquiſitionis aſſumitur, ut Repertor. Inquiſit. *v. accuſatio*, & *v. teſtis* Simanc. *Cathol. inſtit. tit.* 19. *rub. denunc. num.* 17. Caſtrop. *l. c.*) & qui graviſſime lædit falſo denunciatum, aperiendo Judici viam inquirendi ſpecialiter adverſus eundem. Facienda hæc denunciatio in ſcriptis, vel ſaltem verbis, quæ ſtatim a Notario in ſcripturam redigantur, & denunciator jurare debet, eam eſſe a ſe factam. Conveniens quoque eſt, ut recipiatur præſentibus honeſtis perſonis, juxta *c. ut officium h. t. in* 6. Caſtrop. *num.* 2. Ea facta Inquiſitor procedit, non ad inſtantiam partis, ſed ex officio examinando teſtes, quos denunciator allegavit, & ſi nullos allegavit, ſed ipſe ſolus de viſu deponat, non debet Inquiſitor ſtatim procedere ad inquirendum ſpecialiter, ſi denunciatus ſit nobilis, religioſus, aut alias non ſuſpectus ob gravem infamiam inde orituram, ſed dictum denunciantis deliberatione matura expendere. Caſtrop. *l. c. n.* 3. Porro ad denunciandum de hoc crimine admittuntur omnes, etiamſi abſentes, modo proprio nomine & juramento denunciationem ſervent; alias non ſubſcripta proprio nomine omnino repel-

Digitized by Google

repellenda, & nihili facienda, quia præſumitur falſa. Farin. *l. c. n.* 66. & 68. Caſtrop. *n.* 4. Idque, ut iidem, etiamſi in ea expreſſi teſtes; quia illa nominatio teſtium non eſſet authentica, ſed potius ſuſpecta.

4. Tertio: Modus procedendi eſt inquiſitio, eaque duplex: Generalis nemini injurioſa, nullamque infamationem prærequirens, in qua adverſus nullum proceditur delinquentem, ſed ſolum in genere proponitur, ut ſi forte aliqui ſint occulti Hæretici, aut de Hæreſi ſuſpecti, ii manifeſtentur. Et hæc ab Inquiſitore facienda aliquoties in anno, juxta *c. excommunicamus §. adjicimus h. t.* ſpecialis altera, qua Inquiſitor contra aliquem ſpeciatim & nominatim procedit, interrogando tum ipſum, tum examinando teſtes. Hæc inſtitui nequit, niſi præcedente infamia, juxta *c. qualiter & quando de accuſat.* & quidem ex gravibus judiciis, cum ex levibus Judex moveri non debeat ad ſuſpicandum tam grave crimen de homine Chriſtiano. Et quamvis aperiant Judici viam ad faciendam Inquiſitionem, ex illis tamen moveri non debet ad capturam rei, quippe quæ delinquenti valde damnoſa & infamatoria, neceſſario ea poſtulat, delictum eſſe plene probatum, aut ſaltem adeſſe indicia depoſitioneſque vehementes probatas; & ſi ſit perſona nobilis, religioſa, honeſtæ vitæ, Inquiſitores, abſque conſilio ſupremi Senatus ad capturam procedere non debent, niſi forte fuga timeatur, ut Caſtrop. *l. c. p.* 4. *n.* 2. & 3. citatis quamplurimis.

5. Quarto: Sive procedatur accuſando, ſive denunciando, ſive inquirendo, ſemper citandus eſt reus verbaliter ab Inquiſitoribus, ut habeat poteſtatem ſe defendendi, quia agitur de ejus bonis, honore & vita. Brunus *de Hæretic. L.* 4. *c.* 6. Pegna ad Eymer. *loc. cit. comment.* 17. *verſ. rurſus*. Farin. *loc. cit. num.* 154. Decian. *l.* 5. *cap.* 32. *num.* 1. Caſtrop. *loc. cit. p.* 5. *n.* 1. juxta *c. quiſquis Epiſcop.* 4. *qu.* 5. Citandus autem eſt, ſi non timetur de fuga, ſine cauſæ expreſſione, ſignificando ſolum in genere, velle Inquiſitores ſcire ab eo aliquid. Brunus *loc. cit.* Pegna *l. c. comment.* 33. *num.* 131. Faram. *de orig. Inquiſit. L.* 3. *qu.* 4. *rub. de ord. jud. num.* 34. Caſtrop. *num.* 2. & ſi prudenter timeatur fuga ex tali generali citatione, ea omiſſa capiendus eſt per *L. nullus C. de exhiben. reis L. fin. C. de Cuſtod. reor.* Capiendus etiam eſt, ſi citatus ſic generaliter non comparet. Si capi nequit, citandus cum expreſſione cauſæ, nimirum ut de fide reſpondeat. Scacc. *loc. citat. cap.* 43. *num.* 9. Farinac. *num.* 114. Caſtrop. *num* 3. In rigore ſufficit una citatio tribus æquivalens, aſſignato termino competente peremptorio ad comparendum, quamvis ex conſuetudine contra abſentes trina citatio expediri ſoleat, aſſignato cuilibet earum competente termino. Simanc. *l. c. tit.* 14. *rub. de contum. n.* 6. Param. *l. c. num.* 65. Eſtque hæc citatio neceſſaria ad conteſtandum proceſſum, & multo magis ad pronunciendam ſententiam, utpote invalidam, niſi prius citato reo ad audiendam illam. Arg. *Clem. ſæpe de V. S.*

QUÆSTIO CLXXXIX.

An & qualiter probatio hæreſis ad condemnandum de ea aliquem requiratur?

1. Reſp. Primo: Ad condemnandum aliquem, ut hæreticum requiritur plena & concludens probatio, ut deciſum videtur *cap. literas veſtras de præſumpt.* ac ita tenent Rojas *tract. de hæret.* 2. *aſſert.* 6. *num.* 150. Farin. *q.* 187. *num.* 2. & 5. aliique apud Caſtrop. *tract.* 4. *diſp.* 8. *part.* 10 *num.* 1. & ſi quidem eſt delictum graviſſimum graviſſimiſque pœnis punitur, nullus ex ſola præſumptione dici poteſt illud commiſiſſe; quin & non ſecus ac in aliis delictis, ut, (ſeu tenent omnes juxta *cap ſciant cuncti in quæſt. ult.* & *L. fin. C. de probat.*) ad condemnationem requiruntur probationes luce meridiana clariores, ita & quidem a fortiore requiruntur eæ in hoc crimine, Caſtrop. *l. c.* unde mirum, quod aſſerit Carrerius *in pract. de hæret. num.* 831. apud Clar. *l.* 5. *§. hæreſis num.* 20. non ſolum ad inquirendum (de quo idem admittere videtur Clar. *l.* 5. *§. fin. pract. crim. q* 6. *n.* 7.) in cauſa hæreſis ſufficiunt minores probationes quam in aliis, ſed & ad faciendam plenam fidem. De cætero duas imperfectas ſeu ſemiplenas probationes ad conſtituendam plenam probationem non ſufficere, cum ſingulæ in ſuo ordine diverſæ ſint, probabilius exiſtimat Caſtrop. *l. c. num* 7. citatis pro hoc gl. *in cap. venient de teſtib.* Gomez *Tom.* 3. *var. c.* 12. *num.* 25. Farin. *de reo confeſſo & convic. qu.* 86. *num.* 22.

2. Reſp. Secundo: cum hæreſis externa non niſi tribus modis committi poſſit, nempe ſcriptura, verbis, & factis, primo probatur commiſſa ſcriptura, probando ſcripturam hæreſim continentem propria manu Titii ſcriptam vel ſubſcriptam ſerio & accurate (qualis non cenſetur, ſi ſcripta in chartulis ſeu memorialibus, quibus ultima manus non eſt impoſita) vel ab eodem dictatam; ita cum Navar. *l.* 5. *conſ.* 6. *a num.* 1. Farin. *de hæreſi q.* 187. *num* 15. Caſtrop. *l. c. num.* 2. Secundo probatur commiſſa verbis probando verba hæreſim clare ſignificantia affective ſeu ex animo & ſerio prolata; ſecus ſi ſint dubia; tunc enim interpretanda, ut potius delictum excludant, quam includant, niſi ea proferens eſſet alias ſuſpectus, vel generis aut nationis infectæ. Rojas *l. c. p.* 1. *a num* 200. Fenia *direct. p.* 3. *qu.* 62. *comment.* 151. *verſ. ſed cum.* Farin. *loc. cit. num.* 54. Caſtrop. *loc. cit.* Tertio probatur commiſſa factis, probando aliquem ea feciſſe, quæ errorem manifeſte continent, neque in bonam partem accipi poſſunt. V. G. circumcidiſſe ſe, purificationem Judæorum facere, communionem more hæreticorum ſuſcipere, Mahometo & Alcorano reverentiam exhibere &c. Param. *l. c. l.* 3. *q.* 9. *nu.* 17. Farin. *nu.* 16. Caſtrop. *l. c.* Adverſus quæ in contrarium probatio afferri nequit, niſi probando, te non ex animo & voluntate aſſentiendi talibus erroribus, ſed ex ignorantia, ſimplicitate ob amorem lucri, vel timorem mali alive reſpectu humano ea dixiſſe vel feciſſe, quod probatu difficillimum, cum intentio ſoli Deo nota ſit. An vero talis confitens verba & facta hæreticalia, & intentionem negans citra probationem hujus negationis condemnandus & puniendus ſit tanquam hæreticus negativus, aut ſaltem torquendus, ſi citatus vel ſponte compareat, vide fuſe tractatum a Caſtrop. *l. c. a n.* 4.

QUÆSTIO CXC.

An, qui, ad quid, quando & qualiter adhiberi poſſint teſtes ad probandum in cauſa hæreſis.

Reſp. Ad primum primo in genere: cum hæreſis ſit crimen ſumme deteſtabile, cedens in graviſſimam reipublicæ Chriſtianæ perniciem, ad exſtirpandum illud facilius, omnes admittuntur in teſtes, etiam ad teſtandum alias jure inhabiles, ut habet communis & certa; & quidem non ſolum in defectum aliarum probationum, ſed etiam dum non deeſt copia illarum. Farin. *l. c. q.* 188. *num.* 74. Pirh. *h.* 1. *nu.* 156. Caſtrop. *tr.* 4. *d.* 8. *p.* 15. *§.* 2. *n.* 7. citatis pluribus aliis. Arg. *c. in fidei h. t. in* 6. dum ibi dicitur: præſertim in defectum aliarum probationum, id eſt, *maxime*, quæ non eſt particula reſtrictiva ſed ampliativa, ut Jo-And. *ibidem num.* 3 & licet Arg. *cit. L.* & Franc. *ibidem num.* 3. & gl. *v. in negotio inquiſitionis*, admittantur, dum proceditur per viam inquiſitionis, & non, dum proceditur per viam accuſationis, hoc tamen ipſum quoque eſt probabile, ut Maſcard. *de prob concl.* 87. *nu.* 31. Farin. *n.* 79. Caſtrop. *l. c. num.* 4. Pirh. *l. c.* eo quod tam in accuſatione quam in inquiſitione eadem ſit ratio, ſcilicet favor fidei & odium hæreſis, vide dicenda *reſp.* 3. *ſeq.* Non tamen etiam iſtiuſmodi inhabiles cenſentur teſtes integri, ideoque licet ſufficiant ad inquirendum, & forte etiam ad torquendum, vel ad pœnam extraordinariam, non tamen ad condemnandum ſufficere, ait Pirh. *loc. cit. not.* 5. Argum. *cit. c. in fidei* & citato Farin. *n.* 83. & 84. niſi eorum plures fuerint quam duo, & cum eorum depoſitionibus veriſimiles concurrant conjecturæ & circumſtantiæ. Quin & licet contra eos excipi nequeat, quod non ſint idonei, poteſt tamen in crimine hæreſis excipi contra eorum dicta, quod ſint contrarii, varii vacillantes, ut Farin. *num.* 82. apud Pirh. Illud denique hic notandum pro limitatione præcedentium, non omnes inhabiles in hoc crimine admittendos in teſtes, ſed illos ſolos inhabiles, quos jura permittunt adhiberi, ne alias, ſi indifferenter omnes inhabiles admitti poſſent ac deberent, fideles innocentes exponerentur periculo calumniæ, ita ex Deciano *tr. crim. l.* 5. *c.* 35. *n.* 54. Farin. *q.* 188. *num.* 77. & *n.* 92. dicens videri ſibi hanc limitationem veriſſimam. Caſtrop. *tr.* 4. *d.* 8. *p.* 15. *§.* 1. *num.* 3. Pirh. *h.* 1. *n.* 158.

2. Reſp. Ad primum ſecundo in ſpecie: admittuntur in teſtes excommunicati (quod tamen videtur non intelligendum de excommunicatis excommunicatione majore, denunciatis & publicis percuſſoribus Clericorum exiſtentibus in excommunicatione ſecundum dicta *quæſt. ante hanc* 2. *in reſp.* 2.) criminoſi, infames, ſocii criminum, per textum *c. in fidei h. t. in* 6. Secundo perjuri, etſi de perjurio pœnitentiam non egerint, modo ex circumſtantiis & indiciis colligatur vera dicere ut Gundiſal. *tract. de hæreſi qu.* 13. *nu.* 32. Gigas *de crim. læſæ Majeſt. l.* 2. *tit. quom. & per quos prob. q.* 2. Farin. *num.* 82. & 91. Caſtrop. Pirh. *LL. cit. &c.* juxta *cap. accuſatus §. licet hoc tit. in* 6. ubi tamen non niſi ille perjurus admittitur, qui poſtquam veritatem celavit vel negavit, dein zelo fidei eandem manifeſtare intendit, ita ut ſi in alio caſu fuerit perjurus, aut de falſo damnatus, ejus teſtimonium non admittatur, etiam in cauſa hæreſis. Tertio admittuntur Judæi aliique

infideles contra Chriſtianos judaizantes, vel a fide quomodocunque apoſtatantes, ne tam grave crimen defectu probationum maneat impunitum. Gundiſal. l. c. n. 10. Gigas q. 10. Farin. q. 184. n. 124. Caſtrop. n. 4. juxta textum cap. contra Chriſtianos h. t. in 6. & ibid. Gloſſ. Archid. Gemin. &c. Idem eſt de hæreticis, ob eandem rationem, quorum quidem teſtimonium nullatenus admittitur contra fidelem orthodoxum juxta leg. quoniam c. h. t. & licet iis etiam contra fidelem ſeu Chriſtianum, qui a fide Catholica ad hæreſim defecit, credendum non ſit integre, plene ac perfecte (quod ſolum vult textus cap. dubius h. t. dum ibi dicitur, iis omnino credendum non eſſe) aliqualem tamen probationem, nempe non plenam, ſed imperfectam eorum teſtimonium facit juxta praxin inquiſitionis, ac ita tradunt Simanc. Cathol. inſtit. tit. 64. rub. de teſtib. n. nu. 43. Zecch. in ſum. part. 1. tit. de fide rub. de hæreſ. cap. 11. n. 14. Maſcard. de prob. concl. 857. n. 9. quos citat ac ſequitur Caſtrop. loc. cit. num. 5. Quarto mulieres, etſi alias ob fragilitatem ſexus juxta clarum textum cap. forum de V. S. & cap. mulierem 33. qu. 5. repellantur a teſtando, ſaltem, ſi ad inſtantiam accuſatoris productæ in teſtes (ſecus, ſi ex officio a Judice examinatæ, ut cum Gl. in cap. quoniam de V. S. Farin. de hæreſ. qu. 59. n. 9. Maſcard. l. 2. concl. 762. num. 22.) nihilominus in cauſa hæreſis in teſtes admittuntur. Farin. n. 20 Caſtrop. n. 7. per c. tanta & c. per tuas de Simonia. Quinto domeſtici, familiares, conſanguinei, ſervi adverſus Dominum, Pater adverſus filium, & contra, maritus adverſus uxorem & contra, in criminibus exceptis, adeoque & hæreſis, admittuntur per l. ult. c. ad leg. Jul. Majeſt. ex ea etiam ratione, quod melius mores ſuorum, quam exteri cognoſcere poſſint, & remotiores præſumantur a dicendo falſum contra perſonas ſibi conjunctas, quin & ad teſtandum cogi poſſunt in defectu aliarum probationum. Farin. l. c. n. 145. Et plenam fidem faciunt, ut idem n. 164. non tamen admitti eos teſtes in favorem illius, contra quem inquiritur de hæreſi ad defendendam ejus innocentiam, tenent Farin. l. c. q. 188. nu. 81. Rojas tract. de hæreſ. p. 2. n. 177. aſſert. 49. Boſſ. tit. de hæret. num. 3. Gundiſal. tractat. de hæret. qu. 13. num. 14. Repertor. inquiſit. verſ. teſtes verſ. an alii teſtes & alii apud Caſtrop. l. c. p. 15. §. 2. nu. 4. qui tamen ipſe citatis pro hoc Farin. ſibi contrario de hæreſ. q. 62. num. 97. & Gomez Tom. 3. var. c. 12. rub. de probat. delictor. nu. 23. credit, admitti illos poſſe pro defenſione hæretici, præſertim, dum defenſio aliter haberi nequit; eo quod ſi in favorem fiſci & actoris admittantur ad probationem criminis, non ſit ratio, cur non etiam in favorem delinquentis ad defendendam ejus innocentiam. Sexto minores 14. annis & cujuſcunque ætatis, modo doli capaces ſint, non ſecus in crimine hæreſis, quam læſæ Majeſt. teſtari poſſunt; quia ad hoc cogi, imo torqueri poſſunt per l. de minor. ff. de quæſt. Farin. q. 188. n. 75. Ad quam teſtificationem, ut valida ſit, requiri authoritatem tutoris vel curatoris, juxta l. clarum c. de authoritate præſtand. aſſerit Maſc. concl. 62. n. 5. quod tamen in praxi non ſervari, teſtatur Farin. q. 54. n. 4. Septimo quid in hoc puncto teſtificandi in cauſa hæreſis dicendum de inimico capitali, infer ex dictis ſupra qu. ante hanc 2. reſp. 2. ſi enim ab accuſando, multo magis a teſtificando repellendus, & ſiquidem admittendus, ejus teſtimonium tanquam infirmum reſpiciendum, ut Decian. l. c. n. 10. Pariſ. l. 4. conſ. 2. nu. 46. in fine. Pena, Campeg. Locat. &c. quos ſequitur Caſtrop. num. 9. qui etiam n. 10. probabilius cenſet, quod, quod in hoc puncto dicitur de inimico vero, idem dicendum de eo, qui cum illo amicitiam ſtrictam ſeu confœderationem & affinitatem contraxit. Idem quoque dicendum de inimico reconciliato recenter ob timorem ne in animo reſidentibus adhuc reliquiis inimicitiæ, vindictam ſumat deponendo falſum. Secus de reconciliato a longo tempore, qui proinde repellendus non eſt a teſtificando. Maſc. de probat. l. 2. concl. 857. n. n. 47. Rojas ſing. 299. n. 4. & de hæret. p. 2. nu. 233. Farin. q. 188. n. 105. Caſtrop. l. c. n. 11. Quando autem reconciliatio recens, quando antiqua & bene fundata, relinquendum Judicis arbitrio. Clar. §. fin. pract. q. 24. v. ſed quid. Farin. q. 94. n. 10. Caſtrop. l. c. nunquam tamen præſumitur; quia ſemel probatus inimicus perſeverare in inimicitia præſumitur juxta l. in ipſius c. familiæ erciſcundæ adeoque allegantì ceſſationem incumbit onus probandi. Menoch l. 5. præſump. 42. nu. 7. Farin. q. 64. n. 62. Caſtrop. l. c. Porro ut ratione inimicitiæ repelli quis poſſit a teſtificando, ea non debet eſſe procurata a parte ad eum repellendum, qui crimen manifeſtaturus erat; cum nemo ex iniquitate commodum reportare debeat. Gomez Tom. 3. var. c. 12. n. 14. Maſc. de prob. l. 2. concl. 848. n. 54. Farin. q. 54. n. 64.

4. Reſp. Ad ſecundum: dicti teſtes alias inhabiles admittendi ad probandum delictum & circumſtantias illius intrinſecas, ſeu ex quibus delictum infertur, non vero ad probandas circumſtantias eidem extrinſecas, tametſi delicto præſupponantur, V. G. hæreſis ab Eccleſia puniendâ committi non poteſt, niſi a baptizato; teſtes autem criminoſi, aut alias inhabiles, etſi ad probandam admittantur, non videntur tamen admittendi ad probandum Baptiſmum; quia Baptiſmus cum hæreſi nihil commune habet; cum ex Baptiſmo non inferatur hæreſis, neque ex hac Baptiſmus, bene tamen admittuntur ad probanda indicia, ex quibus hæreſis infertur, V. g. ad probandam familiaritatem cum hæreticis conventicula ſecreta; quia hæc delictum inferunt, & ſunt de intrinſeca ejus ſubſtantia; qualia dici non poſſunt, quæ in alio genere delicto præſupponuntur, ſed ſolum illa, quæ præſupponuntur delicto tanquam illativa illius, ita Caſtrop. l. c. §. 2. n. 1.

5. Reſp. Ad tertium: admittendi ſunt inhabiles, non ſolum dum proceditur via inquiſitionis, ut gl. in c. in fidei v. inquiſ. Jo-And. ibid. n. 3. Gemin. n. 7. Franc. n. 3. Maſc. l. c. n. 3. Repert. inquiſit. v. teſtes v. non diſtinctionem. Farin. q. 188. n. 78. ſed etiam dum proceditur via accuſationis, ut probabilius cenſet Caſtrop. l. c. p. 15. §. 2. n. 3. citatis Farin. de teſtib. q. 72. n. 89. Maſc. de prob. concl. 857. nu. 31. Carrer. tr. de hæret. nu. 120. & aliis, ſic interpretantibus verba cit. c. in fidei. In fidei favorem concedimus, ut in negotio inquiſitionis hæreticæ pravitatis excommunicati vel ſocii criminum ad teſtimonium admittantur &c. ut noluerit Papa per illa hoc privilegium admittendi inhabiles teſtes in cauſa hæreſis coarctare ad caſum procedendi via inquiſitionis; ſed commune quid intellexerit, cum, quocunque modo Inquiſitor procedit, hæreticam pravitatem inquirat, adeoque in inquiſitionis negotio verſetur.

6. Reſp. Ad quartum: probabilius eſt, iſtiuſmodi teſtes alias inhabiles poſſe, & regulariter admitti debere ſine tortura, quoties ex officio Judicis examinantur, vel ipſi ex propria conſcientia deponunt; cum non videatur juſtum, torqueri teſtem, cujus multa intereſt teſtari, & cujus teſtimonium favet Reipublicæ ac bono communi, in cujus grave detrimentum cederet, ſi averterentur a teſtificando, dum nimirum ſcirent, teſtimonium ſuum non admittendum, niſi prius tormentis firmaretur. Ita Caſtr. cit. §. 2. n. 6. citatis aliis, qui tamen ſecus aſſerit de teſte producto in ſui favorem, vel ab accuſatore pro ſua intentione fundanda, quem Judex admittere cogeretur. De cætero compelli poſſe quoſcunque (exceptis inimicis capitalibus) ad comparendum teſtimonii ferendi gratia, etiam fratrem adverſus fratrem, filium adverſus patrem in cauſa Hæreſis, quoties ad cognitionem veritatis id expedire videbitur Inquiſitori, ſentire omnes, teſtatur cum Farin. q. 188. num. 2. Caſtrop. loc. cit. §. 3. num. 1. non obſtante, quod compellendus exiſtat extra Inquiſitoris juriſdictionem ad duas diętas, ſed etiam quantumcunque abſens citandus, ut iidem & alii juxta cap. officium §. denique hoc tit. in 6. Caute tamen quo ad hoc agendum, præſertim cum viris illuſtribus, ita ut hi rogandi potius ſint ad comparendum; quin & ſæpe convenientius adeundi ab Inquiſitore, vel alio vices illius ſupplente, citatio vero hæc teſtis extra territorium Inquiſitoris exiſtentis fieri debet datis Requiſitoriis ad Epiſcopum vel Inquiſitorem iſtius loci, qui tenetur citatum tranſmittere, ne alias cenſeatur Officium Inquiſitionis impedire. Farin. loc. cit. num. 4. Caſtropal. num. 2.

QUÆSTIO CXCI.

Quando & qualiter hi teſtes examinandi, eorumque teſtimonium publicandum, & ſi falſum dixerint, puniendi?

1. RESP. ad Primum: In hoc crimine teſtes examinari poſſunt lite non conteſtata, & parte non citata; quia in hac cauſa non tenetur Inquiſitor formam judicialem ſervare, ſed poteſt procedere ſimpliciter & de plano juxta dicta ſupra. Simanc. Cathol. inſtit. tit. 64. rubr. de teſtibus num. 15. Farinac. quæſt. 188. num. 15. Pegna part. 2. direct. comment. 19. in c. veritatis de Dolo & contum. Caſtrop. cit. §. 3. num. 3. Et ſic examinati non tantum juvant ad inquirendum, ita ut dein citata parte repeti non debeant, ſed etiam probant contra reum, valetque eorum teſtimonium, abſque eo, quod repetatur parte citata, ſaltem, ubi inquiſitus eorum examini non contradicit, nec eus repeti poſtulat. Maſcard. de probat. l. 1. in præfat. qu. 5. n. 42. Simanc. l. c. num. 16. & 18. Farin. l. c. num. 14. Decian. loc. cit. l. 3. cap. 10. num. 14. Caſtrop. loc. cit. Sed neque (etiamdum ob potentiam inquiſiti non timetur teſtibus, ſi repetantur, & eorum nomina publicentur) requiri citationem rei ad depoſitionis antea factæ valorem, ut is opponat, ſi quid habet in contrarium, probabilius cenſet Caſtropal. num. 4. citatis Calderin. tractat. de Hæretic. rubric. de materia. proceſſ. inquiſitor. num. 2. Simanc. L. 1. comment. in lucern. inquiſit. verſ. tortura num. 51. Repertor. Inquiſit. verſ. teſtes verſ. item non &c. Neque ſequitur exinde, poſſe reum ſine citatione

con-

Digitized by Google

condemnari; cum ad condemnationem non ſolum requiratur probatio delicti, ſed probatio delicti ab inquiſito non infirmata, ad cujus effectum neceſſaria eſt citatio.

2. Reſp. ad Secundum: teſtes lite non conteſtata, & parte non citata examinati, dum citatus & Inquiſitus reus aliquid oppoſuit, vel interrogatoria dedit, quibus veritas amplius inveſtiganda, teſtes repeti debent, & ſi deſuper examinati dictis oppoſitionibus & interrogationibus non ſatisfecerint (cum vel ſic depoſitio antea ab eis facta multum infirmetur) debent iterum examinari, ut depoſitiones prius factæ firmæ permaneant. Secus, ſeu examen repeti non debet, ſi citatus & Inquiſitus nihil oppoſuit. Pegna *loc. cit.* Scacc. *loc. cit. c. 98. num 7.* Farin. *de teſtib. num* 22. & 27. Caſtropal. *num.* 5. Quin & dicti teſtes poſt citationem rei, dum is nihil oppoſuit, repeti poſſunt, & examinari denuo, præſertim in criminalibus, quoties de graviſſimo præjudicio inquiſiti agitur, ut Farinac. & Caſtrop. *LL. cit.* Porro teſtes examinati ſi denuo examinantur, debeat ſummarie primam ſuam depoſitionem referre, quin ea illis legatur vel oſtendatur, ita ut non ſatisfaciant ſe generaliter ad eam referendo; eo quod licet talis generalis relatio in aliis depoſitionibus fieri poſſit ob evitandum variationis periculum, ut Bartol. *in L. eos qui diverſo ff. de falſi numer.* 6. in crimine tamen Hæreſis, ubi ex teſtium depoſitione tam grave periculum imminet inquiſito, quodque vitari tam facile non poteſt, cum nomine teſtium non publicentur, nec copia prioris depoſitionis detur inquiſito, neceſſe eſt in ſecundo examine teſtem deponere, ac ſi tunc primo examinaretur, ut veritas melius cognoſcatur, ita fere Caſtrop. *loc. cit.* cum Farin. *l. c. num.* 35. Rojas & aliis. Limitantibus tamen hoc ipſum ita; ut ſi inter primam & ſecundam depoſitionem longum tempus interceſſiſſet, teſtis poſſit deponere, prout recordatur, addens, ſe ex integro ad primam depoſitionem ſeſe remittere, & ſe hanc ſecundam velle corrigere per primam, ſi forte fuerit illi contraria. Debent autem hi teſtes ex prima inſtantia examinandi examinari ſecundo coram Notario & duabus perſonis diſcretis & religioſis, id eſt, honeſtis, ſive clerici, ſive laici ſint *c. ut officium h. t. in* 6. Quas tamen duas perſonas raro adhiberi, & ex uſu hanc examinationem fieri coram Notario & Fiſcali, ait Caſtrop. *n.* 6. & adhibendas ſolum ex conſilio, non ex præcepto aſſerit apud eundem Pegna. Quod ſi tamen Notarius defecerit, hunc defectum ſupplendum duobus viris honeſtis, quorum unus dicta ſcribere, & alter ea ſubſcribere debet, ita, ut opus non ſit, utrorumque dicta teſtium ſcriptis mandare. Pegna, Farin. Caſtrop. *ll. cit.*

3. Reſp. ad tertium: Facta depoſitione teſtium, ea reo publicanda eſt, ſuppreſſis nominibus delatorum & teſtium, ut hi a teſtificando arceantur, adeoque nec copia reo danda aliquarum circumſtantiarum depoſitionis, ex quibus devenire poſſet in notitiam adverſus ſe teſtantis ſeu deponentis. Ita Eymer *part.* 3. *direclor. num.* 119. & *ibidem* Pegna *comment.* 29. Farin. *de hæreſ. qu.* 188. *num.* 7. & 8. Caſtropal. *num.* 7. Argum. *cap. fin. hoc tit. in* 6. juxta quod tamen publicanda hæc nomine rei, ſi exinde nihil timendum teſtibus. Quamvis, quia hodiedum ſemper præſumitur vindicta aliqua contra teſtes, ſi non a delato ſeu reo, dum hic potens non eſt, ſaltem ab ejus conſanguineis, ſociis, complicibus potentibus, hæc publicatio non ſit in uſo, ſicut in aliis judiciis; præſertim accedente Conſtit. Pii IV. incipiente: *Cum ſicut*. Qua ſancitum, Inquiſitores nunquam obligatos publicare reo nomina teſtium. Ita Repertor. *verſ. nomina verſ. nunc videndum*. Farinac. *loc. cit. num.* 12. Param. *de orig. Inquiſitor. L.* 3. *quæſt.* 4. *rub. de expedit. proceſſ. num.* 48. Pegna *part.* 3. *Director. quæſt.* 75. *comment.* 124. *verſ. tametſi vero*. Caſtropal. *loc. cit.* Atque ex his a fortiore infertur, teſtes in hoc judicio de Hæreſi non eſſe confrontandos, uti id ſæpe in aliis judiciis fieri expedit, ut reus facilius convincatur, juxta *L. ſi poſtulaverit §. ſi quæſtioni ff. ad Leg. Jul. de adulterio*. Farinac. *loc. citat. num.* 28. Caſtropal. *numer.* 8. alii, qui ab eo citati. Quamvis & hæc confrontatio in duplici caſu in hoc judicio locum habeat, dum nimirum teſtis ſimul eſt ſocius criminis; cum tunc non ratione teſtimonii dati, ſed ratione ſocietatis in delicto compelleretur ad ſubeundam confrontationem, ita Farin. *n.* 30. Delrio *de Inquiſit. Magor. l.* 5. *in* 2. *append. q.* 39. Vel quando dubium eſt de teſtium falſitate, nec apparet, qua via dubium tollatur; quando tamen maxima cautela adhibenda, ad impediendum omnino periculum teſtium. Unde etiam talem confrontationem non faciendam ab Epiſcopo ſine Inquiſitore & contra; quin & in generali totius orbis Inquiſitionis tribunali eam non fieri, niſi ex decreto Cardinalium illi præſidentium, obſervant Pegna & Farin. apud Caſtrop.

4. Reſp. Ad quartum: Poſſe teſtem falſum in cauſa Hæreſis torqueri, & puniri ab Inquiſitore, extra dubium eſſe videtur; nam præterquam, quod juxta communiorem etiam delegatus a Principe, præſertim ſupremo, & quidem ad plures cauſas, qualis eſt Inquiſitor delegatus a Papa, poſſit punire alias non ſubditum delinquentem in ſuo tribunali, v. g. teſtem deponentem falſum, ſicque receptum de conſuetudine hac poteſtate pollere hos Inquiſitores, Leo X. conſtitutione ſua incipiente: *intelleximus* hanc illis poteſtatem pro majore ſecuritate contulit; cujus tenorem recitat Pegna *in fine directorii*, inter literas Apoſtolicas. Certum quoque eſt, torqueri eum poſſe pro depoſitionis factæ firmitate, tam ab Epiſcopo, quam Inquiſitore, cum quilibet eorum habeat poteſtatem inquirendi, & procurandi veritatem, ad quem effectum ſæpe neceſſaria eſt tortura teſtis, & poſſe etiam ſpectato juris rigore, dum puniendus eſt ut reus, ob depoſitum falſum coram ſe puniri pœna aliqua, quia hæc poteſtas cuilibet delegato Principis in cauſa criminali conceditur, tradunt Clar. *l.* 5. *§. fin. q.* 38. *v ſed quæ*. Farin. *de teſtib. q.* 67. *nu.* 28. Covar. *pract. c.* 18. *n.* 8. Caſtrop. *num.* 3. De cætero, etſi imponentem falſo alicui Hæreſim damnandum eſſe pœna mortis, & curiæ ſæculari relinquendum, ſaltem, ubi is, cui falſo impoſitum hoc crimen, pœna mortis afficiendus fuiſſet, ſi vere illi impoſitum, teneant plures apud Caſtrop. *l. c. n.* 4. ex ea ratione, quod talis falſo deponens incurrat pœnam talionis, ſeu illam, quam incurſurus fuiſſet, ſi, quod illi objectum crimen, verum fuiſſet. Rectius tamen docere videtur ipſe *n.* 5. cum Farin. *l. c n.* 29. & *de hæreſi q.* 188. *nu.* 39. de conſuetudine recepta teſtem falſum in crimine Hæreſis pœna arbitraria puniri, quæ raro vel nunquam extendatur ad pœnam mortis, ex ea ratione, quod is, cui falſo imponitur Hæreſis, etiamſi verum impoſitum fuiſſet, neceſſario mortem ſubiret, ſed pœnitens eam evitare poſſet, niſi eſſet relapſus. Ad hæc pœna talionis in foro ſaltem eccleſiaſtico non ſit recepta ut Caſtropal. *num.* 7. nec textus ſit in jure, qui cogat illam imponere, cum textus relatus *in c. ſatis hinc* 33. *quæſt.* 5. pro oppoſito, præterquam, quod non ſit Pontificis, ſed Auguſtini, non probet, eadem pœna plectendum eſſe teſtem, qua plectendus erat teſtificatus, ſi de facto plexus non eſt; imo potius contrarium inſinuat, dum dicitur: *eo, qui teſtimonio falſo cuiquam nocuerit*: quæ nocumentum non attentatum, ſed reipſa, ſeu cum effectu illatum important. Quod tamen is, contra quem teſtis falſo depoſuit, vi illius, tanquam Hæreticus negativus, fuit damnatus, & morte affectus, teſtis falſus curiæ ſæculari tradendus, & morte afficiendus, abſque eo, quod ob pœnitentiam & reconciliationem ſit admittendus; quia non ſolum ut teſtis falſus, ſed ut vere homicida puniendus; ita Abb. & alii *in c. excommunicamus hoc tit.* Pegna *part.* 3. *director. comment.* 122. *circa finem verſ. quæſitum eſt*. Farin. *qu.* 188. *num.* 43. Caſtrop. *nu.* 6. qui etiam idem credendum cenſet, de eo, contra quam falſum depoſitum, ſi propterea carceri incluſus ibidem obiit, quia teſtem falſum illius mortis cauſam fuiſſe, credendum eſt. Item morte puniendus, qui ſeipſum detulit, & complices aliquos manifeſtavit, ſi illi, vi hujus manifeſtationis, mortem ſubierunt; ſecus, ſi illi alia pœna puniti; tunc enim mitius cum tali delatore agendum, & nullatenus morti tradendus, ſed v. g. ad carcerem, exilium, aut triremes damnandus, Farin. *q.* 118. *n.* 23. Caſtrop. *nu.* 12. & alii apud illum. Econtra teſtis falſo deponens pro defenſione alicujus, quem ſcit commiſiſſe Hæreſim, quem revelare obligatus eſt, pœna arbitraria, non tamen mortis, puniendus eſt, niſi forte in caſu aliquo extraordinario, dum v. g. ex falſa depoſitione tali, & occultatione veritatis grave damnum Reipublicæ illatum, Simanc. *Cath. Inſt. tit.* 64. *rub. de teſtib. n.* 90. Caſtrop. *nu* 9. qui tamen *n.* 11 tradit, poſſe contra talem occultantem Hæreſim procedi, tanquam fautorem Hæreſis, non quidem condemnando illum præciſe ob falſitatem, ſed ob favorem & auxilium præſtitum Hæretico.

5. Reſp. Denique: quod dictum de teſtibus falſis quo ad pœnam, dicendum de corrumpentibus eos prece vel pretio, ut falſum dicant: Item de mendacibus, aut ſuadentibus ad falſum teſtimonium, aut etiam de mandantibus aliquibus, ut teſtes corrumpant; quia ii omnes efficaciores & principaliores cauſæ falſitatis eſſe videntur, ita Caſtrop. *n.* 14. Farin. *l. c. n.* 44. Zechus *p.* 1. *ſum. tit. de fide rub. de hæreſ. c.* 1. *nu.* 12. Penia. Simanc. & alii. Filii vero & nepotes teſtis falſi in crimine Hæreſis etiam condemnati ad mortem, non redduntur infames, nec aliis pœnis obnoxii ſicut Hæreticorum filii; quia id nullibi cautum, Simanc. *l. c. n.* 92. Caſtrop. *n.* 15.

QUÆSTIO CXCII.

An & qualiter tortura adhiberi poſſit in crimine Hæreſis, & qualiter ea peracta procedendum cum reo.

1. RESP. Primo: In defectu aliorum mediorum, ſeu dum adhibitis mediis aliis omnibus, veritas in hoc crimine haberi non poteſt, ad illam obtinendam adhiberi poſſe torturam, extra dubium eſt, juxta *L. edict. L. D. Pius & L. ult. c. de quæſt.*

2. Reſp. Secundo: In crimine Hæreſis, uti nec in alio crimine adhiberi poteſt tortura, niſi præcedant legitima & ſufficientia indicia delicti objecti ſufficienter probata, Marſil. *in L. 1. ff. de quæſt.* Menoch. *de arbit. L. 2. quæſt.* 84 *a num.* 1. Caſtrop. *tract.* 4. *diſp.* 8. *part.* 9. *num.* 1. cum communi. Tortura ſiquidem aſſumitur in ſubſidium aliorum probationum deficientium, ad eliciendam veritatem. Porro quodlibet indicium, ut plene probatum cenſeatur, & de ſe ſufficiens, ad inferendam torturam, probandum eſt duobus vel pluribus teſtibus, Gomez *Tom.* 3. *var. c.* 3. *rub. de tortura reor. n.* 18. Clar. *pract. q.* 22. *in princ.* Farin. *l.* 1. *de teſt. quæſt.* 37. *a num.* 13. Menoch. *l. c. l.* 2. *caſ.* 270. *num.* 23. Caſtrop. *loc. cit. num.* 2. Unde unus teſtis deponens, non de delicto, ſed de indiciis delicti, v. g. de confeſſione extrajudiciali, de fama, de fuga, aliove ſimili, inſufficiens eſt ad inferendam ob tale indicium torturam; ita præter citatos AA. Maſc. *de probat. l.* 1. *concl.* 462. *num.* 18. & 19. Pegna *ad Eymer. p.* 3. *direct. q.* 61. *comment.* 100. *verſ. jam indicia*. Delrio *diſquiſit. mag. L.* 5. *in* 2. *append. quæſt.* 10. Rojas *de hæreſ. part.* 2. *num.* 289. Idque, ut Caſtrop. *nu.* 3. etiamſi adeſſet & alius teſtis, deponens de alio indicio, ita, ut eſſent duo teſtes ſingulares, quilibet de ſuo indicio deponens, non ſufficerent ad torturam; quia utraque illa depoſitio non æquivalet probationi concludenti, factæ a duobus conteſtibus, ut Farin. *nu.* 28. Quod ſi tamen teſtes ſingulares plures, quam duo concurrerent ad probationem indiciorum diverſorum, ipſique eſſent probatæ vitæ, omnique exceptione majores, ex eorum depoſitione reum, ſeu ſuſpectum de crimine poſſe ſubjici torturæ, tenent Carrer. *pr. tr.* 2. *de indic. & tort. §. qua autem*. Clar. *pract. q.* 21. *verſ. ſed pone*. Farin. *l. c.* Caſtrop. *n.* 4. Quin & ad torturam regulariter ſufficere proximum, & illativum delicti, & bene probatum, tradunt Gomez *l. c. c.* 13. *n.* 8. Gigas *de crim. læſæ Majeſt. q.* 2. *n.* 26. Menoch. *de arb. l.* 2. *cas.* 331. & *de præſumpt. l.* 1. *q.* 89. *n.* 14. Farin. *loc. cit. nu.* 74. Caſtrop. *l. c.*

3. Reſp. Tertio: Depoſitio unius teſtis omni exceptione majoris deponentis de corpore delicti, eſt indicium ſufficiens ad inferendam torturam; quia tam in criminalibus, quam civilibus ſemiplene probat, Menoch. *de præſump. l. c. n.* 7. Farin. *q.* 36. *n.* 219. & in terminis propriis Hæreſis, Eymer. *p.* 3. *direct. q.* 61. *n.* 3. & 8. Farin. & alii apud Caſtrop. *n.* 5. Secus eſt, ſi teſtis non ſit omni exceptione major, ſed patiatur aliquem defectum ſeu exceptionem, cum tunc non probet ſemiplene, Farin. *n.* 131. Carrer. *l. c. n.* 100. &c. Quin & teſtem omni exceptione majorem non ſufficere ad torquendum reum, ſi denunciatus ſit bonæ famæ & virtutis apud omnes; cum bona fama infirmet dictum teſtis, & conſtituat præſumptionem in contrarium; ita Pegna *p.* 3. *direct. q.* 61. *comment.* 110. *verſ. non dubito*. Decian. *tr. crim. l.* 5. *c.* 36. Farin. *de hæreſ. q.* 185. *n.* 131. Caſtrop. *l. c.*

4. Reſp. Quarto: Socius delicti deponens de eo non facit indicium, ſeu probationem ſufficientem ad torturam; quia eſto, in hoc crimine admittantur teſtes alias inhabiles ad teſtandum, non tamen admittuntur, ut integre probent, ut Marſil. *vol.* 2. *conſ.* 199. *n.* 15. Riminal. *conſ. crim. diverſ. conſ.* 84. *num.* 9. Gomez *Tom.* 3. *rub. de prob. delict. num.* 23. Caſtrop. *loc. cit. nu.* 6. adeoque ex eo procedi nequit ad torturam, quæ plenam probationem requirit, Farin. *l. c. n.* 151. & *de teſtib. q.* 43. *num.* 75. Delrio *loc. cit. l.* 5. *in* 2. *append. quæſt.* 1. Pegna. Caſtrop. *ll. cit.* Qui tamen AA. tenent, dictum ſocii præſtare indicium ſufficiens ad torturam, ſi adjuvetur adminiculo aliquo, quale autem illud eſſe debeat, ut ex illo & depoſitione teſtis defectuoſi reſultet integrum indicium adverſus denunciatum, certa regula definiri nequit, ſed prudentis Judicis arbitrio doctorum ſententia, & dictis regulato relinquendum. Inter qualia adminicula, quæ concurrentia cum depoſitione ſocii, eam conſtituant indicium ſufficiens ad torquendum, refert Farinac. *de teſt. quæſt.* 43. *num.* 61. teſtes de auditu, qui, etſi per ſe non faciant indicium ad torturam, *L. teſtium ff. de teſtib. L. ſi arbiter ff. de probat.* faciunt tamen aliquam præſumptionem, quæ juncta cum depoſitione ſocii criminis, æquivalet depoſitioni teſtis, omni exceptione majoris, ut eadem Farinac. Caſtrop. *num.* 7. Item famam concurrentem cum dicto ſocii: Item fugam denominati: Item ſtrictam amicitiam, & familiaritatem denominati cum ſocio denominante; cum in crimine Hæreſis etiam ſpeciale delictum conſtituat, habere cum Hæreticis familiaritatem; quibus addit Caſtrop. *l. c.* citatis pro eo Pegna, Delrio *ll. cit.* Farin. *de hæreſ. quæſt.* 185. *n.* 152. ſi depoſitioni unius ſocii addatur altera alterius ſocii; cum tunc duplex illa depoſitio integri teſtis depoſitioni videatur æquivalere.

5. Reſp. Quinto: Fama etiam orta a fide dignis, & rite probata ſe ſola non conſtituit indicium ſufficiens ad torturam, ſed ad hoc eget adjuvari aliis adminiculis, cum de ſe ſit indicium remotum & fallax, adeoque ſemiplenam probationem non conſtituens, niſi ita ſit vehemens, & ex tali fundamento & ratione orta, ut merito ipſum fundamentum & cauſa reddat famam veriſimilem, vel coadjuvatam alio adminiculo, ſemiplene probat, Clar. *pract. §. fin. q.* 12. *v. fama ſola*. Pegna *l. c. v. tertia reg.* Delrio *l. c. q.* 7. Scacc. *de ind. c.* 93. *num.* 8. Caſtrop. *l. c. n.* 9.

6. Reſp. Sexto: Confeſſionem extrajudicialem eſſe indicium ſufficiens ad torturam; quia eſt indicium ſatis proximum & illativum delicti, cum nemo præſumatur ſibi falſo crimen imponere, cum communi cenſet Caſtrop. *num.* 10. & abſolute docent Gomez *var. Tom.* 3. *cap.* 13. *num.* 8. & 9. Carrer. *tractat. crim.* Clar. *pract. §. fin. quæſt.* 21. *verſ. confeſſio extrajudicialis*. Pegna *loc. cit. comment.* 110. *circa finem*. Menoch. *de præſumpt. L.* 1. *quæſt.* 89. *a num.* 14. Variationem tamen & vacillationem in confeſſione ſeu reſponſione judiciali ſe ſola non eſſe indicium ſufficiens ad torturam: quia variatio talis, & mendacium in confeſſione eſt ſignum ſolum remotum delicti, ſecus, ſi adjuvetur alio indicio, probabilius cenſet Caſtrop. *num.* 11. His non obſtante, quod reus in tormentis crimen confeſſus, ductus dein ad locum, ubi confeſſionem ſuam ratificare debet, eandem revocet, iterum torqueri debet, ut cum communi Marſil. *in L. repeti ff. de quæſt. numer.* 12. & *ſeq.* quia in hoc caſu non tam ob variationem, quam ut primo dicto valorem & firmitatem tribuat, torquetur, cum dicta in tormentis non valeant, niſi ratificata. Itam non propter variationem, ſed propter novum indicium ex confeſſione in tormentis ortum torquetur.

7. Reſp. Septimo: Perſonæ ratione officii, dignitatis, ætatis, valetudinis corporis alias exemptæ a tortura, ſi in Hæreſim incidant, torqueri poſſunt, Gomez *Tom.* 3. *var. c.* 18. *rub. de tort. reor. num.* 3. *in fin.* Boſſ. *tit. de ind. & conſid. ante tort. num.* 115. Farin. *de hæreſ. qu.* 185. *num.* 125. Decian. *tract. crim. l.* 5. *c.* 20. *num.* 22. Caſtrop. *loc. cit. n.* 12. & alii; & quamvis eos levius torquendos eſſe velint, Delrio *l. c. qu.* 23. Clar. *l. c. q.* 64. *verſ. ſed an Clerici*. Salzed. *pract. c.* 125. *nu.* 6. Gigas *de crim. læſæ Majeſt. l.* 2. *q.* 28. *num.* 5. loquens de Clericis, arg. *cap. ubi quatenus* 5. *qu.* 5. parum tamen in jure fundatam hanc ſententiam, aſſerit Caſtrop. eo, quod textus *cap.* 5. *qu.* 5. ſolum indicet, religioſum a religioſo torquendum eſſe; quod ipſum abrogatum jam uſu & conſuetudine aſſerunt, Clar. *l. c. verſ. ſed hic*. Scaccia *l. c. c.* 10. *nu.* 41. Far. *de jud. & tort. q.* 48. *nu.* 15. non vero ex eo aut alio textu probetur, Clericos, Nobiles, & quoslibet alios ratione officii, dignitatis alias exemptos eſſe mitius torquendos in crimine Hæreſis, ſed potius gravius, utpote digniores de Eccleſia magis meritos, & hinc gravius delinquentes, dum tortura gravitati delicti commenſuranda, ut tradunt Farin. *l. c. qu.* 41. *num.* 12. & 13. Foller. *pract. crim. cap.* 31. *nu.* 7. Caſſon. *de tormeat. cap.* 11. *rub. de non torquend. cler. num* 5. Caſtrop. *n.* 13. Sed neque perſonæ exemptæ ob periculum vitæ propriæ vel alienæ, quod ob torturam incurrunt, ut ſunt minores 14. annis, ſenes, valetudinarii, mulieres prægnantes exemptæ ſunt a tortura, ſi tortura ea cautela, & moderatione adhibeatur, ut ea conſilio Medicorum periculum mortis propriæ vel alienæ, v. g. prolis, quæ in utero a prægnante geritur, non immineat, Simanc. *de hæret. tit.* 65. *num.* 45. Placha *in epitome delictor. L.* 1. *c.* 32. *nu.* 12. Carrer. *loc. cit. §. circa tertium num* 37. Farinac. *q.* 185. *n.* 125. Caſtropal. *num.* 14. De cætero in impuberibus uſu obſervatur, ut non torqueantur, ſed ſolum ferula terreantur & feriantur, qui terror & cæſio tortura non reputatur. Mulieres etiam prægnantes propter partus periculum, non ſolum a tortura, ſed & a terrore illius excuſantur, cum ex terrore non ſecus, quam ex ipſa tortura abortus ſequi poſſit: unde prohibita tortura, & hic terror prohibetur, ut cum Gomez Pegna. Farin. Caſtrop. *l. c.*

8. Octavo: Ex confeſſione facta in tormentis reus condemnari nequit; niſi prius eam ratificaverit, ut ex communi, Eymer *part.* 3. *directlor. rub. de tertio mod. terminand. proceſſ. num.* 157. Farinac. *de hæreſ. qu.* 186. *num.* 150. Ad ratificationem autem ut inducatur, caute procedere debet Inquiſitor, interrogando primo in genere, num eam approbet, dein in par-

Digitized by Google

in particulari proponendo, & per extenſum legendo, perquirendoque, un, quæ lecta ſunt, ſint, quæ confeſſus ſit, Caſtrop. *n.* 15. Poſt ratificationem ſuo tempore, nimirum poſt 24. horas a tortura, reus pœnitens, abſolutionemque petens, abjurare debet errores ſuos, & pœnitentia injuncta ab excommunicatione incurſa publico abſolvendus, niſi fuerit relapſus, tunc enim curiæ ſæculari tradendus. Si vero ratificans confeſſionem ſuam in errore ſuo perſtiterit, varii adhibendi ſunt modi eum convincendi, adducendo Doctores, qui cum eo diſputent, ejuſque rationes diſſolvant, & ſi pertinax ſe victum non proteſtetur, curiæ ſæculari puniendus tradi debet. Si vero accedente tempore ratificationis confeſſionem a ſe factam revocaverit, reus iterum torturæ ſubjiciendus, non tantum, quia revocavit, ſed quia confeſſione facta, novum indicium commiſſi criminis dedit; nunquam tamen ultra tertiam vicem torquendus, præſertim ſi prima vice tormenta ſuſtinuit, in quantum indicia poſtulabant, ut Farin. *cit. q.* 39. *nu.* 67. At ſi reus in tortura negavit, torturæ denuo ſubjici nequit, niſi indicia nova urgentia, a primis diverſa fuerint adducta, juxta *l. unius §. 1. ff. de q.* quia tunc non tam prior tortura repetitur quam nova ſuſcipitur, cum quolibet ex his indiciis ſeu cauſis exiſtente torqueri poſſit; nullis autem aliis indiciis adductis a tortura nova abſtinendum, ut cum Menoch. *de arbit. l.* 2. *caſ.* 272. *a n.* 5. & Farin. *de indiciis q.* 38. *a n.* 71. Caſtrop. *n.* 17. De cætero, ſi reus inſufficienter tortus ob debilitatem, vel aliam cauſam, & indicia ſint urgentia reus negans Hæreſim abjurare debet, quia aliqua via indicia illa purgari debent, & cum tortura purgata non ſint, juſtum eſt, ut abjuratione purgentur. At quando tortura indiciis correſpondet, plene purgari, purgatis autem indiciis, reus remanet abſolvendus, Simanc. *Cath. Inſt. tit.* 56. *rub. de can. purgat. n.* 17. Pegna *l. c. comm.* 39. *n.* 156. *circa fin.* Farin. *de Hæreſ. q.* 185. *n.* 128. Caſtrop. *n.* 18. qui etiam *n.* 20 pro complemento hujus materiæ de tortura, *ex repertor. inquiſit. v. advocatus §. ſed an advocatus* & Pegna *l. c. comment.* 110. adjicit, quod quoties diſputatur, num reus ſit torquendus, ren adſiſtere debeat ejus advocatus, & eum defendere, ſi videat, indicia inſufficientia eſſe, eo, quod cum tortura præjudicium grave inferat, ſi contra rationem & æquitatem, ſi cogatur, eam indefenſus ſubire.

QUÆSTIO CXCIII.

An & qualiter Inquiſitores, aliique Judices eccleſiaſtici tradentes Hæreticum Judici ſæculari incurrant irregularitatem.

RESp. Tametſi traditus morte afficiatur, nullam incurrunt irregularitatem, Simanc. *l. c. cap.* 34. *n.* 38. Felician. *de cenſ. tit. de irregular. cap. de ſecund. ſpec. irreg. quæ contrah. extra bell. verſ. Inquiſit. tradent.* Maiol *de irregular. L.* 5. *c.* 48. *§.* 2. *n.* 9. Covar. *in Clem. ſi furioſus p.* 2. *§.* 5. *n.* 9. Penia *l. c. p.* 2. *comment.* 20. Avila *de cenſur. p.* 7. *d.* 5. *ſ.* 2. *du.* 2. Zerol. *in pr. Epiſcop. p.* 1. *v. Hæretici §.* 12. Sanctarel. *de Hæreſ. c.* 26. *n.* 7. & alii quos citat & ſequitur Barb. *in c.* 13. *h. t. nu.* 5. Idque, etiamſi Judices non præmittant proteſtationem, & inſtent pro ſententiæ executione, ſi Judex eam differat, Penia. Avil. Barboſ. *LL. cit.*

QUÆSTIO CXCIV.

Qualiter ab Hæretico fieri debeat abjuratio Hæreſis.

RESp. Ab Hæretico manifeſto fieri ea debet publice, & in loco publico, Butr. *in c.* 9. *h. t. n.* 11. Socin. *n.* 8. *direct. Inquiſit. p.* 2. *n.* 126. & 127. Penia *l. c. comment.* 42. Menoch *de arb. caſ.* 372. *n.* 1. Barb. *in c.* 9. *h. t. nu.* 1. Is tamen, qui antequam accuſatus, vel inquiſitus, ſponte adiens Inquiſitorem, confitetur errores ſuos, paratus ſentire cum Eccleſia, non tenetur eam abjurare in loco publico, ut Locatus *in Jud. Inquiſit. v. Ordinarius n.* 2. Rojas *tr. de Hæret. p.* 2. *n.* 272. uti nec leviter ſuſpectus de Hæreſi, Director. Inquiſit. *p.* 3. *nu.* 161. Penia *l. c. comment.* 40. Gennenſ. *in pr. Archiep. c.* 48. *n.* 9. Barb. *l. c. n.* 12. Quamvis leviter ſuſpectus abjurare eam debeat ſecrete coram paucis, ut Scacc. *de judic. c.* 59. *nu.* 10. Sanctarel. *l. c. n.* 41. Simanc. & alii apud Barb.

QUÆSTIO CXCV.

An & qualiter procedendum contra Hæreticum defunctum.

1. RESp. Primo: Tametſi crimina omnia morte committentis extinguantur, juxta *L. defuncto ff. de publ. jud. L. pupillum §. in Hæredem ff. de reg. juris L. ex judiciorum ff. de accuſat.* crimen tamen Hæreſis, uti & crimen læſæ Majeſtatis humanæ morte non extinguitur, *L. ut c. ad Leg. Jul. Majeſt.* & *L. Manichæos §.* 2. *c. hoc tit.* Ut autem Hæreticus defunctus damnetur Hæreſis, requiruntur claræ ac dilucidæ probationes, illum in Hæreſi deceſſiſſe; ſi enim vivens damnari nequit, niſi confeſſus vel convictus legitime, a fortiore damnari nequit qui jure & poteſtate ſe defendendi caret. E contra, qui deceſſit ſuſpectus, & infamatus tantum de Hæreſi damnari nequit; quia ſuſpiciones de Hæreſi morte ſuſpecti extinguuntur, juxta *c. accuſatus §. ſi vero h. t. in* 6. ita Simanc. *loc. cit. tit.* 18. *de defunctis n.* 23. Farin. *q.* 197. *n.* 103. Caſtrop. *tr.* 4. *diſp.* 8. *p.* 16. *§.* 4. *num.* 2. & alii apud illum. Sufficienter autem Hæreſis defuncti probatur, ſi vivens illam confeſſus, non pœnituiſſe probatur. Ad quam probationem reducitur, ſi ob Hæreſim exiſtens in carcere ſeipſum interemit, cum hæc interemptio, quia præſumitur, proceſſiſſe ex conſcientia criminis, ſit quædam illius confeſſio, Farin. *q.* 190. *n.* 90. Simanc *loc. cit. num.* 31. Penia *loc. cit. comment.* 42. *verſ. quod ipſum.* Caſtrop. *loc. cit. nu.* 3. Probatur quoque teſtibus, ſi ſint omni exceptione majores: unde, ſi pendente proceſſu mortuus fuerit inquiſitus, damnari non poterit, niſi jam ejus Hæreſis aliunde plene & concludenter probata fuerit. Ea ex quoque, quod quis probetur, exſtitiſſe per annum in excommunicatione ob cauſam fidei, & ſic deceſſiſſe, probari ſufficienter, probabilius cenſet Caſtrop. *nu.* 5. citatis Farin. *l. c. nu.* 93. Claro *pract. § hæreſis verſ. item de crimine.* Decian. *tract. crim. l.* 5. *cap.* 57. *num.* 6. eo quod, ſi talis probatio facta delinquente vivente ſufficiat ad declarandum & condemnandum tanquam hæreticum, non ſit ratio, cur eo mortuo facta non ſufficiat; cum jam a jure illa contumacia admiſſa ſit tanquam legitima probatio non ſolum ſuſpicionis, ſed & ipſius hæreſis. Sed neque defunctus condemnari poteſt, niſi prius citentur ejus filii & hæredes, ut conceſſa eis copia indiciorum & accuſationum contra defunctum, dum viveret factarum, ut, ſi velint, poſſint defendere, idque ob graviſſimum damnum iis ex tali condemnatione imminens, tum in bonis, quæ ab iis aufferuntur; tum in fama, quia redduntur infames. Farin. *num.* 106. Decian. *loc. cit. num.* 8. Caſtrop. *num.* 7. Audiendi autem ſunt hi filii & hæredes etiam comparendo per procuratorem, Simanc. *in enchirid. tit.* 43. *rub. de procurat. num.* 3. Farin. *n.* 3. Caſtrop. *n.* 8. ſolum excluduntur filii & domeſtici a defenſione defuncti hæretici, qui conſolationem ab hæreticis in extremis expetiit, niſi probare velint, id eum non ſanæ mentis feciſſe, juxta *c. filii h. t. in* 6. Farin. *cit. q.* 197. *n.* 111. deficientibus autem filiis hæredibus, conſanguineis, poſſe quemlibet de populo hæreticum defunctum defendere, cum hac ratione utiliter agat negotium Eccleſiæ & Religionis, exerceatque officium magnæ caritatis, ſubveniendo hac in parte filiis & hæredibus verſantibus in periculo graviſſimi damni, & quidem abſque eo, quod propterea cenſeantur fautores hæreticorum, cum uſque dum defunctus condemnatus eſt, non conſtet eſſe hæreticum, tradunt Farin. *n.* 108. Goodiſal. *de hæret. q.* 22. *n.* 9. Decian. *n.* 31. Caſtrop. *n.* 9.

2. Reſp. Secundo: formato proceſſu contra defunctum ea, qua fieri poteſt, brevitate, reus vel abſolvendus vel condemnandus eſt, cum in ſuſpenſo hærere non poſſit ob graviſſimum præjudicium filiorum & hæredum, quorum matrimonia aliique contractus per hoc impedirentur. Interim tamen, quo hic proceſſus formatur, & ſententia profertur, non ſunt bona illius a poſſeſſoribus ſequeſtranda, utpote qui, cum non deliquerint & rite proceſſerint, non ſunt in caſu dubio illorum uſu privandi. Farin. *l. c. n.* 102. Caſtrop. *n.* 12. Ejus hæreſi plene probata condemnandus eſt, bona illius, etiamſi ad tertium poſſeſſorem devenerint, fiſco applicanda, oſſa illius, ſi a Catholicis diſtingui poſſint, exhumanda, & effigies ſeu ſtatua comburenda, ſic Farin. *q.* 167. *n.* 92. relatis pluribus. Caſtrop. *n.* 13. qui etiam ait, formam ſententiæ ferendæ contra tales defunctos optimam deduci ex ea, quæ lata eſt in Concilio Conſtantienſi *Seſſ.* 8. contra Wiclef. quam refert Penia *cit. comm.* 92. *circa finem.*

3. Reſp. Tertio: ſi defuncti hæreſis plene probata non eſt, nec breviſſimo tempore probata ſperetur, abſolvendus eſt, ne ejus fama patiatur, neve ejus filii & hæredes graventur, quia neque Eccleſia, neque fiſcus exinde patiuntur detrimentum; cum

ſupervenientibus novis probationibus junctis prioribus poſſit talis abſolutus condemnari. Caſtrop. *num.* 14. cum Penia *tit. comment.* 91. *circa medium* multoque magis abſolvendus, ſi hæreticus in extremis ſigna contritionis dedit, & ob angoſtias temporis abſolvi non potuit. Farin. *q.* 193 *n.* 20. Caſtrop. *n.* 15. juxta *c. a nobis* ii 2. *de ſent. excomm.* & Arg. ducto a contrario ex *c. filiis hoc tit. in* 6.

2. Reſp. Quarto: Inter varias ſententias de tempore præſcribendi proceſſum contra hæreticum defunctum, quarum aliquæ volunt præſcribi quinquennio, aliæ decennio, aliæ tricennio, aliæ nullo unquam tempore, illa videtur probabilior, qua Rojas *tr. de hæret. p.* 2. *nu.* 193. Maſc. *de probat. L.* 1. *concl. n.* 112. *n.* 19. Caſtrop. *n.* 16. & alii volunt, præſcribi ſolo quadriennio, quo elapſo proceſſus contra hæreticum amplius inſtitui nequit, eo quod jus confiſcandi bona hæreticorum, quod eſt acceſſorium damnationi illorum, præſcribatur ſolo quadriennio.

QUÆSTIO CXCVI.

Qualiter ſententia ferenda in crimine hæreſis.

1. RESP. Primo: ſententia tam abſolutoria quam condemnatoria hæreſis pronuncianda ex conſilio peritorum, juxta *cap. ut commiſſi hoc tit. in* 6. Penia *p.* 3. *direct. comm.* 126. *circa finem*. Caſtrop. *tr.* 4. *d.* 8. *p.* 11. *n.* 2. itaut, ſine requiſito illo conſilio procedatur ad ſententiam, ea ſit nulla, cum *cit. c.* videatur præſcribi forma. Caſtrop. *n.* 4. quidquid ſit de eo, num Inquiſitores teneantur ſequi datum Conſilium, quod affirmant Decian. *l.* 4. *c.* 24. *num.* 16. Farin. *q.* 185. *n.* 192. Arg. *c. ſtatuta h.* 1. *in* 6. dum ibi dicitur: *& ex eorum conſilio ad ſententiam procedi volumus*. Contrarium, ſeu neceſſarium non eſſe ſequi eorum conſilium, ſed poſſe pronunciare contra illud, ſi viſum fuerit æquius, tradunt apud Caſtropal. *numer.* 5. Simanc. Rojas, Penia, Zech. Burſat. Locat. &c. Si tamen Inquiſitori & ordinario non occurreret ratio urgentior, tutius ac verius acquieſcendum conſilio peritorum, præſertim ſi hi concordes, ait Caſtrop. Hi periti eſſe poſſunt tam Theologi quam Canoniſtæ & Legiſtæ, qui Conſilium præſtare tenentur Inquiſitoris mandato, etiam ſine ullo aſſignato illis ſalario aut data pecunia, Arg. *c. commiſſi*, & quia omnes fidei negotium adjuvare & defendere tenentur; quamvis, ſi ſponte offeratur ſalarium vel pecunia, id pro Labore acceptare poſſint. Zanchin. *tr. de hæret. c.* 15. *nu.* 3. Decian. *l. c. c.* 24 *num.* 10. Farin. *q.* 185. *n.* 190. Caſtrop. *l. c.* Debet autem illis manifeſtari totus proceſſus; quia ſine hac manifeſtatione conſilium præſtare non poſſunt juxta merita cauſæ, ut dicitur *cap. fin. §. jubemus hoc tit. in* 6. poteſtque ac debet hæc manifeſtatio fieri abſque eo, quod manifeſtentur nomina teſtium & declaratorum; non tamen abſque eo, quod manifeſtari debeant qualitates teſtium, nimirum, an ſint graves, docti, probatæ vitæ; vel econtra, num ſint plebei, infames, ſocii criminis, quin & intercedere poteſt cauſa legitima, cur Inquiſitor tenentur viris illis peritis ac probis manifeſtare nomina reorum, teſtium, nimirum dum dubium eſt de inimicitia inter eos, impoſito tamen illis ſub juramento, vel etiam excommunicatione, ſi opus ſit, ſecreto, juxta *c. ſtatuta h.* 1. *in* 6.

2. Reſp. Secundo: ſententia tam abſolutoria quam condemnatoria proferenda eſt in ſcriptis, alias nullius eſt momenti, juxta *Clem. ſæpe de V. S.* & *ibi* Gl. *v. in ſcriptis*. Farin. *qu.* 185. *n.* 166. Decian. *l. c. l.* 5. *c.* 38. *n.* 20. Pegna *l. c. comment.* 40. *n.* 165. Caſtrop. *n.* 6. *&c.* Item ex convenientia, & non ex neceſſitate ferenda potius de die, quam de nocte, Abb. & Felin. *in cap. conſuluit de off. deleg.* Pegon. Caſtrop. *ll. cit.* Farin. *n.* 165. Publicatio hujus ſententiæ fieri poteſt ac ſolet per alios, quam ipſum Inquiſitorem, & ordinarie per Notarium. Farin. *loc. cit. n.* 171. Rojas *ſing.* 94. *a nu.* 5. juxta quod deciſum ab Urban. IV. in conſt. incipiente: *licet ex omnibus* quam refert Penia *in fin. director. inter lit. Apoſtol.*

3. Reſp. Tertio: & quidem, quod attinet ſententiam abſolutoriam, eo quod nihil adverſus delatum probatum fuerit, errores, de quibus accuſatus fuit, exprimendi non ſunt in ſpecie ſeu particulari; quia iſta expreſſio inutilis eſt, & audientibus ingenerare poteſt ſuſpicionem, nec reus pronuntiari innocens ſeu vacare culpa, ſed ſolum ab inſtantia illius judicii abſolvi debet, declarando, nihil contra illum probatum eſſe; cum contingere poſſet, ut, quod modo probatum non eſt, probetur poſtea, & qui abſolutus eſt, condemnetur poſtmodum. Penia *p.* 3. *director. comment.* 37. *rubr. de form. abſol.* Farin. *l. c. n.* 137. Scacc. *de jud. c.* 59. *n.* 1. Caſtrop. *l. c. n.* 9. qui tamen cum Farin. *n.* 173. Delrio *l. c. l.* 5. *ſect.* 34. *ad finem* ait, in uno caſu delatum poſſe ut innocentem abſolvi, dum nimirum manifeſte probatum fuit, delatorem & teſtes falſum dixiſſe, cum tunc videatur, non eſſe probabile periculum retractandi ſententiam abſolutivam, dum innocentia delati conſtat ex iniquitate teſtium & delatorum. Quod ſi tamen reo abſoluto, quin & declarato innocente, ſuperveniant novæ delicti probationes, poterit non obſtante prima ſententia abſolutoria, de novo inquiri, examinari, condemnari, quia in hoc crimine ſententia nunquam favore fidei tranſit in judicatum, prout Pius V. definit in Conſt. ſua, quæ incipit: *inter multiplices curas*, ac tenent Simanc. *Cath. inſtit. tit.* 60. *n.* 13. Farin. *n.* 197. Scaccia *loc. cit. cap.* 95. Caſtrop. *num.* 10. atque ita hæ probationes ſupervenientes præcedentibus inſufficientibus, ob quarum inſufficientiam reus abſolutus erat ab inſtantia judicii, conjungi poſſunt, etſi enim citatio & litis conteſtatio prius facta pereant, cum perempta inſtantia pereant acta ordinaria, quæ inſtantiam illam ſequuntur, juxta *L. properandum §. etſi quidem cap. de Jud. & L. cum lite mortua ff. judicium ſolvi*, non tamen pereunt, quæ ad litis deciſionem ſpectant, ut ſunt confeſſiones, probationes, declarationes teſtium &c. per *cit. L. ad properandum §. ult.* & *L. jubemus c. de liberal. cauſ.* Alex. *l.* 1. *conſ.* 58. Farin. *loc. cit. num.* 200. Simanc. *tit.* 18. *rub. de defunct. num.* 21.

4. Reſp. Quarto, quod attinet ſententiam condemnatoriam, declarata hæreſi ſimul declarantur omnes pœnæ ipſo jure annexæ tali delicto, abſque eo, quod opus ſit eas exprimere, ſecus de iis, quæ ſpecialem requirunt expreſſionem & condemnationem. Farin. *n.* 164. & 168. Decian. *l. c. c.* 38. *n.* 15. Condemnatus pœna arbitraria, eo quod non exiſterent probationes ſufficientes ad pœnam ordinariam, ſuperveniente legitima probatione, dum pœna arbitraria jam data executioni, non poteſt puniri pœna ordinaria, ſed tantum huic detrahendum, quantum arbitraria importat; ſi vero arbitraria necdum data executioni, pœna ordinaria puniri poteſt, ſuperveniente nova probatione; quia eſt novum indicium, & pœna non excedit delictum, ſicut illud excederet, ſi, poſtquam punitur pœna arbitraria, puniretur inſuper pœna ordinaria. Caſtr. *n.* 11. cum Farin. *nu.* 199. De cætero ſententia condemnatoria hæretici impœnitentis ferenda & pronuntianda non eſt neceſſario in præſentia Judicis ſæcularis, ut forte indicare videtur *c. ad abolendam & c. excommunicamus h.* 1. ita Caſtrop. *l. c. n.* 12. cum Penia *p.* 3. *director. commen.* 48. *n.* 210. ex ea ratione, quod, cum in hoc crimine judicando, utpote Eccleſiaſtico Judex ſæcularis nulla ratione ſe intromittere poſſit, ejus præſentia in prolatione ſententiæ ſolum requiratur, uti & ſtatim executioni mandetur ſine dilatione, citra illius præſentiam valide proferri poſſit; etſi, ut credit Caſtrop. non liceat Inquiſitori præſentiam Judicis ſæcularis in prolatione ſententiæ condemnatoriæ ſubterfugere, ſi is facile condemnationi intereſſe poſſet, dum id minimum evincere videantur citati textus *c. ad abolendam & c. excommunicamus h. t.*

QUÆSTIO CXCVII.

An, quando, & ad quem in crimine hæreſis interponi, & admitti poſſit appellatio?

1. RESP. Primo: beneficium appellationis hæreticis eorumque fautoribus, ut talibus ab Eccleſia reputatis (quales non ſunt, quouſque ſententia declaratoria ſuccedat) omnino denegatur; juxta clarum textum *cap. ut inquiſitionis hoc tit. in* 6. Unde pronuntiata ſententia definitiva adverſus hæreticum, ea ſtatim executioni mandari poteſt abſque eo, quod opus ſit exſpectare terminum decem dierum a jure ſtatutum ad appellandum. Rojas *ſingul.* 179. 2. Decian. *l. c. cap.* 20. *num.* 16. Param. *de orig. inquiſit. l.* 3. *quæſt.* 4. *rub. de exped. proceſſ. in cauſ. fidei num.* 58. Caſtropal. *tr.* 4. *d.* 8. *p.* 7. *num.* 1. Dum tamen declaratur quis hæreticus ex præſumptione juris tantum, v. g. quia damnatus in contumaciam, vel quia ſeipſum occidit ante cauſam finitam, vel alia via, qua jus præſumit delictum, interponi poſſe appellationem, & ſuperior illi deferre debere, quia eſt aliqua dubitatio, an ſit hæreticus, & locus eſt defenſioni, tradunt Simanc. *loc. cit. tit.* 6. *num.* 7. & 8. Farin. *num.* 230. Caſtrop. *num.* 2. quin etiam damnato ut hæretico licere adire Principem ſuperiorem competentem via querelæ & ſupplicationis, ut ſententia lata, quam injuſtam eſſe prætendit, revocetur & annulletur, contra Simanc. & Carret. probabilius cenſet Caſtrop. *l. c. num.* 3. ex ea ratione, quod interdicta appellatione, non cenſeatur interdictus recurſus ad Principem in cauſis gravis præjudicii, ut Roland. *l.* 1. *conſ.* 94. Menoch. *de arb. q.* 70. *n.* 18. & ſuperior Judex non prohibeatur de prætenſa injuſtitia cognoſcere, & eam revocare, cum id rectæ gubernationi conveniat. Ipſeque ſuperior Judex ſupplicare poteſt a ſententia a ſe lata, ut iterum eam recognoſcat, & ſi invenerit injuſtam, revocet & annullet, ita Felin. *in c. ad*

abolendam

abolendam h. t. n. 3. Farin. *nu.* 233. Caſtrop. *nu.* 3. Item etſi non concedatur appellatio a ſententia declaratoria hæreſis, conceditur tamen a ſententiis & actibus interlocutoriis, cum hujusmodi ſententia & actus procedant ad inveſtigandam veritatem, num reus commiſerit hæreſim, quod, cum certum non ſit, & aliqua tergiverſatione celari poſſit, denegari quo ad hoc non debet appellatio; ita tamen, ut, ſi in illa non aſſignetur cauſa illius, ſit nulla, juxta *c. ut debitus c. cum remiſſam de appell.* ita Farin. *n.* 232. Paramn *l. c. q. 4. nu.* 60. Caſtrop. *n.* 4. Unde jam a ſententia ſeu decreto torturæ appellari poteſt; quia eſt actus interlocutorius ad eruendam veritatem. Penia *l. c. rub. de appell. comment.* 31. Farin. *l. c. nu.* 239. Clar. *pract. §. fin. q. 64. n. ſed quid agendum.* Caſtrop. *nu. 5. &c.* juxta clarum textum *l. 2. c. de appell.* Et licet per appellationem a ſententia interlocutoria regulariter non ligentur manus Judicis, ſed hic poſſit procedere, quouſque a Superiore inhibeatur, id fallit in decreto torturæ, utpote continente damnum irreparabile. Farin. *prax. tit. 5. q. 38. nu.* 12. Caſtrop. *l. c.* cum Lancell. *tr. de attent. c. 12. limit. 1. n.* 1. niſi tamen conſtet evidenter, cauſam allegari frivolam adpellationis *c. cum appellationibus de appell.* in 6. & *l. 2. ff. de appell. recip.* in quo caſu Judex a quo cognoſcit, dum alias in dubio, num legitime appellatum, Judex ad quem cognoſcere debeat, &, ſive dubium de legitima appellatione ſit juris ſive facti, Judex a quo ſuperſedere debet & exſpectare, quid Judex ad quem pronunciet, ne periculo exponatur gravandi injuſte innocentem in iis, quæ irreparabilia ſunt. Farin. *cit. q. 38. n.* 30.

2. Reſp. Secundo: in cauſis fidei. V. g. in ſententiis interlocutoriis admittitur appellatio, in Hiſpania quidem ad Inquiſitorem Generalem appellandum; in aliis vero partibus ad Pontificem. Quod certum credit Caſtrop. *n.* 6. dum ſententia lata a ſolo Inquiſitore; quin &, ſi lata ab Epiſcopo & Inquiſitore ſimul; quia appellatio ſemper fit ad delegantem *c. ſuper q. §. porro de off. deleg.* Inquiſitor autem, ſive ſolus, ſive cum Epiſcopo ſunt delegati Apoſtolici. Idem eſt, dum Epiſcopus ſolus procedit contra exemptos; dum vero Epiſcopus ratione officii & ex jure ordinario procedit contra non exemptos in cauſa hæreſis, etſi quoque appellandum ad Pontificem, utpote cujus ſit cauſas graves terminare, probabilius eſſe ſentiunt Farin. *n.* 240. Pegna &c. probabilitate tamen non carere, cenſet Caſtrop *cit. nu.* 6. poſſe appellari tam ad Metropolitanum, quam eo prcterito ad Pontificem, ſicut in aliis cauſis, juxta *c. ſi duobus de appell. c. quoties cap. ad Romanam* 2. *q.* 6. non obſtante *c. majores de Baptiſmo*; cum judicare de legitimitate appellationis in cauſis fidei non ſit ita grave, ut præciſe authoritatem Pontificis requirat, ſicut, licet eam requirit, dum quæritur, num hoc vel illud ſit de fide, utpote cujus deciſio ſumme neceſſaria Eccleſiæ, non tamen illam requirit, dum controverſia eſt, num quis deliquerit contra fidem, quæ eſt quæſtio potius facti quam juris, quæ ab aliis quoque, quam a Pontifice decidi poſſet. Interpoſita tamen appellatione, quin & admiſſa in hac vel illa cauſa interlocutoria, poterit procedere contra appellantem Inquiſitor, ſi ex alia cauſa appellans fuerit denuntiatus; cum appellatio ſolum ſuſpendat juriſdictionem in illa cauſa, in qua contingit appellatio, non in aliis, niſi forte cauſa appellationis fuerit ſuſpicio Judicis, tunc enim, quia ea procedit in aliis cauſis omnibus æqualiter, non poteſt Judex a quo compellere reum ad reſpondendum etiam in aliis cauſis, niſi fuerit cauſa aliqua adeo gravis, ut gravitate & manifeſtatione reus condemnatus exiſtat, Caſtrop. *l. c. n. 7.* juxta *c. propoſuit de appell. in fine.*

QUÆSTIO CXCVIII.

Hæreticus abſolutus pro foro conſcientiæ an & qualiter adhuc puniri poſſit pro foro externo.

RESp. Hæreticus abſolutus pro foro conſcientiæ ſeu pœnitentiali ab Epiſcopo vel alio confeſſario, privilegium ſpeciale ad hoc habente, ſi poſtea accuſetur de hæreſi in foro externo, non evadit pœnas fori illius, etiamſi ei pœnitentia publica aliqua injuncta fuerit in foro conſcientiæ; quia utrumque judicium tendit ad diverſos fines, pœnitentia nempe impoſita in foro interno ad hoc, ut ſatisfiat Deo, & ut medicina propriæ ſalutis pœna fori externi ad vindictam publicam, ut ſatisfiat reipublicæ, quam reus malo exemplo offendit. Sanch. *l. 2. inſt. c. 11. nu.* 7. Barb. *p. 2. de off. Epiſc. alleg. 40. nu.* 29. Pirh. *h. t. n. 44. in fin.* Laym. *l. 1. tr. 5. p. 1. c. 7.*

QUÆSTIO CXCIX.

Ab hæreſi annexaque ei excommunicatione an & qualiter abſolvere poſſint Epiſcopi?

1. RESp. Primo: ab hæreſi occulta (per quam hic non intelligitur ea, quæ per teſtes probari nequit, ſed ea, quæ non eſt publica ſeu notoria, qualis eſt, quæ etſi ab aliquibus ſciatur, & probari poſſit, non tamen ſcitur a majore parte parochiæ, communitatis, in qua ſunt ſaltem decem perſonæ Sanch. *l. c. n.* 19. Azor. *p. 1. l. 8. cap. 10. q.* 9.) annexaque ei excommunicatione, uti & in caſibus Papæ reſervatis ſubditos ſuos (quo nomine veniunt, ſive in ejus diœceſi domicilium habeant, ſive majore anni parte reſideant, ſive tranſeunter exiſtant, cum etſi tam ampla ſubjectio non probetur in materia diſpenſationis, tamen in materia abſolutionis a cenſuria & caſibus ſententia eſt receptiſſima. Caſtropal. *num.* 8. citatis pluribus aliis) in foro interno abſolvere poſſunt Epiſcopi per ſe ipſos tantum, aut Vicarium ab ipſis ſpecialiter ad hoc deputatum, ut conſtat ex Trid. *Seſſ. 24. cap. 6. de reformat.* Per Epiſcopos autem intelliguntur Epiſcopi, qui ſubditos habent in propria diœceſi, ſi electi ſint & confirmati, etſi non conſecrati, & quoad abſolutionem ab excommunicatione, etſi Sacerdotes non ſint; cum abſolutio ab excommunicatione non ſit abſolutio Sacramentalis, etiamſi fiat in foro conſcientiæ tantum, ſed actus juriſdictionis. Sanch. *loc. cit. cap. 11. nu.* 3. Barb. *loc. cit. alleg. 39. num.* 1. Gutt. *de matrim. c. 49. a num.* 16. Pirh. *h. t. nu.* 38 Caſtrop. *tr. 4. d. 4. p. 3. §. 1. num.* 2 qui tamen cum Sanch. *n.* 2. Barb. *n.* 3. Suar. *de cenſur. d. 41. ſ. 2. n.* 6. Garc. *de benef. p. 7. c. 11. n.* 23. addit, requiri neceſſario ad hanc poteſtatem, ut ſint Epiſcopi illarum regionum, in quibus Tridentinum receptum eſt, cum media hac receptione concedatur illis hæc poteſtas. Reſtringitur etiam hæc Epiſcoporum poteſtas per particulas illas decreto Trid. inſertas: *in diœceſi ſua*: ita ut ab hæreſi abſolvere nequeant, niſi in ſua diœceſi exiſtant, non quidem ex eo, quod Epiſcopus exiſtens extra ſuam diœceſim abſolvere nequeat ſuum ſubditum, cum abſolutio ſit actus juriſdictionis voluntariæ, quæ extra proprium territorium erga ſubditos exerceri poteſt; ſed quia Papa potuit ac voluit conditiones quaſdam apponere in conceſſione hujus poteſtatis abſolvendi ab hæreſi ſine correctione & abrogatione juris communis, vi cujus non habent Epiſcopi poteſtatem abſolvendi a delictis Pontifici reſervatis, ut nimirum abſolutionem ab hæreſi darent, non niſi in ſua diœceſi exiſtentes. Ita Henriq. *l. 14. de irregul. c. 10. n.* 2. Rodriq. *Tom. 2. c. 69. nu* 1. Barb. *cit. alleg. 39. n.* 1. Caſtrop. *l. c. num.* 13. Pirh. *h. t. num* 39. Probabilius quoque videtur poteſtatem hanc competere Capitulo Sede vacante, exercenti juriſdictionem Epiſcopalem ordinariam per Vicarium a ſe deputatum, ut tenent Sanch. *L. 2. moral. c. 11. num.* 4. Garc. *l. c. n.* 22. Ventrigl. *Tom. 2. annot. 15. §. 2. num* 15. citatique ab eo Carboſ. *de Can. & dignit. cap. 42. n.* 82. (qui etiam *num.* 62. teſtetur, pro hac opinione ſtetiſſe S. Congregat. Conc. 3. Decemb. 1633.) Dian. *reſol. mor. p. 7. tr. 2. reſol.* 3 Merolt. *Tom. 2. c. 6. & Tom. 3. cap. 7. num.* 51. Pirh. *hoc tit. num.* 38. quos ſecutus fui *in meo Vicario Epiſcop. quæſt.* 477. Contrarium ſentientibus Suar. *Tom. 4. de pœnit. diſt. 30. ſect. 2. n.* 4. Bonac. *d. 7. q. 5. p. 1.* Ledeſma *Tom. 2. tract. 1. c. 6. poſt* 10. *concl. diffic.* 5. Caſtrop. *l. c. nu.* 3. ex ea ratione, quod Trid. *loc. cit.* ſpecialiter hanc poteſtatem abſolvendi ab hæreſi tribuat Epiſcopis, & expreſſis verbis neget eam eorum Vicariis, quam rationem a me ſatis dilutam vide *l. c.* nimirum quia Capitulum ſede vacante non ſit proprie Vicarius Epiſcopi, quia ſolum eandem, quam Epiſcopus defunctus habuit poteſtatem, habeat, exerceatque per Vicarium aliquem a ſe conſtitutum; ac ita Vicarius hic loco Epiſcopi per ſeipſum abſolvat, quod non poteſt Capitulum. Quin & ſicut Epiſcopus, etſi ſuo modo dependenter a Capitulo, quatenus nimirum inſtitutus eſt ab eo in talem ſui Vicarium, poteſt eam poteſtatem concedere alteri, ut Dian. *p. 8. tr. 4. reſol.* 47. ex Molin. *de juſt. tract. 5. d. 11. n.* 5. cum etiam Epiſcopus hanc poteſtatem committere poſſit non ſuo Vicario Generali, ſed & cuilibet alteri perſonæ privatæ, ut Sanch. *l. c. n.* 23. Azor. *p. 1. l. 8. c. 10. q.* 11. Navar. *l. 1. conſ. 1. de conſt.* Henriq. Roderiq. & alii apud Caſtrop. *n.* 19. qui tamen ipſe *num.* 20. citatis Molin. *de Juſt. tr. 5. d.* 18. *num.* 2. Suar. *l. c. num.* 9. Gutt. *qq. Can. l. 1. c. 13. nu.* 29. & aliis docet, probatque contrarium tanquam longe probabilius, nimirum facultatem abſolvendi ab Hæreſi nulli alteri Vicario committi poſſe.

2. Reſp. Secundo: In ordine ad abſolvendum ab Hæreſi venire quoque nomine Epiſcoporum Prælatos quoſdam inferiores, juriſdictionem Ordinariam & quaſi Epiſcopalem, & quaſi diœceſim habentes, tenent Saye. *in clavi reg. l. 6. c. 12. num.* 83.

Avila *de cenſur. p. 7. d. 10. du.* 6. Henriq. *l.* 6. *c.* 6. §. 1. Flores de Mena *var. l.* 3. *quæſt.* 24. *num.* 18. Sanch. *l. c. num.* 3. Rodriq. *tom.* 2. *ſum. cap.* 19. *num.* 9. *concl.* 6 Caſtrop. *loc. cit. nu* 4. Pirh. *loc. cit.* contra Suar. *l. c. num.* 6. Bonac. *l. c. n.* 6. Garc. *l. c. n.* 13. & 17. Barboſ. *de poteſt. Epiſcop. part.* 2. *alleg.* 39. *nu.* 17. & alios relatos a Caſtrop. ex ea ratione, quod hæc poteſtas abſolvendi ab Hæreſi conceſſa a Trid. ſpectet ad juriſdictionem Epiſcopalem ordinariam, etſi jure ſpeciali, non tamen gratioſo & privilegiato, qua gaudent dicti Prælati ab Epiſcopis differentes ſolum in conſecratione; neque ea poteſtas derogat juri communi antiquo, quo nulla erat reſervatio Hæreſis quoad abſolutionem, ſed potius conſtituat illud, adeoque latius interpretanda, quod vero attinet Prælatos regulares exemptarum religionum, hos quoque gaudere hac poteſtate abſolvendi ab Hæreſi ſubditos ſuos, non tantum regulares, ſed & ſubditos ſæculares, ſi territorium quoque ſeu quaſi diœceſim habent, conformiter ad præcedentem reſponſionem videtur dici, illos gaudere hac poteſtate etiam quoad externos ſui territorii, gaudere tamen illa quoad Religioſos ſuos, utpote reſpectu quorum Juriſdictionem quaſi epiſcopalem habent. Si vero Juriſdictionem nullam extra monaſterium habent, non competere illis hanc poteſtatem reſpectu ſæcularium illis non ſubjectorum in ſpiritualibus, ſaltem ex decreto Trid. ſatis certum videtur, ut Sanch. *l. c. nu.* 7. Garc. *l. c.* ubi ſic deciſum a S. Congr. refert Barb. *l. c. nu.* 18. Nihilominus tamen hæc poteſtas quoque iis competit ex ſpeciali conceſſione Pii V. facta iis in motu quodam proprio relatu a Rodriq. *tom.* 1. *qq. regul. q.* 61. *a.* 9. *in fine* & recitato a Caſtrop. *l. c. n.* 5. in qua conceſſione & privilegio etſi abſolutio ab Hæreſi verbis expreſſis non comprehendatur, comprehenditur tamen æquivalentibus, dum dicitur poſſe iſtiuſmodi Prælatos in ſibi ſubditos, quod poſſunt Epiſcopi. Item deterioris conditionis non eſſe ſubditos horum Prælatorum, quam Clericos & Sæculares Epiſcopis ſubjectos. Ita Caſtrop. *l. c. n.* 6. qui tamen addit, quod quidquid ſit de hac conceſſione, certiſſimum ſit & indubitatum, præcipue in Hiſpania, nullo modo poſſe in foro conſcientiæ Religioſos ſibi ſubditos abſolvere ab Hæreſi, ſed debere illos remittere ad Inquiſitores, ex Conſtit. Pauli V. cujus meminit Barb. *de poteſt. Epiſcop. p.* 2. *alleg.* 40. *nu.* 39. Archi-Epiſcopus quoque poteſt abſolvere ab Hæreſi ſubditos ſuorum ſuffraganeorum, quando ei ſubduntur, ſubduntur autem illi, quando diœceſim ſui ſuffraganei viſitat, nimirum dum eſt legitima cauſa, probata in Concilio provinciali, viſitandi, & ſuam diœceſim viſitavit, ut ex Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 3. Sanch. *l.* 2. *mor. c.* 11. *n.* 6. cum tunc habeat Juriſdictionem ordinariam in illos, ut Suar. *l. c. n.* 8. Bonac. *de cenſur. d.* 1. *q.* 3. *p.* 2. *n.* 3. Barb. *l. c. alleg.* 39. *nu.* 19. Caſtrop. *nu.* 7. vel quando ſubditi ſuffraganei appellarunt ad Metropolitanum; vel quando ſuffraganeus malitioſe differt abſolutionem; tunc enim Archi-Epiſcopus ſubditos ſuffraganei abſolvere poteſt a cenſuris & caſibus reſervatis. Poteſt etiam Epiſcopus in Hæreſim lapſus, cum ſeipſum abſolvere nequeat, committere ſuo modo vices ſuas confeſſario electo a ſe, ut illum ab hæreſi abſolvat; cum Confeſſarius reſpectu Epiſcopi habeat tunc illam Facultatem diſpenſandi & abſolvendi, quam habet Epiſcopus reſpectu ſuorum ſubditorum, ne Epiſcopus deterioris conditionis exiſteret omnibus ſuis ſubditis. Ita Caſtrop. *nu.* 9. citatis Sanch. *ubi ante num.* 11. Barboſ. *in remiſſ. Concilii ſuper hoc decreto v. in diœceſ ſua.*

QUÆSTIO CC.

Num poteſtas a Trid. conceſſa Epiſcopis aliiſque nomine illorum venientibus abſolvendi a caſibus reſervatis Pontifici, ac ſpecialiter ab Hæreſi occulta, ſit revocata per Bullam Cœnæ in Clauſula ultima?

1. RESp. Per dictam Clauſulam, quæ ſic habet: *Cæterum a prædictis ſententiis nullus per alium, quam per Romanum Pontificem, niſi in mortis articulo conſtitutus, neque etiam tunc, niſi de ſtando mandatis Eccleſiæ & ſatisfaciendo cautione præſtita abſolvi poteſt, etiam prætextu quarumvis Facultatum & indultorum, quibuſcunque Perſonis Eccleſiaſticis Sæcularibus, & quorumvis Ordinum, etiam mendicantium ac militarium regularibus, etiam Epiſcopali vel alia dignitate majore præditis, ipſiſque Ordinibus & eorum monaſteriis, conventibus & domibus ac capitulis, Collegiis, Confraternitatibus, Congregationibus, Hoſpitalibus & locis piis; nec non laicis, etiam Imperiali, Regali, & alia mundana excellentia fulgentibus, per nos & dictam Sedem, ac cujusvis Concilii decreta, verba, literis aut alia quacunque ſcriptura in genere vel in ſpecie conceſſorum & innovatorum aut concedendorum & innovandorum &c.* Per illam dictæ Bullæ clauſulam num derogatum ſit memoratæ Facultati Epiſcoporum, controvertitur ſatis acriter, nec minus utrimque probabiliter inter AA. Negativam, ſeu Facultatem a Trid. conceſſam Epiſcopis abſolvendi ab Hæreſi aliiſque caſibus occultis pro foro conſcientiæ ſublatam non eſſe per Bullam Cœnæ, tenent Bann. 2. 2. *qu.* 11. *a.* 4. *du.* 2. *poſt* 2. *concl.* Nav. *l.* 5. *conſ. tit. de Privileg. conſ.* 11. *n.* 1. Get. *qq. can. l.* 1. *c.* 13. *ad fin.* Lorca 2. 2. *d.* 45. *n.* 10. Henriq. *l.* 6. *de pœnis c.* 14. *nu.* 7. & plures alii, quorum 24 recenſet Barb. paulo poſt citandus ex eo potiſſimum fundamento, quod correctio juris, quoad fieri poteſt, vitanda, arg. *c. cum expediat de elect. in* 6. Abſque correctione autem juris Trid. ſervari poteſt diſpoſitio Bullæ cœnæ; quia Bulla ſolum dicit, quod nullus abſolvi poſſit prætextu quorumcunque Privilegiorum conceſſorum Epiſcopis, Conventibus, Ordinibus & aliis per Sedem Apoſtolicam ab Hæreſi, nihil ſpecificando de Hæreſi occulta, de qua præciſe loquitur Trident. Lex autem generalis poſterior non tollit legem priorem ſpecialiter loquentem, ſed potius diſtinguitur & limitatur per antiquam, ne videatur illam corrigere, arg. *c. generi de reg. jur. in* 6. generi per ſpeciem derogatur. Atque ita dici poſſit, Bullam Cœnæ loqui de crimine Hæreſis publico, a quo Epiſcopus vi Trid. abſolvere nequit, deque abſolutione, quæ non ſolum pro foro conſcientiæ, ſed etiam externo proſit.

2. Econtra affirmativam, ſeu facultatem abſolvendi a delictis, & in ſpecie ab Hæreſi etiam occultis, conceſſam per Trid. Epiſcopis omnino revocatam per Bullam Cœnæ, probabilius & communius tenent Pegna *p.* 3. *directorii comm.* 131. *poſt qu.* 92. *verſ. penult.* teſtans, ſic ſæpe in ſupremo generali Inquiſitionis tribunali Romano deciſum. Pignatel. *tom.* 1. *conſult.* 291. dicens id hodie certum eſſe ob plures declarationes Cardinalium S. Cong. Concil. interpretum, de quibus quoque teſtatur Fagn. *in C. quoniam de conſt. n.* 29. & *in cap. dilectus de temp. ordinat. num.* 3. ubi ſubjungit: Unde fruſtra nonnulli ex recentioribus Theologis hunc articulum in controverſiam adducunt, cum habeamus claram determinationem S. Congregationis Piaſec. *in pr. p.* 2. *c.* 5. *a.* 3. *a.* 6. & *ſeq.* Genuenſ. *in praxi curia Archiep. Neapol.* Tuſc. *de Viſitat. l.* 2. *c.* 31. *nu.* 5. Suar. *de pœnit. d.* 30. *c.* 2. *n.* 11. & *de cenſur. d.* 22. *ſ.* 3. *nu.* 5. Garc. *de benef. p.* 11. *cap.* 10. *num.* 122. Farin. *de Hæreſ. q.* 192. *n.* 61. Sanch. *l.* 2. *in decalog. c.* 11. *in fin.* Bonac. *de cenſ. d.* 1. *qu.* 3. *p.* 2. *nu.* 1. Barb. *de poteſt. Epiſcop. p.* 2. *alleg.* 40. *nu.* 25. Una cum aliis a ſe citatis atteſtans ſic declaraſſe Greg. XIII. & Clem. VIII. Caſtrop. *l. c. n.* 22. Pirh. *h. t. n.* 41. Gobath. *Theol. experim. tract.* 7. *n.* 370. ex vita S. Franciſc. Saleſii referens, quod dum is ad propoſitam ſibi a Clem. VIII. in examine hanc quæſtionem: poſſentne Epiſcopi abſolvere ab Hæreſi? reſpondiſſet: quod poſſunt, ex Concil. Trid. Papaque repoſuiſſet: non eſſe eam mentem ſuam, antiquatum enim eſſe illum articulum, mox ſententiam ſuam retractans, dixerit: *Quandoquidem non eſt mens veſtra Sanctitatis, a mea diſcedo, & prorſus Pontificiæ acquieſco.* Præter tot tantorum virorum, nec non relatarum ab eis Declarationum Pontificiarum & S. Congregationis Authoritatem (quæ ſi abſolute authenticæ eſſent, nullus ſupereſſet ſuper veritate hujus ſententiæ ambigendi locus) fundamentum præcipuum eſt, quod negari nequeat, dicto privilegio abſolvendi ab Hæreſi occulta Pontificem derogare poſſe; illum autem ei derogaſſe, ſatis colligatur ex ipſis Bullæ verbis dum Pontifex in ea prohibet, ne detur abſolutio ab Hæreſi & reliquis caſibus in Bulla contentis prætextu privilegiorum, quæ Epiſcopis, Religioſis, Conventibus &c. conceſſa ſunt a Sede Apoſtolica, etiam decreto alicujus Concilii; nullum autem Concilium, niſi Trid. hanc Facultatem abſolvendi ab Hæreſi cæteriſque caſibus reſervatis conceſſerit Epiſcopis, adeoque, ſi concedatur in Tridentino facultas abſolvendi ab Hæreſi, hanc revocare intenderit Pontifex dicta Bulla. Neque dici poteſt, per eam revocari poteſtatem abſolvendi tantum a caſibus publicis & pro foro externo, quia hanc Trident. non conceſſit; ita fere Caſtrop. *cit. num.* 22 Pro quo evidenter facit decretum Alexand. de anno 1665. quo tanquam ſcandaloſam damnavit *Quæſt. ſeq. ſententia Bulla aſſerens Bullam Cœnæ ſolum prohibere abſolutionem hæreſis & aliorum criminum, quando publica, & id non derogare Facultati Trident. in qua de occultis ſermo eſt. Anno* 1629. 18. *Julii in Congregatione Eminentiſſimorum Cardinalium viſa & tolerata eſt.* Unde hoc unicum decretum Alexand. VII. ſententiæ contrariæ opponit Gobat. *loc. cit.*

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆSTIO CCI.

Utrum Epiſcopi in regionibus ab Urbe remotioribus ob difficultatem adeundi Pontificem, tuto ſectari poſſint ſententiam priorem, & abſolvere Lutheranos & Calviniſtas ab Hæreſi occulta in foro conſcientiæ per ſe vel Legatos ſuos Jure Ordinario, & ſecluſo omni Privilegio?

RESp. Non eſſe idipſum extra controverſiam. Affirmant Laym. *L. 1. tract. 5. part. 2. c. 6. num. 6.* ponens hanc regulam ex communi DD. Caſus papalis ſuperveniente impedimento adeundi Papam fit Epiſcopalis. Item Pirh. *h. t. nu. 42.* Reiffenſt. *hoc tit. num. 372.* citans pro hac ſententia Abb. *in c. de cætero, de ſent. excommun. num. 1.* Nav. *in ſum. cap. 27. n. 89.* Sylv. *v. abſolutio, 4. num. 7.* Felin. *in c. quamvis, de ſentent. excom.* Covar. *in c. alma mater, p. 1. §. 11. num. 15.* Saltem ubi impedimentum adeundi Pontificem pro abſolutione eſt perpetuum, vel ad longum tempus; quia tale impedimentum reputatur tanquam articulus ſeu periculum mortis, pro quo competit Epiſcopis ea poteſtas. Quæ autem ſint impedimenta adeundi pro abſolutione ab Hæreſi occulta Papam, vide apud Reiffenſt. *a n. 378.* Verum negant idipſum alii apud Dian. *part. 2. tract. de conclavi, reſol. 25.* Convenientius loqui videntur, qui aſſerunt, ſententiam de non abſolvendo illos ſervandam ubique, etiam in Germania, non obſtante remotione ab Urbe, & frequentioribus ibidem caſibus occurrentibus, cum adhuc Epiſcopi utantur ſpeciali venia, quam petere ſolent majoris ſecuritatis gratia, ut ipſe teſtatur Laym. *de juriſdict. ordinar. concluſ. 72.* Quin & dentur illis ſingulis quinquenniis renovandæ Facultates abſolvendi ab Hæreſi & caſibus Bullæ, ut teſtatur Reiffenſt. exemplo Epiſcopi Friſingenſis. Atque ita non abſolvunt Jure Ordinario & ſine ſpeciali privilegio.

QUÆSTIO CCII.

Quid poſſint Epiſcopi quoad abſolutionem ab Hæreſi pro foro externo.

RESp. Poteſt Epiſcopus de jure communi tanquam delegatus Apoſtolicus pro foro externo, ſeu quoad excommunicationem Hæreticum notorium (modo non ſit Hæreſiarcha, ſeu novæ Hæreſis author, vel etiam relapſus in Hæreſim) dum is prius Hæreſim abjurat, abſolvere, & Eccleſiæ reconciliare injuncta ei pœnitentia, ut conſtat ex *c. ut officium, de Hæret. in 6.* & ita tenent Archid. *in cit. c. n. 1. v. impendatis.* Jo. And. *ibid. n. 1.* Gemin. *num. 2.* Felin. *num. 3.* Repertor. Inquiſit. *v. abſolutio, verſ. nec non.* Eymer. *direct. part. 3. q. 92.* Bonac. *de cenſur. d. 1. quæſt. 3. part. 2. num. 11.* Farin. *de Hæreſ. quæſt. 191. §. 4. num. 52.* & alii, quos citat & ſequitur Caſtrop. *loc. cit. num. 23.* non obſtante, quod Zechut *in ſum. p. 1. tit. de fide, rub. de Hæreſi, c. 11. num. 18. verſ. 4.* dicat, in ſupremo Inquiſitionis Senatu pronunciatum eſſe, ſolis Inquiſitoribus licere pœnitentes Hæreticos in foro externo abſolvere, & non Epiſcopis. Prodeſtque hæc eorum abſolutio in foro interno, quatenus ex excommunicatione ſublata per Epiſcopum, a quovis confeſſario approbato abſolvi poſſunt pro foro interno a peccato Hæreſis, ita AA. citati; addit tamen Laym. *cit. cap. 6. num. 6.* quod in Germania Lutherani & Calviniſtæ volentes fieri Catholici non adducantur ad forum externum ſeu judicium Epiſcopi, ſed mox inſtituantur in fide Catholica, & poſt abjurationem Hæreſis ad ſacramentalem confeſſionem & ſuſceptionem Euchariſtiæ admittantur; & ita ibidem habet praxis.

QUÆSTIO CCIII.

Quid poſſint Inquiſitores quoad abſolvendum ab Hæreſi.

1. RESp. Primo: Poſſe illos Hæreticos pœnitentes ejurata Hæreſi ab ea abſolvere pro foro externo, conſtat ex *cit. c. ut officium, h. t. in 6.* & ex pluribus Bullis, quarum meminit præter Pegnam Farin. *de hæreſ. quæſt. 192. num. 54.* An vero abſolvere poſſint eos in foro interno conſcientiæ, controvertitur inter AA. Poſſe id illos vi Conſtit. Clem. VII. editæ anno 1530. incipientis: *Cum ſic*, ut tenent vel potius ſupponunt Nav. *L. 5. conſil. tit. de privileg. conſ. 21.* Bonnes *2. 2. q. 11. a. 4. dub. 2. poſt 3. arg. contra 2. concluſ.* Gutt. *qq. can. L. 1. c. 13. num. 7* Vivald. *Candelab. p. 5. tit. 11. num. 15.* Rodriq. *in Bulla Cruciat. §. 9. num. 70.* pluresque apud Sanch. *L. 2. mor. c. 12. num. 1.* qui etiam *num. 3.* eam probabilem reputat. Ratio hujus ſententiæ eſt ſumma congruentia, quæ ad Eccleſiam pertinet, providere fidelibus delinquentibus remedium facile & ſuave, ut a peccato liberentur. Dum autem apud Inquiſitores non eſt poteſtas abſolvendi ab Hæreſi occulta in foro conſcientiæ, Hæretici carent tali remedio; nam remedium ſuave non eſt, ſed nimis rigoroſum, cogere Hæreticum occultum, ut præſentibus teſtibus vel etiam Notario, Hæreſim ſuam occultam & ſoli Deo notam Inquiſitori manifeſtet, ad quod cogitur, ſi neque Inquiſitores, neque Epiſcopi habeant hanc facultatem abſolvendi ab Hæreſi occulta. Atque ita hac ſententia ſubſiſtente, poterit Inquiſitor uti hac poteſtate; cum ea non coarctetur ad forum ſacramentale, ſed ad forum ſecretum, poteritque etiam vices ſuas delegare alteri, quia poteſtas ei competit ex officio. Ita fere Caſtrop. *loc. cit.*

2. Reſp. Secundo: Probabilior nihilominus ſententia oppoſita videtur: nimirum nulli Inquiſitori qua tali, neque tribunali competere Facultatem abſolvendi in foro conſcientiæ ab Hæreſi & excommunicatione reſervatis, ſed neceſſario ab eo fieri debere in foro externo & judiciali. Ita Sanch. *loc. cit. num 3.* Farin. *cit. q. 192. num. 54.* Suar. *de fide, d. 21. ſ. 4. n. 13.* Garc. *de benef. part. 11. c. 10. n. 131.* Barb. *de poteſt. Epiſc. p. 2. alleg. 40. n. 28.* quos citat & ſequitur Caſtrop. *l. c. §. 2. num. 3.* ex ea ratione, quod ea facultas non competat vi officii; hoc enim conſiſtit præciſe in Inquiſitione delictorum, & punitione delinquentium, cum ſit Judex pro foro externo conſtitutus. Neque ex privilegio, quale nullum extat, niſi forte contentum in Bulla Clem. VII. ſed illud non loquitur de omnibus Inquiſitoribus, ſed ſolum de Inquiſitoribus Ordinis Prædicatorum in Lombardia, tum temporis ibi exiſtentibus; & poſito, extendi ad omnes, non loquitur de abſolutione fori conſcientiæ, ſed externi; cum non concedat facultatem abſolvendi, niſi præſtito juramento, & abjurata Hæreſi, quæ conditiones pro foro interiore non videbantur neceſſariæ. Verbum quoque *extrajudicialiter*, quo utitur Bulla, non urget; quia illud, prout teſte Barb. *loc. cit. n. 27.* ſæpe declaratum in ſupremo Inquiſitionis Romanæ tribunali, non tollit formam judicii, ſcilicet depoſitionem coram Notario & teſtibus, vel coram ſolo Notario, ſed ſolennitatem judicii, quæ conſiſtit in eo, quod plures adſint judicio, pluribuſque judicium innoteſcat. Unde facultas data Inquiſitoribus, per dictam Bullam abſolvendi extrajudicialiter Hæreticos pœnitentes, a nullo Judice inquiſitos, in eo conſiſtit, quod eos poſſint ad ſecretam abjurationem, & ſecretam pœnitentiam admittere, non vero, quod poſſint pro ſolo conſcientiæ foro abſolvere; quod ſi illis conceſſum, bene dicit Caſtrop. ſe non videre, qua ratione facultas hæc conceſſa Inquiſitoribus revocata non ſit per Bullam Cœnæ, ſicut per eam conceſſa Epiſcopis revocata. Neque denique competere eam facultatem Inquiſitoribus ex conſuetudine, patet ex eo, quod Inquiſitores nunquam Hæreticum audiant, aut audire volunt, niſi coram Secretario, teſte Eymer. Ita fere Caſtrop. *cit. n. 3.* diluendo præcipuum ſententiæ contrariæ fundamentum, deſumptum ex Bulla illa Clem. VII. uti & *n. 4.* oſtendendo, non eſſe nimium rigorem in tali abſolutione pro foro externo.

QUÆSTIO CCIV.

Quid vi Privilegii Apoſtolici circa abſolutionem ab Hæreſi poſſint Religioſi, & in ſpecie Societatis Jeſu, & vi conceſſi Jubilæi alii quicunque Confeſſarii approbati.

1. RESp. Ad primum: Poſſe Præpoſitum Generalem Societatis Jeſu per ſe, vel alios quoſcunque abſolvere a caſibus Hæreſis, & aliis contra fidem & conſequentibus cenſuris quibuſcunque, conſtat tum ex vivæ vocis oraculo, (quod habetur in *vivæ vocis oraculis pag. 9.*) tum ex Brevi Julii III. concesſo Anno 1552. 22. Octobris; quod Privilegium confirmavit, & conceſſit denuo vivæ vocis oraculo Gregor. XIII. Anno 1584. 8. Martii, quæ facultas communicatur Provincialibus cum poteſtate, ut, re mature conſiderata, in caſibus particularibus eam communicare poſſint aliis, prout habetur in *compend. privilegior. Societatis, v. abſolutio, §. 7.* Reſpectu autem eorum, qui ſub obedientia Societatis vivunt, habet Præpoſitus Generalis, & quibus ipſe commiſerit, facultatem eos abſolvendi in foro conſcientiæ ab Hæreſi, & relapſu in eam; quam facultatem conceſſit Gregor. XIII. vivæ vocis oraculo, citato anno & die, ut habetur *in vivæ vocis oraculis pag. 133.* & *in compend. privileg. Societatis, v. abſolutio,*

Digitized by Google

lutio, §. 7. 8. 10. *& ſeq.* Reſervatur hæc facultas in Societate Pręposito Generali, communicatur tamen Provincialibus, ſub onere monendi pœnitentem, manere illum ſub pœna peccati mortalis obligatum, vel ſe Generali ſiſtendi, vel rem eidem manifeſtandi eo modo, qui ſervata ſigilli integritata videbitur; vide de his Caſtrop. *l. c.* §. 3. *n.* 1. *&* 2.

2. Reſp. Ad ſecundum: In hoc non convenire A A. ſub facultate generali per Bullam Cruciatę, vel Jubilæum conceſſa abſolvendi a reſervatis Pontifici, comprehendi reſervata in Bulla Cœnæ, & io facultate conceſſa abſolvendi a reſervatis io Bulla Cœnæ, comprehendi Hęreſim, docent Soto *in* 4. *diſt.* 22. *q.* 2. *a.* 3. *concl.* 5. Penia *p.* 3. *directtor. comm.* 25. *verſ. quod ſi quis*. Farin. *q.* 192. *n.* 63. Reginald. *in pr. L.* 8. *n.* 53. & alii plures relati a Garc *de benef. L.* 11. *cap.* 10. *num.* 110. quorum ſententiam probabilem reputat Suar. *de cenſur. d.* 7. *ſ.* 5. *n.* 22. ex ea ratione, quod beneficium Principis ſit late interpretandum, pręcipue dum ejus interpretatio non excedit proprietatem verborum, qualiter ſub reſervatis a Pontifice comprehendere contenta in Bulla Cœnę, & ſub contentis in Bulla Cœnę comprehendere Hęreſim, non eſt excedete proprietatem verborum, ſed potius verborum proprietati ſe conformare. Contrarium nempe per Bullam Cruciatę, & Jubilęum non concedi poteſtatem abſolvendi a reſervatis in Bulla Cœnę, neque poteſtatem abſolvendi a reſervatis, comprehendere poteſtatem abſolvendi ab Hęreſi, probabilius tenere videntur Sanch. *l. c. c.* 12. *n.* 10. dicens certiſſimum, Garc. *l. c. n.* 109. Barboſ. *de poteſt. Epiſc. p.* 1. *alleg.* 20. *n.* 31. Azor. *p.* 1. *L.* 8. *c.* 10. *q.* 12. Suar. *de fide*, *d.* 21. *ſ.* 2. *n.* 21. Covar. *in c. Alma mater*, *p.* 1. §. 11. *n.* 15. Rojas *de heret. p.* 2. *aſſert.* 2. *num.* 321. Ugol. *de cenſ. tab.* 1. *p.* 10. §. 4. *nu.* 8. Rodriq. *addit. ad Bullam*, §. 9. *num.* 99. & alii, quos citat & ſequitur Caſtrop. *cit.* §. 3. *n.* 2. ratione pręcipua deſumpta ex ſtylo & uſu Curię Romanę, qui in hac parte vim legis habet, de quo teſtantur Azor Suar. Barb. quod vi illius ſub generali facultate illa abſolvendi a reſervatis non comprehendantur contenta in Bulla Cœnę, neque ſub contentis in Bulla Cœnę Hęreſis; adeoque licitum non ſit, conceſſionem ad illa extendere, utpote quę extendi nequit ultra voluntatem & intentionem manifeſtam concedentis.

QUÆSTIO CCV.

Quinam & quibus conditionibus abſolvere poſſint ab Hæreſi pro articulo mortis.

RESp. Cum quęſtio hęc communis ſit tam Hęreſi, quam reliquis peccatis reſervatis, quę tractari ſolet *in tract. de pœnit. & cenſur.* ejus reſolutionem fuſius deductam hic conſulto pręter mittimus, illudque compendio dixiſſe ſufficiat; certum eſſe juxta *c. de his & ſeq.* 26. *q.* 6. & Trid. *ſeſſ.* 14. *c.* 7. *de Sacrament. pœnit.* affirmans, ſic ſemper in Eccleſia obſervatum, quemlibet Sacerdotem verum in articulo mortis abſolvere poſſe quemcunque Hęreticum pœnitentem, uti & quemcunque alium peccatorem a cenſuris & peccatis quantumcunque reſervatis. Articulum autem mortis reputari non ſolum verum articulum inſtantis mortis, ſed quodlibet morale periculum moriendi ſine Sacramento pœnitentię, Molin. *de Juſt. Tom.* 4. *d.* 63. *n.* 6. Suar. *de fide*, *d.* 21. *ſ.* 4. *n.* 23. ſpecialiter loquens de Hereſi, Sanch. *in decal. L.* 2. *c.* 13. *n.* 1. Zambian. *de caſib. art. mort. prælud.* 2. *n.* 7. Caſtrop. *tr.* 4. *d.* 4. *p.* 3. §. 5. *n.* 2. Debetque illud periculum eſſe moraliter inevitabile; quale eſt, ſi ſine gravi jactura honoris, vitę, vel fortunarum evitari nequit, Sanch. *l. c. n.* 3. Suar. Zambian. *ll. cit.* Caſtrop. *n.* 3. referens io ſpecie plura iſtiusmodi pericula, & *n.* 4. una cum Nav. Covar. Henriq. Suar. Sanch. ſub articulo ſeu periculo mortis in ordine ad impetrandam abſolutionem ab alio, quam a legitimo ſuperiore, potente abſolvere, etiam extra talem caſum comprehendens quodlibet aliud impedimentum perpetuum, adeundi talem ſuperiorem. Et quamvis hic quidam cum Sanch. *n.* 37. & Suar. *ſ.* 4. in fine excipiant Hæreſim ob ſingularem ejus gravitatem, & rigoroſam reſervationem, velintque ſic impedito non eſſe viam liberandi ſe ab hęreticali excommunicatione, quam acceſſum ad Inquiſitores, vel Pontificem per literas, vel Procuratorem tacito nomine, cum Epiſcopis ſublata ſit per Bullam Cœnę poteſtas abſolvendi conceſſa per Trident. Attamen probabilius cenſet Caſtrop. *n.* 5. ęque ab Hęreſi, quam ab aliis criminibus dicto modo impeditum, a quolibet confeſſario abſolvi poſſe; eo, quod poteſtas utendi hoc privilegio fundetur in neceſſitate pœnitentis, quę, quo delictum gravius, gravior eſt. Ad hęc, ut ipſe Sanch. *n.* 14. affirmat, nemo conſtitutus in articulo ſeu periculo mortis teneatur medio Procuratore, aut literis procurare abſolutionem, quia non tenetur aſſumere medium, quo illius delictum manifeſtetur alteri, uti adhuc eſſe articulum neceſſitatis, & reputari abſolutionem ab eo receptu impoſſibilem, quoties ſuperior adiri non poteſt, etſi is vocari poſſit; ac ita non eſſe obligationem obtinendi eam medio procuratore aut literis, tradit & probat Caſtrop. *n.* 7. cum Azor. *p.* 1. *L.* 8. *c.* 19. *q.* 5. Valent. *Tom.* 4. *p.* 2. *d.* 8. *q.* 10. Sanch. *l. c. c.* 13. *n.* 14. Henriq. & aliis. Porro, quod attinet ad Sacerdotem potentem, pro articulo mortis abſolvere a reſervatis, etſi id poſſit quilibet, probabilius tamen eſt, non poſſe abſolvere Sacerdotem ſimplicem, cui alias nulla eſt poteſtas abſolvendi a reſervatis, & in ſpecie ab Hęreſi, ubi adeſt illo tempore ſuperior, qui id poteſt & vult, tenent Sanch. *l. c. n.* 7. Suar. *l. c. ſ.* 4. *n.* 4. & *de pœnit. d.* 26. *ſ.* 4. *n.* 4. Bonac. *de cenſ. d.* 1. *q.* 3. *p.* 3. *n.* 5. Mol. *de Juſt. Tom.* 3. *d.* 65. *n.* 2. affirmans ſic declaraſſe Gregor. XIII. in declarationibus Concilii relatis a Barb. cujus declarationis verba vide apud Caſtrop. *loc. cit. num.* 9. qui & *n.* 10. *& ſeq.* diluit, quæ opponi poſſunt. De cætero, qui Sacerdotes non ſunt, juxta probabiliorem, poteſtatem, non habent pro articulo mortis abſolvendi a cenſuris, ex ea ratione, quod finis, ob quem facultas abſolvendi a cenſuris conceditur, pro articulo mortis eſt, ut pœnitens abſolutionem a peccatis, reliquaque Sacramenta percipiat; unde ſolum illarum cenſurarum, quæ Sacramentorum receptionem impediunt, abſolutio illis conceditur, ut Zambian. *l. c. c.* 4. *n.* 17. Sanch. *n.* 12. Bonac. *n.* 8. ſed abſolutionem a peccatis, Eucharistiam, & Unctionem extremam miniſtrare non poteſt non-Sacerdos, ergo nec concedere abſolutionem a cenſuris; ac ita tenent Suar. *de cenſur. d.* 7. §. 7. *n.* 3. & 6. Sanch *l. c. n.* 13. Mol. *l. c. n.* 3. *&c.* tenente nihilominus contrarium Caſtrop. *n.* 12. cum Henriq. *L.* 6. *de pœnit. c.* 9. *n.* 3. nimirum Clericum deficiente Sacerdote pro illo articulo id poſſe ac debere. Denique conditiones ſervandæ in abſolutione ab Hæreſi, aliove crimine reſervato pro hoc articulo ſunt ſatisfactio, ſi quæ facienda parti læſæ; Juramentum de obediendo Eccleſiæ; obligatio de comparendo coram reſervante, de quarum ſingulis vide Caſtrop. *a n.* 15.

TITULUS VIII.

De Schiſmaticis & Ordinatis ab eis.

QUÆSTIO CCVI.

Schiſma quid ſit & quotuplex?

1. RESp. Ad primum: Schiſma nomen Græcum, quod generice acceptum, ſciſſuram ſeu diſruptionem Communionis alicujus ſignificat, juxta *C. Schiſma*, 24. *q.* 1. ſpecifice, prout ſumitur in præſenti, eſt & definitur: Separatio ſeu disjunctio, qua quis ſe ſeparat a Communione & unitate Eccleſiæ, quatenus ea una ac indiviſa quoad fidem, religionem, ſeu cultum divinum, ſubjectionem & ſubordinationem, reſpectu unius capitis Supremi, conſtans fidelibus tanquam membris, & Pontifice Romano legitimo veluti capite viſibili, corpus quoddam myſticum conſtituit, ut D.D. communiter cum D. Thom. 2. 2. *q.* 39. *n.* 1.

2. Reſp. Ad Secundum: Schiſma ſic definitum complectitur adhuc Hæreſim, ita, ut omnis Hæreticus ſit Schiſmaticus, quatenus nimirum deſerendo fidem, etiam quoad unum articulum, utpote quæ quoad omne una eſt, ſeparat ſe a præcipua Eccleſiæ unitate conſiſtente in fide. Verum non eſt pure Schiſmaticus, utpote qualis eſſe poteſt abſque eo, quod ullum fidei articulum negat, ut ex ſequentibus conſtabit. Ac proinde Schiſma dividitur in purum, & non purum, ſeu proprie tale, de quo in præſenti agitur, eſt, ſeu committitur, dum quis omnes fidei articulos, & inter hos ſupremam Pontificis poteſtatem & primatum in Eccleſia credens, ex malitia tamen Pontifici, qua tali, ſeu qua capiti Eccleſiæ & Chriſti, in terris Vicario ſubeſſe, ejuſque mandatis & conſtitutionibus obedire detrectat, ac ita ipſo facto non agnoſcens illum, a communione cæterorum fidelium ſe ſegregat, & contra eundem, Eccleſiamque univerſalem cum eo conjunctam rebellat, uti contingit, evaditque Regnum, vel Provincia aliqua Schiſmatica, dum ſpretis Mandatis & Ordinationibus Pontificiis,

Digitized by Google

ſciis, proprium ſibi Epiſcopum, ſeu Patriarcham communionem cum Apoſtolica Sede non habentem, cui in ſpiritualibus obediat, aſſumit; ita Suar. *de caritate, c.* 12. *ſ.* 1. *n.* 1. *& ſeq.* Valent. *d.* 3. *q.* 15. *p.* 1. *præcipue propoſit.* 3. Sanch. *L.* 2. *in decal. c.* 36. *a n.* 1. Bonac. *d.* 3. *q.* 4. *de caritat. p. ult.* §. 5. *propoſit.* 5. Farin. &c. *de hæreſi, q.* 184. §. 1. *n.* 1. *&* 3. quos refert & ſequitur Caſtrop. *tr.* 6. *d.* 4. *p.* 5. *n.* 2. Schiſma non purum eſt, & committitur, quando quis præter ſui a Pontifice & Eccleſia factam ſeparationem jam deſcriptam negat articulum aliquem fidei, qualiter ordinariu & practice loquendo, vix aliud hodiedum contingit, juxta illud *Can. hæreſim,* 24. *qu.* 3. *cæterum nullum Schiſma non aliquam ſibi confingit hæreſim, ut recte ab Eccleſia receſſiſſe videatur.*

3. De cætero ex dictis deducitur primo, Schiſma purum proprietaln non eſſe, aut committi ab eo, qui primo Epiſcopi ſui alias proprii ſpreta authoritate, ab aliis ejuſdem Diœceſis membris, eidem communicantibus & adhærentibus, ſeparat ſe, modo Epiſcupus ille cum ſuis Diœceſanis a Pontifice & Eccleſia univerſali reliqua ſuparatus non exiſtat, iu quu caſu talis ſimpliciter quoque & proprie Schiſmaticus exiſteret, Sanch. *l. c. n.* 36. *n.* 6. Azor. *p.* 1. *l.* 8. *c.* 20. *q.* 4. Farinac. *l. c. n.* 27. *&* 30. Caſtrop. *l. c. n.* 6. Pirh. *h. t. n.* 3. *verſ. colligitur,* 3. Secundo ab eo, qui huic perſonæ ſubeſſe & obedire recuſat, quia eam probabiliter exiſtimat, non eſſe Papam legitimum, (niſi tamen Eccleſia communiter illum agnoſcat pro legitimo, cum non teneatur quis obedire ſuperiori, de quo non conſtat, moraliter certo eſſe legitimum ſuperiorem, unde etiam, dum aliquis in Pontificem electus, de cujus legitima electione non ſatis conſtat, ſed prudenter dubitatur, Eccleſia univerſalis eum agnoſcere, eique obedire non tenetur, quod dubium prudens, quia de privatis, vel etiam uno, alteruve Epiſcopo, cæteriſque omnibus recte non præſumitur, Schiſma committere non videtur; ita Suar. Azor. Sanch. *ll. cit.* Caſtrup. *l. c. n.* 9. Tertio, qui præcepto Pontificis non obedit, quia præceptum arduum, difficile, vel quia tale quid præcipere extra Pontificis poteſtatem videtur, vel in odium & vindictam illius, v. gr. arma deponere, ablata reſtituere, cum talis inobedientia conſiſtat cum recognitione ſupremæ poteſtatis Papæ, tanquam capitis Eccleſiæ, ad obligandum ad ſimilia, ne alias inobediens alicui præcepto Eccleſiæ cenſendus eſſet ſchiſmaticus, Valent. *l. c. propoſit.* 3. Sanch. *l. c. n.* 3. Farin. *l. c. n.* 11. Azor. *l. c.* Con. *d.* 3. *d.* 5. *num.* 42. Caſtrup. *l. c. nu.* 7. Pirh. *l. c. verſ. colligitur,* 2. cum D. Thom. *loc. cit.* multoque minus ſchiſmaticus eſt, qui, eo quod Dominium temporale illius in aliquam civitatem non recognoſcat, mandatis ejus ſpectantibus ad hoc Dominium non obedit, quia per hoc non eſt ſeparatus a capite Eccleſiæ, qua tali, Sanch. *cit. n.* 4. Caſtrop. *n.* 8. Quarto, ſchiſmaticus proprie non eſt excommunicatus, quia non ſeparat ſe ipſum ab unitate Eccleſiæ, ſed ſeparatur a communitate fidelium per ſuperiorem, ſeu authoritate Eccleſiæ. Bonac. Reginal. Farin. apud Caſtrop. *n.* 10. An vero conſtituatur quia proprie ſchiſmaticus, quem Pontifex, citra quod illum proprie excommunicaret, ſepararet ab unitate Eccleſię, notando illum in Sacramentis, reliquoque cultu divino communicare cum fidelibus, uti id Papam poſſe, ſentit Caſtrop. *l. c. n.* 4. de eo, inquam, merito dubitari poteſt, dum hoc ipſo talis adhuc non ſepararetur a Pontifice, tanquam fidelium capite, ejuſdemque obedientiæ volens ſubduceretur, quod ad ſchiſma requiritur, quamvis alii talem, qui volens ſe ſegregat ſolum ab aliis Eccleſiæ membris, ſpirituales Eccleſiæ actiones exercendo, v. g. orando, Sacramenta recipiendo, non ut pars Eccleſiæ Catholicæ, ſed ſeorſim ab illis, quaſi eſſet totum quoddam ſeparatum, pro vero ſchiſmatico habere videantur, ut Pirh. *h. t. n.* 3. citatis Farin. & Sanch. cum etiam Caſtrop. *l. c. n.* 5. citatis pro hoc Valent. *d.* 3. *q.* 13. *p.* 1. *propoſit.* 5. Coninck. *d.* 30. *num.* 4. dicat, de eſſentia ſchiſmatis non eſſe ſeparationem a Papa, ſed ſufficere ſeparationem ab unitate, quam fideles inter ſe habent, cum ſchiſma etiam committi poſſit, Sede Papali vacante.

QUÆSTIO CCVII.

Quænam ſint pœnæ Schiſmaticorum.

1. RESP. Eas eſſe fere ſequentes: Prima excommunicatio, & quidem latæ ſententiæ, ſeu ipſo jure citra ſententiam ferendam incurrenda, etſi enim olim de hoc poſtremo dubitatum fuerit, ut videre eſt apud Azor. *p.* 1. *L.* 8. *c.* 2. *quæſt.* 6. Farinac. *de hæreſ, q.* 184. *n.* 37. *&* 38. hodiedum de hoc conſtat ex Bulla Cœnæ, *clauſul.* 2. *in fine,* ubi Pontifex: *Excommunicamus & anathematizamus Schiſmaticos, & eos, qui ſe a noſtra, & a Romani Pontificis pro tempore exiſtentis obedientia pertinaciter ſubtrahunt & recedunt &c.* ex quibus patet, illos vi Bullæ Cœnæ ipſo jure excommunicatos eſſe, etſi Hæretici non ſint, cujus contrarium erat olim vi juris communis, ac ita tenent Azor. *loc. cit. num.* 5. Sanch. *L.* 2. *mor. cap.* 36. *num.* 11. *juncto num.* 14. Suar. *Tom.* 5. *de cenſ. d.* 21. *ſ.* 2. *num.* 18. & *de carit. d.* 12. *ſ.* 2. *in princ.* Caſtrop. *loc. cit. num.* 5. Verum hanc excommunicationem non incurrunt, qui proprie ſchiſmatici non ſunt, v. g. qui ab obedientia Pontificis, quatenus eſt Chriſti Vicarius, ſupremumque Eccleſiæ caput, pertinaciter, abſolute & generaliter non recedunt, etſi hic & nunc ob cauſam aliquam ejus mandato non obediant, Azor. *l. c. q.* 5. Suar. *de cenſ. loc. cit. num.* 12. Sanch. *loc. cit. num.* 12. Bonac. *d.* 3. *q.* 4. *de carit. p. ult.* §. 5. *num.* 9. Caſtrop. *loc. cit. num* 6. Pirh. *tr.* 5. *num.* 4. contra Tolet. *l.* 1. *cap.* 19. *num.* 10. *&* 11. & Farin. apud Caſtrop. Sed neque excommunicationem hanc vi Bullæ Cœnæ incurrunt fautores, defenſores, receptores ſchiſmaticorum, ſicut illam incurrunt fautores Hæreticorum, quia id in dicta Bulla non exprimitur, in odioſis autem ultra proprietatem verborum non eſt facienda extenſio, quoad pœnas, Suar. *l. c. n.* 14. Sanch. *l. c. num.* 16. Pirh. *cit. n.* 4. *not.* 1. Caſtrop. *l. c. nu.* 8. incurrunt tamen excommunicationem non reſervatam Pontifici fautores ſchiſmaticorum, per *c. licet, de elect. & C. Schiſmaticus, h. t. in* 6. & manifeſtius per *Conſtit.* Pauli IV. incipientem: *cum ex Apoſtolorum officio;* ita Decian. *tr. crim. L.* 5. *cap.* 65. *n.* 6. Farin. *l. c. n.* 17. *&* 18. Caſtrop. *cit. n.* 8. De cætero ad hanc excommunicationem incurrendam ſufficit, ſi quis opere externo ita ſe gerit, ac ſi Papæ non eſſet ſubjectus, nec Eccleſiæ pars, quamvis mente fidem retineat, & Papam ut Chriſti Vicarium, & Eccleſiæ caput agnoſcat; licet aliud ſit de Hæreſi; cum ſchiſma ſolum per actum externum perficiatur, Hæreſis vero non niſi per actum internum, nempe intellectus, Pirh. *cit. n.* 4. *not.* 2. Unde Catholicos in Anglia exterius profitentes, Regem eſſe caput Eccleſiæ, in ſpiritualibus eſſe vere ſchiſmaticos, & incurrere hanc excommunicationem, credit idem citato Sanch. *l. c. n.* 14. quamvis addat, eam non incurrere illos, ſi ſchiſma mente ſolum retineant; verum ſi errorem illum mente concipiant, vereque ſentiant, Regem eſſe tale caput, non ſunt pure ſchiſmatici, ſed vere Hæretici, adeoque excommunicationem incurrunt.

2. Secunda ſchiſmaticorum etiam pure talium pœna, tametſi eſſe nequeat privatio poteſtatis ordinis, ſi quem habeant, quippe quæ provenit a charactere, quo impreſſo nemo privari poteſt, & conſequenter nec poteſtate, quę eſt effectus illius, ac ita non impediri, quo minus valide ea utantur administrando Sacramenta, in pœnam tamen privantur licito ejus uſu, cum exiſtentibus in ſchiſmate licitum non ſit, ea poteſtate uti, ita juxta *c. ordinationes,* 9. *q.* 1. & cum communi Catholicorum S. Thom. 2. 2. *q.* 39. *a.* 3. Turrecrem. *L.* 4. *ſum. p.* 1. *c.* 7. Valent. 2. 2. *d.* 3. *q.* 15. *p.* 3. Farin. *de hæreſ. q.* 184. *n.* 43. Caſtrop. *tr.* 6. *d.* 4. *p.* 6. *n.* 1.

3. Tertia eorum pœna eſt privatio juriſdictionis ipſo facto incurſa, cum is, qui ſe ſegregat ab Eccleſia, indignus ſit retinere, uti & frui poteſtate juriſdictionis Eccleſiaſticæ; unde nec excommunicare, abſolvere, indulgentias concedere, beneficia conferre, electos confirmare poſſunt, utpote quæ juriſdictionem requirunt, niſi aliunde ex communi errore ob titulum præſumptum juriſdictio illis concedatur. D. Thom. Valent. Caſtrop. Farin. *ll. cit.* Azor. *p.* 1. *L.* 8. *c.* 20. *q.* 9. *&* 12. Decian. *tr. crim. L.* 5. *c.* 67. *n.* 8. *& ſeq.* Porro ut dicta privatio juriſdictionis locum habeat, ſchiſmaticum debere eſſe manifeſtum, ſive per ſententiam, ſive ex facto proprio, ita, ut non ſufficiat, eſſe occultum, tenet Valent. *l. c. verſ. tertia ſententia,* tum quia textus hanc privationem imponentes, loquuntur de Hæreticis & ſchiſmaticis publicis, & non de occultis; tum quia, quamdiu quis occulte ſchiſmaticus eſt, cum Eccleſia communionem retinet, ac proinde ab ea juriſdictionem recipere poteſt, ita Valent. quin & poſt Concilium Conſtantienſe nullum ſchiſmaticum, niſi denuntiatum, privari juriſdictione, aſtruit Bonac. *d.* 3. *q.* 4. *de carit. p. ult.* §. 6. *n.* 8. nihilominus poteſtate juriſdictionis ipſo facto privari quemlibet ſchiſmaticum (intellige pure talem, etiam occultum) cum D. Thom. *l. c.* tenent Turrecrem. *L.* 4. *Sum. p.* 2. *c.* 20. Caſtrop. *L.* 2. *de juſta Hæret. punit. c.* 23. *&* 24. Azor. *l. c.* quam ſententiam ſibi magis placere, ait Caſtrop. *l. c. num.* 3. arg. *cap.* 1. *h. t.* item *c. Novatianus,* 7. *q.* 1. *c. didicimus,* & *c. audivimus,* dum ibi expreſſe dicitur, ordinationes illorum eſſe irritas, & conferentem nihil habere juris & poteſtatis, extenſa etiam *in c. didicimus,* hac privatione ad omnes abſolute ſchiſmaticos, quamvis addat Caſtrop. neceſſariam eſſe ſaltem declaratoriam ſententiam criminis, ut iſtiuſmodi privatio effectum habeat, ut alias dictum de Hæreticis, pro quo citat Suar. *loc. cit. d.* 12. *ſ.* 2. *num.* 2.

4. Quarta pœna illorum eſt inhabilitas eorum ad beneficia, & dignitates Eccleſiaſticas, præſertim Epiſcopalem, obtinendas, prout conſtat ex *C. quia diligentia, de elect.* idque

etiam

etiam poſt peractam pœnitentiam, & poſtquam abjurato Schiſmate ad unitatem Eccleſiæ reverſi, niſi tunc ſupervenerit abjuranti diſpenſatio Pontificis, alteriuſve vices illius gerentis, prout quoque ſumitur ex *cit. c. quia diligentia*, ubi expreſſe dicit Gl. aliquem ejurato ſchiſmate in Epiſcopum electum fuiſſe, & nihilominus diſpenſatione eguiſſe, quod ſignum, abſque hac remanſiſſe inhabilem, ac ita docent Azor. *loc. cit. quæſt.* 80. teſtans communi ſenſu receptam, Sanchez. *L.* 2. *C.* 36. *num.* 18. Bonac. *loc. cit. p. ultim.* §. 5. *num.* 20. Suar. *de cenſur. d.* 43. *ſ.* 2. *num.* 7. Farin. *quæſt.* 164. *num.* 36. contra Decian. *loc. cit. L.* 5. *cap.* 54. *num.* 15. Mandoſ. *in addit. ad repertor. inquiſit. verſ. abjuratio. Lit. A.* talis autem vices Pontificis gerens, eſt Epiſcopus, ex Decreto Trident. *Seſſ.* 24. *C.* 6. concedente poteſtatem diſpenſandi in quacunque inhabilitate ad beneficia ex occulto delicto proveniente, Sanch. Bonac. *ll. cit.* Caſtrop. *loc. cit. num.* 13. quin & poſſe Epiſcopum cum ſchiſmatico publico diſpenſare ad beneficia omnia præter Epiſcopatum & dignitatem exemptam, ſi diſpenſandus ſcienter non receperit a ſchiſmatico, tenent Abb. *in cap.* 2. *de Schiſmat. num.* 7. Decian. *in c. quia diligentia, de electione*, & alii apud Caſtrop. *num.* 13. qui tamen hujus poteſtatis nullum exſtare in jure fundamentum, ſed talem diſpenſationem reſervatam Papæ, ait cum Sanch. Bonac. Garc. ſed & hac tamen diſpenſatione non egere ſchiſmaticum occultum Eccleſiæ reconciliatum, cum hæc pœna inhabilitatis non cuilibet ſchiſmatico, ſed publico & manifeſto, non emendato & converſo ſit impoſita, cum Garc. *de benefic. part.* 11. *cap.* 10. *num.* 162. idem dicente de Hæretico *num* 83. probabilius cenſet Caſtrop. *num.* 14. De cætero, etſi ſchiſmaticum privari quoque beneficiis ante ſchiſma habitis, cenſeant Rebuff. *in pract. beneficiorum, tit. de mod. amitt. benefic.* Pariſ. *L.* 3. *de reſignat. quæſt.* 1. *num.* 36. Farinac. *de Hæreſi, quæſt.* 184. *num.* 42. Argum. *c. nos conſuetudinem*, 12. *diſt.* & *c. unic. de Schiſmat. in* 6. ubi *omnibus beneficiis perpetuo privantur; & inhabiles reddendo ad habenda*; probabilius tamen docere videntur Garc. *de benefic. part.* 11. *cap.* 10. *num.* 151. Sanch. *L.* 2. *C.* 36. *num.* 19. Bonac. *d.* 3. *quæſt* 4. *de caritate part. ultim.* §. 5. *num.* 10. quos citat & ſequitur Caſtrop *loc. cit. num.* 15. ſchiſma non inducere privationem beneficiorum præhabitorum, ſi ſchiſma conjunctum non ſit cum Hæreſi, cum citati textus loquantur de Hæreticis, & *c. unic. de Schiſmaticis* loquatur in caſu ſpeciali, quo poſtpoſita canonica electione alicujus Pontificis alius eligatur, quia & dicta conſtitutio *hujus cap.* & proceſſus, ac ſententiæ in eo latæ per Bonifac. VIII. revocata per Benedict. XI. *in Extravag. dudum, unic. hoc tit. inter comm.* exceptis bonis ſchiſmatici confiſcatis, & jam aliis applicatis.

5. Quinta pœna illorum juxta Azor. *L.* 8. *cap.* 20 *qu.* 8. Pegna, *part.* 2. *director. inquiſit. quæſt.* 84. *comm.* 78. & alios eſt infamia & irregularitas. Verum id probabilius negant Sanch. *L.* 2. *mor. C.* 36. *num.* 10. *in fine.* Suar *de cenſ. d.* 43. *ſeſſ.* 2. *num.* 7. Bonac. *loc. cit. num.* 12. Caſtrop. *loc. cit. numer.* 16. ſaltem de irregularitate ſpecialiter irrogata ſchiſmatico in jure, quamvis admittant, ſchiſmaticum notorium durante ſchiſmate irregularem eſſe, irregularitate generali, proveniente ex crimine quocunque enormi notorio, quæ etiam irregularitas & infamia per pœnitentiam aboletur; ut iidem.

6. Sexta quaſi pœna ſchiſmatici eſt ſuſpicio illius de Hæreſi, & quidem, ut ait Caſtrop. *loc. cit. num.* 19. vehemens, eo quod, licet ſchiſmaticus quis eſſe poſſit ſine errore intellectus, adeoque Hæreſi, quia tamen id raro contingit, omnis ſchiſmaticus non ſolum abjurare tenetur ſchiſma, ſed etiam ſuſpicionem Hæreſis, Pegna, *loc. cit. comm.* 73. Ugol. *tr. de cenſ. Pontif. reſerv. quæſt.* 184. *in gloſſ. nec non Schiſmatici.* Farin. *qu.* 184. *num.* 35. Menoch. *de præſump. L.* 5. *præſump.* 6. *num* 24. Caſtrop. *l. c.*

7. Sunt & aliæ pœnæ, quæ ſchiſmaticis a Judice Eccleſiaſtico irrogari poſſunt, pro qualitate criminis, ut confiſcatio bonorum, privatio officiorum, honorum &c. item pœna pecuniaria, exilium, carcer, triremes, imo & remiſſio brachii ſæcularis, ſi ſint pertinaces, ut colligitur ex *C. de Liguribus*, 23. *quæſt.* 5. *C. non vos.* 23. *q.* 5. *C. in unione Domini, diſt.* 23. *cit. C. unic. hoc tit. in* 6. & tradunt Diaz. *in pract. c.* 112. *a num.* 1. Farin. *quæſt.* 184. *n.* 51. Valent. *d.* 3. *part.* 15. *quæſt.* 3. *verſ. quinto, certum eſt.* Caſtrop. *loc. cit. num.* 20. ac denique irritatio actuum quorundam ab iis exercitorum, de quibus ſit

QUÆSTIO CCVIII.

Num ordinationes a Schiſmaticis factæ, aliique actus & geſta per eos ſint valida, & quam pœnam juris incurrant, qui Ordines ab iis receperunt.

1. RESpond. Primo: Juxta dicta *num.* 2. ordinationes ſeu collationes Ordinum, aliorumque Sacramentorum, utpote dependentes a poteſtate ſacramentali Ordinis, quam non amittunt, valide ab iis conferuntur, ita, ut vere characterem recipiant ab iis confirmati & ordinati, item templa, altaria, vaſa ſacra, ad uſum divinum deputata, valide conſecrant Epiſcopi ſchiſmatici, ita, ut factam ab iis conſecrationem repeti non ſit neceſſe; item valide conficiunt Euchariſtiam: non tamen licite ea exercent, cum ipſo jure ab uſu dictæ poteſtatis ſacramentalis ſint ſuſpenſi.

2. Reſp. Secundo: Poteſtatem juriſdictionis ſpiritualis nec valide nec licite exercere poſſunt, quia ea privati ipſo jure ſic abſolvere nequeunt ob hunc defectum juriſdictionis in pœnitentem a peccatis, nec leges ferre, indulgentias concedere, excommunicare, eligere, bona Eccleſiaſtica alienare, Eccleſias unire, beneficia conferre, ita, ut hæc ab ipſis facta, ipſo jure ſint irrita, arg. *C. Novatianus*, 7. *q.* 1. *can. didicimus*, 24. *q.* 1. modo ſchiſmatici ſint notorii, aut etiam ſaltem nominatim denuntiati, juxta dicta *cit. num.* 3.

3. Reſp. Tertio: Recipientes ſcienter Ordines a ſchiſmatico ipſo jure ſunt ſuſpenſi, & hinc repellendi, ut *cap.* 2. *hoc tit.* ab exercitio ſeu uſu acceptorum Ordinum, ſicut & ipſi ordinantes, qui proinde hoc exercitium, quo ipſi carent, ipſis concedere non potuerunt vi collationis Ordinum. Porro ad hunc effectum in recipiente Ordines producendum, requiritur quoque, ut Ordinans ſit notorie ſchiſmaticus, publiceque ac nominatim, ut talis denuntiatus ſecundum partem admodum probabilem, Azor. *loc. cit. quæſt.* 11. Bonac. *num.* 13. Caſtrop. *num.* 18. Pirh. *hoc tit. num.* 10. De cætero cum eo, qui ſcienter, vel ex craſſa & ſupina negligentia ordinatus eſt ab Epiſcopo ſchiſmatico, ſolus Pontifex diſpenſare poteſt quoad uſum Ordinum, juxta dicta *num.* 4. Argum. *C. quia diligentia, de elect.* & ibi Laym. *num.* 3. Pirh. *loc. citat.* cum eo vero, qui ex ignorantia inculpabili, quia probabiliter neſcivit, Ordinantem fuiſſe ſchiſmaticum, etiam Epiſcopus diſpenſare poteſt, Gloſſ. *in cap.* 2. *hoc tit. v. poteſtatem.* Abb. *ibidem, num.* 7.

TITU-

Digitized by Google

TITULUS IX.

De Apoſtatis & Reiterantibus Baptiſma.

QUÆSTIO CCIX.

Apoſtaſia quid & quotuplex?

1. RESP. Primo: In genere vi nominis defectionem ſeu receſſum a ſtatu ſuſcepto ſignificans, hic aliquanto contractius cum D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 12. *a.* 1. ſumitur pro receſſu a Deo, quod, quia fit tripliciter, nimirum recedendo vel a fide Chriſtiana, vel a ſacro Ordine, vel a Religione, ſeu Ordine religioſo, quem quis profeſſus; tres ſunt Apoſtaſiæ ſpecies: prima ſeu receſſus a fide, (quæ propriiſſime Apoſtaſia eſt, dicta quoque a Gl. *in cap.* 1. *hoc tit. verſ. Apoſtaſia*, & communiter Apoſtaſia perfidiæ eſt, qua quis a fide Chriſtiana penitus recedit, eamque totaliter deſerit, tranſeundo ad Paganiſmum, vel Judaiſmum, vel Turciſmum &c. efficitur Paganus, Judæus, vel Turca, *L.* 1. & 2. *c. de Apoſt. c. non poteſt.* 2. *quæſt.* 7. Sylv. *v. Apoſtata*, *n.* 1. Farin. *tract. de hæreſ.*, *quæſt.* 183. §. 2. *num.* 13. cum communi. Differt proinde Apoſtata ab Hæretico non eſſentialiter, ſed nominaliter & accidentaliter, quatenus Hæreticus deficit a fide ſolum ex parte negando unum vel aliquos articulos fidei tantum, qui receſſus minor a fide ſpeciem non mutat, neque enim Apoſtata deſinit eſſe Hæreticus, unde etiam a fide vera Catholica tranſiens ad ſectam aliquam Hæreticam, v. g. Lutheranam vel Calviniſticam, vulgo tantum, & non proprie dicitur Apoſtata, nec pœnis contra Apoſtatas ſpecialiter ſtatutis ſubjacet, ut AA. communiter; eſt itaque proprium & eſſentiale Apoſtaſiæ totalis receſſus a vera fide ſemel ſuſcepta, terminus vero, ad quem fit receſſus, ſeu tranſitus, habet ſe in ea ut materiale & accidentale, etſi ratione illius conſtituatur triplex, vel etiam quadtuplex infidelitas, nempe Atheiſmus, Paganiſmus ſeu Gentiliſmus, Judaiſmus, Turciſmus, Sanch. *L.* 2. *mor. c.* 7. *n.* 16 & 17. Laym. *Theol. mor. L.* 2. *tr.* 2. *c.* 16. *n.* 1. & 2. Pirh. *h. t. num.* 2.

2. Secunda eſt Apoſtaſia ab Ordine Clericali, qualis dicitur, dum quis in ſacris Ordinibus (puta Subdiaconatu, Diaconatu, Sacerdotio) conſtitutus ad ſtatum laicalem, vel etiam conjugalem, dimiſſo habitu clericali propria temeritate tranſit, Hoſtienſ. *in ſum. h. t. n.* 2. Sylv. *v. Apoſtaſia*, *q.* 2. *n.* 5. Farin. *tr. de hæreſ. q.* 183. §. 9. *n.* 115. Pirh. *h. t. num.* 4. cum communi. Dixi: *Conſtitutus in Ordinibus ſacris*: ſiquidem recedendo a ſtatu clericali ſuſcepto per receptionem ordinum minorum ad ſtatum laicalem non peccatur, ſaltem graviter. Arg. *cap.* 1. *de Cleric. conjug.* nec cogi poſſunt, ut ad ſtatum illum redeant, nec pœnis verorum Apoſtatarum ſubjacent, ut conſtat praxi & conſuetudine, & ita docet longe probabilius cum gl. in *c. una*, *h. t. v. tollerandi*. Covar. *de ſponſ. p.* 2. *c.* 9. §. 3. *n.* 2. contra Gonz *in c.* 1. *h. t. n.* 5. & alios, quin & licet conſtitutus in minoribus beneficium Eccleſiaſticum, vi cujus tonſuram & habitum clericalem deferre tenetur, habeat, dimiſſo beneficio, & conſequenter habitu clericali ſu etiam authoritate propria ad ſtatum ſæcularem ſeu laicalem conferat, apoſtaſiam proprie committere non videtur; Secus, ſi id faceret beneficio retento, ut Pyria. *l. c. n.* 127. Sylv. Pirh. *ll. cit.*

3. Tertia eſt a religione, dum quis ſine licentia Superioris regularis, alteriuſque, qui eam concedere poteſt, ab ordine religioſo, quem profeſſus fuit, receſſit, ſine propoſito redeundi, ſive cum propoſito nunquam redeundi, Sylv. *v. Apoſtata*, 9. *quæſt.* 4. Rodriq. *Tom.* 1. *q.* 4. *regul. quæſt.* 30. *a.* 1. Laym. *l.* 2. *tr.* 1. *c.* 16. *num.* 1. Pirh. *hoc tit. num* 8. dicitur primo: *Receſſit ſine licentia ſuperioris*, ſi enim receſſit a religione, ſeu liberatus a regulari obſervantia de ejuſdem licentia, V. G. legitime tranſlatus ad Epiſcopatum, non eſt Apoſtata; dicitur ſecundo: *Ab ordine Religioſo*, intellige vere tali ſeu a religione approbata. Diſcedentes ſiquidem a pia aliqua communitate, quæ vera per Sedem Apoſtolicam approbata religio non eſt, ſi juxta ſtatuta ſua novitiatum habeant, & tria vota ex devotione emittant, Apoſtatæ non ſunt, Sanch. *l.* 6. *c.* 8. *n.* 7. Tambur. *de jure Abb. Tom.* 3. *d.* 8. *q.* 1. *n.* 4. Reiffenſt. *h. t. num.* 11. Comprehenditur quoque ſub ordine religioſo omnis ordo religioſus, ſiquidem deſerens ſuum ordinem, quem profeſſus & ipſo facto vel animo ingrediendi ad alium ordinem etiam laxiorem tranſgreditur, non eſt Apoſtata: etſi illicite id fiat propter defectum licentiæ ſuperioris ad hoc, eo quod a ſtatu religioſo ut ſic non deficiat, etſi deficiat ab hoc particulari, ſibique per ingreſſum reddito proprio ſtatu, habet enim voluntatem non relinquendi abſolute ſtatum religioſum (quod ad Apoſtaſiam a religione requiritur) ſed commutandi ſtatum unius religionis in ſtatum alterius religionis, idque etiamſi talis commutatio non ſortiatur effectum, ſeu invalide fiat talis tranſlatus, cum id non impediat, quo minus talis habuerit voluntatem vovendi in tali ſtatu, ac ita docent Sylv. *v. religio*, 4. *q.* 4. & *v. Apoſtaſia*, *q.* 4. *n.* 9. & *ibidem* fere omnes Summiſtæ, item Cajet. 2. 2. *q.* 12. *a.* 1. Roderiq. *l. c.* Azor. *p.* 1. *l.* 12. *c.* 17. *q.* 7. Leſſ. *l.* 2. *de reſtit. c.* 41. *diſ.* 13. *n.* 112. Sanch. *l.* 6. *ſum. c.* 8. *n.* 8. Reiffenſt. *h. t. n.* 12. aliique apud Caſtrop. *tr.* 16. *n.* 6. quorum ſententiam etſi ipſe communem dicat & probabiliſſimam, oppoſitam tamen ſatis probabilem & forte veriorem aſſerit *num.* 7. citatque pro ea Suar. *Tom.* 5. *de conſ. d.* 31. *ſeſſ.* 6. *num.* 4. & *Tom.* 4. *de relig. tr.* 8. *l.* 3. *c.* 12. *a num.* 17. ea ea potiſſimum ratione, quod in eo caſu recedit omnino a ſtatu religioſo, dum a religione, in qua vere profeſſus, quantum eſt ex parte illius, recedit in perpetuum & aliam vere & proprie non aſſumit, quin & animum eam aſſumendi habere non poteſt, quia illa aſſumptio & commutatio eſt impoſſibilis, niſi forte erronee cenſeat illam eſſe poſſibilem, ſeu ad illam ſe valide tranſire poſſe; ad hæc talis tanquam verus apoſtata puniri poſſit, & non excuſetur ab apoſtaſia ob habitum alterius religionis invalide aſſumptum, ut conſtat ex variorum Pontificum Bullis, nimirum Pauli III. incipiente: *licet debitum paſtoralis officii*. Pii V. edita Anno 1565. incipiente: *æquum reputamus*. Gregor. XIII. incipiente: *dilecte fili &c.*

4. Dicitur tertio, ſine animo ad illam amplius religionem redeundi; ſi enim religionem ſuam etiam ſine licentia ſuperioris deſerat, animo & cauſa ſolum vagandi ad tempus extra religionem, cum propoſito redeundi aliquando ad illam, cenſendus quidem eſt fugitivus (de quo ut præciſe tali vide tractata a me ex profeſſo plures per quæſtiones, *l.* 3. *Decretal. tit.* 31.) non autem apoſtata, qualis tamen erit, ſi recedat ab omni ordine, cum propoſito nunquam redeundi ad ullum ordinem, ſive habitum religioſum retineat, ſive abjiciat, retentio enim & abjectio habitus ſicut ſe habent tanquam quid accidentale ad ſubſtantiam religionis, ita etiam ad ſubſtantiam criminis apoſtaſiæ a religione, ut Sanch. *l.* 2. *mor. c.* 8. *num.* 4. Azor. *p.* 1. *l.* 14. *c.* 57. *qu.* 6. Farin. *tract. de hæreſ quæſt.* 183. §. 1. *n.* 62. Pirh. *h. t. num.* 8.

QUÆSTIO CCX.

Quænam ſint pœnæ Apoſtatarum?

1. RESP. Primo Apoſtatæ a fide incurrunt pœnas omnes, quas hæretici, cum omnes ſint vere hæretici, etſi non omnes hæretici ſint apoſtatæ. Abb. *in c.* 1. *h. t. n.* 3. Sanch. *l.* 2. *cap.* 7. *num* 18. Farin. *l. c. num.* 19. Azor. *p.* 1. *l.* 7. *c.* 22. *qu.* 2. Reiffenſt. *h. t. n.* 4. cum communi & certa, juxta *c. contra, de hæret. in* 6. uti etiam juxta, *idem c.* & communem, apoſtatarum fautores, receptores, defenſores, eaſdem pœnas incurrunt, quas fautores, receptores hæreticorum, quia & gravius punitur apoſtaſia quam ſimplex hæreſis, cum eam malitia excedat, dum nimirum, quamdiu vivunt, ſemper & poſt mortem ad quinquennium accuſari & in ſuis puniri poſſunt, juxta *L. ſi quis*, & *l. Apoſtatarum c. de Apoſtat.* non ſuffragante eis pœnitentia uti hæreticis, juxta *C. cum. C. eod.* ad hæc privantur impunitatis & libertatis privilegio conceſſo hæreticis in Tractatu pacis Oſnabrugenſis & Monaſterienſis, ita ut, ſive Catholicus, ſive hæreticus a fide Chriſtiana totaliter deficiens tranſeat ad Judaiſmum, Mahometiſmum, Paganiſmum, omnibus pœnis contra apoſtatas & hæreticos ſtatutis ſubjaceret.

2. Reſp. Secundo pœnæ apoſtatarum ab ordine ſacro ſunt fere ſequentes, prima, excommunicatio, non quidem latæ ſententiæ, ſed ferendæ, niſi Clericus in ſacris conſtitutus matrimonium contrahere præſumpſerit. Abb. *in c.* 1. *h. t. n.* 3. Menoch. *de arb. caſ.* 14. *n.* 48. Sanch. *de matrim. l.* 7. *d.* 48. *num.* 1. Pirh. *h. t. n.* 5. Arg. *c.* 1. *h. t. Clem. unic. de conſanguinit. & affinit.* Secunda eſt infamia, non quidem juris, ſed ipſo facto incurſa. Arg. *c. alieni*, 2. *q.* 7. *can. beatus*, 3. *q.* 4. Theſaur. *p.* 2. *de pœn. Eccleſ. v. Apoſtaſia*, *c.* 4. *n.* 3. vi cujus durante apoſtaſia repellun-

Digitized by Google

luntur a quibuſcunque dignitatibus, honoribus, officiis, ab accuſando, ferendo teſtimonio, aliiſque actibus, *a* quibus infames arcentur. Menoch. *l. c.* Diaz. *in pract. crim. cap.* 115. *num.* 2. Pirh. *h. t. n.* 5. Tertia eſt irregularitas improprie tamen dicta & orta ex infamia, quæ per pœnitentiam tollitur, niſi apoſtata contraxerit matrimonium; hoc enim inito & conſummato contrahit irregularitatem ortam ex bigamia ſimilitudinaria tollendam per diſpenſationem etiam ab Epiſcopo Clerico pœnitenti & emendato concedendam. Wieſtn. *h. t. num* 15. juxta dicit ſolita *l.* 1. *Decret. tit.* ar. Quarta apoſtatarum a Sacro ordine pœna eſt, amiſſio privilegii canonis, ita ut talem percutiens non incurrat excommunicationem latam. *Can. ſi quis ſuadente*, 17. *q.* 4. in percuſſores Clericorum, prout ſumitur ex *c.* 1. *h. t. & c. perpendimus*, *de ſent. excomm.* ac præcipue ſi ab Epiſcopo ter admoniti non reſipiſcant. Arg. *c. audientia, eod.* non tamen amittunt privilegium fori ut Pirh. *h. t. num.* 5. Arg. *cit. c.* 1. Eadem eſt pœna apoſtatarum minus proprie talium, nimirum deficientium ab Ordine Clericali non ſacro, dum dimiſſo, ad quem tenentur, habitu Clericali moniti in hac ſua Apoſtaſia perſiſtentes tanquam Laici converſantur. Pirh. Farin. *ll. cit.* poſſunt quoque Epiſcopi tales Apoſtatas, qui nec minis nec blanditiis induci volunt ad reſumendum habitum clericalem, duro mancipare carceri, ita ut ſolum miſera illa vita reſervetur, donec a ſua nequitia reſipiſcant, juxta expreſſum textum *c. a nobis*, *h. t.* unde ſequitur, quod Jure Canonico carcer deſervire poſſit & ad cuſtodiam & ad pœnam, *c. quamvis*, *de pœnis in* 6. Abb. *in cit. c. a nobis*, *nu.* 2. Pirh. *h. t. n.* 7. Porro ut pœnæ hæ locum habeant, conſtare debet de Apoſtaſia hac, ſi enim graviter ſolum de ea infamati & ſuſpecti ſunt, deficiente probatione per cenſuram Eccleſiaſticam compellendi ſunt ad Canonice purgandum, juxta *c. tua*, *h. t.* quod ſi non fecerint, habentur pro confeſſis, & compellendi ad reaſſumendum habitum. Intelligendum id proinde de iis Apoſtatis, qui in ordine ſacro conſtituti ad ſæculum redire nequeunt, ſicut poſſunt in minoribus conſtituti. Pirh. *h. t. n.* 6. cum gl. *in cit. c. tua*, *h.* 1. *v. tolerandi*.

3 Reſp. Tertio, tametſi pœnæ multæ aut cenſuræ apoſtatæ ab ordine religioſo veræ præciſe qua tali ſtatutæ ſint jure communi, ut recte docent Navar. *comm de regul.* Suar. *Tom.* 4. *de relig. tr.* 8. *l.* 3. *c.* 1. *n.* 10. Caſtrop. *tr.* 16. *d.* 4. *p.* 16. *num.* 10 Arg. Trid. *ſeſſ.* 25. *c.* 4. *de regular.* dum ibi loquens de temere recedentibus a ſuis conventibus religioſis nullius pœnæ mentionem facit, ſed arbitrio ſuperioris puniendos reliquit, jure tamen communi ſtatutæ ſunt ei pœnæ ſequentes, ſi committatur apoſtaſia dimiſſo habitu religioſo, prima excommunicatio, & quidem ipſo jure ſeu facto incurrenda in caſu dimiſſi habitus, alias eo retento non infligenda, ut docent cum gl. *in c.* 2. *ne Clerici vel monachi*, *in* 6. *v. ipſo facto*. Azor. *l. c. c.* 17. *qu.* 8. Menoch. *de Arb. caſ.* 546. *n.* 30. Farin. *l. c. num.* 107. Wieſt *h. t. n.* 11. Raiffenſt. *n.* 14. qui etſi pro eadem ſententia citet Sanch. *l. c. c.* 8. *n.* 20. is tamen cum gl. *in c.* 2. *de tempor. ordinat. in* 6. *v. Apoſtata*, in oppoſitum, nempe ipſo jure, nunquam incurri ab apoſtata hanc excommunicationem tanquam probabilius citatur a Pirh. *n.* 9. idem tenente. Secunda pœna eſt ſuſpenſio ab uſu Sacrorum Ordinum (non vero minorum) quos apoſtata durante apoſtaſia ſuſcepit. *C. fin. h. t.* duratque hæc ſuſpenſio poſt reditum ad Ordinem actamque pœnitentiam, ut miniſtrare nequeat in dictis ordinibus, donec Papa diſpenſet, *cit. c. fin.* Sed neque ſtante apoſtaſia, & conſequenter prohibitione executionis ordinis in ea ſuſcepti, ad alium altiorem aſcendere nequit. Sanch *l.* 6. *ſum. c.* 8. *n.* 22. Suar. *Tom.* 5. *de cenſ. d.* 33. *ſeſſ.* 6. *n.* 3. Caſtrop. *l. c. n.* 12. juxta regulam deſumptam ex *c. omnium illorum*, *de ſent. excom.* majora intelliguntur prohibita, cui verita minora, quam tamen ſuſpenſionem ab aſcenſu ad altiorem ordinem non eſſe impoſitam tanquam pœnam ob crimen Apoſtaſiæ, ſed ut impediatur crimen, quod committitur recipiendo ſacros Ordines in illo pravo & infami ſtatu, notat Caſtrop *l. c.* neque etiam imponitur ſuſcipienti Ordines minores, quia *cit. c. fin.* expreſſa ſolum loquitur de Ordinibus ſacris, unde ſi in apoſtaſia nullus ſuſceptus eſt Ordo ſacer, & hinc nulla contrahitur ſuſpenſio, apoſtatam redientem ad Ordinem citra diſpenſationem eſſe habilem ad ſuſcipiendos quoſcunque Ordines, & etiam ad exercendos ſuſceptos extra Simoniam, tradunt Sanch. *l. c. n.* 26. Suar. *l. c.* & *Tom* 4. *de relig. l.* 3. *c.* 5. *n.* 28. apud Caſtrop. *l. c.* iis inhærentem, Quibus obſtare non videtur *Extrav. ſeu Bulla* Pauli IV. quæ incipit: *Poſtquam divina bonitas &c.* in qua Apoſtatas a religione (credo perſiſtantes in apoſtaſia) ſuſpendit Pontifex in perpetuum ab omni Eccleſiaſtici Ordinis executione & ab omni gradu, omnibuſque beneficiis obtentis & eorum fructibus, inhabileſque reddit ad quoſcunque gradus & beneficia Impoſterum obtinenda, eo quod teſte Sanch. *l. c. num.* 30. apud Caſtrop. *num.* 13. non careat probabilitate, eam Bullam non eſſe receptam.

4. Quarta pœna eſt, quod apoſtata durante apoſtaſia privatus exiſtat privilegiis ſuæ religionis, juxta quod aic Trident. *ſeſſ.* 25. *de regul. c.* 19. ubi: *interim vero nullo privilegio ſuæ religionis juvetur*, de cætero certum, poſſe Prælatos religionis dictos apoſtatas, uti & fugitivos capere & incarcerare, aliiſque deſuper pœnis afficere, ut reſipiſcant, ſintque aliis in exemplum, juxta *c. a nobis*, *hoc tit.* fierique poſſe hanc capturam etiam extra proprium territorium, cum ſervum fugientem poſſit Dominus ubicunque capere & in carcere detinere, & tanquam rem propriam uſurpatam recuperare, ut late Navar. *comm* 3. *de regul. n.* 50. Et hæc de pœnis jure communi ſtatutis aut infligendis apoſtatis vero talibus, quales ſunt, quicunque poſt edita religionis vota ſubſtantialia, etſi non ſolennia, ut in aliis religionibus, ſed ſimplicia (ut ſunt, quæ in Societate Jeſu poſt expletum novitiatum emittuntur) temere a religione recedunt animo ad eam non redeundi, ut conſtat ex conſtit. Gregor. XIII. edita Anno 1558. & incipiente: *Aſcendente*, non vero, qui poſt vota paupertatis, caſtitatis, obedientiæ, ex devotione in novitiatu edita a novitiatu recedunt, cum per talia non conſtituantur religioſi, ut Tamb. *de jure*, *Abb. Tom.* 3. *d.* 8. *q.* 1. *num.* 3. Sanch. *l. c. n.* 6. cum communi, neque qui poſt edita religionis vota ob culpam a ſuperiore a religione ejecti ſine animo redeundi vitam ſæcularem ducunt. Leſſ *de juſt. c.* 4. *num.* 109. Pirh. *h. t. num.* 8. neque ſine venia cum animo, diu, v. g. ad tres annos vel quatuor, abſque animo tamen non redeundi, recedentes, etſi propter diuturnam talem evagationem hunc animam redeundi amiſiſſe cenſeantur, perindeque habeantur, ac ſi nunquam eum habuiſſent. Arg. *L. qui cum uno*, *§.* 13. *ff. de re milit.* juncta gl. *v. remanſerit*, non ſolum pro foro interno, ſed & externo, ſi animum redeundi probare poſſunt, apoſtatæ vere non ſunt, nec tales habendi, adeoque nec pœnis eorum ſubjecti, ſed ſolum fugitivi. Leſſ *l. c.* Clar *§. fin. q.* 78. *num.* 4. Farin. *cit. q.* 183. *num.* 63. Caſtrop. *l. c. n.* 4. ſi vero ſpectentur ſpeciales religionum conſtitutiones & privilegia, ſicut plures habentur in iis pro veris apoſtatis, ut videre eſt apud Reiffenſt. *h. t. a n.* 17. ita etiam ſpeciales iis ſtatutæ pœnæ, aliaque circa capturam & incarcerationem eorum, de quo vide Rodriq. *Tom.* 1. *regul* 99. *q.* 30. *a* 6. & ſic in ſpecie pro Societate Jeſu conceſſit Pius V. ut Præpoſitus Generalis aliique Superiores poſſint recedentes poſt vota biennii ſummarie ſine figura judicii capere & incarcerare, debitiſque pœnis afficere, ubicunque ſint, ſive in ſæculo, ſive in alia religione, invocato etiam brachio ſæculari, de quo vide *compend. privileg. Societ. v. Apoſtaſia*, *§.* 5.

QUÆSTIO CCXI.

Quinam intelligantur hic per rebaptizantes ſeu iterantes baptiſmum?

RESP. Intelliguntur, qui rite ſemel baptizatos abſolute & ſcienter ſæpius quam ſemel baptizant, & hinc anabaptiſtæ dicuntur, & graviſſimum Sacrilegium, immaniſſimum ſcelus & inexpiabile faciunt & committunt, ut dicitur *Can. rebaptizare* 108. & *Can.* 112. *de conſecrat.* quia rite collatus baptiſmus indelebilem characterem imprimit, & hinc initerabilis, juxta quod definivit Florent. in *Decret. unionis*, *§.* 5 & Trid. *ſeſſ.* 6. *c.* 9. & *ſeſſ.* 14. *c.* 2. *de Sacrament. in gen.* & *can.* 11. *de baptiſmo*.

QUÆSTIO CCXII.

Quæ pœna rebaptizantium & ſcienter rebaptizatorum?

1. RESP. Primo, Jure Civili afficiuntur ultimo ſupplicio, *l.* 1. & 2. *c. ne ſanctum Baptiſma iter.*

2. Reſp. Secundo, qui Jure Canonico ſcienter vel etiam per ignorantiam craſſam & moraliter culpabiliter rebaptizat abſolute aliquem ſemel baptizatum, irregularitatem incurrit. *C. confirmandum*, *diſt.* 50. *C. Afror. d.* 78. *can. qui in qualibet*, 1. 4. 7. *c. ex literarum*, *h. t.* Barb. *ibid. n.* 2. Navar. *in man. c* 27. *n.* 246. ita ut ad ordines ſaltem majores promoveri nequeat. Diaz. *pract. crim. v. rebaptizati*, *c.* 15. 1. & *v. ordinandi Lit. B.* Pirh. *h. t. n* 13. idque, ut idem cum Navar. *l. c.* & aliis communiter apud Laym. *l.* 1. *tr.* 5. *c.* 2. *n.* 1. indubitatum, ſi delictum publicum & notorium; ſecus tamen, ſeu non incurritur irregularitas hæc a rebaptizante ſub conditione, ſi baptizatus non eſt, licet temere & ſine ſufficiente inquiſitione hujus conditionis rebaptizet, quia conditio appoſita de præſente vel præterito, ſi ſubſit, impedit actum rebaptizandi, neque talis habet intentionem iterandi baptiſmum, ſi jam baptizatus, & quod ſi fuit baptizatus, non iteratur baptiſmus, ſed primo confertur, ita Navar.

Laym.

Digitized by Google

Laym. Pirh. *ll. cit.* de cætero extenditur irregularitas hæc ad eos, qui rebaptizanti miniſtrant, ut Acolyti, Subdiaconi, Diaconi, juxta citatum *c. ex literarum*, ita ut ad Ordines ſuperiores aſcendere nequeant, & ipſi, ſi crimen eſt notorium; quin & extenditur ad alios miniſtrantes, quia non reſpectu ſolius Acolythi qua talis, ſed ratione miniſterii ex officio præſtiti incurritur hæc irregularitas. Reiffenſt. *h. t. num.* 36. ſecus tamen hic iterum eſt de miniſtrantibus rebaptizanti ex ignorantia, baptizandum eſſe baptizatum, modo ignorantia non ſit craſſa; quia irregularitas hæc incurritur propter delictum, adeoque ubi id propter ignorantiam abeſt, non incurritur. Scot. *in 4. diſt.* 6. *q.* 8. Laym. *l.c.* & alii, quos refert Reiff. *n.* 38. his non obſtante *can. qui bis, diſt. 4. de conſecrat.* dum ibi dicitur; qui bis ignoranter baptizati ſunt, non indigent pro eo pœnitere, niſi quod ſecundum Canones ordinari non poſſunt, niſi magna neceſſitas cogat, nam *can. ic*, vim legis non habet, cum nec a Papa, nec ab aliquo Concilio proveniat, ſed ſumptus ex pœnitentiali Theodori, ut notant Pirh. *n* 16 Reiffenſt. *num.* 39. ex Covar. quem poſterior male citat, citandum rectius in *Clem. ſi furioſus, in releċt. p. 2. n. 8.* neque *Can. qui in quacunque* 1. *q.* 2. ubi, qui *in quacunque ætate* (adeoque etiam infantes) *alibi quam in Eccleſia Catholica baptizati aut rebaptizati ſunt, ad Eccleſiaſticam militiam prorſus non permittantur accedere*: nam ibi ſermo eſt de ætate diſcreta & doli capace, ut cum gl. *ibid. v. ætate*. Pirh. Reiffenſt. *ll. cit.* & prout conſtat ex *c. 3. & ſeq. cauſ. 1. q. 4.* ubi expreſſe, quod parvuli ab hæreticis baptizati, ſi poſtea converſi fuerint ad Eccleſiam, ad ordines promoveri poſſint, addita etiam ratione, quia ſuo id non fecerunt judicio. Sed neque ignoranter rebaptizatus, dum poſtea ſcienter id ratum habeat, fit irregularis, cum ratihabitio comparetur mandato, quoad culpam, non quoad pœnas juris, niſi id exprimatur, Pirh. *l. c.* cum Avila *de cenſ. p. 7. d. 7. diſ. 2. concl.* 3. Porro in irregularitate hac vere contracta ſolus Papa diſpenſat, ſi delictum eſt publicum *c. 2. h. t.* & *ibi.* Barboſ. *num* 7. Diaz. *l. c. lit.* B. Pirh. *l. c.* Reiffenſt. *n.* 40. ſi vero delictum occultum, diſpenſare poteſt Epiſcopus, vigore Trid. *ſeſſ. 24. de reform. c. 6.*

QUÆSTIO CCXIII.

Num dictam irregularitatem incurrat iterato ſcienter conferens alicui Sacramentum confirmationis, aut illud ſuſcipiens?

RESp. Negative; cum irregularitas nunquam incurratur, niſi in jure expreſſa reperiatur, *C. is qui de ſent. excom. in 6.* in jure autem nullibi ſtatuta iteranti Sacramentum confirmationis. Covar. Diaz. *ll. cit.* Pirh. *n.* 17. contra Navar. *in man. c. 27. n. 146.* Quatenus dicit contrarium conſuetudine obſervari. His non obſtante, quod *c. dictum, diſt. 5. de conſecrat* æqualiter prohibeatur iteratio tam confirmationis quam baptiſmi, ſiquidem pœnæ extendendæ non ſunt a caſu ad caſum, etſi uterque prohibitus ſit.

TITULUS X.

De his, qui Filios occiderunt.

QUÆSTIO CCXIV.

Quinam veniat hoc titulo?

RESp. tametſi hujus tit. rubrica exprimat ſolum, qui filios occidunt, veniunt tamen parricidæ omnes, tam proprie, quam minus proprie, tales. Parricidæ proprie tales dicuntur & ſunt, primo, ſi etymon nominis ſpecies, qui proprium patrem vel matrem occidunt, *l. 1. ff. ad leg. Pompejam de parricid.* ubi, quod ſit patris excidium vel cædes, idque, etiamſi occidatur pater naturalis tantum, & non legitimus, conſideratur enim ſubſtantia filiationis, non qualitas. Clar. *l. 5. ſent. §. parricidium, n.* 2. Farin. *pract. crim. p. 5. qu. 120. ſect. 5. num.* 105. Alex. *in L. ex facto, §. ſi quis rogat. ff. ad S.C. Trebell.* Pirh. *h. t. n.* 1. Extenditur hoc nomen etiam proprie ad eos, qui avum vel aviam alioſque quoſcunque aſcendentes in infinitum occiderunt; quia veniunt parentum nomine, quin & poſtea nomen & pœna parricidii proprie applicata iis, qui filios aut nepotes ex filio aut filia deſcendenteſque ex linea recta occiderunt, *cit. l.* 1. & *ibi gl. v. filium*. Farin. *l. c. n.* 108. & 109. quo etiam reducit cum citato a ſe Farin. *n.* 111. Pirh. vitricum & novercam occidentes, privignum vel privignam, quamvis hi ab aliis ad parricidas minus proprie reducantur. Parricidium vero minus proprie & largius loquendo, eſt & dicitur quodvis homicidium cujusvis conſanguinei, etiam collateralis, vel etiam affinis, puta, fratris, ſororis, patrulis, patrui, avunculi, amitæ, conſobrini, generi, ſoceri, uxoris, mariti, prout hi enumerantur *cit. L. 1. ff. ad Leg. Pompejam de parricid.* item Sponſæ & Sponſi, *L. 3. ff. ad Leg. Pomp.* Gl. *ibid. v. in pari*. Farin. *l. c. n.* 132. Pirh. *l. c.* Reiffenſt. *h. t. n.* 4. Item Patroni vel Patronæ, *cit. L. 1.* & *ibid.* Gl. *v. Patronum*. Farin. *n.* 113. Pirh. *l. c.* Item extenditur nomen & pœna parricidii, ad eos, quorum mandato commiſſum. Farin. *num.* 136. item cujus dolo id factum, *cit. L. 1.* Item qui ad illud conſilium & auxilium præſtitere, omneſque conſcii & participes hujus criminis. Hoſt. *in ſum. h. t. n.* 1. Farin. *num.* 139.

QUÆSTIO CCXV.

Quænam Pœna parricidii?

1. RESp. Primo: Pœna Parricidii proprie talis, nimirum eorum, qui parentem vel prolem, avum vel aviam (vel etiam, ut extendit Gl. *in L. penult. ff. ad Leg. Pomp. v. & aviam*, perſonas aſcendentes & deſcendentes lineæ rectæ) occiderunt, Jure Civili ſcilicet, *cit. Leg. penult. L. unica, C. de his, qui parent. v. fil. occid.* & expreſſa §. 6. *Inſtit. de publ. jud.* erat ut culeo, id eſt, Sacco coriaceo vivi una cum cane, gallo gallinaceo, vipera & Simia inſuti in mare vel flumen vicinum conjicerentur. Verum ob periculum deſperationis ſublata hodiedum crudeli hac pœna (excepta Hiſpania, in qua teſte Gomez. *L. 3. var. reſol. c. 3. n. 4.* adhuc vigere dicitur) eidem ſucceſſit juxta *conſtit. crim.* Caroli V. *a.* 131. pœna, ut mater (idem eſt de aliis ſimilibus Parricidis, v. g. patre, ut Reiffenſt. *h. t. n.* 6.) viva in terram defoderetur, perque ejus corpus ſtipes ſeu palus transfigeretur, aut ad evitandam deſperationem aquis ſuffocaretur. Verum & hæc pœna uſu & conſuetudine ſublata, pœnæ aliæ præter ultimum ſupplicium pro diverſitate circumſtantiarum arbitrio Judicis, conſuetudine locorum, vel legum municipalium exaſperandæ vel mitigandæ ſunt ſubrogatæ. Sic alicubi ad caudam equi alligati trahuntur, rotæ affiguntur confractis etiam per totum corpus eorundem membris, de quibus vid. Clar. *l. c. n.* 5. Farin. *cit. q. 120. ſ. 1. n.* 12. quod idem etiam in Parricidio improprie tali ſervatur, dum circumſtantiæ atrociores ſic exigunt, v. g. ut prius forcipibus candentibus aduratur, qui conjugem aut conſanguineum proximiorem occidit, dum alias ſimplici homicidio ſimplex & ordinarium ſupplicium ſtatuitur.

2. Reſp. Secundo: Jure Canonico, quo nulla pœna corporalis parricidii ſtatuitur, ii qui parentes occidunt, per annum Eccleſiam ingredi non debent, nec per tres annos Sacramenta percipere, nec carnes comedere, nec vinum bibere, & ſingulis Hebdomadis ter jejunare, per pedes itinera conficere, aliaque præſtare, & ab aliis abſtinere debent, per *C. latorem*, 33. *q.* 2. & *c.* 1. *h. t.* cujus textum per extenſum inducit Reiffenſt. *n.* 8. Verum conſtitutiones illæ ſolum locum habebant in foro animæ ſeu interno conſcientiæ, ut ſatisfieret Deo, non vero in foro contentioſo ſeu externo, ut Abb *in cit. c. latorem*, *n.* 30. Sed neque modo amplius ſunt in uſu. Unde Judex Eccleſiaſticus parricidam Laicum juriſdictioni ſuæ temporali ſubjectum illico remittere debet Judici Sæculari ab eo pœnis legum civilium puniendum, Clericum vero prius depoſitum & degradatum, nulla expectata corrigibilitate, Curiæ ſeu Magiſtratui Sæculari tradere. Farin. *cit. q. 120. n.* 21. Pirh. *h. t. num.* 5.

TITU-

Digitized by Google

QUÆSTIO CCXVI.

Quid ſit circa infantes, qui mortui reperiuntur cum patre & matre cubantes in eodem lecto.

RESp. imprimis de Jure Canonico juxta, *c. conſuluiſti*, 2. *q.* 5. monendi & proteſtandi ſunt parentes, ne tenellos infantes ſecum in eodem lecto collocent, ne qualibet negligentia proveniente ſuffocentur aut opprimantur, unde ipſi rei homicidii inveniantur, dein ſi mortui reperiantur, & aliquis parentum ex iſtiusmodi ſimul cubatione culpabiliter reus probetur, aut talem ſe fateatur, utique pœna Homicidarum puniendus, cum, ut dicitur *cit. c. conſuluiſti*, ſi iſte, qui conceptum in utero per abortum deleverit, homicida eſt, quanto magis, qui unius ſaltem diei puerulum peremerit, Homicidam ſe eſſe excuſare nequibit. Si autem neſciatur, cujus culpa, matris vel patris, mors infantis contigerit, citra tamen utriuſque intentionem, ſine pœna tamen eſſe non debent, ſed trium annorum, quorum unus in pane & aqua tranſigendus, pœnitentia illis imponenda, juxta *c. ult. h. t.* eo quod, etſi mortem infantis non intenderint aut præviderint, mortis tamen periculo illum expoſuerint, contra prohibitionem & monitionem collocando illum ſecum in eodem lecto, verum hanc etiam pœnitentiam non amplius in uſu eſſe, ſed pœnitentiam etiam arbitrio Judicis vel diſcreti Sacerdotis (intellige Confeſſarii) injungendam teſtantur & tenent Abb. *in c. fin. hoc tit. in fine*. Decian. *pr. Crim. L. 9. cap. 8. num.* 20. Menoch. *de Arb. L. 2. q. 365. num.* 61. Pirh. *hoc tit. num.* 8. ſi etiam talis recubatio & exinde ſecuta oppreſſio infantis caret omni culpa, ut contingere poteſt, juxta Barboſ. *in c. fin. hoc tit. num.* 2. quem refert Reiffenſt. *hoc tit. num.* 11. ſi lectus latus eſt, & puer implacabilis, aut forte a frigore defendi nequit, &c. ceſſat omnia pœna.

QUÆSTIO CCXVII.

Quæ ſpecialiter ſtatutæ pœnæ procurantibus abortum.

1. RESp. Primo: Mater procurans abortum fœtus animati; eumque vel in utero necat, vel vivum expellens perimit, verum parricidium committit, pœnarumque jure civili parricidis ſtatutarum eſt rea, *L. Cicero, ff. de pœnis.* Conſtit. Caroli V. *q.* 133. ubi ſpecialiter ei pœna capitalis irrogatur, ſi vero fœtus nondum animatus fuit, Jure Civili non infligitur pœna ultimi ſupplicii, ſed arbitraria Judici, v. g. exilii, fuſtigationis. Menoch. *de arb. caſ.* 357. Clar. §. 5. *q.* 68. *n.* 2. Arg. *L. mulierem, ff. ad Leg. Cornel. & cit. L. Cicero*, & *cit.* Conſtitut. Carolina.

2. Reſp. Secundo: Jure Eccleſiaſtico graviſſimæ pœnæ ſtatutæ contra quoſcunque, ſive directe, ſive indirecte procurantes abortum, præcipue per Conſtitut. Sixti V. *ad effrænatam*, dicti Pontificis 87. quam, quia digna lectu, per extenſum hic inducit Reiffenſt. *n. num.* 16 eandemque, etſi moderaverit Gregor. XIV. in ſua Bulla, incipiente: *Sedes Apoſtolica*, non niſi circa abſolutionem ab excommunicatione, & circa procurantes directe vel indirecte abortum nondum animatum, in cæteris tamen reliquiſſe in ſuo vigore, tenere omnes teſtatur Sporer. *in Theolog. Sacram part. 4. cap. 4. ſ. 2. num.* 714. apud Reiffenſt. *hoc tit. num.* 19. eandem Bullam Gregor. verbotenus fuſe inducentem. Sic itaque directe vel indirecte per ſe vel per alium quocunque modo, etiam præſtando conſilium, auxilium, favorem incurrunt pœnas utroque jure ſtatutas contra homicidas & in ſpecie Jure Eccleſiaſtico contrahunt irregularitatem, excommunicationem ipſo facto, privationem privilegii clericalis, inhabilitatem ad omnia officia & beneficia, tam ſimplicia quam curata, & privationem ipſo facto habitorum, &, ſi Clerici ſunt, depoſitionem, degradationem, & traditionem curiæ ſæculari. Et quidem pœnas irregularitatis, excommunicationis, inhabilitatis ad beneficia obligare in foro conſcientiæ ante omnem Judicis ſententiam, etſi crimen ſit occultum, aſtruit Reiffenſt *num.* 20 Pœna vero privationis beneficii prius habiti, quia executionem externam requirit, ſententiam Judicis ſaltem declaratoriam criminis expoſcit; ut Idem, & pœnæ degradationis & traditionis Curiæ Sæculari locum non habet, quamdiu delictum eſt occultum. Quodque ſpectat excommunicationem, quæ vi Bullæ Sixti V. ſtrictiſſime reſervata, ab ea vi Bulla Gregor. abſolvere poteſt Epiſcopus, & quilibet ab eo ſpecialiter deputatus. Ab irregularitate vero, inhabilitate ad beneficia & privatione beneficiorum diſpenſare nequit Epiſcopus. Reiffenſt. *num.* 22. contra Sporer. *l. c. n.* 722. *ad finem*, non ſuffragante in hoc Epiſcopis Tridentino, *ſeſſ.* 24. *de reformat. c.* 6 cum ibi ſolum concedatur illis facultas diſpenſandi in irregularitatibus & ſuſpenſionibus ex delicto occulto provenientibus (excepto proveniente ex homicidio) non autem in aliis pœnis ſtatutis Lege Pontificia, dum delictum eſt publicum, ita Reiffenſt. *num.* 24.

TITULUS XI.

De Infantibus & Languidis expoſitis.

QUÆSTIO CCXVIII.

Quinam hic intelliguntur per infantes & languidos expoſitos?

RESp. Per infantes intelligitur proles recens nata vel ſeptennio minor, quæ a parentibus vel ab aliis, ipſis ſcientibus, & non contradicentibus, vel poſtea ratum habentibus, exponitur & derelinquitur ad hoc, ut vel omni alimento & auxilio carens pereat, vel ab aliis alenda & educanda aſſumatur. Per languidos intelliguntur omnes, qui gravi & diuturna, præſertim perpetua & incurabili detinentur infirmitate, per quam ad labores, quæcunque negotia, res gerendas, & alimenta quærenda inhabiles ſunt, cujuscunque ſint ætatis. Barboſ. *in c. unicum, hoc tit. num.* 3. Arg. *L. morbus, ff. de V. S.* & ex illo *Joan. c. 5. reſpondit ei languidus; hominem non habeo.*

QUÆSTIO CCXIX.

An & quando peccent, aut non peccent, qui infantes exponunt?

1. RESp. Primo: Graviſſime ordinarie peccant parentes exponendo filios, dum eos commode alere poſſunt, cum eos necare cenſeantur, ut dicitur *L. necare, ff. de agnoſcend. & alend. liber.* & *c. ult. diſt.* 87. idque non tantum, ſi fiat, ut pereant, quia talis expoſitio vero homicidio æquiparatur, Arg. *cit. L. necare, junct. L. 2. C. hoc tit.* ſed etiam, ſi fiat, ut ab aliis educandi aſſumantur, *C. unic. hoc tit. cit. L. necare. L. 2. & 3. c. h. t. juncta Novell.* 153. ubi expoſitio infantum univerſaliter vocatur crimen a ſenſu humano alienum, ex ea ratione, quod licet mortem prolis non intendant, videantur tamen, quantum in ipſis eſt, eam occidere, hoc ipſo, quod alimentis deſtitutam periculo mortis exponant, ignari, num aliquis futurus, qui prolem, antequam moriatur, aſſumat & alat. Reiffenſt. *h. t. n.* 4. juxta jura cit. & *can. poſtea, diſt.* 86. & *can. fin. d.* 87. His non obſtantibus, quod expoſitio fiat ad declinandam infamiam, ad quam declinandam non tantum prolis, ſed & propriam vitam periculo exponere licet. Argum. *L. iſti quidem, ff. quod metus cauſ.* Nam licet ad declinandam propriam infamiam liceat, propriam vel alterius vitam contra injuſtum violatorem illius periculo exponere, non tamen illius, cujus occaſione & intuitu, dum is innocens eſt, juſta fama læditur, uti in præſenti caſu, quia nemo injuſte lædit matris illicite impraegnatæ famam, ſed ipſa una cum corpore famam & honorem ſuum proſtituit, dum prolem naturaliter naſcituram & inde orituram ſuam infamiam prævidere debuiſſet. Unde non magis ad illam tuendam licebit innocentem infantem periculo vitæ exponere, quam liceat ad infamiam declinandam abortum animatum procurare, aut etiam infantem natum occidere, ſive propriis manibus, ſive ſubtractione alimentorum per dictam expoſitionem.

2. Reſp. Secundo: Dantur nihilominus caſus, in quibus infantum expoſitio vacat culpa & pœna, dum v. gr. parentes ob ſummam egeſtatem aliamve juſtam cauſam alere non valentes prolem, eam exponant tali tempore & loco, ubi certum eſt, il-

lam

Digitized by Google

lam ab aliis aſſumendam & educandam, nullumque interea mortis periculum ſubituram, uti contingit in civitatibus & locis, ubi pro hujuſmodi expoſitis ſpecialiter erecta habentur Xenodochia aut Orphanotrophia. Barb. *de off. & poteſt. Epiſc. allegat.* 51. *num.* 147. Gonz. *in c. unic. h. t. nu.* 10. *in fine*. Reifenſt. *h. t. n.* 6.

QUÆSTIO CCXX.

Quæ pœna exponentium infantes.

1. RESp. Primo: Exponentes eos in loco deſerto, aut tali loco vel modo, ut mortem eorum prudenter prævidere debuiſſent, etſi eam non intenderint, ipſaque mors ſequatur, Jure Civili puniuntur ultimo ſupplicio. Arg. *cit. L. necare*. Bartol. *ibidem & conſtit. crimin. Carolin. ar.* 132 & *ibidem*. Blumbacher. *numer.* 1. citatus a Reiffenſtuel *numer.* 7. Si tamen infans tali loco depoſitus (citra tamen intentionem mortis) repertus fuerit adhuc vivus, pœna non quidem ultimi ſupplicii, ſed alia quadam corporali afficiandus parens directe aut indirecte exponens, prout ſumitur ex *cit. conſtit. Carolin. loc. cit.* & tradit Carpzov. *in pract. crimin. p.* 1. *qu.* 10. *numer.* 11. Idem dicens de expoſito in via frequentata prætereuntium miſericordiæ & charitati in circumſtantiis carentibus periculo mortis, ſi nihilominus ibi mortuus reperiatur. Item de expoſito in via communi & publica, aut Eccleſia frequentata citra periculum mortis, etiam, ſi vivus repertus.

2. Reſp. Secundo: Altera pœna parentis infantem exponentis aut in expoſitionem conſentientis, eandemve ratihabentis eſt, quod ipſo facto amittat patriam poteſtatem, nec nomen patris vel matris amplius retineat, niſi in quantum infanti favorabile eſt, ita ut hic ſemper alimenta a parentibus exponentibus petere poſſit, & iis ſuccedere, non item hi viciſſim ab eo, *c. unic. h. tit. L.* 2. 3. 4. *c. eod.* ea ea ratione, quod parens cenſeatur habere illum pro derelicto. *L. fin. ff pro derelicto*. Idem de ſervis languidis, dum his expoſitis cujuſcunque ſint ætatis, impie alimenta negantur. Ita ut & hi ipſo facto in libertatem & ingenuitatem aſſerti ſui juris efficiantur nec amplius a Domino dici poſſint ſui, *cit. cap. unic. h. tit.* Gloſſ. *ibidem. v. languidis*. Porro dicta conſtitutio de parentibus negantibus alimenta filiis (intellige de cætero in infantia non expoſitis) intelligenda, non de filiis etiam valentibus & ſanis, ſed ſolum de languentibus & infirmis cujuſcunque ætatis, quia gravius delictum eſt negare iis languidis quam ſanis alimenta, adeoque pœna ab uno delicto ad levius aliud extendenda non eſt, & pœnæ mitius interpretandæ. Pirhing *in c. unic. hoc tit. numer.* 3. citans Abbas *ibidem numer.* 2. Azor. *par.* 2. *L.* 2. *cap.* 26. *qu.* 1.

QUÆSTIO CCXXI.

A quo alimentandi & educandi infantes expoſiti, quorum parentes ignorantur, & quid juris aut oneris accreſcat ex Obligatione vel Charitate expoſitum aſſumentibus & educantibus.

1. RESp. ad Primum: Si in loco, ubi repertus expoſitus exiſtant Hoſpitalia vel Orphanotrophia pro hujuſmodi expoſitis ſpecialiter erecta, in iis recipi, eorumque redditibus ali & educari debent, uſque dum idonei ad panem lucrandum evadant. Ubi vero talia loca non exiſtant, nulluſque de populo gratis infantem talem educandum ſuſcipere vult, Eccleſia aut Rector illius, vel ſi ea ad id ſufficientes redditus non habet, communitas, in qua expoſiti reperiuntur, eos alimentare & educare debet; cum redditus Eccleſiaſtici ſint patrimonium Chriſti & pauperum, Rectores Eccleſiarum tali expoſito pauperculo aliis mediis deſtituto præ aliis de dictis redditibus ſuccurrere tenentur; ita Abb. *in c. unic. h. t. num.* 3. Barb. *ibidem. num* 4. Surdus *de alim. tit.* 1. *qu.* 9. Reiffenſt. *h. tit. numer.* 12. cum communi. Communitatem quoque deficientibus redditibus Eccleſiæ ad hoc teneri, patet ex eo, quod omnes & ſinguli in extrema neceſſitate conſtituto teneantur ſuccurrere, adeoque & proportionaliter ſingula communitatis membra, quin &, ſi communitas id negligat, quilibet adhuc in ſolidum ſubvenire tenetur, prout Theologi. Porro ſuſceptionem & alimentationem infantis expoſiti ſubit locus, in quo conſtat eum natum & baptizatum, ſi is eſt Originarius & Domiciliaris, in quo parentes ſtabilem Sedem habuerunt, proinde illuc infantem remitti poſſe exiſtimat Zypæus *conſult. can. ad h. tit. num* 7. apud Weſtn. *h. t. num.* 7. Si vero locus ille non eſt originarius, ſed proles ex matre vagabunda illac tranſeunte nata & baptizata, verius exiſtimat Wieſtn. *num.* 8 ad illum locum non remittendam prolem, ſed in loco expoſitionis alendam. Vide eundem de hoc pluribus.

2. Reſp. ad Secundum, qui infantem vel languidum ſuſcipit, aut ſuſtentat, nihil propterea juris in ejus perſonam acquirit. Gonz. *in cit. c. unicum nu.* 8. Tholoſan. *L.* 11. *Syntag. c.* 13. *num.* 3. Wieſtn. *h. t. num.* 5. juxta clarum textum *cit. cap. unic. L. Sancimus c. eod. l. nemini de Epiſcopal. aud.* & ex ea ratione, ne infans innocans aliena impietate forte amittat libertatem. AA. iidem. Id tamen juris acquirit ſuſcipiens & educans expoſitum, ut eidem (excluſis etiam Fiſco, parentibus, conſanguineis tanquam indignis) ab inteſtato ſuccedat, ſi abſque deſcendentibus decedens bona temporalia reliquit quandoque expoſitus: Surdus *de alim. tit.* 16. *q.* 18. *n.* 19. & quem pro hoc citat Reiffenſt. *n.* 18. Engal. *h. t. num.* 4. Arg. *Novell.* 153. *c.* 3.

3. Reſp. ad Tertium: Sed neque gravanda ſunt refuſione expenſarum factarum in alimentationem expoſiti Xenodochia, Orphanotrophia ſimiliaque loca miſericordiæ & pietatis cauſa in hunc finem extructa & fundata. Azor. *p.* 2 *Inſtit. mor. l.* 2. *cap.* 26. *qu.* 1. Pirhing *h. tit. num.* 2. Idque etiamſi iſtiuſmodi ibidem ſuſtentati ad ſtatum divitem poſtmodum devenerint, non ſecus ac ii, quibus, dum egerant, data eleemoſyna, illam facti divites non tenentur refundere, quia ſuſtentatio illa fuit opus miſericordiæ illis tum egentibus abſolute impenſum. Quod ſi tamen loca talia cum ea reſtitutione & intentione fundata, ut non niſi re ipſa tunc egentes v. g. deficientibus eorum parentibus, aliiſque ad hoc obligatis ibidem alerentur, tenebuntur parentes expenſas factas ad eos alendos compenſare. Pirh. *loc. cit.* Sic quoque Eccleſia ejuſque Rector aliique ad eos alendos obligati expenſas repetere non poſſunt. Pirhing *loc. cit.* Arg. *c. Sacrorum.* 12. *qu.* 2. Quin &, ſi infanti expoſito alimenta ſuppeditata ab aliquo conſanguinitate ipſi conjuncto, etſi iis ad hoc ſtricte non obligetur, de quo tamen veriſimiliter præſumitur, præſtita fuiſſe pietatis cauſa, repeti ea ab illo non poſſunt, niſi ab initio proteſtatus fuerit ſe ea repetiturum. Si vero extraneus ea præſtitit, etiamſi proteſtatus deſuper ab initio non fuerit, expenſas repetere poteſt. Gratian. *de ſup. for. c.* 267. *n.* 41. Barb. *in c. unic. h. t. n.* 8. Pirh. *loc. cit.* Reiffenſt. *h. t. nu.* 16. Argum. *l.* 1. *c. h. tit.* & *l. patrem C. de expoſit.* Et ex ea ratione, quod licet talis actum miſericordiæ erga expoſitum exercere intenderit, non tamen præſumitur nefario patri exponenti filium velle præſtare beneficium educando in ejus gratiam filium, quamvis etiam contrarium præſumi poſſit ex circumſtantiis & conjecturis, ſaltem extraneum non voluiſſe expenſas factas refundi ſibi, ut ſi dives, liberalis, & pius ſit, Pirhing. *l. c.* Reiffenſt. *n.* 17.

QUÆSTIO CCXXII.

Utrum infantes expoſiti, quorum parentes non agnoſcuntur, habendi ſint pro legitimis.

RESp. In hoc non convenire AA. Habendos pro illegitimis, cenſent Covar. *in Clem. ſi furioſus p.* 1. *pr. n.* 9. Garc. *de benef. p.* 7. *c.* 2. *a num.* 9. Suar. *de conſ. d.* 30. *ſ.* 4. *num.* 4. Vaſq. 1. 2. *d.* 66. *c.* 8. *num.* 48. ea ea ratione, tum quod præſumptione fieri debeat ex his, quæ frequentius contingunt, expoſiti autem frequentius ſunt illegitimi, cum etiam, ut Garc. ex centum expoſitis plures quam nonaginta ex illicito concubitu procreati. Tum quod nuptiæ conſiſtant in facto, ac proinde nuptias prolemque natam ex his, non præſumendum, ſed probandum aſſerenti. Ad hæc, qui certum patrem denominare nequeunt (uti nequeunt expoſiti) ſpurii dicuntur, *l. vulgo concepti ff. de ſtatu homin.* Econtra æquius & juris principiis conformius contrarium ſentiunt Salaſ. 1. 2. *tr.* 8. *d. unic. ſ.* 14. *num.* 246. Palæſt. *de nothis & ſpur. c.* 63. *num.* 3. & 7. Menoch. *de præſump. l.* 6. *qu.* 54. *num.* 20. Gratian. *loc. cit. cap.* 35. *a num* 31. Punc. *de matrim. l.* 11. *c.* 6. *num.* 4. Barb. *h. t. num.* 3. Gonz. *ibid. num.* 8. Caſtrop. *tr.* 13. *d.* 4 *part.* 7. §. 1. *num.* 9. Wieſtn. *h. t. num.* 10. Reiffenſt. *num.* 20. Ex ea ratione quod quandoque legitimi exponantur, ut patet in Moyſe, Cyro, Paride, quibus ne præjudicium fiat, omnibus a Jure conceditur. Caſtrop. *l. c.* Sed neque præſumendi illegitimi, expoſitos frequentius ex ſolutis naſci, cum talis præſumptio ex frequentius contingentibus filiis infamiam irroget, & in parentibus culpam ſupponat, adeoque cedere debeat præſumptioni, quod nati ſint ex legitimo matrimonio, ſiquidem, dum

Digitized by Google

duæ præſumptiones in uno actu concurrunt, ſemper prævalere debet ea, quæ delictum excludit, & favorem continet, Caſtropal. cum Menoch. *de arb. caſ.* 89. *num.* 23. Unde jam Ordinum, beneficiorum, officiorum, dignitatum capaces ſunt citra diſpenſationem. Gonz. Barboſ. Wieſtner. Reiffenſtuel. *LL. cit.* non tamen Canonicatuum, dignitatum, officiorum, quæ ex fundatione vel ſtatuto nobilitatem exigunt; licet enim præſumantur qualitates, quæ communiter inſunt, vel neceſſariæ ſunt ad excludendum Peccatum, non tamen eæ, quæ communiter non inſunt, præſertim ex fundatione vel ſtatuto requiſitæ; hæ enim probandæ ſunt, nec ſufficit earum præſumptio. AA. citati.

T I T U L U S XII.

De Homicidio Voluntario, & Caſuali.

C A P U T P R I M U M.

De Homicidio in genere, & in ſpecie de Pœnis Homicidii injuſti.

Q U Æ S T I O CCXXIII.

Homicidium quid ſit?

RESp. Homicidium corporale ſic dictum, quaſi cædes hominis *Can. Homicidium* 23. *q.* 5. & *L. Vulneratus ff. ad Leg. Aquil.* eſt violenta exanimatio hominis, ſeu ſeparatio animæ a corpore facta ab homine. Farinac. *prax. crimin. q.* 119. *num* 3. Harprecht *in §. item Lex Cornelia Inſt. de pub jud. num.* 6. Pirh *h. tit. numer.* 1. Dicitur exanimatio hominis, ſub quo intelligitur interemptio fœtus animati necdum in lucem editi. *L. necare. ff. de agnoſc. lib.* dicitur: *Ab homine*; quia, ſi homo a fera ſeu bruto occidatur, non dicitur proprie homicidium, ſed pauperies, juxta *rub.* & textum *Inſt. & ff. ſi quadrupes pauper. fecerit.*

Q U Æ S T I O CCXXIV.

Quotuplex ſit Homicidium?

RESp. Homicidium principaliter præſertim a Canoniſtis, ut patet ex rubrica præſentis tituli, dividitur, in Voluntarium & Caſuale. Voluntarium eſt, quod vel per ſe ac directe & expreſſe intenditur, vel quod citra intentionem quidem, poſita tamen cauſa, directe volita, ex qua moraliter certo mors alterius ſecutura prævidetur, committitur, v. g. mulier prægnans conculcatur pedibus, vel ita graviter percutitur, ut inde mors fœtus, qui jam animatus cognoſcitur, ſequatur, unde Homicidium aliud directe in ſe, aliud indirecte ſeu in ſua cauſa voluntarium dicitur. Homicidium caſuale, & quidem propriiſſime tale eſt, quod citra hoc, quod directe vel indirecte intendatur, citraque omnem colpam ex aliqua actione licita mere, fortuito & caſu, accidit. Quamvis etiam tunc cenſeatur culpabile ſeu dicatur culpoſum, dum quis rei illicitæ dat operam, ex qua mors alterius ſequatur præter omnem intentionem & prævíſionem agentis, etiam dum is omnem diligentiam adhibuerit ad eam evitandam, vel dum quis dat operam rei licitæ, cum tamen tali negligentia & imperitia, ut inde mors alterius etiam non prævíſa ex illa negligentia oritura proveniat, unde homicidium caſuale in culpoſum & inculpoſum dividi ſolet, ita fere Reiffenſtuel *h. tit. numer.* 15. remittens ad Carpz. *prax. crim. q.* 27. *num.* 8. de quo paulo poſt plura. Homicidium voluntarium ſubdividitur in licitum ſeu juſtum, & in illicitum ſeu injuſtum. Licitum ſeu juſtum (quod etiam a Legiſtis vocari ſolet neceſſarium) illud eſt, quod vel pro neceſſaria ſui aliorumve juſta defenſione ſervato moderamine inculpatæ tutelæ, vel ex voluntate & præcepto ſuperioris habentis jus gladii, vel jubente lege & hinc juſte fit. Injuſtum, quod contra divinam vel naturalem humanamve legem prohibentem ex intentione committitur. Ita AA. communiter. Homicidium voluntarium injuſtum iterum ſubdividitur in ſimplex, quod abſque adjuncta aliqua qualitate & circumſtantia augente ejus malitiam committitur; aliud qualificatum, quod quoad occidendi modum, locum, perſonam, ſpecialem aliquam qualitatem vel circumſtantiam malam habet. Unde aliud eſt parricidium, dum quis parentes, liberos, ſanguine junctos occidit, de quo ſupra *tit.* 10. Aliud ſacrilegum ſeu ſacrilegium, dum quis occidit perſonam ſacram, puta Sacerdotem, Religioſum, vel profanam in loco ſacro. Aliud aſſaſinum ſeu aſſaſinium, dum quis pecunia conductus alium occidit; Aliud proditorium, dum quis nulla præcedente inimicitia vel rixa fingens ſe amicum a tergo percutit & occidit aliquem. Aliud inſidioſum ſeu ex inſidiis, dum quis inimicum ſuum tale prævidentem occulte certo loco exſpectans prætereuntem aut accedentem occidit. Aliud veneficum ſeu veneficium, dum quis propinato inſcienti alteri veneno, animo occidendi illum perimit. Ad Homicidium quoque qualificatum reduci ſolet omne Homicidium deliberatum ſeu præmeditatum, quod nimirum ſedato jam iracundiæ calore prævia plena animi deliberatione committitur, de quo vide fuſius Clarum *L.* 5. *§. Homicidium, numer.* 8. ubi etiam ait, quod talis juxta opinionem magis communem non ſit tutus immunitate Eccleſiæ.

Q U Æ S T I O CCXXV.

Quænam pœna ſtatuta Homicidio injuſto.

1\. RESp. Primò: Omni Homicidio ſtatuta eſt pœna mortis tam Lege divina; *Geneſ. c.* 9. *v.* 6. *Quicunque effuderit humanum ſanguinem, effundetur ſanguis illius. Levit. c.* 24. *v.* 17. *Qui percuſſerit & occiderit hominem, morte moriatur. Apocal. c.* 13. *v.* 10. *Qui gladio occiderit, oportet eum gladio occidi*; quam lege humana civili, *§ item Lex Cornelia. Inſtit. de publ. jud.* nam etſi Homicidis nobilibus ſtatuta olim deportatio in Inſulam, ſeu proſcriptio, ſeu exilium, *L. ejusdem. §.* 3. *ff. ad Leg. Cornel. de Sicar.* correcta tamen eſt lex hæc per *L. quoniam. ff. de vi publica.* & *Conſt. crim.* Carol. *a.* 37. & 137. ubi omnes indiſtincte Homicidæ ſubjiciuntur ultimo ſupplicio. Clarus *L.* 5. *v. Homicidio numer.* 18. citato Boſſ. *tit. de Homicid. num.* 109. dicens communem & praxi receptam. Et quidem ſi Homicidium eſt ſimplex inferenda Gladio. *cit. §. item Lex Cornelia.* Si vero eſt qualificatum, pœna ultimi ſupplicii exaſperatur, commutando gladium in furcam, rotam, rogum, vel addendo gladio aduſtionem ferri & forcipum candentium, truncationem membrorum, juxta *Conſtit. Carolinam.* Carpz. *l.* 6. *q.* 24. *n.* 16.

2\. Reſp. Secundo: Jure Canonico Homicidæ injuſto laico ſtatuta excommunicatio, non quidem ipſo facto, ſed per Judicis ſententiam infligenda, niſi pœnitentiæ ſatisfactione crimen diluerit. *cap.* 24. *qu.* 3. nequaquam vero morte naturali, dum enim *c. omnis, diſt.* 3. dicitur: *Qui eadem fecerit, capite plectatur*; id non intelligendum de morte naturali, ſed de excommunicatione, quæ mortem animæ infert ſeu ſupponit. Unde Abb. Arg. *c. per venerabilem, qui filii ſunt legit. prope finem* ait, quod, ubicunque Jure Canonico reperitur impoſita pœna mortis, id intelligi debeat de excommunicatione, quæ mors eſt civilis, per quam ſeparatur anima a gratia Dei, quæ eſt animæ vita, ut Pirh. *h.* 1. *nu.* 6. citato Farin. *pr. crim. p.* 4. *t.* 4. *de Homicid. q.* 119. *num.* 57. non quidem vere per ſe & immediate privando animum gratia, ſed quia hanc ſupponit, cum nunquam infligi poſſit excommunicatio major, niſi propter peccatum mortale. Ad Clericum vero injuſtum Homicidam non extenditur dicta excommunicatio. Pirh. *num.* 7. Reiffenſt. *num.* 19 juxta *c. Presbyter. diſt.* 81. ſed ſtatuitur ei imprimis depoſitio ab Ordine & Officio, *cit. c. Presbyter. Can. ſi Epiſcopus. diſt.* 30. *c. inquiſitio de accuſat. cap. ſicut, §. fin. h. tit. c. tua de panit.* Per

quam

Digitized by Google

quam quoque depoſitionem intelligi nequit mors naturalis. Arg. *c. ſicut. h. t.* deſumpti ex *Lib. Exod. c.* 21. dum ibi dicitur: Si quis per injuſtitiam occiderit proximum ſuum & per inſidias, ab Altari meo avelles eum, ut moriatur, cum ſit ſolum mors quædam civilis, ut Abb. *in cit. c. n.* 2. & Jo: And. *num.* 1. Pirh. *h. t. nu.* 8. niſi tamen committat Homicidium qualificatum, propter quod tradi debet Curiæ Sæculari, & morte affici. Qualiter degradari & tradi poteſtati Sæculari nequit propter Homicidium ſimplex. Pirh. *num.* 9. cum Suar. *Tom.* 2. *de relig. L.* 3. *cap.* 31. *numer.* 10. Arg. *cap. cum non ab homine de judic.* Præter hanc depoſitionem ab Altaris miniſterio etiam propter Homicidium ſimplex detrudendus erat in arctum monaſterium ad agendam pœnitentiam *cit. c. tua* & quidem in perpetuum, juxta *cit. c. ſi Epiſcopus*, vel ſaltem ad ſeptennium vel quinquennium, juxta *c. ſicuti*, quæ tamen detruſio in monaſterium hodie per conſuetudinem ſublata eſt, eique ſucceſſit pœna carceris, vel condemnatio ad triremes in perpetuum vel ad tempus, prout qualitas delicti exigit. Farin. *pr. crim. q.* 119. *n.* 149. & 155. Pirh. *n.* 7. Reiffenſt. *num.* 21. Secundo tali Clerico deliberate occidenti etiam ſtatuta eſt pœna privationis beneficiorum obtentorum. *c. Clerici, ut Clerici vel Monachi, c. ex literis de exceſſ. Prælat.* non quidem ipſo jure ſeu facto, ſed per ſententiam Judicis. Covar. *in Clem. ſi furioſus, p.* 2. *§.* 3. *num.* 6. *in fine.* Diaz. *pr. Can. c.*98. *num.* 2. Farin. *cit. q.* 119. *num.* 53. Suar. *de cenſ. d.* 44. *ſ.* 4. *numer.* 33. Pirh. *h. t. num.* 10. Garc. *de benef. p.* 11. *c.* 10. *numer.* 39. Alciat. *in c. cum non ab homine, de jud. poſt. num.* 16. Poller. *in prax. crim. Can. fol.* 276. *num.* 37. Clar. *L.* 5. *v. Homicidium num* 21. citans plures alios, qui de communi teſtantur, inter quos Igneus *in L. neceſſarios §. non alias ff. ad Syll.* dicat, omnem pene Canoniſtarum & Legiſtarum Scholam in hanc ſententiam declinare, tum quia in pœnis benignior facienda interpretatio. *c. odia & c. in pœnis, de reg. jur. in* 6. Tum quia nullum crimen infert privationem ipſo jure aut facto, niſi de quo idipſum in jure exprimitur, ut Farin. *loc. cit. num.* 64. Pirh *loc. cit.* & alii paſſim. Unde jam talis clericus occultum Homicida ſuo beneficio priùs ritè obtento licite & valide uti & frui poterit, uſque ad dictam ſententiam, niſi id præter recitationem horarum requirat perſonale exercitium Ordinis Sacri, quem quia exercere nequit propter irregularitatem ipſo facto incurſam juxta paulo poſt dicenda, adeoque obligationi ſuæ ſatisfacere non poteſt tenebitur beneficium dimittere, ubi diſpenſationem ſuper irregularitate obtinere non vult aut non poteſt. Reiffenſtuel *hoc tit. num.* 25. citatis Abb. *in c. niſi jam pridem, de renunc. numer.* 1. Covarr. *loc. cit. numer.* 3. Pari modo perpetuò inhabilis eſt ad omnia beneficia & officia eccleſiaſtica citra diſpenſationem obtinenda. Diaz *loc. cit. Lit. Q. in fine.* Farin. *loc. cit. nu* 58. quem citat & ſequitur Pirh. *Leit.* juxta expreſſum textum Trid. *ſeſſ.* 14. *de reform. c.* 7. ubi; *qui ſua voluntate Homicidium perpetraverit, etiamſi crimen id nec ordine Judiciario probatum, nec alia ratione publicum, ſed occultum fuerit, nullo tempore ad Sacros Ordines promoveri poſſit, nec illi aliqua beneficia Eccleſiaſtica, etiamſi curam non habeant animarum, conferre liceat, ſed omni Ordine ac beneficio & officio eccleſiaſtico perpetuo careat.* Quod tamen ita non intelligendum, ait Pirhing. *loc. cit.* ut ipſo jure ſit incapax de novo obtinere beneficia, & collatio ei facta ſit ipſo jure irrita, ſed ſolum prohibita, dum in Trid. dicitur: *Non liceat conferre*; pro quo citat Suar. *ubi ante ſ.* 4. *num.* 34. unde ſequitur talem collationem prohibitam, adeoque illicitè factam, fore validam, collataque beneficia ab eo retineri poſſe uſque ad ſententiam privationis eorundem.

3. Tertia pœna, (quæ quoque ſpectat Laicum, & locum habet, dum homicida ſuperſtes, & morte non afficitur) quod privetur ſucceſſione ejus, quem interfecit, ſive ex teſtamento, ſive ab inteſtato ad eum deferatur, Pirh. *l. c.* Clarus *loc. cit. num.* 22. qui illud ita intelligendum aſſerunt, ut homicida a ſucceſſione non excludatur tanquam incapax, ſed ut admittatur ad ſuccedendum, & dein Fiſcus illam auferat tanquam ab indigno, juxta *L. cum ratio §. fin. ff. de bonis damnat.* & hoc de Homicidio voluntario ſimplici intelligendum videtur. De filio quidem occidente patrem id eſſe ſententiam abſolutè communem, cum Butrio *conſ.* 63. *in pr.* aſſerunt AA. In eo an, dum filius occidit patrem, nepotes ſeu filii homicidæ poſſint ſuccedere avo occiſo, non ita conſentiunt AA. admittit Bald. *in L. ſi quis inceſti C. de ſucceſſ. nupt. nu.* 4. Contrariam magis eſſe communem opinionem, teſte Boer. *deciſ.* 258. & 27. & Aufrer. *p* 4. *de Areſto*, *q.* 130. teſtante ſic judicatum a Parlam. Pariſ. affirmat Clar. *loc. cit.* Idem ex Alberico dicens de filiis fratris occidentis fratrem; dum vero maritus occidit uxorem, lucrum dotis tranſire indiſtincte non ad maritum aut Fiſcum, ſed ad hæredes uxoris, tenet, & in facti contingentia conſuluit, Ruin. *L.* 5. *conſ.* 18. *in fine.* Decius *conſ.* 525. & uti communem ſequi videtur Roland. *in tr. de lucro dotis q.* 61. ſibique magis placere, ait Clar. *loc. cit.* & locum habere, quando maritus uxorem occidit, jure vel conſuetudine id permittente, v. g. deprehenſam in adulterio.

4. Quarta pœna jure canonico homicidæ voluntario, etiam Laico ſtatuta eſt irregularitas, ita ut, etiamſi homicidium ſit occultum, Ordines ſuſcipere, aut in ſuſceptis miniſtrare nequeant, etiam poſt peractam pœnitentiam, ſine diſpenſatione ſummi Pontificis, juxta *c. inquiſitionis de accuſat.* juncta Gl. *ibi v. ſi homicidium. C. miror. c. Clericus diſt.* 50. *c. ſicut. c. de cætero. h. tit. Clem. unic. eodem.* Trid. *ſeſſ.* 14. *capit.* 7. & *ſeſſ.* 24. *cap.* 6. *de reformat.* de qua pœna pluribus in ſequent.

QUÆSTIO CCXXVI.

An injuſtè mandans aliquem occidi incurrat irregularitatem, aliaſque pœnas ſtatutas homicidis.

1. RESP. Primo: Mandans homicidium injuſtum, ſi mors ſequatur, incurrit irregularitatem, omneſque pœnas ſtatutas per ſe injuſte occidentibus, adeoque pœna ordinaria homicidis veris affici poteſt, Navar. *in man. c.* 27. *num.* 233. Suar. *de cenſ. d.* 44. *ſ.* 3. *n.* 6. Avila *de cenſ. d.* 6. *ſ.* 2. *du* 2. Pirhing *h. tit. num.* 20. cum communi & certa, arg. *L. nil intereſt. ff. ad Leg. Cornel. de Sicar. c. ſi quis viduam diſt.* 50. ex ea ratione, quod mandans actum aliquem fieri, eſt cauſa moralis, & quidem principalis ipſius actus, & executor ſolum cauſa minus principalis, & quaſi inſtrumentalis in genere moris; Et quod quis per alium facit, perinde eſt, ac ſi per ſe ipſum faciat, *Reg.* 72. *Juris in* 6.

2. Reſp. Secundò: Variè extenditur hæc irregularitas ad eum, qui mandat aliquem verberari, licet expreſſe primò intendat & inhibeat, ne occidatur, vel membro aliquo mutiletur, ſi tamen mandatarius excedens fines mandati eundem mutilet vel occidat, cum mandando in culpa fuit, & hoc evenire poſſe, cogitare debuiſſet, prout decernitur & dicitur *c. ult. h. tit. in* 6. & mandando illicitum dans operam rei illicitæ cenſetur mandare ea, quæ veriſimiliter concomitari poſſunt, adeoque dicta inhibitio nil prodeſt, nec relevat proteſtatio facto contraria, eaque in dictis nihil operatur, Pirh. *h. tit. n.* 21. citatis Jo: And. *in cit. c. ult.* & Franc. *ibidem. num.* 3. *vol. ult.* Secundo, ut mandans adhuc fiat irregularis, etſi mandatum revocaverit, ſi revocatio illa ante mortem non innoteſcat mandatario; quia, quamdiu hoc non innoteſcat mandatario, is agit nomine mandantis, cujus contrarium eſſet, ſi mandatarius nomine proprio ageret, & revocationem ante occiſionem ſufficienter inſinuaverit mandatario Navar. *man. c.* 27. *numer.* 237. Dian. *p.* 2. *Miſcellan. reſolut.* 17. Reiffenſt *h. tit. nu.* 28. Tertiò, ſi non ipſe mandatus occidi, ſed ipſe mandatarius occaſione executionis hujus mandati fuit occiſus; cum enim exponens ſe injuſte & temerariè propinquo periculo mortis (ut ſæpe facit mandatarius intendens ac volens exequi injuſtum tale mandatum, v. gr. occidendo, ſe defendendo, vel ſuſcipiendo iter valde periculoſum) cenſetur homicida ſui ipſe mandans directe vel indirectè talem expoſitionem, ex qua mortem mandatarii ſequi poſſe, prævidere debebat, etſi eam directè non intendebat, eſt cauſa mortis mandatarii, adeoque ratione ejus ſecutæ fit irregularis; ita Sylv. *v. homicidium. L.* 4. *dicto* 7. Avila *loc. cit. du.* 5. *concl* 4. Suar. *loc cit. nu.* 18. & 19. Barb. *in c. ult. h. tit. num* 6. Pirh. *h. tit. num* 22. Reiffenſt *h. tit. n.* 29. Quod tamen non videtur carere difficultate; dum mandatarius occaſione quidem exequendi mandatum iniquum occidendo alium ſubit mortem, v. gr. dum mero caſu, ceſpitante in itinere equo excutitur, & frangit cervicem, vel trajiciens flumen ſubmergitur; cum talia pericula & infortunia a mandante nullatenus prævideri poterant aut debebant, adeoque nec expoſitio talibus facta, ne indirecte quidem mandari, niſi forte extraordinarie & inſolite mandaſſet, ut non curato ullo periculo aut infortunio, properaret ad occidendum.

3. Reſp. Tertio: Limitari e contra reſponſionem primo, ut mandans non incurrat irregularitatem, aut etiam pœnam ordinariam, ſi homicidium re ipſa non ſit ſecutum, quamvis a mandatario attentatum, Avil. *loc. cit. du.* 3. *in princ.* Barb. *loc. cit. num.* 7. Pirhing *num.* 23. arg. *L. ſæpe ff. de V. S.* quod ipſum tamen ſublimitatur, ut etiam morte ſecuta irregularitatem, aliaſque graviſſimas pœnas juris incurrat, qui mandavit Chriſtianum interfici per aſſaſſinos, juxta expreſſum textum, *c.* 1. *h. tit. in* 6. intelligendo hic per aſſaſſinos non tantum mandantes, ſed & mandatarios, etſi ſint Chriſtiani, qui pecunia data vel promiſſa, aliove pretio conducti, ad occidendum aliquem incautum & inſontem, uti de conſuetu-

& communi praxi teſtatur Farin. *pr. crim. p. 3. qu. 123. n. 19. & 22.* apud Pirh. *h. t. num. 25.* licet alias magis proprie & conformius ipſi juri hoc *c. 1.* juxta Gl. *ibidem v. formidantes* Covar. *l. 2. reſol. nr 20. nu. 9.* Suar. *de cenſ. d. 23. ſ. 4. num. 46.* Pirh. *loc. cit.* intelliguntur per Aſſaſſinos infideles quidam ſubjecti Principi infideli, a quo inſtructi & edocti, ut, ſi quos ille occidi juſſiſſet, nullam pœnam, etiam poſt obitum timendam haberent, facillime præſertim oblata pecunia exequebantur hanc juſſionem, de quo alibi plura. Unde jam excommunicatio *cit. c.* aliæque pœnæ ſtatutæ ab Eccleſia comprehendere nequeunt mandatarios illos Aſſaſſinos proprie tales, utpote infideles, locum tamen habent in fidelibus, dum hi Chriſtianum occidi mandant opera & miniſterio illorum Aſſaſſinorum infidelium; uti nec locum habere cenſentur a Covar. *l. c. num* 10. §. 5. Suar. & Pirh. *LL. cit.* ſi infidelis ſeu non Chriſtianus per alios quoſcunque pecunia conductos occidatur. De cætero eaſdem pœnas ipſo facto incurrunt tanquam authores criminis, qui Aſſaſſinos recipiunt, defendunt, occultant, ut cum Gl. *in cit. c. 1. v. receptaverit* Pirh. *cit. num. 3. in fine*, ipſos quoque mandantes opera infidelium Aſſaſſinorum occidi fidelem perpetuo diffidati a populo Chriſtiano, tanquam Religionis Chriſtianæ inimicum, ita, ut a quolibet privato Chriſtiano poſſit offendi & occidi, & bona illius primo occupantibus cedere, præſertim illis, ad quos temporalis ſucceſſio ſpectat, multoque magis a Fiſco occupari, tradit Farin. *cit. qu. 123. n. 8. & 12.* Pirh. *n. 26.* qui tamen hanc pœnam ſpectare ſæculares, aſſerit idem, arg. *cit. c. 1.* cum Barb. *ibid. n. 13.* Clericos vero committentes crimen Aſſaſſinii pœnam depoſitionis ab Ordine incurrere ipſo facto, & privilegium clericale omne amittere, ita ut capi & puniri per Judicem ſæcularem non præcedente degradatione reali poſſit, eo, quod videantur ipſo jure degradati, etſi doceant Covar. *l. c. §. ſexto.* Diaz. *l. c. nu. 4.* Farin. *l. c. nu. 12.* Clar. *§. fin. qu. 36. n. 30. & 31.* citatis inſuper plurimis aliis, ac dicens communem, quamvis addat, requiri nihilominus ſententiam declaratoriam, per quam Judex (intellige eccleſiaſticus) pronuntiet, eſſe reum aſſaſſinii. Contrarium tamen, nimirum Clericos non amittere privilegium clericale ante actualem & realem degradationem, per quam Curiæ ſæculari tradantur, & licet *cit. c. 1.* ſolum dicatur, quod depoſitio a lege ipſo facto ſit impoſita, requiri tamen actualem degradationem, antequam Clericus a Judice ſæculari corporaliter puniatur, probabilius ſentiunt Suar. *de cenſ. l. c. nu. 46 in fine* Barb. *in cit. c. 1. h. t. in 6. nu. 13.* quos citat & ſequitur Pirh. *h. t. n. 26.* Secundo limitatur, ita ut mandans non fiat irregularis, ſi mandatarius ſine ejus mandato erat occiſurus, eo, quod licet mandans habuerit voluntatem influendi in effectum, de facto tamen non influxerit. Avila *l. c. ſ. 2. dub. 3. concl 6.* contrarium tenente Covar. *in Clem. ſi furioſus p. 2. §. 2. n. 1. verſ. ſi quis*, quod verum eſſet, ſi mandatarius occiſurus etiam ſine mandato, ob mandatum citius occidat, quia tunc mandatum & mandans eſt cauſa propinqua accelerationis, ſecus, ſi ob mandatum non occidit citius; cum tunc in hoc caſu mandans nullo modo in occiſionem influat. Barb. *in cit. c. ult. n. 8.* ex Laym. Pirh. *n. 23.*

QUÆSTIO CCXXVII.

An & qualiter conſulens ſeu ſuadens homicidium injuſtum, conſentiens in illud, vel approbans illud, aut ratihabens, incurrat irregularitatem, aliaſque pœnas homicidii.

1. RESp. Ad Primum: Conſulens homicidium, vel etiam mutilationem, incurrit quoque irregularitatem, aliaſque pœnas homicidii, ſi efficaciter in illud influit, id eſt, alter vi hujus conſilii homicidium injuſtum re ipſa committit, illud alias non commiſſurus, quia eſt vera cauſa moralis illius. Suar. *cit. d. 44. ſ. 3. n. 10* Pirh. *h. t. num. 30.* cum communi & certa. Arg. *c. ſicut §. qui vero & §. fin. h. t. c. pernicioſe diſt. 1. de pœnit. c. ſi quis viduam diſt. 30. l. 1. pr. & l. 3. §. 4. ff. ad leg. Cornel. de Sicar.* Ampliatur reſponſio primo, ita, ut procedat, & fiat irregularis, etiamſi alter citra tale conſilium fuiſſet occiſurus, ſi conſulendo voluntatem illam determinatam ad occidendum confirmavit, auxit, ac impulit ad promptius, citius aut crudelius occidendum, Arg. *c. ſicut dignum §. qui vero h. t.* ubi etiam, quod incitans ad occidendum non ita ſevere, ac pœna ordinaria, ſed extraordinaria, arbitrio Judicis, ſecus ac qui provocat, & inducit alias non occiſurum, utpote pœna ordinaria juris, tanquam verus homicida, & cauſa moralis principalis homicidii, Arg. *l. non ſolum §. Atticilianus ff. de injuriis.* Contrarium eſt, ſive non incurrit irregularitatem, aliaſve pœnas, ſi conſulens non augeat voluntatem occiſuri, & is æque prompte occiſurus fuiſſet. Covar. Suar. *LL. cit.* Avila *l. c. d. 6. ſ. 2. dub. 3. concl. 3. & 4.* qui etiam ait, idem eſſe, ſi conſilium non niſi exigua moveret. Porro in dubio, cum is, cui conſilium datum, commiſſurus fuiſſet delictum ſine eo, præſumendum eſſe, quod non, quia in dubio non præſumitur quis commiſſurus delictum, *l. merito ff. pro ſocio*, adeoque conſulentem in tali dubio fore irregularem, docent Covar. *l. c. n. 1.* Avila *l. c. concl. 5.* Pirh. *n. 31.* Ampliatur ſecundo, ita, ut conſulens adhuc incurrat irregularitatem, etiamſi ante executionem revocaverit conſilium, ſecus ac eſt in mandante revocante ſuum mandatum. Suar. *l. c. ſ. 3. n. 10.* Farin. *qu. 129. num. 23.* Pirh. *h. t. n. 32.* ex ea ratione, quod rationes, quibus conſuluit & ſuaſit, imbuitque intellectum alterius per puram talem revocationem non dilutæ pergant influere in occiſionem. Quod, ſi conſulens conando illas rationes diluere & perſuadere contrarium, uti tenetur, nihil proficiat, debet monere occidendum, ut ſibi caveat; an vero hac ratione evadat irregularitatem, dubitari poteſt, quam illum evadere, ſi is, cui datum conſilium, depoſitis illis rationibus, quibus motus fuerat, propter alias cauſas voluerit, & exequatur homicidium, etiamſi non monuerit occidendum, quia conſulens ceſſat concurrere ad homicidium, quod tunc non tam ex conſilio illius, quam ex propria malitia occiſuris conſequitur, docent Suar. *l. c. ſ. 3. n. 11.* Avila *l. c. dub. 4. concl. 3.* qui etiam *dub. 3.* apud Pirh. *h. t. num. 32.* quod irregularitatem evadat, qui determinatum occidere, quem alia via non poteſt a cæde avertere, conſulit minus malum, v. g. percuſſionem vel mutilationem alicujus membri, quia conſilium non eſt cauſa mutilationis, utpote conſulenti non voluntaria, ſed potius cauſa evitandi homicidium.

2. Reſp. Ad ſecundum: Conſentiens pure ſine ulla cooperatione in homicidium nullo modo perpetrandum, nomine conſentientis non fit irregularis, nec ullam pœnam incurrit, etiamſi conſenſum exprimat, quia eſt ſolum homicidium mentale, taliſque conſenſus, etſi verbis expreſſus, efficaciter non influit in cædem. Pirh *n. 27.* cum Suar. *l. c. ſ. 3. n. 21.* ſecus eſt de præbente conſenſum in homicidium, quod ſuo nomine fit, ſeu propter ipſum ad vindicandum conſentientem, quia talis non mere conſentit, ſed cenſetur etiam moraliter cooperari homicidio, niſi exterius contradicat. Suar. *n. 22.* Pirh. *l. c.*

3. Reſp. Ad tertium: Homicidium, etſi ſuo nomine factum, approbans & ratum habens, cui, antequam fieret, nec conſilium, nec favorem, nec auxilium præſtitit, non incurrit irregularitatem, nec aliam pœnam jure ſtatutam in homicidas. Hoſt. *in ſum. h. t. n. 4. §. quid ergo.* Covar. *l. c. p. 2. §. 1. n. 4.* Suar. *cit. ſ. 3. nu 24.* Avila *de cenſ. d. 6. ſ. 2. dub. 6.* Pirh. *h. t. n. 28* Laym. *l. 3. tr. 3. p. 3. c. 4. num 6.* Wieſtn. *h. t. nu. 62.* Reiffenſt. *nu 48.* cum Gl. communiter recepta *in c. ſi quis viduam diſt. 30. v. aut conſilio* contra Felin. *in c. ſicut h. t. nu. 12.* Navar. *man 27. num 233.* Mol. *de J. & J. tr. 3. d. 33. memb. 4. n. 3.* tenentes contrarium, ex ea ratione, quod ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur, juxta *regul. juris in 6.* idque etiam in delictis juxta *l. 1. §. 14. ff. de vi & armata*, & quidem graviſſimis, v. g. Simonia, *c. ſicut de Simon.* ubi niſi poſtea conſenſeris, percuſſio Clerici, quam ſuo nomine factam ratam habens incurrit excommunicationem Canonis, *c. cum quis de ſent. excom. in 6.* Verum reſponſio rectius probatur ex eo, quod irregularitas illa non contrahatur, niſi per concurſum ad cædem, vel mutilationem libere factam, ratihabitio autem homicidii hoc ipſo, quod eo jam perpetrato ſit poſterior, ad illud concurrere non potuit. Ad hæc non contrahitur irregularitas, præterquam in caſibus jure expreſſis, ut juxta *regulam c. ir, qui de ſent. excom. in 6.* Barb. *ibid. n. 6.* Navar. *l. c. n. 192.* Covar. *l. c. p. 1. n n. 3.* Suar. *de cenſ. d. 40 ſ. 4. n n. 8.* nullum autem jus exſtet, quo illiuſmodi ratihabitioni irregularitas imponatur. Unde jam etiam non fit irregularis, qui homicidam poſt cædem jam factam recipit, occultat, defendit, eique quid donat. Pirh *n. 29.* Wieſtn. Reiffenſt. *LL. cit.* cum Zoeſ. *ad hanc rub. num. 2.* Ad objecta & jura adducta ab adverſariis reſpondetur, ratihabitionem æquiparari quidem mandato quo ad culpam, non quo ad pœnam, præſertim quæ ſpecialem expreſſionem in jure requirit, qualis eſt irregularitas, dum autem quædam jura æquiparant illam etiam quo ad pœnam, ſpeciale eſt, quorum diſpoſitio utpote pœnalis & odioſa ad caſus alios non expreſſos extendenda non eſt.

QUÆSTIO CCXXVIII.

An & qualiter cooperantes ad homicidium præſtando opem occiſori incurrunt irregularitatem, ordinariaſque pœnas homicidii.

RESP. Qui auxilium præſtando eſt cauſa propinqua homicidii ita, ut eo non præſtito non fuiſſet homicidium patratum, ſive directe cooperetur, v. g. percutiendo, vulnerando, ſive indirecte, v. gr. detinendo aliquem, ne fugiat, vel comitando occiſorem, eumque ſua præſentia tuendo & animando, irregularis fit, licet ipſe homicidium directe non intendat. Pirh. *num.* 33. cum Covar. *l. c. p.* 2. §. 2. *nu.* 2. Sic etiam, ſi auxilium ferens ſit cauſa proxima & immediata, ſaltem partialis, ſeu inadæquata, ita, ut ſine tali auxilio mors non fuiſſet ſecuta, is pœna ordinaria homicidii eſt puniendus, *l. unic. c. de rapt. virgin.* Arg. *l. nihil ff. ad leg. Cornel. de Sicar. c. ult. de pœnis in* 6. ſi vero fuit cauſa ſolum remota, pœna extraordinaria & mitiore puniendus, *cit. l. unic.* & *c. ult. de pœnis* Covar. *loc. cit.* Pirh. *h. t. num.* 34. quando plures præmiſſo conſilio, & ex propoſito aggrediuntur aliquem ad occidendum, tunc omnes fiunt irregulares, & plectendi pœna homicidii, etſi ex vulnere ab uno tantum inflicto mortuus ſit, ſive ſciatur, quis illud inflixerit, ſive ignoretur, quia omnes illi ſunt veluti cauſa una moralis talis homicidii, & talis aſſociatio auget animum occidentis. Sylv. *v. homicidium* 1. *qu.* 11. *num.* 15. *dicto* 1. Bart. *ad l. ult. ff. ad leg. Cornel. de Sicar. num.* 1. Covar. *l. c. part.* 2. §. 2. *numer.* 3. *in princ.* Avila *loc. cit. ſ.* 3. *concl.* 8. quos citat, ſequiturque Pirhing. *h. tit. numer.* 40. ſumentes id ex *cit. c. ſicut* §. *illi autem h. tit.* ſimiliter, ſi plures non conſulto, ſeu ex propoſito, ſed in rixa ex repentina occaſione orta ad cædem unius conveniunt, omneſque vulnus infligunt, etſi ſinguli non lethale, ex quibus tamen vulneribus moritur, omnes fiunt irregulares; quia omnia illa vulnera mortem inferunt, adeoque omnes infligentes illa ad mortem cooperantur. Et quia non conſtat, num ex vulnere ab hoc, vel ab alio inflicto obierit, omnes incurrunt pœnam ordinariam homicidii directe voluntarii, ſi omnes illud intenderint, alias caſualis, ſi præter directam intentionem mors acciderit, Covar. *l. c. nu.* 4. Suar. *de cenſur. d.* 45. *ſ.* 3. *num.* 9. Pirh. *l. c.* prout conſtat ex *c. ult. cauſ.* 23. *qu.* 8. ſi tamen conſtaret, quinam vulnera non lethalia inflixiſſent, tametſi illa vulnera quoque juvent ad mortem, vel hoc ipſo, quod vulneratum reddant debiliorem, ad reſiſtendum vulneri lethali, & ad minimum accelerant mortem, tanquam una cauſa totalis, jure civili puniuntur ut homicidæ, non quidem pœna ordinaria, ſed pœna extraordinaria & arbitraria. Pirh. *n.* 41. cum Covar. *l. c. num.* 10. quali etiam arbitraria pœna præter irregularitatem jure civili puniuntur iſtiuſmodi cooperatores, etſi nullum vulnus occiſo inflixerint, quin, etſi manus ei non injecerint; dum v. gr. comitati ſunt occiſorem ad patrandam cædem, aut armati ei aſtiterunt, ad cooperandum ulterius, ſi neceſſe, eo, quod ſatis præſtent ei auxilium, dum hac ratione Invaſor redditur audacior, & invaſus timidior. Pirh. *h. tit. num.* 34. & 41. cum Farin. *pr. crim. p.* 5. *qu.* 131. *num.* 78. De cætero, ubi conſtat, quis ex pluribus, vel etiam, dum unus ſolus invadens aliquem inflixit vulnus, pœnas omnes tam a jure civili, quam canonico impoſitas incurrit, ſive brevi, ſive longo temporis intervallo exinde mors ſubſequatur, nulla habita ratione malæ curæ, vel aliarum circumſtantiarum, quibus minus debite tractatus fuit vulneratus, quia vere eſt cauſa mortis, Gail. *l.* 2. *obſer.* 111. *a num.* 7. Socinus *vol.* 2. *conſ.* 178. Arg. *c. ſignificaſti h. t.* & *l. ait Lex. ff. ad leg. Aquil.* Si vero conſtet liquido, vulnus non fuiſſe lethale, ſed vulneratum, vel imperitia vel negligentia Medici aut Chirurgi, vel propria culpa, vel accidente aliquo extrinſeco obiiſſe, vulnerantem neque irregularitatem, neque excommunicationem, neque pœnas ordinarias juris civilis incurrere, tradit Socin. *loc. c.* cum Baldo *in l. qui occidit.* §. 4. *ff. ad leg. Aquil.* in dubio autem, an vulnus fuerit lethale, nec ne, Medicis & Chirurgis ad manum non exiſtentibus, vel iis non interrogatis, aut etiam ipſis dubitantibus, vulnerantem eſſe reum, etiam pœnarum ordinariarum illius, volunt aliqui, eo quod in delictis præſumptio ſit contra delinquentem, per *l. ſi ex plaga ff. ad leg. Aquil.* Carpz. tamen probabilius defendente eſſe immunem a pœna ordinaria jure civili ſtatuta, ultimo nimirum ſupplicio, eo, quod probationes dubiæ ad pœnam mortis inferendam ſint inſufficientes, & requirantur certæ luceque meridiana clariores, juxta *l. fin. c. de probat.* jure tamen canonico in dubio incurritur irregularitas, Arg. *c. ſignificaſti* §. *quod ſi h. t.*

QUÆSTIO CCXXIX.

Utrum non impediens homicidam, dum poteſt, ac debet, incurrat irregularitatem.

1. RESP. Primo: *Si non impediens tenebatur ſolum impedire ex charitate, non fit irregularis.* Sylv. *v. homicidium* 3. 4. 5. Nav. *in man. c.* 27. *nu.* 232. & *c.* 24. *num.* 21. Barb. *in c. ſicut h. t. num* 18. & 19. Pirh. *h. t. num* 42. Wieſtn. *h. t. nu.* 66. cum communi. Arg. *cit. c. ſicut* §. *illi etiam*, idque, ut addit Pirh. etiamſi omittat impedire ex odio interno occidendi, quin & ex deſiderio mortis illius. Ratio reſponſionis eſt, quod homicidium ſit delictum contra Juſtitiam, per quod ad mortem proximi cooperatur vel phyſice vel moraliter, quod non facit non impediens mortem, ſi ad eam impediendam tenebatur ex ſola charitate. His non obſtante *cit. c. ſicut* §. *illi etiam*, ubi dicitur, quod, qui potuit hominem liberare a morte, & non liberat, eum occidat, adeoque eſt irregularis; cum ibi ſermo ſit non de pure non impedientibus, ſed de auxiliantibus, ut patet ex illis verbis: *Sed ut percuſſoribus opem ferrent, ſi forte per aliorum violentiam impedirentur*: & ſeq. vel etiam, ut colligitur ex *cit.* §. *illi etiam*, quod non impediens in foro externo reputetur irregularis, quia præſumitur cum occiſore occultam ſocietatem habere, ut Pirhing. Neque obſtante *c. quanta de ſent. excom.* ubi excommunicatio fertur in illum, qui percuſſionem, cum potuiſſet, non impedivit, adeoque multo magis irregularitatem, utpote pœnam mitiorem incurrit, qui mortem alterius non impedivit, quia in pœnalibus præſertim irregularitatibus non valet argumentum a caſu expreſſo ad caſum non expreſſum, neque a majore ad minus & contra. Pirh. *l. c.* Reiffenſt. *num.* 47. neque obſtant alia jura & canones, dum homicidam illum eſſe dicunt, qui non ſubvenit proximo in periculo mortis conſtituto, quia late loquuntur vel de iis, qui ad hoc tenentur ex officio & Juſtitia, de quibus

2. Reſp. Secundo: Qui tenentur ex juſtitia ad impediendum homicidium & liberandum a morte (ut ſunt Domini reſpectu ſervorum, parentes reſpectu liberorum, & contra, milites, quibus aliorum cuſtodia commiſſa, medici ratione ſtipendii, quod accipiunt obligati ad curandos infirmos, Judices aliique officiales & miniſtri juſtitiæ) ſi ſine gravi ſuo damno poſſint impedire homicidium, & non impediunt, incurrunt irregularitatem, & Jure Civili puniuntur ut homicidæ; quia ſunt cauſa moralis homicidii, & moraliter habentur pro faciente homicidium Avil. *loc. cit. dub.* 7. *Concl.* 2. Suar. *loc. cit. ſ.* 4. *numer.* 5. Pirhing. *numer.* 43. cœterique AA. citati pro *reſp. praced.*

CAPUT SECUNDUM.

De Homicidio caſuali & deliberato injuſto, & neceſſario ad ſui defenſionem.

QUÆSTIO CCXXX.

An & quando ex homicidio caſuali incurratur irregularitas aliaque pœna.

1. RESp. primo : Ob homicidium minus proprie caſuale (nimirum quod nullo modo eſt voluntarium, ſive nec directe, nec indirecte, nec in ſe, nec in cauſa, adeoque omnino inculpabile, quale eſt commiſſum ab amente, infante, dormiente, plane ebrio) nulla, ſive nec Civilis nec Canonica incurritur, ut patet; quia pœna impoſita ſupponit culpam, hæc autem uſum rationis. Caſtrop. *tr. 29. d. 6. p. 15. §. 4. n. 1.* Gobat. *tr. 5. c. 20. nu. 5.* quod tamen attinet ebrium, quamviseum, qui in plena ebrietate occidit alium, ſaltem extraordinaria pœna plectendum, & ab irregularitate non excuſandum, teneant Gail. *l. 2. obſer. 110. n. 27. & 28.* Sylv. *l. c. qu. 4. nu. 5.* & Cardin. meliuſque ſic ſtatuunt Fagund. *in præcep. Eccleſ. 4. l. 1. c. 1. n. 16.* ſi antequam uſu rationis privatus occiſionis vel mutilationis periculum prævidit ex eo, quod noviſſet ſe temulentum arma corripere & obvios invadere ſolere, quod tamen negant Nav. *man. c. 27. & 28.* Covar. *in clem. ſi furioſus p. 3. n. 3.* ſi cædes & mutilatio accidit præter omnem ſuſpicionem, eo quod ejus periculum non fuerit prævisum, nec prævideri potuerit, dum nimirum ebrietas accidit præter opinionem ex Vino multo, quam æſtimatur, generoſiore. De cætero eum, qui, cum ſciret ſe in plena ebrietate proximum quemvis ſolere periculoſe invadere & animo cædis perpetrandæ ſe inebriaſſe probaretur, homicidio ſecuto pœna illius ordinaria plectendum, docent Tiraq. *de pœn. temper. cauſ. 6. n. 10.* Harprecht. *ad §. item lex Cornel. Inſtit. de publ. jud. nu. 287.* Haunold. *de Juſt. Tom. 6. tr. 2. n. 298.* quos citat & ſequitur Wieſtn. *h. t. n. 71.* eo quod tale homicidium ſit vere doloſum. Secus, ſi conſcius ſuæ conſuetudinis abſque tali animo ſe inebriaſſet, ut juxta *l. & §. cit. v. virium* Tiraq. *l. c. nu. 11.* Covar. *cit. nu. 4.* Clarus *§. fin. qu. 60. n. 12.* Menoch. *de arb. caſ. 325. nu. 5.* Wieſtn. *nu. 72.* ex ea ratione, quod ordinaria *legis Cornel.* ſeu pœna mortis plectatur ſolum homicidium propoſito & dolo malo perpetratum.

2. Reſp. Secundo : Ob homicidium proprie caſuale, ſeu ſecutum ex opere voluntario licito ſine omni culpa & dolo, nimirum ad quod cavendum debita diligentia adhibita, non contrahitur irregularitas aut ulla alia pœna, etiam Juris Civilis; quia tale homicidium nec directe nec indirecte voluntarium imputari nequit ad culpam operanti, adeoque nec ad pœnam, utpote quæ eſſentialiter culpam ſupponit; ita communis tam Theologorum, quam Canoniſtarum. D. Thomas *2. 2. qu. 64. ar. ult. in Corp.* juxta *l. item Mela §. 4. l. ſi putator in fine ff. ad leg. Aquil. l. 1. & 9. c. ad leg. Cornel. de Sicar. c. lator c. dilectus c. ex litteris 14. c. ex literis 15. c. ſignificaſti v. vabibita c. Joannes c. quidam h. t.* quibus juribus concordat *Conſtit. Carolin. ar. 146.* & quibus varii hujuſmodi caſus inducuntur. Sic v. gr. dictas pœnas non incurrit, qui debita cautela adhibita ex charitate aut officio levat ægrotum, isque ex iſto motu moritur, item qui ex præſcripto medici præbet pharmacum, quod mortem affert, item dum plures loco & tempore debito pila, conis, jaculatione; aliove honeſto & non periculoſo luſu ſe diſtrahunt unus eorum fortuito percutitur aut trajicitur, item dum aliquo campanam debito modo pulſante piſtillum decidens prætereuntem interemit, item dum equitans equum, qui de ſe ferox non erat, vel cujus ferociam ignoravit, forte terrefactum cohibere non valens prætereuntem obtrivit, item qui ex alto trabem projicit prius proſpiciens, nemine viſo, fortuito tranſeuntem occidit, quos caſus & alios citatis Canonibus, in quibus continentur ſinguli, declaratos vide apud Pith. *h. t. n. 47.*

3. Reſp. Tertio : Dum vero in actione vel opere licito adhita non fuit debita diligentia præcavendi periculum mortis, adeoque admiſſa culpa lata theologica, ob homicidium inde ſecutum incurritur irregularitas & aliæ pœnæ juris ſaltem extraordinariæ, quia tunc homicidium eſt aliquo modo voluntarium, etſi actio ſit licita. D. Thom. *l. c.* aliique communiter. *Arg. c. presbyterum h. t.* ubi refertur quendam presbyterum cauſa diſciplinæ ſeu correctionis percuſſiſſe puerum in capite, qui poſt dies paucos mortuus fuerit, ſuper quo conſultus Alex. Papa III. reſpondit, eum removendum perpetuo ab altaris miniſterio & ab officio Sacerdotali deponendum, ſi puer inde interiit vel in aliam infirmitatem incidit, ex qua deinde mortuus; ratio hujus reſponſi eſt, quod, licet percuſſio illa bona intentione, nimirum correctionis cauſa, facta, quia tamen percutiens in illa exceſſit debitum modum & moderationem, nec percutiendo periculoſam partem corporis debitam diligentiam cavendi periculum mortis in caſtigando adhibuit, culpabilis & imprudens fuit, quin & ipſa actio ſeu percuſſio illicita, unde hic caſus non ita proprie firmat reſponſionem, quippe quæ ſupponit actionem de ſe licitam, qualis quidem in genere eſt correctio, non tamen talis quidem in genere eſt correctio, quæ fit percuſſione baculi in capite; quare etiam monent DD. Magiſtros in diſcipulis caſtigandis nimium excedentes ſemper reputandos irregulares, ſi mors vel mutilatio inde ſequatur, præſertim cum levis tantum caſtigatio magiſtris ſit permiſſa, per *l. ſed etſi §. ult. ff. ad leg. Aquil. & l. ſeq.* præceptoris nimia ſævitia culpæ aſſignetur. Dixi : *ob culpam latam theologicam*, hoc eſt, mortaliter peccaminoſam, ita ut non ſufficiat culpa juridica, admiſſam in omiſſione adhibendæ diligentiæ ad præcavendum periculum mortis incurri dictas pœnas, hanc enim ad hoc requiri, probabilius & cum communiore docent Navar. *man. c. 27. nu. 251.* Suar. *de cenſ. d. 47. ſ. 5. nu. 8.* Gonz. *in c. de cætero h. tit. a num. 1.* Caſtrop. *tr. 29. d. 26. p. 15. §. 4. nu. 1.* Pith. *h. t. nu. 63.* Dian. *p. 4. tr. 2. reſol. 21.* Gobat. *tr. 5. c. 20. num. 1.* Wieſtn. *h. t. nu. 82.* Reiffenſt. *h. t. nu. 187.* Arg. *c. quæſitum de pœnis & remiſſ.* ex ea ratione, quod, dum jura nihil ſtatuunt expreſſe circa qualitatem culpæ, benignior pars eſt amplectenda, ac ideo in materia præſertim irregularitatis, quæ eſt pœna graviſſima exigitur culpa lata pœnæ proportionata. Arg. *l. ſemper ff. & c. in pœnis de reg. juris in 6.* contrarium, nimirum ſufficere etiam levem, tenentibus cum Gl. *in c. ſignificaſti h. t. v. ſcivisſet* Cajetano *v. irregularitas*. Covar. *l. c. §. 4. nu. 9.* & aliis. Arg. *c. 7. & 8.* ubi tamen incurri irregularitatem & excommunicationem ex textu deducunt AA. alii, culpam fuiſſe gravem.

QUÆSTIO CCXXXI.

Num ob homicidium caſuale ſecutum ex opere illicito inducatur irregularitas aliæque pœnæ juris, dum debita diligentia non omiſſa.

RESp. Non conveniunt in hoc AA. affirmant abſolute cum D. Thom. *2. 2. qu. 64. ar. 8.* Cajet. *ibid.* Laym. *l. 3. tr. 3. c. 10. nu. 4.* Fagn. *ad c. ad audientiam h. t. num. 9.* & alii Canoniſtæ, præſertim veteres. Arg. *c. dilectus h. t.* ubi, dum ab irregularitate excuſantur, qui operi licito dant operam, ſi adhibita diligentia ex eo ſequatur homicidium, ex quo a contrario inferre licet, non liberari ab ea, dum ex opere illicito etiam adhibita diligentia ſequitur homicidium, & *c. tuæ nos & c. ſententiam, ne Clerici & Monachi*, ubi Clerici in ſacris conſtituti & Monachi fiunt irregulares, ſi medicinam vel chirurgiam exercentibus etiam omni diligentia adhibita mors ſequatur, quod iſtiuſmodi exercitium ipſis illicitum ſit extra caſum neceſſitatis, juxta Gl. *in c. tuæ nos v. congruebat.* & Abb. *ibid. n. 2.* & ea ratione moti, quod per homicidium ſecutum tam ex opere illicito quam licito facilius inducatur irregularitas. Arg. *c. dilectus & c. Joannes h. t.* Alii econtra apud Suar. *l. c. ſ. 6. n. 4.* abſolute docent contrarium; eo quod velint tale homicidium non eſſe voluntarium, alii, ut Covar. *l. c. p. 2. §. 4. num. 10.* Nav. *l. c. num. 121.* Avil. *de cenſ. p. 7. d. 6. ſ. 1. dub. 1.* Caſtrop. *l. c. d. 6. p. 15. §. 4. n. 4.* Suar. *l. c. ſ. 6. n. 9.* Sanch. *de matrim. l. 9. d. 32. n. 5.* Pith. *h. t. num. 65.* Wieſtn. *nu. 80 &c.* melius diſtinguunt, ita ut affirment, ſi opus, ex quo ſequitur homicidium, ex natura ſua periculoſum eſt, & mortis vel mutilationis inductivum, & præſertim ſi ideo prohibitum, v. g. chirurgiæ, baliſtariæ &c. reſpectu

impe-

Digitized by Google

Imperitorum, cum tale opus exercenti cenſeatur aliqua modo in cauſa voluntarium; ita ut, qui hoc voluit, voluiſſe videatur ipſum homicidium ex juris interpretatione & præſumptione. Secus, ſi opus illicitum ex ſe non eſt ita periculoſum, neque ob homicidii periculum prohibitum. Quare irregularia non erit Clericus venationi Clericis prohibitæ inſiſtens, ſi hominem, quem adhibita diligentia putavit feram, occidat; adulter, dum ex adulterio ſequitur inopinato cædes adulteræ in adulterio deprehenſæ, ita AA. citati, qui etiam ad argumenta ab adverſariis adducta bene reſpondent, primo, non recte formari argumentum in pœnalibus præſertim irregularitatibus, cum illæ non contrahantur præterquam in caſibus jure expreſſis. Secundo: quod caſus relatus *in c. tuæ nos*, ſpecialis ſit, quo jus Clericis in ſacris conſtitutis etiam chirurgiæ peritis prohibet illius exercitium ob periculum mortis non raro cum illo conjunctum, illiuſque prohibitionis tranſgreſſores ab irregularitate non eſſe immunes, quoties ex chirurgia extra neceſſitatem exercita etiam adhibita omni diligentia ſequitur mors aut mutilatio, ut Suar. *l. c. n.* 12. cujus contrarium eſt in Laicis, qui, etſi iis in pœnam alicujus criminis vel ob aliam cauſam extrinſecam prohibitum ſit exercere medicinam vel chirurgiam, non incurrunt irregularitatem, ſi periti artis adhibuerint in curando diligentiam, etiamſi mors ſequatur, quia exercitium hoc iis prohibitum non eſt ob periculum mortis, ſed ſolum Clericis. Pirh. *h. t. n.* 69. citatis Suar. *l. c.* Avil. *l. c. l.* 1. *dub.* 2. *in fine*. Tertio irregularitatem non obſtante adhibita diligentia ex opere illicito quam licito facilius adhuc contrahi, quia dans operam rei licitæ præſumitur adhibuiſſe potius debitam diligentiam, quam dans operam rei illicitæ, tradit Caſtrop. *l. c. §.* 4. 6.

QUÆSTIO CCXXXII.

An & qualiter in dubio commiſſi homicidii quis cenſendus irregularis.

1. RESp. Primo: Dum dubium eſt juris, ſeu dubitatur, num actui ſeu in hoc vel illo caſu ſtatuta irregularitas, in neutro foro incurritur irregularitas, ſeu cenſendus quis non eſt irregularis. Siquidem, ut jam aliquoties dictum, irregularitas non incurritur, niſi in caſibus jure expreſſis *c. is, qui de ſent. excom. in* 6. jure autem expreſſum dici nequit, de quo dubitatur, num de eo lex vel canon aliquis exſtet, ac ita cum communi tenent Suar. *loc. cit. d.* 40. *ſ.* 5. *num.* 4. Sanch. *l.* 1. *mor. c.* 10. *num.* 42. Pirh. *h. t. num.* 59. nec obſtant textus *c. ad audientiam c. ſignificaſti c. penult. h. t.* loquuntur enim de dubio commiſſi homicidii, ac proinde de dubio facti, unde extendi non debent ad dubium juris, quorum dubiorum diſpar eſt ratio in inducenda irregularitate; cum, etſi ea procedat ex facto tanquam ex radice vel occaſione, per ſe autem oritur ex jure, quod eam ſtatuit tanquam ex cauſa efficiente, & hinc, ſi jus ſit dubium, vel incertum, non poſſet inducere irregularitatem. Pirh. *l. c. verſ. altera pars*.

2. Reſp. Secundo: In dubio facti nimirum homicidii commiſſi, dum dubitatur, num illud, cui certum eſt, jure indictam & decretam eſſe irregularitatem, hic & nunc commiſſum a Titio, ſeu is illius cauſa exſtiterit, in utroque foro externo & interno cenſendus eſt irregularis, & is pro talis ſe gerere tenetur. Covar. *l. c. p.* 2. *n.* 3. Azor. *inſtit. mor. l.* 2. *c.* 19. *qu.* 10. & 11. Suar. *de cenſ. l. c. ſ.* 5. *num.* 12. & *ſ.* 6. *nu.* 1. 10. & 11. Sanch. *l.* 1. *mor. c.* 10. *num.* 42. Sayr. *in Clav. Reg. l.* 1. *c.* 13. *nu.* 23. Pirh. *cit. nu.* 59. juxta *c. ad audientiam h. t.* ubi dum dubitabatur, num vulneratus ex occiſione ſeu cauſa vulneris deceſſiſſet, atque ita dubium facti eſſet, num nimirum presbyter ille vulnerans commiſiſſet homicidium, Pontifex tamen judicavit illum irregularem; loqui autem illum de utroque foro, ex eo probatur, quod ubi non proceditur ex ſola præſumptione, forum internum non diſcrepat ab externo, in dubio autem facti forum externum non fundatur in præſumptione, ſed eodem modo ſupponit rem eſſe dubiam, ſicut ſupponit forum conſcientiæ, ideoque, qui judicatur irregularis in foro conſcientiæ, debet etiam judicari in foro externo; ad hæc *cit. c.* aperte loquitur de re deducta ad forum externum, ut conſtat ex principio illius, *ad audientiam Apoſtolatus noſtri pervenit*, hujus igitur irregularitatea incurſæ ob dubium facti homicidii ſunt, ſi quia fœminæ dedit cauſam ad abortum, ſed dubitabat, an fœtus eſſet animatus, cenſendus eſt, irregularis, quia eſt dubium facti, Sanch. *l. c. nu.* 43. apud Pirh. *n.* 60. item qui conſuluit homicidium, dum adhibita diligentia dubitat, an ſuo conſilio induxerit ad homicidium, gerere ſe debet, ut irregularem, cum hoc ſit dubium facti, quia dubitat, num ſuum conſilium influxerit in homicidium. Porro regulam illam, quod in dubio pars tutior ſit eligenda (uti in præſenti caſu facit, qui ſe pro irregulari habet, & hinc abſtinet &c. a ſuſceptione & miniſterio ordinum ad evitandam irreverentiam, cui ſe exponit non habens ſe pro irregulari) habere ſpecialiter locum in dubio commiſſi homicidii, & non univerſaliter in dubiis juris aut etiam facti reſpectu aliarum irregularitatum, docent Sanch. *l. c n.* 48. Suar. *cit. ſ.* 6. *n.* 8. Avil. *l. c. d.* 2. *dub.* 5. *concl.* 2. quos citat & ſequitur Pirh. *n.* 60. quia in dubio delicto alias reus eſt abſolvendus, etiamſi nihil egerit, cum favorabiliores ſint Rei quam Actores. *Reg.* 125. *ff. de Reg. juris & reg.* 11. *eod. in* 6. Notandum inſuper, dicta de homicidio non habere locum in dubio de mutilatione. Sanch. *l. c. n.* 49. quia, quamvis quoad irregularitatem æquiparentur homicidium & mutilatio, ſolum tamen in dubio facti homicidii jure ſtatuta & expreſſa eſt hæc irregularitas, adeoque non extendenda ad dubium facti de mutilatione, quæ non eſt proprie homicidium. Notandum item, quod, quamvis in dubio facti homicidii cenſeri quis debeat irregularis quoad inhabilitatem ſuſcipiendi ordines & miniſtrandi in illis, non tamen quoad alias pœnas cenſendus eſt irregularis, v. gr. ut privetur beneficiis habitis, vel alia pœna ordinaria homicidii puniatur, cum pœna ordinaria impoſita certo delicto non debeat imponi propter delictum dubium, ſed ad ſummum extraordinaria pro qualitate dubii, ita Pirh. *cit. nu.* 60. cum Sayro *l. c. cap.* 13. *n.* 25. Sanch. *l. c. cap.* 10. *n.* 45.

QUÆSTIO CCXXXIII.

Num liceat interficere iniquum accuſatorem, falſos teſtes, a quibus imminet falſa accuſatio & teſtificatio, & judicem, a quo pronuncianda injuſta ſententia.

RESp. negative juxta damnatam ab Alex. VII. hanc propoſitionem; *licet interficere falſum accuſatorem, falſos teſtes & falſum judicem, a quo iniqua certe imminet ſententia, ſi alia via non poteſt innocens damnum evitare*, cujus propoſitionis juſta damnatio vel ex hoc ſatis a poſteriore probatur, quod, ſi hoc liceret, innumera ſequerentur abſurda, & mala, dum amore proprio excæcati ſe reputarent, & dicerent innocentes, etſi tales non eſſent, & occidere niterentur præfatas perſonas, quin & ipſi judices, accuſatores & teſtes, ut ſecuros ſe redderent, reum vel judicialiter vel privatim occiderent, etiam non exigente juſtitia, aut occidi facerent, ita Reiffenſt. *h. t. n.* 140.

QUÆSTIO CCXXXIV.

Num occidens aggreſſorem, quem prius inique ad aggrediendum incitavit, fiat irregularis.

RESp. Eum, qui contumelioſis verbis, alapa, adulterio uxoris, ſimilive injuria alium injuſte affecit, indeque eum ita irritavit, ut injuriantem occidere nitatur, illum, inquam, aggredientem ſe injurians, ſervato moderamine inculpatæ tutelæ occidere poſſe abſque eo, quod incurrat irregularitatem, tenent Sylv. *v. homicidium* 8. *qu.* 8. Sotus *l.* 1. *de juſt. qu.* 1. Arg. quos ſequuntur Reiffenſt. *h. t. n.* 151. ex ea ratione, quod licet injuriosus culpabilis ſit, dederitque cauſam ad talem aggreſſionem ſui, per hoc tamen nullum tributum jus injuriato, ad vindicandum ſe lethaliter authoritate propria, & mortem intentandi injurianti, ideoque, ſi nihilominus eam intentet, injuſtus invaſor eſt, & conſequenter ab injuriante ſervato moderamine inculpatæ tutelæ occidi poteſt, quod tamen moderamen non ſervabit is, dum fugiendo vitam ſervare poteſt, cum ei tam ignominioſum non ſit, fugere & declinare iram illius, quem injuſte prius irritavit. Pore tamen etiam in tali caſu occidentem irregularem, ſi ex præcedente injuria ſua inferenda hujuſmodi homicidii periculum prævidiſſet; notant Gutt. *qu.* 4. *can. l.* 2. *c.* 6. *n.* 43. Mol. *de Juſt. tr.* 3. *d.* 72. *nu.* 2. ex ea ratione, quod licet tale homicidium injuſtum non ſit directe ratione defenſionis, ſit tamen injuſtum indirecte & in cauſa, ac propterea ſubjectum irregularitati.

QUÆSTIO CCXXXV.

Quodnam proprie & ſpecialiter hic dicatur deliberatum homicidium.

RESp. Non quodvis homicidium voluntarium, etiam directo intentum, dicitur deliberatum proprie, prout hic terminus is accipitur, ſed illud, quod prævia animi deliberatione, concepto propoſito alteri inferendi necem, ex intervallu commiſſum eſt, qualis deliberatio & animi propoſitum, num ex intervallo præceſſerit illationem necis, arbitrio Judicis facti qualitatem, & circumſtantias accurate ponderantis relinquendum, dicit Wieſtn. *h. t. n.* 86. cum Menoch. *de arb. caſ.* 361. *n.* 1. Farin. *pr. crim. qu.* 125. *nu.* 9. quique tale, ſeu pro præmeditato habendum eſſe ajunt, quod nulla præcedente ira vel rixa aut juſtus aliquis dolus ſimiliſve paſſio præceſſit, quod ab inimico capitali ex inſidiis vel proditorie ſeu amicitiæ ſimulatione poſt necis inferendæ jactationem, comminationemve, prævio de ea inferenda tractatu & conſultatione, congregando Socios, aliaque ad aggreſſionem neceſſaria comparando, præter morem armis ſe accingendo, cædis locum frequentando, ad fugam tutumque receptum omnia præparando &c. patratum eſt, ita Wieſtn. *l. c.* quæ omnia indicant requiri ad tale homicidium deliberationem ex intervalla præcedentem, ita ut, ſi quis caſu obviam habens inimicum ira commotus eum interficiat, non dicatur homicidium deliberatum, niſi appareat aliunde illum jam ante deliberaſſe occidere. Clar. §. *homicidium n.* 8. ſuntque hæc & ſimilia conjecturæ, ex quibus neceſſario formanda probatio commiſſi homicidii deliberati, dum ea, quæ in animo conſiſtunt, ſoli Deo nota, aliter probari nequeunt. Clar. *l. c.* ubi etiam, quod aliud ſit præſumere animum occidendi (quæ præſumptio fieri poteſt ex loco corporis, in quo inflictum vulnus, ex genere armorum, ex multitudine vulnerum) aliud præſumere homicidium factum præmeditatq.

QUÆSTIO CCXXXVI.

An & qualiter ſpecialiter puniantur rei homicidii deliberati, & num excludantur ab aſylo locorum ſacrorum.

1. RESp. Primo in genere: Sicut delictum homicidii præmeditati multo gravius eſt delicto homicidii ſimplicis, v. gr. commiſſi in rixa ſubito orta, aut vehementiore paſſione animi, ita gravior animadverſio in homicidas deliberatos utroque jure conſtitutarum pœnarum certior executio, difficiliorque remiſſio, & quidem difficillima relaxatio a pæna irregularitatis ei ſtatutæ, ut conſtat ex praxi Curiarum utriuſque fori, teſte Wieſtn. *h. t. n.* 82. Reiffenſt. *n.* 60. loquens in genere de homicidiis qualificatis, inter quæ eſt homicidium præmeditatum.

2. Reſp. Secundo: homicidas deliberatos ſacrorum locorum aſylo non defendi, ſed inde extractis promerita ſupplicia inferenda, ſtatuunt Jura Civilia. *Novell.* 17. *c.* 7. Quæ tamen earum diſpoſitio ſecundum ſe inſufficiens foret ad privandum eos hac immunitate, niſi a Jure Canonico. *Can. id conſtituimus* 17. *qu.* 4. & *c. inter alia de immunit. Eccleſ.* expreſſe approbata; quippe cujus ſolius eſt ſtatuere de negotiis concernentibus religionem, qualis eſt materia hæc immunitatis Eccleſiaſticæ. Ab eo itaque illis denegatum quoque aſylum in loco ſacro & religioſo, tradunt Clar. *l.* 5. §. *fin. qu.* 30. *nu.* 12. aliis citatis, qui etiam communem vocant, dicens ab ea in practica non recedendum, item Decian. *tr. crim. l.* 6. *c.* 28. *num.* 15. Fachin. *controverſ. l.* 9. *c.* 3. §. *ego* Molin. *de J. & J. tr.* 3. *d.* 23. quos citat & ſequitur Wieſtn. *h. t. num.* 89. adducentes illud *Exod. c.* 21. *verſ.* 14. *Si quis per induſtriam occiderit proximum ſuum & per inſidias, ab Altari meo avelles eum, ut moriatur.* Quod præceptum judiciale legis veteris etſi extinctum morte Chriſti, Gregor. IX. tamen transferendo illud in Decretales, *c.* 1. *h. t.* fecit eſſe juris Eccleſiaſtici. Quod ipſum non ſolum ad occidentes ex inſidiis ſtricte loquendo (quæ occiſio eſt quaſi ſpecies quædam Homicidii deliberati) ſed indiſcriminatim ad omnes deliberatos Homicidas, tanquam inſidiarum vitæ proximi ſtructarum ipſo nocendi propoſito reos, extendunt aliqui, & quod illis præcluſo Aſyli perfugio ſtatutum ſit capitale ſupplicium, confirmant illo *Exod. c.* 21. *verſ.* 12. & 13. *qui percuſſerit Hominem, volens occidere, morte moriatur, qui autem non eſt inſidiatus, ſed Deus tradidit eum in manus illius, conſtituam ti locum, in quem fugere debeat.* Cujus textus pars prior ſtatuens pro pœna mortem, loquitur de volente, hoc eſt, intendente præmeditato occidere, pars altera de occidente ſine propoſito, cui tanquam magis commiſeratione digno ſtatuitur locus refugii & immunitatis.

3. Reſp. Tertio: Num vero indiſcriminatim quicunque deliberate Homicidii rei Jure Canonico puniantur privatione privilegii immunitatis ſeu Aſyli, in eo, inquam, non conveniunt AA. idque ob diverſas *cit. c.* 1. *h. t.* deſumpti ex *c.* 21. *Exodi* interpretatione, quam diverſitatem tantam eſſe ait Wieſtn. *num.* 93. ut *cit. c.* 4. tanquam ſenſus ambigui juxta Bart. & Felin. ad deciſionem cauſarum, præſertim ad Homicidarum deliberatorum indiſcriminatim omnium excluſionem juris inſtar allegari nequeat. Sic primo volunt aliqui, hoc textu venire Clericos criminis hujus reos, quod non niſi morte civili per dignitatis, beneficii, officii Eccleſiaſtici privationem aut degradationem a Miniſterio Altaris amoti damnentur morte naturali, abſque eo, quod gaudeant privilegio Aſyli. Quod idem dicendum de Laicis, dum ab Altaris participatione & ipſa fidelium communione remoti. Secundo alii præter nocturnos agrorum depopulatores, de quibus *c. ſicut antiquitus* 6. *qu.* 4. & eos, qui Homicidia vel mutilationes membrorum (intellige etiam non præmeditato) in ipſis Eccleſiis vel earum cæmiteriis committunt, a Sacro Aſylo cum Innoc. & But. excludi volunt ſolum latrones, qui in publicis viis viatores ex inſidiis occidant. Tertio alii *cit. c.* 1. ab Aſylo excludi volunt ſolum homicidas proditorios, ut Arcbid. *in cit. c.* 1. *v. etſi forte* Hoſt. *ibidem nu.* 2. Anchoran. *n.* 2. Fagn. *num.* 4. Farin. *l.* 1. *conſ.* 76. *num.* 18. de Franchis *deciſ.* 713. Sperell. *deciſ.* 23. *num.* 18. juxta quod colligitur ex verbis *Exodi l. c. v.* 14. *Si per induſtriam occiderit proximum ſuum & per inſidias, ab Altari meo avelles eum, ut moriatur.* Utpote quæ de Homicidio proprie proditorio & doloſo, amicitiæ vel reconciliationis ſimulatione commiſſo, ut patet exemplo Joabi occidentis Abner & Amaſam ſpecie amicitiæ deceptos, *reg. l.* 2. *c.* 3. *v.* 16. & *c.* 20. *v.* 7. & 10. Verum de utraque hac ſpecie Homicidii deliberati ex inſidiis, & proditorii in particulari, in ſequentibus.

QUÆSTIO CCXXXVII.

Ex inſidiis patratum Homicidium quod ſit, quas pœnas incurrat, & num defendatur aſylo.

1. RESp. Ad Primum: Homicidium hoc, quod Homicidio deliberato ſuperaddit qualitatem inſidiarum ſtructarum, dicitur illud, quod viæ lateri inſidens, ibique abſconditus exſpectanſque illac tranſeuntem nihil tale prævidentem improviſo adoritur & occidit. Clar. *l.* 5. §. *Homicidium n.* 9. Wieſtn. *h. t. n.* 98.

2. Reſp. Ad Secundum: Homicidium ex inſidiis perpetratum, uti longe atrocius eo, quod aperta vi commiſſum, ita ſemper graviore pœna puniri conſuevit, unde & ipſe conatus, ſi ad actum proximum proceſſiſſet, capite plectendus, etiamſi is, cui ex inſidiis inflictum vulnus lethale animo occidendi illum, præter ſpem convaluiſſet, adhuc pœna ordinaria Sicariis ſtatuta puniendum tradit Ant. Matth. *in l.* 48. *ff. de Sicar. n.* 4.

3. Reſp. Ad Tertium: In eo non ſatis convenire AA. jure veteri decretalium ex inſidiis Homicidium committentes non defendi aſylo ſatis certum videtur, ac ita aſſerit Wieſtner. *h. t.* 101. citatis quamplurimis, & inter cæteros Claro §. *Homicidium n.* 9. & §. *fin. qu.* 30. *n* 13. qui tamen abſque eo, quod ſignate meminiſſet juris veteris, abſolute ita pronunciat, & tanquam ſententiam communem & in practica ſervandam defendit Covar. *l.* 2. *var. c.* 20. *nu.* 7. qui tamen Homicidium inſidioſum cum proditorio confundit. Sanch. *conſ. l.* 6. *c.* 1. *dub.* 8. *num* 26. ubi tantum de Homicidio proditorio. Suar. *tr.* 2. *de relig. l.* 3. *c.* 11. *num.* 12. Decian. *tr. crim. l.* 6. *c.* 28. Placha *in epitome delictorum l.* 1. *c.* 21. *nu.* 6. qui fere omnes ſcripſerunt ante Gregor. XIV. cujus conſtitutio, de qua mox, in contrarium citatur. Idem eſſe ſeu non defendi illos aſylo loci ſacri, adhuc hodiedum non obſtante *cit. conſtit.* illa Gregoriana ſuſtinent Gambacurt. *l.* 5. *de immunit. c.* 28. *num.* 3. Marius Italus *l.* 1. *de immunit. c.* 5. §. 4. *num.* 3. Matth. *de re crim. controv.* 30. Greſſet. *Anatom. noct. prodit.* § 9. ipſa illa *conſtit.* Gregoriana nixi tanquam fundamento ſuæ opinionis, utpote qua expreſſe aſylo excluduntur Homicidæ proditorii, Homicidium autem proditorium & inſidioſum ſunt ejuſdem ſignificationis ſeu nomina Synonyma. Quod ſi verum, uti variis rationibus quam fuſiſſime evincere conantur AA. apud Wieſtner. *a numer.* 105. uſque ad *numer.* 111. Idem perperam diceret

ſen-

Digitized by Google

ſentire illos contra TT. & JC. pleroſque, dum ii juxta *cit. conſil.* tuentur, Homicidas proditorios non defendendi Aſylo Sacro. De cætero tantum non certum hodiedum eſſe contrarium, nimirum interfectionem inimici pura ex inſidiis, nulla amicitiæ ſimulatione interveniente ſeu abſque proditione proprie tali factam, jure conſtitutionis Gregorianæ nulli Homicidæ, niſi ſit latro publicus vel Homicidium in Eccleſia aut cæmiterio vel proditorie aut per aſſaſſinium committens, denegantis perfugium ad Aſylum Sacrum, non excludendam Aſylo, maximo conſenſo tradunt tam TT. quam Canoniſtæ, quotquot immunitatem Eccleſiaſticam ex inſtituto plene tractarunt & dictam conſtitutionem præ oculis habuerunt, ut inquit Wieſtn. *loc. cit.* unicam & ſolidam hujus ſententiæ rationem dans, quod ex inſidiis occidens proprie & in ſenſu conſtitutionis Gregorianæ reus non ſit necis proditoriæ, uti idipſum probare quam ſuſiſſime nititur *a numer.* 112. *ad num.* 119. incluſiva. Ac primo quidem Authoritate Clem. VIII. & Pauli V. Succeſſorum Gregorii XIV. relatorum a Sperell. *decis.* 175. *a num.* 44. quorum verba recitat. Secundo ex declaratione *S. Congreg. ſuper negot. Epiſcop. & regular.* Tertio ex praxi variorum tribunalium, & in ſpecie curiæ Neapolitanæ teſte Genuen. *pr. Neapolit. cap.* 94. *numer.* 2. Haunol. *Tom.* 6. *de J. & J. tract.* 1. *num.* 219. Quia & in Romanæ urbis cæteriſque Italiæ & Chriſtianæ orbis Tribunalibus inimicum ex inſidiis, non tamen amicitiæ ſimilivo ſpecie deceptum occidentem pro proditorie occidente non habent, teſte Covar. *l. cit. num.* 7. Sperel. *cit. decis.* 175. *num.* 57. Quarto ratione: cum in dubio ſacris & religioſis locis, ac ad ea confugientibus favorabili & benigniori interpretationi (qualis eſt illa, quod Homicidæ inſidiarii non ſunt confundendi cum proditoriis in ordine ad excludendos illos ab Aſylo) locus ſit, ut etiam ex ipſis adverſariis docent Italus & Decian. etſi hoc in puncto ſibi contrarii, atque ita Card. de Luca *Miſcellan. de immunit. diſc.* 9. *num.* 6. licet in criminoſorum ad aſyla ſe recipientium odium, eorumque ex iis excluſionem jura, cum poſſunt, late accipi velit, proditionis tamen nomine quaſvis inſidias in proximi necem ſtructas comprehendentem ſignificationem aperte rejicit.

QUÆSTIO CCXXXVIII.

Homicidium Proditorium quid & quotuplex, & num privet immunitate Aſyli?

1. RESp. Ad primum: Homicidium proditorium aliud large & improprie tale, dum quicunque proximi ſive amici ſive inimici vitæ clandeſtina circumventione ſeu occulta machinatione qualicunque inſidiatur, eumque nihil tale prævidentem, adeoque hic & nunc ad defenſionem impotentem aggreditur & necat. Aliud proprie & ſtricte tale, dum quis proximum amicum aut etiam inimicum non quibuſcunque, ſed ſub ſpecie amicitiæ, ſocietatis, fidelitatis ſeu obſequii exhibendi doloſa ſimulatione, nulla intercedente rixa aut inimicitia antecedente, vel ſaltem per ſinceram reconciliationem ſublata, datave promiſſione & fide de non offendendo occidit, qualiter Joab Amaſam & Abner officioſe amplexando occidit, dicens: *Salve mi frater!*

2. Reſp. Ad Secundum: Etiam ſi Homicidium proditorium utroque modo ſumptum, ſicut eſt atrociſſimum, ita & ſeveriſſimis ſuppliciis & pœnis dignum & obnoxium, ſolum tamen homicidium proditorium proprie & ſtricte tale punitur privatione immunitatis Eccleſiaſticæ. Pignat. *Tom.* 1. *conſult.* 175. *num.* 3. & *conſult.* 37. *num.* 8. & 20. Farin. *in append. de immunit. cap.* 9. *num.* 143. quos citans Wieſtn. *h. t. num.* 122. ait, hanc ſententiam hodiedum ita certam & tot DD. ſuffragiis roboratam, ut in dubium amplius revocari nequeat; probatur præcipue ex ipſa conſtitutione Gregoriana, ubi Papa ad tollendam omnem dubitationem ex variis interpretationibus, *cit. cap.* 1. occaſione verborum illorum: *Per induſtriam vel per inſidias* natam omiſſis illis expreſſe ait; qui proditorie proximum ſuum occiderit, privandum immunitate Eccleſiaſtica, ex qua intentione Papæ hac conſtitutionis ſuæ dilucida declaratione omnem dubitandi, & perperam interpretandi occaſionem ſubmovere intendentis patet, dicta verba in propria & communi uſu recepta ſignificatione accipienda; cum inſtar regulæ ſit, legum humanarum verba, cum poſſunt, ſecundum propriam & communi uſu comprobatam ſignificationem exaudienda, *l. non aliter ff. de legat. l. librorum* §. 4. *ff. eodem*, & Bartol. *ibid. num.* 1. Confirmatur ex eo, quod SS. Congregationum ad ſenſum Conſtitutionis Gregorianæ quo ad privationem immunitatis dictis Homicidis proditoriis proprie talibus ſtatutam emanatæ deciſiones & reſponſa ſemper eodem modo, nempe uniformitas reſcriptorum & reſponſorum ſuper eodem articulo redditorum faciat ſtylum ſeu praxin Curiæ Romanæ, Bartol. *in l.* 2. *c. quæ ſit longa conſuet. num.* 9. Cynus *in l.* 1. *c. eodem*, ſtylus autem Curiæ faciat jus, Suar. *de ll. l.* 7. *cap.* 5. *num.* 5. Caſtrop. *tract.* 3. *d.* 3. *part.* 1. *num.* 3. *arg. cap. quam gravi de crim. falſ.* Semper vero & conſtanter in dictis congregationum deciſionibus per varos homicidas proditorios non intelligi, niſi, qui præcedente amicitia, ſocietate &c. ſub ſpecie illius, officii, aut datæ fidei occidunt, nihil tale cogitantem, patet ex earum aliquibus adductis, pro exemplo a Wieſtn. *num.* 124. nimirum congregationis *ſuper negot. Epiſcop. & regul. in una Conſentina* 8. *April.* 1603. in alia 16. *April.* 1611. in una *Rhegienſ.* 12. *Octobr.* 1602. *in Bojanenſ.* 6. *April.* 1622. in alia *congregat. immunit.* 8. *Aug.* 1637. qua expreſſe aſſeritur, ad probationem homicidii proditorii requiri amicitiam præcedentem, ſaltem ſimulatam, ita, ut odium & inimicitia lateat alteram, ſubintelligendo etiam ſub ſpecie illius commiſſum homicidium, uti proditionis crimen non niſi ſimulatione amicitiæ, ſimilive figmento committi, patet quoque ex S. Scriptura, dum Judam proditorem nequiſſimum Chriſti non aliter repræſentat per Pſalmiſtam, *Pſalm.* 40. *v.* 10. *Pſalm.* 54. *v.* 14. uti hæc loca de Juda paſſim interpretantur interpretes, Blanck *in Pſalm.* 40. *a numer.* 27. & *in Pſalm.* 54. *a num.* 6. S. Antonin. *in ſum. part.* 2. *cap.* 22. Gerſon. *part.* 2. *ſerm. de Cœna Dom.* qui idcirco proditorem vocat familiarem inimicum. Patet item ex utroque jure; jure canonico ex *can. clericus qui diſt.* 46. proditionem conjungendo adulationi, dum proditor adulatoris in modum ei, cui ſtruit inſidias, blanditur, ut Gloſſ. *ibid. v. proditionibus*, & Turrecrem. *ibid. num.* 5. jure civili, *L. cujuſcunque ff. ad Leg. Jul. Majeſt.* dum exercitus Romani proditor habetur, cujus tanquam ducis, commilitonis, ſocii, amici, & propterea non ſuſpecti dolo malo in inſidias eſt deductus, arg. *L. omne* §. 4. *L. proditores ff. de re militar. l. fin. c. quæ res export. non deb.*

3. Atque ex hac homicidii proditorii vera, & Conſtitutioni Gregorianæ deneganti illi immunitatem conformata explicatione pro praxi deducuntur ſequentia. Primo, non gaudere illo Aſylo, qui parentem, conjugem, dominum, familiarem, commilitonem, ſocium menſæ vel itineris occidit, quia ſupponitur inter eos amicitia, ſeu nulla ſaltem præſumitur inimicitia præceſſiſſe, prout a S. Congregat. Cardin. Trid. interpret. declaratum teſtatur Delben. *de immunit. cap.* 16 *dub.* 20. *ſect.* 2. *num.* 3. Secundo, inimicum in ſpeciem reconciliatum rancore in animo remanente, eumque non manifeſtante, alteroque illum rediturum non potente ſuſpicari, occidit illum; quia adhuc ſub ſpecie ſerio factæ reconciliationis occidit, Farin. *l.* 2. *conſil.* 168. *num* 75. Tertio, eum, qui alterum necat veneno, ut a S. Congreg. Concil. 3. *Decemb.* 1632. declaratum, teſte Pignat. *Tom.* 9. *conſult.* 37. *num.* 12. quod tamen diſtinguendum, ut procedat, ſi veneno dilutâ potione præſcripta a Medico hoſpes, conviva, domeſticus, aliuſve ſub amicitiæ, benevolentiæ, aut officii ſpecie necatur; ſecus, ſi hoſtis, alterve inimicus armis, veſte vel alimentis veneno infectis interficitur, quia ſub ſpecie amicitiæ non eſt inſidiatus vitę illius. Quarto, etiamſi, qui ſub amicitię ſpecie occiditur, ſit infidelis, Farin. *loc. cit. cap.* 8. *num.* 120. Caſtrop. *tract.* 11. *d. unica part.* 9. *num.* 31. contra Dianam *part.* 4. *tract.* 1. *reſol.* 46. In eo vero, num procurantes abortum animatum, ſint proprie homicidę proditorii, & hinc excludantur ab Aſylo Eccleſiaſtico, non convenit inter AA. affirmat de Gonny *de immunit. fallent.* 14. idemque aſſerit Farin. *in append. de immunit. cap.* 9. *num.* 139. de matribus procurantibus abortum, ex ea ratione aſtruens huic procurationi malitiam proditionis, quod infans impiæ matris inſidias nec prę videre nec pręcavere potuit. Contrarium veriſimilius defendunt Leo *theſau. for. eccleſ. part.* 1. *cap.* 13. Bonac. *d.* 3. *quæſt.* 7. *de immun. part.* 6. §. 3. *num.* 6. ex ea ratione, quod proditio proprie dicta non cadat in infantem, utpote qui uſu rationis deſtitutus, ſicut decipere, ita nec decipi poteſt ſimulatione alterius aliud verbis exprimentis, aliud animo gerentis.

4. Infertur econtra, immunitate eccleſiaſtica defendi; Primo, qui corrivalem, competitorem, ęmulum caſu occurrentem repente aggreditur & occidit, quia & deliberatio & amicitia, aut amicitię ſimulatio, qualitates ad proditorię necis conſtitutionem neceſſarię deficiunt, Wieſtn. *h. t. num.* 140. Secundo, qui inimicum in proprio ipſius domo, aut in ſuam debiti alicujus exigendi gratia venientem inermem & incautum occidit, etſi illa cędes ſępe pręmeditata; quia ſub amicitię, vel reconciliationis ſpecie non perpetrata, adeoque proditionis ratione caret, Card. de Luca *de immunit diſc.* 9. *num.* 8. id probans exemplo proprii facti, in quo ipſe ſic reſolvit. Tertio, eum, qui quemcunque etiam amicum, contubernalem, conſanguineum &c. rixa ſubito exorta,

ta, vel verbo aut facto illata injuria ab ira commotus occidit; quia tale homicidium præmeditatum non eſt, quod autem præmeditatum & deliberatum non eſt, proditorium non eſt, utpote quod prævïæ deliberationis qualitatem involvit, & ſupponit, Farin. *loc. cit. quæſt.* 18 *num.* 73. Pignat. *Tom* 2. *conſult.* 39 *num.* 17. Wieſtn. *num.* 142. Quarto, eum, qui alterum provocatum a ſe occidit in duello, quia patet, non occidi illum proditorie, Faria. *loc. cit. cap.* 7. *numer.* 171. contra Barb. *L.* 2. *Juris eccleſ. cap.* 3. *num.* 181. non obſtante ratione, quam is adducit, nempe, quod duellantes incurrant excommunicationem, & ſepulturæ eccleſiaſticæ privationem, ex Decreto Trid *ſeſſ* 25 *cap.* 19. *de reformat.* quia excluſionem ab Aſylo non infert excommunicatio, aut etiam privatio ſacræ ſepulturæ, ut Ambroſin. *de immunit. cap.* 8. *num.* 12. Delben. *de immunit. cap* 16 *dub.* 20. *ſect.* 6. *num.* 1. Quinto, eum, qui proditorie vulnerat proximum, vel animo necandi ei venenum præbet, ſi mors non ſequatur, Farinac. *cap.* 9. *num* 145. quia *Conſtit. Gregor.* & *cap.* 1. *h. t.* utuntur *v. occiderit*, quod eſt temporis præteriti, & denotat actum præteritum & conſummatum, *L.* 1. §. 1. *ff. quod quiſque juris in alterum*. Baldus *in l. damni* §. *Sabini ff. de damn. infect.* Sexto, eum adhuc defendi immunitate, qui alium deducit ad locum, in quo ab alio prævidet occidendum, docet Dian. *part.* 6. *tract.* 1. *reſol.* 12. Delben. *cit. dub.* 20. *num* 8. apud Wieſtn *num.* 146. ex ea ratione, quod quidem proditorie, non tamen phyſice, ſed moraliter tantum occidat; *Conſtit. Gregor.* autem, & *citat. cap.* 1. loquantur de nece phyſice, & propria actione illata. Quod ſi verum, etiam defendendus immunitate, qui alteri mandat aut ſuadet, occidi alium proditorie, ſive ſub ſpecie amicitiæ. Verum contrarium probabiliter, ſi non probabilius, docet Peregrin. *de immunit. cap.* 7. *num.* 8. Denique homicidæ ſacrilegi ratione perſonarum, v. g Clericorum, Regularium, quin & Sacerdotum, niſi ſub ſpecie amicitiæ occiderint alium, non excluduntur Aſylo, quia homicidæ proditorii non ſunt, Farinac. *cit. num.* 7. *num.* 114. Delb. *loc. cit. ſect.* 11. *num.* 1. Giurba *conſil* 70. *num.* 9. contra Riccium *part.* 2. *prax. deciſ.* 209. Curtell. *de immunit. l.* 1. *quæſt.* 24. docentes, illos parricidas eſſe, parricidas autem excludi Aſylo. Verum nec parricidæ ſunt, ut bene Delben. *cap.* 16. *dub.* 24. *ſect.* 21. *num.* 4. nec parricidii qualitas, præſertim in rixa, aut præcedente inimicitia commiſſi, vim ex Aſylo excludendi habet, ut Barb. *l.* 2. *Jur. Eccleſ. cap.* 3. *num.* 95.

QUÆSTIO CCXXXIX.

Homicidium Aſſaſſinum quodnam dicatur, & quæ pœnæ præter privationem immunitatis eccleſiaſticæ ei ſtatutæ?

RESp. De hoc crimine, tam quo ad naturam illius, quam quo ad pœnas ei ſtatutas ſufficienter tractatum, *lib.* 2. *tit.* 2. *quæſt.* 287. *lib.* 3. *tit.* 49. *quæſt.* 1028. *hoc lib. cit.* 12. *cap.* 1. quo lectorem remitto. Videri quoque poteſt *cap.* 1. *h. t. in* 6. quod Aſſaſſinorum pœnas veluti compendio comprehendit.

QUÆSTIO CCXL.

An ob homicidium factum ad defenſionem propriæ vitæ & membrorum incurratur irregularitas?

1. RESp. Occidens vel mutilans alium ob neceſſariam ſui corporis ſeu vitæ defenſionem, aut propulſandam membrorum ſuorum mutilationem, ſervato moderamine inculpatæ tutelæ non fit irregularis, ut cum D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 64. *art.* 7. *in corp.* Covar. *in Clem. ſi furioſus part.* 3. §. *unic. num.* 1. Suar. *de cenſ. d.* 46. *ſect.* 1. *num.* 4. Clar. *L.* 5. §. *homicidium num.* 24. dicens, eſſe indubitatam juris concluſionem, Pirh. *h. t. num.* 77. DD. communiter, prout conſtat ex *Clem. ſi furioſus juncto cap. ſignificaſti*, ubi: *Tametſi id fieri debet cum moderamine inculpatæ tutelæ, non ad ſumendam vindictam, ſed ad injuriam propulſandam*: & ex ea ratione, quod jure naturali, divino ac humano permiſſum ſit, vim vi repellere, *c. ſignificaſti*, *L. ut vim ff. de juſt. & jure*, inferendo etiam, ubi aliter fieri nequit, mortem injuſto invaſori; ex eo autem, quod, quia permiſſum, omni culpa caret, pœna irregularitatis inferri nequit, ſed neque ob defectum lenitatis, cum is non interveniat in eo caſu, quo interfectio injuſti invaſoris aſſumitur tanquam unicum medium, ad evitandam mortem propriam aut mutilationis, ut bene Suar. *loc. cit. numer.* 3. unde jam jura antiqua alias idem ſtatuentia, ut neque Clericus, neque Laicus ob talem ſui defenſionem incurreret irregularitatem, niſi dum quandoque contrarium inſinuare videntur, non aliter intelligenda, quam ſi invaſus ſe aliter defendere potuit, ut Gloſſ. *in cap. de his & cap. ſi quis diſt.* 50. qualiter etiam explicandus videtur D. Thom. dum *loc cit. ar.* 7. *ad* 3 ait: quod Clericus, etiamſi ſe defendendo interficiat aliquem, ſit irregularis. Nec aliud infertur ex Trid. dum *ſeſſ.* 14 *cap.* 7. *de reformat.* diſpenſationem committit Ordinario loci, ubi quis vim vi repellendo, ut ſe a morte liberet, commiſit homicidium, quam quod id procedat in caſu, quo quis exceſſit moderamen inculpatæ tutelæ, quia ſe poterat alio modo defendere, ut Pirh. *loc. cit.* juxta declarationem Cardin. Concil. apud Gallemart. *loc. cit. Concil. num* 3. Porro neceſſe non eſſe, ut in ſpecie probetur neceſſitas defenſionis, ſed ſatis eſſe, ut probetur ſimpliciter, occiſionem factam ad ſui defenſionem, tradit Clarus *v. homicidium num* 33. citans Bald. *in l. ſolam c. de teſtib num.* 11. Decian. *in l. ut vim ff. de J. & J. num* 17. qui dicit communem; addens, ſe putare ab ea in practica non eſſe recedendum, nihilominus contrariam eſſe receptionem, dicit Monchiaca, *Controverſ. illuſt. cap.* 10. *num* 6. De cætero ampliatur reſponſio primo, ut non fiat irregularis, etiamſi aggredi volentem præveniat & occidat; non enim tenetur exſpectare, donec ab alio præveniatur, modo aliud medium evadendi mortem non adſit, Pirhing *num.* 78. cum Nav. *man. cap.* 15. *num.* 1. *in fine*. Secundo, ut etiam juxta dicta ſufficiat, ad evitandam irregularitatem, homicidium committi ob defenſionem contra mutilationem, ſi aliter integritas membrorum ſervari nequit, Suar. *loc. cit. ſect.* 2. *num* 6. Sicut enim mutilatio æquiparatur homicidio, ad contrahendam irregularitatem, ita defenſio a mutilatione æquiparatur defenſioni a morte, quo ad evitandam irregularitatem. Tertio, ut irregularis non fiat, qui ob defenſionem neceſſariam ſui occidit innocentem, v. g. furioſum vel amentem, ſi aliter ſalvare ſe nequeat, cum tunc cædes innocentis habeat ſe per accidens non intenta, ſed ſecuta ex opere licito & neceſſario, Barb. *in Clem. ſi furioſus numer.* 17. Quarto, dum non potens ſe defendere advocat alium, qui ſe defendat, & is occidit injuſtum invaſorem, cum, quod licet alicui facere per ſe, licet etiam facere per alium, & cenſetur tunc facere per ſe ipſum, Nav. *man. cap.* 17. *numer.* 112. Pirh. *loc. cit.* & apud hunc Avila. Quinto, ut non fiat irregularis, etiamſi occidat cum odio interno, & appetitu vindictæ, modo revera occidat ad ſe defendendum, quia tunc actus ille internus non ſufficit, ad inducendam irregularitatem, dum homicidium procedit quidem cum illo actu ſeu odio, non autem pure ex eo; uti procederet pure ex ſpiritu vindictæ, ſi poſt ſedatam rixam vulneratus ex intervallo inſultum faceret in vulnerantem, eumque occideret, aut mutilaret, Clarus *l.* 5. §. *homicidium num* 34.

2. Quod attinet ad moderamen inculpatæ tutelæ, (in quo, ſi exceſſum, puniri poſſe excedentem, non quidem pœna alias ordinaria homicidii, ſed ſolum juxta exceſſum illum pœna extraordinaria, & mitiore arbitrio Judicis, & hoc non ſolum, quando exceſſit modum ex culpa, ſed etiam ex dolo, aſtruit Clar. *loc. cit.* dicens, ſic ſtatui communiter) ad moderamen, inquam, illud tria requiruntur, ſcilicet cauſa, modus, tempus, ut idem Clar. *l. c.* & re ipſa ut alii DD. ad cauſam defenſionis ſpectat, ut eam præcedat injuſta invaſio, ante hanc enim occiſio facta non erit ſui defenſio, ſed alterius invaſio; ſufficit tamen ea certo prævifa, ut mox imminens, quia non eſt neceſſe, exſpectare invadentem, ſed is præveniri poteſt, juxta mox dicenda. De cætero juſta invaſio non eſt cauſa, ſeſe defendendi occidendo vel mutilando invadentem, ſic miniſtri juſtitiæ invadentes reum, ab eo occidi nequeunt, quia hi non invadunt, ut occidant, ſed ut mandatum Judicis exequantur, Pirh. *num* 91. Ad modum defenſionis ſpectat, ut ea ſit proportionata injuſtæ invaſioni, & non excedat neceſſariam defenſionem, arg. *cap. ut famæ de ſent. excomm. juncta l. ſcientiam* §. 4. *ff. ad Leg. Aquil.* ſic moderamen inculpatæ tutelæ excedit, qui pugnis ſe invadentem, armis propulſat, mutilat & occidit: Item, qui occidit eum, quem vulnerando & mutilando repellere poterat ad propriam vitam, & membra tuenda; item, qui occidit & mutilat, dum ſine gravi incommodo fugere, vel clamando implorandoque auxilium ſalvare ſe poterat: Quod ſpectat ad tempus, moderamen excedit, qui non incontinenti, quo injuſtam aggreſſionem patitur, aut quo quis certo eam imminentem cognoſcit, ſed ex intervallo, poſtquam aggreſſor abiit, aut nocere & aggredi deſtitit, eundem aggreditur; quia hæc aggreſſio non habet rationem defenſionis neceſſariæ, ſed ſumptionis vindictæ, Suar. *loc. cit. num.* 9. Pirh. *num.* 92. qui idem eſſe dicit cum Farin. *pr. crim. part.* 5. *quæſt.* 125. *num.* 378. de eo, qui aggreſſorem cadentem in terram occidit, niſi probabiliter timeret, proſtratum reſurrecturum, & ſe denuo aggreſſurum, aut amicos illius continuo accurſuros ad ei opem feren-

Digitized by Google

ferendam. Neceſſe tamen non eſt ſemper, ut quis ab altero invadatur, ſed poteſt eum mox ſe aggreſſurum prævenire, dum timet, ſe non poſſe inimico propius accedenti reſiſtere, quia tunc præventio illa non tam eſſet aggreſſio, quam pura defenſio, quæ alias nimia ſera eſſe poſſet. Nav. *l. 5. conſil. 32. h. t.* Suar. *loc. cit. ſect. 3. num. 7.* Pirh. *loc. cit.* juxta dicta a nobis paulo ſupra. Jam vero, num hæc tria requiſita ad moderamen inculpatæ tutelæ ſint ſervata, prudentiæ & arbitrio Judicis relinquendum, cum de factis particularibus, ob varias eorum circumſtantias, regula certa ſtatui non poteſt; ita Farinac. *loc. cit. num. 395.* Suar. *loc. cit.* Pirhing *cit. num. 93. in fine*.

QUÆSTIO CCXLI.

An etiam, pro defenſione vitæ & membrorum parentum, prolium, fratrum, conjunctorum, imo & extraneorum innocentium liceat injuſtum aggreſſorem occidere cum moderamine inculpatæ tutelæ?

RESp. Licitum eſt, pro defenſione vitæ & membrorum tam ſanguine conjunctorum, quam extraneorum innocentium occidere injuſtum eorum invaſorem, adeoque citra quod incurratur irregularitas, Farin. *pr. crim. quæſt. 124. n. 267.* Clarus *§. homicidium num. 27.* citatis aliis, utrumque dicens, eſſe ſententiam communem, & ab omnibus DD. approbatam, arg. *can. fortitudo 23. quæſt. 3. juncto cap. dilecto §. 1. & quidem de ſent. excomm. in 6. l. 1. §. 4. ff. ad leg. Cornel. de Sicar.* ubi etiam injuriæ criminis reus cenſetur, qui, cum poteſt alium innocentem non defendit, intellige etiam occidendo invaſorem iniquum, dum aliter non poteſt, cum quiſque jubetur proximum diligere ſicut ſe ipſum. Unde in Scriptura *Exod. 2. v. 12.* laudatur Moyſes, quod Ægyptium injuſtum aggreſſorem Hebræi occiderit, & abſconderit in ſabulo. Ampliatur reſponſio a Claro *num. 29.* ita, ut generaliter indiſtincte intelligenda ſit, adeoque liceat quoque pro defenſione ſua, conjunctorumque ſuorum, imo & extraneorum occidere clericum injuſtum invaſorem, uti tenent canoniſtæ indiſtincte, & Abb. *in cap. ſi vero il 3. n. 11. de ſent.*, dicit communem, & ut percuſſor Clerici in hoc caſu non incurrat excommunicationem, (adeoque multo minus irregularitatem) etiamſi defenſor in defendendo modum excedat, modo id ea propoſito non faciat, Clar. *num. 30.* cum Gloſſ. *in cap. ſignificaſti il 2. h. t. v. tutela*, quam communiter approbatam dicit Curtius Sen. *conſil. 20. poſt num. 42. verſ. confirmatur*.

QUÆSTIO CCXLII.

An licitum ſit ad defenſionem proprii honoris & famæ, dum ea aliter ſalvari nequit, injuſtum illius invaſorem occidere vel mutilare, & exinde non contrahitur irregularitas?

RESp. Non convenire in eo uſquequaque AA. affirmant Suar. *loc. cit. ſect. 1. num. 5. & 6.* Tanner. *Tom. 3. d. 4. q. 8. num. 73* Clar. *§. Homicidium num. 26.* citans Bart. *in l. 1. c. unde vi num. 8.* Pirh. *h. t. num. 80.* ſupponunt hi AA. abſolute, nulla alia via evitari poſſe gravem jacturam proprii honoris, ratio illorum ſatis eſt efficax, nimirum quod honor & fama ſint altioris & præſtantioris ordinis, quam bona fortunæ, æquiparanturque ipſi vitæ; ita, ut vir honeſtus magis metuat gravem jacturam famæ & honoris, quam mortis, juxta *l. 1. §. penult. ff. quod metus cauſa*, adeoque, ſi licent pro defenſione bonorum, ut dicetur *quæſt. ſeq.* quin & vitæ, occidere eum, a quo imminet gravis jactura bonorum, multo magis aut æque licebit pro defenſione honoris & famæ. Negant econtra apud Pirh. *num. 179.* Sylv. *v. Homicidium 3. quæſt. 4. dicto 1.* Navar. *l. 5. conſil. 6. num. 4. h. t.* Avil. *loc. cit. part. 3. d. 5. ſect. 3. dub. 2. §. in his ſequitur*. Laym. *lib. 3. tract. 3. part. 3. cap. 9. num. 3.* Gutt. *qq. can. tract. 2. cap. 6. num. 43.* Mol. *de J. & J. tract. 3. d. 72. numer. 5.* Wieſtn. *h. t. num. 34.* ea ea ratione, quod rariſſime detur caſus, in quo pro defenſione famæ & honoris id liceat, cum ordinarie loquendo fama & honor non tantum aliis competentibus mediis reparari poſſit, ſed & alia via, ne lædatur, ſalvari poteſt, & in ſpecie, dum imminet injuria perſonalis, ſeu infamia irroganda publice fugiendo, non ſecus ac dum periculum vitæ imminet ab invaſore. Quod tamen diſtinguunt utriuſque ſententiæ AA. ita, ut procedat, ſi fuga non ſit probroſa, ſeu, ſi fugere poteſt, non tantum ſine periculo vitæ, ſed & ſine dedecore & infamia; qualiter fugere poteſt clericus vel Religioſus, & homo vilis conditionis, aut in eo loco ignotus, & hinc fugere tenetur ad ſervandum moderamen inculpatæ tutelæ, & vitandam irregularitatem; & qualis non eſt vir nobilis, & militaris, cui probroſum, ſi invaſus fugiat, ac proinde non peccat, nec fit irregularis, ſi perſiſtat, ſeque defendat, etiam occidendo invaſorem, ut veriſimilius defendunt Covar. *loc. cit. part. 3. §. unic. num. 1. & 4.* Coninck *d. 18. dub. 6. num. 90.* Bonac. *de cenſ. d. 7. quæſt. 4. p. 6. num. 4.* Wieſtn. *num. 36.* nec tale homicidium in foro ſæculari puniri pœna ſaltem ordinaria, ait Pirh. *cit. num. 79.* quamvis tamen, ut idem citans pro hoc Navar. *man. cap. 27. num. 211.* & Laym. *ubi ante* incurrat irregularitatem ex defectu lenitatis non fugiendo, dum poteſt, quia manſuetudini & Chriſtianæ charitati magis conforme tolerare injuriam, niſi tamen fugiendo ſe periculo exponeret, ne aggreſſor velocior curſu ipſum aſſequeretur, & ex fuga factus audacior illum occideret, aut mutilaret. De cætero reflectendum ad propoſitiones damnatas, huic ſententiæ neganti admodum faventes, & tantum non eam exprimentes, quarum prima eſt Alexand. VII. Septima, & ſic habens: *Licitum eſt religioſo vel Clerico calumniatorem gravia crimina de ſe vel ſua religione ſpargere minitantem occidere, quando modus ſe defendendi non ſuppetit, aut ſuppetere non videtur*, qualis cum Religioſo & Clerico ſuppetat, nempe fuga ſecundum dicta paulo ante, utique illicite ſe defendit occidendo alterum; altera Innoc. XI. *fas eſt viro honorato occidere invaſorem, qui nititur calumniam inferre. Idem quoque dicendum, ſi quis impingat alapam, vel fuſte percutiat, & poſt impactam alapam vel ictum fuſtis ſtatim fugit*, de quibus videndi, qui ex profeſſo propoſitiones ab iis Pontificibus damnatas ſcripſerunt.

QUÆSTIO CCXLIII.

Num licitum ſit ob defenſionem bonorum temporalium occidere injuſtum illorum invaſorem, idque fiat abſque eo, quod incurratur irregularitas?

1. RESp. primo: Ob bonorum legitime poſſeſſorum, dum magni momenti ſunt, nec aliter defendi aut recuperari poſſunt, defenſionem, licere invaſorem iniquum mutilare & occidere, docent Pet. Navarr. *lib. 3. de reſt. cap. 4. numer. 418.* Clar. *v. homicidium num. 25.* citatis plurimis aliis, dicens communem Legiſtarum, Covar. *in Clem. ſi furioſus part. 3. §. unic. num. 6. in fine*. Suar. *de cenſ. d. 46. ſect. 2. num. 10.* Leſſ. *lib. 2. de juſt. cap. 9. dub. 11.* dicens ſententiam hanc practice tutam, & in rigore juris veram. Caſtrop. *de cenſ. d. 6. part. 15. §. 8. a num. 7.* cum ſatis communi aliorum. Arg. *l. 1. c. unde vi*, & ex ea ratione, quod cum, tale homicidium non ſit omnino voluntarium, ac per ſe intentum, cum ſola rerum ſuarum defenſio intendatur, ex qua cædes per accidens ſequi cenſeatur, tum quia bona quodammodo vitæ, ad quam conſervandam ſunt neceſſaria, æquiparantur, ut cum Gloſſ. communiter recepta *in l. Advocati C. de Advocatis diverſ. judicior.* Clar. *loc. cit.* Tiraquell. *de Nobilit. cap. 31. a numer. 364.* Pirh. *h. t. num. 86.* Reiffenſt. *num. 138.* Wieſtn. *num. 40.* adeoque ſi ad vitam tuendam occiſio eſt neceſſaria defenſio, licet, ita etiam dum neceſſaria eſt ad ſervanda bona temporalia magni momenti, ſaltem quorum amiſſione conſtitueretur quis in extrema vel gravi neceſſitate ratione ſtatus tuendi. Ad hæc, niſi permiſſa in hoc caſu eſſet etiam occiſio, homines improbi ſæpius moverentur ad diripienda bona, ut ex Suar. *loc. cit. num. 7.* Pirh. Reiffenſt. Wieſtn. *ll. cit.* quæ in contrarium apponuntur ab adverſariis, quia præcipue ſpectant irregularitatem, diluentur paulo poſt. Dixi tamen primo: *bonorum legitime poſſeſſorum*; nam non licet occidendo defendere ea, ad quæ jus inchoatum habemus, & quæ nos poſſeſſuros ſperamus, cum idipſum damnatum ab Innoc. XI. *propoſitione 32.* uti & damnata eſt hæc propoſitio: *licitum eſt tam hæredi quam legatario contra injuſte impedientem, ne vel hæreditas adeatur, vel legata ſolvantur*, ſe taliter (id eſt, defenſione occiſiva) defendere, *ſicut & jus habenti in Cathedram vel Præbendam contra earum poſſeſſionem injuſte impedientem*, rationes juſtas damnationis harum propoſitionum vide apud Scriben. *in propoſitiones damnatas*. Dixi ſecundo: *res magni momenti*: ob res enim exigui momenti ſervandas contra invaſorem earum, dum aliter ſervari nequeunt, non licere occidere invaſorem hodiedum certum eſt ex damnata ab Innoc. XI. hac propoſitione: *regulariter occidere poſſum furem propter conſervationem unius aurei*. Dixi tertio; *ſi res alio modo defendi, aut ablatæ recuperari poſſunt*: quia ſi id fieri poteſt, v. gr. clamando, alios in auxilium evocari, vel invaſorem capiendo, vel ſi rem in judicio aliove modo moraliter certo recuperandam conſtet, non licet talis occiſio, quia eſt contra moderamen inculpatæ tutelæ. Arg. *l. 1. c. unde vi*. Sic expoſita reſponſio extenditur quoque ad Clericos, ut & hi non ſecus ac

Lai-

Digitized by Google

Laici bona ad vitam neceſſaria licite & impune contra injuſtos invaſores, etiam vi & armis, & adhibita etiam occiſione illorum, ſi aliter fieri nequit, defendere liceat; quia jus hoc naturale eſt, ut conſtat ex *cap. olim de reſt. ſpol.* adeoque id ſpecialiter non inhibitum Clericis, ut Pirh. *h. t. num.* 91. cum Suar. *loc. cit. num* 10. contra Gloſſ. *in cap. ſuſcepimus h. t. v. ligaverunt*. Abbatem *ibid. num* 3. *& num.* 4. & alios quoſdam, aſſerentes Clericum fieri irregularem, qui, ſi mortis periculum effugere potuit, occidit alium ad ſe ſuaque defendenda. Sed de irregularitate ſpeciatim.

2. Reſp. ſecundo: Sed neque in dicto caſu incurritur irregularitas, ut ſpeciatim Covar. *loc. cit. num* 6. *in fine*. Suar. *loc. cit. a num.* 4. Leſſ. *cit. cap.* 9. *num.* 73. Barb. *in cap. interfeciſti h. t. n.* 4. Gonz *in cap. ſi perfodiens h. t. n.* 11. Wieſtn. *cit. n.* 40. Caſtrop *loc. cit.* citatis inſuper Filiuc. *tr.* 20. *cap.* 5. *q.* 6. *num.* 146. *& q.* 7. *n.* 149 Bonac. *de irregul. d.* 7. *q.* 4. *p.* 6. *n.* 20. Gaſp. Hurtad. *de irreg. d.* 2. *diff* 20. Arg. *cap. quia te diſt.* 50. ubi ab Urbano II. ab impedimento Canonico immunis pronunciatur, qui occidit ob defenſionem ſuæ libertatis, unde infertur, non ſola defenſione vitæ evitari irregularitatem; ratio quoque eſt, quod irregularitas in hoc caſu neque inducatur ex delicto; cum juxta jam dicta occiſio talis vacet delicto, neque ex defectu lenitatis, qualis non intercurrit, dum inferenda imminet gravis injuria aliter non propulſabilis; & irregularitas ſolum contrahitur, quando authoritate publica, hoc eſt, in bello juſto, aut vi ſententiæ judicialis quis occiditur & mutilatur.

3. Nihilominus contrarium, nimirum adhuc in dicto caſu incurri irregularitatem etiam in defendendis rebus magni momenti, etſi id non exprimatur, docent cum Gl. *fin. in c.* 2. *h. t.* Abb. *ibidem num.* 2. Sylv. *v. homicidium* 2. *q.* 16. *n.* 11. Nav. *in man. cap.* 15. *n.* 4 ubi ait: idipſum obſervare ſtylum Curiæ Romanæ, qui jus facit, *cap. quam gravi de crim. falſi*. Molin *de Juſt tract.* 3. *d* 72. *num* 3. Laym. *cit. cap.* 9. *num* 3. & alii fundantes ſe in variis Juribus Canonicis. Et primo quidem in *Clem ſi furioſus h. t.* dum ibi ab irregularitate excipitur ſolum occiſio facta propter ſervandam vitam propriam, adeoque non excipi factam ad defenſionem bonorum temporalium a ſenſu contrario recte infertur, verum reſpondetur cum Suar. *loc cit. n.* 5. & Barb. *loc. argum. juris* 27. *num* 28. *&* 29. argumentum a contrario ſenſu non procedere in materia pœnali præſertim in irregularitate, nec eſſe ſufficiens, ut irregularitas in tali cenſeatur expreſſa. Ad hæc, ſicut in *cit. Clem.* etſi ſolum exprimatur furioſus & dormiens, comprehenditur tamen etiam ebrius, item, etſi ſolum loquatur de evitatione mortis, idem tamen ſit de evitatione mutilationis; ita ſimiliter, etſi in ea exprimatur ſolum defenſio vitæ, non tamen propterea excluditur defenſio bonorum temporalium. Pirh. *h. t. num.* 87. cum Suar. *loc. cit. numer.* 6. *&* 7. Secundo in *c. h. t.* dum ex verbis illius: *te tuaque liberando:* colligi volunt, ad evitandam irregularitatem neceſſario requiri, ut una cum bonis vita periclitetur. Verum reſpondetur, dicta verba: *te tuaque:* accipienda non conjunctim, ſed diviſim, ita ut ſenſus ſit: ſi tu vel tua defendendo occideris alium, non eris irregularis, ne alias ſequatur abſurdum, quod ob ſolam vitam defendendam non liceret alium occidere abſque irregularitate. Ad hæc in materia favorabili, qualis eſt hæc, facienda eſt ampla interpretatio. Felin. *in cit. cap.* 2. *numer.* 5. Covar. *loc. cit. num.* 6. *verſ. ſed* & Suar. *loc. cit num.* 8. & in jura ſæpius, ubi materia ſic exigit, *Et* pro *vel* accipitur *L. ſæpe ff. de V. S* Tertio in *cap. ſuſcepimus h. t.* dum ibi imputatum fuit Monachis ad culpam & irregularitatem, quod fures ſeu latrones res eorum auferentes occiderint: Verum reſpondetur, quod exceſſerint moderamen inculpatæ tutelæ, ut patet ex eo, quod occiderint fures rebus furtivis jam recuperatis, & res recuperatas alio transferendo abſque vitæ ſuæ & rerum periculo ſervare potuiſſent, antequam fures (quos ligaverant, & vel ſicuti non tam licita defenſione, quam punitione propria authoritate facta) vinculis eximerent. Covar. *loc. cit. verſ. undecimo*. Suar. *n.* 10. ad hæc, ut inquit Papa, fuerunt res illæ viles. Quarto in *c. ſignificaſti h. t.* ubi Presbyter, qui latroni ornamenta eccleſiæ aſportanti, ligone arrepto, vulnus lethale inflixerat, etſi id fecerit ad defendenda bona Eccleſiæ ſuæ curæ commiſſæ, declaratur irregularis. Verum reſpondetur, quod nec Presbyter ille ſervaverit modum inculpatæ tutelæ, & uſus defenſione non neceſſaria ad res ſalvandas, cum clamare potuiſſet, aliorumque opem implorare; ſiquidem parochiani ſtatim adfuerunt & ſuccurrerunt, ut Pirh. *n* 90. cum Suar. *n.* 11. Unde ex his jam recte infert Pirh. hanc ſententiam ex Jure Canonico ſufficienter probari non poſſe. Nec denique multum urget ratio adverſariorum deſumpta ex lege Charitatis, qua quis tenetur vitam proximi præferre bonis ſuis temporalibus. Verum ſiquidem id eſt, dum proximus verſatur in extrema vel gravi neceſſitate, & alia via juvari nequit; ſecus ſi in nulla neceſſitate conſtitutus, voluntarie & ex malitia res alienas invadit, tunc enim non tenemur res proprias dimittere, ſed eas defendere poſſumus etiam occidendo invaſorem, ſi eas alio modo ſervare nequimus; cum bona temporalia magni momenti neceſſaria ſunt ad vitam propriam (quæ præferenda eſt vitæ proximi) ſuſtentandam; ita Sylv. *v. excommunicatio* 6. *q.* 9. Covar. *cit. num.* 6. Pirh *cit. num.* 90.

CAPUT TERTIUM.

De Homicidio juſto & licito, privata aut publica authoritate commiſſo, & irregularitate inde proveniente.

QUÆSTIO CCXLIV.

An, & a quo juſte & licite occidi poſſit adulter?

1. RESP. Primo: In foro contentioſo licet patri impune occidere adulterum deprehenſum in adulterio cum filia, juxta *l. patri ff. de adulter.* modo adſint ſequentia, de quibus in *cit. l patri*, *& ſeq.* nimirum, quod pater eodem impetu occidat & filiam; quod filia ſit in poteſtate patria; quod illam occidat in domo ſua vel generi, non autem alibi, quod filia ſit nupta, quod deprehendatur in ipſo adulterio, ita Clar. *l.* 5. *§. homicidium num.* 48. qui idipſum ita extendit, ut pater poſſit occidere adulterum, etiamſi is ſit Clericus, citra quod incurrat excommunicationem, & pœnas, *cap. ſi quis ſuadente* 17. *quæſt.* 4. pro quo citat Bermond. *de concub. fol* 267. *numer.* 5. qui dicit communem, uti idipſum de injiciente violentas manus in talem Clericum adulterum docet Mol. *tract.* 3. *d.* 99. *in princ.* Layman *loc. paulo poſt citando*, juxta *cap. ſi vero de ſent. excommun.* impune quoque occidi Judicem vel Magiſtratum deprehenſum in adulterio, tenet Clar. citans Bart.

2. Reſp. Secundo: Adulterum deprehenſum in adulterio a marito cum propria uxore, ſi eſt vilis perſona, poſſe impune occidi in propria domo, non alibi, tradit Clar. per *l. marito ff. de adulter.* citans Pariſ. *l.* 4. *conſil.* 154. *num.* 12. atteſtantem de communi Legiſtarum & Socin. Jun. *l.* 20. *conſil.* 34. ſecus vero eſſe, ſi adulter non ſit vilis perſona, quem tamen ſi occiderit, non afficitur quidem ultimo ſupplicio propter juſtum dolorem, ſed pœna mitiore v. gr. relegatur vel mittitur in exilium, juxta *l. ſi adulterium*, *§. Imperatores ff. de adult.* *& l Gracchus c. eod. tit.* Non tamen maritus deprehendens Clericum in adulterio, ſi eundem percutiat, incurrit pœnas *can. ſi quis ſuadente*, juxta *cap.* 3. *de ſent. excomm.* cujus contrarium eſt in ſponſo per verba de futuro, ſi is percutiat Clericum cum ſponſa fornicantem. Clar. *num.* 49. Num vero tam pater quam maritus in caſibus, in quibus ipſi occidere poſſunt licite adulterum, poſſint idipſum licite mandare alteri, non ita liquet; pro negativa citat Clar. *num.* 51. Rolandum, *lib.* 2. *conſil.* 24. *num.* 29. & alios; affirmativam ſervari in practica probat ex facti contingentia Curiæ Neapol. teſte de Afflict. & aliis; poſſe idipſum mandari proprio filio dicit citatis Bald. *in cit. l. Gracchus num.* 5. & aliis, qui dicunt eſſe frequentiſſimam & communem DD.

3. Reſp. Tertio: Quamvis hæc omnia procedant in foro contentioſo, in foro tamen conſcientiæ non licere patri aut marito, neque filiam, neque uxorem, neque adulterum in adulterio deprehenſos occidere, & peccare illos occidendo mortaliter, docent cum Gloſſ. *in cap. inter hæc* 33. *quæſt.* 2. Didacus *in lib.* 4. *Decret. fol.* 142. *numer.* 8. Villalob. *in collect. comm. opinion. lit M. num.* 13. Monchiaca *l.* 1. *de teſtib. part.* 1. *poſt num.* 7. *verſ. unde data*, quam tamen opinionem ſibi nunquam placuiſſe, ait Clar. *loc. cit. num.* 50. quod impium eſſe cenſeat, dicere apud ſe, (puta Legiſtas) vigere aliquam legem, quæ peccatum mortale committi permittat. Verum

rectius

rectius reſpondetur ſub diſtinctione, nimirum leges civiles iniquas eſſe, ſi permitterent approbative patrem aut maritum occidere adulterum, uti conſtat ex *cap. inter hæc 33. quæſt. 2.* & D. Auguſt. *lib. 2. de adulter. conjugum cap. 15.* D. Thom. *in 4. diſt. 37.* & ita docent Sotus *lib. 5. quæſt. 1. art. 3.* Govar. *in epitom. cap. 7. §. 7. num. 12.* Tholoſ. *lib. 36. Syntag. cap. 6.* Mol. *de Juſt. tract. 3. d. 7.* Leſſ. *lib. 2. cap. 9. dub. 5.* Laym. *lib. 3. tract. 3. part. 3. cap. 2. num. 4.* ex ea ratione, quod non condemnatum a privato occidi; nulla æquitas patiatur; juxta *l. 2. ff. ad leg. Cornel. de Sicar.* Ad hæc charitati chriſtianæ maxime adverſatur ſubito occidere hominem tam imparatum & impænitentem, adeoque leges approbativas talis homicidii non poſſe non eſſe iniquas, leges vero civiles iniquæ non ſunt, dum id permittunt ſolum negative, quatenus nimirum in tali caſu pœnam homicidæ non decernunt, neque actionem contra eum ſeu civilem ſeu criminalem recipiunt, idque ob circumſtantiam injuriæ & juſti doloris, quem in eo caſu temperare difficillimum eſt, ut dicitur *l. ſi adulterium §. Imperator ff. ad leg. Juliam de adulter.* uti ob eandem rationem SS. Canones excommunicationis ſententiam a patre & marito percutiente clericum deprehenſum in adulterio, juxta dicta paulo ante, removent. Non tamen impediunt dictæ leges Civiles negative permittentes in eo caſu interfectionem adulteri, quo minus ea ſit mortaliter peccaminoſa, ſi committatur non adempto ſufficiente uſu rationis ob iram & ſubitaneum furorem.

QUÆSTIO CCXLV.

Num & quando licitum ſit occidere Bannitum?

1. Reſp. primo: Supponendo poſſe Magiſtratus & Principes ſupremos in malefactores, non tantum quos præſentes in ſua poteſtate habent mortis ſententiam ferre & exequi, ſed & in abſentes, proſcribendo eos publice, vitamque eorum exponendo, ita ut cuivis private liceat illos impune, etiam in foro conſcientiæ occidere. Soto *l. 4. de Juſt. quæſt. 1. num 2.* Sylv. Armil. Sa *v. Bannitus*. Beja *caſ. reſervat. part. 1. cap. 41.* Laym. *loc. cit. cap. 2. num. 2.* ex ea ratione, quod, cum reipublicæ interſit de malefactoribus & hoſtibus ſuis pœnam mortis ſumere, hoc autem non poſſit reo alio dilapſo, poterit facultatem dare omnibus aliis illum ubicunque deprehenſum occidendi, modo tamen ex parte Principis proſcribentis ſerventur ſequentia; Primo, ut de delicto capitali, quod hujuſmodi proſcriptionem mereatur, ei conſtet. Secundo, ut periculum grave ex malitia bannizandi immineat reipublicæ, v. g. ſit perduellis, prædo, inſidiator vitæ Principis, Veneficus &c. Tertio: ut ordinario procedendi modo contra præſentem reum executio fieri nequeat.

2. Reſp. ſecundo: Poterit itaque in hoc caſu quilibet privatus uti illa facultate, & bannitum interficere. Ex parte vero privatorum volentium occidere banniſatum, ut licite fiat occiſio, requiritur: Primo, ut ſententia banni per appellationem legitime interpoſitam non ſit ſuſpenſa. Laym. *loc. cit.* Reiffenſt. *h. t. num. 68.* Clar. *l. 5. §. Homicidium num. 64.* citatis pluribus aliis, qui teſtantur eſſe communem; qui etiam addit, non poſſe occidi bannitum currente tempore ad appellandum a ſententia banni dato, quamvis ſubjungat, in ſua provincia ſublatam omnem appellationem in criminalibus cauſis. Secundo, ut occiſio fiat præciſe ex zelo juſtitiæ, & ob bonum publicum, & non ex odio, paſſione privata, vel affectu vindictæ vel turpis lucri; iidem *ll. cit.* Tertio ut non fiat occiſio extra territorium proſcribentis; cum, ſicut ipſi Magiſtratui, ita a fortiore privatis illicitum eſt facere executionem extra territorium, ita Sylv *v. Homicidium 1. quæſt. 3. num. 7.* ubi quod, qui in alieno territorio clam aut per inſidias proſcriptum occideret, tanquam Homicida puniri poſſet, quod approbat Laym *loc. cit. quæſt. 2.* Armil. *v. bannitus num. 1. in fine.* Sa *v. eodem num 1.* Azor. *part 3. lib. 2. cap. 2. q. 3.* Tolet. *l. 5. cap 6. num. 18.* Laym. *loc. cit.* Reiffenſt. *loc. cit.* cum communiore TT. contra Clarum *l. 5. v. Homicidium numer. 66.* Farin. *pr. crim. part. 3. quæſt 10. num. 213.* qui tamen id, quod per ſententiam juſtam banniſatus ubique etiam extra territorium proſcribentis occidi poſſit, limitat, ut ſolum locum habeat in præſcripto ob Crimen Læſæ Majeſtatis. Quarto, ut perſona banniſata non ſit ſpeciali jure conjuncta privato volenti illum occidere, v. g. pater, filius, conjux, vel etiam, ut Laym. qui proſcriptum alere tenentur, hos enim occidere ſemper illicitum eſt, niſi actuales hoſtes reipublicæ exiſtant, ſeu veniant ad delendam patriam. Arg. *l. minime ff. de relig. ſumpt. fun.* Clar. *num. 59.* Qui etiam ait, cenſere extra hunc caſum actualis & veræ hoſtilitatis erga rempublicam filio occidenti patrem banniſatum amputandum caput; cum pater, etſi banniſatus, non deſinat eſſe pater, aut amittat jura naturalia. Porro notandum hic, obſervatis etiam prædictis omnibus non niſi ex graviſſima cauſa (qualis v. gr. eſſet, ſi ex vita malefactoris immineret quotidianum reipublicæ periculum) licere Magiſtratui ita banniſare aliquem, ut monet Mol. *de J. & J. tract. 2. d. 7.* eo quod ex banniſatione & licita proſcripti occiſione plerumque ſequantur magna incommoda, inter quæ eſt improviſe occiſi banniti interitus, quoad corpus & animam.

QUÆSTIO CCXLVI.

Num liceat bannito ſe defendere contra aggreſſorem ſuum?

Reſp. Juxta probabiliorem & communiorem, quam contra Clarum *loc. cit. num. 7.* alioſque ab eo citatos defendunt Azor. *Tom. 3. l. 2. cap. 1. quæſt. 11.* Sa. *v. bannitus numer. 4.* Laym. *loc. cit. quæſt. 1. verſ. ſed nunquid*, non licere proſcripto ſe defendere occidendo vel mutilando, ſi opus eſt, aggreſſorem ſuum; quia is eſt veluti miniſter publicæ juſtitiæ habens jus & poteſtatem occidendi proſcriptum, adeoque ſicut reo publico non licet vitæ ſalvandæ gratia occidere lictores ducentes illum ad carcerem vel ſupplicium, ita nec bannito aggreſſorem ſuum. Laym. *loc. cit.*

QUÆSTIO CCXLVII.

Num licitum bannitum occidere proditorie?

Reſp. In hoc non conveniunt AA. etſi enim id negent multi apud Clar. *loc. cit. num. 61.* ipſe tamen probabilius tenet affirmativam, citatis pro eo Dec. *in cap. quæ in Eccleſiarum de conſtit. num. 14 in fin.* Boſſio *in tit. banniti quid amittant. num. 1.* ubi etiam, quod liceat eos occidi facere per pecuniam, & ſic per aſſaſſinium. Addit tamen Clar. quod, quidquid ſit de jure, ſervari apud ſe, bannitus, qui poteſt impune interfici, poſſit etiam proditorie occidi, niſi tamen expreſſe dediſſet illi fidem de non occidendo, in quo caſu ait, ſe occiſorem banniti facturum decapitari, eo quod etiam hoſti ſervanda fides.

QUÆSTIO CCXLVIII.

Num valeat alicubi inductum ſtatutum impune offendendi & occidendi bannitos?

Reſp. Quamvis juxta diſpoſitionem juris communis bannitus impune occidi non poſſit, ut cum Bart. *in l. ut vim ff. de J. & J. num. 1.* & communi DD. Clar. *loc. cit. num 52.* dicens, hanc concluſionem maximam habere æquitatem, ne homines ea de cauſa inter ſe ipſos ſæviant, fieri tamen poſſe ſpeciale tale ſtatutum interveniente ſaltem Authoritate Magiſtratus alicujus ſupremi, & ſtante tali ſtatuto occidentem fore liberum ab omni pœna homicidii, videtur eſſe extra dubium, & ſequi ex dictis; ſi enim id fieri poteſt vi ſententiæ hic & nunc latæ a ſupremo Principe, cur non vi talis ſtatuti ſtabiliter inducti pro communi quiete, ut Bartol. *in l. 2. cap. quando liceat unicuique ſine Jud. vind. numer. 1.* & valere tale ſtatutum, docent Bart. *in l. omnes populi de J. & J.* Alexand. *l. 2. conſil. 2 circa finem*, dicens communem, pluresque alii apud Clar *num 53.* quin & valere, etiamſi per illud conſtituatur præmium occidenti bannitum, docent Alexand. *in l. ſi plagii ff. de V. O.* Dec. *in cap quæ in Eccleſiarum de conſtit. numer. 14.* Clar. *loc. cit.* Cum inconveniens non ſit, ut ad ea, quæ licite permittuntur, homines etiam propoſitis pecuniis alliciantur, modo tamen bannitus quis fuerit ob grave delictum; cum alias, ſi ex levi cauſa bannitus eſſet, v. g. pro debito pecuniario, ſtatutum non valeret. Clar. *loc. cit.* cum Dec. *loc. cit.* dicente eſſe communem. Porro ſi ſtatutum tale ſimpliciter diceret, licere bannitum impune offendi, licere quoque eundem impune occidi, tradunt Alciat. *de verbor. ſignificat. l. 2. fol. 44. verſ. præterea.* Jaſon *in l. in ſuis ff. de liber. & poſthum. num. 26.* Clar. *loc. cit.* & alii teſtantes de communi, & quod ſic conſuetudo obſervet.

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆSTIO CCXLIX.

Num occidens, quem ignorabat bannitum, gaudeat beneficio talis ſtatuti.

RESp. In tantum gaudere illum iſto beneficio, ut evadat pœnam Homicidii, non tamen lucrari præmium ſeu pecuniam ſtatutam alias occidenti bannitum. Barr. *in l.* 3. §. *utrum ff. ad Sylla*, & *in l. genero ff. de his, qui not. infam.* Clarus *l. c. n.* 67.

QUÆSTIO CCL.

An & qualiter licitum ſit occidere.

RESp. Indubitatum & certum eſt, licere omnibus in bello ſive defenſivo ſive offenſivo juſto occidere hoſtes nocentes, quia hoc ipſo, quod ad vindictam juſtam & ſatisfactionem injuriæ, rerum & damnorum reparationem licite bella aſſumantur, quæ licita ſunt media ad illa gerenda, obtinendumque finem illorum, inter quæ eſt occiſio hoſtium. Dixi tamen: *Nocentes*; id eſt, reos injuriarum, arma ſumentes: nam innocentes, quales ſunt jure naturæ pueri, mulieres (intellige niſi & ipſæ pugnent v. g. in defenſione urbis hoſtilis contra juſtos oppugnatores) item Jure Eccleſiaſtico Clerici religioſi (niſi & ipſi pugnent & arma gerant) item homines ſimplices & ruſticani, v. gr. qui in caſtris laborare, neceſſaria exercitui advehere debent, per ſe & ex intentione etiam in bello juſto occidere non licet, unde ſtultas & ſemper iniquas eſſe belli ducum civitates obſidentium minas, quod, niſi certo tempore civitas tradatur, velint trucidare ſine diſcrimine omnes, etiam infantes in utero materno exiſtentes, ait Reiffenſt. *h. t. nu.* 73. dico etiam; ex intentione, ſiquidem per accidens & præter intentionem etiam innocentes cum nocentibus occidere licet, dum v. gr. bellum geri aut victoria obtineri nequit, niſi fiat. Atque ita contingere videmus in averſione arcium & expugnatione civitatum. Sed neque nocentes, poſtquam bello devicti & capti, interficere licet, niſi trucidatio illorum ad criminis atrocis vindictam, vel ad acquirendam, firmandamve reipublicæ pacem, quietem ac ſecuritatem, neceſſarium aut valde conducens videatur, cum vel ſic trucidatio illorum ſit medium ad finem juſtum & licitum; ita cum Molin. *de J. & J. tr.* 2. *d.* 7. Reiffenſt. *num* 74. & alii, monentes tamen parcendum multitudini, ſi non de rigore juſtitiæ, quo occidi poſſent omnes, ſaltem ex clementia & lenitate Chriſtianæ Caritatis. Argum. *c.* 1. *diſt.* 44.

QUÆSTIO CCLI.

Qualiter contrahatur irregularitas ex Homicidio commiſſo in bello.

1. RESp. Primo: Qui in bello ſive defenſivo ſive offenſivo patenter injuſto militant, pugnando, adhortando ad pugnam, vel qualecunque auxilium præſtantes, omnes ſive Clerici ſive Laici fiunt per hoc irregulares, ſi vel unus occiſus ſit, aut mutilatus, etſi ipſi propriis manibus non occidant aut mutilent. Sylv. *v. Homicidium* 3. *qu.* 6. *dicto* 1. Covar. *in Clem. unic. h. t. p.* 3. §. 3. *n.* 2. *in fine* Nav. *c.* 27. *n.* 216. & 224. Suar. *de cenſ. d.* 47. *ſ.* 5. *n.* 1. Caſtrop. *tr.* 39. *d.* 6. *p.* 14. §. 5. *n.* 1. Laym. *l.* 3. *tr.* 3 *p.* 3. *c.* 8. *n.* 2. Pirh *h. t. n.* 124. cum communi. Arg. *c. ſicut dignum* §. *fin. h. t. c. quod in dubiis*, de pœnis, juncta Gl. *v. incitans.* ex ea ratione, quod quando plures communi auxilio vel conſilio concurrunt ad Homicidium, aliudve delictum vel damnum, cenſentur una cauſa moralis. Sylv. Laym. Pirh & DD. *in c. ſignificaſti*. Limitatur ex dictis reſponſis, excipiendo aſſiſtentes in bello injuſto ad componendam pacem, vel ad adjuvandum in ſpiritualibus. Sylv. Pirh *LL. cit.* & alii jam citati. Item ut nullus ſaltem laicus contrahat irregularitatem, ſi nullus occidatur aut mutiletur (de clerico autem in hoc caſu eſt dubium, cenſet que Pirh. probabiliter etiam Clericum aſſiſtentem & adhortantem in bello injuſto, ubi nullus occiditur, fieri irregularem, contrarium ſentientibus aliis. Arg. *c. Clerici* 23. *qu.* 8.) quia ad eam contrahendam non ſufficit intentio occidendi vel mutilandi ſine actu externo. Suar. *l. c. n.* 3. De cætero eſt hæc irregularitas non ex defectu perfectæ lenitatis, ſed revera ex Homicidio injuſto.

2. Reſp. Secundo: Militantes aut etiam aſſiſtentes in bello defenſivo juſto etiam Clerici non fiunt irregulares, dum occidunt vel mutilant, etiam propria manu ob neceſſariam defenſionem vitæ propriæ; ſi enim id liceat in privato rixa, cur non in quovis prælio publico. Suar *l. c. nu.* 1. modo tamen, prout ipſum limitat cum Avila *de cenſuris part.* 7. *d.* 7. *ſ.* 3 *num* 1. *concl.* 1. Pirh. *h. t. num* 155. non proceſſerint ad bellum juſtum, non ad pugnandum proprie manu, ſed ob aliam cauſam v. g. ad adhortandum milites, vel ad miniſtrandum ſpiritualia. Idem eſt de occidentibus & mutilantibus ob defenſionem Eccleſiæ vel patriæ; cum bonum commune præferendum ſit bono privato propriæ vitæ. Suar. *l. c. n.* 2. idque etiam dicendum de Clericis, ita ut etiam vigilias agere debeant, modo tamen deſint laici, qui patriam defendere poſſint. Abb. *in c. petitio h.* 1. *n.* 2. Pirh *h. t. n.* 156. & plures apud Fagn. *in cit. c. n.* 2. & *ſeq.* Extra quem caſum neceſſitatis Clerici etiam ad defendendam patriam, etſi adhortari poſſint ad pugnandum, juxta *c. igitur c. omni c. hoc talis c. ut prædam* 23. *qu. ult.* tamen in proprie perſona pugnare non poſſunt. Pirh. *l. c.* juxta *c. ex multis* §. *fin. de Voto* & Gl. *in cit. c. petitio* 2. *mordet*.

3. Reſp. Tertio: Quicunque in bello juſto offenſivo per ſe ſive proprio facto aliquem occidit vel mutilat, fit per hoc irregularis abſque peccato, ſi laicus eſt, Abb. *in c. petitio h. t. n.* 5. Laym. *l. c. n.* 1. Caſtrop. *l. c.* Pirh. *h. t. n.* 157. Reiffenſt. *n.* 117. Arg. *cit. c. petitio*, & *c. ſi quis diſt* 51. juncta Gl. *ibid. v. mutilaverit*, orta hac irregularitate ex defectu perfectæ lenitatis, a qua cædes & mutilatio non excuſat, quod ſit juſta, ut Nav. *cit. c.* 27. *n.* 213 Suar. *de cenſ. d.* 47. *ſ.* 6. *n.* 6. Pirh. *l. c.* non tamen ad eam ſufficit, quod ſanguinem fuderit vulnerando ſolum. Arg. *cit. c. petitio*, cum irregulariter nulla contrahatur, quæ in jure non ſit expreſſa. *c.* 18, *qui de Sent. excomm. in* 6. Econtra nec Clerici nec laici fiunt irregulares, ſi moraliter vel ſaltem ſufficienter certi ſe in bello offenſivo juſto nullum occidiſſe aut mutilaſſe per ſe ſeu propriis manibus, etiamſi ſciat, ſe plures vulneraſſe non lethaliter, pluresque ab aliis occiſos eſſe. Abb. *in c. placuit. de Cler. percuſſ.* Nav. *l. c nu.* 115. Covar. *in Clem. furioſus p.* 2. §. 3. *n.* 2 Suar. *l. c. ſ.* 6. *n.* 5. Mol. *de J. & J. tr.* 2. *d.* 110. Caſtrop. *tr.* 29 *d.* 6. *p.* 14. §. 5. *n.* 2. Laym. *l. c. n.* 2. Pirh. *l. c.* Arg. ducto a ſenſu contrario. Dum ibi Sacerdoti pugnanti in bello, in quo ipſe percuſſerat & vulneraverat aliquos per ſe, aliique multi occiſi per alios, mandatur ob irregularitatem a Sacrificio abſtinere, tunc tantum, quando haberet remorſum conſcientiæ, quod ab eo revera aliquis fuiſſet occiſus. Unde, ſi ſufficienter ei conſtat, nullum a ſe occiſum, non tenetur ob irregularitatem abſtinere; quod, ſi tamen ſive Clericus, ſive Laicus rationabiliter dubitaret, num propria manu aliquem occidiſſet, ille deberet ſe habere irregularem. Arg. *c. petitio*. Cum ibi dicitur, quod conſultius ſit, in hujuſmodi dubio abſtinere, quam celebrare, &, ſi dubium ſit leve vel potius ſcrupulus, meliorem eſſe conditionem poſſidentis jus ſuſcipiendi & adminiſtrandi ordines cum Engels *h. t. n.* 58 aſtruit Reiffenſt. *h. t. n* 122. De cætero prædictis non obſtat, quod Clericis abſolute prohibitum ſit in bello offenſivo pugnare, ut cum Gl. *in c. petitio v. remordet*. Caſtrop. *l. c. n.* 3. AA. fere omnes. Arg. *c. Clerici c. quicunque* 23. *quæſt.* 8. Adeoque hi ſaltem videantur fieri irregulares; nam ex tali prohibitione non recte infertur irregularitas, ſi contra eam agant, quia per hoc in jure ea non exprimitur. Neque quod dictum eſt, nimirum quod, dum plures concurrunt ad occidendum, licet unus tantum occidat, omnes fiant irregulares, quia omnes cenſentur una cauſa moralis talis Homicidii. Nam locum habet in bello injuſto non tamen in bello juſto; quia pugnantes dant operam licitæ rei. Ad hæc Jus Canonicum ſignare noluit, ut pugnantes in bello juſto fierent irregulares, niſi propria manu occiderent, ne alias nimis multi facti inhabiles ad Ordines ac ita retraherentur a bellis juſtis, ut Pirh. *l. c.* cum Avile *d.* 6. *ſ.* 3. *n.* 2. *reſp. ad* 1. Atque ex his deducuntur ſequentia, quod belli dux incitans milites ad fortiter pugnandum non fiat irregularis, qui non provocat illos directe & determinate ad occidendum. Idem eſt de Clerico adhortante milites etiam in ipſo conflictu ad ſtrenue pugnandum in bello juſto, niſi incitet ad hunc vel illum in particulari occidendum. Pirh. *l. c.* cum Covar. *l. c.* §. 3. *n.* 2. & Suar. *l. c. n.* 8. item ille, qui militibus dat arma ad bellum juſtum; quia datio hæc eſt actio juſta & indifferens, niſi forte dentur arma in actuali conflictu ad occidendum. Pirh. *num.* 158. cum Suar. *l. c. ſ.* 6. *nu.* 6.

QUÆ-

QUÆSTIO CCLII.

An & qualem poteſtatem ſeu jus habeat ad occidendum ſubditum reſpublica ſeu Magiſtratus .

RESP. Non habet jus pro arbitrio ſuo occidendi, aut periculo mortis exponendi ſubditos; cum non competat ei Dominium in corpora ſubditorum, neque magis licet Magiſtratui exercere tyrannidem in homines liberos, quam Dominis in ſervos ſuos ſævire, exercendo in eos poteſtatem vitæ ac necis, juxta quod jure veteri correcto, ſtatuitur *L.* 1. *ff. de his, qui ſunt ſui vel alien. jur.* Habet tamen jus ſubditos exponendi mortis periculo, quatenus ratio oſtendit, id neceſſarium ad rempublicam tuendam. Sic quoque jus habet puniendi eos morte ob delicta (non quidem mere civilia, ut recte Laym. *L.* 3. *tr.* 3. *c.* 2. *num.* 2.) ſed vere talia quæ coram Deo id mereantur, & reipublicæ bono ſic exigente. D. Thom. 2. 2. *qu.* 64. *ar.* 2. cum omnino commune, ex ea etiam ratione, quod docente ratione naturali ad conſervandam humanam ſocietatem neceſſarium ſit, ut communitas vel Princeps tanquam caput illius habeat jus puniendi ſingulos de communitate, etiam, ſi opus eſt morte, quemadmodum homo, etſi non ſit Dominus membrorum ſuorum, ſed cuſtos, ſi tamen illorum aliquod corpori nocivum eſſe incipiat, poteſt illud tollere, & abſcindere, permittente Deo Domino illorum, ne totum corpus pereat.

QUÆSTIO CCLIII.

An & qui cooperantes ad mortem juſtam vel incurrant irregularitatem ?

RESP. Omnes, quis publica Authoritate aut vi illius juſte cooperantur, etſi non ita propinque ad prolationem ſententiæ ſanguinis, ſive mortis, ſive mutilationis, vel ad executionem illius, ſunt irregulares, etſi enim delictum nullum per hoc committant, quia tamen tales effundendo ſanguinem a perfecta lenitate Chriſti, quam is in Altari offert Deo Patri, repræſentanda recedunt, merito arcentur per irregularitatem ab Ordinibus (qui omnes referuntur ad Euchariſtiam ſeu Altaris Sacramentum) ſuſcipiendis vel ſuſceptis exercendis, & a repræſentanda perſona Chriſti. Unde & hæc irregularitas non eſt tam pœna quam moralis inhabilitas ad miniſterium Altaris, juxta *c. ſuſcepimus in fin. h. tit.* D. Thom. 2. 2. *qu.* 40. *ar.* 2. *in corp.* Nav. *in man. c.* 27. *num.* 205. *in fine* Pirh. *h. t. num.* 94. tales autem ſunt Accuſatores, Delatores, Judices, Aſſeſſores, Conſultores, Advocati, Teſtes, Notarii, ſententiam ſcribentes, dictantes, ſubſcribentes, quorum ſinguli, quia plures continent quæſtiones, de ſingulis in particulari agendum *inſeq.*

QUÆSTIO CCLIV.

An & qualiter Accuſator Criminis contrahat irregularitatem .

1. RESP. Primo : Sive Clericus, ſive Laicus accuſans vel denuncians aliquem coram Judice Laico criminaliter de delicto morte vel mutilatione digno directe, non ad privatum intereſſe, ſed ad vindictam publicam, ſecuta morte vel mutilatione accuſati, fit irregularis. Covar. *in Clem. unic. h. t. p.* 2. *§.* 5. *n.* 1. Suar. *de cenſ. d.* 47. *ſ.* 2. *num.* 60. Avil. *de cenſ. d.* 5. *ſ.* 2. *dub.* 10. Pirh. *h. t. nu.* 101. Quia, cum tunc Judex infligat pœnam ad inſtantiam accuſatoris, hic eſt cauſa mortis vel mutilationis reo illatæ, non obſtante, quod accuſator proteſtetur, ſe quidem petere, ut puniatur reus, ſed citra mortem vel mutilationem; cum talis proteſtatio vana ſit, nihilque operetur. Quippe contraria ipſi accuſationi, per quam directe Judex inducitur ad pœnam ſanguinis infligendam; cum requiſitus ab accuſatore ex officio debeat ſecundum leges judicare & punire.

2. Reſp. Secundo : Quod ſi tamen Accuſator, ſive Clericus, ſive Laicus non accuſaret criminaliter, ſed civiliter petendo præciſe injuriæ & damni ſibi illati reparationem, etiam petendo, ut puniatur pœna pecuniaria ſibi in dictam reparationem applicanda, non fit irregularis, etiamſi Judex dein infligat pœnam mortis vel mutilationis, idque accuſator Clericus prævideat; cum tunc mors illa ſequatur per accidens & accuſatori non imputetur. Covar. *l. c.* Suar. *l. c. num.* 2. Avil. *l. c. dub.* 9. Molin. *de Juſt. tr.* 3. *d.* 8. *num.* 3. Pirh. *num.* 102. Barb. *in c. Prælatis h. t. in* 6. *& ibi* DD. communiter. Arg. *cit. c.* & *c. poſtulaſti h. t. in* 6. idque, etiamſi Clericus capiat aut detineat (aut indicet, ubi capi poſſit) malefactorem deprehenſum, eumque pro ſuo intereſſe Judici tradat. Covar. *l. c. num.* 3. Barb. *l. c. nu.* 4. modo tamen expreſſe proteſtetur in ipſo Judicio, ſe non petere vindictam criminis, ſed ſolum in ordine ad juſtum ſuum intereſſe accuſare, AA. iidem juxta *cit. c. Prælatis*. Idque etiam coram Judice ſæculari, dum Accuſator eſt Clericus, quia præmiſſa illa proteſtatione in accuſatione civili non cenſetur cooperatio ad mortem, ſed juſta defenſio & excitatio ad ſatisfactionem ſibi præſtandam. Omiſſa vero illa, accuſans de crimine digno morte vel mutilatione indirecte cenſetur cauſa mortis, quæ tamen indirecta voluntas retractari cenſetur per illam proteſtationem. Suar. *loc. cit.* Laym. *loc. cit. c.* 7. *nu.* 5. Quamvis autem *cit. c.* 2. *h. t. in* 6. ſolum fiat mentio de Clericis, quod incurrant irregularitatem, ſi accuſent non præmiſſa proteſtatione, idem tamen dicendum de Laicis. Covar. *l. c. num.* 1. Nav. *loc. cit. num.* 213. Suar. *cit. ſ.* 2. *num.* 6. Avil. *l. c. ſ.* 2. *dub.* 9. §. 6. Pirh. *num.* 108. quia per hoc laicis non imponitur novum gravamen, ſed potius tanquam remedium inventum ad irregularitatem evitandam offertur, eſt tamen quod ad illam irregularitatem inter Laicos & Clericos diſtinctio, quod hi, ſi omiſſa proteſtatione accuſent, fiunt irregulares, ex Homicidio illicito, quia illis prohibitum accuſare in cauſa ſanguinis ſine proteſtatione, *c. poſtulaſti h. t.* Gl. *ibidem in fine*. Laici vero, etſi non peccent omittendo proteſtationem, fiunt irregulares ex defectu perfectæ lenitatis. Nav. Avil. Pirh. *LL. cit.* Porro hæc proteſtatio expreſſa ſufficit ad evitandam irregularitatem, etiamſi ficta ſit, & Accuſator in animo velit & optet, ut accuſatus occidatur, ut Covar. *l. c. §.* 5. *n.* 2. Avil. *l. c.* Laym. *cit. c.* 7. *in fine* Mol. *l. c. d.* 8. *num* 4. Pirh. *n.* 104. contra Nav. *cit. c.* 27. *num.* 216. Diaz. *in pract. crim. c.* 102. *num.* 15. & alios citatos a Barb. *in c.* 2. *h. t. in* 6. *nu.* 9. Ea ea ratione, quod irregularitas, utpote inducta ſolum jure Eccleſiaſtico, non præcipiente, nec puniente directe actus internos, & qui actus ille internus non influit in Homicidium, utpote incognitus judici, non incurritur irregularitas per actum illum internum, ſicut econtra ea incurritur omiſſione illius externæ proteſtationis, licet accuſator interne habeat voluntatem, ut non occidatur; quia canones externam proteſtationem requirunt, & retenta in mente voluntas nihil operatur. Et hæc, etiam in foro conſcientiæ, ut Pirh. *num.* 104. cum Diaz. *l. c. n.* 16. Item ſufficit dicta proteſtatio ad evitandam irregularitatem, etiamſi accuſanti ſit certum moraliter, judicem pœnam mortis illaturum, modo non inducatur ad iniquam ſententiam ferendam, v. g. dum accuſator verum delictum deferret; quia tamen illud probare non poſſet, inducit falſos teſtes, qui accuſatum convenirent. Pirh. *num.* 105. citans Suar. *cit. ſ.* 2. *nu.* 8. Arg. *c.* 2. *h. t. in* 6. Item ſi Clerici civiliter accuſent non ſolum de injuriis ſuæ perſonæ aut ſuæ Eccleſiæ illatis, ſed etiam de illatis parentibus, fratribus, liberis, propinquis, aliiſque ita conjunctis, ut damnum vel injuria in ipſum redundet Accuſatorem. Nav. *l. c. nu.* 213. Covar. *l. c. num.* 1. Laym. *l. c. n.* 5. Pirh. *cit.* n. 105. *in fine*; fieret tamen irregularis etiam facta illa proteſtatione, ſi apud Judicem ſæcularem accuſaret civiliter extraneum quempiam alium de illatis ei damnis, ſi accuſato mors dein infligeretur. Arg. *c.* 2. *h. t. in* 6. Suar. *l. c. num.* 11. Covar. *loc. c. num* 4. Nav. *loc. cit. n.* 204. Pirh. *num.* 109. ex ea ratione; quod defenſio juris proprii maxime ſit naturalis, ac ideo ſpecialiter a jure conceſſum, damnum ſibi illatum proſequi in judicio per Accuſationem, juncta illa dicta proteſtatione, etſi id occaſio Judici ſit inferendi mortem vel mutilationem, quod ipſum non eſt extendendum ad cauſam extranei cujuſcunque. Denique quamvis conſultum ſit, quia & praxi uſuque receptum, proteſtationem fieri ſtatim ſub initium una cum accuſatione, ſufficit tamen facta ante prolationem ſententiæ, ſiquidem Voluntas, quam Clericus accuſans omiſſa proteſtatione habere cenſetur, ut accuſatus occidatur, revocatur per proteſtationem poſtea factam ante ſententiam, adeoque evitatur irregularitas, non ſecus, ac ea evitatur poſt revocationem Homicidii factam ante executionem illius, etſi hæc ſubſequatur. Suar. *loc. cit. num.* 2. Avil. *l. c. num.* 9. De cætero plures ſunt caſus, in quibus ad vitandam irregularitatem dicta proteſtatio non eſt neceſſaria, & primo quidem, dum accuſatio eſt de crimine levi ſeu non merente mortem, dum nihilominus judex accuſatum afficit morte vel mutilatione; quia inſcitia vel malitia Judicis non debet nocere accuſatori. Covar. *l. c. num.* 3. *not.* 9.

Nav.

Nav. *cit. num.* 204. Avil. *cit. num.* 9. Diaz. *pract. crim. c.* 102. *num.* 13. Pirh. *num.* 10. Arg. *c. poſtulaſti h. t.* Idem eſt, dum Judex accuſatum de crimine levi condemnet ad mortem ob alia delicta; quia id accuſanti per accidens eſt. Nav. Pirh. *LL. cit.* Secundo dum Clericus, ſive Laicus, ſive civiliter, ſive criminaliter de crimine inducente pœnam ſanguinis, etiam ita enormi, ut Clericus accuſatus ob illud degradari poſſit, accuſat in tribunali Inquiſitionis, vel apud quemcunque alium Eccleſiaſticum Judicem; quia ille non poteſt procedere ad pœnam ſanguinis, non obſtante, quod is tradere eum poſſit Judici Sæculari, quia id per accidens eſt. Suar. *loc. cit. num.* 18. Diaz. *loc. cit. num.* 14. Barb. *in c.* 2. *h. tit. in* 6. *num.* 10 Pirh. *cit. numer.* 110. Reiffenſt. *numer.* 84. Tertio dum accuſatio vel denunciatio fit, ſive a Laica, ſive a Clerico de injuriis non jam illatis per crimen, ſed inferendis, vel de crimine pendente in futurum, quod aliter impediri nequit, quam per denunciationem ad Judicem, vel accuſationem; idque, ſive fiat ad proprium, ſive alienum aut reipublicæ damnum avertendum. Covar. Suar. *l. c. num.* 11. Pirh. *cit. num.* 109. Mol. *l. c. d.* 8. *nu.* 9. Reiffenſt. *num.* 86. Arg. *c. accuſaſti de accuſ.* Siquidem SS. Canones non imponunt irregularitatem propter opus, ad quod lege naturali vel præcepto divinæ Charitatis quis obligatur, quale eſt accuſare malefactorem, dum id neceſſarium ad defendendam proximum innocentem, avertendumque ab eo aut republica malum; neque etiam alibi in jure ſtatutum, proteſtationem dictam neceſſariam, ad vitandam in hoc caſu irregularitatem.

3. Reſp. Tertio: Sed neque Clericus accuſator, ut paulo ſupra inſinuatum, fit irregularis propter mortem accuſato illatam per Judicem, etiamſi ipſe reum capiat, detineat, & judici tradat ad puniendum, præmiſſa proteſtatione. Covar. *loc. c. num.* 3 *in fine*. Diaz. *loc. cit. num.* 17. Pirh. *numer.* 106. Unde jam etiam locus ab accuſatore indicari poteſt, ubi malefactor, v. g. fur, lateat, ut comprehendatur, ex intentione, ut reparet damnum illatum, ad hunc enim finem, cum licita ſit accuſatio, licita quoque ſunt media ad illum. Pirh. *l. c.* cum Nav. *l.* 5. *conſ.* 9. *h. t.* Idque, ſive fur ſit fugitivus, ut Nav. cum tunc captura vel indicatio illius ſit medium neceſſarium ad reparationem damni, ſive non ſit fugitivus, quia in eo caſu captura & detentio, etſi non ſit medium neceſſarium, eſt tamen medium utile, ad damnum reparandum.

QUÆSTIO CCLV.

An & quando teſtes in cauſa ſanguinis fiant irregulares.

RESP. Quicunque, ſive Clerici, ſive Laici in cauſa, in qua agitur directe de pœna mortis vel mutilationis, libere ferunt teſtimonium contra accuſatum ſecuta morte vel mutilatione, etiamſi proteſtentur, ſe non ferre teſtimonium ad condemnandum reum, fiunt irregulares; quia teſtis deponendo de crimine movet judicem ad ferendam ſententiam, quæ maxime fundatur ſuper illius atteſtatione, adeoque eſt cauſa moralis, & quidem potiſſima mortis, utpote cui nemo in hoc judicio ſanguinis plus cooperatur, quam teſtis, per quem veritas elicitur. Et ita eum communi docent Covar. *l. c. §.* 5. *n.* 5. *in fine*. Nav. *l. c. n.* 215. Diaz. *in pract. crim. c.* 102. *n.* 21. Suar. *cit. d.* 47. *ſ.* 3. *nu.* 2. Molin. *tract.* 3. *d.* 47. *nu.* 10. Pirh. *h. t. n.* 111. Caſtrop. *tract.* 29. *d.* 6. *p.* 3. *per tot.* Dicitur primo: *In cauſa, in qua directe agitur ad pœnam mortis.* Secus eſt, ſeu teſtis non fit irregularis, dum agitur de crimine capitali civiliter ad intereſſe alicujus. Pirh. *l. c.* Dicitur ſecundo: *Libere ferunt teſtimonium:* Si enim teſtis citatus detrectans venire & teſtari ad hoc cogatur præcepto ſuperioris vel alia via a Judice (qui id in aliquibus caſibus poteſt) non fit irregularis, etſi per accidens ad mortem reus condemnetur, cum id teſti nequeat ad culpam ullam imputari; quia rei licitæ operam dedit, & per ſe non ſit cooperatus ad illum effectum, Suar. *loc. c.* Caſtrop. *l. c. nu.* 3. Pirh. *l. c. verſ. non obſtat etiam*. Reiffenſt. *h. t. n.* 105. monens non eſſe ſimiliter argumentandum de judice & aliis officialibus juſtitiæ, quia officium libere aſſumpſerunt, licet libere aſſumptum poſtea neceſſario adminiſtrent, & condemnent ad mortem. Dicitur tertio: *Teſtantur contra accuſatum.* Quia, ſi etiam Clericus in favorem rei, ad probandum ejus innocentiam, teſtetur, non fit irregularis; cum id ei prohibitum non ſit. Diaz. *l. c. num.* 22. Pirh. *cit. num.* 111. *in fine*. Dicitur quarto: *Etiamſi proteſtetur:* quia cum teſtis, non propriam, ſed alienam cauſam proſequatur, nihil prodeſt ei ad vitandam irregularitatem, nec idcirco deſinit teſtimonio ſuo influere in ſententiam mortis.

Porro illud hic notandum, quod ſi Clerici in cauſa criminali agerent teſtes contra accuſatum coram Judice Laico, fiant non tantum irregulares, ſed & peccent, quia in cauſa criminali coram Judice Sæculari agere teſtem contra reum Clericis abſolute prohibitum; unde etiam ad hujuſdi teſtimonium coram Judice Laico ferendum nunquam cogi poſſunt.

QUÆSTIO CCLVI.

An & quando Advocatus in cauſa ſanguinis fiat irregularis?

1. RESP. Primo: Advocatus in cauſa ſanguinis præbens patrocinium accuſatori contra reum, iſque condemnetur ad mortem vel pœnam mutilationis, fit irregularis, etiamſi fuerit proteſtatus, quia Advocatus valde efficaciter docendo & movendo ſuis argumentis judicem ad ferendam ſententiam adeoque proteſtatio illius facto contraria non impedit, quo minus ſit particeps Homicidii; ita Covar. *loc. c. n.* 5. Diaz. *l. c. n.* 18. Suar. *l. c. ſ.* 4. *n.* 3. Pirh. *num.* 112. Caſtrop. *l. c. num.* 5. dicens eſſe ſententiam omnium, ſi tamen mors aut mutilatio actu non ſequatur, ut Judex, ita multo minus Advocatus fit irregularis, cum irregularitas ex defectu lenitatis incurratur nunquam, niſi ex actuali Homicidio vel mutilatione. Suar. *l. c. n.* 4.

2. Reſp. Secundo: Advocatus impendens patrocinium reo, dum is nihilominus condemnatur ad mortem vel mutilationem, non fit irregularis, ſive ſit Clericus, ſive Laicus; quia ex ejus patrocinio non ſequitur mors, imo citius ſecutura, ſi reus illa defenſione caruiſſet; niſi tamen Advocati imperitia vel negligentia reus condemnatus fuiſſet, ut Suar. *l. c. n.* 6. Diaz. *n.* 20. Pirh. *l. c.*

3. Reſp. Tertio: Si Actor ſeu Accuſator injuſte ſeu falſo accuſavit, & hinc reo abſoluto Accuſator Pœna talionis puniatur, Advocatus Accuſatoris fit irregularis; quia eum in tali periculo mortis conſtituit; cum, niſi Advocatus cauſam Accuſatoris ſuſcepiſſet, hic auſus non fuiſſet accuſare; niſi tamen Advocatus bona fide exiſtimaſſet, cauſam Accuſatoris eſſe juſtam; ſiquidem ignorantia invincibilis ſicut excuſat a delicto, ſic ab irregularitate, utpote quæ in caſu injuſtæ accuſationis non oritur ex defectu lenitatis, ſed ex delicto Homicidii, ſaltem indirecte voliti, Suar. Pirh. *LL. cit.* Econtra, ſi accuſator ob injuſtam accuſationem puniatur pœna talionis, Advocatus rei non fit irregularis, ſi tantum reum defendit, oſtendendo delictum ei objectum non eſſe probatum, quia tunc ad pœnam illam talionis non concurrit, ſicut concurreret oſtendendo directe, Accuſatorem eſſe calumniatum. Covar. *l. c. n.* 5. Suar. *cit. ſ.* 4. *num.* 7. & 8. Pirh. *cit. n.* 112. *in fine*.

QUÆSTIO CCLVII.

An & qualiter Notarii aliique, qui ſententiam ſanguinis ſcribunt, ſubſcribunt, ſubſignant, legunt, publicant, item executores ſententiæ, & juſtitiæ miniſtri fiant irregulares.

RESP. Omnes illos, ſecuta morte vel mutilatione, eſſe irregulares ex defectu lenitatis; cum omnes illi propinque & notabiliter concurrant ad mortem, & inter eos ſunt lictores, qui reum torquent ad eliciendam veritatem, ſatellites, qui reum cuſtodiæ cauſa comitantur ad ſupplicium, & ita tenent Nav. *l. c. nu.* 517. Sylv. *v. Homicidium* 3. *qu.* 2. *n.* 3. Avil. *de cenſ. d.* 5. *ſ.* 2. *dub.* 1. Suar. *l. c. ſ.* 4. *nu.* 1. Covar. *l. c. §.* 5. *dub.* 1. Laym. *l.* 3. *tr.* 3. *p.* 3. *c.* 7. *nu.* 1. & DD. *in c. Sententiam ne Clerici vel Monachi*. Secus eſt de iis, quorum cooperatio magis remota eſt, v. gr. opificum, qui furcam, ſcalam, funes confecerunt. Laym. *l. c. nu.* 2. Caſtrop. *l. c. p.* 14. *§.* 4. cum Gloſſ. *in c. de cætero h. t. v. cauſam* Molin. *tract.* 3. *d.* 74. *num.* 2. qui tamen uti & Laym. cum aliis cenſent, ſatis propinque concurrere, etſi privata Authoritate id faciant, & hinc irregulares eſſe, qui ſcalam applicant ad ſuſpendendum furem, ligna ad comburendum reum comportant, & magis ſi rogum conſtruant. De cætero irregulares non eſſe privatos illos, aut etiam confeſſarium, qui equum, cui reus inſidet, incitant, aut reum monent ad procedendum, ut via breviori ducatur, ut ſcalas aſcendat, manus ligandas præbeat, miniſtro juſtitiæ ſe accommodet, etſi per hæc mors acceleretur, aſtruunt Caſtrop. Laym. Molin. & alii. Eo quod hæc levia ſint & quaſi pro nihilo reputentur, veriſimileque non ſit, Eccleſiam in his caſibus voluiſſe irregularitatem inducere quamvis

tamen

Digitized by Google

tamen pro majore cautela Suar. *loc. cit. num.* 10. moneat Clericos & Religioſos reo in ultimo ſupplicio pro cura animæ aſſiſtentes, ut caveant, ne verbo aut facto aliquo accelerent ſeu promoveant mortem aut mutilationem, aut etiam ipſos Miniſtros Juſtitiæ, ut veniant, ac properent exequi, etſi id faciant ex pia cauſa, quia ſciunt reum jam bene diſpoſitum.

QUÆSTIO CCLVIII.

Num Clerici, intereſſendo ultimo ſupplicio vel illud pure ſpectandi gratia, fiant irregulares aut peccent.

1. RESP. Primo: Nec Laici, nec Clerici, modo præſentiam ſuam non exhibeant authoritative, & hac ratione ſuo modo cooperentur, per hoc incurrunt irregularitatem; quia nulla ratione, nequidem remote, cooperantur ad mortem. Gonzal. *ad cap. ſententiam, ne Clerici vel Monachi num.* 1. Caſtrop. *loc. cit.* §. 4. *num.* 2. Navar. *loc. cit. nu.* 214. Laym. *cit. numer.* 2. Pirh. *loc cit. num.* 113. & alii cum communi, contra paucos alios *in cit. cap. ſententiam*. Quod tamen e. dum irregulares dicis, intelligendum eſſe de authoritativa eorum præſentia, executioni ſententiæ aliquo modo cooperante, ait Gonz. *l. c.*

2. Reſp. Secundo: Etſi non deceat Clericos, ſaltem Sacerdotes & in Sacris Ordinibus conſtitutos, immiſtos reliquæ turbæ ſpectare ultima ſupplicia reorum curioſitatis gratia, & hinc ad ſummum peccent venialiter, ut Suar. *cit. ſect. 4. in fine*. Caſtropal. *loc. cit.* ſunt tamen, qui eos ne venialiter quidem peccare cenſeant, ſi aliquid cauſæ rationabilis adſit, præſertim ſi ita ſe collocent, ut non multum notentur a turba, vel ſi a longe ex domo aliqua proſpiciant, ita Reiffenſt. *h. t. n.* 114.

QUÆSTIO CCLIX.

An & quando Judices, Aſſeſſores, Conſultores ſimileſque ferendo aut proferendo ſententiam mortis aut mutilationis incurrant irregularitatem.

1. RESP. Primo: Incurrit per hoc eam omnis Judex, ſive Clericus, ſive Sæcularis, & quicunque cum eo concurrit ad ſententiam illam concipiendam proferendamque, ex ea ratione, quod licet omnes nullum committant delictum, quia tamen ſanguinem alienum fundunt, vel ad fundendum concurrunt, ac carent perfecta manſuetudine & lenitate Chriſtiana, reputantur ab Eccleſia inhabiles ad Altaris Miniſteria, juxta dicta ſupra; ita Argum. *cap. 1. diſt. 51. Can. ſæpe & ſeq. 23. quæſt. 8. cap. ex literis de exceſſ. Prælat. cap. Clerici cap. Sententia ne Clerici vel Monachi*, eſt communis & certa, quæ tamen multas patitur exceptiones. Hinc

2. Reſp. Secundo: Irregularitatem non incurrunt primo: Summus Pontifex, utpote illius ſolo jure humano, ſupra quod eſt Papa, inductæ incapax, adeo, ut ab ea ante Pontificatum contracta evectus ad illum per ipſam evectionem liberetur. Majol. *de irregular. L. 2. cap. 4. in princip.* Reiffen. *numer.* 92. Argum. *cap. licet vitando de elect. cap. ubi periculum eodem in* 6. Secundo: Judæi, Saraceni, aliique infideles, utpote Eccleſiæ legibus & pœnis non ſubjecti, ita ut, ſi talis ad fidem ſe convertat, nulli effectui irregularitatis ſit obnoxius, etſi ipſe prius fuiſſet judex, & ſententiam mortis tuliſſet, aut ipſe etiam juſte vel injuſte occidiſſet aliquem. Suar. *de cenſur. diſt. 40. ſect. 7. num.* 3. Tertio: Inquiſitores Hæreticæ pravitatis, eorumque Aſſeſſores, Conſultores, Commiſſarii, Officiales, utpote a Paulo IV. & Pio V. hoc privilegio præmuniti, ut irregularitatem non incurrant, dum Hæreſis reos ad pœnas jure ſtatutas, etiam mortis, condemnant, ut Caſtropal. *tract. 29. diſt. 6. part.* 14. §. 1. citans Pegna. *Directør. Inquiſit. part. 2. comment.* 20. Henriq. *L. 14. de irregular. cap. 32. num.* 5. Avil. *de cenſur. part. 7. diſt. 5. ſect. 2. dub.* 2. Et licet ipſi ſententiam mortis a ſe conceptam & latam exequi nequeant, inſtare tamen poſſunt pro executione illius, ſi Judices Sæculares, quibus extraditi rei, negligentes fuerint. Caſtrop. *loc. citat. in fine* citatis Medina *L. 1. ſum. cap.* 11. §. 10. Tabien. *verſ. irregularitas part.* 2. §. 13. Henriq. Avil. *ubi ante* uti idem tradit Laym. *loc. cit. num.* 3. Quarto: idem eſt de aliis Prælatis & Judicibus Eccleſiaſticis, qui Juriſdictionem temporalem habent, ita ut hi citra irregularitatem Clericos reos de crimine digno morte a ſe convictos & declaratos, (non tamen prolata in eos ſententia: hoc enim Inquiſitoribus ſolis competit, qui præter ſolam executionem ſententiæ a ſe latæ poſſunt cætera. Caſtrop. *loc. citat.* Reiffenſt. *num.* 95) prius a ſe degradatos tradunt Curiæ Sæculari, prolata ab eadem in eos ſententia, morte vel mutilatione afficiuntur; non enim Judex Eccleſiaſticus, dum ipſe ſententiam non tulit, tradendo reum poteſtati ſæculari ab ea condemnandum & puniendum directe cauſat aut influit in pœnam mortis; quia non dat Judici Sæculari juriſdictionem in illum, nec dictat ſententiam ſanguinis, ſed per ſe ſolum declarat delictum; & degradando privat privilegio clericali, excluditque a foro ſeu juriſdictione ſua, adeoque ſolum per accidens concurrit ad mortem, tanquam removens, prohibens alias procedere Judicem Laicum ad proferendam exequendamque ſententiam mortis. Caſtropal. *loc. citat.* Pirh. *num.* 99. Ad evitandam tamen irregularitatem, ex tali degradatione & traditione alias orituram Judici Eccleſiaſtico, debet is apud Judicem Sæcularem intercedere, ut hic velit moderari ſententiam & miſericorditer cum reo agere, juxta *cap. Novimus de V. S.* Qua tamen interceſſione non intendit Judex Eccleſiaſticus impedire ſententiam mortis, ſed tantum ſignificare, ſe ea parte ſua illam non procurare, unde nec iniqua, nec ficta eſt illa interceſſio, ut Pirh. *num.* 100. Atque ita hac interceſſione interpoſita evitari irregularitatem, communiter DD. Covar. *loc. cit.* §. 5. *num* 6. Suar. *cit. diſt. 47. ſect. 1. numer.* 11. Avil. *de cenſur. part. 7. d. 5. ſect. 2. dub.* 2. Bonac. *diſt. 7. quæſt. 4. part. 1. numer.* 3. Sayr. *l. 6.* Theſaur. *cap.* 16 *numer.* 4. & alii, quos citat & ſequitur Caſtropal. *loc. citat.* Hinc, quamvis ea interceſſio prætermittenda non ſit, ob majorem etiam ſecuritatem ad declinandum periculum incurrendæ irregularitatis, & quia jus commune eam præcipit, & conſuetudo approbat, forte tamen alias in rigore eam abſolute non fore neceſſariam, aſſerit Pirh *loc. cit.* citans Suar. *loc. cit. num.* 12. & *num.* 13. Illam tamen nullatenus neceſſariam Inquiſitoribus, cum illis tantum prohibita cenſetur mortis & mutilationis executio, non tamen illius ſententia ex Bulla quadam Pauli IV. *de anno* 1557. 29. *Aprilis* aſſerit Caſtropal. *loc. citat.* Sed neque iſtiuſmodi Principes Eccleſiaſtici irregularitatem incurrunt, dum aliis Juriſdictionem criminalem & cauſas omnes ſanguinis committunt vel delegant, non tantum in genere conſtituendo unum vel plures Judices ſanguinis, mandandoque, ut caſu emergente malefactores pœnis a jure ſtatutis puniant (ſolum fieri poſſe ab iis citra irregularitatem, vult Gl. *in c. 3. ne Clerici ſeu Monachi, vel Epiſcopus*) vel etiam conferendo alicui officium, cui juriſdictio ordinaria cognoſcendi omnes cauſas ſanguinis & puniendi pro merito malefactores, annexa eſt, ſed etiam probabiliter in ſpecie, committendo vel delegando alicui, ut crimen alicujus in ſpecie examinet, dijudicet, ac puniat juxta præſcriptum juris. Avil. *cit. ſect. 2. dub* 4. Molin. *de Juſt. & Jur. diſt. 74. numer.* 9. Laym. *loc. citat. numer.* 4. Caſtropal. *loc. citat. numer.* 3. Pirh. *num.* 97. Argum. *cap. fin. ne Cler. vel Monach.* Multoque magis citra irregularitatem hæc poteſt a Principe Laico Juriſdictionem temporalem habente conſtitutus. Ratio horum omnium eſt, quod talis commiſſio & delegatio non intendat directe Homicidium, ſed rectam ſeu juſtam gubernationem & adminiſtrationem juſtitiæ, ex qua per accidens & citra intentionem committentis poſtmodum mors ſubſequitur. Covar. *loc. citat. nu.* 8. Suar. *cit. ſect. 1. numer. 5. & ſeq.* Mol. Avil. Pirh. *LL. cit.* Unde etiam, ſi commiſſarius vel delegatus per injuſtam ſententiam accuſatum condemnaret ad mortem, committens & delegans, non incurrit irregularitatem; quia commiſſio fuit juſta, & Commiſſarius egrediendo terminos mandati, egit contra voluntatem committentis. Suar. Pirhing. Laym. *LL. citat.* Neque Principes, ſive Clerici, ſive Sæculares fiunt irregulares condendo leges vel ſtatuta, quibus transgreſſoribus imponitur pœna mortis vel mutilationis; quia tales leges per ſe non ordinantur ad Homicidium, ſed ad bonam reipublicæ gubernationem, & ad vitandum Homicidium, aliaque crimina, Sylveſt. *verſ. Homicidium 3. quæſt. 7. dicto* 9. Suar. *ſ.* 1. *numer.* 7. Avil. *dub.* 5. Pirh. *loc. citat.* Denique probabiliter non fiunt irregulares iſtiuſmodi Principes aut Domini tam Clerici quam Sæculares juriſdictionem temporalem exercentes, ſi ſententiam mortis ab inferiore judice jam prolatam mitigant aut moderantur, v. g. ut damnatus ad Rotam vel ignem, capite plectatur; quia non ſunt cauſa mortis illius, ſed potius, ut omiſſo priori ſupplicio mitigetur condemnatio, qui eſt actus miſericordiæ. Laym. *citat. cap. 7. n.* 4. Pirh. *num.* 97.

QUÆSTIO CCLX.

Quid ſit de contrahenda irregularitate, circa Theologos, Canoniſtas, Legiſtas, Confeſſarium, alioſque interrogatos a Judice ſuper cauſa ſanguinis.

RESp. Hi, ſi publica authoritate aſſumpti, conſtituti ad dandum in ſimilibus reſolutionem vel conſilium, ſive Clerici, ſive Laici ſint, ſecuta juxta eorum reſponſa data hic & nunc in particulari caſo morte, ſiunt irregulares v. gr. dicendo: Spectando jura iſte reus eſt ſuſpendendus, comburendus &c. vel, ego opinor, hunc vi legum eſſe ſuſpendendum, quia ſatis propinque ad pœnam ſanguinis concurrunt, Suar. *cit. ſ.* 1. *n.* 4. contra Caſtrop. *l. c. §.* 3. *num.* 7. citantem pro ſe Hurt. *de irreg. diff.* 11. *n.* 10. & dicentem, taliter reſpondentes non eſſe irregulares, ſi publice ad hoc ſint conſtituti; ſi vero authoritate publica ad hoc non conſtituti, privatim a Judice interrogentur, reſpondeantque in genere, explicando quid juris ſit, ſeu quid de hujuſmodi malefactoribus jura ſtatuant, nihil ſuadendo circa reum in particulari, non ſiunt irregulares, etiamſi prævideant, intellecto hoc, quid juris ſit, Judicem mortem inflicturum; quia talis Judicem ad pœnam inferendam non incitat, aut monet, ſed ſolum aperit veritatem, & quid juſtum & licitum ſit, quo cognito, judex per ſe ipſum movetur ad infligendum pœnam. Quin & veriſimile non eſt, Eccleſiam mediante irregularitate voluiſſe impedire, ne Theologi, Juriſperiti, & Confeſſarii munere ſuo & ſcientia ſalubriter fungantur, aut id, ad quod jure divino dicendum teneantur, taceant, ita Gloſſ. communiter recepta *in c. ex literis de exceſſ. Prælat. v. conſuluit.* Mol. *de Juſt. tract.* 3. *d.* 74. *num.* 6. Pirh. *h. t. n.* 98. Reiffenſt. *num.* 101. contra Sylv. & Avil.

QUÆSTIO CCLXI.

Quid ſit circa confeſſarium negantem Judici nolenti condemnare Abſolutionem, vel etiam obligantem pœnitentem ad fatendum crimen in Judicio?

RESp. Confeſſarium negantem abſolutionem Sacramentalem Judici nolenti condemnare reum ad mortem, dum is ad hoc ex officio tenetur, non fieri per hoc irregularem; neque etiam confeſſarium obligantem pœnitentem ad fatendum crimen dignum morte in judicio, dum legitime is deſuper interrogatus; cum confeſſarius in hoc caſu per ſe & directe tantum impedire intendit peccatum Judicis, quod is committit nolendo condemnare, dum ad hoc tenetur, uti & peccatum pœnitentis, quod is committit nolendo fateri delictum, ad quod legitime interrogatus in judicio tenetur. Idem eſt de confeſſario obligante pœnitentem ad non appellandum legitime a ſententia juſta, ex ea ratione, quod veriſimile non ſit, Eccleſiam voluiſſe ſtatuta in his caſibus irregularitate confeſſario, impedire, quo minus is rite & libere poſſet fungi munere ſuo; Cum id cederet in detrimentum ſalutis, ita Pirh. *n.* 98. *in fine.* Reiff. *nu.* 102. citantes Suar. *ſ.* 1. *n.* 4. Avil. *l. c. ſ.* 2. *du.* 7. Mol. *l. c. d.* 8 *n.* 8 Caſtrop. *l. c. p.* 8. Bonac. *d.* 7. *q.* 4. *p.* 1. *n.* 32. Laym. *l.* 3. *tr.* 3. *p.* 3. *c.* 7. *n.* 4.

QUÆSTIO CCLXII.

Ex qua mutilatione oriatur irregularitas?

1. RESp. Primo: Præter ſparſim dicta *h. t.* de mutilatione, quod ex ea oriatur irregularitas, per eam hic intelligitur amputatio membri, quare ad eam non ſufficit vulneratio & copioſa effuſio ſanguinis, nec abſciſſio partis carnis; quia caro non eſt proprie membrum. Suar. *de cenſ. d.* 44 *ſ.* 2. *num* 2. quale eſt pars corporis humani, quæ peculiarem functionem ſive diſtinctum ab aliis officium habet. Sylv. *v. Homicidium* 3. *q.* 3. *dicto* 2. Covar. *l. c. p.* 3. *n.* 8. Navar. *cit. c.* 27. *n.* 205. Avil. *l. c. ſ.* 1. *du.* 1. Pirh. *h. t. n.* 119. & qualis proinde non eſt cartilago aurium & naſi, & pars digiti, aut etiam digitus, etiam pollex; quia etſi ad ſenſationem aliquid conferant, non tamen per illa exercetur principaliter ſenſatio. Pirh. *loc. cit.* Contrarium tamen ſentientibus Suar. *l. c. n.* 7. & 8. Laym. *l. c. nu.* 20. Nimirum, quod, etſi ſecundum leges civiles pœnales nomine membri intelligatur integrum membrum principale v. gr. pes, manus, oculus, ſecundum Canones tamen, quo ad irregularitatem non intelligitur integrum membrum tantum, ſed etiam pars notabilis membri, cum requiratur abſolute mutilatio juxta *Clem. unic. h. t.* quæ ſit notabili membri principalis diminutione.

2. Reſp. Secundo: Ex hac itaque mutilatione ſecundum diverſitatem harum ſententiarum oritur irregularitas, utpote quæ æquiparatur Homicidio *c. in Archi-Epiſcopatu de rapt. prib. cit. Clem. unic. juncta* Gl. *v. mutilatio.* Idque, ſive per ſe directe, ſive indirecte & per alium mandando, conſulendo aliterve cooperando quis mutilaverit. Item ſive mutilatio fuerit illicita, ſive licita, ſicuti quandoque eſt juxta dicta de Homicidio. Mol. *l. c. d.* 68. *in pr.* Pirh. *h. t. n.* 121. ubi etiam ex Suar. *cit. d.* 44. *ſ.* 2. *n.* 3. & 4. Quod irregularitas mutilationis diſtincta ſit ab irregularitate Homicidii, ut patet, dum percutiens vel vulnerans animo tantum mutilandi, non occidendi, ſit irregularis, non titulo Homicidii, ſed præciſe cauſa mutilationis hac ſecuta; ac ita, cum ſint duæ irregularitates diſtinctæ, non omnia, quæ jure ſtatuta ſunt circa irregularitatem voluntarii Homicidii, extendenda ſunt ad irregularitatem voluntariæ mutilationis.

3. Reſp. Tertio: Lædendo reddens membrum aridum & inutile ad operandum citra abſciſſionem illius, non ſit irregularis, cum jura non imponant irregularitatem debilitanti, aut aridum reddenti membrum, ſed abſcindenti illud; manet ſiquidem verum adhuc membrum conjunctum reliquo corpori, ut dicitur *c. ſicut* 1. *q.* 1. quamvis ſine ſanguine, mortuum, & ineptum ad operandum, & deformitatem, quam induceret abſciſſio illius, impedit; ita Nav. *l. c. nu.* 206. Covar. *l. c. p.* 3. *n.* 9. Suar. *l. c. nu.* 5. Pirh. *nu.* 122. Unde jam, ut idem, Judex non ſit irregularis ita torquendo reum, ut membrum aliquod illius debilitetur & reddatur inutile.

4. Reſp. Quarto membrum aliunde jam debilitatum & impeditum ad ſuum officium, omnino aridum ſeu mortuum, & anima humana non amplius informatum, etſi id exterius non appareat, abſcindens non ſit irregularis per illam abſciſſionem; cum tale membrum mortuum ſit quaſi non membrum; quamvis qui membrum ita debilitavit & læſit, ut omnino areſceret & vitam perderet, etiamſi a reliquo corpore non abſciderit, cenſendus ſit irregularis. Pirh. *n.* 123. uti & ille, qui membrum jam redditum inutile, vivum tamen adhuc, adeoque verum membrum abſcinderet, non obſtante, quod eo uti non potuerit; id enim per accidens eſt.

5. Reſp. Quinto: Deformans aliquem ita notabiliter, ut ad Ordines promoveri nequeat, v. g. vulnerando faciem relicta deformi cicatrice, citra tamen mutilationem, non ſit irregularis; quia præter Homicidium & mutilationem nulla alia irregularitas, quæ ex læſione corporis inducatur, eſt in jure expreſſa. Ita Suar. *l. c. n.* 12. Nav. & Pirh. *ll. cit.* & alii communiter contra Sylv. His non obſtante, quod taliter deformatus ſiat irregularis; cum non ſemper reddens alium irregularem, per hoc ipſum reddatur irregularis, ſed tunc tantum, quando id in jure expreſſum eſt, ut ſi aliquem deformet per mutilationem. Quomadmodum etiam econtra mutilans fieri poteſt irregularis abſque irregularitate mutilati, v. gr. dum quis invitus per injuriam eſt caſtratus.

6. Reſp. Sexto: Tametſi mutilando ſe ipſum ſiat quis irregularis, eodem modo, quo fieret irregularis mutilando alium, mutilatio tamen ſui ipſius ſufficere poteſt, quæ in alio facta non ſufficeret, ſic ſi quis ſibi partem digiti volens abſcinderet, ſit irregularis, & talis non ſit, ſi eam alteri abſcinderet *v. qui partem d.* 55. Suar. *l. c. n.* 10. Nav. *nu.* 217. Pirh. *n.* 124.

QUÆSTIO CCLXIII.

Quid Papa poſſit circa diſpenſandum in irregularitate, proveniente ex Homicidio vel Mutilatione?

RESp. Sicuti in qualibet alia irregularitate, ita etiam in irregularitate orta ex quocunque Homicidio diſpenſare poteſt; cum omnis irregularitas non niſi Jure Eccleſiaſtico inducta ſit, tanquam certum & indubitatum, conſtat *ex Can. inferior diſt.* 21. & *cap. propoſuit de conceſſ. præbend.* Unde dum dicitur, irregularitatem ex Homicidio præſertim injuſto eſſe indiſpenſabilem, ſenſus non eſt alius, quam quod non niſi raro & difficillime in ea diſpenſare ſoleat. Abbas *in cap. ſicut hoc tit. num.* 12. Covar. *in Clem. unic. hoc tit. part.* 2. *§.* 5. *nu.* 3. cum communi.

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆSTIO CCLXIV.

Quid poſſit vel non poſſit Epiſcopus circa diſpenſandum ab hac irregularitate?

1. RESp. Primo: Epiſcopus tametſi in omni irregularitate proveniente ex delicto occulto diſpenſare poſſit, non tamen in proveniente ex homicidiu voluntario occulto, multoque magis publico, ut conſtat ex Trid. *ſeſſ* 24. *c.* 6. *de reform.* idque etiam in ordine ad quæcunque beneficia, etiam ſimplicia, officia eccleſiaſtica & ordines minores, ut patet ex eodem Trid *ſeſſ.* 14. *c.* 7. ubi quis ſua voluntate homicidium perpetraverit, etiamſi occultum, nullo tempore ad Ordines (quo verbo abſolute prolato veniunt etiam minores) promoveri poſſit, nec illi aliqua beneficia eccleſiaſtica conferre liceat, ſed omni ordine & beneficio ac officio perpetuo careat; ſed nec olim ante Trid. in ea diſpenſare potuit quo ad Ordines ſacros ſuſcipiendos, aut in iis miniſtrandum, aut acquirendum beneficium curatum. Sylv. *v. homicidium* 3. *qu.* 8. *dicto* 4. & 6. Covar. *l. c. n.* 5 Pirh *h. t. n* 125. Argum. *c. minor diſt.* 50 & *ibi gl. v. minor.* & *c.* 2 *de Cler. pugnant. in duell.* potuit tamen in ordine ad Ordines minores & beneficium ſimplex (quod in materia diſpenſationis, utpote derogante jure communi, adeoque ſtricte accipienda, ſolum venit eo nomine ſimpliciter prolato) diſpenſare. Arg. *cit. c. minor.* atque ita Trid. poteſtatem Epiſcoporum reſtrinxit. Sed neque vi illius diſpenſare poteſt Epiſcopus in irregularitate proveniente ex homicidio juſto, quam ob defectum lenitatis perfectæ contrahunt Judices, accuſatores, teſtes &c. item milites in bello aggreſſivo juſto occidentes alios. Suar. *de irregular. diſt.* 47 *ſect* 6. *in fine.* Navar. *l. c. n.* 217. & *l.* 5. *conſil. can.* 19 *hoc tit.* Laym *l. c. c.* 12. *num.* 3. Avil. *de cenſ. d.* 6. *ſ.* 5 *dub.* 1. *concl.* 1. Gutt. 44 *cum h.* 2. *c.* 6. *n.* 160 Garc. *de benef. p.* 7. *cap.* 11. *n.* 40. Caſtrop. *de cenſur. d.* 6. *p.* 14. §. 7. *num* 6. Pirh. *num.* 129. contra Covar. *l. c.* §. 3. *in fine* ex ea ratione, tum quod tale homicidium, utpote authoritate publica factum, etſi ſit juſtum, directe tamen & in ſe ſit volitum, tum quia Trident. non concedit Epiſcopis facultatem diſpenſandi niſi in irregularitate orta ex delicto, ea autem non oritur ex delicto. Quod ſi tamen Clericus contra Canones in bello juſto pugnans propria manu occidat, ac ita fiat irregularis, poterit cum eo diſpenſare Epiſcopus, eo quod, licet tale homicidium ſit illicitum contra prohibitionem Juris Canonici propter indecentiam ſtatus, non tamen eſt injuſtum; in Decreto autem Concilii in ordine ad indiſpenſabilitatem comprehenditur ſolum homicidium injuſtum. Pirh. *l. c.* cum Avil. *l. c. ſ.* 5 *dub.* 5. *in fine* idem dicente de Clerico, qui accuſavit, vel teſtix aut Advocatus fuit in cauſa ſanguinis ſine proteſtatione.

2. Reſp. Secundo: econtra poteſt Epiſcopus diſpenſare in irregularitate proveniente ex homicidio caſuali, aut etiam ex propoſito, directe non intento, ſed ad ſummum indirecte in cauſa; quia tale homicidium, etſi non ſit mere caſuale, non eſt tamen non niſi imperfecte & ſecundum quid voluntarium & quaſi mixtum ex caſuali & voluntario, ut D. Thom. 2. 2. *quæſt* 64. *art.* 8. adeoque probabiliter a Trid. non comprehenſum in exceptione homicidii voluntarii, & ita docent Nav. *l. c. num.* 240. Suar. *cit. d.* 44. *ſ.* 1. *num.* 4. Avil. *cit. du.* 9. Henriq. *l.* 14. *c.* 19. *num* 2. Laym. *l. c. n* 4. Pirh *n.* 127. contra Mol. *tr.* 3. *d.* 3. §. *illud admonuerim.* Azor. *Tom.* 3. *L.* 2. *c.* 14. Cajet. 2. 2. *qu.* 64. *a.* 8 quatenus cenſeat, omne homicidium, tam indirecte, quam directe volitum, imo, etſi ſit nolitum, inter homicidia voluntaria, adeoque indiſpenſabilia, numerandum. Pro exemplo talium homicidiorum ab Epiſcopo diſpenſabilium AA. referre ſolent ſequentia: ſi quis mulierem prægnantem incaute percutiens cauſavit abortum; ſi quis tegulam improvide ex tecto dejiciens hominem occidit; ſi quis alium inique percuti mandavit, prohibens, ne occideretur, mandatarius tamen limites mandati egreſſus illum occidit. Si quis ad rixam provocatus percutiendi tantum animo acceſſit, dein tamen, ne ab eo occideretur, occidit; ita Laym modo tamen talia homicidia ſint occulta, ut mox dicetur amplius, itam poteſt Epiſcopus diſpenſare in irregularitate proveniente ex homicidio commiſſo ſui defendendi gratia, dum defendens moderamen inculpatæ tutelæ exceſſit. Avil. *cit. diſt.* 5. *concl.* 1. Nav. *l. c. n* 239. Laym. *l. c. m* 2. Gutt. *qq. can. l.* 1. *c.* 65. *n.* 13. Barb. *in Trid.* a poteſtate diſpenſandi in irregularitate ex homicidio proveniente ſolum excipit homicidium illicitum, directe & ſimpliciter voluntarium, homicidium autem pro ſua defenſione factum cum exceſſu moderatæ tutelę, illicitum quidem eſt ratione hujus exceſſus, non tamen, directe & ſimpliciter voluntarium, quia non ſponte ſed coacte factum ob neceſſariam ſui defenſionem, in qua ſolum quo ad modum peccatum.

Dum Trid. *ſeſſ.* 14. *c.* 7. dicit: diſpenſationem irregularitatis ex facto homicidio caſu aut vim vi repellendo committendam eſſe Ordinario loci, per hoc non indicat, Epiſcopo eam non commiſſam, ſed per Papam hic & nunc committendam; nam loquitur ibi de homicidio caſuali aut neceſſario publico; ſiquidem, dum homicidium caſuale vel factum defenſionis gratia eſt notorium & publicum, vel ad forum contentioſum jam deductum, diſpenſare in irregularitate inde orta nequit Epiſcopus poteſtate ſibi conceſſa a Trident. ſed eget ſpeciali Commiſſione Pontificis. Bonac. *de cenſ. d.* 1. *q.* 3. *p.* 2 *n.* 2. Sanch. *de matr. l.* 2. *d.* 37. *n.* 12. Gutt *qq. Can. l.* 1. *c.* 3. *ad finem.* Pirh. *l. c.* quos citat & ſequitur Reiff. *h. t. n.* 225.

3. Reſp. Tertio: Specialiter de mutilatione omnino probabile eſt, Epiſcopum diſpenſare poſſe in irregularitate orta ex quacunque mutilatione, etiam injuſta, voluntarie & directe intenta, occulta tamen. Nav. *in man. c.* 23. *nu.* 240. Garc. *de benef. p.* 7. *c.* 11. *n* 3. Suar. *de cenſ d.* 45. *ſ.* 1. *nu.* 4. Laym. *cit. c.* 12. *n.* 1. Barb. *ad Trid ſeſſ.* 24. *c.* 6 *n* 36. Diac. *p.* 4. *tr.* 2. *reſ.* 7. Tolet. *l. c. c.* 48. *n* 6. Caſtrop. *tr.* 29 *d* 6. *p.* 15. §. 3. *nu.* 3. referens inſuper plures alios. Reiff. *num.* 226. & alii communiter contra Sanc. *l.* 1. *mor. c.* 10. *n* 40 ex ea ratione, quod Trid. *l. c.* diſpenſationi Epiſcopali ſolum ſubtrahat irregularitatem ortam ex homicidio voluntario, quodque poteſtas diſpenſandi in irregularitatibus ex delicto occulto ſit late interpretanda, utpote beneficium Principis, & quidem juri inſertum, conceſſumque non tam perſonæ quam dignitati Epiſcopali. His non obſtante, quod mutilatio & homicidium æquiparentur; quo ad cauſandam irregularitatem. Arg. *c. ſi quis abſciderit d.* 55. nam etſi quo ad hæc æquiparentur, non tamen æquiparantur quo ad gravitatem culpæ & diſpenſationem.

QUÆSTIO CCLXV.

Quinam inferiores Epiſcopo diſpenſare poſſint in irregularitate orta ex homicidio & mutilatione.

1. RESp. Superiores Regulares cum ſuis ſubditis diſpenſare poſſe in irregularitate proveniente ex homicidio & mutilatione illicitis, non tantum caſuali & ob defenſionem ſui cum exceſſu inculpatæ tutelæ, ſed etiam directe voluntarie intento, occulto tamen, vi ſpecialium privilegiorum ipſis per varios Pontifices conceſſorum teſtantur Rodriq. *Tom.* 1. *qq. reg. q.* 24. *a.* 12. Mirand. *in man. Tom.* 2. *q.* 8. *concluſ.* Portel. *in dub. regul. v. diſpenſare n.* 8. Donat. *Tom* 2 *tr.* 11. *q.* 6. *& ſeq.* Pellix *p.* 1. *tr.* 10. *c.* 20 *q.* 24 *& ſeq.* quos refert Reiffenſt. *h. t. n.* 228. Sic Caſtrop. *l. c. n.* 4. ait, conceſſam Prælatis Ordinum mendicantium facultatem in omnibus irregularitatibus in foro conſcientiæ, modo procedant ex delicto, quod notorium non eſt, ut conſtat ex *Compend. privileg. Societat. v. diſpenſatio* §. 5. & 6 quæ poteſtas reſervatur in Societate ejuſdem Præpoſito Generali, & quibus ipſe commiſerit. Circa quod notandum, cum Laym. *cit. c.* 12. *n.* 4. quod, ſi facultas diſpenſandi conceſſa regularibus tantum, pro foro conſcientiæ ea non facile uti debeant, ſi factum ſit notorium; ſiquidem in foro externo talem diſpenſationem Epiſcopi admittere non coguntur. Cæteros, quibus conceſſum privilegium diſpenſandi in omni irregularitate, excepto homicidiu voluntario & bigamia, poſſe diſpenſare in irregularitate proveniente ex homicidiu indirecte & imperfecte voluntario, & in eo, quod factum eſt cauſa defenſionis cum exceſſu inculpatæ tutelæ, uti & in proveniente ex homicidio juſto, in milite Judice, accuſatore, teſte, &c. ob defectum lenitatis, aſſerunt Pirh. *n.* 130. Laym. *l. c. nu* 4. citatis Cajet. *in ſum. v. irregularitas.* Armill. *eod. n. n.* 13. Henriq. *l. c. c.* 17. *n.* 5. *lit. R.* Avil. *l. c. ſ.* 5. *du* 1. Rodriq. *l. c. a.* 8. quia nomine homicidii indiſpenſabilis, id eſt, ſuper cujus irregularitate diſpenſationem in omnibus privilegiis ſibi reſervare ſolet Papa, intelligitur homicidium voluntarium injuſtum, ita Laym. qui tamen addit, quod, ſi Clericus in bello juſto pugnans propria manu occiderit, poſſit cum eo diſpenſare illum, qui privilegium diſpenſandi in omni irregularitate, excepto homicidio, habet; cum quo qualiter ſubſiſtat, quod paulo ante retuli ex Reiff. ſuperiores regulares ex privilegio (intellige paſſim illis hodiedum conceſſo) diſpenſare poſſe in homicidio directe voluntarie intento, quod utique factum privata authoritate injuſtum eſt, non video.

2. Dixi jam aliquoties, ſimilia privilegia locum habere ſolum in homicidio occulto, ſciendum eſt, homicidium, ſicut & aliud delictum occultum dici illud in ordine ad obtinendam diſpenſationem, quod probari nequit. Abb. *in c. veſtra de cohabit. Cler. & mulier. num* 7. & Fign. *ibid. n* 45. Unde ad propoſitum adhuc eſſe, & dici homicidium occultum, etſi de eo quis diffamatus aut ſuſpectus ſit, ſi factum ne-

Digitized by Google

mine præſente, vel uno tantum aut etiam pluribus, qui vel jure vel facto a ferendo contra delinquentem teſtimonio ſunt impediti. Reiffenſt. *h. t. n.* 250. quinimo in ordine ad diſpenſandum ſufficienter dici homicidium occultum, quod licet factum coram pluribus, adeoque probari poſſit, non tamen pluribus quam duobus, tribus aut quinque notum eſt, adeoque caret notorietate facti & juris, utpote de quo delinquens nec confeſſus, nec convictus, nec per ſententiam aliquam declaratoriam criminis judicatus, ad propoſitum docent Gloſſ. *in c. manifeſta 2. qu.* 1. abſolute dicens, occultum dicitur, quod quinque ſciunt, item Navar. *l. c. num.* 255. Sanch. *de matr. l.* 8. *d.* 34. *n.* 55. Franc. Leo *in praxi S. pœnit. p.* 2. *c.* 6. *n.* 6. Reiffenſt. *n.* 231. affirmans plures graves Doctores id probabile cenſere, videturque idem apud eundem tenere Barb. *in Trid. l. c. cap.* 6. *num.* 6. allegans plures. Argum. *cit. c. veſtra.* Porro homicidium occultum diſtingui a non deducto ad forum contentioſum, patet ex eo, quod deductum ad forum contentioſum dicatur illud ſolum, ut Barboſ. *de offic. & poteſt. Epiſc. alleg.* 30. *a n.* 29. Dian. *p.* 4. *tract.* 2. *reſol.* 93. Gavant. *man. Prælat. v. abſolutio nu.* 12. Farin. *pr. crim. q.* 20. *n.* 55. *in fine* ſuper quo ad Judicem jam delato, facta eſt litis conteſtatio, dum nimirum partes invicem contradicunt & contendunt in judicio, poteſt autem eſſe delictum non occultum, ſed notorium & publicum, abſque eo, quod non ſit deductum ad forum contentioſum. Trid. vero prohibet non tantum diſpenſationem, quando homicidium delatum eſt ad forum contentioſum, ſed etiam quando eſt aliunde notorium & publicum, quale, quia eſt & manet notorium, etiam notorietate juris, poſtquam in foro contentioſo cognitum & judicatum de eo, non poterit Epiſcopus in irregularitate ex eo orta diſpenſare, ut probabilius videtur ſentire Garc. *l. c. n.* 50. Gutt. *l. c. c.* 3. *n.* 10. Barb. *l. c. n.* 35. Bonac. *l. c. d.* 7. *q.* 5. *p.* 1. *n.* 6. Caſtrop. *tr.* 29. *d.* 6. *p.* 7. *num.* 13. quos citat & ſequitur Reiffen. *n.* 235. contra Laym. *l.* 1. *tract.* 3. *p.* 5. *c.* 9. *n.* 5. Sanch. *l.* 2. *mor. c.* 11. *num.* 2. & alios, docentes, poſſe Epiſcopum diſpenſare poſt litis conteſtationem, poſtquam lis jam finita eſt.

TITULUS XIII.

De Torneamentis.

QUÆSTIO CCLXVI.

Torneamenta quid ſint & quotuplicia?

RESP. Torneamenta; Germanice *Thurnier*, ſunt nundinæ ſeu feriæ & haſtiludia ſeu pugnæ equeſtres, quibus milites, velut ſuperioribus ſæculis frequentius fiebat, in Germania Nobiles equeſtris Ordinis ex condicto convenire & ad oſtenſionem virium, animoſitatis, & tractandorum armorum peritiæ congredi ſolebant, ut ſumitur ex *c.* 1. *h. t.* & refertur a Gonz. *ibid. n.* 5. duplicis ea ſunt generis, ſeu duplici modo fieri ſolebant, nimirum vel temere & ordinarie non ſine mortis periculo haſtis acutas cuſpides præfixas habentibus aliiſque armis ad infligenda vulnera expeditis, vel abſque temeritate & mortis periculo, congrediendo haſtis cuſpide carentibus aliiſque armis hebetatis, vel loricis galeiſque probe muniti.

QUÆSTIO CCLXVII.

An & quænam torneamenta prohibita?

1. RESP. Primo: Primi quidem generis jure ff. veteri *l. qua actione §.* 4. *ff. ad Leg. Aquil. l. ſolent. ff. de aleator. permiſſa videbantur*, ex poſt jure novo Codicis *l. unic. c. de gladiator.* ac præcipue Jure Canonico *cap.* 1. *&* 2. *hoc tit.* prohibita, idque propter cædes & animarum pericula, exinde frequenter evenire ſolita, ut dicitur *cit. c.* 1. unde deteſtabiles (intellige nundinæ ſeu feriæ) vocantur. Poſterioris vero generis etſi prohibita quoque olim ſub excommunicatione a Clem. V. Conſtitutione, quæ incipit: *paſſiones*, idque propter immodicos ſumptus, quibus in ſplendorem & apparatum profuſia nobiles exhauſti aliique fideles ab ordinario terræ ſanctæ ſubſidio & aſſumptione S. Crucis abſtrahebantur, ut cum Gonz. *in cap.* 2. *h. t. num.* 7. notant AA. quæ tamen conſtitutio cenſuræque in ea contentæ ad inſtantiam Regis Galliæ, Germaniæque Principum & Magnatum a Joanne XXII. *in extravag. unic. hoc tit.* revocatæ, unde hodiedum hujuſmodi torneamenta & ludi equeſtres in nativitate, inauguratione, nuptiis Principum exerceri ſoliti, Laicis non ſunt interdicti, ſi eum debita moderatione ita inſtituantur, ut periculum cædis aut gravis vulneris abſit, tametſi quandoque caſu & per accidens interveniat homicidium aliquod, ita Argum. *cit. extrav.* Nav. *man. cap.* 15. *num.* 9. *&* 21. Abb. *in cap.* 1. *hoc tit.* & Barb. *ibid. num.* 2. & Gonzal. *num.* 6. Dixi: *Laicis*, quia Clericis præſertim in Sacris Ordinibus & Dignitatibus conſtitutis, torneamenta utroque modo accepta ſunt interdicta. Gonz. *loc. citat.* Sylveſt. *verſ. ludus & torneamenta.* Clarus *v. ludus.* Tuſch. *v. Ludus, concl.* 456. juxta Decretum Concilii Herbipol. celebrati tempore Honorii IV. *can.* 4. ubi: *haſtiludia & torneamenta Clericis, qui ſunt in dignitatibus perſonalibus, & Sacris Ordinibus conſtituti, hoc edicto perpetuo noverint interdicta*, item juxta Decretum Concilii Salisburgenſis.

QUÆSTIO CCLXVIII.

Quænam pœna ſtatuta exercentibus torneamenta?

1. RESP. Primo: Pœnæ pugnantium in torneamentis primi generis eſt, quod ſi quis in eis occumbat, occiſor veri homicidii & pœnarum illius utroque jure ſtatutarum ſit reus. Hoſtienſ. *in ſumm. hoc tit. num.* 3. Pirh. *hoc tit. num.* 2. Wieſtn. *num.* 3. Reiffenſt. *num.* 6. occiſus vero Laicus, etſi ei ante obitum non negentur Eccleſiæ Sacramenta, mortuo tamen denegatur ſepultura Eccleſiaſtica, juxta expreſſum textum *c.* 1. *h. t.* illi vero, qui non ex animo in iis pugnandi acceſſerunt, ſed alio fine, etiam curioſitatis, ſpectatores illis aſſiſtunt, caſu, quo ibidem ex infortunio pereant, ſepultura Eccleſiaſtica non privantur.

2. Reſpond. Secundo: Clericis exercentibus torneamenta primi generis, ſi quis in iis occubuerit, in pœnam ſtatuitur privatio oblationum & orationum publicarum, per *Can. quicunque Clericus* 3. *quæſt.* 4. non tamen privatio ſepulturæ eccleſiaſticæ. In torneamentis vero poſterioris generis pugnantibus ſtatuitur excommunicatio per Concil. Salisburgenſ. ut referente Gonz. *loc. cit. num.* 6. *&* 11. Wieſtn. *h. t. num.* 5. Reiffenſt. *num.* 9.

TITULUS XIV.

De Clericis pugnantibus in Duello.

QUÆSTIO CCLXIX.

Quid & quatuplex ſit duellum.

1. RESp. Duellum ſic dictum, quaſi bellum duorum, in proprio ſenſu hujus rubricæ recte definitur, quod ſit ſingularis pugna duorum inter ſe ex condicto ſuſcepta. Hoſtienſ. *in ſumm. hoc tit. num.* 1. Sylv. *v. duellum num.* 1. Azor. *part.* 3. *l.* 2. *c.* 5. *n.* 2. Pirh. *h. t. num.* 1. & alii communiter. Dicitur græce Monomachia: *can. monomachiam* 2. *q.* 5. aliud eſt ſolenne, quod ſit ſervata forma & ſolennitate circa tempus & locum ſecuritatis privilegio munitum (quod campum francum communiter vocant) adhibitis quoque teſtibus, quos patrinos & ſecundantes dicunt; aliud privatum, quod quidem etiam ex condicto ſtatutoque tempore & loco abſque tamen aliis ſolennitatibus circa ſecuritatem loci & patrinis adhibitis.

QUÆSTIO CCLXX.

An & qualia duella illicita ſint.

1. RESp. Primo in genere: Duellum regulariter loquendo utroque modo acceptum, jure naturali & divino, humano, tam Civili: *l. unic. c. de gladiator.* quam Canonico *c.* 1. & 2. *h. t. can. monomachiam* 2. *q.* 5. eſt illicitum, & prohibitum ſub graviſſimis pœnis, ut conſtat ex Trid. *ſeſſ.* 25. *de reformat.* 19. ubi: *deteſtabilis duellorum uſus fabricante diabolo introductus, ut cruenta corporum morte animarum etiam perniciem lucretur, ex Chriſtianorum orbe penitus exterminetur*, ubi etiam pœnas ſubjungit, de quibus paulo poſt.

2. Reſp. Secundo in ſpecie: illicitum etiam eſt in ſequentibus caſibus. Primo: tam quatenus offertur, quam quatenus acceptatur ad demonſtrandam veritatem & probationem innocentiæ ſeu purgationis criminis, etſi olim ob hanc cauſam duella fuerint frequentata, etiam quandoque a viris non improbis, tum quia medium eſt difficile, & a quo natura humana abhorret, tum quia ineptum ad finem veritatis manifeſtandæ & purgationis faciendæ, dum ſæpius innocens in duello occumbit; cumque Deus victoriam non promiſerit innocenti, neque juſtum ſit eam ab illo ſperare medio tam indebito & atroci etiam tanquam vanum, ſuperſtitioſum, & ſortilegum, damnantur, juxta Doctrinam D. Th. 2. 2. *q.* 95. *a.* 8. *ad* 3. *in fine*, & *ibi* Cajet. & Azor. *cit. c.* 5. *q.* 1. Sylv. *l. c.* Sanch. *l.* 2. *mor. c.* 39. *nu.* 3. Laym. *l.* 3. *tr.* 3. *p.* 3. *a.* 5. *ad princ.* Caſtrop. *tr.* 6. *d.* 5. *p.* 7. *n.* 6. Valent. 2. 2. *d.* 3. *q.* 17. *p.* 1. Suar. *d.* 13. *de bello ſ. ult. n.* 1. Pet. Nav. *de reſt. l.* 2. *c.* 3. *in* 2. *p. du.* 13. *n.* 296. Pirh. *h. t. n.* 1. Secundo multo magis illicitum eſt ſuſceptum in ordine ad oſtentandam animoſitatem, vires & peritiam duellandi, ſiquidem iniquum eſt & recte rationi contrarium pro tam vano fine aſſumere medium tam atrox & periculoſum vitæ & animæ utriuſque duellantium. Valent. *l. c.* Azor. *l. c. q.* 4. Suar. *l. c.* Caſtr. *l. c. n.* 5. Azor. *l. c. q.* 2. Pirh. *l. c.* & alii AA. paulo ante citati. Arg. *c.* 1. *de torneamentis*, multo minus licitum eſt duellum ad ſpectantium animos & oculos oblectandos; cum nimis atrox & crudele medium ſit ad finem tam levis momenti. Azor. *l. c. q.* 3. Sayr. *l. c. n.* 14. Pirh. *l. c.* & alii communiter. Tertio: aſſumptum ob vindicandam injuriam privatam, ſeu ad ſatiſfactionem pro illata injuria accipiendam; tum quia non licet injuriam propria authoritate vindicare *c. nullus e. de Judæis*: tum quia duellum ob eventus incertitudinem eſt medium ineptum ad reparandam injuriam. Laym. *l. c. n.* 3. Azor. Pirh. *ll. cit.* Caſtrop. *l. c. n.* 7. ſed neque ob eandem rationem licitum eſt in bello tam offenſivo, quam defenſivo authoritate publica inſtituere duellum, ſeu vindictam publicam committere uni, Laym. *l. c. n.* 3. citatis Cajet. Valent. Sanch. Quarto: ad determinandam litem civilem; quia nec ad hunc finem eſt medium aptum; cum ſemper exponatur periculo juſtitia cauſæ, & inſuper vita propria & aliena, ſuntque aliæ viæ ad obtinendum hunc finem, nempe tranſactio partium, ſententia Judicis, vel, ſi cauſa poſtulet, bellum commune ſeu publicum, adeoque in hoc caſu acceptans duellum, non tam eſt defenſor, quam aggreſſor, Azor. *l. c. q.* 5. Sayr. *clav. Reg. l.* 7. *c.* 13. *num.* 14. Laym. *l. c. n.* 2. *v. altera cauſa.* Pirh. *h. t. n.* 1. Extenduntque hoc ipſum propter eaſdem rationes Pirh. cum Azor. & Sayro ad caſum, quo non acceptans duellum, non poſſet alio modo obtinere juſtitiam, vel perderet cauſam ſuam, quin etiamſi certa & probabiliſſima quis cognoſceret, ſe per calumniam injuſte oppreſſum iri in judicio, & non ſupereſſe medium aliud evitandæ mortis, vel graviſſimæ infamiæ aut amiſſionis bonorum, quam offerre, vel oblatum duellum acceptare, neutrum adhuc licere, tenent apud Laym. *l. c. n.* 1. Abulenſ. *in* 1. *reg. c.* 17. *q. ult.* Salon. 2. 2. *q.* 64. *a.* 3. *controv.* 3. Contrarium tamen, nimirum licitum eſſe ob vitæ defenſionem, tam offerre, quam acceptare duellum, etiam propria authoritate, tradunt Maior. *in* 4. *d.* 15. *q.* 23. §. 6 *arguitur*. Nav. *c.* 11. *n.* 39. Valent. *Tom* 3. *q.* 17. *p.* 1. Mol. *tr.* 3. *d.* 17. *n.* 7. Cajet. 2. 2. *q.* 95. *a.* 8. *cauſa* 4. qui tamen requirit, et accedat conſenſus Principis; idem tenet Laym. *l. c. n.* 2. eo, quod contra iniquum aggreſſorem, vel inſidiatorem vitæ (qualis eſt calumniator injuſtam machinans mortem in judicio) jure naturali cuivis permiſſa defenſio, qualis etiam eſt ſuſceptio duelli, etiamſi autem, ut inquit Laym. male agat Princeps decernendo vel permittendo in tali caſu duellum, innocens tamen duello decertaturus, cum conſenſu Principis minus timere debet de ſcandalo & malo exemplo orituro. Quin imo univerſim licere offerre & acceptare duellum, non tantum ob defenſionem vitæ, ſed & honoris & fortunarum, aſtruunt Pet. Nav. *l.* 2. *c.* 3. *du.* 13. *n.* 289. Sanch. *l.* 2. *mor. c.* 39. *nu.* 7. quod tamen addunt, in tali caſu præſtare, calumniatorem tollere e medio, quam ſe duelli periculo committere, a paucis admittendum credo. Et certe id tantum non abſolute negat Laym. *l. c. n.* 2. *in fine* dum ait, quod licet innocentia demonſtrari non poſſit, ſit tamen res plena ſcandali, & peſſimi exempli, dum innoteſcit, hominem de calumnia non convictum per inſidias occiſum eſſe. Et ſi, ut notat apud eundem Leſſ. *l.* 2. *c.* 9. *d.* 8. *n.* 47. ſententia hæc vel ſcripto, vel ipſo facto a viris doctis defenderetur, plures perſuaſos ſibi ab actore injuriam vel calumniam parari, ad eundem clanculum e medio tollendum, facile aggreſſuros cum maximo Reipublicæ damno. Quinto, ob honorem proprium defendendum, vitandamque ignominiam ea eo imminentem, quod vir nobilis tanquam ignarus & timidus oblatum ſibi duellum recuſet & fugiat, dum non poteſt deinceps ſine rubore comparere coram ſociis, non eſt licita duelli acceptatio, Cajet. *l. c. n.* 8. Suar. *l. c. n.* 5. Sanch *l. c. n.* 9. Valent. *l. c. p.* 2. *v. nec ſecundo*. Nav. *l. c.* 286. Con. *d.* 35. *du.* 2. *n.* 8. Caſtrop. *l. c. n.* 8. Pirh. *l. c.* Azor. *l. c. q.* 6. provocatus enim ex iſta repulſa apud viros honeſtos & prudentes non facit jacturam honoris. Adde quod, non liceat alteri mortem inferre, niſi aggreſſori, ad ſui defenſionem; acceptatio autem illa duelli non eſt defenſio ſui, cum invitans ad duellum non aggreditur honorem, neque cogit ad pugnam, ſed ſuadet, ita Caſtrop. Secus tamen eſt in viro nobili, quem alius actu aggreditur; tunc enim per aggreſſionem patitur vim, quam non tenetur fuga ſibi ignominioſa declinare, ſed poteſt invaſorem occidere. Azor. Pirh. Caſtrop. *ll. cit.* idem eſt, dum quis minatur mortem, aut gravem jacturam bonorum, quam certo credit inferendam ab eo, niſi cum illo duellet; licere enim tunc duellum acceptare, quin & illud offerre, docent Sanch. *l. c.* 8. Valent. *l. c. p.* 2. *v. talis*. Con. *l. c. n.* 4. Leſſ. *l.* 2. *c.* 9. *du.* 8. *n.* 49. Caſtrop. *n.* 9. eo, quod tunc non eligat quis abſolute periculum mortis, ſed moraliter certum periculum mortis, & amiſſionem bonorum commutet cum periculo dubio & incerto; quod ſi autem injuſtus invaſor vitæ, honoris, fortunarum ſub eadem comminatione vellet te inire duellum, non ſecum, ſed cum tertio innocente, non liceret cum eo te non aggrediente duellare eum impetendo, ad ſalvandam vitam & fortunas tuas, cum non liceat ad ea ſalvanda innocentem directe occidere; ita videtur probabilius ſentire Caſtrop. *nu.* 10. citatis Sylv. *v. duellum q.* 2. Tabien *eod. v. q.* 3. *n.* 4. Armill. *n.* 5. D. Anton. *p.* 3. *tit.* 4. *c. ult.* §. *ult.* Henriq. *quodlib.* 5. *q.* 32. Abul. 1. *reg. c.* 17. *q. ult.* contra citatos a ſe Cajet. *l. c. q.* 95. *a.* 8. Nav. *de reſt. l.* 2. *c.* 3. *in p.* 2. *du.* 3. *nu.* 13. & *num.* 295. Sanch. *in decal. l.* 2. *c.* 39. *num.* 4.

QUÆSTIO CCLXXI.

In quibus caſibus licitum ſit, & honeſtetur duellum?

1. RESP. In ſequentibus; Primo, dum duobus reis damnaris ad capitis ſupplicium promeritum indicitur a Principe duellum, ita, ut ei, qui vicerit, ſeu ſuperſtes manſerit, vita condonetur, ſecundum ſe & ſpeculative loquendo, licitum eſt tale duellum, Major. *in 4. d. 15. quæſt. 23. §. quarto argumentor.* Azor. *tit. c. 5. quæſt. 7.* Comito. *l. 6. reſp. mor. q. 16.* Laym. *loc. cit. cap. 5. num.* 1. Pirh. *hoc tit. num.* 2. non enim id a jure naturali alienum eſt, utrumque reorum mortis in alterum conſtitui miniſtrum juſtitiæ, ad exequendam mortis ſententiam; ei autem, qui vicerit, vita a Principe condonetur; quia tamen id ipſum ob adjunctas circumſtantias non vacat periculo ſcandali, neque expediens, neque licitum eſſe; concedi a Principe, qui tamen, ubi id conceſſerit, licitum videri acceptare duellum, tum publicæ juſtitiæ zelo, tum propriæ vitæ ſalvandæ gratia. De cætero non poſſe Principem deferre duellum injuſto accuſatori (intellige nedum tamen de injuſtitia, ſeu falſitate condemnato) cum reo, neque eum illud acceptare teneri, ex eo deduci videtur, quod, etſi Princeps nullam irroget injuriam reo, condemnationem debitam commutans in duellum, gravem tamen irrogat injuriam accuſatori, cum abſque cauſa legitime probata exponat illum manifeſto periculo vitæ, exponi permittat aut decernat; & ſi accuſator libere in illud periculum conſentiat, eſto Princeps non ſit injurioſus, eſt tamen injurioſus Reipublicæ, cujus adminiſtrationem gerit, dum abſque cauſa publica & legitima periculo vitæ permittat ſubditum ſuum exponi: Ita fere Caſtrop. *l. c. n.* 12.

2. Secundo: Licitum eſt ob bonum Reipublicæ aſſumptum duellum, dum v. g. ad finiendum bellum, bellique calamitates, decidendamque controverſiam Principum & pacem conciliandam ſupremi exercitus Duces de conſenſu ſuorum Principalium, puta Regum vel Principum, expediens decernunt, ut totum bellum ad duorum aut paucorum militum certamen revocetur, cum per alterutrius duellantium cædem plurimæ cædes & graviſſima damna ex utraque parte evitentur; & ita cum communi tenent Liran *in c. 17. l. 1. Reg.* Cajet. *tit. art. 8. cauſ. 5.* Sa *v. duellum num.* 2. Navar. *in ſum. cap. 9. num.* 39. Valent. *cit. qu. 17. p. 1.* Tolet. *l. 5. cap. 6. §. advertendum.* Sanch. *l. 2. mor. cap. 39. num.* 16. Laym. *loc. cit. num.* 3. Azor. *cit. c. 5. q.* 3 Pirh. *h. t. num.* 2. Pignat. *Tom. 9. conſult. 88. num.* 48 Caſtrop. *l. c. num* 15. atque ita ad duellum provocavit Eduardus III Rex Angliæ, Philippum VI. Valeſium. Franciſcus Rex Galliæ, Carol. V. Imperatorem, Licere etiam in hoc militibus, & Principi ſe obligare ad non ſuccurrendum periclitanti, ſeu ſuccubituro, cum quandoque licitum ſit, obligare ſe ad abſtinendum a ferendo auxilio periclitanti, dum id ferri nequit ſine gravi damno proprio, aut boni communis, uti in præſenti milites defendere nequeunt ſocium duellantem, niſi violent fidem datam, totumque exercitum, cujus nomine pugnatur, periculo exponant, docent Suar. *d. 13. de bello ſ. ult.* Con. *d. 32. dub. 2. n.* 28. Caſtrop. *num.* 16. Sanch. *l. c. n.* 17. qui etiam ait, hoc pactum expreſſum vel tacitum ſemper annexum eſſe duello communi utriuſque exercitus, ſeu Ducum conſenſu conſtituto. De cætero conditio ad cohoneſtandum duellum, hæc adeſſe debet, ut ſpes victoriæ non magis dubia per duellum, quam per bellum reddatur; peccaret ſiquidem Princeps graviſſime adverſus ſuam Rempublicam, certam victoriam, quam per bellum haberet, commutando in incertum duelli. Item contra duellantes illos exponendo periculo interitus ſine legitima cauſa, Caſtrop. *l. c. n.* 15. Reiffenſt. *h. t. n.* 40. Secus eſt, ſi Princeps advertat ſe ad reſiſtendum imparem, aut via ſupereſſe ſpem victoriæ bello obtinendæ, tunc enim acceptare & offerre poteſt tale duellum ſuorum, ſi juſtam bellandi cauſam habet, uti etiam id licitum, ne recuſato vel non oblato tali duello exercitus hoſtilis fieret audacior ad prælium, vel ne milites provocati animo concidant, & ſpem victoriæ abjiciant, vel, ut conſulatur honori & famæ militum &c. Azor. *loc. cit. cap. 5 qu.* 4. Navar. *man. cap. 15. num.* 27. Valent. *cit. p.* 1. Sanch. *loc. cit. num.* 13. Laym. Pirh. *ll. cit.*

3. Tertio: Ob defenſionem honoris divini, religionis, boni communis, dum a peccatis contra Deum, blaſphemando illum, contra Religionem v. g. conculcando venerabili Sacramento, profanatione rerum ſacrarum, ut contra bonum commune, inferendo illi grave damnum, deſiſtere quis non vult, niſi duellum cum illo ineas, licet acceptare illud, uti & illud ei indicere, citra quod ipſe offerat illud, dum ab illis injuriis Deo, Religioni, bono communi irrogandis non deſiſtit, modo alia via non ſuppetat ad illum dimovendum; ſecus tamen eſt, de peccatis nocentibus ſoli peccanti; ita fere Caſtrop. *loc. cit. num.* 14. alias cauſas, ob quas duellum licitum, vide hinc inde per modum limitationis inſertas reſponſionibus ad *quæſt. præced.*

QUÆSTIO CCLXXII.

Quæ pœna illicite duellantibus jure civili ſtatuta?

RESP. Duella proprie talia, etſi prohibita jure civili, *L. unic. c. de gladiatoribus* (cujus textus, quamvis loqui videatur de congredientibus in ludo gladiatorum, vel eorum, qui operas ſuas locabant ad decertandum cum beſtiis, comprehendi tamen eodem duellantes, poſt Bartolum alioſque interpretes, volunt Caſtello *in proœmio h. t. n.* 27. Ferret. *nu.* 35. Bocer. *de duello c.* 2. Brunnem. *in cit. l. unic. n.* 2.) nullis tamen in ſpecie pœnis ſubjiciuntur, unde arbitrariis remittuntur.

QUÆSTIO CCLXXIII.

Quæ pœna jure canonico ſtatuta tam præſtantibus favorem, auxilium, conſilium, præſentiam duellantibus, quam per ſe ipſos congredientibus?

RESP. Hæ pœnæ ſtatuunt in Concilio Trident. *ſeſſ. 25. de reform. cap.* 19. ubi primo excommunicantur Imperatores, Reges, Duces, Principes, Comites, & alii quicunque Domini temporales, concedentes locum ad duellum in ſuis terris. Secundo privantur juriſdictione & dominio Civitatis, caſtri, loci, in quo duellum fieri permiſerint, ſi eum ab Eccleſia obtinuerint, & ſi ſit feudum, ſtatim ad Dominum directum devolvitur. Tertio, patrini excommunicationis, amiſſionis omnium bonorum proſcriptionis, & perpetuæ infamiæ pœnam incurrunt, & ut homicidæ juxta SS Canones puniendi. Quarto, qui conſilium ad duellandum tam in jure, quam facto dederunt, vel alia quacunque ratione id ſuaſerunt, nec non ſpectatores excommunicationis vinculo tenentur, non obſtante quacunque prava conſuetudine, etiam immemoriali. Eaſdem pœnas incurrunt duellantes in propria perſona, qui inſuper, ſi in ipſo conflictu occubuerint, privantur poſtea ſepultura eccleſiaſtica. Porro eaſdem pœnas Concilii poſtmodum extendit Gregor. XIII. in Bulla *ad tollendum* ad duella privata, quæ ex condicto ſtatuto loco, & tempore, etiam ſine patrinis, ſociiſque ad id vocatis, & aliis ſolennitatibus; dum alias Trident. non locutum, niſi de duellis publicis. Clemens VIII. inſuper hoc Decretum Trid. aliaſque Conſtitutiones Apoſtolicas deſuper factas confirmavit & extendit in Bulla: *Illius vices*, quam recitat Quarant. *in Summ. Bullarii verſ. duellum* ita, ut abſolutionem Sedi Apoſtolicæ reſervaverit. Verum has Conſtitutiones, ut & Decretum ipſum Trident. quo ad pœnas temporales, puta perpetuæ infamiæ, proſcriptionis, privationis, juriſdictionis feudi &c. in illo rigore in Germania, partibuſque Septentrionalibus non videri recepta, ſeu in uſum deducta, putant Laym. *l. c. num.* 4. Pirh. *nu.* 3 Gobath. Reiffenſt. & alii id probantes multiplici experientia & praxi, quamvis quo ad pœnas ſpirituales, puta excommunicationis, privationis ſepulturæ, inhabilitatis ad illa, in Germania, uti & in cætero orbe eſſe recepta, admittant hi AA. niſi quod dicant aliquos ob ignorantiam excuſari a cenſuris, quod tamen eorum aliqui tantum pro foro interno, non externo, admittunt. Sic quoque Confeſſarios Ordinum mendicantium extra urbem & patriam abſolvere poſſe per privilegia ſua duellatores ſocios, item & fautores eorum, ſicut ab aliis caſibus & cenſuris Papæ reſervatis, juxta declarationem Clementis VIII. de qua teſtantur Comitol. *L. 6. qq. mor. qu.* 17. Reginald. *in praxi volum poſt L. 21. n.* 83. Pilliuc. *tom. 2. tract. 15. de cenſur. in practice. cap. 3. num.* 106. aſtruunt Laym. Pirh. *LL. cit.* De cætero norandum: excommunicationem tam reſpectu duellantium, quam fautorum eorundem, incurri ipſo facto, cæteras pœnas non niſi per ſententiam, Azor. *L. 2. cap. 6. not.* 3. Pirh. *cit. num.* 3. Et quod ſpecialiter attinet privationem ſepulturæ, is, qui vulneratus in duello paulo poſt, v. g. eadem adhuc die moritur, privandus adhuc ſepultura eccleſiaſtica, etſi pœnitens & a cenſuris abſolutus decedat, tradunt Sanch *Selectarum diſ.* 38. *num.* 9. Pignatel. *conſult.* 88. *num.* 65. Lezan. *verſ. duello num.* 14 Dian *part. 4. tr. 4. reſolut.* 92. & alii, quos citat & ſequitur Reiffenſtuel *hoc tit. num.* 43 ex ea ratione, tum quia jura univerſaliter decedentes in duello privant ſepultura ſine diſtinctione, ſive decedant ſine, ſive cum pœnitentia, tum quia ſic expreſſe præcipit Rituale Romanum, juſſu Pauli V. editum, *Rubrica de exequiis*,

hiſce

hiſce verbis : *Negatur eccleſiaſtica ſepultura decedentibus in duello, etiamſi ante obitum dederint ſigna pœnitentiæ*. Secus eſt de decedentibus prius poſt unum alterumve diem, Dian. *p.* 11. *tractat.* 6. *reſolut.* 26. *verſ. duellum*. Caraſſa *de duello tract.* 2. *ſ.* 3. *quæſt.* 10. *num.* 9. Portel. & alii citati a Reiffenſt. *loc. citat.* eo quod, licet talis ex duello decedat, non tamen cenſeatur decedere in duello.

QUÆSTIO CCLXXIV.

Quæ pœnæ ſpecialiter ſtatutæ Clericis duellantibus?

RESp. Clerico tam provocanti ad duellum, quam oblatum acceptanti præter pœnas communes illi cum Laicis duellantibus, excepta forte privatione ſepulturæ eccleſiaſticæ, ſtatuitur depoſitio ab officio & beneficio, per *cap.* 1. *h. t.* quod ipſum tamen non intelligendum de rigoroſe & proprie dicta depoſitione, (utpote in qua Epiſcopus nunquam poteſt, Papa non niſi rariſſime ſolet diſpenſare, & tamen *in cit. c.* dicitur, Epiſcopum poſſe cum eo diſpenſare) ſed de ſuſpenſione, imo nec ipſo jure ſuſpenſus, ſed per ſententiam ſuſpendendus, cum *cit. c.* dicatur eſſe deponendus, Suar. *de cenſur. d.* 31. *ſ.* 4. *n.* 48 Sanch. *l.* 2 *mor. cap.* 29 *num* 18. Pirh. *h. t. n.* 9. neque hæc pœna incurritur propter ſolam provocationem aut acceptationem, ſed requiritur, ut ad realem pugnam ſit deventum, Suar. Sanch. Pirh *ll. cit.* Arg. *cit. c.* 1. ubi dicitur: *Sive victor, ſive victus fuerit*. Neque etiam deponendus aut ſuſpendendus, ſi pugnaverit coactus ob neceſſariam ſui defenſionem, cum etiam licitum ſit illi ſuum aggreſſorem occidere, quod ipſum Pirh. *l. c.* cum Abb. *in cit. c. not.* 3. quo ad duellum offerendum & acceptandum, extendit ad neceſſitatem, etſi ea abſolute ſit evitabilis. Poteſt quoque Epiſcopus juxta *cit. c.* in dictis pœnis diſpenſare cum Clerico duellante, (intellige propria manu, vel per ſubſtitutum ſibi) modo ex duello ſubſecuta non fuerit mors, aut membrorum mutilatio, quia tunc incurritur irregularitas, ut conſtat ex *c.* 2. *h. t.* in qua ſolus Papa diſpenſare poteſt.

TITULUS XV.

De Sagittariis.

QUÆSTIO CCLXXV.

Quinam intelliguntur hic nomine Sagittariorum, & quid jura circa illos ſtatuant.

1. RESp. Ad primum: Per Sagittarios & Balliſtarios hic intelliguntur, qui in ſagittis jaculandis ex arcubus (intelligi videtur una vice pluribus) vel ex balliſtis ſeu catapultis, (quarum olim frequens uſus erat) ſaxis, quibus hodiedum ſubſtituta ſunt tormenta bellica & mortaria, ad ejaculandos globos ferreos, aut pilas lapideas gravioris ponderis, pro dejiciendis mœnibus, aut ſternendis hoſtium agminibus in acie conſtitutis, peritiam ſeu artem exercent, ut cum Gonzal. *in cap. unic. hoc titul. num.* 3. AA. alii.

2. Reſp. Ad ſecundum: Exercitium ſeu profeſſionem hujus artis mortiferæ & odibilis, ut vocatur *cit. c. unic.* quia multiplicatis una vice homicidiis cauſam præbere ſolet, quamvis videatur univerſaliter prohibitum, *cit. c.* probabilius tamen cenſetur ab AA non niſi contra Chriſtianos & Catholicos pro Saracenis, aliiſque infidalibus prohibitum ſub anathemate per ſententiam infligendo, quemadmodum ſub eadem pœna, ipſo jure tamen lata, & ſedi Apoſtolicæ reſervata prohibentur, ad infideles arma deferri, per *c. ita quorundam.* & *c. quod olim de Judæis* & ita tenent Gonz. *n.* 4. Barboſ. *n.* 3. Pirh & alii *h t.* non prohiberi vero Catholicis in bello juſto contra Catholicos, docent cum Gl. *in cit. c. v. artem*. Barb. Honor. & plerique alii, & conſtat quotidiana praxi, & ea ratione, quod nihil referat, quibuſcunque armis & modo (puta aperte vel ex inſidiis) juſtum bellum gerens pugnet, modo Sagittarii vel Balliſtarii in exercitu non adhibeant incantationes, ſuperſtitiones, aliaſque artes, ad certius, fortius, aut longius hoſti nocendum, quod præcipue caveri *cit. c.* opinantur Barb. *ibi num.* 2. & apud Wieſtn. *ibid. nu.* 3. Delrio *de inquiſit. magic. l.* 3. *v.* 1. *q.* & *ſ.* 4.

TITULUS XVI.

De Adulterio & Stupro.

CAPUT PRIMUM.

De Adulterio.

QUÆSTIO CCLXXVI.

Adulterium improprie & proprie quid ſit & quotuplex.

1. RESp. Primo: Improprie tale & largius ſumendo eſt omnis copula carnalis extra ſtatum matrimonii habita *can. nemo* 32. *q.* 4. unde *leg. Julia*. Adulterium & ſtuprum promiſcue ſumuntur, *l. inter ſtuprum ff. de V. S.* Proprie vero Adulterium, quaſi ad alienum thorum acceſſio, ut Hoſt. *in ſum. h. t. num.* 1. Sylv. *v. adulterium nu.* 1. definiri poteſt, quod ſit carnalis ad alienam vi conjugii non ſuam acceſſio, cumque ea conjunctio, qua fides & thorus conjugalis violatur. Unde malitiam duplicem continet, unam luxuriæ, quia eſt concubitus viri cum fœmina extra conjugium, alteram injuſtitiæ, quia eſt concubitus cum conjuge alieno vel aliena, D. Th. 2. 2. *q.* 154. *a.* 8. Azor. *p.* 3. *inſt. c.* 7. *in pr.* cum communi; quæ poſterior malitia non tollitur per conſenſum alterius conjugis, cum adhuc inferatur injuria Deo Authori naturæ, qui vinculo indiſſolubili utrumque conjugem ſibi invicem aſtrinxit, quamvis conjux conſentiens in Adulterium alterius non poſſit actionem vel querelam inſtituere ſuper illata ſibi injuria a conjuge, quia ſcienti & conſentienti non fit injuria, neque dolus, *reg. jur.* 27. *in* 6. ita Pirh *h. t. n.* 1.

2. Reſp. Secundum: Adulterium proprie tale duplex eſt, aliud ſimplex, dum ſolutus cum conjugata, vel conjugatus cum ſoluta carnaliter miſcetur, *Can. cum ergo* & *c. cum illa* 32. *q.* 5. *Can. non mœchaberis* 32. *q.* 6. quamvis jus civile Adulterium conjugati cum ſoluta pro Adulterio minus proprie habeat, neque ex parte viri, neque ex parte mulieris, & ideo minus puniat, Clar. *l.* 5. *§. Adulterium nu.* 2. cum Caccialupo *in rep. L. ſi quis illuſtris c. ad Orficia n.* 58. dicens, eſſe communem, quamvis addant, quod uxuratus eo caſu puniri poſſit pœna ſtupri, & quod talis coitus appelletur ſtuprum, Argum *l.* 5. *c. de Adulterio* idem tenent Carpz. *pr. crim. q.* 61. *nu* 54. & alii civiliſtæ. Aliud eſt duplex, ſeu bilaterale, dum maritus cum uxore aliena, vel uxor cum marito alieno carnaliter miſcetur, ita Sylv. *l. c.* Azor. *l. c. n.* 2. Pirh. *h. t. n.* 2. Clar. *l.* 5. *§. Adulterium*, quia uterque violat thorum proprium & alienum.

QUÆSTIO CCLXXVII.

Conjuges facto divortio, an & quando committant adulterium?

RESp Non tantum divortio facto propria authoritate ſeu illegitime, v. g. marito malitioſe deſerente uxorem, & hac contrahente nuptias vel rem habente cum alio, committitur adhuc Adulterium, non quia factum non eſt legitimum, id eſt, de ſententia Judicis, divortium, & hinc matrimonium ſolutum non eſt, ut volunt Carpz. *l. c. q.* 58. *nu.* 32. Lauterb. *in ff. l.* 48. *tit.* 5. §. 8. aliique Acatholici, nixi hoc falſo fundamento, quod matrimonium cognita cauſa, lataque legitime ſententia divortii ſolvatur. Verum etiam lata illa ſententia concumbentes cum non conjuge etiam ſoluto; quia matrimonium prius ſubſiſtit, nulla poteſtate humana diſſolubile.

QUÆSTIO CCLXXVIII.

An & quando committatur Adulterium cum ſponſa alterius?

RESp. Certum eſt, committi Adulterium proprie tale cum alterius ſponſa de præſenti, etſi necdum cognita a viro ſuo, cum ſponſalia de præſenti verum conſtituant matrimonium, etiam ante conſummationem illius; nuptias enim non concubitus, ſed conſenſus facit, *L. nuptias ff. de regul. juris.* Gl. *in cap. diſcretionem de eo, qui cognov. conſang. verſ. tenetur.* Clar. *l.* 5. §. *adulterium num.* 9. Pirh. *hoc tit. nu.* 3. & alii communiter. Secus eſt, ſeu non committitur Adulterium a ſoluto cum alterius ſponſa de futuro, quia Adulterium proprie in nuptam committitur, ut dicitur *l. inter* §. 1. *ff. ad Leg. Jul. de adulter.* eſtque adulterium violatio thori conjugalis alieni; per concubitum autem cum ſponſa aliena de futuro non violatur thorus alienus, cum ſponſus de futuro non habeat jus accedendi ad ſponſam ante conſenſum conjugalem mutuum expreſſum aut tacitum, adeoque thorus ſponſi non violatur, ac ita cum probabiliore & communiore TT. & Canoniſtar. contra Gloſſ. *in c. quemadmodum de jurejur. verſ. ſponſam* & Abb. *in c. diſcretionem de eo qui cognov. conſang.* ſentiunt Covar. *p.* 2. *de ſponſal. cap.* 6. *num.* 7. Zoeſ. *in comment. ff. ad Leg. Jul. de adulter. nu* 6. Clar. *loc. cit.* Sanch *l.* 1. *de matrim. diſ.* 2. *num.* 8. Pirh. *num.* 3. Wieſto. *hoc tit. num.* 39. His non obſtante, *l. ſi uxor.* §. *divi ff. ad Leg. Jul. de Adulter.* dum ibi dicitur: *Etiam in ſponſa hoc idem vindicandum, quia nec ſpem matrimonii violare permittitur*; in qua lege ſe fundant Civiliſtæ non facientes diſcrimen inter ſponſalia de futuro, & ſponſalia de præſente quo ad committendum Adulterium cum ſponſa alterius, ut videre eſt apud Lauterbach. *L.* 48 *ff. tit.* 5. §. 6. nam illiuſmodi textus intelligendi de Adulterio non proprie, ſed largius accepto, prout Stuprum comprehendit, ita, ut licet ſponſo, utpote ex ſponſalibus & fide mutuo data, de contrahendo matrimonio habenti jus ad ſponſam ab alio interim non violandam, propter irrogatam ſibi gravem injuriam, per talem cum ſponſa concubitum competat vera actio, *L. etiam* §. *ſponſam quoque ff. de injuria* non poteſt tamen intentare jure mariti, ſed ſponſi, nec vindicare concubitum illum ut Adulterium, ſed ut fornicationem & ſtuprum, ita Covar. *loc. cit. c.* 9. Zoeſ. Pirh. *ll. cit.*

QUÆSTIO CCLXXIX.

Quinam & quo ordine admittantur ad accuſationem Adulterii?

1. RESpond. Primo in genere: Facultas accuſandi in cauſa Adulterii jure veteri permiſſa omnibus, quod poſtea correctum, ut illi tantum accuſare poſſint, quibus ſpecialiter conceſſum *l.* 30. *c. h. t.*

2. Reſp. Secundo in ſpecie: Perſonæ admiſſæ *cit. L.* 30. ad accuſandum non ſimul, ſed ordine ſervato accuſare poſſunt. Sic ante omnes etiam ante patrem adulteræ admittendus ad accuſandum maritus, juxta *l. ex Lege* §. *ſi ſimul ff. ad Leg. Jul. de Adulter.* ubi & ratio additur his verbis: *Nam & propenſiore ira, & majore dolore executurum eum accuſationem, credendum eſt*; quod ipſum procedit, etiamſi pater prævenerit maritum in accuſando filiam adulteram, modo maritus non fuerit negligens in inſtituenda accuſatione, vel, ut dicitur *L.* 3. *ff. eodem* niſi pater maritum infamem arguat, aut doceat colludere magis cum uxore, quam ex animo accuſare. Secundo poſt maritum nolentem accuſare, vel deſiſtentem ab accuſando admittitur pater mulieris, juxta *l.* 2. *c.* 3. *ff. ad Leg. Jul. de Adult.* Poſt patrem admittuntur reliqui cognati, puta fratres, patruus, avunculus adulteræ, & alii, quos verus dolor ob crimen admiſſum ad accuſandum impellit, *L. quamvis c. ad Leg. Jul. de Adulter.* deficientibus vero, vel ceſſantibus aut negligentibus propinquis admittuntur quoque extranei, *L. maritus* §. *Lex Julia* & *L.* 1. *c. ad Leg. Jul. de Adulter.* juncta *L. palam* §. *Senatus ff. de ritu nupt.* quin & cum adulterium inter crimina publica numeretur, *L.* 1. *ff. de publ. jud.* & §. *item Lex Juſtit. eodem* admittitur quilibet de populo, modo ſit mas & major 25. annis *cit. L. palam* & *L. maritus.* Weſembec. *in parat. ff. eodem num.* 10. Harprecht. *inſtit. de publ. jud.* §. *item Lex Julia num.* 38. apud Pirh. *hoc tit. num* 5. De cætero, tametſi alias minor 25. annis accuſare non poſſit, ad ſuum tamen, ſi velit, matrimonium vindicandum admitti debet, *cit. l. ſi maritus* cum authoritate tamen tutoris, *l. Clarum c. de author. præſt.* Gl. *in cit.* §. *Lex Julia v. audietur.* Sed etſi maritus ſit adhuc filiusfamilias, accuſare poteſt uxorem de Adulterio, perinde ac ſi ſui juris eſſet, etiam invito patre, *l. inter* §. *filiusfamilias ff. h. t.* Pirh. *l. c.*

QUÆSTIO CCLXXX.

An quoque & qualiter Adulterium mariti accuſare poſſit uxor?

RESp. Poſſe quoque uxorem accuſare adulterium mariti civiliter, puta in ordine ad divortium, repetendam dotem, & acquirendam donationem propter nuptias, certum eſt Farin. *in pract. crim. p.* 5. *q.* 141. *num.* 104. Sanch. *l.* 19 *de matrim. d.* 8. *num.* 33 Pirh. *l. c.* & ſicut marito, ſic & uxori competere ex Adulterio viri actionem injuriarum, cum non minus ex Adulterio viri injuriam patiatur, tenent Bald. *in l.* 1. *c. ad Leg. Jul. de Adult. num* 3. Brunem. *ibid. num.* 2. Farin. *l. c. n.* 106 quos citat & ſequitur Wieſto. *h. t. num* 48. Jure tamen civili virum de adulterio tam cum ſoluta, quam cum conjugata habito accuſare nequit criminaliter, *cit. l.* 1. *c. ad Leg. Jul. de Adult.* Gl *ibid. v. violatio.* Hoſt. *in ſum. h. t. n.* 1. Covar. *p.* 2. *de ſponſ. c.* 7. § 6 *num.* 5 Farin. *cit. num.* 104. Sanch. & Pirh. *ll. cit.* ratio communiter datur, tum quod uxor majorem reverentiam debeat viro, tanquam capiti ſuo, quam is illi; tum quod Adulterium in uxore gravius crimen reputetur, & a jure puniatur, ob incertitudinem & ſuppoſitionem prolis, ut Tiraq. *Connub. Gloſſ.* & *part.* 5. *num.* 44. Unde & uxori criminaliter accuſatæ, ſimilis criminis a marito commiſſi exceptio denegatur, Covar. *l. c.* Sanch. *loc. cit. num.* 34. Soto *in* 4. *d* 37. *q. unic. art* 3 Jus vero canonicum hoc diſcrimen non agnoſcit, ſed juxta illud uxor quoque criminaliter virum de Adulterio accuſare poteſt, *c. fin.* 32. *q.* 5. & Argum. *c. ſi quis* 32. *q.* 1. juncta Gl. *verſ. ad imparia* ubi ait: vir & uxor in Adulterio deprehenſi non quoad imparia judicantur, quoad debitum reddendum, divortium & accuſationem, in quo SS. Canones imitari non dedignantur Conſtitutiones Imperiales, dum accuſationem criminalem mariti uxori expreſſe permittit Carolus V. *in ſua Conſt. pœnali a* 120. Weſemb. *in ff. ad Leg. Jul. nu.* 12. Brunem. *in cit. l.* 1. *n.* 4.

QUÆSTIO CCLXXXI.

Quinam accuſari poſſint de Adulterio?

RESp. Omnes hujus criminis rei vel reæ, minores, ſenes, Clerici, Nobiles, & in dignitate conſtituti de hoc crimine accuſari poſſunt, ita, ut loci, in quibus pœna hujus criminis eſt capitalis, non ſint immunes ab accuſatione, Carpz. *pr. crim. q.* 62. *n.* 1. & *ſeq.* & ſic accuſari poſſunt tam adulter, quam adultera, modo ſciverint utrimque eum vel eam, cum quo vel qua ſcortatus vel ſcortata eſt, eſſe alterius conjugem. Hinc, ſi mulier ab aliquo decepta, putans eſſe illum maritum ſuum, carnaliter cognoſcatur, vel credens maritum ſuum mortuum, cum alio contrahat nuptias, non poteſt accuſari tanquam adultera; idemque eſt de eo, qui cognoſcit fœminam, quam ignorat eſſe nuptam, Farin. *l. c. n.* 97. Extenditur hoc ipſum, quod accuſari poſſit adultera, & puniri, primo ad publicam meretricem conjugatam, *l. ſi uxor.* §. *ſed etſi ea ff. h. t.* & *ibi* Gloſſ. *v. vulgaris.* Pirh. *h. t. n.* 9. & alii plures apud Farinac. *l. c. nu.* 84. contra Clarum §. *Adulterium num.* 3. dicentem, quod etiam quo ad mulierem talem meretricem publicam ceſſet pœna Adulterii, adeoque & criminalis accuſatio Adulterii, non obſtante, quod *l. ſi ea* *h. t.* dicitur: *Adulterii crimen cum meretrice*

tetrice

Digitized by Google

patrias ceſſare, cum ibi Adulterium accipiatur pro Stupro, juxta Gl. *ibid. v. Adulterii*, virum tamen conjugatum accedentem ad talem publicam meretricem conjugatam non poſſe accuſari & puniri tanquam reum Adulterii, eo, quod non videatur violaſſe thorum alienum, ubi nullus eſt thori pudor & reſpectus, ſed promiſcua & vulgaria marito connivente turpitudo, tradit Pirh. *l. c.* cum Welenb. *l. c. n.* 6. Fario. *l. c. n.* 82. ubi dicit, ſic hodie in praxi ſervari. Extenditur ſecundo: ut non ſolum accuſari poſſint, qui mœchantur, ſed etiam, qui quavis ratione quæſtum ex Adulterio faciunt, exercendo lenocinium, ſeu proſtituendo uxorem ſuam, vel ſcienter domum præbendo, ad committendum in ea Adulterium, *L. qui domum, L. mariti, §. qui quæſtum, ff. h. t.*

QUÆSTIO CCLXXXII.

Intra quod tempus accuſatio Adulterii inſtituenda?

RESp. Maritus jure ſpeciali mariti accuſare poteſt uxorem Adulterii intra 60. dies utiles computandos a tempore facti divortii, ſeu matrimonii ſoluti per divortium, *L. Jure, c. h. t. L. non ſolum, c. eod.* & *ibi* Gl. *v. in diſſolutione*. Idem tempus dierum 60 conceſſum patri, quod tamen illi non currit, dum maritus accuſat, ſi vero uterque, tam maritus, quam pater differat accuſare, utrique hoc tempus currit, *L. ſi maritus, ff. h. t.* poſt elapſos vero illos 60. dies admittuntur etiam extranei (& inter hos etiam maritus & pater, ſi privilegium 60. dierum neglexerint, ſed jure extranei) intra quatuor menſes utiles, *cit. L. ſi maritus, §. 3. L. miles, §. ſexaginta dies, ff. h. t.* ita Pirh. *n.* 8. De cætero, etſi crimina non præſcribantur regulariter minore tempore, quam 20. annorum, accuſatio tamen Adulterii (intellige ſimplicis) præſcribitur quinquennio, Clar. *L.* 5. §. *Adulterium*, juxta *L. mariti, ff. h. t.* Adulterii vero conjuncti cum inceſtu non niſi 20. annis, ſicut & cætera crimina.

QUÆSTIO CCLXXXIII.

Quinam ſit Judex competens in cauſa Adulterii?

1. RESp. Primo: Si agatur criminaliter quoad pœnam ſanguinis, ſeu mortis, ſolus Laicus eſt Judex competens in hac cauſa; eſt communis & certa, quia Judex eccleſiaſticus cauſam ſanguinis tractare, & in ea ſententiam ferre nequit juxta textum expreſſum, *c. penult. ne Clerici vel Monachi*.

2. Reſp. Secundo: Si vero agitur criminaliter quidem; ſeu ad vindictam publicam, quoad alias pœnas, Adulterium eſt crimen mixti fori, & ſpectat ad utrumque Judicem, tam Eccleſiaſticum, (etiam quoad Laicum) quam ſæcularem, daturque inter eos locus præventioni, Abb. *in c. tua, de procur. n.* 6. Imol. *ibid. n.* 10. Clar. §. *fin. q.* 37. *n.* 3. Pirh. *h. t. n.* 10. cum communi. Et quidem de eccleſiaſtico Judice eſt textus, *c. t. de off. Jud. ordin.* de Laico conſtat ex *c. tua*, de utroque ex *c. cum ſit, de foro comp.* ubi utrique, tam Laico, quam Eccleſiaſtico datur juriſdictio in Sacrilegos; Adulterium autem, utpote inferens injuriam Sacramento, eſt & dicitur Sacrilegium, *L. quamvis, c. ad leg. Jul. de Adulterio*.

3. Reſp. Tertio: Si agatur civiliter in ordine nempe ad divortium, ſeu ſeparationem thori ſolus Judex Eccleſiaſticus eſt competens. Covar. *in 4. Decret. c.* 7. §. 6. *n.* 8. Clar. *loc. cit.* Sanch. *de mat. l.* 10. *d.* 8. *n.* 15. Pirh. *l. c.* juxta *c. tua, §. ſi vero, c.* 3. *ut lite non conteſt. c. plerumque, de donat. inter vir. & mul.* & *ibi* Alex. Sicut enim, quando agitur de valore matrimonii, ad ſolum Judicem Eccleſiaſticum ſpectat deſuper cognoſcere ob rationem Sacramenti, ita etiam, dum agitur de cauſis diſſolvendi illud, quoad thorum, dum autem agitur principaliter in ordine ad divortium inſtituendum coram Judice eccleſiaſtico, ad eum quoque ſpectat cognoſcere de dote amittenda, Pirh. *l. c.* Reiffenſt. *n.* 40. cum, qui cognovit de cauſa principali, cognoſcere quoque debeat aut poſſit de acceſſorio, ſeu incidente in cauſam principalem, etſi alias reſpectu hujus Judex competens non eſſet, *L. quoties, c. de Judic. l.* 1. *c. de ordine cognit. c. prudentiam, de donat. inter vir. & mul.*

QUÆSTIO CCLXXXIV.

Qualiter judex in cauſa adulterii procedere poſſit, & qualiter finita una Judicio ad aliud procedi poſſit?

1. RESp. Ad primum: Poteſt quoque judex in hac cauſa procedere vel per viam inquiſitionis non ſecus ac in aliis criminibus, dum habitis legitimis cauſis ex officio inquirit in delinquentem, ad ſpecialem etiam inquiſitionem delicti tranſeuntis, quale eſſe videtur adulterium, ſufficiunt indicia ſufficientia, ſed ut caute procedat, & non ex remotis, monet Lauterb. *l. c. n.* 11. ex Bocero, vel per viam accuſationis, dum nimirum judex accuſatione requiſitus ſuum officium exercet.

2. Reſp. Ad ſecundum: quod hic incidenter notandum, finito uno judicio v. g. criminali, de adulterio, non poteſt procedi ad aliud civiliter inſtituendum. Sic poſtquam quis contra uxorem adulteram inſtituerit actionem criminalem ad publicam ejus punitionem, eo judicio deſerto, aut etiam finito, non poteſt contra eam agere civiliter ad divortium inſtituendum, aut ad amiſſionem dotis, vel donationis propter nuptias, uti e contra finito Judicio Civili, non poteſt uxor virum accuſare criminaliter, quia decens non eſt, nec æquum, ut aliquis poſtulet idem delictum bis puniri. Abb. *in cit. c. tua, n.* 5. & *in c. de his, de accuſ. n.* 6. Sanch. *cit. d.* 8. *n.* 19. Pirh. *h. t. n.* 12. Arg. *l. interdum, ff. de jud. publ.* Aliud tamen eſſe, dum actio civilis directe tendit ad intereſſe ſeu jacturam rei familiaris compenſandam; ea enim non præjudicat actioni criminali, quo minus uno judicio finito alterum inſtitui poſſit, juxta *l. unic. c. quomodo, Civil. act. præjud. Crim.* utrique tamen intentari nequit æque principaliter in eodem judicio; bene tamen intentari poteſt actio criminalis principaliter, & ſimul acceſſorie peti, ut damnum rei familiaris ſibi compenſetur. Clar. *in pract. Crim. q.* 3. *n.* 21. Mol. *de juſt. tr.* 3. *d.* 4. *n.* 19. Sanch. Pirh. *ll. cit.*

QUÆSTIO CCLXXXV.

Qualis requiratur & ſufficiat probatio ad condemnandum reum adulterii.

1. RESp. Quamvis alias in criminibus ad condemnandum reum requiratur, ut ſit vel confeſſus vel per probationes luce meridiana clariores convictus, juxta *Can. Judex*, & *Can. multi, §. nos vero, 2. q. 1. l. fin. de probat.* in adulterio tamen tanta probatio non eſt neceſſaria, ſed ſufficit & requiritur talis probatio, quæ contra reum facit ſuſpicionem vel præſumptionem, non qualemcunque, ſed violentam & vehementiſſime urgentem, ſeu facientem certitudinem moralem, quæ virum prudentiſſimum inducere poteſt ad judicandum patratum eſſe adulterium. Sylv. *v. adulterium*, *n.* 9. Maſcard. *de probat. concl.* 57. *n.* 3. Menoch. *de præſump. l.* 1. *præſumpt.* 58. *nu.* 3. Sanch. *de matrim. l.* 10. *d.* 12. *n.* 41. & 4. Pirh. *n.* 12. Arg. *c. maritis, h. t.* ex ea ratione, quod cum adulterium in occulto remotis arbitris & teſtibus ita caute fieri ſoleat, ut per teſtes vel documenta aut inſtrumenta probari nequeat, neceſſe eſt adhiberi & debent probationes alias, nimirum per conjecturas, indicia, præſumptiones factas, ne alias hoc grande & frequens crimen maneat impunitum, adeoque, dum illa ſunt vehementia, ſufficiunt ad probandum hoc crimen, non ſecus ac in aliis delictis difficilioris probationis, juxta *cap. 2. & 12. de præſumpt.*

2. Porro iſtiusmodi præſumptiones & indicia alia ſunt & dicuntur certa vel ex ipſa natura, quæ ex principiis naturalibus neceſſario rem factam eſſe demonſtrant, & eandem vim ac teſtium depoſitiones aut apertiſſima documenta habent, *l. fin. c. de prob. l.* 19. *c. de R. V.* Bocer. *tr. de adult. c.* 4. *n.* 4. & *ſeq.* tale indicium eſt, dum uxor, viro per annum graviter decumbente, aut annis aliquot a domo abſente, a reverſu gravida reperitur, *l. 6. ff. de his, qui ſui vel alien. jur.* vel ex legis & juris diſpoſitione per præſumptionem juris & de jure, qualem nimirum lex certis cauſis non tantum approbat, ſed ſimul diſponit, ut pro veritate habeatur, v. g. ſi duo adulterii accuſati excipiant, ſe ea familiaritate uſos eſſe jure conſanguinitatis, cujus religione nemo adulterium committere velle præſumitur, ſed antequam ab ea ſuſpicione abſoluti fuerint, matrimonium inter ſe contraxerint *l. 3. c. ad Leg. Jul. de adult.* poteſtque vi hujus præſumptionis juris & de jure etiam ultimum ſupplicium inferri, ubi illud ſtatutum in pœnam adulterii. Menoch. *de præſumpt. l.* 5. *præſumpt.* 41. *n.* 7. & 8. Speculat. *de præſumpt.* §. 2. *n.* 4. Pirh. *h. t. n.* 13. item talis præſumptio de adulterio juris & de jure ad pœnam capitalem adulterii infligendam ſuffi-

cien-

ciens eſt, ſi maritus ter alicui denunciaverit, & præſentibus tribus teſtibus, ne cum ſua uxore eſſet, eamque alloqueretur, & tamen denuo cum illa eſſe eique colloqui deprehendatur in loco ad adulterium apto, *auth. ſi quis ei*, *c. h. t.* Menoch. *l. c. n. 9. & 10.* Pirh. *l. c.*

3. Alia ſunt indicia veriſimilia, ex quibus adulterium arguitur, non tamen ſemper, ideoque pro veritate non habentur, nec deſtituta aliis adminiculis ſufficiunt ad pœnam ordinariam, bene tamen ad extraordinariam, ſi plura eorum concurrant, Menoch. *cit. præſumpt. 41. a n. 21.* talia ſunt, ſi uxor inſcio & invito marito ſuo clam accedat ad domum viri ſuſpecti; ibique pernoctet, ex quo tamen argui nequit adulterium, ſi cauſas alias pernoctandi, vel alias mulieres honeſtas & pudicas ſocias habuit. Menoch. *l. c. n. 22.* Pirh. *n. 14.* item, ſi domus mulieris dio noctuque ab adoleſcentibus, præſertim Scholaſticis, frequentetur. Menoch. *n. 21.* Pirh. *l. c.* item, ſi ſolus cum ſola, nudus cum nuda in eodem lecto inveniatur, ita ut in certis circumſtantiis id ipſum non ſufficiat pro violenta præſumptione adulterii vel fornicationis. Pirh. *n. 14. in fine*, vel etiam ſolus cum ſola in loco ſecreto & abdito, præſente viro habente ſolutas caligas, & muliere renuente aperire oſtium deprehendatur. Menoch. *cit. præſumpt. 21. n. 11.* Pirh. *num. 3.* item ſi ſe amplectantur & oſculentur; quam tamen ſuſpicionem probabilem, non violentam, niſi aliæ circumſtantiæ concurrant, facere, cenſent Menoch. *n. 26.* Sanch. *de matr. l. 10. d. 12. n. 45. & ſeq.* Pirh. *l. c.* cum amplexus & oſcula præparatoria ſolum ad adulterium, & futurum, non præteritum arguant, ut iidem. Item, ſi reperiantur literæ amatoriæ concubitum conſitentes, quales tamen literæ & confeſſio extrajudicialis mulieris, etſi non probent plene contra eam adulterium, faciunt tamen indicium ad torturam ſufficiens, & licet talis confeſſio proprii delicti facta in judicio probet plene contra confitentem, *c. intelleximus*, *h. t.* non tamen plene probat contra complicem, cum nulli de ſe confeſſo adverſus alium in eodem crimine ſit credendum, *c. neſcient, de teſtib. c. 1. de confeſſ.* gl. *in c. ſignificaſti, h. t. v. imponens.* Abb *ibid. n. 4* de cætero præſumptiones prædictæ violentæ adulterii debent plene probari per teſtes omni exceptione majores, eoſque non ſingulares, ut cum Sanch. *l. c. n. 51.* Pirh. *cit. n. 14.*

QUÆSTIO CCLXXXVI.

Quæ pœnæ Criminales ſtatutæ adulterio.

1. RESP. Primo: Jure divino pro lege veteri pœna adulterii erat mors tam adulteri quam adulteræ, ut conſtat ex *Levit. c. 20. v. 10.* & *Deuteron. c. 22. v. 22.* & quidem lapidationis, ut patet ex Joan. *c. 8. v. 5.*

2. Reſp. Secundo: Jure humano Civili pœnam Criminalem adulteris primitus fuiſſe deportationem vel exilium, plures probant ex *l. ff. de quæſt.* & pluribus aliis citatis a Lauterb. *in ff. h. t. §. 22* fuiſſe vero illi m pœnam mortis, latam ab Auguſto affirmant Carpz. *pr. Crim. q. 52. n. 28. & ſeq* Ludvvel. &c. Jure Codicis per Conſtantinum ſtatutam pœnam ſanguinis & gladii, conſtat ex *l. 30. §. 1. c. ad leg. Jul. de adult.* & *ibi* Brunnem. *l. 7. l. unic. c. de mulier. quæ ſe prop. ſerv. junx.* ubi ſervo pœna flammæ dictatur, quàm pœnam capitalem Juſtinianus Imper. quo ad fœminas adulteras mutavit in mitiorem, conſtituendo, ut virgis cæſæ in monaſterium aliquod detruderentur ad bienniam, poſt quod, ſi non repeterentur, uti poterant, a marito, ibi, quoad vixerint permanſuræ, & habitu aſſumpto pœnitentiam acturæ, juxta *auth. ſed hodie*, *c. ad leg. Jul. c. 19. &c. converſ. conjug* una tertia propriæ ſubſtantiæ, vel, ſi liberos non habet, duabus tertiis, interdum tota ſubſtantia monaſterio applicanda, *cit. Auth.* ſed hodie *novel. 134. c. 10.* quia commutatione non obſtante rurſus pœnam gladii tam quoad fœminas quam quoad viros committentes verum adulterium ſive ſimplex ſive duplex confirmavit Carolus V. in *Conſtit. pœnal. a. 102.* Verum quidquid ſit de hoc hodiedum pœna mortis ob adulterium ſimplex, imo etiam duplicatum ſaltem prima vice non infligi amplius in pleriſque locis teſtatur experientia, & ubi pœna mortis non viget amplius, nec ea infligenda Judæo adulteranti cum Chriſtiana, Lauterb *in ff. h. t. §. 24. in fine*, qualiter vero puniendus talis Judæus, vide Clarum §. *adulterium n. 10.* ubi ait: ſe judicare Judæum adulterantem cum Chriſtiana etiam ſoluta damnandum perpetuo ad triremes, ſed punitur pœna arbitraria, v. g. carcere, relegatione, ſeu exilio, fuſtigatione, ſtatione ante fores templi cum candela accenſa per aliquot dies feſtos, ubi major eſt concurſus populi, vel etiam pœna pecuniaria, teſte Claro *l. c. n. 7* & in ſpecie per ſtatuta Bavariæ prima vice commiſſum, teſte Reiffenſt. *h. t. n. 19.* (de quo tamen merito conqueri DD. ait Lauterb. *l. c.* citatis Berlich. *p. 4. concl. 27. n. 21.* Menoch Heig. &c.) & in aliquibus locis poſt peractam publice pœnitentiam Eccleſiaſticam omni honore privantur, & ab omnibus honeſtis conſortiis arcentur. Adulterium ſemel punitum iteratum olim perpetua relegatione, hodie interdum gladio punitur. Lauterb. citato Beſold. *part. 5. conſ. 215. n. 4.* uti & iteratum tertia vice punitur pœna gladii, de cætero prout in aliis delictis, ſic & in adulterio puniendo attendenda & ſervanda cujuſcunque loci conſuetudo, ut cum Menoch. Lauterb. *l. c.* illud tamen obſervandum, quod, ſi ex ſtatuto loci alicujus impoſita pœna pecuniaria vel etiam corporalis, quæ iterari poteſt, v. g. fuſtigationis, dum quis cum uxore alterius pluries etiam ex intervallo rem carnalem habuit, etſi ſint plura adulteria commiſſa, non tamen debere illum puniri, niſi pro unico adulterio, cum gl. *in l. Vulgaris*, *ff. de furtis*, *v. fur erit*, tenet Clar. *l. c. n. 11.* dicens eſſe opinionem communem.

3. Reſp. Tertio: Pœnæ criminales ſtatutæ contra adulterantes jure eccleſiaſtico ſtatuuntur. Primo contra Laicos in adulterio perſeverantes excommunicatio, non quidem latæ, ſed ſententiæ ferendæ, *c. intelleximus*, *h. t.* quam tamen pœnam ſaltem in Germania non eſſe in uſu; teſtatur Pirh. *h. t. num. 19.* quamvis *n. 26.* addat: Epiſcopum loci poſſe Laicos excommunicare ob adulterium, non tantum ad petitionem conjugis innocentis, ſed etiam ex mero officio ſuo, ut Abb. *ad c. intelleximus*, *h. t. n. 5.* Secundo; detruſio mulieris in monaſterium ad agendam perpetuo ibi pœnitentiam, ſi vir eam recipere nolit, *c. gaudemus*, *de converſ. conjug.* prout etiam ante Jure Civili receptum erat, juxta dicta *reſp. præced.* quam tamen etiam pœnam hodie non amplius eſſe in uſu, ſed Laicos etiam Fœminas relinqui criminaliter & publice puniendos Curiæ ſæculari, aſtruit Reiffenſt. *h. t. n. 10.* Tertio Clerici confeſſi, vel convicti de ſuo adulterio pœna eſt depoſitio ab officio, Ordine Clericali, privatio Communionis fidelium & Sacramentorum, collocatio in monaſterio toto vitæ tempore ad agendum pœnitentiam, *c. 10. & ſeq. diſt. 81. c. cum non ab homine*, *de Judic.* Hoſt. *in ſum. h. t. n. 7.* Diaz. *in pr. crim. can. v. adulteri*, *c. 89. n. 2.* Pirh. *cit. n. 19.* Clarus, §. *adulterium*, *n. 7.* citans Duenas, *reg. 101. in 2. limit.* Bermond. *de concubin. fol. 37. n. 6.* & pluribus aliis, dicente apud illum Alciato: credo per auxeſin ſatis audacem, quod ſi hodie Clerici propter adulterium detruderentur in monaſterium, pauci eorum ambularent per plateas. Secus autem eſt de depoſitione Clericorum ſolum ſuſpectorum & infamatorum de adulterio; his enim non infertur pœna ordinaria adulterii, ſed ſolum indicitur purgatio Canonica, in qua, ſi defecerint, debent ſuſpendi ab officio, & poſtea agi ad certam pœnam. Farin. in *prax. Crim. p. 5. q. 40. n. 3.* Pirh. *n. 20.* juxta *c. Significaſti*, *h. t.* etſi alias in purgatione deficiens puniatur ut convictus, *c. accedens de accuſat.*

QUÆSTIO CCLXXXVII.

Quæ pœnæ Civiles conſtitutæ contra adulteros.

1. RESP. Prima eſt, quod conjux innocens poſſit agere & petere divortium ſeu ſeparationem a conjuge nocente quoad thorum & cohabitationem, *c. 2. 4. 5. de divort.* qui & dum adulterium eſt notorium, poteſt maritus innocens ſine alia ſententia & declaratione judicis propria authoritate uxorem adulteram expellere a ſe, & vice verſa uxor innocens a viro adultero propria authoritate recedere. Barbatia *in Apoſtill. ad Abb. in c. fin. h. t. n. 6.* dicens communem. Facta autem hac ſeparatione thori ab uxore adultera tenetur nihilominus eam alere, Clar. *l. c. n. 17.* quia ea poſt ſeparationem non deſinit eſſe uxor, juxta *c. 2. de divort* quod ſi etiam facto divortio vir quoque cum alia committat adulterium, debet uxorem dimiſſam quoad conſortium thori recipere & maritali affectu tractare, Clar *l. c.* cum Abb. *in c. ex literis de divort. n. 11.* poteſtque ad id cogi, non ſolum officio Judicis, ſed etiam ad actionem uxoris. Felin. *in c. licet*, *de re judic. poſt n. 9* dicens communem. Clar. *l. c.* Pirh. *n. 27.* juxta *c. Tua Fraternitati*, *h. t.* ubi Papa, quod cum paria delicta mutua compenſatione deleantur, vir hujuſmodi fornicationis obventu nequeat uxoris adulteræ conſortium declinare.

2. Secunda pœna uxoris adulteræ eſt amiſſio dotis, quam poſt latam ſententiam divortii maritus innocens lucratur, nec poteſt cogi ad reſtituendum eam, *c. plerumque de donat. inter vir. & uxor. L. conſenſu*, *§. hac niſi. C. de repud. Auth. ut liceat matri*, *§. quia vero plurima*, *col. 8. n. 117.* Clar. *l. c. n. 15.* Pirh. *n. 23.* & AA. mox citandi, quod ipſum fieri propter ſolum oſculum alteri viro datum tenet Clar. *n. 16.* Bald. *in c. tua*, *de procur. n. 4.* & aliis, eo quod oſcula dicantur proœmia præparatoria ad adulterium, & mulier illa dans cenſeatur convicta de adulterio, quod certe in hiſce partibus locum habere non videtur; forte illud dici poſſet, ſi vir ejus mamillas attrectaret, ut iidem Bald.

Clarus, citatique ab illis. Idem quoque de bonis parapherna-libus amittendis ab uxore propter ejus adulterium, cum Gl. *in c. plerumque*, cenſent Clar. *l. c.* Covar. & alii contrarium verius tenentibus. Sylv. *v. adult. 6. n. 8.* Sanch. *cit. d. 8. n. 10.* Pirh. *cit. n. 13. in fine*, & alii apud Farin. *q. 142. n. 4. & 5.* eo quod hæc bona non dicantur dotalitium uxoris; in materia autem pœnali verba non ſint extendenda extra propriam ſignificationem.

3. Tertia, quod vir adulter amittat donationes propter nuptias, eaſque lucretur uxor innocens, *cit. c. conſenſus, §. ſi quo igitur*. Covar. *l. c. p. 2. c. 3. §. 6. n. 1. & 6.* Clar. *n. 15.* Sanch. *l. c. n. 2. & 11.* Farin. *q. 142. n. 1. & 35.* Pirh. *l. c.*

QUÆSTIO CCLXXXVIII.

An & qualiter mutua adulteria conjugum compenſentur, invicem quoad pœnas civiles?

1. RESP. Marito quoque committente adulterium poſt ſententiam divortii, compenſationem hanc faciendam quoad divortium, quoad amiſſionem dotis, bonorum aliorum uxoris adulteræ, & donationis propter nuptias, ita ut neque vir adulter lucretur dotem aut alia bona uxoris & ad acquiſita ab eo, dum innocens erat, reddenda cogi poſſit, & e contra uxor adultera non lucretur donationem propter nuptias ſibi factam a viro. Ita Sylv. *v. dos, q. 15. dicto 1.* Sanch. *cit. d. 8. n. 29.* aliique apud ipſum; item Pirh. *h. t. n. 24.* ſumitur tum ex *L. viro, ff. ſolut. mat.* Ubi accuſantibus ſe invicem conjugibus de adulterio pronunciatum eſt, utrumque cauſam repudii dediſſe, quod tamen ita accipiendum, ut neuter vindicetur, ſed ut paria delicta mutua compenſatione diſſolvantur; nimirum ut Gl. *in cit. c. v. accuſantibus*, per non reſtitutionem donationis propter nuptias, quam vir repetebat ab uxore, & non reſtitutionem dotis, quam mulier repetebat a viro, tum ex *c. ſi ſignificaſti, de divortiis*, ubi in ſpecie de pœna divortii dicitur, quod, ſi adulterium mulieris ſit notorium, vir cogi nequeat ad eam recipiendam, niſi conſtaret virum quoque commiſiſſe adulterium. Unde jam etiam innocente poſt latam ſententiam divortii committente adulterium non obſtante hac ſententia conjugi dimiſſo competere actionem, qua petere poſſit, ut readmittatur ad conſortium dimittentis, & conſequenter repetere dotem vel donationem propter nuptias per adulterium ſuum prius amiſſam, tradunt cum Gl. *in c. ult. h. t. v. fornicationis* Barboſ. *ibid. n. 4.* Covar. *in epit. l. 4. Decret. p. 2. c. 7. §. 6. n. 5.* Pirh. *h. t. n. 28.* Clar. *§. adulterium, n. 17* citato Felin. *in c. Later, de re judicat. poſt n. 9.* & alii apud Sanch. *l. 10. de mat. d. 9. n. 27.* Contrarium, nimirum nullam acquiri actionem conjugi adultero ad repetendum innocentem, qui poſt ſententiam divortii adulteratus eſt, dotem aut donationem propter nuptias, valde probabiliter tenente Sanch. *n. 30.* Pro priore ſententia rationes ſunt, quod ſententia divortii ob adulterium uxoris feratur ſubintellecta hac conditione: ſi vir continentiam ſervaverit. Quod, cum poſt latam ſententiam divortii peccaverit in legem conjugii, non poſſit uti beneficio ſententiæ, utpote fundatæ in violatione conjugii. Arg. *c. fin. de immun. eccleſ.* Quod agi poſſit non obſtante exceptione rei judicatæ, quando cauſa ſententiæ venit ad non-cauſam, ſeu ceſſat cauſa ſententiæ, ut Bart. *in l. 21. ff. de condict. ſine cauſ. n. 1.* Labente autem innocente in adulterium, ceſſat cauſa, ob quam lata eſt ſententia ſeparationis. Sed neque obſtant rationes in contrarium, nempe quod uxor non poſſit petere reſtitui viro, utpote quo ſervato juris ordine ſpoliata per Judicem Eccleſiaſticum, poteſt enim adhuc agere judicio petitorio. Quod jus agendi ad cohabitationem ſemel extinctum per ſententiam divortii non reviviſcat; nam reviviſcere poteſt nova cauſa ſuperveniente adulterio innocentis. Adde, quod jus, quod habet uxor in maritum, per divortium omnino ſeu etiam habitualiter extinctum non ſit, ſed ſolum quoad exercitium, ſeu impediatur, quo minus eo uti poſſit. Pro poſteriore ſententia rationes ſunt, quod per ſententiam divortii abſolvatur conjux innocens ab obligatione ſocietatis conjugalis, diſſolvaturque contractus matrimonialis quoad thorum & cohabitationem, ideoque per adulterium ſubſequens nulla inferatur injuria conjugi dimiſſo quippe, qui per ſententiam privatus eſt jure in corpus ipſius; ad quod tamen dici poteſt, quod jam dictum eſt, nimirum non privari illum iſto jure abſolute & in perpetuum, quia matrimonii vinculum diſſolutum non eſt, ſed ſolum ſub conditione, ſi & quamdiu conjux manſerit innocens, ſeu ſervaverit continentiam; quod ipſum etſi negent adverſarii, non tamen probant contrarium. Porro extenditur illa compenſatio, primo; ut locum habeat, dum unus commiſit plura adulteria, alter non niſi unum, cum jura quoad hanc compenſationem non habeant rationem numeri delictorum, ſed tantum violatæ fidei conjugalis, quam ſi uterque fregerit, ſive ſemel ſive ſæpius adulterando, delicta cenſentur paria. Sanch. *l. c. d. 6. n. 8.* Farin. *in pr. crim. q. 143. n. 73.* Pirh. *n. 30.* Secundo: ſi ab utroque conjugum commiſſo adulterio etiam ante reconciliationem unus ſe emendaverit, altero in adulterii committendi conſuetudine perſiſtente, poſtquam monitus ab emendato, ut abſtineat, poteſt emendatus divortium inſtituere, quia talis monitio ſeu interpellatio habet vim reconciliationis, ac proinde idem eſt, ac ſi poſt reconciliationem commiſiſſet adulterium, quo caſu licitum eſt contra relapſum ſeparationem ab illo inſtituere, cum per reconciliationem matrimonium reſtituatur in priſtinum ſtatum, ac ſi adulterium nullum commiſſum fuiſſet, Pirh. *l. c.* cum Sanch. *l. c. d. 7. n. 1. & 4.* Tertio ut detur etiam compenſatio adulterii cum Sodomia & Beſtialitate, ita ut, ſicut viro Sodomita petente ſeparationem ab uxore adultera, hæc excipere poſſit de Sodomia viri, ita uxore petente ſeparationem a viro Sodomita, hic excipere poſſit de adulterio. Cum, etſi Sodomia ſecundum ſe ſit crimen gravius adulterio, in ordine tamen ad divortium inſtituendum utrumque crimen ſit æquale, utpote propter quorum utrumque divortium concedatur. Quin & in ordine ad matrimonium gravius eſt adulterium, utpote per quod gravior infertur injuria conjugi quam per Sodomiam. Pirh. *n. 31.* proceditque hæc compenſatio juxta paulo ante dicta, etſi unus ſit reus adulterii & Sodomiæ, alter ſolius adulterii. Farin. *l. c. q. 143. n. 35.* modo ſicut adulterium, ita & Sodomia ſit plene perfecta & conſummata per effuſionem ſeminis in vas,. cum alias neutrum horum criminum ſit ſufficiens ad divortium. Sanch. *cit. d. 6. n. 3.* Farin. *l. c. n. 75.* Pirh. *l. c.*

2. Limitatur e contra reſponſio, ut non admittatur compenſatio adulterii cum adulterio inter conjuges, niſi adulterium, cujus petitur compenſatio, ſit certum, notorium & liquidum. Hoſt. *in c. ult. h. t. v. manifeſto.* Jo. And. *ibid. n. 1.* Sanch. *l. c. d. 11. n. 28.* Farin. *l. c. n. 80.* Secus tamen eſt in foro conſcientiæ, in quo adulterium occultum compenſari poteſt cum adulterio publico alterius, ita ut adulter occultus non poſſit petere divortium in foro interno, in quo non requiritur alia probatio, ſed ſufficit, quod conſtet ſoli adultero, ita Sanch. *d. 6. n. 9.* Farin. *n. 81.* Pirh. *n. 33.* Item limitatur ita, ut exceptio compenſationis unius adulterii cum alio opponatur ante litis conteſtationem, ſi agatur criminaliter; Secus, ſi agatur civiliter ad divortium, tunc enim opponi poteſt omni tempore uſque ad ſententiam; quia tunc eſt exceptio peremptoria, virum repellens ab agendo ſeu a petendo divortio; in cauſa vero criminali non perimit delictum, ſed excludit ab accuſando, cujus loco cum quilibet accuſare poſſit, habet vim exceptionis dilatoriæ, quæ opponi debet ante litem conteſtatam. Sanch. *l. c. n. 10.* Farin. *q. 142.* Covar. *l. c. §. 6. n. 6.* Pirh. *l. c.* Illud hic notandum in ordine ad dictam compenſationem, quod innocente poſt latam ſententiam divortii incidente in adulterium Judex Eccleſiaſticus ex officio ſuo reintegrare debeat matrimonium & conjuges hos adulteros inter ſe reconciliare, ut iterum cohabitent, ut fornicationis periculo conſulatur, delictum ſiquidem ſuperveniens præjudicat rei judicatæ ob animæ periculum, & Judex Officium ſuum impertiri debet, ubi id neceſſarium ad bonum commune & vitanda peccata, ita Abb. *in c. ult. h. t. n. 4.* Nav. *l. 5. conſil. 1.* Sanch. *l. c. n. 31.* Pirh. *num. 29.*

QUÆSTIO CCLXXXIX.

Num præter dictam adulteriorum compenſationem ſint aliæ cauſæ excuſantes a pœnis adulterii tam Civilibus quam Criminalibus.

RESP. Sunt fere ſequentes: Prima, ſi uxor ſit violenter oppreſſa, tunc enim ceſſante omni culpa ceſſat omnis pœna: Secus ſi non per vim abſolutam tollentem omne voluntarium, ſed per metum gravem ſit carnaliter cognita; cum coacta voluntas non excuſet in maleficiis, etſi ei tunc imponi nequeat pœna ordinaria adulterii, neque Civilis neque Criminalis, & ſic privari nequeat neque dote, neque conſortio viri; cum adulterium taliter punibile non committatur ſine dolo malo. *L. penult. ff. h. t.* Qualiter in dicto caſu non committitur; meretur tamen pœnam aliquam mitiorem. Secundo: Si uxor de conſenſu mariti eam proſtituentis commiſit adulterium *L. cum mulier, ff. ſoluto mat.* ei enim objicere non poteſt matrimonium, præſertim ſi eam invitam proſtituit, *c. diſcretionem de eo, qui cogn. conſang. uxor.* Adeoque nec dotem retinere nec donationes propter nuptias repetere: Quin tamen tales a Magiſtratu poſſint puniri criminaliter, extra dubium eſſe videtur. Tertio: ſi vir uxorem adulteram retinuit, eique reconciliatus eſt; quia videtur condonaſſe injuriam. *Arg. c. quemadmodum de jurejur. c. ſi illi, 23. q. 4.* Gl. *in c. penult. h. t.* Zoeſ. *ad ff. leg. Juliam de adult. n. 3.* Quarto: Si maritus occidit uxorem deprehenſam in adul-

Digitized by Google

adulterio, non lucratur dotem, ſed poſſunt Hæredes uxoris eam eb illo repetere. *L. ſi ab Hoſtibus, §. ſi vir, ff. ſoluto mat.* ubi etiam in fine, quod ſi uxor occidiſſet virum adulterum, non lucretur donationem propter nuptias ex pacto debitam. Quinto mortuo viro ante accuſationem de adulterio motam civiliter ad lucrandam dotem, non licet Hæredibus uxorem viduam accuſara & dotem repetere, *L. rei judicatæ, ff. ſol. mat.* Sexto ceſſat accuſatio elapſo tempore præfixo, nempe quinquennio juxta dicta a nobis ſupra. Septimo: Pœnas ordinarias adulterii evadit, qui ſolutam, quam conjugatam putabat, carnaliter cognoſcit, Reiffenſt. *h.t. n.24* denique qui omnem conatum ad adulterandum adhibuit, non tamen reipſa commiſit; cum adulterium non ex ſolo animi propoſito, ſed ex acte ipſo, nempe habita copula & ſeminatione in vas in ordine ad pœnas intelligatur. *L. fugitivus, ff. de V. S.* De cætero non excuſatur a pœna conjux, qui propter extremam neceſſitatem commiſit adulterium; Pirh *n. 35.* cum Farin. *p.5. q.142. n.15.* cum adulterium & fornicatio ſit intrinſece malum, & lege naturali & divina prohibitum. Covar. *in reg. peccatum, p. 2. §. 5. n.6. in 5. res.* Pirh. *l. c.* ideoque, quamdiu voluntarium eſt, illius turpitudo & malitia talis eſt in ſe, ut nulla voluntate ſeu conſenſu, nullaque alia circumſtantia, etiam vitæ periculo purgari vel tolli poſſit, ſed potius omnia mala, morsque ipſa ſubeunda, quam præbendus in illud conſenſus, ut Farin. *l. c. q. 142. n. 6.* Secus ac ea res ſe habet in furto, quod licitum eſt ad ſublevandam neceſſitatem extremam, utpote per quod tunc nulla infertur injuria domino rei acceptæ; quamvis tamen tanta neceſſitas & metus non excuſant adulterium e culpa etiam gravi, excuſet illud a pœna ordinaria adulterii & relinquat obnoxium pœnæ alicui mitiori pro foro externo; cum minus puniendus ſit, qui neceſſitate vel metu cogente, adeoque minus voluntarie facit malum, quam ſponte faciens. Ita Pirh. *loc. cit.* cum Abb. *in c. ſacris, de his quæ vi, num. 2.* & Laym. *ibid. num. 5.*

QUÆSTIO CCXC.

An inter pœnas adulterii fuerit aut ſit occiſio filiæ & uxoris deprehenſæ in adulterio a patre vel marito?

1. RESP. Primo: Olim inter pœnas adulterii fuit, quod pater & maritus adulteram & filiam deprehenſam in adulterio impune poſſent occidere, & de patre expreſſus eſt textus, *in L. patri, ff. ad Leg. Jul. de adult. & L. in ea, ff. eod.* & de marito. *L. ſi adulterium, §. 8. ff. eod.* Cujus utriusque ratio erat, quod in hoc caſu pater & maritus cenſerentur conſtituti miniſtri juſtitiæ, vel potius dicendum cum pluribus Theologis, quod præfatæ leges etſi tale Homicidium tanquam licitum non approbarint, tamen immune eſſe voluerint a pœnis intuitu juſti doloris. Hoc jus occidendi approbari in *Conſtit. Carolin. A. 142. & 150.* teſtatur Lauterb. *ad ff. ad Leg. Jul. de adult.* 28. citatis aliis, extenditque Juſtin. *in Novell. 117. n. 15.* concedendo facultatem occidendi quaſi adulterum, id eſt, ante hac de adulterio ſuſpectum, & poſt trinas in ſcriptis conteſtationes & denonciationes in præſentia trium teſtium cum uxore ſua deprehenſum, ſive in domo propria ſive uxoris, ſive in ſuburbanis. Lauterb. *l. c. & §. 31.* male tamen dicens, id Jure Canonico non abrogatum. Quod etiam extendunt Bocerus *tract. de adult. c.5. n.2.* & alii quidam ad avum habentem neptem adulteram in poteſtate. Alii veriſimilius negant, uti & de matre, filio, fratre, exore, patrono, imo & de patre & marito, dum ipſi adulteri aut de adulterio notati, Lauterb. *§. 30.* fundamentum hujus juris erat quoad patrem poteſtas patris, qua de jure veteri patri competebat jus vitæ in liberos in delictis capitalibus omnibus, quod tamen mutatum per *L. fin. c. de patria poteſt.* excepto caſu adulterii; in marito vero juſtus dolor, quem temperare difficillimum. *L. 22. §. 4. ff. h. t.* Dum vero licet in hoc caſu patri occidere filiam, ut impune hoc faciat, requiritur primo, ut pater eodem impetu, quo occidit adulterum, occidat & filiam. Clar. *§. Homicidium. n. 48.* Secundo, quod filia ſit in ejus poteſtate. Tertio: quod adulterantes deprehendat in domo ſua, quam inhabitat, aut domo generi ſui, non autem alibi. *L. 22. & 23. ff. h. t.* Clar. *l. c.* Lauterb. *§. 32.* Quarto, quod filia ſit nupta. Clar. *l. c.* Quinto, ut deprehendantur in ipſo actu turpitudinis. Clar. *l. c.* ita ut etiam fugientem in perſecutione occidere poſſit. *L. 23. §. fin. ff. h. t.* Lauterb. *§. 34.* Habere hæc omnia locum, etiamſi adulter ſit Clericus, poſſitque pater illum deprehenſum in adulterio percutere citra excommunicationem aliasque pœnas, *c. ſi quis ſuadente.* Clarus *l. c.* citato Bermond. *de concub. fol. 267. n. 5. in fine*, dicente eſſe communem. Limitantur vero hæc ipſe, ut occidere non ſit licitum, ſi ſit prægnans, ne partus innocens ſimul occidatur; ſi graviter vulnerata ſupervixerit. *L. 32. ff. h. t. in pr.* ſi filia ſit virgo vel vidua. *L. 22. §. 1.* Lauterb. *l. c.* Ex parte vero mariti occidentis requiritur, ut adulter ſit vilis perſona deprehenſa in propria domo illius, non alibi. *L. Marito, ff. h. t.* Si tamen adulter ſit perſona honeſtior, maritus occidens illum non quidem punitur ultimo ſupplicio propter juſtum dolorem, mitius tamen punitur, v. g. relegatur in inſulam, juxta *L. ſi adulterium, §. Imperatores, ff h. t.* vel mittitur in exilium, juxta *L. Gracchus, c. eod. tit.* ita Clar. *l. c. n. 49.* ubi etiam quod maritus Clericum deprehenſum in adulterio cum uxore percutiens non incurrat pœnas, *Can. ſi quis ſuadente*, juxta *c. 3. de ſent. excomm.* Secus tamen ſit de ſponſo de futuro deprehendente Clericum cum ſponſa ſua de futuro in fornicatione, quem tamen ſi percuſſerit, Epiſcopus poſſit abſolvere ab excommunicatione, abſque eo, quod neceſſe ſit recurrere ad Pontificem. De cætero in eo num in caſibus, in quibus de jure liceret patri vel marito occidere adulterum deprehenſum domi ſuæ in adulterio, liceat mandare alteri, ut illum deprehenſum occidat, controvertunt AA. tenent multi, quod liceat, quorum opinionem Clar. *l. c. n. 15.* dicit ſervari in practica, & ſic judicaſſe Curiam Neapolitanam, probabilius cum Bald. *in c. ſi quis vero, de pace juram. firm. n. 3.* & aliis, eo quod, cum poſſe aliquem propria authoritate vindictam ſumere occidendo aliquem, ſit caſus valde exorbitans a regulis juris communis, non videatur ad alias perſonas, quam quibus id expreſſe conceſſum, extendendus. Poſſe nihilominus idipſum a patre vel marito mandari proprio filio, tenent Clar. *l. c.* citatis Baldo *in cit. L. Gracchus, n. 5.* & aliis dicentibus eſſe communem DD.

2. Reſp. Secundo: Quidquid quoad hæc ſit de Jure Civili & foro externo, in foro conſcientiæ & coram Deo nullatenus licet patri aut marito filiam, vel uxorem, vel adulterum in adulterio deprehenſos occidere. Gl. *in c. inter hæc, 33. q. 2.* Gl. 1. Clar. *n. 50.* citatis aliis teſtantibus de communi. Lauterb. *l. c. §. 35.* eſt ſiquidem contra legem divinam & naturalem, & vel maxime contra Chriſtianam pietatem, proximum in flagrante delicto & mortali peccato deprehenſum abſque mora & ſpatio pœnitendi interficere, & ſic interfectum æternæ damnationi transſcribere, ut Lauterb. *l. c.* cum de Lugo *de J. & J. Tom. 4. d. 17. num. 11.* ſed neque obſtat, quod legibus humanis civilibus talis occiſio permittatur; cum per hoc non approbetur aut reddatur licita, ſed ſolum non puniatur, quamvis etiam impunitas ille ab uſu & ubivis receſſerit, ut conſtat ex *Ordine crim. A. 172.* Claſen. *ibid. ad A. 120.* Struv. *de Vindicta privat. c. 8. num. 10.* Cothman. *Vol. 5. reſp. 1. num. 445. & ſeq.* quos citat Lauterb. quin etiam talis occiſio pœnas veri Homicidii, ſaltem Juris Canonici, ſecum trahat. *Can. inter cætera, & Can. Verius, 33. quæſt. 2.* Unde neſcio, num Clarus *cit. n. 50. in fine*, recte dicat: Impium eſt meo judicio, dicere apud nos vigere aliquam legem, quæ peccatum mortale committi permittat.

Digitized by Google

CAPUT SECUNDUM.

De Stupro, aliiſque Criminibus Carnalibus.

QUÆSTIO CCXCI.

Quid ſit ſtuprum, & quotuplex?

1. RESP. Ad Primum: Stuprum proprie, prout ſumitur *h. t.* eſt Virginis per concubitum illicitum defloratio, nulla præcedente paſtione conjugali, *c. lex illa*, *§. cum ego*, 36. *q.* 1. D. Thom. 2. 2. *qu.* 154. *a.* 6. qui tamen addit: *Sub parentum cura exiſtentis*, quod juxta communem non eſt neceſſarium, ut Azor. *part.* 3. *Inſtitut. mor. l.* 3. *c.* 31. *q.* 2. vel aliquanto explicatius: eſt crimen publicum per illicitam concubitum ſoluti cum virgine vel vidua honeſta vivente commiſſum, nulla præcedente paſtione conjugali, *§. item Lex. Inſt. de publ. judic.* Dicitur: *Delictum publicum*; quia per legem publicam notatur & coercetur; *cit. §. item Lex.* diſtinguitur a concubinatu, quia concubina nec virgo nec vidua eſt, *L.* 34. *ff. h. t.* diſtinguitur a fornicatione, quia hæc etiam cum muliere vulgari & non virgine committitur. *L.* 22. *c. h. t.* ab adulterio per Verba: Soluti cum virgine, ſi tamen virgo conjugata, quia ſolutus virginem matrimonio junctam ante hujus conſummationem cognoſcens, committit adulterium. Dicitur denique: *Nulla præcedente paſtione conjugali*: nam ſtuprum non eſſe, ſi deſponſati præmature concumbant, ſed ex conjugali affectione id feciſſe præſumi, quamvis pœna vel mulcta arbitraria puniri ſoleant, cenſet Laut. *l. c. §.* 37. citato Theodor. *in coll. crim. c.* 6. *Aphoriſ.* 3. *n.* 45.

2. Reſp. Ad Secundum: Stuprum aliud eſt violentum, quod propriiſſime eſt ſtuprum, illud eſt, quo virgo invita & renitens per vim opprimitur & defloratur, diciturque etiam oppreſſio barbarica, *can.* 14. *cauſ.* 32. *quæſt.* 5. Renitentia autem illa in hoc conſiſtit, quod vim paſſa non tantum manibus pedibuſque obnixa fuerit, ſed & vociferatione auxilium imploraverit. Maſcard. *de prob. Vol.* 4. *concluſ.* 1317. *num.* 26. Berlich. *part.* 5. *concluſ.* 21. *num.* 31. Damhoud. *in enchirid. rer. crim. cap.* 92. *num.* 4. & alii apud Lauterb. §. 38. Aliud non violentum, quod infertur virgini volenti & in ſui violationem conſentienti, vel plene libere, vel per dolum, fraudem, aut metum injuſte incuſſum, ad illud extorquendum. Stuprum ſive abſolute, ſive ſecundum quid violentum præter malitiam contrariam caſtitati includit malitiam injuſtitiæ in confeſſione a ſtupratore exprimendum; admiſſum vero non continet malitiam a fornicatione diſtinctam, idque, ſive puella ſit parentum aut tutorum poteſtati ſubjecta, & ſine eorum conſenſu, ſive illi non ſubjecta, vel iis conſentientibus permittat ſe violari. Leſſ. *de J. & J. L.* 4. *cap.* 10 *dub.* 1. Sanch. *de matrim. L.* 7. *d.* 13 *num.* 7. Laym. *Theol. Mor. tract.* 3. *part.* 3. *cap.* 13 *num.* 1. Pirh. *hoc tit. num.* 37. & alii communiter contra Sylv. Tolet. Azor. nulli ſiquidem per tale ſtuprum infertur injuria. Non ipſi virgini, quia conſentienti & volenti non fit injuria. *L.* 1. *ff. de injuriis*, non parentibus, ſub quorum cura & poteſtate eſt; cum puella habeat liberum uſum membrorum ſuorum, ſuique corporis, ita ut poſſit eo uti ad carnalem copulam vel licite uti illo in legitimo matrimonio aut extra illud, abſque eo, quod parentibus ullive alteri per talem non-uſum, vel uſum licitum, aut illicitum faciat injuriam, & conſequenter nec ſtuprator cooperans puellæ ad illum voluntarium abuſum corporis. Secus ac contingit in raptu, quo puella, ſive corrupta, ſive incorrupta, ſive violenter, ſive ſponte conſentiens abripitur vel abducitur e domo paterna vel ſua. Neque infertur damnum & injuria proli ex tali ſtupro naſcituræ; nam licet ſimplex fornicatio adverſetur bonæ educationi prolis, & hinc ſit iniqua, repugnans juri naturæ contra caſtitatem, non juri prolis, quale nullum habet proles nondum nata.

QUÆSTIO CCXCII.

Quæ pœna ſtatuta jure civili tam ſtupratori quam ſtupratæ?

1. RESP. Primo: Stuprum attentatum & conatus, etiam ad actum proximum deveniens non conſummatum punitur extraordinarie & arbitrarie pro qualitate facti & perſonæ. *L.* 1. *§.* 2. *ff. de extraord. crim.* Menoch. *de arb. L.* 2. *c.* 360. *num.* 33. Ordo *crim. a.* 119. interdum fuſtigatione. Carpz. *L. Feud. p.* 4. *c.* 30. *defenſ.* 5. & ſi adhibita violentia, punitur gravius. *Arg. l. c. unic. c. de raptor. virginum*, & hodie tales conantes opprimere immaturas & nondum viripotentes puellas fuſtigatione cum perpetua relegatione, docet Theodor. *loc. cit. Aph.* 3. *num.* 37.

2. Secundo: Conſummato ſtupro ſine vi ſtuprator virginis, vel viduæ bonæ famæ, ſeu alias honeſte citra ullam diffamationem viventis, ſi vilis conditionis eſt coercitione corporali, fuſtigatione una cum relegatione, ſi honeſtioris conditionis, publicatione ſeu confiſcatione dimidiæ partis bonorum, *§. item Lex Julia de adult. Inſtitut. de publ. judic. verſ. pœnam*, quamvis Clarus *§. Stuprum*, *num.* 3. dicat, non eſſe aliam illius pœnam hodie, quam ut ſtupratam ducat in uxorem, vel condecenter dotet, & credere ſe, ſic ubique ſervari.

3. Reſp. Tertio: Pœna violenter ſtuprantis virginem vel viduam honeſte viventem jure civili eſt vel irrogatur ultimum ſupplicium. *L. in eadem*, *§. præterea*, *ff. ad Leg. Jul. de vi publica*, vel capitis ſeu mortis, ubi de conſummatione & violentia conſtat. Gl. *in c.* 2 *hoc tit. v. plectendus*, & ibi Abb. *num.* 5. Farin. *pr. crim. Caroli V. a.* 119. & *arg. L. fin. §.* 1 *ff. de re milit. L.* 29. *§. fin. ff. h. t.* quam pœnam capitis extendit Bojardus *ad Clar. §. ſtuprum*, *num.* 38. ad ſtupratorem, qui abſque alia violentia, blanditiis, perſuaſionibus, promiſſionibus, muneribus virginem ad ſtuprum induxit, quod rectius negant Farin. *pr. crim. quæſt.* 137. *num* 30. Tuſch. *pract. v. ſtuprum*, *concl.* 710. *nu.* 3. Haunol. *de J. & J. Tom* 5. *tract.* 2. *n.* 58. Wieſtn. *hoc tit. num.* 19. ne alias fere ſemper capitale ſupplicium inferendum eſſet; cum fere ſemper interveniant tales perſuaſiones & promiſſiones. Extendunt quoque hanc pœnam Gilhauſ. *Arb. crimin. cap.* 2. *t.* 22. *num* 9. & alii apud Lauterb. *loc. cit.* etſi puella vi compreſſa ex poſt acto conſenſerit in ſtuprum. Alii ut Carpz. *cap.* 31. *def.* 3. Farin. *loc. cit. num.* 26. & 30. intelligendum & extendendum cenſent ad ſtuprum vi commiſſum cum puella immatura. Alii reſtringunt ad ſtuprum conjunctum cum raptu, intellige violento; Verum hodie pœnas Juris Civilis etiam in terris Imperii contra ſtupratores locum non habere, ſed ſervari pœnas a Jure Canonico decretas teſtatur Pirh. *cit. num.* 38. citatis *cit. num* 3. & Harprecht. *in cit. §. Lex Julia*, *num.* 91. qui tamen id limitat, niſi contra ſtupratorem actio criminaliter moveatur, ut, ſi pater ſtupratam puellam ſtupratori dare non vult in matrimonium, ſed ad vindictam ob illatum ſtuprum contra illum agere volunt, tunc enim pœnas Juris Civilis ei infligi poſſunt.

QUÆSTIO CCXCIII.

Quæ pœna ſtatuta ſtupratori jure Canonico?

1. RESP. Primo: Ipſi virgini per vim defloratæ ſicut Jure Civili, ita & Jure Canonico nulla pœna ſtatuta, cum reſiſtendo, quantum potuit, nullam culpam admiſerit, ſed neque exiſtimatio illius per talem violentam oppreſſionem violatur. *L.* 13. *§.* 7. *ff. L.* 20. *c. h. t.* Berlich. *p.* 3. *concl.* 21. *n.* 66. Lauterb. *l. c. §.* 40. Unde aliqui ei habitum virginalem geſtare permittunt.

2. Reſp. Secundo: Violenter oppreſſam ſtuprator Laicus debet vel in uxorem ducere, vel decenter dotare, prout conſtat *cap.* 1. *hoc tit.* deſumpto *ex L. Exodi cap.* 22. *v.* 16. & *Lib. Deuteron. cap.* 22. *v.* 29 Unde deciſio hujus *cap.* dum dicit, quod, qui ſeduxit virginem eamque ſtupravit; debeat eam dotare & uxorem habere, id intelligi debet non copulative, ſed disjunctive, ut vel ducat, vel dotet eam juxta diſpo-

Digitized by Google

diſpoſitionem *cap. 2. hoc tit.* & prout hodie communiter recepta eſt hæc pœna juris canonici, teſtantibus Brunnem. *ad L. 30. c. hoc tit.* §. 26. Carpz. *l. Feud. part. 2. c. 27. defenſ. 1. n. 6.* Bardili *d. de ſatisf. ſtupri, cap. 2. num. 17.* Pirh. *num. 41.* & ſervari non ſolum in temporali Papæ territorio, ut volunt *in c. pervenit, hoc tit.* Hoſt. *num. 3.* Abb. *num. 2.* Fagn. *num. 2.* ſed fere in toto Imperio teſtantur Salicet. *in L. cum, qui, c. ad Leg. Jul. de adult. num. 3.* Clar. *cit. num. 3. verſ. ſed quidquid ſit*, & alii apud Wieſtn. *num. 20.* ita ut præciſe ad ducendam illam compelli nequeat, ſed ſolum ſub conditione, niſi pœnas *cit. c. 2.* ſtatutas incurrere velit, nam præter dotem, quam in eo caſu nihilominus dare cogitur ſtuprator excommunicatione minore puniendus, pœnaque corporali ad arbitrium Judicis afficiendus, eaque inflicta ad tempus in monaſterium, in quo pœnitentiam agat, detrudendus. Gl. *in cit. cap. 1.* Molin. *de juſt. tract. 3. d. 104. num. 9.* Pirh. *cit. num. 41.* a quibus pœnis liberabitur, ſi eam duxerit in uxorem.

3. Reſp. Tertio: Clericus ſtuprator jure veterum Canonum præter dotem puellæ præſtandam puniebatur depoſitione ab officio, *c. Lator, 2. q. 7.* Abb. *in c. 1, hoc tit. num. 4.* Farin. *pract. crim. qu. 147. num. 62.* Clar. *§. adulterium, num. 3.* dicens communem; hodie præter dotationem plectendus pœna arbitraria, puta, vel pecuniaria, vel incarcerationis, ſuſpenſionis, depoſitionis ab officio, vel privationis beneficii, prout circumſtantiæ perſonæ & delicti ſuaſerint. Menoch. *de Arb. caſ. 288. num. 6.* Farin. *l. c. n. 65.* Pirh. *h. t. n. 43.* Wieſtn. *num. 20.* Reiffenſt. *num. 52.*

4. Reſp. Quarto: Etiam ſtuprator viduæ alias honeſtæ eam quoque dotare debet, non quidem ratione deflorationis (intellige niſi facta vidua ante conſummationem matrimonii, ſeu niſi virgo permanſerit) ſed in ſatisfactionem pro illata ei injuria & compenſatione denegandi impoſterum matrimonii. Carp. *l. c. defenſ. 4.* Lauterb. *l. c.* §. 44. Stryck. & alii; privatur quoque Vaſallus feudo, non tantum committens adulterium cum uxore domini ſui juxta expreſſum textum *c. 5. §. 1. quib. mod. feud. amitt.* ſed etiam committens ſtuprum cum vidua domini; ſecus, ſi hæc tranſiiſſet ad ſecunda vota, ita Clar. *L. 4. §. feudum, qu. 48.* dicens communem. De cætero in eo, num ſtuprum etiam in fœmina ſit punibile AA. non conveniunt; negat Harprecht. *ad § 4. Inſtit. de publ. jud.* eo quod id nullibi expreſſum. Alii diſtinguunt, & negant, ſi malis perſuaſionibus inducta mulier, ut Berlich. affirmant, ſi libere corporis ſui copiam fecit, & in aliquibus locis pœna Eccleſiaſtica tam ſtupratori, quam ſtupratæ injungitur. Lauterb. §. 48. quem vide, & puellas in ſui violationem libero conſentientes plecti ſolere ſicut ob ſimplicem fornicationem, ait Haunold. *de J. & J. Tom 6. tr. 2. n. 596.*

QUÆSTIO CCXCIV.

In quibus caſibus ſtupratam ſtuprator nec ducere nec dotare teneatur?

1. RESP Primo: Si Virgo (idem eſt de vidua) nulla vi, metu, fraude interveniente, ſed libere in violationem conſenſerit, ſe ipſam ſponte offerendo, ſeu occaſionem præbendo. Leſſ. *de Juſt. L. 2. c. 10. num. 9.* Mol *de J. & J. tract. 3. d. 106. num. 6.* Pirh *h. t. n. 49* Brunnem. *Juriſp. ec: leſ. L. 2. c. 18. §. 26. in fin.* & alibi Stryck. *in addit.* Berlich. *part 5. concl. 38. n. 31.* Lauterb. *l. c. §. 46.* ex ea ratione; quia nullam paſſa injuriam, ad cujus alias compenſationem introducta obligatio ducendi vel dotandi ſeductam deceptamque, aut alias violenter cognitam, ut Hanold. *de J. & J. Tom. 6. tract. 2. num. 591.* Unde etiam idem ex probabiliore tradunt Molin. *loc. cit. num. 1.* Leſſ. *loc. cit. num. 14.* Lugo *de Juſt. Tom. 1. d. 12. ſ. 1.* Vaſq. *de reſtit. cap. 3. § 2. dub. 1. num. 4.* quos citat & ſequitur Pirh. *num. 50* contra Nav. & Tolet. ſi ſtuprator blanditiis, precibus etiam importunis aut aſſiduis, vel muneribus induxerit ad conſenſum in ſtuprum, modo abſit deceptio vel metus, quia preces & dona non cogunt nec faciunt involuntarium, etiam mixtum, ſicut metus, ſed ſolum alliciunt, ideoque facile repelli poſſunt, ſi puella ſerio velit, quod ipſum tamen ita limitant Vaſq. *loc. cit. num. 5.* Molin. *loc. cit. concl. 2. in fin.* Pirh. *l. c.* niſi precibus Principis alteriuſve domini aut ſuperioris fuerit inducta; cum tales preces cauſent metum reverentialem, & multum minuant libertatem conſenſus, ideoque injuriam quandam inferunt; ut cum de Lugo *l. c.* Pirh. limitat etiam, ſic Pirh. *num 49.* citato Molin. *tr. 3. d. 104. num. 13.* ut non ſecus, ac ſi eam injuſte defloraſſet, ſtuprator virginis libere conſentientis teneatur ad reparandum ejus honorem & damnum infamiæ; ſi eam infamavit de ſtupro ſecum habito. Secundo: Si ipſa jam deflorata dotem remiſit. Lauterb. *loc. cit.* cum Carpzov. eo quod remiſſa dote cogi non poſſit ſtuprator ad ducendam illam, quippe in cujus poteſtate erat vel ducere vel dotare. Proceditque id ipſum, etiamſi per vim, metum, fraudem puella fuerit inducta, aut etiam conſtituta in patris poteſtate, nam & in his caſibus poteſt remittere ſtupratori omnem obligationem, ita ut hic etiam ad ſolvendum illius patri non teneatur, ſaltem in conſcientia & ante ſententiam Judicis; ita Leſſ. *l. c. num. 9. & 29.* Vaſq. *l. c.* Lugo *l. c. num. 9. & 10.* Pirh. *num. 52.* Quia ſicut puella ante damnum ſibi inferendum poteſt cedere juri ſuo ſine injuria patris, ita etiam poſt illud illatum ſine conſenſu patris cedere poteſt juri, quod alias habet ad petendam ſatisfactionem pro eo, quia non eſt per ſe & immediate debitum pecuniarium, ſed debitum, quo obligatur ſtuprator illam ducere vel dotare; nec refert, quod ſtuprum redundet in injuriam patris, dum per evulgationem illius læditur honor familiæ; nam ex illa injuria non oritur obligatio ſatisfaciendi per pecuniam vel aliud temporale ex natura rei, ſed ſolum reſpondet ei pœna, quæ non debetur ante Judicis ſententiam, & pro læſo honore, utpote cui ſatisfieri poteſt per petitionem veniæ vel ſimili honoris exhibitione; ut Pirh. *num 51.* Tertio: non tenetur ſtuprator eam ducere aut dotare, ſi antecedenter cum ea convenerit de certo pretio pro habenda cum ea copula; cum & tunc nulla ei fiat injuria. Haunold. *cit. num. 591.* Lauterb. *cit. §. 24.* Wieſtn. *num. 24.* & alii communiter. Quarto ſi puella, etiam vi vel fraude violata, poſtea commodum matrimonium iniit, ac ſi corrupta non fuiſſet, nec ob eam cauſam detrimentum paſſa eſt, quia ſtuprum manſit incognitum, etiam viro non tenetur ſtuprator ad ullam ſatisfactionem aut recompenſationem faciendam, quia pro injuria, prout condiſtincta a damno ſubſequenti nihil reſtitui debet, adeoque nec pro ipſa defloratione ſeu virginitatis ablatione, utpote quæ ſi damnum eſt, irreparabile tamen eſt, nec compenſabile ſecundum ſe, quam abſciſſio manus. Aliud vero damnum pretio æſtimabile inito tali matrimonio ex ſtupro ſecutum non eſt, prout ſupponitur; ita Nav. *in man. cap. 16. num. 19* Leſſ. *cit. cap. 10. num. 15.* Vaſq. *loc. cit. dub. 3. num. 8.* Pirh. *num. 47.* His non obſtante, quod puella injuſte ſtuprata per hoc fuerit in periculo non inveniendi matrimonium æque commodum ac ante habere potuerat; quia, cum periculum damni non ſit damnum, illo aliunde ceſſante, & damno reipſa non ſecuto, obligatio compenſandi quidquam nulla remanſit. Leſſ. *cit. cap. 10. num. 16.* De cætero, quod ſtuprator (intellige minus proprie talis) etiam vi cognoſcens meretricem publicam ſeu more meretricio viventem, non teneatur quidquam recompenſare, videtur eſſe extra dubium.

QUÆSTIO CCXCV.

An & quando ſtuprator præciſe ducere cogatur, a qua ſub conditione promiſſi matrimonii impetravit copulam.

1. RESP Primo: Si ſincero animo, & non ficte promiſit matrimonium virgini, vel honeſtæ viduæ, eaque non niſi ſub ea conditione conſenſerit in copulam, tenetur eam a ſe defloratam ducere, ſi ipſa velit, ita, ut ſatisfacere nequeat offerendo defloratæ dotem, vel pecuniam, vel aliud quicquam, quia contractu oneroſo præciſe & in ſpecie ad matrimonium cum ea ſe obligavit, eſtque hæc obligatio juſtitiæ commutativæ, quæ non tantum exigit, ut reddatur æquale, ſed etiam idem in ſpecie, *L. 2. §. mutui, ff. de reb cred.*

2. Extenditurque id ipſum, ut procedat primo: ſive fœmina vice verſa ſtupratori promiſerit matrimonium, ſive non, quia abſque promiſſione tali mutua vir ſolus contraxit obligationem illam ducendi. Extenditur ſecundo hæc obligatio, etiamſi ſtuprator promiſerit ficte, & ſine interna intentione ſe obligandi, ut ex communi ſententia docent Leſſ. *de juſt. l. 2. c. 10. dub. 3. num. 20.* Molin. *tr. 3. de juſt. d. 106 nu. 4.* Vaſq. *in opuſc. mor. de reſt. c. 3. §. 1. dub. 2. n. 15.* Lugo *de juſt. Tom. 1. d. 12. ſ. 2. num. 20.* Sanch. *de mat. L. 1. d. 10. num. 3.* Pirh. *hoc tit. num. 56.* ex ea ratione, quod ex juſtitia teneatur hanc fraudem tollere, & vere in matrimonium conſentire, cum per injuriam ficte conſenſerit, Sanch. *l. c. num. 4.* unde licet ſtuprator non teneatur eam ducere directe & immediate ratione promiſſionis, quippe quæ ficta, & nulla fuit, ſed quia ex juſtitia obligabatur vere promittere, Pirh. *l. c.* idem eſſe dicens de eo, qui ficte contraxit matrimonium de præſenti cum fœmina, quam eo prætextu ſtupravit, ſive virgo fuerit, ſive jam corrupta; quia etſi matrimonium ex defectu veri conſenſus fuerit nullum, obligatur tamen vere conſentiendo eam ducere ratione injuriæ, & damni ſecuti, tum in fama, tum quia nulli

alteri

Digitized by Google

alteri permittitur in foro externo, utpote in quo tale matrimonium validum præſumitur, pro quo citat Leſſium, *l. c. n.* 21. Sanch. *l. c. d.* 11. *num.* 5. & 6. quamvis, ut de Lugo *l. c. n.* 30. ſi hæc damna ſecuta non ſint, teneatur ficte contrahens verum & validum conſenſum præſtare. Extenditur tertio hæc obligatio ducendi defloratam, etiamſi deflorator jam erat obſtrictus voto ſimplici religionis vel caſtitatis, multoque magis, ſi vota illa emiſſa poſt matrimonium promiſſum ſub conditione obtinendi copulam, Leſſ. *l. c. c.* 10. *dub.* 4. *n.* 32. Vaſq. *loc. cit.* §. 2. *dub.* 6. Lugo *cit. d.* 12. *ſ.* 3. Sanch. *l. c. d.* 45. *num.* 3. Pirh. *num.* 54. ex ea ratione, quod obligatio illa voti oriatur ex libera & gratuita voluntate voventis; qua is ſe obligare non potuit in præjudicium alterius, ita ut, ſi deio promittat matrimonium, non teneatur vi voti facti promiſſionem illam implere; obligatio vero poſterior non oriatur ex ſola promittentis voluntate, ſed ex jure, quod fœmina corrupta ſub promiſſione matrimonii acquiſivit, quæ poſterior obligatio longe potentior eſt quam illa voti, eique præferri debet, de Lugo *l. c. n.* 43. Sed neque contrarium, ſed potius confirmatio hujus rationis infertur ex eo, quod ſponſalia de futuro obligent, non obſtantibus ſponſalibus poſterioribus, etiam ſecuta copula cum ſecunda; quia obligatio priorum ſponſalium non oritur ſolum ex gratuita voluntate promittentis, ſicut obligatio voti, ſed etiam ex facto alterius, & oneroſo contractu, per quem alter ex ſponſis vic
iſſim ſe obligavit, eique jus acquiſitum ex promiſſione matrimonii, quod per poſteriora ſponſalia etiam ſecuta copula ei auferri nequit, niſi is cedat ſuo juri, Lugo *n.* 45. Secus tamen eſt, ſi corrupta ſciverit ſtupratorem obſtrictum tali voto, quia tunc, cum facile advertere potuerit, ſtupratorem licite promittere non poſſe matrimonium, decepta non fuit, adeoque nec ſtupratam ducere tenetur; nec tenetur petere diſpenſationem a voto, ut Leſſ. *l. c. n.* 35. Sanch. *l. c. n.* 5. quam tamen diſpenſationem poſt copulam, cum obtentu ſit facilis, ſtupratam potuiſſe exiſtimare promiſſum a ſtupratore, ſe illam petiturum, cenſet de Lugo *n.* 52.

5. Limitatur autem contra reſponſio, ſeu ceſſat obligatio ducendi illam primo: ſi novum ſuperveniat impedimentum dirimens, vel cauſa ſufficiens ad divortium contracto matrimonio inſtituendum, Lugo *cit. d.* 12. *ſ.* 2. *n.* 19. Pirh. *num.* 54. Secundo in caſu ficte promittentis, ſi vir notabiliter excedat conditionem fœminæ, & ideo ficte promiſerit, cum idipſum fœmina facile ſuſpicari potuerit, Leſſ. *loc. cit. c.* 12. *dub.* 3. *num.* 22. Sanch. *cit. d.* 10. *num.* 5. Pirh. *n.* 57. tunc enim non tenetur illam ducere, etiamſi jurato id promiſerit, cum juramentum non obligat, niſi juxta intentionem promiſerit, quin etiamſi fœmina ignoraverit hanc notabilem diſparitatem conditionis viri, non teneri illam ducere, ſed ſufficere, ut illam dotet, vel aliter damnum reſarciat, dando tantum, ut nubere poſſit viro talis conditionis, qualis putabat eſſe ſtupratorem, cenſet Sanch. *cit. d.* 10. *n.* 21. quod etiam probabile aſſerit Leſſ. *loc. cit. n.* 23. Tertio, ſi ex ambiguis vel inconſtantibus verbis, aliiſve conjecturis fallacem animum promittentis agnoſcere potuerit fœmina, eam ducere non tenetur, imo nec quidquam aliud ei in recompenſationem præſtare, ſi fœmina plene advertere potuerit fictionem; cum tunc cenſeatur libere conſenſiſſe, Leſſ. *num* 24. & 25. Sanch. *n.* 19. Vaſq. *l. c. c.* 3. *ſ.* 1. *n.* 19. Pirh. *num.* 58. Quarto, ſi fœminæ falſo dicenti, ſe eſſe virginem, ficte promiſit nuptias; tunc enim neque ad ducendam, neque ad quidquam aliud tenetur, ſed una deceptio, ſeu injuria per aliam tollitur; quin & idem eſt in hoc caſu, ſi vere promiſiſſet, Sanch. *num.* 11. Leſſ. *num.* 29. ſi tamen fœmina nihil dicente de virginitate ſua, ſtuprator putabat, falſo eſſe virginem, etſi ficte promittens non teneatur eam ducere, tenetur tamen ad aliquam reſtitutionem, ob copulam injuſte extortam, quamvis non tantam, quantam, ſi fuiſſet virgo, Leſſ. *num.* 30. Sanch. *num.* 21. Quinto, ſi ſtuprata ſub ficta promiſſione conjugii, poſtea fornicetur cum alio, ad nihil tenetur ſtuprator, uti etiam in caſu, ſi vere promiſiſſet, Leſſ. *n.* 28 Sanch. *d.* 10. *num.* 13. Pirh. *num.* 59. Sexto, ſi fictus promiſſor velit eam ducere, ipſa autem nolit eum ducere; quia cognovit illum prius ſibi ficte promiſiſſe, ad nihil tenetur, quia per eum non ſtat, quo minus eam ducat, dotem autem non promiſit, nec quicquam aliud; idem eſt, ſi parentes defloratæ nolint eam dare in matrimonium, Sanch. Pirh. *ll. cit.* Septimo, ſi ficte promittens habuiſſet tantum tactus impudicos cum illa. Octavo, ſi ficte promittens extorqueret copulam a vidua, vel alias corrupta, quam ſciebat eſſe corruptam, non tenetur eam ducere, ſed ſufficit ei alio modo compenſare injuriam, quia fœmina corrupta pro copula exigens matrimonium, nimium exigit. Leſſ. *c.* 10. *n.* 31. Sanch. *d.* 10. *n.* 23. Secus tamen eſt, ſi vidua ſit honeſta, & bonæ famæ, quæ ex illa copula paſſa eſt infamiam, qua inhabilis facta ad deinceps contrahendum æquale matrimonium, Sanch. *num.* 24. Denique, ſi ex tali matrimonio timeantur gravia ſcandala, & mali exitus, Sanch. *l. c. n.* 9.

& 10. De cætero etiam citra talem promiſſionem teneri ſtupratorem, ex ſpeciali locorum quorundam jure cogi defloratam præciſe ducere, teſtatur Lauterb. *l. c.* §. 42. Sic etiam, ſi ſtuprator bona non habeat, parentes illius ad dotandam defloratam non tenentur, ſed ipſe deflorator tenetur eam ducere, ſi de cætero non ſit valde diſparis conditionis. Extra quos caſus tenebitur, puellam a ſe corruptam dotare, ſi eum puellæ parentes duci, aut ipſa puella ducere nolint, ut contra Boich. *in c. pervenit*, *n.* 3. & Haunoldum *l. c. n.* 590. Salicetus *loc. cit. num.* 3. Menoch. *de arb. cap.* 328. *nu.* 19. Farin. *cit. q.* 147. *n.* 105. Gooz. *in cap.* 1. *b. t. num.* 7. Clarus *cit. num.* 3. quod ipſum admittit Haunold. ſi puella habeat cauſam juſtam recuſandi matrimonium cum ſtupratore; multoque magis hic tenebitur dotare puellam, ſi eam ducere nequit, quia eſt in ſacris Ordinibus, vel alio impedimento impeditus, Molin. *l. c. d.* 104. *num.* 9. Wieſtn. *b. t. n.* 25. idque indubitatum, ubi puella ignoravit, ſtupratorem inhabilem eſſe ad contrahendum ſecum matrimonium, Haunold. *l. c. num.* 589. Secus eſſe dicens, ſi puella ſeducta id non ignoravit.

QUÆSTIO CCXCVI.

In qua quantitate, & quando præſtanda dos ſtupratæ, ubi ad eam præſtandam tenetur ſtuprator?

1 RESP. Ad primum: Quantitas dotis in pœnam præſtanda arbitrio Judicis (ante cujus ſententiam ad eam præſtandam non tenetur ſtuprator) committitur, qui eam ex conditione & qualitate conſtupratæ æſtimare debet, cum tam puellæ divites & illuſtres, quam humili loco natæ, & pauperculæ honeſtæ dotandæ ſint. Argum. *L.* 3. *c. de inc. nupt.* Carpz. *pr. crim. qu* 68. *num.* 57. Berlich. *l. concluſ.* 38. *num.* 77. ut ei dos tanta aſſignetur ex bonis ſtupratoris, quantam virgines ejuſdem qualitatis accipere ſolent in dotem, Abb. *in c.* 1. *b. t. num.* 3. Molin. *l. c. d.* 104. *n.* 9. Farin. *cit. qu.* 147. *num.* 112. & ut plurimum, quantam pater ſtupratæ ei daturus fuiſſet, Lauterb. §. 43. quin & ſi ſtuprator illam ducere nequit in uxorem, eo, quod ſit in ſacris conſtitutus, vel conjugatus, vel mulier ſit diſparis conditionis, tenetur ſtuprator dotem tantam dare, quanta ei neceſſaria, ut æque bene nubere poſſit, ac ſi corrupta non eſſet, quia illi compenſare debet, quod eam non ducat, tradunt Molin. *l. c.* Farin. *l. c. num.* 107. & 112. Pirh. *n.* 42. unde etiam in ordine ad hoc tantum ſuperaddere tenetur ſtuprator doti, quantum habitura fuiſſet e patre, Covar. *de ſponſal. p.* 2. *c.* 6. §. 8. *n.* 15. Leſſ. *l. c. c.* 10. *n.* 13. Et hæc, licet ſtuprator aliam in matrimonium duxerit, vel plures cum ſtuprata poſtmodum rem habuerint, ita, ut primus ſtuprator non liberetur e tali dotatione, Carpz. *J. F. p.* 4. *c.* 27. *def.* 3. Berlich. & alii apud Lauterb.

2. Reſp. Ad ſecundum: Quod ſpectat ad actualem ſolutionem dotis, communior habet, quod non differenda ad tempus, quo corrupta contrahit matrimonium, quod alias dos ſupponit, ſed præſtanda ſtatim poſt delictum, Arg. *L. unic. c. de raptu virg.* §. 1. *verſ. ſive maritum volentes*, quia datio dotis eſt pœna ſtupri, & ſatisfactio, quæ ſententia lata quamprimum executioni mandanda, ita, ut etiamſi ſtuprata matrimonium non ſupervixerit, jus tamen dotem exigendi ad illius hæredes tranſmittatur, & ſic non eſt proprie, ſed intentionaliter dos, ita Carpz. *cit. q.* 68. *n.* 32. Bardili, *d. de ſatisfactione ſtupri*, *c.* 3. *m.* 3. *n.* 20. Haunold. *tr.* 2. *n.* 586. Bajard. *ad Clar.* §. *ſtuprum*, *num.* 74. Stryck. Berlich. & alii, quos citat & ſequitur Lauterb. §. 45.

QUÆSTIO CCXCVII.

Qualiter procedendum, dum ſtuprator negat dotem debitam; aut etiam aſſerat, ſe non inveniſſe virginem.

1. RESP. Ad primum: Si convictus vel confeſſus de violatione illius abnuat eam dotare, deflorata immittanda in bona ſtupratoris e Lauterbach §. 46. cum Carpzov. Sic etiam vim paſſam ex bonis ſtupratoris, ſive fuſtigati, ſive morte affecti dotandam, aſſerit Brunem. *Juriſpr. Eccleſ. L.* 2. *c.* 18. §. 27.

2. Reſp. Ad ſecundum: Si ſtuprator aſſerat, non eſſe a ſe devirginatam, ſed antecedenter jam ab alio, adeoque commiſſam a ſe ſimplicem fornicationem, eidem incumbit probatio, quia fortior præſumptio militat contra eum; cum honeſtas in puellis & mulieribus non ſolum ſplendidis, ſed etiam in humilibus & pauperculis præſumatur, donec contrarium

tharium probetur, argum. *L. 7. cap. de ins. nupt.* Maſcard. *de prob. vol. 3. concluſ.* 2410. Mev. *part. 3. deciſ. 73. num.* 6. idemque eſt, dum ſtuprator negat, deceptionem interveniſſe, & puella affirmat, præſumptio ſtat pro puella, eo, quod talis deceptio frequentius contingat, Hannold. *loc. cit. num.* 385. multumque fidei querelæ ſtupratæ tribuatur, ut Lauterb. *§.* 38. ex Carpz.

QUÆSTIO CCXCVIII.

Quas prætera obligationes incurrat ſtuprator?

RESp. Præter dotationem & pœnas, *§. 4. Inſt. de publ. jud.* quæ hodie pro ratione circumſtantiarum ſunt, vel carceris, vel relegationis, & quandoque fuſtigationis, dum v. g. quis illuſtri loco natam, vel inebriatam, aut dormientem, vel ſuæ cuſtodiæ creditam ſtupravit, ut Carpz. *J. Fend. par. 4. cap. 25. defenſ.* 1. præterque ſomptus puerperii ſtuprator confeſſus ſtuprum incurrit onus, & obligationem alendi infantem; ita generaliter Lauterb. *l. c. §.* 47. citatis aliis: Verum id melius diſtinguendum & limitandum; ita ut, ſi parentes de præbendis alimentis proli ex ſtupro, vel alio illegitimo concubitu procreatæ convenerint, ſtandum ſit huic conventioni; ſpectato vero jure communi, hæc primo triennio a matre, & deinceps a ſtupratore, ſeu patre alimentanda. Gl. *in c. fin. de converſ. infidel. v. poſt triennium*, his verbis: *Mater alit puerum trimum, trimoque minorem, majorem trimo paſcere patris erit;* Covar. *part. 2 de ſponſal. cap. 8. §. 6. num.* 13. Leſſ. *l. 2. cap.* 10. *num.* 48. Antonell. *de temp. legal. L. 2. cap. 58. num.* 2. Barb. *in c. cum haberet, de eo, qui duxit in matrimonium, in Solutis, num.* 1. congeſtis aliis; quod ipſum quoad matrem illegitimi de alimentis lactis tantum, de aliis vero impenſis, v. g. faciendis in veſtitum, habitationem &c. quod etiam a patre ei præſtandis intelligendum, volunt Barb. *l. c. num.* 2 Brunnem *in L. nec filium. C. de pat. poteſt.* Molin. *tr. 2. d.* 168. *num.* 11. Ceteros apud Berlich. *concl. pract. p. 4. concluſ.* 38. *num.* 41. dicens ſic pronunciatum a celeberrimis J. C. Quod ſi mater propter infirmitatem, vel etiam nobilitatem proli lactandæ vacare non poſſit, etiam expenſis patris conducendam nutricem, tradit Surdus *de aliment. tit. 1. qu. 14. num.* 8. Si vero pater ob paupertatem alere nequiret prolem, ea alenda per matrem, utpote quæ per *c. cum haberet*, prolem alere tenetur una cum patre, non quidem conjunctive, ſed ſucceſſive, nimirum patre deficiente, Barboſ. *loc. cit. num.* 7. & in defectum etiam matris obligantur ad hoc avi, juxta *L. 4. §. 4. ff. de agnoſc. lib & L. non quemadmodum, ff. eod.* ut Barb. & Molin. apud Wieſtn. *num.* 33. Et hæc de infantibus illegitimis alendis. De cætero enim de iis alendis, quoad ulteriorem ætatem a patre ſecundum facultates, maxime ſi aliunde non habeant, unde vivant, conſtat ex jure canonico, quod quoad hoc in utroque foro ſervandum, & deducitur ex *tit. c. cum haberet*, juxta quod etiam ſpuriis præbenda alimenta, quibus etiam a patre ex æquitate canonica fieri poſſe moderatam dotationem & alimenta donari & legari, tradit Gail. *pract. obſerv. L. 2. obſerv.* 88. quem vide.

QUÆSTIO CCXCIX.

Coram quo & qualiter probandum ſtuprum?

1. RESp. Ad primum: Stuprum commiſſum a Clerico non niſi coram Judice Eccleſiaſtico probandum; quia hic ſolus de eo cognoſcit; commiſſum vero a Laico, tam coram Judice eccleſiaſtico, quam Laico; eſt enim mixti fori, ita, ut a Judice Eccleſiaſtico cognoſci & puniri poſſit, etiam pœna carceris, vel alia corporalis, ut clare probatur *ex c. 2. h. t.* cum Pagn. *ibid. n. 8 & 9.* dum ibi pœnæ ſtatutæ ſtupro dicantur infligendæ ab Epiſcopo, & confirmatur ex Trid. *Seſſ. 25. c. 3. de reform.* ubi, quod Epiſcopus, aliuſve Prælatus Eccleſiaſticus poſſit etiam Laicos mulcta pecuniaria in delictis Eccleſiaſticis, & mixti fori punire. Judex tamen Laicus infligere nequit excommunicationem, aut in monaſterium detrudere ſtupratorem, Pirh. *h. t. num.* 60.

2. Reſp. Ad ſecundum: Stuprum, ſicut & ſimplex fornicatio, iiſdem fere modis probari poteſt, quibus adulterium. Sufficienter & plene non probatur per hoc, quod juvenis & puella ſimul per vias & invia, per nemora ac ſylvas ſæpius convagari ſoliti, niſi alia indicia & adminicula concurrant, vel niſi deſuper moniti, *c. tertio loco, de præſumpt.* Abb. *ibid. n.* 4. neque adhuc inducitur violenta præſumptio ſtupri aut fornicationis ex eo, quod ſæpe conveniant in loco obſcuro, quin & in eodem lecto præſertim induti; cum ſæpe contingat, ut non niſi oſcula & turpes tactus abſque intentione copulæ exerceant, Pirh. *h. t. n. 63. in fine*, ex Gobath. *Theol. Mor. cap. 8. ſ. 2. num.* 21. Quod ſi mulier dicat, ſe eſſe ſtupratam a Titio, is vero negat illam a ſe cognitam, non eſt ſtandum nudæ aſſertioni etiam juratæ mulieris, ſed aliæ ab ea afferendæ probationes, onus enim probandi incumbit affirmanti, non neganti, juxta *L. 2. ff. de prob. L. 2. c. eod.* & nullus teſtis in re ſua propria eſſe poteſt, *L. nullus, ff. de teſtib. L. omnibus, c. eod.* totique uni, etſi alias idoneo non creditur, *c. licet, de teſtib.* ſi tamen intentionem ſuam probabilibus indiciis & conjecturis, non tamen ſufficientibus ad plenam probationem roboravit, viro neganti imponendum juramentum Purgatorium ſuæ innocentiæ, cui ſtandum, arg. *c. ſignificaſti, h. t.* alioquin ſi actrix nihil omnino, ne præſumptive quidem probavit, abſolvendus eſt reus, etſi omnino nihil præſtiterit probando, *c. ult. §. ſane, de jurejur.* & ſic habere praxin in pluribus Epiſcopatibus, teſtatus Gobat. *part. 2. Alphab. matrimonial. num.* 188. ſi vero virgo communiter pro tali habita, aſſerat ſe tempore ſtupri fuiſſe virginem, ſtuprator autem id neget, ei probandum eſt contrarium, quia præſumptio ſtat pro puella, Abb. *in c. 1. h. t. n.* 5 Clarus *§. ſtuprum, n.* 4. Pirh. *n.* 61. eo quod, cum virginitas ſit qualitas, quæ ineſt a natura, & naſcatur cum perſona, ei ſemper ineſſe præſumatur, donec contrarium a negante probetur, Maſcard. *de prob. concl.* 1237. *num* 6. & 1410. *num.* 2. Tuſch *v. ſtuprum.* Pacian. *L. 2 de prob cap. 2. num.* 10. Et hæc a fortiore, ſi fœmina id juramento confirmet, quamvis Pacian *num* 1. dicat, virgini aſſerenti de tempore ſtupri fuiſſe ſe virginem, credendum eſſe abſque juramento ab ea deſuper præſtito, niſi tamen exigatur ab ea juramentum Purgatorium ſiniſtræ opinionis, quæ oritur ex præſenta ſtupro, ut Farin. *pr. crim. part. 5. q 147 n* 135. *& ſeq.* ubi tamen *num* 139. addit, in hoc maxime attendendam eſſe qualitatem vitæ & morum puellæ, quæ, ſi ſit malæ famæ, ita, ut non reputaretur pro virgine, nequidem ſtandum illius juramento, cum præſumptio orta alias ex aſſertione jurata puellæ pro ea, tolli poſſit per conjecturas contrarias, ſeu ſigna inhoneſtatis & corruptionis, ut Menoch. *de præſumpt. L. 6. præſumpt.* 89. *num. 4. & ſeq.* cum Faria. *loc. cit.* Quod, ſi etiam puella aſſerens jurato, ſe tunc fuiſſe virginem, reipſa non fuiſſet virgo, tenetur in foro conſcientiæ ſtupratori, non ſolum reſtituere dotem ſibi propter ſtuprum adjudicatam, ſed etiam expenſas litis injuſtæ, cum talis ſententia fundata in falſa præſumptione eſſet, ſeu habeatur pro non lata, dum conſtat de veritate. Molin. *de Juſt. tr. 3. d.* 104. *n.* 14. quem citat & ſequitur Pirh. *cit. n.* 61. Idem eſt de muliere dicente ſe deceptam, & iniquis ſuaſionibus ad ſtuprum ſeductam, dum falſo id dicit, ita, ut teneatur ſtupratori reſtituere in conſcientia pœnam ſibi adjudicatam, quin & expenſas litis, Mol. *l. c. n.* 3.

QUÆSTIO CCC.

Quid ſit inceſtus, & inter quas perſonas committatur?

1. RESp. Primo: Inceſtus eſt concubitus conſummatus inter perſonas conſanguineas, vel affines in eo gradu, in quo vi juris divini vel humani prohibentur, inter ſe contrahere matrimonium, ideoque dicitur abuſus conſanguineorum & affinium, *Can. Lex illa 3. quæſt.* 1. quod quandoque fieri ſolet prætextu matrimonii, contrahendo nuptias inceſtas, aliquando ſine affectatione nuptiarum, Farin. *pr. crim. q.* 149. *num.* 6. Pirh. *hoc tit. num.* 64. Eſtque hoc crimen gravius adulterio, *can. adulterii 32. quæſt. 7. L. ſi adulterium §. 3. ff. ad leg. Jul. de adulter.* præſertim ſi committatur inter aſcendentes & deſcendentes, utpote, quod non tantum homines, ſed & bruta averſari, teſtantur & oſtendunt Ariſtoteles *in hiſtor. animal. L.* 3. Plin. *hiſtor. natur. L. 8. cap.* 46. Bucr. *deciſ.* 310. n. 2. & alii.

2. Reſp. Secundo: Itaque jure divino committitur inter omnes aſcendentes & deſcendentes per lineam rectam, ut inter patrem & filiam, inter avum & neptem, aviam & nepotem, jure humano inter conſanguineos in linea laterali, ſeu tranſverſa uſque ad quartum gradum incluſive, excepto primo gradu, nimirum inter fratrem & ſororem, in quo gradu forte jure naturali prohibitum eſt matrimonium. Pari modo inter affines, excepto, quod inter affines ex copula illicita committatur ſolum uſque ad ſecundum gradum, prout reſtrinxit Trid. *ſeſſ. 14. c. 4. de reform* Barb. *ibid. num.* 128. Gutt. *qq. can. L. 1. c. 23 nu.* 3 & ita docent Sylv. *v. luxuria qu.* 1. Azor. *part. 3. L. 3. c. 9. qu.* 4 Farin. *pract. crim p. 5. quæſt.* 145. *num* 5. Zœſ. *in comment. ad ff. ad L. Jul. de adult. num.* 64. Pirh. *l. c.* Reiffenſt. *h. t. num* 66.

3. Reſp. Tertio: Hinc contra non committit inceſtum: Primo, qui peccat ſeu concumbit cum conſanguinea & affine

in

Digitized by Google

ſin quinto gradu. Secundo, qui cognoſcit ex copula illicita affinem in tertio gradu, etſi jure veteri committeretur inceſtus peccando cum conjuncta in ſeptimo gradu, Arg *can. de affinitate & can. de conſanguinitate* 35. *qu.* 3. Farin. *l. c. qu.* 49. *n.* 57. & 58. Tertio, qui peccat, aut matrimonium contrahit cum conſanguinea ſponſæ de præſente nondum cognitæ; cum nondum contraxerit cum ea affinitatem. Covar. *de ſponſal p.* 2. *c.* 6. §. 8. *nu.* 4. Reiffenſt. *n.* 67. Quarto, qui peccat cum cognata legali per adoptionem vel arrogationem, quia hæc proprie illius non eſt, Farin. *l. c. n.* 46. Quinto, qui peccat cum cognata ſpirituali ratione Baptiſmi vel confirmationis Clarus §. *inceſtus*. Farin. *nu.* 50 Wieſtn. *h. t. nu.* 60. Reiffenſt. *l. c. arg. c. Lepta* 36. *q.* 1.

QUÆSTIO CCCI.

Quænam ſint pœna inceſtus.

1. RESP. Primo: Pœna inceſtus ſimplicis, id eſt, non velati inceſtis nuptiis, etſi nulla determinate expreſſa jure civili, eademque eſſet, quæ adulterii, *L. ſi adulterium l. miles ff. ad leg. Jul. de adult.* Hoſt. *in ſum. n.* 13 Covar. *l. c. numer.* 2. Pirh *nu.* 65 Wieſtn. *nu.* 63. adeoque pœna mortis, quia, ut dictum, eſt crimen gravius adulterio, quam tamen pœnam locum habere, ſi inceſtus committatur inter aſcendentes & deſcendentes linea recta, vel conjunctus cum adulterio vel ſtupro, cum Gl. *in* 1. *cit. l. ſi adulterium*, ſentiunt Clarus §. *inceſtus n.* 2. Pirh. *l. c.* hodieque adhuc ſolere puniri pœna gladii, dum inceſtus eſt prohibitus jure divino, teſtantur Menoch. *de arb. caſ.* 502. *a n.* 14. Bajard. *ad Clar. l. c. nu.* 3. Farinc. *l. c. n.* 14. & 16. Haunold. *Tom. de J. & J. tr.* 2. *n.* 347. Eandem pœnam mortis inferri collateralibus inceſtuoſis primi gradus, nempe fratri & ſorori, tradunt iidem, Menoch. *l. c. caſ.* 205. *a n.* 14. Haunold. *n.* 348. Wieſtn *h. t. n.* 63. teſtans de praxi quarundam provinciarum, quamvis, quod in aliis provinciis ii virgis cæſi relegentur perpetuo, aſſerant Carpz. *pr. crim. qu.* 73. *a n.* 11. Berlich. *in pract. p.* 4. *concl.* 33. *n.* 5. & 13 hodiedum vero inceſtus ſimplex commiſſus contra jus humanum, ſive prohibitus in gradu affinitatis & conſanguinitatis, jure humano punitur a Judice pœna arbitraria pro varietate circumſtantiarum. Zoeſ. *in ff. ad leg. Jul. de adult.* Pirh. *l. c.* ſi vero quis ſcienter inceſtuoſas nuptias celebravit, jure civili variæ pœnæ ſunt, v. g. confiſcatio omnium bonorum, privatio dignitatum, miſſio in exilium, &, ſi viles ſint perſonæ, verberatio, juxta *Auth. inceſtas c. de inceſt. nuptiis*. Farin. *l. c. qu.* 148. *n.* 21 & *ſeq.* Pirh. *l. c.*

2. Reſp. Secundo: Jure canonico Laici ſcienter inceſtum committentes, incurrunt imprimis excommunicationem, *c. de iis, qui inceſt.* 35. *qu.* 2. & inſuper, ſi vir eſt conjugatus, privatur jure petendi debitum ab uxore, *c.* 1. & *c. tranſmiſſæ de eo, qui cognov. conſang.* & inſuper poſt mortem conjugis jus cum alia vel alio contrahendi matrimonii perdit, *c. ſi quis* 35. *qu.* 2. Menoch. *de arb. c.* 302 Pirh. *n.* 68 & alii, quamvis privatio hujus juris ſecundi contraria conſuetudine abrogata videatur, Wieſtn. *nu.* 65. Reiffenſt. *h. t. n.* 72. qui vero inceſtas nuptias ſcienter contrahere præſumpſerit, primo excommunicationem jure latam ipſo facto incurrit, *Clem. unic. de conſanguin. & affinitate*, quam tamen non incurrit, qui ignorans etiam ex culpa lata conſanguinitatem vel affinitatem, contrahit matrimonium; cum, quando dolus requiritur ad pœnam, culpa lata non ſufficiat. Diaz. *in pr. crim. can. v. inceſtus c.* 88. *in addit. v. deponatur*, quamvis Gl. *in cit. Clem. V. ſcienter*, teneat contrarium de ignorante ignorantia juris. Secundo, taliter contrahentes debent ab invicem ſeparari, *cit. Clem. unic.* Tertio, non poſſunt cum aliis contrahere matrimonium, niſi ignorantes ambo, vel eorum alter contraxerint, *Can. qui propinquam* 35. *qu.* 2. Porro, ſi Clericus inceſtum commiſerit, eſt perpetuo deponendus ab Ordine, & officio & beneficio privandus. Farin. *p.* 5. *qu.* 149. *n.* 34. Clar. §. *inceſtus n.* 2. Diaz. *cit. c.* 88. *n.* 1. & 2. Pirh *h. t. n.* 66. Arg. *can.* 10. & *ſeq.* 30 *diſt.* 81. ubi Clericus adulter jubetur deponi, inceſtus autem ſit gravius delictum. Sic quoque Sacerdos, qui cognovit cognatam ſpiritualem, v. g. levavit ex Baptiſmo, vel tenuit in Sacramento Confirmationis, aut commatrem, ſeu matrem illius, uti & qui cognovit filiam confeſſionis, etſi proprie inceſtum non commiſerit, nec pœnas illius incurrerit, ab officio tamen eſt deponendus, Menoch. *de arb. caſ.* 205. *n.* 27. & *ſeq.* Diaz. *l. c. cap.* 86. *nu* 2. & 4. Farin. *l. c. n.* 53. Pirh. *n.* 67. Reiffenſt. *h. t. n.* 73. Arg. *c. omnes*, & *c. ſi quis*, & *c. non debet.* 30. *qu.* 1.

QUÆSTIO CCCII.

Quid ſit Sacrilegium.

RESP. Sacrilegium, prout hoc loco accipitur, & ad inceſtum revocatur, ſic breviter definitur concubitus cujuſcunque cum perſona Deo dicata per votum continentiæ. Dicitur primo: *cujuſcunque*: perinde enim eſt, ſive is ſit Laicus, ſive Eccleſiaſticus, ſive Sæcularis, ſive Religioſus, quia malitia hujus criminis, qua talis deſumitur a perſona, cum qua committitur. Dicitur ſecundo: *Cum perſona Deo dicata per votum continentiæ*, ſive illud ſit ſimplex, ut dum Laicus concumbit cum ſæculari aliqua ſoluta voto caſtitatis abſtricta, ſive ſolenne, quale eſt votum caſtitatis emiſſum vi profeſſionis religioſæ, aut ſacrorum Ordinum. Eſt proinde hæc circumſtantia perſonæ, tanquam ſpeciem mutans exprimenda in confeſſione. Habere quoque concubitum cum moniali conſecrata Deo per votum ſolemne præter malitiam Sacrilegii, ſuo modo malitiam adulterii & inceſtus continet quia committitur in ſponſam DEI, qui & pater noſter eſt, aiunt Abb. *in c. Monaſteria de vita & honeſtate.* Decian *tr. crim. l.* 6. *c.* 20. *n.* 1. Farin. *l. c. n.* 3. apud Wieſtn. *h. t. n.* 68. Arg *can. ſcientum* & *c. qui abſtulerit.* 12. *qu.* 2. vel etiam, ſi committatur cum Epiſcopo propter matrimonium ſpirituale illius cum ſua Eccleſia, unde proles ex tali concubitu nata eſt ſpuria. Wieſtn. *h. t. n.* 69. & poſt profeſſionem cum ea attentans & conſummans matrimonium evadit bigamus. Sanch. *l.* 7. *de matrim. d.* 85. *n.* 5. Barb. *de off. Epiſc. alleg.* 49. *num.* 25. Arg. *can. quotquot* juncto *can. monachi* 27. *qu.* 1.

QUÆSTIO CCCIII.

Quænam ſint pœnæ Sacrilegii.

1. RESP. Primo: Fornicatio Clerici in ſacris conſtituti cum perſona, tam a conjugio, quam ab omni voto caſtitatis ſoluta, etſi jure civili in foro externo non cenſeatur Sacrilegium, adeoque non puniatur ut tale, ſed tantum ut ſimplex fornicatio, ut Clarus § *fornicatio n.* 18. Menoch. *de arb. caſ.* 289 *n.* 6. Farin. *l. c. qu.* 146. *n.* 3. Pirh. *h. t. num.* 88. commiſſa tamen a tali Clerico, vel etiam Laico cum moniali, ſive cum ea attentaverit matrimonium, ſive non, jure civili punitur pœna mortis, *l. ſi quis c. de Epiſc. & Cler. Auth. de SS. Epiſc.* §. *penult. coll.* 9. Menoch. *l. c.* Barb. *in c. ſicut. de privileg. n.* 3. Pirh. *l. c.* Reiffenſt. *n.* 78. Wieſtn. *n.* 71. Bona quoque delinquentis jubentur applicari monaſterio, in quo monialis degebat, per *Novell.* 123. *c.* 43. Verum, ut Farin. *cit. qu.* 146. *n.* 11. hæc poſterior conſtitutio non eſt in uſu amplius, ſed bona illa conſueverunt applicari hæredibus delinquentis, juxta *Auth. bona damnatorum c. de bonis proſcript.* niſi raptus, aut violentia in monialem interveniſſet. Cæteras quoque citatas Conſtitutiones Imperiales, per *can. ſi quis rapuerit.* 27 *qu.* 1. & *can. ſi quis non dicat.* 36. *qu.* 2. non eſſe canonizatas, ſeu vim juris eccleſiaſtici acquiſiviſſe, eo, quod iis vim illam tribuere nequiverit, tranſlatio earum in Decretum facta a Gratiano, nec eam ſint plane conſecutæ a Conſtitutione aliqua Apoſtolica, aut a Decreto Concilii alicujus generalis, aut etiam moribus, ſeu Curiarum praxi, aſſerit Wieſtn. *h. t. n.* 72. quidquid ſit de pœna capitis, quam hodie adhuc obſervari, tradunt ab eodem citati. Menoch. *l. c. nu.* 27. Barb. *in c. ſicut* Tambur. *de jure Abbatiſſ. qu.* 11. *n.* 2. quin & de *Auth. de SS. Epiſc.* eam canonizatam *per can. ſi quis* 27. *q.* 1. dicat Pirh. *cit. n.* 68.

2. Reſp. Secundo: Jure canonico committens Sacrilegium cum moniali, ſi Laicus eſt, excommunicatur, ſi vero eſt Clericus, non tantum beneficio privatur, ſed etiam ab ordine depoſitus in monaſterium, ad agendam pœnitentiam, detrudi jubetur, *c. ſi quis Epiſcopus* & *c. ſi quis Monachorum* 27. *q.* 1. Menoch. *l. c. n.* 24 Farin. *l. c. n.* 24 & 26. Pirh. Wieſtn. *LL. cit.* Moniales ſa libere violari paſſæ in monaſterium arctius detrudendæ, per *can. ſi qua monacharum* & *can. ſi quis rapuerit.* 27. *qu.* 1. vel quod, ut Menoch. *n.* 26. Farin. *num.* 12. Reiffenſt. *nu.* 81. magis convenit, perpetuis ſui monaſterii carceribus includendæ.

Digitized by Google

QUÆSTIO CCCIV.

Sodomia quid ſit.

RESp. Sodomia, nefandum ſcelus contra naturam, proprie talis eſt coitus perſonarum ejuſdem ſexus, nimirum maris cum maro, fæminæ cum fæmina, D. Thom. 2. 2. *qu.* 154. *ar.* 1. cum communi TT. Dixi: *proprie talis*, qualis non eſt, dum vir coit cum fæmina, etiam uxore, in vaſe extraordinario, v. g. præpoſtero, quia adhuc ſervatur debita diverſitas ſexus, ſed eſt crimen, etſi contra naturam quoque, ſpecie tamen diſtinctum a Sodomia proprie tali, & tanquam ſpecies diſtincta in confeſſione explicanda.

QUÆSTIO CCCV.

Quæ pœna Sodomiæ.

1. RESp. Primo: Pœnam Sodomiæ minus propriæ jam deſcriptæ, etſi eandem cum pœna Sodomiæ propriæ talis eſſe ſuſtineant Covar. *de ſponſal. p.* 2. *c.* 7. §. 5. *n.* 7. Clar. §. *Sodomia n.* 2. Farin *l. c. qu.* 148. *n.* 19. Menoch. *l. c. n.* 33. & *ſeq.* contrarium tamen, nimirum mitiore & extraordinaria pœna plectendum, quia adhuc ſervatur diſparitas ſexus, probabilius teneat Sylv. *v. luxuria qu.* 1. Azor. *p.* 3. *inſtit. mor. l.* 3. *c.* 20. *qu.* 4. Tanner. 2. 2. *d.* 3. *qu.* 3. *dub.* 3. 7. *n.* 149. & alii Pirh. *h. n.* 69. Wieſtn. *n.* 76. Reiffenſt. *n.* 88.

2. Reſp. Secundo: Sodomia proprie talis jure civili punitur primo, ultimo ſupplicio, §. *item lex Jul. Inſtit. de publ. judiciis*, *l. cum vir. c. ad leg. Jul. de adulc. Novell.* 77. *c.* 1. §. 2. in quibus Conſtantinus & Conſtans jubent inſurgere leges, armari jura gladio ultore, hanc pœnam hodiedum confirmatam videmus conſuetudine, qua Sodomitæ vel vivi, vel poſt mortem eorum ſtrangulatorum corpora igne comburuntur. Farin. *cit. qu.* 148. *nu.* 7. Clar. §. *Sodomia num.* 4. Azor. *cit. l.* 3. *c.* 19. *qu.* 1. Pirh. *n.* 70. quam conſuetudinem ſervari mandavit Carolus V. *in ſua ordinat. crim. ar.* 116. habetque hæc pœna locum tam in agente, quam in patiente, niſi huic vis inferatur. Clar. *l. c.* Pirh. *LL. cit.* Secundo, ſunt ipſo jure infames etiam ante ſententiam, & condemnationem, *l. cum vir. C. ad leg. Jul. de adult. juncta* Gl. *ibid. v. infamet* Menoch. *cit. c.* 186. *n.* 20. Farin. *l. c. n.* 12. Pirh. *l. c.* Tertio, privantur ipſo jure dominio rerum ſuarum, eæque confiſcantur, Gl. *in c. penult. de haret. in* 6. *n. natura contraries* Menoch. *l. c. n.* 19. Farin. *l. c. n.* 12. Clar. *l. c. n.* 6. qui tamen addit, hanc pœnam non ubique ſervari. Porro has pœnas civiles extendi ad illos, qui attentarunt petere hoc crimen, volunt aliqui. Contrarium nempe pœnam mortis non niſi Sodomitæ conſummato infligi, & attentationem illius, etſi ad actum proxime perventum fuerit, puniri pœna aliqua mitiore extraordinaria, arbitrio Judicis tenent Menoch. *l. c. n.* 28. Farin. *n.* 64. Clar. *n.* 8. Arg. *l.* 1. §. *qui puero ff. de extraord. crim.* ubi dicitur: *Perfecto flagitio punit, capite*, nempe Sodomia.

3. Reſp. Tertio: Laici Sodomitæ jure canonico imprimis excommunicantur, ſeu a communione fidelium penitus excluduntur, donec condignam pœnitentiam egerint, *c. Clerici de excessib. prælat.* Secundo, redduntur infames, *can. infames* 3. *qu.* 7. Tertio, ob hoc crimen inſtitui poteſt divortium quo ad thorum & habitationem, non ſecus ac ob adulterium, utpote quo gravius eſt, magiſque adverſatur matrimonio. Menoch. *caſ.* 286. *n.* 22. Clar. *l. c. n.* 7. Pirh. *h. t. n.* 71. Arg. *can omnes* 32. *qu.* 7. Clerici vero Sodomitæ jure canonico non tantum privantur beneficio, ſed & ab ordine & ſtatu clericali dejecti monaſterio, ad agendam pœnitentiam, includendi, *cit. c. Clerici*, & ibi DD. Et, ſi Clericus Sodomita notorius, utpote ſuſpenſus ab Ordinis exercitio, ſi interea celebret vel miniſtret in Ordine, incurrit irregularitatem, in qua æque parum, imo minus diſpenſare poteſt Epiſcopus, quam cum Clerico notorio adultero. Azor. *l.* 3. *c.* 19. *qu.* 6. Secus eſt, ſi ſit occultus, qui, utpote nec ab homine, nec a jure celebrando ante peractam pœnitentiam, incurrit irregularitatem. Azor. *l. c. qu.* 7. Nav. *in man. c.* 27. *n.* 249. Quaranta *in ſum. Bullar. v. Sodomia in addit. limit.* 1. eo, quod hæc irregularitas non proveniat ex delicto, ſed ex infamia & ſcandalo, quæ locum non habent, ubi delictum occultum; & hanc ſententiam probabiliorem reputat Pirh. *l. c. in fine* contrarium nihilominus tenentibus Diaz. *in pract. crim. c.* 90. *in addit. v. detrudatur* Clar. *n.* 5. Farin. *cit. qu.* 148. *num.* 17. ita tamen, ut in contracta ſuſpenſione & irregularitate diſpenſare poſſit ex conceſſione Tridentini Epiſcopus. Inſuper contra Clericos Sodomitas rigida emanavit Conſtitutio Pii V. edita Anno 1568. 3. Septemb. incipitque *horrendum illud ſcelus*, hujus fere tenoris quo ad ſenſum: omnes Clerici, ſæculares & regulares, cujuſcunque gradus & dignitatis, crimen Sodomiæ exercentes omni privilegio clericali, omnique beneficio eccleſiaſtico privati, & per Judicem eccleſiaſticum degradati ſtatim poteſtati ſæculari tradantur, quæ de illis idem capiat ſupplicium, quod in Laicos Sodomitas legitimis ſanctionibus reperitur ſtatutum. Cujus Bullæ tenorem per extenſum quoad literam leges apud Reiffenſt. *h. t. n.* 91. Notandum vero circa illam quoad dictas pœnas, præſertim degradationis, primo: eas probabiliter non incurri ipſo facto, ſed per & poſt ſententiam condemnatoriam Judicis, vel ſaltem declarationem criminis. Azor. *loc. cit. qu.* 5. Quaranta *l. c. limit.* 5. Suar. *d.* 31. *de cenſ. ſ.* 4. *n.* 22. Barb. *in cit. c. Clerici*, Pirh. *numer.* 72. Wieſtn. *h. tit. numer.* 80. in fine. Secundo: non niſi ob Sodomiam perfectam. Azor. *q.* 4. Suar. Pirh. *LL. cit.* Tertio: non niſi ob Sodomiam frequentatam; ſeu ſæpius exercitam, prout colligitur ex *v. exercentes*, poſito in Bulla, quo nomine veniunt, qui aliquid faciunt, non ſemel aut iterum, ſed ſæpe, & quaſi ex conſuetudine. Azor. *loc. cit. qu.* 2. Suarez *loc. cit. numer.* 21. Quaranta *limit.* 4. Pirhing Wieſtn. *LL. cit*, & alii citati a Barb. *in cit. c. Clerici n.* 7. & 8. Quarto: non niſi ob Sodomiam notoriam. Azor. *quaſt.* 6. Pirhing. *l. c.*

QUÆSTIO CCCVI.

Quid ſit beſtialitas, & quæ ejus pœna.

RESp. Beſtialitas, crimen aſſine Sodomiæ, eſt commixtio carnalis hominis cum bruto, eſtque unius ſpeciei, licet animalia, cum quibus committitur, ſint diverſæ ſpeciei phyſicæ; quia continet rationem ejuſdem turpitudinis. Punitur ſicut & olim, morte. *Exodi* 22. *v.* 19. *c. mulier.* 15. *qu.* 1. Clar. §. *fornicatio n.* 27. Menoch. *cit. caſ.* 286. *nu.* 31. Farin. *l. c. qu.* 148. *n.* 46. qui etiam teſtatur, beſtiam ſimul cum homine reo comburi.

QUÆSTIO CCCVII.

Quid & quotuplex ſit fornicatio.

RESp. Fornicatio ſic dicta a fornicibus, id eſt, locis abditis & obſcuris, ſub quibus ſcorta ſeu meretrices quondam Romæ habitare & proſtare ſolebant; cit. Iſidor. *l.* 10. *orig.* late accepta ſignificat quemcunque concubitum extra legitimum matrimonium. Accepta proprie & ſtricte, prout diſtincta ab aliis luxuriæ ſpeciebus eſt concubitus ſoluti cum ſoluta, diciturque fornicatio ſimplex; ſoluti autem dicuntur, qui liberi ſunt ab omni vinculo, puta, conjugii, conſanguinitatis, affinitatis, ſacri Ordinis, Religionis ſeu voti, ſeu illi, qui inter ſe liberum matrimonium contrahere poſſunt. Azor. *cit. l.* 3. *c.* 4. *in princ.* Menoch. *l. c. caſ.* 289. *num* 1. & 11. Farin. *pr. crim. p.* 5. *qu.* 137. *num.* 6. & 7. Azor. *l. c.* &, ſi committatur ſæpius cum eadem, dicitur concubinatus.

QUÆSTIO CCCVIII.

Fornicatio ſimplex an & quo jure prohibita.

1. RESp. Primo: Fornicationem etiam ſimplicem eſſe mortaliter peccaminoſam, Orthodoxorum nemo in dubium vocat, cujus contrarium tanquam erroneum & hæreticum reprobatur per Concilium Viennenſe, relatum *in Clem. ad noſtram de hæret.* Gloſ. *ibid. v. non eſt.* Nav. *man. c.* 16. *in pr.* Farin. *l. c. nu.* 13. Clar. §. *fornicatio num.* 1. dicens eſſe ſententiam omnium TT adeoque nulli impune permittitur, ſed nec permitti poteſt, *c. audite diſt.* 34. *c. fornicari diſt.* ....

2. Reſp. Secundo: Eſſe jure divino poſitivo prohibitam, nullus quoque Orthodoxorum inficiatur, conſtatque ſatis ex Epiſtolis Doctoris gentium 1. *ad Theſſalon. c.* 4. *n.* 3. ubi: *Voluntas DEI eſt Sanctificatio veſtra, ut abſtineatis vos a fornicatione.* *Ad Epheſ. c.* 5. *v.* 13. ubi: *Scitote, quod omnis fornicator & immundus non habet hæreditatem in Regno DEI* 1. *ad Corinth. c.* 6. *n.* 18. ubi: Fornicationem accenſuit, & quidem primo loco operibus excludentibus

a Re-

a Regno DEI. Eſſe quoque prohibitam jure naturali; quia eſt contra bonam educationem & inſtitutionem prolis naſcituræ, & hinc ſecundùm ſe & intrinſece malam & peccatum mortale, ut docet D. Thom. 2. 2. *q.* 154. *a.* 2. *in corp.* & tenent Azor. *cit. c.* 4. *not.* 4. & teſte Pirhing *n.* 74. TT. communiter, quibus, ut ait Wieſtn. *h. t. n.* 6. operoſum omnino ſed vanum patrocinium præſtitit Caramuel. *Tom.* 1. *Fundam. Theol.* 52. *numer.* 541. dum Decreto Innoc. XI. authoritate publicato, 2. *Martii*, 1679. inter alias ſcandaloſas & pernicioſas in praxi propoſitiones reprobata fuit hæc: *Tam clarum videtur fornicationem ſecundum ſe nullam involvere malitiam, & ſolum eſſe malam, quia interdicta, ut contrarium omnino rationi diſſonum videatur &c.* Neque his obſtat, quod DEUS Oſeæ *c.* 1. *v.* 2. Prophetæ præcipiat, ut ſumat uxorem fornicariam, & ex ea faciat ſibi filios fornicationum; nam ſenſus hujus præcepti eſt, ut mulierem fornicariam, id eſt, fornicationibus deditam, non in concubinam, ſed in uxorem ducat, & ex ea generet filios fornicationum, ſic dictos, non quod naſcituri ex fornicatione, ſed quod ſecuturi eſſent exemplum matris, in fornicationes proclives, ita cum aliis interpretibus Scripturæ Cornel. a Lapide *in c.* 1. & 2. Oſeæ apud Wieſtn *h. t. n.* 8 qui etiam aliam adjicit rationem, cur, tametſi fornicatio alias jure naturali ſeu intrinſece mala ſit, poſſit tamen hic & nunc concedi a DEO & reddi licita, nimirum quod uſus ille fœminei corporis ſit intrinſece malus tunc tantum, quando ſit invito abſoluto corporis Domino, qui eſt DEUS, adeoque, dum is ad illum dat facultatem, ſit licitus. Neque obſtat, quod mala prolis ex fornicatione naſcituræ educatio (quam pro ratione attulimus) ſingulari ſæpe parentum providentia ac cura impediatur, cum naturalis illius inhoneſtas non fundetur in eo, quod illegitimo concubitu procreatæ prolis prava educatio ſemper ſequatur, ſed in pravæ educationis periculo generali, quod periculum Reipublicæ inutile & damnoſum. Plures inſuper rationes pro intrinſeca fornicationis malitia affert Wieſtn. *h. t. num.* 9 *ſeq.* quæ omnes, num efficaciter id evincant, legentibus illum examinandum relinquo. Denique, jure humano quoque, ac præſertim eccleſiaſtico, fornicationem prohiberi, vel ex pœnis variis, ei ſtatutis per Leges & Canones, ſatis conſtat.

QUÆSTIO CCCIX.

Quænam ergo ſint pœnæ ſtatutæ fornicantibus.

RESp. Tametſi per Leges Imperiales fornicatio non puniatur, hodiedum tamen in Provinciis, ut ait Wieſtn. *n.* 12. honeſtatis laude florentibus, ac præſertim in Germania a Magiſtratu ſæculari committentes fornicationem ſimplicem Laici pœnis variis arbitrariis juxta cujuſque loci ſtatuta, vel receptam conſuetudinem plecti ſolent, teſte Haunoldo *Tom.* 6. *de J. & J. tr.* 2. *n.* 199. In foro etiam eccleſiaſtico Clericorum in Sacris conſtitutorum, præcipue Sacerdotum fornicantium pœna eſt arbitraria, pro locorum ac circumſtantiarum varietate mitior vel ſeverior, puta incarceratio, mulcta pecuniaria, ſuſpenſio ab officio, & ſi delictum notorium, valde ſcandaloſum, incorrigibile, depoſitio, & beneficiorum privatio. Abb. *in c. ſi Clerici de Judic n.* 35. Farin. *l. c. qu.* 137. *n.* 16. 21. & 24. Menoch. *de Arb. caſ.* 289. *n.* 10. & 21. Pirh. *h. t. n.* 75.

QUÆSTIO CCCX.

Quid ſit concubinatus, quo jure prohibitus, quæ ejus pœna.

1. RESp. Primo: Concubinatus jure civili, *l.* 1. §. 1. *ff. de Concubinis*, dicitur, dum quis mulierem ſolutam domi ſuæ loco uxoris retinet, & cum ea carnale commercium exercet. Jure vero Canonico proprie eſt concubinarius, qui mulierem ſolutam ſive in domo ſua, ſive in aliena habet, cum qua conſuevit commiſceri. Diaz. *in pract. Can. V. concubinarii c.* 83. *n.* 1. Farin *l. c. nu.* 9. unde concubinatus fornicationi ſimplici ſuperaddit ſolam conſuetudinem fornicandi cum eadem.

2. Reſp. Secundo: Concubinatus non ſolum Jure Eccleſiaſtico, *Can. nemo can. dicat.* 32. *qu.* 4. ſed & divino etiam naturali eſt prohibitus juxta dicta de fornicatione; materiam de concubinatu & concubinariis plene tractatam vide *l.* 3. *tr.* 2.

TITULUS XVII.

De Raptoribus, Incendiariis, & Violatoribus Eccleſiarum.

CAPUT PRIMUM.

De Raptu Perſonarum, & Rapina Rerum.

QUÆSTIO CCCXI.

Raptus Perſonarum quid ſit.

1. RESp. Primo: Raptus, prout hic ſumitur, deſcribi poteſt, quod ſit delictum publicum, quo virgo aut alia mulier, ſive vidua, ſive conjugata, modo honeſta, ingenua, vel etiam maſculus violenter abducitur de loco ad locum moraliter diverſum exercendæ libidinis, vel matrimonii contrahendi cauſa. Mol. *Tom.* 3. *de J. & J. d.* 105. *n.* 1. Pirh. *h. t. n.* 1. Wieſtn. *num.* 1. Arg. *l. unic. c. de Raptu Virg.*

2. Reſp. Secundo: Explicando fuſius aliquanto hanc deſcriptionem. Dicitur igitur: primo: *Delictum publicum*; eſt enim ſpecies vis publicæ, ut Lauterb. *in ff lib.* 48. *t.* 6. *ad leg. Jul. de vi publica* §. 15. juxta §. 8. *Inſt. de publ. jud.* & *cit. l. unic.*

3. Dicitur ſecundo: *Quo abducitur virgo, aut mulier alia, ſive vidua, ſive conjugata*; non enim eſt inter has perſonas, quoad rationem genericam raptus proprie talis, diſtinctio; non obſtante, quod raptus conjugatæ involvat rationem adulterii, adeoque etiam comprehenditur deſponſata ſeu ſponſa de futuro, de qua dubitari poterat ex ea ratione, quod ea jam obſtricta raptori ſponſo, & hinc abductio illius non videatur obſtare libertati matrimonii, unde illam ab objecto raptus excludi volunt Leſſ. *lib.* 4. *de J.*

Lawren. Jus Canon. Lib. V.

& J. c. 3. *n.* 70. Henriq. *l.* 12. *c.* 14. *n.* 4. Verum etſi id verum videri poſſet, ubi mulier abducta in ſui raptum libere conſentiret, verius tamen contrarium defenditur Sanch. *l.* 7. *de matrim. d.* 12. *n.* 15. Gutt. *qq. can. l.* 1. *c.* 86. *num.* 22. & alii: eo quod, etſi conſenſerit in matrimonium futurum, diſſentire tamen poſſet in talem abductionem, nolendo abduci a domo paterna, vel invitis parentibus, quorum etiam solorum diſſenſus ſecundum probabilem conſtituit raptum, de quo tamen mox dicetur. Adde, quod privata authoritate, uti fieret in hoc caſu, compelli nequeat ad executionem ſponſalium.

4. Dicitur tertio: *Modo tamen ſit mulier honeſta*, ſeu vitæ honeſtæ, unde abductio meretricis notoriæ ſeu publicæ, non eſt proprie & ſtricte loquendo raptus, nec pœnas illius incurrit illius raptor, ſed extraordinarias arbitrio judicis, ut docent Clar. §. *raptus n.* 5. Sanch. *l. c. nu.* 23. Maſc. *de prob. vol.* 3. *concl.* 1253. *num.* 12. & 13. Covar. *var. reſol. l.* 3. *c.* 14. *num.* 2. *in fine* Pirh *h. t. n.* 11. quia talis meretrix non præſumitur vim pati a cognoſcente illam, &, ſi vim in abductionem ſui pateretur, eſſe raptum diverſæ ſpeciei a fornicatione ſimplici, ait cum citato a ſe Sanch. *num.* 37. Pirh. *l. c.*

5. Dicitur quarto: *Modo ſit ingenua & libera*, ut addit in deſcriptione Pirh. nam ſi ſerva ſeu mancipium ſit abducta, etſi conſentiat, erit adhuc raptus, ſi invito domino abducatur, qualis non erit, ſi in abductionem ſui conſentiens, ſit ſui juris, & ſub nullius poteſtate conſtituta. Pirh. *h. t. n.* 4.

Digitized by Google

6. Dicitur quinto : *Vel etiam maſculus* ; quia ſive vir rapiat fœminam , ſive fœmina virum , uterque raptus continet malitiam diſtinctam ſpecie a fornicatione propter violentiam.

7. Dicitur ſexto : *Violenter abducta* : Taliter autem abducta cenſetur, & raptus proprie commiſſus , non tantum , quando omnino reluctans per vim apertam ; ſed etiam , quando mulier ſui juris , malis artibus , doloſis perſuaſionibus , fallacibus munerum promiſſionibus , vel quibuſcunque fraudibus (ut in dubio factum præſumitur) circumventa conſentiens abducitur. Argum. *l. 3. §. 1. ff. de hom. lib. exhib. & l. unic. c. de rapt. virg.* Harprech. *ad §. 8. Inſt. de Jud. publ. num.* 3. Farin. *pr. crim qu.* 145 *num.* 9. Menoch. *de arb. l.* 2. *caſ.* 291. *n.* 15 Pirh *h. t. n.* 5. qui tamen cenſet , non eſſe raptum ſaltem ordinariis pœnis raptus ſubjectum , ſi blanditiis , importunis precibus , metu reverentiali ad conſenſum inducta abducatur ; eo , quod tales preces & blanditiæ citra dolum adhibitæ ſolæ non inferant vim . Secundo : ſi puella , etſi ipſa conſentiat , contra vel citra voluntatem tamen eorum , in quorum poteſtate , cura , tutela eſt , abducatur , ſic enim facta invitis , vel inſciis parentibus , curatoribus , tutoribus , Patronis , Dominis , eſt adhuc abductio violenta ; quia his per eam abductionem infertur injuria , adeoque & violentia , atque ita in hoc caſu nihil refert , num puella conſenſerit in ſui abductionem , ſive non . Arg. *cit. l. unic. c. de rapt. virg.* dum ibi dicitur : pœnas incurri a raptoribus , ſive volentibus , ſive nolentibus virginibus , ſeu aliis mulieribus tale facinus fuerit patratum : Et ita tenent cum citato a ſe D. Thom. 2. 2. *qu.* 154. *ar.* 7. *in corp.* Lauterb. *in ff. ad leg. Jul. de vi publ.* §. 17. Pirh. *h. t. n.* 4. dum ait : ut raptus fiat , requiritur violentia illata , vel ipſi fæminæ raptæ , vel ejus parentibus aut tutoribus , in quorum eſt poteſtate vel cura , & *n* 5 *verſ. infertur quarto* : ubi : ſi puella in parentum poteſtate conſtituta , ex eorum domo ipſis invitis abducatur , quamvis ipſa conſentiat , vere tamen committitur raptus ; quia per tale factum gravis injuria infertur parentibus , quam ipſa filia non poteſt remittere , ſponte præbendo conſenſum in ſui abductionem in præjudicium parentum , pro quo citat Hoſt. *in Sum. h. t. n.* 1. Farin. *l. c. qu.* 145 *n.* 118 Sanch *loc. cit. d.* 12. *n.* 12. ſic quoque committitur raptus , ſed non proprie & ſtricte talis , dum puella conſentiens abducitur parentibus ignorantibus , cum , etſi poſitive non contradicant , deeſt tamen eorum conſenſus , quod ſatis eſt , ut queri poſſint de injuria , ita Pirh. Atque ex his jam deducitur , quod , ſi fæmina ſui juris , adeoque independens a conſenſu parentum , tutorum &c. conſentiens ab initio in abductionem ſeu raptum ſui , & poſtea invita ſit carnaliter cognita , non ſit raptus , utpote qui requirit violentiam abductionis , qualis in hoc caſu nulla fit ; uti econtra , ſi fæmina invita abducta , dein libere conſentiat in copulam , eſt verus raptus , quia in ordine ad hunc ſpectandum ſolum eſt initium , nempe violentia abductionis.

8. Dicitur ſeptimo : abducta de loco in locum alterum moraliter diverſum : v. g. de domo paterna vel alia , quam inhabitabat , ſeu in qua morabatur ; hoc enim ſufficit ad rationem raptus , non vero ſufficit , abductam eſſe ab una camera ad aliam ejuſdem domus , vel a via publica ad aliquot ſolum paſſus commodioris concubitus cauſa , quia ille locus ad quem non cenſetur moraliter diverſus. Sanch. *de matrim. l.* 1. *d.* 12. *nu* 20. Farin. *cit qu.* 145. *n.* 74. Clarus *§. raptus num* 5. Pirh *num.* 10. Wieſtn. *h. tit. num.* 5 Carpz. *pr. crim qu.* 40. *num* 28. eſt tamen verus raptus , dum fæmina violenter abducitur ad locum diſtinctum aliquem , etſi ad eum non pervenerit. Pirh. *l. c.* cum Sanch *num.* 21. quo ad ſotum autem conſcientiæ ad raptum non requiri abductionem ad locum alium , ſed ſufficere , quod fæminæ quomodocunque inferatur vis ad extorquendam copulam , tradit Pirh. *cit. num.* 10. citatis D. Thom. *l. c.* & Sanch. *cit. d.* 12. *n.* 30 *&* 31.

Dicitur octavo : *Libidinis exercendæ cauſa* ; nam ſi ob aliam quamcunque cauſam abducatur ; non eſt proprie raptus , de quo hic , nimirum ſpecies luxuriæ. Clar *l. c.* Sanch *l. c n* 17. Pirh. *n.* 19 cum communi ; eſt vero raptus , etſi cum ea violenter abducta copulam habere , aut libidinem exercere fuerit impeditus , quod etiam ex eo deduci videtur , quod raptor , ut cum Sanch. *cit. nu.* 17. aſſerit Wieſtn. *h. t. n* 4 pænæ ordinariæ raptus ſit obnoxius.

9. Dicitur denique : *Vel matrimonii contrahendi cauſa* , ita , ut ad rationem raptus perinde ſit , an rapiatur citra intentionem contrahendi cum rapta matrimonium , ſolius libidinis cum ea liberius exercendæ , ſive præciſe matrimonii contrahendi cauſa , cum Trident. loquatur generaliter , non diſtinguendo inter cauſas raptus , modo hæ ſint libido , ad quam etiam revocari poteſt uſus matrimonii , imo loquatur etiam expreſſe de Clericis , comprehendendo etiam conſtitutos in Sacris , qui matrimonii cauſa rapere non poſſunt mulierem ; An vero ſit diſcrimen quo ad pœnas incurrendas inter raptum ſolius libidinis cauſa , & factum cauſa matrimonii contrahendi dicetur *qu. ſeq.* vide de his & omnibus *hac quæſt.* dictis *lib.* 4. *quæſt.* 159. uti & de raptu in ordine ad contrahendum matrimonium , *quæſt.* 520. *& ſeq.*

QUÆSTIO CCCXII.

Quænam ſint pœnæ ſtatutæ raptoribus & raptricibus Jure Civili.

1. RESp. Primo : Cum raptus etiam proprie talis unus aliu propter circumſtantias ſit turpior ſeu gravior , aut minus gravis altero , unus altero pœnis atrocioribus ſeu ordinariis , vel mitioribus ſeu extraordinariis , & arbitrariis punitur , ſic itaque Jure Civili , *l. unic. c. de raptu Virg. l.* 1. *§.* 1. *ff. ad leg. Cornel. de Sicariis* , conceditur parentibus , conſanguineis , cognatis , Curatoribus , Tutoribus , Patronis , Dominis , ac præcipue maritis ac ſponſis raptores filiarum , cognatarum , uxorum , ſponſarum in ipſo actu raptus , ſeu abductionis ubicunque locorum deprehenſos impune occidere. Pirh. *h. t. n.* 2. Wieſtn. *num.* 7. Reiffenſt. *nu.* 8. Harpr. *ad §.* 8. *Inſt. de vi publ. n.* 9. Lauterb. *in ff. ad leg. Jul. de vi publ.* §. 18. & alii paſſim. Idemque extenditur ad ſceleris complices , ad comitantes , recipientes , auxilium quo ad raptum præſtantes , ſi in ipſo actu concomitantiæ & cooperationis deprehendantur , AA. citati . Secundo ordinaria pœna raptorum dictarum perſonarum maxime monialium , & DEO dicatarum , ſi poſt fugam retracti de raptu convincantur , eſt ultimum ſupplicium , negata appellandi licentia , approbataque ſatis eſt hæc pœna *in Ordinat. crim.* Caroli V. *a n.* 118. extenditurque quoque ad omnes , qui raptorem in raptu comitati ſunt , eique auxilium præbuerunt , & miniſtri fuerunt , *cit. c. unic. §. pœnas autem ad raptorem* ; etiamſi copula non fuerit ſecuta , ideo , quia ab ea nolente v. g. nolente ſponſa fuit impeditus , ſecus ſi pœnitentia ductus ab ea ſponte abſtinuit ; tunc enim citra pœnam mortis pœna aliqua gravi extraordinaria puniendus ob infamiam illatam puellæ , quæ violata ab omnibus cenſetur . Menoch. *de arb. caſ.* 360. *n.* 32. Sanch. *l. c. nu.* 13. Pirh. *n* 9. Clar. *loc. c. nu.* 2. excipiendo tamen , ſi rapta fuit violenter monialis ; tunc enim infligenda illi pœna ordinaria ſive mortis , ex quacunque cauſa copula non fuit ſecuta , ut *l. c. in fine* , & alii apud illum . Non tamen locum habet , ſi puella ſub parentum poteſtate conſtituta conſenſerit etiam parentibus invitis in abductionem , ſed infligitur raptori pœna aliqua alia arbitrio Judicis , & quidem mitior , ſi abducatur parentibus inſciis , quam ſi abductioni expreſſe contradixiſſent . Sanch. *l. c. n.* 13. Farin. *l. c. n.* 121. Pirh *h. t. n* 5. imo ſi inter raptam & raptorem præceſſiſſent ſponſalia abductione illius etiam invitis parentibus , non incurri pœnam , abſolute tradunt Abb. & Barb. *in c. cum cauſa h t. nu.* 4. Sanch. *l. c. n.* 15, aſſerens hoc *cap.* correctum , *cit. l. unic.* item ſi parentes ex poſt facto patientiam præbuerint , & dolorem remiſerint , pœna raptoris eſt deportatio , *cit. l. unic. §. 2. in fin.* Lauterb. *l. c.* §. 18. Item locum non habet in raptore publicæ meretricis , *cit. c. unic. c. de rapt. Virg. ſupr.* juncta Gl. *v. virginum* , quamvis puniendus ſit pœna arbitrio Judicis ſtatuenda , ut Clar. *§. raptus n.* 5. Covar. *l.* 3. *var. c.* 14. *num.* 2. *in fine* Sanch. *loc. cit. n.* 23. Farin *cit qu.* 145. *a nu.* 135. Wieſtn *h. t. num* 6. Pirh. *n.* 11. quin & incurratur pœna ordinaria , ſi rapta ſit mulier inhoneſta ; conjugata tamen *cit. l. unic. §. quæ multo magis* Maſc. *de prob. Vol.* 3. *concl.* 1253. *n.* 12. *&* 13. Pirh. *cit. nu.* 11. niſi tamen maritus eſſet leno , qui uxorem proſtituiſſet , ut idem cum Maſc. *n.* 19. & Sanch. *l. c n.* 37. Denique non extenditur pœna hæc ordinaria civilis ad fœminam raptricem viri , ſed locum ſolum habet pœna aliqua gravis arbitrio Judicis infligenda ſecundum facti & perſonarum qualitatem , ut probabilius , & cum communiore tradunt Clar. *§. raptus n* 6. Menoch. *de arb. caſ.* 291. *n.* 39. *& ſeq.* Sanch. *l. c. num.* 25. Pirh. *n.* 12. ex ea ratione , quod , cum *in l. unic. de raptu Virg.* ea , & quidem utpote valde rigoroſa extendi non debeat ad fœminas , nec in odioſis & pœnalibus ſub maſculino comprehendatur fœmininum , item , quod leges non ferantur de iis , quæ rariſſime contingunt , quale quid eſt virum rapi a fœmina , aut etiam fœminam ab alia fœmina , quodque ex raptu viri non oriantur tot ſcandala & tanta damna , quot & quanta ex raptu fœminæ , cui etiam major quam viro infertur injuria & infamia ex raptu . Porro hæc pœna capitalis ordinaria raptus eſt pæna gladii , §. 8. *Inſt. de vi publ.*

& cit.

& cit. l. unic. ſi tamen raptor eſt perſona ſervilis, ſuffocandus, & igne concremandus eſt, *l. unic.* §. 3. Lauterb. *loc. c.* §. 18. citatis aliis. Hodiedum tamen ſpectanda ſtatuta localia, dum in multis locis & caſibus pœna gladii ordinaria ſolet remitti; v. g. ſi raptor probet, fœminam ſua ſponte ante raptum conſenſiſſe in ſui abductionem, carnalem copulam ſecutam non fuiſſe; ſi rapta petat raptorem in matrimonium, ſic etiam ſæpe auxiliatores pœna tantum arbitraria afficiuntur. Lauterb. *l. c.* §. 30. remittens ad Maſc. Harpr. Beſold. Mev. & alios.

2. Altera pœna ordinaria raptoris de jure civili eſt amiſſio omnium bonorum mobilium & immobilium, tam raptoris, quam eorum, qui illum comitantur & adjuvant, quæ bona pleno dominio violenter raptæ, ſi ingenua & libera eſt, adjudicantur, non vero, ſi ancilla eſt aut libertina, tunc enim videntur ea cedere fiſco, *cit. c. unic.* §. *& ſi quidem*, ſed neque bona comitantium & adjuvantium raptorem amittuntur, etſi ipſi pœnæ capitali ſubjiciantur, *l. unic.* §. *pœnas autem.* Quid vero peculiare ſit circa bona rapientis monialem, cui ea applicanda, dicetur paulo poſt.

3. Tertia pœna eſt, quod inter raptorem & mulierem raptam de lege civili ſubſiſtere nequeat matrimonium, nec liceat raptæ, in matrimonium expoſcere raptorem, *l. unic.* §. *nec ſit facultas.* *Novell.* 143. *V. illa quoque* Clar. *l. c. nu.* 7. Farin. *l. c. n.* 25. Pirh. *h. t. n.* 2. nec liceat parentibus conſentire in tale matrimonium, *l. unic. cod.* §. & ſi conſenſerint, deportari præcipiuntur. *Auth. de raptis mulierib.* §. *unic. collat.* 9. ubi etiam, quod ſi mulier nupſerit raptori ſuo, nihil ex ejus teſtamento, aut alio quocunque modo capere ſeu vindicare poſſit, uti &, quod ſi parentes conſenſerint, bona raptoris & eorum, qui illius criminis participes fuerint, fiſco vindicentur, alias vero, ſi non conſenſeriut, jure ipſo ad illos transferantur. Quod tamen attinet bona raptoris, monialem, vel aliam mulierem vitam religioſam ducentem, ea applicanda Eccleſiæ vel monaſterio, in quo rapta habitabat. *Can. ſi quis rapuerit.* 27. *qu.* 1. ubi etiam additur, quod rapta cautiori ſeu arctiori monaſterio tradenda ſeu includenda, ita tamen, ut quantum ad uſum finitum ex bonis ſuis, vel a raptore ei acquiſitis, aut alias acquirendis ſuſtentetur ad mortem uſque, poſt mortem vero ea bona redeant ad primum monaſterium, in quo mulier Deo dicata eſt. Farin. *qu.* 145. *n.* 10. Pirh. *n.* 3. *in fine*, cum Gl. *in cit. c. ſi quis v. cautiori.*

QUÆSTIO CCCXIII.

Quæ pœnæ ſtatutæ raptoribus Jure Canonico.

1. RESP Primo: Jure Canonico antiquo raptor efficiebatur ſervus mulieris (ſaltem ſi vim ei intuliſſet) ita tamen, ut raptor ſoluto pretio competente ſe ipſum redimere poſſit: ſi vero ipſa conſentiente abducta fuiſſet a domo paterna, raptor fiebat ſervus parentis illius, (intellige, ſi is non conſenſerat) cum eadem facultate ſe redimendi, *c. de raptorib.* 36. *qu.* 1. & ibi Gl. *v. excuſatio* Sylv. *v. luxuria qu.* 6. Azor. *loc. cit. l.* 3. *c.* 15. *quæſt.* 2. ipſa vero rapta reddenda parentibus, citra quod a Judice punienda, quamvis a patre exhæreditari poſſit, niſi majorem 25. annis pater diſtulerit copulare marito, *l. ſi filiam c. de inoff. teſtam.* Excommunicabatur inſuper raptor, ejuſque fautores, ſi Laici eſſent. *Can.* 1. *cauſ.* 36. *quæſt.* 2. ſi Clerici, deponebantur a gradu & ordine clericali, *c. de puellis eod. cauſ. & qu.*

2. Reſp. Secundo: Jure noviſſimo hodieque obſervando Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 6. *de reform. matrim.* excepta pœna illa, qua raptor ſubjiciebatur ſervituti raptæ, aut parentum præter pœnam, qua inter raptorem & raptam, quamdiu hæc in illius poteſtate manſerit, matrimonium valide contrahi nequit, de quo vide me *l.* 4. *qu.* 119. incurruntur eædem pœnæ excommunicationis & depoſitionis, & quidam excommunicationis pœnam ipſo jure facto contrahi, patet ex verbis Trid. licet non ſit reſervata Papæ, ut Sanch. *loc. cit. d.* 13. *num.* 5. Barboſ. *in Trid. l. c. nu.* 12. relatis aliis. Arg. *c. ſuper.* §. *nos igitur de ſent. excom.* cæteræ vero pœnæ non niſi poſt ſententiam declaratoriam criminis. De cætero ſtatutæ a Trid. pœnæ non videntur adverſus rapientes ſolius libidinis exercendæ gratia, ſed tantum contra rapientes ex intentione celebrandi cum rapta matrimonium, ut docent Leſſ. *de Juſt. l.* 4. *c.* 3. *num.* 7. Sanch. *l. c. num.* 3. Gutt. *l.* 1. *cap.* 86. *num.* 8. Laym. *l.* 3. *tr.* 10. *p* 4. *c.* 13. *num.* 5. Wieſtn. *h. t. nu.* 12. Reiffenſt. *num.* 10. ex ea ratione, quod Trid. volens conſulere libertati matrimonii, punire præcipue intenderit violantes hanc libertatem, quales ſunt rapientes matrimonii contrahendi cauſa; ad hæc Decretum hoc Trid. ſit pœnale & correctorium juris antiqui, quo matrimonium inter raptorem & raptam libere contrahendum ſubſiſtebat, unde etiam jam hujus conciliaris Decreti pœnis non comprehendi raptum fœminæ conſentientis parentibus invitis, docent Leſſ. *l. c. n.* 79. Sanch. *n.* 13. Laym. *l. c. n.* 4. quos citat & ſequitur Wieſtn. *h. t. nu.* 12. contrarium tenentibus apud eundem Tuſch. *v. raptus concl.* 5. *nu.* 4. Gutt. *cit. c.* 86. *num.* 17. Henriq. *l.* 12. *c.* 14. *num.* 4. ſiquidem Trid. loquitur de raptu lædente libertatem matrimonii, illa autem in hoc caſu non læditur, cum etiam invitis parentibus valide contrahatur matrimonium a puella libere conſentiente. *Can. ſufficiat* 27. *qu.* 2. *c. cum virum de regular.* Trid. *loc. cit. cap.* 1. ubi etiam ob eandem rationem pœnis illis non comprehenditur raptus propriæ ſponſæ de futuro, ſi illa non conſentiat; cum per hoc minime læditur libertas, quia vi ſponſalium obligata ad illud etiam compelli poſſit. Leſſ. *n.* 70. Henriq. *l. c.* ſecus tamen, ſi ſponſa invita abducatur; ac denique pœnis Trid. obnoxiam non eſſe fœminam raptricem viri ob rationes *præced. quæſt. num ult.* indicatas contra Tiraquel. *de leg. connub. l.* 9. *num.* 112. Henriq. *cit. num.* 4. Gutt. *loc. cit. num.* 6. Haunold. *Tom.* 6 *de J. & J. tr.* 2. *num.* 549. *in fin.* probabilius tradere videtur Clar. §. *raptus num.* 6. Menoch. *de arb. caſ.* 291. *a nu* 30. Sanch. *de matr. l.* 7. *d.* 12. *num.* 25. & *d.* 13. *nu.* 16. Farin. *l. c. nu.* 40. Pont. *de mat. l.* 7. *c.* 69. *num.* 6. Wieſtn. *h. tit. num.* 16. & alii apud Barb. *num.* 5. *ad Trid. ſeſſ.* 24. *c.* 6.

QUÆSTIO CCCXIV.

Raptus rerum, ſeu rapina, quid & quotuplex.

1. RESP. Rapina large loquendo ſumitur pro omni illicita uſurpatione vel occupatione rei alienæ, ſive manifeſte, ſive occulte facta, proprie & ſtricte accepta, recte definitur: injuſta rei alienæ mobilis, aut ſe moventis per vim facta ablatio. Dicitur primo; *Ablatio*; hinc rapinam non facit, qui alteri in rebus vel bonis illius infert damnum ea deſtruendo vel deteriorando; quia alteri nihil aufert, nec agit quid lucri faciendi cauſa, quod ipſum aliqui exprimunt in ipſa definitione rapinæ. Gonz. *in c. ſuper eo h. t. num.* 10. Wieſtn. *h. t. n.* 23.

2. Dicitur ſecundo: *Ablatio injuſta*; hinc rapinam non committit, qui rem alienam etiam per vim aufert juſte, ut contingit, dum ea aufertur in bello juſto hoſti, vel alias in extrema neceſſitate, vel authoritate legitimi Magiſtratus. Mol. *tr.* 2. *de J. & J. d.* 683. *n.* 2.

3. Dicitur tertio: *Rei alienæ*; hinc raptor non eſt, qui rem ſuam, vel quam putat eſſe ſuam, ab alio poſſeſſam aufert, unde etiam pœna ordinaria non punitur, ſed alia mitiori ob vim propria authoritate poſſeſſori illatam, cum eam poſſet in judicio repetere. Sylv. *v. rapina in pr.* Pirh. *num* 30. Wieſtn. *h. t. n.* 23. ubi etiam ait, incurrere illum pœnas decretas, *l. ſi quis in tantam c. unde vi.* vi cujus rei, ſi auferentis propria eſt, five debita, dominium vel jus, quod in ea habuit, perdit §. 1. *Inſt. h. t.* ſi autem fuit aliena ipſam ejuſve æſtimationem reſtituere debet, pro quibus citat *l. extat ff. quod metus cauſa* Mol. *l. c. n.* 3. *in fine* Gonz. *l. c.* & quidem in duplum, ut Lauterb. §. 8 atque ita, qui rem ſibi debitam debitori per vim aufert, jus crediti amittit, *l.* 12. *in fine*, & *l.* 13. *ff. quod metus cauſa l.* 7. *c. unde vi.* Harp. *in* §. 1. *Inſt. h. t.* Lauterb. *in ff. h. t.* §. 6.

4. Dicitur quarto: *Rei mobilis aut ſe moventis*; quia res immobiles, ut fundi, non dicuntur proprie rapi aut auferri, ſed violenter invadi. §. *ita tamen in fine Inſt. vi bonor. raptor. l.* 1. *c. eod.* Unde dejiciens alium de poſſeſſione prædii, non eſt raptor; quia nec poſſeſſio, nec prædium eſt res mobilis; nomine autem rei ſe moventis veniunt pecora ſeu animantia.

5. Dicitur quinto; *Sive manifeſte, ſive occulte*; intelligendo per *vi* occulte, non quod ignorante domino rei fiat, qualiter committitur furtum, ſed quod in loco privato fieri poſſit, & per *vi* manifeſte, quod fiat palam coram aliis in loco publico. Differt tamen raptor talis manifeſtus a prædone per hoc quod hic in viis & ſtratis publicis itinerantibus res ſuas auferat *c. pœnale* 14. *q.* 5. Pirh. *l. c.* cum Hoſt. *in ſum. h. t. n.* 2. Sylv. *v. rapin. in pr.*

6. Dicitur ſexto: *Per vim facta*; ſive ea armis (quæ ſemper vim indicare, cum Maſc. *de prob. concl.* 1409. *num.* 19. ait Lauterb. *loc. cit.* §. 9.) ſive abſque armis inferatur, *l. prætor ait* §. 10. *ff.* & *in princ. Inſt. de vi bonor. raptor.* ſive ea actu inferatur, ſive parata inferri, ſi dominus rerum reſiſteret *cit. L. prætor ait.* Farin. *pr. crim. qu.* 166. *num.* 31. Carpz. *pr.*

Digitized by Google

crim. p. 2. qu. 9. n. 68. Pirh. *h. t. n. 32.* qui, quamvis addat ad rapinam reduci extorſionem rei ab altero per metum injuſte illatum, negat tamen idipſum Lauterb. *l. c.* §. 8. committi hoc delictum proprie, ſed eſſe aliam ſpeciem violentiæ, ſcilicet compulſivam, quæ facit actionem, *quod metus cauſa*, dum quis metus cauſa compulſus, ipſe tradit res ſuas, aut cum aliis vilioribus commutat; quia ad hoc delictum requiri vult ablationem, quæ violenta manu ſit illata, pro quo citat §. 1. *Inſt. h. tit.* & Carpz. *J. F. p. 4. c. 35. defenſ. 7. n. n. 82.* differt vero per has particulas; *per vim facta*; a furto, utpote quod, quia fit clam & ignorante domino, vel per dolum, excludit vim ſeu violentiam ei illatam, adeoque minus grave delictum eſt, & rapina furtum improbius dicitur, *cit. l. prætor ait ff.* & *princ. Inſt. de vi bonor. raptor.* & quidem in ratione injuriæ rapina gravius furto delictum eſt, juxta D. Thom. 2. 2. *qu. 66. ar. 4.* Leſſ. *l. 2. de Juſt. c. 10. n. 8.* tum quia continet duplicem injuriam & injuſtitiam, unam, qua læduntur bona proximi, alteram, quæ eſt realis contumelia, lædens perſonam & honorem proximi. Pirh. *cit. n. 32.* cum Mol. *Tom. 3. de Juſt. tr. 2. d. 683. num. 7.* Haunold. *de J. & J. Tom. 1. tr. 2. n. 264.* tum quia in utroque reperitur diverſa ratio involuntarii; cum rapina committatur domino ſciente, & vim patiente, cui proinde ablatio rei eſt poſitiva, & magis involuntaria conſtituens graviorem injuriam, furtum vero involuntarium ob ignorantiam. Atque ex his patet, rapinam eſſentialiter continere vim ſeu violentiam ablativam, præter quam alias violentiæ ſpecis fundantes diverſas actiones vi diverſarum legum, vide apud Wieſtn. *h. t. n. 18.*

QUÆSTIO CCCXV.

Quænam pœnæ conſtitutæ jure civili raptoribus rerum.

1. Reſp. Primo: Pœnæ raptorum civiliter conventorum ſunt, quod raptor actori intra annum utilem (dum computantur illi dies tantum, quibus experiundi eſt poteſtas) agenti condemnetur in quadruplum rei ablatæ, hoc eſt, in rem ablatam reſtituendam, & præter rem ablatam in triplum æſtimationis rei, ſeu pretii veri illius, *l. 2. §. 13. ff. h. t.* poſt annum vero in Simplum, id eſt, ad ſolam rem ablatam, ſeu, ſi ea non exiſtat, ad æſtimationem illius, & ad æſtimationem damni & lucri ex iſta ablatione ceſſantis; quia eſt actio prætoriana, quæ annum excedere non debet. *Inſt. in pr. & vi bonor. raptor.* & *cit. l. prætor ait ff. eod.* In foro etiam conſcientiæ non tenetur raptor, aut etiam alius, qui rem injuſte abſtulit ante Judicis ſententiam plus reſtituere, quam accepit, poſt ſententiam vero ad pœnam aliquam tenetur, eidem acquieſcere, ita cum D. Thom. 2. 2. *qu. 62. ar. 4. in corp.* Sylv. *v. rapina qu. 1.* Pirh. *h. t. nu. 38.* Wieſtn. *num. 24.* cum communi TT. Nec refert quo ad hanc pœnam tripli præter rem reſtituendi, ſive raptor ſit manifeſtus, ſeu deprehendatur in ipſo delicto, ſive non. Lauterb. *l. c.* §. 14. ac ita rapina mitius puniatur, quam furtum, quod, ſi manifeſtum, punitur pœna reſtituendi quadruplum, non computando rem ipſam ablatam, cujus rationem vide apud eundem; idque, ſi dominus rei ſit actor, ſi non-dominus, condemnatur ei ſolum ad intereſſe, *cit. l. 2. §. 22.* & prout diſtingunt Hahn. *ad Weſenb. h. t.* apud Lauterb. *in ff. lib. 47. t. 8.*

2. Reſp. Secundo: Dum agitur criminaliter, pœna raptorum res alienas ſine armis, violenter tamen rapientium, eſt, quæ ſtatuitur *l. 1. in pr. ff. ad leg. Jul. de vi privata*, & *l. 2. c. eod.* nimirum amiſſio tertiæ partis bonorum raptoris, & amiſſio omnis dignitatis ſeu honoris, item infamia, Hoſt. *in Sum. §. de raptoribus h. t. n. 9.* Raptorum cum armis pœna eſt capitalis gladii, & vel maxime, ſi ſint graſſatores & ſpoliatores itinerantium, *l. penult. ff. ad leg. Jul. de vi publ. Conſt. crim.* Caroli V. *ar. 126.* cui pœnæ capitali ſucceſſit deportatio. Gl. *fin. in cit. §. item lex.* Pirh. *l. c.* & hodie loco deportationis bannum, ſeu excommunicatio Imperialis, qua reis vis publicæ conſtituitur extra protectionem & communitatem Imperii, tam quo ad perſonam, quam quo ad res. Myſing. *in §. item lex Julia de vi publ. Inſt. de publ. Jud. n. 3.* & , ſi præter rapinam torquent, vulnerant vel occidunt, pœna illorum eſt rota, cui vivi imponuntur, & quandoque cadavera reorum, obſervata cujuſque loci conſuetudine, *cit. Conſt. crim. ar. 130. & 137.* Carpz. *pract. crim. qu. 90. n. 12.* Haunold. *Tom. 6. de J. & J. tr. 2. nu. 537.* Illud tamen notari poteſt cum Carpz. *qu. 91.* Brunnem. *ad l. 28. ff. de pœnis n. 8.* ob rapinam (intellige ſimplicem) non facile ad pœnam capitis deveniendum, attendendamque ætatem, cauſam, occaſionemque rapinæ, & num etiam attentatum tantum, an vero conſummatum.

QUÆSTIO CCCXVI.

Quæ pœnæ jure eccleſiaſtico ſtatutæ raptoribus rerum.

1. Reſp. Primo: Præcipua eſt eorum excommunicatio inferenda per ſententiam Epiſcopi loci, ubi commiſſa rapina, aut alterius Prælati exercentis ibidem juriſdictionem, etſi raptor ſit alterius diœceſis. A qua excommunicatione non eſt abſolvendus, antequam plene ſatisfecerit ei, aut caverit de ſatisfaciendo ei, a quo rapuit, *c. 1. h. t.* neque a proprio Epiſcopo, extra cujus diœceſin deliquit, ſed remittendus ad Epiſcopum vel Prælatum excommunicantem, utpote cujus juriſdictioni ob delictum in ejus territorio commiſſum ſubjicitur, *cit. c. 1.* idque pro foro externo, ſeu contentioſo, in foro ſiquidem pœnitentiæ interno non ſubjicitur quis præciſe ratione delicti in ejus territorio commiſſi, ſed ratione alterius juriſdictionis ipſi aliunde competentis, cujus diſparitatis rationem hanc dat Pirh. *h. t. n. 34.* quod in foro contentioſo imponatur pœna reo, ut ſatisfiat Reipublicæ læſæ ob ſcandalum illi datum, ideoque pœna imponitur in loco, ubi commiſſum delictum, abſolvenduſque ab eo, qui juriſdictionem ſpiritualem exercet, in foro vero pœnitentiæ imponatur pœna ſeu pœnitentia, ut ſatisfiat DEO læſo, adeoque a proprio Judice imponenda, & a Sacerdote proprio loco DEI remittenda, *c. omnis de pœnit. & remiſſ.* Abb. *in cit. c. 1. h. t. n. 4.* Altera pœna eſt, quod, ſi raptor in ipſa rapina interficiatur, aut ante obitum noluit ſatisfacere, cum poſſet, privetur ſepultura eccleſiaſtica, Eccleſiæque & fidelium ſuffragiis, & orationibus publicis, *c. ſuper eo h. t.* Secus eſt, ſi quis in vita, cum potuit, ſatisfacere noluit, in extremis tamen conſtitutus ſatisfecit; huic enim neque pœnitentia, neque ſepultura deneganda, *cit. c. ſuper eo §. verſ. ſi vero h. t.* quin etiam ei, qui in vita noluit pœnitere, nec ſatisfacere, ſed fuit obſtinatus, (qualis dicitur, qui ſæpe opportunitatem & facultatem reſtituendi habuit, & admonitus, vel etiam excommunicatus, ſatisfacere contempſit, ut Hoſt. *in cit. c. v. obſtinata*) in morte tamen pœnitet, & vellet ſatisfacere, ſed non poteſt, nec etiam ſecuritatem de ſatisfaciendo poteſt dare, deneganda non eſt pœnitentia, abſolutio, ſepultura occulta, ſed ſolum publica, & ſolennis reconciliatio & ſepultura, cui proinde nullus Clericorum intereſſe debet, juxta *cit. c. ſuper eo §. qui autem*, unde etiam ex hoc § a contrario ſenſu colligitur, quod, dum raptor non fuit obſtinatus, ſed ante mortem & in vita libenter voluit ſatisfacere, non tamen potuit, quia ad paupertatem redactus, huic deneganda non eſt publica & ſolennis abſolutio, ſepelienduſque in Eccleſia, ejuſque ſepulturæ intereſſe poſſunt Clerici, ita Pirh. *h. t. n. 36.* ſi vero raptor in mortis periculo conſtitutus ſatisfacere promiſit, ac dein convaleſcens ante ſatisfactionem, quam facere potuiſſet, decedat, neganda eſt ei ſepultura, & hæredes ad ſatisfactionem compellendi. Sylv. *v. rapina qu. 2. not. 2.* ubi etiam, (etſi alias regulariter abſolvatur a peccato, nullaque pœna mulctetur, qui ſatisfacere non potuit) qui in vita obſtinatus fuit, in morte pœnitens, ſed ſatisfacere non valens, privandus adhuc eſt ſepultura in Eccleſia, non tamen in Cœmiterio, ita tamen, ut nec ibi ejus ſepulturæ intereſſe poſſint Clerici, ſicque ſtatutum ſpecialiter in odium rapinæ. Abb. *in c. ſuper eo in fine* Diaz. *in pract. can. c. 110. n. 4.* Wieſtn. *h. t. nu. 37.* Porro hæc ſtatuta per *cit. c. ſuper eo*, intelligenda ſunt de raptore publico, ſeu manifeſto, id eſt, qui judicialiter convinci poteſt; occultus enim admitti poteſt ad pœnitentiam, viaticum & ſepulturam. Hoſt. & Abb. *ad princ. cit. c. ſuper eo* Sylv. *l. c. not. 1.* Pirh. *n. 36.* Tertia pœna raptorum, vel potius graſſatorum itinera frequentata, publicaſque ſtratas obſidentes & pervagantes, ſpoliando tranſeuntes, eſt, quod, ſi ad Eccleſias, aliaque loca ſacra & religioſa confugientes, tanquam ſacro Aſylo indigni, inde vi extrahi permittantur, *Can. ſunt antiquitus 17. qu. 4. c. inter alia de immunit. eccleſiaſt.* Conſtit. Gregor. XIV. incipiente: *Cum alias edita 28. Maji* 1591. Quarta pœna Clericorum raptorum, vel participantium cum eis in rapina, eſt irreparabilis eorum depoſitio ab Ordine, & privatio beneficiorum, *c. at ſi Clerici de judic.* Abb. *l. c. nu. 2.* Diaz *l. c. num. 2.* non quidem ipſo jure illata, ſed per judicem inferenda. Suar. *de cenſur. d. 42. ſ. 5. n. 6. in fine*, Pirh. *cit. n. 37.* Barb. *in cit. c. ſuper eo nu. 5.* Item eorum pœna eſt, quod recipere prohibeantur eleemoſynam a raptoribus. Suar. *Tom. 1. de relig. tr. 2. l. 1. c. 6. num. 6.* Barb. *loc. cit. n. 3.* Pirh. *l. c.*

2. Reſp. Secundo: Specialiter excommunicantur excommunicatione per ſententiam ferendam, nulliqne reſervata. Barb. *in c. 3. h. t. nu. 6.* qui mercatores, alioſque Chriſtianos

Digitized by Google

negotiationis gratia, aut ob alias juſtas & honeſtas cauſas navigio perſonas rapiunt, aut rebus ſuis ſpoliant, *c. excommunicati b. t. c. ſuper eo* Hoſt. *ibid. in princ.* Abbas *num. v.* excommunicationem tamen Bullæ Cœnæ, aut *c. 3. b. t.* non incurrere, qui principaliter diſcurrunt per maria animo negotia vel mercimonia cum amicis gerendi, vel etiam belli, ſive juſti, ſive injuſti exercendi, etiamſi incidenter, & caſu quandoque prædentur; cum non cenſeantur piratæ, ſed injuſti bellatores, ait Pirh. *n.* 40. citatis Nav. *man. c. 27. n. 59.* Suar. *d. 21. ſ. 2. nu. 24.* Mol. *Tom 3. de Juſt. tr. 2. d. 694. nu. 3.* Excommunicationem vero reſervatam Papæ ipſo jure vi Bullæ Cœnæ incurrunt ſpoliantes Chriſtianos Catholicos naufragium paſſos bonis cujuſcunque generis in littora quorumcunque marium ejectis, aut ab aliis ſubrepta recipiunt, nullo privilegio aut conſuetudine, aliove prætextu obſtante, *c. ſuper eo §. illi etiam hic*, juncta Gl. *v. noverint.* Saltem poſtquam moniti non reſtituerint, ubi poſſunt. Suar. *de cenſur. d. 21. ſ. 2. n. 26. in fine.* Nav. *man. 27. nu. 718.* Gonz. *in cit. c. n. 9.* Excuſantur autem ab hac excommunicatione, qui talia naufragantium bona accipiunt non animo convertendi in ſuum uſum, ſed reſtituendi ea domino, ubi habebitur ejus notitia; item ſi ignorent, eſſe bona naufragantium; tunc enim, etſi nolint reſtituere, non incurrunt excommunicationem. Item ſi eſſent bona, quæ dominus pro derelictis haberet, omni ſpe recuperandi amiſſa, utpote, quæ ſunt primo occupantis, ſecus, ſi projecta in mare alleviandæ navis gratia; horum enim dominium manet penes dominum. Item, ſi ſint res, quæ ſtatim de ſui natura periiſſent, niſi quis ad eas recuperandas napoſuiſſet ſe periculo vitæ. Molin. *cit. d. 694. nu. 6. & 7.* Zerol. *in pr. Epiſc. p. 2. v. naufragium.* Quaranta *in Summa bullar. v. bona naufragantium fol. 1406. & ſeq.* quos citat & ſequitur Pirh. *n.* 42. Item ſicut Pagani, Judæi, Saraceni, aliique infideles non baptizati ſpoliantes catholicos naufragos, non incurrunt dictam excommunicationem, quia illius incapaces, ita nec fideles piratæ, qui ſpoliant infideles, incurrunt illam. Suar. *l. c. n. 23.* Pirh. *h. t. num. 39.* quia veriſimile non eſt Concilium Lateranenſe, ex quo deſumptum illud *c. excommunicationi*, ut & Pontificem in Bulla Cœnæ ferentes hanc excommunicationem intendiſſe, protegere infidelium bona contra Chriſtianorum & orthodoxæ fidei hoſtes, comminatione excommunicationis ferendæ, vel latæ. Bonacin. *de cenſur. in particul. d. 1. qu. 5. p. 3.* Caſtropal. *tr. 29. d. 3. p. 5. n. 8.* Wieſtn. *h. t. nu. 29.* Reiffenſt. *n. 23.* His tamen non obſtante, quod Chriſtiani ſpoliantes navigantes, aut naufragium paſſos infideles, (intellige non tantum in mari, ſed & in aliis fluviis, cum dictum Concilium loquatur indifferenter de navigio vectis, & naufragium paſſis. Pirh. Reiffenſt. *LL. cit.* quamvis Bulla Cœnæ etiam in ſpecie loquatur de infeſtantibus mare pertinens ad ditionem Romanæ Eccleſiæ. Pirh. *n. 4.* Reiffenſt. *l. c.*) male agant, & ad reſtitutionem teneantur. Reiffenſt. *l. c.* niſi bellum cum iis gerant, aut ſint habitualiter hoſtes. Ac denique excommunicationem non incurrunt, qui ſubreptionem talium bonorum conſilio, favore promovent, aut ratam habent, aut accipientes illa recipiunt; cum enim illorum non ſiat mentio in Bulla Cœnæ, aut *cit. c.*; ad illos extendenda non eſt hæc pœna excommunicationis; Secus eſt de iis, qui proxime & phyſice tales ſurreptores illorum bonorum adjuvant & cooperantur, ablataque recipiunt participando de iis; taliter enim conſulentes & auxiliantes illorum ſurripientium ea bona, etſi non exprimantur, generaliter tamen & tacite comprehenduntur. Pirh. *cit. nu 41. in fine juncto num. 42. in fine* Suar. *l. c. num. 32.* Wieſtn. *h. t. n. 30.*

CAPUT SECUNDUM.

De Incendiariis & Violatoribus Eccleſiarum.

QUÆSTIO CCCXVII.

Quinam proprie dicantur, & ſint incendiarii.

REſp. Illi, qui data opera, ſive ſcientes & prudentes, appoſito igne urbem, domum, prædium, aliudve ædificium, aliave bona aliena, ut ſegetes, acervos frugum, fœni ligonum, ſylvam dolo malo ex odio, vindicta vel alicujus commodi ſtudio per ſe, aut per alios accendunt, quique ad hoc mandatum, auxilium vel conſilium ſcientes præſtant. Argum. *Can. peſſimum 23. qu. 8. l. qui ædes de incend. & ruina c. 6. de injur.* Proinde tales pœnæ ordinariæ incendiorum non ſubjacent, qui caſu tantum vel ex imprudentia, aut negligentia, etſi cum culpa aliqua etiam lata, vel levi aut leviſſima incendii cauſa ſunt, *l. penult. ff. de incend.* Hoſt. *in ſum. h. t. n. 1.* Sylv. *v. incendiarius n. 1.* Pirh. *h. t. n. 47.* Reiffenſt. *n. 26.* ſed neque in foro conſcientiæ obligationem reparationis taliter cauſati damni contrahunt; cum in hoc foro interno ante Judicis ſententiam obligatio damni ſupponat culpam theologicam graviter peccaminoſam, ut Sylv. *v. culpa n. 6.* Molin. *cit. tr. 2. d. 698. num. 6.* Sic quoque idem, ſeu non incurrere eam obligationem, qui caſu aut incuria cauſa eſt incendii, nulla facta diſtinctione inter forum internum & externum, aſſerit Wieſtn. *h. t. num. 32.* citatis *l. fortuito l. qui ædes ff. de incend.* Gail. *Lib. 2. obſerv. 21. num. 1.* Farin. *pr. crim. qu. 110. n. 3.* quamvis *n. 33.* ſubjungat Wieſtn. in foro externo ad intereſſe ſeu reparationem damnorum teneri eum, cujus culpa accidit.

QUÆSTIO CCCXVIII.

Qua pœna afficiendus incendiarius.

1. REſp. Primo: Ob quacunque culpa, excepto tamen dolo, & data opera cauſatum incendium, non incurritur pœna mortis, ſeu ordinaria incendiariorum; ſiquidem dolo in nullis delictis æquiparatur quo ad pœnam ulla culpa quantumcunque lata, juxta *l. in leg. Cornelia ff. ad leg. Cornel. de Sicar.* juncta Gloſ. *v. lata culpa* Clar. *§. fin. qu. 84. in pr.* Farin. *l. c. num. 10.* unde cum incendio cauſato ſine dolo, ſeu ſine data opera nulla certa pœna a lege ſtatuta, arbitrio Judicis ob culpam latam vel levem ſtatui ea poteſt, nimirum ſevera reprehenſio, multa pecuniaria, vel corporis afflictiva, *v. gr.* incarceratio, relegatio, fuſtigatio, aliave ſimilis, citra tamen mortem aut mutilationem pro locorum varietate, culpæ, incendii, & perſonarum qualitate. Farin. *l. c.* Carpz. *pract. crim. quæſt. 39. n. num. 33.* Wieſtn. *h. t. n. 34.*

2. Reſp. Secundo: De jure civili, qui data opera incendium excitavit, pœna mortis afficiendus, & quidem, qui illud in civitate excitavit, objiciendus beſtiis, ſi in humiliore exiſtat, ſeu ſit humilis conditionis; & ſi in aliquo gradu ſit, puniendus capite, vel in inſulam deportandus, *l. ult. de incend.* ubi Gl. fin. *ut igne concrematur.* Pirh. *h. t. n. 48.* ſi vero in villa vel caſtris ædes (quo nomine veniunt omnes ſpecies ædificii, *l. qui ædes ff. de incendio*) incenderit ſciens & prudens, ſitque humilis conditionis, igne quoque necari jubetur. Si tamen caſam vel villam extra oppidum ſitam combuſſerit, mitius punietur, uti etiam, ſi ædes in civitate ſua negligentia aut culpa lata conflagrari fecerit damnum illatum etiam vicinis reſarcire jubetur, data in duplum actione, &, ſi id non poſſit, luendum ei in corpore, *l. capitulum §. incendiarii ff. de pœnis* juncta Gl. *v. jacturu l. penult. ff. de incend.* juncta Gl. *v. venia* Pirhing *cit. n. 48. in fine*, citato Weſenb. *in paratit. ff. de incend. n. 6.*

3. Reſp. Tertio: Jure eccleſiaſtico rerum profanarum incendiarii Laici, uti & præbentes iis ſcienter conſilium, auxilium aut mandatum (præter pœnitentiam trium annorum, ut Reiffenſt. *h. tit. num. 32.* citans *c. 6. de injur.*) ſunt excommunicandi, *Can. ſi quis & c. ſeq. 23. q. 8.* & poſtquam denunciati non abſolvuntur, niſi a ſolo Papa. Sylv. *v. incendiarius numer. 2.* Pirhing *numer. 49.* qui tamen cum Sylv. & Hoſt. *in Sum. h. tit. numer. 9.* addit omnes incendiarios ædificiorum non ſacrorum haberi pro excommunicatis ipſo jure; etſi non ſint denunciati, tenentur inſuper tam incendentes ſcienter & voluntarie ſeu dolo, quam ex lata culpa ſine dolo ad omne damnum reſarciendum, *c. ingreſſus, & ſeq. de injur. Leg. penult. ff. de incend.* uti & ad compenſationem rerum incendii cauſa perditarum. Arg. *cit. cap. penult.* quin & dum incendium ortum ex culpa levi vel leviſſima, ſi tenebantur ex hujuſmodi culpis. Sylv. *numer. 3.* Pirhing. *loc. citat. verſ. præterea.* Multoque magis ipſo jure & facto excommunicati ſunt jure canonico incendiarii, Laici omnes ex dolo

Eccleſiarum, & locorum religioſorum, ſeu piorum & Cœmiteriorum, locorumque, ut ſtatuitur *c. definitio* 17. q. 4. iis intra 30. paſſus contiguorum: & ita ſtatuitur hæc excommunicatio, *c. omnes Eccleſiæ cit. cauſ.* 17. q. 4. *can. canonica* 11. qu. 3. & ſi nominatim denunciati, a ſolo Papa abſolvi poſſunt, juxta *c. tua nos de ſent. excom.* ante illam denunciationem etiam ab Epiſcopo abſolvendi. Hoſt. *l. c.* Sylv. *loc. c. q.* 1. *n.* 2 Pirh. *l. c.* Reiffenſt. *h. t. n.* 35. quin & in extrema neceſſitate a quolibet ſimplice Presbytero, cum in periculo mortis nulla ſit caſuum reſervatio. Trid. *ſeſſ.* 14. *c. de Sacram. pœn.* Quod ſi vero non abſoluti decedunt, ſepultura inſuper Chriſtiana & Eccleſiaſtica privantur. *Can. peſſimam eqn.* 23. *q.* 8. Secus, ſi pœnitentes a cenſura abſoluti deceſſerint, in quo tamen caſu eorum hæredes compellendi ad reparationem damnorum ex incendio ſecutorum, juxta expreſſum textum. *c. ex litteris h. tit.* quia hæredes tenentur ex delicto defuncti, ſive pœnitens, ſive impœnitens obierit, cum omnes obligationes ſaltem non mere perſonales, ſed rei perſecutoriæ incumbant hæredibus. Ex eo autem, quod in *cit. c. ex litteris dicatur; ut ſic a peccato valeat liberari*; non ſequitur, quod liberatio defuncti incendiarii poſt hanc vitam dependeat a reparatione damnorum, facta per ejus hæredes, cum τὸ *valeat* in ſingulari expreſſum referatur ad defunctum, lectio non valet, quia per hoc non liberatur ille a pœnis purgatorii, neque a pœnis inferni, ſi ipſe culpabiliter omiſit reſtituere, aut etiam mandare reſtitutionem hæredibus, ſi vero dirigatur ad hæredes, & legatur in plurali *valeant*, ut ipſi ſatisfaciendo obligationi ſuæ reſtituendi liberentur a peccato ſuo, valebit lectio.

4. Reſp. Quarto: Cum Clericis incendiariis nulla pœna ſtatuta reperiatur jure canonico, eo, quod forte Canonum conditores non ſint arbitrati, aliquem Clericorum tantum ſcelus patraturum ſine omni ſua voluptate & utilitate, & cum magna aliorum jactura, eorum pœna judicis eccleſiaſtici arbitrio determinanda relinquitur juxta doli, loci, damnorumque qualitatem & quantitatem. Dian. *pract. crim. canon. c.* 109. Pirh. *num.* 59.

QUÆSTIO CCCXIX.

Si oriatur in ædibus alicujus incendium, de cujus origine & authoritate non conſtat, cujus culpa excitatum præſumatur, & cui incumbat reparatio damni.

Reſp. Etſi eſſe excitatum dolo non præſumatur, quia is nunquam præſumitur. *L. merito ff. pro ſocio*, ſed perſpicuis indiciis probandus. *L. dolum c. de dolo malo*, culpa tamen potius inhabitantium, quam caſu exortum recte præſumitur; quia in dubio recte præſumitur, quod frequentius fit, qualiter ædium incendia plerumque aliqua culpa ſeu negligentia levi vel leviſſima inhabitantium contingunt. *L. nam ſalus, m. ff. de off. præfect. vigil.* & quidem hæc præſumptio eſt contra omnes inhabitantes, quando nihil de uno certo conſtat. Farin. *prax crim. qu.* 110. *nu* 93. non tamen ſufficit ad condemnandum omnes, vel unum certum in particulari, v. g. patrem familias, ſed omnes abſolvi debent, ſi poſt inquiſitionem, quæ utique fieri debet, contra aliquem in ſpecie culpa præſumi non poteſt. Farin. *l. c.* Alex. *conſ.* 50. *n.* 9. Gail *pract. obſerv. l.* 2. *obſerv.* 1. *n.* 3. cum incendium non probata certi hominis culpa inter caſus fortuitos numeretur. Gail. *l. c.* Arg. *l. incendium c. ſi certum petatur*. Sed neque paterfamilias ad reſarciendum damnum domeſticorum culpa cauſatum tenetur, niſi de culpa unius certi domeſtici conſtet, quin & nequidem tenetur, ſi dictus inquilinus non ſit ſervus illius, in officio ſuo delinquens, & delinquendo ſit cauſa aliqua incendii, multoque minus, ſi ille ſit hoſpes & advena. Wieſtn. *h.* 1. *nu.* 37. citans *l. licet §. fin. ff. nautæ caup. ſtab.* ſed neque, ut idem cum Reiffenſt. *num.* 40. citantes pro hoc Farin. *l. c.* n. 115. & Maſc. *concl.* 894. *n.* 19. adhuc tenebitur culpa ſervi, ſi is pro fideli & diligente alias habitus & inventus fuit, ne alias paterfamilias, dum ædes combuſtæ ſunt propriæ illius citra omnem ſuam culpam, etiam leviſſimam, ex culpa aliena maximum paſſus detrimentum ex combuſtione ſuarum ædium afficiatur inſuper alio, dum nimirum compellitur, reparere quoque damnum illatum vicino.

QUÆSTIO CCCXX.

Quinam hic dicantur proprie & ſtricte violatores Eccleſiarum.

Reſp. Diſtinguendo illos ab incendiariis, tales dicuntur & ſunt, qui Eccleſias, aliaque loca ſacra aut religioſa violenter effringunt & ſpoliant, ita ut ad conſtituendum talem violatorem requirantur hæc duo ſimul, nimirum violenta effractio & ſpoliatio, quales proinde non erunt, qui locum ſacrum effringunt, nihil tamen ex eo auferunt; neque etiam, qui ſpoliant & furantur ab Eccleſia, illam tamen non effringunt.

QUÆSTIO CCCXXI.

Quænam ſunt pœnæ violatorum Eccleſiarum.

1. Reſp. Primo: Jure civili antiquiore, tanquam graviſſimi Sacrilegii rei pro qualitate delicti, circumſtantiarumque varietate puniebantur vel deportatione in inſulam, vel exilio perpetuo, vel damnatione ad beſtias aut metalla, vel plectebantur capite, aut ſuſpenſione, vel vivi exurebantur, per *l. Sacrilegii l. hac leg. ff. ad leg. Jul. peculat.* Hodierno autem jure per Ordinationem Carolinam *ar.* 72. & 73. pœnæ ſunt determinatæ, ita ut, qui effracta Eccleſia vas ſeu hierothecam cum ſacra hoſtia aufert, vivus comburatur; qui vas aliud aureum vel argenteum cum vel ſine reliquiis, calicem vel patenam abſtulerit, vel Templum, Sacrarium, Sacriſtiam, Gazophylacium, ſeu capſam eleemoſynariam animo furandi effregerit, aut doloſis inſtrumentis aperuerit, pœna capitali aliave corporali mitigato vel exaſperato pro diverſitate circumſtantiarum ſupplicio afficiatur, qui vero res ſacras minoris æſtimationis, v. g. candelabrum, mappam altaris, aut etiam res privatas ibi depoſitas interdiu abſque effractione inde abſtulerit, mitigata pœna ſicut furti privati reus plecti jubetur, per dictam Ordinationem Carol. *ar.* 174. Wieſto. *h. t. n.* 40.

2. Reſp. Secundo: Jure canonico excommunicationem incurrunt, *c. canonica* 11. *qu.* 3. *c. omnes*, & *c. quiſquis* 17. *qu.* 4. ac præcipue *c. conqueſti de ſent. excom.* & quidem ipſo jure, ut Gl. *in c. conqueſti v. excommunicatos*, alii communiter apud Suar. *d.* 22. *de cenſ. ſ.* 2. *num.* 6. ſed cum eodem *n.* 50. colligentes ex verbis, *cit. c. conqueſti; excommunicatos nuncietis*, utpote ſupponentibus excommunicationem ab ipſo jure jam latam ab homine ſeu Judice promulgandam, eſtque ea, poſtquam violatores illi denunciati ſunt excommunicati, Sedis Apoſtolicæ abſolutioni reſervata. Suar. *l. c. nu.* 4. Sayr. *de cenſur. l.* 3. *c.* 29. *a n.* 13. & alii apud Barb. *in cit. conqueſti n.* 2. Inſuper violatores tales, ſi manifeſte deprehenſi ad pœnitentiam publicam admitti non debent, niſi prius damna reſarciant, vel de iis reparandis caveant, & ſi ſani, ubi poſſunt, ſatisfacere noluerint, velint autem poſtmodum in morte, ubi non potuerunt, pœnitentibus quidem abſolutio, ſacrum viaticum, quin & ſepultura eccleſiaſtica, ſaltem in Cœmiterio, non denegatur, Clericis tamen ſepulturæ eorum prohibitum intereſſe ſub pœna depoſitionis ab ordine & privatione beneficiorum, *c. ſuper eo h. t.* & *ibi* Barb. *n.* 2. Pirh. *n.* 54. *juncto nu.* 55. prout dictum paulo ſupra de raptoribus. Alii vero violatores Sacrilegi, qui citra effractionem Eccleſiæ, & confractionem rerum ex ea ablatarum furantur, v. g. calicem, reſque ſimiles, excommunicationem ipſo facto non incurrunt, ſed ſunt excommunicandi & anathemati ſubjiciendi, uſque ad condignam ſatisfactionem. Gl. *in c. conqueſti v. excommunicatos*. Suar. *l. c. n.* 6. Pirh. *n.* 54. prout conſtat ex *c. ult. de furtis*, & ex *c. conqueſtus de foro compet.*

TITULUS XVIII.

De Furtis.

QUÆSTIO CCCXXII.

Quid ſit furtum, & quibus modis committatur.

1. RESp. Furtum (præſcindendo ab etymo hujus nominis, de quo videri poteſt inter alios Pirh. *h. t. n.* 1. definiri poteſt cum D. Thom. 2. 2. *q.* 68. *a.* 3. & TT. breviter, quod ſit occulta acceptio rei alienæ, invito rationabiliter domino, vel aliquando fuſius cum JC. Molin. *de J. & J. d.* 681. *num.* 2. Haunold. *de J. & J. Tom.* 1. *tr.* 2. *n.* 253. Claro §. *furtum*. Pirh. *loc. cit.* juxta *L.* 1. *ff.* §. *fin.* & §. 1. *Inſt. h. t.* quod ſit contrectatio doloſa, vel ipſius alienæ rei, vel etiam uſus ipſius, poſſeſſioniſve lucri faciendi gratia.

2. Dicitur primo: *Contrectatio ſeu acceptio*; non enim ſufficit ad furtum & furem conſtituendum pro foro externo, (quamvis ſecus ſit in foro conſcientiæ, ſeu coram DEO, qui etiam concupiſcentiam rei alienæ prohibuit, Deuter. *c.* 5. *v.* 21. Exodi *c.* 20. *v.* 17.) ſola voluntas ſeu deſiderium, & intentio rem alienam contrectandi, & habendi tanquam ſuam, neque conatus rem alienam contrectandi. *L. poſſideri* §. 18. *ff. de acquiren. poſſeſſ. L.* 1. *in princ.* & *L. vulgaris* §. 7. *h. t.* neque etiam ſimplex rei contactus, ſed ad minimum corporalis apprehenſio vel attrectatio conjuncta cum animo ſecum ferendi, ut Lauterb. *in ff. h. tit.* §. 26. citans *L.* 27. §. 7. *ff. h. t.* aut ipſa actio, qua res de loco in locum transferatur; qualis eſt adhuc rei ablatæ detentio, utpote quæ moraliter eſt continuata rei acceptio, ut cum D. Thom. *l. c. ar.* 3. *ad* 3. Leſſ. *L.* 2. *de Juſt. c.* 12. *n.* 2. Azor. *Inſt. mor. p.* 3. *l.* 11. §. *dicitur primo*. Item etiam rei juſte apud ſe exiſtentis, v. g. in depoſito vel commodato, vel oppignorata injuſta, ſeu ultra quod conceſſum, uſurpatio, quæ eſt acceptio & contrectatio rei ficte. Lauterb. *l. c.* §. 26. citatis pluribus *LL.* qualis quoque intervenit, dum nuncius pecuniam ſive numeratam, ſive conſignatam delaturus alteri eam ſervavit ſibi. *L.* 22. §. 7. *ff. commodat. L.* 7. *c. hoc tit.* Berlich. *p.* 4. *concl.* 58. *per tot.* Idem eſt, dum quis pecuniam accipiens, ut creditori meo ſolvat, cum eandem ſummam deberet eidem creditori, illam ſuo nomine ſolvit. *Leg.* 52. §. 26. *ff. h. t.* Item de tutoribus & curatoribus, dum pecuniam pupillorum & minorum intercipiunt. *L.* 1. §. 22. *L.* 2. §. 1. *ff. de tutor.*

3. Dicitur ſecundo: *Doloſa*; id eſt, injuſta cum fraude & dolo, ſeu animo furandi, (ſine quo nunquam committitur furtum §. *placuit*. *Inſt. de obligat. quæ ex delict.*) *facta contrectatio rei* §. 1. & 7. *Inſt. L.* 1. §. 3. *L.* 50. §. 2. *L.* 53. *pr. ff. h. t.* Unde Iſraelitæ egreſſi e captivitate res Ægyptiis ſupremo rerum Domino authore ſubtrahentes, *Exodi* 3. *&* 12. non commiſerunt furtum. Item qui rem alienam bona fide accipiunt; rationabiliter exiſtimantes conſenſurum dominum, vel, ſi ſciret, non fore invitum, (qui alias in dubio præſumitur ſemper invitus. Arg. *L. qui vas* §. 3. *ff. h. tit.*) in nullo foro reus eſt furti. Idem de eo, qui bona viventis, quem putabat eſſe mortuum, tanquam hæres apprehendit. *l. ſi quis ff. h. t.* Pirh. *h. t. n.* 3.

4. Dicitur tertio: *Rei*; intellige corporalis & mobilis, quia res incorporeæ, ut ſunt jura, ſervitutes, actiones, cum ſub ſenſus non cadant, & tangi ſeu contrectari nequeant §. *incorporales*. *Inſt. de reb. corpor. & incorp.* furtum proprie reſpectu illarum non datur. *l.* 25. *ff. h. t.* ſed potius vi vel dolo occupari aut detineri, quam furto ſubripi dicuntur: Sylv. *v. furtum n.* 1. Azor. *p.* 3. *L.* 5. *c.* 14. §. *dicitur primo*. Pirh. *h. tit. n.* 4. §. *additur*. Res vero immobiles, ut fundus, prædium, juxta *L. verum ff. h. t.* §. *quod autem*. *Inſt. de uſucap.* quia accipi proprie, occultari, & de loco in locum moveri nequeunt. *L. poſſideri*. § 18. *ff. de acquirend. poſſeſſ.*

5. Dicitur quarto: *Alienæ*; hoc eſt, in qua alius jus in re, vel jus ad rem habet; in re enim taliter propria quis furtum facere nequit, cum quilibet re propria uti & abuti poſſit tanquam ejus arbiter & moderator. *L. in re* c. *mandati l. ſed etſi* §. 11. *ff. de petit. hæred.* ſic furtum non committit, (aliud eſt in foro conſcientiæ de accipiente rem ſuam putans alienam) non ſolum qui aufert rem alienam, quam putat eſſe ſuam. Arg §. 1. *Inſt. de vi honor. raptor.* cum etiam in tali contrectatione deſit fraus & dolus, ſeu animus furandi; Item qui accipit, quæ in nullius ſunt poteſtate ſeu dominio, v. g. feræ, volucres, piſces, margaritæ, gemmæ in littore maris repertæ. Idem eſt de rebus derelictis, quia ſunt primo occupantis. *l. falſus ff. h. t.* E contra furtum committit dominus, qui rem ſuam alicui pignori commodato datam, vel locatam, depoſitam clam & fraudulenter aufert, *l. utique* §. 2. *h. t.* §. *unde l.* 15. *& ſeq. Inſt. de oblig. ex delicto.*

Dicitur quinto: *Vel etiam uſus ipſius, poſſeſſioniſve*: qui non tantum rem ipſam, ſed & qui uſum ipſum, uſumve fructum & poſſeſſionem rei in re aliena competentem alicui fraudulenter aufert, committit furtum, uti etiam commodatarius, uſufructuarius, poſſeſſor, depoſitarius, qui re commodata ad uſum fructum conceſſa vel depoſita diutius aut aliter, quam ei a Domino conceſſum fraudulenter utitur. §. 6. *Inſt. de oblig. ex delict. l. qui jumenta l. ſi pignore ff. h. t.*

Dicitur ſexto. *Invito Domino* §. 8 *Inſt. l.* 43. §. 5. *l.* 46. §. 7. *ff. h. t.* dolus enim in volentem non admittitur, *l.* 145 *ff. de reg. jur.* & ita furtum non committitur, ſi quis putet ſive falſo, ſive vere dominum conſenſurum, quæ tamen credulitas in aliqua probabilitate conſiſtere debet, quo minus furandi affectus appareat. Menoch. *de arb. caſ.* 298. *n.* 2. Lauterb. *in ff. h. tit.* §. 30. Atque ita ſicut putativus conſenſus Domini, etiam dum non adeſt, impedit furtum, ita putativus diſſenſus Domini efficit furtum, etiamſi non adſit. Lauterb. *loc. cit.* Porro in dubio præſumitur Dominus invitus, *l. qui res* §. *quod ſi Dominus ff. h. t.* etiamſi ignoret, rem ſuam ſibi auferri, qui enim non conſentit, diſſentit Gl. *invit. l. p. ignorat.* Sic, ſi Dominus videns, rem ſuam auferri, & non contradicat ex metu vel reverentia, cenſetur diſſentire, *l. penult. ff. h. t.* juncta Gl. *v. prohibere.* uti econtra, ſi poſſet contradicere, & non contradicat, cenſetur conſentire. Sylv. *loc. nu.* 2. Azor. *p.* 3. *l.* 5. *c.* 15. §. *dicitur invito Domino*. Pirhing *h. t. n.* 6. Arg. *c. error, & c. conſentire diſt.* 83.

Dicitur denique: *Lucrandi gratia*: lucrum ſiquidem vel ipſius rei, vel uſus ejus, poſſeſſioniſve eſt finis furti neceſſario intendendus, ut committatur furtum §. 1. 6. & 10. *Inſt. h. t.* non tamen neceſſe eſt, ut fur rem acceptam directe convertat in ſuum lucrum, cum etiam furari quis poſſit, ut donet aliis, *l.* 54. §. 1. *ff. h. t.* Sic itaque furtum non eſt, ſi res auferatur ſolius injuriæ, aut contumeliæ alteri inferendæ cauſa, vel deſtruatur ex inſolentia comburendo illam, occidendo v. g. equum, gemmam ex manibus in flumen excutiendo, recipiendo alterius ancillam, ut libidinem cum ea exerceat; Secus ſi eam rapiat, ut ex ejus proſtitutione faciat lucrum. Item furtum non eſt, ſi creditor ſubripiat debitori moroſo æquivalens, ut Brunnem, *ad l.* 14. *ff. h. t. n.* 4. Haunold. *de J. & J. Tom.* 1. *tr.* 2. *num* 272. quos citat Lauterb. *loc. cit.* §. 31. cum exinde directe creditor non capiat lucrum.

QUÆSTIO CCCXXIII.

Quotuplex ſit furtum.

RESp. Furtum aliud eſt manifeſtum, aliud non manifeſtum, §. *furtorum autem Inſt. de oblig. quæ ex delicto l.* 2. *ff. h. t.* Manifeſtum eſt, dum fur in ipſo actu furandi, vel in loco, in quo furtum commiſſum, ſive is publicus, ſive privatus ſit, antequam inde egrederetur, vel poſtquam inde egreſſus cum re furtiva, priuſquam illam perferret ad locum, quo deſtinaverat eam deferre, & illa die cum eadem re permanere viſus & deprenſus eſt, ſive a Domino, ſive a quocumque alio *cit.* §. *furtorum*. Ad furtum igitur manifeſtum requiritur primo, ut, qui cum re deprehenditur, ſit ipſe fur, *l.* 3. *Inſt. h. t.* ita bajulus, qui ſciens rem furtivam ad perferendum accepit, & eodem die, priuſquam ad locum deſtinatum pertulit, cum re furtiva deprehenſus, fur manifeſtus non eſt, *l.* 35. *pr. ff. h. t.* Secundo, ut deprehendatur cum re furtiva, qualiter cum ea deprehenſus cenſetur, dum accurrente aliquo ad furem comprehendendum, is abjecta re furtiva aufugit, *l.* 7. §. 2. *ff. h. tit.* Lauterb. *loc. cit.* §. 7. Secus eſt, ſi is jam furtum abſcondiſſet, *cit. l.* 7. §. 3. vel ſi eam jam vendidiſſet, & deprehenderetur cum pretio, *l.* 48. §. *fin. ff. h. t.* Lauterb. *l. c.* cum Carpz. *J. F. p.* 4. *c.* 32. *def.* 20. Furtum non manifeſtum a contrario dicitur, quando fur non eſt viſus, aut deprehenſus cum re furtiva, vel ſi cum ea deprehenſus, poſtquam eam pertulit ad locum deſtinatum. Item furtum ab objecti quantitate di-

Digitized by Google

Eccleſiarum, & locorum religioſorum, ſeu piorum & Cœmiteriorum, locorumque, ut ſtatuitur *c. definitio* 17. *q.* 4. iis intra 30. paſſus contiguorum: & ita ſtatuitur hæc excommunicatio, *c. omnes Eccleſiæ cit. cauſ.* 17. *q.* 4. *can. commiſſa* 11. *qu.* 3. & ſi nominatim denunciati, a ſolo Papa abſolvi poſſunt, juxta *c. una nor de ſent. excom.* ante illam denunciationem etiam ab Epiſcopo abſolvendi. Hoſt. *l. c.* Sylv. *loc. c. q.* 1. *n.* 3 Pirh. *l. c.* Reiffenſt. *h. t. n.* 33. quin & in extrema neceſſitate a quolibet ſimplice Presbytero, cum in periculo mortis nulla ſit caſuum reſervatio. Trid. *ſeſſ.* 14. *c. de Sacram. pæn.* Quod ſi vero non abſoluti decedunt, ſepultura inſuper Chriſtiana & Eccleſiaſtica privantur. *Can. poſſimam eqn.* 23. *q.* 8, Secus, ſi pœnitentes a cenſura abſoluti deceſſerunt, in quo tamen caſu eorum hæredes compellendi ad reparationem damnorum ex incendio ſecutorum, juxta expreſſum textum. *c. ex litteris h. tit.* quia hæredes tenentur ex delicto defuncti, ſive pœnitens, ſive impœnitens obierit, cum omnes obligationes ſaltem non mere perſonales, ſed rei perſecutoriæ incumbant hæredibus. Ex eo autem, quod in *cit. c. ex litteris dicatur; ut ſic a peccato valeat liberari*; non ſequitur, quod liberatio defuncti incendiarii poſt hanc vitam dependeat a reparatione damnorum, facta per ejus hæredes, cum *vo valeat* in ſingulari expreſſum referatur ad defunctum, lectio non valet, quia per hoc non liberatur ille a pœnis purgatorii, neque a pœnis inferni, ſi ipſe culpabiliter omiſit reſtituere, aut etiam mandare reſtitutionem hæredibus, ſi vero dirigatur ad hæredes, & legatur in plurali *valeant*, ut ipſi ſatisfaciendo obligationi ſuæ reſtituendi liberentur a peccato ſuo, valebit lectio.

4. Reſp. Quarto: Cum Clericis incendiariis nulla pœna ſtatuta reperiatur jure canonico, eo, quod forte Canonum conditores non ſint arbitrati, aliquem Clericorum tantum ſcelus patraturum ſine omni ſua voluptate & utilitate, & cum magna aliorum jactura, eorum pœna judicia eccleſiaſtici arbitrio determinanda relinquitur juxta doli, loci, damnorumque qualitatem & quantitatem. Diaz. *pract. crim. canon. c.* 109. Pirh. *num.* 59.

QUÆSTIO CCCXIX.

Si oriatur in ædibus alicujus incendium, de cujus origine & authoritate non conſtat, cujus culpa excitatum præſumatur, & cui incumbat reparatio damni.

RESp. Eſt, eſſe excitatum dolo non præſumatur, quia is nunquam præſumitur. *L. merito ff. pro ſocio*, ſed perſpicuis indiciis probandus. *L. dolum c. de dolo malo*, culpa tamen potius inhabitantium, quam caſu exortum recte præſumitur; quia in dubio recte præſumitur, quod frequentius fit, qualiter ædium incendia plerumque aliqua culpa ſeu negligentia levi vel leviſſima inhabitantium contingunt. *L. nam ſalus, m. ff. de off. præfect. vigil.* & quidem hæc præſumptio eſt contra omnes inhabitantes, quando nihil de uno certo conſtat. Farin. *prax crim. qu.* 110. *nu.* 93. non tamen ſufficit ad condemnandum omnes, vel unum certum in particulari, v. g. patrem familias, ſed omnes abſolvi debent, ſi poſt inquiſitionem, quæ utique fieri debet, contra aliquem in ſpecie culpa præſumi non poteſt. Farin. *l. c.* Alex. *conſ.* 50. *n.* 9. Gail *pract. obſerv. l.* 2. *obſerv.* 1. *n.* 3. cum incendium non probata certi hominis culpa inter caſus fortuitos numeratur. Gail. *l. c.* Arg. *l. incendium c. ſi certum petatur*. Sed neque paterfamilias ad reſarciendum damnum domeſticorum culpa cauſatum tenetur, niſi de culpa unius certi domeſtici conſtet, quin & ne quidem tenetur, ſi dictus inquilinus non ſit ſervus illius, in officio ſuo delinquens, & delinquendo ſit cauſa aliqua incendii, multoque minus, ſi ille ſit hoſpes & advena. Wieſtn. *h. t. nu.* 37. citans *l. licet §. fin. ff. nautæ caup. ſtab.* ſed neque, ut idem cum Reiffenſt. *num.* 40. citantes pro hoc Farin. *l. c. n.* 115. & Maſc. *concl.* 894. *n.* 19. adhuc tenebitur culpa ſervi, ſi is pro fideli & diligente alias habitus & inventus fuit, ne alias paterfamilias, dum ædes combuſtæ ſunt propriæ illius citra omnem ſuam culpam, etiam leviſſimam, ex culpa aliena maximum paſſus detrimentum ex combuſtione ſuarum ædium afficiatur inſuper alio, dum nimirum compellitur, reparare quoque damnum illatum vicino.

QUÆSTIO CCCXX.

Quinam hic dicantur proprie & ſtricte violatores Eccleſiarum.

RESp. Diſtinguendo illos ab incendiariis, tales dicuntur & ſunt, qui Eccleſias, aliaque loca ſacra aut religioſa violenter effringunt & ſpoliant, ita ut ad conſtituendum talem violatorem requirantur hæc duo ſimul, nimirum violenta effractio & ſpoliatio, quales proinde non erunt, qui locum ſacrum effringunt, nihil tamen ex eo auferunt; neque etiam, qui ſpoliant & furantur ab Eccleſia, illam tamen non effringunt.

QUÆSTIO CCCXXI.

Quænam ſunt pœnæ violatorum Eccleſiarum.

1. RESp. Primo: Jure civili antiquiore, tanquam graviſſimi Sacrilegii rei pro qualitate delicti, circumſtantiarumque varietate puniebantur vel deportatione in inſulam, vel exilio perpetuo, vel damnatione ad beſtias aut metalla, vel plectebantur capite, aut ſuſpenſione, vel vivi exurebantur, per *l. Sacrilegii l. hac leg. ff ad leg. Jul. peculat.* Hodierno autem jure per Ordinationem Carolinam *ar.* 72. & 73. pœnæ ſunt determinatæ, ita ut, qui effracta Eccleſia vas ſeu hierothecam cum ſacra hoſtia aufert, vivus comburatur; qui vas aliud aureum vel argenteum cum vel ſine reliquiis, calicem vel patenam abſtulerit, vel Templum, Sacrarium, Sacriſtiam, Gazophylacium, ſeu capſam eleemoſynariam animo furandi effregerit, aut doloſis inſtrumentis aperuerit, pœna capitali aliave corporali mitigato vel exaſperata pro diverſitate circumſtantiarum ſupplicio afficiatur, qui vero res ſacras minoris æſtimationis, v. g. candelabrum, mappam altaris, aut etiam res privatas ibi depoſitas interdiu abſque effractione inde abſtulerit, mitigata pœna ſicut furti privati reus plecti jubetur, per dictam Ordinationem Carol. *ar.* 174. Wieſtn. *h. t. n.* 40.

2. Reſp. Secundo: Jure canonico excommunicationem, incurrunt, *c. canonica* 11. *qu.* 3. *c. omnes*, & *c. quiſquis* 17. *qu.* 4. ac præcipue *c. conqueſti de ſent. excom.* & quidem ipſo jure, ut Gl. *in c. conqueſti v. excommunicatos*, alii communiter apud Suar. *d.* 22. *de conſ. ſ.* 2. *num.* 6. id cum eodem *n.* 10. colligentes ex verbis *cit. c. conqueſti; excommunicatos nuncietis*, utpote ſupponentibus excommunicationem ab ipſo jure jam latam ab homine ſeu judice promulgandam, eſtque ea, poſtquam violatores illi denunciati ſunt excommunicati, Sedis Apoſtolicæ abſolutioni reſervata. Suar. *l. c. nu.* 4. Sayr. *de cenſur. l.* 3. *c.* 29. *a n.* 13. & alii apud Barb. *in cit. conqueſti n.* 2. Inſuper violatores tales, ſi manifeſte deprehenſi ad pœnitentiam publicam admitti non debent, niſi prius damna reſarciant, vel de iis reparandis caveant, & ſi ſani, ubi poſſunt, ſatisfacere noluerint, velint autem poſtmodum in morte, ubi non potuerunt, pœnitentibus quidem abſolutio, ſacrum viaticum, imo & ſepultura eccleſiaſtica, ſaltem in Cœmiterio, non denegatur, Clericis tamen ſepulturæ eorum prohibitum intereſſe ſub pœna depoſitionis ab ordine & privatione beneficiorum, *c. ſuper eo h. t.* & *ibi* Barb. *n.* 2. Pirh. *n.* 54. *juncto nu.* 55. prout dictum paulo ſupra de raptoribus. Alii vero violatores Sacrilegi, qui citra effractionem Eccleſiæ, & confractionem rerum ex ea ablatarum furantur, v. g. calicem, reſque ſimiles, excommunicationem ipſo facto non incurrunt, ſed ſunt excommunicandi & anathemati ſubjiciendi, uſque ad condignam ſatisfactionem. Gl. *in c. conqueſti v. excommunicatos*. Suar. *l. c. n.* 6. Pirh. *n.* 54. prout conſtat ex *c. ult. de furtis*, & ex *c. conqueſtus de foro compet.*

TITU-

Digitized by Google

TITULUS XVIII.

De Furtis.

QUÆSTIO CCCXXII.

Quid ſit furtum, & quibus modis committatur.

1. RESp. Furtum (præſcindendo ab etymo hujus nominis, de quo videri poteſt inter alios Pirh. *h. t. n.* 1. definiri poteſt cum D. Thom. 2. 2. *q.* 68. *a.* 3. & TT. breviter, quod ſit occulta acceptio rei alienæ, invito rationabiliter domino, vel aliquando fuſius cum JC. Molin. *de J. & J. d.* 681. *num.* 2. Haunold. *de J. & J. Tom.* 1. *tr.* 2. *n.* 253. Claro §. *furtum*. Pirh. *loc. cit.* juxta *L.* 1. *ff.* §. *fin.* & §. 1. *Inſt. h. t.* quod ſit contrectatio doloſa, vel ipſius alienæ rei, vel etiam uſus ipſius, poſſeſſioniſve lucri faciundi gratia.

2. Dicitur primo: *Contrectatio ſeu acceptio*; non enim ſufficit ad furtum & furem conſtituendum pro foro externo, (quamvis ſecus ſit in foro conſcientiæ, ſeu coram DEO, qui etiam concupiſcentiam rei alienæ prohibuit, Deuter. *c.* 5. *v.* 21. Exodi *c.* 20. *v.* 17.) ſola voluntas ſeu deſiderium, & intentio rem alienam contrectandi, & habendi tanquam ſuam, neque conatus rem alienam contrectandi. *L. poſſideri* §. 18. *ff. de acquiren. poſſeſſ. L.* 1. *in princ.* & *L. vulgaris* §. 7. *h. t.* neque etiam ſimplex rei contactus, ſed ad minimum corporalis apprehenſio vel attrectatio conjuncta cum animo ſecum ferendi, ut Lauterb. *in ff. h. tit.* §. 26. citans *L.* 27. §. 7. *ff. h. t.* aut ipſa actio, qua res de loco in locum transferatur; qualis eſt adhuc rei ablatæ detentio, utpote quæ moraliter eſt continuata rei acceptio, ut cum D. Thom. *l. c. ar.* 3. *ad* 3. Leſſ. *L.* 2. *de Juſt. c.* 12. *n.* 2. Azor. *Inſt. mor. p.* 3. *c.* 11. §. *dicitur primo*. Item etiam rei juſte apud ſe exiſtentis, v. g. in depoſito vel commodato, vel oppignorata injuſta, ſeu ultra quod conceſſum, uſurpatio, quæ eſt acceptio & contrectatio rei ficte. Lauterb. *l. c.* §. 26. citatis pluribus *LL.* qualis quoque intervenit, dum nuncius pecuniam ſive numeratam, ſive conſignatam delaturus alteri eam ſervavit ſibi. *L.* 82. §. 7. *ff. commodat. L.* 7. *c. hoc tit.* Berlich. *p.* 4. *concl.* 58. *per tot.* Idem eſt, dum quis pecuniam accipiens, ut creditori meo ſolvat, cum eandem ſummam deberet eidem creditori, illam ſuo nomine ſolvit. *Leg.* 52. §. 16. *ff. h. t.* Item de tutoribus & curatoribus, dum pecuniam pupillorum & minorum intercipiunt. *L.* 1. §. 22. *L.* 2. §. 1. *ff. de tutor*.

3. Dicitur ſecundo: *Doloſa*; id eſt, injuſta cum fraude & dolo, ſeu animo furandi, (ſine quo nunquam committitur furtum §. *placuit*. *Inſt. de obligat. quæ ex delict.*) *facta contrectatio rei* §. 1. & 7. *Inſt. L.* 1. §. 3. *L.* 50. §. 2. *L.* 53. *pr. ff. h. t.* Unde Iſraelitæ egreſſi a captivitate res Ægyptiis ſupremo rerum Domino authore ſubtrahentes, *Exodi* 3. *v.* 1. non commiſerunt furtum. Item qui rem alienam bona fide accipiunt, rationabiliter exiſtimantes conſenſurum dominum, vel, ſi ſciret, non fore invitum, (qui alias in dubio præſumitur ſemper invitus. Arg. *L. qui vor* §. 3. *ff. h. tit.*) in nullo foro reus eſt furti. Idem de eo, qui bona viventis, quem putabat eſſe mortuum, tanquam hæres apprehendit. *l. ſi quis ff. h. t.* Pirh. *h. t. n.* 3.

4. Dicitur tertio: *Rei*; intellige corporalis & mobilis, quia res incorporeæ, ut ſunt jura, ſervitutes, actiones, cum ſub ſenſus non cadant, & tangi ſeu contrectari nequeant §. *incorporales*. *Inſt. de reb. corpor. & incorp.* furtum proprie reſpectu illarum non datur. *l.* 25. *ff. h. t.* ſed potius vi vel dolo occupari aut detineri, quam furto ſubripi dicuntur; Sylv. *v. furtum n.* 1. Azor. *p.* 3. *L.* 5. *c.* 11. §. *dicitur primo*. Pirh. *h. tit. n.* 4. §. *additur*. Res vero immobiles, ut fundos, prædium, juxta *L. verum ff. h. t.* §. *quod autem*. *Inſt. de uſucap.* quia accipi proprie, occultari, & de loco in locum moveri nequeunt. *L. poſſideri*. § 18. *ff. de acquirend. poſſeſſ.*

5. Dicitur quarto: *Aliena*; hoc eſt, in qua alius jus in re, vel jus ad rem habet; in re enim taliter propria quis furtum facere nequit, cum quilibet re propria uti & abuti poſſit tanquam ejus arbiter & moderator. *L. in re c. mandati l. ſed etſi* §. 11. *ff. de petit. hæred.* ſic furtum non committit, (aliud eſt in foro conſcientiæ de accipiente rem ſuam putans alienam) non ſolum quis aufert rem alienam, quam putat eſſe ſuam. Arg. §. 1. *Inſt. de vi bonor. raptor.* cum etiam in tali contrectatione deſit fraus & dolus, ſeu animus furandi; Item qui accipit, quæ in nullius ſunt poteſtate ſeu dominio, v. g. feræ, volucres, piſces, margaritæ, gemmæ in littore maris repertæ. Idem eſt de rebus derelictis, quia ſunt primo occupantis. *l. falſus ff. h. t.* E contra furtum committit dominus, qui rem ſuam alicui pignori commodato datam, vel locatam, depoſitam clam & fraudolenter aufert, *l. utique* §. 2. *h. t.* §. *unde l.* 15. & *ſeq. Inſt. de oblig. ex delicto*.

Dicitur quinto: *Vel etiam uſus ipſius, poſſeſſioniſve*: qui non tantum rem ipſam, ſed & qui uſum ipſum, uſumve fructum & poſſeſſionem rei in re aliena competentem alicui fraudulenter aufert, committit furtum, uti etiam commodatarius, uſufructuarius, poſſeſſor, depoſitarius, qui re commodata ad uſum fructum conceſſa vel depoſita diutius aut aliter, quam ei a Domino conceſſum fraudulenter utitur. §. 6. *Inſt. de oblig. ex delicto l. qui jumenta l. ſi pignori ff. h. t.*

Dicitur ſexto. *Invito Domino* §. 8 *Inſt. l.* 43. §. 5. *l.* 46. §. 7. *ff. h. t.* dolus enim in volentem non admittitur, *l.* 145. *ff. de reg. jur.* & ita furtum non committitur, ſi quis putet ſive falſo, ſive vere dominum conſenſurum, quæ tamen credulitas in aliqua probabilitate conſiſtere debet, quo minus furandi affectus appareat. Menoch. *de arb. caſ.* 298. *n.* 2. Lauterb. *in ff. h. tit.* §. 30. Atque ita ſicut putativus conſenſus Domini, etiam dum non adeſt, impedit furtum, ita putativus diſſenſus Domini efficit furtum, etiamſi non adſit. Lauterb. *loc. cit.* Porro in dubio præſumitur Dominus invitus, *l. qui rei* §. *quod ſi Dominus ff. h. t.* etiamſi ignoret, rem ſuam ſibi auferri, qui enim non conſentit, diſſentit Gl. *in cit. l. v. ignorat.* Sic, ſi Dominus videns, rem ſuam auferri, & non contradicat ex metu vel reverentia, cenſetur diſſentire, *l. penult. ff. h. t.* juncta Gl. *v. prohibere.* uti econtra, ſi poſſet contradicere, & non contradicat, cenſetur conſentire. Sylv. *loc. cit. n.* 2. Azor. *p.* 3. *l.* 5. *c.* 11. §. *dicitur invito Domino*. Pirhing *h. t. n.* 6. Arg. *c. error*, & *c. conſentire diſt.* 83.

Dicitur denique: *Lucrandi gratia*: lucrum ſiquidem vel ipſius rei, vel uſus ejus, poſſeſſioniſve eſt finis furti neceſſario intendendus, ut committatur furtum §. 1. 6. & 10. *Inſt. h. t.* non tamen neceſſe eſt, ut fur rem acceptam directe convertat in ſuum lucrum, cum etiam furari quis poſſit, ut doceat aliis, *l.* 54. §. 1. *ff. h. t.* Sic itaque furtum non eſt, ſi res auferatur ſolius injuriæ, aut contumeliæ alteri inferendæ cauſa, vel deſtruatur ex inſolentia comburendo illam, occidendo v. g. equum, gemmam ex manibus in flumen excutiendo, recipiendo alterius ancillam, ut libidinem cum ea exerceat; Secus ſi eam rapiat, ut ex ejus proſtitutione faciat lucrum. Item furtum non eſt, ſi creditor ſubripiat debitori moroſo æquivalens, ut Brunnem. *ad l.* 14. *ff. h. t. n.* 4. Haunold. *de J. & J. Tom.* 1. *tr.* 2. *num.* 272. quos citat Lauterb. *loc. cit.* §. 31. cum exinde directe creditor non capiat lucrum.

QUÆSTIO CCCXXIII.

Quotuplex ſit furtum.

RESp. Furtum aliud eſt manifeſtum, aliud non manifeſtum, §. *furtorum autem Inſt. de oblig. quæ ex delicto l.* 2. *ff. h. t.* Manifeſtum eſt, dum fur in ipſo actu furandi, vel in loco, in quo furtum commiſſum, ſive is publicus, ſive privatus ſit, antequam inde egrederetur, vel poſtquam inde egreſſus cum re furtiva, priuſquam illam perferret ad locum, quo deſtinaverat eam deferre, & illa die cum eadem re permanere viſus & deprenſus eſt, ſive a Domino, ſive a quocunque alio *cit.* §. *furtorum*. Ad furtum igitur manifeſtum requiritur primo, ut, qui cum re deprehenditur, ſit ipſe fur, *l.* 3. *Inſt. h. t.* ita bajulus, qui ſciens rem furtivam ad perferendum accepit, & eodem die, priuſquam ad locum deſtinatum pertulit, cum re furtiva deprehenſus, fur manifeſtus non eſt, *l.* 35. *pr. ff. h. t.* Secundo, ut deprehendatur cum re furtiva, qualiter cum ea deprehenſus cenſetur, dum accurrente aliquo ad furem comprehendendum, is abjecta re furtiva aufugit, *l.* 7. §. 2. *ff. h. tit.* Lauterb. *loc. cit.* §. 7. Secus eſt, ſi is jam furtum abſcondiſſet, *cit. l.* 7. §. 1. vel ſi eam jam vendidiſſet, & deprehenderetur cum pretio, *l.* 48. §. *fin. ff. h. t.* Lauterb. *l. c.* cum Carpz. *J. F. p.* 4. *c.* 32. *def.* 20. Furtum non manifeſtum e contrario dicitur, quando fur non eſt viſus, aut deprehenſus cum re furtiva, vel ſi cum ea deprehenſus, poſtquam eam pertulit ad locum deſtinatum. Item furtum ab objecti quantitate di-

Digitized by Google

to dividitur in magnum, quod ſecundum *Conſtit. Carol. ar.* 157. continet vel excedit quinque ſolidos vel aureos, eorumve æſtimationem, quorum unus, quantum valuerit, uti etiam quantum modo, vide apud Lauterb. *loc. cit.* §. 22. ubi etiam, quod ejus æſtimatio ſumatur ſecundum tempus conſtitutionis, qua valor illius conſtitutus, in pœna autem furti attendatur ad uſum hodiernum. Et in parvum, quod eſt infra illam ſummam: Item ratione qualitatis objecti. Aliud eſt ſacrarum rerum, ſeu Sacrilegium; Aliud publicum, nempe peculatus, reſiduum. Aliud privatum, de quo hic. Item ratione adjunctorum: Aliud diurnum, aliud nocturnum, prout de die vel nocte perpetratur, quorum hoc gravius punitur, *l.* 16. §. 5. *ff. de pœnis*. Item aliud eſt loci, ut in navi, caupona, ſtabulo commiſſum. Aliud infortunii, nempe tempore incendii, ruinæ, naufragii patratum. Item ratione circumſtantiarum aliud eſt ſimplex, cum quo circumſtantiæ delictum aggravantes non concurrunt, aliud qualificatum vel periculoſum, cum quo tales circumſtantiæ concurrunt, v. g. ſi ſit commiſſum cum effractione violenta aut ſeditioſa cum armis, §. 11. *Inſt. h. t.* Aliud denique eſt furtum primum; aliud reiteratum, cujus diviſionis, ut Lauterb. §. 15. maximus eſt uſus, cum reiteratum furtum delictum & pœnam aggravet, faciatque, ut fur pro famoſo habeatur, juxta *ordinat. crim. ar.* 160. & 163.

QUÆSTIO CCCXXIV.

Per quos furtum committatur.

RESp. Præter dicta de hoc *quæſt. ante hanc altera*, nimirum qualiter committatur furtum per ipſum dominum auferentem rem ſuam commodatam, datam pignori, aut in qua uſumfructum conceſſit alteri, aut depoſitam habentem apud alium; per ipſos commodatarios, depoſitarios &c. per creditores reſpectu debitoris, per inventores rerum alienarum committitur furtum primo: a mandante illud fieri, nec non a dante ad hoc conſilium, miniſterium ſeu opem præſtante, quia fraudulenter attrectant moraliter rem alienam. Farin. *pr. crim. qu.* 168. *n.* 32. & *ſeq.* Tuſch. *v. furtum concl.* 562. *n.* 1. & 2. Pirh. *h. t. n.* 9. Wieſtn. *n.* 9. cum communi, juxta *l. interdum Inſt. de oblig. ex delicto*, ſi tamen furtum ipſum non eſt ſecutum, non tenetur furti, *l. ſi quis uxori*, §. *neque vero ff. h. t.* uti etiam, ſi quis fuiſſet commiſſurus furtum, cui conſilium furandi datum, etiam ſine illo conſilio. Gl. *in cit.* §. *neque vero*: *v. vel conſilium*, & non punitur conſulens pœna ſaltem ordinaria furti, ſed aliqua extraordinaria. Farin. *l. c. n.* 41. Pirh. *l. c.* Secundo: is, qui furem cum re furtiva ſcienter recipit & occultat, furti tenetur, & pari pœna punitur, §. *conceptum in fin. Inſt. de oblig. ex delicto*. Tertio: qui rem furtivam ſcienter a fure emit. Arg. *l. incivilem*, *l. civile c. h. t.* Item qui rem, quam ſcit eſſe furtivam, accipit in ſolutum; quia datio & acceptio in ſolutum emptio & venditio reputantur, *l. litis ff. pro emptore*, *l. fin. ff. in quibus cauſ. in poſſeſſ.* Bajard. *ad Clarum* §. *furtum num.* 116. Harprecht. *ad* §. *fin. Inſt. de oblig. ex delicto nu.* 14. Haunold. *Tom.* 6. *de J.* & *J. tr.* 2. *n.* 234. *in fin* quamvis hi duo poſtremi aſſerant tam rei furtivæ emptorem, quam accipientem illam in ſolutum non puniri pœna furti ordinaria, ſed extraordinaria. Quarto: quamvis furti teneri eum, qui conſcius illius, id non indicat, abſolute dicatur *c. qui cum fure h. t.* id tamen ita diſtinguendum per textum expreſſum, *l. qui vaſ.* §. 1. *ff. h. t.* ut procedat, ſi non tantum ſimpliciter non indicet rem furtivam, ſed illam poſitive celet & occultet, ut dictum paulo ante, vel ſi citra poſitivam occultationem non indicet, & ſimul de re furtiva participet, ut Abb. *in cit. c. qui vaſ. num.* 3. Adde, quod perſonam ipſam furis regulariter teneatur non indicare, non quidem eam abſcondendo, ſed pure non manifeſtando, ſi abſque manifeſtatione illius res furtiva recuperari poteſt, ut D. Auguſtinus relatus *in can. ne quis* 22. *qu.* 2. Secus, ſi recuperari ſine manifeſtatione furis non poſſit, vel ſi urgeat præceptum ſuperioris, v. g. Epiſcopi præcipientis hanc manifeſtationem aut legitime interrogantis, uti Judex ſeu Magiſtratus, cujus eſt provinciam a malis hominibus ex officio purgare, vel ex inſtantia partis procedens per inquiſitionem poteſt, & tenetur compellere ad dictam manifeſtationem, publicando monitorias generales ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ contra eos, qui res alienas detinent injuſte, niſi eas intra certum tempus reſtituerit, aut, quos ſciunt eas detinere, non revelaverint. Abb. *l. c. n.* 2. Nav. *in man. c.* 17. *n.* 114. & 115. Barb. *in cit. c. ne quis n.* 3. Pirh. *h. t.* Wieſtn. *h. t. nu.* 11. tunc enim auctoritas & utilitas publica, exigens crimen non manere impunitum, prævalere debet obligationi naturali non infamandi proximum. Gonz. *in cit. c. ne quis n.* 5. & 6. Reiffenſt. *h. t. n.* 14. Wieſtn. *n.* 12. non tamen tenetur vi talium monitoriarum generalium ipſe clam accipiens, rem alienam reſtituere, ſi eam acceperit in compenſationem debiti certi ac liquidi, cujus ſolutionem aliter commode accipere non potuit. Sylv. *v. furtum qu.* 15. *nu.* 19. Molin. *tr. de Juſt. d.* 692. *n.* 2. & 3. & alii apud Barb. *l. c. n.* 3. qui tamen, ut talis occultatio ſit licita, exigunt, ut ea, quantum fieri poteſt, fiat in re conſumptibili, & ejuſdem ſpeciei, & abſit periculum ſcandali, qui in ſuſpicionem venire poſſent, rem illam furto ſublatam, inſuper, ut conſulatur ſaluti debitoris, ſignificando illi, ſibi nihil deberi, aut a ſe peti; item, ut caveatur, ne ab hæredibus debiti compenſati ſolutio fiat. Addit quoque Barb. *n.* 4. eumque ſecutus Pirh. non teneri furem ad reſtituendum vi talium monitoriarum, ſi ipſe re ablata egeat ad ſublevandam propriam neceſſitatem. Quinto: conſtitutus in neceſſitate communi & modica, aut etiam gravi famia vel paupertatis ſubripiens rem alienam, non eſt omnino immunis a crimine furti & injuſtitiæ, nec ab omni pœna, ſed ſaltem mitiore pœna plecti poterit, eſt hodiedum certa, & caret omni controverſia propter hanc ab Innocentio XI. damnatam propoſitionem: *permiſſum eſt furari non ſolum in extrema, ſed & in gravi neceſſitate*, v. g. ut vir honeſtus deberet alias mendicare, & tenuerunt eam alias veriſimilius Sylv. *v. furtum qu.* 3. Azor. *p.* 2. *Inſt. l.* 12. *c.* 8. *qu.* 8. Farin. *l. c. qu.* 174. *n.* 64. Pirh. *h. t. n.* 13. & alii apud Barb. *in c.* 3. *h. t. n.* 2. quia talis neceſſitas non facit res communes, nec tribuit jus in re aliena; unde etiam pro re minima & modici valoris, v. g. pro gallina datur actio, prout conſtat ex §. *gallinarum Inſt. de rerum diviſione*, & *c. ult.* 14. *qu.* 6. contrarium eſt de conſtituto in extrema neceſſitate, id eſt, dum quis, ſi non ſubriperet, vel etiam raperet rem alienam, exponeretur periculo mortis, vel graviſſimæ infirmitatis; tunc enim ſubripiens res alienas, maxime cibaria, excuſatur ab omni culpa, pœna & pœnitentia, cum dicta neceſſitas reddat licitam acceptionem rei alienæ, imo non relinquat amplius alienam, reſpectu neceſſitatem patientis reddendo illam communem. Arg. *l. ſi laborante* §. 2. *ff. ad leg. Rh. diam de jact. c. ſicut diſt.* 47. juncta Gl. *v. communia* Sarmientu *de reddit. eccleſ. p.* 3. *c.* 4. *num.* 4. quam communem non impedit contraria voluntas poſſeſſoris, quia illa rationabilis non eſt, & auferre nequit, quod natura permittit, ſeu tribuit. Nav. *l. c. n.* 5. Covar. *in Reg. peccatum p.* 2. §. 1. *num.* 3. Azor. *l. c. qu.* 6. Poteſt quoque talis, dum commeſtibilia non adſunt, quæ ſubripiat, ſubripere res alias, iiſque venditis comparare ſibi panem & cibaria. Pirh. *h. t. num.* 15. Etſi autem, quod, qui in extrema neceſſitate ſubripuit res alienas, dum poſtea locupletior factus, teneatur ablata reſtituere, communis fere, ut inquit Pirh. habeat ſententia, quia neceſſitas extrema res alienas fecit communes quo ad uſum, non quo ad dominium, quod non tranſit in accipientem. Neque enim id requiritur ad propulſandam extremam neceſſitatem, unde nec dominus tenetur rem ſuam donare extreme indigenti, cum ſatis ſit, quod commodet & mutuet reddendam, aut ſi conſumpta, pretium illius ceſſante neceſſitate, ſeu eam patiente redeunte ad pinguiorem fortunam, & ita docent Nav. *cit. c.* 17. *n.* 61. & 62. Covar. *l. c. n.* 4. Zoeſ. *in Decretal. h. tit. n.* 46. Clarus §. *furtum n.* 25. dicens, eſſe tutiorem, quamvis addat, ſe in foro externo non receſſurum ab oppoſita ſententia, quam tanquam probabiliorem & veriorem tenent Sylv. *v. furtum qu.* 5. *n.* 10. *dicto* 3. Azor. *l. c. qu.* 7. Barb. *in c. ſi quis h. t. n.* 3. quos citat & ſequitur Pirh. *h. t. n.* 16. ita, ut extreme egens re ſubrepta conſumpta ad nihil teneatur, etſi poſſet; non ex re accepta, quia non habet rem acceptam penes ſe, cum bona fide conſumpſerit, non ex acceptione, quia accepit non injuſte aut illicite, ſed lege permittente. Sed neque ex contractu, aut quaſi contractu, qualis in hoc caſu nullus eſt; præter quæ tria non eſt alia radix obligationis reſtituendi. Hic non obſtante, quod res accepta in extrema neceſſitate non tranſeat in dominium accipientis; nam licet ante conſumptionem non ſit Dominus rei, hoc ipſo tamen, quod licite & tuta conſcientia poſſit conſumere, per conſumptionem factus eſt dominus, ac ita reſtituere non debet, non ſecus ac poſſeſſor bonæ fidei, ſi conſumat fructus ex re aliena perceptos, ipſa conſumptione illos facit ſuos, ita, ut nihil reſtituere teneatur. Neque obſtat, quod debitor rei ex contractu, vel quaſi contractu, ex delicto, vel quaſi delicto ſuperveniente extrema neceſſitate re conſumpta teneatur illius pretium reſtituere, dum poſtea factus eſt ditior. Nam antecedens debitum ex contractu, ſeu quaſi contractu contractum ſuperveniente ſumma neceſſitate non omnino per conſumptionem extinguitur, ſed ſolum ſuſpenditur & ſopi-

tur

Digitized by Google

tur uſque ad meliorem fortunam, qua redeunte tenetur ad ſolvendum illud, in præſente autem caſu, cum extrema neceſſitas res omnes faciat communes & proprias accipientis & conſumentis, obligatio reſtituendi eſt omnino extincta, quia nemo quod ſuum ſeu proprium factum eſt, non tenetur reſtituere ex aliquo anteriore contractu, vel quaſi tali. Naque obſtat *l. Nec enim ff. de negot. geſtis*, ubi dicitur, eum, qui alimenta præbuit in neceſſitate conſtituto, poſſe ea repetere, ſi ea ſe repetiturum proteſtatus eſt; cum ibi ſit ſermo de præbente alimenta indigenti, ſed non extreme. Ita fere Azor. & Pirh. *ll. cit.* Porro procedere hæc omnia de accipiendo licite res alienas citra obligationem reſtituendi, etiam dum quis rem alienam ſubripit, non ut ſibi, ſed alteri extreme egenti ſubveniat, tradit Pirh. *n.* 17. citato D. Thom. 2. 2. *q.* 66. *a.* 7. *ad* 3. & Azor. *l. c. c.* 8. *q.* 8. de quo tamen dubitari merito poteſt, cum ſubſiſtat, ſi ſubripiens ad ſubveniendum alteri ſit ipſe dives. Item procedunt hæc omnia, modo dominus rei non ſit in pari neceſſitate, tunc enim auferre non licet, quia in pari neceſſitate potior eſſe debet conditio poſſidentis juxta *c. in pari de Reg. Jur. in* 6. Sexto: ſi inveniens rem aliquam alicubi jacentem accipit animo detinendi, & domino illius comparenti non reſtituendi, vere furtum facit, & actione furti tenetur, ſive ſciverit, ſive ignoraverit dominum, cum ad furtum evitandum nihil faciat, quod, cujus res ſit, ignoret: ut habet textus *l. falſus* §. 4. *ff. h. t.* ex quo textu & ſententia D. Auguſtini rerum inventarum detentores (intellige cum animo retinendi) æquiparantur raptoribus, *can. ſi quid inveniſti* 14. *q.* 5. Secus autem eſt, ſive furti non tenetur, qui rem inventam tollit, non ut fraudulenter retineat, ſed ut ei, cujus eſt, comparenti reddat, *c. l. falſus* §. 7. tenetur autem inventor de rei domino, ſi hunc ignoret, diligenter inquirere, v. g. per promulgationem ex cathedra, vel per præconem aut ſchedulam proprio loco affixam, juxta qualitatem & æſtimationem rei inventæ, & ſi hanc indagationem domini omittens rem retineat, furti tenetur, quia animo retinendi fraudulenter accepiſſe cenſetur. AA. mox citandi, facta vero ſufficiente tali indagatione, ſi dominum non reſciverit, nullaque ſpes amplius de domino comparituro apparuerit, poteſt eam in proprios uſus convertere, quia tali caſu nullum amplius habere dominium, aut ab eo derelicta eſſe cenſetur, adeoque facta primo occupantis, ita cum communiore Sa. *v. theſaurus n.* 4. Sotus, *l.* 5. *de juſt. q.* 4. *a.* 3. *ad* 2. Zoeſ. *h. t. n.* 13. Pet. Nav. *l.* 4. *n.* 2. *n.* 59. Caſtrop. *to.* 31. *d. unic. p.* 19. *num.* 4. & *ſeq.* Wieſtn. *h. t. n.* 16. Reiffenſt. *num.* 10. contra D. Thom. 2. 2. *q.* 66. *a.* 5. *ad.* 2. Covar. *l. c. p.* 3. §. 1. *num.* 2. Nav. *in man. c.* 17. *num.* 171. Mol. *de J. & J. to.* 2. *d.* 746. & alios docentes inventorem teneri, res inventas dare pauperibus, aut ad cauſas pias erogare, quam doctrinam tanquam in praxi tutiorem ſuadendam, ait Caſtrop. *loc. c.* & Laym. *l.* 3. *tr.* 2. *c.* 5. *num.* 24. De cætero, ſi in tali caſu res inventas diſtrahat, aut conſumat, non teneri ad reſtitutionem, ex jam dictis pro noſtra ſententia bene deducit Caſtrop. *l. c. n.* 7. His non obſtantibus variis textibus juris, inventores non reddentes inventa damnantibus peccati gravis; cum hi loquantur de inventoribus dominum indagare negligentibus aut nolentibus, non autem de iis, qui cognito domino parati ſunt rem inventam reſtituere; quanta vero diligentia in indagando ſufficiat, quantumque tempus requiratur, & quamdiu inventor notitiam domini exſpectare teneatur, de eo certa regula tradi non poteſt, ſed arbitrio prudentis juxta circumſtantias dijudicandum. Caſtrop. *l. c. n.* 5. Septimo: filiusfamilias a parte, uti & ſervus a domino doloſe aliquid ſubripiens vere & proprie committit furtum, quia ſunt perſonæ diverſæ a patre & domino, & vera contrectant rem alienam, actione tamen furti non tenentur, aut conveniri poſſunt; cum enim pater filium, dominus ſervum domi corripere, & in eos ſtatuere poſſint, quia ſunt in poteſtate patris & domini, cum illis litigare neceſſe non habent, nec poſſunt, uti hæc habentur *l. ſin, qui Inſt. de oblig. ex delicto, l. nec ſunt l. ſervi & filii ff. h. t.* Idem eſt de uxore ſubripiente res mariti, contra quam tamen etiam propter reverentiam & honorem matrimonii agi non poteſt actione famoſa, & turpi furti ſed ſolum actione rerum amotarum, *l. ſi quis* §. 1. *ff. h. t. l. in bonorum & liberorum ff. rer. amot. l. manifeſtiſſimi* §. 2. *c. h. t.* ubi additur ratio ulterior, his verbis: quia lex ita atrocem actionem dare in perſonam tam conjunctam, erubuit. Octavo; ſocius, ſi re communi utatur, fit reus furti quo ad partem ſocii, qua eo invito utitur. Pirhing. *h. t. n.* 9. *in fin.* juxta *l. ſi ſocius ff. h. t.* Denique quamvis, qui beneficium eccleſiaſticum ſine legitima inſtitutione occupant, vel beneficia, quæ per adeptionem aliorum ipſo jure vacant, detinent, furtum proprie non committant, quippe quod in re immobili vel corporali, quæ contrectari aut auferri nequit, non committitur jure tamen canonico quaſi furtum aut rapinam committunt. Pirhing. *numer.* 10. juxta *c. non furem* 7. *q.* 1. *c. dudum de electione c. ſæpe de reſt. ſpol.* ubi Gloſſ. 2. *injuſte detinere*, quod jura pro eodem reputent auferre, & injuſte detinere, quamvis poſſeſſor malæ fidei fructus beneficii, alteriusve rei injuſte percipiendo vere & proprie furtum committat. Abb. *in cit. cap. dudum numer.* 19. Layman *ibid. num.* 3.

QUÆSTIO CCCXXV.

An & quæ actiones ex furto competant domino.

1. RESP. Sunt ſequentes: Prima eſt actio furti, (intellige in ſpecie, & non late ſumpta) vel eſt actio criminalis, intendens publicam vindictam, *l. fin. ff. h. t.* vel civilis, ſpectans pœnam actori applicandam, eſtque utraque quidem pœnalis, ſed poſterior mere pœnalis, §. 5. *Inſt.* & *l.* 48. & *l.* 54. §. 3. *ff. h. t.* competitque omnibus, quorum ex juſta cauſa immediate intereſt, rem non eſſe ſublatam, ſive domini ſint, ſive non, *l. cujus interfuit ff. h. t.* §. 3. & 13. *Inſt. h. t.* eorumque hæredibus, *L.* 3. §. 1. *de privil. del. L.* 47. & *L.* 64. *ff. hoc tit.* §. 2. *Inſt. de perp. & temp. act.* Dicitur *perſonalis*, quia oritur ex delicto, datur contra furem, etſi res perierit, *l. inter omnes ff. h. t.* non tamen datur contra hæredes furis, niſi forte lis ſuper furto cum defuncto fure jam prius fuerit conteſtata, *L.* 1. *ff. de privatis delictis* §. 2. *Inſt. de perpet. & tempor. act.* juncta *L. pœnalia ff. de Reg. Jur.* datur inſuper contra eos, qui ad furtum conſilium & auxilium dederunt, aut rem furtivam receperunt, per *l. eos, qui ff. h. t.* & dicta a nobis paulo ſupra; non autem contra ſervum, filiumfamilias, uxorem, juxta dicta quoque paulo ante. Dum oritur hæc actio ex furto manifeſto, datur ad quadruplum, non quidem ipſius rei ablatæ, ſed juſtæ æſtimationis illius exigendum, non tamen ante ſententiam Judicis condemnatoriam ſolvendum; ſi ex furto non manifeſto, ad duplum, eo quod, cum furtum manifeſtum præter læſionem proximi contineat ſcandalum publice perniciosum, ſit gravius, & ideo majore pœna dignum, ut Harprech. *in* §. *pœnam Inſt. de oblig. ex delict. num.* 2. & 3. Schneidevv. *in* §. *fin. Inſt. eod.* An vero actio illa furti in duplum & quadruplum adhuc hodiedum locum habeat inter AA. non convenit, Tabor cum authoritate *Ord. criminal. a.* 157. 158. & 160. ab uſu non receſſiſſe, defendit *ad ſit. art. th.* 1. Contrarium poſt multos alios defendunt Berlich. *p.* 5. *concl.* 43. *num.* 3. Carpz. *pr. crim. q.* 79. *numer.* 5. & *q.* 78. *num.* 2. teſtantes de Saxonia. Harprech. *ad* §. 1. *Inſt. hoc tit.* de Ducatu Wurtenb. Gudelin. de Gallia & Hollandia, ubi etiam omnes fere pœnas pecuniarias jure civili conſtitutas furto in uſu eſſe deſiiſſe, teſtatur Vinnius *ad* §. 5. *Inſt. h. t. n.* 2. ſed cum hæc actio hodiedum in aliquibus abrogata, in aliis infrequens, nondum conſtare de generali conſuetudine abrogatoria illius per Carolum V. legi contraria, ait citatis aliis Lauterb. *ad ff. h. t.* §. 48.

2. Secunda eſt actio ad exhibendum. Tertia vindicatio rei. Quarta condictio furtiva, quarum duæ poſtremæ ſunt actiones principales, & quarum una vel altera cum actione furti concurrit, & una cum hac apud eundem Judicem inſtitui poteſt. Lauterb. *ad ff.* §. 34. Vindicatio rei furto ablatæ eſt actio realis competens domino non tantum contra furem, ſed etiam contra quemcunque poſſeſſorem talis rei §. 1. *Inſtit. de actione & §. fin. Inſt. de oblig. ex delict.* idque, ſive bona, ſive mala fide, juſto vel injuſto titulo rem poſſideat, *l. in civile & l. civile c. h. t.* & ſic, ſi rem auferens obierit ante reſtitutionem, etiam hæredibus hac actione extorquenda injuſta poſſeſſio, *l.* 15. *c. h. t. L.* 5. *ff. de calumniator.* teneturque poſſeſſor, etiamſi rem furtivam bona fide emerit, eam reſtituere domino, licet hic pretium pro re furtiva expenſum non refundat *cit. l. in civilem* daturque etiam poſt actionem furti, & jam acceptum quadruplum a fure, juxta *l. ſi pignore* §. 3. *ff. h. t.* Condictio furtiva eſt actio perſonalis, qua rei furto ablatæ reſtitutio, ſi exſtet; aut alias ejus æſtimatio exigitur, & quidem cum omni incremento ſeu intereſſe, *L.* 8. *ff. de condict. furtiva* competit autem ſoli domino, *l.* 1. *ff. eod.* & *L. eum, qui* §. 16. *ff. h. t.* contra furem, & ſi ſint plures, contra omnes in ſolidum, ita tamen, ut ſi unus plene ſatisfecerit, cæteri fiant liberi, *l.* 1. *c. de condict. furtiv.* datur quoque contra hæredes furis, etiam dum nihil ad illos de re furtiva pervenit; quod conſtitutum ſingulariter in odium furum, ne ii facile habeant hæredes, per *l. fin. Inſt. de oblig. ex delicto L. ex re furtiva l. ſi pro fure l. in condict. ff. de condict. furtiv.* ita etiam, ut fure affecto ultimo ſupplicio, hac actione hæredes conveniri poſſint, vi *Conſt. crim.* Carol. V. *a.* 51. 207. & 213.

QUÆ-

QUÆSTIO CCCXXVI.

Quæ pœnæ ſtatutæ ſint jure civili.

1. RESp. Primo: Præter obligationem reſtituendi gravibus pœnis obnoxia ſunt furta, tam de jure civili, quam canonico, & quidem de jure civili Juſtinianeo; ſeu veteri licet prohibitum fuerit, ob furtum ſimplex puniri aliquem pœna mortis, aut mutilationis, *Auth. ſed novo c. de ſervis fugitivis* & *Novell. 134. c. 13 v. pro furto*, Lauterb. *loc. cit.* §. 49. puniebantur tamen præter pœnam dupli vel quadrupli domino ſolvendi vigore actionis furti pro diverſitate delicti, perſonarum & aliarum qualitatum, vel pœna pecuniaria fiſco applicanda, vel carceris, vel relegationis, vel damnatione ad metalla, aliave pœna corporali, *l. fin. ff. hoc tit. l. 1. & ſeq. ff. de furib. balnear. l. 1. & ſeq. ff. de effract. & expilat.*

2. Reſp. Secundo: Jure vero Cæſareo novo ob furta invaleſcentis pœnæ graviores, etiam mortis & mutilationis ſtatuta fuerant, & quidem præter pœnam dupli vel quadrupli apud pleroſque populos pœna capitalis, ſi furtum eſt magnum vel iteratum. Menoch. *de arb. caſ.* 295. *numer.* 9. Zoeſ. *ff. hoc tit. num.* 39. Pirh. *h. t. num.* 19. & in ſpecie Fridericus I. Imperat. *l. 2. feud. tit. 27. §. fin.* ſtatuit, *ut ſi quis 5. ſolidis* (intellige aureis, ſeu 5. ducatis, ut Weſenb. *in paratit. ff. h. t. nu. 15.*) *valens aut plus fuerit furatus, laqueo ſuſpendatur, ſi minus, forcipe & ſcopis excorietur & tundatur*, quod tamen genus ſupplicii etiam apud Hebræos in uſu fuiſſe, ex *Num. c. 25. v. 4. Deuter. c. 21. n. 22.* conſtare videtur, uti & ante plura ſæcula in Europa uſitatum fuiſſe cum Tacito *de more Germ. c. 12.* teſtatur Beſold. *de libertat. Jur. l. 47. q. 5.* & de hac laquei ſeu ultimi ſupplicii pœna a Carolo V. quoque confirmata *in Ord. crim.* juſtitia, etſi dubitent quidam, eo, quod videatur improportionata delicto, dum quis pro bonis temporalibus quæ longe inferioris ſunt ordinis, cogitur amittere vitam, a Magiſtratu tamen Chriſtiano obſervari poſſe præter Theologos & Juriſconſultos, paſſim quotidiana & communis oſtendit conſuetudo. Covar. *l. 2. var. reſol. c. 9. numer. 7.* Vaſq. *in opuſc. mor. tr. de reſtitut. c. 5. §. 1. du. 7. numer.* 36. Pich. *numer.* 26. Tabor. *ad Conſt. Carol. a.* 159 *th.* 6. *& ſeq.* Carpz. *pr. crim q.* 77. Hahn. *ad Weſenb. h. t. in fin.* aliique apud Lauterb. *loc. cit.* §. 46. idque ob tranquillitatem publicam, refrænandamque creſcentem hominum malitiam, avaritiam, rapacitatem, quæ aliis pœnis levioribus coerceri non poteſt, ut teſtatur experientia, quæ ratio tum temporis Carolum V. movebat ad ſic ſtatuendum, non tamen pro unico furto inferri poſſe mortem, contra Covar. *l. c.* Menoch *de arb. caſ.* 295. *n.* 9. & alios (quorum tamen ſententiam non tantum mitiorem, ſed & probabiliorem, ſecundum jura recentiora, dicit Reiffenſt. *num* 43) tenent Clarus §. *furtum nu.* 9. dicens communem. Patin. *pract. crim. p. 7. q. 167. n.* 47. Fach *in l. 9. controv. c.* 91. Harpr. §. *pœna manifeſti Inſt. de oblig. ex delicto num.* 56. *& ſeq.* citatique ab iis, eo, quod nulla lege aut jure reperiatur cautum, ut quis pro unico furto mulctetur morte, nec Judex debeat eſſe lege rigidior. *L. penult. ff. de pœnis*, ſed neque pœna furti etiam ſecundum Conſt. Carol. V. eſt indifferens capitalis, ſed æquitati Judicis multum relinquitur, & pro diverſis locis diverſa placent ſuppliciorum genera. Lauterb. *loc. cit.* faciendumque imprimis diſcrimen inter furtum ſimplex & qualificatum, ſeu quod concurrentibus circumſtantiis redditur atrocius. Inter furtum commiſſum a mare & commiſſum a fœmina, quorum prius, ſi magnum, id eſt, continens aut ſuperans quinque ſolidos aureos punitur ſuſpendio, ſecundum *Conſt. Carolin. a.* 159. alterum gladio, ſubmerſione, ſuffocatione, quamvis *ibidem in fine*, ob conditionem fœminæ hæc pœna mitigetur, mutando illam in abſciſſionem manus, (quæ tamen etiam non eſt amplius in uſu, ut Tabor. *l. c. th.* 26.) vel narium & aurium, caſtigatione ad numellas & inuſtione ſtigmatis cum relegatione, vel etiam ſuffocatione. Inter manifeſtum, & non manifeſtum; cum manifeſtum gravius puniri exigat, & ſi eſt parvum non manifeſtum, præter reſtitutionem rei, punitur pœna dupli æſtimationis illius, ſi fur eſt ſolvendo, alias pœna carceris. Si eſt parvum, & prima vice commiſſum, manifeſtum tamen, & fur alias ſit honeſtæ conditionis & ſolvendo, appareatque ſpes emendationis, punitur pœna quadrupli, ſi non ſit ſolvendo, pœna carceris corporali, ſi vero fur vilis eſt conditionis, damnatur ad numellas, ibique virgis cæditur, & relegatur; ita Reiffenſt. *h. t. n.* 38. citatis *art.* 157. & 158. *Conſtit. Caroli.* Item faciendum diſcrimen inter furtum prima vice commiſſum, & reiteratum de primo commiſſo. Jam dictis adde, quod, ſi magnum furtum ſit, *Conſtit. Caroli art.* 160. non illico, nec regulariter definivit mortis, aliamve certam pœnam, ſed reliquit arbitrio Judicis circumſtantias (quæ ſunt rei furtivæ quantitas, furis qualitas, conſtitutio & ſtatus, ætas, genus & familia, officium, damnum læſi) diligenter examinantis, nec non adhibentis conſilium Juriſconſultorum in talibus caſibus apprime verſatorum, quibus omnibus mature & ſolide examinatis, ad pœnam capitalem deveniri poteſt. Lauterb. *ad ff.* §. 53. quamvis hodiedum in pleriſque Germaniæ locis furtum etiam magnum, ſed primum, capitaliter non puniti, niſi aliæ furti qualificati circumſtantiæ concurrant, teſtatur idem cum Hahn. *ad Weſenb. h. t. n.* 15. & romitiat *ad Carpz. J. F. p. 4. c. 32. def.* 4. qui tamen *in pr. crim. q. 78. n.* 13. & 106. aſſerit, in foro Saxonico, & quibuſdam Germaniæ locis, furtum magnum, etiam primum, modo excedat 5. ſolidos, capitaliter puniri, idque magis ex conſtitutionibus localibus, quam verbis Caroli V. Furtum ſimplex ſecundo commiſſum parvum, ſi ſumptum collective, ſeu una cum furto primo parvo non excedat 5. ſolidos, punitur quoque non pœna mortis, ſed publica ad numellas expoſitione & relegatione nulla facta diſtinctione inter furtum manifeſtum, & non manifeſtum. Lauterb. §. 54. Pirh. *h. t. nu* 22 Reiffenſt. *nu.* 39. idque, quia aggravat delictum, *l. 4. §. 9 ff. de re militari* eaque potiſſimum hoc caſu, ut Tiraq. *de pœn. temp. caſu* 10. *nu.* 5. ſi vero ſit magnum utroque continente vel excedente ſummam, vel æſtimationem 5. aureorum, ſecundum circumſtantias arbitrio Judicis ex conſilio Juriſconſultorum punitur corporaliter & extraordinarie, vel capitaliter juxta modum præſcriptum, *a.* 162. *Conſt. Carol.* Furtum tertio reiteratum, ſi certum, & exploratum nulla attenta quantitate & valore rei ablatæ punitur pœna capitali, in maribus ſuſpendii, in fœminis ſuffocationis in aquis. Lauterb. §. 55. frequentia enim delicti ab eo commiſſi auget malitiam, excluditque omnem ſpem emendationis, *c. 6. de præſumpt* & talis fur habetur pro famoſo, *cit. art.* 162. juncta *l. 28. §. 3. ff. de pœnis L. 3. in fin. c. de Epiſc. audient.* unica ejus pœna apud omnes fere populos fuit capitalis. Porro ut furtum reputetur ſecundum vel tertium, diſtinctum eſſe debet re & tempore a prioribus, alias pro continuatione ejuſdem actus reputabitur. Bocer. *tr. crim. c. 2. numer.* 150. Zoeſ. *hoc tit. numer.* 31. Tabor. *ad art.* 161. *Conſt. Carol. th. 4. in fin.* quos citat & ſequitur Lauterb. §. 56. item Farin. *loc. cit numer.* 73. Clar. *loc. cit. numer.* 14. Pirhing *h. t. num.* 23. Arg. *L. eum, qui ff. h. t.* juncta Gloſſ. *v. ſed non in toto*, non tamen requiritur, ut omnia tria facta ſint in eodem territorio; furta enim commiſſa extra territorium, in quo ob ultimum ſeu tertium furtum reus eſt captus, faciunt numerum, ſeu computantur cum ultimo facto in ordine ad pœnam mortis inferendam, cum & alibi commiſſa affectum & actuum frequentiam indicent, unumque alterum aggravet. Clar. *loc. c. n.* 10. Menocb. *l. c. nu.* 18. Farin. *l. c. num* 51. & 58 Firh *num.* 23. Neque etiam refert, quod fur de prioribus furtis fuerit abſolutus, aut illa ex gratia remiſſa, quia remiſſio non minuit iteratum crimen, ſed potius auget. Clar. *l. c. n.* 13. Farin. *l. c. n.* 68. Firh. *l. c.* Neque refert quod propter duo priora fuerit punitus, quin propter tertium ſit ſuſpendendus; cum duo priora non computentur ad ea iterum punienda, ſed ad aggravandum tertium furtum, & puniti ob priora delicta, ſi ea continuent, gravius ſint puniendi. Pirh. *l. c.* cum Claro *l. c. n.* 12. Menoch. *l. c. n.* 19. Farin. *loc. cit. num.* 64. quin & debere eum eſſe prius punitum, ut poſſit propter ultimum furtum affici pœna mortis, defendit apud Lauterb. §. 56. Harpr. eó, quod ſic repertus ſit incorrigibilis; contrarium tamen, nimirum poſſe eum affici morte abſque eo, quod ob priora non ſit punitus tenentibus Theod. *de crim c. 2. aphoris* 747. Bocero & aliis.

QUÆSTIO CCCXXVII.

Quinam fures eximantur a pœna capitali.

RESp. Eximuntur imprimis ſimpliciter infantes. Carpz. *pr. crim q. 143. n.* 10. & infantiæ proximi. Carpz. *numer.* 36. Tabor. *ad art.* 164. *Conſt. Carol.* Secundo: impuberes pubertati proximi, qui nimirum annum 14. nondum egreſſi, etiam ſine diſcrimine ſexus, *cit. art.* 164. iiſque ibi dictatur pœna arbitraria, quæ hodie plerumque eſſe ſolet incarceratio & caſtigatio cum comminatione pœnæ ſeverioris infligendæ, ſi non deſiſtant, poſſe tamen etiam horum furtum eſſe ita magnum aut periculoſum, ut cum iis ad pœnam ultimi ſupplici deveniri queat, tradit Berlich. *p. 5. concl.* 44. *numer.* 32. & *ſeq.* & tunc Carpz. copulative requirit duo, nimirum ut impubes mox impleturus ſit annum 14. & malitia illius tanta ſit, ut non ſperanda

cor-

Digitized by Google

correctio. Tertio: minores, utpote cum quibus regulariter mitius agendum, per *l. 37. §. 1. ff. de minorib.* Carpz. *l. c. numer. 61.* & *J. F. p. 4. c. 38. def. 7.* & alii apud Lauterb. *ad ff. §. 58.* Quarto: conjunctæ perſonæ.

QUÆSTIO CCCXXVIII.

Quænam ſint pœnæ contra fures ſtatutæ jure canonico.

1. RESP. Primo: Tenetur fur etiam jure eccleſiaſtico præter intereſſe ad ſolvendam pœnam dupli vel quadrupli poſt latam ſententiam Judicis, tametſi ante illam ad nihil ultra, quod abſtulerat, reſtituendum teneatur. Reiffenſt. *h. t.*

2. Secundo: Non minus jure canonico, quam civili, fur notorius aut damnatus furti, ſive Laicus, ſive Clericus ſit, eſt infamis, *§. ex quibuſdam Inſt. de pœna temere litigant. l. athletas §. fin. ff. de his, qui infam. not.* & ibi Abb. *n. 14.* & Felin. *numer. 2.* qui enim ſecundum leges civiles ſunt infames, etiam tales ſunt ſecundum canones, niſi contrarium reperiatur ſtatutum. *Can. Euphemium §. hinc colligitur 2. q. 3.* Diaz. *in pr. crim. can. c. 94. num. 2. in fine.* Pirh. *h. t. n. 26.* ubi etiam, quod Clericus condemnatus tantum ad reſtitutionem rei furto ablatæ per hoc non fiat infamis, quia credi poteſt, quod fuerit actum condictione furtiva, quæ non infamat, & non actione furti, quæ infamat, ſicut id in legibus civilibus ſtatutum eſt.

3. Tertio: Fit quoque fur manifeſtus aut convictus furti in judicio, & ideo notatus infamia publica furti, irregularis, ut ad Ordines promoveri, aut in ſuſceptis miniſtrare nequeat. Abb. *in c. fin. h. t. num 3.* & *14.* Nav. *in man. c. 17. numer. 204.* Suar. *de cenſur. d. 48. ſ. 2. numer. 2.* Pirhing *numer. 27.* Wieſtn. *n. 31.* quæ irregularitas, etſi indirecte auferri poſſit a Principe, aliave poteſtate ſæculari, tollente directe infamiam a jure civili inductam, in qua irregularitas fundatur. Suar. *l. c. num. 10.* Henriq. *l. 14. c. 5. n. 3.* Pirh. *n. 27.* directe tamen illam tollere nequit; ſed neque ullus alius id poteſt, & cum ea diſpenſare ad ſacros Ordines præter Papam, qui & ipſe id nunquam facere conſuevit, niſi prius abolita infamia juxta *c. cum te de ſent. & re judic.* ut notat Molin. *tr. 4. de J. & J. d. 10. num. 3.* Dicitur tamen notanter: *Fur notorius, aut furti condemnatus*; quia ſicut fur ob furtum occultum infamiam juris non contrahit, ita neque irregularitatem. Proinde Epiſcopus ad Ordinum ſuſceptionem, miniſtrationemque in illis furem occultum, etſi is illud ultro fateatur, admittere poteſt, modo pœniteat & reſtituat, poſt quam reſtitutionem & pœnitentiam peractam, aut congruam ejus partem fur occultus, etiam Sacrilegus citra diſpenſationem ad Ordines promoveri poteſt, prout conſtat ex *c. fin. h. tit.* Pirh. *h. c.* contra quoſdam aſſerentes, etiam ob delictum occultum reddi aliquem irregularem, & hinc egere diſpenſatione quo ad Ordines. Atque ita, ut fur promoveri poſſit ad Ordines, citra diſpenſationem, requiruntur quinque ſequentia: ſpontanea confeſſio furti, reſtitutio ſeu ſatisfactio, modo eam præſtare poſſit, ut non fuerit publice infamatus de furto, ut peregerit pœnitentiam, partemve illius etiam imponendam poſt factam reſtitutionem.

4. Quarto: Præter pœnam infamiæ & irregularitatis Clericus fur notorius in furto notabilis quantitatis, aut iterato deprehenſus vel convictus, ab Ordine & officio clericali deponendus, *can. presbyter. diſt. 81.* & *c. cum non ab homine de Judiciis*, non tamen adhuc excommunicandus, ut Pirhing *h. tit. num. 55.* cum Diaz. *in pract. crim. can. c. 94. numer. 2.* ſi vero non reſipiſcat, excommunicandus eſt; creſcenteque contumacia anathemate feriendus, id eſt, ſolenniter excommunicandus, ac tandem, ſi in contumacia perſeverans evadat incorrigibilis, tradendus eſt curiæ ſæculari ab ea legitima pœna puniendus, juxta *cit. c. cum non ab homine* & ibi DD. communiter; ita Tholoſan. *Syntagm. Jur. univerſ. p. 3. l. 37. c. 2. numer. 23.* Pirhing *cit. numer. 25.* Wieſtner. *numer. 32.* Reiffenſt. *num. 53.*

QUÆSTIO CCCXXIX.

Quænam ſint pœnæ quorundam furtorum in ſpecie, & imprimis furti ſacrilegi.

1. RESP. Primo: Furtum ſacrilegum (quod olim de jure civili juxta *l. Severus* & *l. Sacrilegi ff. ad Leg. Jul. de peculat.* non cenſebatur verum Sacrilegium, nec pœnis illius ordinariis ſubjectum, niſi eſſet ablatio rei ſacræ ex loco ſacro, hodiedum vero eſt, & ſumitur etiam vi *Conſt. Carol. a. 171.* pro ablatione tam rei profanæ ex loco ſacro, quam ſacræ ex loco profano, juxta *can. quiſquis 17. q. 4.* quamvis etiam Azor. *Inſt. mor. p. 2. l. 9. c. 27. q. 6.* Leſſ. *l. 2. de Juſt. c. 45. numer. 14.* pro Sacrilegio proprie tali non habeant furtum rei non ſacræ, ſeu non benedictæ, nec ad uſus eccleſiaſticos deputatæ in loco ſacro, non ſecuritatis & cuſtodiæ cauſa depoſitæ, vel Eccleſiæ concreditæ, ſed caſu ibi relictæ & poſitæ; tale, inquam, furtum ſacrilegum ſine violentia, ſeu effractione loci ſacri commiſſum de jure civili punitur pœna arbitraria extraordinaria, ita, ut juxta furti, rei & perſonarum qualitatem etiam ad mortem deveniri poſſit, fureſque ſacrilegi vivi comburi, ut fures ſuſpendi, vel alias capite plecti queant *cit. c. Sacrilegi*. Hoſt. *in Sum. tit. de crim. Sacril. h. t. n. 3.* Clarus *§. Sacrilegium n. 3.* Menoch. *de arb. caſ. 289.* Farin. *pr. crim. p. 7. q. 172. n. 14.* Pirh. *n. 32.* ſi commiſſum cum violentia verum violatorem Eccleſiæ conſtituit, & illius pœnam incurrit ſecundum dicta.

2. Reſp. Secundo: Jure Canonico præter excommunicationem, non quidem ipſo jure, ſeu facto, ſed ferendam incurrunt, a quo non abſolvendi priuſquam plene ſatisfecerint. Arg. *c. fin. h. t.* & *c. conqueſtus de foro compet.* incurrunt varias alias pœnas. Primo: mulctam pecuniariam præſtare debent Epiſcopis, Abbatibus, aliiſve, ad quos querimonia Sacrilegii juſte pertinet *c. quiſquis 17. q. 4.* Secundo: hoc jure quoque, nimirum *can. attendendum ead. cauſ. & q.* perpetua damnantur infamia, quæ tamen non incurritur, niſi poſt ſententiam condemnatoriam furti, ut Farin. *loc. cit. num 22.* vel, ut tradantur carceri, aut relegentur in perpetuum exilium. Atque ita furtum ſacrilegum eſt fori mixti, ut etiam, ſi fur ſacrilegus ſit laicus, a Judice Eccleſiaſtico puniri poſſit, ſitque locus præventioni inter Judicem ſæcularem & eccleſiaſticum *tit. c. conqueſtus.* & *c. cum ſit de foro comp.* & ibi Abb. *numer. 1.* Diaz. *loc. cit. c. 91. in addit. v. ad finitionem lit. A.* Farinacius *l. c. num. 3.*

QUÆSTIO CCCXXX.

Quid ſit plagium, & quæ illius pœnæ.

1. RESP. Primo Plagium eſt crimen publicum quo homo liber, ſeu ſui juris exiſtens, vel etiam ſervus alienus dolo malo, ſeu ſcienter & fraudulenter ſubripitur, celatur, ſeu ſupprimitur, venditur, commutatur, donatur, datur in dotem, vel alio contractu, quo rerum dominium transfertur traditur aliis. *l. 1. & ſeq. ff. ad Leg. Fabiam de plagiariis.* Pirhing *h. t. n. 35.* Lauterb. *in ff. ad Lib. 48. tit. 15. §. 1.* quod crimen, etſi non ſit proprie furtum, (quale tamen eſt, ſi proles ſub patria poteſtate conſtituta patri, non matri, quippe poteſtate in prolem carenti, ita ſubripitur. *§. interdum Inſt. de oblig. ex delicto.* quia & ita patri competit actio furti) quia perſona libera ſub nullius eſt dominio & commercio, eſt tamen quaſi furtum, & furtis annumeratur. *§. idem Inſt. de inutil. ſtipulat.* Pirh. *l. c.* Reiffenſt. *h. t. n. 57.*

2. Reſp. Secundo: Plagii pœna jure civili olim erat tantum pecuniaria. *L. fin. ff. ad Leg. Fabiam de plagiar.* poſtmodum hac pœna abrogata, ſucceſſit pœna arbitraria pro modo delicti & pluremque exilii, aut damnationis ad metalla, ac demum pœna capitis, & quidem, ſi ingenuus, gladio perimendus, ſi ſervus vel libertus beſtiis objiciendus *cit. l. fin.* & *c. 1. h. t.* deſumpta ex jure divino, nempe ex lege veteri *Exod. 21. verſ. 17.* ubi dicitur: *Qui furatus eſt hominem, & vendiderit illum convictus noxæ morte moriatur.* Comprehendit etiam hæc pœna capitalis non ſolum ſcienter vendentem hominem, ſed & ementem, uti & non tantum donatorem, ſed etiam donatarium, juxta *c. 1. h. tit.* Pirhing *numer. 18.* juncta *l. 6.* & *l. fin. c. ad Leg. Fabiam*, quæ tamen interdum adhuc in mitiorem, puta exilii, aut metalli mutatur, *Leg. fin. ff. eod.* Jure vero eccleſiaſtico acriter puniri debent, ſed citra mortem cum Eccleſia pœnam ſanguinis infligere nequeat *c. in Archiepiſcopatu de raptor.* vel etiam, ut Pirh. *num. 37.* per mortem intelligendo non naturalem, ſed excommunicationem, (quæ eſt mors quaſi civilis, utpote per quam a communicatione fidelium veluti mortuus ſeparatur, juxta *c. per venerabilem, qui filii ſint legit.*) quam etiam Epiſcopus pro hoc crimine etiam Laicis infligere poteſt, utpote illi quo ad hoc crimen ſubjectis, quia per illud detrahitur Religioni Chriſtianæ. Abb. *in cit. c. 1. h. t.* quamvis per mortem etiam intelligi poſſit depoſitio ab Ordine & officio; cum & ipſa ſit mors quædam civilis. Pirhing *loc. cit.* quin & Judex eccleſiaſticus furem hominis liberi tradere poteſt curiæ ſæculari morte puniendum. Harprech. *in §. eſt & inter. Inſt. de publ. judiciis nu. ult.* Porro has pœnas plagiariorum, tam jure civili, quam canonico ſtatutas non incurri a magnis dominis, dum ſibi invicem donant pigmæos, cantatores, muriones

nes & ſimiles, quia non dant illos, ut priventur libertate, ſed ut liberi maneant, ſicut ante erant apud donantem, tradunt Abb. *in c. 1. h. t. in princ.* Bart. *in l. lege ff. ad l. Jul. peculat.*

QUÆSTIO CCCXXXI.

Quid ſit peculatus, & quæ ejus pœna.

1. RESp. Primo: Eſt crimen publicum, ſeu ſpecies furti, quo pecunia publica ab eo, cujus fidei & periculo commiſſa non eſt, ſurripitur, *l. 9. §. Labeo ff. ad Leg. Jul. peculat.* veniuntque nomine pecuniæ publicæ res omnes ad ærarium Reipublicæ, aut fiſcum Principis pertinentes *cit. l. lege* & *§. 9. Inſt. de public. Judic.* quo etiam reducuntur pecuniæ communes, ſacræ & religioſæ, *cit. l. lege* ut autem hæc ſpecies furti diſtinguatur ab altera ejus ſpecie, nimirum furto Sacrilego, aliqui in deſcriptione illius addunt, *pecunia profana*. Tale itaque crimen loquendo generaliter committunt, qui fraudem faciunt per ſe, vel per alios ærario publico, *l. 1. ff. ad Leg. Jul. pecul.* & in ſpecie, qui pecuniam publicam auferunt, recipiunt, & in uſus ſuos convertunt, *leg. 1. ff. & l. unic. c. h. t.* Item, qui in aurum, argentum, æs publicum aliquid indunt, & immiſcent, quo id pejus fiat. Lauterb. *in ff. Lib. 48. tit. 13. ad Leg. Jul. pecul. §. 2.* citans *l. 1. & 9. ff. ad Leg. Cornel. de falſ.* Item Judices, qui authoritate officii pecunias publicas ad ſe trahunt, & penes ſe retinent. Lauterb. *loc. cit.* juxta *l. unic. c. h. tit.* Item, qui prædam ab hoſtibus captam ſurripiunt, *l. 13. ff. hoc tit.* plura exempla peculatus vide apud Lauterb. *l. c.* inter quæ illius reos numerat, qui ad peculatum miniſterium ſuum præbuerunt, vel res ſubtractas ſcientes, vel quovis modo committentes peculatum ſuſceperunt *§. 9. Inſt. l. 1.* & *6. § fin. ff. l. unic. c. h. t.*

2. Reſp. Secundo: Pœna peculatus alia eſt pecuniaria, & quidem quadruplum *l. Sacrilegii pœnam in fin.* & *l. it, qui ff. hoc tit.* Lauterb. *loc. cit. §. 4.* Reiffenſt. *h. t. n. 62.* Extenditur hæc pœna adverſus hæredes committentis peculatum, contraque eos movetur quæſtio principalis ablatæ pecuniæ, *leg. fin. ff. h. t.* ſed non niſi intra annum ejus, qui peculatum fecit Arg. *l. 2. ff. ad Leg. Jul. repet.* Gilhaus *arb. crim. c. 2. t. 28. n. 7. in fin.* Lauterb. *loc. cit.* Alia eſt corporalis, & quidem in privatis perſonis deportatio, *l. peculatus ff. hoc tit.* quæ tamen pœna hodie in uſu non eſt, ſed ei ſucceſſit pœna arbitraria. Farin. *pr. crim. p. 7. q. 171. n. 9.* Pirhing *h. t. n. 39.* In magiſtratibus vero, perſoniſque publicis publico officio fungentibus, eorumque miniſtris, qui tempore adminiſtrationis tales pecunias abſtulerunt, eſt pœna capitalis, *§. item Lex Julia peculatus Inſt. de publ. Judic. l. unic. c. de crim. pecul.* Pirh. Reiffenſt. Lauterb. *ll. cit.* eo quod, cum hujuſmodi perſonæ plures haberent opportunitates pecunias publicas intercipiendi, hinc & majoris pœnæ metu fuerint deterrendæ. Menoch. *de arb. caſ. 987. n. 6.* Matth. *l. 48. tit. 10. c. 2. n. 2.* Lauterbac. *loc. citat.* Peculatus denique, quem de jure canonico committunt Presbyteri, aliique Clerici bona eccleſiaſtica ſibi appropriantes vel alienantes, punitur excommunicatione, niſi res ſurreptæ celeriter reſtituantur. *c. ſi quis de rebus eccleſ. non alien.* & ſi, qui illum commiſerunt, reſtituere non poſſunt, deponuntur, *c. Diaconi 12. q. 2.* Farin *loc. c. n. 10.* Pirh. *n. 39. in fin.*

QUÆSTIO CCCXXXII.

Quid ſit furtum de reſiduis, & quæ pœna illius.

1. RESp. Primo: In ſtrictiſſimo ſenſu eſt delictum publicum, quo pecunia publica ad uſum publicum deputata non erogatur ad illum ab eo, cujus fidei & periculo concredita, ſed retinetur, vel in alium uſum convertitur. Lauterb. *l. c. §. 9.* Reiffenſt. *h. t. num. 63.* Sicque reſiduum differt a reliquo, quod in rationibus privatis reſtat, ut Harprech. *ad §. 11. Inſt. de publ. Judic. n. 36.* ſic itaque hoc crimen committitur a doloſis quæſtoribus, præfectis, publicanis, & ſimilibus officialibus, qui pecuniam publicam ad certum uſum delegatam ex propoſito retinent, & in uſum illum non erogant. *l. 2. §. 4. l. 9. §. fin. ff. h. t.* niſi in aliud commodum publicum expenderint, ut Menoch *l. c. caſ. 586. n. 26.* ubi tamen id ipſum ſublimitat in pecunia ad ſalaria deputata, vel qui ex locatione, emptione alimentaria, aliave ratione acceptam pecuniam publico non ſolvunt, vel in uſum proprium convertunt, *cit. L. 4. §. 3.* & *cit. L. 9. §. 6.* atque ita de hoc crimine criminaliter accuſari poſſunt, qui pecuniam ſalario deſtinatam debito tempore non ſolvunt, præfecti, qui ſtipendia militaria militibus non exſolvunt, Xenodochiorum perfidi adminiſtratores, Senatores redditus civitatis in ſuos uſus convertentes, qui tamen ex ſola culpa, nimirum ex negligentia tantum (quæ potius quam dolus præſumitur) rationes reddere nequeunt, modo defectum reſarciant. Lauterb. *loc. cit. §. 10.* cum Berlich. *p. 5. concl. 57. n. 56. & ſeq.* ſed nequeſ, cujus fidei pecunia, vel aliud quid cum adminiſtratione, ſed privata committitur (qualis tutor, curator, inſtitor, negotiorum geſtor) ob converſionem in alium finem, non tenetur hac ratione reſidui nec furti, niſi de animo furandi conſtet. Berlich. *n. 22. & ſeq.*

2. Reſp. Secundo: Convictus de hoc crimine præter infamiam omnibus delictis publicis ſtatutam, *l. infamem ff. de Jud. publ.* & motionem ab officio, ut Gilhaus *l. c. numer. 9.* Harprech. *n. 38.* Lauterb. *l. c. §. 11.* ultra rem inique detentam, vel non debite erogatam, punitur amplius tertia parte rei, v. g. qui retinuit 300. florenos, præterea pro pœna ſolvere debet 100. *cit. l. 4. §. 1. ff. ad Leg. Jul. peculat.* & qui non habet in ære, punitur in corpore, v. g. carcere, vel prout delicti circumſtantiæ exigunt, nunquam tamen extra Electoratum Saxoniæ puniri ut fures ſuſpendio, ſed pœna extraordinaria, docent Berlich *loc. cit. num. 31.* Carpz. *pr. crim. q. 85. numer. 16.* Porro in hæredes quoque illius, qui reſidua debent, *l. fin. ff. h. t.*

QUÆSTIO CCCXXXIII.

Quid ſit abigeatus, & quæ pœna illius.

1. RESp Primo: Eſt ſpecies furti, vel quaſi furti, & maleficium extraordinarium, quod in pecoribus e ſtabulis, paſcuis, gregibus abducendis committitur, quorum proinde prædatores, abigei, abigeatores, abactores, ſubtractores pecorum, dicuntur Chriſtin. *Vol. 4 deciſ. 203. nu. 3.* quales non ſunt, ſed potius ſimplices fures, qui ovem aberrantem, vel equum in ſolitudine relictum abduxerint, *L. 1. §. 1. ff. de abigeis*. Lauterb. *l. c. §. 15.* Pirbing *n. 40.* niſi ſæpius abegerint etiam unum ſolum, vel alterum pecus, *l. fin. §. pen. ff. de abigeis* Pirh. *l. c.* Lauterb. *§. 3.* quamvis alias juxta textum expreſſum *cit. hujus l.* abigei non ſint, qui de grege ovium minus quam decem, & de grege porcorum minus quam quinque abduxerunt. Tales item non ſunt, qui animalia, quæ non veniunt nomine pecorum, ut ſunt anſeres, anates, gallinæ, columbæ, canes, aliaque animalia domeſtica, cicurata furantur. Gilhaus *arb. crim. c. 2. tit. 30 in fine*. Lauterb. *l. c.* unde jam abigeatus deſcribi poteſt, quod ſit abactio pecorum alienorum fraudulenta, facta lucri gratia. Harprech. *diſſ. de crim. abig. th. 25. & ſeq.*

2. Reſp. Secundo: Cum hoc crimen majus ſit ſimplici furto & abigei improbiores fures, dum plerumque etiam ferro vel gladio utuntur, ac ita, cum vi abigunt, gravius puniuntur *cit. L. 1. §. 3.* Et quidem abigeatus, quo abiguntur pecora a ſtabulis, acrius & plenius puniri debet, quia ſit cum effractione ſtabuli, quam quo ex grege, ſylva, paſcuis abducuntur, *l. 1. ff. de effractorib.* Harprech. *§. pœna Inſt. de oblig. quæ ex delict. n. 108. & 109.* Pirh. *cit. num. 40.* & qui frequentius hoc crimen committunt ad gladium damnantur; cum frequentia ſoleat augere pœnam, eamque mutare in capitalem *cit. l. 1.* & *ibi* Brunnem. *n. 5.* & *l. 2. ff. de abigeis*, idque præſertim in reis humilioris fortunæ, dum honeſtioribus irrogatur non pœna gladii, ſed relegationis aut remotionis ab ordine. Lauterb. *§. 4.* Pirh. *l. c.* alias pro varietate circumſtantiarum, delicti & perſonæ pœna eſt arbitraria, puta metalli, damnationis ad opus publicum, aut etiam ad beſtias dum abigeatus commiſſus vi & cum effractione; receptores vero abigeorum, ſi ſocii criminis non ſunt, puniuntur decennali relegatione. *l. 3. §. fin. ff. de abig.* Lauterb. *l. c.* quamvis hodiernis moribus in pluribus locis pœna hujus criminis eadem ſit, quæ alterius furti, ita, ut uſque ad pœnam mortis devenire poſſit. Carpz. *pr. crim. q. 86. n. 3.* Lauterb. *l. c. § 5.* in omnibus tamen his vel maxime conſuetudo regionis ſpectanda. De cætero, etſi jure canonico nulla ſtatuta ſit pœna præciſe in abigeos, quia tamen SS. Canones pœnas infligunt, juxta qualitatem & quantitatem culpæ, abigeus autem, ut dictum, fur ſit improbior, hoc jure major pœna eſt irroganda, quam ſimplici furi, adeoque Clerico reo hujuſmodi criminis pœna depoſitionis imponi poterit. Farin. *pr. crim. p. 7. q. 167. n. 109.* Pirh. *l. c.*

QUÆ-

QUÆSTIO CCCXXXIV.

Num fures ad declinandas pœnas gaudeant aſylo.

RESP. Furibus, ſive cum, ſive ſine re furtiva confugientibus ad aſylum Eccleſiæ ab ea nullam tribui immunitatem, ſed illos inde abſtrahi, & ad carceres Judicis ſæcularis deduci poſſe, cum Harprech. Covaruvia & aliis defendunt Mylér. *de jure aſyli c.* 10 *n.* 11. & Formman. *diſp. de inquiſit. rei furt. th.* 16. apud Lauterb. *in ff. Lib.* 47. *tit.* 2. §. 60. iis conſentientem & citantem *c. fin. de immunit. Eccleſ.* cujus tamen textus ad ſummum intelligendus videtur de fure, qui furatus eſt in Eccleſia, aut rem Eccleſiæ.

QUÆSTIO CCCXXXV.

An & quo jure teneatur fur reſtituere ablata.

RESP. Non tantum jure humano, ſed & divino ac naturali tenetur reſtituere ablata, quia ablatio hæc continet gravem injuriam proximi, cui invito res ſua fraudulenter auſert, & detinetur, ac proinde ad ſatisfaciendum proximo pro ea præter pœnitentiam, qua DEO reconciliatur, pœnamque, qua ſatisfit vindictæ publicæ, neceſſaria eſt reſtitutio rei alienæ, & quantumvis hæc reſtitutionis obligatio vim non habeat, caſu, quo fur non poteſt, & unde reſtituat, non habet, omnino tamen non extinguitur, ſed aſtringitur ad reſtituendum pro tempore, quo ad pinguiorem fortunam fuerit reverſus; ita AA. communiter.

QUÆSTIO CCCXXXVI.

An res furtivæ apud furem a Judice comprehenſam reſtituendæ domino, an vero Judici, officialibus & miniſtris juſtitiæ, aut fiſco obveniant.

RESP. Indubitatum eſt, res illas reſtituendas privative vero domino, dum de eo conſtat, uti expreſſe declaravit Carolus V. in ſua *Conſt. art.* 207. & Fridet. *in Receſſ. de Anno* 1559 qui etiam ambo ſtatuta, & conſuetudines contrarias, tanquam veros abuſus & corruptelas Jure divino & naturali reprobarunt, ex ea ratione, quod iniquum, & juri naturali repugnans ſit, quod quis cum jactura & damno alterius locupletetur, & domini res ſine ſuo facto in alium transferantur, *l. nam hoc ff. de condictione indebiti*, juncto *c. locupletiores de reg. jur. in* 6. Unde jam etiam non valet, quod opponunt quidam iniqui & avari Judices, nimirum capturam furum, cuſtodiam, alimentationem, torturam, executionem, magnas requirere expenſas; ad hæc labores Judicis & officialium mereri aliquam mercedem, unde res furtivæ apud furem apprehenſum inventæ merito applicentur in refuſionem dictarum expenſarum fiſco, mercedemque officialium juſtitiæ, ſiquidem quæ Judici, Magiſtratui ex officio incumbunt, qualia ſunt a criminibus, malisque hominibus purgare provinciam, ipſi abſque alterius privati damno, aut præjudicio præſtari debent; ita Arg. *l. puto §.* 2. *ff. de condition. ob turp. cauſ.* cum Berlich. *pract. p.* 5. *concl.* 54. *n.* 32. Reiffenſt. *h. t. n.* 45. præſertim cum officiales iſtiuſmodi ad hæc aliunde jam ſufficiens ſalarium habere cenſeantur.

QUÆSTIO CCCXXXVII.

An, qui & qualiter edere poſſint Decretum generale, ut res furtivæ dominis reſtituantur.

RESP. Poteſt Epiſcopus, non item Prælatus illo inferior, multoque minus poteſtas ſæcularis contra injuſtum detentorem, uti etiam contra eum, qui rem furtivam ab alio detentam ſcit, & non revelat, edere Decretum generale, in eoque debitis monitionibus præmiſſis ſtatuere; ut, qui intra certum terminum rem furtivam magni momenti non reſtituit, vel etiam ſciens non revelat, ipſo facto ſit excommunicatus, ita Trident. *ſeſſ.* 25. *de reformat. c.* 3. vi tamen talis Decreti ad revelandum vel denunciandum non tenentur illi, qui id abſque ſua, ſuorumve infamia aut gravi præjudicio facere non poſſunt, uti nec illi, qui rem certo non ſciunt, vel ſaltem per unum teſtem probare nequeunt. Reiffenſt. *num.* 48. citans Engels *de ſentent. excomm. n.* 24. ac remittens ad Barboſ. *de off. & poteſt. Epiſc. alleg.* 96.

TITULUS XIX.

De Uſuris.

CAPUT PRIMUM.

De Natura, Diviſione Uſuræ, deque Malitia, & Probibitione Uſuræ proprie dictæ.

QUÆSTIO CCCXXXVIII.

Uſura quotupliciter ſumatur, & qualiter dividatur & definiatur.

1. RESP. Ad primum: Uſura dicta ab uſu, in genere, ſignificat uſum rei alicujus, in ſpecie vero ſumitur vel pro conventione, ſeu contractu uſurario, vel pro commodo, fructu ſeu lucro ex hoc contractu, & rei uſu proveniente, ſeu acquiſito, ſicut & furtum ſubinde pro actione furandi; ſubinde pro re furtiva accipitur. Molin. *tr.* 2. *de Juſt. d.* 302. *n.* 2. & 4. Et adhuc ſpecialius pro lucro ex mutuo, unde uſura lucratoria dicitur & alio nomine fœnus, eſtque ea uſura proprie dicta, de qua præcipue in præſenti, & de qua intelligendi DD. quando abſolute de uſuris loquuntur.

2. Reſp. Ad ſecundum primo: Uſuræ aliæ ſunt compenſatoriæ, in quibus paciſcitur de ſolvenda ultra ſortem pecunia, aliave re pretio æſtimabili ratione damni emergentis, vel lucri ceſſantis, aut ratione periculi, laboris ſeu expenſarum, quæ probabiliter ſubeunda in mutuo recuperando. Aliæ moratoriæ ſeu punitoriæ, quibus paciſcitur de ſubeunda pœna, v. g. ultra ſortem præſtanda, ſi mutuatarius in mora ſit non reddendo mutuum ſtatuto tempore. Aliæ ſunt lucratoriæ quando quid pure ratione & nomine ſolius mutui exigitur & ſolvitur, deſcribiturque paſſim ab AA. quod ſit lucrum immediate ex mutuo proveniens, ſive ſit pecunia, ſive res alia temporalis pretio æſtimabilis, & aliunde indebita, quam creditor extra ſortem vi ſolius mutui alteri dati exigit, & quaſi ex juſtitia debitam accipit, *Can. plerique & can. fin.* 14. *q.* 3. Dicitur primo: *Lucrum*; utpote in quo uſura proprie locum habet, ut D. Thom. 2. 2. *q.* 78. *a.* 1. eſtque lucrum incrementum, quod vi mutui intenditur & datur ultra quod datum eſt mutuo, ut, dum pro centum florenis mutuo datis exiguntur centum & decem. Dicitur ſecundo: *Proveniens immediate ex mutuo*; ſeu principaliter ob mutuum; hinc uſura non committitur, ſi mutuanti ultra quod mutuo ab eo accepit donet quid ex gratitudine, item ſi mutuans mutuet ſub hoc pacto, ut mutuatarius ſolvat prius, quod ſibi debet vel reddat depoſitum, vel ne ſibi injuſte noceat; quia mutuans nihil accipit ſupra ſortem vi mutui. Item dum quis alicui concedit pecunias ad pompam & oſtentationem petito certo pretio; quia illud pretium non accipit ultra ſortem ex mutuatione, ſed ratione locationis. Leſſ. *de Juſt. l.* 2. *c.* 20. *du.* 3. *num.* 19. & 20. Pich. *h. t. n.* 4. Item ſi quis vendat vel locet rem ſuam ſupra juſtum pretium; quia hoc lucrum non provenit ex mutuo ſed ex injuſta venditione. Leſſ. *loc. cit.* Dicitur tertio: *Sive res proveniens ex mutuo ſit pecunia*; ſive res alia, puta vinum, frumentum, pretio æſtimabilis. Hinc committitur uſura, ſi mutuetur pecunia cum pacto, ut mutuatarius obligatus ſit ad obſequia & honorem externum mutuanti, vel ad com-

commendandum ſe apud alios; quia munus ab obſequio, & a lingua ſunt pretio æſtimabilia, adeoque materia uſuræ, ſi in pactum deducatur talis obligatio, utpote quæ onus eſt mutuatario ultra ſortem. Laym. *L. 3. tr. 4. c. 16. num. 2.* Pirh. *num. 3.* Item ſi mutuet cum pacto, ut remittat ſibi obligationem reſtituendi famam injuſte læſam a mutuante, idem eſt, ſi mutuet cum pacto, ut ſibi actionem, quam mutuatarius juſte intentare poteſt ob injuriam ſibi illatam, remittat; cum hoc jus agendi ſit pretio æſtimabile, niſi tamen præſumi poſſit, quod mutuatarius gratis & liberaliter condonare velit obligationem ſatisfaciendi pro injuria ob præſtitum beneficium mutuationis. Mol. *l. c. d. 307. n. 8.* Laym. Pirh. *ll. cit.* Dicitur quarto: *Sive rei corporalis*; unde ſi mutuans exigit ſpirituale, ſeu munerum ſpirituali, v. g. orationem, Sacrificium Miſſæ, beneficium eccleſiaſticum vi mutui, non committit uſuram, ſed potius Simoniam. Wieſtn. *hoc tit. num. 3.* Dicitur quinto: *Rei aliunde indebitæ*; ſi enim a mutuatario exigitur quid aliunde debitum, v. g. ut debitum ſolvat, ut depoſitum reddat ablatum, non committit uſuram; quia hæc exigens vi mutui dati necdum onus novum imponit mutuatario, ſed ſolum petit, ut præſtet id, quod ſine injuria negare non poteſt. Molin. *loc. cit. d. 309.* Leſſ. *loc. cit. c. 20. num. 18.* Wieſtn. *h. tit. num. 4.* Dicitur ſexto: *Ultra ſortem*; ſors autem dicitur ipſum capitale, ſeu quod datur mutuo, v. g. 100. floreni, quod ſupra datur, uſura, ſeu fœnus vel lucrum, v. g. decem floreni.

3. Reſp. Tertio: Dividitur uſura ulterius in mentalem & realem: mentalis eſt, quando quis ex animo & intentione mutuat, ut acquirat lucrum ex mutuo, tanquam ex juſtitia debitum, nullo interveniente pacto expreſſo aut tacito de lucro. Quare uſura hæc non accipitur pro ſola voluntate, & pacto interno uſuræ, prout præſcindit ab omni actu externo, ſed pro actu externo, quo mutuum datur cum ſpe & intentione accipiendi lucrum ex mutuo, non gratuito, ſed tanquam vi mutui dati debitum. Uſura realis eſt, dum quis mutuat cum pacto expreſſo vel tacito, accipiendi lucrum ultra ſortem ex mutuo; Unde ſubdividitur in expreſſam & tacitam. Expreſſa & formalis, ſeu manifeſta uſura eſt, quando expreſſe exigitur quid ultra ſortem, tanquam pretium mutuationis, v. g. ultra 100. florenos credito, ſeu mutuo datos exiguntur decem vel quinque, ſeu paciſcitur de illis poſt annum ſolvendis; tacita, ſeu virtualis & palliata, quæ non committitur vi contractus mutui formalis, ſeu expreſſi, ſed nomine, ſeu ſpecie alterius contractus veluti pallio occultata, v. g. dum mercator merces carius vel vilius vendit ob dilatam vel anticipatam ſolutionem.

4. Reſp. Quarto: Dividuntur uſuræ reales pro diverſa earum taxatione & moderatione, ita, ut aliæ ſint centeſimæ, aliæ beſſales, ſemiſſes, quincunces, quadrantes, trientes; quarum aliquæ ratione quantitatis ſunt & dicuntur mordentes, ſeu illicitæ, utpote offendentes dilectionem proximi, idque vel propter qualitatem perſonæ debitoris, v. g. ſi a perſona tenuis fortunæ, vel miſera exigantur, vel propter quantitatem uſurarum, dum nimirum ſupra licitum & ſtatutum modum promiſſæ a debitore poſtulantur, vel propter iniquitatem conditionis nimis rigoroſæ. Aliquæ ſunt non mordentes, ſeu licitæ, quæ exiguntur ab iis, a quibus exigi poſſunt legitimo modo a Magiſtratu præſcripto & permiſſo; ita Lauterb. *ad ff. h. t. §. 9.*

5. Reſp. Quinto: Dividuntur in uſuras ſimplices, de quibus hactenus & in uſuras uſurarum, quæ ex uſura, ſeu lucro uſurario non ſoluto, tanquam ex nova ſorte exiguntur, v. g. dum quis mille florenos pro 50. annuatim ſolvendis in mutuum dat, & de illis 50 florenis debito tempore non ſolutis, tanquam ſumma capitali præter priorem uſuram novam uſuram, v. g. florenum unum cum dimidio exigat annuatim. Uſuræ tamen uſurarum amplius non ſunt, ſi uſuræ ſolutæ denuo mutuo dentur; quia tunc conſtituunt novum capitale. Brunn. *ad L. fin. C. hoc tit.* Cothman. *Vol. 4. conſ. 38. num. 20* Lauterb. *in ff. hoc tit. §. 28.* & ſic *cit. L. fin. de uſuris* debitis & debendis, non vero de ſolutis loquitur. Gl. *ibid. v. ponere*, ſimiliter, ſi perſona debentis uſuras mutetur, v. g. ſi tutor exigat uſuras pupillares, eaſque in ſuum uſum convertat, tunc harum uſurarum uſuras præſtare tenetur, quia in ejus perſona non habent amplius locum uſuræ ſed ſortem conſtituunt. Lauterb. *loc. cit.* juxta *L. 7. §. 12. L. 58. § fin. ff. de adm. tut.*

QUÆSTIO CCCXXXIX.

Uſuræ proprie tales, ſeu lucratoriæ, an & quo jure prohibitæ,

1. RESP. Primo in genere: Has uſuras, ſive expreſſas, ſive tacitas, illicitas & prohibitas eſſe, communis & catholica eſt ſententia D. Thom. 2. 2. *q. 78. a. 1.* & ita quidem, ut id pertinaciter negare nemo poſſit ſine hæreſi poſt Concilium Viennenſe relatum in *Clem. unic. § fin. h. tit.* ita Sylv. *v. hæreſis 1. n. 7.* Farin. *pr. crim. q. 178. n. 85* Wieſtn. *h. t. nu. 7.* Arg. *cit. Clement.* ubi; *Si quis in illum errorem inciderit, ut pertinaciter affirmare præſumat, exercere uſuram non eſſe peccatum, decernimus, illum ut hæreticum puniendum, locorum quoque Ordinariis & Inquiſitoribus hæreticæ pravitatis diſtrictius injungentes, ut contra eos, quos de iſtiuſmodi errore diffamatos invenerint, aut ſuſpectos, tanquam contra diffamatos, vel ſuſpectos de hæreſi procedere non omittant.* Quare uſuras eſſe illicitas, eſſe de fide ex communi, abſolute pronuntiat de Lugo *Tom. 2. de Juſt. d. 25. ſ. 1. num. 8.* & cum eo Pirh. *h. t. n. 6. verſ. idem colligitur* licet aliqui dicant oppoſitum, nempe non eſſe hæreſim, ſed temerarium periculoſum, erroneum, vel errori proximum.

2. Reſp. Secundo in ſpecie: Eſſe eas prohibitas Jure eccleſiaſtico, liquet paſſim ex SS. Canonibus *Can quoniam diſt. 37. can. Apoſt. 43.* Conc. Nicæn. *c. 18.* & ex decretis Conſtitutionibus & Reſcriptis Pontificiis, tam quinti, quam ſexti Decretalium *hoc tit.* ubi & ex *cit. Clem. unic. § final. ſed.* verum Canones illos prohibitivos uſurarum non eſſe omnino generales, ſed reſtringendos ad uſuras immoderatas, mordentes & nocivas recte docent Tuſch. *pract. concl. 336. nu. 25. Lit. V.* Piguera *pr. crim. q. 30. n. 7.* Hagen. *tr. de uſur. c. 6. numer. 31.* Hahn. *ad Weſenb. hoc tit.* quos citat & ſequitur Lauterb. *ad ff. h. t. §. 15.* cum communi. Sumitur que hujus prohibitionis ſic reſtrictæ fundamentum ex ſacra Scriptura, adeoque ex ipſo jure divino poſitivo, eſtque recepta apud omnes gentes, cum mundus abſque uſuris omnibus, adeoque & non mordentibus non regatur. Hering *de fid. SS. c. 30. numer. 43.* Mevius *diſcuſſ. Levamin. inop. debitor. c. 4. ſ. 6. num. 55.* Cothman. *Vol. 3. reſp. 32. n. 43.* Suntque tales uſuræ etiam Conſtitutionibus Imperii permiſſæ, & per *Receſſ. Imp. de Anno* 1500. 1530. 1548. & 1577. & quincunces moderatæ.

3. Reſp. Tertio: Eſſe uſuras (intellige mordentes) jure divino poſitivo prohibitas, aperte conſtat ex S. Scriptura, juxta quod dicitur, *c. quia in omnibus* & *c. ſeq. h. t.* crimen uſurarum utriuſque teſtamenti pagina condemnari & reprobari, ut dum dicitur *Deuter. c. 23. Non fœnerabis fratri tuo ad uſuram. Levitici c. 25 Ne accipias uſuras ab eo, neque plus quam dediſti* & infra *pecuniam tuam non dabis ad uſuram.* Pſal. 14. *Quis habitabit in monte ſancto Domini? qui pecuniam ſuam non dedit ad uſuram.* Pſal. 54. *Vidi iniquitatem & contradictionem in civitate &c. non defecit a plateis ejus uſura & dolus* Ezech. c. 18. *Qui ad uſuram non accommodaverit, & amplius non acceperit, hic juſtus eſt, vita vivet, ait Dominus,* & infra: *Si genuerit filium ad uſuram dantem, nunquid vivet?* Lucæ 6. ubi Chriſtus ait: *Mutuum date nihil inde ſperantes*, nempe ultra ſortem. Quæ verba Pauli III. in *c. 10. hoc tit.* affert ad probandum, uſuram eſſe jure divino prohibitam. Quorum verborum prima: *mutuum date*; etſi tantum conſilium continere videantur, poſteriora tamen: *nihil inde ſperantes*: continent præceptum, et, poſtquam mutuum datum, nihil amplius exigatur, quam quod mutuatum eſt, prout explicat D. Thom. 2. 2. *q. 78. a. 1. ad 4.* Arg. illius, quod dicitur Pſal. 75. *Vovete & reddite Domino Deo veſtro.* Sed neque in contrarium facit, quod Lucæ 19. a patrefamilias reprehendatur ſervus, quod pecuniam ſibi datam non dederit nummulariis, addita ratione: *Et ego veniens cum uſura exegiſſem utique*; quia, ut D. Thom. *l. c.* uſura ibi accipitur parabolice & metaphorice pro augmento, & ſuper excreſcentia bonorum ſpiritualium, ſeu bona applicatione talentorum a Deo nobis conceſſorum.

4. Reſp. Quarto: Uſuras has prohibitas quoque eſſe & illicitas jure naturæ, ſeu divino naturali, communiter docent Theologi & Juriſperiti, probantque ex eo, quod Concilia & SS. Pontifices paſſim eas illicitas eſſe probent ex veteri teſtamento, quæ probatio eſſet nulla, ſi non eſſent illicitæ jure naturali; quia illa præcepta cæremonialia & judicialia legis veteris poſt mortem Chriſti amplius non obligant, ſed moralia tantum, adeoque neceſſe eſt obligare ea naturaliter, ac proinde Pontificem in uſuris diſpenſare non poſſe; ita Mol. *l. c. tr. 2. d. 304. n. 14.* & cum eo Pirh. *h. t.* Reiffenſt. *h. t. nu. 16.* & alii. Probatur quoque directe, quia eſt contra

juſti-

juſtitiam, cujus obligatio eſt juris naturæ; vel enim exigitur lucrum pro ipſa ſorte, vel pro uſu ſortis, ſeu mutui dati, ſed neutrum fieri poteſt abſque injuſtitia; non primum, cum juſtitia commutativa exigat æqualitatem in contractibus, ſive ut tantum reſtituatur, quantum acceptum cum onere reſtituendi, & non plus. Non ſecundum, quia uſus, commodum & lucrum omne rei mutuo acceptæ ſpectat ad mutuatarium, ſicut ipſum dominium rei ſpectat ad mutuatarium, tanquam de re ſua perceptum, iniquum autem eſt capere lucrum ex re, quæ jam in dominium alterius tranſiit, ſeu facta eſt res aliena; ita cum Scoto *in quartum diſt.* 25. *quæſt. unic. §. de ſecundo articulo*. Reiffenſt. *num.* 17. Sicut iniquum eſt, pro equo juſto pretio vendito exigere quid pro jure utendi, cum, quando taxatur pretium juſtum rei alicujus, hoc ipſo æſtimetur res tota cum jure utendi. Pirh. *n.* 7. ubi etiam, quod ob onus numerandi pecuniam aliquid exigi nequeat a mutuante; quia hoc onus ſecum fert ipſa ſubſtantia mutuationis, quod, ſi tamen labor numerandi foret notabilis, pretium accipi poſſet, non vi mutui, ſed tanquam merces laboris, ſeu operæ mutuatario locatæ; ut Nav. *in man. c.* 17. *num.* 209. Laym. *cit. cap.* 16. *n.* 7. Pirh. *cit. n.* 7.

5. Sed neque his opponas primo: Quod Deus olim *Deuter.* 23. conceſſerit Judæis exigere uſuras ab alienis, ſeu non Judæis, ergo hæ non ſunt intrinſece malæ, ſeu jure naturali prohibitæ, utpote in quo Deus non poterat diſpenſare; nam per hoc conceſſum non fuit exercere uſuras erga alienigenas tanquam licitum, ſed tanquam minus malum ad vitandum majus malum, ne ſcilicet aliàs, utpote multum avaritiæ dediti eas a ſuis fratribus, ſeu contubernalibus extorquerent; ita D. Thom. *l. c.* vel ut alii. Deus Judæis reddidit licitum, exigere uſuras ab alienigenis, tanquam hoſtibus ſuis, auferendo ab iis earum dominium, & transferendo illud in Judæos; quemadmodum conceſſit olim Judæis tanquam univerſorum Dominus, poteſtatem juſte ac licite ſpoliandi Aegyptios hoſtes ſuos vaſis aureis & argenteis, veſtibuſque pretioſis accommodatis, ita, ut nihil accipiendo ab illis, tanquam lucrum ex mutuo, ſed occaſione prætenſi mutui exigendo, quod jam erat eorum, ex conceſſione divina, evitabant uſuras. Molin. *cit. d.* 304. *n.* 18. aliique citati ab eo.

6. Neque ſecundo: Leges civiles permittentes & approbantes uſuras, utpote e ſapientiſſimis Juriſconſultis Romanis conceptas, & ab Imperatoribus Chriſtianis latas & promulgatas, non poſſe dici continere iniquitatem contra jus naturale; nam licet ex eo, quod jus civile permitteret uſuras, non puniendo illas ad evitanda majora mala, ut volunt nonnulli DD. non ſequeretur, illas non continere iniquitatem contra jus naturale, ut conſtare videtur a ſimili conſuetudine quorundam locorum, vi cujus non puniuntur meretrices, etſi jure naturæ illicitæ, ad evitanda majora mala, v. g. adulteria, Sodomiam &c. Attamen eo ipſo non permittit, multoque minus eas approbat tanquam licitas, quin & poſitive prohibet uſuras uſurarum. *L. placuerit ff. h. t.* & *l. fin. c. eodem*. Verum quidquid ſit de hoc, hujuſmodi leges civiles omnes tam permittentes, quam approbantes uſuras contra jus naturale correctas eſſe, & abrogatas per jus canonicum, tanquam antecedenter & in ſe malas, conſtat ex *cit. Clem. unic. h. t.* cui Principes & Magiſtratus Chriſtianos, cæteroſque etiam Laicos obedire oportet. Cov. *l.* 3. *reſol. c.* 1. *nu.* 6. Azor. *p.* 3. *l.* 5. *c.* 2. *q.* 3. Mol. *cit. d.* 304. *n.* 17.

7. Neque tertio: Quod volenti & conſentienti (qualis in præſente eſt mutuatarius) non fiat injuria aut dolus, juxta *L. in donationis c. de tranſact.* nam volenti & conſentienti non ſimpliciter & cum plena libertate, ſed coacte & invite, ſeu mixto involuntario (qualiter neceſſitate compulſus mutuatarius uſuras pro mutuo, quo eget, ſolvit) adhuc fit injuria. Mol. *l. c. n.* 51. Tholoſan. *de uſur. l.* 1. *c.* 3. *num.* 8. Pirh. *hoc tit. n.* 11. Adde, quod quoad illicitatem non tam conſideretur voluntas ſolventis uſuras, quam transgreſſio legis divinæ & naturalis, quæ prohibet præter acceptum mutuo exigi & ſolvi etiam ſponte ſolventi. Unde acceptio & datio hæc nulla eſt. *L. non dubium cap. de LL.* & datæ uſuræ condici & repeti poſſunt, non obſtante conſenſu mutuatarii, ſicut non obſtat conſenſus mulieris, aut etiam mariti, quominus ab uxore committatur adulterium, & violetur lex divina & naturalis de non committendo illud.

8. Neque quarto: Quod pro uſu vaſorum aureorum & argenteorum licet accipere aliquid, adeoque etiam pro uſu nummorum argenteorum, utpote ejuſdem quo ad ſubſtantiam cum nummis, ſeu pecunia qualitatis; nam in hoc eſt diſparitas, quod vaſa illa mutuo data ad uſum, poſt uſum maneant ſine conſumptione, ſecus ac pecunia, unde neque dominium eorum tranſeat ad improprie mutuatarium; pecunia vero mutuo data uſu conſumatur, adeoque ejus dominium transferatur in mutuatarium, ita tamen, ut ſi illius dominium non transferret ad mutuatarium, & ſine conſumptione daretur mutuo, pro uſu liceret aliquid exigere & accipi. Pirh. *num.* 12.

9. Neque quinto: Quod pecunia & opera hominis quo ad effectum parificentur *L. ſocietates §.* 1. *ff. pro ſocio* adeoque, quod de uno in jure ſtatuitur, etiam in altero ſtatutum cenſeatur, & conſequenter ſicut quis pro opera ſua alteri impenſa exigere & participare poteſt lucrum, ita etiam pro pecunia ſua alteri data mutuo; nam in hoc eſt diſparitas, quod opera hominis poſſit fructum & lucrum proferre, pecunia vero, utpote ex ſe ſterilis ad fructificandum, ſine opera hominis apta ad hoc non ſit. Pirh. *h. t. n.* 8.

QUÆSTIO CCCXL.

An & qualiter uſuræ lucratoriæ jure civili ſint prohibitæ?

1. RESp. Primo: Uſuras uſurarum lucrativas nondum ſolutas jure quoque civili prohibitas, ita, ut per nullam etiam ſpecialem ſtipulationem, aut credendi modum valide & licite exigendo ex illis novum capitale conſtitui, & exinde exigi nova uſura poſſit, ſed quin & ſoluta condictione indebiti repeti poſſit, contra Mevium *p.* 4 *deciſ.* 213. tradunt Brunnem. *in L. fin. c. h. t. n.* 1. Rodericus *de redd. ann. l.* 3. *c.* 7. *num.* 27. juxta claros textus *L. ſi non ſortem ff. de condict. indeb.* ubi: *Uſuræ uſurarum nec in ſtipulatum deducti, nec exigi poſſunt, & ſoluta repetuntur, quemadmodum futurarum uſurarum uſuræ* & *L. improbum cap. ex quib. cauſ. infam. irrogat* ubi: improbum fœnus exercentibus, & uſuras uſurarum illicite exigentibus infamiæ macula irroganda eſt, & *Leg. nullo modo cap. hoc tit.*

2. Reſp. Secundo: De uſurarum lucratoriarum permiſſione & prohibitione facta per jus civile varie loquuntur AA. imprimis enim Gloſſ. *in Aut. ad hæc c. de uſur. v. cadat* aſſerit, quod, licet de jure civili antiquo uſuræ fuerint toleratæ & permiſſæ, jure tamen novo non ſolum in aliquibus, ſed ex toto tollantur. Alii volunt, jure civili eſſe quidem uſuras permiſſas, in quantum per illud non puniuntur ad evitanda majora mala, non tamen hoc jure eſſe approbatas tanquam licitas, prout *quæſt. præced. num.* 6. dicebamus, contra quam opinionem tamen facit, quod jure civili concedatur actio ad exigendas uſuras, modo per ſtipulationem earum promiſſio facta probetur, ut habetur *l.* 5. *c. h. t.* & alibi; unde dici non poterit, eas ſolum tolerari. Alii velle videntur, quod a jure civili ſolum permittantur uſuræ compenſativæ, hoc eſt, moderatæ ratione lucri ceſſantis, aut damni emergentis, alteriuſve juſti tituli, ſed de hoc expreſſe paulo poſt. Verum quidquid de hoc, quod ſpectando ſeorſum genuinum diverſarum legum uſuræ lucrativæ non ſolum videantur toleratæ, ſed etiam poſitive permiſſæ, & quaſi approbatæ, eo ipſo tamen non ſint licitæ pro ullo foro vigore juris civilis, utpote quod correctum ſit per jus canonicum, quo ad hoc, tanquam ſententiam communiſſimam & certam, aſtruit Reiffenſt. *hoc tit. num.* 43.

QUÆSTIO CCCXLI.

An non ſaltem uſuræ licite exigi & accipi poſſint ob favorem cauſæ piæ, ſaltem diſpenſative.

RESp. Non poteſt, ne quidem ſub prætextu redimendi captivos, vel alendi pauperes, ſimiliſve cauſæ piæ exerceri uſura, aut ad hoc concedi poteſtas, non ſecus, ac pro ſalvanda etiam vita alterius non licet mentiri, cum non ſacienda mala, ut eveniant bona, prout ſumitur *ex c. ſuper eo h. t.* unde jam etiam, cum illicitum ſit exercere uſuras, peccabunt illi, qui dant cauſam, exercendi illas ſub prætextu operis boni, quamvis licitum ſit, petere mutuum, & accipere ſub uſuris ab eo, qui jam determinatus eſt, non mutuare, niſi ſub uſuris, modo ſit juſta cauſa petendi, nimirum neceſſitas vel utilitas petentis mutuum, vel ut alteri egenti ſuccurrat; quia id non eſſet cooperari peccato; ita cum D. Thom. 2. 2. *q.* 78. *a.* 4. & 6. Abb. *in cit. c. ſuper eo n.* 4. Azor. *p.* 3. *L.* 5. *c.* 17. *q.* 12. Pirh. *h. t. n.* 15.

QUÆSTIO CCCXLII.

Num legiſlator aliquis ſupremus civilis per legem univerſalem novam, vel alius Princeps per ſtatutum locale in ſuo territorio poſſit uſuras reddere licitas.

1. RESp. Tametſi a poteſtate ſæculari lex condi poſſit, & condita valeat, qua ſtatuatur pro vitando graviore malo certus modus, & moderatio uſuris, v. g. ne uſurarii nimium a debitoribus extorqueant, uti factum a Rudolpho II. Imperatore Anno 1600. dum permiſit quinque tantum pro centum datis mutuo annuatim dari, ut habet communis, nequit tamen ab ullo legiſlatore humano, ſive ſæculari, ſive eccleſiaſtico, etiam Papa, ferri lex communis, aut etiam fieri ſtatutum locale, quo uſuræ reddantur licitæ, ideoque nec præcipere poteſt, ut fiant uſuræ, ut Tholoſ. *l. 2. de uſuris c. 8. n. 1. & 2.* quia id eſt cooperari uſuris, quamvis permittere poſſit, ut a Judæis, aliiſque infidelibus, aut etiam fidelibus impune exerceantur ad cavenda majora mala & ſcandala, quæ oriri poſſunt, ſi hic & nunc Princeps, ſeu poteſtas publica eas exerceri impedire conaretur; quinimo præcipere etiam poſſe videtur, ut non puniantur illas exercentes; quia nec illud eſt directe conſentire peccato, aut illud approbare; non tamen cogere poterit, ut conventæ ſolvantur aut ſub obligatione ſeu pacto ſolvendi ſibi magna tributa dare poſitive licentiam Judæis exercendi uſuras, quo fit, ut ii uſuras augere cogantur, & pauperes magis exhauriantur, ut cum Leſſ. *l. 2. c. 20. n. 179.* Pich. *h. t. num. 17.*

2. Neque his obſtat primo: Quod ex cauſa juſta, qualis eſt bonum commune, ſeu favor publicus, liceat Principibus per legem aliquam communem ſubditis auferre jus & dominium, transferendo illud in alium, ut patet in lege præſcriptionis, quæ etiam locum habet in foro conſcientiæ, & recepta eſt a jure canonico; nam in hoc eſt diſparitas, quod præſcriptio tranſlativa dominii ab uno in alium tendat ad bonum commune, nimirum ad conſervandam pacem communem, & tranquillitatem Reipublicæ, præſcindendo infinitas lites, quæ alias ſuboriri poſſent. Ad hæc leges illæ de præſcriptione æqualiter reſpiciunt magnos & parvos, divites & pauperes, omneſque, qui tempore per leges præſcripto neglexerant bona ſuæ repetere, leges autem uſurariæ non tendunt in bonum commune, ſed potius in grave damnum Reipublicæ, dum vi illarum præcipue reſpicientium & gravantium egentes, qui magno numero exiſtunt in communitatibus, eorum fortunæ abſorbentur, redactis illis ſenſim ad ſummam egeſtatem, adeoque tales uſurariæ leges iniquæ ſunt.

3. Neque ſecundo obſtat argumentum ductum ab actu ad potentiam, dum de facto permiſſæ, & ſic redditæ licitæ uſuræ ſaltem moderatæ, nimirum quinque pro centum per noviſſimas Conſtitutiones & Receſſus Imperii, ſcilicet in Comitiis Auguſtanis Anno 1500. ſub Maximil. in aliis Comitiis Auguſt. Anno 1530. ſub Carolo V. & ibidem ſub eodem Anno 1548. in Comitiis Spirenſibus Anno 1570. ſub Maximil. II. nam harum Conſtitutionum & Receſſuum æquitas & juſtitia præcipue fundatur in moderatione uſurarum, quæ alias per avaritiam hominum exceſſive exigebantur, & partim in præſumptione tanti lucri ceſſantis, vel damni emergentis, vel alterius juſti tituli, prout clariſſime patet ex textu Receſſus Spirenſis ſub Rudolpho II. cujus præſumptionis intuitu hæ Conſtitutiones, quinque pro centum non tantum permittuntur, ſed etiam, ut ſolvantur, ſi in pactum deducta ſunt, conceditur actio; quæ præſumptio juſti tituli in conſcientia non juvat dictam uſuram quinque pro centum, ſi juſtus titulus præſumptus in veritate non ſubſiſtat. Argum. *c. ſuper hoc, de renonciat.* & *L. Imperator. ff. de probat.* atque ita uſura talis redditur licita, non viribus Conſtitutionum, ſed vi juſti tituli, in quo fundantur.

QUÆSTIO CCCXLIII.

An & qualiter vi conſuetudinis uſuræ propriè tales reddantur licitæ?

RESpond. Vigore nullius conſuetudinis redduntur validæ aut licitæ uſuræ propriè tales, ſeu mere lucratoriæ; cum hæ uſuræ ſint intrinſece malæ, jurique divino ac naturali contrariæ; ut Tanner. *Tom. 3. ſect. 7. dub. 3. num. 79.* Haunold. *de Juſt. & Jur. Tom. 3. tract. 9. cap. 3. controverſ. 10. §. 8.* ideoque conſuetudo exercendi eas eſt irrationabilis abuſus, & mera corruptela, juxta *cap. fin. de conſuetud.* & unanimem DD. Nihilominus praxim illam Germaniæ, & totius Imperii Romani conſuetudinem pro ſorte capitali certum florenorum indiſtincte paciſcendi & exigendi annuatim quinque, (quod intereſſe vocant) abſque eo, quod creditor alleget lucrum ceſſans, damnum emergens, aut periculum ſortis principalis amittendæ, vel titulum ullum alium, pro foro externo, non tantum licitam eſſe, ſed etiam dare actionem contra debitorem morantem vel nolentem ſolvere illos quinque: quin & Judicem mandare poſſe, ut ſolvantur, communem & certam per Germaniam haberi ſententiam, ait Reiffenſt. *h. t. n. 57.* ex ea ratione, quod ibi pro foro externo præſumatur ſaltem, adeſſe unus ex præfatis titulis; pro foro vero interno ſeu conſcientiæ, ſicut alibi, ita etiam in Germania & Imperio Romano eſſe id vere uſurarium, illicitum, & graviter peccaminoſum, ſi nullus ex præfatis tribus titulis interveniret, prout nullus intervenit, dum pecuniam hujuſmodi mutuo data alias ſine negotiatione & lucro maneret in ciſta creditoris otioſa, teneri a pleriſque DD. teſte Engel. *h. t. num. 10.* contra Tanner. & Haunold. *ll. cit.* aſſerit idem Reiffenſt. *n. 58.* cui, ſi opponas, ex hac doctrina ſequi, innumeros in Germania & Imperio viros etiam præclaros, doctos, Deum timentes, tam eccleſiaſticos quam ſæculares verſari in continuo ſtatu peccati mortalis, utpote qui ſine allegatione & reflexione ullius lucri ceſſantis, imo nullo exiſtente hujuſmodi titulo, & per ſufficientem hypothecam, pignus, fidejuſſionem plene aſſecurati de ſorte paſſim & libere abſque omni ſcrupulo quinque pro centum mutuo datorum exigant & accipiant, ad id, inquam, reſponderi poſſe inquit, quod præterquam multi ex iis, præſertim doctiores, juſtum titulum lucri ceſſantis, damni emergentis, periculi ſortis habeant, habere poſſint intentionem emendi cenſum ex utraque parte redimibilem, hoc eſt, jus percipiendi annuatim quinque ex rebus alterius pro pretio centum florenorum, vel celebrandi tacitum vel expreſſum contractum Societatis, qua ratione in effectu idem habent, ac ſi mutuo centum pro quinque annue darent, ac denique, quod plures ex rudioribus abſque juſto titulo laborent ignorantia invincibili, ſintque in bona fide, ac ita non verſentur in ſtatu peccati mortalis, in quo cæteroquin verſarentur juxta pleroſque DD. ſi neque juſtum titulum, neque ignorantiam invincibilem, aut bonam fidem haberent; verum num hac ratione difficultati ſatisfaciat Reiff. lectori examinandum relinquo.

QUÆSTIO CCCXLIV.

Num uſura compenſatoria ſit illicita, ſive an & qualiter mutuans ultra ſortem, ſeu rem mutuo datam exigere & recipere quid poſſit, imprimis ratione lucri ceſſantis, & damni emergentis?

1. RESp. Primo in genere: Uſuram compenſatoriam, ſive lucri ceſſantis, ſive damni emergentis, (quorum utrumque venit nomine *intereſſe*. Arg. *l. ſi commiſſa ff. rem ratam haberi* dum ibi dicitur: quod *in tantum competit, quantum mea interfuit*, id eſt, *quantum mihi abeſt, quantumque lucrari potui*) eſſe licitam, habet communiter fere recepta ſententia contra Innoc. & paucos alios, cujus ratio patebit ex mox ſubjiciendis. Hinc

2. Reſp. Secundo: Imprimis ratione lucri ceſſantis licet ultra ſortem reddendam exigere & accipere aliquid, dum quis vi, metu, dolo, vel etiam præcepto Superioris, v. g. Principis ob bonum publicum coactus, dando mutuum amittit occaſionem lucrandi ſua pecunia, qua volebat & poterat vel cenſum, vel domum, aut agrum fructiferum emere, vel negotiatione licita aliquid lucrari, & quidem etiamſi illa privatio lucri reſarcienda non fuerit in pactum deducta, quia mutuans in hoc caſu injuſte patitur damnum, ad quod reſarciendum tenetur, qui illud intulit, nimirum mutuatarius, inique cogens ad mutuandum, non ſecus, ac fur furando pecuniam, quam mercator quis ad negotiandum paratam habebat, non tantum tenetur reſtituere pecuniam ablatam, ſed & lucrum, quo furando pecuniam privavit mutuantem, & ita docent Mol. *tr. 2. de Juſt. d. 315. nu. 1.* Leſſ. *l. 2. de Juſt. c. 20. num. 79.* Lugo *de Juſt. diſ. 25. ſ. 6.* quos citat & ſequitur Pirh. *hoc tit. num. 36.* Pari modo licitum eſt ratione lucri ceſſantis, quanti id prudentis arbitrio æſtimabitur exigere, dum mutuans ab initio ſponte ſine coactione cum mutuatario deſuper pactus eſt, Lugo *loc. cit. n. 87.* Leſſ. *n. 80. & 81.* Molin. *num. 11.* Azor. *l. 5. de uſura c. 5. in princ.* Navar. *in man. cap. 17. num. 213.* Covarruv. *l. 3. variar. cap. 4. numer. 5.* Pirh. *num. 38.* cum ſententia pariter in praxi & uſu recepta. Siquidem lucrum, quod ſuperadditur ſorti ob lucrum ceſſans ratione pecuniæ mutuo datæ, exigitur in caſu coactionis, non ratione injuriæ illatæ mutuanti ad mutuandum coacto, ſed quia in & per ſe æſtimabile eſt pretio, &

compen-

Digitized by Google

compenſativum lucri ceſſantis, quale quis eſt, ſive mutuum, ob quod dator, coacte ſive ſponte datum, ſicut illud eſt licitum, ut dictum, ita & hoc ex mutuo ſponte facto erit licitum. Neque his obſtat, quod mutuum debeat dari gratis, adeoque, quando quis non tenetur mutuare non poterit quidquam accipere pro mutuato; nam in hoc ſenſu mutuum debet gratis dari, quod pro ipſo mutuo ſecundum ſe ſpectato, nihil ultra ſortem exigi poſſit, non autem, quod pro ſpe lucri, qua quis ſe privat in gratiam mutuatarii, nihil poſſit accipere. Leſſ. *l. c. n.* 82. Pirh. *h. t. n.* 38. *in fine*.

3. Reſp. Tertio: Licitum quoque eſt, exigere quid ſupra ſortem ratione intereſſe, damni emergentis mutuanti ob datum mutuo, ut cum communi tradunt D. Thom. 2. 2. *qu.* 78. *a.* 2. *ad* 1. Mol. *de Juſt. tr.* 2. *d.* 314. *num.* 7. & 8. Pirh. *num.* 32. Reiffenſt. *h. t. n.* 67. & alii paſſim; eſt enim & illud damnum pretio æſtimabile, neque eſt æquitati conſentaneum, ut quia ob beneficium mutui, quod præſtat alteri privando ſe ad tempus pecunia ſua reportet damnum, unde poterit ſe indemnem ſervare mutuans, ad reſarciendum tale damnum, exigendo & accipiendo aliquid ultra ſortem a beneficiario ſeu mutuatario. Azor. *part.* 3. *L.* 5. *de uſur. cap.* 2. *in pr.* Eſt autem hoc damnum duplex, intrinſecum, quod quis patitur in ipſa re mutuo data, ut, ſi quis mutuet frumentum tempore veris, quando id pluris valet, reſtituendum in autumno, quando minus valet: vel extrinſecum, ſeu aliunde ortum, dum quis v. g. pecuniam paratam ad fulciendum ſuam domum, quæ ruinam patitur, dat alteri mutuam unde poſtea ob pecuniæ, qua reſtaurari debuerat, defectum corruit. Ad quod utriuſque generis damnum reſarciendum exigere quid poteſt ultra ſortem. Proceduntque hæc ipſa de reſarciendo damno emergente, dum mutuans fuit ad mutuandum coactus, etiamſi nihil de hoc conventum in contractu mutui. Lugo *loc. cit. diſp.* 25. *ſ.* 6. *num.* 74. juxta *L. cum quidam §.* 1. *ff. hoc tit.* Idem eſt, de poteſtate exigendi, & obligatione ſolvendi ſupra ſortem, dum damnum ortum ex mora mutuatarii, dum is tempore præfixo non reddidit mutuum, dum poterat, idque etiamſi id in pactum non fuerit deductum, aut etiam is tempore ſolutioni mutui præfixo de ſolvendo non fuerit a mutuante interpellatus; cum ipſa dies interpellet pro homine, nempe creditore, ad ſolvendum. Leſſ. *loc. cit. num.* 69. Pirh. *num.* 33. niſi tamen mutuatarius ſine ſua culpa pro eo tempore redditus fuerit impotens ad ſolvendum ob infortunium; quia v. g. incendio omnia illius perierint. Leſſ. *num.* 70. quamvis autem mutuatarius ex contractu mutui tacite obligatus ſit ad reſarciendum damnum, quod obvenit mutuanti ex mutuatarii mora ſolvendi tempore debito, non tenebitur tamen is illud reſarcire, ſi obvenerit ante tempus præfixum ſolutioni; quia is non fuit in mora, niſi hoc ipſum ab initio deductum in pactum. Molin. *cit. diſp.* 314. *num.* 11. & 12. Pirh. *num.* 34. imo etiam præſcindendo a damno emergente ratione moræ mutuatarius ad nihil ſolvendum tenetur, dum neque damnum, neque periculum damni fuerit in pactum deductum. Leſſ. *loc. cit. num.* 77. Pirh. *num.* 35 De cætero, ut quid licite exigatur, accipiatur, detur ratione tam lucri ceſſantis, quam damni emergentis, requiruntur ſequentia; primo: ut mutuum revera ſit cauſa lucri ceſſantis, & damni emergentis, ita ut, ſi mutuum non daretur, lucrum perciperetur, & damnum vitaretur. Unde, ſi quis adhuc haberet alias pecunias pro lucro acquirendo, aut damno avertendo ſufficientes, & alio non deſtinatas ex præfatis titulis ob mutuum datum, nihil poteſt accipere. Azor. *cit. c.* 4. *poſt princ.* Leſſ. *l. c. n* 73. Pirh. *nu.* 34. Reiffenſt. *n.* 69. Secundo: ut ratione lucri ceſſantis, & damni emergentis, non plus exigat, quam quanti arbitrio viri boni & prudentis, ſpectatiſque omnibus circumſtantiis æſtimaretur lucrum aut damnum, ne alias committatur injuſtitia, etſi non uſura proprie dicta, unde cum pluris valeat & æſtimetur, quod certum eſt & præſens, quam quod incertum & abſens eſt, ratione lucri in re, vel certo futuri, plus quam ratione lucri in ſpe remota & incerta ceſſante exigi poteſt a mutuante. Idem eſt de damno, quod certo imminet, vel probabiliter tantum timetur, compenſando, plus vel minus exigi poteſt ſorti ſuperaddendum. Item attendendum ad expenſas, quibus obtineri debuiſſet lucrum a mutuante, ita fere Pirh. *h. t. n.* 40. cum quo etiam *n.* 41. circa hæc notandum, dupliciter lucrum ceſſans in pactum deduci poſſe, nimirum, vel indeterminate, ut mutuatarius tantum ſolvere teneatur, quantum poſtea deprehenditur, lucrum tantum futurum fuiſſe, ſi pecunia non fuiſſet mutuata, deductis tamen expenſis; vel determinate, & non juxta futurum eventum, ut ſi promittatur a mutuatario aliquid certum pro ſpe lucri, qua ſe mutuando privat mutuans, ſive poſtea deprehendatur, lucrum fuiſſe majus vel minus, vel etiam nullum; quia mutuans, dum mutuaret, vendidit ſpem illam, quæ ipſa erat pretio æſtimabilis; ita Mol. *l. c. n.* 8. Leſſ. *loc. cit. num.* 97. Tertio requiritur, ut intereſſe lucri ceſſantis non anticipate, ſeu ſtatim tempore accepti mutui ſolvantur a mutuatario mutuanti, ſed poſtea, quando mutuum erit ſolvendum. Mol. *l. c. n. ult.* Azor. *l. c. c.* 5. *q.* 3. Leſſ. *l. c. n.* 99. Lugo *cit. ſ.* 6. *n.* 99. Pirh. *n.* 42. Reiffenſt. *h. t. n.* 70. ex illa ratione, quod, ſi Titius mutuet Cajo mille florenos, cum pacto, ut ſolvat ſibi ratione intereſſe, ſeu ratione lucri ceſſantis aut damni emergentis centum, & illos centum mox detrahat numerando Cajo 900. committatur; quia ex centum illis florenis non poteſt illi lucrum ceſſare, vel damnum emergere, ac proinde ex hoc prætextu exigens intereſſe pro mille, manifeſtam committit injuſtitiam & uſuram, ſaltem palliatam; cum perinde ſit, ac mutuare 900. ut poſtea reſtituantur mille, quod aperte iniquum eſt, dum Titio hac ratione non ceſſet lucrum, niſi ex 900. Secus tamen eſt, dum Titius mutuat Cajo mille, & is viciſſim ſtatim ratione lucri ceſſantis, ut conventum, ſolvat, ſeu det rem aliquam infrugiferam, valentem tamen centum florenis, quia id licitum eſt, eo quod, cum ex ea re ſtatim tradita mutuanti nihil lucretur, lucrum ex mutuo ceſſans ſit minus. Ita Pirh.

QUÆSTIO CCCXLV.

An ratione periculi, cui mutuum exponitur, liceat quid ultra ſortem exigere.

1. Reſp. Primo: Mutuans propter periculum, cui vere ſubſiſtat res mutuata, v. g. dum res per mare, in quo communiter ſunt pericula, & quod mutuans ex pacto in ſe ſuſcepit, licite ultra ſortem aliquid exigere poteſt a mutuatario, ita ex communi tam Theologorum, quam Canoniſtarum. D. Th. *opuſc.* 73. *de uſura q.* 33. Sylv. *v. uſura q.* 35. Azor. *p.* 3. *l.* 3. *c.* 6. *q.* 1. Lugo *l. c. d.* 25. *num.* 77. Pirh. *h. t. num.* 42. nam imprimis ipſe actus mutui, utpote vi cujus mutuans nihil ſupra ſortem exigit, cum dominium rei mutuatæ ſtatim ac tradita, tranſeat in mutuatarium, qui ideo obligatus ad reddendam totam ſortem, etiamſi res mutuata pereat; perit enim illa domino ſuo, nihil uſurarii aut illiciti in ſe continet; neque etiam alter contractus ſuperadditus, nempe aſſecurationis, in quo mutuatarius timens, ne in itinere periculoſo, v. g. obſeſſo a latronibus vel hoſtibus, pecunia, reſve alia mutuo data intercipiatur, paciſcitur cum mutuante, ut ſe de ea aſſecuret, toto illo tempore, pro qua aſſecuratione viciſſim promittit, ſe ipſi juſtum pretium ultra ſortem ſoluturum, in ſe licitus eſt, cum periculum hoc rei jam alienæ, quod in ſe ſuſcipit mutuans, non minus ſit pretio æſtimabile, quam ſi tertius quis, cum quo mutuans non celebravit contractum mutui, aſſecurationem iſtiuſmodi promiſiſſet.

2. Reſp. Secundo: Etiam in caſu, quo periculum mutui proveniat ex parte mutuatarii, eo, quod merito timeatur, ne is forte vergat ad inopiam, & poſtea deficiat facultas reſtituendi mutuum, vel quia is eſt fraudulentus, aut malæ fidei, ideoque probabile eſt, mutuum non ſine magnis expenſis & gravibus moleſtiis ab eo recipi poſſe, in eo, inquam, caſu probabilius eſt, poſſe quoque ob hoc periculum ſortis amittendæ exigi aliquid ultra ſortem per pactum aſſecurationis ſine uſura, modo non exigatur tanquam conditio, ſine qua mutuator non vult mutuare, ſed mutuatarius ſponte, etſi, ad invitationem mutuantis, tale pactum ineat. Mol. *de J. & J. tr.* 2. *d.* 318. *n.* 4. Sylv. *l. c.* 1. *q.* 35. Leſſ. *l. c. n.* 111. Pirh. *h. t. nu.* 33. & alii contra Nav. & Tolet. præter alias probationes, quas refert, ad probandum tamen intentum non omnino efficaces, dicit Pirh. *loc. cit.* efficacior videtur ratio data pro *Reſponſ. ad quæſt. præcedentem*, nimirum quod res ſuas in gratiam alterius exponere periculo, ſit quid pretio æſtimabile, & nemo gratis teneatur tale periculum ſubire. Ad C. vero *naganti hoc tit.* quod dictis directe adverſari videtur, dum ibidem dicitur: *Naviganti vel eunti ad nundinas certam mutuans pecuniæ quantitatem pro eo, quod ſuſcipit in ſe periculum, recepturus aliquid ultra ſortem uſurarius eſt cenſendus*: inter alias reſponſiones, quas a ſe relatas ſatis bene diluit Pirh. *num.* 47. communiores & probabiliores videntur, quas ipſe ſubjungit *numer.* 48. eumque ſecutus Reiffenſtuel. *hoc tit. numer.* 75. nimirum, quod *citat. cap.* Pontifex loquatur de mutuante, qui per tale pactum aſſecurationis intendit mutuatarium cogere ad dandum ſupra ſortem utendo illo prætextu, quod id exigat ob ſuſceptum in ſe periculum ſortis, alias non mutuaturus, quod uſurarium cenſendum, ſeu præſumendum in foro externo, ſeu publico Eccleſiæ (quæ de internis non judicat) declarat Pontifex, præſumptione hac fundata in eo, quod frequentius contingit, dum ut plurimum creditores, ſeu mutuatores ultro in ſe recipiunt periculum rei mutuatæ, ut aliquid accipiant ultra ſortem, quod alias ex mutuo accipere non poſſunt, ac ita propter uſurariam intentionem hanc, quam habere

Digitized by Google

præſumantur in foro externo uſurarii, & ſtatuitur, illos non audiendos, ſi dicant, ſe non recipere ut lucrum ratione mutui, ſed ſolum ratione periculi ſortis, niſi aliunde de contrario conſtet. Quamvis tale pactum mutuo adjectam intrinſece, & ex natura rei, ac in foro animæ, & quo ad Deum non ſit uſurarium, atque ita tota quæſtio, an pactum hoc ſit uſurarium, nec ac coram Deo, dependet ab intentione mutuantis, num ia intendat recipere ultra ſortem ex mutuo, an revera ratione periculi; ita Lugo *cit. d.* 25. *ſ.* 6. *num.* 78. Fagnan. *in c. ult. hoc tit. num* 21. & 22. Pirh. *num* 48. Reiffenſt. *hoc tit. num.* 76 & 77. De cætero, ut contractus ille aſſecurationis ſit licitus, etiam, dum revera ob periculum ſortis intenditur, requiritur, ut periculum hoc expreſſe vel tacite deducatur in pactum, ſicut dictum de damno emergente, & lucro ceſſante, ita ut, ſi mutuans nihil de pretio ſupra ſortem dando ratione periculi in ſe ſuſcepti pactus ſit, etſi poſtea revera damnum patiatur ſine culpa mutuatarii, nullam compenſationem ab eo exigere poſſit. Pirh. n. 49. cum cit. a ſe Laym. *l.* 3. *tr.* 4. *c.* 16. *num.* 10.

QUÆSTIO CCCXLVI.

An & quæ uſura moratoria ſeu punitaria ſit licita, ſeu num licitum ſit ad eſtum dationi mutui pactam de certa pœna ultra ſortem ſolvenda, ſi mutuatarius ſtatuto tempore non ſolveret mutuum.

RESp. Affirmative: Sylv. *v. uſura* 1. *quæſt.* 28. Nav. *in man. c.* 17. *num.* 215. Azor. *part* 3. *l.* 5. *de uſura cap.* 6 *q.* 5. Mulin. *de Juſt. tr.* 3. *d.* 317 Leſſ *l.* 2. *c.* 20. *dub.* 15. *nu.* 128. Pirh. *hoc tit. num.* 51. Caſtrop. *tract.* 32. *diſt.* 4 *part.* 16. *num.* 3. quia conſtitutio talis pœnæ nihil in ſe iniquitatis continet; cum non ſolvatur ex vi mutui, ſed ob moram ſolvendi mutuum, ſerviteque ad debitam, firmioremque contractus obſervantiam, vitandamque injuſtitiam, quam committit debitor retinendo pro eo tempore, quod debetur alteri, contra illius voluntatem, quæ proinde pœna juſta eſt, etiamſi ex mora mutuatarii non emergat damnum, aut ceſſet lucrum. Wieſtn. *hoc tit. num.* 20. cum cit. AA. contra Scotum in 4. *diſt.* 15. *quæſt.* 2. & veteres quoſdam. Porro licita eſt conſtitutio & exactio talis pœnæ, ſive ea ſit legalis, hoc eſt, conſtituta per legem aliquam publicam, vel ſtatutum aut conſuetudinem debitoribus omnibus & mutuatariis non ſolventibus debitum vel mutuum ſtatuto tempore; ſive ſit judicialis, id eſt, hic & nunc particulari debitori, vel mutuatario moroſo culpabiliter a Judice ad inſtantiam partis impoſita per ſententiam; cum nec talis conſtitutio & impoſitio contineat quicquam iniquitatis; ſive denique ſit conventionalis, id eſt, ex conventione inter mutuantem & mutuatarium ſtatuta, idque propter eaſdem rationes, ita præter citatos paulo ante AA. cum Gloſſ. communiter recepta *in c. conqueſtus de pœn. in* 6. Abb. *in c. ſuam eodem in* 6. Covar. *part.* 2. *de ſponſal. cap.* 6 *§.* 8. *num* 5. Scotus *loc. cit. quæſt.* 2. *§. ad ſecundo artic.* Porro hæc pœna conventionalis ſolvi debet ante ſententiam Judicis; quia debetur vi pacti inter partes initi ad diſtinctionem pœnæ legalis & judicialis, quæ non debentur ante ſententiam Judicis; quia non vi pacti, ſed ex præcepto legis, vel Judicis delictum punientis debentur. Azor. *l. c. cap.* 6. Leſſ *l. c. num* 135. pœnam tamen etiam conventionalem ſolvi non debere, antequam exigatur, probabile eſt, eo quod loquendo generaliter moribus hominum non videatur eſſe conſentaneum, pœnam debere ſolvi ante exactionem. Leſſ *l. c. num.* 136. Azor. *loc. cit. qu.* 5. minus tamen probabile, quod volunt alii, pœnam conventionalem in foro conſcientiæ non neceſſario eſſe ſolvendam ante ſententiam & condemnationem Judicis, eo, quod hæc videatur fuiſſe mens & intentio contrahentium. Pirh. *num* 52. De cætero his non obſtat, quod dicitur *L. pœnam ff. hoc tit. pœnam pro uſuris ſtipulari nemo ſupra modum uſurarum licitum* poteſt; nam lex illa non loquitur de pœna conventionali moderata, ſed immoderata excedente modum culpæ & taxæ, ſeu quantitatis, ſi quæ legibus aut moribus eſt definita; ut Barboſ. *in c. ſuam de pœn. in* 6. *num* 4. Haunold. *de Juſt. & Jur. Tom* 3. *tr.* 9. *n.* 407 Reiff *h. t. n.* 81. Wieſtn. *n.* 20. Sic itaque, ut appoſitio pœnæ ſit licita, requiritur primo: ut pœna ſit moderata & proportionata culpæ, cum alioquin mutuatarius inique cogeretur in pœnam conſentire, & pœnam excedens moderationem, præſumatur appoſita in fraudem ſolius lucri ex mutuo captandi gratia. Leſſ. *l. c. n.* 134 Pirh. *n.* 52. Caſtrop. *l. c. n.* 8. Wieſtn. *n.* 22. Arg. *l. fin. c. de pactis* & *c. ſignificante de pignor.* Secundo requiritur, ut debitor ſeu mutuatarius vere ſit in culpa non ſolvendi præfixo termino: unde ſi pro illo tempore redditus eſt impotens ſolvendi citra ſuam culpam, exigi non poteſt ab eo illa pœna, utpote ſupponens culpam, ſecus ſi ſua culpa impotentiam contraxit, dilapidando v. g. ſua bona, dum prævidit ſecuturam illam impotentiam exinde; cum tunc non ſolvere volitum eſt in cauſa culpabili. Tertio: ut mora ſit notabilis ſpectata qualitate negotii, & more provinciæ, ne alias pœna ſit improportionata culpæ. Leſſ. *n.* 134. Pirh. *n.* 52. *v. notandum tertio*: Quarto: ut ſolutioni non præfigatur terminus nimis brevis, intra quem eam ſolvi non poſſe ſcitur; cum tunc pœnæ appoſitæ lucrum & diem potius tranſire, ut pœna potiatur, quam ſolutionem mutui ad præfixum tempus intendere præſumatur. Mol. *l. c. d.* 317. *n.* 8. Lugo *cit. d.* 25. *ſ.* 6. *§.* 2. *n.* 111. Leſſ. *l. c. n.* 131. Pirh. *nu.* 52. Wieſtn. *n.* 22. Quinto: ut non imponatur pœna in fraudem, ſeu ad palliandam uſuram, dum nimirum ideo ſolum hanc pœnam conſtituit & exigit, ut lucrum, quod directe ex mutuo exigere non poterat, capiat ex eo prætextu pœnæ, non curando, utrum mutuum ſolvatur ante terminum, quia potius optando, ut ſolvatur poſt illum; cum tunc non ex culpa, quæ nulla eſſet in non ſolvendo, ſed ex vi mutui cenſeretur lucrum exigi & expectari. Pirh. *l. c.* Denique requiritur ad exigendam licite totam pœnam, ut tota ſumma ſortis non fuerit ſoluta debito tempore, cum alias non niſi ad partem pœnæ correſpondentem parti mutui non ſolutæ extendenda. Gloſſ. *in cap. ſuam de pœn. in* 6. *v. perſolutis.* Abb. *ibid. n.* 1. Mol. *l. c. n.* 9 Caſtrop. *l. c. n.* 10. Guttier. *p.* 3. *de juram. c.* 17 *n.* 6. quos citat & ſequitur Wieſt. *h. t. num.* 23.

QUÆSTIO CCCXLVII.

Num uſurarium ſit adjectum mutuo pactum, ut res mutuata reſtituatur in eadem menſura & bonitate, etiamſi pretium ejus creverit tempore reſtitutioni præfixa.

1. RESp Primo: Si tempore mutuationis æque dubium eſt, num res mutuanda tempore reſtitutionis plus valitura ſit, an non, ſeu minus, licite paciſci, & dein exigi poteſt, ut res in eadem quantitate, ejuſdemque valoris, cujus erat tempore mutuationis, reſtituatur; quia tunc æqualis conditio utriuſque contrahentis mutuantis & mutuatarii quo ad periculum, & quoad lucrum: unde ſi mutuans lucretur aucto valore ſeu pretio, id non provenit ex pacto exigendi in eo caſu ſupra ſortem vi mutui, ſed per accidens, & caſu fortuito, quia tempore ſolutionis auctus eſt valor rei mutuatæ; ita Mol. *tr.* 2 *de Juſt. d.* 311: *n.* 4. Azor. *p.* 3. *l.* 5. *de uſur. cap.* 7. *quæſt.* 5. Leſſ. *l.* 2. *cap.* 20 *d.* 17. *num.* 154. Lugo *Tom* 2. *de Juſt. diſt.* 25. *ſ.* 7. *num.* 112. quos citat ſequitur Pirh. *hoc tit. num.* 54 cum communi.

2. Reſp. Secundo: Si mutuans rem, v. gr. vinum, ſervaturus erat in illud tempus, quo valor ejus excreſcit, licite, id mutuo dat, in eadem, qua datum eſt, menſura & bonitate reſtituendum cum incremento ſuperaddendo ſorti, ratione lucri ceſſantis, quod habere potuiſſet, ſi vinum mutuo non dediſſet, ſed ſervaſſet uſque ad tempus excreſcentis pretii, modo tamen ex dicto incremento detrahantur ſumptus, quos impendere mutuans debuiſſet in conſervationem illius, uſque ad tempus ſolutionis ſeu reſtitutionis vini mutuati. Molin. *loc. citat. num.* 5. Lugo *loc. cit. num.* 113. Pirh. *cit. nu.* 52. item cum communi.

3. Reſ. Tertio: Dum prævidetur certo, vel ſaltem probabiliter vinum minus valiturum tempore ſolutionis poteſt mutuans licite, & ſine uſura paciſci, ut plures urnæ vini reddantur, quæ ſuppleant defectum pretii tunc futuri, ſeu quæ adæquent pretium exiſtens tempore dati mutui, ſive mutuans fuiſſet venditurus illud, aut conſumpturus, ſive ſervaturus in tempus minuendi pretii, v. g. pro duabus urnis datis mutuo reddantur quatuor urnæ æquantes, & non ſuperantes pretium duarum illarum urnarum, quia ſic æquabitur pretium dati & recepti mutui, uti etiam æquiparatur, ſi mutuans pro quatuor urnis reciperet tantum duas, quæ tamen tantundem & non plus valerent ob accreſcens pretium tempore ſolutionis, quanti valebant quatuor urnæ, atque ita mutuans non formaliter, ſed ſolum materialiter minus reciperet, quam dedit, ita Leſſ. *l. c. n.* 146. Lugo *l. c. n.* 114. Pirh. *nu.* 55. Non vero licitum eſt paciſci, ut in eadem menſura reddatur mutuatum, ſi prævidetur tempore ſolutionis plus valiturum, quam tempore mutuationis, quia ſic plus ex mutuo acciperetur, quam datum fuit. Lugo *l. c. ſ.* 7. *n.* 118 Leſſ. *n.* 152. Pirh *n.* 57 niſi tamen reſervare potuiſſet ad tempus, quo ejus valor creviſſet ſecundum dicta.

4. Reſp Quarto: Illicitum quoque & uſurarium erit pactum, quo mutuans obligat mutuatarium ad reddendum mutuum, non ante quam valor, ſeu pretium rei excreverit; cum hac ratione cogatur mutuatarius ad ſolvendum lucrum ex mutuo, reddendo quidem rem mutuatam in eadem menſura,

Digitized by Google

ſura, ſed aucto illius pretio, Lugo *l. c. num* 116. Pirh. *nu.* 56. Item uſurarium erit, mutuare frumentum minus valens, quia ſemicorruptum, mutuatario ex neceſſitate, aliave cauſa id acceptante ſub pacto reddendi novum. Pirh. *loc. cit.* Secus eſt, ſi mutuo detur vetus frumentum, ſi illud tempore mutuationis tanti valeat, quanti novum tempore ſolutionis, etiam id cedat in commodum mutuantis, utpote qui facilius conſervare poteſt quam novum. Sylv. *v. uſura* 1. *quæſt.* 17. Navar. *cit. cap.* 17. *num.* 224. Molin. *cit. diſp.* 311. *num ult.* Lugo *loc. citat. ſ.* 7. *num.* 117.

5. Reſp. Quinto: Si in contractu mutui nihil conventum ſeu expreſſum de reddenda re in eadem menſura, vel potius de valore rei, & tempore contractus non prævidebatur augendum vel minuendum pretium, præſumitur intentionem contrahentium fuiſſe, ut juxta naturam & conditionem mutui res mutuata reddatur in eadem ſpecie, menſura & bonitate, ſive pretium accreverit, ſive decreverit. Lugo *loc. citat. n.* 122. ſi vero tempore mutuationis prævidebatur pretium poſtea augendum, vel minuendum, videtur intentio contrahentium fuiſſe, ut non redderetur in eadem menſura, ſed in majore vel minore, in eodem tamen valore. Lugo *nu.* 123. ubi tamen iterum diſtinguit, ita, ut, ſi prævisum fuerit, pretium ſeu valorem minuendum cum damno ſolius mutuantis, ſufficiat mutuatarium reddere rem, v. g. frumentum in æquali menſura & bonitate, licet pretium decreverit, eo, quod mutuans, ſi aliud non exprimat, cenſeatur voluiſſe mutuare juxta naturam puri mutui, nimirum, ut in æquali valore reddatur, quod licite & abſque injuſtitia facere poterat, & decrementum illius valoris libere mutuatario condonaſſe; ſi vero vice verſa prævisum, quod pretium tempore ſolutionis ſit futurum majus, mutuatarius non obligabitur regulariter ad reddendum in eadem menſura, ſed in minore, quæ tamen adæquet valorem frumenti, qui erat tempore mutuationis; quia mutuans, ſi prævidit augmentum pretii, non potuit exigere, ut in eadem menſura reddatur; cum talis injuſta intentio in eo præſumi non debeat, quin etſi mutuans illicite voluiſſet reddi in eadem menſura, mutuatarius ad hoc non teneretur, ſed poteſt repetere, ut talis contractus injuſtus ad æqualitatem reducatur, rejecto onere illo, quod juſte ei imponi non potuit; ita fere Pirh. *h. t. n.* 58.

QUÆSTIO CCCXLVIII.

An propter carentiam pecuniæ mutuo datæ, vel ratione obligationis non repetendi eam certo tempore, liceat aliquid ultra ſortem mutuo datam exigere.

1. RESp. Ad primum: Id eſſe uſurarium, cum carentia rei mutuatæ ſit quid intrinſecum ipſi mutuo, ratione autem mutui nihil exigi poſſit: unde inter alias Innoc. XI. merito damnavit hanc propoſitionem, Anno 1679. *Cum numerata pecunia pretioſior ſit numeranda, nullus ſit, qui non majoris faciat pecuniam præſentem, quam futuram, poteſt creditor aliquid ultra ſortem a mutuatario exigere, & eo titulo ab uſura excuſari.*

2. Reſp. Ad ſecundum: Neque etiam licitum eſt, pro obligatione non repetendi mutuum per aliquod tempus, v. g. per annum; cum omne mutuum ſecum afferat hanc obligationem, ne alias eſſet merum precarium, adeoque dilatio repetitionis ſit de ratione intrinſeca lucri, unde ſicut nihil exigi poteſt ultra ſortem, ita nec ratione hujus obligationis. Lugo *Tom.* 2. *de Juſt. & Jur. diſp.* 25 *ſect.* 3. Unde jam etiam, dum quis ab initio mutuat, v. gr. ad menſem, & poſtea prorogat tempus ſolutionis ad annum, adhuc præciſe ratione hujus prorogationis ſeu obligationis non repetendi ante annum, quæ videri poterat ſuperaddi mutuo, nihil exigi poteſt ultra ſortem; quia cenſetur talis prorogatio duplex mutuum, vel continuatio primi, atque ita ſicut nihil exigi poteſt ultra ſortem pro obligatione prima non repetendi, ſic neque pro ſecunda; cum quælibet obligatio non repetendi tali mutuo ſit intrinſeca. Raiſſenſt. *h. t. n.* 90.

QUÆSTIO CCCXLIX.

An liceat aliquid accipere ex mutuo ultra ſortem proveniens ex mera benevolentia, gratitudine ac liberalitate mutuatarii?

RESp. Affirmative: quia talis vi mutui nihil exigit, ſed præciſe recipit, quod mutuatarius ex liberalitate & gratitudine, ſeu obligatione antidorali præſtat; eſt communis & certa. Illicitum tamen eſt, & uſuram palliatam continet, ſi mutuans in contractu mutui quid exigat titulo gratitudinis, quia licet tali pactioni adjungatur titulus gratitudinis, non tamen excluditur obligatio juſtitiæ, & ſic contrahitur uſura, non ſecus ac committitur Simonia, dum petens beneficium eccleſiaſticum, non tantum dicit: *ero gratus*; quod licitum eſt, ſed promitto me fore gratum, ac ita præter obligationem gratitudinis inducens ſibi obligationem juſtitiæ, ad exercendam gratitudinem. Unde damnata ab Innoc. XI. eſt hæc propoſitio: *Uſura non eſt, dum ultra ſortem aliquid exigitur,* tanquam ex benevolentia & gratitudine debitum, ſed ſolum, ſi exigatur tanquam ex juſtitia debitum. Uti etiam committi uſuram, ſi detur mutuum ſub hac conditione, ut mutuatarius apud ſe potius, quam apud alios pretio cæteroquin juſto emat ſibi neceſſaria, quia per hoc imponitur mutuatario onus pretio æſtimabile, dum ei aufertur poteſtas emendi merces, ubi vult, docent cum D. Thom. 2. 2. *q.* 78 *a.* 4. Mol. *l. c. d.* 305. *n.* 6. Laym. *l.* 3. *tr.* 4. *c.* 14. *n.* 3. Raiſſenſt. *h. t. num.* 93. contra Angel. *v. uſura* 1. *§.* 5.

QUÆSTIO CCCL.

An Uſurarium ſit abſque ulla pactione aliquid ultra ſortem intendere ſolummodo, & ſperare, vel etiam rogare dandum aut præſtandum a mutuatario titulo benevolentiæ & gratitudinis.

RESp. Affirmative: ſi principaliter, vi tamen ſolius mutui aliquid pretio æſtimabile intendatur, & ſperetur ab aliquo, alias non mutuaturo, ſi tale nihil ſperatur. Gloſ. *in cap. conſuluit h. t. verſ. ſperantes* cum communi, tam Theologorum, quam Canoniſtarum, juxta expreſſum textum *cit. c.* dum *ibi* ad quæſt. an ille in judicio animorum quaſi uſurarius debeat judicari, qui alias non mutuo traditurus, eo propoſito pecuniam credidit, ut, licet omni conventione ceſſante, plus tamen ſorte recipiat; Reſpondet Papa, talem male agere, & ad ea, quæ taliter ſunt recepta, reſtituenda in animorum judicio efficaciter eſſe judicandum, ſecus tamen eſt, ſeu non committitur uſura, aliudve peccatum, ſi dando mutuum ſine ulla pactione, ſecundario tantum intendatur, & ſperetur aliquid, idemque dandum ſit, etſi ſciretur, id, quod ſperatur, non obtinendum; ſiquidem cum mutuatarius citra uſuram dare aliquid poſſit, imo ex antidorali obligatione mutuatori obligatus ſit, poterit hic etiam ſaltem ſecundario aliquid dandum ſperare, & intendere; ita cum Gl. *cit* Barboſ. *in idem c. conſuluit n.* 6. Nav. *man. c.* 17. *nu.* 209. Reiff. *num.* 95 & alii. Arg. *c. quid proderit d.* 61. & *cap. officia d.* 59. Idem eſt propter eandem rationem, ſi mutuans ſine ulla pactione & obligatione ſimpliciter roget mutuatarium, ut intuitu mutui ſibi dati hoc vel illud obſequium ſibi præſtet, hoc aut illud gratuito ſibi donet, modo minus principaliter & ſecundario, ut dictum, intendatur & ſperetur aliquid: Leſſ. *l.* 2. *c.* 20. *du.* 8. Caſtrop. *d.* 4. *de Juſt. commut. p.* 21. *n.* 2. quamvis fateantur AA. citati, talem rogationem periculoſam eſſe.

CAPUT SECUNDUM.

De uſura commiſſa extra contractum mutui in aliis contractibus.

QUÆSTIO CCCLI.

An & qualiter ob dilatam ſolutionem pretii ſine uſura aut injuſtitia res vendi poſſit, pluris ſupra juſtum alias pretium, & minoris ob præſtitam in continenti ſolutionem?

1. RESP. Ad primum negative: Ut AA. communiter *in cap. conſuluit & c. in civitate hoc tit.* eo, quod ſola mora ſolutionis, niſi damnum inde emergat, aut lucrum ceſſet, aut dubium ſit, num res tempore ſolutionis ſit pluris valitura, non eſt pretio æſtimabilis, adeoque, ſi ob eam ſolam quid detur aut exigatur ſupra pretium juſtum, contractus eſt injuſtus & uſurarius in foro conſcientiæ, non quidem proprie, quia uſura proprie & regulariter non committitur, niſi in mutuo proprie tali, ſed virtualiter, ſeu implicite, & interpretative, quatenus, dum ob ſolutionem dilatam in effectu, & re ipſa idem eſt, ac ſi pretium ab emptore eſſet ſolutum, & dein ei mutuatum cum lucro illius quantitatis, in qua pretium conventum valorem verum, ſeu juſtum excedebat; in foro tamen etiam externo & contentioſo talis uſurarius minus proprie talis convinci & condemnari nequit tanquam uſurarius; ita fere Pirh. *h. t. nu.* 59. & Reiffenſt. *num.* 97.

2. Reſp. Ad ſecundum: Pari ratione injuſtitiam & uſuram, etſi minus proprie talem, committit, qui rem minoris emit, quam tunc valeat, eo, quod præſente & numerata pecunia emat, idque ob eandem rationem allatam pro *reſponſ. ad quæſ. præced.* cum & is, qui rem valorem 12. v. g. aureis emit 10. aureis ob anticipatam ſeu præſentem ſolutionem, in effectu videtur quaſi mutuare pretium, quod numerat venditori, ut id, quod juſto pretio deeſt, lucretur ſupra pretium, ſeu valorem juſtum rei emptæ, quod dicto modo uſurarium eſt, & ſic mutuum improprie tale palliatur venditione. Pirh. *num.* 64 citans Abb. *in cap. ult. hoc tit. num.* 6. niſi, ut idem citato Covarr. *tract. t. de uſur. cap.* 3. *num* 4 *in fin.* item Wieſtner. *num* 51. dubium ſit; an res, quæ præſente pecunia emitur, minore pretio, quia venditor differt traditionem illius, plus vel minus valitura ſit tempore traditionis, juxta dicta de venditione majori pretio. Circa quæ notandum, quod utrumque tam quando ratione dilationis exigitur majus pretium juſto, quam dum ratione præſentis ſolutionis minoris emitur, etſi in foro conſcientiæ locum habeat, & damnetur tanquam uſura, in foro tamen externo raro obſervetur, & via ut tale damnari queat, eo, quod in his contractibus deficiat forma mutui, & intentio uſuraria ſit occulta, niſi de ea aliunde, quam ex pretii exceſſu vel defectu conſtiterit, v. gr. per ſcripturam vel confeſſionem ipſius venditoris vel emptoris. Fagn. *in cit. cap. in civitate num.* 9. & DD. alii.

QUÆSTIO CCCLII.

Emere Chirographum, ſeu debitum alienum infra valorem, quem debitum ſecundum ſe habet, an & quando ſit uſurarium.

RESP. Debiti etſi liquidi & minime litigioſi, cujus tamen ſolutio eſt ambigua ob debitoris inopiam, vel ob ſumptus, aut ob labores & pericula pro ea obtinenda ab emptore, non eſt uſuraria, aut aliter iniqua emptio, uti etiam, quando ex emptione, & præſenti numeratione pecuniæ emergit damnum, vel ceſſat lucrum, neque uſuraria, neque injuſta eſt, eſt tamen uſuraria, (intellige minus proprie talis juxta dicta, quia non ſuperadditur mutuo) vel ſaltem injuſta ſi abſentibus dictis titulis fiat dando, v. gr. pro debito 100 florenorum 90. ſic etiam uſurarium eſt, ſi debitor v. gr. eſt Princeps, a quo debitum ſine magnis laboribus & ſudoribus obtinere nequit creditor, emptor autem debiti, quia eſt præfectus ærarii illius, cujus officium ſit debitoribus Principis ex ejus ærario ſolvere, facile & ſine ſumptibus illud poteſt obtinere. Salas *d. uſuris dub.* 27. *num* 8. Leſſ. *L.* 2. *cap.* 21. *nu.* 78. qui tamen *num.* 76. cum Molin. *diſp.* 361. *num* in contrarium eſſe dicit, ſi emptor non eſt talis officialis, ſed alius, qui tamen ob ſingularem induſtriam, merita & gratiam apud Principem debitum facile obtinere poteſt; quia iſtiuſmodi debitum ſpectata communi æſtimatione, ſecluſaque gratia & favore Principis, induſtriaque emptoris, minus valet.

QUÆSTIO CCCLIII.

Quid & quotuplex ſit cambium, & num contineat uſuram aut injuſtitiam?

1. RESP. Ad primum: Eſt negotiatio, qua pecunia commutatur cum moderato lucro, quod fit dupliciter, nimirum dum mercatori ſeu campſori pecunia unius formæ & materiæ, v. g. minutæ monetæ argenteæ pro aureis nummis numeratur, diciturque cambium reale, vel etiam minutum, quia frequentius minoris formæ nummi pro majoribus permutantur. Item manuale, quia in eo numeratio pecuniæ a manu ad manum, & fere eodem temporale ac loco fieri conſuevit, vel dum campſori numeratur pecunia in uno loco, v. gr. Coloniæ, ut in alio, v. g. Viennæ reddatur ejus negotiorum geſtori, uti uſu receptum propter itinerantes, ne hi magno incommodo & periculo pecunias ſecum deferre cogantur, ut cum Covar. *de collat. vel nummis c.* 7. *n.* 4. & Mol *de Juſt. tr.* 2. *d.* 398. *a n.* 4. *h. t. n* 58.

2. Reſp. Ad ſecundum: Neutra harum negotiationum cambialium continet uſuram, aliamve injuſtitiam, cum ordinarie non deſint juſti tituli ex permutatione tali ultra pecuniam permutatam aliquid exigendi, qualis reſpectu campſorum publica authoritate conſtitutorum eſt ipſum officium campſoris, & obligatio comparandi, & paratam ſemper, aut ſæpe habendi diverſiſſimæ ſortis pecuniam, reſpectu vero aliorum talem negotiationem exercentium privato & proprio nomine, eſt lucrum ceſſans, vel damnum emergens, & aurea vel argentea moneta expenſa, Item commoditas negotiationis & deportationis, quam una pecunia præ alia habet. Item, quod pecunia hujus monetæ alibi pluris valeat, & quævis merces ea facile comparentur. Item impenſæ & pericula ſubeunda ea pecuniæ ab uno in alium locum trajectione. Item labor in pecunia numeranda, ſcribendis literis, & rationibus conficiendis. Item ſumptus faciendi in famulos hujus negotiationis peritos. Ac denique æſtimatio pecuniæ præ alia ob ejus raritatem, antiquitatem, & materiæ puritatem; ita Wieſtn. *loc. cit.* ex Navar. *in man cap.* 17. *a num.* 282. Mol. *diſp.* 399 *num.* 1. Leſſ. *loc. cit. cap* 23. *a num.* 7. Laym. *loc. cit. c.* 19 *num.* 3. & 7.

QUÆSTIO CCCLIV.

Olla fortunæ, ut in Germania vocatur, quid ſit, & num uſurarium quid, alteriuſve injuſtitiæ contineat.

1. RESP. Ad primum: Uſus hujus ollæ eſt, ut, quot quis dominus illius, ſeu exponenti illam numerat v. g. denarios, tot ex ea ſchedas tollere poſſit; & quod in eis ſcriptum ibi habere, forte omnino incerta, cum, quando, qui ſchedam unicam pro unico denario extrahit, ſcyphum argenteum, aliamve mercem pretioſam in ea deſcriptam recipiat, & econtra pro centum denariis ſchedas extrahat, in quarum nulla quid deſcriptum inveniat, adeoque nihil præter riſum & ludibrium referat.

2. Reſp. Ad ſecundum: Talis quaſi luſus, tametſi propter intentionem lucri ultra ſortem capiendi uſurarius & propter inæqualitatem inter pecuniam collatam, & rem forte extractam illicitus & injuſtus videri poſſet, talis tamen non eſt, ſed potius emptio, qua non ipſe ſcyphus, aliave res extracta, ſed ejus conſequendæ ſpes cum pari, aut etiam certiore jacturæ periculo conjuncta, ideoque non niſi denario æſtimata emitur, & conſequenter non plus iniquitatis, quam alterius lucroſæ ſpei, v. gr. jactus retis ſeu capturæ piſcium emptio pro exiguo in ſe continet, & quia huic pretio quandoque major, quandoque minor captura reſpondet, tam ipſum quam

co

Digitized by Google

eo mediante facta emptio juſta cenſetur. Caniſ. *tractat. de uſuris c. 4. n. 8. & 9.* Pirh. *num. 50.* Wieſtn. *num. 59.*

QUÆSTIO CCCLV.

Contractus antichriſeos, num uſurarius & illicitus?

RESP. Videndum me de hoc *l. 3. q. 456.*

QUÆSTIO CCCLVI.

Num & quando uſurarium ſit, ſi creditor fructus ex re oppignorata pro mutuo recipiat?

RESP. Uſurarium eſſe, ſi creditor fructus hos perceptos & conſumptos non computet in partem ſortis ſibi debitæ, ad eandem extenuandam, vel extinguendam detractis factis a creditore in eos expenſis, & exſtantes adhuc reſtituat una cum pignore ſoluto debito vel mutuo, ut conſtat ex *c. pervenit h. t.* ubi id Papa decrevit de creditore Clerico, & *c. quoniam h. t.* ubi idem ſtatuit de creditore Laico, compellendo alias eodem per cenſuras eccleſiaſticas ad dictam deputationem vel reſtitutionem, eſtque ratio commiſſæ alias in hoc uſuræ, quod, ſicut omne incommodum fortuito accidens in re oppignorata ad debitorem, tanquam ejus dominum, & non ad creditorem, ſic etiam omne commodum ex ea proveniens ad eundem pertineat *l. ſi inter §. quicquid ff. de pignoribus* adeoque fructus hi ei dari debent, vel in ſortem computari, niſi ſit alius titulus accipiendi ultra ſortem, v. g. lucri ceſſantis, aut damni emergentis ex credito vel mutuo: item, quod uſura ſit, quidquid ultra ſortem lucratur creditor ſeu mutuator, fructus autem pignoris ſint ſupra ſortem crediti, vel mutuati, niſi in diminutionem illius computentur *c. 1. & 2. h. t.* Sic itaque creditor, dum ei oppignorata eſt res immobilis, v. g. prædium, poteſt ea uti, v. g. elocare, illud locagium tamen inde perceptum, tanquam fructum illius reſervando debitori, aut in ſortem debiti computando. Item fructus rei immobilis oppignoratæ ſibi poteſt percipere, perceptoſque etiam ex re aliena (qualis eſt pignus reſpectu creditoris conſumere vel diſtrahere, ita tamen, ut in ſortem debiti principalis ſint computandi, & ſi illius quantitatem adæquent, illud omnino extinguant. Compenſantur autem hi fructus conſumpti vel venditi cum ſorte non per ſe, ſed ratione æſtimationis ſui, exſtantes vero non computantur in ſortem, ſed jure pignoris manent apud creditorem non niſi ſoluto debito una cum pignore reſtituendi debitori, ut Abb. *in c. 1. h. t. num. 3.* & *ibid.* ejus gloſſator Alex. de Nevo *Lit. D.* Caniſ. *l. c. n. 6.* Pirh. *h. t. n. 86. à notand. tertio.* Porro nomine expenſarum factarum in quæſtionem, collectionem, conſervationem fructuum, quibus detractis, horum reſtitutio, aut in ſortem computatio fieri debent, ne creditor alias locupletior fiat cum jactura debitoris, contra *l. nam hoc ff. de condict. indeb.* & naturalem æquitatem non tantum veniunt expenſæ neceſſariæ, quibus non factis res erat peritura, vel deterior futura, ſed etiam utiles, quibus res melior efficitur, non tamen voluptuariæ & ſuperfluæ, poteſtque creditor retinere tamdiu pignus, donec expenſas detrahat, aut eæ illi ſolutæ, quia non niſi, quod iis detractis ſupereſt, ſit fructus *l. ſi a domino §. fin. ff. de hered. pet.* Gl. *in c. 1. h. t. v. deductis expenſis.* Tholoſ. *l. 2. de jur. c. 9. n. 9.* Pirh *h. t. n. 88. v. notand. quinto* præterque hæc eſt etiam computandus labor ipſius creditoris impenſus in dictos fructus. Denique notandum hic, nomine fructuum computandorum in ſortem non tantum venire fructus perceptos ex pignore, ſed & eos, qui ex illo percipi potuerunt, & percepti non ſunt, de his enim etiam tenetur debitori creditor tanquam de perceptis *L. 2. C. de pact. pign. c. gravis de reſt. ſpol.* Abb. *in c. 1. h. t. nu. 3.* Alex. *l. c. Lit. G.* Pirh. *nu. 88.* Quod tamen diſtinguendum, ait Alex. ut procedat, quando creditori ſatisfactum per ſolutionem debiti, vel illius adæquationem per fructus ex pignore perceptos, non vero procedat, quando creditori non eſt ſatisfactum, ita, ut tunc debitori tantum teneatur de fructibus perceptis, non de percipiendis, niſi tamen hi per dolum, vel latam culpam non fuerint percepti, modo oppignoratio facta fuerit gratia debitoris principalis tantum, ſecus, ſi facta gratia debitoris & creditoris. Pirh. *cit. n. 88.* vide me de his *l. 3. q. 175.*

QUÆSTIO CCCLVII.

In quibus caſibus non teneatur creditor fructus perceptos ex pignore computare in ſortem ad vitandam uſuram, aut aliam injuſtitiam?

1\. RESP. In ſequentibus primo: Si v. g. Laicus aliquis injuſte detineat prædium, quod ſpectabat ad beneficium Clerici, dein illud in pignus pro mutuo ſibi dato a Clerico eidem obliget, poteſt citra uſuram ſeu injuſtitiam percipere ex illo fructus, eoſque retinere, abſque eo, quod teneatur illos computare in ſortem, ſeu ſummam capitalem a ſe mutuo datam, vel credito venditam iſti creditori Laico, quia recipit, quod ſuum eſt, & per viam occultæ compenſationis redimit, quod legitime ad ſe ſpectabat, & quod forte alia via recuperare non poterat, nempe prædium ſuum beneficiale; ſumitur ex *c. 8. h. t.* ubi dicitur: *niſi forte* (ſubintellige pignus) *beneficium fuerit, quod redimendum ei hoc modo de manu Laici videatur.* Gl. *ibid. v. beneficium* idem dicens de Laico habente in pignus rem ſuam ab iniquo poſſeſſore detentam. Clericus tamen habens in pignus mutui vel debiti rem ſpectantem ad Eccleſiam ſibi non aſſignatam in beneficium, perceptos ex ea fructus non computando in ſortem, committeret uſuram, vel aliam iniquitatem.

2\. Secundo: Si creditori in pignus detur res, in qua is habet dominium directum, & debitor utile, v. g. a Vaſallo feudum, fructus ex hoc pignore perceptos creditor non poteſt computare in ſortem *c. 1. de feudis c. conqueſtus h. t.* Idem communiter extendunt DD. ad rem emphyteuticam datam in pignus ab emphyteuta domino proprietatis, qui perceptos ex ea fructus non tenetur in diminutionem ſortis computare, fundaturque licita hæc perceptio & retentio fructuum ex pignore tali, abſque eo, quod in ſortem computari debeant, in ipſa natura horum contractuum, feudalis & emphyteutici in prima eorum inſtitutione, aut in certis caſibus jure expreſſis dominium utile redeat ad dominum directum, inter quos eſt ille caſus, ut, ſi res feudalis vel emphyteutica a vaſallo vel emphyteuta detur domino directo in pignus debiti, dominium utile conſolidetur, ſeu conjungatur cum dominio directo pro eo tempore, quo pignus ſoluto debito non redimitur, ac proinde interea poteſt dominus directus fructus ex re feudali ſibi in pignus data non diminuto quantitate debiti, ſeu ſortis percipere, ne res etiam quoad dominium utile exiſtens, apud dominum directum alteri fructificet quaſi aliena; ita Pirh. *h. t. num. 90.* citatis Molin. *tr. 2. de Juſt. d. 323. §. ult.* Leſſ. *cit. c. 20. du. 16. n. 139.* de Lugo *cit. diſ. 25 ſ. 8. num 146.* Porro ut dominus directus percipere poſſit dictos fructus ex feudo vel emphyteuſi ſibi pignori datis, requiritur *primo*: ut interea non exigat a vaſallo vel emphyteuta debitum alias obſequium, ſeu ſervitium & penſionem debitam *cap. 2. de feudis* & ſi ea recipiat ſine proteſtatione de non amittendo jure, ad fructus, tenetur eos computare in ſortem; quia cenſetur huic juri tacite renunciare. Abb. *in cit. cap. 1. de feudis in fine* ſed &, ſi vaſallus velit debitum obſequium præſtare, poteſt tamen dominus directus illud non admittere, ſed recipere fructus ex re feudali pignori data, etiamſi excedant debitum obſequium & penſionem non computando illos in ſortem. Arg. *cit. c. 1. de feudis* modo interim vaſallus remaneat liber a ſolito ſervitio præſtando. Gloſſ. *fin.* *ibidem* Pirh. *num. 91.* Secundo requiritur, ut non percipiat dominus directus ex re feudali, ſeu emphyteutica oppignorata ſibi fructus provenientes ex melioramentis factis per induſtriam vaſalli vel emphyteutæ in feudo, ſed eos tenetur computare in ſortem, vel reddere vaſallo, cum non cenſeantur, quoad illam partem, eſſe ex re feudali. Sylv. *v. feudum n. 30.* Mol *cit. n. 323.* Leſſ. *l. c. n. 140.* Lugo *l. c. num. 149* Pirh. *h. t. n. 92.* Tertio requiritur, ut feudum & emphyteuſis data in pignus non ſint empta vaſallo pretio, aut data in compenſationem præcedentium meritorum, ſed gratis conceſſa, alias fructus illius in ſortem computandi: Sylv. Mol. Leſſ. *ll. cit.* Lugo *n. 150.* Pirh. *n. 93.* De cætero, quod dominus directus eo tempore, quo feudum titulo pignoris poſſidet, habeat dominium directum & utile in eo, etſi alias nequeat habere rem propriam quoad dominium directum & utile, hæc eſt ratio, quod in hoc caſu dominium utile ſaltem habitualiter maneat penes vaſallum, quatenus is ſoluto debito poſſit hoc pignus redimere, & fructus ex eo recipere, ſicut antea. Atque ita feudum habet rationem pignoris, quatenus dominus illud poſſidet cum obligatione illud reddendi vaſallo, quamprimum is ſoluto debito illud redimit. Neque his obſtat, quod dominium utile alias ſpectet ad vaſallum, adeoque & fructus ad eum ſpectare debeant; nam eſt ſpeciali diſpoſitione juris, & conformiter inſtitutioni primæ

contractus feudalis, dominium utile feudi non aliter conceditur vaſallo, niſi cum hac limitatione, ut, caſu quo in pignus datur domino directo, fructus feudi non ad dominum utilem, ſeu vaſallum, ſed ad dominum directum pertineant, quamdiu feudum pignori obligatum manet. Lugo *loc. citat. num.* 148. Pirh *loc. cit.* verum de his vide plura apud me *L.* 3 *quaſt.* 172.

3. Tertio: Fructus pignoris computandi non ſunt in ſortem, dum maritus pro dote uxoris ſibi promiſſa loco pignoris accipit prædium, ſeu rem aliam, ut ex ea fructus percipiat, donec dotem promiſſam accipiat. Siquidem interim maritus fructus ſuos facit ſine imminutione dotis, & abſque eo, quod cogatur eos in ſortem computare. Pirh. *h. t. n.* 94. juxta *c. ſalubriter* de quo vide me ulterius *cit. q.* 172. *n.* 2.

QUÆSTIO CCCLVIII.

Montes pietatis, quid ſint, quæ eorum leges, & num immunes ab omni uſura.

1. RESP. Ad primum & ſecundum: Montes hi ſunt æraria, & granaria publica a Principe aliquo vel domino loci aut communitate ex liberalitate, & piorum privatorum largitionibus & eleemoſynis conſtituta pro certo loco in hunc finem, ut ſemper in promptu ſit pecunia, quæ egentibus, (ne hi alias magnas uſuras cogantur ſolvere uſurariis, præſertim Judæis) non autem divitibus, ac præcipue ejuſdem loci, non exteris, ad certum tempus, v. g. ad annum, vel ad ſummum ad duos annus mutuo datur ſub certi & ſufficientis pignoris cautione a mutuatario præſtanda, ea lege, ut, niſi præfixo tempore mutuum reddant, pignus datum vendatur, & mons pietatis ex pretio ſuam ſortem, ſeu mutuo datum recipiat, reſiduum vero pretii, ſi quod eſſet, mutuatario ſeu domino pignoris reſtituatur. Ad hæc annuatim, aut etiam ſingulis menſibus exiguum quid ſolvatur monti a mutuatario, non quidem pro lucro ſeu incremento ipſius montis, ſed pro ſumptibus ad conſervationem montis, puta pro alimentis miniſtrorum, qui pignora & montem cuſtodiant, adminiſtrent, conficiendo & reddendo rationes pro conductione domus, cæteriſque expenſis neceſſariis, quæ, ſi ex ipſa montis ſubſtantia, ſeu pecunia deſumi deberent, facile is conſumeretur; ita fere Azor. *p.* 3. *l.* 9. *c.* 8. *in pr.* Mol. *l.* 2. *de Juſt. d.* 125 *no.* 1. Leſſ. *l.* 2. *c.* 20. *du.* 23. *num.* 190. Pirh. *h. t. num.* 99. Reiffenſt. *a num.* 118.

2. Reſp. Ad tertium: Montes hi cum dictis legibus & conditionibus liciti ſunt, nihilque uſurarii continent. AA. citati, & alii communiter contra Cajetan. *in comment. de monte pietat. cap.* 1. Sotum *l.* 6 *de Juſt. quæſt.* 3. *a.* 6. & alios quoſdam, qui poſtquam refrigeſcente caritate, ut inquit Reiffenſt. qui alias iſti montes adminiſtrabantur gratis a piis hominibus, cœpit modicum quid exigi pro dictorum miniſtrorum laboribus & ſuſtentatione, ſcriptis vel verbis contradixerunt his montibus, tanquam uſurariis. Unde neceſſe fuit, hanc controverſiam ad ſummos Pontifices devolvi, per quos omnes, ac tandem in Concilio Lateranenſi *Seſſ.* 10 per Leonem X. ſolenniter fuerunt approbati, tanquam liciti, & omni ſpecie mali carentes, ut patet ex Bulla ejuſdem Pontificis, quæ incipit: *Cum inter nonnullos* habeturque inter acta illius Concilii, & *Tom.* 1. *Bullar. Cherub.* ubi etiam §. 5. ſub excommunicatione latæ ſententiæ prohibetur pro contrario diſputare aut prædicare. In Concilio quoque Trid. *Seſſ.* 22. *cap.* 8. *de reform.* inter alia pia opera numerantur hi montes pietatis, ſeu charitatis. Probatur inſuper hæc reſponſio, dum nihil a mutuatariis exigitur, aut datur ultra ſortem ratione mutuationis, ſed ratione expenſarum neceſſario faciendarum ad conſervationem & adminiſtrationem montis, quæ cum fiant in gratiam & commodum egentium, mutuatariorum ne majus malum incurrere cogantur, licitum & pium eſt, pro iis aliquid exigere & accipere.

QUÆSTIO CCCLIX.

An & quis cenſus realis ſit licitus aut uſurarius?

1. RESP. Primo in genere: Cenſus (qui proprie loquendo, & prout hic ſumitur, non eſt ipſa penſio, ſed jus eam exigendi & percipiendi) realis, hoc eſt, in re certa, & frugifera alterius, puta, agro, vinea, domo conſtitutus, quique rem ipſam comitatur, ad quemcunque poſſeſſorem ea perveniat, veluti ſervitus, ſeu obligatio ratione penſionis ſolvendæ; ut Azor. *part.* 3 *L.* 10. *cap.* 33. *in diviſ.* 1. Laym. *L.* 3. *tractat.* 4. *cap* 18. *num.* 1. & 2. Pirh. *hoc tit. num* 66 per emptionem & venditionem (multoque magis per donationem, legatum) conſtitutus, ipſaque ejus conſtitutio, ſeu emptio & venditio illius nihil uſurarii, ſeu illiciti continet, modo pretium ſit juſtum, ſcilicet a lege vel conſuetudine taxatum. Azor. *l. c. num.* 4. Laym. *num.* 3. Pirh. *num.* 67. cum communi TT & J. C. juxta quod declararunt Martin. V. & Calix. III. *in Extravag. Regimini de empt. & vendit. inter commun.* Pius V. in Conſtit. ſua: *cum onus Apoſtolica*. Et quidem non committitur in tali contractu uſura, ut patet, quia non eſt contractus mutui, ſed verus contractus venditionis & emptionis, celebratus inter venditorem; ſeu cenſuarium & emptorem dicti juris, ſeu cenſualiſtam. Sed neque committitur in eo alia iniquitas, dum cenſus eſt fructuarius, ſeu conſiſtens in jure percipiendi fructus ex agro, vinea &c. cum ſicut juſtum & licitum eſt emere totum prædium & jus percipienda omnes fructus illius, vel etiam totum uſumfructum illius, remanente dominio directo penes venditorem, ita quoque licite emi poteſt pars uſusfructus, ſeu jus percipiendi partem fructuum. Argum. *L. neceſſaria §. fin. ff. de pericul. rei vend.* Abb. *in cap. civitate h. t. num.* 7. Molin. *tract.* 2. *de Juſt. diſp.* 385. *a num.* 8. Azor. *l. c. q.* 3. Laym. *loc. cit. num.* 5. Pirh. *n.* 68. Idem eſt, dum cenſus eſt pecuniarius, ſeu jus percipiendi annuatim certam ſummam pecuniæ ex agro vel domo aliena; tum quia de hoc potiſſimum cenſu loquuntur cit. paulo ante Extravagantes; tum quia, quando redditus annuus pecuniarius in valore æquivalet cenſui fructuario, ſicut hic, ita & ille æquali pretio emi poſſunt, unde etiam, ſicut ab initio conſtitui poteſt penſio in pecunia, ita & conſtituta in fructibus commutari poteſt in penſionem pecuniariam, ut Lugo *cit. d.* 27. *ſ.* 7. *n.* 111. *in fine*.

2. Reſp. Secundo in ſpecie: Emi & vendi, ſeu conſtitui licite poſſunt redditus, ſeu cenſus tam antiqui, ſeu jam conſtituti, quam primo & de novo per ipſam hanc venditionem conſtituti; cum inter nos Pontifices non faciant diſtinctionem; neque de novo conſtituti propterea ſint valoris minoris.

3. Secundo: Penſiones ſeu cenſus reales conſignativi, (quales ſunt cenſus ex re aliena pretio empti perpetui, qui non finiuntur obitu emptoris, vel venditoris, aut alterius cujuſdam, ſed tranſeunt ad hæredes, ita, ut obligatio venditoris ſolvendi penſionem tranſeat ad hæredes venditoris, & jus exigendi penſionem ad hæredes emptoris) juſte & licite jure naturæ venduntur & emuntur. Leſſ. *l.* 2. *cap.* 22. *num.* 34. Laym. *cit. c.* 18. *num.* 3. Pirh. *cit. n.* 69. idque, ſive cenſus ſit fructuarius, ſive pecuniarius, ut iidem. Idem eſt de penſione; ſeu cenſu irredimibili, id eſt, cui nullum pactum redimendi fuit adjunctum, adeoque neque ex parte venditoris reddendo emptori pretium, neque ex parte emptoris reddendo ſeu reſignando cenſum recepto pretio, redimi ſeu extingui poteſt; Ratio utriuſque eſt eadem, nimirum, quod ſicut emptio prædii perpetua & irredimibilis quoad dominium ejus directum & utile eſt licita, ita etiam emptio uſusfructus illius totus & conſequenter pars uſusfructus (qualis eſt cenſus, ſeu jus percipiendi partem fructuum) non minus licite emi, quam per donationem vel legatum acquiri poteſt, cum, quod juris eſt de toto quoad totum, idem juris ſit de parte quoad partem *L. quæ de toto ff. de rei vindicat.* unus autem etiam illud perpetuitatis & irredimibilitatis cenſus impoſitum venditori cum aucto pretio compenſari poſſit, hoc facto, in hac emptione evitatur omnis injuſtitia; quamvis etiam non aucto pretio poſſit fieri emptio talis cenſus, ratione lucri ceſſantis, aut damni emergentis. Lugo Pirh. *LL. cit.* De cætero his non obſtante, quod omnes penſiones ſperatæ, & progreſſu temporis ſolvendæ plurimum excedant pretium pro cenſu datum, dum v. gr. cenſus 500 florenorum emitur 1000. florenis ſpatio 40. annorum perceptus aſcendit ad 2000. & ſic in duplo ſuperat quantitatem pretii. Nam non emuntur penſiones annuæ ex re frugifera, ſed jus percipiendi penſiones futuras, quatenus ſunt in ſpe, & non in re, quod jus communi hominum judicio minoris æſtimatur, quam ſi omnes præſentes eſſent, & ſimul ſolverentur, dum multa contingere poſſunt, ut fructus vel non naſcantur, vel non ſolvantur, penſiones etiam pecuniariæ variis periculis & laboribus acquirendi, ſucceſſu temporis exponi ſoleant. Et certe, ſi obſtaret, illicitum quoque foret emere agrum vel domum certo pretio, cum fructus ex eo percipiendi, intra paucos annos pretium agri vel domus ſint ſuperaturi.

4. Tertio: Emptio & venditio quoque realis temporalis cenſus eſt juſta & licita, ſive ad certum tempus, v. g. 10. vel 20. annos, ſive ad incertum, v. g. ad vitam ementis conſtituta, ratio eadem eſt, quæ præcedentis; non obſtante iterum, quod pretium eſſe poſſit majus & minus, juxta dicta paulo ante, Cov. *l.* 3. *reſol. c.* 7. *n.* 3. Leſſ. *l.* 2. *du.* 6. *no.* 40. & 41. Idem eſt de emptione & venditione cenſus redimibilis ex parte venditoris, cum aliæ omnes venditiones cum pacto redimendi factæ, ad

arbi-

arbitrium illius ſunt licitæ. *L. 2. c. de pactis inter empt. & vendit.* ſuntque hujuſmodi cenſus approbati a SS. Pontificibus, quippe in quos nulla ſuſpicio aut præſumptio uſuræ cadit; quin idem probabiliter dicendum de cenſu utrimque ex pacto redimibili, tenent Leſſ. *dub. 20. num. 56.* Laym. *loc. cit.* Pirh. *num. 75.* Gabr. *in 4. diſt. 15. q. 12. a. 2. concil. 4.* Reiffenſt. *n. 240.* non ſecus ac in aliis emptionibus agrorum & domorum, quibus emitur totum dominium, cujus veluti pars eſt jus percipiendi partem, licite apponi ab utroque poteſt pactum redimendi cenſum, ut habet communis. Et, ſi venditor poteſt tale onus revendendi ſibi pro arbitrio ſuo imponere emptori, quia poteſt ei tale onus compenſare cenſum vendendo minoris, cur etiam emptor non poteſt imponere venditori onus ſeu obligationem, ad reddendum ſibi pretium datum, & ſuo juri ſuo percipiendi fructus renunciare? cum & is poſſit illi compenſare hanc obligationem, carius emendo cenſum; Ita Leſſ. *loc. cit. num. 58.* non tamen ex eo, quod venditor obligetur emptori pretium pro arbitrio ejus reddere, ſequitur, quod contractus ille non ſit vera venditio, ſed potius mutuum, ne alias omnis emptio cum pacto retrovendendi emptori ſit mutuum, præterquam quod in contractu cenſus redimibilis ex parte emptoris, hic non det immediate pecuniam pro pecunia ejuſdem quantitatis & valoris reddenda in redemptione; uti fit in mutuo, ſed pro jure exigendi penſionem fructuariam, vel pecuniariam. Ac denique in omni caſu mutuum a mutuatario repeti poteſt, in cenſu autem redimibili utrimque ſecluſo ſpeciali pacto repeti nequit pretium, ſeu ſors repeti non poteſt, caſu quo res, ſuper qua cenſus fundatus, perierit. Laym. *loc. cit. num. 5.* Porro dicta hæc de cenſu redimibili intelligenda ſunt tam de cenſu temporali redimibili abſolute, quam reſtricte, ita, ut v. gr. intra certos annos, v. g. 10. redimi poſſit, non autem poſtea, & e contra, ut intra idem tempus redimi nequeat, poſſit autem poſtea, utrumque enim ex pacto conſtitui poteſt. Obſervandum autem, quod dictum de jure naturæ, licitam eſſe venditionem & emptionem cenſus redimibilis ex parte etiam emptoris, nam jure humano, civili & eccleſiaſtico uterque ille cenſus, nimirum tam ex parte utraque redimibilis, quam perpetuus, & ex utraque parte irredimibilis expreſſe prohibitus, & prior quidem a Pio V. in *cit. Conſtit. cum onus, §. 12.* ubi expreſſe prohibetur, quod emptor pro libitu ſuo repetere poſſit pretium, & a Carolo V. in Comitiis Auguſt. Anno 1548. *tit. de uſur. contract.* Argum. *Extrav. ſupra cit.* quatenus redemptionem cenſus ſoli venditori permittunt, idque propter periculum uſurariæ intentionis, quæ in hujuſmodi cenſu facile præſumitur in foro externo; ut Laym. *loc. cit. num 6.* Poſterior etiam per *cit. duas Extravagantes & Conſtit.* Pii V. *cum onus*, & *Conſtit. ejuſd. cum Apoſtolicæ Sedes*, quas recitat Reiffenſt. *hoc tit. num. 153.* Poſſe nihilominus, non obſtante hoc jure humano licite & valide utrumque cenſum, tam irredimibilem ſeu perpetuum, quam redimibilem ex utraque parte vendi & emi in locis, ubi præfatæ Conſtitutiones humanæ, tam juris civilis, quam Eccleſiaſtici, non ſunt uſu receptæ, vel per conſuetudinem legitime quoad hoc præſcriptam abrogatæ, uti res ſe habere videtur in Germania, ubi teſtibus Laym. *L. 3. tract. 4. c. 18. num. 6.* Pirh. *hoc tit. num 72.* Engels *hoc tit. §. 2. num 22.* conſuetudine inductum, ut cenſus ex utraque parte redimibiles emantur, dando pretium 100. florenorum pro jure ſingulis annis percipiendi 5. aſſerit Reiffenſt. *hoc tit. num. 243.*

QUÆSTIO CCCLX.

An & qualiter licitus ſit cenſus perſonalis?

RESP. Cenſus mere perſonalis (qualis eſt, qui fundatur ſuper certa perſona obligante ſe ad annuam penſionem ex ſua induſtria, arte, opificio præſtandam abſque ordine ad rem aliquam, ex qua ſolvatur, licet quandoque ſecuritatis gratia fundus aliquis hypothecæ ſupponatur, ex quo penſio percipiatur caſu, quo ena perſona obligata obtineri nequit) hic, inquam, cenſus non ſolum ratione lucri ceſſantis, aut damni emergentis, ſed & ſecundum ſe eſt juſtus & licitus ex natura rei citra prohibitionem legis humanæ, prout probabilius tradunt Abb. *in c. in civitate, hoc tit. num 6.* Felin. *L. 1. de cenſib. cap. 8. a num. 4.* Covar. *L. 3. reſol. cap. 7. num. 5. & 6.* Azor. *part. 3. L. 10. cap. 5. quæſt. 5.* Leſſ. *cit. cap. 22. dub. 4. num. 18.* Laym. *loc. cit. cap. 18. num. 7.* Gail. *pract. l. 2. obſerv. 7. num. 13.* Pirh. *hoc tit. num. 74.* Wieſtn. *num. 72.* & alii contra Nav. *comment. de uſur. num. 8.* Gutt. *L. 2. pract. quæſt. 177. num. 7.* Fachin. *L. 2. controverſ. cap. 44.* cenſentes, eſſe uſurariam & injuſtam; eſtque ratio, quod ſicut in cenſu reali poteſt dominus jus, quod habet ad fructus prædii ſui juſte vendere, teneturque poſtmodum bona fide prædium colere, ne reddatur infrugiferum, ita in cenſu perſonali poteſt vendere jus, quod habet ad lucra & fructus pecuniæ ſuæ ex laboribus & operis ſuis provenientes, non ſecus, ac locare poteſt pretio ſuo, aut etiam gratis concedere ipſas operas ſuas obligando ſe, ſuoſque hæredes ad eam induſtriam perſonalem adhibendam, qua lucrari operis ſuis certam ſummam pecuniæ annuatim emptori cenſus ſolvendam, quemadmodum etiam a lege imponi poteſt obligatio talis perſolvendi decimas perſonales; juxta *can. decimæ, 16. quæſt. 1. c. ad Apoſtolicæ, c. non eſt; c. paſtoralis de decimis*, aut emi ſervitus aliqua perſonalis. Sed neque dici poteſt in tali emptione cenſus perſonalis intervenire etiam virtuale mutuum, adeoque uſuram palliatam, dum pecunia emitur pecunia, ſeu ex auro naſcitur aurum, quod uſurarium dicitur, *can. ſicut, v. interdum; diſt. 47.* cum emptor cenſus perſonalis irredimibilis, vel redimibilis ex parte venditoris tantum datam ſortem repetere nequeat, id autem poſſit mutuans. Laym. *loc. cit. num. 7.* Pirh. *cit. num. 74. in fine*, ad hæc non emitur penſio perſonalis pecuniaria, ſed jus ad eam exigendam. Nihilominus licet emptio cenſus perſonalis, ut dictum, ex natura rei, ſeu ſpectato præciſe jure naturali ſit licita, jure tamen Eccleſiaſtico illicitam eſſe, non tam per *cit.* Conſtitutiones Martini V. & Calixti III. clauſas in corpore juris communis, quam per *Conſtit.* Pii V. *cum onus*, conſtabit ex dicendis *quæſt. ſeq.*

QUÆSTIO CCCLXI.

Quænam requirantur, ut contractus cenſualis in genere ſit licitus?

1\. RESP. Primo: Ut contractus cenſualis jure naturæ ſit licitus, requiruntur quatuor conditiones ſequentes: Prima, ut cenſus conſtituatur in re frugifera, vel quæ pro frugifera habetur, ex qua penſio ſuo tempore debita, ſive immediate, ſive mediate (ut fit, quando ex agro ſolvenda) ſolvi poſſit, & ita quidem, ut ordinarie ſufficientes detractis expenſis & laboribus, in colligendis fructibus factis ad integre ſolvendam penſionem fructus ferat, alioquin ſi annuatim pauciores fructus ferat, cenſus impoſitus eatenus rei videtur, quatenus minus fert. Azor. *loc. cit. L. 10. de uſur. cap. 6. quæſt. 1.* Molin. *loc. cit. d. 389. num. 12.* Pirh *num. 78.* Et ſi ſit cenſus perſonalis, requiritur, ut perſona tantum annuatim labore, induſtria, arte acquirat, quantus eſt cenſus, vel habeat ſaltem bona aliqua, unde cenſum annuum, partemve illius ſolvat. Medin. *de uſur. quæſt. 11.* Leſſ. *cit. cap. 22. num. 21.* Wieſtn. *num. 74. in fine*, talia autem ſunt non ſolum bona immobilia, ut agri, domus, (quin & cenſus perpetuus & irredimibilis, utpote ſuper quo alius cenſus imponi poteſt) Azor. *loc. cit. cap. 7. quæſt. 1.* Leſſ. *loc. cit. dub. 12. num. 77.* Pirh. *hoc tit. num. 78. in fine*, ſed etiam mobilia, vel ſe moventia; ut eſt pecunia, modo ea ſit expoſita negotiationi, grex ovium, aliaque, quibus utimur ſalva eorum ſubſtantia, quæque non ſtatim primo uſu conſumuntur, & quorum pretia ſingulis fere annis non mutantur, ita, ut in iis certa penſio conſtitui nequeat, ut contingit in frumentis, vino, oleo. Azor. *loc. cit. c. 5. quæſt. 4.*

2\. Secunda conditio eſt, ut ematur cenſus juſto pretio, quale cenſetur lege vel conſuetudine, aut his deficientibus, virorum prudentum arbitrio taxatum eſt; uti in Imperio Romano, ex *Conſtit.* Caroli V. edita in Comitiis Auguſtanis Anno 1548. penſio annua quinque florenorum emitur 100. florenis. Tanner. *Tom 3. de Juſt. d. 4. dub. 4. num 119.* Pirh. *num. 79.* dum alias in locis, in quibus pretium ita taxatum non eſt, pretium juſtum cenſeri poteſt, ſi pro centum ſolvantur 6. 7. 8. 9. aut etiam plura, cum rerum pretia pro varietate locorum, temporum, pro que copia, vel inopia ementium, vel vendentium aut mercium, vel pecuniæ numeratæ varientur. Pirh. *l. c.* Wieſtn. *num. 75.* citatis Nav. *l. c. n. 104.* Leſſ. *dub. 14. num. 103.*

3\. Tertia, ut, ſi res cenſualis in perpetuum reddita ſit infructuoſa, vel etiam tota perierit citra culpam cenſuarii, v. gr. prædium a flumine occupatum, domus incendio conſumpta, obligatio ſolvendi penſionem extinguatur totaliter, vel pro parte, prout res cenſualis tota, vel ex parte periit, damnumque ſit cenſualiſtæ, ſecluſo ſpeciali pacto aſſecurationis, cum res quælibet per ſe loquendo pereat domino ſuo, qualis eſt cenſualiſta reſpectu penſionis, ſeu juris ad penſionem percipiendam ex re cenſuali. Molin. *tract. 2. d. 321. n. 3.* Leſſ. *loc. cit. num. 88.* Tanner. *loc. cit. num. 121.* Pirh. *num 80.* Eodem modo extinguitur cenſus perſonalis, ſi perſona ad lu-

cum

ctum percipiendum reddatur inhabilis, vel amittat bona, ut ad cenſum ſolvendum ſit impotens. Vvieſtn. *num.* 76. ſi tamen res cenſualis ad tempus, ſeu uno alterove anno fructus nullos ferat, tota penſio annua a cenſuario, ſeu domino fundi ſolvi debet, modo reliquis annis tantum ferat, quantum ad penſionem ſolvendam ſufficit, vel etiam amplius, ita, ut damnum ſterilitatis alio anno compenſetur; cum ex recepta conſuetudine cenſus conſtitutus ex agris quotannis integer ſolvatur, etſi agri ſecundo aut tertio anno quieſcant, nullum fructum ferant, quia non coluntur. Molin. Tanner. Leſſ. Pirh. *ll. cit.* ſi autem culpa cenſuarii periit, vel omnino reddita infructuoſa, tenetur is reddere pretium cenſus, vel illum ſuper alia re immobili conſtituere. Leſſ. *loc. cit. num.* 91. Pirh. *loc. cit.*

4. Quarta, ut res cenſualis, inſcio vel invito cenſualiſta, non alienetur in eum, a quo ſolutio cenſus vel ſimpliciter, vel ſine magna difficultate ſolvi nequit; cum jus cenſualiſtæ non debeat fieri deterius. Soto *L.* 6. *quæſt.* 5. *a.* 3. Pirh. *num* 81. Vvieſtn. *num.* 77. Addunt aliqui quintam conditionem, ut nimirum non exigatur, ſeu in pactum deducatur ſolutio anticipata, uti contingeret, dum venditor ſive cenſuatius cogeretur, penſionem annuam vel ſemeſtrem pro primo anno vel ſemeſtri ſtatim poſt pretium numeratum ſolvere, & emptor ſeu cenſualiſta de numerato pretio detrahere poſſet cenſum primi anni, quia hac ratione vendens non reciperet totum, quod debitum eſt ei pro annuæ vel ſemeſtralis penſionis ſolvendæ obligatione. Leſſ. *loc. cit num* 81. Caſtrop. *tract.* 32. *d.* 6. *part.* 16 *num.* 9. Hauoold. *tract.* 10. *num.* 330. Vvieſtn. *num.* 78. qui tamen monent, pactum de tali ſolutione anticipata non fore contra jus naturæ, ſi talis ſolutionis præſtandæ onus alia ratione compenſaretur. Superaddunt aliqui aliam adhuc conditionem, nimirum, ut non fiat ullum pactum, vi cujus obligetur venditor, ad redimendum cenſum ab emptore, quam tamen conditionem veriſimiliter non eſſe neceſſariam, ait Pirh. *l. c.* remittens ad Tanner. *cit. dub.* 4. *num.* 128. & *ſeq.*

5. Reſp. Secundo: Præter has conditiones jure poſitivo Eccleſiaſtico in *Extravagant.* Martini V. & Calixti III. ſub aliis inſuper conditionibus approbatur contractus cenſualis, ut, quæ ſola res certa, immobilis, frugifera maneat obligata; & non perſona cenſuarii, eliave ejus bona. Quod pretium juſtum ſolvatur pecunia præſente. Quod venditori relinquatur facultas eodem pretio redimendi cenſum, ſive totum ſimul, ſive per partes. Quod penſiones non ſuperent æſtimationem fructuum rei, in qua cenſus conſtitutus, non tamen has conditiones omnes neceſſarias dicunt prædicti Pontifices, aut etiam ſine iis initos contractus improbant; ut Covar. *L.* 3. *reſol.* 5. 7. *num.* 5. & 6. Leſſ. *loc. cit. num.* 75. Taon. *l. c. n.* 123. Pirh. *num.* 82.

6. Reſp. Tertio: In cit. Bulla Pii V. quam referunt Nav. *in man. poal. cap.* 17. *num.* 234. Molin. *d.* 789. & *ſeq.* Leſſ. *loc. cit. num.* 77. Tanner. *loc. cit. num.* 124 & *ſeq.* Reiffenſt. *hoc tit. num.* 153 conditiones tanquam neceſſariæ ad venditionem & emptionem licitam cenſus requiruntur ſequentes. Prima, ut cenſus non conſtituatur, niſi ſuper re immobili, aut quæ pro tali habetur, ex natura ſua frugifera certis finibus deſignata, per quod proinde vetatur cenſus perſonalis. Secunda, ut pretium cenſus ſtatim numeretur coram notario & teſtibus. Tertia, ut non fiant, aut in pactum deducantur anticipatæ ſolutiones penſionum, ſed ſolum pro rata temporis conſtituti elapſi. Quarta, ut neque directe, neque indirecte obligetur cenſuarius, ad præſtandos caſus fortuitos, per quod etiam prohibetur pactum aſſecurationis. Quinta, ut libera maneat cenſuario facultas rem cenſualem alienandi, qui cogatur ſolvere cenſualiſtæ laudemium, id eſt, quinquageſimam aut trigeſimam partem pretii illius rei alienatæ. Sexta, ut dominus rei cenſualis intendens illam vendere, prius indicet domino cenſus pretium & conditiones, quibus res eſt vendenda. Septima, ut non fiat pactum, quo venditor cenſus, ſi in mora ſit ſolvendi penſionem, obligetur ad ullam pœnam, quamvis jure naturali compenſare damna, quæ ex illa dilatione ſolutionis emptori ſeu domino cenſus obvenerint, debeat, hoc tamen antecedenter in pactum deduci nequeat ob fraudem uſurariam, quamvis poſtea, ut debitum exigi poſſit. Octava, ut non augeatur cenſus jam conſtitutus, nec novus fundetur ſuper eadem re ex penſionibus nondum ſolutis, vel impoſterum ſolvendis, ſecus, ſi fuerint ſolutæ, cum ea additione pecuniæ numeratæ augeri poſſit cenſus. Nona, ut non fiat pactum, ut ſolutio onerum non ſpectet ad cenſuarium, quæ ex natura contractus ad eum non pertinebant. Decima, ut, ſi res cenſualis ex toto vel ex parte pereat, vel reddatur infructuoſa, cenſus ex parte vel ex toto pereat. Undecima, ut cenſus ſemper eodem pretio, quo emptus eſt, redimi poſſit a venditore, nec fiant ulla pacta, quibus directe vel indirecte talis facultas ei adimatur. Duodecima, ut venditor volens cenſum redimere, ante bimeſtre præmoneat emptorem, ſeu cenſualiſtam, & poſt denunciationem intra annum cogi poſſit ad redimendum. Decima tertia, ut emptor non poſſit ab invito venditore pretium repetere, ſeu cogere illum ad redimendum cenſum, unde ut Leſſ *l. c. n.* 92. & 94. ſequitur, cenſus omnes eſſe perpetuos, ſeu irredimibiles ex parte emptoris, quamvis ex parte vendentis ſemper libere redimi poſſit, niſi cenſus irredimibilis juſto pretio ſit comparatus. Decima quarta, ut pretium cenſus ſemel conſtitutum non poſſit augeri ob temporis vel contrahentium qualitatem, vel ob aliud accidens, ſcilicet in gratiam vendentis, qui ſemper eodem pretio cenſum poteſt redimere, quo vendidit; ita fere Pirh. has conditiones ex cit. Bulla Pii V. excerptas ſuis verbis proponens, quas adjectis ex eadem Bulla aliis paucis, ita, ut earum numerus ad 20 aſcendat, verbis ipſius Bullæ refert, & in paragraphos diſtinguit Reiffenſt. *h. t. a num.* 153. quem vide.

7. Reſp. Quarto: Circa has conditiones Bullæ Pianæ notanda ſequentia; Primo: inter has conditiones reperi etiam eas, quæ jure naturæ requiruntur, ideoque independenter ab eadem Bulla, etiamſi recepta, neceſſario obſervandæ. Secundo: conditiones cæteras Bullæ non extendi ad contractus cenſuales initos ante illam, qui etiam iis carentes ſunt liciti, & manent in ſuo vigore; neque ad eos, qui fiunt etiam poſt Bullam per contractum donationis, vel dotis conſtituendæ, vel donationis propter nuptias, vel per legatum, fideicommiſſum, vel aliam voluntatem ultimam. Nav. *in commentar. de uſur. num* 98. Leſſ. *cit. cap.* 22. *num.* 96. Pirh. *hoc tit. num.* 84. Tertio: Bullam hanc, ubi promulgata, recepta, & contrario uſu non iterum abrogata, abſolute obligare. Caſtrop. *tract* 32. *d.* 6. *part.* 15. *num.* 4. eoque teſte DD omnes; quia præſcribit contractui huic, celebrato per modum emptionis, & venditionis formam, ne prætextu cenſus exerceantur uſuræ. Unde hi contractus ſub alia forma, quam Bulla præſcribit, vi illius cenſentur uſurarii, ſaltem ob præſumptionem fori externi, etſi forte a parte rei tales non ſint Leſſ. *loc. cit. num.* 97. Pirh. *loc. cit.* Quarto: ubi vero promulgata, vel uſu recepta non eſt, (uti eam non receptam, & contrarium uſum hactenus ſemper perſeveraſſe in Gallia, Belgio, Germania, ſaltem quoad pleraſque conditiones, teſtantur Leſſ. *loc. cit. num.* 98. Tanner. *loc. cit. dub* 4. *num.* 131. Pirh. *loc. cit.* Reiffenſt. *num.* 156.) vel primitus recepta, & ex poſt contraria conſuetudine abrogata, in nullo foro obligare, & hinc tales contractus, non obſervatis illis conditionibus, libere exerceri, v. g. emi cenſus ex utraque parte redimibiles, item perpetuos; ita AA. paulo ante citati. Quinto: cum dicta conſtitutio valde probabiliter fundetur in præſumptione fraudis & intentionis uſurariæ; hac ceſſante, cenſum licite conſtitui ſine conditionibus jure humano tantum requiſitis. Nav. *l.* 5. *n.* 106. *in fine*. Pirh. *l. c.*

CAPUT

CAPUT TERTIUM.

De Obligatione ſolvendi Uſuras, de Dominio & Reſtitutione earum, nec non de Pœnis & Judice earum.

QUÆSTIO CCCLXII.

An debitor ex mutuo teneatur ſolvere uſuras lucratorias promiſſas, vel pactas, repetereque ſolutas?

1. RESp. Ad primum: Uſuras veras, lucratorias ex mutuo ſolvere non tenetur debitor, ſeu mutuatarius, etiamſi eas ſolvere promiſerit ſimpliciter, ſecus, ſi ſe ad eas ſolvendas obligaverit ſub juramento, ut habet communis & certa; juxta *c. debitores, de jurejur.* quamvis ante juramento ſe ad hoc obligaverit, adeoque ad eas ſolvendas teneatur, niſi creditor juramentum remittat, poteſt tamen creditor adigi ad juramentum, & conſequenter ad uſurarum ſolutionem remittendum. Reiffenſt. *h. t. n.* 161. & 162. Dixi: *Uſuras veras lucratorias*; quia ad uſuras compenſatorias & moratorias, ſeu punitorias ſolvendas, etiam citra juramentum deſuper præſtitum tenetur in utroque foro, uti etiam illas, quæ aliquo juſto titulo veræ & proprie tales uſuræ non ſunt. Reiffenſt. *n.* 165.

2. Reſp. Ad ſecundum: Caſu quo forte debitor vi juramenti ſolveret uſuras, poterit eas in judicio repetere, poteſtque ad eas reſtituendas creditor compelli, *cap. 1. de jurejur. cit. c. debitores.*

QUÆSTIO CCCLXIII.

Num uſurarius acquirat dominium rerum, quas per veram uſuram accepit?

RESp. Si acceptum per uſuram conſiſtens in pecunia, frumento, vino, oleo, aliave re fruibili, creditor uſurarius cum aliis ejuſdem rationis rebus ſuis commiſcuerit, ut diſcerni amplius nequeant, dominium earum acquirit, non ſecus, ac fur rerum furtivarum cum rebus ſuis propriis confuſarum, manente tamen eodem obligato ad idem in æquivalente reſtituendum; ita TT & JC. plerique juxta §. *ſi duorum. Inſt. de rer. diviſion.* & *L. ſi alieni, ff. de ſolution.* ſi vero res uſurariæ inconfuſæ remanſerint, illarum dominium nequaquam acquirit. D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 78. *a.* 3 *ad* 3. Sylv. *v. uſura*, 6. *quæſt.* 1 Covar. *L.* 3. *var. cap.* 3. *num.* 6. Laym. *L.* 3. *tr.* 4. *cap.* 16. *num.* 7. Leſſ. *L.* 2. *de Juſt. c.* 20. *num.* 158. Mol. *tract.* 2. *de J. & J. d.* 326. *num.* 7. Reiffenſt. *h. t. num.* 167. cum communiore contra Gl. *in can. ſi quis uſuram*, 14 *quæſt.* 4. Palud. *in* 4. *diſt.* 15. *quæſt.* 2. *a.* 5. & quoſdam veteres, quos ſecutus eſt de Lugo *Tom.* 2. *de J. & J. d.* 25. *num.* 208. cenſentes earum rerum dominium, etſi debile, quia reſtitutioni obnoxium, acquiri, hac ratione ducti: tum quod uſuras ſolvens, in hanc tranſlationem dominii conſentiat, tum quod conſenſu cum traditione conjuncto dominia rerum transferantur, §. *per traditionem. Inſtit. de rer. diviſion.* & *L. traditionibus, c. de pactis.* Rationes vero pro oppoſita ſententia ſunt: quod ad acquirendum & transferendum rei dominium non ſufficiat ſola traditio facta a domino rei, ſed requiritur præcedens venditio, vel alia juſta cauſa, vel titulus. *L. nunquam, ff. de acquir. rer. domin.* neque adjuncta traditioni mutuatarii voluntas, cum non cenſeatur, rem uſurariam donare, aut etiam plus juris in mutuantem velle transferre, quam quod ei facto mutuo ex juſtitia vere debetur, nihil autem ei ratione mutui abſolute debetur, multoque minus ex juſtitia. Adde, quod ſignum ſufficiens non acquiſiti dominii ſit obligatio abſoluta reſtituendi, uſurarius autem, non ſecus ac fur & raptor rem furto, aut raptu ablatam reſtituere tenetur, ut paulo poſt ex profeſſo probabitur; quin &, ſi res uſuraria ſit frugifera, tenetur una cum illa reſtituere fructus ex ea perceptos, qui alias ad dominum rei ſpectant. Nihilominus rei pecunia aliave re uſuraria comparatæ uſurarius verum acquirit dominium, juxta clarum textum *L. ſi aliena, c. ſi quis alteri, vel ſibi*, quia res per pecuniam uſurariam comparatæ non ſunt fructus pecuniæ, utpote ea ſe ſterilis, ſed fructus induſtriæ applicantis pecuniam uſurariam, non ſecus, ac propterea depoſitarius, fur, uxor ex re depoſita, furtiva ad filium defuncti pertinente ſibi, non aliis, acquirit, *L. ſi ex ea. C. de R. V. L. qui Vas. §. 7. ff. de furtis, L. 1. C. ſi quis alteri, non ſibi.* Atque ita uſurarius non refert lucrum ex ipſa uſura. Notandum quoque hic, quod, ſi res uſuraria ſit fructifera, fructuum ex ea perceptorum dominium uſurarius non acquirit, cum hi ſpectent ad dominum, qualis non eſt mutuans, ſed mutuatarius, §. *ſi quis a domino. Inſt. de rer. divis*, ſi vero rem uſurariam vendat, licet dominium in emptorem non transferat, *L. ex empto, ff. de act. empti*, cum enim illud non habuerit, in alium transferre non poteſt; ſed id manet penes ejus dominum, nempe dantem uſuras, qui ubicunque illam invenerit, poteſt illud rei vindicatione repetere, evadit tamen uſurarius venditor dominus pretii pro ea dati ab emptore, ſi hic eſt dominus pretii, & conſequenter etiam evadit dominus rerum, quas pro illo pretio comparavit; cum rei uſurariæ pretium non ſit uſurarium, uti nec pretium rei furtivæ furtivum Wieſt. *h. t. a.* 96 cit. Azor. *p.* 3. *l.* 5. *c.* 12. Mol. *l. c. d.* 327. *n.* 7 qui poſtremus recte monet, venditorem illum uſurarium hoc caſu teneri emptori de evictione, & omnibus damnis ex evictione ſecutis.

QUÆSTIO CCCLXIV.

Num uſuræ reales re ipſa datæ ſint reſtituendæ?

RESp. Certum eſſe uſurarium, qui eas recepit, & ſive ſit Clericus, ſive Laicus, teneri in utroque foro eas reſtituere, prout ex *c.* 1. & 2. *h. t.* quia ab eo detinentur tanquam res non ſuæ; limitanda tamen reſponſio ita, ut ad quos alias ſpectat hæc obligatio, reſtituere non teneantur, ſi ſint notorie pauperes, & ad reſtituendum impotentes, donec ad pinguiorem fortunam revertantur, *c. cum tu. h. t.*

QUÆSTIO CCCLXV.

Num uſura mentalis obnoxia reſtitutioni?

1. RESp. Primo: Uſura mentalis (cujus nomine hic non venit nudum propoſitum uſuras recipiendi & exigendi, ſed actus exterior, quo datur mutuum cum animo ſeu intentione recipiendi lucrum, ſeu ultra ſortem vi mutui, ita tamen, ut iſta intentio exterius non manifeſtetur, ſed in mente retineatur, unde mentalis dicitur) non eſt obnoxia reſtitutioni, ſi mutuatarius ex mera gratitudine, benevolentia & liberalitate dederit aliquid ultra ſortem, etſi mutuans tale lucrum intenderit principaliter, utpote alioquin non mutuaturus, niſi ob perſpectam ſibi gratitudinem tale lucrum ſperaſſet, quia hac ratione neque intenditur, neque recipitur quicquam vi mutui, ſed ex mera liberalitate & gratitudine, ubi autem quis præſtando alicui beneficium intendit obventurum ſibi ex gratitudine alterius antidorale beneficium, nulla intervenit uſuraria, aut alterius injuſtitiæ pravitas, in qua ſola fundatur obligatio reſtituendi acceptum mutuum, & ita tradunt Nav. *in man. c.* 17. *n.* 209. & *tr. de uſur. n.* 21. & 22. Mol. *tr.* 2. *d.* 305. *n.* 3. Azor. *p.* 3. *l.* 5. *c.* 16 *q.* 3. Leſſ. *L.* 2. *c.* 20 *dub.* 5. *n.* 39 Lugo *de Juſt. d.* 25 *ſ.* 4 *n.* 28. Pith. *h. t. n.* 133. & alii communiter. Neque his obſtat illud Chriſti, *Luc.* 6. mutuum date, nihil inde ſperantes: vel enim fuit tantum conſilium, ſi intelligatur, excludi per illa verba ſpes & intentio obtinendi aliquid ex mera gratitudine & liberalitate, vel, ſi ſuit præceptum, intelligendum eſt, non de quacunque ſpe lucri ex mutuo, ſed quod eſt pretium mutui, ut cum Mol. *cit. d.* 305. *a. vir.* Pith. *l. c.* neque etiam quoad hæc eſt diſparitas inter Simoniam & uſuram; cum neque committatus Simonia, dum quis citra pactum ullum defert ſua obſequia, quia ſperat & intendit ſibi ab illo conferendum beneficium eccleſiaſticum, ut bene Pith. *l. c.* Verum quidquid ſit de his, uſura mentalis non eſt, dum quis citra pactum, citraque manifeſtationem ſuæ ſpei ſeu intentionis intendit, ob mutuo datum recipere aliquid etiam temporale a mutuatario ex mera gratitudine. De cætero

2. Reſp. Secundo: Mutuans citra pactum externum, & manifeſtationem internæ intentionis, qua intendit lucrum ultra ſortem, non ex liberalitate mutuatarii, ſed tanquam pretium ex obligatione juſtitiæ in recompenſationem mutui ſibi dati

debi-

Digitized by Google

debitum, ſit uſurarius mentalis, ſive principaliter, ſive minus principaliter, quia nimirum datet nihilominus mutuum propter amicitiam, quam habet cum mutuatario, intendat lucrum, acceptumque tenetur reſtituere etiam in foro conſcientiæ, juxta expreſſum textum *c. conſuluit*, *b. t.* & *ibi Gl. v. male agere.* Pirh. *b. t. n.* 184. juncto *n.* 185. Raiffenſt. *n.* 179 cum communi; ratio eſt, quia accipere aliquid ultra ſortem ob mutuum, tanquam debitum ex juſtitia eſt ex ſe & intrinſeca iniquum & uſurarium, adeoque etiam, cum actus morales ſpecificantur ab objectis, uſurarium eſt intendere talem acceptionem, ſive intendatur principaliter, ſive minus principaliter, intentio ſiquidem mali minus principalis, licet conſtituat minus peccatum, non tamen ab omni peccato immunis eſt, mutuatarius quoque dans lucrum ultra ſortem ex obligatione juſtitiæ, (prout & non aliter intendere illud mutuantem accipere ex ſignis & nutibus, ſine pacto & externa manifeſtatione noſſe poteſt) non vult lucrum donare gratis, recta inde infertur mutuatorem recipientem non debitum, injuſte illud accipere, adeoque teneri ad reſtitutionem illius.

3. Reſp. Tertio: Si mutuatarius ſolvat uſuram tanquam ex mutuo debitam, & mutuans bona fide illam accipit tanquam gratis datam, eo, quod nullum pactum de lucro præceſſerit, ſtatim ac intelligit, mutuatarium illud dediſſe tanquam debitum ex mutuo, tenetur illud reſtituere una cum fructibus extantibus ex eo perceptis, quia datio hæc fuit mixta involuntaria, adeoque inſufficiens ad transferendum dominium in accipientem, ſi tamen perſeverante bona fide mutuans conſumpſit lucrum, nihil tenetur reſtituere, niſi quod ex eo remanet, aut ex eo factus locupletior, cum tunc obligatio non oritur ex injuſta acceptione, ſed ex re accepta. Mol. *cit. d.* 306 *n.* 2. Azor. *l. t. c.* 16 *q.* 1. Leſſ. *cit. c.* 20. *du.* 6. *n.* 46. Pirh. *n.* 188. Quod, ſi mutuans accipiens aliquid ultra ſortem dubitat, an mutuatarius dederit mere liberaliter, & ſic plena voluntate, an mixte involuntarie tanquam ex mutuo debitum, uſuram committit, & tenetur reſtituere, ſicut qui dubia fide cœpit rem alienam poſſidere, ſuperveniente autem dubio, tenetur ad tollendum dubium inquirere, adeoque ab ipſo mutuatario petere, qua intentione dederit, & ſi is mortuus ſit, vel longe abſens, & dubium perſeverat ex circumſtantiis judicandum, qua intentione dederit, ut ſi is dives ſit & liberalis, præſumi poteſt ex liberalitate datum; ſi vero pauper, vel parcus ſeu avarus contrarium præſumendum, nempe datum ut debitum ex mutuo, ideoque reſtituendum. Pirh. *l. c.* cum Mol. *tr.* 2 *d.* 105. *n.* 6. Si neque ex circumſtantiis de intentione mutuatarii conſtare poteſt, probabilius præſumendum eſſe, quod gratuito datum ſit, ſicut in alio quocunque poſſeſſore bonæ fidei, cum in dubio melior ſit conditio poſſidentis, tenet Pirh. *loc. cit.* cum Lugo *cit. d.* 25. *ſ.* 4. *n.* 32. & aliis ab eo citatis, contra Mol. *l. c.*

4. Reſp. Quarto: Si mutuatarius det aliquid ſupra ſortem gratis & liberaliter, credens mutuantem, id nolle exigere vi mutui tanquam debitum, mutuans autem id ignorans, ſeu credens mutuatarium non putare, ſe illud accipere intentione uſuraria, accipiat illud animo & intentione uſuraria, tenetur reſtituere acceptum ratione conſcientiæ erroneæ, quamdiu eam non deponit; a parte rei tamen non tenetur ad reſtitutionem, ſed poſtquam ſcit, mutuatarium liberaliter dediſſe, poteſt retinere, etſi peccaverit intentione uſuraria juxta probabiliorem & communiorem, ut ait Pirh. *n.* 189. citatis Sylv. *v. uſura*, 6. *q.* 7. Azor. *l. c.* Mol. *cit. d.* 306. *n.* 9. & 10. Leſſ. *l. c. n.* 42. Lugo *l. c. n.* 33. ex ea ratione, quod mutuatarius vere habuerit voluntatem dandi liberaliter, adeoque transtulerit dominium in mutuantem, neque mutuans retineat injuſte alienum, invito domino. Unde recipiens propter conſcientiam erroneam, qua putavit dari ex mutuo, adeoque injuſte, re ipſa tamen injuſte non accipit, & ſic ad reſtituendum non tenetur, ſicut, qui rem ſuam, quam putavit alienam, abſtulit animo furandi, non tenetur reſtituere, licet affectu commiſerit furtum. His non obſtante, quod *c. conſuluit*, dicatur: mutuantem, qui uſuraria intentione accepit aliquid etiam ſine pacto, non mutuaturus, niſi illud accepiſſet, teneri in conſcientia acceptum reſtituere, nam ibi præſumebatur, datum non eſſe a mutuatario ſponte & liberaliter, ſed tanquam debitum ex mutuo, cujus contrarium quamdiu non conſtat, acceptum reſtitui debet propter malam fidem, & erroneam conſcientiam accipientis, putantis, non eſſe datum liberaliter. Mol. *l. c. n.* 12. Pirh. *num.* 46.

QUÆSTIO CCCLXVI.

Quænam in ſpecie reſtitui debeant ab uſurario.

RESP. Primo: Reſtitui debet ab eo, quod ex pacto ratione mutui accepit ultra ſortem a mutuatario, non vero datum, & ab eo non ratione mutui acceptum a mutuante ſine pacto & intentione, ſeu ſpe accipiendi ultra ſortem, uti nec, quod a mutuante acceptum & exactum ſupra ſortem ratione ejus, quod intereſt, v. g. ratione damni emergentis, vel lucri ceſſantis ob dationem mutui, vel ratione pœnæ legalis aut conventionalis, quia hæc non cadunt ſub uſura prohibita, ut conſtat ex dictis. Pirh. *h. t. n.* 718. cum communi. Secundo: ſi, quod datum eſt mutuanti vi mutui ſupra ſortem, eſt res frugifera, v. g. domus, prædium, pecus, aut ſimile quid, reſtituenda eſt una cum fructibus perceptis, cum hi percepti a poſſeſſore malæ fidei, imo & fructus, quos mutuatarius percepiſſet, ſi rem retinuiſſet, etſi mutuans illos non perceperit ob culpam vel negligentiam ſuam, cum ſibi imputare debeat illam non perceptionem. *Arg. § gravis, de reſtit. ſpoliat. L. ſi in re, ff. de condict. furt. L. ſi navis, §. generaliter, & v. L. reſtituere, ff. de V. S.* quamvis, ſicut & quilibet alius poſſeſſor malæ fidei, mutuans detrahere poſſit expenſas neceſſario factas pro colligendis & conſervandis fructibus; cum etiam a prædone deduci poſſint ac retineri. *L. 1. c. de fructib. L. ſi a domino, §. fin. ff. de hered. petit.* Tholoſ. *L.* 3. *de uſur. c.* 9. *n.* 5. ſed &, ut Azor. *p.* 3. *L.* 5. *de uſur. c.* 15. reſtituere tenetur fructus, quos ipſe percepit, etiamſi dominus illorum, ſeu mutuatarius eos non percepit, ſive ob caſum fortuitum, ſive ob negligentiam ſuam, quod probabiliter dici, ait Pirh. *l. c.* contra quoſdam apud Tholoſ. *l. c.* cenſentes, tales fructus in foro conſcientiæ non eſſe neceſſario reſtituendos, quod ipſum magis certum erit, ſi ut Azor. *l. c.* ſi neque mutuans, neque mutuatarius ob negligentiam ſuam fructus ullos percepiſſet. Tertio: uſurarius præter uſuras reſtituere debet, omne damnum, quod mutuatarius paſſus eſt, ob ſolutionem uſurarum, dum v. g. coactus fuiſſet, vendere agrum ſuum, vel accipere mutuum ſub aliis uſuris. Tholoſ. *l. c. num.* 6. Azor. *l. c.* imo & lucrum ceſſans mutuatario, eo, quod ſolverit uſuras, ut Zoeſius *Comment. in Decretal. h. t. n.* 18.

QUÆSTIO CCCLXVII.

An & qualiter Judæi teneantur ad reſtituendas uſuras?

RESP. Tenentur ad eas reſtituendas jure naturali ac divino; quia ab utroque jure uſuræ ſunt damnatæ, ſuntque ad eas a Chriſtianis extortas reſtituendas ſubtractione communicationis Chriſtianorum, vel aliter per Principes & poteſtates ſæculares compellendi, utpote quorum temporali jurisdictioni ſubjiciuntur, prout ſtatuitur *c. poſt miſerabilem*, & *c. quanto amplius*, *h. t.* ubi tamen ex eo, quod dicantur compellendi ad graves & immoderatas uſuras reſtituendas, non recte infertur a ſenſu contrario: eos non compellendos ad reſtituendas moderatas, ut Pirh. *n.* 118. Wieſtn. *h. t. n.* 49. quia *c. poſt miſerabilem*, indiſcriminatim dicuntur compellendi ad uſuras reſtituendas, quod, etſi intelligendum videri poſſet de moderatis, juxta taxam in locis, ubi vivunt inter Chriſtianos, nil tamen obſtat, quo minus illis in territorio Eccleſiæ temporali, vel aliorum Principum Chriſtianorum Provinciis verum aut quaſi domicilium habentibus, adeoque illorum & ipſius Papæ jurisdictioni ſubjectis uſurarum exercitium abſolute prohiberi, & remiſſio, reſtitutioque illarum imperari queat, quin & præcipi Chriſtianis Principibus, in quorum territoriis degunt, ne tolerent injuſtitias & injurias, quas Judæi inferunt, ut Gloſ. *in c. poſt miſerabilem, v. Principes.* Vivian. & Barboſ. *ibid. a n.* 5.

QUÆSTIO CCCLXVIII.

An & qualiter cooperantes ad uſuras exigendas vel ſolvendas, teneantur eas datas reſtituere?

RESP. Omnes, qui ex parte mutuantis ſunt cauſa efficax exactionis & ſolutionis uſurarum peccare & obligari ad reſtitutionem earum, ſaltem ſecundo loco, id eſt, ſi ipſe uſurarius non vult, aut non poteſt reſtituere, habet communis; quam ſectantur Mol. *tr.* 2. *d.* 331. *n.* 1. Azor. *cit. l.* 5. *cap.* 17 *in princ.* Leſſ. *cit. c.* 20. *d.* 21 *n.* 178. & 184. Pirh. *h. t. n.* 114 contrarium, ſeu non teneri ad reſtituendas uſuras, qui ex parte mutuatarii cooperantur ad eas ſolvendas, niſi quando, & eo modo, quo mutuatarius peccat ratione ſcandali eas ſolvendo, tenent cit. AA. quamvis ſimpliciter diſtinguat de Lugo *l. c. ſ.* 11, *n.* 214. 112, ut velit cooperantes ex parte mutuatarii eo graviter invito teneri ad reſtitutionem, ſecus ſi cooperentur eo non invito, ſed jam determinato ad ſolvendas uſuras, quia injuſtitiam non committunt. Unde jam Principes, Judices, domini temporales lege inducentes, vel approbantes uſuras, (intellige, immoderatas) vel compellentes ſubditos debitores ad promiſſas uſuras ſolvendas, vel prohibentes aut impedientes, ne uſuræ ſolutæ repetantur aut reſtituantur, datas reſtituere tenentur

in ſolidum, ſi uſurarius reſtituere nequit, aut non poſſit. Sylv. *v. uſura*, 9. *q.* 12. Azor. *l. c. q.* 4. Leſſ. *l. c. n.* 179. Mol. *l. c. d.* 331. *num.* 5. Pirh. *n.* 115. juxta *Clem. unic. h. t.* tales cooperationes ſub excommunicatione prohibentem, ſecus, ſi ſolum permittant exerceri uſuras ad vitanda graviora incommoda, nullum præſtantes ad eas auxilium, aut de iis & peccato quicquam participantes. Quinimo poſſe ex diſpenſatione S. Pontificis ſupremos Principes cogere ſuos ſubditos ad ſolvendas uſuras promiſſas, indicat Nav. *L.* 5. *conſ.* 33. *hoc tit.* apud Pirh. *l. c.* teſtans in toto ſtatu Eccleſiaſtico etiam Romæ compelli Chriſtianos ad ſolvendas uſuras Judæis promiſſas, & Judæos non compelli ad eas ſolvendas Chriſtianis, quod ipſum tamen intelligendum de compulſione ad uſuras, non qua debitas vi mutui, (hoc enim intrinſece malum eſt, & contra jus naturæ) ſed ob alias cauſas juſtas & publicas id exigentes, quæ compulſio licita eſt, & inducit obligationem ſolvendi. Lugo *l. c. ſ.* 11. *num.* 219. *in fine*. Item conſulens & perſuadens alteri alias gratis mutuaturo, ut mutuet ſub uſuris, vel confirmans aliquem in propoſito mutuandi ſub uſuris, tenetur ad reſtituendum in ſolidum in defectum mutuantis, quia conſilio ſuo eſt cauſa damni mutuatario. Sylv. *verſ. uſura*, 7. *quæſt.* 2. Azor. *cit. cap.* 17. *quæſt.* 2. Pirh. *num.* 16. Item Notarius faciens ſcienter inſtrumentum, in quo ſub ſpecie liciti contractus, ſive ſub nomine alterius debiti palliantur uſuræ, ita, ut poſtea mutuatarius re ipſa cogatur ſolvere uſuras, peccat contra juſtitiam, & tenetur mutuatario reſtituere uſuras, ſi eo invito, ſeu inſcio, & non conſentiente, ſecus, ſi eo conſcio, conſentiente & petente fecit tale inſtrumentum, quia non fecit ei injuriam, uti etiam ad hoc non tenetur, ſi inſtrumentum ab eo factum contineat contractum uſurarium, quia vi talis inſtrumenti non poteſt mutuatarius in judicio cogi ad ſolvendas uſuras. Azor. *loc. cit. quæſt.* 6. Leſſ. *loc. cit. num.* 180. Idem de teſtibus (utpote ſine quibus non valet inſtrumentum) ſecundum datam diſtinctionem dicendum, ut Sylv. *l. c.* 7. *quæſt.* 9. Azor. *l. c. qu.* 7. Pirh. *l. c.* Item ad reſtituendum in ſolidum in defectum uſurariorum tenentur Judices, Procuratores, Advocati, quorum patrocinio & ope in judicio vel extra ſcienter exiguntur uſuræ, vel datæ non reſtituuntur, dum tenentur. Sylv. *loc. cit. quæſt.* 10. Pirh. *num.* 117. Item famuli uſurarii, nomine domini contrahentes cum mutuatario de uſuris ſolvendis, ſecus, ſi remote ſolum cooperentur, v. *gr.* recipiendo vel deportando pecunias, conficiando vel ſcribendo rationes datarum vel acceptarum uſurarum. Leſſ. *cit. c.* 20. *n.* 181. *& ſeq.* ac denique tutores, curatores, adminiſtratores, negotiorum geſtores, dum nomine pupillorum, minorum, & quorum negotia gerunt, mutuantur.

QUÆSTIO CCLXIX.

An, qui, & quando hæredes teneantur reſtituere uſuras ab uſurario defuncto perceptas?

1. RESP Primo: Obligatio reſtituendi uſuras injuſte acceptas a defuncto, non ſecus, quam obligatio ſolvendi alia illius debita, aut ſatisfaciendi pro damno injuſte illato aliis ab eo tranſit ad hæredes defuncti, tam extraneos, quam ſuos, hoc eſt, filios, *c. tua nos*, *hoc tit.* quia uſuræ non fuerunt uſurarii, & ſicut actiones defuncti activæ, ſic etiam paſſivæ tranſeunt ad hæredes, ita ut, ſicut agere poſſunt ad compenſandum damna illata defuncto, ita etiam ipſi conveniri poſſint ad compenſandum damna a defuncto illata in bonis alterius, etſi conveniri nequeant actione mere pœnali ad ſolvendam pœnam, quam ob delictum incurrit defunctus, utpote quod morte delinquentis exſpiravit. Mol. *tract.* 2. *d.* 332. *n.* 2. Covar. *L.* 3. *reſol. c.* 3. *num.* 7 Pirh. *hoc tit. num.* 110. unde jam bona uſurariorum dicuntur realiter obligata, ſeu tacite hypothecata pro uſuris reſtituendis, *cit. c. tua nos*, ita ut, ſi, quæ ex uſuris acquiſivit, conſumpta ſint, teneantur ex aliis bonis titulo ſpeciali, v. g. per emptionem comparata, in uſuras ſolvendas impendere, non tamen ubi ea bona tranſierunt jam ad alios non hæredes, ii compellendi ſunt ad ea dimittenda, ut ex iis reſtituantur uſuræ. Pirh. *loc. cit.* cum Abb. *in c. tua nos*, contra Gl. *ibidem*, *v. cogendi*, quod ipſum etiam procedere, ſi bona illa tranſlata titulo ſingulari ad alios non hæredes ab uſurario comparata fuiſſent pecunia uſuraria, ſeu non poſſe, ſaltem ſpectato rigore juris, moleſtari ſuper illis bonis ad uſuras reſtituendas uſurarium, tradit Pirh. *loc. cit.* cum Abb. *loc. cit. num* 7. Arg. *L. arit*, *c. de donat.* quamvis cum eodem Abb. *num.* 8. addat, ex æquitate quoad bona, quæ prius pecunia uſuraria ſunt acquiſita, ſed poſtea titulo lucrativo in alium tranſlata, aliud dicendum videri. De cætero hæredes quoque uſurarii ſub iiſdem pœnis, ſub quibus defunctus compelli poterat, compelli poſſe ad uſuras ſolvendas, ideoque per reſcriptum impetratum a Principe contra uſurarium ad ſolvendas uſuras conveniri poſſe hæredes illius, etiamſi re integra, id eſt, nulla adhuc facta repetitione uſurarum ab uſurario, maxime ſi is tempore dati reſcripti adhuc vivebat; cum hæres cenſeatur una perſona cum defuncto, docet Abb. *loc. cit. n.* 4. *&* 5 Arg. *cit. c. tua nos*, & *c. ſignificaveſt*, *de reſcript.* ſi tamen bona defuncti non ſufficiant ad reſtituendas uſuras, hæres ex ſuo non tenetur eas reſtituere in foro externo & judiciali, ſi fecit inventarium, ſecus, ſi non fecit, (quia tunc præſumptio juris eſt, plus fuiſſe in hæreditate) quamvis in foro conſcientiæ (in quo ceſſat præſumptio, & creditur aſſerenti contrarium) non teneantur ultra vires hæreditatis, ſive fecerint inventarium, ſive non. Abb *l. c. n.* 11.

2. Reſp. Secundo: Si plures ſint hæredes, ſinguli non tenentur in ſolidum ſolvere uſuras, ſed ſinguli ſolum juxta portiones, quas ex hæreditate acceperunt. Abb. *in c. tua nos*, *num.* 6. Sylv. *v. uſura*, 6 *qu.* 10 *dicto* 5. Azor. *l. c. c.* 17. *q.* 11. Molin. *cit. d.* 332. *num.* 4. Leſſ. *L.* 2 *cap.* 10 *dub.* 20. *num.* 175. Pirh. *num.* 111. dicens communiorem & veriorem, ex ea ratione, quod ſicut bona defuncti inter hæredes dividuntur pro rata ſeu portione hæreditatis ſingulis competente, ita etiam obligationes perſonales & debita dividi debeant, ita ut, qui ex parte tantum percipit commodum, onus quoque ex parte ſolum ſentire debeat, & licet hæredes ſinguli repræſentent defunctum, non tamen totaliter, ſed ex parte tantum, & ſimul ſumpti totaliter. Limitatur tamen reſponſio, primo: ita ut, ſi res aliqua uſuraria acquiſita in ſpecie adhuc extet, ſeu remanſerit, poſt mortem uſurarii ea ad quemcunque, etiam legatarium, pervenerit, reſtituenda ſit, quia eſt aliena. Leſſ. *l. c. n.* 174. Mol *l. c.* Pirh. *n.* 112. Secundo, ut, ſi ante hæreditatis diviſionem, priuſquam cuilibet ſua aſſignaretur portio, ipſorum culpa contigit, uſuras non eſſe ſolutas, tunc ſinguli hæredes in defectum cohæredum nolentium, aut non potentium ſolvere debent in ſolidum, eo, quod tunc ex proprio delicto ad hoc teneantur, ut Pirh. *l. c.* cum de Lugo *cit. d.* 25 *ſ.* 11. *§.* 2. *n.* 237.

3. Reſp. Tertio: Si hæreditas ſolutis ex ea legatis, & deducta legitima, ſeu quarta falcidia hæredibus debita, adhuc ſufficiens maneat ad ſolvendas uſuras, & reliqua defuncti debita, legatarii non tenentur ſolvere uſuras in defectum hæredum, quia debita perſonalia defuncti non tranſeunt ad legatarios, nec ad donatarios mortis cauſa, ſed ad hæredes in univerſum jus defuncti, adeoque etiam in onera, & debita perſonalia ejuſdem. Leſſ. *n.* 176. Pirh. *n.* 113 Secus eſt, ſeu etiam legatarii tenentur contribuere ſervata proportione, ſi bona hæreditatis non ſufficiant ad uſuras ſolvendas, vel etiam, ſi non ſufficiant, ut ſolutis debitis integra maneat hæredibus ſua legitima, ſeu quarta; cum ante omnia legata debeant deduci debita, quin & dicta legitima. Leſſ. *n.* 173. Lugo *n.* 136.

QUÆSTIO CCLXX.

An & quibus exceptionibus uſurarii repellere poſſint & ſoleant petentes reſtitutionem uſurarum acceptarum?

1. RESP Primo: Poteſt uſurarius, qui injuſte accepit uſuras contra mutuatarium, qui eas ſolvit, petentem earum reſtitutionem opponere ſibi, ab eo liberaliter eas remiſſas eſſe, valetque talis remiſſio, & liberat uſurarium ab obligatione eas reſtituendi. Gl. *in c. peccatum*, *de reg. jur. in* 6. *v. reſtituatur*. Covar. *ibid. p.* 2. *in princ. n.* 5 Canif. *tr. de uſur. c.* 7. *n.* 5 Zoeſ *in decretal. h. t. num.* 40. quos citat & ſequitur Pirh. *h. t. num.* 118. poteſt enim creditor in aliis debitis, tam civilibus, quam criminalibus, remittere debitori libere jus ſuum, quoad privatum ſuum intereſſe, cum quilibet rei ſuæ ſit moderator & arbiter. *L. in re*, *c. mandati*, niſi forte in caſu aliquo jus reſiſtat remiſſioni.

2. Reſp Secundo: Si mutuatarius, qui jurato promiſit, ſe ſoluturum uſuras, vel ſolutas non repetiturum, petat ab uſurario ſibi remitti uſuras, vel ſolutas reſtitui, & uſurarius excipiat, quod ſint debitæ ex promiſſione jurata, & ideo remiſſio vel repetitio locum non habeat, non tantum cogi poteſt a Judice, ut remittat juramentum, ſi necdum ſolutæ, vel eas ſolutas reſtituat, ut conſtat ex *c.* 1. *de jurejur.* & *c. tuas*, *h. t.* ſed etiam ex parte mutuatarii replicari, quod propter juramentum quidem debeat ſolvere, (quippe quod ſervari poteſt ſine peccato, ſeu diſpendio ſalutis æternæ ab eo, qui neceſſitate compulſus uſuras promiſit, vel dedit) mutuans tamen ſine peccato illas recipere nequeat, adeoque nec eas acceptas retinere, & conſequenter illas reſtituere teneatur, non obſtante illo juramento, & licita datione mutuatarii. Tholoſ. *L.* 3. *de uſuris*, *c.* 12. *n.* 7. Pirh. *h. t. num.* 120. Porro, quod hic

Digitized by Google

notandum, tametſi mutuatarius, qui juravit, ſe non repetiturum uſuras, illas repetere intendens prius petere debeat relaxationem juramenti; ſi tamen hanc non petat, ſed Judex ex officio, uti poteſt, cogat uſurarium ad illas reſtituendas, non eſt opus relaxatione; quia jurans nihil agit contra juramentum, cum juraverit, ſe non repetiturum, non autem juravit, ſe non recepturum uſuras, ſi redderentur. Abb. *in c. tuas*, *h. t. n. 4.*

3. Reſp. Tertio: Mutuatario repetenti uſuras objici poteſt, quod ipſe vel is, cujus eſt hæres, vel pro quo repetit uſuras, vel a ſe, vel ab aliis acceperit uſuras, eaſque non reſtituerit, & ſic per talem exceptionem repelli, *c. quia fruſtra*, *u. in longem*. Barboſ. *ibid. num.* 2. neque valet replicatio mutuatarii petentis ſibi reddi uſuras, ſi dicat, ſe eas non exegiſſe ab eo, a quo illas repetit, etſi ab aliis exegerit, qui tamen illas non repetunt; nihilominus uſurarius contra alium uſurarium repetentem a ſe uſuras excipere poteſt, non tantum de uſuris a ſe extortis, ſed & a quibuſcunque aliis, & ſic audiri allegans jus tertii, idque ſpeciale eſt in uſurariis, & ſtatutum non tam in favorem eorum, quibus uſuræ reſtituuntur, quam in odium uſurarii, ut ſe ipſum prius purget de uſura, quam alium de ea arguat. Pirh. *num.* 122. cum Abb. *in c. quia fruſtra*, *num.* 4. Quod ſi contra uſurarium repetentem uſuras ab alio uſurario excipiatur, quod & ipſe receperit uſuras, & facta ex officio Judicis publica denuntiatione nullus repetat ab eo uſuras, præcipi ei poteſt a Judice, ut uſuras reſtituat ſaltem pauperibus, alias non liberabitur a peccato, *c. cum tu*, *h. t.* etſi in hoc caſu uſurario excipiente contra uſurarium repetentem uſuras non procedatur, Judex ex officio repulſo uſurario actore debet compellere uſurarium conventum, ad reſtituendas uſuras non iſti uſurario actori, ſed quibus reddi debent ab illo actore extortæ, iſteque actor tenebitur, poſtea id ratum habere, quia illius negotium utiliter geſtum, & tunc facta integra reſtitutione audietur actor repetens uſuras ab alio uſurario, *c. tuas*, *hoc tit.* Abb. *in c. quia fruſtra*, *num.* 4. Tholoſ. *loc. cit. num.* 4. De cætero exceptio contra uſurarium repetentem uſuras, quod & ipſe non reſtituerit extortas ab aliis, debet proponi ante litis conteſtationem, cum ſit dilatoria arcens actorem ab ingreſſu litis, niſi ipſe prius ſatisfecerit, *c. quia fruſtra*, ſi vero præſtita ſatisfactione fuit admiſſus ad agendum, contra eum amplius excipi nequit; probari autem debet exceptio etiam propoſita ante litis conteſtationem intra octo dies. Arg. *c. 1. de except. in 6.*

4. Reſp. Quarto: Quod, ſi Clericus repetat uſuras non nomine proprio, ſed nomine Eccleſiæ ſuæ, contra eum excipi non poteſt, quod & ipſe ab aliis uſuras extorſerit, nec reſtituerit; quia agit nomine Eccleſiæ, cui ſuum delictum nocere non debet. Argum. *cap.* 1. *de reſtitut. ſpol.* uti nec excipi poteſt contra procuratorem nomine domini ſui repetentem uſuras, quod ipſe procurator ab aliis uſuras receperit. Abb. *loc. cit. num.* 3.

5. Reſp Quinto: Uſurarius conventus ſuper uſuris reſtituendis non poteſt appellare ad effugiendam reſtitutionem, ſi eſt notorius, (nimirum vel per propriam confeſſionem in judicio, vel condemnatus per ſententiam) *c. quam perniciosum*, *hoc tit.* idque eſt ſpecialiter conſtitutum in odium uſuræ, cum etiam nullus alius criminoſus appellans a ſententia condemnatoria ſit audiendus, *c. cum ſit*, *§. fin. de appell.* idque intelligendum, ſi appellatio ſit manifeſte frivola; ſecus eſt, ſi ſubſit cauſa juſta appellandi, cum appellatio, uti & alia defenſio ſit juris naturalis.

QUÆSTIO CCCLXXI.

Qualiter quis probandus ſit uſurarius manifeſtus?

1. Reſp. Probari id poteſt primo ex evidentia facti, dum palam in conſpectu populi multis videntibus, ita, ut nulla tergiverſatione celari poſſit, commiſſa uſura, quamvis, ut ea ſit manifeſta, non requiratur, ut quis plures actus uſurarios exerceat, ſed vel unus actus ſufficiat, modo ſit publice geſtus ad conſtituendum manifeſtum uſurarium, ut docent Nav. *in man. cap.* 17. *num* 280 Molin *loc. cit. d* 333 *n* 2. Azor. *part.* 3. *L.* 5. *cap.* 18. apud Pirh. *hoc tit. num* 143. contra Menoch. *de arb. caſ.* 235. *num.* 6. & 16. requirentem ad hoc actuum frequentiam, ita, ut paratus quis ſit, omnibus dare mutuum ſub fœnore. Secundo probari poteſt per propriam confeſſionem in judicio, vel etiam extra judicium coram Notario, vel coram teſtibus, ita, ut ad plurium notitiam perveniat. Gl. *in cap.* 2 *hoc tit. in 6. v. manifeſti*. Covar. *L.* 3. *reſol. cap.* 3. *num* 4. Tertio per legitimos teſtes ſaltem duos, vel tres, teſtantes, ſe vidiſſe ſæpius aliquem mutuo dantem ſub uſuris, quales ſunt, qui nullum commodum, nec principaliter, nec in conſequentiam ex mutuo ſub uſuris dato ſperare poſſunt, Menoch. *loc. cit. a num.* 21. Quarto per famam & communem opinionem, modo teſtes deponant, quod audiverint apud omnes & majorem partem populi, & concurrant aliqua quoque adminicula, ſeu indicia; cum ſola fama de uſuris exactis & receptis non faciat uſurarium manifeſtum; quia tamen contractus uſurarii fraudulenter & occulte iniri ſolent, ita, ut difficulter probari poſſint, admittit etiam probationem per conjecturas, indicia & argumenta, ſaltem gravia, quæ plenam probationem faciant, Arg. *c. cum in diœceſ*, docent Barb. *ibid n.* 3. Maſc. *de prob. vol.* 3. *concl.* 1417. *a num.* 3. Menoch. *l. c. num.* 29. qui poſterior ad ipſum requirit, ut inducantur teſtes, qui de illis conjecturis & indiciis deponant. Talia autem argumenta cum fama ſufficientia ad convincendum & publicandum per Judicem uſurarium manifeſtum aliqua refert Pirh *num.* 146. *verſ. Porro argumenta*, de quibus, ubi conſtiterit, poteſt & debet Judex contra illos ex officio procedere liber, id eſt, nulla appellatione obſtante, & pœnas a jure ſtatutas infligere. Quinto probatur ex libris rationum, utpote qui licet non probent pro ſcribente, probant tamen contra eum. *L.* 6 & 7. *C. de probat.* & quidem probatur ex illis uſurarius manifeſtus, ſi ex hujuſmodi rationibus actuum frequentia detegatur. Maſc. *l. c. concl.* 1418. *n.* 14. Menoch. *l. c. num* 30. poſſuntque, de quorum uſuris agitur, eorum hæredes, tam ſui, quam extranei, compelli per cenſuram Eccleſiaſticam ad hujuſmodi libros exhibendos. Gl. *in Extrav. unic. §. cæterum*, *h. t. v. ipſos*. Abb. *ibid. num* 16. eſtque id ipſum, quod quis cogatur rationes privatas & inſtrumenta contra ſe edere; ſtatutum ſpecialiter in odium uſurariorum, cum alias nemo teneatur producere probationes & inſtrumenta contra ſe. *L. qui accuſare*, *C. de edend.* *L. nimis*. *C. de teſtib.* Gl. *in cit. §. cæterum*, *v. rationum*. Tholoſ. *L.* 3. *de uſur. cap.* 10. *num.* 15 ſi vero neget uſurarius, ſe habere tales libros rationum, aut eos perdidiſſe, ejus aſſertioni etiam juratæ non creditur, niſi probet, ſe eos amiſiſſe caſu fortuito, v. g. incendio, hæredi tamen illius non uſurario; alias fide digno id jurato aſſerenti. Gl. *in cit. §. cæterum*, *v. compellendos*. Abb. *ibid. n.* 7. Poſſe etiam compelli illum per vim ad exhibendos dictos illos libros, ingrediendo domum, effringendo ciſtam, in qua includi putantur, tradit Pirh. *h. t. n* 47. *in fine*, citatis gl. *in cit. §. cæterum*, *v. cenſura*, & Abb. *ibid.* n. 18.

QUÆSTIO CCCLXXII.

Quænam ſint pœnæ uſurariorum?

1. Reſp. Pœnæ hæ, quæ utroque jure variæ ſtatuuntur, & pleræque ſolos uſurarios conſtringunt, ſunt fere ſequentes. Prima: quod uſurarii manifeſti ſint ipſo jure infames, & quidem Laici, juxta *L. improbum*, *c. ex quib. cauſ. irregul. infam. c. infames*, *§. porro*, 3. *quæſt.* 7. Clerici juxta *c. inter dilectos*, *de exceſſ. Prælat.* & ibi Abb. *num* 2. quæ tamen infamia ipſo facto ceſſat, caſu quo uſurarius vere reſipiſcit, & reſtituit, ut Felin. *in c.* 1. *de prob. num.* 19. Salas *de uſuris*, *dub.* 47. *num* 1. Reiffenſt. *num.* 184 &, quod hinc ſequitur, ſunt irregulares, & ſacros Ordines recipere nequeunt, *c. maritum*, *diſt.* 33. *c. ſeditionarios*, *diſt.* 46. *c. infames*, 6. *qu.* 1. Diaz. *in pract. crim can. cap.* 92. *in addit. Lit. A.* Covar. *loc. cit. cap.* 3. *num* 2. Item tanquam infames arcentur ab omnibus honoribus & dignitatibus, & negotiis gerendis, quæ prohibentur infamibus, ut a poſtulando & patrocinio. *L.* 1. *ff. de poſtuland.* *L.* 3 *ff. de teſtib.* Tholoſ. *l. c. c.* 2. *n.* 3. Pirh. *h. t. n* 148.

2. Secunda: quod uſurarius Clericus, ſi monitus non deſiſtat exercere uſuras, non tantum per ſententiam Judicis ad certum tempus, & pro ejus arbitrio ſuſpendendus, ut conſtat ex *c. præterea*, *hoc tit.* ſed etiam ab officio & beneficio Eccleſiaſtico omnino deponendus, *c.* 1. *h. t. c. ſi quis*, *diſt.* 47. *c.* 27. *cauſ.* 14 *qu.* 4 & ad illud recipiendum, aut ad aliud obtinendum inhabilis, *c. inter dilectos*, *de exceſſ. Prælat. c. de Petro*, *diſt.* 47. Fundantur hæ pœnæ ſuſpenſionis, depoſitionis in infamia, unde etiam ceſſare videntur, ſi uſurarius vere reſipuit, & uſuras reſtituit, vel ſaltem quoad beneficia obtenta, quominus talis reſipiſcens ea amittat, diſpenſare poteſt Epiſcopus; cum illis ob infamiam, etiam juris, non ſit privatus ipſo facto, quamvis quoad inhabilitatem ad beneficia obtinenda requiri diſpenſationem Papæ ſuſtineant. Gl. *in cit. c. inter dilectos*, *v. aleatorum*. Covar. *loc. cit. num.* 3. quod probabilius cenſet Pirh. *h. t. nu.* 150. contra Gl. *in cit. c. præterea*, *v. ſuſpendas*.

3. Tertia: quod uſurarius manifeſtus Laicus ſit excommunicandus, quouſque debite ſatisfecerit, *c. præterea*, *h. t.* eſtque hodiedum talis uſurarius ipſo facto excommunicatus, *c.* 1. *h. t. in* 6. Tholoſ. *cit. c.* 3. *n.* 1. Pirh. *n.* 151. quamvis autem Gl. *fin.*

in

in §. præterea, cenſeat, prius infligendas eſſe pœnas contentas in *c. quia in omnibus*. Abb. tamen putat, quod, cum inter pœnas plures latas in uſurarios electio, quam imponere velit, detur Judici, *c. ult. §. fin. ut lite non conteſtata*, incipiendum eſſe a pœnis excommunicationis, tum quia ea magis timetur, tum quia aliæ pœnæ, ut privatio ſepulturæ, irritatio teſtamenti infliguntur poſt mortem, cogitque excommunicatio reſipiſcere, & pœnitere in vita.

4. Quarta: quod non admittantur ad communionem altaris, id eſt, ad perceptionem Sacramenti Euchariſtiæ, prout ſtatuitur, *c. quia in omnibus*, *h. t.* juxta quod interpretantur Hoſt. *ibid. v. ad communionem*. Sylv. *v. uſura*, 9. *qu.* 4. Molin. *cit. d.* 334. *n.* 3. Pirh. *n.* 152. quamvis textum *cit. c. quia in omnibus*, aliter exponat Abb. *ibid. num.* 2. ejuſque gloſſator Alex. de Nevo, nimirum quod illis interdicatur communio altaris, id eſt, ut volunt, ingreſſus in Eccleſiam tempore, quo celebrantur divina officia, & digne audientes miſſam percipiant communionem altaris, id eſt, Sacrificii, quod fit ſuper altari, ut ſic confuſi reſipiſcant, quam tamen expoſitionem nullo juris textu probari poſſe, ut ait de Lugo *cit. d.* 25. *ſ.* 12. §. 3. *num.* 243. Pirh. *num.* 153.

5. Quinta: quod uſurariorum oblationes non recipiantur ab Eccleſia; *cit. c. quia in omnibus*, tum quia eorum, qui pauperes opprimunt, dona rejicienda ſunt a Sacerdotibus, *c.* 2. *diſt.* 90 & oblationes raptorum (quibus æquiparantur uſurarii, *cap.* 10. & 2. *ſeq.* 14. *quæſt.* 4.) non ſunt recipiendæ ab Eccleſia, *c. miror*, 17. *q.* 4. *c. de viro*, 12. *quæſt.* 5. tum quia oblationes dicuntur, quæcunque ex rebus propriis & licitis Eccleſiæ a fidelibus offeruntur, *c. cauſa*, *de V. S.* Poteſt tamen uſurarius facere eleemoſynas, & hæ recipi ab eo poſſunt. Abb. *in cit. c. quia in omnibus*, *n.* 6. hanc dans diſparitatis rationem, quod eleemoſyna ordinarie & per ſe fiat ſecreto, oblationes vero publice, & hinc has factas ab uſurario rejici ab Eccleſia, ne recipiendo videatur uſuras approbare. Illud tamen etiam circa eleemoſynas ab uſurario factas notat de Lugo *l. c. n.* 244. eas non ita large ab eo recipiendas, ut fiat impotens ad reſtituendas uſuras iis, quibus debentur.

6. Sexta: quod decedentes in peccato uſuræ Chriſtiana priventur ſepultura, *cit. c. quia in omnibus*, *hoc tit.* quodque is, qui eos ſepelierit, ſuſpenſus ſit ipſo facto ab officii ſui executione, donec Epiſcopi arbitrio ſatisfecerit; quin & poſtmodum in Concilio Lugdunenſi relato *in Clem.* 1. *de ſepultura*, ipſo facto ſit excommunicatus, qui uſurarium manifeſtum ſcienter præſumpſerit ſepelire, nec ſit abſolvendus, niſi prius ad arbitrium Diœceſani competenter ſatisfecerit. Sed neque uſurarium defunctum ſepeliendum in loco ſacro, etſi hæres illius velit reſtituere uſuras, vel de iis reſtituendis caverit, ſed requiri, ut uſurarius adhuc vivus ipſe mandaverit reſtitutionem, vel de iis reſtituendis caverit, ita, ut appareat eum pœnituiſſe, & in peccato uſuræ non deceſſiſſe, tradit Abb. *in c.* 3. *h. t. num.* 4. cum Gl. *in cit. Clem.* 1. *v. manifeſtet*, quamvis ad Eccleſiaſticam ſepulturam obtinendam ſatis eſſe ab hæredibus præſtari dictam cautionem poſt mortem uſurarii, niſi tamen publice conſtaret, hunc in peccato mortali impœnitentem obiiſſe, aſſerat Covar. *L.* 3. *reſol. cap.* 3. *n.* 9. cum Gl. *marginali in cit. Clem.* 1. *v. manifeſtet Lit. A.* Ratio autem, cur ita puniantur uſurariorum hæredes, etſi ipſi uſurarii non ſint, eſt, quia favere illis videntur, & ſic eſſe criminis participes; quinimo ſtatuitur per *c. quanquam*, *hoc tit.* non eſſe adhuc uſurarium notorium ſepeliendum in loco ſacro, etiamſi is in teſtamento, vel alia ſua voluntate mandarit reſtitutionem uſurarum, donec re ipſa fiat reſtitutio ipſis damnificatis, vel eorum hæredibus, vel in defectum eorum loci ordinario (cujus nomine venit habens juriſdictionem Epiſcopalem, vel quaſi talem, item Capitulum ſede vacante, & quilibet ſuperior ordinarius) vel ejus Vicario, vel loci parocho, ubi teſtator habitat, aut præſtetur eis idonea cautio, (cujus nomine intelligitur ea, quæ fit per pignora vel fidejuſſores. *L. ſi mandat*, *§. fin. ff. mandati*, ut ſic de fraudatis acquiratur actio, idque, quia voluntates ultimæ ſæpe implentur, ut Sayr. *in clavi reg. L.* 10. *tr.* 5. *c.* 5. *n.* 31. *in fine*. Porro tametſi ſpectato jure civili, non poſſit quis pro alio ſtipulari, id eſt, acquirere obligationem, ſeu pro eo eam acceptare, *§. ſi quis alteri*, & *§. alteri*. *Inſt. de inutil. ſtipul.* poteſt tamen parochus, utpote qui eſt perſona publica, cum agitur de reſtitutione uſurarum, ſtipulari pro aliis, ita, ut cautione ipſi præſtita de male partis per uſuras utilem actionem acquirat iis, quibus ſunt reſtituenda, ut ſumitur ex *c.* 2. *h. t. in* 6 quam tamen Notarius publicus in hoc caſu ſtipulando ſine mandato Ordinarii in foro externo non acquirit iis, quorum nomine ſtipulatur. Gl. *in cit. cap.* 2. *v. mandato*, faciendaque hæc cautio coram Ordinario, Vicario, vel Parocho fieri debet coram duobus ſaltem fide dignis, ut per eos, ſi opus fuerit, probari poſſit. Gl. *in cit. c.* 2. *v. parochia*,

7. Septima: quod nullus interſit teſtamentis uſurariorum manifeſtorum conficiendis, item nullus eos ad confeſſionem admittat, aut illos abſolvat, (etiam ab aliis peccatis) priuſquam vel reſtituant uſuras, vel ſaltem prædicto modo cautionem præſtiterint de reſtituendo, *c. quanquam*, *§. nullus*, *h. t. in* 6. quibus præſtitis poteſt & debet abſolvi a quocunque confeſſario, uti &, ubi neutrum præſtare poteſt, conſtitutus in periculo mortis, ſi ſuppetente tempore juret ſe præſtiturum prædicta, & ſi adſint aliqui, coram illis proteſtetur, ſe illa debere, præcipiatque, ut ex bonis ſuis illa reſtituantur, & confeſſarius ab eo facultatem obtineat ea manifeſtandi ordinario, ut is illum, ſi convaluerit, vel ſi mortuus fuerit, ejus hæredes ad omnia implenda cogere poſſit. Nav. *l. c. c.* 17. *n.* 280. Mol. *l. c. d.* 334. *n.* 6. Pirh. *n.* 159.

8. Octava: quod teſtamenta uſurariorum manifeſtorum facta non præſtita ſatisfactione aut reſtitutione, nec præſtatione idoneæ cautionis ſint irrita ipſo jure, juxta *cit. c. quanquam*, & Gl. *ibid. v. aliter facta*. Pirh. *n.* 160. proceditque id ipſum in aliis quoque ultimis voluntatibus, puta, in codicillis, donatione facta mortis cauſa, legatis. Gl. *jam cit.* Joan. Monach. *ibid. num.* 14. Pirh. *num.* 161. loquitur enim *cit. c. quanquam*, generaliter dicendo; *in ultima voluntate*; cui alias per indirectum facile fraus fieret ab uſurariis. Sed & ipſo jure irritum eſt teſtamentum factum ad pias cauſas ab uſurario notorio, impœnitente decedente, ut habet communis, teſte Molin. *l. c. num.* 11. valere tamen tale teſtamentum ad pias cauſas, ſi pœnitentiæ ſigna dedit, etſi non reſtituerit, nec idonee caverit, ſitque invalidum quoad reliqua, affirmant Sylv. *v. uſura*, 9. *q.* 7. Covar. *l. c. in fine*. Molin *loc. cit.* idque ex æquitate & favore piæ cauſæ; contrarium tenentibus Vaſq. *in opuſc. mor. tract. de teſtam. cap.* 9 *§.* 1 *dub.* 8. *num* 32. Lugo *Tom.* 2. *de juſt. d.* 24. *ſ.* 4 *num* 70. eo, quod ſit contra expreſſa verba legis canonicæ, hoc tamen ſolum probare, non valere tale teſtamentum ad pias cauſas ſpectato juris rigore, & ſecus eſſe de æquitate, ait Pirh. *cit. n.* 161. *in fine*. Item non valere teſtamentum facta reſtitutione, vel præſtita idonea cautione, ſi poſtea denuo exercuit uſuras, tenent Abb. *in c. quia in omnibus*, *h. t. n.* 10. Covar. *l. c. num.* 9. *§. decimo*. Mol. *l. c. n.* 15. eo, quod præſumatur pœnitentia & cautio fuiſſe ficta, & uſurarius videatur non deſtitiſſe, & delicta nova & repetita gravius puniri debeant, juxta *c.* 1. *de pœnit*, & *c. menſuram*, *diſt.* 1. *de pœnit*, quod tamen difficile videtur Vaſq *l. c. num.* 33. & de quo dubitat Abb. *l. c. num.* 11. eo, quod talis per occulte repetitas uſuras non fiat uſurarius manifeſtus & notorius; unde in foro conſcientiæ non valere prius teſtamentum, ſi ex relapſu in uſuram appareat, fictam fuiſſe pœnitentiam, ſecus ſi ficta non fuit, ſed veriſimiliter creditur, illum ſincere pœnituiſſe, & cautionem præſtitiſſe; affirmant Mol. *l. c. n.* 5 de Lugo *cit. d.* 24. *ſ.* 4. *n.* 71. Pirh. *n.* 162. Verum ſi talis poſt factam reſtitutionem, cautionem, ſeu etiam poſt pœnitentiam iterum relapſus in uſuras, & has non reſtituerit, tanquam manifeſtus uſurarius ſit inteſtabilis. Pirb. *cit. n.* 162. cum Tholoſ. *de uſur. cap.* 14. *num.* 2. teſtamentum vero ipſo jure irritum, quia factum ante reſtitutionem, & præſtitam debitam cautionem convaleſcit, uſurario notorio ante mortem reſtituente, vel cautionem præſtante. Gl. *fin. in cit. c. quanquam*. Sylv. *loc. cit. qu.* 6. Covar. *cit. c.* 3. *n.* 9. *§.* 9. Mol. *l. c. n.* 14. Vaſq. *l. c. num.* 33. Lugo *loc. cit. num* 71. Tholoſ. *cit. c.* 14. *nu.* 4. Pirh *num.* 163. ex ea ratione, quod teſtamenti conſtans valor non dependeat a tempore, quo primo fit, ſed a tempore mortis teſtantis, quo non revocatum confirmatur; cum voluntas teſtatoris ad ſpiritum ultimum ſit ambulatoria. His non obſtante *regula* 29. *ff. de reg. jur.* quod ab initio vitioſum eſt, non poteſt tractu temporis convaleſcere, ut patere videtur in teſtamento condito ab impubere, ideoque nulliter, non convaleſcente, pubertate adveniente, & facto a filiofamilias vel ſervo per emancipationem, vel manumiſſionem; nam dicta regula procedit tantum in contractibus & actibus geſtis inter vivos, qui ſtatim valere debent, & non poſſunt ſuſpendi, non autem in teſtamentis, & ultimis voluntatibus, quæ ſuſpenduntur, & quorum effectus pendet ex tempore futuro. Tholoſ. *loc. cit. num.* 7. Neque regula 210. *ff. eod.* quæ ab initio inutilis fuit inſtitutio, poſt facto convaleſcere non poteſt; nam inſtitutio hæredis tractu temporis convaleſcere nequit, quando defectus fuit in ſubſtantialibus teſtamenti, ut dum quis ſimpliciter prohibitus fuit teſtari; ſecus, ſi defectus fuit ſolum in accidentalibus, quæ extrinſecus ſolum impediunt, ut omiſſa cautio; tunc enim ſublatis talibus impedimentis confirmari poteſt inſtitutio ab initio nulla. Tholoſ. *l. c.* Jo. Andr. *in c. quanquam*, *h. t. in* 6. Pirh. *num.* 164. Sed neque teſtamentum validum eſt, uſurario deſinente exercere uſuras, ſi non etiam ante mortem eas reſtituat, aut de reſtituendis præſtet cautionem. Covar. *l. c. num.* 9. Mol. *cit. d.* 334 *n.* 13. [illegible] *l. c. num.* 12. Clarus *§. teſtamentum*, *qu.* 20. *n.* 4. Pirh. *num.* 165.

quia

Digitized by Google

quia finis pœnæ irritantis teſtamentum uſurarii eſt reſtitutio uſurarum, ut per eam conſequi poſſit abſolutionem a peccato, *c. cum 10, hoc tit.* ergo tam diu manet hæc irritatio teſtamenti, quamdiu hæc reſtitutio facta non eſt, & conſequenter manet ſemper, ſi ea ante mortem facta non eſt. E contra valet probabiliter teſtamentum factum ab eo, qui ante mortem non erat uſurarius notorius, dum poſt mortem ſufficienter probatur, exercuiſſe illum manifeſte uſuras, quia teſtamentum morte teſtatoris, quo tempore uſurarius adhuc notorius non erat, confirmatur, adeoque nullum tunc erat impedimentum, quo minus teſtamentum ejus validum eſſet. Porro extenditur hæc invaliditas teſtamenti facti ſine reſtitutione & cautione ad Judæos, qui ſunt notorii uſurarii, cum, licet quoad pœnas ſpirituales non ſubjiciantur Eccleſiæ, bene tamen quoad pœnas temporales & contractus ſubjiciuntur juriſdictioni Principum, in quorum terris degunt. Covar *l. c. num.* 9. *§. ſeptimo*. Molin. *num.* 12. de Lugo *cit. d.* 24. *Sect.* 4. *num.* 70. Pirh. *num.* 167. contrarium tenentibus Azor. Clar. aliiſque apud Barboſ. *in c. hoc tit. in* 6. *num.* 10 Alias adhuc pœnas aliquas jure ſtatutas in uſurarios vide apud Pirh. *a n.* 168. præter quas pænas jure ſtatutas etiam pœnis arbitrariis & extraordinariis puniri poſſunt uſurarii a Judico, tam Eccleſiaſtico quam ſæculari, præſertim pecuniaria, ut in eo, in quo peccarunt, mulctentur. Tholoſ. *L.* 3. *de uſur. c. ult. num.* 4. *&* 7. & ſic per conſtitutiones Imperii mulctantur amiſſione quartæ partis ſortis. Gail. *L.* 2. *obſ.* 4. *n.* 1. vel publicatione bonorum, Tholoſ. *l. c. num.* 8.

QUÆSTIO CCCLXXIII.

Quis ſit legitimus Judex criminis uſuræ?

RESp. Uſura eſt crimen mixti fori, ita ut tam Laicus, quam Eccleſiaſticus de eo cognoſcere & judicare poſſit, non ſolum ubi eſt quæſtio facti, num hic & nunc commiſſum ſit crimen, de quo liquido conſtat, eſſe uſuram, ut conſtat ex *c. poſt miſerabilem h. t.* ſed etiam, dum eſt quæſtio juris, dum nimirum quæritur, num hic vel ille contractus ſit uſurarius, ut docent Farin. *prax. crim. quæſt.* 8. *n.* 140. Covar. *cit. n.* 3. *c.* 1. Sylv. *l. c.* 9. *in princ.* Pirh. *h. t. n.* 14. Reiffenſt. *n.* 194. contra Gl. *in c. cum ſit, de foro compet. V. malefactores*. Clarum *V. uſura, n* 8. & quosdam alios; tum quia nullibi in jure canonico interdictum Laico Judici, cognoſcere de uſura in caſu quæſtionis juris & in *c. poſt miſerabilem*, ſine diſtinctione inter quæſtionem facti & juris conceditur laico cognoſcere & judicare de uſura; tum quia crimen hoc non tantum juri eccleſiaſtico, ſed & divino ac naturali adverſatur. Neque eſſe ſolius fori eccleſiaſtici, probatur ex eo, quod ſit actus peccaminoſus, deque eo qua tali cognoſcere in quæſtione juris ſpectet ad ſolum Judicem eccleſiaſticum; nam ad eum ſolum ſpectat generali definitione decernere, quæ ſint, vel non ſint peccaminoſa. Quo non obſtante poteſt quoque Judex laicus cognoſcere, num hic & nunc hic vel ille actus ſit juſtus vel injuſtus, canonibus & legibus contrarius. Reiffenſt. *l. c. n.* 169.

TITULUS XX.

De Crimine Falſi.

QUÆSTIO CCCLXXIV.

Crimen falſi quid ſit, quæ ad illud requirantur, & quot modis committatur?

1. RESp. ad primum & ſecundum, falſum vel falſitas, ſtricte acceptum pro falſo juridico, eſt fraudulenta ſeu doloſa imitatio vel potius immutatio veritatis facta in præjudicium alterius. *Auth. de inſtrum. cautela collat.* 6. *Novell.* 73. *in princip. & ibi* Gloſſ *verſ. imitatio* juncta Gloſſ *margin. Lit.* G. Toloſ. *Syntag. l.* 36. *cap.* 1. *num.* 2. Haunold. *Tom.* 6 *de Juſt. & Jur. tr.* 2. *num.* 174. Proinde ad falſitatem requiruntur tria. Primo: ut veritas pervertatur *citat. Novell.* 73. Secundo: ut fiat dolo malo ſeu animo decipiendi alium *l. nec ad exemplum Cod. ad leg. Cornel. de falſ.* ac proinde falſitas non committitur ab eo, nec punitur, & pro falſario non habetur, qui ex ignorantia vel errore veritatem immutat, falſum teſtimonium dicens *l.* 31. *ff. hoc tit.* Tertio, ut fiat cum notabili damno alterius, ita ut alteri noceat, vel nocere poſſit, etſi id forte impediatur *l. qui falſas & L. ſi falſos C. de crimine falſi*. Maſcard. *de probat. concl.* 739 *num.* 12. Molin. *tract.* 2. *de Juſt. diſt.* 70. *num.* 3. Pirh. *hoc tit. n.* 1. horum trium uno deficiente non tenetur quis pœna hujus criminis, *cit. L. ne exemplum*.

2. Reſp. Ad tertium: Committitur falſitas principaliter modis quatuor, dicto, ſcripto, facto, uſu. Hoſtienſ. *in ſum. hoc tit. num.* 2. Farinac. *pr. crim. p.* 6. *l.* 5. *ſ.* 16. *de falſitate q.* 150. *num.* 6. Maſcard *loc. cit. num. ult.* Damhoud. *pr. crim. cap.* 119. Pirh. *loc. cit.* Wieſtn. *hoc tit. num.* 3. de horum nunc ſingulis in particulari.

QUÆSTIO CCCLXXV

Qualiter committatur falſum dicto ſeu verbo.

1. RESp. Committitur dicto primo & potiſſimum per teſtes in judicio falſum deponentes, vel verum ſupprimentes dolo malo *can. quicunque num.* 11. *qu.* 3. *l.* 1. & *l. falſi pœna cap.* 1. *h. t.* ubi etiam, quod falſidicus teſtis tribus perſonis eſt obnoxius, primo: Deo, cujus omnium hominum actus & cordium ſecreta intuentis præſentiam contemnit, Judici, quem mentiendo fallit, ut proinde ab eo, licet alias competens illius Judex non ſit, extraordinarie puniri poſſit, *L. nullum C. de teſtib* delicto ipſi juriſdictionem tribuente in delinquentem *c. fin. de foro compet. L.* 1. *cap. ubi de crim. agi oportet.* modo non ſit incapax juriſdictionis reſpectu talis teſtis falſarii, ut eſt Judex Sæcularis reſpectu Clerici, qui ab eo nec intra nec extra judicium delinquens puniri poteſt *cap. cit. ſi Clerici de judic.* Clarus *§. fin. quæſt.* 38. *num.* 14. Covar. *pract. cap.* 18. *n.* 8. Fachin. *Controverſ. l.* 9. *cap.* 2. *verſ. tertio*. Poſtremo; innocenti, quem falſo teſtimonio lædit. Eſt crimen publicum, ita ut quilibet de populo poſſit de eo accuſare, etiamſi ſua nihil interſit *§. item lex Cornelia de falſis Inſtit. de publ. judic.* Molin. *loc. cit. num.* 2. Clar. *§. falſum num.* 1. Item eſt crimen exceptum, & in generali remiſſione ac diſpoſitione non comprehenſum. Menoch. *de arbitr. caſ.* 306 *num.* 11. Farin. *loc. cit. num.* 14. Dicitur autem verum ſopprimere, quando interrogatus ſuper certo articulo dicit ſe nihil de hoc ſcire, vel quando juravit, ſe veritatem dicturum, quoad propoſitum ſcit, & tamen tacendo veritatem ſopprimit, ſecus, ſi ſimpliciter juravit ſe ad interrogata reſponſurum, ſi non interrogatus tacet; tunc enim non tenetur crimine falſi. Abb. *in cap.* 1. *h. t. num.* 3. Farin. *pr. crim. p.* 2. *tr. de teſtib. q.* 62. *num.* 230: (qui tamen id limitat, modo ſine dolo tacuerit) Pirh. & Reiffenſt. *hoc tit. num* 4. Item veritatem ſupprimit, ſi interrogatus reſpondet, ſe non recordari; cum debeat veriſimiliter recordari. Item ſi per malitiam ex dolo reſpondet verſute & obſcure. Farinac. *loc. cit. num.* 224. Pirh. *loc. cit.* Reiffenſt. *n* 6. Secundo per eos committitur falſum, qui teſtem ſubordinant, vel donis aut pretio corrumpunt ad dicendum falſum teſtimonium, aut ad ſupprimendam veritatem, uti &, qui utitur dicto falſi teſtis. Clar. *§. falſum num.* 3. *&* 4. Pirh. *l. c.* Reiff. *num.* 5. non tamen per eos, qui donis corrupti nihilominus contra dantem munera deponunt, ut Mynſing. *cap.* 6. *Obſ.* 67. *num.* 2. Lauterb. *ad tit. de leg. Cornel. de falſis §.* 8. imo per eos, qui ad dicendam veritatem munera accipiunt. Lauterb. *l. c.* Tertio: per Judicem, qui pecunia corruptus, vel alias dolo malo contra leges vel conſtitutiones Principum fert ſententiam. Argum. *l.* 1. *§. ſed etſi Judex ff. ad leg. Cornel. de falſis*. Quarto per Advocatum qui parti adverſæ cauſam prodit, & qui vel propriis probationibus diſſimulatis vel falſis exceptionibus aut probationibus partem adverſam directe vel indirecte adjuvat. Haunold. *Tom.* 6 *tr.* 2. *num.* 180. Pirh & Reiffenſt. *num.* 8. Argum. *l.* 1. *§.* 1. *ff. ad leg. Cornel. de falſis* & *l.* 1. *§.* 1. *ad S. C. Turpil.*

QUÆSTIO CCCLXXVI.

Qualiter committatur crimen falſi Scripto ſeu Scriptura.

1. RESp. Primo in genere: Falſum ſcripto committitur ab iis, qui teſtamentum aliudve inſtrumentum falſum ſcripſerint, ſignaverint, recitaverint, ſubſcripſerint, vel ſignum adulterinum ſculpſerint, vel expreſſarint ſcienter & dolo malo &c. prout verbotenus habetur *§. item lex Cornel. de falſis Inſt. de jud. publ.* & *ibi* AA. & late Parin. *pr. crim. q.* 150.

2. Reſp. Secundo: Sic itaque in ſpecie falſum ſcripto committunt in extrajudicialibus, qui nomen vel cognomen, genus, parentes ſuos fraudulenter commutant, *l. falſi ff. ad leg. Cornel. de falſis*. Secus, ſi id faciant citra fraudem & præjudicium alterius; cum liberum ſit libero homini, mutare nomen juxta expreſſam *Leg. unic. C. de mutatione nominis*. Item qui falſum titulum Comitis, Baronis, Doctoris, Militis, Notarii, Stemma, Inſignia vel Sigilla aliena ſibi adſcribunt alium decipiendi cauſa *L.* 27. *§. fin. ff. h. t. L. unic. C. ad leg. Viſell.* Lauterb. *loc. cit. §.* 5. qui tamen, ut quis ratione falſi tituli aſſumpti falſarius habeatur, requiri ait, ut fiat cum effectu, ita ut quis eo prætextu actum dignitati huic convenientem ſeu ſimilis perſonæ exerceat, ſola alias appellatione ad hoc non ſufficiente. Item qui falſo allegant legem in perniciem alterius, quique ſigna adulterina, falſa Documenta, Atteſtationes, Chirographa, Rationes, Epiſtolas, Contractus, &c. conficiendo, producendo, libellum, vel rationes intercidendo, deſcribendo, mutando, veritatem immutant, *leg.* 1. *§.* 4. *leg.* 9. *§.* 3. *leg.* 16. *leg.* 23. *leg.* 27. *§.* 2. *h. t.* Item manum alterius imitando, *l.* 23. *ff. l.* 13. *C. h. t.* falſis ſcriptis utendo, *c.* 7. *h. t. l.* 4. *l.* 8. *eod.* depoſita adverſariis prodendo, *cit. l.* 1. *§.* 4. Item curantes vacuas chartas ſibi ſubſcribi, & poſtea alterius manum imitando obligationem ſupraſcribi. Lauterb. *loc. cit.* Idem eſt de curantibus ſibi ſcribi apocham, acſi depoſitum reſtitutum, *l.* 13. *c. h. t.* Item committitur falſum in teſtamentariis ſeu ultimis voluntatibus, dum quis in teſtamento vel codicillo in commodum ſuum ſibi adſcribit legatum, fideicommiſſum, &c. *l.* 1. *§.* 7. *l.* 14. *L.* 15. *h. t.* qui vivi teſtamentum aperit. *cit. l.* 1. *§.* 7. idque, etiam ſi hæres ſit; hæres namque illius dominus non eſt, niſi poſt mortem teſtatoris, etſi illud penes ſe habere poſſit. Grav. *tb.* 16. *ad tit. teſtam. quemad. aper. §.* 1. Lauterbac. *loc. cit. §.* 6. Item qui ultimam voluntatem & mentem teſtatoris quovis modo intervertit teſtamentum amovendo, celando, comburendo, delendo, ſuperinducendo, mutando verba vel ſigilla, *l.* 1. 2. 16 30. *ff.* & *l.* 8. & *l.* 4. *C. h. t.* Item in litteris Apoſtolicis (quo nomine cenſentur quæcunque reſcripta, Bullæ, Brevia, tam juſtitiam quam gratiam, v. g. proviſiones beneficiales, diſpenſationes, indulgentias concernentia, quæ nomine Summi Pontificis expediuntur, & ſupplicationes eidem oblatæ, ab eo vel S. Rom. E. Vice-Cancellario, eorumque vices gerentibus, aut de mandato Papæ ſignantur, non tamen Literæ S. Congreg. Cardin. S. Pœnitentiariæ, datarii Legati a latere, vel Nuntiis a Sede Apoſtolica miſſi & ſimilium, ut Nav. *in man. c.* 27. *n.* 62. Suar. *de Cenſur. d.* 21. *S.* 2. *n.* 45. Bonacin *de cenſur. d.* 1. *q.* 7. *p.* & *num.* 1.) hæ inquam Literæ falſificari poſſunt; modi autem eas falſificandi enumerantur novem *c. licet hoc tit.* quorum plerique conſiſtunt in diverſis artificiis radendi dictas Litteras, vel in parte vel in toto, aut vera ſigilla falſis Litteris appendendo; ob raſuram ſiquidem etiam tenuem & modicam paucarum linearum in reſcriptis Apoſtolicis factam in loco ſuſpecto, veluti in narratione juris, in proprio & nominibus Judicum, in annotatione datæ vel indictionis juxta *c. inter dilectos de fide inſtrum. c. venerabilis de religioſ. domib.* Litteræ papales redduntur & probantur falſæ, Gloſſ. *in cit. c. licet. V. tenuem*. Et ſic, ſi per raſuram & mutationem unius Litteræ vel Syllabæ in Litteris Apoſtolicis immutetur ſenſus a Papa intentus, quia in iis aſſeritur vel negatur, quod ipſe non intendebat, vel tacetur aut omittitur, quod ipſe proferre intendebat, contrahitur pœna in falſarios decreta; quia gravitas hujus peccati non in Litteris aut apicibus, ſed in ſenſu mutato conſiſtit. Suar. *de conſ. d.* 21. *S.* 2. *n.* 46. Pirhing *h. t. num.* 16. Secus eſt, ſi raſura modica facta in loco non ſuſpecto; quin &, ſi certum ſit, raſuram eſſe factam a Cancellario, vel alio Officiali Curiæ, etiam in loco ſuſpecto, non inducitur falſitas. Abb. *in c. ult. h. t. num.* 4. Pagnan. *ibid. num.* 6. *in fine*. Si vero conſtat, raſuram factam ab impetrante aut utente litteris Apoſtolicis tum radens eſt falſarius, etſi raſura modica, *cit. c. licet.* & *ibi* Gloſſa *V. tenuem.* & facta in loco non ſuſpecto, & ſive ſit nociva, ſive non Abbas *loc. cit.* Pagnanus *numer.* 8. Pirhing *numer.* 18. Ac denique ſi dubium, a quo facta raſura, tunc ea modica facta in loco non ſuſpecto non reddit litteras falſas, *c. ult. h. t.* ſi facta in loco ſuſpecto, in dubio præſumitur per impetrantem, ſeu utentem facta, uti &, ſi raſura etſi modica, & loco non ſuſpecto facta aliena ſeu alterius manu, cui id non commiſſum, reddit reſcriptum falſum, ſecus, ſi eadem manu, ſive illius, qui ſcripſit litteras, vel cui commiſſum hoc miniſterium; cum tunc non obſit raſura in quocunque loco facta. Hoſt. *in cit. c. ult. V. uſurae*. Abb. *loc. cit.* & ejus Gloſſator Alex. de Nevo *Lit. C.* Fagnanus *loc. cit. num* 19. in dubio autem, ſi raſura reperiatur in loco ſuſpecto facta, præſumitur ſcripta diverſa manu, & ideo reddit litteras falſas; ſecus, ſi loco non ſuſpecto. Abb. *loc. cit.* Fagn. *num* 20. De cætero dicta hæc de raſura procedunt, ſi Litteræ Apoſtolicæ redditæ ſunt apertæ, ſecus, ſi clauſæ, quia tunc non nocet raſura in quocunque loco facta. Abb. *in cit. c. licet V. tenuem*, Fagn. *in c. ult. h. t. num* 21. Pirhing *num* 19. niſi, ut idem, character in loco raſuræ ſit valde difformis ab alia ſcriptura & raſura magna. De reliquis modis falſificandi Litteras Papales vide Pirh. *n* 9. & Reiffenſt *num.* 12.

3. Reſp. Tertio: Falſitas committitur varie facto: Primo a mercatoribus pondera & menſuras publice probatas frumenti, vini aliarumque quarumcunque rerum corrumpentibus, *L. hodie §.* 1. *ff. ad leg. Cornel. de falſis* Secundo: qui mercibus adulterinam minuſve utilem materiam conjungunt vel admiſcent. Mol *d.* 701. *num.* 1. Parin. *q.* 150 Pirh. *h. t. num* 45. Reiffenſt. *num.* 16. Tertio: qui duobus in ſolidum eandem rem diverſis contractibus vendunt, *leg. qui duobus ff. falſi*. Quarto: qui falſo ſe pro milite gerunt, titulos honoris, vel ſtatus, v. g. Clerici, Sacerdotis, Doctoris, Nobilis, Notarii falſo aſſumunt, ſi tamen, ut dictum, de quibus *q. præcedent.* aliquos actus competentes talibus perſonis exercent, alias potius adſcribendi falſariis ex ſcripto. Farinacius *cit. q.* 150. *n.* 85. & 87. Pirhing *loc. cit.* Quinto: qui inſignibus utuntur illicitis, vel alienis, *l. eos*, *qui leg. unic. leg. de mutat. nom.* Sexto: qui diplomate & commendatitiis falſis vias commeant. Septimo: qui propoſita edicta dolo malo corrumpunt, *cit. leg. h. die*. Reiffenſtuel *n.* 20. Octavo: qui partum alienum alicui ſupponunt, fingendo illum eſſe filium illius. *leg.* 10. *c. h. t. leg.* 1. *ff. de agnoſcend. liber.* quo etiam ſpectat perſonæ unius pro alia ſuppoſitio in teſtamento, contractu, judicio. Lauterbac. *loc. cit.* remittens ad Menoch. *de arb. caſ.* 218. Nono: in re monetaria vel maxime committitur falſitas, & quidem juxta *ordinationem crim. Carol. V. a.* 3. tribus fere modis, ſicut enim ad veritatem monetæ requiruntur tria, materia, forma, pondus, ita & contra eorum ſingula committi poteſt falſitas, *leg.* 9. *ff. hoc tit. leg.* 1 *C. de veter. numiſm.* Circa formam committitur primo: dum quis monetam cudit, non habens poteſtatem cudendi eam tametſi cæteroquin probam materiam, juſtumque pondus adhibeat, Claſen. *ad Ordinat. Caroli V. a.* 3. *p.* 380. *numer.* 4. Carpzov. *pr. crim. q.* 43. *num.* 18. & *ſeq.* Wieſtner *hoc tit. num.* 18. Reiffenſt. *num.* 21. Lauterb. *hoc tit. §.* 13. ſiquidem ſpectat hæc poteſtas ad formam publicam monetæ, qua illa deſtituta falſo fingitur juſta, competit autem ea poteſtas authoritate propria cudendi monetam non niſi ſupremis Principibus vel Magiſtratui Superiorem ſaltem in temporalibus non recognoſcenti, utpote ad quos cudere monetam tanquam jus regale ſpectat, *Feudor. l.* 2. *tit.* 56 *c.* 1. Secundario tamen etiam ex ſpeciali jure ſeu privilegio, vel temporis immemorialis præſcriptione aliquibus Comitibus & Civitatibus Imperialibus. Secundo: qui quidem poteſtatem cudendi monetam habent, alterius tamen Principis vel Status ſignum monetæ alias quo ad materiam legitimæ imprimunt. Lauterb. *cit. §.* 13. Pirhing *h. t. num.* 43. juxta *Extrav. Joann. XXII. prodiens h. t.* Circa materiam monetæ committitur falſitas ab iis qui monetam adulterinam cudunt, finguntque ex materia falſa, v. g. cupro, vitro, ſtanno, vel talem materiam falſam materiæ legitimæ admiſcent, vel, qui nummos falſos ita tingunt, ut aurei vel argentei appareant *l.* 9. *ff. ad l. Cornel de falſis* l. *quicunque ff. eod. l.* 1. & 2. *C. de falſa monet.* Clar. *§. falſum numer.* 37. Huc reducitur confectio auri & argenti Arte Alchimiæ; quidquid enim ſit de hoc, num verum aurum dicta arte confici poſſit, ut cum Alberto *in l.* 3. *mineral. c.* 9 defendunt Delrio *l.* 1. *Diſquiſ. magic. c.* 5 *ſ* 4 & alii, qui huic ſententiæ innixi monetam ex tali auro citra crimen falſi cudi, & nequaquam monetæ annumerari poſſe tenent, contrarium, ſive confectionem veri auri humana arte ſuperiorem eſſe tenentibus cum D. Thom. *in* 2. *diſt.* 7. *q.* 3. *a.* 1. *ad* 5. Comitol. *l.* 3. *reſp. moral. qq.* 33. *numer.* 2. & aliis; quidquid, inquam, ſit quo ad controverſiam hanc, tale aurum confici, eoque uti, ac præcipue ex eo cudi monetam ſub graviſſimis pœnis, (puta infamiæ, & ſi Clericus, ſub privatione beneficiorum, & inhabilitate ad eadem)

dem) prohibet Joannes XXII. *in Extrav. ſpondent. h. t. inter Commun.* & merito ob periculum falſi, difficultatem maxi- mam, ac imperitiam, ſi non impoſſibilitatem, nec non ob non paucorum privatum, & publicum damnum & delnſio- nem, dum ob exiguam ficititii auri particulam veri argenti plurimum decoxerunt. Sanch. *L.* 2. *mor. c.* 40. *numer.* 51. Comitol. *loc. cit.* Pirh. *loc. cit.* Wieſtn. *n.* 21. Reiffenſt. *nu.* 24. Circa pondus committitur falſitas, juſtum pondus tondendo, excoquendo, radendo, ſcindendo, mutilando, aliove mo- do diminuendo. *L. quicunque ff. ad Leg. Cornel. de falſis & ibi- dem* Lauterb. *§.* 13 ubi etiam, quod nequidem monetam ju- ſtum pondus excedentem reducere liceat, pro quo citat Me- noch. *de arb. caſ.* 316. *n.* 38.

QUÆSTIO CCCLXXVII.

Qualiter crimen falſi committatur uſu, vel poti- us abuſu?

RESp. Dum quis ſcienter utitur falſitate ab aliis confiſta, v. g. qui nomen, cognomen dignitatis, familiæ alie- næ inſignia falſo ſibi ab aliis adſcripta in ſui commodum, vel alterius præjudicium doloſe uſurpant. *L falſi ff. ad Leg. Cornel de falſis* juncta *L. unic. c. de mutat. nom.* Farin. *l. cit. q.* 120. *a num.* 138 Item qui leges & conſtitutiones, diplo- mata falſificata allegant, *L. fin. ff. eodem.* item qui teſtimo- nium vel inſtrumentum, ſcriptum falſum in judicio profe- runt, & vel maxime, qui monetam adulterinam colligunt, & expendunt ſcienter & doloſe. Wieſtn. *h. t. num.* 23 Reif- fenſt. *num.* 25. cum communi. Item qui nummos peregrinos & reprobatos important & expendunt, vel qui juſti pon- deris & monetæ ad peregrinos mittunt, ut deteriores fa- bricentur, Mevius *p.* 2 *deciſ.* 267. Lauterbac. *cit. §.* 13. *in fine.*

QUÆSTIO CCCLXXVIII.

Quæ pœnæ committentium crimen falſi?

1. RESp. Primo in genere: Olim pœna ordinaria commit- tentium crimen falſi quo ad nobiles erat deportatio cum omnium bonorum publicatione; quo ad perſonas viles damnatio ad metallum, quo ad ſervos ultimum ſupplicium *L.* 1. *§. fin. ad Leg. Cornel. h. t. L. ſi quis §.* 7. *ff. de pœnis*, hodie vero ex arbitrio Judicis prudentis pro diverſitate cir- cumſtantiarum imponitur pœna, Gl. *in cit. c.* 1. *§. fin. v. eo- rum*, adeo, ut ea quandoque eſſe poſſit pecuniaria, quando- que corporalis, etiam capitalis *L. ubi falſi C. ad Leg. Cor. h. t.* ſunt hæ pœnæ variæ pro diverſitate criminis falſi: unde

2. Reſp. Secundo, in ſpecie: In crimine falſi commiſſo dicto, primo falſi & calumnioſi teſtes in judicio deponentes falſum, de jure civili puniuntur eadem pœna, qua alii fal- ſarii; ex ordinatione tamen Caroli V. in cauſa civili cum jura- mento dicens falſum, præterquam quod tenetur ad reſtitu- tionem omnis damni inde parti læſæ ſecuti, & inſuper juxta conſuetudinem receptam amputantur ei duo digiti, quos in præſtatione juramenti contra Deum erexit, in criminalibus vero pœna talionis, ſive ea, qua puniretur reus, ſi contra eum vere probaretur delictum. *L.* 1. *§.* 1. *h. t. ff. ad L. Corn. de Sicar.* & *ibi* Brunnem. *num.* 3. *ordin. crim. n.* 68. & 107. ad imitationem legis divinæ *Deuter. c.* 19. *v.* 18. & 19. *Dan. c.* 6. *v.* 24. & licet in aliis pœna talionis regulariter ſublata ſit idem tamen non ubivis de crimine falſi dicendum. Grav. ea Millæi *pract.* 16. 38. Theodor. *in criminal. c.* 7. *aphor.* 6. *nu.* 20. Gilb. quos citat & ſequitur Lauterb. *loc. cit. §.* 18. De jure vero canonico teſtis quicunque ſive Clericus, ſive Laicus in judicio, ſive civili, ſive criminali falſum committens eſt in- famis per *can. conſtituimus* 9 *q.* 1. Clericus inſuper falſum in quocunque judicio committens deponi, & in monaſterium detrudi jubetur per *can. ſi quis Epiſcopus* 7. *diſt.* 50. vel ad tri- remes, perpetuos Carceres damnandus, quæ damnatio ho- die detruſioni in monaſterium olim conſuetæ ſuccedit, ut Fagnanus *in c. cum non ab homine de Judic. num.* 104. Farina- cius *pr. crim. q.* 119 *num.* 55. apud Reiffenſt. *h. t. nu.* 28. quæ tamen ordinaria pœna Clerici teſtis limitatur, & in arbi- trariam reducitur, caſu, quo non niſi circa accidentalia, vel ſine præjudicio tertii falſum committitur. Clar. *§. falſum num.* 9. & 35. Menoch. *de arb. caſ.* 306. *num* 22. apud eundem *num.* 29. Secundo: Judicis juxta dicta *quæſt. ante hanc* 4. fal- ſum committentis ſpecialis pœna olim erat exilii vel capi- tis, per *leg. Lex Julia §. fin ff. ad leg. Juliam repetund.* ho- die pro diverſitate circumſtantiarum, tam Judicis, quam partis ejus ſententia læſæ eſt privatio officii & dignitatis, inhabilitatis ad judicandum, confiſcatio bonorum, vel et- iam exilii & capitis. Farinac. *loc. cit. q.* 111. *a n.* 4. Menoch. *l. c. caſ.* 342. *a n.* 7. Judicis etiam eccleſiaſtici; qui contra con- ſcientiam & juſtitiam, prece, pretio, præmio, gratia, odio in gravamen partis judicavit, præter ordinariam & compenſationem damni illati eſt ſuſpenſio a divinis, *c.* 1. *de ſent. & re judic. in* 6. & *ibi*. Barboſa & Laym. *a num.* 3. Ter- tio: Advocatus committens falſum juxta *cit. q.* 4. præter obligationem reſtituendi damni, & pœnam ordinariam arbi- trio Judicis pro diverſitate circumſtantiarum puniri poteſt vi- gore *Ordinat. Caroli V. a.* 115. faſtigatione, carcere, ouımel- lis, relegatione. Haunoldus *de J. & J. Tom.* 6. *trat.* 2. *n.* 180.

3. Reſp. Tertio: Committentes crimen falſi ſcripto va- rias pœnas incurrunt, ac imprimis graviſſimæ ſtatuuntur ob criminis atrocitatem pœnæ eccleſiaſticæ Litterarum Apo- ſtolicarum propriæ talium falſariis. Primo: excommunica- tio Papæ reſervata, ipſo facto incurrenda ſtatuitur, etiam Laicis *in c. ad falſariorum h. t.* juncto *§.* 6. *Bulla Cana*. Simi- lem excommunicationem ipſo facto, non tamen Papæ reſer- vatam incurrunt ejuſmodi falſariorum fautores & defenſores. *cit. c. ad falſariorum*. ut *ibi* notant Barb. *num.* 4. Fagn. *num.* 24. Clerici falſarii dictarum litterarum inſuper omni officio & beneficio eccleſiaſtico perpetuo privantur, & ſi falſi crimen per ſe exercuerint, degradandi & tradendi ſunt curiæ ſæcu- lari, ab ea non ſecus ac Laici falſitatis convicti ſecundum leges puniendi, *cit. c. ad falſariorum*. quin &, ſi litteras Apoſtolicas falſas, etſi a ſe non falſificatas, ſcienter impe- trant, iiſve utantur, ipſo facto excommunicantur, &, ſi Clerici, officiis & beneficiis ſpoliandi ſunt, *cit. cap. ad falſariorum*. & *ibi* Barboſa *num.* 16. Fagn. *num.* 54. Item qui tales litteras ab aliis falſificatas ſe habere ſciunt, eaſque in- tra 20. dies non deſtruunt, vel reſignant, excommunicatio- ni per ſententiam ferendæ, & poſtquam ea lata, Papæ re- ſervatæ obnoxii ſunt, etiamſi illis non ſint uſi, aut animum iis utendi non habuerint, *c. dura hoc tit.* Barb. *ibid. num.* 2. Procedereque has pœnas, ſi ſenſus harum litterarum immu- tetur falſificatione, licet nullum aut ſolum damnum leve oria- tur, probabilius ſentiunt Alterius *l.* 2. *d.* 7. *c.* 2. *§. cum enim* Bonac. *de cenſur. d.* 1. *q.* 1. *p.* 2. *num.* 5. Caſtrop. *tr.* 29. *d.* 3. *p.* 7. *num.* 4. Wieſtner. *hoc tit. num.* 53. Reiffenſt. *num.* 33. quia fal- ſificatio hæc ſub dictis pœnis prohibetur, non tam propter damnum inde ſecutum, quam propter contemptum & in- juriam ſupremæ authoritati, a qua proveniunt, illatam, & ut omnis occaſio falſi in iis evitetur. AA. cit. Non tamen committi proprie hoc crimen falſi, & conſequenter non incurri prædictas pœnas, ſi quis litteras Apoſtolicas juxta mentem Papæ corrigat, dum v. g. in ſupplicatione facta pro diſpenſatione impedimenti matrimonialis *affinitatis*, loco illius per errorem a Notario poſitum: *conſanguinitatis*, aut pro Diœceſi Trevirenſi poſitum: Colonienſi, probabilius videntur ſentire Sayrus, *lib.* 3. *Theſau. c.* 30. *num.* 12. Bo- nacina *loc. cit. num.* 7. Caſtropalao *loc. cit. num.* 5. contra Sua- rez eo, quod talis correctio potius tollat falſum, reddatque litteras veras, neque etiam importat eorum immutationem reſpectu Papæ, utpote cujus intentioni & conceſſioni vide- tur conformis. Quamvis tamen AA. citat. ut Wieſtner *hoc tit. num.* 16. bene moneant; cavendum, ne hujuſmodi cor- rectio facile fiat propria authoritate, ſed ſi poteſt fiat per Of- ficiales & Notarios Curiæ.

4. Reſp. Quarto: Committentes crimen falſi facto diver- ſis quoque pœnis afficiuntur, & quidem loquendo de præci- puis eorum. Primo: menſuram & pondera publica authori- tate ſtatuta falſificantes præter pœnam ordinariam falſi ad du- plum reſtituendum, nec non ad Inſulam deportandi damnan- tur, *leg. hodie §.* 1. *ad leg. Cornel. h. t.* & inſuper pœnitentia in pane & aqua agenda plectuntur, *c. ut menſura de empt. & vendition.* Secundo: falſum partum ſupponentes damnantur ad ultimum ſupplicium, *leg.* 1. *c. ad leg. Cornel. hoc tit.* ubi dicitur, pœna ſuppoſitionis partus eſſe capitalis, quod tamen in lata ſignificatione, nempe pro deportatione acci- piendum, quæ hodiedum mutata ſit in fuſtigationem vel re- legationem, cum Carpz. *pr. crim. q.* 29. & 30. ait Lauterbac *hoc tit §.* 5. Cujus criminis accuſatio, etſi ſolis parenti- bus, & quorum intereſt, competat, *leg.* 30. *§.* 1. *ff. leg.* 10. *C. hoc tit* liberi tamen de hoc matrem non niſi civiliter accuſare poſſunt, *l.* 5 *c. h. t. l.* 11. *ff. de accuſat.* qualiter ve- ro partus ſuppoſitus probetur, Lauterbac *loc. cit.* remittit ad Theodoricum *in crimin Aphoriſm.* 2. *num.* 3. Tertio: præci- pue corrumpentes & falſificantes monetam pro varietate mo- dorum adulterandi materiam illius variis puniuntur pœnis; & imprimis cudentes ſcienter monetam Imperialem, Impe- riique Statuum, ſive minoris, ſive majoris valoris ex falſa

ſeu

ſeu adulterata materia, puniuntur igne, prius tamen ſtrangulati, & omnes illorum facultates addicuntur fiſco *l. 2. C. de falſ. monet.* Lauterb. *l. c.* §. 12. Pirhing *h. t. n.* 61. Reiffenſtuel *n.* 35. quam legem etſi Gl. *ibid. v. unanimis.* intelligendam velit de nummis tantum aureis, generaliter tamen illam loqui de nummis falſis, aſſerunt Mol. *de Juſt. tr. 2. d.* 702. *n.* 1. Pirh. *l. c.* & alii communiter. Eandem pœnam ignis incurrere adjuvantes in falſa moneta ex parte materiæ cudendo, eiſque faventes & concedentes ad hanc operationem ædes ſuas aut prædium, per *L. 1. juncta 2. C. de falſ. monet.* tradunt Mol. *loc. cit.* Pirhing *num.* 62. cum hoc crimen ſit ſpecies quædam læſæ Majeſtatis, ut Lauterb. *loc. cit.* addens, ædes illas fiſco vindicandas juxta *L. 1. c. de falſ. monet.* & *ordinat. crim. a.* 111. quamvis in Imperio Romano monetam peregrini Principis adulterantes & expendentes hodie non pœna ignis, ſed gladii plecti, teſtetur Lauterb. uti & dicto modo falſificantes monetam minoris valoris. Grav. *ib.* 45. & 46. citatus ab eo, ac denique ſpectandum, cum talis monetarius id fecerit in ſumma paupertate, vel etiam pœnitentia ductus non abſolverit operationem ſuam, ita, ut tunc mitius puniatur. *L. 19. ff. h. t.* uti etiam Carpz. *pr. crim. q.* 42. *num.* 28. & *ſeq.* in foro Saxoniæ diſtinguendum dicit, num quis ipſe cuderit & expenderit, num cudens non expenderit, an expenderit ab alio cuſam, & in primo caſu, igne; in ſecundo, gladio: in tertio fuſtigatione puniatur. Idem de afficiendo ultimo ſupplicio eum (ſi mancipium ſit) qui tondendo & radendo monetam, pondus diminuit, vel auro tingit, ut aurea appareat, dicit Pirhing *loc. cit.* citans *L. quicunque ff. ad Leg. Cornel. h. t.* Tertio: eadem pœna, qua punitur cudens monetam adulterinam ratione materiæ, puniri, qui deſtitutus poteſtate cudendi, eam propria authoritate cudit, aſſerit idem cum Gl. *in Leg. 2. C. de falſ. monet. v. obnoxii.* Covar. *de collat. vet. numiſm. c. ult. num.* 3. §. *is vero* Farin. *cit. q.* 115. *num.* 20.

Quarto; qui monetam falſam expendit ſciens, ſi ea plumbea eſt vel ſtannea, incidit in pœnam ordinariam *Leg. Cornel. de falſis*, quæ habetur *L. 1. §. fin. ff. de falſ. monet.* ſi autem ſit alterius metalli, ærea, argentea, aurea, & non appareat, quod ſint nummi plumbei vel ſtannei, pœna extraordinaria arbitrio Judicis imponenda. Arg. *L. lege §. 2. ff. ad leg. Cornel. de falſis.* Covar. *loc. cit. num.* 4. Mol. *loc. cit. d.* 702. *num.* 9. Clarus §. *falſum num.* 38. Farinac. *loc. cit. numer.* 132. & 134. quos citat & ſequitur Pirhing *hoc tit. num.* 41. *in fine.* Ad hæc jure canonico per *Extrav. prodiens unicam Joann.* XXII. *hoc tit.* excommunicationis (intellige majoris) ſententiam, a qua non ſunt abſolvendi, præterquam in articulo mortis, ipſo facto incurrunt; qui nullam habentes authoritatem juris, vel conſuetudinem vel privilegium cudendi monetas, in Regno Franciæ, aliiſque locis circumviciniis ſcienter falſificant in ære ſeu materia, vel ſignum proprium ſuæ monetæ (dum nimirum iis de jure vel conſuetudine aut privilegio jus cudendi monetam competit) inſculpunt & imponunt monetæ Regiæ, vel qui injuſto pondere monetas depravant, vel ſcienter falſas monetas extra prædictum Regnum emunt, easque poſtea in dictum Regnum importunt, vendunt & expendunt, quam tamen conſtitutionem ſolum loqui de Regno Franciæ, ejuſque pœnam in falſarios monetarum in aliis regnis non extendendam, ait Gl. *in cit Extrav. v. ad Regnum prædictum.* De cætero Alchimiſtarum, qui aurum vel argentum Chimicum conficiunt, vel fieri mandaverint, aut facientibus illud miniſtraverint, vel auro & argento ab iis conflato ſcienter uſi fuerint, vendendo, emendo, vel dando in ſolidum pœnæ *in Extrav. Spondent. unic. h. t. inter communes* ſtatutæ a Joann. XXII. ut cogantur tantundem auri vel argenti veri, quantum fuerit Alchimicum in publicum pauperibus erogare.

T I T U L U S XXI.

De Sortilegiis.

Q U Æ S T I O CCCLXXIX.

Sortes ſeu Sortilegium quid & quotuplex?

RESp. Sortilegium ſeu Sortium miſſio eſt adhibitio & obſervatio rerum quarundam veluti ſignorum facta eo fine, ut, quid hic & nunc faciendum vel futurum ſit, vel quod occultum eſt, innoteſcat. Ita fere ex D. Thom. 2. 2. *q.* 95. *a.* 8 *in corp.* Azor. *Inſt. mor. p. 1. L. 6. c.* 21. & alii. Pro varietate ſignorum & rerum, per quas exercetur, varie dividitur & nuncupatur, ut ex Bordono Tom. 1. *reſol.* 4. *num.* 11. refert Reiffenſtuel *h. t. num.* 6. ita ut, ſi fiat per terram, ſit & dicatur Geomantia; ſi per aerem, Aeromantia; ſi per aquam, Hydromantia; ſi per ignem, Pyromantia; ſi per animalium interiora, Haruſpicium; ſi per avium volatum, Auſpicium; ſi per avium garritum & voces, Augurium; ſi per pedum inſpectionem, Pedomantia; ſi per inſpectionem manuum, Chiromantia; ſi per hominum voces, omen; ſi per vivos arreptos, Phytunia; ſi per corpora mortuorum aſſumpta, Necromantia; ſi per inſpectionem Aſtrorum, Aſtrologia judiciaria; ſi per ſigna frontis, Metopuſcopia. Communius vero ex triplice fine, in ordine ad quem aſſumuntur, dividuntur Sortes in divinatorias, conſultatorias & diviſorias. Divinatoriæ dicuntur, quæ adhibentur aut obſervantur ad occultum quid vel futurum cognoſcendum, quale Sortilegium ſumitur paſſim pro ipſa divinatione. Conſultatoriæ ſunt in quibus inquiritur & expoſtulatur Dei vel dæmonis voluntas quid faciendum, omittendum, ſeu cavendum ſit. Diviſoriæ ſunt, per quas quæritur, quid cuique, ſive in bonis communibus, ſive honoribus, ſive in publicis officiis tribuendum, cum idem indiviſim pluribus competere nequeat; ita Leſſ. *L. 2. de Juſt. c. 43. du. 9. num.* 57. Sanch. *L. 2. moral. c. 38. num.* 56. Pirh. *h. t. num.* 1.

Q U Æ S T I O CCCLXXX.

Num licitum ſit uti Sortilegiis divinatoriis?

RESp. Sortilegium divinatorium omne illicitum, & jure canonico ſub graviſſimis pœnis prohibitum, *Can. Sortes. Can. Epiſcopi. Can. ſi quis Epiſcopus* 26. *q.* 5. Quia, dum iſtiuſmodi res & ſigna de ſe & ex natura ſua neque ex promiſſione aliqua divina connexionem habent cum eventu futuro, vel detectione rei abſconditæ, ſunt medium ad talem finem aſſumptum vanum, improportionatum & ſuperſtitioſum. Unde dum ſæpius eis adhibitis occulta manifeſtantur, v. gr. quis furtum vel homicidium commiſerit, aliuſque effectus ſperatus ſequitur familiaritatem vel pactum aliquod cum dæmone, ejuſdemque ſaltem tacitam invocationem, ut Sortes regat & occulta manifeſtet, iiſdem contineri merito cenſetur. Leſſ. *l. c. num.* 6. Sanchez *l. c. c.* 38. *num.* 85. Suarez *Tom. 1. de Relig. L. 2. c.* 52. *num.* 28. Caſtropalao *tract.* 17. *d.* 1. *p.* 6 *num.* 12. Pirhing *h. t. num.* 3. Contineri quoque ſæpe in illis ſortitionibus divinatoriis præter ſuperſtitionem alia graviſſima crimina, v. g. injuſtitiæ, dum ad cognitionem criminis occulti adhibentur, dum ob periculum, quod Sors in innocentem cadat, notant Suar. *l. c. num.* 29. Sanch. *cit. c.* 38. *in fine.* Caſtrop. *l. c. n.* 13. Non tamen videntur comprehendi his conjecturæ, dum hæ deſumuntur ex ſignis quibuſdam naturalem connexionem habentibus cum rebus futuris.

Q U Æ S T I O CCCLXXXI.

An & quando liceat uti Sortibus ſeu Sortilegiis Conſultatoriis.

RESp. Per ſe licitum eſſe per Sortes tales in ancipiti aliquo negotio explorare divinam voluntatem, implorareque illius in illo directionem, aut veritatis alicujus manifeſtationem, ſi modo debito hæc fiant, nimirum urgente neceſſitate cum debita Deo reverentia, & ex ſpeciali Dei inſtinctu; cum his conditionibus poſitis in adhibitione Sortium nulla appareat malitia; ſed potius actus Religionis reſplendeat, probaturque idipſum exemplis tam veteris

quam novi teſtamenti, ut dum *Joſue 7. v. 24.* furtum Achan hac via deprehenſum. 1. *Reg. c. 72. v. 20.* Saulis in Regem deſignatio. *Actor. c. 1. v. 26.* S. Matthiæ in Apoſtolatum loco Judæ ſubſtitutio, confirmaturque illo *Proverb. c. 16. v. 33. Sortes mittuntur in ſinum, ſed a Domino temperantur.* His vero conditionibus prætermiſſis, illa Sortium miſſio regulariter eſt illicita & prohibita ſub anathemate in *c. ſortes 26. q. 5.* cum ſine neceſſitate ſpeciali prætermiſſiſque providentiæ mediis ordinariis, ad ſpecialem & extraordinariam Dei providentiam recurrere, conſulendo illam per ſortes potius ſpectet ad Dei tentationem, ac ita ex communi ſententia cum D. Thom. *loc. cit. q. 95. a. 8. in corp.* tradunt Suar. *leg. 2. de Relig. c. 12. num. 18.* Leſſ. *l. cit. c. 43. num. 60.* Sanchez. *l. 2. in Decal. c. 38. num. 85.* Bonac. *d. 3. de primo decal. præcep. q. 5. p. 3. num. 12.* Caſtrop. *tr. 17. d. 1. p. 6. num. 10.* Pirhing *hoc tit. numer. 4.* Porro primario requiſita neceſſitas adeſſe cenſetur, quando alia via ſubveniri nequit gravi alicujus ſpirituali vel temporali neceſſitati, aut quandoque ex tali alicujus abſcondita manifeſtatione vel negotii alicujus ſpeciali directione divina magnum Eccleſia habitura eſſet emolumentum. Sylv. *V. Superſtitio q. 5.* Sanch. *l. cit.* Caſtrop. *loc. cit. num. 11.* Reverentia in eo conſiſtit, ut ad Deum Sortes mittantur, præmiſſaque oratione ejus ſpecialis providentia exoretur, ut D. Thom. *loc. cit.* Suar. *loc. cit. num 25.* cujus reverentiæ defectum regulariter ſolum eſſe culpam venialem, ait Caſtrop. *loc. cit.* cum Bonac. *loc. cit. num. 14.* qui etiam cum eodem & Sanch. *num. 85.* monet, ad hanc reverentiam ſpectare, ne in his Sortibus mittendis adhibeantur res ſacræ ad res temporales aut lucra captanda, eo quod id eſſet rerum ſacrarum profanatio; Inſtinctum ſpecialem Dei tunc tantum eſſe neceſſarium, ſi velis, ut Deus ſigno aliquo ſenſibili voluntatem ſuam Sortibus oſtendat, ſecus eſſe, ſi ſolum intendas, ut Deus per ſpecialem ſuam providentiam Sortes feliciter dirigat, ſed ſufficere magnam fiduciam in bonitate divina, tradit cum Suarez *loc. cit. numer. 26.* & Sanchez *numer. 87.* Caſtrop. *loc. cit.*

QUÆSTIO CCCLXXXII.

An & in quibus licitum ſit uti Sortilegiis diviſoriis.

1. RESP. Primo: Sortibus diviſoriis uti, dum omnis eventus rei ſubjicitur fortunæ & caſui fortuito, per ſe non eſt illicitum, excepto caſu electionis eccleſiaſticæ, de quo ſpecialiter paulo poſt, ita Azor. *Inſt. mor. p. 1. l. 9. c. 2. q. unic.* Suar. *l. c. c. 13. n. 3.* Sanch. *l. c. n. 58.* Leſſ. *l. c. n. 98.* Bonac. *n. 12.* Caſtrop *l. c. num. 2* Pirh. *n. 5.* Quia hæ Sortes per ſe, neque ſuperſtitionem aut divinationem continent; cum non ordinentur ad aliquid futurum, cum quo connexionem naturalem non habent, vel ad occultum quid cognoſcendum; neque injuſtitiam continent, cum fiant ex contractu ſeu conventione voluntaria inter eos, qui ad rem aliquam, quæ dividi nequit, jus æquale habent, ut ſit illius, cui Sorte obtigerit, neque ulla lege civili aut canonica prohibitæ, ſed potius in jure civili in multis caſibus approbatæ. Sic licitum, id eſt, controverſiam circa hæreditatem, legatum, ſimileve quid Sorte dirimi & mutuo litigantium conſenſu; cum ſit quidam contractus, in quo unusquiſque cedit juri ſuo prætenſo, ſi Sors alteri obtigerit. Caſtrop. *l. c. n. 3.* ubi etiam quod controverſia hæc dirimi poſſit Sorte per Judicem, tametſi litigantes renuant, modo hæreditas & legatum dividi nequeat, neque appareat, quis vincat in jure; cum Judex ex officio compellere poſſit, ut in contractu conſentiant, pro quibus citat textum *l. ſi duobus c. communic. de Legatis.* Sic etiam ſi pluribus hæredibus vel legatariis data ſit optio ſeu poteſtas eligandi ſervum vel rem aliam, & hi diſcordent in eligendo, res Sorte decidi debet *l. ſi duobus ff. eod.* Ita quoque Sortes habent locum in ſubeundis functionibus tam honorificis quam periculoſis, v. g. cum Sorte deciditur, quæ legio prior in hoſtem movere, aut aſſultum facere debeat, dum in periculo communis naufragii, ſi neceſſe ſit, ad alleviandam navim aliquos proſilire vel projici in mare, ne omnes pereant, Sorte ex conſenſu omnium vel etiam invitis aliquibus, gubernatore aſſumente hoc medium ob commune omnium bonum. Sanch. *loc. cit. c. 38. num. 26.* Bonac. *loc. cit. num 12.* Delrio *l. 3. diſq. mag. c. 4. q. 1.* Caſtropalao *loc. cit. num. 3.* Pirhing *num. 6.* pateтque exemplo Jonæ. Item in pœnis, dum duos vel plures dignos morte ſimul omnes interfici non expedit, licitum & conveniens, Sorte determinare, quinam necandi, quia in hac Sortitione nemini fit injuria, ſed potius ſingulis fit favor, quatenus ſingulis confertur ſpes evadendi mortem promeritam. Leſſius *loc. cit. quæſt. 58.* Bonacina. Caſtropalao Pirbing *ll. cit.*

2. Dixi tamen: Sortes diviſorias eſſe licitas per ſe: per accidens ſiquidem ob circumſtantias extrinſecas quandoque concurrentes Sortilegia ejuſmodi ſunt illicita; primo ex parte intentionis Sortientium, dum quis ab aſtris ſperat obventuram ſibi faciliter Sortem, cum id, quia aſtra in talem Sortitionem influxum nullum habent, ſuperſtitionem magicam, & ſaltem tacitam dæmonis invocationem contineat vel ſapiat. Sic cum D. Thom. *2. 2. q. 65. a. 8.* Delrio *loc. cit. q. 2.* Suar. *cit. c. 12. num. 16.* Sanch. *l. c. num. 64.* Caſtrop. *l. c. num. 4.* Pirh. *numer. 7.* Item, ſi eventus mere a fortuna more gentilitio divinam providentiam excludente expectetur; ſi tamen a fortuna divinæ providentiæ ſubjecta ſperetur, eſſe peccatum veniale, ſi abſque ulla neceſſitate id fiat intercedente rationabili cauſa, v. g. honeſta recreatione, lucro ad honeſtum finem directo, nullam culpam videri, tradit Caſtrop. *cit. num. 4.* citatis Suar. *loc. cit.* & Sanch. *num. 65.* Secundo ratione materiæ, ſi ſortiatur ſuper re aliena, quod eſt injuſtum. Item ſi Sortes mittantur ad officia inter dignos & indignos, eſt injuſtitia, cum dignis fiat injuria, ſi tamen aliqui aliis ſint digniores, erit culpa determinare Sortibus electionem, dum dignior neceſſario præferendus. Sanchez *numer. 67.* Caſtropalao *loc. cit.* Tertio: ratione modi mittendi Sortes, ut ſi in Sortitione fraus interveniat, cum tunc peccetur contra juſtitiam, & ſic obtentum retineri nequit, cum ceſſet æqualitas in contractu, & conſequenter voluntas contrahendi. Item ſi ope dæmonis ſeu alia via ſpeciali fecerit quis ſibi obvenire Sortem. Sanchez *numer. 66.* Quarto, ſi in Sortibus mittendis adhibeantur res ſacræ, quod tamen non eſſe peccatum mortale, niſi magna intercederet irreverentia. Sanchez *numer. 69.* Suarez Caſtropalao Bonacina Pirhing *LL. cit.* Delrio *loc. cit. q. 1.*

QUÆSTIO CCCLXXXIII.

An uſus Sortium ſit illicitus in electionibus ad Prælaturas, beneficia, officia eccleſiaſtica, litibuſque circa ea obortis dirimendis?

1. RESP. Primo: eſſe illicitum; *c. cum Eccleſiæ h. t.* ubi quia prohibitio ſit indiſtincte verbis generalibus, extendit ſe non tantum ad beneficia ſed & ad quaſcunque adminiſtrationes eccleſiaſticas; quia & ad electionem compromiſſariorum ad eligendum Epiſcopum. Suar. *cit. c. 12. n. 5.* Sanch. *l. c. n. 72 & 91.* Caſtrop. *n. 5.* Pirh. *h. t. n. 9.* ex ea ratione, tum quia alias periculum eſt, ne ſors ſupra indignum, vel minus indignum caderet; tum quia talis electio per ſortes eſt contra triplicem formam eligendi præſcriptam in *c. quia propter. de elect.* Eſſe vero talem electionem per ſortes prohibitam ſolo jure eccleſiaſtico, & non jure naturali, cum communi tenent Valent. *2. 2. d. 6. q. 12. p. 3. verſ. ex eodem* Sanchez *nu. 82.* Suar. *cit. c. 12. num 3.* Caſtropalao *numer. 5.* Pirhing *numer. 11.* Ratio eſt, quia nulla invenitur deformitas contra jus naturale in eo, quod controverſia in rebus eccleſiaſticis, ſicut & in civilibus, ſorte dirimatur. Sed neque ex eo, quod *c. ult. h. t.* dicatur, eſſe multa reprehenſione dignum, ad talia per ſortes fieri electiones, recte deducitur, fuiſſe jam antecedenter id prohibitum jure naturæ, cum non appareat jus ullum aliud poſitivum antiquius *dicto c. ult.* uſum ſortium in his electionibus interdicens. Quæ objectio ſufficienter non diluitur a Pirhing *hoc tit. num. 12.* & aliis, dicendo: prohibitum jam tum fuiſſe in *c. quia propter.* ſaltem tacite ſeu indirecte, quatenus omnis alia forma eligendi præter ibi præceptam prohibetur & annullatur, quia in *hoc cap.* non prohibetur omnis electio, ſed ſolum electio compromiſſariorum facienda per ſortes, qui dein eligerent Epiſcopum, aliumve Prælatum juriſdictionem eccleſiaſticam in cauſis civilibus & criminalibus habentem, ergo ſaltem inde deduci non poterat, eſſe multa reprehenſione dignum in aliis electionibus ad beneficia & officia alia eccleſiaſtica uti ſortibus, & conſequenter id prohibitum fuiſſe jure naturæ, quare paulo aliter ad iſtam objectionem videtur reſpondendum cum Caſtrop. *l. c.* nimirum ideo utentem ſortibus in compromiſſarii electione eſſe dignum reprehenſione, juxta *c. ult. h. t.* quia novum uſum eligendi ad epiſcopalem dignitatem in Eccleſiam introducebat; contra *c. quia propter.* cum in eo non fuerat introductus, (ſolum enim in eo interdicta fuit, & annullata electio ad epiſcopalem dignitatem, quæ non fuerit facta a majore parte Capituli per vota ſecreta, vel quæ non fuerit facta ab iis, quibus Capitulum commiſerit poteſtatem eligendi) ſed erat reprehenſione dignus, qui ſortibus in hac compromiſſarii electione utebatur, quia novum uſum eligendi, tametſi uſque tunc non prohibitum, introducebat.

2. Reſp.

Digitized by Google

2. Reſp. Secundo: Nequidem electionem per ſortes ad iſtiuſmodi beneficia, officia & adminiſtrationes eſſe ipſo jure eccleſiaſtico vi *c. ult. h. t.* irritam, quamvis vi illius irritari poſſit, probabilius docere videntur Gl. *in cit. c. ult. v. ad gratiam* Pirh. *h. t. nu.* 13. eo quod *cit. c. dicatur*, caſſari debuiſſe talem electionem, quod autem caſſari debuit, ipſo jure caſſum, ſeu irritum non fuit; quodque in eo *cap.* nullum verbum irritans reperiatur, ſed ſolum prohibeatur talis uſus ſortium. Nec obſtat *c. quia. propter.* etſi ibi dicatur, non valere electionem factam non obſervata forma ibi præſcripta; nam in caſu *c. ult. h. t.* electio Epiſcopi facta eſt ſecundum formam ejuſdem *cap. quia propter*, cum facta ſit per ſuffragia, & electionem commiſſariorum, ſeu compromiſſariorum, qui eſt unus ex modis præſcriptis eligendi; in *cit. c. quia Propter.* quamvis in eo erratum fuerit, quod in eligendis commiſſariis adhibitæ ſortes, qui modus eum in *cit. c. quia propter.* non reprobetur, (quippe in quo tantum præſcribitur forma eligendi Epiſcopos, alioſque Prælatos eccleſiaſticos, qui quaſi epiſcopalem juriſdictionem obtinent, & per quorum mortem dicitur Eccleſia viduata ſuo ſponſo, non vero agitur de electione aliorum Prælatorum, vel Clericorum inferiorum, in quorum electione non neceſſario ſervanda forma in *cit. c. quia propter.* præſcripta; ut cum Gl. *ibid. v. Eccleſia viduata* Suar. *cit. c.* 12. *num.* 9. & 10. Caſtrop. *loc. cit. num.* 9. Sanch. *cit. c.* 38. *num.* 83. & 84. Pirh. *h. t. nu.* 13.) non continet vitium contra formam ibi præſcriptam.

3. Reſp. Tertio: Prohibitio eligendi per ſortes, extendit ſe quoque ad caſum, dum ex duobus electis æqualibus ſuffragiis ad beneficium vel officium eccleſiaſticum unus determinandus eſt. Suar. *loc. cit. num.* 7. Sanch. *loc. cit.* poſt alios antiquiores, ex ea ratione, quod, dum ſuffragia æqualia ſunt, nullus dici poſſit legitime electus ad beneficium, quia debet eſſe electus a majore parte Capituli; unde dum Capitulum conſentit, ut beneficium obtineat, & omnibus præferatur, cui ſors obtigerit, jam mediis ſortibus facit electionem, in *cit.* vero *c. ult.* prohibetur omnis electio, adeoque etiam dicta determinatio inter duos habentes æqualia ſuffragia per ſortes prohibita eſt, quia eſt vera electio. Neque dici poteſt in oppoſitum, quod non videatur medium aptius ad talem determinationem faciendam, dum ſuffragia ſunt æqualia, quam per miſſionem ſortium; nam remedium in tali caſu proprium eſt, ut ſuperior electores compellat, ut intra certum tempus ſe conforment, ſeu determinent, alioquin ipſe ab iis electionem ad ſe avocet, ut cum Gl. *in c. duobus de reſcript. in* 6. *v. teneantur*. Caſtrop. *l. c. n.* 6. De cætero uſum ſortium ad componendam litem non tantum in cauſis civilibus & profanis, tam inter Laicos, quam Clericos eſſe licitum, juxta communem & certam tradit Abb. *in c. ult. h. t. num.* 3. ſed & in cauſis, ſeu controverſiis beneficialibus diſtinctis ab ipſa electione ad beneficia prohibitum non eſſe, probabilius videtur, & ſic tenet Caſtrop. *l. c. n.* 7. eo, quod in ſolis electionibus ſortes prohibeantur, at qui cedit liti, ſi ſors ſibi non obtigerit, non eligit ad beneficium, ſed deſinit eum impedire, qui cum illo eſt electus; item, cui ſors in tali controverſia favet, non accipit a Collitigante jus aliquod ad beneficium; cum non ſit in ejus poteſtate, jus beneficiale in alterum transferre authoritate propria, adeoque ceſſio litis ab eo facta, favente ſibi ſorte, non eſt electio, & ſic non agit contra prohibitionem, *c. ult. h. t.* Non poſſe tamen etiam hanc ſortitionem fieri propria authoritate litigantium, eo, quod in illa interveniat pactum, & obligatio cedendi liti, omneque pactum propria authoritate factum, quo via aperitur ad obtinendum beneficium, ſit Simoniacum, juxta *c. final. de pactis* & *c. quam pro* 1. *q.* 1. tradit idem Caſtrop. proinde hæc ſortitio facienda authoritate Judicis, tum ad vitandum pactum Simoniacum, tum ut is, cui ſors obtigit poſſit beneficium accipere, cum illud accipere nequeat ex jure a collitigante tranſlato, utpote quod non erat omnino certum, ſed litigioſum, ideoque dubium, ſed a Judice egebat confirmari.

4. Reſp. Denique: Electionem ad officia civilia per ſortes prohibitam non eſſe, quia de hoc nihil in *cit. c. ult. h. tit.* & licet in fine loquatur de electionibus generaliter tamen id intelligendum juxta materiam ſubſtratam. Neque obſtat, quod idem ſit periculum eligendi indigum ad dicta officia, quod eſt ad beneficia eccleſiaſtica, cum id ſolum prohiberi poſſe, non autem prohibitum eſſe, ita cum D. Thom. 2. 2. *qu.* 95. *a.* 8. Cajet. *du.* 1. Archid. Hoſt. & aliis Sanch. *Leg. num.* 58. Suar. *Tom.* 3. *de relig. L.* 2. *de ſuperſtit. c.* 12. *n.* 15. Tolet. *in ſum. L.* 4. *c.* 15. Delrio *diſq. mag. Lib.* 4. *c.* 4. *q.* 1. Bonac. *d.* 3. *de primo decal. præcepto. q.* 5. *p.* 3. *n.* 12. Caſtrop. *l. c. num.* 8.

QUÆSTIO CCCLXXXIV.

Quæ pœna Sortilegorum, & quis Judex competens in hoc crimine?

1. Reſp. Ad primum primo: De Jure Canonico Sortilegi Laici, ſi admoniti non ſe emendent, & ſervi vileſque perſonæ verberibus & cruciatibus ſunt afficiendi; ſi vero liberi & honeſtiores, ad perpetuos carceres detrudendi, *can. contra* 26. *q.* 5. etiam excommunicandi, *can. admoneant. cauſ. ead. q.* 7. poſſunt etiam ab Epiſcopo turpiter dehoneſtari (hoc eſt, capillis ante & retro inciſis, *c. de benedicto* 32. *q.* 1.) e Diœceſi ejici, *can. Epiſcopi* 26. *q.* 5. Sunt quoque Laici Sortilegi hoc jure *can. conſtituimus* 3. *q.* 5. infames, & ſi Sortilegium admixtam hæreſin habeat, ut ſi dæmonem invocant, colant, & quæ ſoli Deo competunt, ei negent, puniuntur ut hæretici, quamvis autem Laici Sortilegi dictis pœnis coerceri poſſint per poteſtatem eccleſiaſticam, in eos tamen excepta pœna excommunicationis, quando hæreſis ſuſpicio abeſt, fere procedit curia ſæcularis. Abb. *in c.* 2. *h. t. n.* 3. Sanch. *L.* 2. *mor. c.* 38. *n.* 91. Clarus *§. hæreſis n.* 25. & ab ea puniuntur quoque publicatione bonorum omnium, &, ſi quidem rei etiam magicæ ſuperſtitionis, ultimo ſupplicio, etiam ignis. *l. nullus. l. nemo C. de maleficis.* & *Ordinat.* Caroli V. ſi exerceant tales ſuperſtitiones cum damno tertii; &, ſi abſque damno tertii, pœna arbitraria Judicis, puta, relegatione, carcere, vel etiam ultimo ſupplicio. Hoſt. *in ſum h. t. n. ult.* Clericorum vero Sortilegorum pœna ordinaria ſecundum Canones in foro externo præter infamiam, quam *cit. c. conſtituimus* incurrunt, eſt depoſitio ab officio & beneficio, & in monaſterium ad agendam pœnitentiam detruſio. *can. non oportet.* & 2. *ſeq.* 26. *q.* 5. Gl. fin. *in c.* 1. *h. t.* Abb. *ibi n.* 2. Pirhing. *h. t. n.* 17. dum autem in *can. admoneant.* 26. *q.* 7. dicuntur degradandi id intelligendum de degradatione verbali, hoc eſt, depoſitione a beneficio, & non de reali, ac propterea non tradendus curiæ ſæculari, niſi forte acceſſerit magia.

2. Reſp. Ad ſecundum: Judex competens criminis Sortilegii, qui de eo cognoſcere, illudque punire poteſt, eſt Eccleſiaſticus, nempe Epiſcopus, non tantum quo ad perſonas eccleſiaſticas, ſed etiam quo ad Laicos, ut conſtat ex *c.* 1. *h. t.* & *can. contra* 26. *q.* 5. quia redundat in injuriam divinæ Majeſtatis, dum attribuitur creaturæ, quod eſt ſolius Creatoris, ut ſcire omnino occulta, & prædicere futura, eſtque juriſdictio in Sortilegos & magos ſpecialiter attributa Judicibus eccleſiaſticis per *Bullam* Sixti V. 7. *Cœli & terræ* proinde dum Judex eccleſiaſticus Sortilegum & maleficum curiæ ſæculari tradendum invenit, id cum facere poſſit ſine ullo periculo irregularitatis, & ſine obtenta ſpeciali facultate Papæ jure ordinario per citata jura, ita tamen, ut priuſquam Clericus curiæ ſæculari tradatur, degradetur, ut Delrio *diſq. mag. L.* 5. *ſ.* 16. *de pœna & ſupplicio maleficorum*. Ita Reiffenſt. *h. t. n.* 18. Non tamen privative Eccleſiaſticus eſt competens Judex hujus criminis, reſpectu Laicorum, ſed quo ad eos eſt crimen mixti fori, ita, ut ſit præventioni locus inter Judicem Laicum & Eccleſiaſticum. Abb. *in c.* 1. *h. t. n.* 2.

Digitized by Google

TITULUS XXII.

De Colluſione detegenda.

QUÆSTIO CCCLXXXV.

Colluſio quid ſit, circa quas cauſas, & inter quos fiat.

1. RESp. Ad primum: Colluſio eſt latens & fraudulenta inter actorem & reum conventio, ut Gl. *in c. audivimus h. t. v. colluſione*, dum nimirum actor rei partes tacite adjuvat, tacendo v. g. omittendo vel diſſimulando veras probationes, falſaſque defenſiones & exceptiones admittendo, vel ab accuſatione deſiſtendo, ne reus puniatur. Arg. *c. 1. & fin. h. tit.* Vocaturque hæc colluſio a civiliſtis prævaricatio & tergiverſatio; prævaricatio quidem, dum accuſator in judicio proprias probationes diſſimulat, vel falſas rei exceptiones admittit. *L. 1. & L. ab Imperatore. ff. de prævaricat.* & hæc dicitur proprie & ſtricte prævaricatio. Menoch. *de arb. caſ.* 323. *n.* 13. Gilhauſ. *Arb. crim. c. 2. t. 31. num.* 1. Lauterb. *ad ff. tit. de prævar.* §. 2. ubi & alias ſpecies prævaricationis minus ſtricte tales refert. Tergiverſatio vero, quando accuſator ab accuſatione omnino deſiſtit.

2. Reſp. Ad ſecundum: Colluſionem committi poſſe, tam in cauſis civilibus, quam criminalibus cum Hoſtienſ. tenent aliqui, alii, cum Maſc. *de prob. concl.* 323. *n.* 6. quem ſequitur Reiffenſt. *hoc tit. num.* 3. non niſi in cauſis criminalibus & beneficialibus, juxta *cit. c. audivimus* eam dari contendunt & nequaquam in civilibus, niſi forte ſint matrimoniales, aut præjudicium tertii concernant; eo, quod in civilibus licita ſit tranſactio, concordia, & amicitia litigantium, vel totalis deſiſtentia a lite; cum in iis agatur tantum de privato intereſſe illorum; dum e contra in proceſſu criminali agatur de bono communi exigente, ne delicta maneant impunita *c. ut fama de ſent. excomm.*

3. Reſp. Ad tertium: Colluſio committi poteſt, tam per Clericos, quam per Laicos, & quidem non tantum inter Principales, ſed etiam per Advocatos & Procuratores, dum nimirum horum aliquis in præjudicium ſui Principalis cum altero Principali vel Advocato illius colludit, manifeſtando ejus ſecreta, vel diſſimulando, aut non refutando, vel probationes efficaces omittendo &c. nihilominus Advocati ita male procedentes non tam colluſores proprie, quam improprie dicuntur, *L. 1. ff. de prævaric.* quamvis tamen etiam juxta *eandem L.* ratione talis improprie dictæ colluſionis ſubſint pœnæ extraordinariæ; ſecus eſt de Notario; hic enim ab utraque parte requiri poteſt, Lauterb. *l. c.* §. 2. citato Richter *deciſ.* 85. *in fine.* non tamen Notarius in eadem cauſa eſſe poteſt Procurator vel Sollicitator *manual. notar. Leg.* 1. *p. m.* 160.

QUÆSTIO CCCLXXXVI.

Quid juris ſit in caſu commiſſæ colluſionis.

RESp. Si reus interveniente colluſione abſolutus fuit per ſententiam, poteſt denuo accuſari, & inquiri contra illum, dum de colluſione conſtat. Arg. *c. fin. h. t.* & *L. prævaricationis* §. 1. *ff. de prævar. juncta L.* 11. *de accuſat.* idque, tum ne delicta maneant impunita *L.* 35. *de ſent. excom.* tum ne reus ex ſua malitia referat commodum, contra *l.* 1. *ff. de dolo.* His non obſtante, quod Sententia Judicis abſolutoria ita tollat crimen, ut de eo quæri non poſſit amplius. Arg *L. ſenat* §. 2. & *c. de his. ff. de accuſ.* nam ſententia lata per colluſionem non eſt nulla, habetque ſe acſi lata non fuiſſet. *L. cum non ff. h. t. l. præſes c. de pignor.* Si vero commiſſa colluſio ſeu tergiverſatio accuſatore criminali ab accuſatione deſiſtente, poteſt, imo debet Judex ex officio inquirere & procedere. Arg. *c.* 1. & 2. *h. t.* ne delicta jam ſemel publicata maneant impunita eit. *c. ut fama de ſent. excom* & *l. ita Vulneratus ff. ad legem Aquil.* Ac denique ſi reus accuſatorem vel Advocatum induxerit, ut ſecum colluderet, habetur pro victo, *leg. fin. hoc t.* & Sententia abſolutoria reſcinditur, *Leg.* 3. §. 1. *ff. hoc tit.* niſi ſit cauſa ſanguinis, *leg.* 1. *ff. qui bona eorum, quæ ante Sent.*

QUÆSTIO CCCLXXXVII.

Quænam ſit pæna colluſionis?

1. RESp. Primo: Præterquam quod pœna colluſionis ſeu prævaricationis (intellige proprie talis) ſit arbitraria, ſeu extraordinaria pro diverſitate circumſtantiarum, juxta *L. ſciendum ff. de prævaric. juncta l.* 1. §. *ſi quis* & *leg.* 3. *ff. ad S. C. Turpill.* pœnam infamiæ in ſpecie incurrit prævaricator, *l. ſi in ff. de prævaricat. leg.* 1. *ff. qui not. infam.* & ab accuſandi munere arcetur *L.* 5. *ff. hoc tit.* Menoch *de arb. caſ.* 323. *num.* 12. Lauterb. *ad ff. tit de prævaricat.* §. 3. Item proprie talis convictus eadem pœna afficitur, qua teneretur, ſi ipſe in legem commiſiſſet, qua reus per prævaricationem abſolutus eſt, *leg.* 6. *ff h tit.* Lauterb. *l. cit.* & in ſpecie, ſi colluſio fiat ſuper beneficio eccleſiaſtico, uterque colludentium privari debet beneficio *c. audivimus h. t.*

2. Reſp. Secundo: Prævaricatores minus proprie tales, nimirum Advocatus & Procurator (idem de accuſatore in extraordinariis Judiciis dicit Lauterb. §. 4.) non dicta pœna ordinaria, ſed extraordinaria & arbitraria puniuntur, *leg.* 1. §. 1. & *leg.* 2. *ff. hoc tit.* Procuratores etiam ſecundum *conſtit. Carol.* qui ex propoſito & dolo malo in cauſa, ſive civili, ſive criminali prævaricati, & deſuper legitime convicti, non tantum omne damnum inde perpeſſum cum intereſſe clienti reſarcire tenentur, idque actione mandati. Menoch. *loc. cit. num.* 9. Lauterb. §. 5. verum etiam in nonnullis exhibiti fuſtigatione & relegatione afficiuntur. *leg.* 38 §. 8. *a.* 9. *ff. de pœnis* cauſa vero deciſa denuo tractanda, *leg.* 1. *c. de advocat.* quam tamen pœnam non extendi ad Advocatos prævaricantes volunt DD. ſed hos arbitraria pœna pro qualitate perſonarum & circumſtantiarum coercendos, juxta *leg.* 1. §. 1. *ff. hoc tit.* Item remotione ab officio, relegatione Carpz. *p* 1. *deciſ.* 91. *num.* 18. & *leg.* 3. *reſp.* 3. *num.* 4. non tamen ſine nota infamiæ. Brunnem. *ad l.* 1. *de advocat. num.* 2. aliique citati a Lauterbac. *l. c.* qui etiam *n.* 9. hanc infamiam extendit ad Doctorem & Conſultum pro utraque parte eodem tempore ſuper jure reſpondentem; ſecus prout limitat idipſum Brunnem. *ad leg.* 3. *ff. hoc tit. num.* 3. ſi diverſo tempore mutata facti circumſtantia vel opinione fiat reſponſio. De cætero prævaricari non dicuntur, & pœnis dictis non ſubjacent, qui viſis juribus & cauſæ ſecretis, ſe illi patrocinari & ſimul adverſarium adjuvare negant, ut patet, Menoch. *num.* 5. Hahn. *ad Weſenb. h. t. num.* 3. Item qui memoria lapſi, aut in alia cauſa adverſario patrocinantur. Mevius *p.* 9. *Deciſ.* 173.

TITULUS XXIII.

De Delictis Puerorum.

QUÆSTIO CCCLXXXVIII.

An & qualiter puniantur,

1. RESp. Primo: infantes, id eſt, pueri, qui nondum ſeptimum ætatis annum compleverunt, excuſari a delictis, pœnisque iis ſtatutis per leges, cum doli capaces non ſint; & quid agant, ignorent. *L. ſed etſi ff. ad leg. Aquil. L. infans ff. ad leg. Cornel. de Sicar. Clem. unic. de homicid.* Idem dicendum propter eandem rationem de pueris infantiæ proximis, id eſt, ſeptennium non multum excedentibus. Farin. *in pr. Crim. p. 3. q. 92. n. 46.* Darpa. *pr. crim. p. 3. q. 143. n. 130.*

2. Reſp. Secundo: Pueri proprie tales (quales ſunt, qui infantiam, hoc eſt annum ætatis ſeptimum, egreſſi, *L. in Sponſalibus ff. de Sponſal.* nondum tamen annos pubertatis, hoc eſt, annum 14. ſi mares ſunt, aut annum 12. ſi fœminæ, impleverunt. Farin. *l. cit. num 6.* Zacchias *qq. medico-legal. Lez. 1. tit. 1. quæſt. 4. num. 11.*) ſi pubertati propinquiores doli capaces (quod Judici arbitrandum ex circumſtantiis relinquitur, cum alios aliis maturius judicio polleſe contingat) patrantes crimen commiſſionis, v. g. furtum, mendacium, perjurium, homicidium &c. etſi criminaliter puniri poſſint, mitius tamen puniendi *c. 1. h. tit.* ita ut, ſi crimen de ſe ſit capitale, ultimo ſupplicio affici non poſſint, aut etiam torqueri *L. 1. §. 33 ff ad S. C. Silan* eo quod ob defectum judicii minus malitioſe & doloſe delinquere præſumantur. Arg. *l. fere in omnibus ff. de Reg. Jur.* quamvis, ut Farin. *Tom 3. de pœn. temperand. q. 92.* Arg. *L. excipiuntur ff. ad S. C. Silan & Conſtit.* Caroli V. *a.* 164. ſi tales crimina prorſus enormia committant, nec ſpes ſit emendationis ultimo ſupplicio affici queant, quod ipſum ad crimen læſæ Majeſtatis ab iis commiſſum extendit Decian. apud Farin. *loc. cit. num.* 107. ſed neque pueri tales puellæque pubertati propinqui, eam tamen necdum conſecuti, licet ad copulam carnalem ordinarie apti non ſint, adeoque fornicationes, adulteria, ſimiliaque vitia carnis non commiſiſſe, eorumque pœnas incurriſſe præſumantur. Arg. *L. licet minor. ff. & L. ſi adulterium §. 4. ff. ad leg. Jul. de adulterio* ab iis tamen abſolute & univerſaliter loquendo abſolvendi non ſunt, cum quandoque malitia ſupplente ætatem, ad id apti reperiantur pueri puellæque, *c. de illis de deſponſat. impub. & c. fin. de eo qui conſang.* ac proinde, dum de tali eorum aptitudine conſtat, dictis delictis tenebuntur quamvis mitiore quam puberes pœna propterea afficiendi. Farinacius *loc. cit. num.* 93.

3. Reſp. Tertio: Pubertatem conſecuti, minores tamen adhuc 25 annis ob delicta commiſſionis, etſi pœna ordinaria plecti poſſint, Arg. *L. ſi ex cauſa ff de minorib. & L. auxilium §. 1. ff. eod.* regulariter tamen loquendo, & niſi alia delictum aggravantia concurrant, a Judice mitius puniri poſſunt, ac debent, quam majores. Arg. *L. auxilium ff. de minor. L. fere in omnib. ff. de Reg. Jur.* Farin. *loc. c. num.* 41. Clar. *§. fin. q. 60. num.* 3. Dicitur tamen hic & *præced. reſp.* ob crimina commiſſionis, quia ob peccata omiſſionis, quæ conſiſtunt in non faciendo, non ſolum pueri proximi pubertati, ſed etiam puberes, minores tamen, a pœnis criminalibus ſunt immunes. Farin. *l. c. numer.* 69. & 722. Reiffenſt. *h. t. num.* 6. Wieſtn. *num.* 9 Arg. *l. licet. C. ſi adverſ. delict.* & *Leg. minorib. C. de his qui ut indigni* ex ea ratione, quod imprudentia potius omiſiſſe debita præſumantur & ſic intret regula cit. *L. fere in omnibus* niſi tamen probetur in omiſſione interveniſſe dolum; tunc enim non omnino eximuntur a pœnis, ut conſtat ex *L. excipiuntur ff. ad S. C. Silan.*

QUÆSTIO CCCLXXXIX.

Num pater teneatur ex delicto filii pubertati proximi aut minoris.

RESp Pater, qui delicti talis non particeps, aut in filii correctione negligens non fuit, non tenetur exinde ad mulctam pecuniariam, ad quam filius talis condemnatur, ſolvendam ex legitima, aut alimentis filio debitis. *c. referente h* 1. & *ibi* Abb. *n.* 3. Barb. *num* 9. Manzius *de legitima q.* 15. *num.* 10. Covar. *L.* 15. *Var. c.* 8. *num.* 7. Pirh. *hoc tit. numer.* 6. Wieſt. *num.* 10. nam generaliter loquendo nemo alienæ culpæ ſit ſuccedaneus, juxta *L. crimen. ff & L. ſancimus c. de pœnis*, & ſpecialiter patrem pro filio non conveniendum, patet ex *l. 1. c. de filiis pro patre*, niſi pater ex filii delicto factus locupletior, *l licet §. ex furtivo ff. de peculio.* Ad hæc vivente patre legitima non poteſt ſeparari a bonis. *L. 1. §. impubere ff. de collat. bonor.* & quamvis pater teneatur filium alere, æs tamen alienum pro eo ſolvere non tenetur. *leg. ſi quis §. ſi mater ff. de liber. agnoſc.* Unde jam, ſi filius minor delinquens non habeat, unde ſolvat pœnam pecuniariam, aliter quam mulcta pecuniaria plectendus, ut peccatum ſuum teneat auctorem. *c. quæſivit. de his, quæ a majore.* His non obſtante ſtatuto vel conſuetudine contraria, utpote quæ cum degenere filio patrem ſpoliandi facultatibus ſuis licentiam concedit, rectæ rationi non ſatis conſentanea videtur. Menochius *conſ.* 500. *numer.* 119. Barboſa *loc. cit. numer.* 8. Harprecht. *in §. fin. Inſt. de noxal. act. v.* 12.

TITULUS XXIV.

De Clerico Venatore.

QUÆSTIO CCCXC.

Quotuplex ſit Venatio; & quæ prohibita Clericis?

1. RESp. Ad Primum: Venatio trifariam dividitur a Sylv. *v. venatio* in oppreſſivam, ſic dictam, quia homines per eam injuſte gravantur, & quaſi opprimuntur; Arenariam, quæ cum beſtiis in arena decertando exercetur; & Salvoſam, quæ etiam ſilvatica dicitur, quæ ad ferarum & volucrum captionem ordinatur, eſtque venatio proprie dicta, ſubdividiturque in clamoſam, quæ magno retium, canum, accipitrum apparatu tumultuque & vehementia apros, cervos, aliaſque majores feras, & quandoque etiam aves capiendo exercetur; & inquietam quæ ſine ſtrepitu, laqueis, retibus, & paucis etiam canibus exercetur. Pirh. *h. t. num.* 3.

2. Reſp. Ad Secundum: Imprimis venationem oppreſſivam omnibus interdictam nemo negat. *can. & §. fin. diſt.* 6. Arenaria, præterquam quod illicita quoque ſit, infamiam inducit, ſi cum quæſtu exercetur, *L. 1. ff de poſtulando.* Sylvatica etiam venatio, ſi clamoſa, eſt clericis ac præſertim religioſis ſevere prohibita, *c. fin. Clem. 1. §. porro de ſtatu monachorum.* Trid. *Seſſ. 24. c. 12. de reform.* & quidem ob eandem ſæpius exercitam Epiſcopi tribus, presbyteri duobus menſibus a communione arcentur. Diaconi ab officio ſuſpendi jubentur, *c. 1. h. tit.* uti & Subdiaconi, ut Gl. fin. in cit. c. 1. Clerici vero minores arbitraria pœna puniendi, ut Hoſt. *in Sum. num.* 4. Medices *loc. cit. numer.* 8. & 9. Anchar. &c. ratio hujus prohibitionis eſt, tum quia talis venatio tumultuoſa & clamoſa ob feritatem cædeſque ferarum referens quandam ſpeciem belli, & hinc a morum gravitate, humanitate & modeſtia aliena, valde dedecet ſtatum clericalem; tum quia per eam a divinis officiis & ſpiritualibus occupationibus mentem curaſque, a Clericis & Religioſis Deo debitas, fere omnes avocet, & ad inveſtigandas capiendaſque feras traducat, exiguo aut vix ullo tempore

occupationibus ſuo ſtatui propriis relicto. Ita *in cit. c. 3. §. 1. num. 7.* Gonzal. Medices *l. c. qu. 8. a num. 2.* plures hujus prohibitiones coacervans. Quod vero gravior Epiſcopis, quam inferioribus Clericis ob exercitam eandem venationem irrogetur pœna; cum tamen alias juxta *c. paſtoralis de offic. deleg. & l. Sacrileg. ff. ad legem Jul. peculat.* in infligendis pœnis majoris nobilitatis & dignitatis habenda ſit ratio major, inde eſt, quod major dignitas in hoc caſu magis augeat delictum, creſcente autem delicto ex majore dignitate delinquentis, hæc non minuat, ſed augeat pœnam. Tirsquel. *de pœnis. temperand. caſ. 37.* De cætero

3. Reſp. Tertio: Venatio quieta utilitatis aut corporalis neceſſitatis, vel honeſtæ recreationis cauſa & rarius inſtituta ad capiendos lepores, vulpes, ſimileſque feras minores perſonis eccleſiaſticis non eſt interdicta. Gloſſ. *in cit. c. 3. v. voluptate* Abb. *ibidem num. 1.* Hoſt. & Baboſ. *ibidem num. 2.* Sylv. *v. venatio* Bellet. *diſq. Clericat. part. 1. tit. de diſp. Cler. §. 19.* Pithing. *h. tit. num. 3.* cum communi. Sumitur ſatis patenter a contrario ex Trid. *loc. cit.* eſtque ratio, quod talis venatio ex ſe ſit actus ſeu res omnino indifferens, & jure naturali permiſſa, & conſequenter debiti temporis, modi, finis, aliarumque circumſtantiarum habita ratione, & ſecluſa lege poſitiva, etiam Clericis licita. Wieſtner. *num. 4.* accedit conſuetudo, optima legum interpres, qua conſtat iſtiuſmodi venationem paſſim a doctis & timoratis Clericis reputari licitam & exerceri ſine ſcrupulo.

TITULUS XXV.

De Clerico Percuſſore.

QUÆSTIO CCCXCI.

An & ſub quibus pœnis prohibitum Clericis percutere Laicum.

1. RESP. Ad primum: Cuivis Clerico, præſertim in majoribus conſtituto, prohibitum eſt percutere propriis manibus Laicum, etiam delinquentem ſive fidelem, ſive infidelem, ut conſtat ex claro textu *can. 1. & 7. diſt. 45. can. 25. diſt. 86.* & *c. 1. h. t.* percuſſio ſiquidem repugnat modeſtiæ Clericali, & manſuetudini Chriſti, quam imitari debent Clerici, juxta *cit. can. 7.* Excipiuntur Clerici præceptores, moderatores & magiſtri leviter & moderate ſibi commiſſos diſcipulos percutientes. Arg. *can. aut facta diſt. 1. de pœnitent.*

2. Reſp. Ad ſecundum: Pœna Clerici percutientis etiam Laicum imprimis eſt arbitraria a Judice infligenda pro qualitate & circumſtantia percuſſionis notabilis, & ſi talis percuſſor ſe non emendaverit, ſed ſæpius præſertim ob leviores defectus indignatione & iracundia ſubitanea correptus ſtatim ad verbera proſilire ſoleat, tanquam inhumanus & ferus, ſtatuque Clericali indignus, deponi poteſt ac debet, Arg. *c. 1. h. t.* & *ibi* Gl. & DD. communiter, inde inferentes propter unam etiam notabilem percuſſionem Laici Clericum depoſitionis pœnam non incurrere, niſi, ut Gloſ. *in c. 1. h. t.* & Hoſt. *ibid.* Pith. *h. t. nu. 2.* Arg. *can. fin. diſt. 25. & c. 2. h. tit.* percuſſio lethalis, vel ſaltem enormis eſſet. Reiffenſt. *h. t. n. 4.*

QUÆSTIO CCCXCII.

An & qualiter Superioribus eccleſiaſticis, tam Sæcularibus, quam Regularibus prohibitum aut permiſſum correctionis gratia verberibus caſtigare, ſeu punire Clericum ſubditum.

RESP. Epiſcopi & Superiores Regulares Clericos ſibi ſubditos, exiſtentes quidem in minoribus etiam propter leves defectus; conſtitutos autem in Ordinibus majoribus ſeu ſacris non niſi propter graves exceſſus (inter quos Reiffenſt. *num. 7.* numerat ebrietatem) verberibus caſtigare poſſunt, *can. cum beatus diſt. 45. can. fin. diſt. 35. & ibi* Gloſ. communiter recepta, *v. corporali.* Non tamen poſſunt Epiſcopi propriis manibus facere hanc correctionem. *Can. non liceat diſt. 86.* ſed id committere debent alteri, & quidem non niſi Clerico, ita ut, ſi id committeret Laico, tam ipſe committens, quam commiſſionem exequens Laicus ſint excommunicati. Argum. *c. univerſitatis de ſent. excomm.* Barboſ. *ibidem num. 2.* Navar. *h. tit. conſ. 42.* Pirhing. *h. tit. num. 1.* Reiffenſt. *num. 7.* niſi conſuetudo legitime præſcripta alicubi haberet, quod Epiſcopi per Laicos caſtigent verberibus Clericos, prout de Gallis teſtatur Barboſ. *loc. c.* & eandem paſſim vigere, rationabilemque & in jure fundatam dicunt alii. Argum. *c. Clerici de ſent. excom.* ubi Superioribus eccleſiaſticis permittitur, quod per Laicos violenter capere & carcerare poſſint ſubditos Clericos, cum difficile ſit reperire Clericos, qui hoc munus capiendi, carcerandi, verberandi ſubire velint. Atque ita etiam Superiores eccleſiaſtici Epiſcopo minores, præſertim Regulares, qui alias propria manu verberare deberent ſubditos ſuos Regulares, juxta *cit. c. univerſitatis*, poſſunt ex privilegio ſummorum Pontificum Alex. VI. & Leon. X. fratribus minoribus conceſſo etiam extra caſum neceſſitatis Religioſos ſuos ſubditos etiam Clericos per alios ſuos ſubditos Laicos curare verberari, quo eorum privilegio etiam alias Religiones uti poſſe, tradit Caſtropal. *tr. 29. part. 23. §. 3. num. 15.* apud Reiffenſt. *h. t. num. 8.* ſic etiam poſſe Clericos Præceptores, & artium liberalium Magiſtros, ſi verba nihil proficiant, correctionis gratia caſtigare verberibus Clericos ſuæ curæ commiſſos citra privilegium, & abſque eo, quod propterea incurrant excommunicationem; cum talis percuſſio non ſit violenta, aut facta ſuadente diabolo. Arg. *c. 1. h. tit. & c. 2. & c. cum voluntat de ſent. excomm.* tradunt Abb. *in cit. c. 1. num. 1.* Nav. *in man. cap. 27. num. 83.* Suar. *de cenſur. d. 22. ſ. 1. num. 40.* Idem eſt de Sacerdotibus, ex zelo devotionis adoleſcentes in minoribus Ordinibus conſtitutos divinum officium turbantes leviter percutientibus, *ut veniat.* Abb. & Barboſ. *ibidem num. 2.* quod, ſi tamen hi Sacerdotes, aut etiam Prælati in ſubditi verberatione propriis manibus correctionis gratia notabiliter excedant, incidunt in excommunicationem Papæ reſervatam, *can. ſi quis ſuadente diabolo*, juncto *c. cum beatus diſt. 45.* & ſi ex immoderata & incauta percuſſione etiam diſciplinæ cauſa ſequeretur mors vel mutilatio, contraheretur irregularitas, *c. presbyterum de homicidio.* Pirh. *h. t. n. 5.*

TITU-

TITULUS XXVI.

De Maledicis.

QUÆSTIO CCCXCIII.

Quid & quotuplex ſit maledictum, ſeu maledictio & maledictus.

RESp. Maledictum ſeu maledictio, ſic dictum a maledicendo vel loquendo, in genere eſt male dictum, ſeu mala locutio de alio, & qui ita male loquuntur, maledici vocantur; quod quidem loquendo in genere, proprie & congruenter huic titulo ſit dupliciter ratione objecti, nimirum vel malum de proximo enunciando, v. g. quod ſit fur, adulter, vel bonum ſeu qualitatem ei competentem inficiando, v. gr. ingenuitatem, nobilitatem; & utrumque iterum ſit dupliciter, nempe vel abſente, vel præſente eo, de quo malum dicitur. Unde maledictum trifariam dividitur in detractionem, qua quis abſentis famam denigrat & diminuit; in calumniam, qua quis præſenti ſeu in faciem alicui malum objicit, quod etiam, ſi falſum ſit, convitium in illum jacere dicitur, & ſi de Deo aut Sanctis dicitur, eſt blaſphemia. Huc etiam referuntur, quæ per modum optantis & imprecantis contra alios dicuntur.

QUÆSTIO CCCXCIV.

Quænam ſint pœnæ maledicti, prout comprehendit detractionem & calumniam, in privatum commiſſi.

RESp. Præterquam quod ex genere ſuo ſit peccatum mortale, ejuſque reus in foro interno ad famæ & æſtimationis læſæ reparationem obligetur, in foro externo obnoxius eſt actioni injuriarum *l. item §. 27. ff.* & *l. qui liberos c. de injuriis* & conſequenter pœnæ arbitrariæ. Illud tamen hic notandum, quod in proximum (intelligendum videtur etiam privatum) maledicus Clericus maxime Sacerdos, olim ad injuriæ illatæ veniam poſtulandam compellendus fuerit, &, ſi renueret, degradandus, id eſt, ſuſpendendus neque ante præſtitam ſatisfactionem ad officium eccleſiaſticum unquam revocandus, ut ſumitur ex *can. Clericus diſt. 86.* juncta Gl. *v. revertetur.*

QUÆSTIO CCCXCV.

Quæ pœna maledicentis Imperatori ſeu Principi ſæculari.

RESp. Maledicere Principi ſæculari, quod lege divina prohibitum *Exod. 22. v. 28. Proverb. c. 20. v. 2.* ad Titum *c. 3. v. 2.* & quo olim cenſebatur quis reus criminis læſæ Majeſtatis, teſte Arnob. *lib. de gentibus*, poſtmodum Chriſtiani Imperatores non facile ultimo ſupplicio puniendum ſtatuerunt. Menoch. *de arb. caſ. 377. nu. 9.* Brunnem. *ad l. unic. c. ſi quis Imperat. maledixerit. n. 1.* ubi Theodoſ. Arcad. Honor. de maledicto in ſe effuſo inquiunt, *ſi id ex levitate proceſſit, contemnendum eſt: ſi ex inſania, commiſeratione digniſſimum: ſi ab injuria id eſt, condonandum*: niſi maledictum fieret in ipſum officium Principis; tunc enim puniri debet, & quidem graviter, ut pœna illius aliis terrorem incutiat. Arg. *c. 1. h. t.* idem eſt, ſi maledicta continerent verba ſpectantia ad ſeditionem aut acclamationes turbulentas, quibus ſalus Principis aut ſtatus adduceretur in diſcrimen, aut alia juſta ratio, aut exempli neceſſitas ſcelus puniri exigeret; tunc enim cauſam ad Principem remittendam, qui an & qua pœna maledicti crimen puniendum ſit, cognoſcat, tradunt cum Gl. *in cit. c. unic. v. remittendum.* Menoch. & Brunnem. *l. c. n. 7.* Quin etiam maledicens perſonæ Principis Supremi non recognoſcentis Superiorem, ex propoſito, & per incuriam jaciens in illum verbum contumelioſum, ſeu convicioſum, plectendus eſt pro arbitrio ipſius Principis, juxta *cit. c. unic. c. ſi quis Imperat. maledix.* Et quidem gravi pœna. Pirh. *h. t. nu. 6.* talis enim Princeps poteſt vindicare injurias proprias. Arg. *cit. c. 1. h. t.* ex ea etiam ratione, quia nemo tenetur, ſatisfactionem injuriæ remittere, etſi poſſit, & laudabiliter ageret remittendo eam illatam ſuæ perſonæ, juxta *c. olim de injur. c. gravis de reſtit. ſpol.* Pirh. *n. 3. in fine* cum Abb. non tamen injuriam illatam ſuæ dignitati, *cit. c. 1.*

QUÆSTIO CCCXCVI.

Quæ pœna maledicentis Papæ, Epiſcopo, aut alteri Prælato eccleſiaſtico aut Sacerdoti.

1. RESp. Primo: Pœna maledicti in ſummi Pontificis perſonam jactati eſt quoque de jure communi arbitraria pro qualitate delicti, etſi conveniens ſit, Papam Chriſti in terra Vicarium imitari illius manſuetudinem, remittendo talem injuriam. Arg. *Can. inter quales 23. qu. 4. l. 10. C. de Epiſc. & Cler.* ſi enim Principes ſæculares perſonæ ſuæ maledicentibus ignoſcunt, multo magis congruit Pontificem in hac manſuetudine exemplo iis præire, uti fecit Pius V. cujus meminit Barb. *in c. 1. h. t. num. 2.* aliique AA. paſſim, ſi tamen maledictum jactatum contra ipſam ſedem Apoſtolicam, ſeu dignitatem Pontificiam, ſeu officium & primatum illius, pœna, & quidem gravior atque exemplaris neceſſario imponi debet, juxta *c. 1. h. t.* & *ibi* DD. communiter.

2. Reſp. Secundo: Quamvis Epiſcopus aliquem ob maledictum illatum ſoli perſonæ ſuæ ipſemet punire non poſſit, ut Gl. communiter recepta *in can. inter quales*, tum quia nullus Superiorem habens poteſt eſſe Judex in propria cauſa, tum quia manſuetudo & ſanctitas Epiſcopi requirit, ut injurias ſuæ perſonæ illatas remittat. Arg. *cit. l. 10. c. de Epiſc. & Cler.* alterius tamen Judicis ſæcularis arbitrio puniendus eſt, idque, etiamſi ab Epiſcopo deſuper accuſatus non ſit. Hoſt. *in Sum. h. t. 15. alii maledicunt.* Farin. *pr. crim. q. 105. num. 402.* cum generaliter loquendo ex officio tales Judices punire debeant quemlibet, qui aliquam injuriam infert locis, aut perſonis ſacris, uti expreſſe ſtatuitur *cit. L. 10.*

3. Reſp. Tertio Religioſi aliquem Eccleſiæ Prælatum maledicto offendentes, aut eidem detrahentes jure communi per duos menſes ſubjacere debent iſtis pœnis, quæ juxta regulas & ſtatuta eorum ob gravia crimina imponuntur; juxta textum expreſſum. *Clem. 1. §. quibus etiam de privileg.* præterquam diſpoſitionem juris communis per ſpecialia Statuta ſuorum Ordinum graviſſime puniuntur, quales pœnas ſtatutas in ſuo ordine ſtrictioris obſervantiæ iis, qui male loquuntur de ſummo Pontifice. Cardinalibus, Epiſcopis, aliiſque Eccleſiæ Prælatis, nec non ſui Ordinis Superioribus refert Reiffenſt. *h. t. num. 14.*

QUÆSTIO CCCXCVII.

Quid & quotuplex ſit blaſphemia.

1. RESp. Ad primum: Blaſphemia eſt mala ſeu contumelioſa locutio in Deum, ſitque potiſſimum dupliciter, nimirum dum negatur DEO, quod ei competit, ut dum dicitur, non eſſe omnipotens, non habere providentiam rerum humanarum; vel aſſeritur quid ei non conveniens, v. g. quod ſit crudelis, injuſtus. D. Thom. *2. 2. qu. 13. ar. 1.* Sylv. *v. blaſphemia qu. 1.* Farin. *l. c. qu. 20. n. 11.* Pirh. *h. t. n. 7.* Ad hæc duo reducuntur ſequentia; dum quis creaturæ tribueret, quod ſoli DEO competit, dicendo, v. g. diabolum æque ac Deum cognoſcere ſecreta cordium, & futura contingentia. Sylv. *l. c. num. 3.* Pirh. *l. c.* dum quis deteſtatur Deum, imprecando illi, ſeu optando malum, v. gr. ut hominum peccata neſciat, vel non punire poſſit; quia talia in Deum cadere non poſſunt; ſic omnis maledictio, contumelia, convitium in Deum prolatum eſt blaſphemia; quia ſic derogatur Divinæ Majeſtati & Excellentiæ, honorque divinus diminuitur. Farin. *n. 3.* Pirh. *l. c.* Haunold. *Tom. 6. de J. & J. tr. 2. n. 141.* Maledictiones quoque, ſeu convitia jactata in Sanctos dicuntur blaſphemia, quatenus ſaltem ex conſequenti & indirecte redundant in DEUM, qui ſicut in Sanctis ſuis laudatur & honoratur, ita etiam in illis vituperatur &

con-

contemnitur. Covar. *in c. quamvis de pactis p. 2. relict. §. 7. n. 8.* Clarus *v. blaſphemia n.* Haunold. *l. c. nu.* 149. Pirh. *l. c.* & alii communiter. De cætero.

2. Reſp. Ad Secundum: Blaſphemia præcipue dividitur in hæreticam, dum nimirum aliquid articulis fidei contrarium de Deo aſſeritur vel negatur, v. g. dicendo Deum eſſe mendacem, non eſſe omnipotentem; Et in non-hæreticam, dum non pronunciatur quid de Deo articulis fidei contrarium, ſed quid per modum imprecationis & deteſtationis in illum jacitur, v. gr. imprecando vel optando, ut non eſſet.

QUÆSTIO CCCXCVIII.

Quænam ſit pœna blaſphemiæ de jure divino.

1. RESp. primo: Olim in lege veteri, *Levitici c. 24. v. 16.* jubebantur affici morte & ab omni populi multitudine lapidibus obrui.

2. Reſp. Secundo: Jure Canonico veteri Clerici blaſphemantis pœna eſt depoſitio ab officio & ſtatu Clericali, *can. ſi quis 22. qu. 1.* quæ tamen pœna depoſitionis ſolum locum habet in Clericis incorrigibilibus & conſuetudinem blaſphemandi habentibus, niſi forte tam gravis foret unica blaſphemia, ut maximam divinæ Majeſtati inferat injuriam. Covar. *l. c. n.* 10. Diaz. *in pract. crim. canon. v. blaſphemia, c.* 114. *n.* 2. Laicorum vero blaſphemorum pœna eſt excommunicatio ferenda, *eod. can. ſi quis.* Poſtmodum vero iis pœnitentia publica & mulcta pecuniaria decreta, *c. fin. h. t.* circa quam pœnitentiam publicam notanda ſequentia: Primo eam non imponi niſi publice blaſphemanti; delicta enim occulta publice vindicanda non ſunt, *can. ult.* 32. *qu.* 5. Dicitur autem publice blaſphemare non ſolum in judicio deſuper convictus & condemnatus, & qui in publica platea vel foro blaſphemat, ſed etiam qui in domo vel loco privato, multis tamen præſentibus & audientibus, & ad Epiſcopum deferentibus, modo blaſphemans, ſi neget, per idoneos teſtes convincatur. Pirh. *h. t. n.* 9. cum Hoſt. *hic v. publice.* Secundo: hanc pœnitentiam non imponi Clerico publice blaſphemanti, quia Clericus non agit pœnitentiam publicam, cum eam agentes ad Ordines promoveri non debeant, *c. ex pœnitentib. diſt.* 50. *c. 1. de bigam.* ſed puniendus pœna arbitraria. Hoſt. *hic n.* 4. Abb. *num.* 2. Tertio: Blaſphemus privatur ingreſſu Eccleſiæ, donec egerit pœnitentiam, & ſi nolit agere pœnitentiam dictam, privatur ſepultura eccleſiaſtica. Abb *in cit. c. ult. n.* 3. Quarto: Ab hac pœnitentia publica abſolvere poteſt ſolus Papa; ab occulta vero & privata, quam imponere poteſt Sacerdos proprius, idem abſolvere poteſt. Abb. & Hoſt. *l. c. n.* 9. Notandum denique, quod in calore iracundiæ vel etiam ebrietate blaſphemans publice, non incurrat pœnam ordinariam, ſed puniendus arbitrio judicis. Clarus *v. blaſphemia num.* 6. Menoch. *de arb. caſ.* 375. *n.* 33. Farin. *pr. crim. l. 1. tit.* 3. *qu.* 20. *nu.* 47. Pirh. *h. t. nu.* 11. Ac demum in eoſdem Laicos & Clericos blaſphemos amiſſio emolumentorum aut fructuum ex officio temporali vel beneficio eccleſiaſtico, horumque privatio & ad obtinenda illa inhabilitas, amiſſio dignitatis, infamis ſtatio ante fores Eccleſiæ, fuſtigatio, triremes, aliæque pœnæ pecuniariæ & corporales pro delicti & perſonarum delinquentium aliarumque circumſtantiarum varietate ipſo facto incurrendæ aut per ſententiam infligendæ ſtatutæ ſunt per ſequentes Pontifices, Leonem X. in bulla incipiente: *Supernæ diſpenſationis 7. hujus Pontificis Tom. I. Bullarii* Julium III. *in multis* 23. *illius* Pium V. *cum primum* 5. *illius Tom. 2 Bullarii*, quarum Conſtitutionum tenores per extenſum legi quoque poſſunt, quibus non eſt copia Bullarii Cherubini apud Reiffenſt. *h. t. n.* 18. Quæ tamen, quia uſu fere, aut ſaltem in omnibus non receptæ in punitione blaſphemorum conſuetudines & ſtatuta locorum obſervanda monet Caſtrop. *tr.* 17. *d.* 2. *p.* 2. *§.* 5. *n.* 1.

QUÆSTIO CCCXCIX.

Quænam pœna blaſphemiæ de jure civili.

RESp. Eſt pœna mortis ad exemplum legis divinæ in veteri lege. *Novell.* 77. quam etiam Carol. V. *in conſt. crim. a.* 106. ſtatuit pro blaſphemia gravi, præſertim in Deum, pro leviori tamen in ſanctos mutilationem linguæ, fuſtigationem, carcerationem, mulctam pecuniariam, aliamve arbitrariam pro circumſtantiarum & delinquentium diverſitate. Quæ pœna capitalis potiſſimum locum habet, ſi quis ex conſuetudine blaſphemet, & incorrigibilis ſit in hoc vitio, ut ait Pirh. *n.* 12. quamvis hodie harum conſtitutionum rigor fere ubique in deſuetudinem abierit, ut Covar. *l. c. §.* 7. *n.* 10. *in fine* Clarus *v. blaſphemia nu.* 3. ubi monet, Principes Chriſtianos peccare graviter, ſi hoc crimen non puniant ſeveriſſime; cum hoc crimen ob conſuetudinem vigentem in aliqua provincia, quæ potius abuſus & gravis corruptela eſt, impunitum relinqui non debeat, vel ex eo capite, quia eſt contra legem naturalem, divinam & humanam, ut Covar. *l. c. n.* 13. quamvis tamen etiam hodie pœna arbitraria imponatur blaſphemiæ, &, ſi enormis eſt, etiam pœna mortis ei imponi poſſit ac debeat. Clar. *cit. n.* 3. Menoch. *l. c. n.* 3. Farin. *cit. qu.* 20. *num* 66 & 67. Pirh. *l. c.* uti annorum Superiorum exempla docuiſſe in Bavaria teſtatur Haunold. *Th.* 6. *tract.* 2. *n.* 153. Ad hæc blaſphemus repellendus eſt a teſtimonio ferendo in iis cauſis, in quibus requiruntur teſtes omni exceptione majores, modo fuerit ſaltem ſemel etiam pecunia a Judice mulctatus & condemnatus, eo quod licet blaſphemus non ſit ipſo jure infamis, ſit tamen infamis ſaltem infamia facti, poſtquam a Judice de blaſphemia condemnatus, adeoque jam effectus teſtis minus idoneus, Arg. *c. licet de probat.* ita Covar. *l. c. n.* 12. Pirh. *num.* 13. Quod tamen in praxi non ſervari dicit Clarus, *l. c. n.* 4.

QUÆSTIO CCCC.

Quis ſit Judex competens in crimine blaſphemiæ.

1. RESp. Primo: Dum blaſphemia eſt hæreticalis, Judex illius competens eſt ſolus eccleſiaſticus, cum juxta quod dici & probari ſolet *tit. de hæreſie.* & tenent Farin. *l. c. n.* 39. Barb. *de Off. Epiſc. alleg.* 51. *n.* 93. Reiffenſt. *h. t. n.* 27. & alii paſſim, quod in cauſa hæreſis ſolus eccleſiaſticus ſit Judex competens; limitat tamen hoc ipſum Reiffenſt. *h. tit. n.* 29. ita ut vigente conſuetudine contraria (uti eam in partibus Germaniæ vigere teſtatur) Judices Sæculares etiam blaſphemiam hæreticalem cognoſcant ac puniant, adjecta etiam hujus ratione, quia nimirum illæ hæreticales blaſphemiæ ordinarie potius ex mente blaſphema, quam hæreticali & errore intellectus procedunt.

2. Reſp. Secundo: Blaſphemia non-hæreticalis, ſed ſimplex in Deum & Sanctos eſt mixti fori, adeoque de ea cognoſcere poteſt non ſolum Judex Sæcularis, ſed etiam eccleſiaſticus, & punire, etiam Laicum alioquin non ſubditum ſibi in temporalibus, & eſt inter eos locus præventioni, ita tamen ut punitio ab uno Judice facta in ſuo foro impedire non poſſit, quo minus alter in ſuo foro quoque eundem puniat. Abb. *in c. fin. h. tit. num.* 9. Sanch. *l.* 2. *mor. c.* 32. *num.* 37. Farin. *loc. cit. quæſt.* 30. *num.* 39. Barboſ. *loc. cit.* & quod, ſi Judex Sæcularis negligens ſit in puniendis blaſphemiis, poſſit ad id compelli a Judice eccleſiaſtico juxta *c. 2. h. t.* poteſtque etiam Judex eccleſiaſticus per ſe punire Judæum blaſphemum, ſi Judex Sæcularis in hoc negligens eſſet, vel etiam ſi Judæus eſſet ſub temporali juriſdictione Judicis eccleſiaſtici, alias non. Farin. *loc. cit. num.* 40. *qu.* 41. Pirh. *n.* 14.

TITU-

TITULUS XXVII.

De Clerico excommunicato, depoſito, vel interdicto miniſtrante.

QUÆSTIO CCCCI.

Clerici cenſurati violantes cenſuram qua pœna afficiantur.

1. RESp. Primo: Clericus degradatus verbaliter, hoc eſt, perpetuo remotus ab ordinibus & gradibus eccleſiaſticis propter crimen, ſi actum Ordinis aut officii, a quo depoſitus, exerceat, vel in eo miniſtret, eſt ab Eccleſia abſcindendus, prout ſtatuiter *c. 1. h. t.* id eſt, excommunicandus, ſeu a communione fidelium & participatione Sacramentorum ſeparandus, ut Hoſt. *in cit. c. 1. v. abſcindatur*, Abb. *ibid num. 1. & 2.* Pirh. *h. tit. num. 1.* & licet *cit. c. 1.* non fiat mentio, niſi de Epiſcopo, Presbytero, Diacono, extendit ſe tamen hæc pœna ad Clericos conſtitutos in Ordinibus minoribus juxta *c. 2. h. t.* & Argum. *c. cum non ab homine de judic.* Hoſt. & Abb. *LL. cit.* cum Gl. *in idem c. 1. v. Diaconus*. Item extenditur ad injuſte depoſitos, niſi prius reſtituti ſint, *c. Epiſcopus 11. qu. 3.* Secus tamen eſſet, ſi dicta ſententia degradationis lata fuiſſet contra ordinem juris, cum tunc ſit nulla, *can. ſi quis 2. qu. 6. c. 1. de ſent. & re judic.* Gloſ. *ad cit. c. 1. v. juſte* Hoſt. *ibid.* Pirh. *h. t. num 2.* Requiritur tamen, ut præcedat monitio; juxta *c. ſacro de ſent. excomm.* Alexander ad Abb. *loc. cit. lit. B.* Pirh. *num. 1.*

2. Reſp. Secundo; Multo magis Clericus degradatus actualiter & ſolemniter, hoc eſt, ab Epiſcopo junctis ſibi aliis ſex Epiſcopis vel ſuſpenſus ab officio perpetuo, ſi ab Epiſcopo in actu ſibi prohibito miniſtrare non deſiſtat, excommunicatur ipſo jure, uti & alii eum eo communicantes, etſi excommunicatione minore *c. cum excommunicato cauſ. 11. qu. 3.* & *ibi* Gl. *v. ſtatim* &, ſi non deſtiterint communicare cum eo, etiam excommunicatione majore, *c. cum in dubiis & c. ult. h. t.* juncta Gl. *obſervandum*, & ſi hæc contempſerit, & Epiſcopus eum corrigere non potuerit, invocandum eſt brachium ſæculare, *c. 1. de Off. Jud. ordinar. c. nec licet. diſt. 14.* utraque enim poteſtas eccleſiaſtica & Sæcularis ſe invicem adjuvare debent *c. 2. de maledictis*, & ſi Magiſtratus Sæcularis requiſitus adjuvare noluerit, ad id compelli poteſt, Gloſ. *in fin. ibid.* & Hoſt *v. quod ſi aliquis*.

3. Reſp. Tertio: Clerici excommunicati, vel ſuſpenſi, vel interdicti divina officia celebrantis eſt depoſitio perpetua ab officio & beneficio, non quidem ipſo jure inflicta, ſed per ſententiam Judicis inferenda *c. Clerici h. t.* & *ibi* Hoſt. Anchoran. Barb. & alii. Et quamvis textus *hujus c.* loquatur de ſolis excommunicatis, & interdictis, extendendum tamen etiam ad ſuſpenſus ab officio cum Gl. communiter recepta in *cit. c. Clerici moniti* tradunt Pirh. *num. 4.* Reiffenſt. *num 2.* & alii, poteſtque Epiſcopus iis hanc pœnam ſtatim infligere abſque ulla monitione prævia, ut cum cit. Gl. Abb. *n. 2.* his non obſtante, quod *in cit. c. Clerici* dicatur; *Niſi moniti ſine dilatione redierint*; cum per hoc aliud non indicetur, quam quod Epiſcopus poſſit, ſi velit, prius monere reum, & ſi is ſtatim ſe emendet, ei pœnam depoſitionis diſpenſative remittere, adeoque non neceſſario præmittenda monitio. Abb. *l. c.* Pirh. *n. 5* Reiffenſt. *nu. 3.* Porro circa hanc pœnam depoſitionis notandum, quod, ſi plures eſſent in civitate aliqua Clerici propter earundem cenſurarum violationem excommunicati, ſuſpenſi, interdicti Sacerdotes, qui quaſi facta conjuratione innodati illis cenſuris celebraſſent divina, mitius agendum, parcendumque multitudini propter ſcandalum aliamve cauſam, itaut, licet principales hujus delicti authores pœna ordinaria, nempe depoſitionis, ſint plectendi, & reliquis imponenda pœna mitior, ne, ſi omnes rei in perpetuum deponerentur, Eccleſia nimiam penuriam cum damno populi habeat, prout ſumitur ex *cit. c. Clerici*, ubi licet quod multitudo extendatur ad 40. pauciores tamen arbitrio prudentis, v. g. 30. in tota diœceſi ſufficiant, Hoſt. *l. c.* Gloſſator, Abb. Alexander de Nevo *in cit. c. Clerici Lit. C.* Notandum item, quod licet ſuſpenſus perpetuo ab officio ſit etiam ſuſpenſus a beneficio, cum, qui non poteſt facere officium, non debeat percipere beneficium, *c. paſtoralis de appell. in fin.* Gl. *in cit. c. Clerici v. ab officio*, & Hoſt. *ibid.* non tamen ſuſpenſus ab officio, ſemper ſit ſuſpenſus a beneficio, niſi ſit ſuſpenſio perpetua, & ob grave delictum; ſecus, ſi ſit ad tempus, vel etiam ſimpliciter facta ſine præfinitione temporis, aut ob leve delictum, Sanch. *l. 3 de matrim. d. 41 n. 13.* Barb. *l. c. n. 3.* Pirh. *h. t. n. 7. in fin.* qui proinde cum Alex. ait, tutius eſſe, ut in hoc puncto petatur declaratio Judicis.

4. Reſp. Quarto: Inſuper præſumentes celebrare divina officia in excommunicatione incurrunt privationem beneficiorum ipſo facto a *Canone c. fraternitati h. t.* ita ut Epiſcopus ſolam executionem juris facere debeat. Barb. *in c. fraternitati*, poſt Tiraquell. *in l ſi unquam C. de revocand. donat. v. revertatur n. 167.* eo quod talis Clericus ipſo jure ſit irregularis, de quo mox, adeoque inhabilis ad obeunda munera beneficii, merito privetur beneficiis.

5. Reſp. Quinto: Excommunicatus, ſuſpenſus, interdictus actum Ordinis exercens eſt irregularis ipſo jure, ut de ſuſpenſo conſtat ex *c. Apoſtolica h. t. c. 1. §. fin. de ſent. & re judic. in 6. c. 1. §. fin. de ſent. excomm in 6.* de interdicto, *c. is, cui ood in 6.* de excommunicatione, *can. ſi quis Epiſcopus 11. qu. 3. juncto c. penult. & ult. h. t.* Requiritur autem ad hanc irregularitatem incurrendam primo: ut exerceat actum verum ac proprium Ordinis, qualis eſt celebratio miſſæ, collatio Ordinis, Confirmationis, adminiſtratio extremæ unctionis, Reiffenſt. *h. t. n. 6* item benedictio ſolennis impertita ſponſis a Sacerdote, *c. 1. & c. vir autem de ſecund. nuptiis* Suar. *de cenſur. d. 15. ſ. 3. num. 18.* collatio baptiſmi cum ſolennitate, cantatio Evangelii cum ſtola, Epiſtolæ cum manipulo. Nav. *in man. c. 27. n. 244* Sylv. *v. irregularitas qu. 13. dicto 1. & 4.* Item Abſolutio ſacramentalis, quæ ſit a ſuſpenſo vel excommunicato etiam vitando; eo quod, licet utpote privati juriſdictione, invalide abſolvant, exerceant tamen actum Ordinis, quantum eſt in ſe. Reiffenſt. *n. 7.* Idem eſt de rebaptizante, etſi baptiſmum nullum conferat; ut idem citans *can. confirmandum diſt. 50. can. Afros diſt. 98. c. litterarum de Apoſtat.* Tales autem econtra ad incurrendam irregularitatem non ſunt actus ſolius juriſdictionis, v. g. diſpenſatio in votis, juramentis, abſolutio a cenſuris facta abſque ſtola, & aliis ceremoniis, prædicatio verbi DEI, aſſiſtentia matrimonii; quia non ſunt actus Ordinis, cantatio Evangelii ſine ſtola, Epiſtolæ ſine manipulo, collatio baptiſmi privata, quia actus etiam a non ordinatis exercentur. Nav. Sylv. *LL. cit.* Reiffenſt. *n. 6.* Secundo requiritur ad incurrendam irregularitatem, ut cenſuratus actum, per quem ea alias incurritur, exerceat temere & culpabiliter, quia hæc irregularitas infligitur in pœnam culpæ ſeu peccati. Gonz. *in c. Apoſtolica h. t. n. 15.* Pirh. *h. t. n. 40.* Arg. *c. ſi quis 6. cauſ. 12. qu. 3. c. 1. de ſent. excomm. in 6. c. latores h. t.* Hinc illam irregularitatem non incurrunt, qui invincibiliter ignorant, ſe eſſe excommunicatos, ſuſpenſos, vel interdictos, *cit c. Apoſtolica* ſecus de iis, qui vincibilem, craſſam ſeu ſupinam illius ignorantia habent. Arg. *ejuſdem cap.* Gl. *ibid. v. probabilis.* Abb. *ibid. n. 3.* Item, qui extrema neceſſitate urgente, v. g. in articulo mortis, ubi alius Sacerdos a cenſura immunis haberi neqeit, abſolvant; cum in eo caſu quilibet cenſuratus valide & licet abſolvat, juxta Trid. *Seſſ. 14. c. 7.* Item qui in dictis cenſuris exiſtentes ad vitandum grave ſcandalum vel infamiam, exercent actum aliquem Ordinis, v. g. qui ob delictum occultum in excommunicatione exiſtens omitteret exercere actum, ex cujus omiſſione, crimen occultum illius manifeſtaretur; cum leges humanæ cum tam gravi incommodo obligare non videantur. Pirh. *n. 42.* Reiffenſt. *nu. 12.* Item contra quos ſententia cenſuræ lata evidenter eſt nulla. Pirh. *h. t. nu. 44.* Reiffenſt. *num 13.* juxta *Clem. 2. §. ut igitur*, ubi univerſaliter dicitur: non debet is pœnam canonicam ſuſtinere, in cujus damnationem non eſt canonice prolata ſententia.

QUÆSTIO CCCCII.

Utrum dubitans, num ſit excommunicatus nec ne, ſtante hoc dubio exercens actum Ordinis incurrat irregularitatem.

RESp. Pro varietate dubiorum primo: qui ſcit ſe excommunicatum, tantumque dubitat, num excommunicatio legitime lata & valida, debet ſe habere pro excommunicato, & conſequenter ſub pœna irregularitatis ab omni exer-

Digitized by Google

exercitio Ordinis abſtinere, eſt communis & certa. Arg. *c. illud h. t.* & *c. per tuas, de ſent. excom.* nec ſubeat, ſi contra jam latam ſententiam appellet; bene tamen, ſi ante contra minas excommunicationis, vel eam ferendam appellet. Arg. *cit. c. per tuas*, & *c. præterea de appell.* Secundo: ſi dubitet de facto, ſe excommunicatum, ſeu latam contra ſe excommunicationem eſſe, eo, quod id habeat ex rumore, de quo dubitat, num ſit verus, vel etiam dum dubitat, num actum, cui certo annexa eſt excommunicatio, v. g. homicidium commiſerit, in utroque hoc caſu ſtantibus his dubiis exercens actum Ordinis incurrit irregularitatem. Fagn. *in c. ne innitaris, de Conſtit. n. 171.* Barb. *in cit. c. illud n. 7.* Garc. *de benef. p. 7. c. 2. n. 18.* quos citat & ſequitur Reiffenſt. *h. t. nu. 16.* & quidem quo ad caſum primum. Arg. *c. illud*, quo ad ſecundum *c. ad audientiam*, & *c. ſignificaſti de homicidio*. Ratio utriuſque in citatis juribus contenta, pro utroque eſt eadem, nimirum quod in dubio pars tutior ſit eligenda, dum agitur de periculis animæ, ad quod dum Sanch. *in decal. l. 1. c. 10. n. 11. & 64.* reſpondet, id ipſum eſſe de conſilio, non autem de præcepto, non videtur ſatisfacere; tum quod ſacri Canones non adhibeant verba ſignificantia ſimplex conſilium, ſed verum præceptum importantia, v. gr. dum dicunt: in dubiis debemus eligere tutiorem; in dubiis debet Sacerdos abſtinere a ſacerdotali officio, ſitque teſte Fagn. *l. c. n. 178.* apud ſacros Canones quaſi certum Axioma, quod in materia morali, ubi agitur de ſalute & periculo animæ, teneamur ſequi tutiorem, unde etiam n *n. 191.* ait, hanc regulam: in dubio eſt melior conditio poſſidentis, ſolum procedere in foro judiciali externo, non etiam in morali, dum agitur de periculo animæ, vel etiam, ſi in hac materia procedit, Deum & legem eſſe in poſſeſſione, dum lex divina univerſaliter vult, ut in negotio animæ fugiamus peccatum; tum quod *cit. c. illud Epiſcopus*, ex eo, quia in ſimili dubio tutiorem partem non eligit, abſtinendo a divinis, de rigore juris deponi debuiſſet, cum ob tranſgreſſionem ſolius conſilii deponi non potuiſſet; juxta *can. quiſquis 14. q. 1.*

QUÆSTIO CCCCIII.

An irregularitatem incurrat excommunicatus non vitandus, vel in excommunicatione minore exiſtens, aut etiam exercens actum Ordinis minoris.

1. Reſp. Ad primum affirmative: Quia jura indiſtincte loquuntur, adeoque indiſtincte intelligenda, *c. quia circa de privilegiis*. His non obſtante Bulla Martini V. *ad evitandum*, utpote per quam ſolis fidelibus non excommunicatis, minime vero ipſis excommunicatis, favorem concedere voluit.

2. Reſp. Ad ſecundum: Exiſtens in excommunicatione minore non incurrit irregularitatem exercendo actum Ordinis alicujus juxta textum clarum *c. fin. h. t.*

3. Reſp. Ad tertium: Cenſuratus exercens actum Ordinis minoris, v. g. acolytatus cum ſolennitate, & quaſi ex officio incurrit irregularitatem. Abb. *in c. 2. h. t. n. 2.* Jo-And. *ibid. n. 2.* Hoſt. *§. ſed quiſquis* Barb. *n. 3.* Fagn. *num. 7.* Arg. *cit. c. 2.* ubi generaliter & ſine diſtinctione inter majorem & minorem Ordinem fit hæc diſpoſitio. Verum limitat hoc ipſum Pirh. *h. t. n. 46.* dum ait: hanc irregularitatem non incurrunt etiam irretiti excommunicatione majore, niſi faciant actum Ordinis, a cujus exercitio per cenſuram ſunt prohibiti ſeu ſuſpenſi. Arg. *c. ſi quis Epiſcopus 11. qu. 3. c. 1. de ſent. & re judic. c. is, cui, de ſent. excom. in 6.* ſi tamen hujuſmodi actum exerceant Clerici ſine ſolennitate, modo, quo eum juxta conſuetudinem receptam de facto paſſim faciunt Laici, irregularitatem non incurrunt. Nav. *in man. c. 27. n. 242.* Sylv. *v. irregularitas qu. 27.* Covar. *in c. Alma mater, p. 1. §. 6. nu. 9.* quin & exiſtentes in excommunicatione minore, celebrando ſeu exercendo præciſe actum Ordinis, non peccare, ſed ſolum propter ſuſceptionem paſſivam Sacramenti, quod celebrando ſuſcipit, tradit Pirh. *ſ. c.* cujus contrarium eſt in excommunicato excommunicatione majore, quia talis eſt ſuſpenſus ab exercitio ſeu collatione activa omnium Ordinum, & non tantum a participatione paſſiva, ſeu participatione Ordinum & aliorum Sacramentorum. Abb. *in c. ult. h. t. n. 2.* Barb. *n. 4.* Suar. *d. 24. de cenſ. ſ. 2. n. 3.* Pirh. *l. c.* Etſi autem ligatus excommunicatione minore peccet, & quidem graviter; celebrando, aliave Sacramenta ſuſcipiendo, ut Suar. *n. 2.* nulla tamen pœna certa ipſo jure eſt impoſita propter hanc culpam, ſed arbitrio Judicis vel Superioris eſt puniendus. Gl. *in cit. c. ult. v. peccat.* Suar. *cit. num. 3.* Pirh *l. c.* De cætero excommunicatione minore ligatus exercere non prohibetur ea, quæ ei ratione juriſdictionis, tam civilis quam eccleſiaſticæ competunt, v. g. eligere ad Beneficia eccleſiaſtica, obire officium Judicis; quia juriſdictio non pertinet ad participationem paſſivam Sacramentorum, qua ſola privat excommunicatio major *c. ult. de except.* Abb. *in c. ult. h. t. not. 2.* adeoque alia omnia ei licita ſunt, quia non prohibita. Suar. *l. c. num. 4.* licèt quoque eligi poſſit valida electione non irritanda ad dignitates & officia temporalia, ut Suar. *l. c. num. 14.* ad beneficia tamen & dignitates eccleſiaſticas eligi non poteſt, eò quòd eorum perceptione ſit privatus; cum beneficium eccleſiaſticum ordinetur ad Ordines ſuſcipiendos, a quorum tamen receptione exiſtens in excommunicatione minore eſt repellendus. Laym. *Theol. mor. tr. 5. p. 2. c. 3. n. 5.* Sicut autem eligi ad beneficia, ita etiam ad ea præſentari nequit, neque ea illi conferri poſſunt. Laym. Pirh. *ll. cit.* Verum de his, qualiter peccet excommunicatus excommunicatione minore conferendo beneficia, vel adminiſtrando Sacramenta, vide apud Pirh. *a num. 32.* & dicenda a nobis inferius.

TITULUS XXVIII.

De Clerico non ordinato miniſtrante.

QUÆSTIO CCCCIV.

Quas pœnas incurrat exercens actum Ordinis, quem non habet?

1. Reſp. Clericus, v. g. Sacerdos ſimplex exercens actum epiſcopalem, conferendo Sacramentum Confirmationis vel Ordinis; Diaconus tantum, celebrando miſſam ſolenniter, baptizando, nuptias benedicendo, quæ non competunt niſi Sacerdoti: Subdiaconus ſolenniter cantando Evangelium, quod non competit niſi Diacono; Primò incurrit irregularitatem, vi cujus ad ſuperiores Ordines promoveri nequit, v. g. Diaconus ad Sacerdotium, Subdiaconus ad Diaconatum, juxta clarum textum *c. 1. h. t.* ubi; non ordinetur, id eſt, non promoveatur ad Ordinem, quem nondum habet, niſi cum eo diſpenſetur; & *c. 2. hoc tit.* in perpetuum; non tamen fit irregularis reſpectu aliorum Ordinum, quos prius habuit, v. g. Diaconus celebrans reſpectu Diaconatus & Subdiaconatus, fit tamen ſuſpenſus ab Ordine proxime ſuſcepto, v. g. ab uſu Diaconatus, & quidem ad biennium tantum vel triennium pro arbitrio Epiſcopi, ita tamen, ut ulterius non duret, etiam Epiſcopo volente, *c. fin. h. t.* & hac ſuſpenſione nondum ſublata temere miniſtrans in ſuo Ordine, tanquam propriæ cenſuræ violator contrahit irregularitatem obſiſtentem omnium jam ſuſceptorum Ordinum exercitio. Suar. *de cenſur. d. 42. ſ. 4. num 4.* ConincK. *d. 18. dub. 6. concl. 2.* Gonz. *in cit. c. fin. num. 1.* Pirhing & Wieſtn. *h. t. n. 3.*

2. Requiruntur autem ad hanc irregularitatem incurrendam ab exercente actum Ordinis ſibi non competentis ſequentia. Primo: ut probabiliter tenent Laym. *L. 1. tr. 5. p. 5. cap. 3. num 3.* & plures apud illum; item Pirh. *h. t. nu. 4.* contrarium tenentibus, ſeu Laicum exercentem alicujus Ordinis actum non incurrere dictam irregularitatem, Navarro *man. 27. c. 242. in fine*. Suar. *de cenſ. d. 42. ſ. 4. num. 10.* Avila *de cenſ. p. 7. d. 9 dub 13. in fine*, ex ea ratione, quod *c. 1. hoc tit.* loquatur generaliter & abſolute de quocunque miniſtrante in Ordine, quem non habet, qualis eſt Laicus in aliquo Ordine miniſtrans, quodque gravius delinquat, qui nullo Ordine inſignitus, Ordinis actum exercet, quam qui habens Ordinem exercet actum Ordinis, quem non habet, adeoque debeat hæc pœna potius ſtatui Laico quam Clerico, quod fere aliud non habent primæ ſententiæ AA. quam quod argumentum ſumptum a paritate, vel etiam majoritate locum non habeat in materia irregularitatis, ſitque generalis regula juris: quod, ubi irregularitas in jure non expreſſe manifeſta, ea non incurratur, ut habet communiſſima DD. Arg. *c. is, cui de ſent. excomm. in 6.* Item quod frequentius contingat, ut Ordinatus miniſtret in Ordine aliquo, quo caret,

quam

quam Laicus nullum habens Ordinem, actum alicujus Ordinis exerceat, ut Laym. & Pirh. *ll. cc.* Poſſe nihilominus Laicum fingentem ſe ordinatum in hoc caſo puniri pœna falſi non minus, quam Clericum fingentem ſe habere Ordinem, cujus actum exercet, docent cum Gl. *in c. 5. hoc tit. v. propter temeritatem*, Diaz. *in pract. crim. can. c.* 82. Pirh. *cit. num.* 4. non & ab Inquiſitoribus ordinariis Laicum celebrantem miſſam, vel abſolutionem ſacramentalem impertiri attentantem tanquam idololatriæ reum omni miſericordia indignum judicari poſſe, & debere curiæ ſeculari tradi debitis pœnis afficiendum, prout ſtatuit tam de Clericis, quam Laicis Clem. VIII. in *Conſtit. ſua, etſi alias in Bullario* 8. quam Conſtitutionem denuo confirmavit Urbanus VIII. ſua *Conſtitution. Apoſtolatus officium, inter ejus Conſtitutiones* 79. aſſerit Reiffenſt. *hoc tit. num.* 13.

3. Requiritur ſecundo: ut Clericus hujuſmodi actum Ordinis exerceat ſerio, ſaltem quoad externam actionem, & non jocose, ſeu per modum ludieræ & ſcenicæ actionis, eo quod alias actum talis Ordinis non tam exercere, quam repræſentare cenſeatur, adeoque non evadat irregularis, Sylv. *v. irregularitas q.* 12. *limit.* 2. Nav. *l. c.* Suar. *cit. ſ.* 4. Bonacina *de irregular. d. 7. q. 3. p. 6. num.* 1. Pirh. *h. t. num.* 7. qui tamen cum Suar. id ipſum limitat, dum ait, ad propoſitum, ſufficienter ad vitandam irregularitatem ſerio agere illum, qui externam actionem Ordinis ſerio producit eo modo ac fine, ut homines decipiat, vel perſuadeat, ſe ex vero ac ſincero animo, & interne etiam talem actum Ordinis exercere, etſi revera talem intentionem non habeat.

4. Requiritur tertio: ut ſcienter ac temere illum actum exerceat; unde qui ex ignorantia invincibili putat, ſe habere Ordinem, cujus actum exercet, non incurrit irregularitatem, quia hæc imponitur tanquam pœna peccati temeritatis, hoc autem abeſt propter invincibilem ignorantiam: ita Suarez *cit. numer.* 16. Avila *de cenſ. loc. citat.* Reiffenſtuel *num.* 8.

5. Requiritur quarto: ut exerceat actum proprium Ordinis ſacri, vel actum Ordinis minoris, cum ſolemnitate tamen, & quaſi ex officio; ſecus, ſi illum faciat ſine ſolemnitate, uti illum ex conſuetudine facere ſolent Laici. Nav. *cit. n.* 242. *dicto* 2. Suar. *l. c. n.* 13. Pirh. *h. t. n. 7. juncto n.* 9.

6. Requiritur quinto: ut miniſtrans in Ordine, quem non habet, ſit capax irregularitatis, qualis quia non eſt fœmina, ea exercens actum Ordinis non fit irregularis. Idem dicendum de non baptizato miniſtrante in Ordine; cum & hic ſit incapax irregularitatis, ſaltem illius, quæ eſt lata propter delictum, quia baptizatus non eſt extra forum Eccleſiæ, ideoque non ligatur legibus illius. Suarez. *cit. ſ. 4. n.* 20. Pirh. *h. t. n.* 8. De cætero, quod hic notandum, quod nullus exercens juriſdictionem, quam non habet, incurrat irregularitatem v. g. Sacerdos miniſtrans Sacramentum pœnitentiæ non ſubdito.

7. Secundo: Clericus incurrit ſuſpenſionem ab Ordine proxime ſuſcepto infligendam ad biennium vel triennium, *c. 2. h. t.* non tamen ab Ordinibus antecedenter ſuſceptis. Suar. *cit. ſect. 4. n.* 4. Pirh. *h. t. nu.* 3. quia illorum Ordinum nullibi ſit mentio: diſpoſitio autem ſit pœnalis, qualis eſt de incurrenda ſuſpenſione. Arg. *c. odia. de reg. Jur. in* 6.

8. Tertio: incurrit pœnam excommunicationis, *c. 1. h. t.* ubi dum dicitur: propter temeritatem abjiciatur ab Eccleſia; per *vi abjiciatur* intelligitur, excommunicationem non ipſo facto incurri, ſed infligi debere. Suar. *l. c. num.* 2. Reiffenſt. *h. t. num.* 5.

9. Quarto; eſt pœna degradationis, & traditio Curiæ ſæculari, de quo vide dicta hac quæſt. *n.* 2.

QUÆSTIO CCCCV.

Quiſnam diſpenſare poſſit in irregularitate contracta per miniſtrationem in Ordine, quem non habebat?

RESP. Diſpenſare olim poterat in ea, & concedere poteſtatem aſcendendi ad Ordines ſuperiores ſuſcipiendos, & in proxime ſuſcepto miniſtrandi, uti & ad beneficium retinendum ſolus Pontifex *c. 1. §. fin. de ſent. & re judic. c. 1. §. fin. de ſent. excomm. in* 6. noviſſimo autem jure Concil. Trid. *Seſſ. 24. c. 6. de Reformat.* ſicut in aliis extra homicidium, ſic etiam in hac irregularitate ex delicto occulto contracta diſpenſare quoad hæc poteſt Epiſcopus. Ugolin. *de offic. Epiſc. c. 57. § 3. nu.* 1. Bonacina *de cenſ. d. 7. q 3. p. 6. num.* 10. Barboſa *ad Trid. cit. c. 6. num.* 13. Pirhing *numer.* 10. Secus, ſi delictum ſit publicum, aut deductum ad forum contentioſum. Reiffenſt. *num.* 16. cum communi.

TITULUS XXIX.

De Clerico per ſaltum promoto.

QUÆSTIO CCCCVI.

Quid ſit ordinari per ſaltum, & num Ordo per ſaltum collatus ſit validus?

RESP. Eſt prætermiſſo uno, vel pluribus Ordinibus inferioribus aſcendere ad Ordinem majorem, a Subdiaconatu ad Presbyterium, quod licet graviter prohibitum, & condigna pœna plectendum, eſt tamen talis Ordo omiſſo intermedio collatus valide, idque, etiamſi quis nullum habens Ordinem immediate promveatur ad Sacerdotium; ut Gloſſ. communiter recepta *in c. ſolicitudo diſtinct.* 52. *verſ. Subdiaconatus*. Argument. *capite unico, hoc tit.* dum ibi ei, qui prætermiſſo Diaconatu ſuſceperat Sacerdotium, non præcipitur repetere Sacerdotium, ſed ſuſcipere Ordinem, qui prætermiſſus eſt. Idem dicendum de Ordine ſuſcepto abſque prima tonſura, etiam dato, eam non eſſe Ordinem, de quo paulo poſt amplius. Contrarium tamen dicendum de Epiſcopatus Ordine, nimirum hunc ſuſceptum non præmiſſo Sacerdotio, utpote qui illud eſſentialiter prærequirit.

QUÆSTIO CCCCVII.

Quibus pœnis ſubjectus, qui omiſſis inferioribus ſuſcipit ſuperiorem Ordinem.

RESP. Sive ſcienter ſive ignoranter id faciens ipſo jure & facto ſuſpenſus eſt ab Ordine, quem per ſaltum ſuſcepit, manetque tam diu ſuſpenſus, donec Ordinem inferiorem omiſſum receperit, Abb. *in c. unic. h. t.* Barb. *ibid. n.* 3. Fagn. *num.* 33. Nav. *man. c.* 32. *num.* 242. Sylv. *v. irregularitas q.* 22. *n.* 13. Avil. *l. c. ſ. 1. du. 2. concl.* 1. & 2. Suar. *l. c. d.* 31. *ſ. 1. n.* 45. *& ſeq.* Pirh. *h. t. n.* 2. juxta *c. unic. h. t.* probabilius tamen non eſt ſuſpenſus ab Ordinibus aliis rite & gradatim ſuſceptis, ut Suar. *l. c. n.* 48. Reiffenſt. *h. t. n.* 4. Arg. *c. unic. h. t.* ubi dicitur; promotos per ſaltum ad Sacerdotium pro uſu & exercitio hujus ſolius diſpenſatione opus habere. Sic quoque ipſo facto ſuſpenſus ab Ordinum exercitio, qui eos ſine prævia prima tonſura ſuſcepit, Barb. *de off. & poteſt. Epiſc. alleg.* 47. *n.* 7. Sperel. *decis.* 114. Pirh. *h. t. n.* 7. juxta quod declaratum a S. Congregatione, quam declarationem refert Gallemart. *ad Trid. ſeſſ.* 23. *c.* 14. *de reform.* Rationem addit Reiffenſt. *h. t. n.* 6. nimirum, quod, licet dato primam tonſuram non eſſe Ordinem, ſit tamen primus gradus ad Ordines, eorumque ſundamentum, & inſtar Ordinum in conſuetis Eccleſiæ ordinationibus conferatur, unde etiam a ſacris Canonibus vocatur Ordo *c. cum contingat. de ætate & qualit. præficiend.* non tamen eſt ſuſpenſus, qui abſque Sacramento Confirmationis primam tonſuram vel Ordines ſuſcipit. Avila *de cenſ. p. 7. d. 9. ſ. 1. du.* 3. Zoeſ. *h. t. n.* 5. Pirh. *num.* 10. cum communi, eo, quod licet Trid. *l. c.* præcipiat, ne quis prima tonſura initietur, & conſequenter ne ordinetur, qui Sacramentum confirmationis non ſuſcepit, indeque, qui id fecerit, illicite agat: non tamen a Trid. aut a Jure communi ullibi ei imponatur ſuſpenſio vel irregularitas, & conſequenter arg. *c. is, qui, de ſent. excom. in* 6. imo non eſſe peccatum mortale ſi quis ſine confirmationis Sacramento ſuſcipiat Ordines etiam Sacros, aut in iis miniſtret, probabilius cum Avila *l. c. ſ. 1. du.* 3. docet Pirh. *num.* 10. & plerique recentiores.

QUÆ-

Google

QUÆSTIO CCCCVIII.

An & qualiter per ſaltum ordinatus incurrat irregularitatem?

RESp. Incurrit illam, ſi temere ante abſolutionem a ſuſpenſione exerceat actum Ordinis per ſaltum ſuſcepti, quia violat cenſuram, nempe ſuſpenſionem, non tamen incurrit eam ſuſcipiendo ſolummodò ordinem per ſaltum, ſi ab exercitio talis ordinis abſtinet, utpote quæ nullibi in jure expreſſa. Suar. Fagonn. *loc. cit.* Sylveſter *loc. cit. num.* 12. Barboſa & alii contra Gonzal. *In cap. unic. hoc tit. num.* 6. Sed neque fit irregularis miniſtrando in Ordinibus, quos legitime perceperat; quia ab iis non erat ſuſpenſus. Barb. *loc. cit. allegat.* 47. *num.* 10. Avila *loc. cit. dub.* 2. *concl.* 2. *in fin.* Pirhing *h. t. num.* 5.

QUÆSTIO CCCCIX.

Quis poſſit diſpenſare in pœnis ob ordines per ſaltum ſuſceptos contractis?

RESp. Primo. Poteſt Epiſcopus diſpenſare in ſuſpenſione ſeu abſolvere ab ea, ita ut in ordine per ſaltum ſuſcepto miniſtrare poſſit, & ordinem omiſſum recipere, ſi in eo ordine non miniſtraverit. *c. unic. hoc tit.* Tridentin. *loc. cit.* idque, ſive ſcienter ſive ignoranter fuerit ita promotus; quia Concilium non diſtinguit, utrum ſcienter ex ambitione & malitia, an ex negligentia & ignorantia ſic fuerit ordinatus, ſed indiſtincte & ſimpliciter dicit, poſſe Epiſcopum diſpenſare, ſi non miniſtraverit. Pirhing *hoc tit. num.* 6 modo tamen prius ordinem omiſſum receperit. Quia, ut quis aſcendat ad ſuperiores Ordines, aut in iis miniſtret, antequam receperit ordines intermedios ſuppoſita inſtitutione, ut ordines gradatim recipiantur, per ſe malum eſt, & repugnans juri divino, ita ut in eo etiam Summus Pontifex diſpenſare non poſſe videatur, ut Pirhing *num.* 5. *verſ. notand. tertiò*. Unde jam in eo diſpenſare non poterit Epiſcopus, ſi in Ordine per ſaltum ſuſcepto citra diſpenſationem miniſtraverit, ſive ſcienter, & doloſè, ſive ex ignorantia ſic ordinatus fuit; quia nec in hoc Concilium diſtinxit. Suarez *cit. num.* 4. *in fine*. Barboſa *loc. cit. numer.* 6. Lopez. *in pract. can.* apud Diaz. *cap.* 24. *in addit. Lit. D.* Pirh. *num.* 6. apud quem tamen negat Fagnan. *in cap. unic. hoc tit. num.* 24. & 25. poſſe Epiſcopum cum illis diſpenſare, qui non miniſtrarunt, ſi ſcienter fuerint per ſaltum ordinati. Sed neque Epiſcopus poteſt diſpenſare cum eo, qui per ſaltum promotus, recepit ſine diſpenſatione ordinem prætermiſſum, ut miniſtret in Ordinibus ſuſceptis, & ad ſuperiores aſcendat; cum, etſi vi Trident. *loc. cit.* prohibeatur ſolum Epiſcopis diſpenſare cum promotis per ſaltum, ſi in ordine ſic ſuſcepto miniſtraverint, adeoque ceſſante hac conditione, cum ſuſcipere ordinem prætermiſſum non ſit miniſtrare in ordine; verumtamen ſi ordinatus per ſaltum recipiat ſine diſpenſatione ordinem omiſſum, incurrit novum genus ſuſpenſionis, qui ſuſcipit illum ordinem cenſura ligatus, cum excommunicato autem aliave cenſura irretito, qui ſcienter ordines recepit, ſolus Papa diſpenſare poteſt. Pirhing *num.* 5. cum Barboſa *loc. cit. num.* 11. Porro etſi Epiſcopus diſpenſare non poſſit in ſuſpenſione aut irregularitate contracta ex uſu taliter ſuſcepti ordinis, ſi delictum ſit publicum, diſpenſare tamen poterit in ea vi Trident *Seſſ.* 24. *cap.* 6. ſi delictum ſit occultum. Avil. *loc. cit. concl.* 2. Pirhing *num.* 5. Reiffenſt. *h. t. num.* 10.

TITULUS XXX.

De eo, qui furtivè Ordinem ſuſcepit.

QUÆSTIO CCCCX.

Quis dicatur furtivè recipere Ordines?

RESp. Sunt ii, qui vel in examine rejecti, vel ſine examine ſimulque ſine conſenſu & licentia Ordinarii, hoc eſt, proprii Epiſcopi ordinatoris, doloſe cæteris ordinandis ſe ingerunt. Item, qui admiſſi una eademque die ordines minores cum aliquo ſacro Ordine aut duos ſacros Ordines ſimul contra ſuperioris inhibitionem vel citra ejus licentiam recipiunt. Sumitur ex *can. quando diſt.* 24. *c. extra diſtinct* 64. *cap* 2. & 3. *h. tit.* Abb *in rubr. hoc. tit.* Gloſſ. *in cap.* 1. *h. tit. verſ. furtivè*. Hoſtienſ. *in ſumm. hoc tit. num.* 1.

QUÆSTIO CCCCXI.

Utrum recipiens ordinem furtivè ordinetur licitè & validè?

RESp. Etſi talis graviter peccet, utpote contra præceptum Eccleſiæ grave & in gravi materia, valet tamen ordo ſic ſuſceptus, ut habet communis. Arg. *cap.* 1. *h. t.* ubi ſic ordinatus non jubetur reordinari, & ſublata cenſura permittitur in illo ordine miniſtrare, niſi tamen ordinans haberet ſeriam intentionem non ordinandi dicto modo furtive ſe ingerentes *cit. c.* 1. Rebuff. *in princip. benef. tit. de Cler. malè promot.* Gl. 4. *num.* 19. Pirhing. *h. t. num.* 5. Juxta unanimem & certam AA. ad valorem Sacramenti requirentium intentionem conferentis illud. Unde & præmitti ſolent collationi Ordinum ab Epiſcopis eorumve Officialibus hæc aut ſimilia verba: *Non intendimus ordinare non examinatos aut approbatos*. Talem autem intentionem & proteſtationem tales non ordinandi præmittere non eſſe conſultum, monet de Lugo *de Sacram. d.* 8. *num.* 119. tum quia eſt difforme ritibus & praxi univerſalis Eccleſiæ: tum quia ſecum trahit graviſſima incommoda & pericula, quæ ex dubia & irrita ordinatione oriuntur. Quamvis conſultum ſit & juri conforme, ut ſub excommunicatione prohibeat, ne ſe ingerant non approbati, vel ne aliqui plures ordines eadem die recipiant. Arg *cap.* 1. *a.* 3. *hoc tit.* Quod vero docent Bonacina *de Sacrament. d.* 2. *q.* 2. *cap.* 4. *num* 6. Laymann *Leg.* 5. *tract.* 1. *cap.* 4. *num.* 3. Henriquez *L.* 2. *cap.* 8. *num.* 5. Valide tales furtive ſe ingerentes ordinari, non obſtante præmiſſa proteſtatione & intentione illos non ordinandi, ſi Epiſcopus poſtmodum nihilominus habeat intentionem ordinandi omnes præſentes, vel faciat intentionem univerſalem faciendi circa præſentes ſiſtendi ſe pro Ordinibus ſuſcipiendis, quod facit Eccleſia, verum quidem videtur, ſi revera haberet illam intentionem, etſi forte minus conformiter praxi univerſalis Eccleſiæ, quia intentio illa poſterior prævalet priori, eamque virtualiter revocat, & ſic valide ordinari furtive ſe ingerentes per priorem alias intentionem ab Ordinibus ſuſcipiendis remotos, abſolute tamen eos valide ordinari, ut vult Laymann eo quod Epiſcopus cenſeatur ſemper habere actualem & practicam intentionem ordinandi hominem præſentem ad ordines recipiendos, non videtur dicendum Epiſcopum, ſicut habere potuit, ita habuiſſe ſeriam intentionem non ordinandi furtive ſe ingerentes. vel ex eo conſtat, quod verbis manifeſtarit, eamque in dubio retractaſſe per contrariam nullo modo manifeſtatam non præſumatur. Argument. *L. generaliter C. de non numer. pecunia*, ubi: Nimis indignum videtur, quod ſua quiſque voce dilucide proteſtatus eſt, id in eundem caſum infirmare, proprioque teſtimonio reſiſtere. Ad hæc in dubio, quando agitur de valore Sacramenti, pars tutior (qualis eſt tales non cenſeri ordinatos) eſt eligenda.

QUÆ-

QUÆSTIO CCCCXII.

Quas pœnas incurrat furtivè ordinatus?

RESp. Eſt ipſo jute ſuſpenſus ab Ordinibus ita ſuſceptis. Abb. *in cit. c. 1. h. t. not.* 1. Pirhing *h. t. num.* 3. cum communi. Argum. *cap.* 1. 2. 3. *h. t.* & ſi Epiſcopus prius id prohibuit ſub excommunicatione, furtivè ſe ingerens, nec in furtive, nec in aliis rite ſuſceptis Ordinibus miniſtrare valet, hoc ipſo, quod ſit excommunicatus, & conſequenter, ſi id fecerit, incurrit irregularitatem, ob quam ſine diſpenſatione promoveri nequit ad Ordines ſuperiores, *cap.* 1. *h. t.* Barboſa *ibid. num.* 5. Abbas *in c.* 2. *h. t. num.* 2. Layman *l.* 1. *c. p.* 5. *cap.* 3. *num.* 1. Bonacin. & alii contra Navar. apud Reiffenſt. *num.* 10. qui tamen examinatus & approbatus ad Ordines minores, vel etiam ad majores, duos una die ſuſcipit ſolam ſuſpenſionem, & non irregularitatem incurrit (intelligo ſi non miniſtret in ſimul ſuſceptis.) Suarez *loc. cit. ſect.* 3. *num.* 5. Caſtropalao *de cenſ. diſp.* 6. *part.* 17. *num.* 1. Reiffenſt. *hoc tit. num.* 11. cum Gloſſ. *in c.* 1. *h. t.* eo quod contra tali modo ſuſcipientes Ordines non niſi ſuſpenſio ſtatuatur in jure.

QUÆSTIO CCCCXIII.

Quis diſpenſare poſſint in pœnis contractis ob Ordinem furtivè ſuſceptum?

RESp. Si illum ſuſcepit non præcedente prohibitione ſub excommunicatione, poteſt a pœna nihilominus incurſa diſpenſare Epiſcopus, vel etiam Superior Regularis, ſi talis poſt ordinem ita ſuſceptum Religionem ingrediatur, & ibi laudabiliter aliquamdiu vixerit. Reiffenſt. *h. t. nu.* 12. juxta expreſſum textum *c.* 1. & 2. *h. t.* Secus eſt, ſeu ſolus Papa diſpenſata poterit, ſi contra expreſſam prohibitionem Epiſcopi ordinem furtive ſuſcepit, niſi, ingreſſus fuerit religionem, in quo caſu cum eo diſpenſare poteris Epiſcopus, ut in Ordinibus furtivo ſuſceptis miniſtrare & ad ſuperiores aſcendere poſſit, *c.* 1. 2. 3. *h. t.* uti etiam eo manente in ſæculo diſpenſare poteſt Epiſcopus, vi Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 6. ſi delictum ſit occultum.

TITULUS XXXI.

De Exceſſibus Prælatorum & Subditorum.

QUÆSTIO CCCCXIV.

In quibus ſoleant Prælati eccleſiaſtici excedere in ſubditos Clericos?

1. RESp. Loquendo de exceſſibus Prælatorum, qui hoc titulo ſpecialiter examinantur, ſunt hi plures, & ptimo quidum, dum in ſubjectos ſibi exceſſum committunt, indebitis oneribus, taliis ſeu exactionibus eos gravando; his enim nequeunt eos gravare, niſi jure vel conſuetudine iis competat, *c. quæ cognovimus* 10. *q.* 3. *c. cum Apoſtolus §. prohibemus de cenſib.* ac præſertim ſi exactam pecuniam impoſitamve aliud gravamen non præſtent, interdicendo iis divinum officium, vel cenſuras infligendo, aut alias viliter & inhoneſte illos tractando, ita ut Laicis reddantur deſpicabiles, *c.* 1. *h. t.*

2. Secunda: ſi cenſuris propter alias cauſas indebite & injuſte inflictis eos vexent, *cit. c.* 1. circa quod notandum hic obiter, de quo alibi ex profeſſo: Epiſcopum non poſſe excommunicare vel ſuſpendere Clericos, vel eorum eccleſias interdicere ſine judicio, id eſt, conſenſu Capituli ſui. Pirh. *h. t. num.* 2. *not. Secundo*: cum Gloſſa *in cit. c.* 1. *v. Capituli*. juxta quod expreſſe dicitur de interdicto *c.* 2. *de his quæ fiunt a major. part capit.* Siquidem, dum agitur de gravi & ſevera pœna injungenda, inque arduis negotiis per Epiſcopum requiritur conſenſus Capituli, quamvis in levioribus non niſi conſilium, quod tamen non tenetur ſequi. Salzedo *in pract. crim. can. c.* 3. *§. competit quidem*. Rodriquez *Tom.* 2. *qq. regul. q.* 22. *a.* 7. Pirhing *loc. cit.* ubi tamen addit, de conſuetudine *num.* 6. hodiedum valere conſuetudinem legitime præſcriptam, ut Epiſcopus in inquirendis & puniendis criminibus ſubditorum non teneatur requirere conſenſum ſui Capituli, *c. non eſt de conſuetud. in* 6.

3. Tertio: Epiſcopi excedunt, eccleſiam alteri Prælato inferiori ſubjectam ſine legitima cauſa ab ejus ſubjectione & obſequio liberando, *cap.* 2. *h. t.* ſie nequis Archidiaconorum (idem eſt de aliis Prælatis Epiſcopo inferioribus) jura, immunitates, juriſdictionem, obſequia ſubjectionemque præſtandam, privilegio, conſuetudine, præſcriptione acquiſita eripere aut diminuere. Gloſſa *in c.* 2. *hoc tit. v. diminuit.* ubi etiam, quod Epiſcopus nequeat alieni concedere privilegium in præjudicium alterius, Argument. *can. conqueſtus* 9. *q.* 3. Unde etiam, ſi Epiſcopi aliique ſimiles Prælati exigant aut præcipiant aliquid repugnans privilegio ſubditi, is non tenetur, *c.* 5. *hoc tit.* ubi & hoc ipſum ei denegare poteſt propria authoritate, juxta *cit. c. cognovimus*, niſi Epiſcopus aut Superior ſit in poſſeſſione illius, quod a ſubdito privilegiato petit; tunc enim non niſi authoritate delegata *cit. c.* id negare poteſt, Arg. *c. cum inferior. de major. & obed.* Pirh. *hoc tit. num.* 10. cum Abb. *in cit. c.* 5. *hoc tit. in fine*. Quinimo ſententia excommunicationis lata ab Epiſcopo contra ſubditum, eo quod non paruerit ſibi in iis, quæ contra privilegium ei a Superiore ſeu Papa conceſſum non tenet, *c. cum ad quorumdam h. t.* cum quoad hoc exempti ſint ſubditi a juriſdictione Epiſcoporum.

4. Quarto: Excedunt, ſi beneficia & eccleſias indignis conferunt, *c. inter dilectos h. t.* de quo in foro benef. uti & ſi Eccleſias & beneficia, de quibus inſtitutionem & collationem habent, ſe ipſos inſtituant, aut ſibi conferant. *c.* 3. *h. t.* cum inter dantem & accipientem debeat eſſe diſtinctio perſonalis, *c. fin. de inſtit.* nemo ſibi ipſi in facto proprio præſtare authoritatem, *§. fin. Inſt. de author. tutor.* Item excedunt retinendo ſibi redditus Eccleſiæ, ſeu beneficii, cum debeant Eccleſiæ vel beneficio providere de Rectore, etiamſi ſit manuale. Abb. *in c.* 3. *h. t. n.* 2. Pirh. *h. t. num.* 6.

5. Quinto; Exceſſum gravem committunt Epiſcopi, qui directe vel indirecte cauſam præbent homicidio, fiuntque hoc ipſo irregulares, ita, ut privari debeant officio Pontificali, & ab Epiſcopatus adminiſtratione amoveri, prout ſumitur ex *c.* 10. *h. t.* Hinc Epiſcopus in locis, in quibus juriſdictionem temporalem habet, conſtituere debet Judicem Laicum, qui in cauſis criminalibus jus dicat. Arg. *cit. c.* 10. *h. t.* Azor. *p.* 2. *lib.* 3. *c.* 32. *q.* 9. Pirh. *h. t. num.* 14. Et ſi ipſe corporaliter interſit executioni pœnæ temporalis, per quam reus occiditur vel membro mutilatur, irregularitatem incurrit, quia cenſetur authoritatem, & ſuo modo opem præſtare homicidio, vel mutilationi, juxta *c.* 8. *diſt.* 50. & Gloſſa *in cit. c. ex litteris v. corporalem*. Secus ac eſt in Epiſcopo, aliove Clerico juriſdictionem temporalem non habentibus in tali loco, ubi pœnæ corporales reis etiam ſanguinis infliguntur, hi enim, ſi ibi pura ſpectatores, & nullatenus cooperatores aſſiſtant, etſi peccent contra *c. ne Clerici vel Monach.* irregularitatem non incurrunt. Abbas *in c. ex litteris num.* 2. *not.* 3.

QUÆSTIO CCCCXV.

Quinam ſint exceſſus ſpeciales & delicta Prælatorum Epiſcopo inferiorum.

1. RESp. Sunt fere ſequentes, primus; ſi Sacerdotes ſibi ſubjectos cogant ad revelandum peccatorem, vel peccatum auditum in Confeſſione ſacramentali, *c.* 13. *h. tit.* Abb. *ibid. num.* 1. Siquidem ſigillum hoc Secreti eſt de jure divino; unde nec per S. Pontificem Sacerdus ad confeſſum ſibi peccatum revelandum compelli poteſt; Sacerdos etiam, qui confeſſionem peccati excepit, productus in judicio in teſtem, non tantum poteſt dicere, ſe nihil deſuper ſcire, ſed etiam jurare, ſe nihil ſcire de eo, de quo interrogatur. Abb. *in cit. c.* 13. *num.* 5 Barboſa *num.* 2. Pirh. *h. t. num.* 17. *not.* 1. De cætero Judex poteſt aliquem, cui conſtat extra confeſſionem de furto & fure, compellere ad revelandum hunc & illud, quin & Judex eccleſiaſticus ferre

poteſt

poteſt ſententiam cenſuræ contra non revelantes. Pirh. *cit. n.* 17. Arg. *cit. c. ex litteris*.

2. Secundus: ſi Prælati tales inferiores Epiſcopo ſine illius conſenſu attentent Eccleſias ſibi ſubjectas unire, *c.* 8. *h. t.* ubi habetur, ſolum Papam poſſe unire Epiſcopatus, ſeu Eccleſias Cathedrales, ſicut autem Papa id poteſt privative ad Epiſcopos, ita etiam de jure communi & ſecluſo ſpeciali privilegio ſoli Epiſcopi poſſunt privative ad inferiores Prælatos unire Eccleſias ſuarum diœceſium, licet cum aliquali quo ad hoc diſcrimine inter Papam & Epiſcopum, quod Papa unire poſſit Eccleſias etiam ſine cauſa, & ſine conſenſu & conſilio alicujus. Arg. *can. ult.* 9 *qu.* 3. Abb. *in cit. c.* 8. *nu* 2. Jo-And. *n.* 1. ad faciendam vero unionem, valide ab Epiſcopo requiratur juſta cauſa, *c.* 1. *de his, quæ a Prælatis*, & conſenſus Capituli. Arg. *c. paſtoralis de donat. & Clem.* 2. *de reb. eccl. non alien.* Sic itaque Epiſcopi propria authoritate poſſunt unum monaſterium vel beneficium ſæculare unire alteri, modo utrumque ſit in eorum diœceſi, eorumque juriſdictioni ſubjectum & neutrum exemptum. Fagn. *in cit. c.* 8. *h. t. num.* 10. Azor. *p.* 2. *l.* 6. *c.* 28. *qu.* 6. Caſtrop. *tr.* 13. *d.* 6. *p.* 12. *§.* 2. *nu.* 8. Abbates vero & Prælati Epiſcopo inferiores Eccleſias & beneficia ſine conſenſu Epiſcopi vi *cit. c.* 8. unire non poſſunt, niſi hoc jus uniendi ex Privilegio aliquo Pontificio, vel legitima præſcriptione acquiſiverint; quia hæc poteſtas jure communi conceſſa & reſervata ſolis Epiſcopis. Abb. *l. c. n.* 3. & unio ab Abbate vel Priore monaſterii facta, etiam cum conſenſu Metropolitani, ſed proprio Epiſcopo inconſulto nulla eſt. Plura de unione facienda vide apud me *in foro benef. p.* 3. ubi de unione beneficiorum, uti & apud Wieſtn. *h. t. nr.* 2. *per totum*.

3. Tertius: ſi immiſceant ſe hi Prælati cognitioni cauſarum matrimonialium citra ſpecialem conceſſionem ſeu privilegium, & legitime præſcriptam conſuetudinem, (per quam alias, quæ ad juriſdictionem epiſcopalem ſpectant, a Prælatis inferioribus præſcribuntur. Gloſ. *fin. in cit. c.* 12) *c.* 12 *h. t.* Gl. *ibid. v. epiſcopalis dignitatis*, & Hoſt. *v. periculum*. Hodie vero ex decreto Concilii Trid *Seſſ.* 24. *c.* 20 *§. ad hæc*, cauſæ matrimoniales & criminales Epiſcopi tantum examini, & juriſdictioni reſervatæ, non obſtantibus quibuſcunque privilegiis & conſuetudinibus, niſi fuerit conſuetudo immemorialis, ut declaravit S. Congregatio ejuſdem Concilii apud Gallemart. *in declarationibus*, *num.* 8. & Fagn. *in cit. c.* 12. *n.* 6. Nihilominus excipiuntur Abbates & Prælati, qui ſunt nullius diœceſis, quia omnimodam juriſdictionem, & quaſi ordinariam in clerum & populum habent, excluſis Epiſcopis, & conſequenter poſſunt cauſas matrimoniales, cognoſcere, quæ poteſtas iis ablata non eſt per Trid. Secus eſt de Decanis, Archidiaconis, de quibus loquitur Concilium, & quibus Superiores ſunt dicti Prælati exempti.

4. Quartus exceſſus inferiorum Prælatorum eſt, Pœnitentias publicas & ſolennes imponere ſine mandato Epiſcopi; cum id ad ſolum Epiſcopum pertineat, *c. in capite diſt.* 50. & *cit. c.* 12. *h. t.* & *ibi* Gl. *penul.* juncta Gl. Marg. *lit. A.* Hoſt. *v. publicas*. Alex. de Nevo *lit. F.* Pirh. *h. t. n.* 22.

5. Quintus eſt de jure communi, concedere indulgentias, quia ea poteſtas pertinet præciſe ad dignitatem & juriſdictionem epiſcopalem, ut conſtat ex *cit. c.* 12. ubi: quod Abbates concedendo indulgentias manus extendant ad ea, quæ ſunt dignitatis epiſcopalis; & ita tenent Azor. *p.* 2. *l.* 3 *c.* 55. *qu.* 3. Pirh. *l. c.* aliique communiter contra Rodriq. *Tom.* 22. *qq. regul. qu.* 87. *ar.* 3. quatenus docet, id competere Prælatis Religioſorum, habentibus poteſtatem ordinariam quaſi-Epiſcopalem, ut Generales, Provinciales Ordinum regularium exemptorum; cum ea non ſit Ordinis Epiſcopalis aut Sacerdotalis. Unde & indulgentias concedere poſſunt Epiſcopi non conſecrati, nec Sacerdotes, ut D. Thom. *in* 4. *diſt.* 20. *ar.* 3. *qu.* 2. cui ſententiæ obſtare *cit. c.* 12. negando expreſſe, hanc poteſtatem competere Prælatis, defendit Pirh. *l. c.* quamvis *n.* 23. addat, probabile eſſe, quod non ſolum ex privilegio, ſeu conceſſione ſpeciali Papæ, ſed etiam ex conſuetudine præſcripta legitime Prælati inferiores Epiſcopis acquirere poſſint poteſtatem concedendi indulgentias, cum talis conſuetudo tribuat juriſdictionem. Arg. *c. ult. de off. Archid.* & *c. cum contingat de foro compet.* & ita docent Gl. *fin. in c. accedentibus* 12. *h. t.* & Hoſt. *ibid. v. legitima cauſa*, & probabiliter cenſet Laym. *Th. mor. l.* 5. *tr.* 7. *c.* 4. *n.* 4.

QUÆSTIO CCCCXVI.

Quales exceſſus committere contra Religioſos, ſeu qualia gravamina iis inferre quandoque ſoleant Prælati, Rectores & Canonici Eccleſiarum Cathedralium, aliique eccleſiaſtici.

RESp. Sunt fere ſequentes 15. qui continentur *c.* 16. *h. t.* & enumerant a Pirh. *h. c. n.* 24. & a Reiffenſt. *h. tit. num.* 7. Primo: volendo invitis Religioſis eorum confeſſiones audire, & injungere pœnitentias. Secundo: volendo eis Euchariſtiam ſeu Communionem præbere. Tertio: nolendo in eorum Oratoriis aſſervari Euchariſtiam. Quarto compellendo fratres Religioſos defunctos ſepeliri apud ſuas Eccleſias, & ibi exequias eorum celebrari, cum tamen vi *c. c.* 16 *qu.* 1. omnes Religioſi in Cœmiteriis propriorum monaſteriorum ſepeliendi. Quinto cogendo, ut, ſi qui fratrum (intelligendo id non de fratribus Religioſis, ſive oblatis, ſed de confratribus manentibus in ſæculo, vel de profeſſis alibi remote a ſuo monaſterio defunctis) ſepulturam in aliis, quam ſuis Eccleſiis elegiſſet, funus prius ad ſuas Eccleſias deferretur. Sexto: non permittendo eos habere campanam in Eccleſiis, ſeu Oratoriis ſuis publicis. Septimo: non permittendo eos habere Cœmiterium benedictum pro ſuis fratribus vel confratribus & oblatis, ſi apud eos ſe ſepeliendos elegerint. Octavo: certis tantum diebus permittendo iis celebrare divina. Nono: volendo in domibus Religioſorum certum numerum Fratrum, Sacerdotum, Clericorum, Converſorum vivere. Decimo: taxando pro voluntate ſua certum numerum cereorum, lampadum & ornamentorum. Undecimo: exigendo cereorum reſiduorum reliquias, dum novi apponuntur. Duodecimo: non permittendo novos eorum Sacerdotes alibi, quam in ſuis Eccleſiis (ſcilicet ſæcularium Clericorum) primitias celebrare. Decimo tertio: compellendo eos, ut in miſſis quotidianis, quas Religioſi in ſuis locis & altaribus celebrant, oblationes ad opus ſuum reciperent & reſervarent, velut ſervi eorum. Decimo quarto: contendendo extorquere quidquid Religioſis oblationis nomine, dum miſſarum ſolemnia intra domorum ſuorum ambitum celebrarunt, pro fidelium oblatione donabatur. Decimo quinto: vindicando ſibi quidquid Religioſis, tam in ornamentis altaris, quam libris eccleſiaſticis donatur. A quibus omnibus, ut deſiſtant, & ſuos ſubditos compeſcant, univerſis Eccleſiæ Prælatis ſæcularibus ſerio mandat Gregorius IX. Præter hos exceſſus & gravamina 30. alia, quibus Epiſcopi, iiſque Superiores, puta Archiepiſcopi, Patriarchæ &c. aliique Prælati Eccleſiarum Religioſos inquietabant, propoſuit & prohibuit Clemens V. *in Clem. frequens unic. h. t.* quæ in ipſo textu legi poſſunt. Inſuper exceſſus & gravamina alia 12. Fratribus Prædicatoribus & Minoribus inferri a Prælatis eccleſiaſticis ſæcularibus, in ſpecie enumerantur & prohibentur *in c. nimis prava h. t.* quæ quoque verbotenus inde deſcripta referuntur a Pirh. *h. tit. num.* 25. a Reiffenſt. *num.* 8. Notandum tamen hic, quod in nonnullis caſibus Epiſcopi, tanquam Apoſtolicæ Sedis delegati, non obſtantibus Regularium privilegiis, poſſint contra illos procedere vi Concilii Trid. ubi etiam per aliquas Conſtitutiones Pontificias aliqua eorum privilegia revocata, de quibus paulo poſt.

QUÆSTIO CCCCXVII.

Qualiter excedant Prælati, tam Regulares, quam Sæculares violando clauſuram monaſteriorum.

RESp. Qualiter ii, aut etiam alii inferiores utriuſque ſexus excedant hanc clauſuram ingrediendo, vel ex egrediendo, ſatis conſtat ex dictis ſupra, præſertim ad *l.* 3. *tit.* 35. quæ vide.

QUÆ-

QUÆSTIO CCCCXVIII.

Quinam ſint exceſſus ſubditorum?

1. RESp. Suot fere ſequentes, primo; dum delinquunt in ſuos Superiores, non ſervando interdicta ab iis lata, qui etiam exceſſus cadunt in Epiſcopos, dum interdictum latum a Papa non ſervant *c. tanta* 18. & *ult. h. t.* circa quem exceſſum notanda ſequentia: quod ſubditi, qui interdictum tale Superioris violant, perdant omnem juriſdictionem, etiam eccleſiaſticam ſibi competentem, cum ipſo facto ſint ſuſpenſi ipſo jure ab officio, adeoque & ab uſu juriſdictionis, ſibi ratione officii competentis; ut ſumitur ex *cit. c. tanta* ubi, quod ſententiæ excommunicationis & interdicti, collationes beneficiorum, & inſtitutiones factæ ab Epiſcopo poſt violatum ab eo interdictum ſint irritæ, ut cum Gl. *in cit. c. v. irritas*. Abb. *ibid. n.* 1. *not.* 4. Cov. *in c. alma p.* 2. §. 2. *n.* 2. factæ tamen ante interdictum ab eo ſententiæ, collationes valent. Arg. *cit. c.* Item interdictum eccleſiaſticum non ſervans incurrit irregularitatem, a qua non niſi a Papa liberari poteſt *c.* 1. *de ſent. & re judic. c.* 8. & 18. §. *ult. de ſent. excom. in* 6. eo, quod interdictus ſimpliciter, vel reſpectu certi loci, cum ſit ſuſpenſus ab officio & omni poteſtate claviom, ſi violet hanc ſuſpenſionem, v. g. celebrando in loco interdicto, fiat irregularis. Abb. *nu.* 4. Cov. *l. c.* Pirb *h. t. nu.* 3. non tamen violator ipſo facto eſt privatus ſuis beneficiis, ſed privandus per ſeotentiam, ſumitur ea *cit. c. tanta* & Abb. *ibid. n.* 1. & 4. Sed neque irregularitatem incurrit, niſi exerceat actum proprium alicujus Ordinis, a cujus exercitio eſt ſuſpenſus. Abb. *n.* 5. Cov. *l. c.* neque eam incurrit exercendo ea, quæ ſunt juriſdictionis, non Ordinis, ut ſi aliquem excommunicet. Abb. *cit. nu.* 5. Pirh. *l. c.* De cætero hæc inhabilitas violatorum ob exercitum actum proprium ſui Ordinis non tantum ſe extendit ad acquirendum beneficium de novo, ſed etiam ad beneficium acquiſitum retinendum. Arg. *cit c. tanta* Barb. *ibid. n.* 6. cum hæc ſit pœna non ſervantium interdictum, quod amoveri debe t a beneficiis obtentis *c. poſtulaſtis* §. *quæſiviſti de Clerico excom.* juncta Gl. *in c. tanta v. amotis*.

2. Secundo exeedunt ſeu delinqnunt Clerici, qni accepto ab Epiſcopo ſen Prælato beneficio aut dignitate, præſtiterunt eidem juramentum fidelitatis & reverentiæ, ac obedientiæ, negando illum eſſe dominum ſuum *c. gravem h. t.* quia agunt contra obedientiam & reverentiam ei promiſſam, & hinc puniri poſſunt, vi *cit. c.* ut Gl. *ibid v. homagii*. Hoſt *v. eod.* Abb. *not.* 1. non tamen graviter delinquunt, nolendo illum vocare dominum ſuum, modo alias non negent ei reverentiam aut obedientiam promiſſam, nec propterea puniri poſſunt, cum etſi honeſtum ſit, appellare eum dominum, non tamen id abſolute neceſſarium eſt, ſed ſufficiat appellare eum Prælatum, Pirh. *h. t. n.* 31. Arg. *c. cavendum* 10. *q.* 3 & *c. ita ſubjectus*.

3. Tertio, ſi in cauſa ſpirituali vel eccleſiaſtica illum trahant ad judicium ſæculare, vel ejus adverſarios iniquos contra ipſum conſilio vel auxilio juvent, *cap. gravem* 15. *h. t.* ubi etiam Archidiaconos de his duobus exceſſibus (intellige non neceſſario conjunctis, ſed etiam disjunctive, ſeu uno eorum ſeorſim ſumpto, ut cum Gl. *fin. in cit. c.* & Hoſt. *ibid. v. ipſum.* Pirb. *h. t. n.* 32. *not.* 1.) convictus, jubetur privari beneficiis, ac ita iis non ipſo jure, ſed per ſententiam privatus exiſtit, non tamen propterea tradendus Curiæ Sæculari, cum Papa in *c. c.* Archidiaconum illum Ambianenſem non mandet abſcindi ab Eccleſia univerſali, ſed ſolum ab Eccleſia Ambianenſi, etiamſi conſpiraſſet contra proprium Epiſcopum, niſi perſiſtat incorrigibilis. Itam cum Abb. *in cit. c. gravem n.* 2. Pirh. *l. c.* contra Hoſtienſem & alios quoſdam.

4. Quarto: Excedunt & delinquunt Clerici & Singulares ſubditi alicui Prælato ſeu Superiori, v. g beneficiati in aliqua eccleſia, ſi ſine illius conſenſu ſe congregent collegialiter in ordine ad unum Collegium vel Capitulum conſtituendum & commune aliquod ſigillum ſeu inſigne ſibi proprium de novo concipiant, fabricent & aſſumant, eoque utantur in præjudicium dicti Superioris, prout id expreſſe prohibetur *c. dilecto h. t.* Secus tamen eſt, ſi Collegii proprioque ſigillo utendi jus Apoſtolica vel ſaltem epiſcopali authoritate acquiſiverint, vel longo tempore collegialiter convivendo illud legitime præſcripſerint. Abb. *in cit. c. n.* 1. Barb *n.* 2. Pirb. *h. t. nu* 34. De cætero quemlibet privatum aſſumere ſibi poſſe ſigillum & inſigne proprium, conſtat, dum id alteri non præjudicat, uti præjudicat illi, dum quis illius inſignia aſſumit, iiſque utitur tanquam propriis. Abb. *in cit. c. dilecto nu.* 4.

QUÆSTIO CCCCXIX.

Qualiter excedant regulares ædificando de novo monaſteria aut transferendo vel mutando antiqua?

1. RESp. Primo: Excedunt FF. Prædicatores, Minores, aliique Religioſi mendicantes in civitate aliqua, Caſtro, Villa ædificando de novo aut contra præſcriptam a jure & conſtitutionibus Apoſtolicis formam monaſteria, aliaque ad habitandum collegialiter loca, aut hactenus recepta mutando, vel ea venditionis, permutationis, donationis, alteriuſve tituli gratia in alios transferendo citra ſpecialem Sedis Apoſtolicæ aut ſaltem epiſcopalem conceſſionem, quia peccant contra expreſſam iis factam deſuper prohibitionem a Bonif. VIII. *in c. unic. h. t. in* 6. & ante illum a Gregor. X. & poſtea a Clem. V. *in c. cupientes de pœnis*, ſub pœna nullitatis & excommunicationis aliiſque, hujus prohibitionis; cauſa exiſteote, quod ex hujuſmodi nova conſtructione, receptione, permutatione, translatione varia proveniebant ſcandala, & hinc frequentes ad Sedem Apoſtolicam deferebantur Clamores, ut dicitur *in cit. c. exoo unico in* 6.

2. Dicitur itaque primo, prohiberi id dictis Religioſis mendicantibus, comprehendendo per hoc ſolos & omnes mendicantes, partim expreſſe & ſpecifice, partim ſub clauſula generali, ut cum Suar. *de conſuet. d.* 23. *S.* 5. *num.* 33 Pirh. *hoc tit. num* 40 quamvis vi conſtitutionis Clem. VIII. quæ incipit: *Quoniam Papa hic eatiam non exigentic conſtitutionem cit.* Boniſac. VIII. *cit. cap. exeo* quæ eam exigit extendi ſolum ad mendicantes, quibus victum tribuit incerta mendicitas, quia redditus & poſſeſſiones ex regula habere nequeunt, ut ſunt FF. Minores de obſervantia & Capucini, dicat Wieſtner. *num.* 26.

3. Dicitur Secundo: *In civitate aliqua, Villa vel Caſtro*; quia ut conſtat ex ipſo *cit. cap.* textu excipiente expreſſe eos, qui cupientes vitam ducere eremiticam & ſolitariam, cum Superiorum licentia extra urbes caſtellaque in loco aliquo ab hominum Sæcularium propinqua frequentia cellas ſeu habitacula & domus de novo acquirunt, aut illuc transferunt; cum in tali loco deficiente hominum multitudine ceſſent Scandala, adeoque & cauſa prohibitionis. Pirh. *h. t. n* 39 cum Gl. Marg. *ad cit. c. v. eremiticam*.

4. Dicitur Tertio: *De novo ædificando ſeu acquirendo*: Quia iis prohibitum non eſt, etiam ſine licentia Papæ aut Epiſcopi, domos antiquas, monaſteria, eccleſias, quas in civitate habebant, reficere, reædificare, augere, etiam in alia forma; quia id non eſt alia loca aut jus novum acquirere, adeoque non prohibitum *cit. c.* cum prohibitio ſit ſtricte accipienda. Donatus *p.* 2. *tr.* 1. *q.* 23. Rodriq. *Tom.* 2. *qq. regul. qu* 49. Reiffenſt. *h. t. num.* 14. Pirb. *l. c. not.* 1. cum Gl. *in c. can. monachus*, 18. *quæſt.* 2.

5. Dicitur Quarto: *Ad habitandum*; Quia neque prohibitum eſt illis in civitate vel oppido de novo acquirere domum recreationis, hoſpitii, aut ad alios uſus quam ad habitandum ibidem conſtanter. Gl. *in cit. c. v ad habitandum*. Suar. *l. c. num.* 35. Pirh. *l. c.*

6. Dicitur Quinto: *Aut contra formam in conſtitutionibus Apoſtolicis præſcriptam ædificando*; qualis forma præſcribitur a Clem. VIII. *in Conſtitut.* illius *quoniam*, & innovatur ab Urbano VIII *conſtitut.* quæ incipit: *Romanus*, *edita* 21. *Sept. Anno* 1624. nimirum, quod ædificari nequeant, niſi vocatis & auditis aliorum in iisdem locis conventuum Prioribus, aliisque intereſſe habentibus, & conſtiterit novos conventus in iis erigendos ſine aliorum incommodo poſſe ſuſtentari; quam formam etiam obſervandam in ædificatione quorumcunque monaſteriorum, etiam non mendicantium, imo & monialium, tradunt Barboſ. *Jur. eccleſ. L.* 2. *cap.* 12. *num.* 6. Tamb. *de jure Abbatiſſ. d.* 33. *quæſt.* 1. *num.* 4. Dian *p.* 8. *tract.* 4. *reſol.* 68. Donat. *tract.* 1. *quæſt.* 21. *num.* 1. teſtans ſic declaraſſe Sac. Congr. Card. *ad cit. cap.* 3. *Trid.* Servandam tamen non eſſe neceſſario in antiqui monaſterii ampliatione, reparatione, & dejecti reædificatione, quia per hoc jus novum non acquiritur, & de quo nihil memorant antiqua jura, uti nec *cit. conſtit.* Clem. aut decretum Trid. aſſerunt Suar. *de conſ. d.* 23. *S.* 5. *n.* 33. Tamb. *l. c. q.* 1. *n.* 9. Rodriq *l. c. qu.* 49. *a.* 9. Wieſtn. *l. c. nu.* 31. apud quem de obſervatione hujus vide plura.

7. Dicitur Sexto: *Vel transferendo in alium locum*: Quod etſi non de loco alio minus commodo & ſano ad alium magis commodum & ſanum intra eandem civitatem, adeoque ad hoc non requiri conſenſum Epiſcopi, cenſeat Rodriq *loc. cit. num.* 9. contrarium tamen tanquam probabilius tenent Donatus

natus *loc. citat. quæſt.* 26. Bordon. *Miſcellan. deciſ.* 125. quos citat & ſequitur Reiffenſtuel. *hoc tit. numer.* 17. ex ea, ut ait, ratione; quod ad talem etiam translationem requirebatur dictus conſenſus Epiſcopi jure antiquo, *can. ſi quis altim. can.* 16. *quæſt.* 7. ubi dum dicitur, ad hoc requiri conſilium Epiſcopi, per *vi Conſilium* intelligatur conſenſus, ut ibi DD. communiter teſte Donato; jura autem antiqua, cum per jura nova correcta non ſint, ab iis interpretationem accipiant, accedatque ſuper hoc bina declaratio, teſte Donato *loc. cit. num.* 7.

8. Dicitur Septimo: *Citra ſpecialem Papæ aut ſaltem Epiſcopi conceſſionem* Non poſſe religioſos mendicantes ædificare de novo monaſteria, eccleſias, aut transferre ad alia loca, quod quidem loquendo de licentia Papæ, patet ex *cit. cap. ex eo* poſſe tamen idipſum eos per privilegia deſuper a Sede Apoſtolica iis poſt dictam *citat. cap.* conſtitutionem conceſſa, eſt quoque extra controverſiam; quale privilegium expreſſe eſſe conceſſum Minimis, teſtantur Suar. *loc. citat. num.* 34. Mirand. *in man. quæſt.* 33. *art.* 5. *concluſ.* 3. & conſequenter tacite quoque omnibus Reliquis Ordinibus Religioſis, qui cum iis in privilegiis communicant, ut cum iisdem Pirh. *loc. cit. not.* 2. de quo vide *compend. privileg. Societatis verſ. bona §.* 6 *& verſ. eccleſia §.* 4. cui etiam Gregor. XIII. 30. *Octob. anno* 1576. ſpeciale conceſſit privilegium, quæcunque collegia, domos, eccleſias, aliaque ædificia ubicunque locorum erigendi, & per ſe inhabitandi, nec non quæcunque loca ſibi quomodolibet relicta vel oblata recipiendi, emendi, & poſſidendi. Quod vero attinet ad Epiſcopos poſt Trident. *Seſſ.* 25. *cap.* 3 *de regular. in fine* ſine eorum prius obtenta licentia non poſſunt Religioſi in eorum diœceſibus nova loca ad habitandum erigere, hæc tamen illorum licentia non ſufficit carentibus privilegio Pontificio, ſed requiritur quoque ad hoc obtenta ſpecialis Papæ licentia, citata ſiquidem conſtitutio decretalis Bonifac. VIII. hanc Papæ licentiam requirit, quam conſtitutionem Trid. non revocavit, ſed addidit, ut inſuper petatur, & obtineatur licentia Ordinarii, prout declaravit Sac. Congreg. Concil. apud Gallemart. *ad Trident. cit. cap.* 3. *num.* 5. & Zerol. *in prax. epiſcop. verſ. monachi §.* 2. Tamb. *de jure Abbat. Tom.* 3. *diſp.* 5. *q.* 4. *num.* 3. Barboſ. *de Off. Epiſcop. alleg.* 26. *numer.* 4. contrarium non minus probabiliter tenentibus Rodriq. *Tom.* 3. *qq. regular. quæſt.* 49. *art.* 2. Sorbo *compend. privileg. mendican. not. §.* 2. Fagnan. *in c. non amplius de Inſtitut. a num.* 62. quos citat & ſequitur Wieſtner *hoc tit. num.* 26. *& num.* 27. addita hac ratione: quod veriſimile non ſit, eos, qui dicta loca erigendi licentiam impetrarunt a Papa ad eam etiam ab Epiſcopo impetrandam obligari; cum licentia Papalis licitum reddat, quod antea licitum non erat, eaque ab Ordinarii diœceſani arbitrio dependere non debeat. Arg. *c. bona de poſtul. Prælat.* illud ſaltem verior, quod religioſi habentes ad hoc ſpeciale privilegium Pontificis ædificandi nova loca ſeu domus, vel illa movendi & transferendi præter licentiam Ordinarii opus non habeant ulterius recurrere ad Pontificem, cum privilegia ab eo accepta per Trident. non ſint revocata. Porro hæc forma non ædificandi nova monaſteria aut ea transferendi citra licentiam Ordinarii ſervanda, ubi ædificanda in loco exempto a juriſdictione Ordinarii. Cuchier. *de juriſdict. Ordinar. part.* 2. *quæſt.* 45. *num.* 36. Donatus *loc. cit. q.* 40. Reiffenſt. *hoc tit. num.* 16. juxta *c. authoritate de privileg. in* 6. ubi expreſſe: *Inhibemus, ne in locis exemptis hoc ipſi exempti facere audeant* & Arg. Concil. Trident. *loc. cit.* Secus eſt, ſeu nullius Epiſcopi licentia ad prædicta ſervanda opus eſt, dum novi conventus, domus, eccleſiæ conſtruendæ, transferendæ in loco nullius diœceſis, quia neque antiqua, neque nova jura talem conſenſum, aut alia ad talem novam ædificationem &c. requirunt, cum Trid. ſolum requirat conſenſum illum Ordinarii ad Conſtructionem monaſterii in ejus diœceſi. Conſtitutio vero Clem. VIII. *quoniam §.* 1. tantum pro locis ejus juriſdictioni ordinariæ ſubjectis. Ita de Franch. *p.* 5. *controverſiar. inter Epiſc. & regul. num.* 495. quem refert & ſequitur Reiff. *hoc tit. num.* 15.

TITULUS XXXII.

De Operis novi Nunciatione.

QUÆSTIO CCCCXX.

Quid ſit operis nuntiatio, & quotuplex.

1. RESp. Ad primum: Opus novum nuntiare aliud nihil eſt, quam illi, qui de novo in alterius præjudicium ædificare intendit, aut in opere jam cœpto pergit, legitime inhibere, ne inchoet, aut in eo inchoato pergat, donec de jure ædificandi conſtiterit, aut præſtita ſit eo nomine ſatiſdatio. Unde nunciatio hæc breviter definiri poteſt: legitima prohibitio novum opus in alterius præjudicium paranti facta ad id, ne in eo pergat, donec de ejus jure conſtet; ita fere Hoſtienſ. *in ſumm. hoc tit. num.* 1. Zoeſ *in ff. eodem num.* 2. Weſenbec. *in paratit. ff hoc tit. num* 6. Pirh. *hoc tit. num.* 1. Sumitur itaque nunciare pro prohibere, & ædificare non ſolum pro conſtructione, ſed & pro deſtructione, ampliatione ædificii, & mutatione faciei illius, v. gr. novam feneſtram aperiendo. Argum. *L.* 1. *§. opus novum ff. hoc tit.* poſſunt enim hæc omnia cedere in præjudicium alterius. Per opus novum non intelligitur opus jam factum, ſed faciendum, ſiquidem nunciatio non extendit ſe ad præterita, ſed ad futura, ne fiant. Unde, ſi quid operis novi factum, quod fieri non debuit in præjudicium alterius, ceſſat nunciatio, & locum habet interdictum, *quod vi aut clam*, vel quid ſimile, quo reſtituatur, quod illicite, ſeu in præjudicium alterius conſtructum ſeu factum eſt *L.* 1. *§. hoc autem hoc tit.* Per opus novum intelligitur illud, quod cohæret ſeu conjunctum ſolo ſeu in ordine ad remanendum in eo conſtruendum, ac proinde hoc remedium nunciationis locum non habet; ſeu fieri non poteſt nuntiatio novi operis ei, qui meſſem alienam colligit, arbores ſuccidit, vineam putat, ſed alio remedio arceri debet, uti hæc dicuntur a ſpeſſe *cap.* 1. *§.* 12. Per Satisdationem denique intelligitur cautio de opere ſuis ſumptibus demoliendo in caſum, quo injuſte ædificatum pronunciatur, quæ cautio, ſi a nuntiante opus novum recipiatur, poterit intendens opus novum conſtruere, ſtatim incipere ædificare, vel inceptum opus continuare; quam tamen cautionem poſt opus conſtructum oblatam non tenetur nuncians acceptare *cap. ſignificantibus* & *cap. altim. hoc tit.* quia ubi ſemel ædificatum eſt, durior cauſa redditur, & difficilius ad demolitionem devenitur. Quod autem dicitur *L. prætor ait ff. hoc tit.* oblata, & non recepta cautione poſſe aliquem licite ædificare; ita cum Gloſſ *in cap. ultim hoc tit. verſ. non obſtante* intelligendum conformiter *L. unic. c. hoc tit.* quod oblata cautione de demoliendo poſt tres menſes quis poſſit ædificare, alioquin ſi ſtatim vel intra menſes nuncians novum opus velit probare ſuum præjudicium, audiatur non obſtante ſibi cautione. Reiffenſt. *h. t. n.* 7.

2. Reſp. Ad Secundum: Dividitur ea multifariam, nimirum ratione perſonarum a quibus, ſive per quas, & quibus ea fit, ratione modi, quo fit, & ratione objecti, circa quod fit; de quibus in particulari *quæſtionib ſeqq.*

QUÆSTIO CCCCXXI.

A quibus fiat hæc nuntiatio?

1. RESp. Primo in genere: Poteſt fieri a quocunque intereſſe habente, ne hoc vel illud novum opus fiat, ut habet communis & certa. Argum *l.* 1. *§.* 16. *ff. hoc tit.* Econtra nunciare non poſſunt, ad quos res non pertinet, ſeu qui jus in re non habent, ſed ſolum rem propter jus ad rem detinent, ſeu tantum ſunt in poſſeſſione, ut inquilini & ſimplices conductores, utpote quibus nullum jus in re conducta competit *l.* 20 *ff. loc. cond.* Lauterb. *§.* 17. ac ita nunciatio facta a perſona notorie inidonea eſt ipſo jure nulla, & libere ſperni poteſt, *c.* 1. *&* 3. *h. t.* Carpz. *l.* 1. *reſp.* 7. *a n.* 2. Fachin. *l.* 8. *contro* 44. Lauterb. *l. c.*

2. Reſp. Secundo in ſpecie: Nunciatio fieri poteſt a prætore (qui & cauſa remota eſt hujus juris inducti, idque complexus interdicti duobus *l. in pr. & §.* 9. *ff. hoc tit.*) & hodie a quovis Magiſtratu, Lauterb. *in ff. hoc tit. §.* 15. idque vel coram ſeu per ſe ipſum, vel ejus juſſu per nuntium v. gr. apparitores, ut idem, Argum. *l.* 16. *ff h. t.* præſertim dum cauſa finalis eſt publica, ſeu concernit intereſſe Reipublicæ, & nunciatio fit juris publici conſervandi vel mali publici avertendi gratia, v. gr. ne quid fiat in loco ſacro vel Religioſo aut publico, in foro, flumine, vel ripa fluminis *cit. l.* 1. *§.* 26. *&* 27. *h. t.*

Digitized by Google

27 *h. t.* vel ne fiat quid contra leges & edicta Principum *l. 1. §. 17. ff. h. t.* Dicitur hæc nunciatio publica ex duplici cauſa, tum ratione talis cauſæ publicæ, tum quia fit authoritate prætoris vel Magiſtratus, etiam, dum fit per illum ſeu mandato illius ad inſtantiam privati habentis intereſſe, Lauterb. *l. c. §. 4. & 5.* Poteſt quoque fieri a quocunque privato habente intereſſe, ſeu cui inde imminet damnum, extrajudicialiter, id eſt, propria & non ſpeciali authoritate prætoris, & hæc dicitur nunciatio privata, Lauterb. §. 6. Pirh. *hoc tit. num. 5.* qui etiam nunciare poteſt, etiamſi dominium loci, in quo ædificandum, habeat minus plenum vel tantum utile, ut creditor qui prædium nomine hypothecæ habet *l. creditori ff. h. t.* Lauterb. *l. c.* §. 14. item Vaſallus, utpote qui ſervitutem prædio feudali debitam vindicare poteſt, ut idem §. 13. vel etiam, qui dominium tantum utile habet, ut feudatarius emphyteuta, imo ſuperficiarius *l. 3. §. ſi ego h. t.* item, qui in fundo, in quo de novo ædificandum, ſervitutem realem ſaltem urbanam, imo & ruſticam habet *cit. l. 3. §. penult.* & *l. non ſolum in pr. ff. eod.* cum in his omnibus juri privati nocetur, Pirh. *l. c. n. 5.* cum Hoſt. *in ſum. h. t. n. 5.* Zoeſ. *ibid. n. 6.* Secus eſt de eo, qui habet ſolum ſervitutem mere perſonalem, qui non poteſt opus novum nunciare ſuo nomine adverſus dominum ſeu proprietarium prædii, ſi is in eo aliquid attentet, quia uſufructuarius, cum non niſi uſumfructum habeat in re, æquum fuit, ut ei ſolum concederetur nunciatio nomine & loco domini, Pirh. *l. c.* cum Mol. *de Juſt. tr. 2. d. 706. nu. 25. in fine.* Sic etiam, quibus hoc jus nunciandi competit, illud etiam per alios exercere poſſunt, v. g. per negotiorum geſtores, ſi ſpeciale ad hoc mandatum habeant & procuratores, etiam, dum ſpeciale ad hoc mandatum non habent, ſed generale tantum. Quamvis, ſi de ejus mandato dubitetur, volens nunciare de rato principalis cavere debeat, alias nunciatio omnino remittitur, ita Lauterb. §. 16. citans Bachovium *ad Treutler. v. 1. diſ. 9. th. 8. Lit. B.* item per tutores pupillorum, etſi & per ſe id ipſum poſſint, dum habent ad hoc ſufficiens judicium; non niſi tamen interpoſita tutorum authoritate, qui nequidem in proprio fundo tertio alicui novum opus molienti nunciare poſſunt *l. 5. pr. h. t.* Lauterb. §. 15. idem dicens cum Bachovio & Bardili de minore habente curatorem, Arg. *l. 3. C. de in integ. reſt.* cæterum, ut idem, tutores & curatores ſoli abſentibus pupillis & minoribus opus novum recte nunciant *l. 7. §. 1. ff. h. t.* Econtra a nunciando excluduntur, dum in publico opus novum ædificandum, omnes, quibus actiones populares non competunt, non enim niſi idoneis pro civitate agere licet *l. 4. ff. de Act. popular.* tales ſunt peregrini *c. l. §. 12.* item deportati, & ab Imperatore vel Camera Imperiali proſcripti, ut idem, & Gail. *de pace public. l. 2. c. 12. n. 29.* hinc a contrario nunciare poſſunt etiam principaliter omnes cives, *l. 3. §. 4. ff. h. t.* Lauterb. *cit.* §. 12. item omnes parochiani, ſi opus ædificandum in fundo Eccleſiæ, ex quorum tamen pluribus concurrentibus prætor eligit magis idoneum *L. 2. ff. de act. popul.* Idem cum Brunnem. *ad cit. l. 3. nu. 5.* item, minus tamen principaliter, incolæ, utpote qui civibus quoad functiones publicorum munerum aſſimilantur *l. 29 ff. ad munici-pal. l. 1. 4. 5. 6. C. de incol.* Bachov. *ad Treutler. v. 1. diſp. 18. th. 2. Lit. A.* imo forenſes, ſi quid ædificetur in via publica, *l. 2. & 11. C. de ſervit. & aq.* Bachov. Lauterbach *ll. cit.* item conductores vectigalium ob utilitatem publicam. Arg. *l. 1. ff. de loco publ. fruend.*

QUÆSTIO CCCCXXII.

Quibus fieri poſſit denunciatio ſeu prohiberi opus novum?

RESp. Primo: Fieri poteſt ſocio ſeu adverſus ſocium, Vicinum *L. 3. §. 1. ff. hoc tit.* in eum tamen finem ut valeat nunciatio reſpectu nunciantis, & non reſpectu aliorum, Lauterbach. §. 13. non tamen contra ſocium in loco communi, *cit. L. 3.* niſi alter neget rem eſſe communem *ibidem*; ſi tamen locus, in quo fit opus novum, ſit plurium denunciatio uni facta, cenſetur facta omnibus *l. 5. §. 5. ff. hoc tit.* & ſi unus non ceſſaverit ab ædificando, is in ſolidum obligabitur *citat. §. 5. & l. 18 ff. eodem* Lauterbach. §. 19. Secundo fieri poteſt etiam adverſus Superiorem in præjudicium ſubditi ſui molientem novum opus, ita expreſſe *l. non ſolum ff. h. t.* Tertio non ſolum ipſi Domino fundi, ſed etiam omnibus, qui in re nomine domini aut ratione rei faciendæ præſentes exiſtunt *l. 5. §. 3. ff. h. t.* ut ſunt, quicunque ſunt de domini familia, item fabri & opifices. Lauterb. §. 18. Pirh. *h. t. nu. 6.* qui idipſum quoque extendit ad fœminas & pueros *l. de pupillo ff. h. t.* imo ad infantes & furioſos modo adſint alii, qui intelligant, quid agatur *c. cuilibet ff. h. t.* Gl. *ibid. v. etſi furioſum*, quia nunciatio fit rei, non perſonis *l. operis ff. hoc tit.* quæ nunciatio, mox ut facta, obligat dominum, etſi ei non vel tardius facta, quia procedit etiam contra abſentes, ignorantes & invitos *l. 1. §. 1. ff. h. t.* Lauterb. *l. c.* citans Vivium *comm. opin. Lit. N. num. 6.* cum, ut dictum, fiat imperſonaliter in rem, & non in perſonam, *l. 10. ff. h. t.* Unde ſi opifices dolo malo vel negligentia non ceſſaverint ædificare, dominus re intellecta, quod ædificatum eſt, tenetur deſtruere, cum *cit. l. 5. §. 3.* nunciatio in genere pronuncietur valida, adeoque legitimum effectum habere debeat, nulla domino mentione de nunciatione facta, qui, etſi ſciens ſe parare opus novum ſibi imputare debeat, quod tales adhibuerit opifices, habet tamen contra illos non carentes culpa regreſſum ad intereſſe. Lauterb. *l. c.* Arg. *l. 27. §. 9. ff. ad leg. Aquil.*

QUÆSTIO CCCCXXIII.

Ubi & quo tempore fieri debeat nunciatio.

1. RESp. Ad primum: Debet fieri in re præſenti, ſeu in loco, vel prope locum, ubi fit vel intenditur opus novum *l. de pupillo ff. h. t.* Pirh. *h. t. num. 6.* Lauterb. *in ff. h. t. n. 26.* Ut nimirum confeſtim ab opere diſcedatur *cit. l. de pupillo §. 2. & 3.* idque, etiamſi in diverſis locis opus fiat *cit. l. §. 16.* Unde ſi nunciatio fiat alibi, v. g. in foro, eſt inutilis *cit. l. §. 4.* Lauterb. *l. c.* & ſi opus fiat in locis pluribus diſſitis, plures nunciationes ſunt neceſſariæ. Lauterb. §. 24. Porro a loco, in quo facienda nunciatio, dicitur totalis vel partialis; totalis illa, quæ fit pro toto ſimpliciter loco; in quo facienda partialis, quæ fit pro parte loci, & tunc nuncians neceſſe habet demonſtrare, in qua parte loci fieri prohibeat ædificium. Lauterb. *num. 9.*

2. Reſp. Ad ſecundum: Fieri debet tempeſtive, & antequam opus perficiatur. Lauterb. *cit.* §. 26. cum ad opus jam perfectum non extendat ſe amplius nunciatio, ne fiat, ſed interdictum, *quod vi aut clam l. 1. §. 1. ff. h. t.* Lauterb. §. 10. De cætero perinde eſt, quo die fiat, & ſic etiam die feriato fieri poteſt *l. 1. §. 4. juncta l. 2. & 3. ff. de fer.* Lauterb. §. 26. qui tamen addit, id a Chriſtianis ob præceptum divinum non accipi, niſi de caſu neceſſitatis.

QUÆSTIO CCCCXXIV.

In quibus rebus ſeu operibus locum habeat hæc nunciatio?

RESp. Præter ea, quæ dicta ſunt de hoc in genere ſupra *qu. 1. h. t.* nimirum quod fieri non debeat, niſi in rebus ſoli ſeu immobilibus, ſive quæ ſolo conjuncta, aut conjungenda ſunt. Item, quod ſe extendat tantum ad opera futura, ſeu quæ nondum facta ſunt tempore nunciationis, ne fiant vel perficiantur, locum ea habet in ædificatione novæ Eccleſiæ, cum ea extruenda non ſit in præjudicium alterius Eccleſiæ, juxta *c. 1. h. t.* ubi conceditur nunciatio novi operis contra ædificantem capellam in præjudicium baptiſmalis Eccleſiæ, (quod ipſum videtur locum habere, dum ædificium Eccleſiæ cedit in præjudicium alterius privati) niſi tamen id fiat ex juſta cauſa per Epiſcopum cognita & approbata, eoque permittente, v. gr. ob numeroſitatem populi, amplitudinem parochiæ vel hujuſmodi, prout habetur in Trid. *Seſſ. 21. de Reform. c. 4.* ſic extendit ſe quoque ad ædificationem quorumcunque aliorum, quæ cedere poſſunt in præjudicium alterius, cum alias regulariter loquendo quiſque pro libitu conſtruere poſſit in ſuo fundo quælibet, ita, ut a vicino prohiberi non poſſit, ut Barboſ. *in cap. fin. h. t. n. 6.* Mol. *de J. & J. Tom. 3. d. 109. a princ.* idque, etiamſi vicinus ex eo incommoditatem aliquam ſentiat, quia v. gr. domus ejus redditur obſcurior, vel quia liberior aſpectus adimitur. Reiffenſt. *h. t. n. 37.* juxta *l. altius c. de ſervitut.* niſi tamen vicinus in domo ædificantis ſervitutem habeat urbanam, v. gr. non tollendi altius, non officiendi luminibus aut proſpectui, acquiſitam ex pacto, teſtamento, præſcriptione, qualis tamen non cenſetur acquiſita per hoc, quod quis longo tempore non ædificaverit, cum ædificare in ſuo ſit actus mere facultativus, ex quo non naſcitur præſcriptio.

QUÆSTIO CCCCXXV.

Ex quibus cauſis fieri poſſit nunciatio novi operis.

RESp. Cauſa generalis in genere eſt præjudicium alterius, unde earum tres aſſignantur in *L. 1. §. 6. hoc tit.* nimirum cauſa conſervandi jus ſuum, quod novo opere violatur, emolitio præjudicii ſeu damni ex novo opere oriturum, tuitio juris publici ſeu Reipublicæ, cujus cauſæ tamen cognitio non requiritur ad actum nunciationis, ſed ad ipſius nominationis juſtificationem coram prætore faciendam. Argum. *L. 1. §. 5. ff. hoc tit.* Lauterbach. *loc. citat.* §. 27. ubi tamen, quod ſi is, cui nunciatur, cauſam prohibitionis petat, ea ſit exprimenda.

QUÆSTIO CCCCXXVI.

Quibus modis fiat nunciatio?

RESp. Primo: Fit verbis ſolis, vel in ſcriptis, ut Mol. *l. c. d. 706. n. 15.* quorum tamen certa forma non requiritur, ſed ſufficiunt quælibet verba intentionem prohibentis, ſeu nunciantis ſatis exprimentia; poteſtque ea fieri per alium nomine illius, cui jus nunciandi competit; quocunque autem modo fiat, conſultum eſt, ut fiat coram teſtibus, ut probari poſſit, eam factam eſſe; utimur autem verbis, ſeu nunciatione verbali, dum quis aliquid novi operis faciat in ſuo, contra ſervitutem tamen, quam in eo habet nuncians, adeoque in præjudicium ejus. Lauterbach. §. 8. Secundo per manus appoſitionem, vel jactum lapilli in locum, ubi novum opus intenditur, aut inchoatur, in ſolenne teſtimonium prohibitionis. Mulin. *de Juſt. & Jur. Tom. 3. tractat. 2. diſt. 706. num. 15.* aliique maxime Hiſpani. Alii aliter hanc projectionem, nimirum, quod fiat pluribus lapillis, vel materia pro ædificando paratis ex loco, ubi quis opus novum parat, ab eo, vel mandato illius, qui jus prohibendi habet diſperſis coram Notario & teſtibus. Carpzov. *l. 5. Reſp. 6. n. 4.* quem modum, etſi aliqui cum Gothofr. *in not. ad L. 5. §. 10. ff. hoc tit.* negent, eſſe amplius in uſu, plures tamen cum Grænevv. *de ll. abrog. ad citat. l. 5.* Hahn. *ad Wesenbec. hoc tit.* apud Lauterbach. §. 6. tenent contrarium. Conſtituitque hæc projectio lapilli, vel lapillorum nunciationem realem, tametſi projiciens verbis, aliove ſigno æquivalente indicare debeat, fieri illam projectionem intentione prohibendi opus, cum non quivis projiciens lapidem in illum locum, aut manum ædificio imponens intendat nunciare novum opus, ut Hoſt. *hoc tit. num. 8.* Pirh. *hoc tit. num. 7.* Gonzal. *in c. fin. hoc tit. numer. 4.* Wieſtner. *hoc tit. n. 4.* Tertio per Prætorem ſeu Judicem, dum nimirum is, cui jus nunciandi competit, apud eum inſtitit, ut ipſe ſua authoritate prohibeat novum opus *l. de pupillo 5. §. 10. ff. hoc tit. & l. 20. ff. quod vi vel clam.* quamvis autem horum modorum ſinguli ſufficiant ad nunciationem, conſultius tamen & melius eſt, eam fieri per unum ex duobus poſterioribus, eo, quod utens ſimpliciter verbis contra molientem ædificare in noſtro, amittat eo ipſo poſſeſſionem, faciatque molientem, ſeu adverſarium poſſeſſorem, ita juxta expreſſum textum *citat. l. 5. §. 10.* Pirhing. *loc. cit.* Lauterbach. §. 8. qui propterea verbalem nunciationem meticuloſam dicit, quam tamen, quia violenta, a nunciante poſſe ſtatim recuperari per interdictum, *unde vi* cum Vivio *comm. opin. lit. N. numer. 3.* & Scaccia *de appellat. quæſt. 17. limit. 6. membr. 6. num. 12.* aſſerit Lauterbach. *loc. citat.* uti &, quod utile ſit, & hodie receptum, nunciationi tam verbali quam reali adhiberi Notarium & teſtes. De cætero dictam differentiam horum modorum parum in praxi obſervari, & in decernendis proceſſibus non attendi cum Hahn. *loc. citat. verſ. cum in ſuo* dicit Idem.

QUÆSTIO CCCCXXVII.

Quis ſit effectus nunciationis novi operis?

1. RESp. Primo: Effectus reſpectu nunciati utroque jure ſtatutus eſt, ut ædificans deſiſtere debeat a cœpto opere per tres menſes, intra quos nuncians probare debeat ſuum præjudicium, alioquin quidquid ædificatum eſt poſt nunciationem, totum demoliri debeat expenſis ipſius ædificantis, a quo ædificatum ſit juxta clarum textum *cap. 1. hoc tit.* idque, etiamſi ædificium ſit pium aut ſacrum, v. gr. Eccleſia *cap. 2. & l. fin. ff. hoc tit.* Lauterbach §. 30. item, ſive jure ſeu juſte, ſive injuria ſeu injuſte ædificatum ſit, *cit. cap. 1. & l. prætor ff. hoc tit.* Circa quæ notandum primo, quod nunciatus ſeu is, cui nunciatio facta, deſiſtere debeat ab ædificio needum cœpto, vel jam inchoato ante omnem cognitionem judicialem, an jus haberet ædificandi, an juſte vel injuſte nunciatum *l. 1. §. ſed ſi ff. hoc tit.* tum quia nunciatio habet ſe per modum appellationis, qua pendente nihil innovandum, tum quia ubi ſemel ædificatum, cauſa demoliendi redditur duriſſima, meliuſque ſit jura intacta ſervari, quam poſt cauſam vulneratam remedium quærere, unde etiam nuncians non tenetur ad exſpectationem, cautionem de opere novo deſtruendo, ſi ædificans de jure ædificandi non docuerit, ſed tenetur ædificans exſpectare per tres menſes, ut nuncians ſuum præjudicium ex ædificatione ſibi imminens probare valeat *c. fin. hoc tit.* Notandum ſecundo, non ſufficere, nunciantem pati opus novum deſtrui, ſed requiri, ut id fiat propriis ſumptibus ædificantis *cap. 2. hoc tit. & ibi* Gloſſ. *in not.* & Abb. *not. 2.* faciendumque id ipſum a ſucceſſore ædificantis poſt nunciationem, modo tamen ſucceſſor ratam habuerit ædificationem cœptam aut perfectam poſt nunciationem, vel ſciens factam nunciationem, ipſe proſecutus fuerit ædificationem; ſicut enim conceditur hoc interdictum hæredi nunciantis, ſic datur contra hæredem nunciati, ſeu prohibiti ædificari. Hoſtienſ. *in c. 2. hoc tit.* Gloſſ. *ibidem verſ. expenſis* Abb. *num. 8.* Pirh. *hoc tit. numer. 9.* juxta *L. prætor §. hoc interdictum ff. hoc tit.* quin etiam tranſit in ſingularem ſucceſſorem, v. gr. in emptorem, dum, poſtquam nunciatus prædium vendiderit, emptor tenetur deſtruere, quod in eo ædificatum poſt nunciationem, quia non in perſonam, ſed in rem datur *l. fin. ff. hoc titul.* Lauterbach. §. 29. Notandum tertio, quod, ſi is, cui opus novum nunciatum, velit probare ſibi jus ædificandi competere, admitti non debeat ad probandum ante deſtructionem novi operis, ſeu priuſquam omnia reducat ad priſtinum ſtatum, non ſecus, ac ſpoliator volens probare, jus proprietatis ſibi eſſe in re, qua alium ſpoliavit, audiendus non eſt ante reſtitutionem ſpoliati in poſſeſſionem; ita Pirh. *num. 10.* Notandum quarto, quod teneatur nunciatus deſiſtere ab ædificando, & quod ædificatum eſt, deſtruere, non tantum, ubi juſte nunciatus ſeu prohibitus eſt, utpote jus nullum ædificandi habens, ſed etiam, quando injuſta fuit nunciatio, id, inquam, publicæ pacis & tranquillitatis cauſa ita ſtatutum, ne, ſi poſt nunciationem licitum eſſet nunciato excipere contra eam, & paratum ſe offerre ad jus ſuum probandum, ac ita remorandi deſtructionem dum interim ſi nuncians negaret hoc jus, occaſio daretur rixarum, & facile ad arma deveniretur; item ne, ſi ſpreta titulo injuſtitiæ nunciatione pergeretur ædificari, incurratur contumelia contra Prætorem ſeu Judicem, quem adeundo pro remiſſione operis via juris, ſe tueri poterat nunciatus, in cujus contumaciæ pœnam ſuis ſumptibus tenetur deſtruere opus novum. Mol. *l. c. d. 706. n. 2.* Gail. *l. 1. obſ. 16. n. 2.* Pirh. *h. t. n. 12.*

2. Reſp. Secundo: Effectus nunciationis reſpectu nunciantis unus eſt amiſſio poſſeſſionis, de quo paulo ante; alter, eſt, quod, ſi injuſte nunciaverit, teneatur actione injuriarum *l. 13. §. fin. ff. de injur.* & quod ob turbatam poſſeſſionem conveniri poſſit, v. gr. interdicto *uti poſſidetis L. 8. §. 5. ff. ſi Serv. Vindic.* Lauterbach. *loc. citat.* §. 29. De cætero, dum facta nunciatione utraque pars ſe committit juriſdictioni Prætoris ſeu Magiſtratus, ut deſuper cognoſcat, effectus conſiſtit in duplici interdicto, quo & nuncianti & nunciato ſubvenitur, nimirum demolitorium vel reſtitutorium, quod competit nuncianti, ejuſque hæredibus & ſucceſſoribus contra nunciatum, dum is poſt nunciationem aliquod opus facit, aut illis opus factum ratum habuerunt, *L. 20. ff. hoc tit.* Lauterbach. §. 30 ad demoliendum quidquid ædificatum, quantum autem poſt nunciationem, nuncians ex inſtrumento, quod peracta nunciatione deſuper a Notario, ſi is cum teſtibus adhibitus nuncianti demonſtrandum, aut ſi illud deficiat, aliunde probandum. Lauterbach. *num. 29* Et alterum interdictum prohibitorium, quod conceditur nunciato contra nunciatorem, ad hoc, ut prohibeatur impedire opus, ſi intra tempus conſtitutum, de jure prætenſo non docuerit, aut ei cautum ſit, is autem oblatam cautionem idoneam ob illegitimam cauſam non acceptavit *l. 20. §. 9. & ſeq. ff. h. t.* Lauterb. §. 32. quem vide.

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆSTIO CCCCXXVIII.

Num effectus nunciationis ſit, poſſe ea facta & ſpreta nunciatorem propria authoritate violenter impedire ædificatorem, aut ædificationem deſtruere?

1. RESp. Primo: Si quis in eo fundo, quem quis poſſidet, aliud novum opus ædificare molitur, & poſt nunciationem ab opere non deſiſtit, poteſt poſſeſſor ſeu nuncians propria authoritate, etiam per vim tale opus impedire, & factum deſtruere, modo id fiat non ex intervallo, ſed in continenti, quin & ipſum poterit abſque ulla nunciatione operis. Zoeſ. *in l. 3. §. 9. ff. de vi & vi armata* & alii communiter, Arg. *l. ſed ſi ff. de ſervit. urban.* ex ea ratione, quod in tali caſu vis vi repellatur, quod omni jure permiſſum, *c. ſi vero de ſent. excom. l. 1. §. 27. ff. de vi & vi armata* idque tamen non tam vi nunciationis, quam vi interdicti, *quod vi vel clam.*

2. Reſp. Secundo: Si quis in ſuo opus novum ædificet, quod tamen in alterius præjudicium cedit, hic propria authoritate in continenti ante factam a ſe nunciationem, illud violenter impedire, aut deſtruere nequit *L. de pupilla §. 10. ff. hoc tit.* quia in ſuo ædificans ante nunciationem alteri vim inferre non cenſetur.

3. Reſp. Tertio: Aedificans in ſuo & poſt factam ei nonciationem pergens ædificare, poteſt etiam vi adhibita propria authoritate a nunciante impediri, & quod ædificatum deſtrui, idque non tantum in continenti, ſed etiam, dum nunciatus audita nunciatione ad tempus ab opere ceſſavit, donec nuncians diſcedat, ac poſtea nunciante inſcio pergit denuo ædificare; quia talis nunciatus in hoc caſu adhuc vim injuſtam infert nuncianti, non obſtante ad tempus ceſſatione illa, & poſtea reaſſumpta ædificatione ſine permiſſione nunciantis, ut fuſoeitatis textibus *L. 1. & L. 20. ff. quod vi aut clam* probat Reiffenſt. *h. t. n. 25. & ſeq.* quem vide, ſecundum vero omnes leges & jura licitum eſt, vim injuſtam vi repellere.

QUÆSTIO CCCCXXIX.

Quibus caſibus & modis ceſſet nunciatio novi operis, ita, ut vim & effectum non habeat.

1. RESp. Primo: Nunciatio alia ab initio eſt nulla, nimirum ex defectu unius vel alterius ad illam requiſiti, aut quia hic & nunc locum non habet, & de hac quæri non poteſt, qualiter ceſſet, quia nunquam fuit, & talis eſt, dum jus ædificandi eſt notorium, & conſequenter nunciatio frivola, injuſta, & nullum effectum habens, adeoque impune contemnitur citra factum hominis. Zoeſ. *h. t. n. 3.* Abb. *in c. 1. h. t. n. 10.* Mul. *l. c. n. 2.* Gail. *l. c. obſ. 16. n. 4.* Pirh. *n. 4.* ex ea ratione, quod leges & jura nolint favere deceptionibus & injuriis, qualiter illis faverent, ſi vellent, ut nunciatus ceſſet ædificare, etiamſi notorie jus haberet ædificandi, & nuncians nullum jus prohibendi, ut Abb. Molin. Pirh contra Fachin. *Contro. l. 8. cap. 44.* non obſtantibus legibus 1. & 20. *ff. h. t. & l. 1. §. parai ff. quod vi aut clam.* quibus dicitur, nunciationem habere locum & effectum, ſive fiat jure, ſive injuria, quia ſimilia jura intelligenda non de nunciatione manifeſte & notoria injuſta, ſed de ea, de qua aliquo modo dubitatur, num ſit valida & juſta, an vero injuſta, quo caſu, etſi appareat, vel æſtimetur injuſta, nihilominus obligat nunciatum deſiſtere ab opere. Pirh. *l. c.* Reiff. *n. 30.* & alii communius.

2. Reſp. Secundo: Alia nunciatio, quæ ab initio erat valida, quæ morte & remiſſione interveniente ceſſat, ſeu extinguitur, morte quidem nunciantis, ſi is moriatur re adhuc integra, ſeu priuſquam quid ædificatum; ſecus ſi is moriatur poſtquam cœptum ædificare aliquid, tunc enim effectus illius, ſcilicet interdictum reſtitutorium & demolitorium tranſit ad hæredes nunciati *l. 20. §. 6. ff. h. t.* morte vero nunciati non extinguitur nunciatio quo ab obligationem ceſſandi & demoliendi, quod ædificatum; ratione hujus diverſitatis exiſtente, quod nunciatio ex parte nunciantis ſit perſonalis, adeoque hujus morte extinguitur, niſi quis ſuo & hæredum nomine nunciaverit, reſpectu vero nunciati, ſit realis, quia fit in rem, juxta *l. operis ff. h. t.* ac ita diſtinguitur *l. non ſolum ff. h. t.* juncta Gl. *v. etiam hæredis.* Pirh. *h. t. n. 15.* Lauterb. §. 33.

3. Reſp. Tertio: Remiſſione, eaque privata vel publica, extinguitur nunciatio. Privata quidem, quæ fit propria authoritate domini nunciantis, aut per Procuratorem illius inſtructum ſpeciali ad hoc mandato *l. 15. §. 1. & 2 ff. h. t.* & *L. 7. §. 1. ff. quib. mod. pignus ſolv.* motu ſpontaneo vel pacto, & conventione inter eos, quorum intereſt, nimirum inter nunciantem & nunciatum *L. 1. §. 10. ff. h. t. L. 20. §. 1 ff. quod vi aut clam.* Lauterb. §. 34 Poſſe quoque cognatis competere jus privata authoritate deſtruendi, quod alias habet dominus, ſi alius in fundo ab illo poſſeſſo ædificat, non obſtante *L. 13. ff. quod metus cauſa* tradit Lauterb. §. 37. cum legislatores quandoque ob neceſſitatem & privatorum utilitatem poſſint concedere aliquid privatæ authoritati. Arg. *l. 3. ff. de J. & J.* De cætero fieri quoque poteſt hæc remiſſio, ſeu extinctio interveniente facto denunciati, dum nimirum is præſtat ſatiſdationem de opere propriis ſumptibus deſtruendo, ſi apparuerit, jus ſibi ædificandi non fuiſſe, vel etiam cautionem deſuper: ſicut enim prætor nuncianti dedit jus privatum prohibendi ædificationem, ita & nunciato conceſſit remedium extra judicium privatim præſtandi vel offerendi ſatiſdationem de præſtando, quanti res illa erit, quo caſu poterit nunciatus opus continuare, & ſic utrique parti conſulitur. Lauterb. §. 35. juxta *L. 1. §. 2. l. 5. §. 17. l. 8. §. 2. l. 12. l. 20. ff. h. t.* Idem eſſe dicens, & ceſſare nunciationem, juxta *cit. l. 5. §. 17.* & *l. 20. §. 5:* ſi nunciatus arbitrio boni viri paratus ſit ad ſatiſdandum, ſed ex cauſa inſufficiente per nunciantem ſteterit, quo minus ſatiſdetur; procedit idipſum, etſi conſtiterit, nunciatum jus non habuiſſe ædificandi, ſi nunciatus ſatiſdationem recepit. Pirh. *h. t. n. 16* uti etiam, quando periculum in mora ex dilatione ædificii imminet volenti ædificare, cum tunc denuntians tenetur admittere cautionem, multoque magis ſatiſdationem oblatam. Abb. *in c. 2. h. t. n. 9.* Gail. *l. 1. obſ. 16. num 8.* Mol. *cit. d. 706. n 45.* Arg. *l. 5. §. 12. ff. h. t.* quam alias non tenetur admittere, ſi conſtiterit de nonjure ædificantis, neque apparente ædificantis iniquitate etiam poſt tres menſes admitti poteſt ſatiſdatio alias idonea, ſine nota injuſtitiæ, multoque minus obtrudi nunciatori invito, volenti ſtatim probare non-jus ædificantis. De cætero Judicis arbitrio relinquitur quando ſatiſdatio admitti debeat. Lauterb. *c.* §. 35. citatis Struv. & Carpz. Publica, quæ fit vel immediate a lege quando nimirum impune ſpernitur a nunciato, v. g. ob publicum intereſſe vel moram damnoſam volenti ædificare, de quo paulo poſt plura, vel quia fit in loco jam per litis pendentiam controverſo: Mev. *p. 2. deciſ. 180.* Lauterb. *l. c.* qui etiam huc reducit nunciationem notorie frivolam & injuſtam, legibus in his caſibus extinctionem ſtatuentibus; vel quæ fit interpoſita authoritate Prætoris vel Magiſtratus, dum nimirum is nunciante volente, in nunciantis juſtificatione præſtare petitum a ſe juramentum calumniæ, quod nunciationem non faciat ex odio & invidia, aliave periculoſa & perverſa intentione remittit *l. 5. §. 14. ff. h. t. & ibi* Brunnem. *n. 11.* Lauterb. §. 36. Item, ſi quis procuratorio nomine nonciavit, & non ſatiſdedit, dominum ſeu principalem id ratum habiturum *l. 5. §. 18. & l. 13. ff. h. t.* Item Prætor ipſe, ſi cauſa cognita nunciantem non habere juſtam cauſam nunciandi, & alterum habere juſtam cauſam ædificandi, poteſt nunciationem factam remittere. Lauterb. *l. c.* juxta *l. 1. & 25. §. 2. ff. h. t.* Unde etiam ante cognitionem, ſi appareat de nonjure, nunciatio prohiberi poteſt, non tamen inſcia parte. Lauterb. *l. c.* ſiquidem, ut idem cum Mevio, in hac materia nunciationis regulariter conceditur appellatio a ſententia, qua tamen durante, non datur permiſſio ædificandi, quæ tamen appellatio in cauſis ædificiorum propter intereſſe publicum excluditur in pluribus locis, niſi forte opus novum plane inſolitum extruatur, ut Mevius *p. 3. deciſ. 379.*

Præter dictos modos inhibendi novum opus datur etiam nunciatori actio negatoria & confeſſoria, de quibus vide Lauterb. §. 38.

TITULUS XXXIII.

De Privilegiis & Exceſſibus Privilegiatorum.

CAPUT PRIMUM.

De Privilegii Natura, Varietate, Acquiſitione, Communicatione.

QUÆSTIO CCCCXXX.

Quid ſit Privilegium.

RESP Privilegium non acceptum (uti quandoque accipi ſolet) pro reſcripto & inſtrumento, in quo gratia, beneficium, indulgentia Principis continetur, nec pro ipſo actu, quo conceditur, etſi is dicat beneficium, ſed pro ipſo jure, gratia ſeu beneficio conceſſis alicui a Principe, late quidem ſumptum dicitur lex privata, qua certæ perſonæ particulari, Collegio, Univerſitati, Monaſterio, Religioni, Eccleſiæ, Civitati (quæ perſonæ fictæ ſeu myſticæ dicuntur *l. 4. §. 3 ff. de cenſib.* Lauterb. *in ff. lib. 1. tit. 4. de conſtitution. Princip. §. 28. in fine*) ex Principis favore & gratia conceditur facultas aliquid agendi vel omittendi aut percipiendi præter vel contra legem ſeu jus commune; magis vero ſtricte ſeu proprie ſumptum Privilegium definitur; quod ſit facultas ſeu jus ſingulare vel ſpeciale contra vel præter jus commune conceſſum agendi, &c. ad diſtinctionem legis, quippe quæ proprie talis reſpicit bonum commune & obligationem inducit; Privilegium vero bonum & commodum privati nullam obligationem inducens reſpectu illius, cui datur, cum nemo beneficio ſibi conceſſo uti cogatur, ſed ad ſummum reſpectu aliorum, quibus vi Privilegii præcipit, ut illud ſervari faciant, vel prohibentur, ne privilegiatum impediant, ob quam rationem veluti ſecundarie dici poſſet lex. De cætero dicitur; *Contra vel præter jus commune*; quia quod jure communi competit fruſtra per privilegium impetratur. Argum. *L. 3. C. de theſaur.* & quamvis quandoque aliqua a jure permiſſa a Principe denuo concedantur ob majorem nimirum eorum confirmationem & ſecuritatem, non ſunt tamen Privilegia proprie dicta, ſed potius declarationes juris communis, vel naturalis, tametſi ſpecialem favorem & beneficium contineant. Pirh. *hoc tit. num.* 3. Reiffenſt. *numer.* 8. Unde etiam a Suar. & aliis rationem privilegii habere dicuntur. Differunt autem privilegia contra jus a privilegiis præter jus in eo, quod privilegia contra jus conſiſtant in exemptione ab iis, quæ jure communi præſtanda ſunt, v. gr. a ſolvendis decimis, a juriſdictione Ordinarii, & ſimilibus, & hæc magis ſtricte privilegia ſunt, quorum quidem materia jure non eſt prohibita, ſed tamen non niſi certis perſonis jure permiſſa conceditur, quale privilegium eſt poteſtas abſolvendi a reſervatis, diſpenſandi &c. & dicitur potius beneficium Principis. Reiffenſt. *hoc tit. num.* 7. differunt quoque in eo, quod privilegium, quia eſt contra jus, ſit ſtricte interpretationis, *c. porro & c. ſane hoc tit.* Privilegium præter jus vero, cum ſit meræ gratiæ ac beneficium Principis citra ullam juris communis læſionem, late interpretari debet. Reiffenſt. *num.* 9.

QUÆSTIO CCCCXXXI.

Qualiter igitur Privilegium differat a diſpenſatione.

RESP Differre uti eo volunt aliqui cum Rebuff. *praxi benef. tract. concordant. tit. forma mandat. Apoſtol. verſ. diſpenſationum*, quo ad diſpenſandum cauſa requiratur, ita ut ea non exiſtente diſpenſatio ſit nulla, quod tamen univerſaliter verum non eſſe ait Pirh *hoc tit. num.* 5. eo quod privilegium quoque, ſaltem quod eſt contra jus, ſine cauſa dari non poſſit, unde aſſerit privilegium in communi differre a diſpenſatione tanquam genus a ſpecie, non differre autem diſpenſationem a privilegio accepto ſpecifice pro privilegio contra jus, idque procedere, ſi concedatur diſpenſatio per modum legis privatæ ad operandum ordinarie & ſtabiliter contra jus aliquod commune, cum tale privilegium ſit permanens diſpenſatio; ſecus, ſi diſpenſatio concedatur ad abſtinendum pro uno alterove die a carnibus, cum talis diſpenſatio non poſſit dici privilegium, quia per modum legis non ſtabilitur, nec jus permanens conceditur, ſed eſt quid facti quaſi tranſeuntis, non ſecus ac præceptum temporaneum non eſt lex, & conſequenter diſpenſatio in eo non eſt privilegium, ita fere Pirh. *loc. cit.* cum Laym. *l. 1. tr. 4. c. 23. nu.* 3. confirmans idipſum exemplo diſpenſati v. g. ab impedimento matrimonii, qui dici non poteſt privilegiatus, quia eo impedimento ſemel ſublato operatur juxta communem.

QUÆSTIO CCCCXXXII.

Quotuplex ſit privilegium.

1. RESP. Primo: Privilegium varie dividitur; nam aliud eſt perſonale, aliud reale *c. mandata de præſumpt. L. privilegia ff. de R. J.* Aliud mixtum. Perſonale eſt, quod proxime, immediate & directe confertur perſonæ qua tali in favorem & ratione perſonæ, eique tanquam ſubjecto inhæret, & abſque ulteriore extenſione ad hæredes ſive ſui ſint, ſive extranei cum ea extinguitur *l. 14. l. 56 ff. de LL. l. 13. ff. ſolut. matrim. L. 68. & L. 169. ff. de Reg. Jur.* Lauterb. *loc. cit. §.* 28. Pirh. *hoc tit. num.* 6. Conceditur autem non tantum certo individuo perſonæ, v. g. Titio, Mevio &c. quod privilegium dicitur ſingulariter perſonale, ſed & certo perſonarum generi, v. gr. Clericis, Doctoribus, Scholaribus, Militibus, Minoribus, Pauperibus, Fœminis, &c. Lauterb. Pirh. *ll. cit.* hæc tamen privilegia etſi & hæredes non tranſeant vel transferantur, per benevolam tamen interpretationem & ob ſpecialem rationem juris, ne inutilia fiant iis, quibus conceſſa, ad perſonas iis adhærentes quandoque extenduntur, juxta *c. licet hoc tit. in* 6. Lauterbach. §. 29. Sic, ut Idem §. 30. Salvus conductus conceſſus domino extenditur ad famulos ei ad ſerviendum neceſſarios. Sic privilegium fori & immunitatis competens Clericis ad eorum famulos & colonos extenditur, ſi ſine hac extenſione Clerici hoc ſuo beneficio frui non poſſunt, præſertim ſi famuli obligati ſint ſervire perpetuo Clericis, *L. 2. §. 1. & fin. c. de Epiſcop. & Clericis* ſic privilegio immunitatis, quod habet Princeps in bonis ſuis, fruitur colonus & emphyteuta, *L. 10. C. de exc. muner.* Item medici militum fruuntur eorum Privilegiis *l. 33 §. 2. ff. ex quib. cauſ. maj &c.* licet autem dictarum perſonarum ſervi familiares, domeſtici fruantur effectu privilegii dominorum &c. hoc tamen illis conceſſum dici nequit *c. fin. de V. S. in* 6. Lauterb. §. 31. & dicta extenſio privilegii ad illos per mortem domini, cui principaliter conceſſum erat, in famulis exſpirat. Reale privilegium eſt, quod proxime & directe confertur rei, loco, muneri, dignitati, cauſæ, & in conſequentiam perſonis, quæ rem, locum, officium, cauſam habent, unde ad hæredes quoſvis & alium quemcunque tranſit tale privilegium, ad quem res illa v. gr. prædium, munus, dignitas, cauſa, pervenit *citat. L. 68. & L. 196. ff. de Reg. Jur.* Privilegium mixtum dicitur, quod partim perſonale, partim eſt reale, quia multum de natura Privilegiorum participat, qualia ſunt, quæ conceduntur certo corpori aut collegio perſonarum (unde & aliquibus privilegia corporalia vocantur) quæque non tantum competunt illis, qui de facto in tali corpore vel collegio vivunt, ſed tranſmittuntur etiam ad eorum Succeſſores. Reiffenſtuel *hoc tit. numer.* 14. Pirhing. *numer.* 6. qui etiam huc refert privilegia, quæ certo perſonarum generi competunt, eo quod, licet communiter perſonalia vocentur ſecundum dicta paulo ſupra, non tamen mere reſpectu perſonæ, ſed etiam ratione rei intervenientis læſionis vel ratione ſtatus & dignitatis, officii, muneris aut conditionis ipſis adhærentis competunt, unde etiam ad Succeſſores in officio vel dignitate tranſeunt,

quod

quod proprium eſt privilegiis realibus, qualis eſſe dicit Pirh. Privilegium S. C. Vellejani conceſſum fœminis, ne ex fidejuſſione obligentur, & S. C. Macedoniani conceſſum filiisfamilias, ne ex mutuo ſine conſenſu patris accepto obligari poſſint. Huc quoque reduci poteſt Privilegium Prælationis in dote, vi cujus uxor omnibus Creditoribus mariti, etiam expreſſam anteriorem hypothecam non æque privilegiatam habentibus præfertur, juxta *l. 12. §. 1. 2. qui pot. in pign.* & juxta quod in Camera Imperiali judicatum eſſe, refert Mynſing. *cent. 4. obſ. 13. n. 4. & ſeq.* De cætero in dubio, an privilegium ſit mere perſonale vel reale, ex materia, cauſa & tenore illius colligendum, ita ut, ſi natura, qualitas ſeu materia privilegii ordinaria perſonis ſolum particularibus congruat, dum v. gr. facultas agendi conceditur propter ſingularem perſonæ induſtriam, prudentiam, item, ſi in perſonam dirigantur verba, etiamſi fiat mentio officii, quod gerit, dicendo v. g. concedimus Titio Præpoſito Eccleſiæ Trevirenſis. Item, ſi cauſa impulſiva conceſſionis ſint merita perſonæ vel majorum illius, cenſenda ſint perſonalia; ſi vero intuitu rei ſine expreſſo nomine perſonæ & tranſitura in ſucceſſores in re, ſeu officio, cenſenda ſint realia. Et ſi his omnibus conſideratis adhuc perſeveret dubium, conſiderandum, num ſit mere favorabile, hoc eſt, neque derogans juri communi, neque alteri præjudicans, præſumitur reale, utpote quod tanquam merum beneficium, quod perſeverare oportet, juxta *l. fin. ff. de conſtit. Princ.* an vero odioſum ſeu exorbitans a jure, vel alteri præjudicioſum, & hinc non tranſiturum ad alios, & hoc regulariter habendum pro perſonali, Arg. *c. 28. de reg. jur. in 6.* Ac ita fere docent Suar. *l. 8. de LL. c. 3. nu. 18.* Caſtrop. *tr. 3. d. 4. p. 2. §. 1. n. 6.* Haunold. *tr. proœm. n. 160.* Donat. *Tom. 1. prax. regul. tr. 4. q. 3. n. 2.* Gail. *l. 2. obſ. 2. n. 13. & 14.* Franzk. *in ff. conſt. Princ. n. 39. & ſeq.* Lauterb. *ibid. §. 36.* Pirh. *h. t. num. 7.* Reiffenſt. *n. 16.* Wieſtn. *num. 18.*

2. Reſp. Secundo: Privilegium aliud eſt mere gratuitum, quod ex mera concedentis gratia abſque intuitu & compenſatione meritorum proficiſcitur, habet tacita hanc conditionem, ut tamdiu duret, quamdiu Principi ejuſve Succeſſori placuerit. Aliud remuneratorium, quod datur in remunerationem meritorum, v. g. laborum, moleſtiarum, fidelitatis, expenſarum in bello, converſionem infidelium præſtitorum ſeu exantlatorum, qualia privilegia etſi in dubio, quin & ex natura ſua, cum exigant & ſupponant merita, quæ in Succeſſoribus & Hæredibus deficiunt, cenſeantur perſonalia, quatenus regulariter non egrediuntur perſonam bene meriti, Arg. *l. 1. ff. conſt. Princ.* & juxta paulo ante dicta. Pet. Barb. *in l. 24. ſolut. mat. n. 24.* poſſunt tamen quandoque eſſe realia, quatenus aliquando ob merita unius poſſunt & ſolent concedi toti familiæ, religioni, provinciæ, ac ita perſeverare, perſona bene merita defuncta, & perſonam illius adæquatam non egrediuntur. Wieſtn. *h. t. n. 20.*

3. Reſp. Tertio: Privilegium aliud per ſe eſt perpetuum, quod vel rei de ſe perpetuæ adhæret, vel conceditur ſine limitatione temporis, non quod amitti non poſſit, ſed quia per ſe durat, donec revocetur, vel alia de cauſa amittatur. Aliud eſt temporale, quod datum eſt pro determinato tempore, v. g. ad decennium, vel ad dies vitæ privilegiati, quo etiam ſpectat privilegium datum ſub conditione, quæ lapſu temporis finitur; Item datur a Principe, donec deceſſerit, vel ſub clauſula: Uſque ad placitum meum, quod beneplacitum, & conſequenter privilegium morte concedentis exſpirat *c. ſi gratioſe de reſcript. in 6.* Secus ſi privilegium conceditur ad Sedis Apoſtolicæ beneplacitum, quia hæc Sedes non moritur, ideoque tunc privilegium perpetuo durat, uſque dum a Succeſſore Papæ concedentis revocetur, *cit. cap. ſi gratioſe*; ita Pirh. *nu. 7.* Reiffenſt. *n. 18.*

4. Reſp. Quarto: Privilegium aliud eſt purum, quod nulla conventione & reciproca obligatione interveniente conceditur, & conventionale, quod aliqua pactione interveniente conceditur, ratione cujus quodammodo emi, & per contractum oneroſum comparari cenſeatur, quæ diviſio etſi diſplicеat Baldo *in l. fin. c. unde liberi nu. 53.* eo quod privilegium ſit gratia, paſſim tamen ab aliis admittitur; cum de eſſentia privilegii non ſit eſſe mere gratioſum, ſed concedi quid contra vel præter jus commune, ſive illud ſit meræ liberalitatis, ſive remunerationis, ſive debiti compenſandi cauſa id fiat, & ita cum Caſtrop. *l. c. §. 3. n. 2.* Suar. *l. c. c. 4. n. 3.* tenet Wieſtn. *h. t. n. 21.* Reiffenſt. *nu. 19.*

5. Reſp. Quinto: Privilegium aliud eſt commune ſeu communitatis, quod primo ac per ſe reſpicit bonum ac favorem communitatis, etſi etiam in ejus membra redundet, quæ huic favori publico renunciare nequeunt, tale eſt privilegium fori, canonis, competentiæ toti Statui & Ordini Eccleſiaſtico conceſſum. Aliud privatum ſeu ſingulare, quod primo ac per ſe reſpicit bonum & favorem perſonarum particularium, etſi mediate redundet in bonum communitatis, cujus intereſt imbecillos & injuriis obnoxios defendi, cui favori quilibet privatus renunciare poteſt, niſi forte hic & nunc renuntiatio cederet in præjudicium tertii, ſine cujus proinde conſenſu ea fieri non poteſt, tale privilegium eſt beneficium reſtitutionis in integrum conceſſum minoribus. Abb. *in c. ſi diligenti de foro compet.* Suar. *l. c. c. 6. nu. 1* Haunold. *l. c. num. 162.* Wieſtner. *num. 22. &c.*

6. Reſp. Sexto: privilegium aliud eſt clauſum in corpore juris, quod certis rebus aut certo perſonarum generi, vel etiam uni in particulari perſonæ vel loco, etſi alias contra vel præter tenorem juris communis conceſſum, ejus tamen corpori inſertum reperitur. Aliud extra corpus juris, quod per ſpeciale reſcriptum, aut literas Principis alicui perſonæ vel loco conceſſum, citra quod ejus de eo jure fiat mentio.

QUÆSTIO CCCCXXXIII.

Utrum Scriptura ad ſubſtantiam ſeu valorem privilegii ſit neceſſaria.

RESp. Regulariter non requiritur. Arg. *c. inſtitutionis 25. q. 2.* & *ibi* Gloſſ. *v. præſentia* & *Clem. 2. §. non enim de ſepult. ubi*: univerſa privilegia, gratias, indulgentias verbo ſeu ſcripto conceſſa &c. juncta Gl. *n. verbo* Sylv. *v. privilegium n. 14.* Azor. *p. 1. l. 5. c. 23. q. 31.* Suar. *l. 8. de ll. c. 2. n. 2.* Mol. *de J. & J. tr. 2. d. 599. n. 1.* Laym. *l. 1. tr. 4. c. 23. n. 15.* Pirh. *h. t. n. 4.* nullum ſiquidem jus poſitivum, nec etiam jus naturæ illam ſcripturam requirit ad valorem vel effectum privilegii, ſed ſufficit poteſtas & voluntas concedentis declarata, ſive verbo ſive ſcripto; quamvis interdum requiratur ſcriptura ad probationem & firmitatem privilegii. Arg. *c. porro h. t.* Unde & gratia ante literarum expeditionem in ordine ad probationem dicitur imperfecta. Caſtrop. *tr. 3. d. 4. p. 3. §. 5. n. 2.* quin & in quibuſdam privilegiis requiritur ad eorum valorem, hinc dixi: *regulariter non requiri*; ſic enim non tantum collationes, confirmationes, uniones beneficiorum factæ a Sede Apoſtolica (quæ rationem privilegii proprie talis non habent; idem eſt de deſignatione Judicum a Papa delegatorum, qui ſine literarum expeditione judicium inchoare non poſſunt. Mol. *l. c. n. 2.* Sanch. *l. 8. de matr. d. 29. n. 10.*) ſunt irritæ, apprehenſa eorum poſſeſſione ante expeditas deſuper literas, ita ut beneficiatus tanquam intruſus & violentus poſſeſſor fructus non faciat ſuos, & privetur ipſis beneficiis obtentis. *Extrav. injunctæ inter com. de elect.* Azor. *p. 1. Inſt. mor. l. 5. cap. 2. qu. 5.* Haunold. *tr. proœm. n. 578.* verum etiam privilegio indulta facultas non reſidendi in beneficiis curatis non valet, niſi in ſcripto data ab ordinario ex decreto Trid. *ſeſſ. 23 de refor.* item facultas ingrediendi clauſuram monialium, quæ rationem privilegii habet, abſque licentia obtenta in ſcriptis: Trident. *Seſſ. 25. c. 5. de regular.*

QUÆSTIO CCCCXXXIV.

An ad ſubſtantiam & valorem privilegii requiratur cauſa illud concedendi.

RESp. Tametſi ad conceſſionem illius licitam requiratur cauſa, ut habet communis & indubitata, cum facta contra jus abſque cauſa adverſetur juſtitiæ diſtributivæ, imo & legali exigentibus, ne quis a communi obligatione eximatur ſine cauſa, ſapiatque talis exemptio prodigalitatem & acceptionem perſonarum, ut cum Suar. *l. c. c. 21. nu. 2.* & Caſtrop. *l. c. p. 5. n. 1.* Wieſtn. *h. t. num. 11.* etſi autem hinc præſumatur cauſam adfuiſſe, hac tamen deficiente valide eſſe factam, cum item communiter tenent iidem Suar. *l. c. n. 3.* Caſtrop. *nu. 2.* ex ea ratione, quod, cum lex eo ipſo, quod dependeat a voluntate legiſlatoris, etiam nulla cauſa exigente tolli poteſt reſpectu omnium, ideoque non ſit ratio reſpectu perſonæ vel loci particularis, & ea eximi poſſit ſpeciali favore & privilegio. Neque contrarium deduci poteſt ex conceſſione Indulgentiarum, quæ etiam valida a Papa concedi nequeunt ſine cauſa, ut habet fere communis Theologorum cum D. Th. *in ſupplem. qu. 25. art. 2.* nam illas etiam Papa concedit, non tanquam dominus, ſed tanquam diſpenſator theſauri meritorum Chriſti, qui non cenſetur conſentire in diſpenſationem, niſi factam ſalubriter, id eſt, ex rationabilibus cauſis, ſecundum *Extrav. unigenitus 2. inter comm. de pænis & remiſſ.* Caſtrop. *l. c. p. 5. n. 2.* Gobat. *tr. de indulg. n. 86.* Wieſtn. *n. 12.*

QUÆSTIO CCCCXXXV.

An & quæ requiratur promulgatio & notitia publica conceſſi privilegii?

RESP. Reſpectu aliorum, ne hi in privilegii uſu impune privilegiatum impediant, certum & indubitatum videtur, requiri promulgationem aliquam & notitiam publicam, quia reſpectu illorum rationem legis obtinet, quæ, ut obliget, manifeſta eſſe debet, idque præſertim, ſi privilegio juri tertii derogetur, v. g. dum perſona vel monaſterium eximitur a juriſdictione Ordinarii, in quo caſu notitiam illius publicam, quæ ſine promulgatione illius non habetur, etiam ad valorem neceſſario requiri, eo quod Papa præſumatur non velle aliquem non monitum & omnino inſcium privare jure ſuo per aliquem illius juris ignarum, non ſine turbatione tranquillitatis Reipublicæ Chriſtianæ aſſerit Wieſtn. *num.* 13. citatis pro hoc Suar. *loc. citat. cap.* 24. *num.* 6. & Caſtropal. *loc. cit. part.* 3. §. 2. *num.* 8. Reſpectu vero privati res ſic ſe habet, itaut, ſi is ſit communitas, ſufficit illi innotuiſſe privilegium impetratum a Superiore illius acceptatum, v. gr. poteſtas abſolvendi a reſervatis, cenſuris, diſpenſandi in votis, juramentis &c. ita ut gaudeant ſingula talis communitatis membra talibus privilegiis, etſi nihil ſciant de iis collatis; ſi autem privilegiatus ſit perſona aliqua particularis, illi quidem ignoranti concedi poteſt privilegium a Principe motu proprio ſeu citra petitionem privilegiati, de facto tamen regulariter vim & effectum habere non cenſetur, niſi cum ei innotuit & acceptatum fuit. Quod autem ante impetrationis notitiam utendo privilegio, qui illud petiit, peccet, non obſtat valori privilegii, ut patet in eo, qui diſpenſationem ad matrimonium cum conſanguinea petiit; qui etſi peccet contrahendo illud ante notitiam impetrationis, valide tamen contrahit, ſi revera diſpenſatio fuerit impetrata, ut Wieſtner. *num.* 15. citatis Sanch. *L.* 3. *de matrim. diſp.* 36. *num.* 8. & Haunold. *cit. tract. proœmial. num.* 179. De cætero dixi: *regulariter* non habere effectum ante notitiam conceſſionis privilegii; nam excipitur caſus, dum Princeps per ſe & motu proprio concedens privilegium vult illud ſtatim a die conceſſionis habere ſuum effectum, quod non excedit poteſtatem Principis, modo tamen poſtquam innotuit privilegiato, acceptetur ad exemplum legati, quod relictum in teſtamento ſecuta ex poſt facto notitia & acceptatione illius cedit & debetur legatario a die mortis teſtatoris, juxta *L. ſi ſibi homo ff. de legat.* item exemplo collationis beneficii factæ ignoranti, quæ etſi non tribuat jus in re ante notitiam & acceptationem, bene tamen jus ad rem, ſecundum plures AA. ita ut ſine diſſenſu ſeu repudiatione illius, cui collatum, non poſſit conferri alteri, juxta *cap. ſi tibi abſenti de præbendis in* 6. & tum denique jus in re, ubi collatio innotuit collatario, iſque eam acceptavit, & ſic in genere in reſcriptis gratiæ non attenditur tempus præſentiæ, ſed tempus datæ, ita ut ſtatim ac datæ habeant ſuum effectum, juxta *cap. cum te de reſcript.* & talia ſunt privilegia proprie talia, quæ tantum a privilegiato auferunt onus aliquod, v. g. ſolvendi pœnam, decimas &c. his enim mox, ut expedita fuerunt, liberatur ab onere privilegiatus. Item privilegia ad ſupplicationem ipſius privilegiati, aut interveniente ejus Procuratore impetrata, cum eo ipſo, quo privilegiatus aut ejus Procurator ſupplicat, jam adſit ejuſdem etiam ignorantis conceſſionem acceptatio, ex altera parte adſit voluntas concedentis, adeoque privilegium jam ſit perfectum.

QUÆSTIO CCCCXXXVI.

An acquiri poſſit privilegium per legitime præſcriptam conſuetudinem?

RESP. Affirmative, juxta *cap. novit de judiciis* juncta Gloſ. ubi conſuetudo & privilegium æquiparantur; & *cap. ſuper quibuſdam de V. S.* ubi: quod jus exigendi pedagia & tributa acquiri poſſit per conſuetudinem & *cap. de quarta* & *cap. cum olim de præſcript.* ubi idem dicitur de exemptione a talibus, quod etiam conſuetudine acquiratur. Item Argum. *cap. duo ſimul de offic. Ordinarii* & *cap. cum contingat de foro compet.* ubi; quod conſuetudine acquiratur juriſdictio. Non tamen omnia, quæ acquiri poſſunt privilegio, acquiri poſſunt conſuetudine. Fagnan. *in citat. cap. cum contingat num.* 8. & 11. Sunt enim nonnulla, quæ Privilegio Apoſtolico acquiri poſſunt, non tamen conſuetudine ſeu præſcriptione, idque præcipue, ubi conſuetudo eſt jure reprobata, Argum. *c. cum ſuper ſpontium de cenſibus* ubi: quod Privilegio Apoſtolico poſſit quis eximi a Procurationibus, non autem præſcriptione & conſuetudine.

QUÆSTIO CCCCXXXVII.

An & qualiter privilegium acquiri poſſit communicatione?

RESP. Primo communicatione, (quæ conſiſtit in participatione & conceſſione quadam, qua Superior privilegium prius conceſſum uni tantum perſonæ vel communitati reddit commune, ſeu concedit quoque alteri, ſeu extendit ad alium) utique acquiritur ab eo, cui conceditur, non ſecus ac conceſſione Principis facta alicui primo: Fitque vel abſolute, plene ac perfecte, dum perſonæ vel communitati communicatur de ſe, ac ſine reſpectu ad alios, quibus jam conceſſum, ita, ut illa per ſe & independenter ab aliis eo frui poſſit, non ſecus, ac ſi ſpecialiter & primo illi conceſſum fuiſſet, qualem pleniſſimam communicationem privilegiorum hodiedum inter ſe habent omnes Ordines Religioſi mendicantes, teſte Reiffenſt. *hoc tit. num.* 55. juxta quod patet ex Conſtitutionibus variorum Pontificum, ac præſertim Julii II. Leonis X. Pii V. & Clem. VIII. quæ poſterior incipit: *Ratio paſtoralis*; eſtque dicti Pontificis 51. *in Bullar. Tom.* 3. & refertur ad fuſum a Reiffenſt. *num.* 57. Atque ita in ſpecie aſſerit Reiffenſt. *n.* 63. Ordines mendicantes communicare cum privilegiis Societatis Jeſu, etiam non obſtante, quod aliqua privilegia Societatis conceſſa ſub clauſula, ne communicentur aliis Ordinibus mendicantibus, quale eſt illud de Ordinibus ſuſcipiendis a Gregorio XIII. conceſſum in Bulla: *Utile & pium* 77. *in Bullar.* cujus tenorem vide apud Reiffenſt. *loc. cit.* qui pro hoc ſuo aſſerto citat Dian. *part.* 3. *tract.* 2. *reſol.* 81. Rodriq. *Tom.* 1. *qq. qu.* 55 *a.* 7. Mirand *man. Prælat. Tom.* 2. *qu* 46 *art.* 5. *concl.* 2. Herink *diſſ.* 4. *de LL. quæſt.* 6 *num.* 75. Donat. *part.* 1. *Tom.* 1. *tract.* 7. *quæſt.* 8. additque rationem, quod ſubſequentes Pontifices de novo ſine dictis limitationibus pleniſſimam fecerint communicationem, & confirmationem privilegiorum mendicantibus, quem vide de hoc ulterius *num.* 65. vide de hoc me *Lib.* 1. *quæſt.* 583. Vel fit imperfecte & relative, dum nimirum fit aliquibus non propter ſe, ſed ob connexionem, quam habent cum aliis per ſe, ſeu perfecte jam privilegiatis, v. g. certarum Religionum Advocatis & Medicis; ita Donat. *part.* 1. *Tom.* 1. *tr.* 7. *quæſt.* 1. cum communi. Non tamen privilegium conceſſum uni Religioſo communicatur aliis Religioſis etiam ejuſdem Ordinis, quia tale privilegium eſt perſonale, quod juxta *Reg.* 7. *Juris in* 6. ſequitur perſonam, & cum eadem extinguitur; & plerumque in aliis ceſſet ratio conceſſionis, v. g. prærogativa meritorum & habilitatis, & quod uni prodeſt, ſæpe alteri nocet. De cætero, ſi privilegium primo communicatum reſtringatur, ut uſu contrario aboleatur, reſtringitur aut aboletur idem privilegium exiſtens apud alios. Secundo, ſive per communicationem ex ea ratione, quod hoc privilegium collocatum a primo collato quidem dependeat in produci, non tamen in conſervari; cum privilegia ſtatim, ut conceſſa uni, ſint propria Religioni alteri habenti communionem cum priore, poſſunt quoque Religioſi communicantes in privilegiis uti in judicio privilegio communicato contra alios Religioſos, quibus illud primitus conceſſum, modo Religioſis communicantes ſint rei, vel agant de damno vitando, cum facta ſemel privilegiorum communicatione, quælibet Religio æqualiter & independenter ab aliis participet illa privilegia. Reiffenſt. *nu.* 70. His non obſtante communi Juriſconſultorum dicto: *Privilegiatus contra privilegiatum non utitur privilegio*: nam id procedit, quando utriuſque par eſt cauſa; ſecus, ſi utriuſque cauſa diverſa eſt, & unus certat de lucro captando, alter de damno vitando, in quo caſu indemnitatem cupiens prævalere debet, alteri quærenti aliquod lucrum. Reiffenſt. *num.* 71. qui *num.* 72. aliam ab aliis allatam dicti axiomatis ſolutionem refert.

Econtra Religioſi communicantes in privilegiis, non communicant in pœnis & prohibitionibus alterius Ordinis, juxta *Reg. Juris in* 6. odia reſtringi, & favores convenit ampliari & communem DD.

QUÆ-

QUÆSTIO CCCCXXXVIII.

A quibus conferri poſſint privilegia?

RESp. Privilegium proprie & in rigore dictum, quod eſt contra commune, omnes & ſoli concedere poſſunt, qui leges generales condere valent, tum quia juxta dicta ſupra eſt lex quædam privata, unde poteſtatem condendi leges in concedente ſupponit, tum quia ab obligatione legis, ſeu juris communis, quis per privilegium eximitur, quod nemo poteſt, niſi qui legem condere, & conditam poteſt abrogare, per Sylv. *v. privilegium, qu.* 2. Suar. *de LL. L.* 8. *cap.* 8. *num.* 2. Pirh. *h. t. num.* 9. Lauterb. *ad ff. de Conſt. Princ.* §. 39. cum Gl. communiter recepta *in can. quod autem*, 25. *quæſt.* 2. & communi AA. Idem eſt de privilegio minus ſtricte accepto, pro gratia & beneficio præter ſeu ultra jus, quia & illud ſolus concedere poteſt, qui eſt ſupra jus, & qui in eo limites ponere, & præter illud operari poteſt; unde poteſtates publicæ tam ſeculares, quam eccleſiaſticæ tantum in rebus iis privilegia concedere poſſunt, de quibus diſponere, & legem ferre queunt. Pirh. *l. c.* cum itidem communi. Sic Papa extra ſuam ditionem temporalem per ſe ac directe tantum in ſpiritualibus, & quæ illis anneza, ut ſunt decimæ, contractus matrimoniales &c. Prælati vero inferiores Papa concedere poſſunt privilegia eximentia a legibus a ſe aut ſuo anteceſſore conditis, uti & in rebus ad ſe pertinentibus, quæ ſunt præter & contra jus commune Pontificium, privilegia concedere poſſunt; in jure enim canonico communi diſpenſare nequeunt, niſi quatenus id eis de jure vel conſuetudine conceſſum eſt, non eſt autem id eis conceſſum; ita cum Suar. *cit. c.* 8. *n.* 7. 9. 10. Pirh. *l. c.* ſimiliter Imperator, aliique Principes ſupremi ſæculares in temporalibus tantum privilegia dare poſſunt, inferiores vero Principes ſæculares ſuperiorem in temporalibus recognoſcentes, privilegia proprie talia concedere non poſſunt, niſi quatenus id iis ſpecialiter a ſuperiore Principe conceſſum. Suar. *n.* 11. Pirh. *l. c.* qualis conceſſio tacita colligitur quoque ex eo, quod præſumitur ex diuturnis moribus, dum nimirum inferior diu jure ſingulari alias ſibi non competente uſus fuerit, Imperatore vel Principe id ſciente, & non contradicente. Lauterb. §. 41. Et hæc in genere, quod vero attinet modernum ſtatum Imperii Romani, etſi Imperator inconſultis & ignorantibus Imperii Statibus extra comitia concedere poſſit privilegia, & nonnullas perſonas & cauſas univerſalium legum vinculo ſolvere & eximere, ut Carpz. *de L. Reg. c.* 8. *n.* 8. Paurmeiſter *de Jur. Imp. Rom. L.* 1. *c.* 4. *n.* 6. quos citat & ſequitur Lauterb. *ad ff. de Conſtit. Princip.* §. 40. juxta quod quotidiana conſtat experientia, modo tamen talia privilegia non tendant in magnum Imperii detrimentum, aut non pertineant ad Jura Statibus cum Imperatore communia, maxime in comitiis peragenda, in quibus neceſſarium eſſe conſenſum Statuum, docet Carpz. *cit. tr. c.* 13. *ſ.* 8. *n.* 15. ipſumque a pluribus obſervatum eſſe, refert Lauterb. *loc. cit.* Quin &, quod Principes & Status Imperii ad exemplum Imperatoris habeant jus & poteſtatem privilegia & immunitates concedendi in ſuis diſtrictibus vi ſuperioritatis territorialis, carere omni dubio, aſſerit idem citatis pro hoc Mevin *ad Jus Lubec. q.* 1. *prælim. num.* 39. Myler. *de Princip. & Statib. Imp. Rom. p.* 2. *c.* 46. *num.* 1. *&c.*

QUÆSTIO CCCCXXXIX.

Quid & quotuplex ſit confirmatio & innovatio privilegii?

RESp. Nihil eſt aliud, quam privilegii jam ante legitime habiti corroboratio, quæ fit dupliciter, nimirum vel in forma communi, ſeu ordinaria, vel in forma ſpeciali, ſeu ex certa ſcientia. Prior eſt, qua jus ſeu privilegium, prout hic & nunc reperitur, relinquitur in ſuo ſtatu ab illo, qui conſcius illius tollere vel mutare poſſet, ſive validum ſit, ſive invalidum, cum jus nullum novum tribuat, neque, ſi prius invalidum, revalidet. Confirmatio in forma ſpeciali eſt, dum ſuperior, qui primo illud concedere poterat, perſpecta rei natura, & conſideratis conſiderandis circumſtantiis poſitive in ſuo robore permanere jubet, vel, ſi per non uſum, vel uſum contrarium amiſſum, aut a jure communi, vel ab homine, & per conſtitutionem in corpore juris communis non clauſam revocatum, revalidat; æquivalet ſiquidem talia confirmatio novæ conceſſioni, & ſupplet omnes defectus, qui ſuppleri poſſunt, ac ſolent, eſtque in re & effectu nova conceſſio. Porro circa confirmationes privilegiorum illud notandum, quod, ſi in una Bulla confirmatoria minus quam in alia, quæ confirmatur, ponatur, & aliqua privilegia aut favores in una Bulla non confirmentur, per hoc omiſſa non cenſeantur revocata, ſed relinquantur in ſuo vigore, quem hic & nunc habent, & conſequenter plene valeant, ſi poſteriore aliqua Conſtitutione revocata non ſint, aut Decretis Trid. non adverſentur. Reiffenſt. *h. t. n.* 59.

QUÆSTIO CCCCXL.

Num aliis quam ſubditis privilegia concedi poſſint?

RESp. Non ſolum vere & abſolute ſubditis ſuis Princeps concedere poteſt privilegia, ſed etiam exteris & non ſubditis, ſi privilegia ſint facultatis conceſſivæ, & meræ gratiæ, ſolumque præter legem, & in materia ſubjecta juriſdictioni Principis, non vero, ſi ſint facultatis diſpenſativæ, & contra jus; ita Suar. *de LL. L.* 8. *c.* 9. *a n.* 2. Caſtrop. *tr.* 3. *d.* 4. *p.* 4. *n.* 2. Pirh. *h. t. n.* 10. Ego *L.* 1. *q.* 110. *n.* 2. Ratio prioris eſt, quod collatio talis privilegii præter jus non ſupponat in concedente juriſdictionem, ſed eſt actus merus liberalitatis, nec privilegium ipſum contineat vim coactivam privilegiati, nec vim illius directivam, quia non obligat illum ad culpam aut pœnam, cum is rem ſibi indultam pro libitu poteſt omittere; adeoque nullam ſubjectionem infert privilegiato reſpectu concedentis privilegium, nec hujus ſuperioritatem reſpectu ejusdem. Sic Princeps in ſuo territorio tribuere poteſt poteſtatem conſcribendi militem externo, venandi, exportandi arma, importandi merces alias ſuis ſubditis prohibitas, & immunitatem a ſolvendis vectigalibus; cum hæc omnia ſubſint ejus juriſdictioni, unde horum omnium privilegiorum capax eſt non-ſubditus illius, non ſecus ac cujuſvis donationis ſibi factæ ab eo; Ratio prioris eſt, quod privilegium contra jus ſit privilegium facultatis diſpenſativæ, quam erga non ſubditum, utpote non obligatum ejus legibus, exercere nequit.

CAPUT SECUNDUM.

De Privilegiorum Uſu, Interpretatione, Extenſione.

QUÆSTIO CCCCXLI.

Num poſſit privilegiatus uti ſuo privilegio in quolibet loco, etiam extra territorium concedentis.

1. RESp. Certum eſt primo, & in eo conveniunt AA. quod ſicut privilegii conceſſi abſolute & abſque ulla limitatione uſus licitus eſt pro omni territorio & loco concedentis, cum tunc non ſit major ratio pro uno loco, quam pro alio, & ne alias, ſi privilegium non intelligendum pro omni loco, tanquam ambiguum & incertum foret inutile, & ſi voluiſſet privilegians pro aliquo loco ſibi ſubjecto illicitum eſſe, id declaraſſe debuiſſet, cum alias prudenter præſumatur, illum voluiſſe pro omni loco licitum eſſe. Arg. *Reg. Juris*, 55. *in* 6. & ita expreſſe Suar. *L.* 8. *de LL. c.* 26 *n.* 1. Caſtrop. *tr.* 3. *d.* 4. *p.* 6. *n.* 1. Bonac. *d.* 1. *q.* 5. *n.* 1. Wieſtn. *h. t.* *n.* 27. Ita econtra certum eſt, uſum privilegii conceſſi limitate & determinate pro certo tantum loco, invalidum & illicitum eſſe pro alio loco, cum valor & licitus uſus illius omnino dependeat ab intentione concedentis; ita Caſtrop. *l. c. n.* 2. & cæteri AA. cit. Hæc vero limitatio vel conſtat expreſſe ex verbis, &, ſi hæc ſint dubia & indifferentia, colligenda eſt ex fine & materia conceſſionis juxta tenorem litterarum privilegii.

2. Reſp. Secundo: Certum quoque eſt, uſum privilegii extra territorium concedentis ad actum ſpecialiter ibidem prohibitum, v. g. comeſtionis carnis etiam licitum eſſe pro territorio alieno, in quo is jure communi licitus eſt, cum quis etiam legibus & ſtatutis propriæ patriæ extra hanc exiſtens non

aſtrin-

aſtringatur, juxta *c. fin. de Conſt. in 6.* etiam ſecluſo privilegio uti poſſit, ita econtra in alieno territorio, ubi talis actus legibus communibus, aut ſtatutis ſpecialibus, vel mandatis prohibitus eſt, uſus privilegii non eſt licitus in ſententia eorum, qui docent, exterum tranſeuntem iſta loca ligari eorum Conſtitutionibus, eo, quod concedens privilegium non habeat poteſtatem remittendi obligationem impoſitam tranſeuntibus talia loca per Superiorem illorum, cum non ſit Superior illius, prout docent *Suar. loc. cit. a num. 7.* Salas. *d. 17. ſ. 10. num. 54.* Bonac. *loc. cit. quaeſt. 3. part. 6. num. 4.* quos citat ac ſequitur Caſtrop. *loc. cit. num. 6.* Secus eſt in ſententia docentium, non minus probabiliter tranſeuntes illa loca per ſe non ligari illorum legibus ſpecialibus, niſi quandoque per accidens ob vitandum ſcandalum, perturbationem Reipublicæ, aliaque incommoda, & tunc etiam in hac ſententia per accidens uti non poterunt privilegio ſuo. Nihilominus tamen Caſtrop. *loc. cit.* cum Salas. *loc. cit. numer. 56.* Bonacin. *loc. cit. quaeſt. 3. part. 7. num. 7.* Suar. *loc. cit.* cenſet ex benigna interpretatione voluntatis Superioris loci, qua quis tranſit, illum præſumere poſſe, ſe obligatum non eſſe ejus legibus, e quibus in territorio proprio exemptus eſt, & ſpecialiter non ſunt illius loci propriæ.

3. Reſpond. Tertio: Si uſus privilegii non ſit contra conſtitutionem alieni territorii, quod quis tranſit, ſed adverſetur legi, tam in proprio, quam alieno territorio obliganti, v. gr. comeſtio carnium in quadrageſima privilegiatum uti poſſe libere privilegio in utroque loco, quia obligatio illius legis in utroque loco eſt eadem, adeoque, ſi vi privilegii exemptus quis eſt ab ea in uno loco, etiam exemptus in altero, probabilius cenſent Suar. *cit. cap. 26. a num. 15.* confirmans id praxi. Salas. *cit. ſ. 10.* Bonac. *loc. cit. part. 6. num. 4.* Sanch. *de matrim. L. 8. d. 31. numer. 17.* Azor. *L. 5. cap. 23. quaeſt. 6.* Caſtrop. *loc. cit. verſic. ſi autem.* Pirh. *hoc tit. num. 182.* Wieſtner. *num. 30.* quæ in contrarium reddentia ſententiam oppoſitam, et inquit Caſtrop. ſatis quoque probabilem, ſunt fere ſequentia. Primo: quod, ſi prohibita jure communi utriuſque loci prohiberentur ſpeciali conſtitutione vel mandato ſuperioris loci illius alieni, privilegium habitum a ſuperiore loci proprii non liberaret privilegiatum ab obligatione contracta per ſpecialem prohibitionem ſuperioris alterius loci, adeoque nec liberaret ab obligatione, quando ſolum jure communi utriusque loci ſunt prohibita, quia ſpecialis prohibitio non addit ſpecialem obligationem, cum alias gravius peccaret is, cui idem a diverſis Superioribus prohibitum, ad quod tamen reſpondetur, prohibitionem quidem factam per ſtatutum ſpeciale non ſuperaddere obligationem ſpecialem diverſam, quoad eos, qui communi lege ligantur, quia jam omnem obligationem, quæ eis induci poteſt, habent a lege communi, iis tamen, qui exempti ſunt a lege communi, quo minus per ſpecialem illam prohibitionem inducatur obligatio, nihil eſt, quod impedire poſſit. Secundo: quod Superior loci alieni poteſt prohibere tibi uſum privilegii, quod habet a proprio Superiore, cum reſidens etiam tranſeunter in ejus territorio mandatis illius obedire tenearis, & vel ſic privilegio tuo integre non deobligaris ab obſervatione & obligatione præcepti communis. Verum talis poteſtas negatur ſuperiori loci alieni, niſi is ſpecialem & honeſtam cauſam habeat, quemadmodum prohibendo impedire poteſt uſum dicti privilegii, dum privilegiatus arguitur de eo obtento per ſubreptionem, quouſque ſe purget manifeſtando privilegium, ad quam manifeſtationem eum obligare poteſt, ut Suar. *cit. cap. 26. nu. 17.* Tertio: quod tranſiens aliena loca per habitudinem etiam tranſeuntem fiat pars illorum locorum, adeoque teneatur obſervare ſtatuta & leges illorum, ne pars a toto diſcordet. Verum, etſi id verum, quia tamen ab obligatione legis communis habet privilegium exemptionis, lege communi non tenetur.

4. Reſp. Denique, ſi privilegium conceſſum ad actum ſecundum ſe quidem nulli juri repugnantem, ad licitum tamen & honeſtum ſui exercitium Principis, Epiſcopi, Parochi facultatem exigentem, et eſt actus concionandi, miſſas dicendi, confeſſiones excipiendi, ſine illorum licentia hoc ipſo exerceri nequit extra concedentis territorium, eo, quod concedentis jurisdictio extra ſuum, ac proinde ad alterius territorium non extendatur. Wieſtn. *hoc tit. n. 2.* juxta *c. fin. de Conſtitut. in 6.*

QUÆSTIO CCCCXLII.

Utrum quis uti teneatur ſuo privilegio?

Reſpond. Juxta communem, neminem teneri ſuo privilegio ſibi ſpecialiter conceſſo uti, *c. ſi de terra, hoc tit.* cum, quod in favorem alicujus conceſſum eſt, retorqueri non debeat, contra illum, juxta *Reg. 61. de Reg. Jur. in 6.* Neque huic reſponſioni obſtat, quod Clericus uti debeat Privilegio fori & Canonis, ſi caſus occurrerit, quia coactus uti Privilegio conceſſo ſtatui clericali in genere, quem a ſe abdicare non poteſt, non cogitur uti privilegio ſibi ſpecialiter conceſſo. Ita Caſtrop. *loc. citat. part. 7. num. 1.* ſed neque cogitur quis uti privilegio ſuo in caſu, quo actus prohibitus, ideoque illicitus, per privilegium redditur licitus, uti hoc exemplo probare nititur Bonac. *d. 1. quaeſt. 2. part. 4.* dum prohibito tempore interdicti audire miſſam per privilegium ſpeciale conceditur, non obſtante illo interdicto, illam audire, hoc ipſo jam utpote ad hoc obligatus præcepto Eccleſiæ, tenetur uti ſuo privilegio & audire miſſam; nam obligatio audiendi miſſam in hoc caſu non oritur ex privilegio, ſed ex præcepto Eccleſiæ, quod ſublato interdicto per privilegium pergit urgere privilegiatum, ita Caſtrop. *loc. cit. num. 2.* ſecutus Suar. *L. 8. de LL. capit. 28. numer. 9. circa finem.*

QUÆSTIO CCCCXLIII.

Utrum Privilegiatus uti poſſit ſuo Privilegio adverſus pariter Privilegiatum?

1. Reſpond. Primo: Dum duo ſunt privilegiati quo ad rem eandem, v. gr. quoad non ſolvendas decimas, uterque non obſtante alterius privilegio uti poteſt ſuo privilegio, ſeu neuter derogare poteſt alterius privilegio derogando illi, vel illud quo ad uſum impediendo, cum alias implicaret, duobus concedi idem privilegium exemptionis, ut patet, ita Covar. *in Reg. Poſſeſſor. 2. part. §. 6. num. 4.* Suar. *loc. cit. num. 3.* Caſtrop. *l. c. part. 8. num. 1.*

2. Reſp. Secundo: Dum duo ſunt privilegiati in re diverſa & oppoſita, v. gr. unus quoad exigendas omnes decimas totius Parochiæ, alter totaliter exemptus a ſolvendis decimis ejusdem Parochiæ, & non appareat, qualiter illi duo privilegiati, eorumque privilegia contraria reduci poſſint in concordiam, et utrumque valeat, videndum, quodnam illorum ſit antiquius, vel conceſſum ab altiore Prælato, illudque prævalebit, & alterum ceſſabit. Neque enim cenſendus eſt Princeps poſterius concedens privilegium velle per illud præjudicare privilegio alterius oppoſito antiquiori, niſi illius expreſſe meminerit. Neque etiam Prælatus inferior præjudicare poteſt privilegio conceſſo a Prælato Superiore. Suar. *loc. cit. numer. 5. & 6.* Caſtrop. *loc. cit. num. 2.* Quod ſi tamen Privilegium unius ſit generale & alterius ſpeciale, ſpeciale prævalet; quia per ſpeciem derogatur generi, per *Reg. 34. de Reg. Juris*, & ſic habens privilegium generale, eo uti nequit contra habentem ſpeciale in eadem materia, v. gr. generaliter privilegiatus ad exigendum a quovis decimas contra ſpecialiter exemptum a ſolvendis decimis, quia in generali lege ſolvendi decimas non comprehenduntur ſpecialiter exempti ab iis. Rodriq. *qq. Regular. Tom. 1. quaeſt. 9. a. 11.* Salas *d. 17. Seſſ. 14. num. 74.* Caſtrop. *loc. cit.*

QUÆSTIO CCCCXLIV.

Privilegium qualiter interpretandum.

1. Reſp. Primo: Dum verba Privilegii intentionem concedentis claro & ſufficienter exprimunt, opus non eſt interpretatione, quia hæc requiritur ad deprehendendam voluntatem concedentis, dum vero de mente illius ex manifeſtis conjecturis conſtat aliud, quam quod verba ſonant, inhærendum potius menti quam verbis illius, juxta *c. in his, de V. S.* & *c. Martinus, 1. quaeſt. 1. c. ſedulo, diſt. 38.* Azor. *L. 5. cap. 23. quaeſt. 2.* Sylv. *verſ. Privilegium, quaeſt. 3.* Salas, *d. 17. Seſſ. 8. num. 45. & d. 10. Seſſ. 10. num 9. §. quarto.* Dum verba ſunt indifferentia, obſcu-

Digitized by Google

obſcura, incerta, attendenda eſt ſupplicatio, cum Princeps ſolaat ſe accommodare precibus ſibi factis. *L. ſi proc. ff. de LL. c. inter dilectos, §. cæteri, de fide inſtrum.* Gutt. *pract. qq. L. 3. quæſt. 17. & 18, num. 42. & 43.* Salas, *d. 7. Seſſ. 9.* Bonac. *d. 1. quæſt. 3. part. 71. num. 3.* Suar. *loc. cit. num. 28. num. 29.* Caſtrop. *loc. cit. part. 9. num. 5.* Item attendendum initium *indulti*, cum juxta illud reliqua ſoleant adjungi. *L. fin. de hæred. Inſtitut.* item materia ſubjecta, ac denique privilegium alíud ſimile. Et, ſi his atteutis, adbuc intentio conducentis manet dubia, conſuli debet concedens, niſi periculum ſit in mora, quo caſu interpretatio facienda, juxta quod prudenter pro loco & tempore viſum fuerit, Caſtrop. *loc. cit. part. 4.*

2. Reſpond. Secundo: In Privilegii interpretatione ſervanda eſt Verborum proprictas, ne alias in Privilegiis nihil ſit firmum. Salas, *d. 7. Seſſ. 8. num. 47. & 49.* Suar. *loc. cit. num. 15. & 16.* Sanch. *de diſpenſat. L. 8. d. 1. num.* Caſtrop. *loc. cit. num. 3.* Hæc autem proprietas verborum ſpectanda eſt juxta uſum & ſtylum concedentis, ut, ſi Privilegium ſit regium, attendendus ſit ſtylus Regis, ſeu Cancellariæ Regiæ, ſi Pontificium, ſtylus Pontificius. Bald. *in L. ſi quando. C. de bon. Vacant.* Sylv. Azor. Caſtrop. *LL. cit.* Salas *loc. cit. num. 49.* Suar. *loc. cit. num. 16.* qui variis exemplis id ipſum declarant, v. gr. ſi privilegium concedatur Epiſcopo pro ſuis familiaribus, uti ſit in Trident. intelligendum de familiaribus actu familiaribus, & non de iis, qui per litteras ad famulatum recepti ſunt, Caſtrop. *l. c.* juxta *c. ult. de V. S. in 6.*

3. Reſp. Tertio: Nunquam ita ſtricte facienda eſt interpretatio privilegii, ut ſit inutile. *L. non dubium. C. de ll.* cum non deceat Principem inutilem & fruſtraneam actionem facere. Caſtrop. *loc. cit. num. 4.* Unde etiam cum privilegium tendat ad concedendum Privilegiato aliquid, quod alias ei non licebat, ſemper ita eſt facienda illius interpretatio, ut, quantum fieri poteſt, hunc effectum conſequatur. Salas, *de LL. d. 17. Seſſ. 8. num. 46.* Suar. *de LL. cap. 28. num. 2.* Caſtrop. *loc. cit.* Idque etiam obſervandum *in* odioſis, ut Privilegium ſeu diſpenſatio ita extendenda ſit ad ea, quæ ei ita connexa ſunt, ut ſine iis effectum habere non poſſit. Suar. *loc. cit. L. 6. cap. 15. num. 19.* Sanch. *de matrim. L. 8. d. 3. num. 9.* Bonac. *d. 1. quæſt. 3. part. 7.* quos citat & ſequitur Caſtrop. *loc. cit.* Sic diſpenſatus ad plura beneficia, diſpenſatus eo ipſo eſt in reſidentia utriuſque; diſpenſatus, ut in minore ætate beneficium parochiale habeat, diſpenſatus quoque eſt in obligatione aſſumendi intra annum Sacerdotium.

4. Reſpond. Quarto: Privilegium in nullius præjudicium cedens late eſt interpretandum, *c. olim, de V. S.* quia eſt pure beneficium Principis, quod admittit latam interpretationem. *L. beneficium, ff. de Conſtitut. Princip.* quia juxta *Reg. Juris* favores ſemper ſunt ampliandi, & *L. hoc modo, ff. de condit. & demonſtrat.* non obſtante, quod concedens privetur per hoc facultate illud idem concedendi alteri, quia is propria voluntate ſe privat illa facultate, exercendo ſuam liberalitatem, ſed neque per hoc nocet aliis, ſed potius prodeſt, dum hi per hoc incitantur ad ſimile privilegium promerendum. Ita Suar. *loc. citat. cap. 27. num. 3.* Salas, *cit. d. 17. Seſſ. 6. numer. 44.*

5. Reſpond. Quinto: Privilegium derogans juri communi regulariter eſt ſtricte interpretandum, *c. ſane, & c. porro, hoc tit.* tum, qui parte derogat juri communi, includit diſpenſationem, quæ ſtricte eſt interpretanda, bonumque commune præferendum bono particulari, ideoque in dubio interpretatio facienda pro jure communi, & quo ad minimum lædit jus commune, ita Abb. *in Cod. quod dilecte, & de conſanguinit. & affinit. c. citra, hoc tit.* Sanch. *loc. cit. num. 1. & 5.* Suar. *loc. cit. num. 5.* Salas, *loc. cit.* Caſtrop. *loc. cit. num. 2.* ſic privilegium conceſſum illegitimo ad Ordines ſuſcipiendos, interpretandum eſt de Ordinibus minoribus. Extendendaque hæc ad privilegium derogans ſtatuto vel conſuetudini ſingulari, ut & illud ſtricte interpretandum, cum tale ſtatutum & conſuetudo ſit inſtar juris communis, modo ſtatutum, & conſuetudo non contrarietur juri communi. Suar. *loc. cit. num. 16.* Bonacin. *loc. cit. num. 8.* Caſtrop. *loc. cit. num. 4.* contra Salas, *Seſſ. 8. num. 52.* Azor. *loc. cit. cap. 23. quæſt. 2.* ſic diſpenſat Sylv. *verſ. Privilegium, quæſt. 9. Bart. in L. 2. ff. de jure communis.* tunc enim eo ipſo derogat juri communi. Item niſi Privilegium cedat *in* favorem Religionis vel piæ cauſæ, cum ſummum jus faciat pro religione. *L. ſunt perſonæ, ff. de Religione, & Sumptibus funer.* Tiraq. *tract. de pia cauſ. num. 160.* Caſtrop. *num. 5.* Tale eſt Privilegium conceſſum Militibus, Religioſis; quia expedit maxime Reipublicæ, Religioni, & bono communi, favere hujuſmodi perſonis, & per hoc tollitur vulneratio juris communis. Bonacin. *d. 2. quæſt. 3. part. 9. §. 1. num. 5.* Sanch. *de matrim. L. 8. d. 2. num. 33.* Roderiq *Tom. 1. qq. Reg. quæſt. 21. art. 6.* Item late *interpretandum*, ſi inſertum juri communi, quia tunc privilegium non eſt abſolute contra jus commune, cum jus commune conſtituat. Suar. *loc. cit. cap. 27. num. 8.* Sanch. *loc. cit. num. 7.* Caſtrop. *loc. cit. num. 7.* Unde omnia Privilegia in perpetuum conceſſa Religionibus late explicanda, non tantum quia favent Religioni, ſed etiam quia ob perpetuitatem reputantur quaſi inſerta corpori juris. Sanch. *loc. cit. num. 13.* Bonac. *loc. cit. part. 7. §. 1. num. 6. & 7.* Henriq. *L. 7. de indulg. cap. 22. num. 3.* Item Privilegium conceſſum motu proprio vel ex certa ſcientia, *c. ſi motu proprio, de præbend. in 6.* quia tali modo conceſſum, cum ſit proprium beneficium Principis, decet ejus honorem & liberalitatem lata interpretatio. Sanch. *loc. cit. num. 5. & 6.* Suar. *loc. cit. num. 8,* Salas, *d. 20. Seſſ. 10. num. 90.* Caſtrop. *numer. 7.* Porro ad derogandum juri communi per Privilegium non requiri clauſulam expreſſam derogatoriam juris communis; cum Princeps præſumatur ſcire jus commune, *capit. 1. de conſtitut. in 6.* adeoque dans Privilegium derogativum illi, cenſetur velle ei derogare, cum alias præſumeretur nihil velle concedere, probabilius contra alios cenſet Caſtrop. *loc. cit. num. 9.* modo tamen, ut addit, *num. 10.* jus commune non reſiſtat tali privilegio, derogando ſeu revocando *illud*.

6. Reſpond. Sexto: Privilegium derogans juri alterius eſt reſtringendum, quantum patitur proprietas verborum, quia Princeps non præſumitur velle derogare huic juri, niſi id expreſſerit, Argum. *L. 2. §. 1. ff. ne quid in Loco publ. L. nec avus, C. de emancip. Lib. c. licet in corrigendo, de Off. Ordinar.* Abb. *in cap. 1. de Judic.* Sanch. *loc. cit. d. 7. num. 6.* Suar. *num. 9. & cap. 28. num. 10.* Salas, *loc. cit. Seſſ. 8. ad finem.* Caſtrop. *loc. cit. num. 8.* qui huc reducit Privilegium conceſſum ad lites propter occaſionem litigandi & vexandi alios, & minuendi inferiorum Judicum poteſtatem. Ut vero tale Privilegium vim habeat derogandi juri alterius vel ſtatuto aut conſuetudini ſpeciali, requiritur clauſula derogatoria iſtius juris, ſtatuti & conſuetudinis, etiam conceſſum motu proprio, quia, ut dictum, Princeps nunquam præſumitur velle derogare illiuſmodi juribus ſpecialibus, niſi id expreſſerit. Suar. *loc. cit. cap. 28. num. 8. num. 10.* Sa *v. gratia, num. 14.*

QUÆSTIO CCCCXLV.

An Privilegium favorabile extendatur ad alios, quam qui in eo expreſſi ſunt?

RESp. Negative: Cum enim tota efficacia privilegii pendeat a concedentis intentione ſignificata, eaque ſignificetur verbis, ultra verborum expreſſionem fieri nequit extenſio. Caſtrop. *tract. 3. d. 4. part. 12. num. 1.* variis exemplis id ipſum declarans. Sic Privilegium conceſſum Religioſis, etiam ſub nomine maſculino, comprehendit Religioſas ejuſdem Ordinis, in his, quorum eæ capaces ſunt, quia *Verbo: Religioſi*, ſatis eæ nuncupantur, ita Suar. *de LL. L. 8. cap. 10. num. 7.* Bonacin. *d. 1. quæſt. 3. part. 7. §. 1. num. 2.* Rodriq. *Tom. 1. Regul. qq. q. 13. art. 22.* ſi autem in privilegio dicatur: *Viris Religioſis*, fœminæ excluduntur, ut Suar. Bonac. Caſtrop. *LL. jam citatis*. Sic privilegium conceſſum filiis comprehendit filias. Matienzo *L. 5. Recompil. tit. 7. L. 11. a nu. 5.* juxta *L. juſta. L. filiis*, ſi tamen privilegium dicat: *Filiis maſculis*, excluduntur filiæ; Rebuff. *in L. 1. de V. S. v. maſculos*. Suar. Bonac. *LL. cit.* contra Sa. *v. gratia, numer. 11.* ubi dicit: Nomine *marium* comprehenduntur fœminæ; & *verſ. interpretatio, num. 3.* ubi, quod in favorabilibus maſculinum comprehendat fœmininum, ſecus in contractibus. Sic privilegium conceſſum fratribus eſt commune ſororibus, niſi aliunde appareat reſtrictio. Argum. *L. Lucius, §. quæſitum, ff. de legat. 3.* ubi: quod in teſtamento nomine fratrum veniant quoque ſorores. *L. tres fratres, ff. de pactis.* Tiraq. *L. 1. de contract. Lign. §. 1. Gl. 9. num. 300.* Suar. *loc. cit.* Bonac. *loc. cit. num. 4.* Nomine vero filiorum regulariter non intelliguntur nepotes. Barboſ. *in L. maritum, ff. ſoluto matrim. num. 80.* niſi ex juris diſpoſitione aut alia via de mente concedentis appareat aliud. Suar. *loc. cit. cap. 16.* dicens ſic nomine filiorum intelligi nepotes, *in auth. ſi quid. c. qui potiores, in pignor.* Porro hic notandum, privilegium adhuc extendere

Digitized by Google

dere ſe ad virtualiter in eo comprehenſos, quales ſunt, ſine quibus privilegium conceſſum redditur inutile, v. gr. conceſſum Sacerdoti Sacrificanti tempore interdicti ad miniſtrum illius, conceſſum domino ad familiares & ſervos, qui eum comitari ſoleat, *c. licet, hoc tit. in* 6. Caſtrop. *loc. cit. num.* 2. Item privilegium nobilitatis conceſſum marito ad uxorem, patri ad filium, non quidem vi privilegii, quo maritus & pater nobilitantur, ſed ex alia juris diſpoſitione, qua cavetur, quod, quoties marito vel patri privilegium nobilitatis conceditur, uxor & filius eo gaudere poſſit. *L. fœmina, ff. de Sacerdotib.* & *L.* 1. *c. de dignitatib.* quod privilegium, ſi adveniat marito aut patri ex officio, eſtque perpetuum etiam renunciantibus officio ad uxorem & filios, etiam mortuis marito & patri tranſit. Suar. *cit. c.* 11. *a num.* 2. vide de his pluribus *L.* 1. *num.* 2. *verſ. ad ſecundum*.

Q U Æ S T I O CCCCXLVI.

An Privilegium extendatur ad caſus alios vel perſonas, in quibus eſt ſimilis vel efficacior ratio?

RESpond. Negative cum Salas, *d. LL. d.* 20. *Sect.* 12. *num.* 120. Suar. *loc. cit. cap.* 18. *num.* 11. Bonac. *de* LL. *d.* 2. *quæſt.* 3. *part.* 7. §. 1. *num.* 15. Caſtrop. *loc. cit. p.* 13. *num.* 1. *juncto num.* 4. quia, cum, ut dictum, efficacia privilegii tota pendeat ex voluntate concedentis ſignificata per verba, hæc autem non ſignificent, ſeu exprimant, ne virtualiter quidem, caſum aut perſonam ſimilem, ad eos extendendum non eſt privilegium, idque non tantum in odioſis juxta *Reg. Juris in* 6. *quæ a jure communi exorbitant, non ſunt ad conſequentiam trahenda*, ſed & in favorabilibus, tametſi ea a jure ſint conceſſa, & in iis exprimatur ratio conceſſionis; cum enim expreſſio rationis ſolum motivum concedentis declaret, ob quod privilegium concedi poſſit, non tamen facit conceſſionem illius de facto ſe extendere ad plura. Sic itaque, ſi Titio ob ejus merita in privilegio expreſſa concedatur pluralitas beneficiorum, vel privilegium non ſolvendi decimas aut tributum, ex eo non infertur, ea privilegia conceſſa quoque alteri, etſi hujus merita ſint æqualia, vel etiam majora. Item, ſi moniali ob ejus infirmitatem expreſſam in privilegio concedatur egreſſus ex monaſterio, non exinde etiam aliis, etſi æque infirmis, conceſſus eſt ille egreſſus, ut Felin. *in c. poſtulaſti, de reſcript. limit.* 1. *num.* 9. Neque his contrarium evincitur, primo: ex eo, quod lex favorabilis extendatur ad caſum, in quo eſt eadem ratio; nam præterquam quod lex non pendeat a ratione, & privilegium non a ratione, ſed a voluntate concedentis, lex nunquam extenditur ad caſum non comprehenſum in lege, etiamſi in eo ſit ſimilis ratio, quæ eſt in lege, ſed ex uno caſu per legem deciſo alius ſimilis a Judicibus decidendus venit, non ea neceſſitate, ſed ex quadam æquitate & convenientia, ſolumque probatur, quod id ſufficiat, ut Princeps idem decernat & ſimile privilegium concedat. Neque ſecundo contrarium infertur ex *c. ex parte, de decimis*, dum ibi decernitur privilegium percipiendi decimas de laboribus terræ parochiarum extendere ſe ad novalia, quia conceſſo majore, ut ibi ait Pontifex, conceſſum eſſe videtur, quod minus eſt; nam id verum eſt, ſi in majore includatur quod minus eſt, qualiter attenta proprietate verborum ibi novalia, utpote non minus terra Abbatis cui concedebantur decimæ, ex terra parochiarum ſuarum includebantur in illo privilegio, ac proinde non erat extenſio de uno caſu ad alium ob ſimilitudinem, ſed caſus in privilegio comprehenſus, Caſtrop. *loc. cit. num.* 4. Neque ex *c. per venerabilem*, ubi Pontifex probat diſpenſationem conceſſam illegitimo ad actus ſpirituales extendi ad actus temporales tanquam quid minus; nam verum hoc eſt, ſi penes concedentem legitimationem in temporalibus ſit quoque poteſtas legitimandi in ſpiritualibus, non quia privilegium de uno caſu ad alium extenditur, ſi caſus ſint ſeparabiles, dum vero ex decentia & æquitate ſeparari non poſſunt, ſed unius conceſſio ſecum trahit alterum, cum tunc in conceſſione unius aliud virtualiter comprehendatur, uti fit in præſente caſu, dum legitimatio in temporalibus annectitur legitimationi in ſpiritualibus, ne indecens & monſtruſum videatur, ut ait in *cit. c.* Pontifex, ſi legitimus ad actus ſpirituales remaneret illegitimus ad actus temporales. Neque quarto, ex eo deducitur, privilegium extendi ad alia ob paritatem rationis, quod privilegium diſpenſandi in votis extendatur ad vota jurata & commutationem eorum, quod privilegium teſtandi extendat ſe ad faciendum codicillum, & donationem mortis cauſa; nam extenſio ille ad vota jurata non fit ob paritatem rationis, ſed quia diſpenſatio ad vota jurata & commutationem eorum eſt quid acceſſorium ad diſpenſationem in votis, ſimiliter privilegium teſtandi extenditur ad codicillum & donationem mortis cauſa tanquam ad acceſſoria teſtamento, & nomine teſtamenti comprehenſa, uti de hac dicitur. *L. Marcellus, ff. de donat. cauſa mortis*, adeoque in his non fit ad alium caſum extra privilegium, ſed ad caſum in privilegio comprehenſum, & ita docent Manduſ. *in praxi ſignatur. grat. verſ. licentia, verſ. alia etiam*. Molin. *Tom.* 2. *de juſt. tract.* 2. *d.* 141. *ad finem*. Suar. *cit. cap.* 28. *num.* 15. Sanch. *l.* 8. *d.* 1. *num* 28. Salas *de LL. d.* 20. *ſ.* 10. *num.* 96. Bonac. *d.* 1. *quæſt.* 3. *concluſ.* 7. §. 2. *num.* 11. quos citat & ſequitur Caſtrop. *cit. part.* 13. *num.* 4. *verſ. ad quartum*.

C A P U T T E R T I U M.

De Ceſſatione & Amiſſione Privilegii.

Q U Æ S T I O CCCCXLVII.

An & qualiter ex ſolo lapſu temporis, aut etiam per unicum actum exſpiret privilegium?

1. RESpond. Primo: Privilegia ad certum tempus in iis expreſſum reſtricta, eo elapſo exſpirant, ita communis. Argum. *c. de conſu, de off. delegati, l. quoties. Cod. de precib. Imp. offer.* cum enim privilegium vim ſuam habeat e concedentis voluntate, ultra tempus ab ea determinatum extendi ſeu durare nequit, unde ut Lauterb. *ad ff. tit. de conſtitut. Princip.* §. 54. regula deducitur conceſſa ad tempus poſt illud prohibita cenſetur.

2. Reſp. Secundo: Hinc quoque privilegium conceſſum ad tempus exiſtentis & durantis conditionis alicujus, v. g. ſi & quamdiu ſtuduerit Theologiæ, ceſſante hac conditione ceſſat, cum etſi non exprimatur in eo certum tempus formaliter, virtute tamen continet illud, quatenus annexum, & idem eſt cum exiſtentia & duratione conditionis. Suar. *l.* 8. *de ll. cap* 29. *num* 4. & 5. Laym. *L.* 1. *tract.* 4. *cap.* 23. *num.* 17. Caſtrop. *tract.* 3. *d.* 4. *part.* 14. *num.* 7. Pirh. *hoc tit. num* 167. Porro ſi conditio teneat ſe ex parte conceſſionis privilegii; privilegium dependet ab ea in fieri, quia ſolum ad concedendum privilegium fuit neceſſaria; ſi vero teneat ſe ex parte privilegii, hoc ab ea dependet in conſervari, & illud tamdiu durat, quamdiu durat conditio præſcripta a concedente, & conſequenter quamdiu durat voluntas concedentis illud. Caſtrop. *loc. cit. num* 3. ubi etiam, quod ſi conditio ſit talis, quæ ſemel ceſſans facile redire poſſit, ea ceſſante non ſtatim omnino ceſſet privilegium, ſed potius ſuſpendatur quoad ejus uſum, donec redeat conditio.

3. Reſp. Tertio: Dum privilegium abſolute conceſſum ad aliquid agendum vel omittendum, num ceſſet peracto ſeu finito unico actu, in eo non conveniunt A. A. nam primo cenſet Caſtrop. *num.* 4 quod, ſi verba privilegii alare ſe extendant ad unum tantum actum, indubitato finiatur iſto actu peracto. Si vero actus fuit invalidus, non extingui per illum, quia talis actus habetur pro non ſeu

nec-

nondum facto, juxta regulam vulgarem : quod nullum eſt, nullum ſortiri debet effectum, docet cum Sa *verſ. interpretatio*, *num.* 12. aliiſque mox citandis, niſi tamen voluntarie & ſcienter invalide factus, perdit enim tunc privilegium, quia nemo ex iniquitate ſua reportare debet commodum, tradit cum Tiraquel. *in L. boves*, *§. hoc ſermone*, *limit.* 2. *n.* 2. Anchar. *in cap.* 1. *de filiis presbyt. in* 6. *qu. penult.* & Franco, *ibidem num.* 13. dum autem verba privilegii ſunt ambigua & indifferentia, & de cætero actus validus non finiri unico acto cenſent apud eundem Sanch. *l.* 8. *de matrim. d.* 31. *num.* 8. Suar. *loc. cit. cap.* 29. *num.* 8. Salas *de ll. d.* 20. *ſ.* 19. *num.* 129. quod ipſum tamen limitat Sanchez diſtinguendo, nimirum finiri unico actu in odioſis, ſecus in favorabilibus, Felin. *in cap.* 2. *de treuga & pace*. Nav. *in c. placuit*, *de pœnit. diſt.* 6. *num.* 166. Azor. *l.* 5. *c.* 23. *quæſt.* 3. Rochus *de jure pat. verſ. honorificum*, *quæſt.* 10. Henriq. *l.* 12. *de matrim. capit.* 5. *a num.* 7. cum communiore, cui adhæret Caſtrop. *num.* 6. & pro majore illius declaratione plures adfert caſus *numer.* 8. de quibus vide illum ibidem.

QUÆSTIO CCCCXLVIII.

An & qualiter ceſſante cauſa finali, ob quam conceſſum, ceſſet privilegium ?

1. RESp. Primo : Ceſſante cauſa finali non quidem impulſiva tantum, ſed principali, ſine qua Princeps nullo modo conceſſiſſet, & a qua valor privilegii in fieri & conſervari dependet, & quæ reddit privilegium juſtum & honeſtum, & ſine qua tale non eſſet, ceſſat & amittitur privilegium ; quia ceſſante cauſa ceſſat effectus, *c. ceſſante*, *de appellat.* Abb. *in c. ſuggeſtum*, *de decim. num.* 5. Suar. *loc. cit. cap.* 30. *num.* 1. Gutt. *qq. can. l.* 2. *cap.* 15. *num.* 30. Pet. Barboſ. *in l.* 1. *ff. ſolut. matrim. part.* 1. *a num.* 83. Pirh. *hoc tit. num.* 168. Verum hæc ita generaliter dicta varias admittunt & requirunt limitationes & diſtinctiones. Unde

2. Reſp. Secundo : dum privilegium non eſt contra, ſed ſolum præter jus, ſeu continet meram gratiam & beneficium Principis, quamvis ad conceſſionem ſui licitam requirat cauſam aliquam legitimam, ut volunt aliqui, negantibus id ipſum aliis, ad conſervationem tamen ſui non requirit cauſam, ſed ea ceſſante, non ceſſaret vel ex hoc, quia docet beneficium e Principe conceſſum remanere, juxta *Reg. Juris*, 16. *in* 6. ut patet in eleemoſyna date pauperi, quæ firma manet, tametſi is, cui data, deſinat eſſe pauper, dum vero derogat juri communi, vel privato alterius tertii, requirit cauſam non tantum in fieri, ſeu ipſa conceſſione, ſed & in conſervari, adeoque ea, quæ primitus erat, ceſſante, ceſſat tale privilegium, ita Suar. *loc. cit. num.* 2. cum communi. Quod poſterius nihilominus ſublimitandum ſeu ſubdiſtinguendum, ita ut, ſi privilegium vel etiam diſpenſatio data ad unum actum, ſive conſiſtat in ipſo actu v. gr. data ad contrahendum matrimonium cum conſanguinea, ſive data per modum poteſtatis, v. gr. ad diſpenſandum in tali matrimonio, eo matrimonio contracto, aut facta ad illud contrahendum diſpenſatione, ceſſat privilegium vel diſpenſatio, utpote producto & conſummato ſuo effectu, quamvis potius dici poſſet in eo effectu, utpote qui iterari aut retractari nequit, virtualiter remanere, & non ceſſare privilegium aut diſpenſatio; etiam ceſſante cauſa finali concedendi privilegium, ut patet in diſpenſatione voti, quod non denuo obligat, in diſpenſatione illegitimitatis, quæ non redit, etſi cauſe, ob quam in eo diſpenſatum, mutetur ſeu ceſſet, eam legitime factum non retractetur aut mutetur, etſi poſtmodum deveniatur ad ſtatum, in quo diſpenſari non potuiſſet, juxta *Regul. Juris* 73. *in* 6. Caſtrop. *tract.* 3. *d.* 4. *part.* 15. *num.* 3. Pirh. *loc. cit. num.* 169. *verſ. limitatur ſecundo*, cum Suar. *loc. cit. c.* 20. *numer.* 4. Econtra itaque ceſſat ſeu amittitur privilegium ceſſante cauſe, quando habet tractum ſucceſſivum, hoc eſt, datum per modum poteſtatis ad plures actus, ſeu ad operandum ſucceſſive, v. gr ad abſolvendum a caſibus reſervatis, ad diſpenſandum in genere in votis, in impedimentis matrimonii, ita ut cauſa ceſſet non tantum quoad actus præteritos, ſed & quoad futuros. Suar. & Pirh. *ll. cit.* ad quod tamen requiritur, ut cauſa non eſſet tantum negativo, qualiter ea ceſſare dicitur, quando ratio finalis principalis, quæ movit Principem ad concedendum, non ſubſiſtit quidem amplius, uſus tamen privilegii non eſt injuſtus aut illicitus, ut patet, dum monaſterio conceſſum privilegium non ſolvendi decimas ob ejus inopiam, illud non exſpirat eodum ceſſante paupertate redeunte ad ſufficientes, imo & abundantes redditus, ſed poteſt pergere uti ſuo privilegio, quia hic uſus non eſt iniquus ſeu injuſtus. Econtra ad ceſſationem privilegii requiritur, ut ejus cauſa ceſſet contrario, qualiter ea ceſſere dicitur, quando mutatis circumſtantiis uſus redditur illicitus, utpote cedens in detrimentum privilegiati, aut communitatis, quia jam eſt privilegium de re illicita, adeoque nullum. Ita Suar. *loc. cit. num.* 6. Laym. *Theol. Mor. l.* 1. *tract.* 4. *cap.* 23. *num.* 19. Pirh. *loc. cit. verſ. limitatur tertio*. Reiffenſt. *h. t. num.* 187. Wieſtn. *a num.* 66.

QUÆSTIO CCCCXLIX.

Pro quo tempore verificanda cauſa finalis privilegii & diſpenſationis, an nimirum tempore, quo impetratur, v. gr. Romæ, an quo expeditur, ſeu datur executioni in partibus ab Ordinario vel Confeſſario ?

RESpond. Probabilius videri eam verificandam utroque tempore, ut docet Caſtrop. *loc. cit. part.* 15. *numer.* 2. contra Garciam *de benefic. part.* 6. *cap.* 2. *num.* 563. quatenus tenet, non requiri, ut verificetur tempore, quo impetratur Romæ, & contra Maſcard. *de prob. concl.* 1128 *num.* 11. quatenus negat, neceſſarium eſſe, ut verificetur tempore, quo expeditur in partibus, quem ſequuntur Rebuff. *in præfat. de reſcript. num.* 56. *verſ.* 10. Sa *verſ. gratia*, *num.* 9. & 10. quorum ratio eſſe poteſt, quod Ordinario & Confeſſario committatur executio, hæc autem ſupponat, jam factam & exiſtentem eſſe Romæ aut alibi. Verum probatur utriuſque contrarium, & quidem primo, quod neceſſe ſit, verificari exiſtentiam cauſæ pro tempore, quo conceditur, ex eo, quod tunc vere fit conceſſio & donatio, & fiat diſpenſatio ob finem allegatum, qui, ſi falſo, utpote tunc non exiſtens, allegetur, nulla eſt conceſſio ex defectu intentionis in concedente juxta deciſionem factam in *c. quia circa*, *de conſanguin.* Probatur quoque ſecundum ex eo, quod Ordinarius vel Confeſſor expediens ea, ſeu exequens privilegii conceſſionem aut diſpenſationem, vere diſpenſet & donet privilegium, ut conſtat ex verbis, quibus in hujuſmodi decretis Romanis datis ad Ordinarium vel Confeſſarium dicitur : *ſi preces veritate nitantur*, *cum illis diſpenſes*, adeoque tunc adeſſe & verificari debet cauſa diſpenſandi, & ita Covaruv. 4. *decretal. part.* 2. *cap.* 6. *§.* 9. *num. ult.* Mandoſ. *prax. ſignat. tit. de diſpenſat. verſ. diſpenſatio eſt*. Gallego *de cognat. ſpirit. cap.* 3. *num.* 13. Sanch. *L.* 8. *d.* 30. *num.* 12. Caſtrop. *loc. cit. part.* 15. *num.* 2. *verſ. probabilius*.

QUÆSTIO CCCCL.

An & qualiter ceſſet privilegium aut diſpenſatio per renunciationem illius factam a privilegiato ?

1. RESpond. Primo : Privilegium conceſſum directe in favorem ſolius alicujus perſonæ particularis, uti & diſpenſatio, ceſſat per liberam & expreſſam ab ea factam illius renunciationem, ſeu abdicationem juris & poteſtatis aliquid agendi vel omittendi, vi privilegii competentis accedente acceptatione renunciationis ab eo, qui privilegium conceſſit, vel ab eo, qui ad hoc a concedente commiſſionem habet, facta, aut etiam ab eo, in cujus utilitatem cedit renunciatio, v. gr. juris exigendi ab eo decimas, liberum enim eſt cuique renunciare juri ſuo, *c. ſi de terra*, *hoc tit. L. ſi quis*, *c. de pactis*, ſive contemnere, quæ pro ſe inducta, juxta *L.* 41. *ff. de minoribus*, modo illa renunciatio non cedat in præjudicium alterius. De cætero dicitur primo : *Per renunciationem liberam*; id eſt, non coactam. Caſtrop. *cit. §.* 15. *num.* 5. Dicitur ſecundo : *Per renunciationem expreſſam*; ſicut enim ad acquiſitionem privilegii requiritur conceſſio per ſignum externum expreſſa ex parte concedentis privilegium, & acceptatio illius, cui conceditur, ita etiam ad amiſſionem illius renunciatio externe expreſſa ab eo, cujus intereſt, &

non

Digitized by Google

non ſufficit ſola voluntas interior, utpote quæ exterius non manifeſta nihil operatur. Suar. *de LL. L.* 8. *cap* 33. *a n.* 15. Zoeſ. *ad hoc tit. num* 34. Pirh. *hoc tit. num.* 173. Dicitur tertio: *Accedente acceptatione illius, cui conceſſum*; ſiquidem ſicut jus privilegii pendet in fieri a voluntate concedentis, & acceptatione illius, cui conceditur, ita etiam in conſervari a remanente hac voluntate illius non conſentientis amittitur. Dicitur quarto: *Vel ab eo, qui ad hoc a concedente commiſſionem habet*; qualem commiſſionem non habere cenſetur executor privilegii & diſpenſationis, quia non eſt delegatus ad revocandam diſpenſationem, ſed potius ad exequendam illam, ut Sanch. *L.* 8. *d.* 32. *num.* 4. Dicitur quinto: *Et ab eo, cujus intereſt*; qualis eſt, in cujus utilitatem cedit renunciatio privilegii, quia renunciatione illius confertur vel remittitur illi v. gr. in privilegio non ſolvendi tributa, exigendi decimas; ſic Gl. & AA. mox citandi. Unde privilegiatus, poſtquam etiam externe & palam renunciavit privilegio, & quamdio dicta renunciatio legitime a dictis perſonis non eſt acceptata, poteſt mutata voluntate pergere uti privilegio ſuo. Gl. *in c. cum venisſent, de eo, qui mittitur in poſſeſſ. v. abſolut.* Bald. *ibidem num.* 8. Pontius *de mat. l.* 8. *c.* 18. *num* 17. Pirh. *l. c.* Wieſtn. *h.* 1. *num.* 42. Reiffenſt. *n.* 189. Arg. *c. licet, de precariis.*

2. Reſp. Secundo: E contra privilegio conceſſo principaliter in favorem alicujus communitatis, dignitatis loci, v. g. Civitatis, Eccleſiæ, Monaſterii, ſingolares perſonæ cum ejuſdem præjudicio renunciare non poſſunt cum effectu, etiamſi renunciationem juramento confirment, quia non ſunt propria privilegia ſingularium, ſeu cujusque. *L. cum publicum, ff. de pactis, c. ſi diligent. de foro compet.* Caſtrop. *loc. cit. num* 1 huc refereas, ſi privilegium pluribus pro indiviſo conceſſum, ut non poſſit quilibet ei renunciare, quia unus alterius privilegio præjudicare nequit. Sic Clerici renunciare nequeunt privilegio fori aut Canonis juxta citatas leges, nec Religioſi privilegiis conceſſis monaſterio ſui Ordinis, quibus v. gr. exempti ſunt a juriſdictione Ordinarii, renunciare queunt ſine conſenſu Papæ. Argom. *c. cum tempore de arbitr.* & *ibi* Abb. *num.* 2. Suar. *loc. cit. cap.* 33. *num* 2. Pirh. *num* 174. Neque etiam Prælatus & Conventus monaſterii renunciare poteſt privilegio immunitatis a ſolvendis decimis. Suar. *Tom.* 1. *L.* 1. *de Relig. cap.* 20. *num.* 2. ita, ut ſi vel unus ſolus de Capitulo aliis contradicere poſſit, & renunciationem impedire. Innoc. *in c. accedentibus, hoc tit.* Alex. de Nevo *ibid. in addit. ad Abb.* Poteſt tamen Prælatus & Capitulum renunciare privilegiis, aliisque juribus, dum non ſunt utilia, vel etiam dum indifferentia. Argum. *c. cum illorum, de prabend. c. cum acceſſiſſent, de Conſtitut.* Laym. *ibid. num.* 20. Pirh. *loc. cit.* Et, ſi privilegium ſit nocivum, per ſe ceſſat, juxta *Reg. Jur.* 61. *in* 6. *quod ob gratiam alicujus conceſſum eſt, non eſt in ejus diſpendium retorquendum.* Poteſt tamen etiam tota aliqua communitas, v. gr. Civitas, Ordo Religioſus de communi conſenſu Capituli renunciare privilegio utili; quia tunc communitas habet ſe per modum unius perſonæ particularis, adeoque locum habet regula: quod is, cui competit privilegium, favuri ſuo renunciare poſſit. Argom. *cit. c. cum illorum.* Laym. *in c. cum acceſſiſſent, num.* 12. Pirh. *loc. cit. in fine.* Huc quoque referuntur minores, utpote a quibus renunciari non poteſt privilegio reſtitutionis in integrum, quia id iis conceſſum, non ut ſingulis perſonis, ſed potius ſtatui minorum ob eorum imbecillitatem, & pericula deceptionis, quæ illis occurrere poſſunt. Salas. *de LL. d.* 17. *ſ.* 13. *ad finem.* Caſtrop. *loc. cit. part.* 17. *num.* 5. quamvis autem Bonac. *d.* 1. *quæſt.* 3 *part.* 8 §. 5. *num.* 8. velit, illos poſſe renunciare huic privilegio, ſi addiderint, ſe non uſuros hoc privilegio, vel ſi impetraverint a Principe veniam ætatis; cenſet tamen Caſtrop. addito ſolo illo juramento non renunciari iſti privilegio, eſto, juramentum ſervandum ſit, dum non relaxatur, quia hic relaxatione obtenta, poſſunt agere beneficio reſtitutionis in integrum. Item de muliere idem, nimirum quod renunciare non poſſit privilegio Vellejano, quod eſt de non intercedendo aut fidejubendo pro aliis, eo, quod illud introductum non ſit in favorem cujuſque, ſed ſtatus muliebris, ut imbecillitati mulierum ob earum in hoc pronitatem & facilitatem, indeque iis orta damna, proſpiceretur, tradit Caſtrop. *cit. num.* 2. cum Salas. *loc. cit.* Azor. *Tom.* 1. *Inſtitut. Mor. L.* 2. *cap.* 22. *num.* 10. Gomes *Tom.* 2. *var. cap.* 13. *num.* 17. quamvis addat ex Sanch. *L.* 4. *de matrim. d.* 9. *num.* 13. firmam eſſe earum renunciationem, ſi eidem addatur juramentum ſolvendi, ſiatque inſtrumento publico, ſciatque mulier, ſe abſque tali juramento non teneri; cum juramento firmentur contractus, & purgetur deceptio, aut etiam, ſi renunciatio facta coram Magiſtratu, prout ſtatuitur *L. fin.* §. *fin. ff. ad Vellejanum*, vide de hoc Lauterb. *ad ff. tit. eodem*, §. 24. Quod vero attinet filiosfamilias, hoc eſt, qui ſunt ſub patria poteſtate, eos non poſſe renunciare Privilegio Macedoniano, non quidem, quia id iis conceſſum in genere, ſeu ratione Status communis, quem conſtituunt, ſed quia conceſſum in favorem parentum eorundem, cum S. C. Macedonianum ſit jus a Romano Senatu conſtitutum, quo cavetur, ne creditoribus, qui filiisfamilias pecuniam mutuam dederunt, efficax actio detur. *L.* 1. *ff. ad S. C. Macedonianum*, nullus autem renunciare poteſt privilegio, ubi renunciatio cedit in præjudicium alterius. Et ſic docent cum Gl. aliisque in *L. tametſi, ff. ad SC. Macedon.* Azor. *Tom.* 1. *L.* 5. *cap.* 12. *quæſt.* 10. Salas. *loc. cit. ſ.* 2. *num* 25. Bonac. *d.* 1. *quæſt.* 3. *part.* 8. §. 6. *num.* 11. quos refert & ſequitur Caſtrop. *loc. cit.* item Lauterb. *ad ff. L.* 14. *tit.* 6. addens, talem renunciationem juramento confirmari non poſſe. Argum. *L.* 7. §. 16. *ff. de pact. L.* 5. *c. de LL.* ſicque etiam diſpoſitum a jure canonico videri per *Reg.* 58. *de Reg. Jur. in* 6. ne ſcilicet anſa peccandi malis moribus præbeatur, publica diſciplina turbetur, jus parentum lædatur, & ſic juramentum vinculum iniquitatis efficiatur. Quin & filium familias, qui pecuniam contra SC. Macedonianum acceptam mutuo non reſtituit, ſed exceptione hujus S. C. Macedoniani ſe defendit, tutum eſſe in conſcientia, pro quo citat Zoeſ. *ad hoc tit. num.* 6. C. de Lugo *de J. & J. d.* 25. *ſeſſ* 1. *num* 3. Mantic. *L.* 8. *tit.* 7. *a num.* 40. addita etiam ratione: quod, licet filius familias in hoc caſu naturaliter & civiliter ſit obligatus, nihil tamen obſtat, quo minus lex poſitiva illius obligationis efficaciam impedire juſta ex cauſa, & adverſus creditorem contra legem peccantem exceptionem condere poſſit.

3. Reſpond. Tertio: Renunciatione tacita (qualis dicitur, quæ arguitur ex actibus, qui non videntur ſtare poſſe cum animo non utendi diſpenſatione vel privilegio, v. g. dum diſpenſatus ad contrahendum cum Maria contrahit cum Catharina, diſpenſatus ad obtinenda beneficia, contrahit matrimonium) non amittitur diſpenſatio, quia poteſt talis retinere animum utendi privilegio, vel diſpenſatione pro tempore, quo ejus uſus licitus eſt, verumque id eſt, etiamſi tales actus habeantur animo renunciandi privilegio, non deficit exinde privilegium vel diſpenſatio, quia etiam in renunciatione expreſſa effectum habet, etiamſi acceptata a concedente privilegium. Caſtrop. *loc. cit. num.* 12. Unde, ſi diſpenſatus ad ducendam conſanguineam duxiſſet aliam, vel votum caſtitatis emiſerit, poterit uxore illa mortua, vel caſtitatis voto relaxato, uti privilegio & diſpenſatione, quia prior non fuit amiſſa, idque etiamſi ruperit inſtrumentum continens diſpenſationem vel privilegium, cum id non invalidet conceſſum. Sanch. *loc. cit. d.* 32. *num.* 6. Pontius *L.* 8. *capit.* 18. §. 20 Caſtrop. *num.* 13. Item ſi illegitimus diſpenſatus ad beneficia nuberet, non amittit diſpenſationem, ſed mortua uxore poteſt obtinere beneficia, quia matrimonium non reddit caſſam diſpenſationem, ſed ejus uſum ſuſpendit. Sanch. *de matrimon. L.* 7. *capit.* 42. *num.* 9. Caſtrop. *num.* 14.

QUÆSTIO CCCCLI.

An, qualiter, & intra quod tempus amittuntur privilegium & diſpenſatio per non uſum?

1. Reſpond. Primo: Diſpenſationes & privilegia affirmativa, hoc eſt, quæ reſpiciunt actum poſitivum, ſeu continent poteſtatem agendi aliquid, v. gr. comedendi carnes, eligendi ad beneficia &c. (in his enim ſolum non uſus locum habet) amittuntur per non-uſum, ut tanquam regulam ſupponunt AA. Gl. Abb. Felin. Decius *in c. cum acceſſiſſent, de Conſtitut.* Azor. *L.* 5. *cap.* 4. *quæſt.* 8. Salas *de LL. d.* 17. *ſeſſ.* 13. *a num* 63. Suar. *L.* 8. *d.* 34. *num.* 2. Caſtrop *loc. cit.* voluntarium & liberum, quem non uſum vocari privativum, ſeu omiſſivum, ait Caſtrop. Dicitur autem non uſus voluntarius & liber, quando quis data occaſione utendi privilegio, eo non utitur; ſi enim eo uſus non fuit, quia ſe non obtulit occaſio utendi illo, vel etiam oblata occaſione eo uti non potuit, non amittitur tali non-uſu privilegium. Argum. *L. unus ex ſociis*, §. *ultim. ff. de ſervit. ruſt.* ubi, quod non amittatur ſervitus mihi debita de aqua ducenda in meum fundum, ſi ea uſus non fuerim, quia fons exaruit. Sic, ſi Univerſitati conceſſum privilegium promovendi Doctores, & per decennium vel longius tempus neminem

Digitized by Google

minem promovit, quia nullus promoveri voluit, non amittit privilegium, niſi, ut addit Caſtrop. Univerſitas cauſam dederit, cur nullus promoveri voluerit, cum tunc idem ſit, ac ſi noluiſſet promovere volentem. Sic per privilegium habens jus gladii id non amittit, etiamſi longo tempore nullus fuit affectus capitali ſupplicio, quia nulla fuit occaſio. Ad hæc, ut dicatur non uſus liber, requiritur, ut oblata occaſione non utens privilegio ſciat ſe habere privilegium, ſi enim inculpabiliter id neſciat, non-uſus non eſt voluntarius. Pirh. *num.* 175. Donat. *Tom.* 1. *part.* 1. *tr.* 12. *quæſt.* 6. *num.* 6. Reiffenſt. *h. t. num.* 206.

2. Reſp. Secundo: Per non-uſum etiam longiſſimi temporis non amittitur privilegium affirmativum, ſeu agendi aliquid, ſi privilegium non cedat in gravamen alterius, ſed ſit meræ gratiæ, v. gr. comedendi carnes in quadrageſima, abſolvendi a reſervatis, diſpenſandi in irregularitatibus. Gl. *in c. ut privilegia, hoc tit. verſ. ſemel in anno.* Laym. *L.* 1. *tract.* 4. *cap.* 23 *num.* 22. Pirh. *hoc tit. nu.* 176. Caſtrop. *loc. cit. num.* 3 nullæ enim ſunt leges ſtatuentes, talia privilegia amitti per purum non-uſum, cum non reſpiciant alios privando illos ſuo jure, aut onus novum illis imponendo; unde nec via præſcriptionis amitti poſſunt, neque etiam per tacitam renunciationem, cum quilibet uti vel non uti poſſit re ſua, & non uſus non inferat tacitam renunciationem, niſi adjunctum habet actum ipſi privilegio contrarium, de quo paulo poſt. Nihilominus privilegium nundinarum amittitur per purum non-uſum intra decennium citra præſcriptionem, ita poſitive ſtatuente. *L.* 1. *ff. de nundinis*, quæ lex, cum odioſa ſit, ad alia privilegia affirmativa non eſt extendenda, & Principe ſpecialiter hoc privilegium ſub dicta conditione concedente, ut Pirh. *num.* 177. cum Laym. *loc. cit. a num.* 18. uti etiam Pirh. cum Gail. *L.* 1. *obſerv.* 60. *num.* 9 quod privilegia aliquid faciendi, conceſſa in arbitrium privilegiati, non amittantur per non-uſum, v. g. facultas ab Imperatore conceſſa nobili ædificandi pro ſuo libitu molendinum.

QUÆSTIO CCCCLII.

An & qualiter amittantur privilegia per præſcriptionem & actum privilegio contrarium?

1. RESpond. Primo: Privilegia cadentia in alterius gravamen tam negativa, ſeu conſiſtentia in non agendo, v. gr. in non ſolvendis decimis vel tributis, in non præſtando ſubjectionem Ordinario, quam affirmativa amittuntur per præſcriptionem, nimirum 20. annorum inter præſentes, vel 30. aut 40. annorum inter abſentes, v. gr. dicto tempore non exigendo decimas ex privilegio debitas, non accipiendo obſequia a vaſallo ſuo, etiam cum eſſet occaſio & potentia illas exigendi & accipiendi, non eundo vel currum ducendo per fundum alienum, dum id ex privilegio competebat, altero interim rem ſuam ab illo onere liberam poſſidente, & ſic contra privilegiatum præſcribente, cum etiam aliæ ſervitutes, tam reales, quam perſonales, aliæque alio modo quam privilegio acquiſitæ ſic amittantur. Azor. *part.* 1. *L.* 5. *cap.* 22. *quæſt.* 8. Suar. *loc. cit. num.* 5. & 6. Gail. *loc. cit. num.* 2. Laym. *loc. cit. cap.* 23. *num.* 21. Pirh. *num.* 175. plura de præſcriptione hac *quæſt. ſeq.*

2. Reſpond. Secundo: Privilegia negativa non cedentia in gravamen alterius non amittuntur per non-uſum aut uſum ſeu actum directe contrarium privilegio a privilegiato etiam ſcienter exercitum, ut patet in privilegio non jejunandi, non recitandi horas, utpote mere gratioſis. Suar. *loc. cit. cap.* 35. *num.* 22. Pontius *loc. cit. cap.* 18. *num.* 25. Caſtrop. *loc. cit. part.* 19. *num.* 1. ſiquidem contrarius uſus privilegii, dum non cedit in gravamen alterius a nullo præſcribitur contra privilegiatum, nec infert renunciationem privilegii, quia fieri poteſt ob alium finem, v. gr. ob vitandam litem, in gratiam alicujus perſonæ, & quotieſcunque adeſt alia levis alterius finis præſumptio contrarii actus, excluditur renunciatio, quia ea eſt odioſa & reſtringenda, ut Suar. *loc. cit. num.* 12. Pontius *loc. cit. cap.* 18. §. 3. *num.* 28. Amitti tamen etiam privilegia etiam affirmativa non habentia tractum ſucceſſivum, ſed conceſſa ad unicum actum per actum etiam unicum illi privilegio contrarium, veriſſimam & communem eſſe ſententiam DD. in *c. cum acceſſiſſent, de conſtit.* cum Gl. *in c. ex ore, de his quæ fiunt a majore, verſ. renunciaſſe*, aſſerit Caſtrop. *loc. cit. num.* 2. Privilegia vero negativa cedentia in gravamen alterius tractum ſucceſſivum habentia, v. g. privilegium non ſolvendi decimas, privilegium exemptionis a jurisdictione Ordinarii poſſunt per actum privilegiati privilegio contrarium, v. gr. per ſolutionem decimarum amitti, non tamen amittuntur per actum talem unicum, neque etiam per plures actus contrarios, niſi ex parte illorum, qui gravati ſunt privilegio, detur præſcriptio contra privilegium. Pars prior probatur ex eo, quod, dum habens privilegium v. gr. non ſolvendi decimas, non ſolvit eas ex una alterave vice, poſſit impoſterum nolle eas ſolvere, non contradicit hac ratione toti privilegio ſuo, adeoque non amittit illud; ita Argum *L.* 2. *de privileg. veteran.* ubi dicitur: non labefactari privilegium immunitatis ab oneribus civitatis, eſto, quod quis aliqua eorum ſubeat, tradunt Suar. *cit. cap.* 35. *num.* 20. Bonac. Salas. Pont. & alii, quos citat Caſtrop. *loc. cit. num.* 3. qui tamen *n.* 4. addit, quod reſpectu & ratione illorum actuum, quibus quis contradicit ſuo privilegio, illud ceſſet, ita ut illud allegare non poſſit contra valorem illorum, quod item ſentiunt Gl *in c. gratum, de off. deleg.* Salas. Suar. Pont. Bonac. apud eundem. Argum. *L.* 2. & 3. *C. de his, qui ſponte onera ſubeunt*, & ex ea ratione, quod in eo, in quo quis contradicere vult privilegio, poſſit velle uti illo. Verum hæc de amiſſione privilegii per uſum contrarium illi ut procedant, requiritur, ut ſit ex iis, quibus utpote directe in ſui favorem conceſſis, privilegiatus renunciare poteſt. Abb. *in c. cum acceſſiſſent, de conſtitut. num.* 8. Felin. *ibidem, num.* 28. Laym. *L.* 1. *tract.* 4. *c.* 23. *num.* 15. Suar. *cit. cap.* 35. *num.* 5. & 8. Caſtrop. *cit. num.* 4. Pirh. *hoc tit. num.* 181. nam qui non poteſt per expreſſam renunciationem privilegium tollere, is etiam id non poteſt per tacitam renunciationem exercendo actus contrarios privilegio, ſed & advertendum, communiter; aut etiam Epiſcopos cum Capitulo, Generales Ordinum cum Congregatione generali renunciare poſſe privilegio tacite, & ſic amittere privilegium per actum contrarium ab iis exercitum, niſi accedat præſcriptio. Abb. *loc. cit.* Felin. *loc. cit. num.* 29. Laym. *loc. cit.* Gail. *obſerv.* 60. *nu.* 13. & 14. quos citat & ſequitur Pirh. *loc. cit.*

QUÆSTIO CCCCLIII.

Quantum tempus requiratur, ut amiſſum cenſeatur privilegium ob tacitam renunciationem per actus contrarios?

REſp. Etſi de hoc clare non ſtatuant, jura probabiliter hac ratione amitti privilegia regulariter eodem tempore, quo per actus contrarios derogari ſolet juri communi, eſt enim privilegium quaſi lex privata, unde ſi juri communi derogari poteſt tanto vel tanto tempore, multo magis id dici poſſe de privilegio, aſtruit Reiffenſt. *hoc tit. num.* 227. cum Engels. *hoc tit. num.* 9. Sic itaque privilegio, quod eſt contra jus civile, dicto modo derogari poteſt per actus contrarios per decennium, quo præſcribitur contra legem civilem. Argum. *L.* 1. *c. quæ ſit long. conſuet.* Privilegio conceſſo Eccleſiæ vel perſonis Eccleſiaſticis, dum illud aliquando uſu receptum, non niſi ſpatio 40. annorum, Argum. *c. accedentibus, h. t.* quia tantum tempus requiritur ad præſcribendum legibus Eccleſiaſticis, Arg. *c. auditis, de præſcript.*

QUÆSTIO CCCCLIV.

Qualiter Privilegium amittatur per abuſum?

1. REſp. Primo: Amittitur privilegium propter delictum ſeu defectum commiſſum in ipſo uſu privilegii tribus modis. Primo: Dum contra intentionem concedentis extenditur ad non conceſſa, nimirum utendo illo alio loco vel tempore, circa alias perſonas vel materiam. Secundo ex privilegio v. gr. immunitatis a jurisdictione ſeu ſubjectione Superioris ſumendo anſam liberius peccandi ſeu delinquendi. Tertio; Agendo directe contra finem in conceſſione indulti intentum, dum v. g. Canonicus aliusve

Cle-

Digitized by Google

Clericus beneficiatus obtinens privilegium non reſidendi in ſua Eccleſia ad proſequenda ſtudia literarum, nihil minus ageret, ſed tempus otio vel inutilibus, & a fine privilegii alienis exercitiis abſumeret. Porro propter quemcunque horum modorum meretur quis amittere privilegium. Suar. *loc. cit. cap.* 36. *a num.* 4. Salas. *de LL. d.* 17. *Sect.* 13. *num.* 80. Caſtrop. *loc. cit. part.* 20. *num.* 2. juxta *c. ut privilegia, hoc tit. c. contingit, de Sentent. excom. c. licet, de regul.* Ideoque quandoque perditur privilegium totaliter, ſcilicet, quoad jus utendi illo etiam in futurum ſeu ad actus futuros, juxta *c. privilegium,* 11. *quæſt.* 3. quandoque tantum amittitur quoad Valorem & actum præſentem, qui fit cum abuſu privilegii pro una vice v. gr. jure eligendi, & non quoad alios actus futuros. Suar. *loc. c. num.* 5. & 6. Pirh. *hoc tit. num.* 185.

2. Reſpond. Secundo: Regulariter propter abuſum non amittitur privilegium ipſo facto, cum in citatis textibus tantum dicatur abutentem mereri amittere privilegium, id eſt, dignum eſſe, qui amittat illud. Salas. *LL. cit.* Caſtrop. *loc. cit. num.* 3. Dixi tamen, regulariter non amitti ipſo facto, ad ſignificandum, quandoque tamen ſic amitti, idque ex verbis privilegii colligendum, ita ut niſi expreſſe in eo dicatur id *ipſo facto, eo ipſo,* illico amitti vel invalidum reddi exprimatur, vel indultum ſit, donec quis eo abutatur, amiſſio cenſeatur ipſo jure & facto incurſa, uti etiam ipſo jure tollitur, etiamſi hæc non exprimantur, ſi abuſus conſiſtat in repugnantia cum ipſo fine conceſſionis privilegii, quamvis tamen Suar. *loc. cit. num.* 7. Caſtrop. *num.* 3. & alii, argum. *c. fin. de vita & honeſt. c. cum ſecundum, de hæret. in* 6. pro praxi moneant, etiam in caſibus, quibus privilegii amiſſio in pœnam delicti a jure inducta eſt, & ipſo facto incurritur, ad amiſſionem ejus actualem ordinarie ſententiam criminis declaratoriam requiri; quod intelligi videtur non tantum de delictis diſtinctis ab ipſo abuſu privilegii, ſed etiam de iis, quæ in ipſo abuſu conſiſtunt. Atque ita delinquens ante hanc ſententiam non tenetur abſtinere ab uſu privilegii. Suar. *loc. cit. num.* 8. Bonac. *d.* 1. *cap.* 3. *part.* 8. §. *ult. num.* 2. Caſtrop. *loc. cit. num.* 3.

QUÆSTIO CCCCLV.

An & qualiter finiatur Privilegium per mortem privilegiati & concedentis Privilegium?

1. RESp. Primo: Privilegium perſonale una cum perſona, cui conceſſum, finitur, quia perſonæ adhæret, & non tranſit ad hæredes aut Succeſſores illius. *L. privilegium, de Reg. Juris in* 6. *L. in omnibus,* & *L. privilegia, ff. eod.* Privilegium reale, conceſſum nimirum ratione dignitatis, officii, loci aut rei, deficiente perſona per mortem vel amotionem a dignitate, vel officio, vel re amiſſa non deficit, ſed ad Succeſſores in dignitate & officio (non vero ad adminiſtrantes idem officium vacans. Laym. *in c. quoniam, de Offic. Jud. delegati*) tranſit. Azor. *part.* 1. *L.* 5. *cap.* XX. *quæſt.* 6. quia, quæ ratione dignitatis conceduntur, mutata perſona non mutantur, *c. ſi gratioſe, de reſcript. in* 6.

2. Reſp. Secundo: Privilegium ſemel abſolute & ſine limitatione conceſſum & acceptatum non amittitur morte concedentis. Argum. *c. ſi cui, de præb. in* 6. *c. ſi ſuper, de off. deleg. in* 6. quia privilegium eſt quædam liberalis donatio, quæ ſemel facta non exſpirat per mortem donantis, & ſic etiam precarium, quamvis ex mera liberalitate dantis proficiſcatur, hujus morte ſecuta pergit durare. Lauterb. *ad ff. de precario.* Idque procedit non tantum in privilegio mere favorabili, ſed & in odioſo, per quod derogatur juri communi, vel præjudicatur juri alterius privati, quia jura loquuntur abſolute de gratia, & privilegium etiam odioſum eſt vera gratia reſpectu ejus, cui conceditur. Item extenditur, ita ut non tantum ſit locus non-exſpirationi, ſi res non ſit integra, ſed etiamſi ſit adhuc integra, id eſt, ſi privilegiatus necdum cœperit uti privilegio, cum neque talis limitatio addatur in citatis juribus, & gratiæ non ſint reſtringendæ. Suar. *loc. cit. cap.* 31. *num.* 2. Pirh. *hoc tit. num.* 171. cujus contrarium eſt in reſcriptis juſtitiæ ſeu ad lites, in quibus delegatur juriſdictio contentioſa fori externi, quæ exſpirat morte delegantis, ſi res ſit adhuc integra, *c. relatum, c. gratum, c. licet, de Off. Jud. delegat.* limitandum tamen hoc ipſum ad privilegium aliamque gratiam jam factam, & non extendendum ad faciendam per executores, hæc enim re adhuc integra exſpirat morte concedentis. Gl. communiter recepta *in cit. c. ſi cui, de præbend. in* 6. Dicitur autem gratia facta, quando directe conceſſa alicui in proprium favorem ipſius, etſi mera executio ab alia perſona dependeat. Suar. *loc. cit. num.* 18. & 19. facienda vero, dum nihil directe conceſſum ei, in cujus favorem tendit, ſed delegato v. gr. Epiſcopo vel confeſſori directe mandatum, ut talem gratiam concedat, v. gr. cauſa cognita, diſpenſet, ita Pirh. *loc. cit.* cum Suar. *loc. cit.* & Laym. *cit. cap.* 21. *num.* 48. Item limitanda hæc ad caſum, in quo Princeps conceſſit privilegium dicendo: *Ad beneplacitum noſtrum.* Argum. *L. locatio, ff. locati,* cum talia verba ſignificent perſeverantiam ejusdem voluntatis, quæ cum vita concedentis finitur. Suar. *l. c. cap.* 32. *num.* 2. Pirh. *num.* 172. quamvis addat, citans pro hoc Gail. *L.* 2. *obſervat.* 60. *num.* 16. moderno uſu obſervari privilegia etiam conceſſa a Principe ſub hac forma: *ad beneplacitum noſtrum*: Morte concedentis non exſpirare, ex ea ratione, quod non prohibeamur ſtare ei, quod expreſſe non mutatur, uti dicta voluntas concedentis non mutatur morte, etſi extinguatur, quod a potiore procedere videtur, dum Princeps conceſſit privilegium dicendo: *donec revocavero*: quorum aliam rationem reddi non poſſe ait Laym. in *cit. c. gratioſe,* quam quod per verba hæc: *Concedimus ad beneplacitum noſtrum* (quod idem dicendum videtur de verbis: *donec revocavero*) Princeps ſolum intendat cavere & admonere, privilegium non tranſire in contractum ſeu pactum, & per talem conceſſionem nullam ſibi vel Succeſſoribus ſuis obligationem imponi, ſed libere revocari poſſe.

QUÆSTIO CCCCLVI.

Qualiter pereunte re, cui Privilegium annexum, pereat Privilegium?

RESpond. Privilegium reale ſeu locale v. gr. conceſſum religioni, collegio, dignitati, officio, iis penitus ſuppreſſis ſeu extinctis perit, uti & conceſſum loco, puta eccleſiæ, monaſterio, caſtro, civitati, fundo, quibus tanquam ſubjecto citra reſpectum ad perſonas, eorum poſſeſſores aut inquilinos inhæret, deſtructis ſine ſpe reparationis aut reædificationis exſpirat. Argum. *Regul. acceſſorium de reg. jur. in* 6. Gloſſ. *in reg. privilegium eadem verſ. perſonale.* Innoc. *in c. cum ex injuncto de novi operis nunc.* quod limitant Reiffenſtuel *numer.* 172. & alii, ut procedat, ſi authoritate ſuperioris, habentis ad hoc authoritatem, deſtruatur ſine ſpe reædificationis, ſecus eſt, ſeu pergit inhærere fundo non ſecus ac conſecratio loci ſacri adhæret pavimento, *L. ædes Sacræ ff. de contract. empt.* ubi ſpes eſt reædificationis *c. paſtoralis* 7. *quæſt.* 1. Idem ait, ſi eccleſia aut monaſterium ideo deſtruatur, ut alio commodiore loco ædificetur, tunc enim retinet privilegia prius habita, cum eccleſia alibi reædificata cenſeatur eadem cum deſtructa, quippe comparatur perſonæ, quæ conceſſa ſibi privilegia ſecum defert, ſic etiam, ubi privilegia conceſſa non ratione ſitus, ſed ratione alterius tituli transferibilia, v. gr. ratione confraternitatis vel reliquiarum alicujus Sancti ibi depoſitarum, tunc enim his translatis alio, etiam privilegia transferuntur alio, & ita tenent Felin. *in c. cum dilecta de reſcript. num.* 25. Azor. *part.* 1. *L.* 5. *cap.* 22. *quæſt.* 11. Suar. *de LL. L.* 6. *cap.* 5. *a numer.* 5. quos citat & ſequitur Wieſtner. *hoc tit. num.* 41. Item cum monaſterium privilegiatum hoſtiliter deſolatum unitur alteri monaſterio, unitur enim tunc cum omnibus rebus & juribus & actionibus, quæ competunt ei. Argum. *c. quia monaſterium de relig. domib.* & conſequenter cum omnibus privilegiis ſuis, quibus dein alter Abbas Monaſterii, cui unitur, uti poteſt per habitudinem ad monaſterium deſtructum, Reiffenſt. *nu.* 175.

QUÆSTIO CCCCLVII.

An & qualiter Privilegium amittatur per revocationem?

1. RESp. Primo: Privilegium conſiſtens in facultate & licentia delegata ad uſum aliquem contra vel præter legem communem conceſſum ſubdito poteſt valide, etiam ſine cauſa revocari a concedente illud ejuſque Succeſſore pro libitu. Abb. *in c. nocit. de Judic. num.* 23. Felin. *ibid. num.* 8.

Sanch.

Digitized by Google

Sanch. *l. 8. de diſpenſ. l. 8. c.* 23. *n.* 1. Suar. *l. c. c.* 37. *n.* 10. Salas *d.* 27. *S.* 14. *n.* 70. Bonac. *d.* 1. *q.* 3. *p.* 8. *§.* 3. *n.* 1. Pont. *l.* 8. *de matr. c.* 19. *n.* 11. Caſtrop. *tr.* 3. *d.* 4. *p.* 21. *§.* 1. *n.* 1. Pirh. *h. t. n.* 86. cum communi, quia talis privilegii conceſſio eſt quaſi quædam delegatio, quæ a delegante revocari poteſt. Dicitur primo: *Conceſſum ſubdito*: quia ſicut poteſt ſubditum a lege eximere per privilegium, ita poteſt eundem iterum ſubjicere legi per revocationem privilegii, eique denuo imponere præceptum, quod per legem ſublatum eſt, cum non amiſerit poteſtatem jurisdictionis in illum. Dicitur ſecundo: *Valide etiam ſine cauſa*: ex eadem ratione, nimirum ratione retentæ juriſdictionis, quod tamen ubi fecerit, peccabit venialiter, ut ſentiunt Salas *l. c.* Sanch. *n.* 11. Mol. *de primog. l.* 4. *c.* 3. *n.* 20. Caſtrop. *l. c.* quia mutare voluntatem levitatis & inconſtantiæ eſt, & contra naturam beneficii Principis, quod decet eſſe manſurum. Privilegium tamen transferens dominium in privilegiatum, ſive conceſſum ſit ſubdito, ſive non-ſubdito revocari nequidem valide poteſt ſine cauſa, ubi jam acceptatum a privilegiato, quia donatio acceptata revocari nequit, cum nemo re ſua, qualis eſt privilegium conceſſum & acceptatum, privari poſſit ſine cauſa, adeoque nec Princeps privilegium, v. g. exigendi tributum aliquod a ſe conceſſum tollere poteſt a privilegiato tanquam illius bonum proprium. Caſtrop. *l. c. n.* 2. niſi forte conceſſum a Rege ſine conſilio Procerum, dum damnoſum eſt regno, ut Idem *n.* 3. Porro cauſa revocandi privilegium ſufficiens eſt eadem, quæ eſt cauſa revocandi donationem perfectam, qualis eſt, ſi donatio cederet in gravem jacturam Regis & regni, aut communis boni. De cætero

2. Reſp. Secundo: Privilegia conventionalia per pactum ſeu contractum oneroſum, v. g. pro pretio, vel ſub onere alicujus operis faciendi, aut etiam in remunerationem aut compenſationem meritorum, conceſſa etiam ſubdito, revocari a concedente ſine gravi & bonum publicum concernente cauſa non poſſunt. Suar. *l. c. c.* 37. *n.* 7. Bonac. *l. c. n.* 2. Salas *l. c.* Sanch. *l. c. d.* 33. *n.* 9. Vaſq. *in opuſc. c.* 6. *§.* 1. Leſſ. *l. 2. de juſt. c.* 33. *du.* 4. *n.* 35. Pont. *l.* 9. *de mat. c.* 19. *§.* 2. *n.* 13. Caſtrop. *l. c. §.* 2. *n.* 1. Lauterb. *ad ff. de conſtit. Princ. §.* 50. ex ea ratione, quod Princeps ſervare teneatur pacta & conventiones cum ſubdito initas, cum exinde oriatur obligatio juſtitiæ etiam adverſus Principem, a qua obligatione ſemel contracta recedere, & inde jus quæſitum ſubdito ſua pœnitentia auferre nequit, ut oſtendit Ant. de Petra *tract. de jure quaſit. non toll. per Principem c.* 32. *q.* 3. *nu.* 45. Unde in Camera Imperiali mandata pœnalia contra Principes & Status Imperii, qui privilegia conventionalia ex cauſa onerosa impetrata revocant, impetiantur. Arg. *Ord. Cam. p.* 2. *tit.* 23. teſtantur Lauterb. *l. c.* Privilegium etiam remuneratorium obſequiorum & meritorum debitum, & non gratis datum cenſetur, & affine eſt dato ex conventione. Wieſtn. *h. t. n.* 59. Ad hoc autem, ut revocari nequeat, requiritur, ut meritorum in ſpecie fiat mentio, & non ſufficit dicere: *ob merita tua concedimus tibi*, &c. quia privilegium debet adæquari meritis, de quo conſtare nequit, niſi merita in ſpecie exprimantur. Caſtrop. *l. c. num.* 6. ſi autem ſpecialiter ſint expreſſa, ſufficienter cenſentur probata, & ſufficit, quod concedens id affirmet, ſecus, ſi in genere tantum dicat: *ob merita*, *vel quia bene meritus*. Caſtrop. *num.* 7. Jaſon. *conſil.* 127. *volum.* 9. quod tamen qualiter limitandum, vide apud Caſtrop. unde etiam privilegium abſoluta donatione a Principe conceſſum ſubdito revocari nequit, cum per illam donationem acquiratur ei dominium & jus. Quod ſi vero Princeps ob gravem juſtamque bonum publicum concernentem cauſam privilegium revocavit, tenetur reſtituere pretium, ſi quod in conceſſione privilegii intervenit, aut, ſi quod opus ei exhibitum, æquivalentiam operis illius reddere, ne alias revocatio ſit nulla, utpote injuſta, tradunt Suar. *l. c.* referens alios. Sanch. Salas & alii apud Caſtrop. *l. c.* iis conſentientem, qui etiam *n.* 2. cum Sanch. *n.* 13. Bonac. *n.* 12. Pontio *n.* 13. & aliis inde infert, diſpenſationes in gradu prohibito ad matrimonium contrahendum conceſſas a Pontifice non revocari, niſi cauſa juſta intercedat, & inſuper reddatur pretium ei, cum quo fuit diſpenſatum. Item *nu.* 3. cum Henriq. *l. 7. de indulg. c.* 21. *nu.* 7. Manuel. *in expoſit. cruciata §.* 12. *n.* 13. Sanch. *d.* 33. *n.* 10. Salas, Bonac. & aliis aſſerit, non revocari per jubilæum privilegia in Bulla cruciatæ conceſſa, licet etiam Pontifex dicat, ſe revocare omnes gratias, privilegia & facultates ſingularibus perſonis, quacunque dignitate fulgentibus, quacunque de cauſa conceſſa, quia in Bulla cruciatæ conceſſa ſunt ſub contractu oneroſo, nimirum dandi certam eleemoſynam, cujus debebat fieri ſpecifica mentio.

QUÆSTIO CCCCLVIII.

Qua ratione facienda revocatio privilegii vel diſpenſationis, ut effectum ſecum habeat?

1. RESp. Primo: Hæc revocatio fieri poteſt expreſſe, nimirum verbis expreſſis, vel tacite, dum Princeps facit actum, qui cum privilegio ſtare non poteſt; ſufficit autem, dum ſit expreſſe, clauſula generalis, qua dicit Princeps: velle ſe privilegium vel conſtitutionem aliquam valere, non obſtantibus quibuſcunque privilegiis in contrarium, hoc ipſo enim abrogantur ſeu revocantur quælibet in contrarium privilegia. Limitandum tamen id in privilegiis conceſſis per modum contractus ſive oneroſi, ſive remuneratorii; cum enim ſint irrevocabilia, & per ea jus quæſitum, niſi cauſa publica & compenſatio intercedat, nullo modo præſumi debet eorum revocatio, niſi in ea exprimantur etiam per contractum conceſſa. Sicar. *loc. cit. cap.* 38. *num.* 3. Sanch. *cit. d.* 33. *num.* 8. Azor. *l.* 5. *cap.* 22. *quaſt.* 11. Pont. *loc. cit. num.* 16. Salas *de LL. diſp.* 27. *ſect.* 14. *num.* 71. 73 & 79. Caſtropal. *§.* 4. *num.* 3. Item in privilegiis habentibus clauſulam, ut revocari non poſſint, niſi eorum ſpecifica mentio fiat, cum tunc in revocatione addi debeat aliqua clauſula, qua hæc privilegia contineri videantur. Caſtrop. *num.* 4. qui tamen cum Suarez, Salas, Bonac. Pont. aliiſque a ſe citatis addit, ſufficere, ſi Princeps dicat: ſe revocare privilegia in contrarium ſub quacunque forma conceſſa; quia hæc verba operari aliquid debent, ac proinde debent eſſe revocatoria privilegiorum habentium clauſulam revocatoriam quorumcunque privilegiorum. Ac denique in privilegiis inſertis corpori juris, quæ cum non tantum ſint privilegia, ſed & canones & leges, quouſque canonum & legum fiat derogatio, non cenſentur derogata, ita Suar. Salas *LL. cit.* Caſtrop. *num.* 5. Jaſon *in L.* 1. *ff. ſolut. matrim.* cum Gloſſ. *in L.* 3. *C. de ſilent. & decurionibus*. Quin etſi privilegium ab aliquo Concilio generali ſtatutum, non ſufficere ad derogationem illius clauſulam derogatoriam quorumcunque privilegiorum, ſub quacunque forma conceſſorum, ſed exprimi debere inſuper Concilium vel ſaltem ſub generalibus verbis dicendo: non obſtante quacunque conſtitutione in Concilio generali edita. Argum *cap. ultim de capell. monach.* & *cap. nonnulli de reſcript.* Covar. 4. *var. cap.* 26. *num.* 16 Menoch. *vol.* 3. *conſ.* 194. *num.* 11. & 12. Molin. *de Juſt. tract.* 2. *diſp.* 273 *verſ. occaſione* Sanch. *l.* 3. *d.* 26. *num.* 7. Caſtrop. *cit. §.* 4. *num.* 6. Imo ſi ſit Concilium generale modernum, ut eſt Tridentinum, non ſufficere clauſulam derogatoriam cujuſcunque Concilii, ſed requiri ſpecificam talis Concilii moderni, v. gr. Tridentini, mentionem cenſent Sanch. Henriq. *L. 7. de indulg. cap.* 26. *num.* 2. Vivald. *in candelab. part.* 3. *cap.* 12. *num.* 12. quod tamen carere fundamento, cum omnia Concilia generalia ejuſdem ſint authoritatis, ait Caſtrop. qui etiam *num.* 7. cum Claro *l.* 3. *receptar. §. teſtamentum quaſt.* 99. *verſ. cæterum.* Sarmient. *L.* 3. *ſelect. cap.* 14. *n.* 7. Henriq. *loc. cit.* Covar. *in Rub. de teſtam. part.* 2. *nu.* 19. Sanch. *L.* 3. *diſp.* 26. *num.* 7. & aliis a ſe cit. tradit, factas jam limitationes ſic ſublimitandas: niſi aliter conſtet de mente derogantis, eo, quod ſi clare conſtet, Principem velle ſub verbis generalibus dicta privilegia revocare, ſeu iis derogare, erunt revocata, etiamſi formam communem clauſulæ derogatoriæ non ſervent.

2. Reſp. Secundo: quod attinet revocationem tacitam, ſi privilegium contrarium priori concedatur ex certa ſcientia & notitia prioris, hoc revocatum cenſetur ex ea parte, in qua eſt contrarium ſecundo; ſic, ſi ab habente privilegium non ſolvendi tributum exigatur de voluntate Principis tributum, reputandum eſt illud exigi pro illa vice, ſeu pro illo anno, ac ita derogabitur privilegio quoad iſtam partem, & integrum manebit pro annis ſequentibus, quia derogatio eſt, & provide reſtringenda; ita Suar. *l. c. c.* 38. *num.* 6. Pont. *de matrim. L.* 8. *c.* 19. *§.* 2. *num.* 17. Bonac. *d.* 1. *quaſt.* 3. *p.* 8. *num.* 4. Caſtrop. *n.* 8. ut ait, cum communi, ſcientia vero & notitia prioris privilegii, quæ requiritur, ut derogatio ſit libera & voluntaria. Arg. *c. nonnulli de reſcriptis c.* 1. *de Conſt. in* 6. & *L. Idem Ulpian. §. Sunt & alii ff. de excuſat. tutor.* præſumenda eſt, ſecundum triplicem modum, quo fit dicta derogatio, nempe vel per legem aliquam generalem contrariam privilegio, vel per privilegium contrarium aliis conceſſum, vel per ſententiam datam contra prius privilegium, quod ſpectat primum, ſi privilegium derogandum clauſum eſt in corpore juris, illud revocatum manet tali lege univerſali, quia inſerta corpori juris non præſumuntur ignorata a Principe. Argum. *c.* 1. *de Conſt. in* 6. eſtque privilegium talo lex communis, lex autem communis alia lege communi contraria abrogatur

abſque eo, quod præcedentis fiat mentio, juxta *l. ſed & poſteriores ff. de LL.* & Gl. *in cit. c. 1. v. revocare & v. neſciatur.* Si autem privilegium derogandum eſt extra corpus juris, ei non derogatur lege univerſali contraria illius mentionem non faciente, quia illius ſcientia utpote jus ſpeciale & privatum non præſumitur in Principe, juxta *cit. cap. 1.* & ita quoad utrumque cum communi docent Salas *de LL. d. 17. ſ. 14. n. 74.* Bonac. *l. d. n. 25.* Suar. *l. c. c. 39. n. 2.* juxta *c. cum ordinem de reſcript.* Quod ſpectat ſecundum modum derogationis privilegii per aliud privilegium, ſi prius inſertum corpori juris revocatur per ſecundum ei contrarium, etiamſi primi mentionem non faciat, quia primum præſumitur ſcitum a Principe, idque ſive ſecundum derogans ſit ſpeciale, ſive generale, ſive inſertum corpori juris, ſive non. Bonac. *n. 27.* Suar. *l. c.* Salas *n. 75.* Pont. *n. 19.* Econtra, ſi prius ſit extra corpus juris, nunquam ei derogatur per ſubſequens, niſi hoc faciat mentionem prioris, quia ſecundum præſumitur conceſſum ex ignorantia prioris *cit. c. 1.* Suar. *n. 6.* Salas *cit. n. 64.* Pont. *n. 21.* idque, ſive utrumque ſit ſpeciale, ſive primum ſpeciale, & ſecundum generale, ut iidem, ſi tamen primum ſit generale, & ſecundum ſpeciale, prævalere videtur primum, ſi illius mentio non ſit facta in ſecundo, tum quia ſemper præſumitur ignoratum eo ipſo, quod inſertum non ſit juri communi, cujus tantum ſcientia præſumitur, tum quia per primum videtur jus quæſitum privilegiato, cui non cenſetur Princeps velle derogare, niſi illius faciat mentionem ſpecificam. Verum huic poſtremo contrarium, ſive prævalere ſecundum non obſtante priore, etſi generali, probabilius cenſet Caſtrop. *n. 14.* eo, quod regula expreſſa in jure ſit; generi derogari per ſpeciem, præſertim ſi ſpecies ſubſequatur *Reg. 44. de Reg. Jur. in 6.* Suar. Bonac. Pont. apud Caſtrop. modo tamen privilegiatus virtute privilegii acquiſiverit jus in re, circa quam conceditur ſecundum privilegium. Quid vero reſpondeat Caſtrop. ad rationes pro oppoſito, vide apud illum *a n. 15.* quod ſpectat ad tertium modum derogandi privilegio per ſententiam privilegio contrariam revocari illud per eam, ſi lata ab eo, qui privilegium revocare poteſt, tenent Azor. *l. 5. cap. 22. q.*.. Bonac. *l. c. §. 3. n. 18* Salas *d. 10. ſ. 14. n. 72.* Caſtrop. *n. 16.* eo, quod ſententia æquiparetur juri & legi, ſed jure & lege contraria derogatur privilegium, modo tamen ſententia ſit juſta, tunc autem revocatur per ſententiam, quando privatur quis eo in pœnam delicti. De quo plura vide apud Caſtrop. *n. 17.*

QUÆSTIO CCCCLIX.

An & quæ publicatio revocationis requiratur, et privilegium revocatum cenſeatur.

1. RESp. Primo: Si privilegium per legem latam revocetur, illa publicatio revocationis privilegii requiritur, quæ neceſſaria eſt ad legis conſtitutionem. Unde ſicut lex civilis publicationem ſui diverſam a publicatione legis canonicæ requirit, nimirum, ut lex civilis pro diverſis provinciis Imperatoris legibus ſubjectis lata publicetur in earum ſingulis, & ſi pro earum una in ea ſola ſufficiat publicari, & expectandi duo poſt publicationem menſes, ut effectum ſuum habeat; legem vero canonicam, ut obliget omnes, ſufficiat publicari Romæ, & in notitiam ſubditorum deveniat, aut commode devenire poſſit, ita quoque loquendum diverſimode de publicatione revocationis privilegii per legem civilem, & facta per legem canonicam. Suar. *l. c. c. 40. a n. 5.* Salas *de LL. d. 17. ſ. 57. n. 80 & 82* Bonac. *l. c. n. 20.* Caſtrop. *l. c. §. 5. n. 1.* contra Soto *l. 1. de juſt. q. 1. nu. 4.* Medin. *l. 2. q. 90. a. 4. poſt. 5. concl.* Sa *v. gratia nu. 17.* & alios docentes publicationem legis canonicæ revocantis privilegium debere fieri in qualibet diœceſi, ſed ſine fundamento, ut inquit Caſtrop. dum videmus revocari privilegia ob legem contrariam Romæ ſolum publicatam.

2. Reſp. Secundo: Revocatio privilegii privatim nimirum mandato concedentis, vel alio privilegio contrarium effectum non habet, quouſque innoteſcat privilegiato, quia ad rectam Reipublicæ & Eccleſiæ gubernationem ſpectat, ut velit Princeps privilegiatos uti ſuis privilegiis, quouſque cognoſcant ea revocata, ne alias vellet plures actus invalidos fieri; ita Sylv. *v. gratia n. 4.* Azor. *l. 5. c. 32. q. 7.* Suar. *l. c. n. 6.* Pont. *l. c. n. 14.* Salas *n. 82.* Bonac. *l. c.* Caſtrop. *num. 2.* Soto *l. c.* cum communi. Hanc revocationem non neceſſario faciendam per nuncium aut epiſtolam a revocante miſſam, ſed ſufficere, ut quocunque modo de ea certus fiat privilegiatus, docent Suar. *l. c. n. 7.* & Bonac. *l. c.* eo, quod hic modus notitiæ ex natura rei ſufficiat, & nullibi jure poſitivo alius modus ſit præſcriptus. Quod ipſum, etſi probabile dicat Caſtrop. *nu. 4.* probabilius tamen eſſe cenſet cum Pontio *cit. n. 14.* Sa *v. gratia nu. 5.* hanc revocationem fieri debere per reſcriptum, epiſtolam vel nuncium ad hoc deſtinatum, eo, quod revocatio privilegii non ſecus, ac lex ejuſque revocatio debeat a revocante procedere, cum alias non ſit publicatio authentica, & conſequenter non firmet publicationem.

QUÆSTIO CCCCLX.

A quo fieri poſſit revocatio privilegiorum gratuitorum, oneroſorum, remuneratoriorum, caſu, quo revocabilia ſint?

1. RESp. Primo: Dubium non eſt, fieri eam poſſe a ſucceſſore concedentis, cum privilegium ſolam concedentis juriſdictionem ſpectet, quam eandem cum illo habet ejus ſucceſſor. Poſſe quoque concedentem privilegium contra jus proprium valide revocare, ſine legitima cauſa ſatis certum videtur ex dictis ſupra. Poſſe etiam inferiorem diſpenſantem, vel concedentem privilegium contra legem Superioris, quando ei indulta eſt poteſtas diſpenſandi, valide ſine cauſa revocare diſpenſationem a ſe factam, cenſet Bonac. apud Caſtrop. *l. c. §. 3. n. 2.* qui ipſe tamen cum Sanch. Salas, Pont. Franco, &c. probabilius cenſet contrarium, nimirum inferiorem ſine cauſa valide revocare non poſſe diſpenſationem a ſe factam, poſſe autem cum cauſa, eo, quod ſicut inferior non poteſt valide concedere diſpenſationem in lege Superioris abſque cauſa, ita non poſſit valide ſine cauſa revocare diſpenſationem a ſe factam, cum enim ex voluntate Superioris concedentis illi poteſtatem diſpenſandi operetur, non eſt, unde colligatur, voluntatem Superioris eſſe, ut ſine cauſa valide revocet diſpenſationem a ſe factam, cum tamen abſque cauſa non poſſit concedere diſpenſationem. Sic itaque non poterit Epiſcopus revocare diſpenſationem a ſe factam parocho ad non reſidendum, aut ad differendum Ordines ratione ſtudii, quia eſt diſpenſatio in lege Superioris, quam, poſtquam diſpenſavit in ea, denuo ſtabilire, ſeu ejus obligationem reducere non poteſt.

2. Reſp. Secundo: Tametſi Papa revocare poſſit diſpenſationem factam ab inferiore Prælato vi collatæ ei poteſtatis diſpenſandi ab ejus Superiore, quia cum omnis juriſdictio pendeat a Papa, is poteſt denuo ablatam legem & obligationem imponere, & ſubditum ab alio exemptum eidem ſurſus ſubjicere. Superior tamen alius inferioris Prælati non videtur ab eo datam diſpenſationem revocare poſſe, quia injuſtum videtur privare inferiorem uſu ſuæ juriſdictionis ordinariæ; ita Sanch. *cit. d. 33. n. 7.* Suar. *de LL. c. 37. n. 17. in fine.* Pont. *l. c. n. 15. in fine.* Caſtrop *l. c. n. 5.*

QUÆSTIO CCCCLXI.

Privilegia vivæ vocis oracula, quæ dicantur, cujus valoris, an & quæ revocata?

1. RESp. Ad primum: Sunt privilegia, quæ Pontifex vel Princeps ſola voce ſeu oretenus concedit, quamvis ſubinde, ut pro foro externo probari & practicari valeant, poſtmodum in ſcriptum redigantur, & teſtimonio authentico ab iis, quibus incumbit ex officio, fide digna reddantur. Reiffenſt. cum communi *h. t. n. 194.*

2. Reſp. Ad ſecundum: Gratiæ & privilegia vivæ vocis oraculo conceſſa ſunt ejuſdem valoris pro foro interno, cujus ſunt conceſſa in ſcriptis *cap. inſtitutionis 25. q. 2.* ad eſſentiam enim & ſubſtantiam privilegii, adeoque nec ad vim & efficaciam privilegii requiritur ſcriptura juxta dicta ſupra; pro foro tamen externo, ut valeant practicari, non ſufficit oretenus ſolum conceſſa, ſed inſuper requiritur, ut teſtimonio authentico, adeoque in ſcriptis eorum conceſſio probetur, juxta *Reg. Cancellar. 57.*

3. Reſp. Ad tertium primo: Omnia & ſingula privilegia quibuſcunque Capitulis, Collegiis, Ordinibus vel perſonis eorum a quocunque tandem Pontifice uſque ad Urbani VIII. vivæ vocis oraculo conceſſa hodie pro utroque foro ſunt revocata, ita, ut nec in foro interno, nec externo iis privilegiis liceat amplius uti, etſi ad ſupplicationem Regum ſint conceſſa, ac de iiſdem vere conceſſis Cardinales propria manu ſcriptum teſtimonium ferant, niſi per Officiales & miniſtros illos, quibus incumbit ratione officii gratiis, privilegiis & favoribus per Pontifices vivæ vocis oraculo conceſſis, aut impoſterum concedendis fidem facere & authentizare, quibus proinde fides haberi ſolet & debet, ſint authentizata; ita verbotenus Reiffenſt. *num. 152.* teſtans, hanc eſſe hodie communem & certam ſententiam

ob

Digitized by Google

ob elaras & expreſſas revocationes factas a Gregorio XV. & Urban. VIII. cujus prioris Conſtitutio incipit: *Romanus Pontifex in ſpecula*; eſtque illius 27. & habetur *Tom. 3. Bullarii Cherubin.* quam etiam ad ſuſum recitat Reiffenſt. *num.* 153. in qua conſtitutione, tametſi contrariom paulo ante dictis habeatur, dum expreſſe excipiuntur privilegia vivæ vocis oracula conceſſa ad ſupplicationem Regum, nec non illa, de quorum conceſſione Cardinales in ſcriptis teſtimonium ferunt, hodiedum tamen & hæc non amplius valent, eo, quod Urban. VIII. in Conſtitutione ſua, quæ incipit: *Alias felicis recordationis Gregor. XV.* eſtque illius 21. *in Bullar. Cherubin.* illa quoque revocavit hiſce expreſſis: *Omnia & ſingula vivæ vocis oracula S. R. E. Cardinalium quorumcunque manu firmata &c. quibuſcunque etiam intuitu, contemplatione, ad inſtantiam Regum & Principum quorumcunque, caſſamus & annullamus &c.*

4. Reſp. Ad tertium ſecundo: Privilegia illa vivæ vocis oraculo, quæ per dictos Officiales & Miniſtros authenticizata non ſunt revocata, ſed omnia & ſingula a quocunque Pontifice conceſſa, in utroque foro adhuc valent, valideque ac licite practicari poſſunt, prout declaravit Urbanus VIII. in Conſtitutione ſua, quæ etiam incipit: *Alias felicis recordationis*; quatuor annis poſt præcedentem ejus Conſtitutionem edita, illius 121. *in Bullar.* cujus verba refert Reiſtenſtuel *numer.* 156. circa quæ notanda ſequentia. Primo: quod inter dictos Miniſtros & Officiales eſſe quoque poſſint Cardinales, adeoque licet abſolute loquendo Cardinalis cujuſcunque teſtimonium de privilegio vivæ vocis oraculo conceſſo non ſufficiat pro valore illius, ſufficiat tamen, ſi alicui Cardinali, ut de illo teſtetur, commiſſum ſpecialiter, vel ſi ſit protector Ordinis, de cujus privilegio teſtatur, quia etiam tali ex officio ei a Pontifice commiſſo incumbit de iis ſaltem, quæ talem Ordinem concernunt, teſtari, ita Reiffenſt. *num.* 157. cum Donato *Tom. 1. part. 2. tract. 16. qu. 12.* Secundo: idem eſſe, quod confirmatio privilegiorum conceſſorum viva voce non valeat pro foro externo, niſi & ea facta verbotenus authenticizetur per dictos Officiales & Miniſtros, ſecus eſt, ſeu valent tam dicta privilegia, quam confirmatio eorum facta verbotenus, ſi confirmentur & innoventur per Bullam *ex certa ſcientia*, cum tunc novam naturam & novum eſſe acquirant, quia ex vivæ vocis oraculis evadunt privilegia ſcripta, eorum naturam aſſumunt, Reiffenſt. *num* 160. cum Pelliz. *tract. 8. cap. 2. num.* 132. Tertio: quod privilegia conceſſa vivæ vocis oraculo poſt Urban. VIII. & quidem pro foro interno omnia ac ſingula, de quibus ſufficienter conſtat eſſe conceſſa, etſi de iis teſtimonium authenticum a ſupradictis officialibus non habebant, ſed alii fide digni Superiores, Generales, Provinciales, Procuratores Generales, aut alii hujuſmodi, in quorum præſentia Papæ privilegium verbotenus conceſſit, de iis teſtimonium ferunt, eo quod par in parem non habeat imperium, & conſequenter conſtitutiones Gregor. XV. & Urban. VIII. manus Succeſſorum non ligant, nec ad eorum conſtitutiones novas ſe extendant, procul dubio hujuſmodi ſubſequentes Succeſſorum conceſſiones vivæ vocis oraculo factæ in foro conſcientiæ valeant, ſi de iis quocunque teſtimonio fide digno conſtet. Reiffenſtuel *num.* 163. Quarto: Quod, ut talia privilegia vivæ vocis oraculo conceſſa etiam pro foro externo valeant, non ſufficiat teſtimonium cæteroquin fide dignum de eorum conceſſione, ſed requiratur non tale, quale ad probandum in foro externo alias requiritur, & ſufficit, quamvis neceſſe non ſit teſtimonium dictorum Officialium, cum probatio per horum teſtimonium præſcripta ab Urban. VIII. ſolum ſe extendat ad probanda oracula præcedentia, non vero ad ſubſequentia ejuſdem conſtitutionum oracula. Reiffenſt. *num.* 164.

QUÆSTIO CCCCLXII.

An & quæ privilegia regularium revocata vel non revocata per Concilium Tridentinum?

1. RESP. Primo: Sicut falſum eſt per Concilium Tridentinum revocata eſſe omnia regularibus ante illud conceſſa privilegia, ita certum eſt eorum plura ab illo revocata eſſe. Quod attinet ad primum, conſtat id ipſum ex ipſo Tridentino dum *Seſſ. 25. de regular. capit. 20. ad finem* ait: *in cæteris omnibus præfatorum Ordinum privilegia & facultates, quæ ipſorum perſonas, loca & jura concernunt, firma ſint & illaſa*, quod confirmatur univerſali praxi Ordinum plurimis eorum libere utentium, uti & pluribus a Summis Pontificibus poſt Tridentinum confirmatis. Quod attinet alterum, omnia & ſingula regularium privilegia ante Concilium conceſſa, quæ adverſantur decretis illius contentis *Seſſ. 25. de regular.* revocata ſunt ab eodem Concilio, ac proinde licite non obſervanda, niſi poſt Tridentinum deſuper novum impetratam privilegium, prout conſtat ex verbis Tridentini *loc. cit. cap* 22. præcipientis obſervari decreta derogatoria, quibus privilegia utique regularium abrogavit, dum dicit: non obſtantibus eorum omnium & ſingulorum privilegiis, ſub quibuſcunque verborum formulis conceptis, ac mare magnum appellatis, etiam in fundatione obtentis, nec non conſuetudinibus vel præſcriptionibus immemorabilibus, &c. Idemque proinde eſt de privilegiis ante Tridentinum regularibus conceſſis, quæ adverſantur alicui cujuſcunque ſeſſionis decreta habenti hanc ſimilemve clauſulam: *non obſtantibus quibuscunque privilegiis*. Reiffenſt. *hoc tit. num.* 138. quamvis etiam privilegia decretis aliarum ſeſſionum, excepta *Seſſione* 25. non habentibus dictam clauſulam derogatoriam: *non obſtantibus*, contraria non cenſeri derogata ab eodem Concilio doceant probabiliſſime Rodriq. *qq. regular. Tom. 1. qu. 8. a. 7.* Mirand. *in man. Prælat. Tom 2. quæſt. 42. a. 3. verſ. ſed alii*. Suar. *L. 6. de LL. cap. 58. in fine* apud Reiffenſt. *numer.* 139. contra Donat. *Tom. 1. part. 1. tract. 11. quæſt. 15. a num. 4.* Peyrin. *in declar. privileg. Tom. 2. in conſtit. 1. Gregor. XIII. num. 3.* docentes privilegia adverſantia ſimpliciter cuicunque totius Concilii decreto etiam deſtituta dicta clauſula revocata a Tridentino cenſeri ſaltem tacite, ſiquidem nulla lex, conſtitutio vel decretum, etſi generaliter vel univerſaliter latum, derogat particularibus locorum aut perſonarum ſtatutis, conſuetudinibus aut privilegiis, niſi id exprimat, ut Barboſ. *in capit. 1. de conſtitut. in 6.* cum communi DD. ergo nec Tridentinum per Decreta ſua generalia id non exprimentia & deſtituta clauſula generali derogatoria.

2. Reſp. Secundo: Regulares hodiedum etiam in foro conſcientiæ uti non poſſunt privilegiis ſibi conceſſis expreſſe a Trid. revocatis, quia ſententia oppoſita ab Alexand. VII. his terminis expreſſa: *Regulares uti poſſunt privilegiis, quæ ſunt expreſſe revocata a Concilio Tridentino*, damnata eſt; expreſſe autem ab eo revocata ſunt omnia & ſola ea privilegia regularium, quæ ſunt contraria alicui ex decretis a Trid. *Seſſ. 25. de regul.*

TITULUS XXXIV.

De Purgatione Canonica.

QUÆSTIO CCCCLXIII.

Quid ſit Purgatio Canonica, & qualiter fiat?

1. RESP. Ad Primum: Purgatio, de qua hic, in genere eſt oſtenſio innocentiæ de objecto crimine, alia eſt vulgaris, de qua *ſeq. tit.* alia canonica, quæ eſt oſtenſio innocentiæ criminis alicujus, quod alicui objectum, vel de quo quis graviter infamatus vel ſuſpectus, facta canonice ſeu juxta SS. Canonum præſcriptum, ſumitur ex *can. ſi mala 2. quæſt. 5.* juncta Gloſſ. *verſ. deficientibus* & *cap. dilectit hoc tit. cap. nos inter*. Purgatio quoque canonica fit ſuper macula, defectu aut impedimento obſtante v. gr. promotioni ad Ordines & beneficia eccleſiaſtica. Arg. *c. accedens* & Gl. *ibid. v. purgatione* & Abb. *n. 1.*

2. Reſp. Ad Secundum primo: Fiebat purgatio canonica olim varie, nimirum primo per juramentum factum ad ſepulchra vel reliquias Sanctorum præſertim, ubi illi magis clarebant miraculis tam a reo quam accuſatore præſtitum, ut conſtat ex *can. habet cap. Mennam cap. quanto 2. quæſt. 7.* eo quod harum reliquiarum virtute & meritorum Sanctorum illorum intuitu Deus ſæpe pateſaceret reorum vel diffamatorum innocentiam, & accuſatorum vel diffamantium perjurium, ut teſtantur plures SS. Patres apud Baronium *ad annum Chriſti 412. a num. 24.* Secundo: per ſuſceptionem Euchariſtiæ vel celebrationem miſſæ, Argum *can. ſæpe & can. fin. 2. quæſt. 5.* eo quod præſumebatur, neminem conſcium criminis, de quo accuſabatur aut infamabatur, tam fore temerarium, ut auderet in judicium & condemnationem ſui tam horrendum facinus admittere, præſertim dum, ut quandoque fiebat, adhibebantur imprecationes repentini interitus ſecuturi ex tali temeraria ſuſceptione Corporis & Sanguinis Chriſti, atque hac ratione Gregor. VII. Simoniæ inſimulatus publice ſe purgavit coram Henrico III. Imperatore apud eundem inſtans, ut, ſi innocentem ſe crederet de probris ſibi objectis, per ſumptionem Sanctiſſimi Sacramenti ſe purgaret, quod ab eo deterritus exemplo Lotharii & aliorum, mala fide in ſui perniciem id auſorum & celeri interitu pereuntium non obtinuit. Wieſtner. *hoc tit. numer. 3.* referens ſe ad Chronicon Sigeberti *Anno 870.* & Baron. *Anno 1077.* Tertio: per indicium criminis, vel per ſortes vel teſſeras ad S. Crucem jaci, vel in Altari S. Cruce inſigni deponi, & poſt varias precationes inde extrahi ſolitas, vel per nocturnas & diu continuatas ad illam ſtationes, vel denique & frequentius per juramentum ad S. Crucem, vel per eam cave contracta præſtitum, ut Wieſtner *loc. citat.* ex Rainaudo *de cælum. Sect. 3 cap. 2. nu. 2.* & Gretſer *de S. Cruce c 16.*

3. Reſpond. Ad Secundum ſecundo: Hujuſmodi purgandi modis, fidelium in Deum & Sanctos fiducia deficiente, & ratione in ſuperſtitionem degenerante paulatim ſublatis, ſucceſſit & hodiedum durans eſt forma hujus purgationis, nimirum juramentum ab accuſato aut inſimulato, vel publice diffamato, aut vehementer ſuſpecto de crimine tactis Evangeliis præſtitum, invocato Deo in teſtem innocentiæ ſuæ ſeu de crimine illo, nec per ſe, nec perſonam ſubſtitutam ſuo nomine commiſſo.

QUÆSTIO CCCCLXIV.

An, qui & qualiter adhibendi compurgatores in hac purgatione canonica?

1. RESP. Primo: Adhibendæ ſunt tres, quinque aut plures, prout qualitas rei vel gravitas criminis exigit, & quorum numerum arbitrio & prudentiæ Judicis permiſſum cenſent Abb. *in cap. 1. hoc tit.* & Decian. *num. 12.* (qui compurgatores vocantur) perſonæ non ſolum bonæ æſtimationis & fide dignæ, ſed & Vicinæ & tales, quibus purgandi vita & mores perſpectos eſſe præſumi poſſit, ut dicitur *c. cum dilectus hoc tit.* & *ibi* Gloſſ. *verſ. vicinia* & Abb. *num. 1. c. quanto de præſumpt.* Felin. *in cap. literis eodem num. 2. & 5.* Menoch. *L. 6. de præſumpt. 24. nu. 12.* ejuſdem Ordinis ac ſtatus cum purgando, ita ut ſi is ſit Epiſcopus vel Presbiter, etiam illi tales eſſe debeant. His vero deficientibus etiam alii inferioris Ordinis Clerici juxta *cap. ex tuorum & cap. in juventute* & his quoque deficientibus honeſti Laici, etiam fœminæ admitti poſſint. Gloſſ. *fin. in cit. cap.* & Hoſtienſ. *num. 5.* imo ſi in purgationis loco ignotus Clericus ſit purgandus, ibique purgatores idonei nec clerici, nec laici haberi poſſint, & legitimæ probationes deficiant, reus ſolo proprio juramento purgandus, ſi alias fide dignus cenſetur, ſimulque juret, ſe compurgatores habere non poſſe cum Gl. *fin. in c. cum P.* & Abb. *in c. inter hoc tit. n. 7.* Decian. *tr. crim. l. 5. c. 48. nu. 26.* Pirh. *h. t. n. 28.* Wieſtn. *num. 9.* Reiffenſt. *h. t. n. 6.*

2. Reſp. Secundo: Horum compurgatorum officium eſt, ut jurati deponant, ſe credere purgandum vere juraſſe, ac proinde impoſiti criminis falſo inſimulatum; juramentum enim hoc compurgatorum non eſt veritatis, ſed credulitatis *can. quoties 2. qu. 5. c. licet de accuſ. cap. inter 10. & cap. fin. h. t.* Decian. *l. c. num. 4.*

QUÆSTIO CCCCLXV.

A quo, quibus & quando indicenda purgatio canonica?

1. RESP. Ad Primum: Purgatio canonica indici poteſt a Judice competente, qui alias de crimine cognoſcere poteſt & debet, ita ut, ſi ab alio fiat, ſit nulla, & habeat ſe, ac ſi facta non fuiſſet. Arg. *cap. nos inter & c. inter hoc tit. c. licet de offic. legat.* Gl. *fin. in cap. penult.* juncta Gloſſ. Marg. *L. 1. C.* & *ibid.* Hoſt *in fin.* Pirh. *hoc tit. num. 1.* Sic poteſt Epiſcopus non tantum Clericum, ſed etiam laicum ſubditum ſuum compellere ad purgandum ſe de criminibus ſpectantibus ad cognitionem Eccleſiæ, ut ſunt hæreſis, adulterium & ſimilia, quæ ſunt vel mere eccleſiaſtica, vel mixti fori, vel etiam fori ſæcularis, ubi Epiſcopus juriſdictionem temporalem habet, eſtque ratio, quod purgatio nunquam inducatur, niſi in defectum probationum. Unde ſi ad Epiſcopum non ſpectet cognitio delicti, non fient coram eo probationes, & conſequenter neque per illum indicenda purgatio canonica de crimine ad illius cognitionem non ſpectante. Cenſent tamen alii apud Pirh. *numer. 3.* poſſe Epiſcopum de quolibet crimine purgationem canonicam indicere, eo quod textus *cap. nos inter hoc tit.* loquatur generaliter & indiſtincte de aliquo crimine. Epiſcopus autem debeat inquirere in diœceſanorum ſuorum, etiam laicorum, delicta, eaque punire, juxta *cap. 1. de Offic. Judic. Ordinar.* & conſequenter deficiente probatione indicere poſſit purgationem. Quod ipſum melius diſtingui ait Pirh. *loc. cit.* cum Abb. & Hoſtienſ. *in cit. cap. nos inter num. 2.* ita ut procedat, ſi velit Epiſcopus indicere laico infamato purgationem in ordine ad pœnitentiam imponendam in foro animæ, ſecus, ſi velit eam indicere laico infamato in ordine ad pœnam temporalem imponendam, in foro judiciali.

2. Reſp. Ad Secundum Primo: Non tantum clericis Sæcularibus, ſed etiam Regularibus utriuſque ſexus indicenda purgatio canonica, ſi publice infamati fuerint de crimine, vel graviter ſuſpecti, & teſtes aliæque probationes deficiant, prout conſtat ex *cap. moniales.* Secundo: indicenda non eſt, niſi perſonis, quarum famæ & æſtimationis integritas Chriſtiano populo eſt valde neceſſaria, ut ſunt Epiſcopi & alii Prælati, Prædicatores verbi divini, Sacerdotes, aliique viri alias probi ac fide digni, etiam laici, viles autem ac plebei homines de criminibus, quorum plena probatio aliter haberi nequit, accuſati, diffamati, aut graviter ſuſpecti, ſubjiciendi ſunt quæſtionibus per torturam, tum quia tales non facile inveniunt compurgatores, tum propter periculum perjurii. Ita Reiffenſt. *h. t. num. 13.* Wieſtn. *h. t. num. 7.* cum Farinac. *in prax. crim. quæſt. 94. numer. 64.* Tertio: indicenda

non

non eſt hæc purgatio, niſi per accuſationem vel aliter de crimine diffamatis, vel veriſimiliter & vehementer ſuſpectis, ita ut fama illorum etiam apud prudentes & probos læſa ſit. Innoc. *in c. nos inter h. t.* Sylv. *v. purgatio*, *num.* 2. Pirh. *hoc tit. num.* 7. ex ea ratione, quia hæc purgatio inducta ideo præcipue, ut, caſu quo crimen vel innocentia diffamati alio modo probari nequit, detegatur per purgationem, vel ad tollendum ſcandalum publicum populi, vel ad delendam ſuſpicionem, & infamia convertatur in bonam famam. Argum. *c. inter*, *h. t.* Unde requiritur. ut infamia ortum habeat a perſonis honeſtis, & gravibus & non a malevolis. Hoſt. *in ſum. h. t. num.* 3. Diaz. *in pract. crim. can. c.* 151. *num.* 7. niſi ab iis infamatus ipſe pro purgatione inſtaret, aut ſcandalum publicum cauſatum per talem infamiam ab inimicis ortam ſedari aliter quam per purgationem canonicam, & dilui non poſſet. Argum. *c. inter*, *h. t.* Ad ſcandalum enim vitandum & tollendum receditur a jure communi, *c.* 2. *de præſcript. cap.* 2. *de novi oper. nunc.* De cætero ſi certe conſtet infamiam natam non eſſe ex probabilibus ſuſpicionibus ſeu conjecturis, vel ab æmolis, aut ex alia injuſta cauſa ortam eſſe, non eſt de illa curandum, nec ideo indicenda purgatio canonica etiam ad inſtantiam aliorum, nec Judex ex tali infamia procedere poteſt contra infamatum. Pirh. *hoc tit. num.* 11. cum Abb. niſi forte ob importunitatem petentis indicatur purgatio, ut Idem cum Hoſt.

3. Reſp. Ad tertium: indici non debet purgatio, quando crimen eſt notorium, ita ut celari non poſſit, prout habetur *c. cum dilectus*, *h. t.* quia notoria non egent probatione; imo nec accuſatione. Argum. *can. de manifeſt.* 2. *q.* 1. *c. ex evidentia*, *de accuſat.* Sed Judex ad impoſitionem pœnæ ſine alia inquiſitione ob ſolam notoreitatem procedere poteſt. Menoch. *de arb. caſ.* 166. *num.* 4. Farinac. *prax. crim. quæſt.* 21. *num.* 11. neque indicenda, quando infamatus, aut graviter ſuſpectus aliter convinci, & inſtituta actione per teſtes aliuſque legitimos modos crimen plene probari, aut innocentia oſtendi poteſt, *c. ſi quis c. quoties*, *c. ex tuarum*, *c. inter h. t.* cum purgatio ſit introducta in ſubſidium aliarum probationum. Innoc. *in c. nos inter*, *h. t.* Sylv. *v. purgatio num.* 2. Decian. *tract. crim. L.* 5. *c.* 48. *num.* 10. De cætero licet in cauſis civilibus in defectum plenæ probationis reo, & quandoque etiam actori deferri poſſit juramentum, *L. admonendi*, *ff. de jurejur.* id tamen locum non habet in criminalibus, utpote in quibus, actore plene non probante, reus eſt abſolvendus, *can. fin. §. ſane*, 6. *quæſt.* 5. *L. abſentes*, *ff. de pœnis*, ita ut propterea accuſator intentionem non niſi ſemiplene probans, ſi in probationis ſupplementum petat ad juramentum admitti, non audiator, teſte Claro §. *fin. qu.* 63. *num.* 1. quin & veriſimilius id etiam deferre non permittatur, ut Gonzal. *in cit. c. fin. num.* 9. nihilominus tamen ſi cauſa ſit dubia, ad infamiam & ſcandalum tollendum per declarationem innocentiæ a crimine vel per promeritam hujus pœnam reo defertur juramentum a Judice (præſertim Eccleſiaſtico, a quo vindicta ſanguinis non exercetur) *auth. ſed novo*, *c. de pœna Jud. qui male judic.* Maſc. *de prob. concluſ.* 858. *n.* 39. E contra etiam poſt actam de delicto pœnitentiam locus eſt purgationi canonicæ, quia poſt pœnitentiam de facto remanet adhuc publica infamia, utpote quæ per pœnitentiam non tollitur, *c. Euphemium §. hinc colligitur* 2. *qu.* 3. ideoque ad hanc tollendam neceſſaria eſt purgatio. Pirh. *h. t. n.* 18. *not.* 2. cum Gl. *in c. fin. h. t. v. commiſiſſe*, & Abb. *ibid. n.* 2. *not.* 3.

QUÆSTIO CCCCLXVI.

Qualiter procedendum contra Infamatum de crimine, negligentem ſe purgare canonice ab infamia?

REſp. Prius inquiſitio fieri debet ab Epiſcopo contra infamatum de infamia, quam ſuper veritate criminis, *c. qualiter*, *c. cum oportent*. Abb. *in c. ſi quis h. t. num.* 1. Pirh. *h. t. num.* 23. Dein, ſi accuſator adſit, non debet infamato indici purgatio, cum ea ſit ſubſidiaria, nimirum ſi crimen aliter probari non poſſit, *cit. c. ſi quis*, *hoc tit.* Abb. *ibid. num.* 1. *not.* 2. Indicta purgatione, tamdiu ſuſpendendus ab officio, donec legitime ſe purgaverit. Abb. *l. c.* Pirh. *nu.* 24. non tamen regulariter ſuſpendendus a beneficio, priusquam deficiat in canonica purgatione, niſi propter enormitatem criminis aut grave ſcandalum imminens. Gl. *in c. presbyter*, 2. *qu.* 5. *v. ſuſpendatur*. Abb. *loc. cit. not.* 2. Porro dum proceditur per viam inquiſitionis, & crimen non eſt plene probatum, reus non eſt ſimpliciter abſolvendus, ſed poteſt compelli ad purgandum ſe, ſi remaneat publica infamia vel grave ſcandalum etiam ſine infamia, vel vehemens ſuſpicio; nam ob hæc tria indici poteſt purgatio, ita ut quodlibet eorum ſit ſufficiens ad eam indicendam, *c. inter*, *h. t.* & *ibi* Hoſt. & Abb. Antequam vero ſuſpendatur ab officio, & ei indicatur purgatio, ſi quis infamatus de delicto ſucceſſivo, quia v. gr. detinet in domo mulierem ſuſpectam, neceſſario præcedere debent admonitiones, *in c.* 2. *h. t.* præſcriptæ, cum poſſit ſe emendare abſtinendo ab actibus ſuſpectis &c. ſi autem delictum eſt momentaneum, ſive tranſiens, de quo infamatus, v. gr. homicidium, furtum, &c. præmittendæ non ſunt dictæ monitiones, cum ſint fruſtraneæ, nec fieri debet ſuſpenſio ab officio, ſed Judex ſtatim infamato indicere poteſt purgationem, quam ſi præſtet, eſt abſolvendus, ſi in ea deficiat, condemnandus, & puniendus tanquam convictus, niſi delictum ſit enorme vel grave, ſcandalum in populo immineat, tunc enim poteſt ſuſpendi ab officio, donec ſe purgaverit, juxta *cit. cap.* 2. imo & a beneficio, *cit. c. inter*, *h. t.* quod ſi fecerit, ſublata ſuſpenſione abſolvendus eſt, juxta *c. ex tuarum*, *h. t.* alias condemnandus, ut dictum, quod autem juxta *c. inter*, dicatur, præſtita purgatione remanere ſuſpenſionem ab officio, licet cenſeant communiter DD. id ſpeciale eſſe in crimine hæreſis. Abb. tamen in *cit. c. inter*, *num.* 3. inquit, id non eſſe ſpeciale huic delicto, ſed remanere ſuſpenſionem loquendo univerſim, quandocunque infamatus male vivendo per actus illicitos & jure reprobatos, v. g. per nimiam familiaritatem cum hæreticis, qui eſt caſus *cit. c. inter*, dedit cauſam infamiæ & publici ſcandali, ut ſi præcedentes illi actus illiciti: ita Pirh. *n.* 25. *in fine*.

QUÆSTIO CCCCLXVII.

Quisnam ſit effectus purgationis canonicæ tam legitime, quam perperam factæ, & quæ hujus pœnæ?

1. REſp. Ad primum; hujus purgationis legitime factæ effectus præcipue ſunt tres. Primus; quod ea perfecta infamatus ſit abſolvendus a ſuſpenſione ab officio & beneficio, ſi ea propter criminis objecti vel ex eo ortæ infamiæ, aut ſcandali gravitatem ab initio inflicta, *c. ex tuarum*, & *c. licet*, *h. t.* Sylv. *v. purgatio*, *num.* 7. Secundus, quod ſine mora ſit abſolvendus ab ipſo crimine objecto, & declarandus innocens, inque ſtatum priſtinum reſtituendus, *can. habet*, & *c. Mennam*, 2. *qu.* 5. Tertius; quod vir boni teſtimonii declaretur, *cit. c. ex tuarum*, atque ita redintegretur honor & æſtimatio apud homines, præſertim in crimine ſucceſſivo, ſed vitam bonis moribus ornet, ita ut ea ſuſpicio omnis ex hominum proborum & honeſtorum mentibus deleatur, *cit. c. inter*, *in fin.* Sylv. *l. c.* Farin. *pr. crim. q.* 194. *n.* 44. His additur ab aliquibus quartus affectus, quod de eodem crimine accuſari amplius nequeat, de quo ſpeciatim, *q. ſeq.*

2. Reſp. Ad ſecundum: ſi in purgatione ſibi indicta deficiat infamatus, vel quia jurare noluit, vel quia compurgatores idoneos adhibere neglexit, aut quia nulli fidunt, vel nolunt pro illo facere juramentum credulitatis, eo quod propter illius malam famam non credant illum verum jurare, multoque magis ſi in purgatione perjurium commiſerit, tanquam de crimine convictus ſit puniendus, *cit. c. inter §. fin. c. de hoc*, & *c. inſinuatum*, *de Simon.* eo quod præſumptio veriſimilis delicti orta ex infamia rei, reo in purgatione deficiente, tranſit in violentam, vi cujus Judex procedere poteſt ad ſententiam, & infligere pœnam, ſaltem extraordinariam, & juxta aliquos etiam ordinariam, Menoch. *L.* 5. *præſumpt.* 41. *n.* 3. Farin. *pract. crim. q.* 86. *n.* 5. circa quod poſtremum notandum ex Diaz apud Pirh. *h. t. n.* 37. clericum propter defectum in purgatione commiſſum degradatum, & curiæ ſæculari traditum non poſſe a Judice ſæculari pœna ordinaria criminis, qua laicus convictus de eo delicto puniretur, eo quod clericus non vere, ſed ſolum interpretative ſit convictus de illo crimine, pro quo jure civili non imponitur pœna ordinaria, niſi claris probationibus, vel propria confeſſione ſit convictus, excepta hæreſi. Pirh. *l. c.*

QUÆSTIO CCCCLXVIII.

An & quando accuſatus ſemel de crimine, peracta deſuper legitime purgatione, de eodem denuo accuſari poſſit?

REſp. Ordinarie & regulariter id fieri non poſſe, tum quia quærere de eodem ejuſdem hominis delicto eſt contra textum, *c. licet*, *ff. nautæ*, *caupones* &c. tum quia jusjurandum non minoris authoritatis eſt quam res judicata. *L. jusjurandum*, *ff. de jurejur.* Gl. *in c. Mennam*. Hoſt. *in c. licet*,

hoc tit. num. 6. Diaz: *ordinarie loquendo* nam reſponſio plures patitur limitationes, ac primo quidem id fieri poteſt, ſi peracta purgatione, concurrentibus novis indiciis, nova infamia ſuborta, vel accuſator adeſt. Abb. *in c. ex tuorum h. t. num.* 5. Item, ſi quis ſuam aut ſuorum injuriam proſequatur *L. ſi cui §. 2. ff. de accuſat.* vel oſtendat infamatum purgando ſe pejeraſſe *l. admonendi ff. eodem* aut priorem accuſatorem fuiſſe prævaricatum *l. prævaricationis §. 5. de prævaricat.* Goffred. *in L. fin. C. de rebus credit.* Hoſtienſ. *in citat. cap. fin. num.* 6. & ita quoad has limitationes omnes Pirh. *hoc tit. num.* 36. Et hæc de purgatione canonica dicta ſufficiant, eo quod, etſi in officio inquiſitionis adhuc vigere videatur, extra illud tamen multum in deſuetudinem abiiſſe hodiedum notetur, præſertim quoad Clericos & Judices eccleſiaſticos, etiam ubi ii gravi infamia & vehementi ſuſpicione criminum laborant, quod Judicum illorum tepiditati & negligentiæ adſcribit Pirh. *hoc tit. num.* 39. vel quia, ut Diaz. *in pract. crim. canon. cap.* 152. *num.* 5. modernis temporibus difficulter inveniantur idonei compurgatores, dum viri probi videntes corruptionem hujus temporis, & ad ſtatus clericalis deformationem, niſi bene notam habeant clerici purgandi vitam, nolint ſubire onus compurgatorum.

T I T U L U S XXXV.

De Purgatione Vulgari.

Q U Æ S T I O CCCCLXIX.

Quid ſit purgatio vulgaris, & quotuplex fuerit olim in uſu.

RESP. Purgatio vulgaris ſic dicta, quod ſuperſtitione & moribus vulgi ut plurimum introducta, nulloque jure firmata, pro temporum gentiumque ac rituum varietate varia fuit olim, & præter monomachiam ſeu ſingulare certamen duorum, quo de crimine accuſatus cum accuſatore etſi ætate, viribus, armorumque tractandorum peritia inter ſe diſpares, innocentiæ tamen præſidio confiſi, congrediebatur, ita ut in eo victus haberetur pro reo, victor pro innocente. Reinaud. *de calum. ſect. 3. cap. 2. quæſt.* 4. ratio purgandi ſe fere triplex fuit, nimirum per ignem, aquam ferventem, & aquam frigidam. Gonzal *in c. fin. hoc tit. n.* 5. Reinaud *loc. cit. num.* 5. per ignem quidem, dum criminis inſimulatus vel alias de eo ſuſpectus rogum ſubibat, vel prunas aut vomerem aliudve ferrum ignitum & candens manibus contrectabat, vel pedibus calcabat, indeque læſus pro convicto habebatur. Per aquam ferventem ſeu bullientem, in quam accuſatus vel infamatus immittens brachium, ſi omnino illæſum extrahebat, habebatur innocens, præſertim ubi adhiberentur exorciſmi & orationes, Gonzal. *loc. cit. num.* 6. per aquam frigidam certo ritu conſecratam, in quam purgandus manu dextra ad pedem ſiniſtrum, & pedem ſiniſtro ad dextram alligato immiſſus, ſi mergeretur, inſons, ſi ſupernataret reus credebatur & declarabatur, qui modus potiſſimum adhibebatur ſagis, & hodiedum quandoque adhibetur a Judicibus aliquibus illicite ſagis ad illam probam provocantibus. Præter quos modos purgandi ſe fuit quoque olim uſitatus frequenter per celebrationem miſſæ & ſumptionem Euchariſtiæ, de quo Concilium Wormatienſe relatum *in c. ſæpe 2. quæſt.* 3. ubi ſtatuitur, ut, ſi fiant furta in monaſterio, & ea committentes ignorentur, miſſa ab Abbate celebretur, vel ab alio ejus juſſu, qua finita, omnes Fratres communicent dicentes: *Corpus Domini ſit mihi ad probationem hodie.*

Q U Æ S T I O CCCCLXX.

An iſtiuſmodi modi ſe purgandi a crimine ſint aut fuerint liciti.

RESP. Primo in genere: tametſi olim fuerint, qui illos honeſtos, & Chriſtianis valde congruentes pronunciarint & propugnarint, hodiedum tamen cum D. Thom. 2. 2. *quæſt. 95. art. 8. ad* 3. Suar. *de irreligioſ. cap 3. num.* 8. Leſſ. *l. 2. de Juſt. & Jur. cap. 45. n.* 3. paſſim tanquam illiciti rejiciuntur a Theologis & Canoniſtis alicujus nominis, & ab ipſis SS. Canonibus tanquam ſuperſtitioſi, præſumptuoſi, quin & a vulgo inſtinctu diaboli inventi & inducti reprobantur *cap. Mennam §. fin. c. conſuluiſti 2. quæſ. 5. c. ſententiam ne clerici vel monach. cap. ex tuorum de purg. can. & c. fin. hoc tit.* cum, præterquam gentilitatis ritus redoleant, tentationem Dei continere videantur, dum ad ejus extraordinariam providentiam & miraculum per eos temere recurritur: unde & ſæpe in iis innocentes ſuccumbunt & puniuntur, & nocentes caſu, fraude vel occulta dæmonis cooperatione innocentes declarantur *cap. 2. hoc tit.* Hoſtienſ. *in Summ. hoc tit. num* 1. & 2. Gonzal. *c. fin. de purg. can.* Pirh. *hoc tit. num.* 3. Et in ſpecie dicta monomachiam prohibitam expreſſe *c. monomachiam 2. qu. 5. & c. cum a b. t.* Purgatio per ferrum candens vel aquam ferventem *cap. Mennam cap. conſuluiſti eadem cauſ. & quæſt.* purgatio per aquam frigidam *cap. ex tuorum hoc tit.* Idem eſt de aliis ſimilibus actibus & ſignis, in quibus miraculoſa divinæ virtutis operatio exſpectatur, vel ad occultæ veritatis probationem expoſtulatur, in quibus cum tentetur Deus ſaltem implicite & interpretative, ideo mala eſſet & prohibita, etiam ſecluſa prohibitione juris humani, ait Pirh. *h. t. nu.* 5. cum Suar. *Tom 1. l. 2. de irreligioſis cap. 3. num.* 8. Neque his obſtat, quod Sancti ſæpe ad iſtiuſmodi purgationes ſe obtulerint, & Deo cooperante miraculoſe ſuam innocentiam oſtenderint, id enim factum ex ſpeciali inſpiratione, neque quod Concilium Moguntinum ſub Rabano celebratum *can.* 24. ſtatuat, quod, qui presbyterum occiderit & idipſum negaverit, ſi liber eſt, cum ſeptuaginta duobus juret: ſi ſervus ſuper 12. vomeres ferventes ſe expurget. Nam ei per SS. Canones derogatum, teſtatur Reiffenſt. *hoc tit. num.* 4. Neque quod Deus ipſe de tali purgatione facienda per aquam amariſſimam bibitam a muliere inſimulata de adulterio, præceptum dederit *n. c. 5. n.* 18. Nam hoc ipſo Deus tacite ſaltem promiſerat innocenti ſuam aſſiſtentiam, quæ tamen promiſſio divinæ aſſiſtentiæ cum ſublatis per legem novam præceptis iſtiuſmodi cæremonialibus legis antiquæ ceſſaverit, talis purgatio hodiedum eſt illicita, ita Pirh. *hoc tit. num.* 5. Wieſtn. *hoc tit. num.* 4. quod idem dicendum, ſi dicatur cum Alenſi: hujus aquæ bibitionem non fuiſſe præceptam, ſed ſolum permiſſam in ordine ad oſtendendam innocentiam eique permiſſioni conjunctam ſeu promiſſam Dei aſſiſtentiam.

Q U Æ S T I O CCCCLXXI.

Quid igitur dicendum de purgatione facta per celebrationem Miſſæ aut ſuſceptionem Euchariſtiæ, an olim fuerit, aut modo ſit licita?

RESP. In hoc non convenire AA. nam aliqui cum D. Thom. apud Suar. *loc. cit.* ſuſtinent, eſſe per ſe malam & illicitam, & conſequenter Concilium illud Provinciale erraſſe, & decreta illius quoad hoc eſſe correcta per nova jura ſeu canones, ut ſentit Gl. *ibid. v. ſæpe.* Alii cum Suar. & Pirh. *loc. cit.* probabilius cenſent non eſſe illam purgationem per ſe malam & illicitam, cum nullibi in jure reperiatur ſpecialiter prohibita, neque intrinſece continere tentationem Dei, cum non fiat ad oſtendendam divinam virtutem per miraculum, ſed ſolum quaſi in teſtimonium & probationem innocentiæ; ita Pirh. quamvis addat, talem modum purgandi ſe eſſe periculoſum, cum cadere poſſet in irreverentiam Sacramenti, ut ab indignis ſumatur, ideoque in deſuetudinem abiiſſe, ut Suar. *l. c. n.* 10.

Q U Æ S T I O CCCCLXXII.

Num ſententia lata ex purgatione vulgari & jure reprobata, a qua non fuit appellatum, retractari poſſit?

RESP. Affirmative, juxta *c. ſignificaſti h. t.* tametſi enim alias regulariter ſententia, a qua intra dies decem appellatum non fuit, tranſeat in rem judicatam, juſque ex ipſa ſententia natum, & conſequenter retractari non debeat, etiamſi dein veritas ſe aliter habere deprehendatur; propter inſtrumenta poſtea reperta & errorem detectum, *c.*

cum

cum inter de ſent. & re judic. juncto *ſep. inter eodem* & *L. putarem ff famil. Herciſc.* nihilominus ſententia lata ex probationibus fallacibus & reprobatis (qualis fuit illa, quæ lata *c. a. h. t.* ex duello ſeu monomachia) retractanda eſt reperta veritate contraria, juxta *c. venerabilis §. intelleximus de except.* & *toto tit. C. ſi ex falſ. inſtr.* Hoſt. *h. t. v. reſtituant.* Pirh. *h. t. nu.* 7. non ſecus ac ſententia lata ex delatione juramenti facta per judicem parti comperta veritate contraria retractari poteſt *l. admonend. ff. de jurejur.* quia talis ſententia nulla eſt, quia lata contra ordinem judiciarium, nempe ex probatione non integra *l. prolatam C. de ſent. & interloc. omn. Judic.* Item injuſta, ſententia autem injuſta tenet, quia præſumitur juſta, quæ præſumptio ceſſat, ſi notorie conſtet eſſe injuſtam *c. veritate d.* 8. Pirh. *l. c.* cum Abb.

TITULUS XXXVI.

De Injuriis & Damno dato.

CAPUT PRIMUM.

De Injuriis.

QUÆSTIO CCCCLXXIII.

Quid ſit injuria?

RESp. Injuria non quidem accepta generaliter ſeu latiſſime pro omni eo, quod adverſus alium fit non juſte, ſed ſpecialiter, prout ſumitur *hoc tit.* eſt delictum, quo alteri dolo malo infertur contumelia lædendo ejus honorem ſeu famam per quandam vilipenſionem, deſpectum, probrum. Sylv. *v. injuria num.* 1. Sumitur fere ex *princip. Inſt. hoc tit.* & *L.* 1. *h. t.* Dicitur: *dolo malo*, ſeu animo injuriandi dicendo quid vel faciendo, quod in illius contemptum & deſpectum cedit, & citra hunc animum ſeu intentionem non fit injuria *l. ſi non convitii C. hoc tit.* ideoque nemo facit injuriam, niſi ſciat ſe facere injuriam *l.* 3. *§.* 2. & 3. *ff. hoc tit.* animus autem ille præſumitur, dum verba vel facta ſuapte natura ſunt injurioſa, unde ea proferens vel faciens probare debet, animum convitiandi aut contemnendi abfuiſſe, cum ſtet contra eum præſumptio juris *cit. L. ſi non convitii* & *ibi* Gl. *v. probare poter*, idque, etiamſi dicat, ſe ea ex joco dixiſſe, ut eadem Gl. & Clarus *§. injuria num.* 12. fietque hæc probatio per conjecturas, Zoeſ. *in ff. h. t. num.* 4. Econtra, ſi verba vel facta ex ſe non ſunt injurioſa, actoris eſt probare animum injuriandi adfuiſſe, alias reus eſt abſolvendus. Argum. *l. qui in alterius ff. de reg. jur.* Unde jam injuriam facere poſſunt omnes qui dicti animi ſeu doli capaces ſunt, cujuſcunque ſexus, ætatis, conditionis, & ſic non excipiuntur Magiſtratus, qui abutentes officio ſuo inferunt injurioſum quid ſubdito, cujus plura exempla ponit Lauterb. *ad ff. tit. de injuriis.* Neque alii Eccleſiæ miniſtri, dum non ex zelo pietatis, ſed privato affectu in concione & alibi in perſonam certam invehuntur injurioſe, aut eam ita deſcribunt, ut omnes facile intelligant, quis notetur, maxime ubi delictum non eſt notorium. Lauterb. *l. c. §.* 6. qui tamen addit, in dubio non tam animum injuriandi quam corrigendi in Clericis præſumendum, maxime, ſi delictum non eſt ex conjectura, ſed publicum, unde is animus in illis evidenter probandus, ut Berlich. *p.* 5. *concl.* 60. *n.* 8. Econtra a facienda injuria excluduntur, qui hoc animo & voluntate deſtituti, etſi natura ſua injurioſum quid dicant aut faciant, ut ſunt infantes, infantiæ proximi, furioſi, licet ipſi injuriam pati poſſint *l.* 3. *§.* 1. *ff. hoc tit.* Carpzov. *l.* 2. *reſp.* 58. dormientes, qui in ſomno loquuntur; noctambulones, dum faciunt quid alias injurioſum *l.* 1. *§.* 3. *de adl. f.* & A. P. juncta *tit. L.* 3. *§.* 3. *Clem. unic. de homicidio vol.* item ebrioſi, dum ebrietas mentis alienationem inducit *c.* 5. *d.* 35. *cap.* 7. *cauſ.* 15. *quæſt.* 1. *l.* 6. *§.* 7. *ff. de re milit.* dum tamen ebrietas eſt inſania voluntaria, & ebrius culpa haud caret, extraordinaria aliqua pœna punitur *can.* 9. *cauſ.* 15. *quæſt.* 1. Carpz. *pr. crim. quæſt.* 69. *num.* 2. idem eſt in eo, qui æſtu iracundiæ correptus convitium vel injurioſum quid facit, ita ut, ſi iracundia non prorſus adimat rationem, non liberetur omnino ab obligatione hujus delicti, cum injuriam paſſi læſio inde non tollatur, nec infecta reddatur, & nemo pœnitentia ſua nocens eſſe deſinat. Gail. *L.* 2 *obſerv.* 100. *num.* 9. Lauterbach. *§.* 5. etſi mitius cum eo agendum, ut cum communi Farinac. *quæſt.* 91. *num.* 33. item injuriæ rei non ſunt, qui vi officii vel ſtatus ſui cauſa moderatæ caſtigationis, correctionis, & emendationis aliquid alias injurioſum dicunt aut faciunt, v. gr. reſpectu diſcipulorum præceptores, parentes reſpectu liberorum, domini reſpectu famulorum, mariti reſpectu uxorum, Superiores reſpectu ſubditorum *L. item apud Labeonem §.* 38. *ff. hoc tit.* uti id probatur exemplo Chriſti, dum is Petrum compellavit Satanam. *Matth.* 16. diſcipulos euntes in Emaus *ſtultos & tardos corde*; & S. Pauli, dum is Galatas vocat inſenſatos, Cretenſes, mendaces, quamvis D. Auguſt. *L.* 2. *de form. Dom. in monte cap.* 30 moneat, raro & non niſi ex magna cauſa hujuſmodi injurioſas objurgationes eſſe adhibendas, utpote quibus quandoque magis exacerbantur, quam emendantur ſubditi.

QUÆSTIO CCCCLXXIV.

Quot modis inferri poſſit injuria.

RESp. Tribus potiſſimum modis ea inferri poteſt, nimirum verbis, ſcripto, & facto; verbo fit, dum quis de altero, ſive abſente, ſive præſente probroſum aut injurioſum quid oretenus profert, objiciendo vel enunciando defectum morum vel naturæ, v. g. quod ſit fur, adulter, ſpurius, quæ prolatio probroſa dicitur convitium, Arg. *l. item apud Labeonem §.* 17. *ff. hoc tit.* Clarus *§. injuria num.* 1. Farin. *pr. crim. q.* 150. *num.* 2. & 4. Reiffenſtuel *hoc tit. numer.* 6. Scripto fit, dum quis verbis contumelioſis in ſcripturam redactis honorem alterius proſcindit, hiſtoriam ad alterius infamiam & contemptum conſcribit, aut typis edit, aut edi curat *L. lex Cornelia §.* 9. *L. item §.* 29. *ff. hoc tit.* & ſi talis ſcriptura omiſſo authoris nomine in vulgus ſpargitur, dicitur libellus famoſus *L. unic. ff. de libellis famoſ.* Facto fit, dum quis alterum verberat, vulnerat, domum illius violenter perfringit, aliudve quid in ejus contemptum, probrum, infamiam cedens facit *cit. L. lex Cornelia & l. item ff. hoc tit.* Unde alii injuriam bifariam dividunt, in verbalem & realem, male, ut inquit Lauterb. *hoc tit. §.* 2. ſcriptam ad realem referentes. De cætero ſingulæ harum trium injuriæ dividuntur in leves & atroces, quæ earum differentia deſumitur ex circumſtantiis ipſius facti, ut atrox cenſeatur, dum etiam plebejus vulneratur, fuſtibus cæditur *§.* 9. *Inſtit. h. t. L. prætor edixit in fin. ff. hoc tit.* vel ratione perſonæ injuriantis, ut a filio irrogata parenti, a vaſallo illata domino *cit. §.* 9. *L. ſi munus §.* 3. *ff. eodem* vel injuriatæ *L. atrocem c. hoc tit.* item ratione loci, ut ſi inferatur in templo, vel in loco judicii, *c. §.* 9. *Inſt.* Ad hæc injuriam quis inferre poteſt immediate ſeu per ſe ipſum, vel mediate, ſeu perſona alia mediante, mandando ſcilicet, inſtigando, procurando, aliove modo ſubordinando, ut alterum percutiat, ipſi convitium dicat aut ſcribat, aliave injuria afficiat *§.* 11. *Inſt. l.* 11. *in princip. l.* 15. *§.* 8. *ff. hoc tit.* unde cum utroque injuriarum agi poteſt, Lauterb. *§.* 7. juxta *cit. LL.* modo injuris ex parte mandatarii, inſtigati, &c. ſecuta ſit. Arg. *l.* 15. *§.* 19. *ff. de furt. l.* 33. *§.* 1. *ff. de V. S.* ſic Advocatus mandante principali citra notorietatem adverſario objiciens convitium, vel verbis injurioſis utens, non excuſatur ab injuria adverſario illata *l.* 11. *§.* 3. & 4. *ff. hoc tit. l.* 3. *c. de accuſ.* Carpzov. *l.* 2. *reſp.* 23. & 62.

QUÆSTIO CCCCLXXV.

An & qui pati poſſint injuriam mediante alia perſona?

1. RESp. Primo: ſicut quis facere, ſic & pati poteſt injuriam mediante alia perſona immediate injuriata, quæ ſibi conjuncta poteſtati ſuæ vel affectui ſubjecta eſt, ita ut hi etiam proprio nomine inſtituere poſſint actionem injuriarum, §. 2. *Inſt. l.* 1. §. 3. & 5. *ff. h. t.* Farin. *pr. crim. q.* 150. *a n.* 253. Lauterb. *l. c.* §. 10. Haunold. *Tom.* 1. *de J. & J. tr.* 2. *n.* 532. ſic ſi liberis conſtitutis ſub patria poteſtate ſiat injuria, ipſi immediate, pater vero mediate afficitur injuria, *L.* 1. §. 3. *ff. h. t.* idque etiamſi filius conſentiret, filia non invita ſtuprata eſſet, ita ut patri nihilominus detur actio, *l.* 5. §. 3. *l.* 17 §. 10. *l.* 26. *l.* 41. *ff. l.* 2. *C. h. t.* Harpr. *pr. Inſt. h. t. n.* 18. His non obſtantibus, quod ſtuprator ſolum habeat animum explendi libidinem, & non injuriandi patrem; habet enim quis hunc animum indirecte, qui facit, quod per neceſſariam conſequentiam ad cujuſdam contumeliam ſpectat, uti ſtuprum filiæ ſine contumelia patris, adulterium uxoris ſine contumelia mariti fieri nequit. Harprecht. Lauterbach. *LL. citat.* non tamen cenſebitur injuria facta patri, niſi injurians ſaltem in genere ſciverit injuriatum eſſe filium famil. vel mulierem eſſe nuptam, *l.* 18. §. 4. *h. t.* multoque minus, ſi injurians crediderit injuriatum eſſe patremfamilias, item ſi crediderit, non eſſe ſub patria poteſtate, ſed emancipatum *l.* 2. *Inſt. l.* 5. §. 2. & *l.* 18. §. 4. *ff. h. t.* Lauterb. §. 11. ſic injuria infertur domino, ſi quid atrocius, aperte cedens in ejus contumeliam, committatur in ſervum, §. 3. *Inſt. l.* 15. §. 34. *ff. h. t.* ſecus tamen eſt, ſi ſervo inferatur injuria citra contemplationem Domini, aut gerenti ſe pro libero, ut exinde non detur actio domino *cit. l.* 15. §. 44. Idem eſt de famulis, dum eis fit injuria, v. g. dum negotia domini expediunt. *cit. l.* 15. §. 48. item de vaſallis reſpectu domini directi, Harpr. *ad* §. 2. *Inſt. num.* 32. Gail. *l.* 1. *obſ.* 39. Lauterb. §. 12. Sin ſi clerico vel religioſo infertur injuria, ratione illius, quaſi Eccleſiæ vel monaſterio illatæ, agere poteſt Epiſcopus vel Superior religioſus. Farin. *pr. crim. q.* 150. *nu.* 291.

2. Reſp. Secundo: perſonæ vero, quibus injuriatis injuria redundat in eum, cui ratione affectus ſunt ſubjectæ, ſunt primo uxor, cujus injuriam nomine ſuo vindicat maritus, ſi injurians ſaltem ſciverit in genere eſſe uxorem *L.* 18. §. *penult. h. t.* Secundo ſponſa, quia hæc effectu pro uxore habetur *cit. l.* 15. *juncta cit. l.* 18. non tamen econtra, ſi viro vel ſponſo illata injuria, ea non cenſetur illata ſponſæ vel uxori, ut injuriarum agere poſſit, quia uxores a viris, non viros ab uxoribus defendi æquum eſt *l.* 2. *C. h. t.* Lauterb. §. 13. niſi tamen convitium ſeu injuria utrique communis eſt, ut ſi maritus vocetur cornutus. Wieſtn. *h. t. n.* 9. Tertio: nurus, cujus maritus eſt in patria poteſtate, ſi injuriata, ſocer injuriarum agere poteſt §. 2. *Inſt. l.* 3. *ff. h. t.* Quarto: hæres per defunctum quodammodo injuriari poteſt, ſeu mediante defuncto, v. gr. dum quis hunc falſo alicujus delicti accuſavit, vel ejus cadaveri ignominioſi quid irrogaverit, cum ſemper hæredis interſit defuncti æſtimationem tueri & purgare, reſultatque hæc injuria ſtatim, ac adita hæreditas, & hæres acquirit actionem. Lauterb. *cit.* §. 13.

3. Reſp. Tertio: injuria facta uni fratrum, ſororum, agnatorum vel cognatorum mediate cenſetur facta alteri fratrum, ſororum &c. quod ſi ea tangit totam familiam (de quo Judex arbitrabitur, ut ait Menoch *de arb. Jud caſ.* 262. *n.* 2.) actionem competere fratri, aliiſque conjunctis, facile concedit Perez *ina. hoc nu.* 12. & extra dubium eſſe aſſerit Lauterb. § *cit.* ſi autem ſolum injuriatum concernit, actionem cæteris conſanguineis collateralibus negat Perez, eo quod jura ſpecialiter exprimant perſonas, quibus ob injuriam conjuncto illatam agere permiſſum eſt, inter illas autem non numerent fratrem aut quemquam conſanguineorum, quod ſignum ſit, illos excludi; quod confirmant alii ex eo, quod minor ſit affectio fratris in fratrem, quam patris in liberos, & tamen in his jam emancipatis injuriam pati non cenſeatur pater, adeoque multo minus illam per fratrem patiatur frater; verum diſtinguunt alii, ita ut actionem criminalem competere aliis fratribus, ſororibus &c. non vero civilem, cenſeant plures DD & in praxi obſervari teſtantur Berlich. *part.* 2. *deciſ.* 188. Piſtor. *l.* 4. *c.* 21. *n.* 4. & alii apud Lauterb. *l. c.*

QUÆSTIO CCCCLXXVI.

An, quando & qualem actionem injuriato pariat injuria in foro externo?

RESp. Injuria facit, ut injuriatus contra injuriantem inſtituere poſſit actionem injuriarum, ſive civilem, ſive criminalem, prout maluerit, §. *in ſummam Inſt. h. t.* ita tamen, ut, ſi unam inſtituit, v. g. civilem, ad alteram v. g. criminalem regredi non poſſit, & econtra. *Arg. l. quod Senatusconſultus ff. h. t.* civiliter agere dicitur injurians, dum prætendit ad ſuum privatum commodum ſeu intereſſe certam ſummam pecuniæ a ſe æſtimatam, tanti nimirum, cujus iacturam libentius quam probrum ſeu deſpectum per injuriam ſibi illatum ſuſtinuiſſet, ac proinde petit, ut injurians in tantam ſummam condemnetur; *cit.* §. *in ſummam & l. conſtituit* §. 1. *ff. hoc tit.* quam tamen ſummam taxatam ab injuriato ſolet Judex plerumque moderari, & ad minorem reducere ſpectatis omnibus circumſtantiis, ex quibus injuria redditur major, v. g. ratione perſonæ injuriatæ, quia ea in dignitate conſtituta, ratione loci, in quo commiſſæ, quia is eſt publicus, ſacer, ratione rei & facti, quia commiſſa verberando, vulnerando &c. quod antequam Judex faciat, eamque injuriato adjudicet, debet exigere ab eo, ut juret, injuriam tanti, quanta eſt pecuniæ ſic moderatæ taxatio, æſtimari *cit.* §. *in ſummam c. olim h. t.* & *ibi* Gl. *n. taxatione.* Clar. §. *injuria nu.* 6. Haunold. *de J. & J. Tom.* 1. *tr.* 2. *n.* 573. quamvis, ut idem cum aliis, praxis quorundam tribunalium habeat, ut abſque tali juramento æſtimetur & taxetur a Judice injuria, & pecunia ei correſpondens adjudicetur injuriato, cui praxi & locorum conſuetudini ſtandum ſit; unde jam dicta actio vocatur æſtimatoria & definiri poteſt magis explicite, quod ſit actio prætoria, nimirum ratione cauſæ ſuæ efficientis remotæ, utpote a prætore inducta §. 7. & 8. *Inſt. hoc tit.* perſonalis ratione cauſæ ſuæ proximæ, quia oritur ex obligatione injuriantis proveniente ex illius delicto, *cit.* §. 8 pœnalis, & quidem mere pœnalis, quia ad meram tendit vindictam *L.* 2. §. 4. *ff. de collat.* civilis ratione finis, quatenus opponitur criminali, & tendit ad privatum actoris intereſſe. Famoſa ratione effectus, quia injuriarum damnatus infamia notatur, *l.* 7. *ff. h. t. L.* 1. *ff. pr. l.* 4. §. *fin. de his, qui not. infam.* Gail. *l.* 1. *obſ.* 65. *n.* 7. & *L.* 2. *obſ.* 102. *n.* 1. Annalis ratione adjuncti temporis *l.* 5. *c. h. t.* ita fere Lauterb. §. 26.

QUÆSTIO CCCCLXXVII.

Quibus injuriatis & qualiter concedatur hæc actio civilis?

RESp. Male ab aliquibus reſtringitur hæc actio ad injuriatos verbaliter, cum Prætor indiſtincte eam ex quacunque injuriarum ſpecie concedat §. 10. *Inſtit. l.* 7. §. 1. 2. & *a. l.* 15. §. 1. & 35 *ff. h. t.* Lauterb. *l. c.* §. 27. datur etiam omnibus ſive mediate ſive immediate injuriam paſſis *cit.* §. 10. ita tamen, ut filiofamilias injuriato regulariter ipſius pater ſuo & filii nomine eam in judicium adducat §. 2. *Inſt. l.* 1. §. 3. *l.* 19. §. 10. *ff. h. t.* quod ſi principalis mortuus ſit, alii tamen, ad quos injuria per directum pertinet, actionem injuriarum retinent *l.* 1. §. 3. *ff. l.* 2. *&. h. t.* Poteſt item injuriatus per ſe quam per alium, puta procuratorem, tutorem &c. hanc actionem in judicium deducere & exercere, §. 10. *Inſt. l.* 11. §. 2. *l.* 17. § 10. & 19. *ff. h. t. l.* 42. *ff. de procur.* idque etiam per procuratorem in rem ſuam vel ceſſionarium, prout in omnibus actionibus ſpecialiter non exceptis fieri poteſt *L. fin. C. de her. vel act. vind.* Hæredibus vero regulariter hæc actio non datur *l.* 13 *pr. l.* 15. §. 14. *ff. h. t.* Lauterb §. 28. quia hæc actio tendit ad meram vindictam, quam moriens remittere cenſetur. *Arg. l.* 10. *C. de revocand. donat.* nec eſt hæc actio ante litis conteſtationem in bonis hæredum, in quibus tamen, quia lite conteſtata eſſe incipit, ad eos tranſit *l.* 13 *l.* 28. *ff. h. t. l.* 58. *de O. & A. l.* 139. & 164. *ff. de reg. Jur.* Carpz. *reſp.* 44. *n.* 10. Lauterb. *l. c.* ſingulare quoque eſt in hærede, quod injuriam funeri vel cadaveri defuncti illatam vindicare poſſit *l.* 1. § 6 *ff. h. t.* ſic etiam mortuis omnibus de collegio vel univerſitate aliqua, quibus viventibus injuria facta collegio tranſit ad ſucceſſores illis ſubrogatos, quia omnibus ejus membris mortuis univerſitas non moritur, & injuria non tam ſingulis, quam toti corpori facta cenſetur, quod idem in novis electis ſucceſſoribus cenſetur. Carpz. *l. c. reſp.* 65.

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆSTIO CCCCLXXVIII.

Contra quos injuriantes detur hæc actio?

RESP. Datur regulariter contra omnes injuriantes, etiam Clericos. Carpz. *Juriſpr. Conſiſtor. l. 2. d.* 412. & contra eos, qui per procuratorem ſe defendere poſſunt. *L.* 42. *§.* 1. *Cod. de procurat.* Carpz. *pract. crim. quæſt.* 95. *num.* 30. niſi lis cum injuriante defuncto conteſtata. *L.* 18. & *L. unic. C. ex delict. defunct.* vel Princeps ex gratia ad exhibitam ſupplicationem pro impetrando proceſſu reſcripſerit, reſcriptumque parti legitime inſinuatum, *l.* 1. & 2. *C. quando libell.* Carpz. *J. P. part.* 4. *cap.* 46. *def.* 4. Gail. *l.* 1. *obſerv.* 64. *num.* 5. vel etiam, ſi per Judicem ſteterit, quo minus lis conteſtaretur. Lauterb. §. 29. Sic datur etiam actio hæc contra eum, qui alteri objicit crimen vel defectum occultum verum, niſi Reipublicæ interſit tale crimen manifeſtari. Covar. *var. reſol. l.* 1. *cap.* 11. *num.* 6. Clarus *§. injuria*, *num.* 57. Fachin. *controverſ. l.* 9. *cap.* 10. Reiffenſt. *hoc tit. num.* 57. Siquidem ubi publica utilitas non expoſcit, quilibet habet jus ad ſuam famam, ita ut ab alio per manifeſtationem delicti occulti violari ſine injuria non poſſit, ubi vero utilitas publica, vel etiam præjudicium tertii avertendum ſic exigit, licitum eſt, & injuriam nullam continet, manifeſtare crimen vel defectum alterius, v. g. quod ſit fur, ne alteri noceat, quod ſit leproſus, vel inhabilis ſit ad tale officium. Argum. *L. eum, qui ff. h. t.* Datur quoque hæc actio liberto contra patronum, filio emancipato contra patrem, ſi injuria eſt atrox, *l.* 7. *§.* 3. *l.* 11. *§.* 7. *ff. h. t.* Secus eſt, ut conſtat ex iiſdem *ll.* ſi injuria illata atrox non eſt, quia hæc actio eſt famoſa, ſeu ipſo jure infamis eſt, qui ex actione injuriarum condemnatur, *l.* 1. & 4. *ff. de his qui infam. notant.* niſi injuria omnino levis, prout cum aliis id limitat Harpr. *in §. in ſumma*, *Inſt. h. t. n.* 96. etſi contrarium teneat Clarus *§. injuria*, *num.* 8.

QUÆSTIO CCCCLXXIX.

Actio injuriarum criminalis quæ, quibus, & contra quos concedatur.

1. RESP. Primo: actio criminalis eſt, qua injuriam paſſus petit a Judice, ut injurians pœna arbitraria vel corporali vel pecuniaria fiſco applicanda ex officio puniatur. Clarus, *§. injuria*, *num.* 7. Mynſing. *centur.* 4. *obſerv.* 4. *num.* 5. Lauterb. §. 39. cauſa illius efficiens remota eſt jus civile, *l. c. l. fin. ff. h. t.* proxima eſt injuria quæcunque etiam verbalis, ut Lauterb. quamvis, ut Mynſing. notat, vi factæ a Carolo V. *Ordinat. Cameral. Imper. part.* 2. *tit.* 28. ob injuriam verbalem plerumque non agatur ad vindictam publicam, ſed ad reſtitutionem honoris præſtandam per palinodiam, ſeu ad injuriæ verbalis recantationem ſeu revocationem, hæc tamen etiam actio ad palinodiam in caſu injuriæ verbalis, etſi ſola plerumque adhiberi ſoleat, poteſt nihilominus etiam cum actione injuriarum æſtimatoria cumulari. Gail. *l.* 1. *Obſerv.* 65. *num.* 5. Mynſing *cent.* 2. *Obſ.* 98. *num.* 10.

2. Reſp. Secundo: hæc actio criminalis, etſi generaliter competat omnibus injuriam paſſis, ad diſtinctionem tamen actionis æſtimatoriæ conceditur etiam fratribus, ſororibus & aliis cognatis, qui tamen ipſi tantum, & non per procuratorem (aliter ac ſe res habeat in actione ad æſtimationem) agere poſſunt, niſi ſint perſonæ illuſtres, quamvis hodie, dum ſublata eſt inſcriptio in crimen, vi cujus obligabatur ad pœnam tallonis actor ſuccumbens in probatione, ex parte actoris procurator indifferenter admittatur, teſte Carpz. *pract. Crim. q.* 95. *num.* 51. apud Lauterb. *h. t.* §. 40. nullo vero actore exiſtente (quia condonavit, vel uſus retorſione) hodie de conſuetudine univerſali, ſi injuria eſt gravis vel notoria aliove modo evidenter ſcandaloſa, tendatque ad vindictam publicam ex officio per viam inquiſitionis legitime procedere & injurianti pœnam dictare poteſt, ne maleficia maneant impunita, *l.* 13. *ff. de Off. præſid. l.* 51. *in fin. ff. ad leg. Aquil.* Carpz. *l. c. q.* 96. *n.* 3. Gail. *l.* 1. *Obſ.* 39. *n.* 3. Lauterb. *l. c.*

3. Reſp. tertio: datur hæc actio adverſus omnes injuriantes §. 10. *Inſt. h. t.* qui non per procuratorem, ſed regulariter ipſi in judicio comparere debent. *L. fin. C. h. t.* (exceptis tamen iterum perſonis illuſtribus, & qui ſe per procuratorem defendere & excipere poſſunt, *cit. l. fin. C. h. t.*) ex ea ratione, quia pœna per talem actionem intenta ad corporalem & ultimum ſupplicium extendi poteſt. Hodie tamen ex parte rei communiter procuratorem admitti, niſi injuria ſit atrociſſima, ita ut probabiliter ad pœnam corporalem deveniatur, & tunc Judicem pro arbitrio procuratorem repellere poſſe, tradunt Carpzov. *l. c. qu.* 95. *n.* 57 Harpr. *ad cit. §.* 10. *Inſt. n.* 91. Chriſtianæ, *vol.* 4. *deciſ.* 202. *n.* 7. Lauterb. §. 41.

QUÆSTIO CCCCLXXX.

Quibus modis tollatur ſeu extinguatur actio injuriarum?

1. RESP. tollitur fere modis ſequentibus. Primo: actio æſtimatoria tollitur morte tam injuriam inferentis quam eam paſſi contingente ante litem conteſtatam, quia neque active neque paſſive tranſit ad hæredes, *l.* 13. *princ. l.* 15. *§.* 14. *ff. h. t.*

2. Secundo: remiſſione ſeu condonatione actoris, ſeu injuriati, ita tamen ut is, qui eſt ſub poteſtate alterius, v. g. filius familias reſpectu patris, religioſus reſpectu ſuperioris, uxor reſpectu mariti non poſſit injuriam ſeu actionem injuriarum remittere illo invito, ſub cujus poteſtate eſt, econtra vero pater, ſuperior, maritus poſſit remittere injuriam illatam conſtitutis ſub ſua poteſtate, etiam illis reclamantibus. Laym. *l.* 3. *p.* 2. *c.* 6. *n.* 7. Engelt. *h. t. n.* 13. Reiffenſt. *num* 23. Arg. *L. ſed ſi unius* §. 10. & *ſeq. ff. h. t.* ubi tamen hoc poſterius ita limitatur, ut locus ſit, ſi patris perſona vilis ſit, filii autem valde honeſta. Eſtque hæc remiſſio extinctiva injuriæ alia expreſſa, dum nimirum ſit vel verbis literis aliiſque indubitatis animi condonantis indiciis, *l.* 17. *§.* 6. *ff. h. t. l.* 52. *§. fin. de O. & A.* vel tranſactione ſeu pacto atque gratuito, *cit. l.* 17. *l.* 27. *§.* 2. *ff. de pacto.* Gail. *l.* 2. *obſ.* 102. *nu* 17. & 18. Mev. *part.* 1. *deciſ* 223. & 224. Lauterb. §. 34. hac voluntate etiam abſente reo declarata. *Cit. l.* 17. §. 6. Non ſufficit tamen, quod injuriatus graviter decumbens confeſſario dixerit, ſe omnibus hominibus condonare, etiam huic vel illi injurianti, cum DD. communius contra Bachov. *ad §. fin. Inſt. h. t.* cenſentem hoc ipſo, ipſo jure remiſſam vindictam, teneant, quod hac declaratione tantum rancor animi & vindicta privata ex odio veniens remittatur, non vero, quæ ex juſtitia commutativa ad utilitatem publicam tendit, quæ vult ut delicta ad delinquentis emendationem, proximi exemplum, & læſi, aliorumque immunitatem puniantur, unde convaleſcens adhuc ſalvam habeat actionem, ita Molin. *de J. & J. Tom.* 4. *d.* 42. *n.* 3. Berlich. *p.* 5. *concl.* 70. *n.* 18. & *ſeq.* & alii, quos citat & ſequitur Lauterb. *cit. §.* 34. ad quam remiſſionem actionis injuriarum expreſſam ſpectat quoque tranſactio, qua ſponte facta ipſo jure tollitur, *l.* 11. *§.* 1. *ff. h. t. l.* 17. *§.* 1. *ff. de pactis*, neque reſuſcitatur, licet reus promiſſum non præſtet, *cit. LL.* quod idem eſt, ſi authoritate, vel etiam quandoque juſſu Judicis fecit. Mev. *p.* 1. *deciſ.* 223 & *ſeq.* quibus caſibus tranſactio in Camera Imperiali confirmatur. Gail. *cit. obſ.* 102. *n.* 13. conveniat tamen per tranſactionem oblivio injuriarum non tollit actionem legis Aquiliæ competentem ad damni per injuriam illati refuſionem. Berlich. *l. c. n.* 20. niſi in remiſſione fiat quoque mentio damni. Mynſing. *cent.* 4. *obſ.* 10. *in fine*. Porro remiſſio injuriæ alia eſt tacita, quæ ex factis elicitur; dum nimirum injuriatus aliquid facit, ex quo probabiliter factam ſibi injuriam remiſiſſe apparet, v. g. integro anno non revocando in memoriam injuriam, quod tamen non ſemper tutum eſſe pronunciat Lauterb. §. 36. ſed aliunde ex factis de hoc conſtare debere, qualia ſunt amice injuriantem ſalutare, amplexari, priſtinam familiaritatem inſtaurare, ad convivium invitare, legatum relinquere, Carpz. *J. P.* Viv. Lauterb. & alii paſſim. Qualia vero non ſunt, nec tacitam remiſſionem inferunt honeſtatis gratia ex civilitate vel ex officio ſalutare in publico, propinare in convivio publico, & ſic ea præſtare coacte, Perez. *h. t. n.* 23. Gail. *de Arreſto*, *c.* 14. *n.* 2. quo etiam refert Carpz. apud Lauterb. *l. c.* paſtori ſuo injurianti poſt injuriam ſibi ab eo illatam ſacramentaliter confiteri peccata; item quo alii referunt acceſſum ad Sacramenta pœnitentiæ & Euchariſtiæ, eo quod participans vindictam ponere videatur & jubeatur. Verum hoc diſplicet aliis, eo quod, licet obeuntibus hæc Sacramenta deponendus ſit animus vindictæ privatæ erga injuriantem, ſatisfactionem tamen pro injuria tam ſibi quam reipublicæ illatam tanquam jure debitam non teneatur remittere. Abb. *in c.* 1. *de maled. n.* 6. Covar. *l.* 2. *var. c.* 10. *n.* 17. Wieſto *h. t. n.* 20. Lauterb. §. 24. & quos citat Mev. *p.* 4. *deciſ.* 298. Sande *l.* 5. *t.* 8. *def.* 12.

3. Tertio: tollitur hæc actio præſcriptione unius anni *c.* 5. *e. h. t.* ubi: cum injuriarum actio annuo tempore præſcripta, eſt enim actio prætoria, quæ anno utili extinguitur, *l.* 31. *ff. de O. & A.* & hoc de jure civili communi verum eſt, ſive injuria ſit realis, ſive verbalis, & hæc ſive dicta, ſive ſcripta, tradit Franzk. *ex* 12. *q.* 9. *n.* 3. Mynſing. *cent.* 8. *obſ.* 7. *in fine* dicens communiorem & magis receptam. Jure vero Saxonico

hanc

Google

abſque eo, quod præcedentis fiat mentio, juxta *l. ſed & poſteriores ff. de LL.* & Gl. *in cit. c. 1. v. revocare & v. adſcatur*. Si autem privilegium derogandum eſt extra corpus juris, ei non derogatur lege univerſali contraria illius mentionem non faciente, quia illius ſcientia utpote jus ſpeciale & privatum non præſumitur in Principe, juxta *cit. cap. 1.* & ita quoad utrumque cum communi docent Salas *de LL. d. 17. ſ. 14. n. 74.* Bonac. *l. c. n. 15.* Suar. *l. c. c. 39. n. 2.* juxta *c. cum ordinem de reſcript.* Quod ſpectat ſecundum modum derogationis privilegii per aliud privilegium, ſi prius inſertum corpori juris revocatur per ſecundum ei contrarium, etiamſi primi mentionem non faciat, quia primum præſumitur ſcitum a Principe, idque ſive ſecundum derogans ſit ſpeciale, ſive generale, ſive inſertum corpori juris, ſive non. Bonac. *n. 17.* Suar. *l. c.* Salas *n. 75.* Pont. *n. 19.* Econtra, ſi prius ſit extra corpus juris, nunquam ei derogatur per ſubſequens, niſi hoc faciat mentionem prioris, quia ſecundum præſumitur conceſſum ex ignorantia prioris *cit. c. 1.* Suar. *n. 6.* Salas *cit. n. 64.* Pont. *n. 21.* idque, ſive utrumque ſit ſpeciale, ſive primum ſpeciale, & ſecundum generale, ut iidem, ſi tamen primum ſit generale, & ſecundum ſpeciale, prævalere videtur primum, ſi illius mentio non ſit facta in ſecundo, tum quia ſemper præſumitur ignoratum eo ipſo, quod inſertum non ſit juri communi, cujus tantum ſcientia præſumitur, tum quia per primum videtur jus quæſitum privilegiato, cui non cenſetur Princeps velle derogare, niſi illius faciat mentionem ſpecificam. Verum huic poſtremo contrarium, ſive prævalere ſecundum non obſtante priore, etſi generali, probabilius cenſet Caſtrop. *n. 14.* eo, quod regula expreſſa in jure ſit, generi derogari per ſpeciem, præſertim ſi ſpecies ſubſequatur *Reg. 34. de Reg. Jur. in 6.* Suar. Bonac. Pont. apud Caſtrop. modo tamen privilegiatus virtute privilegii acquiſiverit jus in re, circa quam conceditur ſecundum privilegium. Quid vero reſpondeat Caſtrop. ad rationes pro oppoſito, vide apud illum *a n. 15.* quod ſpectat ad tertium modum derogandi privilegio per ſententiam privilegio contrariam revocari illud per eam, ſi lata ab eo, qui privilegium revocare poteſt, tenent Azor. *l. 5. cap. 22. q.* ... Bonac. *l. c. §. 3. n. 10* Salas *d. 10. ſ. 14. n. 72.* Caſtrop. *n. 16.* eo, quod ſententia æquiparetur juri & legi, ſed jure & lege contraria derogatur privilegium, modo tamen ſententia ſit juſta, tunc autem revocatur per ſententiam, quando privatur quis eo in pœnam delicti. De quo plura vide apud Caſtrop. *n. 17.*

QUÆSTIO CCCCLIX.

An & quæ publicatio revocationis requiratur, ut privilegium revocatum cenſeatur.

1. RESp. Primo: Si privilegium per legem latam revocetur, illa publicatio revocationis privilegii requiritur, quæ neceſſaria eſt ad legis conſtitutionem. Unde ſicut lex civilis publicationem ſui diverſam a publicatione legis canonicæ requirit, eo nimirum, ut lex civilis pro diverſis provinciis Imperatoris legibus ſubjectis lata publicetur in earum ſingulis, & ſi pro earum una in ea ſola ſufficiat publicari, & expectandi duo poſt publicationem menſes, ut effectum ſuum habeat; legem vero canonicam, ut obliget omnes, ſufficiat publicari Romæ, & in notitiam ſubditorum deveniat, aut commode devenire poſſit, ita quoque loquendum diverſimode de publicatione revocationis privilegii per legem civilem, & facta per legem canonicam. Suar. *l. c. c. 40. a n. 1.* Salas *de LL. d. 17. ſ. 17. n. 80 & 82.* Bonac. *l. c. n. 20.* Caſtrop. *l. c. §. 5. n. 1.* contra Soto *l. 1. de juſt. q. 1. art. 4.* Medin. *1. 2. q. 90. a. 4. poſt. 5. concl.* Sa *v. gratia nu. 17.* & alios docentes publicationem legis canonicæ revocantis privilegium debere fieri in qualibet diœceſi, ſed ſine fundamento, ut inquit Caſtrop. dum videmus revocari privilegia ob legem contrariam Romæ ſolum publicatam.

2. Reſp. Secundo: Revocatio privilegii privatim nimirum mandato concedentis, vel alio privilegio contrarium effectum non habet, quouſque innoteſcat privilegiato, quia ad rectam Reipublicæ & Eccleſiæ gubernationem ſpectat, ut velit Princeps privilegiatos uti ſuis privilegiis, quouſque cognoſcant ea revocata, ut alias vellet plures actus invalidos fieri; ita Sylv. *v. gratia n. 4.* Azor. *l. 5. c. 22. q. 7.* Suar. *l. c. n. 6.* Pont. *l. c. n. 12.* Salas *n. 82.* Bonac. *l. c.* Caſtrop. *num. 2.* Soto *l. c.* cum communi. Hanc revocationem non neceſſario faciendam per nuncium aut epiſtolam a revocante miſſam, ſed ſufficere, ut quocunque modo de ea certus fiat privilegiatus, docent Suar. *l. c. n. 7.* & Bonac. *l. c.* eo, quod hic modus notitiæ ex natura rei ſufficiat, & nullibi jure poſitivo alius modus ſit præſcriptus. Quod ipſum, etſi probabile dicat Caſtrop. *nu. 4.* probabilius tamen eſſe cenſet cum Pontio *cit. n. 14.* Sa *v. gratia nu. 1.* hanc revocationem fieri debere per reſcriptum, epiſtolam vel nuncium ad hoc deſtinatum, eo, quod revocatio privilegii non ſecus, ac lex ejuſque revocatio debeat a revocante procedere, cum alias non ſit publicatio authentica, & conſequenter non firmet publicationem.

QUÆSTIO CCCCLX.

A quo fieri poſſit revocatio privilegiorum gratuitorum, oneroſorum, remuneratoriorum, caſu, quo revocabilia ſint?

1. RESp. Primo: Dubium non eſt, fieri eam poſſe a ſucceſſore concedentis, cum privilegium ſolam concedentis juriſdictionem ſpectet, quam eandem cum illo habet ejus ſucceſſor. Poſſe quoque concedentem privilegium contra jus proprium valide revocare, ſine legitima cauſa ſatis certum videtur ex dictis ſupra. Poſſe etiam inferiorem diſpenſantem, vel concedentem privilegium contra legem Superioris, quando ei indulta eſt poteſtas diſpenſandi, valide ſine cauſa revocare diſpenſationem a ſe factam, cenſet Bonac. apud Caſtrop. *l. c. §. 3. n. 2.* qui ipſe tamen cum Sanch. Salas, Pont. Franco, &c. probabilius cenſet contrarium, nimirum inferiorem ſine cauſa valide revocare non poſſe diſpenſationem a ſe factam, poſſe autem cum cauſa, eo, quod ſicut inferior non poteſt valide concedere diſpenſationem in lege Superioris abſque cauſa, ita non poſſit valide ſine cauſa revocare diſpenſationem a ſe factam, cum enim ea voluntate Superioris concedentis illi poteſtatem diſpenſandi operetur, non eſt, unde colligatur, voluntatem Superioris eſſe, ut ſine cauſa valide revocet diſpenſationem a ſe factam, cum tamen abſque cauſa non poſſit concedere diſpenſationem. Sic itaque non poterit Epiſcopus revocare diſpenſationem a ſe factam parocho ad non reſidendum, aut ad differendum Ordines ratione ſtudii, quia eſt diſpenſatio in lege Superioris, quam, poſtquam diſpenſavit in ea, denuo ſtabilire, ſeu ejus obligationem reducere non poteſt.

2. Reſp. Secundo: Tametſi Papa revocare poſſit diſpenſationem factam ab inferiore Prælato vi collatæ ei poteſtatis diſpenſandi ab ejus Superiore, quia cum omnis juriſdictio pendeat a Papa, is poteſt denuo ablatam legem & obligationem imponere, & ſubditum ab alio exemptum eidem ruſſus ſubjicere. Superior tamen alius inferioris Prælati non videtur ab eo datam diſpenſationem revocare poſſe, quia injuſtum videtur privare inferiorem uſu ſuæ juriſdictionis ordinariæ; ita Sanch. *cit. d. 33. n. 7.* Suar. *de LL. c. 37. n. 17. in fine.* Pont. *l. c. n. 15. in fine.* Caſtrop *l. c. n. 5.*

QUÆSTIO CCCCLXI.

Privilegia vivæ vocis oracula, quæ dicantur, cujus valoris, an & quæ revocata?

1. RESp. Ad primum: Sunt privilegia, quæ Pontifex vel Princeps ſola voce ſeu oretenus concedit, quamvis ſubinde, ut pro foro externo probari & practicari valeant, poſtmodum in ſcriptum redigantur, & teſtimonio authentico ab iis, quibus incumbit ex officio, fide digna reddantur. Reiffenſt. cum communi *h. t. n. 194.*

2. Reſp. Ad ſecundum: Gratiæ & privilegia vivæ vocis oraculo conceſſa ſunt ejuſdem valoris pro foro interno, cujus ſunt conceſſa in ſcriptis *cap. inſtitutionis 25. q. 2.* ad eſſentiam enim & ſubſtantiam privilegii, adeoque nec ad vim & efficaciam privilegii requiritur ſcriptura juxta dicta ſupra; pro foro tamen externo, ut valeant practicari, non ſufficit oretenus ſolum conceſſa, ſed inſuper requiritur, ut teſtimonio authentico, adeoque in ſcripto eorum conceſſio probetur, juxta *Reg. Cancellar. 57.*

3. Reſp. Ad tertium primo: Omnia & ſingula privilegia quibuſcunque Capitulis, Collegiis, Ordinibus vel perſonis eorum a quocunque tandem Pontifice uſque ad Urbani VIII. vivæ vocis oraculo conceſſa hodie pro utroque foro ſunt revocata, ita, ut nec in foro interno, nec externo iis privilegiis liceat amplius uti, etſi ad ſupplicationem Regum ſint conceſſa, ac de iiſdem vera conceſſis Cardinales propria manu ſcriptum teſtimonium ferant, niſi per Officiales & miniſtros illos, quibus incumbit ratione officii gratiis, privilegiis & favoribus per Pontifices vivæ vocis oraculo conceſſis, aut impoſterum concedendis fidem facere & authentizare, quibus proinde fides haberi ſolet & debet, ſint authentizata; ita verbotenus Reiffenſt. *num. 152.* teſtans, hanc eſſe hodie communem & certam ſententiam

ob

obclaras & expreſſas revocationes factas a Gregorio XV. & Urban. VIII. cujus prioris Conſtitutio incipit: *Romanus Pontifex in ſpecula*; eſtque illius 27. & habetur *Tom. 3. Bullarii Cherubin.* quam etiam ad ſuſum recitat Reiffenſt. *num.* 153. in qua conſtitutione, tametſi contrarium paulo ante dictis habeatur, dum expreſſe excipiuntur privilegia vivæ vocis oracula conceſſa ad ſupplicationem Regum, nec non illa, de quorum conceſſione Cardinales in ſcriptis teſtimonium ferunt, hodiedum tamen & hæc non amplius valent, eo, quod Urban. VIII. in Conſtitutione ſua, quæ incipit: *Alias felicis recordationis Gregor. XV.* eſtque illius 21. *in Bullar. Cherubin.* illa quoque revocavit hiſce expreſſis: *Omnia & ſingula vivæ vocis oracula S. R. E. Cardinalium quorumcunque manu firmata &c. quibuſcunque etiam intuitu, contemplatione, ad inſtantiam Regum & Principum quorumcunque, caſſamus & annullamus &c.*

4. Reſp. Ad tertium ſecundo: Privilegia illa vivæ vocis oraculo, quæ per dictos Officiales & Miniſtros authentizata non ſunt revocata, ſed omnia & ſingula a quocunque Pontifice conceſſa, in utroque foro adhuc valent, valideque ac licite practicari poſſunt, prout declaravit Urbanus VIII. in Conſtitutione ſua, quæ etiam incipit: *Alias felicis recordationis*; quatuor annis poſt præcedentem ejus Conſtitutionem edita, illius 141. *in Bullar.* cujus verba refert Reiſtenſtuel *numer.* 156. circa quæ notanda ſequentia. Primo: quod inter dictos Miniſtros & Officiales eſſe quoque poſſint Cardinales, adeoque licet abſolute loquendo Cardinalis cujuſcunque teſtimonium de privilegio vivæ vocis oraculo conceſſo non ſufficiat pro valore illius, ſufficiat tamen, ſi alicui Cardinali, ut de illo teſtetur, commiſſum ſpecialiter, vel ſi ſit protector Ordinis, de cujus privilegio teſtatur, quia etiam tali ex officio ei a Pontifice commiſſa incumbit de iis ſaltem, quæ talem Ordinem concernunt, teſtari, ita Reiffenſt. *num.* 157. cum Donato *Tom. 1. part. 1. tract. 16. qu. 12.* Secundo: idem eſſe, quod confirmatio privilegiorum conceſſorum viva voce non valeat pro foro externo, niſi & ea facta verbotenus authenticetur per dictos Officiales & Miniſtros, ſecus eſt, ſeu valent tam dicta privilegia, quam confirmatio eorum facta verbotenus, ſi confirmentur & innoventur per Bullam *ex certa ſcientia*, cum tunc novam naturam & novum eſſe acquirant, quia ex vivæ vocis oraculis evadunt privilegia ſcripta, eorum naturam aſſumunt, Reiffenſt. *num.* 160. cum Pelliz. *tract. 8. cap. 5. num.* 132. Tertio: quod privilegia conceſſa vivæ vocis oraculo poſt Urban. VIII. & quidem pro foro interno omnia ac ſingula, de quibus ſufficienter conſtat eſſe conceſſa, etſi de iis teſtimonium authenticum a ſupradictis officialibus non habebant, ſed alii fide digni Superiores, Generales, Provinciales, Procuratores Generales, aut alii hujuſmodi, in quorum præſentia Papæ privilegium verbotenus conceſſit, de iis teſtimonium ferunt, eo quod par in parem non habeat imperium, & conſequenter conſtitutiones Gregor. XV. & Urban. VIII. manus Succeſſorum non ligent, nec ad eorum conſtitutiones novas ſe extendant, procul dubio hujuſmodi ſubſequentes Succeſſorum conceſſiones vivæ vocis oraculo factæ in foro conſcientiæ valeant, ſi de iis quocunque teſtimonio fide digno conſtet. Reiffenſtuel *num.* 163. Quarto: Quod, ut talia privilegia vivæ vocis oraculo conceſſa etiam pro foro externo valeant, non ſufficiat teſtimonium cæteroquin fide dignum de eorum conceſſione, ſed requiratur non tale, quale ad probandum in foro externo alias requiritur, & ſufficit, quamvis neceſſe non ſit teſtimonium dictorum Officialium, cum probatio per horum teſtimonium præſcripta ab Urban. VIII. ſolum ſe extendat ad probanda oracula præcedentia, non vero ad ſubſequentia ejuſdem conſtitutionum oracula. Reiffenſt. *num.* 164.

QUÆSTIO CCCCLXII.

An & quæ privilegia regularium revocata vel non revocata per Concilium Tridentinum?

1. RESP. Primo: Sicut falſum eſt per Concilium Tridentinum revocata eſſe omnia regularibus ante illud conceſſa privilegia, ita certum eſt eorum plura ab illo revocata eſſe. Quod attinet ad primum, conſtat id ipſum ex ipſo Tridentino dum *Seſſ. 25. de regular. capit. 20. ad finem* ait: *in cæteris omnibus præfatorum Ordinum privilegia & facultates, quæ ipſorum perſonas, loca & jura concernunt, firma ſint & illæſa*, quod confirmatur univerſali praxi Ordinum plurimis eorum libere utentium, uti & pluribus a Summis Pontificibus poſt Tridentinum confirmatis. Quod attinet alterum, omnia & ſingula regularium privilegia ante Concilium conceſſa, quæ adverſantur decretis illius contentis *Seſſ. 25. de regular.* revocata ſunt ab eodem Concilio, ac proinde licite non obſervanda, niſi poſt Tridentinum deſuper novum impetratum privilegium, prout conſtat ex verbis Tridentini *loc. cit. cap.* 22. præcipientis obſervari decreta derogatoria, quibus privilegia utique regularium abrogavit, dum dicit: non obſtantibus eorum omnium & ſingulorum privilegiis, ſub quibuſcunque verborum formulis conceptis, ac mare magnum appellatis, etiam in fundatione obtentis, nec non conſuetudinibus vel præſcriptionibus immemorabilibus, &c. Idemque proinde eſt de privilegiis ante Tridentinum regularibus conceſſis, quæ adverſantur alicui cujuſcunque ſeſſionis decreta habenti hanc ſimilemve clauſulam: *non obſtantibus quibuſcunque privilegiis*. Reiffenſt. *hoc tit. num.* 138. quamvis etiam privilegia decretis aliarum ſeſſionum, excepta *Seſſione* 25. non habentibus dictam clauſulam derogatoriam: *non obſtantibus*, contraria non cenſeri derogata ab eodem Concilio doceant probabiliſſime Rodriq. *qq. regular. Tom. 1. qu. 8. a. 7.* Mirand. *in man. Prælat. Tom. 2. quæſt. 42. a. 3. verſ. ſed alii.* Suar. *L. 6. de LL. cap. 18. in fine* apud Reiffenſt. *numer.* 139. contra Donat. *Tom. 1. part. 1. tract. 21. quæſt. 15. num. 4.* Peyrin. *in declar. privileg. Tom. 2. in conſtit. 1. Gregor. XIII. num.* 3. docentes privilegia adverſantia ſimpliciter cuicunque totius Concilii decreto etiam deſtituta dicta clauſula revocata a Tridentino cenſeri ſaltem tacite, ſiquidem nulla lex, conſtitutio vel decretum, etſi generaliter vel univerſaliter latum, derogat particularibus locorum aut perſonarum ſtatutis, conſuetudinibus aut privilegiis, niſi id exprimat, ut Barboſ. *in capit. 1. de conſtitut. in 6.* cum communi DD. ergo nec Tridentinum per Decreta ſua generalia id non exprimentia & deſtituta clauſula generali derogatoria.

2. Reſp. Secundo: Regulares hodiedum etiam in foro conſcientiæ uti non poſſunt privilegiis ſibi conceſſis expreſſe a Trid. revocatis, quia ſententia oppoſita ab Alexand. VII. his terminis expreſſa: *Regulares uti poſſunt privilegiis, quæ ſunt expreſſe revocata a Concilio Tridentino*, damnata eſt; expreſſe autem ab eo revocata ſunt omnia & ſola ea privilegia regularium, quæ ſunt contraria alicui ex decretis a Trid. *Seſſ. 25. de regul.*

TITULUS XXXIV.

De Purgatione Canonica.

QUÆSTIO CCCCLXIII.

Quid ſit Purgatio Canonica, & qualiter fiat?

1. RESp. Ad Primum: Purgatio, de qua hic, in genere eſt oſtenſio innocentiæ de objecto crimine, alia eſt vulgaris, de qua *ſeq. tit.* alia canonica, quæ eſt oſtenſio innocentiæ criminis alicujus, quod alicui objectum, vel de quo quis graviter infamatus vel ſuſpectus, facta canonice ſeu juxta SS. Canonum præſcriptum, ſumitur ex *can. ſi mala 2. quæſt. 5.* junctis Gloſſ. *verſ. deficientibus* & *cap. dilectis hoc tit. cap. nos inter*. Purgatio quoque canonica fit ſuper macula, defectu aut impedimento obſtante v. gr. promotioni ad Ordines & beneficia eccleſiaſtica. Arg. *c. accedens* & Gl. *ibid. v. purgatione* & Abb. *n. 1.*

2. Reſp. Ad Secundum primo: Fiebat purgatio canonica olim varie, nimirum primo per juramentum factum ad ſepulchra vel reliquias Sanctorum præſertim, ubi illi magis clarebant miraculis tam a reo quam accuſatore præſtitum, ut conſtat ex *can. habet cap. Mennam cap. quanti 2. quæſt. 7.* eo quod harum reliquiarum virtute & meritorum Sanctorum illorum intuitu Deus ſæpe pateſaceret reorum vel diffamatorum innocentiam, & accuſatorum vel diffamantium perjurium, ut teſtantur plures SS. Patres apud Baronium *ad annum Chriſti* 412. *a num.* 24. Secundo: per ſuſceptionem Euchariſtiæ vel celebrationem miſſæ, Argum *can. ſæpe & can. fin. 2. quæſt. 5.* eo quod præſumebatur, neminem conſcium criminis, de quo accuſabatur aut infamabatur, tam fore temerarium, ut auderet in judicium & condemnationem ſui tam horrendum facinus admittere, præſertim dum, ut quandoque fiebat, adhibebantur imprecationes repentini interitus ſecuturi ex tali temeraria ſuſceptione Corporis & Sanguinis Chriſti, atque hac ratione Gregor. VII. Simoniæ inſimulatus publice ſe purgavit coram Henrico III. Imperatore apud eundem inſtans, ut, ſi innocentem ſe crederet de probris ſibi objectis, per ſumptionem Sanctiſſimi Sacramenti ſe purgaret, quod ab eo deterrito exemplo Lotharii & aliorum, mala fide in ſui perniciem id auſurum & celeri interitu pereuntium non obtinuit. Wieſtner. *hoc tit. numer.* 3. referens ſe ad Chronicon Sigeberti *Anno* 870. & Baron. *Anno* 1077. Tertio: per indicium criminis, vel per ſortes vel teſſeras ad S. Crucem jaci, vel in Altari S. Cruce inſigni deponi, & poſt varias precationes inde extrahi ſolitas, vel per nocturnas & diu continuatas ad illam ſtationes, vel denique & frequentius per juramentum ad S. Crucem, vel per eam eave contecta præſtitum, ut Wieſtner *loc. citat.* ex Rainaudo *de colum. Sect.* 3 *cap.* 2. *nu.* 2. & Gretſer *de S. Cruce c.* 16.

3. Reſpond. Ad Secundum ſecundo: Hujuſmodi purgandi modis, fidelium in Deum & Sanctos fiducia deficiente, & ratione in ſuperſtitionem degenerante paulatim ſublatis, ſuffecta & hodiedum durans eſt forma hujus purgationis, nimirum juramentum ab accuſato aut inſimulato, vel publice diffamato, aut vehementer ſuſpecto de crimine tactis Evangeliis præſtitum, invocato Deo in teſtem innocentiæ ſuæ ſeu de crimine illo, nec per ſe, nec perſonam ſubſtitutam ſuo nomine commiſſo.

QUÆSTIO CCCCLXIV.

An, qui & qualiter adhibendi compurgatores in hac purgatione canonica?

1. RESp. Primo: Adhibendæ ſunt tres, quinque aut plures, prout qualitas rei vel gravitas criminis exigit, & quorum numerum arbitrio & prudentiæ Judicis permiſſum cenſent Abb. *in cap. 1. hoc tit.* & Decian. *num.* 12. (qui compurgatores vocantur) perſonæ non ſolum bonæ æſtimationis & fide dignæ, ſed & Viciniæ & tales, quibus purgandi vita & mores perſpectos eſſe præſumi poſſit, ut dicitur *c. cum dilectus hoc tit.* & *ibi* Gloſſ. *verſ. vicinia* & Abb. *num. 8. c. quanto de præſumpt.* Felin. *in cap. literis eodem num.* 2. & 5. Menoch. *L. 6. de præſumpt.* 24. *nu.* 12. ejuſdem Ordinis ac ſtatus cum purgando, ita ut ſi is ſit Epiſcopus vel Presbiter, etiam illi tales eſſe debeant. His vero deficientibus etiam alii inferioris Ordinis Clerici juxta *cap. ex tuarum & cap. in juventute* & his quoque deficientibus honeſti Laici, etiam fœminæ admitti poſſint. Gloſſ. *fin. in cit. cap.* & Hoſtienſ. *num.* 5. imo ſi in purgationis loco ignotus Clericus ſit purgandus, ibique purgatores idonei nec clerici, nec laici haberi poſſint, & legitimæ probationes deficiant, reus ſolo proprio juramento purgandus, ſi alias fide dignus cenſetur, ſimulque juret, ſe compurgatores habere non poſſe cum Gl. *fin. in c. cum P.* & Abb. *in c. inter hoc tit. n.* 7. Decian. *tr. crim. l.* 5. *c.* 48. *nu.* 26. Pirh. *h. t. n.* 28. Wieſtn. *num.* 9. Reiffenſt. *h. t. n.* 6.

2. Reſp. Secundo: Horum compurgatorum officium eſt, ut jurati deponant, ſe credere purgandum vere juraſſe, ac proinde impoſiti criminis falſo inſimulatum; juramentum enim hoc compurgatorum non eſt veritatis, ſed credulitatis *can. quoties 2. qu. 5. c. licet de accuſ. cap. inter* 10. & *cap. fin. h. t.* Decian. *l. c. num.* 4.

QUÆSTIO CCCCLXV.

A quo, quibus & quando indicenda purgatio canonica?

1. RESp. Ad Primum: Purgatio canonica indici poteſt a Judice competente, qui alias de crimine cognoſcere poteſt & debet, ita ut, ſi ab alio fiat, ſit nulla, & habeat ſe, ac ſi facta non fuiſſet. Arg. *cap. nos inter* & *c. inter hoc tit. c. licet de offic. legat.* Gl. *fin. in cap. penult.* juncta Gloſſ. Marg. *Lit. C.* & *ibid.* Hoſt *in fin.* Pirh. *hoc tit. num.* 2. Sic poteſt Epiſcopus non tantum Clericum, ſed etiam laicum ſubditum ſuum compellere ad purgandum ſe de criminibus ſpectantibus ad cognitionem Eccleſiæ, ut ſunt hæreſis, adulterium & ſimilia, quæ ſunt vel mere eccleſiaſtica, vel miſti fori, vel etiam fori ſæcularis, ubi Epiſcopus juriſdictionem temporalem habet, eſtque ratio, quod purgatio nunquam inducatur, niſi in defectum probationum. Unde ſi ad Epiſcopum non ſpectet cognitio delicti, non fient coram eo probationes, & conſequenter neque per illum indicenda purgatio canonica de crimine ad illius cognitionem non ſpectante. Cenſent tamen alii apud Pirh. *numer.* 3. poſſe Epiſcopum de quolibet crimine purgationem canonicam indicere, eo quod textu *cap. nos inter hoc tit.* loquatur generaliter & indiſtincte de aliquo crimine. Epiſcopus autem debeat inquirere in diœceſanorum ſuorum, etiam laicorum, delicta, eaque punire, juxta *cap.* 1. *de Offic. Judic. Ordinar.* & conſequenter deficiente probatione indicere poſſit purgationem. Quod ipſum melius diſtingui ait Pirh. *loc. cit.* cum Abb. & Hoſtienſ. *in cit. cap. nos inter num.* 2. ita ut procedat, ſi velit Epiſcopus indicere laico infamato purgationem in ordine ad pœnitentiam imponendam in foro animæ, ſecus, ſi velit eam indicere laico infamato in ordine ad pœnam temporalem imponendam, in foro judiciali.

2. Reſp. Ad Secundum Primo: Non tantum clericis Sæcularibus, ſed etiam Regularibus utriuſque ſexus indicenda purgatio canonica, ſi publice infamati fuerint de crimine, vel graviter ſuſpecti, & teſtes aliæque probationes deficiant, prout conſtat ex *cap. moniales*. Secundo: indicenda non eſt, niſi perſonis, quarum famæ & æſtimationis integritas Chriſtiano populo eſt valde neceſſaria, ut ſunt Epiſcopi & alii Prælati, Prædicatores verbi divini, Sacerdotes, aliique viri alias probi ac fide digni, etiam laici, viles autem ac plebei homines de criminibus, quorum plena probatio aliter haberi nequit, accuſati, diffamati, aut graviter ſuſpecti, ſubjiciendi ſunt quæſtionibus per torturam, tum quia tales non facile inveniunt compurgatores, tum propter periculum perjurii. Ita Reiffenſt. *h. t. num.* 13. Wieſtn. *h. t. num.* 7. cum Farinac. *in prax. crim. quæſt.* 94. *numer.* 64. Tertio: indicenda

non

non eſt hæc purgatio, niſi per accuſationem vel aliter de crimine diffamatis, vel veriſimiliter & vehementer ſuſpectis, ita ut fama illorum etiam apud prudentes & probos læſa ſit. Innoc. *in c. nos inter h. t.* Sylv. *v. purgatio*, *num.* 2. Pirh. *hoc tit. num.* 7. ex ea ratione, quia hæc purgatio inducta ideo præcipue, ut, caſu quo crimen vel innocentia diffamati alio modo probari nequit, deregatur per purgationem, vel ad tollendum ſcandalum publicum populi, vel ad delendam ſuſpicionem, & infamia convertatur in bonam famam. Argum. *c. inter*, *h. t.* Unde requiritur, ut infamia ortum habeat a perſonis honeſtis, & gravibus & non a malevolis. Hoſt. *in ſum. h. t. num.* 3. Diaz. *in pract. crim. can. c.* 151. *num.* 7. niſi ab iis infamatus ipſe pro purgatione inſtaret, aut ſcandalum publicum cauſatum per talem infamiam ab inimicis ortam ſedari aliter quam per purgationem canonicam, & dilui non poſſet. Argum. *c. inter*, *h. t.* Ad ſcandalum enim vitandum & tollendum receditur a jure communi, *c.* 2. *de præſcript. cap.* 2. *de novi oper. nunc.* De cætero ſi certe conſtet infamiam ortam non eſſe ex probabilibus ſuſpicionibus ſeu conjecturis, vel ab æmulis, aut ex alia injuſta cauſa ortam eſſe, non eſt de illa curandum, nec ideo indicenda purgatio canonica etiam ad inſtantiam aliorum, nec Judex ex tali infamia procedere poteſt contra infamatum. Pirh. *hoc tit. num.* 11. cum Abb. niſi forte ob importunitatem petentia indicatur purgatio, ut Idem cum Hoſt.

3. Reſp. Ad tertium: indici non debet purgatio, quando crimen eſt notorium, ita ut celari non poſſit, prout habetur *c. cum dilectus*, *h. t.* quia notoria non egent probatione, imo nec accuſatione. Argum. *can. de manifeſt.* 2. *q.* 1. *c. ex evidentia*, *de accuſat.* Sed Judex ad impoſitionem pœnæ ſine alia inquiſitione ob ſolam notorietatem procedere poteſt. Menoch. *de arb. caſ.* 166. *num.* 4. Farinac. *prax. crim. quæſt.* 21. *num.* 12. neque indicenda, quando infamatus, aut graviter ſuſpectus aliter convinci, & inſtituta actione per teſtes alioſque legitimos modos crimen plene probari, aut innocentia oſtendi poteſt, *c. ſi quis c. quoties*, *c. ex tuarum*, *c. inter h. t.* cum purgatio ſit introducta in ſubſidium aliarum probationum. Innoc. *in c. nos inter*, *h. t.* Sylv. *v. purgatio num.* 2. Decian. *tract. crim. L.* 5. *c.* 48. *num.* 10. De cætero licet in cauſis civilibus in defectum plenæ probationis reo, & quandoque etiam actori deferri poſſit juramentum, *L. admonendi*, *ff. de jurejur.* id tamen locum non habet in criminalibus, utpote in quibus, actore plene non probante, reus eſt abſolvendus, *can. fin. §. ſane*, 6. *quæſt.* 5. *L. abſentes*, *ff. de pœnis*, ita ut propterea accuſator intentionem non niſi ſemiplene probans, ſi in probationis ſupplementum petat ad juramentum admitti, non audiatur, teſte Claro §. *fin. qu.* 63. *num.* 1. quin & veriſimilius id etiam deferre non permittatur, ut Gonzal. *in cit. c. fin. num.* 9. nihilominus tamen ſi cauſa ſit dubia, ad infamiam & ſcandalum tollendum per declarationem innocentiæ a crimine vel per promeritam hujus pœnam reo defertur juramentum a Judice (præſertim Eccleſiaſtico, a quo vindicta ſanguinis non exercetur) *auth. ſed novo*, *c. de pœna Jud. qui male judic.* Maſc. *de prob. concluſ.* 858. *n.* 39. E contra etiam poſt actam de delicto pœnitentiam locus eſt purgationi canonicæ, quia poſt pœnitentiam de facto remanet adhuc publica infamia, utpote quæ per pœnitentiam non tollitur, *c. Euphemiam §. hinc colligitur* 2. *qu.* 3. ideoque ad hanc tollendam neceſſaria eſt purgatio. Pirh. *h. t. n.* 18. *not.* 2. cum Gl. *in c. fin. h. t. v. commiſiſſe*, & Abb. *ibid. n.* 2. *not.* 3.

QUÆSTIO CCCCLXVI.

Qualiter procedendum contra infamatum de crimine, negligentem ſe purgare canonice ab infamia?

RESp. Prius inquiſitio fieri debet ab Epiſcopo contra infamatum de infamia, quam ſuper veritate criminis, *c. qualiter*, *c. cum oporteat*. Abb. *in c. ſi quis h. t. num.* 1. Pirh. *h. t. num.* 23. Dein, ſi accuſator adſit, non debet infamato indici purgatio, cum ea ſit ſubſidiaria, nimirum ſi crimen aliter probari non poſſit, *cit. c. ſi quis*, *hoc tit.* Abb. *ibid. num.* 1. *not.* 2. Indicta purgatione, tamdiu ſuſpendendus ab officio, donec legitime ſe purgaverit. Abb. *l. c.* Pirh. *nu.* 24. non tamen regulariter ſuſpendendus a beneficio, priuſquam deficiat in canonica purgatione, niſi propter enormitatem criminis aut grave ſcandalum imminens. Gl. *in c. presbyter*, 2. *qu.* 5. *v. ſuſpendatur*. Abb. *loc. cit. not.* 2. Porro dum proceditur per viam inquiſitionis, & crimen non eſt plene probatum, reus non eſt ſimpliciter abſolvendus, ſed poteſt compelli ad purgandum ſe, ſi remaneat publica infamia vel grave ſcandalum etiam ſine infamia, vel vehemens ſuſpicio; nam ob hæc tria indici poteſt purgatio, ita ut quodlibet eorum ſit ſufficiens ad eam indicendam, *c. inter*, *h. t.* & *ibi* Hoſt. & Abb. Antequam vero ſuſpendatur ab officio, & ei indicatur purgatio, ſi quis infamatus de delicto ſucceſſivo, quia v. gr. detinet in domo mulierem ſuſpectam, neceſſario præcedere debent admonitiones, *in c.* 2. *h. t.* præſcriptæ, cum poſſit ſe emendare abſtinendo ab actibus ſuſpectis &c. ſi autem delictum eſt momentaneum, ſive tranſiens, de quo infamatus, v. gr. homicidium, furtum, &c. præmittendæ non ſunt dictæ monitiones, cum ſint fruſtraneæ, nec fieri debet ſuſpenſio ab officio, ſed Judex ſtatim infamato indicere poteſt purgationem, quam ſi præſtet, eſt abſolvendus, ſi in ea deficiat, condemnandus, & puniendus tanquam convictus, niſi delictum ſit enorme vel grave, ſcandalum in populo immineat, tunc enim poteſt ſuſpendi ab officio, donec ſe purgaverit, juxta *cit. cap.* 2. imo & a beneficio, *cit. c. inter*, *h. t.* quod ſi fecerit, ſublata ſuſpenſione abſolvendus eſt, juxta *c. ex tuarum*, *h. t.* alias condemnandus, ut dictum, quod autem juxta *c. inter*, dicatur, præſtita purgatione remanere ſuſpenſionem ab officio, licet cenſeant communiter DD. id ſpeciale eſſe in crimine hæreſis. Abb. tamen in *cit. c. inter*, *num.* 3. inquit, id non eſſe ſpeciale huic delicto, ſed remanere ſuſpenſionem loquendo univerſim, quandocunque infamatus male vivendo per actus illicitos & jure reprobatos, v. g. per nimiam familiaritatem cum hæreticis, qui eſt caſus *cit. c. inter*, dedit cauſam infamiæ & publici ſcandali, ut ſi præcedentes illi actus illiciti: ita Pirh. *n.* 25. *in fine*.

QUÆSTIO CCCCLXVII.

Quiſnam ſit effectus purgationis canonicæ tam legitime, quam perperam factæ, & quæ hujus pœnæ?

1. RESp. Ad primum: hujus purgationis legitime factæ effectus præcipue ſunt tres. Primus; quod ea perfecta infamatus ſit abſolvendus a ſuſpenſione ab officio & beneficio, ſi ea propter criminis objecti vel ex eo ortæ infamiæ, aut ſcandali gravitatem ab initio inflicta, *c. ex tuarum*, & *c. licet*, *h. t.* Sylv. *v. purgatio*, *num.* 7. Secundus, quod ſine mora ſit abſolvendus ab ipſo crimine objecto, & declarandus innocens, inque ſtatum priſtinum reſtituendus, *can. habet*, & *c. Mennam*, 2. *qu.* 5. Tertius; quod vir boni teſtimonii declaretur, *cit. c. ex tuarum*, atque ita redintegretur honor & æſtimatio apud homines, præſertim in crimine ſucceſſivo, ſed vitam bonis moribus ornet, ita ut ea ſuſpicio omnis ex hominum proborum & honeſtorum mentibus deleatur, *cit. c. inter*, *in fin.* Sylv. *l. c.* Farin. *pr. crim. q.* 194 *n.* 44. His additur ab aliquibus quartus effectus, quod de eodem crimine accuſari amplius nequeat, de quo ſpeciatim, *q. ſeq.*

2. Reſp. Ad ſecundum: ſi in purgatione ſibi indicta deficiat infamatus, vel quia jurare noluit, vel quia compurgatores idoneos adhibere neglexit, aut quia nulli fidunt, vel nolunt pro illo facere juramentum credulitatis, eo quod propter illius malam famam non credant illum verum jurare, multoque magis ſi in purgatione perjurium commiſerit, tanquam de crimine convictus ſit puniendus, *cit. c. inter §. fin. c. de hoc*, & *c. inſinuatum*, *de Simon.* eo quod præſumptio veriſimilis delicti orta ex infamia rei, reo in purgatione deficiente, tranſit in violentam, vi cujus judex procedere poteſt ad ſententiam, & infligere pœnam, ſaltem extraordinariam, & juxta aliquos etiam ordinariam, Menoch. *L.* 5. *præſumpt.* 41. *n.* 3. Farin *pract. crim. q.* 86. *n.* 5. circa quod poſtremum notandum ex Diaz apud Pirh. *h. t. n.* 37. clericum propter defectum in purgatione commiſſum degradatum, & curiæ ſeculari traditum non poſſe a Judice ſeculari pœna ordinaria criminis, qua laicus convictus de eo delicto puniretur, eo quod clericus non vere, ſed ſolum interpretative ſit convictus de illo crimine, pro quo jure civili non imponitur pœna ordinaria, niſi claris probationibus, vel propria confeſſione ſit convictus, excepta hæreſi. Pirh. *l. c.*

QUÆSTIO CCCCLXVIII.

An & quando accuſatus ſemel de crimine, peracta deſuper legitime purgatione, de eodem denuo accuſari poſſit?

RESp. Ordinarie & regulariter id fieri non poſſe, tum quia quærere de eodem ejuſdem hominis delicto eſt contra textum, *c. licet*, *ff. nautæ*, *caupones* &c. tum quia jusjurandum non minoris authoritatis eſt quam res judicata. *L. jusjurandum*, *ff. de jurejur.* Gl. *in c. Mennam*. Hoſt. *in c. licet*,

hoc tit. num. 6. Dixi: *ordinarie loquendo* nam reſponſio plures patitur limitationes, ac primo quidem id fieri poteſt, ſi peracta purgatione, concurrentibus novis indiciis, nova infamia ſuborta, vel accuſator adeſt. Abb. *in c. ex tuarum h. t. num.* 5. Item, ſi quis ſuam aut ſuorum iniuriam proſequatur *L. ſi cui §. 2. ff. de accuſat.* vel oſtendat infamatum purgando ſe peierasſe *l. admonendi ff. eodem* aut priorem accuſatorem fuiſſe prævaricatum *l. prævaricationis §. 1. de prævaricat.* Goffred. *in L. fin. C. de rebus credit.* Hoſtienſ. *in citat. cap. fin. num.* 6. & ita quo ad has limitationes omnes Pirh. *hoc tit. num.* 36. Et hæc de purgatione canonica dicta ſufficiant, eo quod, etſi in officio inquiſitionis adhuc vigere videatur, extra illud tamen multum in deſuetudinem abiiſſe hodiedum notetur, præſertim quo ad Clericos & Judices eccleſiaſticos, etiam ubi ii gravi infamia & vehementi ſuſpicione criminum laborant, quod Judicum illorum tepiditati & negligentiæ adſcribit Pirh. *hoc tit. num.* 39. vel quia, ut Diaz. *in pract. crim. canon. cap.* 152. *num.* 5. modernis temporibus difficulter inveniantur idonei compurgatores, dum viri provi videntes corruptionem huius temporis, & ad ſtatus clericalis deformationem, niſi bene notam habeant clerici purgandi vitam, nolint ſubire onus compurgatorum.

TITULUS XXXV.

De Purgatione Vulgari.

QUÆSTIO CCCCLXIX.

Quid ſit purgatio vulgaris, & quotuplex fuerit olim in uſu.

RESp. Purgatio vulgaris ſic dicta, quod ſuperſtitione & moribus vulgi ut plurimum introducta, nulloque iure firmata, pro temporum gentiumque ac rituum varietate varia fuit olim, & præter monomachiam ſeu ſingulare certamen duorum, quo de crimine accuſatus cum accuſatore etſi ætate, viribus, armorumque tractandorum peritia inter ſe diſparas, innocentiæ tamen præſidio confiſi, congrediebatur, ita ut in eo victus haberetur pro reo, victor pro innocente. Reinaud. *de calum. ſect. 3. cap. 2. quæſt.* 4. ratio purgandi ſe fere triplex fuit, nimirum per ignem, aquam ferventem, & aquam frigidam. Gonzal *in c. fin. hoc tit. n.* 5. Reinaud *loc. cit. num.* 5. per ignem quidem, dum criminis inſimulatus vel alias de eo ſuſpectus rogum ſubibat, vel prunas aut vomerem aliudve ferrum ignitum & candens manibus contrectabat, vel pedibus calcabat, indeque læſus pro convicto habebatur. Per aquam ferventem ſeu bullientem, in quam accuſatus vel infamatus immittens brachium, ſi omnino illæſum extrahebat, habebatur innocens, præſertim ubi adhiberentur exorciſmi & orationes, Gonzal. *loc. cit. num.* 6. per aquam frigidam certo ritu conſecratam, in quam purgandus manu dextra ad pedem ſiniſtrum, & pedem ſiniſtro ad dextram alligato immiſſus, ſi mergeretur, inſons, ſi ſupernataret reus credebatur & declarabatur, qui modos potiſſimum adhibebatur ſagis, & hodiedum quandoque adhibetur a Judicibus aliquibus illicite ſagis ad illam probam provocantibus. Præter quos modos purgandi ſe fuit quoque olim uſitatus frequenter per celebrationem miſſæ & ſumptionem Euchariſtiæ, de quo Concilium Wormatienſe relatum *in c. ſæpe 2. quæſt.* 3. ubi ſtatuitur, ut, ſi fiant furta in monaſterio, & ea committentes ignorentur, miſſa ab Abbate celebretur, vel ab alio eius juſſu, qua finita, omnes Fratres communicent dicentes: *Corpus Domini ſit mihi ad probationem hodie.*

QUÆSTIO CCCCLXX.

An iſtiuſmodi modi ſe purgandi a crimine ſint aut fuerint liciti.

RESp. Primo in genere: tametſi olim fuerint, qui illos honeſtos, & Chriſtianis valde congruentes pronunciarint & propugnarint, hodiedum tamen cum D. Thom 2. 2. *quæſt. 95. art. 8. ad* 3. Suar. *de irreligioſ. cap* 3. *num.* 8. Leſſ. *l.* 2. *de Juſt. & Jur. cap. 45. n.* 3. paſſim tanquam illiciti reiiciuntur a Theologis & Canoniſtis alicuius nominis, & ab ipſis SS. Canonibus tanquam ſuperſtitioſi, præſumptuoſi, quin & a vulgo inſtinctu diaboli inventi & inducti reprobantur *cap. Mennam §. fin. c. conſuluiſti 2. quæſt. 5. c. ſententiam ne clerici vel monach. cap. ex tuarum de purg. can.* & *c. fin. hoc tit.* cum, præterquam gentilitatis ritus redoleant, tentationem Dei continere videantur, dum ad eius extraordinariam providentiam & miraculum per eos temere recurritur: unde & ſæpe in iis innocentes ſuccumbunt & puniuntur, & nocentes caſu, fraude vel occulta dæmonis cooperatione innocentes declarantur *cap. 2. hoc tit.* Hoſtienſ. *in Summ hoc tit. num.* 1. & 2. Gonzal. *c. fin. de purg. can.* Pirh. *hoc tit. num.* 3. Et in ſpecie dicta monomachiam prohibitam expreſſe *c. monomachiam 2. qu. 5.* & *c. turæ h. t.* Purgatio per ferrum candens vel aquam ferventem *cap. Mennam cap. conſuluiſti eadem cauſ. & quæſt.* purgatio per aquam frigidam *cap. ex tuarum hoc tit.* Idem eſt de aliis ſimilibus actibus & ſignis, in quibus miraculoſa divinæ virtutis operatio exſpectatur, vel ad occultæ veritatis probationem expoſtulatur, in quibus cum tentetur Deus ſaltem implicite & interpretative, ideo mala eſſet & prohibita, etiam ſecluſa prohibitione iuris humani, ait Pirh. *h. t. nu.* 5. cum Suar. *Tom. 1. l. 2. de irreligioſis cap. 3. num.* 8. Neque his obſtat, quod Sancti ſæpe ad iſtiuſmodi purgationes ſe obtulerint, & Deo cooperante miraculoſe ſuam innocentiam oſtendarint, id enim factum ex ſpeciali inſpiratione, neque quod Concilium Moguntinum ſub Rabano celebratum *can* 24. ſtatuat, quod, qui presbyterum occiderit & idipſum negaverit, ſi liber eſt, cum ſeptuaginta duobus iuret: ſi ſervus ſuper 12. vomerea ferventes ſe expurget. Nam ei per SS. Canones derogatum, teſtatur Reiffenſt. *hoc tit. num.* 4. Neque quod Deus ipſe de tali purgatione facienda per aquam amariſſimam bibitam a muliere inſimulata de adulterio, præceptum dederit *n. c.* 5. *v.* 18. Nam hoc ipſo Deus tacite ſaltem promiſerat innocenti ſuam aſſiſtentiam, quæ tamen promiſſio divinæ aſſiſtentiæ cum ſublatis per legem novam præceptis iſtiuſmodi cæremonialibus legis antiquæ ceſſaverit, talis purgatio hodiedum eſt illicita, ita Pirh. *hoc tit. num.* 5. Wieſtn. *hoc tit. num.* 4. quod idem dicendum, ſi dicatur cum Alenſi: hujus aquæ bibitionem non fuiſſe præceptam, ſed ſolum permiſſam in ordine ad oſtendendam innocentiam eique permiſſioni conjunctam ſeu promiſſam Dei aſſiſtentiam.

QUÆSTIO CCCCLXXI.

Quid igitur dicendum de purgatione facta per celebrationem Miſſæ aut ſuſceptionem Euchariſtiæ, an olim fuerit, aut modo ſit licita?

RESp. In hoc non convenire AA. nam aliqui cum D. Thom. apud Suar. *loc. cit.* ſuſtinent, eſſe per ſe malam & illicitam, & conſequenter Concilium illud Provinciale erraſſe, & decreta illius quo ad hoc eſſe correcta per nova jura ſeu canones, ut ſentit Gl. *ibid. v. ſæpe*. Alii cum Suar. & Pirh. *loc. cit.* probabilius cenſent non eſſe illam purgationem per ſe malam & illicitam, cum nullibi in jure reperiatur ſpecialiter prohibita, neque intrinſece continere tentationem Dei, cum non fiat ad oſtendendam divinam virtutem per miraculum, ſed ſolum quaſi in teſtimonium & probationem innocentiæ; ita Pirh. quamvis addat, talem modum purgandi ſe eſſe periculoſum, cum cadere poſſet in irreverentiam Sacramenti, ut ab indignis ſumatur, ideoque in deſuetudinem abiiſſe, ut Suar. *l. c. n.* 10.

QUÆSTIO CCCCLXXII.

Num ſententia lata ex purgatione vulgari & jure reprobata, a qua non fuit appellatum, retractari poſſit?

RESp. Affirmative, juxta *c. ſignificaſti h. t.* tametſi enim alias regulariter ſententia, a qua intra dies decem appellatum non fuit, tranſeat in rem judicatam, juſque ex ipſa ſententia natum, & conſequenter retractari non debeat, etiamſi dein veritas ſe aliter habere deprehendatur; propter inſtrumenta poſtea reperta & errorem detectum, *c.*

cum

Digitized by Google

rum inter de ſentent. & re judic. juncto *cap. inter eadem* & *L. partem ff. famil. Herciſc.* nihilominus ſententia lata ex probationibus ſallacibus & reprobatis (qualis fuit illa, quæ lata *c. 2. h. t.* ex duello ſeu monomachia) retractanda eſt reperta veritate contraria, juxta *c. venerabilis §. intelleximus de except.* & *toto tit. C. ſi ex falſ. inſtr.* Hoſt. *h. t. v. reſtituant.* Pirh. *h. t. nu. 7.* non ſecus ac ſententia lata ex delatione juramenti facta per Judicem parti comperta veritate contraria retractari poteſt *l. admonend. ff. de jurejur.* quia talis ſententia nulla eſt, quia lata contra ordinem judiciarium, nempe ex probatione non integra *l. prolatam C. de ſent. & interloc. omn. Judic.* Item injuſta, ſententia autem injuſta tenet, quia præſumitur juſta, quæ præſumptio ceſſat, ſi notoria conſtet eſſe injuſtam *c. veritate d. 8.* Pirh. *l. c.* cum Abb.

TITULUS XXXVI.

De Injuriis & Damno dato.

CAPUT PRIMUM.

De Injuriis.

QUÆSTIO CCCCLXXIII.

Quid ſit injuria?

RESp. Injuria non quidem accepta generaliter ſeu latiſſime pro omni eo, quod adverſus alium fit non juſte, ſed ſpecialiter, prout ſumitur *hoc tit.* eſt delictum, quo alteri dolo malo infertur contumelia lædendo ejus honorem ſeu famam per quandam vilipenſionem, deſpectum, probrum. Sylv. *v. injuria num. 1.* Sumitur ſere ex *princip. Inſt. hoc tit.* & *L. 1. h. t.* Dicitur: *dolo malo*, ſeu animo injuriandi dicendo quid vel faciendo, quod in illius contemptum & deſpectum cedit, & citra hunc animum ſeu intentionem non fit injuria *l. ſi non convitii C. hoc tit.* ideoque nemo facit injuriam, niſi ſciat ſe facere injuriam *l. 3. §. 2. & 3. ff. hoc tit.* animus autem ille præſumitur, dum verba vel facta ſuapte natura ſunt injurioſa, unde ea proferens vel faciens probare debet, animum convitiandi aut contemnendi abfuiſſe, cum ſtet contra eum præſumptio juris *cit. L. ſi non convitii* & *ibi* Gl. *v. probare poteſt*, idque, etiamſi dicat, ſe ea ex joco dixiſſe, ut eadem Gl. & Clarus *§. injuria num. 12.* fierque hæc probatio per conjecturas, Zoeſ. *in ff. h. t. num. 4.* Econtra, ſi verba vel facta ex ſe non ſunt injurioſa, actoris eſt probare animum injuriandi adfuiſſe, alias reus eſt abſolvendus. Argum. *l. qui in alterius ff. de reg. jur.* Unde jam injuriam facere poſſunt omnes qui dicti animi ſeu doli capaces ſunt, cujoſcunque ſexus, ætatis, conditionis, & ſic non excipiuntur Magiſtratus, qui abutentes officio ſuo inferunt injurioſum quid ſubdito, cujus plura exempla ponit Lauterb. *ad ff. tit. de injuriis.* Neque ubi Eccleſiæ miniſtri, dum non ex zelo pietatis, ſed privato affectu in concione & alibi in perſonam certam invehuntur injurioſe, aut eam ita deſcribunt, ut omnes facile intelligant, quis notetur, maxime ubi delictum non eſt notorium. Lauterb. *l. c. §. 6.* qui tamen addit, in dubio non tam animum injuriandi quam corrigendi in Clericis præſumendum, maxime, ſi delictum non eſt ex conjectura, ſed publicum, unde is animus in illis evidenter probandus, ut Berlich. *p. 5. concl. 60. n. 8.* Econtra a facienda injuria excluduntur, qui hoc animo & voluntate deſtituti, etſi natura ſua injurioſum quid dicant aut faciant, ut ſunt infantes, infantiæ proximi, furioſi, licet ipſi injuriam pati poſſint *l. 3. §. 1. ff. hoc tit.* Carpzov. *l. 2. reſp. 58.* dormientes, qui in ſomno loquuntur; noctambulones, dum faciunt quid alias injurioſum *l. 1. §. 3. de act. f. & A. P.* juncta *cit. L. 3. §. 3. Clem. unic. de homicidio vol.* item ebrioſi, dum ebrietas mentis alienationem inducit *c. 5. d. 35. cap. 7. cauſ. 15. quæſt. 1. l. 6. §. 7. ff. de re milit.* dum tamen ebrietas eſt inſania voluntaria, & ebrius culpa haud caret, extraordinaria aliqua pœna punitur *can. 9. cauſ. 15. quæſt. 1.* Carpz. *pr. crim. quæſt. 69. num. 2.* idem eſt in eo, qui æſtu iracundiæ correptus convitium vel injurioſum quid facit, ita ut, ſi iracundia non prorſus adimat rationem, non liberetur omnino ab obligatione hujus delicti, cum injuriam paſſi læſio inde non tollatur, nec infecta reddatur, & nemo pœnitentia ſua nocens eſſe deſinat. Gail. *L. 2 obſerv. 100. num. 9.* Lauterbach. *§. 5.* etſi mitius cum eo agendum, ut cum communi Farinac. *quæſt. 91. num. 33.* item injuriæ rei non ſunt, qui vi officii vel ſtatus ſui cauſa moderatæ caſtigationis, correctionis, & emendationis aliquid alias injurioſum dicunt aut faciunt, v. gr. reſpectu diſcipulorum præceptores, parentes reſpectu liberorum, domini reſpectu famulorum, mariti reſpectu uxorum, Superiores reſpectu ſubditorum *L. item apud Labeonem §. 38. ff. hoc tit.* uti id probatur exemplo Chriſti, dum is Petrum compellavit Satanam. *Matth. 16.* diſcipulos euntes in Emaus *ſtultos & tardos corde*; & S. Pauli, dum in Galatas vocat inſenſatos, Cretenſes, mendaces, quamvis D. Auguſt. *L. 1. de ſerm. Dom. in monte cap. 30* moneat, raro & non niſi ex magna cauſa hujuſmodi injurioſas objurgationes eſſe adhibendas, utpote quibus quandoque magis exacerbantur, quam emendantur ſubditi.

QUÆSTIO CCCCLXXIV.

Quot modis inferri poſſit injuria.

RESp. Tribus potiſſimum modis ea inferri poteſt, nimirum verbis, ſcripto, & facto; verbo fit, dum quis de altero, ſive abſente, ſive præſente probroſum aut injurioſum quid oretenus profert, objiciendo vel enunciando defectum morum vel naturæ, v. g. quod ſit fur, adulter, ſpurius, quæ prolatio probroſa dicitur convitium, Arg. *L. item apud Labeonem §. 17. ff. hoc tit.* Clarus *§. injuria num. 1.* Farin. *pr. crim. q. 150. num. 2. & 4.* Reiffenſtuel *hoc tit. numer. 6.* Scripto fit, dum quis verbis contumelioſis in ſcripturam redactis honorem alterius proſcindit, hiſtoriam ad alterius infamiam & contemptum conſcribit, aut typis edit, aut edi curat *L. lex Cornelia §. 9. L. item §. 29. ff. hoc tit.* & ſi talis ſcriptura omiſſo authoris nomine in vulgus ſpargitur, dicitur libellus famoſus *L. unic. ff. de libellis famoſ.* Facto fit, dum quis alterum verberat, vulnerat, domum illius violenter perfringit, aliudve quid in ejus contemptum, probrum, infamiam cedens fecit *cit. L. lex Cornelia & l. item ff. hoc tit.* Unde alii injuriam bifariam dividunt, in verbalem & realem, male, ut inquit Lauterb. *hoc tit. §. 2.* ſcriptam ad realem referentes. De cætero ſingulæ harum trium injuriæ dividuntur in leves & atroces, quæ earum differentia deſumitur ex circumſtantiis ipſius facti, ut atrox cenſeatur, dum etiam plebeius vulneratur, fuſtibus cæditur *§. 9. Inſtit. h. t. L. prætor edixit in fin. ff. hoc tit.* vel ratione perſonæ injuriantia, ut a filio irrogata parenti, a vaſallo illata domino *cit. §. 9. L. ſi mancipium §. 3. ff. eodem* vel injuriatæ *L. atrocem c. hoc tit.* item ratione loci, ut ſi inferatur in templo, vel in loco judicii, *c. §. 9. Inſt.* Ad hæc injuriam quis inferre poteſt immediate ſeu per ſe ipſum, vel mediate, ſeu perſona alia mediante, mandando ſcilicet, inſtigando, procurando, aliove modo ſubordinando, ut alterum percutiat, ipſi convitium dicat aut ſcribat, aliave injuria afficiat *§. 11. Inſt. l. 11. in princip. l. 15. §. 8. ff. hoc tit.* unde cum utroque injuriarum agi poteſt, Lauterb. *§. 7.* juxta *cit. LL.* modo injuris ex parte mandatarii, inſtigati, &c ſecuta ſit. *Arg. l. 15. §. 19. ff. de furt. l. 33. §. 1. ff. de V. S.* ſic Advocatus mandanto principali citra notorietatem adverſario objiciens convitium, vel verbis injurioſis utens, non excuſatur ab injuriis adverſario illata *l. 11. §. 3. & 4. ff. hoc tit. l. 5. c. de accuſ.* Carpzov. *l. 2. reſp. 23. & 62.*

QUÆSTIO CCCCLXXV.

An & qui pati poſſint injuriam mediante alia perſona?

1. RESp. Primo: ſicut quis facere, ſic & pati poteſt injuriam mediante alia perſona immediate injuriata, quæ ſibi conjuncta poteſtati ſive vel affectui ſubjecta eſt, ita ut hic etiam proprio nomine inſtituere poſſit actionem injuriarum, §. 2. *Inſt. l.* 1. §. 3. & 5. *ff. h. t.* Farin. *pr. crim. q.* 150. *a n.* 153. Lauterb. *l. c.* §. 10. Haunold. *Tom.* 1. *de J.* & *J. tr.* 2. *n.* 532. ſic ſi liberis conſtitutis ſub patria poteſtate fiat injuria, ipſi immediate, pater vero mediate afficitur injuria, *L.* 1. §. 3. *ff. h. t.* idque etiamſi filius conſentiret, filia non invita ſtuprata eſſet, ita ut patri nihilominus detur actio, *l.* 1. §. 3. *l.* 17. §. 10. *l.* 26. *l.* 41. *ff. l.* 2. *C. h. t.* Harpr. *pr. Inſt. h. t. n.* 16. His non obſtantibus, quod ſtuprator ſolum habeat animum explendi libidinem, & non injuriandi patrem; habet enim quis hunc animum indirecte, qui facit, quod per neceſſariam conſequentiam ad cujuſdam contumeliam ſpectat, uti ſtuprum filiæ ſine contumelia patris, adulterium uxoris ſine contumelia mariti fieri nequit. Harprecht. Lauterbach. *LL. citat.* non tamen cenſebitur injuria facta patri, niſi injurians ſaltem in genere ſciverit injuriatum eſſe filium famil. vel mulierem eſſe nuptam, *l.* 18. §. 4. *h. t.* multoque minus, ſi injurians crediderit injuriatum eſſe patremfamilias, item ſi crediderit, non eſſe ſub patria poteſtate, ſed emancipatum *l.* 2. *Inſt. l.* 1. §. 8. & *l.* 18. §. 4. *ff. h. t.* Lauterb. §. 11. ſic injuria infertur domino, ſi quid atrocius, aperte cedens in ejus contumeliam, committatur in ſervum, §. 3. *Inſt. l.* 15. §. 34. *ff. h. t.* ſecus tamen eſt, ſi ſervo inferatur injuria citra contemplationem Domini, aut gerenti ſe pro libero, ut exinde non detur actio domino *cit. l.* 15. §. 44. Idem eſt de famulis, dum eis fit injuria, v. g. dum negotia domini expediunt. *cit. l.* 15. §. 48. item de vaſallis reſpectu domini directi, Harpr. *ad* §. 2. *Inſt. num.* 32. Gail. *l.* 1. *obſ.* 39. Lauterb. §. 12. Sic ſi clerico vel religioſo infertur injuria, ratione illius, quaſi Eccleſiæ vel monaſterio illata, agere poteſt Epiſcopus vel Superior religioſus. Farin. *pr. crim. q.* 150. *nu.* 291.

2. Reſp. Secundo: perſonæ vero, quibus injuriatis injuria redundat in eum, cui ratione affectus ſunt ſubjectæ, ſunt primo uxor, cujus injuriam nomine ſuo vindicat maritus, ſi injurians ſaltem ſciverit in genere eſſe uxorem *L.* 18. §. *penult. h. t.* Secundo ſponſa, quia hæc affectu pro uxore habetur *cit. l.* 15. *juncta cit. l.* 18. non tamen econtra, ſi viro vel ſponſo illata injuria, ea non cenſetur illata ſponſæ vel uxori, ut injuriarum agere poſſit, quia uxores a viris, non viros ab uxoribus defendi æquum eſt *l.* 2. *C. h. t.* Lauterb. §. 13. niſi tamen convitium ſeu injuria utrique communis eſt, ut ſi maritus vocetur cornutus. Wieſtn. *h. t. n.* 9. Tertio: nurus, cujus maritus eſt in patria poteſtate, ſi injuriata, ſocer injuriarum agere poteſt §. 2. *Inſt. l.* 3. *ff. h. t.* Quarto: hæres per defunctum quodammodo injuriari poteſt, ſeu mediante defuncto, v. gr. dum quis hunc falſo alicujus delicti accuſavit, vel ejus cadaveri ignominioſi quid irrogaverit, cum ſemper hæredis interſit defuncti æſtimationem tueri & purgare, reſultatque hæc injuria ſtatim, ac adita hæreditas, & hæres acquirit actionem. Lauterb. *cit.* §. 13.

3. Reſp. Tertio: injuria facta uni fratrum, ſororum, agnatorum vel cognatorum mediate cenſetur facta alteri fratrum, ſororum &c. quod ſi ea tangit totam familiam (de quo Judex arbitrabitur, ut ait Menoch *de arb. Jud. caſ.* 262. *n.* 2.) actionem competere fratri; aliiſque conjunctis, facile concedit Perez *in c. hoc nu.* 12. & extra dubium eſſe aſſerit Lauterb. §. 14. ſi autem ſolum injuriatum concernit, actionem cæteris conſanguineis collateralibus negat Perez, eo quod jura ſpecialiter exprimant perſonas, quibus ob injuriam conjuncto illatam agere permiſſum eſt, inter illas autem non numerent fratrem aut quemquam conſanguineorum, quod ſignum ſit, illos excludi; quod confirmant alii ex eo, quod minor ſit affectio fratris in fratrem, quam patris in liberos, & tamen in his jam emancipatis injuriam pati non cenſeatur pater, adeoque multo minus illam per fratrem patiatur frater; verum diſtinguunt alii, ita ut actionem criminalem competere aliis fratribus, ſororibus &c. non vero civilem, cenſeant plures DD. & in praxi obſervari teſtantur Berlich. *part.* 2. *deciſ.* 188. Piſtor. *l.* 4. *c.* 25. *n.* 4. & alii apud Lauterb. *l. c.*

QUÆSTIO CCCCLXXVI.

An, quando & qualem actionem injuriata pariat injuria in foro externo?

RESp. Injuria facit, ut injuriatus contra injuriantem inſtituere poſſit actionem injuriarum, ſive civilem, ſive criminalem, prout maluerit, §. *in ſummam Inſt. h. t.* ita tamen, ut, ſi unam inſtituit, v. g. civilem, ad alteram v. g. criminalem regredi non poſſit, & econtra. Arg. *l. quod Senatusconſultus ff. h. t.* civiliter agere dicitur injurians, dum prætendit ad ſuum privatum commodum ſeu intereſſe certam ſummam pecuniæ a ſe æſtimatam, tanti nimirum, cujus jacturam libentius quam probrum ſeu deſpectum per injuriam ſibi illatum ſuſtinuiſſet, ac proinde petit, ut injurians in tantam ſummam condemnetur; *cit.* §. *in ſummam* & *l. conſtituit* §. 2. *ff. hoc tit.* quam tamen ſummam taxatam ab injuriato ſolet Judex plerumque moderari, & ad minorem reducere ſpectatis omnibus circumſtantiis, ex quibus injuria redditur major, v. g. ratione perſonæ injuriatæ, quia ea in dignitate conſtituta, ratione loci, in quo commiſſa, quia is eſt publicus, ſacer, ratione rei & facti, quia commiſſa verberando, vulnerando &c. quod antequam Judex faciat, eamque injuriato adjudicet, debet exigere ab eo, ut juret, injuriam tanti, quanta eſt pecuniæ ſic moderatæ taxatio, æſtimari *cit.* §. *in ſummam c. olim h. t.* & *ibi* Gl. *v. taxatione*. Clar. §. *injuria nu.* 6. Haunold. *de J.* & *J. Tom.* 2. *tr.* 2. *n.* 573. quamvis, ut Idem cum aliis, praxis quorundam tribunalium habeat, ut abſque tali juramento æſtimetur & taxetur a Judice injuria, & pecunia ei correſpondens adjudicetur injuriato, cui praxi & locorum conſuetudini ſtandum ſit; unde jam dicta actio vocatur æſtimatoria & definiri poteſt magis explicite, quod ſit actio prætoria, nimirum ratione cauſæ ſuæ efficientis remotæ, utpote a prætore inducta §. 7. & 8. *Inſt. hoc tit.* perſonalis ratione cauſæ ſuæ proximæ, quia oritur ex obligatione injuriantis proveniente ex illius delicto, *cit.* §. 8. pœnalis, & quidem mere pœnalis, quia ad meram tendit vindictam *L.* 2. §. 4. *ff. de collat.* civilis ratione finis, quatenus opponitur criminali, & tendit ad privatum actoris intereſſe. Famoſa ratione effectus, quia injuriarum damnatus infamia notatur, *l.* 7. *ff. h. t. L.* 1. *ff. pr. l.* 4. §. *fin. de his, qui not. infam.* Gail. *l.* 1. *obſ.* 65. *n.* 7. & *L.* 2. *obſ.* 102. *n.* 1. Annalis ratione adjuncti temporis *l.* 5. *c. h. t.* ita fere Lauterb. §. 26.

QUÆSTIO CCCCLXXVII.

Quibus injuriatis & qualiter concedatur hæc actio civilis?

RESp. Male ab aliquibus reſtringitur hæc actio ad injuriatos verbaliter, cum Prætor indiſtincte eam ex quacunque injuriarum ſpecie concedat §. 10. *Inſtit. l.* 7. §. 1. 2. & 6. *l.* 15. §. 1. & 35. *ff. h. t.* Lauterb. *l. c.* §. 27. datur etiam omnibus ſive mediate ſive immediate injuriam paſſis *cit.* §. 10. ita tamen, ut filiofamilias injuriato regulariter ipſius pater ſuo & filii nomine eam in judicium adducat §. 2. *Inſt. l.* 1. §. 3. *l.* 19. §. 10. *ff. h. t.* quod ſi principalis mortuus ſit, alii tamen, ad quos injuria per directum pertinet, actionem injuriarum retinent *l.* 1. §. 3. *ff. l.* 2. *c. h. t.* Poteſt item injuriatus per ſe quam per alium, puta procuratorem, tutorem &c. hanc actionem in judicium deducere & exercere, §. 10. *Inſt. l.* 11. §. 2. *l.* 17. §. 10. & 19. *ff. h. t. l.* 42. *ff. de procur.* idque etiam per procuratorem in rem ſuam vel ceſſionarium, prout in omnibus actionibus ſpecialiter non exceptis fieri poteſt *L. fin. C. de her. vel act. vend.* Hæredibus vero regulariter hæc actio non datur *l.* 13. *pr. l.* 15. §. 14. *ff. h. t.* Lauterb §. 28. quia hæc actio tendit ad meram vindictam, quam moriens remittere cenſetur. Arg. *l.* 10. *C. de revocand. donat.* nec eſt hæc actio ante litis conteſtationem in bonis hæredum, in quibus tamen, quia lite conteſtata eſſe incipit, ad eos tranſit *l.* 13. *l.* 28. *ff. h. t. l.* 58. *de O.* & *A. l.* 139. & 164. *ff. de reg. Jur.* Carpz. *reſp.* 44. *n.* 10. Lauterb. *l. c.* ſingulare quoque eſt in hærede, quod injuriam funeri vel cadaveri defuncti illatam vindicare poſſit *l.* 1. §. 6. *ff. h. t.* ſic etiam mortuis omnibus de collegio vel univerſitate aliqua, quibus viventibus injuria facta collegio tranſit ad ſucceſſores illis ſubrogatos, quia omnibus ejus membris mortuis univerſitas non moritur, & injuria non tam ſingulis, quam toti corpori facta cenſetur, quod idem in novis electis ſucceſſoribus cenſetur. Carpz. *l. c. reſp.* 65.

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆSTIO CCCCLXXVIII.

Contra quos injuriantes detur hæc actio?

RESp. Datur regulariter contra omnes injuriantes, etiam Clericos. Carpz. *Juriſpr. Conſiſtor. l. 2. d.* 412. & contra eos, qui per procuratorem ſe defendere poſſunt. *L.* 42. *§. 1. Cod. de procurat.* Carpz. *pract. crim. quæſt.* 91. *num.* 30. niſi lis cum injuriante defuncto conteſtata. *L.* 18. & *L. unic. C. ex delict. defunct.* vel Princeps ex gratia ad exhibitam ſupplicationem pro impetrando proceſſu reſcripſerit, reſcriptumque parti legitime inſinuatum, *l.* 1. & 2. *C. quando libell.* Carpz. *J. P. part.* 4. *cap.* 46. *def.* 4. Gail. *l.* 1. *obſerv.* 64. *num.* 5. vel etiam, ſi per Judicem ſteterit, quo minus lis conteſtaretur. Lauterb. §. 29. Sic datur etiam actio hæc contra eum, qui alteri objicit crimen vel defectum occultum verum, niſi Reipublicæ interſit tale crimen manifeſtari. Covar. *var. reſol. l.* 1. *cap.* 11. *num.* 6. Clarus *§. injuria, num.* 17. Fachin. *controverſ. l.* 9. *cap.* 10. Reiffenſt. *hoc tit. num.* 57. Siquidem ubi publica utilitas non expoſcit, quilibet habet jus ad ſuam famam, ita ut ab alio per manifeſtationem delicti occulti violari ſine injuria non poſſit, ubi vero utilitas publica, vel etiam præjudicium tertii avertendum ſic exigit, licitum eſt, & injuriam nullam continet, manifeſtare crimen vel defectum alterius, v. g. quod ſit fur, ne alteri noceat, quod ſit leproſus, vel inhabilis ſit ad tale officium. Argum. *L. eum, qui ff. h. t.* Datur quoque hæc actio liberto contra patronum, filio emancipato contra patrem, ſi injuria eſt atrox, *l.* 7. *§.* 3. *l.* 11. *§.* 7. *ff. h. t.* Secus eſt, ut conſtat ex iiſdem *ll.* ſi injuria illata atrox non eſt, quia hæc actio eſt famoſa, ſeu ipſo jure infamis eſt, qui ex actione injuriarum condemnatur, *l.* 1. & 4. *ff. de his, qui infam. notant.* niſi injuria omnino levis, prout cum aliis id limitat Harpt. *in §. in ſumma, Inſt. h. t. n.* 96. etſi contrarium teneat Clarus *§. injuria, num.* 8.

QUÆSTIO CCCCLXXIX.

Actio injuriarum criminalis quæ, quibus, & contra quos concedatur.

1. RESp. Primo: actio criminalis eſt, qua injuriam paſſus petit a Judice, ut injurians pœna arbitraria vel corporali vel pecuniaria fiſco applicanda ex officio puniatur. Clarus, *§. injuria, num.* 7. Mynſing. *centur.* 4. *obſerv.* 4. *num.* 5. Lauterb. §. 39. cauſa illius efficiens remota eſt jus civile, *l. c. l. fin. ff. h. t.* proxima eſt injuria quæcunque etiam verbalis, et Lauterb. quamvis, ut Mynſing. notat, vi factæ a Carolo V. *Ordinat. Cameral. Imper. part.* 2. *tit.* 28. ob injuriam verbalem plerumque non agatur ad vindictam publicam, ſed ad reſtitutionem honoris præſtandam per palinodiam, ſeu ad injuriæ verbalis recantationem ſeu revocationem, hæc tamen etiam actio ad palinodiam in caſu injuriæ verbalis, etſi ſola plerumque adhiberi ſoleat, poteſt nihilominus etiam cum actione injuriarum æſtimatoria cumulari. Gail. *l.* 1. *Obſerv.* 65. *num.* 5. Mynſing *cent.* 2. *Obſ.* 98. *num* 10.

2. Reſp. Secundo: hæc actio criminalis, etſi generaliter competat omnibus injuriam paſſis, ad diſtinctionem tamen actionis æſtimatoriæ conceditur etiam fratribus, ſororibus & aliis cognatis, qui tamen ipſi tantum, & non per procuratorem (aliter ac ſe res habeat in actione ad æſtimationem) agere poſſunt, niſi ſint perſonæ illuſtres, quamvis hodie, dum ſublata eſt inſcriptio in crimen, vi cujus obligabatur ad pœnam talionis actor ſuccumbens in probatione, ex parte actoria procurator indifferenter admittatur, teſte Carpz. *pract. Crim. q.* 95 *num.* 51. apud Lauterb. *h. t.* §. 40. nullo vero actore exiſtente (quia condonavit, vel uſus retorſione) hodie de conſuetudine univerſali, ſi injuria eſt gravis vel notoria aliove modo evidenter ſcandaloſa, tendatque ad vindictam publicam ex officio per viam inquiſitionis legitime procedere & injurianti pœnam dictare poteſt, ne maleficia maneant impunita, *l.* 13. *ff. de Off. præſid. l.* 51. *in fin. ff. ad leg. Aquil.* Carpz. *l. c. q.* 96. *n* 3. Gail. *l.* 1. *Obſ.* 39. *n.* 3. Lauterb. *l. c.*

3. Reſp. tertio: datur hæc actio adverſus omnes injuriantes §. 10. *Inſt. h. t.* qui non per procuratorem, ſed regulariter ipſi in judicio comparere debent. *L. fin. C. h. t.* (exceptis tamen iterum perſonis illuſtribus, & qui ſe per procuratorem defendere & excipere poſſunt, *cit. l. fin. C. h. t.*) ex ea ratione, quia pœna per talem actionem intenta ad corporalem & ultimum ſupplicium extendi poteſt. Hodie tamen ex parte rei communiter procuratorem admitti, niſi injuria ſit atrociſſima, ita ut probabiliter ad pœnam corporalem deveniatur, & tunc Judicem pro arbitrio procuratorem repellere poſſe, tradunt Carpzov. *l. c. qu.* 95. n. 57. Harpr. *ad cit. §.* 10. *Inſt. n.* 91. Chriſtianæ, *vol.* 4. *deciſ.* 202. n. 7. Lauterb. §. 41.

QUÆSTIO CCCCLXXX.

Quibus modis tollatur ſeu extinguatur actio Injuriarum?

1. RESp. tollitur fere modis ſequentibus. Primo: actio æſtimatoria tollitur morte tam injuriam inferentis quam eam paſſi contingente ante litem conteſtatam, quia neque active neque paſſive tranſit ad hæredes, *l.* 13. *princ l.* 15. *§.* 14. *ff. h. t.*

2. Secundo: remiſſione ſeu condonatione actoris, ſeu injuriati, ita tamen ut is, qui eſt ſub poteſtate alterius, v. g. filius familias reſpectu patris, religioſus reſpectu ſuperioris, uxor reſpectu mariti non poſſit injuriam ſeu actionem injuriarum remittere illo invito, ſub cujus poteſtate eſt, econtra vero pater, ſuperior, maritus poſſit remittere injuriam illatam conſtitutis ſub ſua poteſtate, etiam illis reclamantibus. Laym. *l.* 3. *p.* 2. *c.* 6. *n.* 7. Engels. *h.* 1. *n.* 13. Reiffenſt. *num.* 23. Arg. L. *ſed ſi unius* §. 10. & *ſeq. ff. h. t.* ubi tamen hoc poſterius ita limitatur, ut ſecus ſit, ſi patris perſona vilis ſit, filii autem valde honeſta. Eſtque hæc remiſſio extinctiva injuriæ alia expreſſa, dum nimirum fit vel verbis literis aliiſque indubitatis animi condonantis indiciis, *l.* 17. *§.* 6. *ff. h. t. l.* 52. *§. fin. de O. & A.* vel tranſactione ſeu pacto atque gratuito, *cit. l.* 17. *l.* 27. *§.* 2. *ff. de pacto.* Gail. *l.* 2. *obſ.* 102. *nu.* 17. & 18. Mev. *part.* 1. *deciſ* 223. & 224. Lauterb. §. 34. hac voluntate etiam abſente reo declarata. *Cit. l.* 17. *§.* 6. Non ſufficit tamen, quod injuriatus graviter decumbens confeſſario dixerit, ſe omnibus hominibus condonare, etiam huic vel illi injurianti, cum DD. communios contra Bachov. *ad §. fin. Inſt. h. t.* cenſentem hoc ipſo, ipſo jure remiſſam vindictam, teneant, quod hac declaratione tantum rancor animi & vindicta privata ex odio veniens remittatur, non vero, quæ ex juſtitia commutativa ad utilitatem publicam tendit, quæ vult ut delicta ad delinquentis emendationem, proximi exemplum, & læſi, aliorumque immunitatem puniantur, unde convaleſcens adhuc ſalvam habeat actionem, ita Molin. *de J. & J. Tom.* 4. *d.* 42. *n* 3. Berlich. *p.* 5 *concl.* 70. *n.* 18. & *ſeq.* & alii, quos citat & ſequitur Lauterb. *cit. §.* 24. ad quam remiſſionem actionis injuriarum expreſſam ſpectat quoque tranſactio, qua ſponte facta ipſo jure tollitur, *l.* 11. *§.* 1. *ff. h. t. l.* 17. *§.* 1. *ff. de pactis*, neque reſuſcitatur, licet reus promiſſum non præſtet, *citatis LL.* quod idem eſt, ſi authoritate, vel etiam quandoque juſſu Judicis fecit. Mev *p.* 1. *deciſ.* 223 & *ſeq.* quibus caſibus tranſactio in Camera Imperiali confirmatur. Gail. *cit. obſ.* 102. *n.* 13. conventa tamen per tranſactionem oblivio injuriarum non tollit actionem legis Aquiliæ competentem ad damni per injuriam illati refuſionem. Berlich. *l. c. n.* 20. niſi in remiſſione fiat quoque mentio damni. Mynſing. *cent.* 4. *obſ.* 10. *in fine.* Porro remiſſio injuriæ alia eſt tacita, quæ ex factis elicitur, dum nimirum injuriatus aliquid facit, ex quo probabiliter factam ſibi injuriam remiſiſſe apparet, v. g. integro anno non revocando in memoriam injuriam, quod tamen non ſemper tutum eſſe pronunciat Lauterb. §. 36. ſed aliunde ex factis de hoc conſtare debere, qualia ſunt amice injuriantem ſalutare, amplexari, priſtinam familiaritatem inſtaurare, ad convivium invitare, legatum relinquere, Carpz. *J. P.* Viv. Lauterb. & alii paſſim. Qualia vero non ſunt, nec tacitam remiſſionem inferunt honeſtatis gratia ex civilitate vel ex officio ſalutare in publico, propinare in convivio publico, & ſic ea præſtare coacte, Perez. *h.* 1. *n.* 23. Gail *de Arreſto, c.* 14. *n.* 2. quo etiam refert Carpz. apud Lauterb. *l. c* paſtori ſuo injurianti poſt injuriam ſibi ab eo illatam ſacramentaliter confiteri peccata; item quo alii referunt acceſſum ad Sacramenta pœnitentiæ & Euchariſtiæ; eo quod participans vindictam ponere videatur & jubeatur. Verum hoc diſplicet aliis, eo quod, licet obeuntibus hæc Sacramenta deponendus ſit animus vindictæ privatæ erga injuriantem, ſatisfactionem tamen pro injuria tam ſibi quam reipublicæ illatam tanquam jure debitam non teneatur remittere. Abb. *in c.* 1. *de maled. n* 6. Covar. *l.* 2. *var. c.* 10. *n.* 17. Wieſtn. *h. t. n.* 20. Lauterb. §. 24. & quos citat Mev. *p.* 4. *deciſ.* 298. Sande *l.* 5. *t.* 8. *def.* 12.

3. Tertio: tollitur hæc actio præſcriptione unius anni *c.* 5. *c. h. t.* ubi: cum injuriarum actio annuo tempore præſcripta, eſt enim actio prætoria, quæ anno utili extinguitur, *l.* 31. *ff. de O. & A.* & hoc de jure civili communi verum eſt, ſive injuria ſit realis, ſive verbalis, & hæc ſive dicta, ſive ſcripta, tradit Pranak. *ex* 12. *q.* 9. *n.* 3. Mynſing. *cent* 8. *obſ.* 7. *in fine* dicens communiorem & magis receptam. Jure vero Saxonico

hanc

Digitized by Google

hanc actionem de injuria graviore, v. g. de tortura illegitime illata, eſſe perpetuam, teſtatur Carpz. *J. F. p.* 14. *c.* 46. *def.* 5. ſic etiam in Camera Imperiali tam ob injuriam realem, quam verbalem dictam vel ſcriptam poſt annum etiam, ſeu perpetuam intentari poſſe actionem firmat Gail. *l.* 2. *obſ.* 104. *num.* 4. De cætero perpetuatur hæc actio litis conteſtatione, ſicut regulariter omnes actiones temporales. Lauterb. §. 38. Porro in hac præſcriptione annus ille ſicut in omni alia præſcriptione requiritur, ut ſit utilis, §. 1. *Inſt. de perpet. & tempor. præſcript. l.* 1. *ff. de diverſ. temp. præſcript.* & ſic obſervari in Camera Imperiali tradunt Gail. *l.* 2. *obſ. p.* 5. *a num.* 4.

4. Quarto: tollitur retorſione, quæ eſt remedium conſuetudinarium extrajudiciale contra injuriam verbalem, dum nimirum injuriam verbalem paſſus eam retorquet in injuriantem v. g. ſi quis ab alio vocatus fur, adulter, ſpurius &c. reſpondet: Tu mentiris, aut tu ipſe es talis, donec me eſſe talem probaveris, quæ deſcribi poteſt, quod ſit injuriæ verbalis ab injuriato in ipſum injuriantem propria authoritate verbis vel ſcriptis in continenti honoris tuendi gratia facta rejectio, per hanc tollitur actio injuriarum, quia per eam cenſetur ſatisfactum injuriato, ſatisfactione autem tollitur actio injuriarum, *l. ſed* §. 6. *h. t.* qualiter vero, ut liceat retorſio, fieri ea debeat, dicetur *ſeq. quæſt.*

QUÆSTIO CCCCLXXXI.

An & qualiter remedium hoc retorſionis licitum ſit & permiſſum.

RESp. multum in hoc decidendo altercari & controvertere A. A. quorum opiniones aliquot referre & explicare lubet. Primo: ſi accipiatur hæc retorſio, prout eſt privata vindicta, in foro conſcientiæ illicitam & omni jure prohibitam eſſe, ut conſtat ex *Matt.* 5. *v.* 44. *Luc.* 6. *v.* 27. *ad Rom.* 12. *v.* 14. 1. *Pet.* 3. *v.* 9. Verum ab hac ratione privatæ vindictæ eam deputari poſſe ex intentione injuriati adhibentis illam pro defenſione ſui, ne lædendæ, ſeu damno imminente in famam avertendo, quod eo ipſo incurreret, ſi taceret; evitaret, ſi in continenti debito modo retorqueret, ſeu rejiceret in injuriantem, atque hac ratione retorſionem habere rationem veræ & licitæ defenſionis, ut docet Pirb. *h. t. n.* 6. non video, cur neget Lauterb. *h. t.* §. 50. cum etiam juris naturæ ſit vim vi repellere poſſe, etiam injuſtum aggreſſorem, ubi aliter fieri non poteſt repulſio, occidendo, abſque eo, quod talis retorſio habeat rationem injuriæ & privatæ vindictæ, ut vult Lauterb. cum id ipſum dependeat ex animo injuriandi viciſſim injuriantem, ac ita privatim ſe vindicandi, quem animum habere retorquentem neceſſe non eſt. Unde non tantum moribus, ut ait Lauterb. *loc. cit.* §. 60. citans pro hoc Harpr. *ad* §. 12. *Inſtitut. hoc. tit. num.* 106. Berlich. *part.* 5. *Concluſ.* 64. *a num.* 1. Carpz. *pract. Crim. quæſt.* 97. *num.* 24. Gail. *l.* 2. *obſerv.* 100. Bardili, Struv. &c. hoc remedium in toto fere Imperio permiſſum, ita ut retorſio in foro fori non ſit punibilis, ſed ex æquitate naturali ubique permittendum. His non obſtante, quod injuriatis authoritate publica per varias actiones ſubveniri poſſit, ſiquidem finis retorſionis eſt defenſio famæ & exiſtimationis, & potiſſimum, ut injuriatus moleſtias proceſſus ejusdemque longam protractionem evadat, & ſumptibus parcat, quod ſit evitatis dictis actionibus utendo retorſione, Berlich *l. c. n.* 38. Lauterb. §. 64. Cæterum retorſio libelli famoſi per alium libellum famoſum locum non habet, quia eſt crimen atrociſſimum, Carpz. *J. F. p.* 4. *c.* 44. *def.* 7. Lauterb. §. 7. Dixi: *retorſio modo debito facta*; nam, ne retorſionum licentia nimium evagetur, moribus intra certos terminos coercita eſt, ut inquit Lauterb. §. 63. Sic imprimis retorſio debet eſſe certæ injuriæ regeſtio in conviciantem, ſeu illa ipſa injuria ſeu convicium illatum ſibi, v. g. dum quis compellatus adulter reſpondet: *talis tu es*, vel, *hoc mihi objicis adulter*; non enim omnis contradictio vel reſponſio eſt retorſio, v. g. ſi fur nominatus reſpondeat: Sum vir integræ famæ, tale quid nunquam admiſi, idque ſit, vel verbis generalibus, v. g. regerendo: *tu mentiris*, vel ſpecialibus: *mentiris velut detractor famæ*, *wie ein Ehren-Dieb.* Secundo debet eſſe moderata & proportionata, non plus vel gravius quid objiciendo ſeu rejiciendo in conviciantem, quam injuriato objectum, v. g. dum quis appellatus fur, compellaret viciſſim alterum furem, & latronem vel ſolum adulterum aut veneficum; tunc enim ſunt duæ injuriæ formales & uterque injuriarum agere poteſt, & illatam per hoc in injuriantem iterum retorquere. Carpzov. *Juris Feud. p.* 4. *c.* 46. *Def.* 11. Mynſ. *l. c. obſ.* 17. *n.* 3. quamvis tam retorquenti excedenti hac ratione modum imponatur deprecatio, vel recantatio, vel mitior pœna, quia non tam ex propoſito quam animi perturbatione & juſto dolore feciſſe creditur. Carpz. *l. c.* Berlich. *l. c. n.* 31. Tiraq. *de pæn. temp. c.* 1. *n.* 12. Tertio: fieri debet retorſio in continenti, idque ex natura defenſionis, cujus ſpecies eſt retorſio, ideoque a præſente & audiente conviciato ſtatim facienda. Gail. *cit. obſ.* 100. *n.* 3. Carpz. *pr. crim. q.* 97. *n.* 27. Si vero injuriatus abſit, quamprimum certo reſcivit, injuriam ſeu convicium ſibi factum, & retorquendi occaſionem ſeu poteſtatem habuit, ſcilicet libellum retorſionis rite conceptum & ſua manu ſubſcriptum, Notario cum teſtibus convocato, ab eodem palam legendum curet, & dein Notarium requirat, ut dictum libellum injurianti legitime inſinuet, ſeu per literas intimari faciat, omnia ad notam ſumat, & deſuper inſtrumentum conficiat. Lauterb. *cit.* §. 63. cum Carpz. Struv. Berlich. Harprecht. & aliis dicens, hunc modum retorſionis in dicto caſu abſentiæ injuriati tutiſſimum eſſe. Quem tamen Notarium retorſionem ſcriptam inſinuantem operam ſuam in eodem negotio ei, cui inſinuata, præſtare non debere, recte monent Harpr. Struv. & alii apud Lauterb. §. 62. Porro quod hic notandum: retorſio legitime facta non præjudicat Magiſtratui, quo minus ad pœnam contra injuriantem procedere poſſit. Carpz. *J. F. p.* 4. *n.* 41. Mev. *ad jus Lubec. l.* 4. *tit.* 4. *a.* 10. *n.* 14. Lauterb. §. 64. & alii apud illum. Interim opinio ipſius, in quem facta retorſio, tam diu apud honeſtos viros manet gravata, donec de veritate criminis objecti a ſe primo injurato docuerit. Berlich. *l. c. n.* 30. Beſold. *theſaur. pr. v. retorſio.* Lauterb. *cit. n.* 64.

QUÆSTIO CCCCLXXXII.

Quænam ſit pœna injuriam inferentis?

RESp. Pœna criminalis injuriarum eſt extraordinaria arbitrio Judicis determinanda, conſideratis circumſtantiis & qualitate delicti, §. in ſummam. *Inſt. h. t.* interdum pecuniaria fiſco applicanda, carcer, relegatio, fuſtigatio, manus amputatio, interdum etiam ultimum ſupplicium, ſi injuria ſit atrox, & adverſus Magiſtratum, parentes. Carpz. *pract. Crim. q.* 100. *per tot.* qui tamen vult mortis ſupplicium ob injurias verbales etiam atrociſſimas non inferri. Et dum pœna injuriæ illatæ per libellum famoſum dicitur capitalis, *l. unic. c. de libell. famoſ.* eam non intelligendam de ultimo ſupplicio, ſed de pœna exilii aut deportationis, explicat Harpr. *in* §. 1. *Inſt. h. t.* niſi crimen per libellum famoſum imputatum alicui eſſet capitale, tunc enim pœnam talionis imponendam ſtatuit *conſtit. Crim.* Caroli V. *A.* 110.

QUÆSTIO CCCCLXXXIII.

An & quando in foro conſcientiæ poſſit injuriatus, aut teneatur inſtituere vel remittere actionem injuriarum?

1. RESp. Primo: tametſi injuriam paſſus teneatur injurianti ignoſcere in hoc ſenſu, quod nullum odium, nullamque vindictæ cupiditatem adverſus illum habere vel fovere, multoque minus re ipſa ſe vindicare poteſt, ut conſtat ex dictis *quæſt. ante hanc* 3. non tenetur tamen eidem remittere injuriam, vel ignoſcere in hoc ſenſu, ut omnem injuriarum actionem & palinodiam remittat, ſed poteſt ad tuendam famam & honorem ſuum harum actionem aliquam pro libitu aſſumere, prout habet communis & certa. Neque tamen etiam regulariter tenetur inſtituere actionem injuriarum, ſed poteſt licite per ſe loquendo ex humilitate aliave virtute aut cauſa juſta injuriam & omnem injuriarum actionem, ex toto remittere, imo & ſe ipſum infamare ſuaque delicta propalare, exemplo D. Auguſtini aliorumque SS. cum ſit dominus famæ & honoris ſui, ita ut poſſit illam negligere, nihilominus tamen

2. Reſp. Secundo: quandoque in conſcientia, non tantum propter ſcandalum & præjudicium aliorum vitandum, ſed & ratione boni communis (ad quod promovendum mala fama notatus plerumque inutilis eſt) quodque ex læſione famæ & honoris non reparata ſequatur grave damnum ipſius injuriati per actiones inſtitutas aliaque media licita injuriam propulſare, & maculam ſibi illatam diluere, juxta monitum *Eccleſ.* 41. *curam habe de bono nomine, hoc enim magis permanebit tibi: quam mille theſauri pretioſi & magni*, juxtaque *can. non ſunt*, 11. *q.* 3. & *can. nolo*, 12. *q.* 1. quorum can. verba utiliter recitat Reiffenſt. *h. t. n.* 29. verum de his, uti & de obligatione, quam habet in conſcientia injurians infra amplius.

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆSTIO CCCCLXXXIV.

Libellus famoſus quid ſit, quæ illius cauſa, quis reus illius, & quæ ad eum requirantur, quis finis, effectus, pœna.

1. RESp. ad primum: Libellus famoſus, prout in jure civili *l. 47. tit. 10.* ſumitur, conſtituitque diſtinctam ſpeciem injuriæ ſcriptæ, in proprio ſenſu continet ſeu denotat quamlibet ſcripturam infamantem, *l. 5. §. 9. ff. h. t. l. unic. C. de famoſ. libell.* epigramma, carmen, ſatyram, *l. 21. ff. de teſtibus*, hiſtoriam, comœdiam, picturam, ſculptile, opus fuſorium in alicuius infamiam, *Receſſ. Imper. de Anno* 1530. §. 58. vocari quoque ſolitus *Paſquillus*, a Romano Sartore Paſquino, qui mira impunitate Aulam & Curiam Romanam vellicare ſolebat, quo mortuo dum terra effodebatur, ejus ſtatua reperta prope ejus tabernam erecta, cui omnis generis chartæ famoſæ noctu affigebantur, & dein alia illi ſimilis & correſpondens Romæ in Capitolio ſtatuta, Lauterb. *tit. de injuriis & famoſ. libell.* §. 66. ex Beſold. *th. pract. V. paſquillus.* Differt, a Scriptura injurioſa tanquam ſpecies a genere ratione materiæ, forma, fine, præſcriptione, Carpz. *pr. Crim. qu. 98. num. 10. & ſeq.*

2. Reſp. ad Secundum: cauſa illius efficiens nec non ſubiectum idem eſt, quod aliarum injuriarum ſcriptarum, eiuſque reus non tantum eſt author ſeu componens, ſed & ſcribens, dictans, *cit. l. 5. l. 12. §. 27. ff. h. t.* legens cum voluptate, & alteri ad legendum tradens, mandans, mandatarius, *cit. l. 5. §. 9.* non corrumpens, *cit. l. unic. de fam. libell.* typis excudens, *cit. receſſ. Imp.* in notitiam producens, vendendum & emendum curans, *cit. l. 5. §. 10.* affigens & ad inveniendum proiiciens. Menoch. *de Arbitr. l. 2. caſ.* 263. *num.* 35. Lauterb. §. 67.

3. Reſp. ad tertium: ad formam illius ſpecificam, quæ ab aliis injuriis diſtinguitur, requiritur primo: ut in eo, dum eſt Scriptura, doloſe ad infamiam alicuius exprimatur delictum famoſum & notabile, quod in populum ſpargatur, & pœna foret corporis afflictiva vel infamia, *ord. crim. a.* 110. Carpz. *J. F. cit. def.* 4. Secundo: ut Author in ea nomen ſuum celet, ſive fictum vel alienum, imo ut nullum apponat, ut verius docere videntur Carpz. *l. c. def.* 3. Brunem. *ad cit. l. unic. de fam. libell. n. 5. & ad l. 5. §. 9. ff. h. t.* Bardili, *concl. forenſ. exercit.* 32. *th.* 33. & plures alii, quos citat & ſequitur Lauterb. *h. t.* §. 68. contra Bocer. *de fam. libell. part. 2. num. 7.* Harpr. *ad §. 1. Inſt. h. t. n.* 151. Berlich. *p. 5.* Concl. 67. *n.* 37. Struv. *exerc.* 48. *n.* 67. &c. cæterum gravius delinquit, &, ſi innoteſcat, punitur, qui alterius nomen uſurpat, nomen vero ſuum apponens vel ad probationem, vel, ſi in ea deficiat, ſe ad pœnam offert, & proin mitius punitur, qui autem nullum opponit nomen, eo ipſo agnoſcit, ſe falſum crimen obiicere. Argum. *l. 1. 3. 4. Cod. ib. eod. l. 9. tit.* 34. cum quibus convenit *l. unic. c. h. t.* infamati vero nomen, ſive exprimatur, ſive ex aliis circumſtantiis cognoſcatur, periode eſt, *l. 6. ff. hoc tit.* Magiſtratus interim ex officio in huiusmodi criminoſos ſeu reos libelli famoſi inquirere poteſt. *Novell.* 128. *cap.* 21. Brunnem. *ad l. 7. c. hoc tit. num.* 4. uti & indicanti authorem conſtituere præmium ex bonis & pro modo accuſatæ perſonæ, *l. 5. §. fin. hoc tit.*

4. Reſp. ad quartum & quintum: finis famoſi libelli eſt, ut honeſtæ perſonæ æſtimatio lædatur, effectus reſpectu infamati eſt, ut famoſus libellus alterius exiſtimationem apud viros graves & honeſtos non lædat, *cit. l. unic. c. h. t.* reſpectu infamantis eſt pœna.

5. Reſp. ad ſextum: pœna hæc olim apud Romanos ex L. XII. Tabular. indifferenter fuit capitalis, ut teſtatur Zierix. apud Lauterb. *h. t.* §. 69. quæ dein abiit in deſuetudinem *l. 5. §. 9. ff. h. t.* ac demum iterum reſtituta, *l. unic. de famoſ. libell.* pœna vero capitalis in jure dicitur non tantum, qua vita naturalis, ſed etiam qua vita civilis adimitur, *§. 2. Inſt. l. 2. ff. de publ. judic. l.* 103. *ff. de V. S.* unde per pœnam capitalem, *h. t.* quidam ſupplicium ultimum, alii deportationem, alii pœnam talionis, ut nimirum author famoſi libelli eadem pœna, quam delictum in paſquillo imputatum importat, puniatur, intelligunt, quod poſtremum rectius dici ſentit Lauterb. *h. t.* §. 69. cum Berlich. *l. c. concluſ.* 67. *num.* 9. & 21. Theodoric. *in colleg. crimin. cap. 2. Aphor.* 12. *num.* 28. Arg. *l. 34. ff. de jure fiſc.* jure canonico *can. 3. cauſ. 5. q. 1.* qui famoſos libellos in Eccleſia ponunt, anathematizantur. De cætero ob libellum famoſum, etiam civiliter condemnatus, redditur infamis, *l. 1. ff. de his qui not. infam. l.* 12. *c. ex quibus cauſ. infam. irrogat.* Fit inteſtabilis, *l. 5. §. 9. ff. de teſtib.* mitius tamen quam pœna talionis punitur, qui non eſt author ſeu compoſitor libelli, etſi conſilium dederit, qui inventum libellum a ſe propalavit, vel aliis communicavit, imo ipſe auctor, ſi ante perfectionem & divulgationem pœnitentia ductus illum laceravit, neque pœna libelli famoſi locum habet, bene tamen extraordinaria, ſi quis verum crimen obiecerit, nomen non appoſuerit & diffamator illud probare voluerit, ut habetur in *conſtit. crim. Carol. cit. a.* 100. Porro Typographi huiusmodi libellos excudentes omnibus exemplaribus, & poteſtate excudendi privantur, & arbitrarie puniuntur, iuxta *cit. receſſ. imp.* §. 66. Bibliopolæ quoque ſcienter vendentes illos neutiquam a pœnis excuſantur. Ceſſat vero pœna huius delicti morte delinquentis, item præſcriptione annorum 20. juxta *l. 12. C. ad leg. Corn. de falſ.* actio autem ex libello famoſo eſt perpetua. Hahn. *ad Weſenb. h. t. num. 19. in fin.* Gail. *l. 2. Obſerv.* 104. *num.* 3. Fachin. *l. 8. Controv.* 9. in arbitrio autem læſi per libellum famoſum eſt inſtituere actionem injuriarum æſtimatoriam, vel recantatoriam, quia eſt ſpecies injuriæ, Carpz. *J. Feud. part. 4. c. 44. def. 4. & 6.*

CAPUT SECUNDUM.

De Damno dato.

QUÆSTIO CCCCLXXXV.

Quid intelligatur per damnum datum, de quo ſecunda parte hujus tit. & in jure civili l. 9. t. 2. ad legem Aquiliam?

RESp. non intelligitur damnum, quod lucrifaciendi cauſa alteri infertur, v. g. per rapinam, furtum, uſuram, de quibus in *præcedentib. tit.* ſed quod injuria ſive non jure facientis, hoc eſt, contra jus alterius, ſive in ejus corpore, ſive rebus illius animatis vel inanimatis eas corrumpendo vel deteriorando datur, ut ipſius patrimonium ſine ullo damnificantis lucro vel emolumento diminuatur. Hoſt. *in ſum. h. t. num.* 1. definiri poteſt, quod ſit privatum delictum, quo damnum ſine facientis injuria per injurioſam rei corruptionem dolo vel culpa datur, quodque lege Aquilia vindicatur. Sumitur *ex §. 2. 3. 13. Inſt. h. t.*

QUÆSTIO CCCCLXXXVI.

Quot modis damnum hoc dari ſeu inferri poſſit.

RESp. Tribus, nimirum dolo, culpa, fortuito; dolo ſi fiat aliquid, vel omittatur animo nocendi, ſe ea intentione, ut damnum ſequatur, *l. 1. §. 2. ff. de dolo*, qui animus ſeu intentio ipſius damnificantis ſi confeſſione vel certis & indubitatis indiciis declaretur, dolus verus; præſumptus autem dicitur, ſi ex indiciis non quidem omnino indubitatis, veriſimilibus & valde urgentibus colligatur, Bartol. *in l. quod Nerva, ff. depoſiti, num.* 14. Molin. *de J. & J. tract. 2. d. 29. n.* 4. Ea culpa, quando adhibita diligentia damnum evitari potuiſſet; quæ culpa vel eſt juridica, vel etiam theologica, quæ committitur cum peccato; eaque triplex, lata, levis, leviſſima, *l. in lege Aquilia, ff. ad leg. Aquil.* Lata, quæ communiter omiſſione diligentiæ, quam homines ejusdem conditionis ad evitandum damnum ſolent adhibere, committitur, v. g. ſi quis librum ſibi commodatum foris extra domum relinquit. Levis, quæ conſiſtit in omiſſione diligentiæ, quam adhibere ſolent providentiores, & rerum ſuarum magis ſtudioſi, v. g. ſi liber intra cubiculum quidem, ſed non clauſum relinquatur. Leviſſima, quam committit omittens diligentiam,

quam

Digitized by Google

quam adhibere ſolent non niſi exactiſſimi, & qui extraordinario ſtudio damna præcavent; v. g. cum liber quidem relinquitur in cubiculo clauſo, ſed non explorator, an ſera ſit obducta. Wieſtn. *h. t. n.* 23 cum Molin. *l. c. n.* 4. Haunold. *de J. & J. tom.* 1. *tr.* 2. *n.* 185. caſu fortuito damnum datur, quando res perit aut deterioratur eventu omnino inſperato & qui nullo humano conſilio vel diligentia evitari potuit, *l. non utrique*, §. 7. *ff. de Adminiſtrat. rer. ad civitat.* v. g. ſi pereat naufragio vel fulmine de cœlo lapſo. Mol. *l. c. n.* 3.

QUÆSTIO CCCCLXXXVII.

A quibus, & in quibus rebus hoc damnum detur?

1. RESp. ad primum: nihil intereſt, cujus conditionis, ſexus, qualitatis aut ſtatus ſint inferentes illud, modo uſu rationis non deſtituantur, ut ſunt furioſi, infantes, infantiæ proximi, *l.* 5. §. 2. *ff. h. t.* item dormientes, & hinc lege Aquilia vindicari nequeunt, *l.* 1. §. 3. *ff. de A. & A. P.* ſecus eſt etiam de pleniſſime ebriis. Carpz. *pr. crim. p.* 3. *q.* 45. *n.* 39. Arg. *l.* 6. §. 7 *ff. de re milit.* proinde etiam ſervus tenetur ex hoc delicto, *l.* 14. *ff. de O. & A.* quamvis is, quamdiu eſt in ſervitute, non convenitur, ſed ejus dominus actione noxali (quæ eſt actio perſonalis ex privatis ſervorum delictis adverſus dominos illorum competens, de quo vide Lauterb. *ad ff. l.* 9. *tit.* 4. §. 2.) conveniatur tamen manumiſſus; ſi ante manumiſſionem actori ſatisfactum non ſit, *cit. l.* 14. tenentur etiam fœminæ ex hoc delicto, *l.* 9. *ff. h. t.* adeo ut etiam earum maritus ex hoc capite agere poſſit, *l.* 27. §. 30. & *l. penult. ff. h. t.* neque excipiuntur ipſi Magiſtratus, *l.* 29. §. 7. *ff. h. t.*

2. Reſp. ad ſecundum: committitur in rebus, quæ læduntur, vel quarum corruptione & deterioratione alterius patrimonium diminuitur, §. 13. *Inſtit. l.* 27. §. 5. *ff. h. t.* regulariter objectum illius damni ſunt res alienæ, *l.* 2. *ff. h. t.* non enim in rebus propriis dominus dare damnum, & ſe ipſum convenire poteſt regulariter, poteſt tamen in re propria damnum dare, & hac actione teneri & conveniri, ratione nimirum juris, quod tertius quis in re illa habet v. g. uſufructuarius in re fructuaria proprietarii, *l.* 11. §. *fin. l.* 12. *ff. h. t.* vel in ſe domini oppignorata creditori, *l.* 17. 19. 20 *ff. eod.* circa quæ notandum quoque, quod quandoque ſubjectum patiens damnum, & objectum, in quo patitur damnum, regulariter diſtinguuntur, v. g. ſi ſervus vulneratus ſit, dominus ſervi eſt ſubjectum, quod patitur damnum, ſervus vero eſt res ſeu objectum, in quo dominus patitur damnum, e contra quandoque ſubjectum & objectum coincidunt, v. g. ſi homo liber vulneratus ſit, ratione expenſarum & operarum, quæ propter ejus vulnerationem amittuntur, *l.* 12. *ff. hoc tit.* Lauterb. *in ff. ad leg. Aquil.* §. 6.

QUÆSTIO CCCCLXXXVIII.

An & quando quis obligetur ad compenſationem damni caſu fortuito dati?

RESp. in nullo foro per ſe quis obligatur ad compenſationem damni orti ex mero caſu fortuito, *c. unic. de commodato l.* 1. §. 4. *ff. de O. & A.* ſiquidem res caſu fortuito perit domino ſuo, *l. pignus C. de pignor. l. quæ fortuitis. C. de pignorat. act.* Per accidens tamen ratione conventionis vel moræ in re domino reſtituenda etiam caſum fortuitum præſtandi dari poteſt obligatio, *cit. c. unic.* & *l.* 1. *C. de commodato* & *reg.* 35. *in* 6. Navar. *man. c.* 17. *n.* 178. & *ſeqq.* Mol. *de J. & J. tract.* 2. *d.* 29. *n.* 7. Leſſ. *de Juſt. l.* 2. *c.* 7. *n.* 36.

QUÆSTIO CCCCLXXXIX.

Ex qua culpa detur obligatio reparandi damnum.

1. RESp. primo: ex culpa lata juridica, tam in foro externo, quam interno oritur dicta obligatio. Innoc. *in c. ſicut, de homicidio.* Sylv. *v. culpa, n.* 5. & 6. Molin. *l. c. d.* 293. *n.* 7. Haunold. *tom.* 1. *de J. & J. tr.* 4. *n.* 186. Caſtrop. *tr.* 32. *d.* 3. *p.* 1. *n.* 7. culpa enim juridica lata per ſe continet culpam theologicam, & quidem gravem, ſi res, quæ ex ea perit, ſit gravis v. g. in incendio vel homicidio cavendo, nec ex actione ſua vel omiſſione ſequatur.

2. Reſp. Secundo: ex culpa juridica levi & leviſſima, carente omni culpa theologica pro foro externo tam eccleſiaſtico quam ſæculari oritur obligatio reparandi damnum datum; ſic tenetur ad hanc reparationem, qui explodendo bombardam in loco, ubi jaculari non licebat, trajicit ſervum vel animal alterius, §. *itaque inſt. de leg. Aquil.* item Medicus & Chirurgus, qui ægrum imperite curavit vel ſecuit, §. *præterea* §. *imperitia, inſt. eod.* item paterfamilias, ex cujus ædibus projectum vel effuſum quid tranſeuntium perſonis, veſtibus, rebusve aliis damnum intulit, §. *item is. Inſt. de oblig. ex quaſi delict.* item caupo & rector navis, ſi furtum in ejus domo factum, §. *exercitor. inſt. tit. eod.* item dominus, cujus mancipium damnum, vel quadrupes pauperiem, id eſt, nocumentum alteri intulit, *pr. Inſt. de noxali act.* & *pr. Inſtit. ſi quadrup. pauper. fecis*, quæ & ſimilia jura etiam concordantibus *ff. & C. titulis* habentur, nec non obſcure approbata jure canonico, hoc *tit.* ubi *c. ſi quis*, quod, qui ciſternam fodit, & non cooperuit, debeat reddere pretium animalis in eam lapſi, *c. ſi bos*, & *c. ſi læſerit*, ubi; quod damnum a bove cornupeta vel alio animalibus, agris, vineis illatum reſarcire debeat, qui bovem cornupetam non cuſtodivit, aut aliud animal dimiſit, *c. ſi, egreſſus*, ubi; quod ſegetes alienas igne in ſuo agro excitato urens damnum compenſare teneatur, & *c. fin.* ubi in genere dicitur, quod, qui ſua culpa, imperitia, negligentia, ignorantia alterum damnificavit, præſtare ſatisfactionem obligetur, ſed neque ex dicta culpa tenetur tantum ad illatum damnum, verum etiam ad lucrum inde ceſſans damnificato, v. g vulnerato ad operas ejus omiſſas, & expenſas in Chirurgos factas, *c. t. h. t.* Farin. *pr. crim. p.* 5. *q.* 119. *num.* 110 Sayr. *clav. reg. l.* 10. *c.* 8. *n.* 20. Pirh. *h. t. num.* 17. Et hæc omnia a LL. & SS. Canonibus ſic diſpoſita, quia legum conditores æquius eſſe cenſuerunt, illum potius carere omni damno, quia citra omnem ſuam culpam, imo & citra omne factum ſuum paſſus eſt damnum, quam qui illud facto ſuo vel omiſſione, etſi leviſſime culpabili, intulit, quem proinde obligari in foro externo voluerunt ad ſervandum alterum indemnem, reſarciendo damnum ei illatum, & conſequenter cogere illum poſſunt ad ſatisfaciendum obligationi iſti ei impoſitæ, etiam citra hoc, quod obligaverint eum ad hoc in conſcientia, ſeu ſub culpa theologica. Unde

3. Reſp. tertio: non eſſe obligationem in foro interno ſeu conſcientiæ ante ſententiam Judicis reparandi damnum ortum etiam ex culpa leviſſima mere juridica, v. g. ex ignorantia, inadvertentia vacante omni culpa theologica (quod fieri poſſe ſupponit hæc ſententia) communius & in praxi probabilius docent Molin. *de J. & J. tract.* 2. *d.* 698. *num.* 6. Laym. *l.* 3. *tract.* 3. *p.* 1. *cap.* 6 *num.* 2. De Lugo *de J. & J. d.* 7. *ſ.* 3. & 4. Leſſ. *l.* 2. *c.* 7. *num* 24. Haunold. *de J. & J. tr.* 2 *n.* 178. Tanner. *tom.* 3. *d.* 4 *quæſt.* 6. *dub* 2. *num.* 80. Pirh. *h. t. num.* 19. Reiffenſt. *hoc tit. num* 43. Wieſtn. *num* 33. contra Covar. *de Sponſal. part.* 2. *cap.* 6 §. 8. *num.* 15. Zoeſ. *in ff. ad leg. Aquil. num.* 6 Richt. *d. de damno num* 3. quibus favere videtur Barboſ. *in c. fin. hoc tit num.* 8. Tenentes ex quavis etiam leviſſima culpa juridica oriri obligationem in conſcientia reſarciendi damnum. Ratio reſponſionis eſt, quod præterquam plures graves AA. negent, per leges civiles poſſe imponi obligationem in conſcientia, leges etiam Eccleſiaſticæ, eam imponentes citra ſententiam Judicis, ſint nimis rigidæ, & attenta fragilitate humana in foro animæ impracticabiles, adeoque videri poſſint injuſtæ. Argum. *c. erit autem, diſt* 4. dum ibi ad juſtitiam legis requiritur, ut ſit poſſibilis ſecundum naturam. Accedit, quod tam gravis obligatio, utpote in legibus illis non expreſſa, paſſim ſit ignota fidelibus, dum eorum communis ſenſus & perſuaſio eſt, ſe in conſcientia tutos, & ab ea obligatione immunes eſſe, quando ipſis inſciis & omnino non advertentibus, ac proinde involuntarie damnum contigit, non ſecus ac ſi fortuito vel a beſtia contigiſſet. Ex quibus omnibus illud ad minimum conficitur, quod talis obligatio in conſcientia ab omnibus fere, etiam ab oppoſitæ ſententiæ aſſertoribus in dubium vocetur, in re autem dubia & obſcura pars benignior ſit præferenda, *l. ſemper*, & *l. in quo, ff. de Reg. Jur* & ſtandum pro immunitate ab obligatione & libertate, in cujus poſſeſſione a natura conſtituti ſumus.

4. Reſp. quarto: damnum ſine culpa theologica datum compenſandi obligatio in conſcientia dari poſt ſententiam Judicis pronunciantis juxta leges, videtur communius & probabilius doceri a Molin. *l. c. num.* 5. & aliis contra Haunold. *cit. n.* 178. fundantem ſe in præſumptione culpæ theologicæ, quæ præſumptio in foro interno cedat veritati; nam ſententia illa Judicis non profertur ob præſumptionem culpæ theologicæ, ſed ob juridicæ culpæ probationem, quæ inducitur vi dictarum legum *quæſt. præced.* citatarum, quæ ex juſtiſſimis cauſis latæ, nimirum, ut quilibet ſollicitius invigilet, ne ſua ſuacumque culpa damnum inferatur proximo, reipublicæ tranquillitas turbetur, ſi ſit immunitas obligationis reparandi damni etiam ex culpa leviſſima orti, ſunt juſtiſſimæ, etſi eæ non obligent in conſcientia, & juxta quas ſi feratur ſententia

Judi-

Digitized by Google

Judicis, ex juſta eſt, & inducit obligationem in conſcientia reparandi damni, & conſequenter culpam theologicam, ſi non obſervetur; adeoque plus operatur quam caſus mere fortuitus. Unde jam dici nequit, talem damnificantem ex culpa leviſſima non obligari in conſcientia ante ſententiam Judicis, adeoque nec poſt eam.

QUÆSTIO CCCCXC.

Qualis, & ad quid, & cui detur actio ob damnum datum.

1. RESP. primo: datur actio ex lege Aquilia, primo ſi damnum importet occiſionem hominis vel pecudum quæ gregatim paſcuntur, ut oves, boves, ſues, datur actio ad æſtimationem, non tantum quanti fuit tempore interitus, ſed etiam quanti retro per totum annum & inſuper ad æſtimationem omnis damni, quod occiſione hominis vel pecudis alteriusve rei deterioratæ vel deſtructæ contigit, juxta dicta *quæſt. praeced.* & §. 10. *& ſeq. Inſtit. ad leg. Aquil.* in ſpecie autem ſi animal, quod gregatim non paſcitur, v. gr. canes, aves, feræ, occidatur, petitur æſtimatio rei deterioratæ aut peremptæ, quanti retro a proximis triginta diebus fuerat, *§. ſi illud autem, inſtit. ad leg. Aquil.* De cætero etſi in actione ex *Leg. Aquil.* regulariter ſolum petatur æſtimatio damni, & quanti intereſt damnificati damnum datum non fuiſſe, *§. 10. Inſtitut. hoc tit.* dantur tamen caſus & actiones, ex aliis legibus, in quibus ad plus convenitur damnificans, v. gr. ad duplum, dum quis clam Arbores alterius ſuccidit, *l. furtum, §. fin. l. 8. ff. arborum furtim caeſar.* ad quadruplum, dum quis per vim intulit damnum; item ad quadruplum, dum quis tempore calamitoſo, puta, incendii, tumultus, ruinæ, naufragii damnificavit, *l. 1. pr. & l. 3. §. non ſolum, ff. de incendio, ruina &c.*

2. Reſp. Secundo: ſi animal pauperiem, id eſt, damnum dederit, contra dominum illius datur actio, ita tamen, ut ei liberum ſit vel præſtare æſtimationem damni, vel animal noxæ dedere, id eſt, vivum tradere damnificato, non tamen liberabitur dominus tradendo animal, ſed in ſolidum tenetur ad omne damnum refarciendum, ſi dominus fuerit in culpa, animal natura ſua ferox non bene cuſtodiendo, ne lædaret; idem eſt, ſi Animal ex natura non ferox ſolitum cornibus impetere alia animalia damnum fecerit, *c. fin. hoc tit. §. quod ſi*, & *ibi* Abb. *num. 3. not. 4.* Pirh. *h. t. num. 12.*

3. Reſp. tertio: poteſt clericus agere ad æſtimationem injuriæ ſibi illatæ, & petere, ut pœna pecuniaria ſibi applicetur ultra damna & intereſſe ex injuria ſecuta. *C. olim hoc tit.* Abb. *ibid. n. 3.* Farin. *pr. crim. part. 3. q. 105. num. 36.* Pirh. *h. t. num. 19. not. 3.*

4. Reſp. denique: competit actio directa domino rei læſæ ejusque hæredibus, *l. 11. §. 6. l. 23. §. 8. hoc tit.* utilis autem etiam reliquis in re læſa jus vel intereſſe habentibus, ut ſunt uſufructuarius, *cit. l. 11. §. fin.* bonæ fidei poſſeſſoribus, *l. 17. ff. h. t.* creditoribus hypothecariis, *cit. l. 17.* vaſallis, emphyteuticariis, ſuperficiariis, non tamen datur habentibus tantum intereſſe non jus ad rem, *cit. l. 11. §. 9.* neque datur uxori a marito vulneratæ, aut nimia ſævitia ab eo male tractatæ, cum ratione liberi hominis non detur, niſi ratione expenſarum, curationis, quas maritus facere tenetur, *l. 13. C. de negot. geſtor.* & operarum, quæ marito debentur, Lauterb. *ad Leg. Aquil. §. 21.* ſed neque reſtituere tenetur quicquam ratione deformitatis relictæ in corpore, quia liberum corpus non recipit æſtimationem, *l. 3. ff. ſi quadrupes pauperiem.* Pirh. *h. t. n. 17.* quamvis pœna extraordinaria carceris, relegationis, fuſtigationis puniri poſſit maritus.

QUÆSTIO CCCCXCI.

Repreſſaliæ quid ſint, & num ſint licitæ, & contra quos concedi poſſint?

1. RESP. ad primum: repreſſaliæ, de quibus *c. un. unico, hoc tit. in 6.* quæ pignorationes vocantur, ſunt literæ, in quibus Princeps vel reſpublica ſubditis, aut militibus ſuis injuſtum damnum paſſis dat poteſtatem invadendi terras eorum, qui damnum intulerunt, & occupandi bona incolarum, etiam innocentium in compenſationem illorum, Sylv. *v. repreſſalia num. 1.* Laym. *Th. Mor. tr. 3. cap. 12. num. 13.* Pirh. *h. t. num. 21.*

2. Reſp. ad Secundum: ut licitæ ſint ejusmodi repreſſaliæ, requiritur primo: authoritas Principis concedentis illas, ut bellum indicere poſſit, cum ſint ſpecies quædam belli. Covar. *reg. peccatum, part. 2. §. 9. num. 5.* Secundo: juſta cauſa concedendi illas, talis nimirum, ob quam juſtum bellum indici poſſit, ut dum reſpublica, contra quam conceduntur, neglexerit vindicare, quod a ſuis ſubditis improbe factum fuit, vel reddere, quod per injurias ablatum eſt, *c. dominus, 23. quæſt. 2.* Tertio: recta intentio illius, cui conceduntur. Quarto: ut illatum damnum non excedant. Quinto: ut non fiant in perſonis innocentibus, qui nullam in damnificando culpam contraxerunt, bene tamen in rebus eorum, occupando & diripiendo illas, & hinc etiam per accidens illos, ſi ſua defendant, occidendo, ut fieri ſolet in bello juſto, dum v. g. civitas aliqua aliter occupari non poteſt, quin ſimul innocentes occidantur aut lædantur cum nocentibus, qui damnum intulerunt. Covar. *loc. cit. §. hinc ni fallor.* Sexto: ut reſpublica vel Princeps, contra quem indictæ repreſſaliæ, prius admonitus compenſationem facere vel imperare neglexerit, ita fere Pirh. *loc. cit.* ex Sylv. *loc. cit.*

3. Reſp. ad tertium: repreſſaliæ indici vel concedi non poſſunt contra perſonas Eccleſiaſticas vel bona earum, utpote quæ gaudent eodem privilegio, quo ipſæ perſonæ, neque conceſſæ ad illas extendendæ, cum repreſſaliæ ſint odioſæ, adeoque non extendendæ, ſed reſtringendæ. Sed neque extendendæ ad Scholares juxta *Authent. habita c. ne filius pro patre*, quæ, licet loquatur de Studentibus in aliis facultatibus, maxime in jure canonico. Gl. *in cit. c. un. unic. hoc tit. in 6.* de quo plura Sylv. *l. c. n. 8.*

Digitized by Google

TITULUS XXXVII.

De Pœnis.

CAPUT PRIMUM.

De pœnis in genere.

QUÆSTIO CCCCXCII.

Quid & quotuplex ſit pœna?

1. RESP. ad primum: pœna proprie loquendo eſt noxæ vindicta, *l. aliud eſt ff. de V. S.* ſive ſupplicium quo quis ob culpam punitur, quippe ſine qua regulariter nemo punitur. Dico *regulariter*; nam in crimine læſæ Majeſtatis etiam filii innocentes in deteſtationem paterni criminis puniuntur, *l. quiſquis C. ad Leg. Jul. Majeſt.* item in quibusdam aliis caſibus, ubi juſta cauſa ſubeſt, ad terrorem cæterorum etiam innocentum, quod indicat *reg. Jur. in 6. ſine culpa*, niſi ſubſit cauſa, nemo punitur.

2. Reſp. ad ſecundum: pœna in genere multifarie dividitur & quidem primo in civilem & criminalem; civilis eſt, quæ non tam tendit ad vindictam publicam & coercitionem delictorum ſeu publicæ diſciplinæ emendationem, quam ad privatum commodum, ſeu partis læſæ ſatisfactionem, & hinc ſtricte loquendo pœna mere civilis non eſt pœna, quia rationem vindictæ publicæ non habet. Subdividitur in conventionalem, quæ a privata contrahentium conventione dependet, ſeu mutuo eorum conſenſu contractui adjicitur, ut is firmius obſervetur, ſolvenda ab eo, qui, quod conventum, non obſervat, & ſi uterque contravenerit contractui, a neutro præſtanda, cum paria delicta quo ad pœnam privatam mutua compenſatione tollantur, *l. ſi ambo, ff. de compenſ.* in eo vero, num, ſi contractus ex parte ſolum non obſervatus, v. g. dum conventum, ut niſi mille accepta reſtituantur ſtatuto die, ſolvantur 50. & dicto die non reſtituantur niſi 500 ſufficiat pro pœna ſolvi 25. in eo, inquam, non conveniunt AA. Argum. *c. ſuam nos, h. t.* ſufficere in hoc caſu ſolvi mediam partem conventæ pœnæ, & ſic juris civilis rigorem, permittentis in eo caſu exigi totam pœnam *l. ſtipulationum §. fin. & l. in executione, § 6. ff. de V. O.* correctum per jus canonicum tenent cum *Gl. in cit. C. ſuam nos, v. perſolvaris.* Innoc Abb *n.* 6. Beroius *in c. dilecti, de arb. n.* 82. ad quos accedere videntur Sarmiento *f.* 5. *ſelect. c.* 6. *n.* 11. Zoeſ. *in cit. l. ſtipulationum n.* 5. Fachin. *l.* 20. *controverſ. l. x63.* contrarium tenentibus Cabedo *diverſ. jur. arg. l.* 2. *c.* 58. *n.* 1. & aliis, ex ea ratione, quod jure civili inducta totius pœnæ ſolutio injuſtitiam non contineat, neque Papa verbo ullo meminerit iſtius correctionis juris civilis; vide de his fuſius Wieſtn. *h. t. a n.* 4. Porro ad has pœnas conventionales reducuntur pœnæ teſtamentariæ, quæ a teſtatoris diſpoſitione originem ducunt, jure quidem veteri prohibitæ, ſed jure novo reſtitutæ, *§. fin. Inſt. de legat. l. unic. C. de his, quæ pœnæ nom.* Lauterb. *in ff. h. t. §.* 2. Item ſubdividitur in legalem, quæ eſt pœna civilis, impoſita per leges pro reparatione damni illati vel propter contumaciam aut contemptum, & in judicialem, quæ a Judice ad æſtimationem damni illati imponitur.

3. Pœna criminalis, quæ, ut dictum eſt, tendit ad vindictam publicam, reſpicit intereſſe publicum, quamque exigit vigor diſciplinæ publicæ, *l.* 9 *§.* 1. *ff. de Publician.* qualis eſt non tantum relegationis, fuſtigationis, carceris, ſed etiam quæ fiſco applicatur. Carpz. *pr. crim. q.* 102. *n.* 29. & 30. Varie quoque ſubdividitur, ac primo quidem in capitalem & non capitalem; capitalis eſt, qua adimitur vita hominis vel naturalis vel civilis. Capitales vitam naturalem adimentes dicuntur ultimum ſupplicium, pœna mortis, ſanguinis & apud Hebræos erant quatuor, nimirum ignis. *Lev.* 20. *v.* 15. lapidatio, *Num.* 15. *v.* 36. Gladius, *Deuter.* 13. *v.* 15. ſuſpendium in ligno. *Deuter.* 21. *v.* 22. ſeu ſtrangulatio, quam quidam accipiunt pro Crucifixione, utpote in omni antiquitate pœna celeberrima & graviſſima, ſervorumque propria, qua damnatus poſt flagellationem crucisque exportationem, nude extenſis brachiis ad ſuperiores ejus antennas manibus dextraque prius, pedibus vero ad ſtipitem duobus clavis ferreis affigebatur, atque ſtillante ſanguine & fame enecabatur. Lipſius *tract. de cruce l.* 3. *c.* 2. cui Conſtantinus M. in venerationem Paſſionis Dominicæ inter Chriſtianos ſubſtituit furcam. Lipſ. *loc. cit. cap.* 14. Gothofridus *ad l.* 28. *ff. hoc tit. Lit. G.* jure vero civili noſtro ſunt gladius vel ferrum, id eſt, decollatio, *l.* 2. *§.* 1. *ff. hoc tit.* damnatio in furcam ſeu ſuſpendium, *l.* 28. *ff. hoc tit.* vivi concrematio *cit. l.* 28. objectio beſtiis, *l.* 11. *§. fin. ff. h. t.* a qua differt condemnatio ad beſtias, *l.* 25. *§.* 3. *ff. h. t.* Carpz. *pract. crim. q.* 128. *num.* 26. ſubmerſio in aquis, *l.* 9. *ff. ad Leg. Pomp. de Parricid.* &c. Pœnæ capitales non adimentes vitam naturalem, ſed ſolum civilem ſunt ademptio libertatis, nimirum damnatione ad metallum, & ad opus metalli, quæ differunt, *l.* 8. *§.* 6. *l.* 17. *ff. h. t.* quæ, ſi ſit in perpetuum, ſimul tollitur cum libertate civitas, ita ut ea damnati ſtatim ſervi efficiantur, *cit. l.* 17. *§.* 1. cujus loco hodie ſucceſſit damnatio ad triremes, Carpz. *loc. cit. quæſt.* 129. *num* 8. quibus æquiparantur exilium perpetuum, bannus imperialis. Reiffenſt. *h. t. n.* 4. ſi vero non eſt perpetua, ſed temporalis, eſt pœna civilis, *cit. L.* 28. *§.* 1. Pœna non capitalis, ſeu neque mortem naturalem, neque civilem adferens, eſt damnum illatum cum infamia, v. g. prohibitio alicujus actus, aut depoſitio ab aliqua dignitate, *cit. L.* 28. Lauterb. *h. t. §.* 5. tales ſunt relegatio, fuſtigatio, membri amputatio (puta auris, digitorum, manus, vel linguæ. Ord. Crim. *a.* 107. 108. 159. 198.) incarceratio, ſtigmatis inuſtio (quæ tamen in facie fieri prohibetur, per rationem indicatam in *L.* 17. *C. h. t.* & DD. ibi: etiamſi per ſtatutum imponeretur, ut Mynſ. *cent.* 2. *obſ.* 46. quæ tamen etiam in ſingularibus caſibus quandoque adhibetur) *L. capitalium ff. h.* 1. *L.* 17. *c. h. t.* His adnumeranda damnatio in opus publicum extra opus metalli, v. g. in Salinas, *cit. L.* 28. *§.* 1. *L.* 8. *§.* 8. *ff. h. t.* item mulcta pecuniaria fiſco applicanda. *L.* 1. *ff. de P. J.* confiſcatio bonorum, Lauterb. *h. t. §.* 7. expoſitio in numellis. Beſold. *Th. pr. h. v.* extenſio membrorum, Wippen. Carpz. *l. c. n.* 39. *& ſeq.* damnatio ad triremes, intellige, non perpetua, quarum quædam ſunt corporis afflictivæ, quæ ita moderandæ, ut reus inde non moriatur, juxta *Ord. crim. a.* 196. & *L.* 8. *§.* 3. *ff. hoc tit.* unde in perſona debili, etſi atrocitas facti requireret ſeveriorem, moderatio tamen adhibenda ob vitæ periculum, uti & in fœmina lactante, ne infanti alimentatio ſubtrahatur. Carpz. *loc. cit. q. in* 29. *num.* 24. in fine.

4. Reſp. tertio: dividitur ulterius pœna in ordinariam & extraordinariam ſeu arbitrariam. Ordinaria dicitur, quæ in jure expreſſa & determinata, ſive quam lex, Princeps aut conſuetudo induxit. Extraordinaria ſeu arbitraria, quæ nulla lege, ſtatuto, vel conſuetudine definita, ſed extra ordinem a Judice imponitur juxta arbitrium & prudentiam illius pro qualitate delicti & variis circumſtantiis, uti fit, ubi lex actum quidem prohibet, ſed pœnam non ſtatuit, aut ſaltem non determinat, ſed Judici determinandam relinquit. Item dividitur in poſitivam, quæ ad ſui executionem externam actionem ſive ipſius delinquentis vel alterius, puta, ſolutionem verberationis requirit, & negativam ſeu privativam, quæ talem actionem non requirit, conſiſtens v. g. in beneficii vel officii, fructuum, uſus, ordinum amiſſione, Caſtrop. *tract.* 3. *d.* 2. *part.* 1. *num* 1. Pirh. *hoc tit. num* 3. Ac denique in ſpiritualem ſeu Eccleſiaſticam, quorum alia eſt vindicativa, alia medicinalis, ut ſunt cenſuræ ad emendationem, ideoque ad certum tempus inflictæ; & in temporalem, ſeu non ſpiritualem, de quarum ſingulis in ſpecie paulo infra.

QUÆ-

QUÆSTIO CCCCXCIII.

An & quæ pœnæ ipſo jure latæ ſeu per legem annexæ delicto ante omnem ſententiam Judicis, etiam declaratoriam, ſint ſubeundæ.

RESP. Videndum de hoc me *l. 1. q. 225.* fuſe agentem.

QUÆSTIO CCCCXCIV.

An & quis Judex minuere vel augere poſſit pœnam ordinariam ſeu a jure latam, aut etiam arbitrariam.

1. RESP. quoad primam partem videri de hoc me poſſe *l. 1. quæſt. 18.*

2. Reſp. Ad ſecundum: arbitraria pœna cum regulari debeat ex qualitate delicti & perſonarum, Guazzin. *tr. ad def. inquiſit. Tom. 2. defenſ. 33. c. 4. n. 7.* Judex conſiderare debet ſenectutem, juventutem, ebrietatem, iram, ignorantiam, magnam virtutum excellentiam, utilitatem reipublicæ; arbitrium enim hic accipitur non pro arbitrio libero & abſoluto, ſed pro arbitrio regulato a recta ratione, ſive pro arbitrio boni viri, arg. *L. Societatem, ff. pro Socio*, unde licet hodiedum omnes pœnæ ſint arbitrariæ, ut Guazzin. *l. c. c. 16. n. 2.* Engels *h. t. n. 5.* Vallenſ. *§. 4. n. 3.* poſſitque Judex, etiam inferior, hoc tempore pœnas legum moderari pro varietate circumſtantiarum, locorum, perſonarum, ubi tamen non eſſet cauſa aliqua aggravandi aut minuendi pœnam, tenetur Judex pœnam legis exequi, nec eſſet locus arbitrio, cum virtute arbitrii conceſſi Judici inferiori non poſſit is aliquid facere non conſonum juri ſeu legibus, ut late probat Menoch. de *arb. Jud. q. 9. n. 3. q. 77. n. 4. q. 87. n. 2.* juxta illud *L. 1. § ſed non ff. ad S. C. Turpil.* facti quidem quæſtio in arbitrio Judicis eſt, pœnæ vero perſecutio non ejus voluntati mandatur, ſed legis authoritati reſervatur; & *c. ſummopere 11. q. 4.* cum leges fuerint inſtitutæ & confirmatæ, non licebit Judici de ipſis judicare, ſed ſecundum ipſas; nihilominus ſicut ſtante dubio aut diverſa legum intelligentia, Judex ſemper inclinare debet in partem mitiorem, juxta *reg. 30. jur. in 6. in obſcuris minimum eſt ſequendum*, & *L. factum ff. de reg. Jur. in pœnalibus cauſis benignius eſt interpretandum*, ita circa reos in gravioribus criminibus legitime convictos non nimius clemens eſſe debet Judex, ne malefactores ſenſim multiplicentur, ipſaque liberati graviora perpetrent, ac proinde præ oculis habenda Judici, *L. reſpiciendum, ff. h. t.* data Judicibus in hæc verba: *reſpiciendum eſt judicanti, ne quid aut durius aut remiſſius conſtituat, quam cauſa depoſcat, nec enim aut ſeveritatis aut clementiæ gloria affectanda eſt, ſed perpenſo judicio, prout quæque expoſtulat, ſtatuendum eſt, plane in levioribus cauſis proniores ad lenitatem Judices eſſe debent, in gravioribus pœnis ſeveritatem legum cum aliquo temperamento benignitatis ſubſequi.*

QUÆSTIO CCCCXCV.

Num pœna arbitraria extendere ſe poſſit ad pœnam mortis?

RESP. cum communiore: quamvis de jure vel conſuetudine non ſit impoſita pœna mortis, ſi tamen atrocitas & qualitas delicti ob ſpeciales circumſtantias id expoſtulet, poteſt Judex, etiam non ſupremus, pœnam mortis imponere, cum pœna imponenda ſecundum qualitatem delicti. Ita arg. *c. non afferamus, 20. quæſt. 3.* tenent cum gl. *in §. in Summa. Inſtit. de Injuriis.* Zoeſ *h. t. num. 15.* allegans Abb. Engels. *hoc tit. num. 2.* Guazzin. *loc. cit. defenſ. 33. cap. 16.* citatis aliis. Reiffenſt. *hoc tit. num. 1.*

QUÆSTIO CCCCXCVI.

An & in quos præter ſontes pœnæ cadant, extendantque ſe etiam ad bruta & res inanimatas?

1. RESP. prima: Pœnis ſubjiciuntur ſolum ſontes ſeu homines doloſi, facinoroſi, & noxii; pœnæ enim ſuos tenent authores, & metus ulterius non progreditur, quam repetitur delictum. *L. 22. c. h. t. L. 74. & L. 155 ff. de reg. jur. c. 12. 23. eod. in 6.* Unde nec dominus pro ſervo puniendus. Eſtque generalis regula: nullum pro alterius delicto puniri debere, ut pluribus exornat Farin. *L. 1. pr. crim. tit. 3. q. 24. n. 1.* Covar. *2. Var. c. 8. n. 7.* Caſtrop. *tr. 3. d. 2. p. 6. n. 1.* Unde nec dominus innocens ob delictum ſervi punitur. *L. 1. §. 12. ff. de vi & vi armata*, nec uxor pro marito, *L. 24. C. de donat. inter vir. & uxor*, nec filius pro patre. *L. 26. ff. h. t. & tot. t. C. ne filius pro patre*, nec pater pro delicto filii, *cap. 2. de delict. puer. Levit. c. 24. Deuter. c. 24.* Unde ob crimen læſæ majeſtatis filii privantur legitima, quæ illis obvenire debebat, quia ea non erat filii, ſed patris, item dum privatur officiis jam habitis & jure ea conſequendi ob delictum patris, quia filius eſt aliquid patris. Unde etiam Felin. *in c. 2. de conſtit.* affirmat valere ſtatutum, quo uxor ſervitute aliave pœna punitur pro culpa mariti, quia ſervitus illa non tam eſt pœna uxoris quam mariti, ſiquidem in vindictam delicti a marito commiſſi imponitur, quod tamen, ut verum ſit, mariti delictum debere eſſe talis conditionis, ut cenſeatur non ſufficienter punitum pœna marito impoſita, ſed requiri, ut ad conjunctos extendatur, ait Caſtrop. *l. c. n. 3.* & nunquam valere ſtatutum, ut delictum unius in alio etiam conjuncto puniatur, ipſo delinquente relicto incolumi; nihilominus tamen poſſe ex propria voluntate infligi pœnam ob delictum alterius, ſi ipſe ſe pœnæ ſubjecit, cum ceſſerit juri ſuo, & obligationem alterius in ſe ſuſcepit, ait Idem cum citato a ſe Bonac. *d. 2. de peccat, q. 7. p. 3. circa finem.*

2. Reſp. ſecundo: pęna quoque dum venit ex delicto defuncti, utpote quod perſonaliſſimum quid eſt, ad illius hæredes non tranſit, unde *L. 20. & 26. ff. h. t.* dicitur: quod nemo alieni criminis ſucceſſor conſtituatur. Adde *L. 47. ff. de reg. Jur.* niſi tamen præter delictum defuncti alia obligationis cauſa in hæredem ſuccedat; v. g. ſi cum defuncto lis ſit conteſtata. *L. 26. & 38. ff. de O. & A.* qua reus quaſi contrahit, & ſe ſoluturum promittit, quod in ſententia continetur, tunc enim pęna ab hæredibus exigitur. *L. 20. in fine, ff. de accuſat.* item niſi delinquens poſt ſententiam, quæ in rem judicatam tranſiit, defunctus, cum tunc hæredes ex quaſi contractu ſeu ſententia celebrato ad pœnam ademptionis bonorum teneri incipiant, *L. 3. §. 11. ff. de pecul.* quando autem in cauſa criminali hæres tenetur ex delicto defuncti, ad reſumendam cauſam citari poteſt. Lauterb. *in ff. h. t. §. 18.* cum Mev. *p. 2. deciſ. 592.*

3. Reſp. tertio: ſi univerſitas deliquerit, conſultius eſſe, ut metus ad omnes, pœna ad paucos perveniat, ait Lauterb. *l. c. cit. L. 5. C. ad Leg. Jul. repet.* niſi tamen ſit crimen læſæ majeſtatis, prout limitat Gail. *de pac. pub. L. 9. n. 27.* quamvis etiam, dum tota univerſitas plectenda ultimo ſupplicio, locum eſſe Sortitioni, tradit Ziegl. *ad Grotium L. 2. c. 1. §. 15. juncto §. 7. ad c. 21.* uti olim apud veteres Romanos erat in uſu decimatio, ſi cœtus militare flagitium commiſiſſet.

4. Reſp. quarto: de cætero non infliguntur iis pęnæ, qui delinquere non dicuntur, ut ſunt infantes, furioſi, dormientes, utpote uſu rationis deſtituti, item bruta, animalia utpote ratione carentia, quamvis interdum ad abolendam memoriam nefandiſſimi cum iis perpetrati facinoris e medio tollantur, item cadavera reorum, quamvis nonnunquam eorum, qui ſe ipſos interfecerunt aut aliorum, quorum facinus prius poſt mortem innotuit, cadavera e ſepulchro extrahi, ad locum ſupplicii raptari, in furca ſuſpendi, vel rotæ imponi, aut concremari, aut in locum ignominioſum, ut a beſtiis abſumantur, abjici ſoleant, *1. reg. ſ. n. 44. 2. reg. 21. v. 23.* Carpz. *l. c. q. 131. a n. 48.* Quin & ad res inanimatas quandoque ſuo modo pęnæ extenduntur, ut dum ad ſcelus magis deteſtandum, aliiſque terrorem incutiendum domus facinoroſi evertitur, ejuſque loco infamis cippus erigitur.

QUÆSTIO CCCCXCVII.

Ubinam, & quo tempore executio pœnarum facienda?

1. RESP. ad primum: regulariter facienda in loco publico, ut deterreantur alii ab iiſdem facinoribus. *L. 8. ff. h. t. §. penult.* niſi tamen Princeps ex ſingulari ratione aliter diſponat. Lauterb. *h. t. §. 21.* Theod. *Aphor. n. 72. & 80.* item in loco conſueto, & interdum prope locum, ubi crimen perpetratum, *cit. l. 28.*

2. Reſp. ad ſecundum: pęnæ afflictivæ corporis executio ſtatim facienda poſt ſententiam. Lauterb. *h. t. §. 24.* pęnæ vero ultimi ſupplicii non nimis differendæ. *L. 5. c. de cuſtod. reor. L. 18. h. t.* idque tum, ne nimia dilatione illius præbeatur reo occaſio fugæ, vel aliis malignis artibus eludendi & evitandi ſententiam, *cit. L. 18.* tum ne rei confeſſi vel convicti & damnati diutius ſqualore carceris excrucientur, *cit. L. 5. & L. 8. §. 9. ff. h. t.* cum ut plus pęnæ dicatur mora mortis quam ipſa mors,

& Se-

Digitized by Google

& Senec. *de benef. L. 2. c. 5.* ſcribat : *acerbiſſima eſt crudelitas pœnas differre.* Sed neque executio ultimi ſupplicii nimium properanda, ſed ſaltem ad triduum differenda, ut reus condemnatus ſuæ conſcientiæ & animæ rectius conſulere, & Deo reconciliari poſſit. Lauterb. *h. t.* §. 20. cum Theod. *l. c. n. 76.* ſunt tamen caſus varii, in quibus ſententiæ executio differenda, v. g. primo, ſi ulterior gravioris cujusdam criminis accuſatio ſuperveniat, arg. L. 11. §. 3. *ff. ad Leg. Aquil. L. unic. §. fin. ff. nihil, nov. app.* Secundo; ſi condemnato uno in alios adhuc criminis ſocios indagandum, ut confrontari poſſint. *L. 29. ff. h. t.* Carpz. *l. c. q. 137. n. 10.* Lauterb. *h. t.* §. 23. Tertio: ſi ea reorum potentia tumultus timendos id deſideret, Carpz. *l. c. n. 12.* quarto: ſi teſtes, qui in cauſa depoſuerunt, criminis falſi arguantur, *L. 9. §. ad leg. Cornel. de Sicar.* quinto; ſi condemnatus aliorum adminiſtrator fuerit, & rationes necdum reddiderit, aliquot dierum ſpatium ei concedendum. *L. 2. C. de bonis proſcr.* Sexto: ſi Princeps ſeveriorem pœnam pro cauſæ intuitu dictaverit, Judex inferior non ſtatim eam executioni dare debet, ſed 30 diebus exſpectare tenetur. *L. 20. c. h. t.* explorando, num modica dilatio iram Principis mollire, & temperare valeat, ut Menoch *de arb. caſ. 334. n. 6.* Septimo: ſi mulieres prægnantes damnatæ ſint, pœna differenda, donec pariant, *L. 3. ff. h. t.* ne calamitas matris noceat ei, qui in utero eſt. *L. 18. ff. de ſtatu hominis.* & in Saxonia inſuper exſpectandum ſex ſeptimanis, teſte Carpz. *l. c. n. 29.* Brunem. *ad l. 3. ff. h. t.* Octavo: differenda executio ultimi ſupplicii non eſt ob adverſam rei valetudinem, ne ſententia mortuo reo irrita reddatur. Carpz. *l. c. num. 2. & ſequent.* Lauterb. *cit.* §. 24. *in fine*, etſi aliud ſit cum eo, ſi afficiendus pœna corporali citra ultimum ſupplicium, hæc enim differenda eſt, donec vires recuperet, ut eam ſine periculo vitæ ſuſtinere queat, arg. *L. 7. ff. de quæſt. L. 3. ff. de S. C. Syllan.* Nono ſi reus ad mortem condemnatus pœnitere & peccata confiteri nolit, executio differenda ad aliquod tempus, & interea quovis ſtudio & mediis cum eo agendum, ut ad Deum & pœnitentiam convertatur; ſi vero omnibus ſpretis citra ſpem converſionis obſordeſcat, & obſtinate in defenſione criminis & improbitate ſua perſiſtat, ex communi ſententia & praxi procedendum ad executionem, committendo illum juſto Dei judicio, *cap. 5. cauſ. 24. q. 2.* ne ex ſuo delicto & contumacia fructum ſentiat, pœnam condignam evitet, & aliis ſuo exemplo ſit ſcandalo. Carpz. *l. c. n. 47.* Claſen *ad Ord. Crim. 79 p. m. 281. in fine.* Lauterb. *l. c.* §. 25. De cætero, quod ſpectat ad tempus executionis, ea faciendo die non feriato, juxta *L. fin. C. de feriis.* Lauterb. §. 22.

QUÆSTIO CCCCXCVIII.

Qualiter pœnæ morte rei, præſcriptione & aggratiatione Principis tollantur vel mitigentur?

1. RESP. ad primum: Regulariter tolluntur morte rei; quia morte ejus extinguuntur delicta, *l. 6. ff. de publ. judic. l. 3. §. fin. & l. 9. ff. de accuſ. l. 16. ff. ad S. C. Turp. l. 20. ff. h. t.* nihilominus tamen pœnæ quandoque non ſolum ab hæredibus exiguntur, bonaque defuncti fiſco vindicantur, ſed etiam ob nimiam atrocitatem criminis, v. g. perduellionis, latrocinii, veneficii, ſui ipſius interemptionis in cadavera animadverti ſolet, juxta dicta paulo ſupra.

2. Reſp. ad ſecundum: Crimina quo ad luendas pœnas tolluntur regulariter præſcriptione 20. annorum, juxta *L. 12. C. ad leg. Cornel. de falſis*; eſt tamen hæc præſcriptio pœnarum imponendarum non vero impoſitarum, ita ut damnatus nequidem præſcriptione 30. annorum ſe tueri poſſit. Lauterb. *h. t.* §. 28. præſcriptionem quoque pœnarum imponendarum impediri reorum fuga & abſentia, apud eundem tradit Carpz. *l. c. q. 141. num. 55. & 56.* uti & *num. 84.* quod reus confitens ſponte crimen jure naturali prohibitum, etiam præſcriptione impleta, ſi de corpore delicti conſtet, in aliquam pœnam mitiorem damnari poſſit. Item ubi jus divinum ex cauſa univerſali certam pœnam determinavit, ita ut nec Princeps facultatem aggratiandi habeat, ibi ponere præſcriptioni terminum non eſt integrum, v. g. in crimine Aſſaſinii, Sodomiæ &c. Lauterb. *cit.* §. 28. *in fin.* citans Dn. Granz. *defenſ. inquiſit. cap. 8. m. 1. num. 15.* vide de his plura *ad tit. de præſcript.*

3. Reſp. ad tertium: Facienda aggratiatio (alias etiam dicta indulgentia, *tot. tit. C. de ſent. paſſ. & reſt.* remiſſio pœnæ & impunitas facinoris perpetrati, *l. 5. ff. h. t.*) eſt, qua reis convictis & confeſſis pœna criminalis promerita ex gratia remittitur; de jure civili competit ſoli Imperatori & Principibus, penes quos ſumma in republica poteſtas *l. 4. l. 9. §. 11. l. 27. pr. ff. h. t.* Hodieque in Imperio omnibus, qui ſuperioritate territoriali gaudent; cum enim hæc gratia non niſi per privilegium fieri queat ejus ſolius, qui jus (intellige ſupremum) in territorio obtinet *l. 1. C. de ll. receſſ. Imp. de Anno 1526. §. 6. & 8.* Limn. *de J. P. Tom. 1. l. 4. c. 8. n. 268.* Carpz. *l. c. q. 150. n. 14.* Aggratiandi jure & poteſtate gaudentes, eam indiſtincte exercere non poſſunt, ſed ſummopere ſolliciti eſſe debent, ne omnibus promiſcue & ſæpius in hujuſmodi gratia concedenda ſine ſufficiente ratione ſint proclives, ſicque ex gratia fiat injuſtitia; cum etiam ſummi Principes legibus divinis & naturæ, omnibus a Deo ex æquo præſcriptis conſtringantur. Unde in delictis, quorum turpitudo ſpecialiter contra naturam eſt, & quibus proinde ex cauſa perpetua & univerſali a Deo ſupremo legiſlatore mortis ſupplicium determinatum eſt, v. g. *Geneſ. 9. v. 5. Exod. 21. v. 12. Lev. c. 15. c. 33. v. 31. 1. Reg. 20. v. 24* Supremos Principes poteſtate aggratiandi deſtitutos, paſſim tradunt AA. atque ita jus aggratiandi exercetur circa pœnas jure humano ſtatutas. Sed & cum magna circumſpectione, nec non ſine legitima cauſa, qualis eſſe poteſt numerus liberorum, *l. 7. § 3. ff. de bon. damnat.* delinquentium multitudo, confeſſio ſpontanea, *l. 5. §. 1. ad leg. Jul. maj.* revelatio ſociorum & conjurationis &c. qui obtenta gratia de novo delinquit, in ipſum etiam ratione præteritorum animadverti poſſe, & quandoque etiam hanc clauſulam adjungi ſolere, ut tunc conceſſa gratia privatus eſſe debeat, tradit Stryck. *de abolit. priv. c. 5. a n. 140* uti etiam gratiam conceſſam perimit ſubreptio ob falſitatem precum & ſuppreſſionem quarundam qualitatum. Lauterb. §. 31. cum Theod. *c. 10. Aphoriſ. 7. n. 28.* De cætero effectus aggratiationis eſt, quod reus liberetur pœna publica; cum enim gratia ſic ſtricte intelligatur, aggratiatio non extendit ſe ad reſtitutionem bonorum confiſcatorum priſtinorumque jurium, neque infamiam criminis tollit, *l. 3. C. de gen. abolit. l. 2. 6. & 7. C. de ſent. paſſ.* niſi Princeps expreſſe velit reum plenarie abſolvi, in integrum reſtituendo *l. 1. & l. 3. C. de Sent. paſſ. l. 10. C. de gen. abolit.* Neque extendenda aggratiatio ad intereſſe partis, cui ea non obſtante ſatisfaciendum, uti nec ad non reſarcienda damna ex crimine illata alteri, *l. 25. ff. l. 9. C. ad leg. Corn. de Sicar.*

4. Reſp. ad quartum: Mitigatio pœnæ, quæ in hoc differt ab aggratiatione, quod per eam ex parte tantum remittatur pœna, fit quoque a Principe ob cauſas, V. G. ob merita, dignitatem, antecedentem vitæ integritatem &c. vel a lege ob eruditionem & artificium inſigne *l. 31. ff. h. t.* ob ætatem tenellam, *l. 16. §. 3. ff. h. t. l. 108. ff. de reg. jur.* vel ingraveſcentem ætatem, *l. 38. §. 4. & 7. ff. ad leg. Jul. de adult. l. 3. §. 7. ad S. C. Syllan.* ob ſexum, Hahn. *ad Weſenb. h. t. n. 10.* ob diuturnam incarcerationem. Vel a Judice, ſi juſtitia remiſſionem urgeat; Judicis enim alias non eſt clementiam contra legem exercere inconſulto Principe, quare probe diſcernendi ſunt caſus juſtitiæ & clementiæ, quos magno numero collectus vide apud Tiraq. *de pœn. temper.* Farin. *de pœn. remiſs.* Carpz. *pr. crim. qu. 143. uſque ad qu. 150.* cauſam vero mitigationis Judex in ſententia adſcribere debet, *l. 6. ff. de appell. recip. l. 38. §. 6. ff. ad leg. Jul. de adult.* Carpz. *q. 142. n. 55.* Saltem in genere dicendo: juſtis de cauſis nos moventibus; cum præſumptio ſit pro Judice Gail. *de pac. pub. l. 2. c. 9. n. 26.*

Digitized by Google

CAPUT SECUNDUM.

De pœnis Eccleſiæ in ſpecie.

QUÆSTIO CCCCXCIX.

Pœnæ pecuniariæ an & quibus & a quibus Judicibus eccleſiaſticis imponi poſſint?

RESP. Poſſunt hæ pœnæ infligi non tantum Clericis, ſed etiam laicis, ſi crimen eſt fori eccleſiaſtici aut mixti ab Epiſcoporum Vicariis Generalibus, ſimilibusque Judicibus eccleſiaſticis, Abbas *in c. licet h. t. num.* 8. Barb. *ibid. n.* 2. Fago. *n.* 97. Clar. *§. fin. q.* 8 *n.* 5. Covar. *l.* 2. *var. c.* 9. *num* 8. Fario *pr. crim. q.* 19. *nu.* 51. Oliva *p.* 2. *fori eccleſ. q.* 9. *nu.* 1. juxta *c. ſtatuimus* 16. *q.* 1. *c. ſi vos.* 23. *q.* 5. *c. dilectus de Off. Ordin. c. poſtulaſti de Judæis c. in Archiepiſcopatu de raptor.* & juxta ubique receptam, quicunque enim de crimine cognoſcere poteſt, poteſt etiam pœnam tali crimini a jure ſtatutam infligere. Pirh. *h. t. n.* 7. cum communi; poſſunt autem dicti Judices eccleſiaſtici de criminibus fori mixti etiam laicorum ſibi in temporalibus non ſubjectorum cognoſcere æque ac de cauſis mere ſpiritualibus, ut conſtat, adeoque & pœnas etiam pecuniarias, ſi hæ a jure iis criminibus ſtatutæ, infligere, quin & eas, ubi jure non impoſitæ, ſed earum definitio arbitrio Judicis relicta (ſaltem poſt Trid. *Seſſ.* 25. *c.* 3. *de reformat.*) Fagn. *in c. licet h. t. n.* 11. 12. & 21. Oliva *l. c. n.* 2. Pirh. *h. t. n.* 7. *in fine.* Wieſtn. *h tit. n.* 22. Quod ſi vero jus ſtatuat ſolam pœnam Spiritualem vel corporalem pro crimine aliquo, Judicem non poſſe illam in aliam commutare, niſi qui poteſt in illo crimine diſpenſare, aſſerit Pirh. *l. c.* quamvis Abb. *in cit. c. licet* & Fag. *ibid. n.* 13. dicant, quemlibet Judicem potentem de cauſa cognoſcere poſſe pœnam a jure ſtatutam in pecuniariam commutare, modo id faciat in ſententiæ prolatione & cognita cauſa.

QUÆSTIO D.

Pœnæ pecuniariæ, quibus ab Epiſcopo aliiſque Judicibus eccleſiaſticis applicandæ.

RESP. Quamvis quondam paſſim recepta fuerit doctrina & facta diſtinctio a Covar. *l. c. n.* 9. qua permittit pœnas pecuniarias a lege, ſtatuto, vel conſuetudine definitas a dictis Judicibus propriis uſibus applicari, niſi eæ alteri, præſertim certæ cauſæ piæ vi ejuſdem ſtatuti aut ex recepto uſu applicandæ, aut ut addit Oliva *n.* 13 & 17. eæ in reſarcitionem injuriæ vel damni illati ſint impendendæ, eas vero pœnas arbitrio Judicis ſtatutas non ipſi, ſed piis tantum uſibus applicandas cenſet ex ea ratione, ne ex hoc ſuſpicionem avaritiæ incurrat, quam authoritas legis removet, & arbitrium proprium Judicis ingerit. Huic tamen diſtinctioni locus amplius non eſt, dum ad tollendam hujuſmodi avaritiæ ſuſpicionem Trid. *l. c.* mulctas pecuniarias indiſtincte, ſive vi legis ſeu ſtatuti, ſive a Judice ſint impoſitæ crimini, voluit applicari, non Epiſcopo ſeu cameræ epiſcupali, ſed locis aut cauſis piis ibi exiſtentibus, ut cum Quarant. *in ſumma Bullar. v. pœna* adductis Cardinalium S. Concilii interpretum declarationibus tradunt Barboſ. *de off. & poteſt epiſc. alleg.* 107 *n.* 19 Dian. *p.* 10. *tr.* 8. *reſolut.* 2. *§. ad hæc omnia.* Teſtans hoc decretum Concilii a majore & meliore parte Epiſcoporum obſervari; quo tamen non obſtante, caſu quo Epiſcopus pauper ſit, poſſe hujuſmodi pœnas ſtatuto diœceſano, exceptis iis, quæ clericis concubinariis aut non reſidentibus imponuntur, ſtatutas ejus uſibus applicari tradit & declarat S. Concilii decretum & ſtabiliunt Barb. *in cit. c.* 3. *Trid.* Oliva *l. c. n.* 16. quod proinde in Epiſcopis Hiſpaniæ & Luſitaniæ (quibus addi poſſunt plerique Germaniæ Epiſcopi utpote abundantibus redditibus) non procedere notant cit. AA.

QUÆSTIO DI.

An pœna confiſcationis bonorum locum habeat in clericis, & quibus bona confiſcata cedant.

1. RESP. ad primum: Affirmative *c. vergetis de hæretic. c. cum ſecundum ibid. in* 6. *c. ſuper. de V. S.* idque, ſive clericis infligatur per ſententiam, ſive criminis, cui a jure inflicta, rei declarentur.

2. Reſp. ad ſecundum. Si beneficium habeant, applicantur eccleſiæ, a qua ſtipendium receperunt *c. excommunicamus §. damnati de hæret.* ſi nulli eccleſiæ deſerviverunt, bona illa cedunt fiſco eccleſiæ ſeu Epiſcopi in pios uſus diſtribuenda. Farin. *pr. crim q.* 190. *a.* 154. bona vero patrimonialia, imo & accepta ex beneficiis, ubi clerici libere diſponere poſſunt de iis ad inſtar patrimonialium, ea cedere fiſco ſæculari præter alios notant Sanch. *l.* 2. *moral. c.* 20. *n.* 25. Oliva *fori eccleſ. p.* 2. *q.* 8. *n.* 21. apud Wieſtn. *h. t. n.* 33.

QUÆSTIO DII.

Num torturæ ſubjici & pœnis corporalibus a Judicibus eccleſiaſticis affici poſſint clerici.

1. RESP. ad primum: Tametſi negent hoc ipſum aliqui cum Gl. *in l milites C. de quæſtion. v. pœnis*, & Everhard *legal. arg. loc* 56. *num.* 4. exemplo adſcriptorum prophanæ militiæ, qui quæſtionibus non ſubjiciebantur, & hoc ipſum eſſe conforme juri imperiali, Arg. *cit. L.* & veteri Eccleſiæ diſciplinæ ex Concil. Matiſconenſi 1. *can.* 19. & Altiſiodorenſi. *can* 33. & Innoc. I *Epiſt.* 13. ſatis conſtat, ut inquit Wieſtn. *h. t. num.* 26. moderna tamen curiarum eccleſiaſticarum praxi clericos, etiam in ſacris conſtitutos, & Sacerdotes a tortura non eximi, ſed de enormibus criminibus ſuſpectos & diffamatos quæſtionibus ſeu torturæ ſubjici poſſe, citatis aliis tradunt Farin. *pr. crim. q.* 4. *n.* 7. Guazzin *de defenſ. reorum* 33. *c.* 10. *n.* 3. qui tamen monet, ob præſumptionem integritatis & innocentiæ fundatam in S. ordinis & ſtatus dignitate ad torturam clericorum maxime Sacerdotum indicia urgentiora delicti requiri, quam ex quibus laici torqueri ſolent, & mitius torquendos quam illos, ut Clarus *§. fin q.* 64. *n.* 24. quin & ultra indicia ad horum torturam ſufficientia etiam aliquam delicti & perſonæ infamiam requirit Farinacius *loc cit. num* 9. Porro quamvis jure antiquo Clerici per miniſtros laicos torqueri non poterant, per conſuetudinem tamen hodiedum eorum torturam miniſtris laicis ab Epiſcopo demandari poſſe, notat Farin. *n* 14. Guazzin. *n.* 4 forte ut Wieſtn. *h. t. n.* 26. *in fine* ſicut eorum captura, incarceratio miniſtris laicis committi poteſt. Unde etiam

2. Reſp. Ad ſecundum: Videri poteſt, infligi illis poſſe a miniſtris laicis de mandato Epiſcopi verberationem ſeu flagellationem, juxta *cap.* 1. *de calumniat.* ſaltem moderatam, ne in ſanguinis vindictam tranſire videatur, quod tamen etſi de jure fieri poſſit, a curiis tamen Epiſcopalibus Hiſpaniæ, Franciæ, Luſitaniæ receſſiſſe teſtantur Clarus *§. fin. q.* 70. *numer.* 2. Oliv. *for. eccleſ. q.* 10. *numer.* 8. apud Wieſtnor *hoc tit. num.* 25. dicentem ſe quoque in Germania illam pœnam inflictam Clericis non meminiſſe audiſſe.

QUÆSTIO DIII.

Pœna carceris, detruſionis in monaſterium qualiter irrogari poſſit clericis.

1. RESP. ad primum; Incarceratio cuſtodiæ cauſa decerni poteſt clerico de fuga ſuſpecto, *c. ſi clericus de ſent. excomm. in* 6. Streinius *ſum. Jur. can. p.* 3. *t.* 16. *§.* 2. *du.* 14. *numer.* 2. præmiſſa tamen prius informatione de infamia & indiciis criminis, eo quod incarceratio etiam ſola infamiam & non facile reparabile præjudicium afferre ſoleat. Felin. *in c. cum ſuper. de ſentent. & re judic.* Jaſon. *in Leg. ſi*

ſ. §. 6. *ff. de re judic.* Praſecius *pr. epiſcop. p.* 2. *c.* 4. *a.* 14. *nu.* 2. quos citat & ſequitur Wieſtn. *h. tit. n.* 30. deberque carcer ſolius cuſtodiæ cauſa decretus, eſſe honeſtus & non corporis afflictivus, ut cit. AA ſoletque protrahi, quouſque durat judicium, ut Streinius *loc. cit.* carcer vero cauſa pœnæ perpetuus, etſi hominibus liberis decerni non poterat, ſed ſolis ſervis, *l. ſervus juncta l. incredibile c. h. t.* jure tamen & uſu tribunalium eccleſiaſticorum carcer tam temporaneus quam perpetuus in pœnam criminum capitalium, non quorumcunque, ſed jure expreſſorum, *c. excommunicamus de hæretic. c. quamvis & c. Felicis h. t. in* 6. & propter quæ in foro ſæculari pœna mortis (& quidem non ſimplicis, ſed atrocioris v. gr. ignis, rotæ, damnationis ad beſtias, lacerationis membrorum, ut Oliva *loc. cit. q.* 10. *n.* 11. cum Ioooc. & Abb. *in c. non infligitur*) clericis reis decerni conſuevit Strein. *cit. d.* 14. *num.* 4. Diaz *pr. crim. c.* 137. quæ etiam pœna carceris ob atrocitatem criminis valde enormem ita de jure exaſperari poteſt, ut juxta *c. novimus de V. S.* non niſi pane doloris & aqua anguſtiæ ſuſtentari debeant, quamvis cavendum, ne alimenta aliaque vitæ neceſſaria incarcerato tali ſubtrahantur, ita ut ſi eorum defectu eſſet cauſa mortis, ab Epiſcopo tam ſevere procedente irregularitas contraheretur. Cardin. *in Clem.* 1. *de pœnit. & remiſſ. q.* 6. Abb. *in c. a nobis de apoſtat. nu.* 1. Tholoſ. *Syntag. l.* 31. *c.* 33. *n.* 5. Praſec. *l. c.* Wieſtn. *n.* 31. Ad pœnam carceris ſpectat ergaſtulum, quod eſt locus, in quo mancipia deteriora in vinculis opus facere cogebantur Schard. *in lexico jurid. Lit. E.* & in quem perſonæ Deo dicatæ præſertim moniales turpiter & impudice viventes detrudebantur §. *Salomon poſt. can. cum beatus diſt.* 45. & *can. impudicas* 27. *q.* 1. Tholoſ. *partit. can. l.* 4. *tit.* 25. *n.* 8.

2. Reſp. ad ſecundum: Detruſio clericorum gravium delictorum reorum prius depoſitorum, uti & quandoque laicorum, imò & fœminarum, præſertim in adulterium, vel ſtuprum lapſarum in arctum monaſterium olim erat in uſu, *c. ſi quæ monacharum* 27. *q.* 1. *c. pervenit. de adulter. c. inter. de purgat. can. c. tua hoc. tit.* non ut edita votis paupertatis, caſtitatis & obedientiæ religionem profiterentur, ſed ut in eo incluſi, & ab omni mundana Societate & delinquendi occaſione remoti ſub diſciplinæ monaſticæ & pœnitentiæ oneribus vel perpetuo *can. ſi Epiſcopus diſt.* 50. *can. ſi quis clericus diſt.* 81. *can. omnis de pœnit. & remiſſ.* vel ad quinquennium vel ſeptennium *c. ſicut* §. *fin. de homicid.* aliudve majus minusve tempus lugendo peccata præterita, cogitandoque & agendo, quæ ad ſalutem pertinent, vitam traherent, Farin. *pr. crim. q.* 119. *n.* 54. Gonz. *in c.* 1. *de regul. n.* 10. paulatim tamen hæc pœna monaſteriis nolentibus iſtiuſmodi facinoroſos ad agendam pœnitentiam intra ſua clauſtra recipere, & quod eorum plurima, tutique religioſi Ordines ad illos recipiendos per privilegia apoſtolica exempti, ad eos recipiendos compelli non poſſent ab Ordinariis, hæc pœna ut plurimum abiit in deſuetudinem, ſubſtituta ei tranſmiſſio ad triremes, potiſſimum in Italia, vel ad carceres perpetuos, teſtibus Diaz. *pr. crim. can. c.* 95. Fagn. *in c. cum non in Domino n.* 104. Fario. *l. c. n.* 55.

QUÆSTIO DIV.

Qualiter pœna relegationis & exilii irrogari poſſit clericis.

RESp. Exilium ſeu relegationem extra diœceſin Epiſcopus, extra provinciam ſeu Archidiœceſin Archiepiſcopus clericis in pœnam decernere poteſt *can. beatus d.* 45. *can. quicunque* §. *pleriqne* 26. *q.* 5. Praſec. *pr. epiſc. p.* 2. *c.* 4. *a.* 6. *n.* 14. Wieſtn. *h. t. n.* 27. Prælatum quoque regularem ſubditos ſibi religioſos, dum id delinquentium correctio, aliorum exemplum, aut monaſterii tranquillitas exigere videtur, exilio plectere poſſe, tradit Rodriq. *Tom* 2. *qq. regul. q.* 24. *a.* 1. eo quod in hoc idem fere poſſit, quod Epiſcopus in ſuos clericos diœceſanos, & quod, ſi religionis alicujus conſtitutionibus vel moribus receptum ſit, ut poſſit Prælatus religioſo ſuo, & Epiſcopus Clericis expulſis inſuper civitatis & patriæ jura adimere, & perfectum exilium decernere, implorandum ei eſſe brachium ſæculare, *c. ſi quis de clericis excomm.* juncta Gl. *v. Regis judicio* & Trident. *Seſſ.* 24. *c.* 8. *de reform.* eo quod iſtiuſmodi exilii perfecti pœna non ſit penes Eccleſiam, ut Decius *in c. cum non ab homine de judic. n.* 13. & Barb. *in cit. c. ſi quis num.* 4. aſtruit Wieſtn. *cit. num.* 27.

QUÆSTIO DV.

Infamia quid, & quotuplex, & qualiter etiam a clericis contrahatur?

1. RESp. ad primum: Infamia eſt bonæ famæ privatio ſeu diminutio ob publicam ſiniſtramque de perſona ex vitio illius apud viros probos & honeſtos ortam opinionem Tholoſ. *Syntag. l.* 31. *c.* 29. *n.* 5. Suar. *d.* 48. *de cenſur. ſ.* 1. *nu.* 1. juxta *c. l. cognitionem* §. 1. *ff. de extraord. cognit.*

2. Reſp. ad ſecundum: Infamia duplex communiter aſſignatur, nempe Infamia facti, quæ ex ſola inhoneſti operis manifeſta turpitudine apud viros probos & honeſtos boni nominis æſtimationem diminuendo naſcitur, licet nulla lex aut Judicis ſententia propterea aliquem infamem declaret, *L. neque famoſi. C. de dignitat.* juncta *L. verum ff. de furtis.* Et infamia juris, quæ publica legis vel canonis authoritate delicto annexa, eo commiſſo citra omnem Judicis ſententiam contrahitur, vel primum per ſententiam Judicis juxta legis declarationem infligitur, qu[aliter] infames jure canonico cenſentur, quotquot jure civili [h]abentur infames, ut expreſſe dicitur, *c. omnes* 6. *q.* 1. Barb. *ibid. n.* 1. niſi tamen SS. Canones infamiam jure civili in[ductam] ſpeciatim ſuſtulerint, ut conſtat ex *c. ult. de ſecundis nuptiis*, ubi infamia jure civili *l.* 1. *C. de ſecund. nupt.* decreta mulieri intra annum luctus nubenti fuit ſublata. Felin. *in c. teſtimonium de teſt. & atteſt. nu.* 15. Gare *de benef. l.* 7. *c.* 8. *n.* 11. Jure autem civili expreſſe habentur infames exercentes lenocinia maris aut fœminæ quæſtuaria proſtitutione *l. athletas* §. 2. *ff. de his, qui not. infam.* & *l. palam* §. 6. *ff. de ritu nuptial.* Bina ſponſalia binasve nuptias eodem tempore propria authoritate conſtitutas habentes, *l. quid ergo ff. de his, qui not. infam.* Operam ſuam ad depugnandum cum beſtiis locantes, *l.* 1. §. 6. *ff. de poſtulat.* Quæſtus cauſa cum alio homine ad privatum certamen deſcendentes, *l. quod ait* §. *fin. ff. de his, qui not. infam.* ex quæſtu hiſtriones aut turpes ludos agentes. *L. ead.* §. *fin.* Contractum juramento firmatum non ſervantes, *leg. ſi quis major. C. de tranſact.* Hæretici *auth. Gazaros c. de hæret.* Uſurarii manifeſti, & uſurarum uſuras exigentes. *L. improbum C. ex quib. cauſ. infam. irrogat.* Jure inſuper Canon. infames habentur S. R. E. Cardinales hoſtiliter inſequentes *c. infelicis in* 6. pluresque alii, de quibus *can. infames* 6. *q.* 1. item fœminam matrimonii cauſa rapientes. Tridentin. *Seſſ.* 24. *de matr. reform.* in duellum deſcendentes, eorumque patrini Tridentin. *Seſſ.* 25. *c.* 19. *de reform.* His adde Sodomiam ex conſuetudine exercentes. Teſte Layman. *l.* 1. *tr.* 5. *c.* 4. *num.* 1. Porro licet hujuſmodi delictis etiam occultis ſtatui infamiam teneant Sylveſt. *v. irregularitas*, *q.* 14. & Suarez *de cenſ. d.* 48. *ſ.* 1. *num.* 1. eo quod infamia non eorum manifeſtationi, ſed perpetrationi jure impoſita ſit, ut tamen delinquentes iſtiuſmodi actu infamiam incurrant, requiri delictorum illorum manifeſtationem ſeu publicationem, probabilius docent Abbas *in c. ex tenore de temp. ordin. num.* 4. Navarrus *man. c.* 27. *numer.* 248. Covarr. *l.* 3. *var. c.* 3. *num.* 2. Sanch. *l.* 2. *moral. c.* 26. *numer.* 1. apud Wieſtner. *hoc tit. num.* 55. iis conſentientem ſiquidem diminutio bonæ æſtimationis apud viros honeſtos ex delicto, quale quid eſt infamia, actu eſſe aut ſequi nequit, quamdiu crimen occultum eſt. His tamen non obſtante, quod, quamprimum ex poſt evulgatur crimen, infamia completa conſurgat, habeatque omnes effectus ſuos citra omnem aliam declarationem etiam criminis, unde etiam, ſi delinquens prævidens evulgationem teneri illum abſtinere ab omnibus actibus alias infami interdictis admittuat Layni. *l. c. num.* 9. Caſtrop. *tr.* 29. *d.* 6. *p.* 20. *n.* 3. Wieſtn. *l. c.*

QUÆSTIO DVI.

Quinam ſint infames infamia juris ex delicto alieno.

RESp. Tales ſunt filii ac nepotes parentum injicientium in S. R. E. Cardinalem violentas manus *c. felicis v. quod ſi quis in* 6. perduellium & proditorum committentium crimen læſæ majeſtatis, *l. quiſquis C. ad Leg. Jul. majeſt.* illegitime procreati, reſpectu tamen aliquorum effectuum tantum, cum etſi jure eccleſiaſtico repellantur ab ordinibus & beneficiis, non tamen a ferendo teſtimonio in judicio, munere tabellionatus, aliisque. Mol *l. c. d.* 7. *n.* 5. Layman *l. c. c.* 4. *n.* 1. annumerans infamibus carnificum & quorundam aliorum filios in Germania, ubi non tantum a dignitatibus & officiis, ſed & ab officiis & mechanicis muneribus arcentur.

QUÆ-

QUÆSTIO DVII.

Quinam ſint infames ſententia Judicis?

RESp. infames evadunt ſententia Judicis, quicunque accuſati & ab eo condemnati crimine publico, id eſt, tali, cujus accuſatio cuilibet de populo eſt permiſſa *§. 1. Inſt. de publ. Judic.* qualia ſunt crimina proditionis, falſi, adulterii, *l. infamem ff. de publ. jud.* item rapinæ, furti, expilatæ hæreditatis, etſi enim ea delicta ſint privata, ſecuta tamen Judicis damnatione, infamiam irrogant *l. infamem l. decurionet l. furti l. ſi expilaſſ. C. ex quib. cauſ. infam. irrog.* uti &, qui ne de iis accuſaretur, pretio dato pactus eſt *cit. l. athletae §. fin.* item qui doli mali ſuo nomine vel calumniæ prævaricationiſve in publico Judicio commiſſæ damnati per ſententiam Judicis, modo ea tranſierit in rem judicatam, & non ſit aut ſuſpenſa per appellationem aut invalida *l. 1. & 7. ff. de his, qui infam. not.* Sylv. *v. infamia num.* 12. Mol. *tr. 4. de J. & J. d. 9. num.* 4. Suarez *cit. §. 1. num.* 6. Perez *in cod. tit. ex quib. cauſ. num.* 9. qui etiam *num.* 12. monet, quod quis de aliquo horum damnatus a Judice evadat infamis, licet in ſententia non ſiat expreſſa mentio infamiæ, modo in ea crimen ſit expreſſum. His annumerari poſſent, qui ignominiæ cauſa exturbantur militia, ordine militari moventur, honoribus interdicuntur, *l. 1. l. quod ait l. eſſe c. ex quib. cauſ. infam. irrog.* item deportati & ad tempus in opus publicum damnati, *l. ad tempus fuſtibus caſ.*, ex juſta tamen cauſa *l. illud ff. de his, qui not. infam.* ita Wieſtner *loc. cit. n. 57.* cum Perez *l. c. n. 10.*

QUÆSTIO DVIII.

Quinam ſint effectus infamiæ?

RESp. ſunt potiſſimum ſequentes, primo: quod ſiant irregulares, ita ut neque Ordines ſuſcipere, neque in ſuſceptis miniſtrare poſſint, eo quod in ſortem domini vocati, & in miniſterium ſacrum deputari debeant non niſi homines immaculatæ vitæ & exiſtimationis integræ, Nav. *in man. c. 27. n.* 104. Suar. *l. c. ſ. 2. n. 1.* Laym. *l. c. c. 4. n. 8.* juxta *can. fin. d. 51. can. infames 6. q. 1.* Secundo: quod infames, tam infamia facti, quam juris arceantur a dignitatibus & honoribus, præſertim eccleſiaſticis, cæteriſque beneficiis, juxta *l. neque famoſis C. de dignitat. & c. 85. reg. jur. in 6.* ubi: *infamibus non pateant porta dignitatum*: & propter eandem rationem, quæ habetur *c. inter dilectos de exceſſ. Prælat.* ita etiam, ut horum infamium electionem factamque illis collationem ipſo jure nullam dicant Abb. *in cit. c. inter dilectos num.* 8. Navarrus *cit. c. 27 num.* 207. Molin. *l. c. d. 11. num.* 3. ipſumque quoque pro uſu externo receptum, licet aſſerant DD. alii, pro foro tamen interno ſeu conſcientiæ, quamcunque proviſionem beneficialem iis factam ſubſiſtere volunt. Garc. *de benef. c. 8. num.* 47. & Caſtropalao *tr. 29. d. 6. p. 20. numer.* 11. apud Wieſtner *h. t. num.* 59. eo quod nullitas actus expreſſo juris textu non expreſſa (uti nullibi in jure expreſſa eſt nullitas, proviſionis beneficialis talibus factæ pro ſoro interno) aſſerenda non ſit. Tertio: quod eadem infamia removeat ab actibus legitimis, publicis muneribus, ut ſunt officia Judicis, Aſſeſſoris, Advocati, Tabellionis, Accuſatoris, imo & teſtis *c. teſtimonium de teſtib. l. teſtium ff. eod.* Quarto: quod repellantur ab hæreditate teſtamento relicta, non ſolum, ſi parentes, ſed etiam ſi fratres & ſorores de inofficioſo teſtamento agant *l. fratres C. de inoffic. teſtam* Perez *ibid. num.* 16. & Brunnem. *n.* 1. Reiffenſt. *h. t. n.* 61. Quinto: quod ſi deliquerint, ſeveriori, quam alii, pœna coërceantur, *l. cit.* & AA. cit. Wieſtn. *h. t. n.* 60.

QUÆSTIO DIX.

Infamia quamdiu duret, & qualiter aboleatur.

1. RESp. primo in genere: infamia ob crimen notorium ipſo jure vel per ſententiam judicis irrogata perpetuo durat *l. ad tempus C. ex quib. cauſ. infam irrog.* niſi a Principe, cujus authoritate impoſita, aboleatur *§. hinc poſt. can. Euphemium 2. q. 3.*

2. Reſp. ſecundo in genere: infamiam undecunque ortam a Clerico aboleri poſſe authoritate apoſtolica, indubitatum eſt, cum is huic ſupremæ juriſdictioni in omnibus ſubjectus ſit, idem eſt de laicis juriſdictioni Papæ temporali ſubditis, imo & de aliis infamibus, quo ad effectus ipſis jure canonico interdictos, & ſic abſolute loquendo Ordinum & beneficiorum eccleſiaſticos capaces reddere poteſt quoſcunque; quod ipſum tamen facere non ſolet Papa, antequam ad Ordines & beneficia promovendus in priſtinum bonæ exiſtimationis ſtatum reſtitutus ſit a Principe aliove ſupremo magiſtratu ſeculari, dum ab eo irrogata infamia, ut Wieſtner *num.* 63. cum Mol. *l. c. d. 12. num.* 3. & Caſtropalao *cit. p. 20. num.* 15. a ſe citatis, qua authoritate apoſtolica ſi jure civili (a ſacris canonibus juxta *c. omnes 6. q. 1.* & dicta a nobis ſupra quo ad hoc generaliter recepto) inducta infamia abolita ſit, fundata in eo irregularitas ceſſat, ita ut jam perſona priſtinæ famæ reſtituta ad ordines & beneficia abſque alia diſpenſatione poſſit promoveri; ſi vero infamia inducta a jure canonico, non quatenus generaliter approbante inductam a jure civili, ſed ſpecialiter eam ſtatuente, v. gr. hæreticis, S. R. E. Cardinales hoſtiliter perſequentibus, reſtitutione famæ a ſæculari Principe factæ non aboletur ea in ordine ad effectus canonicos, v. g. ad Ordines ſuſcipiendos, quin opus ſit apoſtolica diſpenſatione. Suar. *cit. ſ. 2. n.* 10. Layman *cit. c. 4. n.* 10.

3. Reſp. tertio: infamia ſolius facti ex quocunque enormi crimine orta, facto contrario ſeu publico conſtante, & ſaltem triennio continuata vitæ emendatione aboletur. Abb. *in c. inquiſitionis n.* 3. Sylv. *v. infamia n.* 11. Clarus *§. fin. q. 21. n.* 1. Mol. *l. c. d. 10. n.* 1. Garc. *l. c. c. 8. n.* 74. Suarez *l. c. n.* 6. juxta *can. nunquam diſt.* 56. quia hæc infamia ex facto naſcitur eique adhæret, ita ea vita in melius commutata ceſſat, *c. ceſſante de appell.* ita ut ad ordines, dignitates, beneficia & officia aſpiranti diſpenſatio neceſſaria non ſit, unde etiam eam proprie non inducere aſſerit cum Layman *l. c. nu. 10. in fin.* Wieſtn. *n.* 64.

QUÆSTIO DX.

Irregularitas quid ſit & quotuplex.

1. RESp. ad primum: irregularitas in præſenti magis ſtricte accipitur, nimirum pro impedimento canonico arcente directe & primario ab Ordinum ſuſceptione, & conſequenter indirecte & ſecundario ab eorum uſu, ut Sylveſt. *v. irregularitas nu.* 1. Navarr. *in man. c. 27. n.* 191. Covar. *in Clem. ſi furioſus p. 2. n.* 1. Suar. *de Cenſ. d. 40. ſ. 1. numer.* 1. & 2. Differt ab excommunicatione & ſuſpenſione, tametſi & hæ receptionem, & quandoque etiam uſum Ordinum impediant, cum irregularitas non ſemper ſit pœna, uti eſt excommunicatio & ſuſpenſio, contrahaturque frequenter abſque omni culpa, neque etiam eſt cenſura eccleſiaſtica, etſi per ſe & directe impediat ſuſceptionem & executionem Ordinum, & quidem per ſe & in perpetuum, niſi tollatur per diſpenſationem aut ceſſationem defectus, ſi ex eo naſcatur, dum interim excommunicatio non niſi indirecte impediat dictam ſuſceptionem & executionem Ordinum quatenus nimirum ſeparat excommunicatum totaliter a communione fidelium, ſub qua comprehenditur, etiam excommunicatio, quæ ſit per receptionem ordinis. Differt quoque a depoſitione, quæ quidem etiam directe & per ſe impedit uſum Ordinis, ſed non receptionem illius, & cadere nequit in laicum. Caſtrop. *tr. 29. d. 6. p. 1. n.* 2.

2. Reſp. ad ſecundum: irregularitas dividitur communiter in eam, quæ naſcitur ex delicto, & eam, quæ naſcitur ex defectu, differuntque inter ſe, quod hæc tollatur ſæpius abſque diſpenſatione ſublato defectu; illa autem maneat ſemper, donec in ea diſpenſetur. Rurſus dividitur irregularitas tam ex defectu, quam ex delicto in totalem, quæ eſt proprie irregularitas, impeditque cujuſcunque Ordinis ſuſceptionem, & ſuſceptorum omnem uſum, & in partialem, quæ ſolum privat aliquo Ordinum uſu ſeu miniſterio, vel ſolo aſcenſu ad Superiores, licet in ſuſceptis miniſtrare non prohibeat. Laym. *l. 1. tr. 5. c. 1. n.* 7. Caſtr. *l. c. n.* 3.

QUÆSTIO DXI.

A quonam & a quo jure inducatur irregularitas aut induci poſſit.

RESp. Ab homine ſeu per judicis ſententiam inducta non fuit, nec induci potuit irregularitas, niſi is legem ſeu jus univerſale eccleſiaſticum condere poſſit, qualis eſt Papa. Ita Suarez *de cenſ. d. 40. ſ. 4. a num* 7. Bonacina *l. 1. d. 7. q. 1. p. 2. a num* 1. Avila *p. 7. d. 1. in fine*. Caſtropalao *tr. 29. d. 6. p.* 2. ſed a ſolo jure *l. 7. it, qui de ſent. excom.*

in 6.

Lauren. Jus Canon. Lib. V.

in 6. ubi expreſſe dicitur non incurri irregularitatem niſi in caſibus in jure expreſſis, quamvis tamen negari via poſſet, irregularitates aliquas, abſque eo, quod in jure exprimantur, ex diuturna Eccleſiæ conſuetudine eſſe inductas; cum conſuetudo rationabilis ac diuturna ſit conſtitutiva juris. Ita Laym. *l. c. num.* 5. & ex eo Raiſſenſt. *h. t. num.* 67. eoque non particulari, v. g. diœceſana aut conſtitutione epiſcopali, & taliter conſtitutæ ſunt omnes irregularitates. Covar. *in Clement. ſi furioſus. p. 1. num.* 3. Suar. *de cenſ. d. 40. ſ. 4. a n.* 8. Laym. *loc. cit. num.* 3. eoque eccleſiaſtico & non civili, utpote cujus conditores in ſacrorum Ordinum ſuſceptione uſuque diſponendi non habent poteſtatem; juxta *c. decernimus, & cap. quanto, de Judic. c. ſi Judex. de ſent. excommun. in* 6. ſed neque inducta jure naturali, quia ex illo orta ſacræ ordinationis, & miniſterii impedimenta, ut amentia, defectus membrorum neceſſariorum, ordinis quidem incapacitates, non tamen irregularitates propriè ſunt, eo quod hæ capacitatem naturalem in perſona ſupponant. Neque etiam jure divino, cum nulla irregularitatum, quæ de facto ſunt, hoc jure conſtituta ſit, & licet ſexus maſculinus & baptiſmus hoc jure neceſſarius ſit ad validam Ordinis ſuſceptionem, ejus tamen defectus potius ſit incapacitas, quam in perſona ſupponit, quam irregularitas, juſta dicta.

QUÆSTIO DXII.

Qualis eſſe debeat actus, ut ex eo contrahatur irregularitas?

1. RESP. Primò requiritur, ut actus ſeu delictum non ſit merè internum, ſiquidem de mere internis ſolus Deus judicat, & non Eccleſia, juxta *c. ſicut. & c. tua nos. de Simonia*, iiſque pœnam non imponit, *c. cogitationis. diſt. 1. de pœnit.* unde, ſi in nonnullis Bullis conceſſum reperitur aliquibus privilegium diſpenſandi in irregularitate mentali, per eam intelligitur irregularitas omnino occulta, ut Cov. *l. c. p. 2. §. 3. num.* 4. Henriq. *l. 13. de pœnit. c.* 14. Sayr. *l. 6. c. 2. num.* 20. Bonac. Coninch. & alii, quos citat & ſequitur Caſtrop. *l. c. p. 3. n.* 1. ſufficere autem ad contrahendam irregularitatem delictum externum, ita tamen occultum, quod teſtibus probari nequit, docent Covar. *l. c.* Suar. *l. c. ſ. 3. nu.* 21. Henriq *l. . . c. 3. n.* 2. Nav. *man. c. 27. n.* 194. Caſtrop. *l. c.* & alii apud illum, conſtatque ex eo, quod Epiſcopis conceditur facultas diſpenſandi in omnibus irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus *c. ult. de temp. ordinat. c. inquiſition. de accuſat.* quodque Eccleſiæ judicio ſubjiciantur crimina quantumcunque occulta, iiſque imponi poſſit pœna per legem.

2. Reſp. ſecundo requiritur, ut actus ille externus, etſi occultus, ſit conſummatus & perfectus ſecundum proprietatem verborum canonis irregularitatem inducentis. Covar. *l. c. p. 2. in princ. n.* 56. Caſtrop. *l. c.*

3. Reſp. tertio requiritur, ut delictum, ob quod contrahitur irregularitas, ſaltem ex objecto & materia ſit peccatum mortale, nec ſufficit eſſe ſolum venialiter peccaminoſum ex aliqua circumſtantia, ita longe verius docent Navarr. *1. 25. n.* 252. Suar. *l. c. n.* 17. Henriq. *l. 14. c. 3. n.* 1. Vaſq. *l. 2. d.* 153. *c.* 5. Sanchez *l. 9. mor. d. 32. num.* 59. Bonacina *loc. cit.* Caſtropalao *l. c. n.* 2. Sotus *de juſt. l. 5. q. 1. a.* 9. Wieſtner *h. tit. numer.* 39. contra Cajet. *2. 2. q. 64. a.* 8. Armill. *v. irregularitas n.* 14. ex ea ratione, quod hæc irregularitas, quippe privans a ſuſceptione Ordinis ejuſque uſu in perpetuum ſit malum & pœna graviſſima, adeoque culpam venialem excedens; quæ ratio quoque probat, non poſſe Pontificem irregularitatem pœnalem alicui indicere ob culpam venialem. Inſuper ad quamcunque irregularitatem ex delicto dolum ſeu contemptum requirunt. Abb. *in c. paſtoralis §. verum de appellat. numer.* 12. Dominic. *in c. ſolet. de excomm. in* 6. Felin. *in c. Rodulphus de reſcript. n.* 43. Nav. *in c. accepta de Reſt. Spol. ad oppoſ. 7. num.* 34.

QUÆSTIO DXIII.

Specialis, an & qualiter inducatur irregularitas per actum, de quo dubitatur, num ſit obnoxius irregularitati.

1. RESP. primo; ſupponendo tam in caſu quo dubitatur, num irregularitas per legem ſeu jus alicui actui annexa (quod dubium dicitur juris) quam, dum quis certus irregularitatem annexam dubitat, num commiſerit talem actum (quod vocatur dubium facti) dubitantem teneri ſub gravi peccato competentem diligentiam adhibere ad inveſtigandam veritatem, & interim abſtinere a præſtandis irregulari prohibitis, ne ſe exponat periculo incurrendi irregularitatem, ita tradunt Suar. *l. c. ſ. 5. n.* 12. Salaſ. *c. 2. q. 21. tr. 10. d. unic. ſ. 18. num.* 164. Sanch. *l. 1. in decalog. c. 10. num.* 37. Hurtad. *de irregul. difficult. 3. n.* 10. Caſtrop. *l. c. num.* 3. Argument. *c. 5. de Cler. excom miniſt.* quamvis Salas *n.* 169. id ita limitet; niſi dubitans interim, dum dubium examinatur, patiatur gravem incommoditatem vel damnum, reputando ſe pro irregulari, quia v. gr. elabitur occaſio ſuſcipiendi ordinem vel obtinendi beneficii alteriuſve lucri, eo quod lex videatur in caſu dubio tam rigide non obligare, cui licet conſentiant Sanchez & Caſtrop. *ll. citt.* non cenſendum grave damnum præterire occaſionem ſuſcipiendi ordinis. Sed de hoc poſtremo ſtatues melius ex ſequentibus. Unde

2. Reſp. ſecundo: ſi quis adhibita diligentia, ex probabilibus rationibus judicet, tali facto annexam non eſſe irregularitatem, aut ſe non commiſiſſe factum, cui ea ipſo jure annexa, poterit is recte reputare ſe liberum ab irregularitate, quia prudenter agit adhærendo tali opinioni ſibi probabili: ſed neque æquum videtur, ſe in ea probabilitate ſubjicere tam gravi pœnæ, & ita cum Hurtado *l. c.* tenet Caſtrop. *loc. cit. n.* 4. ſi vero adhibita debita diligentia non poſſit quis tale judicium efformare, ſed hæreat dubius, ſive dubio juris, ſive dubio facti, adhuc neminem reputare & gerere ſe debere ut irregularem, quouſque accedat ſententia judicis, judicantis de jure annexam tali delicto irregularitatem, aut illud delictum eſſe, cui ea annexa, docet Henriq. *de irregul. l. 14. c. 3. n. 3. & 4. & c. 14. n.* 3. quod ipſum probabile pro foro conſcientiæ reputat Covar. *l. c. p. 2. ſ. 2. n.* 5. inque hanc ſententiam inclinat Suar. *l. c. ſ. 6. n.* 10. & pro ea plures neotericos refert Rebell. *de oblig. juſt. l. 2. q. 3. ſ. 2. n.* 13. probarique poteſt ex eo, quod, ut dictum, irregularitas niſi in caſibus in jure expreſſis non contrahatur, in jure autem expreſſum non ſit, teneri quemlibet in foro conſcientiæ ſe habere in dubio pro irregulari, & textus in contrarium adducti loqui videantur de foro externo, prout oſtendit Caſtropalao *loc. cit. numer.* 4. contrarium nihilominus huic ſententiæ, nimirum remanente dubio quemlibet reputandum irregularem pro foro conſcientiæ, non tamen condemnandum ut talem in foro externo, tenent Nav. *c. 27. n.* 193. Philiarch. *de off. ſacerd. Tom. 1. p. 2. l. 4. c. 6. not.* 5. aliique plures, quos refert Sanch *in decal. c. 10. a n.* 39. quia in foro conſcientiæ pars tutior eſt ſequenda; in foro externo, dum delictum non probatur, reus eſt abſolvendus, quia etiam, tam in dubio juris, quam facti, dubitantem, tam in foro conſcientiæ quam foro externo, tam ad effectum petendi diſpenſationem, quam abſtinendi a celebratione miſſæ, & ut Judex condemnet, ſufficere dubium, reputandum eſſe tenent Covar. *l. c. in pr. n.* 3. Suar. *l. c. ſ. 6. num.* 1. Avil. *p. 7. d. 2. dub. 5. concl.* 1. Vaſq. *1. 2. q. 19. a. 6. d. 65. c.* 3. & alii apud Caſtrop. *n.* 6. quem vide.

3. Reſp. tertio; de cætero prætermiſſis aliis ſententiis melius ſic abſolute diſtinguitur, quod, dum eſt ſeu manet dubium juris, dubitans in nullo foro ſit irregularis, aut teneatur ſe habere pro tali, ita abſolute tradunt Sayr. *l. 6. theſaur. c. 2. n.* 15. Mol. *tr. 3. de juſt. d. 67. n.* 5. Sanch. *l. 1. in decal. c. 10. num.* 42. Suarez *de cenſ. d. 40. ſ. 5. num.* 4. Avila *p. 7. d. 2. du.* 4. Caſtropalao *l. c. p. . . . n.* 7. Wieſtn. *h. t. n.* 41. ex eodem principio, quod ob nullum factum irregularitas incurratur, niſi in jure expreſſum juxta *cit. c. is qui de ſent. excomm. in* 6. unde in tali dubio dubitans judicare non debet, aut etiam poteſt, irregularitatem annexam tali facto, inſuper nemo teneatur ad obſervationem legis, niſi cui lex ſufficienter promulgata; lex autem irregularitatis incurrendæ non ſit ſufficienter promulgata reſpectu talis dubitantis, atque ex his recte infert Caſtropalao *loc. cit.* quod, qui in dubio juris ante adhibitam diligentiam ſuſcepit ordines peccet quidem graviter, poſſit tamen poſtmodum poſt adhibitam diligentiam ad vincendum dubium, manens dubius licite exercere Ordines, eo quod iniqua ſuſceptio Ordinum non impediat licitum uſum eorum, ſed irregularitas, qualis cum nulla ſit ſtante dubio juris, dictus uſus licitus impediri nequit, pro quo citat Sanch. *in decal. l. 1. c. 10. num* 46. Bonacina *de irregularit. d. 7. p. 5. num* 5. Quod vero attinet dubium facti homicidii, quo quis dubitat, num ipſe commiſerit homicidium, cui annexa a jure irregularitas, ſeu num illud ſecutum ex vulnere a ſe inflictu, an vero ex inflicto ab alio (dum plures vulnerarunt) vel ex imperitia Chirurgi: aut culpa vulnerati: num abortus ex ſuo conſilio aut pharmaco a ſe præbito, an ex alia cauſa ſecutus, teneri dubitantem ſe pro irregulari habere, eumque ut talem judicandum in foro externo, non quidem abſolute quo ad omnes effectus irregularitatis, ver. gr. privationis beneficii aliarumque pœnarum, ſed quo ad ſolum effectum abſtinendi ac cele-

bran-

Digitized by Google

brandi miſſam, quærendique diſpenſationem (in his enim tantum imminet periculum animæ, ut Caſtrop. *n.* 8. Salas *c.* 2. *tr.* 8. *d. unic. ſ.* 19. *n.* 276. Hurtad. *de irreg. diffic.* 4. cum Abb. *in c. ſignificaſti de homic.*) perſpicue deciſum eſt *c. ad audientiam c. ſignificaſti c. petitio de homicid.* huicque juris deciſioni inhærent Navarrus *c. ſi quis autem de pœnit. a numer.* 35. Covar. *loc. cit. p.* 2. *initio num.* 3. Azor. *t.* 1. *l.* 2. *c.* 19. *q.* 10. *in fine & q.* 11. Suar. *loc. c. ſ.* 5. *num.* 18. & 19 Sayr. *l. c. num.* 16. & in *clavi Reg. l.* 1. *c.* 18. *num.* 22. Rebell. *l. c.* Sanch *l. c. n.* 43. Valent. *Tom.* 4. *d.* 7. *q.* 19. *p.* 2. *not.* 3. Mol. *tr.* 3. *d.* 67. *num.* 5. Caſtropalao *loc. cit. num.* 8. De cætero etſi idem de dubio aliorum criminum obnoxiorum irregularitati ſatis probabiliter dicant Abb. *in c. ad audientiam de homicid.* Sylv. *v. dubium q.* 4. *n.* 7. Tabien *q.* 2. *num.* 3. Covar. Azor. Valent. Sayrus Rebell. Hurtad. nixi hoc principio; in dubiis pars tutior eligenda, quod in aliis omnibus quoque materiis ſeu delictis dubiis æque ac in homicidio tenendum, nihilominus veriſimilius & probabilius contrarium, nimirum neminem extra dubium homicidii cenſendum eſſe irregularem, ſentiunt Navar. *l. c. n* 41. Suar. *l. c. ſ*. . . *n.* 8. & 11. Sanch. *loc. c. nu.* 48. Avil. *p.* 7. *d.* 2. *du.* 5. *concl* 2. Bonacina *de irregul. d.* 7. *p.* 5. *nu.* 2. Caſtrop. *n.* 9. ex ea ratione aliquoties allata: quod non contrahatur irregularitas, niſi in caſibus in jure expreſſis, in jure autem expreſſum non ſit, incurri illam in dubio facti extra caſum homicidii, quodque nemo teneatur privare ſe libertate ſua, niſi quis lege aliqua ad id cogatur, nulla autem exſtet lex privans delinquentem dubium libertate ſuſcipiendi Ordinis, niſi in caſu homicidii dubii. Neque his obſtat potiſſima ratio ſententiæ oppoſitæ, nempe in dubiis ſequendam partem tutiorem; nam eſto, Pontifex innitatur illi, non tamen innititur illi tanquam principio neceſſario obſervando, ſed tanquam principio, quod obſervari maximo decet, quod licet commune ſit aliis materiis omnibus, utpote continens conſilium prudentiſſimum, quia tamen in irregularitate homicidii efficacius procedit propter indecentiam ſpecialem, quam ſecum in clericis affert homicidium, ideo Pontifex diſpoſuit, ut in dubio homicidii cenſeatur quis irregularis, quam diſpoſitionem ad alias materias non extendit, ita cum Sanch. *l.* 2. *de matrim. d.* 41. *num.* 9. Caſtrop. *l. c. n.* 10.

QUÆSTIO DXIV.

Num irregularitas incurratur ab ignorante eam annexam delicto?

RESp. In eo non convenire AA. ſiquidem id negant Innoc. *in c. a nobis de ſent. excom.* Nav. *in man. c.* 27. *n.* 274. Philiarch *de off. Sacerd. p.* 2. *l.* 3. *c.* 4. Bonacina *de cenſur. q.* 2. *p.* 1. *num.* 13. apud Wieſtner *hoc tit. num.* 46 ex ea ratione, quod irregularitas ex delicto, eo ipſo quod obliget ad executionem ſui, ſit delicti pœna omnino extraordinaria, quæ ab ignorante non incurritur, cum exigat conſenſum ſaltem tacitum in culpam, adeoque & notitiam præviam illius, prout tali pœnæ ſubſtat, Arg. *c. fin. de conſtit. in* 6. & *c. propoſuiſti diſt.* 82. quorum priore cenſura, poſteriore depoſitio non incurritur ab eo, qui has pœnas delicto per legem eccleſiaſticam impoſitas ignorat. Contrarium tenent Suarez *de cenſ. d.* 40 *ſ.* 5. *num.* 9. Vaſq. *de excom. du.* 16. Caſtropalao *l. c. p.* 6. *n.* 3. Hurtad. *diffic.* 8. *n.* 29. Avil. *d.* 1. *du.* 7. *concl.* 2. Wieſtner *hoc tit. num.* 46. eo quod aliud ſit de irregularitatibus in hoc puncto, quam de cenſuris aliiſque pœnis, cum irregularitates non ſint medicinales, uti cenſuræ, nec puræ pœnæ, qualis eſt depoſitio, ſed quædam inhabilitates, ob ſacri miniſterii honorem & reverentiam certis delictis conſtitutæ a jure removente tanquam indignos, qui ſe talibus voluntarie inquinarunt, adeoque incurri poſſunt ab ignorantibus eas tali delicto ſtatutas. Et certe, ſi ad irregularitatem neceſſarium eſſet cognoſcere eam annexam delicto, jam homicida id ignorans libere ad Ordines promoveri poſſet, quod falſum eſſe, vel ex eo confirmatur, quod Judex etiam juſte reum tradens morti illam incurrat, etſi neſciat eam annexam huic ſuo facto, adeoque multo magis occidens aliquem injuſto.

QUÆSTIO DXV.

Ex quibus delictis & qualiter oriatur irregularitas?

RESp. ex ſequentibus: Primo ex rebaptizatione, ſcito, ſcienter, & ſaltem ſolenniter ſeu publice facta incurri irregularitatem a rebaptizante, cum communi tradunt Bonac. *de irregul. d.* 7. *q.* 3. *p.* 3 *num.* 1. & 2 Laym. *l.* 2. *tr.* 5. *p.* 5. *c.* 2. *num.* 1. Hurtad. *de irregul. d.* 2. *diffic.* 1. Suar. *Tom.* 3. *in* 3. *p. d.* 31. *ſ.* 6. *verſ. ſed ad hæc.* Conninck *d.* 18 *du.* 5. *a n.* 34. Avil. *p.* 7. *de irregul. d.* 7. *ſ* 7. *du.* 1. Nav. *cit. c.* 27. *n.* 246 Caſtrop. *l. c. p.* 16. *n.* 1. Idem de miniſtrante ex officio rebaptizante dicitur, *c. ex literarum de apoſtatis.* & juxta illud AA. jam citati, quam tamen irregularitatem contractam a miniſtro non eſſe abſolutam & totalem, cum non privet uſu & exercitio Ordinis habiti, ſed ſolum ſuſceptione ordinum necdum habitorum, & aſcenſu ad Ordines ſuperiores, ut dicitur *cit. c. ex literarum* & tenent AA. jam citati. De cætero dixi tamen primo: *ſcienter facta*; quia eam non incurri a rebaptizante illum, quem probabiliter credebat non eſſe baptizatum, cum dici nequeat iterato factum, quod factum ignoratur *c. unic. de Clerico per ſaltum promot.* ac ideo quamlibet ignorantiam ab hac irregularitate excuſare, modo non ſit craſſa & ſupina, quia ad eam incurrendam requiritur dolus ſeu culpa lata, tenent Bonac. *cit. p.* 3 *n.* 3. Laym *cit. c.* 2. *n.* 1. Caſtrop. *l. c. n.* 4 quamvis tamen illam evitari etiam ab iis, qui temere ſine ulla præmiſſa diligentia in veritatem inquirendi rebaptizant ſub hac conditione: ſi non es baptizatus: probabilius ſentiant Nav. *l. c.* Laym *l. c. verſ.* 4. Suar. *l. c. ſ.* 6 *du.* 5. Avila *l. c. du.* 3. Bonac. *l. c. num* 4. Hurtad. *l. c.* Caſtrop. *l. c. nu.* 5. Coninch *l. c. num.* 38 & alii apud illos, eo quod vi illius conditionis appoſitæ actu ſuſpenſo ablutio illa exterior non ſit rebaptizatio, ideoque non ſubjecta irregularitati, contrarium tamen affirmantibus, Soto *in* 4. *diſt.* 3. *a* 9. Ugol. *de irregul. c.* 35. §. 3. Sayr. *l.* 7. *c.* 8. *numer.* 23. eo quod velint conditionem illam haberi pro non adjecta. Porro extendi hanc irregularitatem, etiam arcentem a ſuſceptione Ordinum eorumque ſuſceptorum uſu non tantum ad culpabiliter ignorantes ſe baptizatos, ſed inculpabiliter id ignorantes, & ſine culpa permittentes ſe rebaptizari, docent S. Antonin. 3. *par tit.* 24. *c.* 11. §. 12. Palud. *in* 4. *diſt.* 6. *q.* 4. *a.* 1. *concl.* 2. Sylv. *v. baptiſm.* 5. *q.* 3. Vivald. *tr. de irregul. n.* 40. Majol *l.* 3. *de irreg. c.* 14. verum tamen contrarium communius tradunt Sotus, Nav. *LL. cit.* Caſtropalao *num.* 8 Suarez *in* 3 *par. d.* 31. *ſ.* 6. & *de cenſ. d.* 42. *ſect.* 1. *num* 10. Valent *Tom* 4 *p.* 7. *d.* 19 *p.* 3. §. 5. Sayrus *l.* 7. *theſ. c.* 8. *a num.* 8. Sa *v. irreg. ex iterat.* Avil. *l. c.* Layman *l. c.* juxta *c. placuit.* & *c. qui apud* 1. *q.* 4 Dixi ſecundo: *facta ſaltem ſolenniter ſeu publice*; nam, ut contrahatur irregularitas ex hac reiteratione maxime in rebaptizante, ſufficere, rebaptizationem eſſe occultam, tenent Hoſt. *in cit. c. ex literarum* Sayrus *loc. cit. num* 6. Bonacina *loc. cit. num.* 9. Coninch *loc. cit. num.* 36 Henriquez *l.* 14. *c.* 4 *n.* 5. Avil. *l. c. d.* 7. *du* 1. eo quod *c. qui in qualibet* 1. *q.* 7. & *C. qui bis* nullatenus publicitas criminis iterationis requiratur, unde Abbas *in c. ex literarum num.* 1 Sylv. *v. irregularitas q.* 4 Layman, Hurtad. aliique apud Caſtropalao *loc. cit. num.* 3. abſolute docent irregularitatem à rebaptizante non contrahi iteratione baptiſmi occulta, ex qua ſi contraheretur, in ea diſpenſare poteſt Epiſcopus vi Trident. *Seſſ.* 24. *c.* 6. *de reform.* dum alias, ſi publica eſt, ſpectato jure communi in ea ſolus Pontifex diſpenſare poteſt, Bonac. *l. c. d.* 7. *q.* 3. *p.* 3. *a num.* 9. Sayrus *loc. cit.* Caſtr. *l. c. n.* 14. Et hæc de irregularitate orta ex iteratione baptiſmi locum non habere in reiteratione aliorum ſacramentorum imprimentium characterem, puta confirmatione & ordine, verius docent Sylv. *v. irregularitas q.* 4. Palud. *diſt.* 7. *q.* 2. *a.* 1. *concl.* 2. Scotus *in* 4. *diſt.* 5. *q.* 5. Laym. *l. c. c.* 2. *circa finem* Pilliuc. *tr.* 19. *c.* 7. *q.* 1. Reginald *l.* 30. *tr.* 2. *num.* 178. Bonacina *de irregul. d.* 7. *q.* . . . *num* 7. Sayrus *l.* 7. *theſ. c.* 8. *numer.* 28. Covarruvias *Clem ſi furioſ.* 1. *p. in pr. nu.* 8 *verſ. ſed &* Caſtropalao *cit. p* 16 *num.* 13. & alii apud illum, contrarium tenentibus Hoſt. *in ſum. l.* 1. *de ſacram. non iter.* §. *fin. n.* 12. Archid. *in c. dictum de conſecrat. diſt.* 5. Gl *ibid. v. amplius*, Majol *l. c. c.* 15. Navarrus *l.* 1. *conſilior. tit. de temp. ordin. conſ.* 36. &c.

2. Secundo contrahitur ex indebita & illicita ordinum ſuſceptione, v. g. ſuſcipiendo illos furtive, qualiter *c.* 1. *de eo qui ordinem furtive ſuſcep.* qualiter furtiva ordinatio, & inde ſecuta irregularitas proprie contingit, ſaltem quoad Ordines ſuperiores ſuſcipiendos, ſi quis ſine approbatione & admiſſione Epiſcopi, & non vocatus ſe alter ordinandis

Google

ingarit, vel uſurpato nomine alterius perſonæ examinatæ & adprobatæ ad ordines illius locum occupat; ſecus eſt de iis, qui ſine dimiſſoriis, ſine titulo, non ſervatis interſtitiis, ſine legitima ætate ordines ſacros ſuſcipiunt, cum hi potius ſuſpenſionem quam irregularitatem incurrant, & ita docent Laym. *de irreg. c.* 3. *n.* 1. Sayr *l. c. c.* 9. *n.* 37. Suar. *cit. d.* 42. *ſ.* 3. *n.* 5. Hurt. *d.* 2. *diffic.* 3. *n.* 3. Caſtrop. *l. c. p.* 17. *n.* 1. Bonacina *d.* 7. *q.* 3. *p.* 4. *n.* 6. *&c.* idem eſt de iis, qui ordines ſacros non ſuſcepto ſacramento Confirmationis ſuſcipiunt, uti docent Ugol. *de irregul. c.* 38. §. 1. Suar. *in* 3. *p. d.* 38. *p.* 4. *n.* 8. Bonac. *l. c. n.* 8. Henriq. *l.* 14. *c.* 6. *n.* 3. Caſtrop. *l. c. n.* . . . contra Majol. *l.* 4. *de irreg. c.* 33. *n.* 9.

3. Tertio incurritur a ſuſcipiente ſacros Ordines poſt matrimonium contractum extra caſus a jure permiſſos, *Extrav. antiquæ concertationi, de voto*, in qua irregularitate ſolus Papa diſpenſare poteſt, niſi poſtmodum religionem approbatam ingreſſus fuerit, & in ea laudabiliter aliquo tempore vixerit, uti cavetur in *tit. extrav.* vel niſi hoc delictum occultum fuerit, tunc enim in ea diſpenſare poteſt Epiſcopus.

4. Quarto ab exercente ſerio, ſolenniter & ex officio ordinem, quem non habet, *c.* 1. *de clerico non ordinato miniſt.* Secus eſt de exercente illum per jocum & ludum ad hiſtoriam aliquam repræſentandam, cum tunc non cenſeatur exercere ordinem, ſed repræſentare exercitium ordinis, quod etiam ſecluſo rerum ſacrarum contemptu licitum eſt. Suarez *cit. d.* 42. *ſ.* 4. *n.* 16. Sayr. *l. c. c.* 10. *num.* 1. Bonacina *l. c. p.* 6. *un.* 1. Caſtropalao *l. c. p.* 18. *num.* 1. & 2. *&c.* ſecus quoque eſt de exercente illum non ſolenniter, qualiter minores Ordines communiter exercentur a non ordinatis iſtis Ordinibus & ſæpe in miſſa ſolenni cantatur ab iis cum Dalmatica ſine manipulo & ſtola. Sic itaque irregularis efficitur, qui in ſolenni miſſa citra privilegium aut conſuetudinem deſtitutus illis Ordinibus cantat epiſtolam cum manipulo, vel Evangelium cum ſtola. Bonac. *l. c.* Sayr. *l. c. n.* 3. Navar *c.* 27. *n.* 232. Laym. *l.* 1. *tr.* 5. *p.* 5. *c.* 3. *num.* 1. Sylv. *l. c. n.* 14. &c. Sic irregularis eſt non-Sacerdos ſolenniter baptizans, quia Baptiſmus ſolenniter miniſtratus eſt uſus & exercitium Ordinis ſacerdotalis, juxta *cit. c.* 1. *de cler. non ordin. miniſt.* Secus eſt de baptizante non ſolenniter. Nav. *l. c.* Caſtrop. *l. c. n.* 4. Henriq. *l.* 2. *de baptiſmo c.* 19. *nn.* 2. Avil. *p.* 7. *d.* 9. *du.* 14. Bonacina *loc. cit. n.* 5. idem eſt de non ſacerdote conficiente Euchariſtiam, miniſtrante ordinem, confirmationem, extremam unctionem, quia ſunt exercitium ordinis; ſecus eſt de non-parocho aſſiſtente matrimonio, quia hæc aſſiſtentia non eſt actus ordinis, ſed juriſdictionis, propter cujus non habitæ uſum non incurritur irregularitas. Suarez *cit. d.* 42. *ſ.* 4. *numer.* 19. Hurtad. *de irreg. d.* 2. *diff.* 2. *numer.* 3. Caſtropalao *loc. cit. num.* 5. Idem eſt, ſeu incurritur irregularitas a non ſacerdote abſolvente ſacramentaliter. Nav. Suar. Laym. *ll. cit.* Caſtrop. *l. c. n.* . . . Sayr. *l. c. n.* 5. Henriq. &c. contra Sylv. *v. confeſſor. num.* 1. Ledeſm. quibus favet Avila, hæc enim abſolutio quantumcunque ſecreta, eſt exercitium ordinis ſacerdotalis. Porro num ordinibus deſtitutus exercens & miniſtrans de cætero etiam ſolenniter dictos ordines & ſacramenta, ſine intentione tamen uſurpandi uſum ordinis evadat irregularis, in eo non conveniunt AA. negant id ipſum Nav. *loc. cit.* Avil. *loc. cit. ſ.* 2. *du.* 13. Hurtad. *loc. c.* Bonacina *l. c. d.* 7. *q.* 3 *p.* 6. *n.* 2. eo quod carens ea intentione non exerceat, etiam quantum eſt de ſe, officium ſacro ordini annexum, utpote quale non eſt ſimulatio illa, ſeu actio externa deſtituta interna intentione, cum non baptizet, abſolvat &c. contrarium, ſeu talem adhuc fore irregularem, ut putant, verius affirmant Suar. *l. c. n.* 18. Laym. *l. c.* Coninch. *d.* 18. *du.* 6. *n.* 47. Caſtropalao *cit. p.* 8. *num* 8. ſimiliter in eo, num hæc irregularitas afficiat ſolos clericos, exercentes ordinem, quem non habent, AA. non conveniunt, negant Navar. *l. c.* Sylv. *v. irregular. qu.* 13. Suar. *de cenſ. d.* 42. *ſ.* 4. *n.* 3. Filliuc. *tr.* 20. *c.* 7. *q.* 8. *n.* 208. Majol. *l. c. c.* 13. *num.* 4. Coninch. *loc. cit. n.* 45. Avil. *l. c. du.* 10 Valent. &c. ex ea ratione, quod *c.* 5. *de cler. non ordin. miniſt.* generaliter ſtatuatur ne ordinetur, qui, cum ordinatus non eſſet, baptizavit, officiumve ſacrum exercuit, adeoque comprehenderentur non ordinati ſeu laici, quod etſi probabile dicant; contrarium tamen, quod ſoli clerici afficiantur hac irregularitate, aſtruunt Layman *loc. cit. nu.* 3. Sayrus *l. c. c.* 10. *n.* 6. Henriq. *l.* 2. *de baptiſ. c.* 29. *n.* 5. Caſtrop. *l. c. n.* 10. ex ea ratione, quod, etſi *c.* 5. *de Cler. non ordin. miniſt.* loqui videatur generaliter, habeatur tamen ſub *tit. de Cler. non ord. miniſt.* quo ſatis indicetur, hanc irregularitatem ſtatutam pro ſolis clericis.

5. Quinto: irregulares ſunt hæretici, apoſtatæ a fide, Schiſmatici *c. convenientibus c. ſaluberrimum* 1. *q.* 7. *c. quicunque de hæret. in* 6. idque etiam de hæreticis non ſecus ac de excommunicatis occultis tenent Pegna *director. inquiſit.* 3. *p. comment.* 162. *q.* 113. Navarrus *loc. citat. numer.* 205. *verſ. tert.* Suarez *loc. cit. d.* 43. *S.* 5. *numer.* 3. Sanch. *in decal. l.* 2. *c.* 25. *n.* 2. Farin. *de hæreſ. qu.* 189. *nu.* 43. Filliuc. *tr.* 20. *c.* 9. *n.* 117. quorum ſententiam etſi communem dicat Caſtrop. *l.* 2. *p.* 19. §. 3. *nu.* 2. valde tamen probabile eſſe ait contrarium, nempe irregularitatem hæreſi occultæ annexam non eſſe, ſed debere eſſe ſigno externo manifeſtatam, uti docent Sayr. *loc. cit. l.* 4. *c.* 11. *nu.* 12. Laym. *l. c. c.* 4. *num.* 13. Barb. *in remiſſ. Concil. Trid. Seſſ.* 24. *c.* 6. *v. hæreſis* Avil. *l. c. d.* 4. *dub.* 2. Reiffenſt. *h. t. n.* 72. eo quod textus juris ſtatuentes hæreſi irregularitatem, notorietatem illius exigunt, dum verba dirigunt non ad ipſos hæreticos, ſed ad Eccleſiæ paſtores, ne hæreticos ad Ordines admittant, adeoque illis de hæreſi conſtare debet. Extendere ſe hanc irregularitatem ad eos, qui exterius fidem negant, tametſi interius eam retineant, tradunt Suar. *cit. d.* 43. *S.* 2. *num.* 2. Sanch. *loc. cit. num* 6. Farin. *de hæreſ. qu.* 192 *num.* 75. Bonac. *de irregul. d.* 7. *qu* 3. *p.* 7. *num.* 2. Majol. *de irreg c.* 39. *num.* 2. *&c.* quam ſententiam etſi communiorem dicat Caſtrop. *loc. cit. num.* 4. addit tamen, contrarium ſibi videri probabile, pro quo citat Nav. *l.* 5. *conſilior. tit. de hæreſi conſil.* 3. & Azor. *part.* 1. *l.* 8. *c.* 13. eo quod *c. presbyteros diſt.* 50 in quo ſe fundant adverſarii, nullum verbum habeatur, ex quo colligatur presbyterum illum ficte a fide apoſtataſſe, cum poterat timore ductus vere ſeu ex animo abnegare fidem. Extendere ſe quoque hanc irregularitatem ad fautores, receptatores & defenſores hæreticorum qua talium, defendunt Sanch. Suar. Coninch. Bonac. n. . . citati, & alii, contrarium tuentur. Henriq. *l.* 14. *c.* 4. *num.* 6. Sa *v. irregularitas ex defectu animi num.* 2. Caſtrop. *l. c. num.* 5. eo quod in *c.* 2. §. *hæretici de hæret. in* 6. quod adducunt adverſarii, ubi ii, eorumque filii uſque ad ſecundam generationem prohibentur ad officium publicum admitti, per officium publicum non officium Ordinis ſed juriſdictionis, uti eſt Magiſtratus, Notariatus, intelligatur. Item extendere ſe illam ad ſuſpectos de hæreſi, dum ſe ab ea ſuſpicione non purgaverunt (ſecus eſt, ſi eam purgaverint, tunc enim citra diſpenſationem ad Ordines promoventur) docent Henriq. *loc. cit.* Farin. *loc. cit. num* 81. Suar. *loc. cit. S.* 2. *num.* 9. & 10. Denique extendere ſe illam ad hæreticorum filios & eorum nepotes, ſi via maſculina deſcendant (non vero nepotes, ſed ſolos filios, ſi linea fœminina deſcendant) tradunt ex communi Nav. *num* 205. Sanch. *num* 7. Bonac. *de irreg. d.* 7. *qu.* 3. *part.* 7. *num.* 9. Argum. *c. ſtatutum de hæret. in* 6. ubi excluduntur ab officio & beneficio (quod fundamentum tamen infirmum eſſe ait Caſtrop. *l. c.* §. 2. *n.* 1. quia nomine officii publici intelligitur Officium juriſdictionis, ut Gl. *in cit. c.* Sayr. *l. c. cap.* 10 *num.* 40. Tolet. & nos paulo ſupra) extenditurque id ad filios illegitimos & ſpurios Pegna *l. c. comment.* 103. Covar. 2. *var. c* 8. *num.* 3. Suar. Azor. & alii relati a Sanch. *c.* 27 *num.* 1. cum nulla ſit ratio, cur illi ſpeciali privilegio gaudeant. De cætero, ut filii hi juxta communem ſint irregulares, requiritur primo: ut nati ſint ante delictum parentum. Henriq. *l. c. cap.* 5. *num.* 4. Leſſ. *l.* 2. *c.* 34. *num* 131. Sanch. *l. c. num.* 14. Caſtrop. *loc. c. num.* 2. *&c.* cum eo caſu non ſint formaliter filii hæreticorum. Secundo: ut notorium ſit, parentes in hæreſi deceſſiſſe *cit. c. ſtatutum.* Sayr. *loc. cit.* nec ſatis ſit, ut parentes deceſſerint ut ſuſpecti de hæreſi. Pegn. *quæſt.* 113. *comment.* 164. Farin. *quæſt.* 191. *num.* 67. Tertio: ut parentes deceſſerint infames ob hæreſin, qualiter non decedunt in Germania aliiſque regionibus, ubi hæretici cum Catholicis permixti vivunt. Sa *loc. cit. num* 4. Sanch. *num* 28. Henriq *loc. cit.* in eo vero, num irregulares ſint filii parentum, qui ob repetitum crimen combuſti ſunt, prius datis pœnitentiæ ſignis abſoluti, etſi non ſolenniter, non conveniunt AA. non eſſe irregulares, affirmant probabiliter plures. Simanc. *de Cathol. Inſtit. tit.* 29. *n.* 17. Henriq. *l. c.* Hurtad. *diff.* 3. *n.* 8. *&c.* eo quod ad hoc requiratur, ut parentes decedant non emendati & Eccleſiæ non reincorporati, quod videtur de talibus dici non poſſe; contrarium tamen eſſe de communiore & Praxi obſervata ſententia, dicit Caſtrop. *l. c. nu.* 5. citans pro ea Suar. *loc cit.* Pegn. *loc. c. comment.* 162 Mol. *Tom.* 3 *d.* 658. *num.* 19. Azor. *Tom.* 1. *l.* 8. *c.* 13. *poſt quæſt.* 9 Sanch. *n num.* 22. eo quod taliter converſi præſumantur in hæreſi decedere, & ficte converti timore potius, ne vivi comburantur, quam amore fidei, & quod ſolennis & juridica abſolutio videatur requiri, ut ab Eccleſia judicentur decedere ipſi reconciliati, & reincorporati. Demum ab irregularitate hac contrahenda aliiſque pœnis jure ſtatutis ex privilegio Pontificis excuſari filios, ſi ipſi parentes hæreticos inquiſitoribus denuncient, referunt Sanch. *c.* 27. *nu* 31. Pegn. 3. *p. director c.* 14. *comment.* 15. *verſ. in filiis* Farin. *qu.* 192 *n.* 35. & alii apud Caſtrop. *l. c. n.* 8.

6. Sexto: irregulares ſunt clerici violantes cenſuras excommunicationis, depoſitionis, interdicti, de quo vide me

hoc

Digitized by Google

hoc lib. tit. 27. per tot. item ſuſpenſionis, de quo vide me l. 1. qu. 528.

7. Septimo: ob homicidium injuſtum contrahitur irregularitas, de quo vide me, l. 1. qu. 511. & ſeq. qualiter vero in ea diſpenſare poſſit Epiſcopus, ego tit. eod. qu. 513.

QUÆSTIO DXVI.

An & qualiter citra delictum ex defectu lenitatis ſive ex officio incurratur irregularitas.

1. RESp. primo: an & quando ea incurratur a Prælato eccleſiaſtico habente juriſdictionem temporalem, dum is conſtituit Judices & miniſtros in caſu ſanguinis, dictum ſatis a me, lib. 1. qu. 514. n. 1. in fin. uti & quando ea incurratur a Judice ferente ſententiam mortis, vel mutilationis, dictum a me lib. 1. qu. 514. quibus adde, quæ de his habet Caſtrop. tr. 29. d. 6. p. 14. §. 2. n. 1. & 3. ubi etiam n. 2. cum Sayro l. 6. theſ. c. 16. n. 4. & Laym. l. 3. ſ. 5. tr. 3. p. 3. c. 7. n. 2. quod aſſeſſor Judicis, ſive ſæcularis, ſive eccleſiaſtici ſententiam ſanguinis proferentis eadem cum hoc irregularitate involvatur, quia complet perſonam Judicis.

2. Reſp. Secundo: qualiter irregularitatem incurrat teſtificans in cauſa ſanguinis vel etiam civili, item Advocatus, conſultor, confeſſarius, reſolutum a me l. c. n. 2. & ſeq. de quibus quoque vid. Caſtrop. l. c. §. 2. & 3.

QUÆSTIO DXVII.

An & qualiter irregularitas inducatur ex defectu natalium, & quis in ea diſpenſare poſſit.

RESp. irregulares cenſentur illegitime nati. Arg. c. 1. de filiis presbyt. inducta hac irregularitate partim in deteſtationem paterni ſceleris, partim ob turpitudinis notam, quam tales contrahere ſolent juxta communem hominum exiſtimationem, partim quia timetur, ne filius paternæ incontinentiæ imitator exiſtat, ut Gl. in c. fin. de filiis presbyt. in 6. V. defectu, niſi tamen tales per ſubſequens matrimonium legitimentur. Arg. c. conqueſtus & c. tanta, qui filii ſint legitimi, vel niſi tales religioſi fiant, tunc autem ad Sacros Ordines, non autem ad Prælaturam admittuntur, c. 1. de fil. presbyt. vide me de hoc lib. 1. qu. 628. nu. 4. ubi: quod illegitimus ordinatus citra diſpenſationem ſit irregularis, miniſtrando tamen in Ordinibus taliter ſuſceptis de novo eam non incurrat, & qu. 629. n. 2. ubi: quod irregulares non ſint, de quorum legitimitate dubitatur, eo quod illorum pater & mater neſciatur, & quod in irregularitate dubia ob defectum natalium poſſit Epiſcopus diſpenſare, non vero in notoria illegitimitate, indeque orta irregularitate, & qu. 632. n. 1. quod in ea in ordine ad functiones Eccleſiaſticas diſpenſare poſſit ſolus Papa.

QUÆSTIO DXVIII.

Quinam irregulares ſint ex defectu corporis, & quis poſſit in ea diſpenſare.

RESp. Irregulares ſunt, qui ita corpore vitiati, ut vel abſolute non poſſint peragere Ordinis miniſteria, vel ſine aliorum horrore, can. illiteratos diſt. 39 juncta Gl. v. imminutos c. presbyterum c. tua nos de Cler. ægrot. v. g. cui medietas palmæ cum duobus digitis abſciſſa per prædonem, item cui oculus erutus. Arg. c. ſi Evangelia diſt. 55. item de eo, qui caret uſu oculi ſiniſtri, quem oculum canonicum dicunt, ita ut celebrans canonem miſſæ ſine indecentia & non niſi nimia faciei detorſione ad ſiniſtram legere poſſit; ſecus eſt, de carentia oculi dexteri quoad uſum & ſine deformitate; ſecus quoque eſt, & irregularis non cenſebitur, qui ſex digitos in manu haberet, vel uno digito ex minoribus careret, aut gibboſus eſſet vel claudus, niſi gibboſitas vel claudicatio ſeu inceſſus eſſet cum magna deformitate, ita ut baculo vel ligneo pede uti cogeretur, quæ indecora forent in altaris miniſterio. Reiffenſt. h. t. a n. 20.

QUÆSTIO DXIX.

An, & qualiter ex defectu animæ, ætatis, libertatis, ex defectu Sacramenti ſeu bigamiæ, item ex defectu perfectæ lenitatis irregularitas incurratur.

1. RESp. ad primum: ex defectu animæ irregulares ſunt, qui uſu rationis vel omnimoda ſcientia deſtituti, utpote qui etiam jure naturali & divino arcentur a ſuſcipiendis Ordinibus, quia inepti ad munus ſingulis Ordinibus correſpondens ſubeundum.

2. Reſp. ad ſecundum: irregulares ex defectu ætatis ſunt, qui nondum habent ætatem legitimam ad Ordines ſuſcipiendos, de qua plura ſtatuit Trid. Seſſ. 23. c. 11. & 12. de reformat. quæ irregularitas durat, quamdiu durat defectus ille ætatis Arg. c. ult. de temp. ordinat. & illa adveniente ceſſat citra diſpenſationem.

3. Reſp. ad tertium: inducitur ex defectu libertatis, qua ratione irregulares ſunt primo: ſervi ſeu mancipia; de quo vide me l. 1. qu. 635. n. 1. & 2. ubi: quod impromovibiles ad ordines, etiam primam tonſuram, & qu. 636. n. 1. ubi: quod ſi non contradicente domino initientur prima tonſura, evadant liberi, & n. 2. ubi: quod ignorante domino ordinentur minoribus, maneant ſervi, & n. 3. ubi: quod, ſi ordinetur diaconus vel ſubdiaconus ab Epiſcopo ſciente eſſe ſervum, ignorante domino evadit liber, & qu. 636. num. 4. ubi: qualiter reductus a domino maneat privatus ordinis exercitio, non tamen privetur privilegio canonis; item quod ordinatus in ſacerdotem reduci nequeat, debeat tamen ſervire domino in miniſteriis ſpiritualibus, ſi non habet, unde ſe redimat. Secundo: jam conjugati, cum hi non admittantur ad Ordines ſine licentia uxoris votum continentiæ emittentis c. uxoratus de converſ. conjugator. Vide de his pluribus Caſtrop. tr. 19. d. 6. p. 13. Tertio: obligati ad ratiocinia & hujuſmodi, l. 2. tit. 19. de obligat. ad ratiocin.

4. Reſp. ad quartum: irregularitas contrahitur ex bigamia, de quo vide me l. 1. qu. 643. ubi: qualiter bigamus repellatur ab Ordinibus; in qua bigamia in ordine ad ſuſcipiendos Ordines diſpenſare poſſit Epiſcopus, vide apud me qu. 644. & apud Caſtrop. l. c. p. 8. a n. 14.

5. Reſp. ad quintum: ob defectum perfectæ lenitatis præter Judices, Aſſeſſores, Conſultores, accuſatores, advocatos, teſtes in cauſa ſanguinis, de quibus dictum eſt qu. præced. irregularitatem incurrunt Notarii, tabelliones, teſtium depoſitiones recipientes, illaſque, quando publicantur, legentes, ſententiam dictantes, a famulo ſcriptam ſigillo authentico ſignantes vel pronunciantes, quia hi omnes ad prolationem ſententiæ & conſequenter ad mortem authoritate publica concurrunt, ſecus ac famuli tranſcribentes ſententiam a Notario ſcriptam, ita Caſtrop. l. c. p. 14. §. 4. n. 1. item irregularitatem incurrunt tortores, ſi reus ex tortura confeſſus crimen, cujus cauſa pœna ſanguinis afficiatur, niſi id fiat in tribunali inquiſitionis. Item ad cuſtodiam comitantes Judicem, non tamen, etſi Clerici, comitantes vel aſſiſtentes ſupplicio, etiam curioſitatis gratia, licet per hoc peccent leviter, ut Suar. de conſ. d. 47. ſ. 4. in fine, quod ipſum tamen præceptum non aſſiſtendi ſententiæ & ſupplicio ſanguinis factum clericis conſuetudine abrogatum videri ait Caſtrop. l. c. verſ. deinde, neque etiam monentes carnificem, poſſe jam illum fungi ſuo officio, vel reum, ut ſcalas aſcendat. Irregulares item efficiuntur ex defectu lenitatis perfectæ milites in bello juſto (ſecus, ſi bellum injuſtum ſit, quia tunc irregularitas oritur ex delicto) occidentes vel mutilantes, cum tales milites ut miniſtri publici dant & mutilant accepta authoritate a republica; his non obſtante, quod occidant in defenſionem propriæ patriæ, ſicut etiam Judex non evitat irregularitatem, quod ſententiam ſanguinis proferat & exequi debeat ex obligatione juſtitiæ. Non tamen irregularitatem incurrit Sacerdos in bello juſto exhortans ad occidendum aut propria manu pugnans, niſi ipſe per ſe occidat aut mutilet, ſitque de hoc certus, ut ex communi Abb. in c. ult. & penult. de Cler. percuſſ. Nav. c. 27. num. 215. Covar. Clem. ſi furioſus 2. p. §. 3. num. 2. Mol. de juſt. tr. 3. d. 120. concl. 2. Laym. l. 3. Sum. tr. 3. part. 3. c. 8. Bonac. de irreg. d. 7. quæſt. 4. punct. ſpecialiter num. 7. Hurt. de irreg. diſſ. 12. Henriq. l. 14. c. 12. nu. 4. Caſtrop. l. c. §. 5. num. 2. Arg. c. petitio tua de homicid. Et his non obſtantibus, quod clericis propria manu pugnare in bello offenſivo prohibitum ſit, c. 1. ne clerici vel monach. c. ex multa de voto, etſi enim actus prohibitus, non tamen importat irregularitatem, niſi hæc expreſſa in jure. Unde nec obſtat, quod Sacerdotibus per c. quod in dubiis ſub peccato gravi, de pœnis, interdi-

& Senec. *de benef. L. 2. c. 5.* ſcribat: *acerbiſſima eſt crudelitas pœnas differre.* Sed neque executio ultimi ſupplicii nimium properanda, ſed ſaltem ad triduum differenda, ut reus condemnatus ſuæ conſcientiæ & animæ rectius conſulere, & Deo reconciliari poſſit. Lauterb. *h. t.* §. 20. cum Theod. *l. c. n.* 76. ſunt tamen caſus varii, in quibus ſententiæ executio differenda, v. g. primo, ſi ulterior gravioris cujusdam criminis accuſatio ſuperveniat, arg. *L.* 11. §. 3 *ff. ad Leg. Aquil. L. unic.* §. *fin. ff. nihil, nov. app.* Secundo; ſi condemnato uno in alios adhuc criminis ſocios indagandum, ut confrontari poſſint. *L. 29. ff. h. t.* Carpz. *l. c. q.* 137. *n.* 1. Lauterb. *h. t.* §. 23. Tertio: ſi ea reorum potentia tumultus timendus id deſideret, Carpz. *l. c. n.* 12. quarto: ſi teſtes, qui in cauſa depoſuerunt, criminis falſi arguantur, *L.* 9. §. *ad leg. Cornel. de Sicar.* quinto; ſi condemnatus aliorum adminiſtrator fuerit, & rationes necdum reddiderit, aliquot dierum ſpatium ei concedendum. *L.* 1 *C. de bonis proſcr.* Sexto: ſi Princeps ſeveriorem pœnam pro cauſæ intuitu dictaverit, Judex inferior non ſtatim eam executioni dare debet, ſed 30 diebus exſpectare tenetur. *L. 20. c. h. t.* explorando, num modica dilatio iram Principis mollire, & temperare valeat, ut Menoch *de arb. caſ.* 334 *n.* 6. Septimo: ſi mulieres prægnantes damnatæ ſint, pœna differenda, donec pariant, *L. 3. ff. h. t.* ne calamitas matris noceat ei, qui in utero eſt. *L.* 18. *ff. de ſtatu homin.* & in Saxonia inſuper exſpectandum ſex ſeptimanis, teſte Carpz. *l. c. n.* 29. Brunem. *ad l. 3. ff. h. t.* Octavo: differenda executio ultimi ſupplicii non eſt ob adverſam rei valetudinem, ne ſententia mortuo reo irrita reddatur. Carpz. *l. c. num.* 8. & *ſequent.* Lauterb. *tit.* §. 24. *in fine*, etſi aliud ſit cum eo, ſi afficiendus pœna corporali citra ultimum ſupplicium, hæc enim differenda eſt, donec vires recuperet, ut eam ſine periculo vitæ ſuſtinere queat, arg. *L. 7. ff. de quæſt. L. 3. ff. de S. C. Syllan.* Nono ſi reus ad mortem condemnatus pœnitere & peccata confiteri nolit, executio differenda ad aliquod tempus, & interea quovis ſtudio & mediis cum eo agendum, ut ad Deum & pœnitentiam convertatur; ſi vero omnibus ſpretis citra ſpem converſionis obſordeſcat, & obſtinate in defenſione criminis & improbitate ſua perſiſtat, ex communi ſententia & praxi procedendum ad executionem, committendo illum juſto Dei judicio, *cap. 5. cauſ. 24. q. 2.* ne ex ſuo delicto & contumacia fructum ſentiat, pœnam condignam evitet, & aliis ſuo exemplo ſit ſcandalo. Carpz *l. c. n.* 47. Claſen *ad Ord. Crim.* 79 *p. m.* 281. *in fine*. Lauterb. *l. c.* §. 25. De cætero, quod ſpectat ad tempus executionis, ea faciendo die non feriato, juxta *L. fin. C. de feriis*. Lauterb. §. 22.

QUÆSTIO CCCCXCVIII.

Qualiter pœnæ morte rei, præſcriptione & aggratiatione Principis tollantur vel mitigentur?

1. RESp. ad primum: Regulariter tolluntur morte rei; quia morte ejus extinguuntur delicta, *l. 6. ff. de publ. judic. l. 3. §. fin. & l. 9. ff. de accuſ. l.* 11. *ff. ad S. C. Turp. l. 20. ff. h. t.* nihilominus tamen pœnæ quandoque non ſolum ab hæredibus exiguntur, bonaque defuncti fiſco vindicantur, ſed etiam ob nimiam atrocitatem criminis, v. g. perduellionis, latrocinii, veneficii, ſui ipſius interemptionis in cadavera animadverti ſolet, juxta dicta paulo ſupra.

2. Reſp. ad ſecundum: Crimina quo ad luendas pœnas tolluntur regulariter præſcriptione 20. annorum, juxta *L. 12. C. ad leg. Cornel. de falſis*; eſt tamen hæc præſcriptio pœnarum imponendarum non vero impoſitarum, ita ut damnatus nequidem præſcriptione 30. annorum ſe tueri poſſit. Lauterb. *h. t.* §. 28. præſcriptionem quoque pœnarum imponendarum impediri reorum fuga & abſentia, apud eundem tradit Carpz. *l. c. q.* 141. *num.* 55. & 56. uti & *num.* 84. quod reus confitens ſponte crimen jure naturali prohibitum, etiam præſcriptione impleta, ſi de corpore delicti conſtet, in aliquam pœnam mitiorem damnari poſſit. Item ubi jus divinum ex cauſa univerſali certam pœnam determinavit, ita ut nec Princeps facultatem aggratiandi habeat, ibi ponere præſcriptioni terminum non eſt integrum, v. g. in crimine Aſſaſſinii, Sodomiæ &c. Lauterb. *tit.* §. 28. *in fin.* citans Dn. Granz. *defenſ. inquiſit. cap. 8 m. 1. num.* 15. vide de his plura *ad tit. de præſcript.*

3. Reſp. ad tertium: Facienda aggratiatio (alias etiam dicta indulgentia, *tot. tit. C. de ſent. paſſ. & reſt.* remiſſio pœnæ & impunitas facinoris perpetrati, *l. 5. ff. h. t.*) eſt, qua reis convictis & confeſſis pœna criminalis promerita ex gratia remittitur; de jure civili competit ſoli Imperatori & Principibus, penes quos ſumma in republica poteſtas *l. 4. l. 9. §. 11. l. 27. pr. ff. h. t.* Hodieque in Imperio omnibus, qui ſuperioritate territoriali gaudent; cum enim hæc gratia non niſi per privilegium fieri queat ejus ſolius, qui jus (intellige ſupremum) in territorio obtinet *l. 1. C. de ll. receſſ. Imp. de Anno* 1526. §. 6. & 8. Limn. *de J. P. Tom. 1. l. 4. c. 8. n.* 268. Carpz. *l. c. q.* 150. *n.* 14. Aggratiandi jure & poteſtate gaudentes, eam indiſtincte exercere non poſſunt, ſed ſommopere ſolliciti eſſe debeat, ne omnibus promiſcue & ſæpius in hujuſmodi gratia concedenda ſine ſufficiente ratione ſint proclives, ſicque ex gratia fiat injuſtitia; cum etiam ſummi Principes legibus divinis & naturæ, omnibus a Deo ex æquo præſcriptis conſtringantur. Unde in delictis, quorum turpitudo ſpecialiter contra naturam eſt, & quibus proinde ex cauſa perpetua & univerſali a Deo ſupremo legiſlatore mortis ſupplicium determinatum eſt, v. g. *Geneſ. 9 v. 5. Exod. 21. v. 12. Lev. v. 15. v 35. v 31. 1. Reg 20. v. 54* Supremos Principes poteſtate aggratiandi deſtitutos, paſſim tradunt AA. atque ita jus aggratiandi exercetur circa pœnas jure humano ſtatutas. Sed & cum magna circumſpectione, nec non ſine legitima cauſa, qualis eſſe poteſt numerus liberorum, *l. 7. § 3. ff. de bon. damnat.* delinquentium multitudo, conſ. ſſio ſpontanea, *l. 5. §. 1. ad leg. Jul. maj.* revelatio ſociorum & conjurationis &c. qui obtenta gratia de novo delinquit, in ipſum etiam ratione præteritorum animadverti poſſe, & quandoque etiam hanc clauſulam adjungi ſolere, ut tunc conceſſa gratia privatus eſſe debeat, tradit Stryck. *de abolit. prim. c. 5. a n.* 140 uti etiam gratiam conceſſam perimit ſubreptio ob falſitatem precum & ſuppreſſionem quarundam qualitatum. Lauterb. §. 31. cum Theod. *c. 10. Aphoriſ. 7. n.* 28. De cætero effectus aggratiationis eſt, quod reus liberetur pœna publica; cum enim gratia ſic ſtricte intelligatur, aggratiatio non extendit ſe ad reſtitutionem bonorum confiſcatorum priſtinorumque jurium, neque infamiam criminis tollit, *l. 3. C. de gen. abolit. l. 2. 6. & 7. C. de ſent. paſſ.* niſi Princeps expreſſe velit reum plenarie abſolvi, in integrum reſtituendo *l. 1. & l. 3. C. de Sent. paſſ. l.* 1. *C. de gen. abolit.* Neque extendenda aggratiatio ad intereſſe partis, cui ea non obſtante ſatisfaciendum, uti nec ad non reſarcienda damna ex crimine illata alteri, *l. 25. ff. l. 9 C. ad leg. Corn. de Sicar.*

4. Reſp. ad quartum: Mitigatio pœnæ, quæ in hoc differt ab aggratiatione, quod per eam ex parte tantum remittatur pœna, fit quoque a Principe ob cauſas, V. G. ob merita, dignitatem, antecedentem vitæ integritatem &c. vel a lege ob eruditionem & artificium inſigne *l. 31 ff. h. t.* ob ætatem tenellam, *l. 16. §. 3. ff. h. t. l. 108. ff. de reg. jur.* vel ingraveſcentem ætatem, *l. 38. §. 4. & 7. ff. ad leg. Jul. de adult. l. 3. §. 7. ad S. C. Syllan.* ob ſexum, Hahn. *ad Weſenb. h. t. n.* 10. ob diuturnam incarcerationem. Vel a Judice, ſi juſtitia remiſſionem urgeat; Judicis enim alias non eſt clementiam contra legem exercere inconſulto Principe, quare probe diſcernendi ſunt caſus juſtitiæ & clementiæ, quos magno numero collectos vide apud Tiraq. *de pœn. tempor.* Farin. *de pœn. remiſs.* Carpz. *pr. crim. qu.* 143. *uſque ad qu.* 150. cauſam vero mitigationis Judex in ſententia adſcribere debet, *l. 6. ff. de appell. recip. l. 38. §. 6. ff. ad leg. Jul. de adult.* Carpz. *q.* 142 *n.* 55. Saltem in genere dicendo: juſtis de cauſis nos moventibus; cum præſumptio ſit pro Judice Gail. *de pac. pub. l. 2. c. 9. n.* 26.

Digitized by Google

CAPUT SECUNDUM.

De pœnis Eccleſiæ in ſpecie.

QUÆSTIO CCCCXCIX.

Pœnæ pecuniariæ an & quibus & a quibus Judicibus eccleſiaſticis imponi poſſint?

RESP. Poſſunt hæ pœnæ infligi non tantum Clericis, ſed etiam laicis, ſi crimen eſt fori eccleſiaſtici aut mixti ab Epiſcoporum Vicariis Generalibus, ſimilibusque Judicibus eccleſiaſticis, Abbas *in c. licet h. t. num.* 8. Barb. *ibid. a.* 2. Fagn. *n.* 97. Clar. *§. fin. q.* 8 *n* 5. Covar. *l.* 2. *var. c.* 9. *num.* 8. Farin *pr. crim. q.* 19. *nu.* 51. Oliva *p.* 2. *fori eccleſ. q.* 9. *nu.* 5. juxta *c. ſtatuimus* 16. *q.* 1. *c. ſi vir.* 23. *q.* 5. *c. dilectus de Off. Ordin. c. poſtulaſti de Judæis c. in Archiepiſcopatu de raptor.* & juxta ubique receptam, quicunque enim de crimine cognoſcere poteſt, poteſt etiam pœnam tali crimini a jure ſtatutam infligere. Pirh. *h. t. n.* 7. cum communi; poſſunt autem dicti Judices eccleſiaſtici de criminibus fori mixti etiam laicorum ſibi in temporalibus non ſubiectorum cognoſcere æque ac de cauſis mere ſpiritualibus, ut conſtat, adeoque & pœnas etiam pecuniarias, ſi hæ a jure iis criminibus ſtatutæ, infligere, quin & eas, ubi jure non impoſitæ, ſed earum definitio arbitrio Judicis relicta (ſaltem poſt Trid. *Seſſ.* 25. *c.* 3. *de reformat.*) Fagn. *in c. licet h. t. n.* 15. 12. & 21. Oliva *l. c. n.* 2. Pirh. *h. t. n.* 7. *in fine.* Wieſtn. *h tit. n.* 22. Quod ſi vero jus ſtatuat ſolam pœnam Spiritualem vel corporalem pro crimine aliquo, Judicem non poſſe illam in aliam commutare, niſi qui poteſt in illo crimine diſpenſare, aſſerit Pirh. *l. c.* quamvis Abb. *in cit. c. licet* & Fag. *ibid. n.* 13. dicant, quemlibet Judicem potentem de cauſa cognoſcere poſſe pœnam a jure ſtatutam in pecuniariam commutare, modo id faciat in ſententiæ prolatione & cognita cauſa.

QUÆSTIO D.

Pœnæ pecuniariæ, quibus ab Epiſcopo aliiſque Judicibus eccleſiaſticis applicandæ.

RESP. Quamvis quondam paſſim recepta fuerit doctrina & facta diſtinctio a Covar. *l. c. a.* 9. qua permittit pœnas pecuniarias a lege, ſtatutu, vel conſuetudine definitas a dictis Judicibus propriis uſibus applicari, niſi eæ alteri, præſertim certæ cauſæ piæ vi ejuſdem ſtatuti aut ex recepto uſu applicandæ, aut ut addit Oliva *n.* 13 & 17. eæ in reſarcitionem injuriæ vel damni illati ſint impendendæ, eas vero pœnas arbitrio Judicis ſtatutas non ipſi, ſed piis tantum uſibus applicandas cenſet ex ea ratione, ne ex hoc ſuſpicionem avaritiæ incurrat, quam authoritas legis removet, & arbitrium proprium Judicis ingerit. Huic tamen diſtinctioni locus amplius non eſt, dum ad tollendam hujuſmodi avaritiæ ſuſpicionem Trid. *l. c.* mulctas pecuniarias indiſtincte, ſive vi legis ſeu ſtatuti, ſive a Judice ſint impoſitæ crimini, voluit applicari, non Epiſcopo ſeu cameræ epiſcopali, ſed locis aut cauſis piis ibi exiſtentibus, ut cum Quarant. *in ſumma Bullar. v. pœna* adductis Cardinalium S. Concilii interpretum declarationibus tradunt Barboſ. *de off. & poteſt epiſc. alleg.* 107 *a.* 19. Dian. *p.* 10. *tr.* 8. *reſolut.* 2. *§. ad hæc omnia.* Teſtans hoc decretum Concilii a majore & meliore parte Epiſcoporum obſervari; quo tamen non obſtante, caſu quo Epiſcopus pauper ſit, poſſe illiuſmodi pœnas ſtatuto diæceſano, exceptis iis, quæ clericis concubinariis aut non reſidentibus imponuntur, ſtatutas ejus uſibus applicari tradit & declarat S. Concilii decretum & ſtabiliunt Barb. *in cit. c.* 3. *Trid.* Oliva *l. c. n.* 16. quod proinde in Epiſcopis Hiſpaniæ & Luſitaniæ (quibus addi poſſunt plerique Germaniæ Epiſcopi utpote abundantibus redditibus) non procedere notant cit. AA.

QUÆSTIO DI.

An pœna confiſcationis bonorum locum habeat in clericis, & quibus bona confiſcata cedant.

1. RESP. ad primum: Affirmative *c. vergentis de hæretic. c. cum ſecundum ibid. in* 6 *c. ſuper. de V. S.* idque, ſive clericis infligatur per ſententiam, ſive criminis, cui a jure inflicta, rei declarentur.

2. Reſp. ad ſecundum. Si beneficium habeant, applicantur eccleſiæ, a qua ſtipendium receperunt *c. excommunicamus §. damnati de hæret.* ſi nulli eccleſiæ deſerviverunt, bona illa cedunt fiſco eccleſiæ ſeu Epiſcopi in pios uſus diſtribuenda. Farin. *pr. crim q.* 190. *a.* 154. bona vero patrimonialia, imo & accepta ex beneficiis, ubi clerici libere diſponere poſſunt de iis ad inſtar patrimonialium, ea cedere fiſco ſæculari præter alios notant Sanch. *l.* 2. *moral. c.* 20. *n.* 25. Oliva *fori eccleſ. p.* 2. *q.* 8. *n.* 21. apud Wieſtn. *h. t. n.* 33.

QUÆSTIO DII.

Num torturæ ſubjici & pœnis corporalibus a Judicibus eccleſiaſticis affici poſſint clerici.

1. RESP. ad primum: Tametſi negent hoc ipſum aliqui cum Gl. *in l. milites C. de quæſtion. v. pœnis*, & Everhard *legal. arg. loc.* 56. *num.* 4. exemplo adſcriptorum prophanæ militiæ, qui quæſtionibus non ſubjiciebantur, & hoc ipſum eſſe conforme juri imperiali, Arg. *cit. L.* & veteri Eccleſiæ diſciplinæ ex Concil. Matiſconenſi 1. *can.* 19. & Altiſiodorenſi. *can* 33. & Innoc. I *Epiſt.* 13. ſatis conſtat, ut inquit Wieſtn. *h. t. num.* 26. moderna tamen curiarum eccleſiaſticarum praxi clericos, etiam in ſacris conſtitutos, & Sacerdotes a tortura non eximi, ſed de enormibus criminibus ſuſpectos & diffamatos quæſtionibus ſeu torturæ ſubjici poſſe, citatis aliis tradunt Farin. *pr. crim. q.* 4. *n.* 7. Guazzin. *de defenſ. reorum* 33. *c.* 100 *n.* 3. qui tamen monet, ob præſumptionem integritatis & innocentiæ fundatam in S. ordinis & ſtatus dignitate ad torturam clericorum maxime Sacerdotum indicia urgentiora delicti requiri, quam ex quibus laici torqueri ſolent, & mitius torquendos quam illos, ut Clarus *§. fin q.* 64. *a.* 24. quin & ultra indicia ad horum torturam ſufficientia etiam aliquam delicti & perſonæ infamiam requirit Farinacius *loc. cit. num.* 9. Porro quamvis jure antiquo Clerici per miniſtros laicos torqueri non poterant, per conſuetudinem tamen hodiedum eorum torturam miniſtris laicis ab Epiſcopo demandari poſſe, notat Farin. *n.* 14. Guazzin. *n.* 4 ſorte ut Wieſtn. *h. t. n.* 26. *in fine* ſicut eorum captura, incarceratio miniſtris laicis committi poteſt. Unde etiam

2. Reſp. Ad ſecundum: Videri poteſt, infligi illis poſſe a miniſtris laicis de mandato Epiſcopi verberationem ſeu flagellationem, juxta *cap.* 1. *de calumniat.* ſaltem moderatam, ne in ſanguinis vindictam tranſire videatur, quod tamen etſi de jure fieri poſſit, a curiis tamen Epiſcopalibus Hiſpaniæ, Franciæ, Luſitaniæ receſſiſſe teſtantur Clarus *§. fin. q.* 70. *numer.* 2 Oliv. *for. eccleſ. q.* 50. *numer.* 8. apud Wieſtner *hoc tit. num.* 25. dicentem ſe quoque in Germania illam pœnam inflictam Clericis non meminiſſe audiſſe.

QUÆSTIO DIII.

Pœna carceris, detruſionis in monaſterium qualiter irrogari poſſit clericis.

1. RESP. ad primum; Incarceratio cuſtodiæ cauſa decerni poteſt clerico de fuga ſuſpecto, *c. ſi clericus de ſent. excomm. in* 6. Streinius *ſum. Jur. can. p.* 3. *t.* 16. *§.* 2. *du.* 14. *numer.* 2. præmiſſa tamen prius informatione de infamia & indiciis criminis, eo quod incarceratio etiam ſola infamiam & non facile reparabile præjudicium afferre ſoleat. Felin. *in c. cum ſuper. de ſentent. & re judic.* Jaſon. *in Leg. ſi*

Digitized by Google

ſe §. 6. ff. de re judic. Praſecius *pr. epiſcop. p. 2. c. 4. a. 14. an. 2.* quos citat & ſequitur Wieſtn. *b. tom. 30.* deberque carcer ſolius cuſtodiæ cauſa decretus, eſſe honeſtus & non corporis aſflictivus, ut cit. AA ſoletque protrahi, quouſque durat judicium, ut Streioius *loc. cit.* carcer vero cauſa pœnæ perpetuus, etſi hominibus liberis decerni non poterat, ſed ſolis ſervis, *l. ſervus juncta l. incredibile c. b. t.* jure tamen & uſu tribunalium eccleſiaſticorum carcer tam temporaneus quam perpetuus in pœnam criminum capitalium, non quorumcunque, ſed jure expreſſorum, *c. excommunicamus de hæretic. c. quamvis & c. Felicis b. t. in 6.* & propter quæ in foro ſæculari pœna mortis (& quidem non ſimplicis, ſed atrocioris v. gr. ignis, rotæ, damnationis ad beſtias, lacerationis membrorum, ut Oliva *loc. cit. q. 10. n. 11.* cum Innoc. & Abb. *in c. tua infligitur*) clericis reis decerni conſuevit Strein. *cit. d. 14. num. 4.* Diaz *pr. crim. c. 137.* quæ etiam pœna carceris ob atrocitatem criminis valde enormem ita de jure exaſperari poteſt, ut juxta *c. novimus de V. S.* non niſi pane doloris & aqua anguſtiæ ſuſtentari debeant, quamvis cavendum, ne alimenta aliaque vitæ neceſſaria incarcerato tali ſubtrahantur, ita ut ſi eorum defectus eſſet cauſa mortis, ab Epiſcopo tam ſevere procedente irregularitas contraheretur. Cardin. *in Clem. 1. de pænit. & remiſſ. q. 6.* Abb. *in c. a nobis de apoſtat. nu. 1.* Tholoſ. *Syntag. l. 31. c. 33. n. 5.* Praſec. *l. c.* Wieſtn. *n. 31.* Ad pœnam carceris ſpectat ergaſtulum, quod eſt locus, in quo mancipia deteriora in vinculis opus facere cogebantur Schard. *in lexico jurid. Lit. E.* & in quem perſonæ Deo dicatæ præſertim moniales turpiter & impudice viventes detrudebantur *§. Salomon poſt. can. cum beatus diſt. 45.* & *can. impudicas 27. q. 1.* Tholoſ. *partit. can. l. 4. tit. 25. n. 8.*

2. Reſp. ad ſecundum: Detruſio clericorum gravium delictorum reorum prius depoſitorum, uti & quandoque laicorum, imo & fœminarum, præſertim in adulterium, vel ſtuprum lapſarum in arctum monaſterium olim erat in uſu, *c. ſi qua monacharum 27. q. 1. c. pervenit. de adulter. c. inter. de purgat. can. c. tua hoc. tit.* non ut editis votis paupertatis, caſtitatis & obedientiæ religionem profiterentur, ſed ut in eo incluſi, & ab omni mundana Societate & delinquendi occaſione remoti ſub diſciplinæ monaſticæ & pœnitentiæ oneribus vel perpetuo *can. ſi Epiſcopus diſt. 50. can. ſi quis clericus diſt. 81. can. omnis de pænit. & remiſſ.* vel ad quinquennium vel ſeptennium *c. ſicut §. fin. de homicid.* aliudve majus minuſve tempus lugendo peccata præterita, cogitandoque & agendo, quæ ad ſalutem pertinent, vitam traherent, Farin. *pr. crim. q. 119. n. 54.* Gonz. *in c. 1. de regul n. 10.* paulatim tamen hæc pœna monaſteriis nolentibus iſtiuſmodi facinoroſos ad agendam pœnitentiam intra ſua clauſtra recipere, & quod eorum plurima, totique religioſi Ordines ad illos recipiendos per privilegia apoſtolica exempti, ad eos recipiendos compelli non poſſent ab Ordinariis, hæc pœna ut plurimum abiit in deſuetudinem, ſubſtituta ei tranſmiſſio ad triremes, potiſſimum in Italia, vel ad carceres perpetuos, teſtibus Diaz. *pr. crim. can. c. 55.* Fagn. *in c. cum olim a Domino n. 104.* Farin. *l. c. n. 55.*

QUÆSTIO DIV.

Qualiter pœna relegationis & exilii irrogari poſſit clericis.

RESp. Exilium ſeu relegationem extra diœceſin Epiſcopus, extra provinciam ſeu Archidiœceſin Archiepiſcopus clericis in pœnam decernere poteſt *can. beatus d. 45. can. quicunque §. plerique 26. q. 5.* Praſec. *pr. epiſc. p. 2. c. 4. a. & n. 14.* Wieſtn. *b. t. n. 27.* Prælatum quoque regularem ſubditos ſibi religioſos, dum id delinquentium correctio, aliorum exemplum, aut monaſterii tranquillitas exigere videtur, exilio plectere poſſe, tradit Rodriq. *Tom. 2. qq. regul. q. 24. a. 1.* eo quod in hos idem fere poſſit, quod Epiſcopus in ſuos clericos diœceſanos, & quod, ſi religionis alicujus conſtitutionibus vel moribus receptum ſit, ut poſſit Prælatus religioſo ſuo, & Epiſcopus Clericis expulſis inſuper civitatis & patriæ jura adimere, & perfectum exilium decernere, implorandum ei eſſe brachium ſæculare, *c. ſi quis de clerico excomm* juncta Gl. *v. Regis judicio* & Trident. *Seſſ. 24. c. 8. de reform.* eo quod iſtiuſmodi exilii perfecti pœna non ſit penes Eccleſiam, ut Decius *in c. cum non ab homine de judic. n. 13.* & Barb. *in cit. c. ſi quis num. 4.* aſtruit Wieſtn. *cit. num. 27.*

QUÆSTIO DV.

Infamia quid, & quotuplex, & qualiter etiam a clericis contrahatur?

1. RESp. ad primum: Infamia eſt bonæ famæ privatio ſeu diminutio ob publicam ſiniſtramque de perſona ex vitio illius apud viros probos & honeſtos ortam opinionem Tholoſ. *Syntag. l. 31. c. 29. n. 5.* Suar. *d. 48. de cenſur. ſ. 1. nu. 1.* juxta *c. l. cognitionem §. 1. ff. de extraord. cognit.*

2. Reſp. ad ſecundum: Infamia duplex communiter aſſignatur, nempe Infamia facti, quæ ex ſola inhoneſti operis manifeſta turpitudine apud viros probos & honeſtos boni nominis æſtimationem diminuente naſcitur, licet nulla lex aut Judicis ſententia propterea aliquem infamem declaret, *L. neque famoſis. C. de dignitat.* juncta *L. verum ff. de furtis.* Et infamia juris, quæ publica legis vel canonis authoritate delicto annexa, eo commiſſo citra omnem Judicis ſententiam contrahitur, vel primum per ſententiam Judicis juxta legis declarationem infligitur, qu[...]ter infames jure canonico cenſentur, quotquot jure civili habentur infames, ut expreſſe dicitur, *c. omnes 6. q. 1.* Bart. *ibid. n. 1.* niſi tamen SS. Canones infamiam jure civili in[...]m ſpeciatim ſuſtulerint, ut conſtat ex *c. ult. de ſecundis nuptiis*, ubi infamia jure civili *l. 1. C. de ſecund. nupt.* decreta mulieri intra annum luctus nubenti fuit ſublata. Felin. *in c. teſtimonium de teſt. & atteſt. nu. 55.* Garc. *de benef. l. 7. c. 8. n. 51.* Jure autem civili expreſſe habentur infames exercentes lenocinia maris aut fœminæ quæſtuaris proſtitutione *l. athletas §. 2. ff. de his, qui not. infam.* & *l. palam §. 6. ff. de ritu nuptial.* Bina ſponſalia binaſve nuptias eodem tempore propria authoritate conſtitutas habentes, *l. quid ergo ff. de his, qui not. infam.* Operam ſuam ad depugnandum cum beſtiis locantes, *l. 1. §. 6. ff. de poſtulat.* Quæſtus cauſa cum alio homine ad privatum certamen deſcendentes, *l. quod ait §. fin. ff. de his, qui not. infam.* ex quæſtu hiſtriones aut turpes ludos agentes. *L. ead. §. fin.* Contractum juramento firmatum non ſervantes, *leg. ſi quis major. C. de tranſact.* Hæretici *auth. Gazaros c. de hæret.* Uſurarii manifeſti, & uſurarum uſuras exigentes. *L. improbum C. ex quib. cauſ. infam. irrogat.* Jure inſuper Canon. infames habentur S. R. E. Cardinales hoſtiliter inſequentes *c. felicis in 6.* pluresque alii, de quibus *can. infames 6. q. 1.* item fœminam matrimonii cauſa rapientes. Tridentin. *Seſſ. 24. de matr. reform.* in duellum deſcendentes, eorumque patrini Tridentin. *Seſſ. 25. c. 19. de reform.* His adde Sodomiam ex conſuetudine exercentes. Teſte Layman. *l. 1. tr. 5. c. 4. num. 1.* Porro licet hujuſmodi delictis etiam occultis ſtatui infamiam teneant Sylveſt. *v. irregularitas, q. 14.* & Suarez *de cenſ. d. 48. ſ. 1. num. 1.* eo quod infamia non eorum manifeſtationi, ſed perpetrationi jure impoſita ſit, ut tamen delinquentes iſtiuſmodi actu infamiam incurrant, requiri delictorum illorum manifeſtationem ſeu publicationem, probabilius docent Abbas *in c. ex tenore de temp. ordin. num. 4.* Navarrus *man. c. 27. numer. 248.* Covarr. *l. 3. var. c. 3. num. 2.* Sanch. *l. 2. moral. c. 26. numer. 1.* apud Wieſtner. *hoc tit. num. 55.* iis conſentientem ſiquidem diminutio bonæ æſtimationis apud viros honeſtos ex delicto, quale quid eſt infamia, actu eſſe aut ſequi nequit, quamdiu crimen occultum eſt. His tamen non obſtante, quod, quamprimum ex poſt evulgatur crimen, infamia completa conſurgat, habeatque omnes effectus ſuos citra omnem aliam declarationem etiam criminis, unde etiam, ſi delinquens prævidens evulgationem teneri illum abſtinere ab omnibus actibus alias infami interdictis admittunt Laym. *l. c. num. 9.* Caſtrop. *tr. 29. d. 6. p. 20. n. 3.* Wieſtn. *l. c.*

QUÆSTIO DVI.

Quinam ſint infames infamia juris ex delicto alieno.

RESp. Tales ſunt filii ac nepotes parentum injicientium in S. R. E. Cardinalem violentas manus *c. felicis v. quod ſi quis in 6.* perduellium & proditorum committentium crimen læſæ majeſtatis, *l. quiſquis C. ad Leg. Jul. majeſt.* illegitime procreati, reſpectu tamen aliquorum effectuum tantum, cum etſi jure eccleſiaſtico repellantur ab ordinibus & beneficiis, non tamen a ferendo teſtimonio in judicio, munere tabellionatus, aliiſque. Mol. *l. c. d. 7. n. 5.* Layman *l. c. c. 4. n. 1.* annumerans infamibus carnificum & quorundam aliorum filios in Germania, ubi non tantum a dignitatibus & officiis, ſed & ab officiis & mechanicis muneribus arcentur.

QUÆ-

Q U Æ S T I O DVII.

Quinam ſint infames ſententia Judicis?

REſp. infames evadunt ſententia Judicis, quicunque accuſati & ab eo condemnati crimine publico, id eſt, tali, cujus accuſatio cuilibet de populo eſt permiſſa §. 1. *Inſt. de publ. Judic.* qualia ſunt crimina proditionis, falſi, adulterii, *l. infamem ff. de publ. jud.* item rapinæ, furti, expilatæ hæreditatis, etſi enim ea delicta ſint privata, ſecuta tamen Judicis damnatione, infamiam irrogant *l. infamem l. decuriones l. furti l. ſi expilaſſ. C. ex quib. cauſ. infam. irrog.* uti &, qui ne de iis accuſaretur, pretio dato pactus eſt *cit. l. athletas §. fin.* item qui doli mali ſuo nomine vel calumniæ prævaricationiſve in publico Judicio commiſſæ damnati per ſententiam Judicis, modo ea tranſierit in rem judicatam, & non ſit aut ſuſpenſa per appellationem aut invalida *l. 1. & 7. ff. de his, qui infam. not.* Sylv. *v. infamia num.* 12. Mol. *tr. 4. de J. & J. d. 9. num.* 4. Suarez *cit. S. 1. num.* 6. Perez *in eod. tit. ex quib. cauſ. num.* 9. qui etiam *num* 12. monet, quod quia de aliquo horum damnatus a Judice evadat infamis, licet in ſententia non fiat expreſſa mentio infamiæ, modo in ea crimen ſit expreſſum. His annumerari poſſent, qui ignominiæ cauſa exturbantur militia, ordine militari moventur, honoribus interdicuntur, *l. 1. l. quod ait l. eiſi c. ex quib. cauſ. infam. irrog.* item deportati & ad tempus in opus publicum damnati, *l. ad tempus fuſtibus caſi*, ex juſta tamen cauſa *l. ictus ff. de his, qui not. infam.* ita Wieſtner *loc. cit. n.* 57. cum Perez *l. c. n.* 10.

Q U Æ S T I O DVIII.

Quinam ſint effectus infamiæ?

REſp. ſunt potiſſimum ſequentes, primo: quod fiant irregulares, ita ut neque Ordines ſuſcipere, neque in ſuſceptis miniſtrare poſſint, eo quod in ſortem domini vocari, & in miniſterium ſacrum deputari debeant non niſi homines immaculatæ vitæ & exiſtimationis integræ, Nav. *in man. c. 27. n* 104. Suar. *l. c. ſ. 2. n.* 1. Laym. *l. c. c. 4. n.* 8. juxta *can. fin. d.* 51. *can. infames* 6. *q.* 1. Secundo: quod infames, tam infamia facti, quam juris arceantur a dignitatibus & honoribus, præſertim eccleſiaſticis, cæteriſque beneficiis, juxta *l. neque famoſi C. de dignitat. & c.* 85. *reg. jur. in* 6. ubi: *infamibus non pateant porta dignitatum*: & propter eandem rationem, quæ habetur *c. inter dilectos de exceſſ. Prælat.* ita etiam, ut horum infamium electionem factamque illis collationem ipſo jure nullam dicant Abb. *in cit. c. inter dilectos num.* 8. Navarrus *cit. c.* 27 *num.* 207. Molin. *l. c. d.* 51. *num.* 3. ipſumque quoque pro uſu externo receptum, licet afferant DD. alii, pro foro tamen interno ſeu conſcientiæ, quamcunque proviſionem beneficialem iis factam ſubſiſtere volunt. Garc. *de benef. c. 8. num.* 47. & Caſtropalao *tr. 29. d. 6 p. 10. numer.* 11. apud Wieſtner *h. 1. num.* 59. eo quod nullitas actus expreſſo juris textu non expreſſa (uti nullibi in jure expreſſa eſt nullitas, proviſionis beneficialis talibus factæ pro foro interno) aſſerenda non ſit. Tertio: quod eadem infamia removeat ab actibus legitimis, publicis muneribus, ut ſunt officia Judicis, Aſſeſſoris, Advocati, Tabellionis, Accuſatoris, imo & teſtis *c. teſtimonium de teſtib. l. teſtium ff. eod.* Quarto: quod repellantur ab hæreditate teſtamento relicta, non ſolum, ſi parentes, ſed etiam ſi fratres & ſorores de inofficioſo teſtamento agant *l. fratres C. de inoffic. teſtam.* Perez *ibid. num.* 16. & Brunnem. *n.* 1. Reiffenſt. *h. 1. n.* 61. Quinto: quod ſi deliquerint, ſeveriori, quam alii, pœna coërceantur, *l. cit.* & AA. cit. Wieſtn. *h. t. n.* 60.

Q U Æ S T I O DIX.

Infamia quamdiu duret, & qualiter aboleatur.

1. REſp. primo in genere: infamia ob crimen notorium ipſo jure vel per ſententiam judicis irrogata perpetuo durat *l. ad tempus C. ex quib. cauſ. infam. irrog.* niſi a Principe, cujus authoritate impoſita, aboleatur §. *hinc poſt. can. Euphemium* 2. *q.* 3.

2. Reſp. ſecundo in genere: Infamiam undecunque ortam a Clerico aboleri poſſe authoritate apoſtolica, indubitatum eſt, cum is huic ſupremæ juriſdictioni in omnibus ſubjectus ſit, idem eſt de laicis juriſdictioni Papæ temporali ſubditis, imo & de aliis infamibus, quo ad effectus ipſis jure canonico interdictos, & ſic abſolute loquendo Ordinum & beneficiorum eccleſiaſticos capaces reddere poteſt quoſcunque; quod ipſum tamen facere non ſolet Papa, antequam ad Ordines & beneficia promovendus in priſtinum bonæ exiſtimationis ſtatum reſtitutus ſit a Principe aliove ſupremo magiſtratu ſeculari, dum ab eo irrogata infamia, ut Wieſtner *num.* 63. cum Mol. *l. c. d.* 12. *num.* 3. & Caſtropalao *cit. p.* 20. *num.* 14. a ſe citatis, qua authoritate apoſtolica ſi jure civili (a ſacris canonibus juxta *c. omnes* 6. *q.* 1. & dicta a nobis ſupra quo ad hoc generaliter recepto) inducta infamia abolita ſit, fundata in eo irregularitas ceſſat, ita ut jam perſona priſtinæ famæ reſtituta ad ordines & beneficia abſque alia diſpenſatione poſſit promoveri; ſi vero infamia inducta a iure canonico, non quatenus generaliter approbante inductam a jure civili, ſed ſpecialiter eam ſtatuente, v. gr. hæreticis, S. R. E. Cardinales hoſtiliter perſequentibus, reſtitutione famæ a ſæculari Principe factæ non aboletur ea in ordine ad effectus canonicos, v. g. ad Ordines ſuſcipiendos, quio opus ſit apoſtolica diſpenſatione. Suar. *cit. ſ.* 2. *n.* 10. Layman *cit. c.* 4. *n.* 10.

3. Reſp. tertio: infamia ſolius facti ex quocunque enormi crimine orta, facto contrario ſeu publico conſtante, & ſaltem triennio continuata vitæ emendatione aboletur. Abb. *in c. inquiſitionis n.* 3. Sylv. *v. infamia n.* 11. Clarus *§. fin. q.* 21. *n.* 1. Mol. *l. c. d.* 10. *n.* 1. Garc. *l. c. c.* 8. *n.* 70. Suarez *l. c. n.* 6. juxta *can. nunquam diſt.* 56. quia hæc infamia ex facto naſcitur eique adhæret, ita ea vita in melius commutata ceſſat, *c. ceſſante de appell.* ita ut ad ordines, dignitates, beneficia & officia aſpiranti diſpenſatio neceſſaria non ſit, unde etiam eam proprio non inducere aſſerit cum Layman *l. c. nu.* 10. *in fin.* Wieſtn. *n.* 64.

Q U Æ S T I O DX.

Irregularitas quid ſit & quotuplex.

1. REſp. ad primum: irregularitas in præſenti materia ſtricte accipitur, nimirum pro impedimento canonico arcente directe & primario ab Ordinum ſuſceptione, & conſequenter indirecte & ſecundario ab eorum uſu, ut Sylveſt. *v. irregularitas nu.* 1. Navarr. *in man. c.* 27. *n* 191. Covar. *in Clem. ſi furioſus p.* 2. *n.* 1. Suar. *de Cenſ. d.* 40. *ſ.* 1. *numer.* 1. & 2. Differt ab excommunicatione & ſuſpenſione, tametſi & hæ receptionem, & quandoque etiam uſum Ordinum impediant, cum irregularitas non ſemper ſit pœna, uti eſt excommunicatio & ſuſpenſio, contrahaturque frequenter abſque omni culpa, neque etiam eſt cenſura eccleſiaſtica, etſi per ſe & directe impediat ſuſceptionem & executionem Ordinum, & quidem per ſe & in perpetuum, niſi tollatur per diſpenſationem aut ceſſationem defectus, ſi ex eo naſcatur, dum interim excommunicatio non niſi indirecte impediat dictam ſuſceptionem & executionem Ordinum quatenus nimirum ſeparat excommunicatum totaliter a communione fidelium, ſub qua comprehenditur, etiam excommunicatio, quæ fit per receptionem ordinis. Differt quoque a depoſitione, quæ quidem etiam directe & per ſe impedit uſum Ordinis, ſed non receptionem illius, & cadere nequit in laicum. Caſtrop. *tr.* 29. *d.* 6. *p.* 1. *n.* 2.

2. Reſp. ad ſecundum: irregularitas dividitur communiter in eam, quæ naſcitur ex delicto, & eam, quæ naſcitur ex defectu, differuntque inter ſe, quod hæc tollatur ſæpius abſque diſpenſatione ſublato defectu; illa autem maneat ſemper, donec in ea diſpenſetur. Ruiſus dividitur irregularitas tam ex defectu, quam ex delicto in totalem, quæ eſt proprie irregularitas, impeditque cujuſcunque Ordinis ſuſceptionem, & ſuſceptorum omnem uſum, & in partialem, quæ ſolum privat aliquo Ordinum uſu ſeu miniſterio, vel ſolo aſcenſu ad Superiores, licet in ſuſceptis miniſtrare non prohibeat. Laym. *l.* 1. *tr.* 5. *c.* 1. *n.* 7. Caſtr. *l. c. n.* 3.

Q U Æ S T I O DXI.

A quonam & a quo jure inducatur irregularitas aut induci poſſit.

REſp. Ab homine ſeu per judicis ſententiam inducta non fuit, nec induci potuit irregularitas, niſi is legem ſeu jus univerſale eccleſiaſticum condere poſſit, qualis eſt Papa. Ita Suarez *de conſ. d.* 40. *ſ.* 4. *a num* 7. Bonacina *l.* 1. *d.* 7. *q.* 1. *p.* 2. *a num* 1. Avila *p.* 7. *d.* 1. *in fine*. Caſtropalao *tr.* 19. *d.* 6. *p.* 2. ſed a ſolo jure *l.* 7. *it, qui de ſent. excom.*

in 6. ubi expreſſe dicitur non incurri irregularitatem niſi in caſibus in jure expreſſis, quamviſtamen negari vix poſſet, irregularitates aliquas, abſque eo, quod in jure exprimantur, ex diuturna Eccleſiæ conſuetudine eſſe inductas; cum conſuetudo rationabilis ac diuturna ſit conſtitutiva juris. Ita Laym. *l. c. num.* 5. & ex eo Raiffenſt. *h. t. num.* 67. eoque non particulari, v. g. diœceſano aut conſtitutione epiſcopali, & taliter conſtitutæ ſunt omnes irregularitates. Covar. *in Clement. ſi furioſus. p. 1. num.* 3. Suar. *de cenſ. d.* 40. *ſ.* 4. *n.* 8. Laym. *l. cit. num.* 5. eoque eccleſiaſtico & non civili, utpote cujus conditores in ſacrorum Ordinum ſuſceptione uſuque diſponendi non habent poteſtatem; juxta *c. decernimus, & cap. quanto, de Judic. c. ſi Judex. de ſent. excommun. in* 6. ſed neque inducta jure naturali, quia ex illo orta ſacræ ordinationis, & miniſterii impedimenta, ut amentia, defectus membrorum neceſſariorum, ordinis quidem incapacitates, non tamen irregularitates propriæ ſunt, eo quod hæ capacitatem naturalem in perſona ſupponant. Neque etiam jure divino, cum nulla irregularitatum, quæ de facto ſunt, hoc jure conſtituta ſit, & licet ſexus maſculinus & baptiſmus hoc jure neceſſarius ſit ad validam Ordinis ſuſceptionem, ejus tamen defectus potius ſit incapacitas, quam in perſona ſupponit, quam irregularitas, juxta dicta.

QUÆSTIO DXII.

Qualis eſſe debeat actus, ut ex eo contrahatur irregularitas?

1. Reſp. Primò requiritur, ut actus ſeu delictum non ſit merè internum, ſiquidem de mere internis ſolus Deus judicat, & non Eccleſia, juxta *c. ſicut. & c. tua nos. de Simonia*, iiſque pœnam non imponit, *c. cogitationis. diſt. 1. de pœnis.* unde, ſi in nonnullis Bullis conceſſum reperitur aliquibus privilegium diſpenſandi in irregularitate mentali, per eam intelligitur irregularitas omnino occulta, ut Cov. *l. c. p. 2. §. 3. num.* 4. Henriq. *l. 13. de pœnis. c.* 14. Sayr. *l. 6. c. 2. num.* 20. Bonac. Coninch. & alii, quos citat & ſequitur Caſtrop. *h. c. p. 3. n.* 1. ſufficere autem ad contrahendam irregularitatem delictum externum, ita tamen occultum, quod teſtibus probari nequit, docent Covar. *l. c.* Suar. *l. c. ſ. 3. nu.* 21. Henriq. *l. . . c. 3. n.* 2. Nav. *man. c. 27. n.* 194. Caſtrop. *l. c.* & alii apud illum, conſtatque ex eo, quod Epiſcopis conceditur facultas diſpenſandi in omnibus irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus *c. ult. de temp. ordinat. c. inquiſition. de accuſat.* quodque Eccleſiæ judicio ſubjiciantur crimina quantumcunque occulta, iiſque imponi poſſit pœna per legem.

2. Reſp. ſecundo requiritur, ut actus ille externus, etſi occultus, ſit conſummatus & perfectus ſecundum proprietatem verborum canonis irregularitatem inducentis. Covar. *l. c. p. 2. in princ. n.* 56. Caſtrop. *l. c.*

3. Reſp. tertio requiritur, ut delictum, ob quod contrahitur irregularitas, ſaltem ex objecto & materia ſit peccatum mortale, nec ſufficit eſſe ſolum venialiter peccaminoſum ex aliqua circumſtantia, ita longe verius docent Navarr. *c. 25. n.* 252. Suar. *l. c. n.* 17. Henriq. *l. 14. c. 3. n.* 1. Vaſq. *l. 2. d.* 153. *c.* 5. Sanchez *l. 9. mor. d. 32. num* 29. Bonacina *loc. cit.* Caſtropalao *l. c. n.* 2. Sotus *de juſt. l. 5. q. 1. a.* 9. Wieſtner *h. tit. numer.* 39 contra Cajet. 2. 2. *q. 64. a.* 8. Armill. *v. irregularitas n.* 14. ex ea ratione, quod hæc irregularitas, quippe privans a ſuſceptione Ordinis ejuſque uſu in perpetuum ſit malum & pœna graviſſima, adeoque culpam venialem excedens; quæ ratio quoque probat, non poſſe Pontificem irregularitatem pœnalem alicui indicere ob culpam venialem. Inſuper ad quamcunque irregularitatem ex delicto dolum ſeu contemptum requirunt. Abb. *in c. paſtoralis §. verum de appellat. numer.* 12. Dominic. *in c. ſoles. de excommun. in* 6. Felin. *in c. Rodulphus de reſcrip. n.* 43. Nav. *in c. accepta de Reſt. Spol. ad oppoſit. 7. num.* 34.

QUÆSTIO DXIII.

Specialis, an & qualiter inducatur irregularitas per actum, de quo dubitatur, num ſit obnoxius irregularitati.

1. Reſp. primo; ſupponendo tam in caſu quo dubitatur, num irregularitas per legem ſeu jus alicui actui annexa (quod dubium dicitur juris) quam, dum quis certus irregularitatem annexam dubitat, num commiſerit talem actum (quod vocatur dubium facti) dubitantem teneri ſub gravi peccato competentem diligentiam adhibere ad inveſtigandam veritatem, & interim abſtinere a præſtandis irregulari prohibitis, ne ſe exponat periculo incurrendi irregularitatem, ita tradunt Suar. *l. c. ſ. 5. n.* 12. Salaſ. *c. 2. q. 21. tr. 10. d. unic. ſ. 18. num.* 164. Sanch. *l. 1. in decalog. c. 10. num.* 37. Hurtad. *de irregul. difficult. 3. n.* 10. Caſtrop. *l. c. num.* 3. Argument. *c. 5. de Cler. excom. miniſt.* quamvis Salas *n.* 169. id ita limitet; niſi dubitans interim, dum dubium examinatur, patiatur gravem incommoditatem vel damnum, reputando ſe pro irregulari, quia v. gr. elabitur occaſio ſuſcipiendi ordinem vel obtinendi beneficii alteriuſve lucri, eo quod lex videatur in caſu dubio tam rigide non obligare, cui licet conſentiant Sanchez & Caſtrop. *ll. cit.* non cenſendum grave damnum præterire occaſionem ſuſcipiendi ordinis. Sed de hoc poſtremo ſtatues melius ex ſequentibus. Unde

2. Reſp. ſecundo: ſi quis adhibita diligentia, ex probabilibus rationibus judicet, tali facto annexam non eſſe irregularitatem, aut ſe non commiſiſſe factum, cui ea ipſo jure annexa, poterit is recte reputare ſe liberum ab irregularitate, quia prudenter agit adhærendo tali opinioni ſibi probabili: ſed neque æquum videtur, ſe in ea probabilitate ſubjicere tam gravi pœnæ, & ita cum Hurtado *l. c.* tenet Caſtrop. *loc. cit. n.* 4. ſi vero adhibita debita diligentia non poſſit quis tale judicium efformare, ſed hæreat dubius, ſive dubio juris, ſive dubio facti, adhuc neminem reputare & gerere ſe debere ut irregularem, quouſque accedat ſententia judicis, judicantis de jure annexam tali delicto irregularitatem, aut illud delictum eſſe, cui ea annexa, docet Henriq. *de irregul. l. 14. c. 3. n. 3. & 4. & c. 14. n.* 3. quod ipſum probabile pro foro conſcientiæ reputat Covar. *l. c. p. 2. ſ. 2. n.* 5. inque hanc ſententiam inclinat Suar. *l. c. ſ. 6. n.* 10. & pro ea plures neotericos refert Rebell. *de oblig. juſt. l. 1. q. 3. ſ. 2. n.* 13. probarique poteſt ex eo, quod, ut dictum, irregularitas niſi in caſibus in jure expreſſis non contrahatur, in jure autem expreſſum non ſit, teneri quemlibet in foro conſcientiæ ſe habere in dubio pro irregulari, & textus in contrarium adducti loqui videantur de foro externo, prout oſtendit Caſtropalao *loc. cit. numer.* 4. contrarium nihilominus huic ſententiæ, omnium remanente dubio quemlibet reputandum irregularem pro foro conſcientiæ, non tamen condemnandum ut talem in foro externo, tenent Nav. *c. 27. n.* 193. Philiarch. *de off. ſacerd. Tom. 1. p. 1. l. 4. c. 6. not.* 2. aliique plures, quos refert Sanch *in decal. c. 10. a n.* 39. quia in foro conſcientiæ pars tutior eſt ſequenda; in foro externo, dum delictum non probatur, reus eſt abſolvendus, quin etiam, tam in dubio juris, quam facti, dubitantem, tam in foro conſcientiæ, quam foro externo, tam ad effectum petendi diſpenſationem, quam abſtinendi a celebratione miſſæ, & ut Judex condemnet, ſufficere dubium, reputandum eſſe tenent Covar. *l. c. in pr. n.* 3. Suar. *l. c. ſ. 6. num.* 1. Avil. *p. 7. d. 2. dub. 5. concl.* 1. Vaſq. 1. 2. *q. 19. a. 6. d. 65. c.* 3. & alii apud Caſtrop. *n.* 6. quem vide.

3. Reſp. tertio; de cætero prætermiſſis aliis ſententiis melius ſic abſolute diſtinguitur, quod, dum eſt ſeu manet dubium juris, dubitans in nullo foro ſit irregularis, aut teneatur ſe habere pro tali, ita abſolute tradunt Sayr. *l. 6. theſaur. c. 2. n.* 15. Mol. *tr. 3. de juſt. d. 67. n.* 9. Sanch. *l. c. in decal. c. 10. num.* 42. Suarez *de cenſ. d. 40. ſ. 5. num.* 4. Avila *p. 7. d. 2. du.* 4. Caſtropalao *l. c. p. . . . n.* 7. Wieſtn. *h. t. n.* 41. ex eodem principio, quod ob nullum factum irregularitas incurratur, niſi in jure expreſſum juxta *cit. c. ſi qui de ſent. excomm. in* 6. unde in tali dubio dubitans judicare non debet, aut etiam poteſt, irregularitatem annexam tali facto, inſuper nemo teneatur ad obſervationem legis, niſi cui lex ſufficienter promulgata; lex autem irregularitatis incurrendæ non ſit ſufficienter promulgata reſpectu talis dubitantis, atque ex his recte infert Caſtropalao *loc. cit.* quod, qui in dubio juris ante adhibitam diligentiam ſuſcepit ordines peccet quidem graviter, poſſit tamen poſtmodum poſt adhibitam diligentiam ad vincendum dubium, manens dubius licite exercere Ordines, eo quod iniqua ſuſceptio Ordinum non impediat licitum uſum eorum, ſed irregularitas, qualis cum nulla ſit ſtante dubio juris, dictus uſus licitus impediri nequit, pro quo citat Sanch. *in decal. l. 1. c. 10. num* 46. Bonacina *de irregularit. d. 7. p. 5. num.* 5. Quod vero attinet dubium facti homicidii, quo quis dubitat, num ipſe commiſerit homicidium, cui annexa a jure irregularitas, ſeu num illud ſecutum ex vulnere a ſe inflicto, an vero ex inflicto ab alio (dum plures vulnerarunt) vel ex imperitia Chirurgi: aut culpa vulnerati: num abortus ex ſuo conſilio aut pharmaco a ſe præbito, an ex alia cauſa ſecutus, teneri dubitantem ſe pro irregulari habere, eumque ut talem judicandum in foro externo, non quidem abſolute quo ad omnes effectus irregularitatis, ver. gr. privationis beneficii aliarumque pœnarum, ſed quo ad ſolum effectum abſtinendi ac cele-

bran-

brandi miſſam, quærendique diſpenſationem (in his enim tantum imminet periculum animæ, ut Caſtrop. n. 8. Salas c. 2. tr. 8. d. unic. ſ. 19. n. 276. Hurtad. de irreg. diffic. 4. cum Abb. in c. ſignificaſti de homic.) perſpicue deciſum eſt c. ad audientiam c. ſignificaſti c. petitio de homicid. huicque juris deciſioni inhærent Navarrus c. ſi quis autem de pœnit. a numer. 35. Covar. loc. cit. p. 2. initio num. 3. Azor. t. 1. l. 2. c. 19. q. 10. in fine & q. 11. Suar. loc. c. ſ. 5. num. 18. & 19 Sayr. l. c. num. 16. & in clavi Reg. l. 1. c. 18. num. 22. Rebell. l. c. Sanch. l. c. n. 43. Valent. Tom. 4. d. 7. q. 19. p. 2. not. 3. Mol. tr. 3. d. 67. num. 5. Caſtropalao loc. cit. num. 8. De cætero etſi idem de dubio aliorum criminum obnoxiorum irregularitati ſatis probabiliter dicant Abb. in c. ad audientiam de homicid. Sylv. v. dubium q. 4. n. 7. Tabien. q. 2. num 3. Covar. Azor. Valent. Sayrus Rebell. Hurtad. nixi hoc principio; in dubiis pars tutior eligenda, quod in aliis omnibus quoque materiis ſeu delictis dubiis æque ac in homicidio tenendum, nihilominus veriſimilius & probabilius contrarium, nimirum neminem extra dubium homicidii cenſendum eſſe irregularem, ſentiunt Navar. l. c. n. 41. Suar. l. c. ſ. .. n. 8. & 11. Sanch. loc. c. nu. 48. Avil. p. 7. d. 2. du. 5. concl 2. Bonacina de irregul. d. 7. p. 5. nu. 2. Caſtrop. n. 9. ex ea ratione aliquoties allata: quod non contrahatur irregularitas, niſi in caſibus in jure expreſſis, in jure autem expreſſum non ſit, incurri illam in dubio facti extra caſum homicidii, quodque nemo teneatur privare ſe libertate ſua, niſi quis lege aliqua ad id cogatur, nulla autem exſtet lex privans delinquentem dubium libertate ſuſcipiendi Ordinis, niſi in caſu homicidii dubii. Neque his obſtat potiſſima ratio ſententiæ oppoſitæ, nempe in dubiis ſequendam partem tutiorem; nam eſto, Pontifex innitatur illi, non tamen innititur illi tanquam principio neceſſario obſervando, ſed tanquam principio, quod obſervari maxime decet, quod licet commune ſit aliis materiis omnibus, utpote continens conſilium prudentiſſimum, quia tamen in irregularitate homicidii efficacius procedit propter indecentiam ſpecialem, quam ſecum in clericis affert homicidium, ideo Pontifex diſpoſuit, ut in dubio homicidii cenſeatur quis irregularis, quam diſpoſitionem ad alias materias non extendit, ita cum Sanch. l. 2. de matrim. d. 41. num. 9. Caſtrop. l. c. n. 10.

QUÆSTIO DXIV.

Num irregularitas incurratur ab ignorante eam annexam delicto?

RESp. In ea non convenire AA. ſiquidem id negant Innoc. in c. a nobis de ſent. excom. Nav. in man. c. 27. n. 274. Philiarch. de off. Sacerd. p. 1. l. 3. c. 4. Bonacina de cenſur. q. 2. p. 1. num. 13. apud Wieſtner hoc tit. num. 46 ex ea ratione, quod irregularitas ex delicto, eo ipſo quod obliget ad executionem ſui, ſit delicti pœna omnino extraordinaria, quæ ab ignorante non incurritur, cum exigat conſenſum ſaltem tacitum in culpam, adeoque & notitiam præviam illius, prout tali pœnæ ſubſtat, Arg. c. fin. de conſtit. in 6. & c. propoſuiſti diſt. 82. quorum priore cenſura, poſteriore depoſitio non incurritur ab eo, qui has pœnas delicto per legem eccleſiaſticam impoſitas ignorat. Contrarium tenent Suarez de cenſ. d. 40 ſ. 5. num. 9. Vaſq. de excom. du. 16. Caſtropalao l. c. p. 6. n. 3. Hurtad. diffic. 8. n. 29. Avil. d. 1. du. 7. concl. 2. Wieſtner hoc tit. num. 46. eo quod aliud ſit de irregularitatibus in hoc puncto, quam de cenſuris aliiſque pœnis, cum irregularitates non ſint medicinales, uti cenſuræ, nec puræ pœnæ, qualis eſt depoſitio, ſed quædam inhabilitates, ob ſacri miniſterii honorem & reverentiam certis delictis conſtitutæ a jure removente tanquam indignos, qui ſe talibus voluntarie inquinarunt, adeoque incurri poſſunt ab ignorantibus eas tali delicto ſtatutas. Et certe, ſi ad irregularitatem neceſſarium eſſet cognoſcere eam annexam delicto, jam homicida id ignorans libere ad Ordines promoveri poſſet, quod falſum eſſe, vel ex eo confirmatur, quod Judex etiam juſte reum tradens morti illam incurrat, etſi neſciat eam annexam huic ſuo facto, adeoque multo magis occidens aliquem injuſte.

QUÆSTIO DXV.

Ex quibus delictis & qualiter oriatur irregularitas?

RESp. ex ſequentibus: Primo ex rebaptizatione, ſcio, ſcienter, & ſaltem ſolenniter ſeu publice facta incurri irregularitatem a rebaptizante, cum communi tradunt Bonac. de irregul. d. 7. q. 3. p. 3 num. 1. & 2 Laym. l. 1. tr. 5. p. 5. c. 2. num. 1. Hurtad de irregul. d. 2. diffic. 1. Suar. Tom. 3. in 3. p. d. 31. ſ. 6. verſ. ſed ad hæc. Conninck d. 18 du. 5. n. 34. Avil. p. 7. de irregul. d. 7. l. 7. du. 1. Nav. cit. c. 27. n. 246 Caſtrop. l. c. p. 16. n. 1. Idem de miniſtrante ex officio rebaptizanti dicitur, c. ex literarum de apoſtatis. & juxta illud AA. jam citati, quam tamen irregularitatem contractam a miniſtro non eſſe abſolutam & totalem, cum non privet uſu & exercitio Ordinis habiti, ſed ſolum ſuſceptione ordinum necdum habitorum, & aſcenſu ad Ordines ſuperiores, ut dicitur cit. c. ex literarum & tenent AA. jam citati. De cætero dixi tamen primo: *ſcienter factam*; quia eam non incurri a rebaptizante illum, quem probabiliter credebat non eſſe baptizatum, cum dici nequeat iterato factum, quod factum ignoratur c. unic. de Clerico per ſaltum promot. ac ideo quamlibet ignorantiam ab hac irregularitate excuſare, modo non ſit craſſa & ſupina, quia ad eam incurrendam requiritur dolus ſeu culpa lata, tenent Bonac. cit. p. 3 n. 3. Laym. cit. c. 2. n. 1. Caſtrop. l. c. n. 4 quamvis tamen illam evitari etiam ab iis, qui temere ſine ulla præmiſſa diligentia in veritatem inquirendi rebaptizant ſub hac conditione: ſi non es baptizatus: probabilius ſentiant Nav. l. c. Laym. l. c. verſ. 4. Suar. l. c. ſ. 6 du. 5. Avila l. c. du. 3. Bonac. l. c. num 4. Hurtad. l. c. Caſtrop. l. c. nu. 5. Coninch l. c. num. 38. & alii apud illos, eo quod vi illius conditionis appoſitæ actu ſuſpenſo ablutio illa exterior non ſit rebaptizatio, ideoque non ſubjecta irregularitati, contrarium tamen affirmantibus, Soto in 4. diſt. 3. n 9. Ugol. de irregul. c. 35. §. 3. Sayr. l. 7. c. 8. numer. 23. eo quod velint conditionem illam haberi pro non adjecta. Porro extendi hanc irregularitatem, etiam arcentem a ſuſceptione Ordinum eorumque ſuſceptorum uſu non tantum ad culpabiliter ignorantes ſe baptizatos, ſed inculpabiliter id ignorantes, & ſine culpa permittentes ſe rebaptizari, docent S. Antonin. 3. par tit. 14. c. 11. §. 12. Palud. in 4. diſt. 6. q. 4. n. 1. concl. 2. Sylv. v. baptiſm. 5. q. 3. Vivald. tr. de irregul. n. 40. Majol. l. 3. de irreg. c. 14. verum tamen contrarium communius tradunt Sotus, Nav. LL. cit. Caſtropalao num. 8. Suarez in 3. par. d. 31. ſ. 6. & de cenſ. d. 42. ſect. 1. num. 10. Valent. Tom. 4. p. 7. d. 19 p. 3. §. 5. Sayrus l. 7. theſ. c. 8. n num. 8. Sa v. irreg. ex iterat. Avil. l. c. Layman. l. c. juxta c. placuit. & c. qui apud c. q. 4. Dixi ſecundo: *facta ſaltem ſolenniter ſeu publice*; nam, ut contrahatur irregularitas ex hac reiteratione maxime in rebaptizante, ſufficere, rebaptizationem eſſe occultam, tenent Hoſt. in cit. c. ex literarum Sayrus loc. cit. num. 6. Bonacina loc. cit. num. 9. Coninch loc. cit. num. 36. Henriquez l. 14. c. 4 n. 5. Avil. l. c. d. 7. du. 1. eo quod c. qui in qualibet 1. q. 7. & C. qui bis nullatenus publicitas criminis iterationis requiratur, unde Abbas in c. ex literarum num. 1. Sylv. v. irregularitas q. 4 Layman, Hurtad. aliique apud Caſtropalao loc. cit. num. 3. abſolute docent irregularitatem a rebaptizante non contrahi iteratione baptiſmi occulta, ex qua ſi contraheretur, in ea diſpenſare poteſt Epiſcopus vi Trident. Seſſ. 24. c. 6. de reform. dum alias, ſi publica eſt, ſpectato jure communi in ea ſolus Pontifex diſpenſare poteſt, Bonac. l. c. d. 7. q. 3. p. 3. n num. 9. Sayrus loc. cit. Caſtr. l. c. n. 14. Et hæc de irregularitate orta ex iteratione baptiſmi locum non habere in reiteratione aliorum ſacramentorum imprimentium characterem, puta confirmatione & ordine, verius docent Sylv. v. irregularitas q. 4. Palud. diſt. 7. q. 2. a. 1. concl. 2. Scotus in 4. diſt. 5. q. 5. Laym l. c. c. 2. circa finem Filliuc. tr. 19. c. 7. q. 1. Reginald. l. 30. tr. 2. num. 178. Bonacina de irregul. d. 7. q. . . . num. 7. Sayrus l. 7. theſ. c. 8. numer. 28. Covartuvias Clem. ſi furioſ. 1. p. in pr. nu. 8 verſ. ſed & Caſtropalao cit. p. 16. num. 13. & alii apud illum, contrarium tenentibus Hoſt. in ſum. l. 1. de ſacram. non iter. §. fin. a. 12. Archid. in c. dictum de conſecrat. diſt. 5. Gl. ibid. v. amplius, Majol. l. c. c. 15. Navarrus l. 1. conſilior. tit. de temp. ordin. conſ. 36. &c.

2. Secundo contrahitur ex indebita & illicita ordinum ſuſceptione, v. g. ſuſcipiendo illos furtive, qualiter c. 1. de eo qui ordinem furtive ſuſcep. qualiter furtiva ordinatio, & inde ſecuta irregularitas proprie contingit, ſaltem quo ad Ordines ſuperiores ſuſcipiendos, ſi quis ſine approbatione & admiſſione Epiſcopi, & non vocatus ſe aliis ordinandis in-

ingerit, vel uſurpato nomine alterius perſonæ examinatæ & adprobatæ ad ordines illius locum occupat; ſecus eſt de iis, qui ſine dimiſſoriis, ſine titulo, non ſervatis interſtitiis, ſine legitima ætate ordines ſacros ſuſcipiunt, cum hi potius ſuſpenſionem quam irregularitatem incurrant, & ita docent Laym. *de irreg. c. 3. n. 1.* Sayr *l. c. c. 9. n. 37.* Suar. *cit. d. 42. ſ. 3. n.* 5. Hurt. *d. 2. diffic. 1. n. 3.* Caſtrop. *l. c. p. 17. n. 1.* Bonacina *d. 7. q. 3. p. 4. n. 6. &c.* idem eſt de iis, qui ordines ſacros non ſuſcepto ſacramento Confirmationis ſuſcipiunt, uti docent Ugol. *de irregul. c. 38. §. 1.* Suar. *in 3. p. d. 38. p. 4. n. 8.* Bonac. *l. c. n. 8.* Henriq. *l. 14. c. 6. n. 3.* Caſtrop. *l. c. n. . . .* contra Majol. *l. 4. de irreg. c. 31. n. 9.*

3. Tertio incurritur a ſuſcipiente ſacros Ordines poſt matrimonium contractum extra caſus a jure permiſſos, *Extrav. antiquæ concertationi, de voto*, in qua irregularitate ſolus Papa diſpenſare poteſt, niſi poſtmodum religionem approbatam ingreſſus fuerit, & in ea laudabiliter aliquo tempore vixerit, uti cavetur in *cit. extrav.* vel niſi hoc delictum occultum fuerit, tunc enim in ea diſpenſare poteſt Epiſcopus.

4. Quarto ab exercente ſerio, ſolenniter & ex officio ordinem, quem non habet, *c. 1. de clerico non ordinato miniſt.* Secus eſt de exercente illum per jocum & ludum ad hiſtoriam aliquam repræſentandam, cum tunc non cenſeatur exercere ordinem, ſed repræſentare exercitium ordinis, quod etiam ſecluſo rerum ſacrarum contemptu licitum eſt. Suarez *cit. d. 42. ſ. 4. n. 16.* Sayr. *l. c. c. 10. num. 1.* Bonacina *l. c. p. 6. nu. 1.* Caſtropalao *l. c. p. 18. num. 1. & 2. &c.* ſecus quoque eſt de exercente illum non ſolenniter, qualiter minores Ordines communiter exercentur a non ordinatis iſtis Ordinibus & ſæpe in miſſa ſolenni cantatur ab iis cum Dalmatica ſine manipulo & ſtola. Sic itaque irregularis efficitur, qui in ſolenni miſſa citra privilegium aut conſuetudinem deſtitutus illis Ordinibus cantat epiſtolam cum manipulo, vel Evangelium cum ſtola. Bonac. *l. c.* Sayr. *l. c. n. 3.* Navar *c. 27. n. 232.* Laym. *l. 1. tr. 5. p. 5. c. 3. num. 1.* Sylv. *l. c. n. 14.* &c. Sic irregularis eſt non-Sacerdos ſolenniter baptizans, quia Baptiſmus ſolenniter miniſtratus eſt uſus & exercitium Ordinis ſacerdotalis, juxta *cit. c. 1. de cler. non ordin. miniſt.* Secus eſt de baptizante non ſolenniter. Nav. *l. c.* Caſtrop. *l. c. n. 4.* Henriq. *l. 2. de baptiſmo c. 19. num. 2.* Avil. *p. 7. d. 9. du. 14.* Bonacina *loc. cit. n. 5.* idem eſt de non ſacerdote conficiente Euchariſtiam, miniſtrante ordinem, confirmationem, extremam unctionem, quia ſunt exercitium ordinis; ſecus eſt de non-parocho aſſiſtente matrimonio, quia hæc aſſiſtentia non eſt actus ordinis, ſed juriſdictionis, propter cujus non habitæ uſum non incurritur irregularitas. Suarez *cit. d. 42. ſ. 4. numer. 19.* Hurtad. *de irreg. d. 2. diff. 2. numer. 5.* Caſtropalao *loc. cit. num. 5.* Idem eſt, ſeu incurritur irregularitas a non ſacerdote abſolvente ſacramentaliter. Nav. Suar. Laym. *ll. cit.* Caſtrop. *l. c. n. . . .* Sayr. *l. c. n. 5.* Henriq. &c. contra Sylv. *v. confeſſor. num. 1.* Ledeſm. quibus favet Avila, hæc enim abſolutio quantumcunque ſecreta, eſt exercitium ordinis ſacerdotalis. Porro num ordinibus deſtitutus exercens & miniſtrans de cætero etiam ſolenniter dictos ordines & ſacramenta, ſine intentione tamen uſurpandi uſum ordinis evadat irregularis, in eo non conveniunt AA. negant id ipſum Nav. *loc. cit.* Avil. *loc. cit. ſ. x. du. 13* Hurtad. *loc. c.* Bonacina *l. c. d. 7. q. 3 p. 6. n 2.* eo quod carens ea intentione non exerceat, etiam quantum eſt de ſe, officium ſacru ordini annexum, utpote quale non eſt ſimulatio illa, ſeu actio externa deſtituta interna intentione, cum non baptizet, abſolvat &c. contrarium, ſeu talem adhuc fore irregularem, ut putant, verius affirmant Suar. *l. c. n. 18.* Laym. *l. c.* Coninch. *d. 18. du. 6. n. 47.* Caſtropalao *cit. p. 8. num. 8.* ſimiliter in eo, num hæc irregularitas afficiat ſolos clericos, exercentes ordinem, quem non habent, AA. non conveniunt, negant Navar. *l. c.* Sylv. *v. irregular. qu. 13.* Suar. *de cenſ. d. 42. ſ. 4. n. 3.* Filliuc. *tr. 20. c. 7. q. 8. n. 208.* Majol. *l. c. c. 13. num. 4.* Coninch. *loc. cit. n. 45.* Avil. *l. c. du. 10* Valent. &c. ex ea ratione, quod *c. 5. de cler. non ordin. miniſt.* generaliter ſtatuatur ne ordinetur, qui, cum ordinatus non eſſet, baptizavit, officiumve ſacrum exercuit, adeoque comprehenderentur non ordinati ſeu laici, quod etſi probabile dicant; contrarium tamen, quod ſoli clerici afficiantur hac irregularitate, aſtruunt Layman *loc. cit. nu. 3.* Sayrus *l. c. c. 10. n. 6.* Henriq. *l. 2. de baptiſ. c. 29. n. 5.* Caſtrup. *l. c. n. 10.* ex ea ratione, quod, etſi *c. 1. de Cler. non ordin. miniſt.* loqui videatur generaliter, habeatur tamen ſub *tit. de Cler. non ord. miniſt.* quo ſatis indicetur, hanc irregularitatem ſtatutam pro ſolis clericis.

5. Quinto: irregulares ſunt hæretici, apoſtatæ a fide, Schiſmatici *c. convenientibus c. ſaluberrimum 1. q. 7. c. quicumque de hæret. in 6.* idque etiam de hæreticis non ſecus ac de excommunicatis occultis tenent Pegna *director. inquiſit. 3. p. comment. 262. q. 113.* Navarrus *loc. citat. numer. 205. verſ. tert.* Suarez *loc. cit. d. 43. S. 1. numer. 3.* Sanch. *in decal. l. 2. c. 25. n. 2.* Farin. *de hæreſ. qu. 189. nu. 43.* Filliuc. *tr. 20. c. 9. n. 137.* quorum ſententiam etſi communem dicat Caſtrop. *l. c. p. 19. §. 1. nu. 2.* valde tamen probabile eſſe ait contrarium, nempe irregularitatem hæreſi occultæ annexam non eſſe, ſed debere eſſe ſigno externo manifeſtatam, uti docent Sayr. *loc. cit. l. 4. c. 11. nu. 12.* Laym. *l. c. c. 4. num. 13.* Barb. *in remiſſ. Concil. Trid. Seſſ. 24. c. 6. v. hæreſis* Avil. *l. c. d. 4. dub. 2.* Raiſſenſt. *h. t. n. 72.* eo quod textus juris ſtatuentes hæreſi irregularitatem, notorietatem illius exigunt, dum verba dirigunt non ad ipſos hæreticos, ſed ad Eccleſiæ paſtores, ne hæreticos ad Ordines admittant, adeoque illis de hæreſi conſtare debet. Extendere ſe hanc irregularitatem ad eos, qui exterius fidem negant, tametſi interius eam retineant, tradunt Suar. *cit. d. 43. S. 2 num. 2.* Sanch. *loc. cit. num 6.* Farin. *de hæreſi qu. 19x num. 75.* Bonac. *de irregul. d. 7. qu 3. p. 7. num. 2.* Majol. *de irreg c. 39 num. 1. &c.* quam ſententiam etſi communiorem dicat Caſtrop. *loc. cit. num 4.* addit tamen, contrarium ſibi videri probabile, pro quo citat Nav. *l. 5. conſilior. tit. de hæreſi conſil. 3.* & Azor. *part. 1. l. 8. c. 21.* eo quod *c. presbyteros diſt. 50* in quo ſe fundant adverſarii, nullum verbum habeatur, ex quo colligatur presbyterum illum ficte a fide apoſtataſſe, cum poterat timore ductus vere ſeu ex animo abnegare fidem Extendere ſe quoque hanc irregularitatem ad fautores, receptatores & defenſores hæreticorum qua talium, defendunt Sanch. Suar. Coninch. Bonac. n. . . . citati, & alii, contrarium tuentur. Henriq. *l. 14. c. 4. num. 6.* Sa *v. irregularitas ex defectu animi num. 2.* Caſtrop. *l. c. num. 5.* eo quod in *c. 2. §. hæretici de hæret. in 6.* quod adducunt adverſarii, ubi ii, eorumque filii uſque ad ſecundam generationem prohibentur ad officium publicum admitti, per officium publicum non officium Ordinis ſed juriſdictionis, uti eſt Magiſtratus, Notariatus, intelligatur. Item extendere ſe illam ad ſuſpectos de hæreſi, dum ſe ab ea ſuſpicione non purgaverunt (ſecus eſt, ſi eam purgaverint, tunc enim citra diſpenſationem ad Ordines promoventur) docent Henriq. *loc. cit.* Farin. *loc. cit. num 81,* Suar. *loc. cit. S. 2. num. 9. & 10.* Denique extendere ſe illam ad hæreticorum filios & eorum nepotes, ſi via maſculina deſcendant (non vero nepotes, ſed ſolos filios, ſi linea fœminina deſcendant) tradunt ex communi Nav. *num 205.* Sanch. *num 7* Bonac. *de irreg. d. 7. qu. 3. part. 7. num. 9.* Argum. *c. ſtatutum de hæret. in 6.* ubi excluduntur ab officio & beneficio (quod fundamentum tamen infirmum eſſe ait Caſtrop. *l. c. §. 2. n 1.* quia nomine officii publici intelligitur Officium juriſdictionis, ut Gl. *in cit. c.* Sayr. *l. c. cap. 10. num 40.* ſolet. & nos paulo ſupra) extenditurque id ad filios illegitimos & ſpurios. Pegna *l. c. comm. nu 103.* Covar. *2. var. c 8. num. 3.* Suar. Azor. & alii relati a Sanch. *c. 27 num 1.* cum nulla ſit ratio, cur illi ſpeciali privilegio gaudeant. De cætero, ut filii hi juxta communem ſint irregulares, requiritur primo: ut nati ſint ante delictum parentum. Henriq. *l. c. cap. 5. num. 4.* Leſſ. *l. 2. c. 34. num 121.* Sanch. *l. c. num. 14.* Caſtrop. *loc. c. num. 2. &c.* cum eo caſu non ſint formaliter filii hæreticorum. Secundo: ut notorium ſit, parentes in hæreſi deceſſiſſe *cit. c. ſtatutum.* Sayr. *loc. cit.* nec ſatis ſit, ut parentes deceſſerint ut ſuſpecti de hæreſi. Pegn. *quæſt. 115. comment. 164.* Farin. *quæſt. 191. num. 67.* Tertio; ut parentes deceſſerint infames ob hæreſin, qualiter non decedunt in Germania aliiſque regionibus, ubi hæretici cum Catholicis permixti vivunt. Sa *loc. cit. num 4* Sanch. *num 28.* Henriq. *loc. cit.* in eo vero, num irregulares ſint filii parentum, qui ob repetitum crimen combuſti ſunt, prius datis pœnitentiæ ſignis abſoluti, etſi non ſolenniter, non conveniunt AA. non eſſe irregulares, affirmant probabiliter plures. Simanc. *de Cathol. Inſtit. tit. 29. n. 17.* Henriq. *l. c.* Hurtad. *diff. 3. n. 8. &c.* eo quod ad hoc requiratur, ut parentes decedant non emendati & Eccleſiæ non reincorporati, quod videtur de talibus dici non poſſe; contrarium tamen eſſe de communiore & Praxi obſervata ſententia, dicit Caſtrop. *l. c. nu. 5.* citans pro ea Suar. *loc. cit.* Pegn. *loc. c. comment. 164.* Mol. *Tom 3 d. 658. num. 19.* Azor. *Tom. 1. l. 8. c. 13. poſt quæſt. 9.* Sanch. *n num. 22.* eo quod taliter converſi præſumantur in hæreſi decedere, & ficte converti timore potius, ne vivi comburantur, quam amore fidei, & quod ſolennis & juridica abſolutio videatur requiri, ut ab Eccleſia judicentur decedere ipſi reconciliati, & reincorporati. Demum ab irregularitate hac contrahenda aliiſque pœnis jura ſtatutis ex privilegio Pontificis excuſari filios, ſi ipſi parentes hæreticos inquiſitoribus denuncient, referunt Sanch. *c. 27. nu 51.* Pegn. *3. p. director c. 14. comment. 15. verſ. in filiis* Farin. *qu. 192 n. 35.* & alii apud Caſtrop. *l. c. n. 8.*

6. Sexto: irregulares fiunt clerici violantes cenſuras excommunicationis, depoſitionis, interdicti, de quo vide me

hoc

ſta

Digitized by Google

hoc *lib. tit. 27. per tot.* item ſuſpenſionis, de quo vide me *l. 2. qu. 528.*

7. Septimo: ob homicidium injuſtum contrahitur irregularitas, de quo vide me, *l. 1. qu. 512. & ſeq.* qualiter vero in ea diſpenſare poſſit Epiſcopus, ego *tit. eod. qu. 513.*

QUÆSTIO DXVI.

An & qualiter citra delictum ex defectu lenitatis ſive ex officio incurratur irregularitas.

1. RESp. primo: an & quando ea incurratur a Prælato eccleſiaſtico habente juriſdictionem temporalem, dum is conſtituit Judices & miniſtros in cauſa ſanguinis, dictum ſatis a me, *lib. 1. qu. 314. n. 1. in fin.* uti & quando ea incurratur a Judice ferente ſententiam mortis, vel mutilationis, dictum a me *lib. 1. qu. 314.* quibus adde, quæ de his habet Caſtrop. *tr. 29. d. 6. p. 14. §. 1. n. 1. & 3.* ubi etiam *n. 2.* cum Sayro *l. 6. theſ. c. 16. n. 4.* & Laym. *l. 3. ſ. 5. tr. 3. p. 3. c. 7. n. 1.* quod aſſeſſor Judicis, ſive ſæcularis, ſive eccleſiaſtici ſententiam ſanguinis proferentis eadem cum hoc Irregularitate involvatur, quia complet perſonam Judicis.

2. Reſp. Secundo: qualiter irregularitatem incurrat teſtificans in cauſa ſanguinis vel etiam civili, item Advocatus, conſultor, confeſſarius, reſolutum a me *l. c. n. 2. & ſeq.* de quibus quoque vid. Caſtrop. *l. c. §. 2. & 3.*

QUÆSTIO DXVII.

An & qualiter irregularitas inducatur ex defectu natalium, & quis in ea diſpenſare poſſit.

REſp. irregulares cenſentur illegitime nati. Arg. *c. 1. de filiis presbyt.* inducta hac irregularitate partim in deteſtationem paterni ſceleris, partim ob turpitudinis notam, quam tales contrahere ſolent juxta communem hominum æſtimationem, partim quia timetur, ne filius paternæ incontinentiæ imitator exiſtat, ut Gl. *in c. fin. de filiis presbyt. in 6. V. defectu*, niſi tamen tales per ſubſequens matrimonium legitimentur. Arg. *c. conqueſtus* & *c. tanta, qui filii ſint legitimi*, vel niſi tales religioſi fiant, tunc autem ad Sacros Ordines, non autem ad Prælaturam admittuntur, *c. 1. de fil. presbyt.* vide me de hoc *lib. 1. qu. 628. nu. 4.* ubi: quod illegitimus ordinatus citra diſpenſationem ſit irregularis, miniſtrando tamen in Ordinibus taliter ſuſceptis de novo eam non incurrat, & *qu. 629. n. 2.* ubi: quod irregulares non ſint, de quorum legitimitate dubitatur, eo quod illorum pater & mater neſciatur, & quod in irregularitate dubia ob defectum natalium poſſit Epiſcopus diſpenſare, non vero in notoria illegitimitate, indeque orta irregularitate, & *qu. 632. n. 1.* quod in ea in ordine ad functiones Eccleſiaſticas diſpenſare poſſit ſolus Papa.

QUÆSTIO DXVIII.

Quinam irregulares ſint ex defectu corporis, & quis poſſit in ea diſpenſare.

REſp. Irregulares ſunt, qui ita corpore vitiati, ut vel abſolute non poſſint peragere Ordiois miniſteria, vel ſine aliorum horrore, *can. illiteratos diſt. 39* juncta Gl. *v. imminutos c. presbyterum c. tua nos de Cler. ægrot.* v. g. cui medietas palmæ cum duobus digitis abſciſſa per prædonem, item cui oculus erutus. Arg. *c. ſi Evangeliſta diſt. 55.* item de eo, qui caret uſu oculi ſiniſtri, quem oculum canonicum dicunt, ita ut celebrans canonem miſſæ ſine indecentia & non niſi nimia faciei detorſione ad ſiniſtram legere poſſit; ſecus eſt, de carentia oculi dexteri quoad uſum & ſine deformitate; ſecus quoque eſt, & irregularis non cenſebitur, qui ſex digitos in manu haberet, vel uno digito ex minoribus careret, aut gibboſus eſſet vel claudus, niſi gibboſitas vel claudicatio ſeu inceſſus eſſet cum magna deformitate, ita ut baculo vel ligneo pedenti cogeretur, quæ indecora forent in altaris miniſterio. Reiffenſt. *h. t. n. 20.*

QUÆSTIO DXIX.

An, & qualiter ex defectu animæ, ætatis, libertatis, ex defectu Sacramenti ſeu bigamiæ, item ex defectu perfectæ lenitatis irregularitas incurratur.

1. REſp. ad primum: ex defectu animæ irregulares ſunt, qui uſu rationis vel omnimoda ſcientia deſtituti, utpote qui etiam jure naturali & divino arcentur a ſuſcipiendis Ordinibus, quia inepti ad munus ſingulis Ordinibus correſpondens ſubeundum.

2. Reſp. ad ſecundum: irregulares ex defectu ætatis ſunt, qui nondum habent ætatem legitimam ad Ordines ſuſcipiendos, de qua plura ſtatuit Trid. *Seſſ. 23. c. 11. & 12. de reformat.* quæ irregularitas durat, quamdiu durat defectus illius ætatis Arg. *c. ult. de temp. ordinat.* & illo adveniente ceſſat citra diſpenſationem.

3. Reſp. ad tertium: inducitur ex defectu libertatis, qua ratione irregulares ſunt primo: ſervi ſeu mancipia; de quo vide me *l. 1. qu. 635. n. 1. & 2.* ubi: quod impromovibiles ad ordines, etiam primam tonſuram, & *qu. 636. n. 1.* ubi: quod ſi non contradicente domino initientur prima tonſura, evadant liberi, & *n. 2.* ubi: quod ignorante domino ordinentur minoribus, maneant ſervi, & *n. 3.* ubi: quod ſi ordinetur diaconus vel ſubdiaconus ab Epiſcopo ſciente eſſe ſervum, ignorante domino evadit liber, & *nu. 636. num. 4.* ubi: qualiter reductus a domino maneat privatus ordinis exercitio, non tamen privetur privilegio canonis; item quod ordinatus in ſacerdotem reduci nequeat, debeat tamen ſervire domino in miniſteriis ſpiritualibus, ſi non habet, unde ſe redimat. Secundo: jam conjugati, cum hi non admittantur ad Ordines ſine licentia uxoris votum continentiæ emittentis *c. uxoratus de converſ. conjugator.* Vide de his pluribus Caſtrop. *tr. 19. d. 6. p. 13.* Tertio: obligati ad ratiocinia & hujuſmodi, *l. 1. tit. 19. de obligat. ad ratiocin.*

4. Reſp. ad quartum: irregularitas contrahitur ex bigamia, de quo vide me *l. 1. qu. 643.* ubi: qualiter bigamus repellatur ab Ordinibus; in qua bigamia in ordine ad ſuſcipiendos Ordines diſpenſare poſſit Epiſcopus, vide apud me *qu. 644.* & apud Caſtrop. *l. c. p. 8. n. n. 14.*

5. Reſp. ad quintum: ob defectum perfectæ lenitatis præter Judices, Aſſeſſores, Conſultores, accuſatores, advocatos, teſtes in cauſa ſanguinis, de quibus dictum eſt *qu. præced.* irregularitatem incurrunt Notarii, tabelliones, teſtium depoſitiones recipientes, illaſque, quando publicantur, legentes, ſententiam dictantes, a famulo ſcriptam ſigillo authentico ſignantes vel pronunciantes, quia hi omnes ad prolationem ſententiæ & conſequenter ad mortem authoritate publica concurrunt, ſecus ac famuli tranſcribentes ſententiam a Notario ſcriptam, ita Caſtrop. *l. c. p. 14. §. 4. n. 1.* item irregularitatem incurrunt tortores, ſi reus ex tortura confeſſus crimen, cujus cauſa pœna ſanguinis afficiatur, niſi id fiat in tribunali inquiſitionis. Item ad cuſtodiam comitantes Judicem, non tamen, etſi Clerici, comitantes vel aſſiſtentes ſupplicio, etiam curioſitatis gratia, licet per hoc peccent leviter, ut Suar. *de cenſ. d. 47. ſ. 4. in fine*, quod ipſum tamen præceptum non aſſiſtendi ſententiæ & ſupplicio ſanguinis factum clericis conſuetudine abrogatum videri ait Caſtrop. *l. c. verſ. deinde*, neque etiam monentes carnificem, poſſe jam illum fungi ſuo officio, vel reum, ut ſcalas aſcendat. Irregulares item efficiuntur ex defectu lenitatis perfectæ milites in bello juſto (ſecus, ſi bellum injuſtum ſit, quia tunc irregularitas oritur ex delicto) occidentes vel mutilantes, cum tales milites ut miniſtri publici dant & mutilant accepta authoritate a republica; his non obſtante, quod occidant in defenſionem propriæ patriæ, ſicut etiam Judex non evitat irregularitatem, quod ſententiam ſanguinis proferat & nequit debeat ex obligatione juſtitiæ. Non tamen irregularitatem incurrit Sacerdos in bello juſto exhortans ad occidendum aut propria manu pugnans, niſi ipſe per ſe occidat aut mutilet, ſitque de hoc certus, ut ex communi Abb. *in c. ult. & penult. de Cler. percuſſ.* Nav. *c. 27. num. 215.* Covar. *Clem. ſi furioſus 2. p. §. 3. num. 2.* Mol. *de juſt. tr. 2. d. 110. concl. 1.* Laym. *l. 3. Sum. tr. 3. part. 3. c. 8.* Bonac. *de irreg. d. 7. quæſt. 4. punct. ſpecialiter num. 7.* Hurt. *de irreg. diff. 12.* Henriq. *l. 14. c. 12. nu. 4.* Caſtrop. *l. c. §. 5. num. 2.* Arg. *c. petitio tua de homicid.* Et his non obſtantibus, quod clericis propria manu pugnare in bello offenſivo prohibitum ſit, *c. 1. ne clerici vel monach. c. ex multa de voto*, etſi enim actus prohibitus, non tamen importat irregularitatem, niſi hæc expreſſa in jure. Unde nec obſtat, quod Sacerdotibus per *c. quod in dubiis ſub peccato gravi, de pœnis*, interdi-

catur gubernatio navis ad pugnandum & excitandum milites, quia ibi in Gl. eſt ſermo de bello injuſto, præterquam quòd illis ibi non ſtatuatur irregularitas, ſed ſuſpenſio & depoſitio ferenda tantum. Caſtrop. *num.* 3. De cætero ſi miles etiam clericus in bello defenſivo nullum occidat, aut mutilet, non ſit irregularis. Argument. *c.* 2. *de immunitat. Eccleſ.* quia cum defenſio illa ſit juris naturæ, credendum non eſt, illam inducere impedimentum canonicum, quamvis ſecus ſit de illis pugnantibus in bello offenſivo voluntarie, & non coacte, ut Caſtrop. *l. c. num.* 5. citatis Valent. *Tom* 3. *d.* 3. *q.* 10. *p.* 4. *col. penult.* Hurtad. *l. c. num.* 44. Con. Bonac. & aliis. Porro in hac irregularitate ex defectu lenitatis diſpenſare, & eam tollere nequit niſi Papa Sayr. *l.* 6. *c.* 19. *ad fin.* Bonac. *d.* 7. *q.* 4. *p.* 4. *in fine*. Suar. *cit. d.* 47. *S.* 6. *in fine* Caſtrop. *l. c. n.* 6. Sufficere autem ad eam impediendam Papam concedere Clerico facultatem propria manu pugnandi, non tamen concedendo ſolum aſſiſtere pugnæ, tradunt ex communi Covar. *in Clem. ſi furioſus* 2. *p.* §. 3. *n.* 1. Nav. *c.* 25. *n.* 75. Mol. *de juſt. tr.* 2. *d.* 108. *verſ. eſt vero.* Suar. *de bello d.* 13. *S.* 3. *n.* 6. Caſtrop. *n.* 7. & alii apud illum. Ad irregularitatem incurſam defectu lenitatis, dum quis partem ſui corporis, etiam uſum Ordinis non impedientem per indignationem, aut zelo indiſcreto ſibi abſcindit, aut per alium abſcindi permittit juxta expreſſum textum, *c. qui partem diſt.* 55. & prout tradunt Mol. *tr.* 3. *d.* 67. *in fine* Sayr. *L.* 6. *c.* 7. *num.* 13. Suar. *de cenſ. d.* 51. *S.* 2. *num.* 6. Bonac. *l. c. q.* 2. *p.* 2. *n.* 29. Caſtropal. *tr.* 29. *d.* 6 *p.* 12. *n.* 1. Aliique apud illos, debere jam hanc abſciſſionem quam culpam eſſe notoriam, volunt Nav. *c.* 27. *n.* 198. Henriq. *l.* 14. *c.* 8. *n.* 4. Covar. *l. c. ſupr. n.* 6. Avil. *de irreg. p.* 7. *d.* 3. *du.* 1. *verſ. præterea*. aliique plures apud Sayr. contrarium verius reputantibus Caſtropalao *l. c. num.* 2. Mol. *tr.* 2. *d.* 70. *n.* 16. Sayr. *l.* 6. *c.* 7. *n.* 12. Garc. *de benef. p.* 7. *c.* 22. *num.* 5. contrahi autem hanc irregularitatem, ſi a dante cauſam culpabilem, ut ſibi virilia aliudve membrum amputetur a Judice, vel etiam a marito ob commiſſum adulterium, cenſent Ugol. *de irreg. c.* 18. *numer.* 1. Suarez *d.* 51. *S.* 2. *numer.* 8. Layman *leg.* 1. *tr.* 5. *p.* 5. *c.* 7. *in fine*. Avil. *loc. citat. du.* 1. Molin. *loc. cit. tr.* 3. *d.* 70 *numer.* 18 contrarium ſentientibus Hurtad. *diff.* 14. *numer.* 52. Con. *de irreg d.* 18. *du.* 13. Caſtropalao *cit. p.* 12. *numer.* 3. *&c.* eo quod textus juris loquentes de hac irregularitate faciant tantum mentionem de eo, qui ex indignatione & zelo indiſcreto caſtitatis ſibi membrum amputavit per ſe vel per alium, & nullus de eo, qui ad hoc cauſam dedit. Et ideo non improbabile cenſet Caſtropal. *n.* 4 non fore irregularem; qui ſibi teſticulos abſcindit fecit vocis retinendæ cauſa, idque etiam, quia jura inducentia hanc irregularitatem de virilium, & non de abſciſſione teſticulorum loquuntur. Illud vero receptum dicit a DD. non incurri irregularitatem, ac ita docent Navar. *l. cit. nu.* 196. Suar. *loc. c. n* 10. Henriq. *l. c. nu.* 4. Avil. *loc. cit.* Caſtrop. *num.* 5. ob imbecillitatem membri ejuſve carentiam ſine culpa propria contingentem, v. g. Si natus eſt quis ſine pudendis, aut per vim caſtratus a parentibus, ab inimicis vel infidelibus in odium fidei, vel conſilio medici aut Chirurgi ob valetudinem, & ab hac irregularitate orta ex ſui ipſius mutilatione voluntaria poterit Epiſcopus diſpenſare vi Concil. Trid. *Seſſ.* 24. *c.* 6. *de reform.* modo mutilatio ſit occulta, ut Caſtrop. *l. c. n.* 6 Angel. *v. corporis vitium*; vel etiam, ut Avila *p.* 7. *d.* 3. *du.* 3. *concl.* 2. modo propria culpa ſit occulta, licet abſciſſio ſit notoria.

QUÆSTIO DXX.

Quinam ſint effectus irregularitatis?

1. RESP. effectus irregularitatis ſunt potiſſimum tres; primus & præcipuus eſt privatio Ordinis licite ſuſcipiendi *can. jurandum can. ſi cujus uxor. diſt.* 34. non tamen ſuſcipiendi valide, cum Eccleſia validam ſuſceptionem nullatenus impedire poſſit, dum adſunt a Chriſto requiſita, nimirum adhibetur legitima materia ac forma a legitimo miniſtro, ut Caſtrop. *tr.* 29. *d.* 6. *p.* 5. *n.* 1. cum Bonac. *de irregul. d.* 7. *p.* 4. & communi, ſed & nullibi jura prohibent ab irregulari ſuſcipi primam tonſuram valide (etſi eam ab eo ſuſceptam irritare potuiſſet, cum inſtitutio illius dependeat ab Eccleſia, Bonacina, Caſtropalao *ll. cit.* Suarez *de cenſ. d.* 40. *S.* 1. *num.* 1.) ſed ſolum prohibent eam licite ſuſcipi, cum etſi proprie ordo non ſit, ſub eo tamen late accepto comprehendatur, & ad prohibitionem ſuſcipiendi eam licite ab irregulari ex hoc ipſo recte inferatur, quod hæc tonſura ſit diſpoſitio ad ordines, ac proinde, qui incapax eſt ad hos ſuſcipiendos licite, eam quoque licite ſuſcipere nequeat, uti docent Nav. *Tom.* 1. *conſilior. cenſ.* 24. *de temp. ord. numer.* 1. & 4. Suar. *l. c. nu.* 11. Sayr. *theſ. L.* 6. *c.* 1. *num.* 19. Filliuc. *tr.* 18. *c.* 3. *n.* 39. Avil. *l. c. d.* 2. *du.* 6. Caſtrop. *l. c. n.* 2. Irregularitas vero ſuperveniens ordinato, ſi eſt ex delicto, privat ordinatum quolibet exercitio ordinis ſuſcepti, & inhabilem reddit ad alium ordinem ſuſcipiendum, Suarez. Avila. *ll. cit.* Covar. *de homicid. p.* 2. §. 1. *num.* 3. Caſtropalao *loc. cit. nu.* 3. Nav. *c.* 27. *n.* 194. ſi autem ſuperveniat ex defectu corporis impedit ſolum ordinem ſuſcipiendum, & ordinis ſuſcepti uſum, quem defectuoſus exercere ſeu præſtare nequiret, idque, ſive defectum culpabiliter ſive inculpabiliter contraxiſſet, Suar. *l. c. S.* 2. *n.* 38. *juncto S.* 3. *n.* 15. Navar. *l. c. n.* 107. Caſtrop. *l. c.* De cætero nulla irregularitas privat actionibus communibus laicis cum clericis, quales ſunt recipere Sacramenta præter ordinem, audire officia divina, ſepeliri in loco ſacro, baptizare ſine ſolennitate, communicare cum fidelibus. Nav. *l. c.* Suar. *d.* 40. *S.* 2. *n.* 8 Covar. *l. c.* §. 1. *initio*, Caſtrop. *l. c. n.* 4. Con. *d.* 18. *du.* 1. *n.* 4. Bonac. *de irreg. d.* 7. *p.* 4. *n.* 5.

2. Effectus ſecundus eſt privatio quorumcunque beneficiorum obtinendorum, ſi irregularitas ſit abſoluta ſeu totalis, Arg. *c. dudum de elect. c. fin. de cler. duell.* cum enim beneficium ſupponat Ordinem, vel ſaltem primam tonſuram, qui incapax eſt primæ tonſuræ recipiendæ, qualis eſt, qui abſolute irregularis eſt, etiam incapax eſt recipiendi aliquod beneficium, exercendique, quæ beneficio ſunt propria, Arg. *c. fin. de Cler. excom. miniſt.* unde collationem beneficii tali irregulari factam validam eſſe negant Suar. *l. c. n.* 30 Nav. *c.* 27. *n.* 149. Sayr. *l. c. c* 2. *n.* 12. Bonac. *l. c.* Avila *l. c. concl.* 5. Henriq. *l.* 14. *c.* 2. *n.* 5. & alii apud Caſtrop. *l. c. n.* 6. qui tamen *n.* 7. cum aliis cenſent ex data ratione plus non inferri, quam talem collationem eſſe illicitam, & venire irritandam, non tamen ipſo jure eſſe nullam, plures autem effectus & pœnas tribuendæ non ſunt irregularitati, quam in jure expreſſæ, ut bene Suar. & Caſtrop. *ll. cit.* apud poſtremum vide, qualiter plures textus juris, quibus contrarium, nempe invaliditas talis collationis ipſo facto indicari videtur, interpretandi. Multo minus itaque irregularis ipſo facto erit incapax juriſdictionis eccleſiaſticæ ſive delegatæ ſive ordinariæ ſecundum ſe, adeoque nec quatenus annexa beneficio, dum ipſius beneficii ſuſcipiendi irregularis ipſo jure incapax non eſt. De cætero loquendo generaliter, ſicut irregularis, inhabilis ad beneficium ſuſcipiendum, ita etiam inhabilis eſt ad juriſdictionem ordinariam, quippe beneficio, cujus regulas ſequitur, ſuſcipiendam, Suar. *l. c. S.* 1. *n.* 5. Dico: *ad ordinariam juriſdictionem*, nam juriſdictio delegata irregulari ad quælibet alia munera præter uſum Ordinis concedi poteſt, quia nullibi cavetur ad eam ſuſcipiendam irregularem inhabilem eſſe. Bonacina *de irreg. d.* 7. *q.* 1. *p.* 4. *num.* 12. Dixi etiam ad initium hujus §. *ſi irregularitas ſit abſoluta*: ſi enim ſit partialis ſuperveniens ordinato non ex delicto, ſed ex defectu (qualis eſt, de qua in *c.* 2. *de Cler. ægrotante*) poteſt irregulari licite & valide conferri beneficium non requirens uſum repugnantem defectui, Valent. *Tom.* 4. *d.* 7. *q.* 19. *punct.* 2. *verſ. & dicendum* Sayr *l. c. n.* 3. Garc. *de benef p.* 7. *c.* 11. *n* 19. Caſtrop. *l. c. n.* 5.

3. Effectus tertius irregularitatis eſt ſecundum aliquorum DD. ſententiam, privatio beneficiorum ante irregularitatem acquiſitorum, eo quod irregularis plerumque incapax exercendi officium, ratione cujus beneficium conceditur, ita ut proinde obligatus videatur beneficium dimittere, cum ejus obligationi ſatisfacere nequeat. Nihilominus oppoſitam ſententiam, quod nimirum illa privatio non inducatur ipſo jure, ſed ad illam requiratur officium ſeu ſententia Judicis, ſaltem declaratoria criminis, prout colligitur ex *c. fraternitati de cler. excom.* & *c. poſtulaſtis* §. *quæſiviſtis vel c. cum litteris*; *de exceſſib. Prælatorum* tanquam communem tuentur Valent. *l. c.* Sayr. *l. c. num.* 21. Suarez *l. c. num.* 15. Navarus *loc. cit. dicto* 5. Layman *lib.* 1. *tr.* 5. *p.* 5. Riccius *in prax. deciſ.* 189. *ad finem.* Henriq. *l. c.* Bonac. *l. c. nu.* 8. & alii, quos citat & ſequitur Caſtropalao *l. c. n.* 9. cum nullus ſit textus in jure hanc pœnam ipſo jure inducens, neque ea inferatur ex verbis Tridentin. *Seſſ.* 14. *c.* 7. loquente ſpecialiter de irregularitate homicidii; *qui ſua voluntate homicidium perpetravit, omni ordine & beneficio eccleſiaſtico perpetuo careat*; nam ut Caſtropalao *loc. cit. num.* 10. cum Suarez *loc. cit. d.* 44. *S.* 4. *num.* 42. verba hæc intelliguntur non pariformiter quoad ſingula, ſed juxta rerum naturam, ita ut carentia Ordinis, quam inducit ex hoc capite ipſo jure incurratur, privatio vero beneficiorum acquiſitorum plerumque expoſtulet ſententiam Judicis ut Suar. & Caſtrop. *ll. cit.* Covar. *l. c. p.* 2. §. 3. *n.* 6. Salcedo *in ſua pract. c.* 94. Tametſi autem beneficiatus incidens in irregularitatem ex delicto non teneatur ſe privare ſuo beneficio, ſed illud retinere poſſit, uſque dum per ſententiam privetur, tenetur tamen procurare diſpenſationem, & interea

fructus-

ſatisfacere per alium oneribus ſeu actionibus, quæ ratione irregularitatis illi ſunt prohibitæ, Caſtrop. *n.* 11. non enim ei illicitum eſt aſſumere coadjutorem pro aliquo tempore ex tam gravi cauſa, ut idem cum Suar. *l. c. n.* 19. Navarr. *l.* 5. *conſ.* 17. *de homicid.* non tamen retinere poteſt beneficium, cui Sacer Ordo annexus, quem ipſe per ſe exercere nequit, ſi eſt in more petendi diſpenſationem, vel deſperat, diſpenſationem obtinendam brevi tempore. Avil. *p.* 7. *d.* 2. *du.* 6. *verſ. hinc ſequitur*, Bonacina *de irreg. d.* 7. *p.* 4. *num.* 10. Layman *leg.* 1. *tr.* 5. *p.* 5. *c.* 1. *corol.* 3. Con. *d.* 17. *du.* 1. *num.* 5. *&c.* Poſſe quoque irregularem ex delicto, ſi nolit vel non poſſit impetrare diſpenſationem, beneficium reſignare in favorem, ac ſi nullam irregularitatem contraxiſſet etiam pendente accuſatione, eo quod, quouſque accedat ſententia, & condemnetur, retineat jus in beneficio, docent Abb. *in c. niſi cum pridem. de renunc. num.* 1. Felin. *in c. inquiſit. de accuſ. col.* 3. Gom. *in reg. de annal. poſſeſſ. q.* 42. *num.* 3. Suar. *d.* 40. *S.* 2. *num.* 19. Caſtropalao *loc. cit. num* 15. idque etiam non obſtante, quod alius durante accuſatione ſuper irregularitate impetret beneficium irregularis, caſu quo quis per ſententiam illo privetur & irregularis ſit conſcius hujus impetrationis, cum in hoc nullam fraudem committat, quia utitur jure ſuo. Ita Mol. *tr.* 3. *de juſt. d.* 78. *num* 1. cui inhærere videtur Caſtropalao *num* 16. De cætero licet irregularis ex delicto homicidii voluntarii ex Decreto Concil. Tridentin. *Seſſ.* 14. *c.* 7. privandus veniat beneficiis obtentis, non tamen penſionibus, ſed harum privatio relinquitur Judicis arbitrio, ſpectata delicti qualitate, ut deciſum a S. Congreg. Cardinalium interpretum Tridentin. Riccius *deciſ.* 524. Barboſa *in cit. loco Trid.* Suarez *cit. d.* 44. *S.* 4. *num.* 34. apud Caſtrop. *loc. cit. n.* 12. Sed neque privandus per ſententiam fructibus beneficii, ſi munera, quæ ratione beneficii tenebatur exercere, exercuit per ſe vel alium, cum jus habeat percipiendi illos poſito muneris exercitio. Suar. *d.* 40. *S.* 2. *num.* 10. Filliuc. *tr.* 19. *num* 69. Layman *l. c.* Neque quis ob ſupervenientem irregularitatem privatur juriſdictione ad forum contentioſum pertinente, unde poterit adhuc excommunicare, eligere, beneficia conferre, aſſiſtere matrimonio, ſi parochus eſt. Con. *d.* 18. *du.* 1. *n.* 7. Laym. *l. c. coroll.* 2. Filliuc. *l. c. n.* 74. Suar. *l. c. S.* 2. *nu.* 12. *&* 14. Bonac. *cit p.* 4. *n.* 12. *&* 17. Caſtropalao *n.* 14.

QUÆSTIO DXXI.

Qualiter tollatur irregularitas?

1. RESp. tametſi paſſim DD. tradant irregularitatem tolli triplici via, nimirum baptiſmo, profeſſione religioſa & diſpenſatione; per baptiſmum tamen re recte conſiderata nullam tolli irregularitatem bene dicit Caſtropalao *loc. c. p.* 7. *num* 1. eo quod nulla irregularitas baptiſmum antecedat, quippe introducta jure eccleſiaſtico, quod nullam vim habet in eos, qui extra eccleſiam ſunt, quales ſunt non baptizati, ſint etiam aliqui defectus contracti ante baptiſmum, qui poſt illum remanentes baptizatum conſtituunt irregularem v. g. bigamia ante baptiſmum contracta, cæcitas poſt baptiſmum perſtans, illegitimitas (utpote quæ per baptiſmum non aboletur) infamia, intellige juris, quæ ex ſententia condemnatoria procedit, eſtque perpetua, & non facti ex facto ante baptiſmum commiſſo orta, quam poteſt & per baptiſmum aboleri, cum per illum perfecte deleatur peccatum, adeoque & infamia illi annexa, ſentiunt Sayr. *theſ. l.* 7. *c.* 13. *num.* 2. Henriq. *l.* 14. *c.* 7. *nu.* 2. Laym. *l. c. c.* 6. *nu* 8. Caſtrop. *l. c.*

2. Profeſſione religioſa ſeu emiſſione votorum in religione approbata irregularitatem ex defectu natalium contractam in Ordine ad ſuſcipiendos Ordines tolli, docent Suar. *d.* 45. *S.* 1. *n.* 3. Sanch. *de mat. l.* 7. *d.* 82 *num.* 4 Sayr. *loc. cit. num.* 9. Majol. *l.* 5. *c.* 51. *num.* 13. Layman *loc. cit. c. ult. in fine.* Caſtropalao *loc. cit. num.* 2. Henriq. *loc. cit.* Nav. *c.* 27. *num.* 20. Arg. *c.* 1. *de filiis presbyt.* juncto *c. fin. eod.* & ibi Gl. *fin.* manente tamen eorum inhabilitate ad dignitates & Prælaturas, ut iidem AA. quamvis etiam religiones omnes privilegium habere, ut patientes defectum natalium promoveri poſſint ad prælaturas, teſtetur Sayr. *loc. c.* & habetur in noſtris privilegiis, *v. diſpenſatio* §. 2. independenter tamen a privilegio, quod conceſſum Præpoſito generali Societatis pro foro conſcientiæ relaxandi quamvis irregularitatem etiam ortam ex bigamia & homicidio voluntario, item conceſſum mendicantibus a Martino V. teſte Rodriquez. *Tom.* 1. *qq. reg. q.* 24 *a.* 12. Niſi irregularitas orta ex homicidio voluntario ſit notoria, per religionis ingreſſum tolli excepta bigamia, ſine fundamento aſſeri a Soto *in* 4. *diſt.* 25. *q.* 1. *a.* 3. advertunt Sanchez Laym. Sayr. cæterique paulo ante citati AA. *ll. cit.*

3. Diſpenſatione tollitur quæcunque irregularitas per Summum Pontificem, utpote ab eo ortum habens, etſi rarius in irregularitate bigamiæ proprie talis, cum ea deſcendat ex apoſtolica traditione, & homicidii voluntarii diſpenſare ſoleat, eſtque diſpenſatio ab eo facta ſine cauſa valida (cujus contrarium eſt in diſpenſatione facta ab inferiore) non tamen licita. De cætero poteſtatem diſpenſandi in qualibet irregularitate jure ordinario competere Epiſcopo, quando Papa eam ſibi non reſervavit, non recte argui ex *c. nuper. de Sent. excom.* ubi: quod, quando conditor Canonis abſolutionem ab excommunicatione non reſervavit ſpecialiter ſibi, cum aliis conceſſiſſe cenſeatur, oſtendit Caſtropalao *loc. cit. num.* 4 cum Suar. *d.* 41. *S.* 2. *num.* 3. hac adducta ratione diſparitatis, quod abſolutio ab excommunicatione maxime neceſſaria ſaluti fidelium, cum ea impediat Sacramentorum receptionem, Suffragia Eccleſiæ fidelium inter ſe, hæc autem in irregularitate non procedant, utpote quæ ſolum impedit Ordinum ſuſceptionem & uſum ad ſalutem non neceſſarium, ac proinde potius contrarium dicendum, nimirum quod, quoties diſpenſatio in irregularitate conceſſa non eſt, ea reſervata ſit Papæ. Porro ut poteſtas diſpenſandi in omnibus irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus, & ad forum contentioſum non deductis, excepta proveniente ex homicidio voluntario, conceſſa Epiſcopis a Trid. *Seſſ.* 24. *c.* 6 *de reform.* exerceri ab illis poſſit, requiritur.

4. Primo: ut diſpenſandi ſint ordinariæ illius juriſdictioni ſubjecti, quales non ſunt reſpectu illius ſubditi Archiepiſcopi, uti nec reſpectu hujus ſubditi ſuffraganeorum, utpote quorum ſuperior non eſt, niſi in cauſis ad eundem per appellationem devolutis, *c. duo & c. paſtoralis de offic. Ordinar.* vel dum denegata ſubditis ſuffraganei abſolutione, hi pro ea recurrant ad Metropolitanum, Henriq. *l.* 4. *c.* 13. *numer.* 3. Avil. *de irreg. d.* 10. *du.* 6. *notab.* 2. *concl.* 1. Sanchez *l.* 4. *in decn. c.* 32. *numer.* 12. Caſtropalao *numer.* 6. Quod ipſum licet Henriquez & Avila extendant ad tempus, quo Metropolitanus viſitat diœceſin ſuffraganei, ita ut is tunc diſpenſare poſſit cum ſubditis ſuffraganei in irregularitate eorum, rectius tamen id negant Suar. *de conſ. d.* 41. *ſ.* 2. *num* 12. Sayr. *in clavi reg. l.* 6. *c.* 15. *num.* 80. Sanch. *in decal. l.* 2. *c.* 15. *num.* 6. Caſtropalao *l. c. num.* 6. cum id nullibi conceſſum Metropolitano, etiamſi ei conceſſa poteſtas pro tunc abſolvendi ſubditos ſuffraganeorum, *c. fin. de cenſibus in* 6. Nomine autem Epiſcopi in Tridentin. pro diſpenſationibus faciendis non venit Vicarius illius generalis, niſi ſpecialiter ei conceſſa hæc poteſtas. Caſtrop. *n.* 7. Sanch. *l.* 2. *de mat. d.* 40. *n.* 11. citatis aliis. Neque etiam Prælati regulares reſpectu religioſorum ſibi ſubditorum, quia non habent diœceſin, quod, ut fruantur hoc privilegio, requirere videtur Trid. dum dicit: *Epiſcopi in ſua diœceſi.* Sanch. *de mat. l.* 8. *d.* 2. *num* 3. unde teſte Rodriq. *qq. reg. Tom.* 1. *q.* 6. *n.* 9. Pius V. in motu quodam proprio hanc facultatem Tridentino abſolvendi & diſpenſandi extendit ad Prælatos regulares, etiam locales religionum exemptorum reſpectu ſuorum religioſorum, unde hi poterunt quoad hoc cum ſuis ſubditis in foro conſcientiæ, quod poſſunt Epiſcopi virtute Tridentin. ut probat Rodriq. *loc. c.* Suar. *Tom.* 4. *in* 3. *part. d.* 30. *ſ.* 1. *num.* 7. Sanch. *in decal. l.* 2. *c.* 15. *num.* 7. Veniunt tamen nomine Epiſcopi Capitulum ſede vacante, utpote ſuccedente in iis, quæ competunt Epiſcopo jure ordinario ſpeciali, ut Abb. *in c. verum de foro compet. num.* 9. Felin. *in c. cum te de reſcript. num.* 17. Sanch. *de mat. d.* 2. *num.* 10. Hæc autem poteſtas diſpenſandi in irregularitatibus & abſolvendi a quibuſcunque caſibus occultis competit Epiſcopis jure ordinario, & non tanquam ſedis Apoſtolicæ delegatis, ut Sanch. Caſtropalao *ll. cit.* Idem competit Abbatibus aliiſque Prælatis habentibus propriam diœceſim, in qua exercent juriſdictionem quaſi epiſcopalem independenter ab Epiſcopo, Sayr. *in clavi reg. l.* 6. *c.* 12. *num.* 83. Avil. *loc. cit. d.* 20. *du* 6. cum hæc poteſtas contenta in Tridentino utpote beneficium Principis ſit late interpretanda, & hi Prælati non differant niſi conſecratione ab Epiſcopis, qui etiam non conſecrati id poſſunt, ut Sanchez *de mat. loc. cit.* Suarez *d.* 41. *ſ.* 2. *num.* 7. Nomine ſubditorum in dicto decreto veniunt, qui in diœceſi Epiſcopi habent domicilium ſtabile, etſi partiale, utpote habentes quoque aliud in alia diœceſi. Sanch. *in decal. l.* 2. *c.* 11. *num.* 8. Caſtrop. *n.* 8. item ex recepta ſententia, qui majore tantum parte anni in diœceſi commorentur, ut Sanch. *de mat. l.* 3. *d.* 23. *n.* 11.

5. Requiri ſecundo videtur ad uſum facultatis diſpenſandi in irregularitate conceſſæ Epiſcopo per Trident. ut eam exerceat in ſua diœceſi, ut vult Bonac. *de irreg. d.* 7. *q.* 5. *p.* 1. *n.* 5. Verum dictis verbis: *in diœceſi ſua*: non videtur limitare conſilium ad exercendam eam tantum in ſua diœceſi, quia alias clarioribus verbis uſus fuiſſet, dum inhibuit Epiſco-

ſcopis exercere pontificalia in aliena diœceſi, & præterquam quod verba illa non addiderit, cum loqueretur de diſpenſationibus, ſed tantum, dum agebatur de poteſtate abſolvendi a caſibus occultis & reſervatis, ut notant Sanch. *in decal. l. c. n.* 12. Suar. *l. c. n.* 10. Seorſom illorum non inferunt, quod Epiſcopus extra ſuam diœceſim exiſtens non poſſit diſpenſare, ſed potius contrarium, nimirum quod exiſtens extra diœceſim ſuam poſſit diſpenſare in qualibet irregularitate, & abſolvere a quibuſcunque, cum ſubdito ſuo exiſtente quoque extra ſuam diœceſim, quia juriſdictionem voluntariam ubilibet exercere poteſt.

6. Requiritur tertio: Ad diſpenſandum ab Epiſcopo in irregularitate ut ortum habeat ex delicto occulto, quale eſt, quod probari quidem poteſt teſtibus, ignoratur tamen a majore parte populi ſeu communitatis, ubi commiſſum eſt, *v. gr.* a ſex, dum in ea ſunt decem. Quod ſi tamen de delicto in una parte populi publico & notorio, in altera parte ignorato & probabiliter non ſciendo ſeu publicando petatur abſolutio vel diſpenſatio, poſſe Epiſcopum virtute Tridentin. abſolvere, vel in irregularitate inde orta diſpenſare cenſent Sanch. *l.* 2. *c.* 11. *n.* 21. Avil. *p.* 2. *c.* 7. *d.* 1. *du.* 11. *con.* 3. eo quod eſſe occultum, vel non eſſe occultum intelligi debeat in ordine ad locum, in quo petitur diſpenſatio, cujus contrarium Caſtrop. *l. c. num.* 10. cenſet probabilius, quia irregularitas talis dici non poteſt ex delicto occulto, eum, quod in una parte eſt publicum, abſolute dici debeat publicum, ne alias vix inveniretur irregularitas, in qua Epiſcopus diſpenſare non poſſit, cum nulla ſit irregularitas, quæ alicui ignota non ſit. Multo magis requiritur, ut irregularitas non ſit deducta ad forum contentioſum, etiamſi diſpenſatio petatur in eo loco, ubi ad illud deducta non ſit. Dicitur autem deducta ad forum contentioſum, dum delatum eſt Judici & delatio intimata parti, ſeu hæc citata, imo ſi dicatur judicium non incipere a citatione, ſed a litis conteſtatione, ut tradunt Gl. *in l. ſi is Romæ v. judicium* & Gl. *in C. relatum de off. deleg.* Decius & Alciat. *in rub. de in jus vocando*, poterit Epiſcopus, quamdiu lis conteſtata non eſt, abſolvere ab irregularitate, Caſtrop. *l. c. n.* 11. quod idem poterit, poſtquam ad forum contentioſum irregularitas deducta & irregularis ex defectu plenæ probationis, vel falſis probationibus abſolutus fuit, ab inſtantia & obſervatione judicii, etiam per ſententiam interlocutoriam, maxime vero per ſententiam definitivam, cum per utramque judicium ſit finitum, ita Henriq. *l.* 14. *c.* 10. *n.* 4. Sanch. *de mat. l.* 8. *ſ.* 34. *a nu.* 17. Molin. *de juſt. tr.* 3. *d.* 79. *num* 8. Filliucius *tract.* 20. *cap.* 10. *num.* 169. Bonacina *Tom.* 1. *diſp.* 7. *quæſt.* 5. *p.* 1. *num.* 5. *verſ. dixi* & alii, quos citat & ſequitur Caſtrop. *l. c. nu.* 12. Item idem poſſe Epiſcopum, dum delictum integre probatum, & reus condemnatus & punitus, docent Laym. *L.* 1. *Sum. tr.* 5. *p.* 5. *c.* 9. *num* 6. Hurtad. *diffic.* 20. *n.* 68. Sanch. Avil. Henriq. eo quod jam ſatisfactum ſinis, ob quem Concil. negavit Epiſcopis facultatem abſolvendi, qui fuit, ne reus abſolveretur a delictis publicis eorumque pœnis, priusquam publico ſcandalo ſatisfieret, & ne authoritas Judicum minueretur, ſi pendente eorum Judicio reus abſolveretur, quod etſi probabiliter dici cenſeat Caſtrop. *n.* 13. probabilius tamen exiſtimat contrarium cum Gutt. *L.* 1. *can. qq. c.* 3. Garcia *de benefic. p.* 7. *c.* 11. *n.* 20. & Bonac. *d.* 7. *q.* 5. *p.* 1. *n.* 6. *circa finem*, eo quod facta illa deductione integraque probatione & condemnatione delictum publicum ſit & notorium notorietate juris, Trident. autem conceſſa non ſit facultas diſpenſandi in irregularitate orta ex publico & notorio delicto.

7. Denique hic notanda ſequentia; primo: quod cum poteſtas hæc diſpenſandi ab irregularitate conceſſa ſit Epiſcopis, & verba illa: *pro foro conſcientiæ*: a Trid. appoſita ſint, dum loquitur de abſolutione a caſibus reſervatis, & non, dum loquitur de diſpenſatione, ea non tantum pro foro conſcientiæ, ſed etiam pro foro externo ſervire debeat. Sanchez *l.* 2. *in decal. c.* 11. *n.* 12. Caſtrop. *l. c. n.* 14. Secundo: quod, cum hæc poteſtas ſit juriſdictionis voluntariæ, uti & abſolutio, & jure ordinario competat Epiſcopis, ſit ab illis delegabilis. Majol. *l.* 2. *de irreg. c.* 2. *in fine* Sanch. *l.* 8. *de diſpenſ. d.* 3. *numer.* 3. Suar. *de cenſ. d.* 41. *ſ.* 2. *num.* 15. Avila *p.* 7. *de irreg. d.* 10. *du. ult.* Bonacina *de irreg. d.* 7. *q.* 5. *p.* 1. Caſtropalao *num.* 15. Tertio: Quod, ſi de pluribus irregularitatibus impetranda diſpenſatio, facienda neceſſario mentio illarum, quæ ſunt ex diverſo delicto, quia auferri poteſt una ſine altera, ſi vero irregularitates plures ſint ejuſdem rationis, V. G. ex pluribus celebrationibus in excommunicatione, neceſſarium ſit exprimere eas in genere, non tamen ſingulas vices in particulari, Henriq. *l.* 12. *de mat. c.* 10. *n.* 3. Sanchez *de mat. d.* 24. *n.* 7. Navar. *c.* 27. *n.* 32. Avil. *l. c. du.* 8. Caſtropalao *num.* 16. Suarez *d.* 44. *ſ.* 2. *n.* 28. certum id eſſe dicens de irregularitatibus homicidii. Quarto: Exceptionem a poteſtate ſeu privilegio diſpenſandi in privilegio conceſſo religionibus & Epiſcopo eſſe ſtricte interpretandam, v. g. ſi in privilegio excipiatur exceptio irregularitatis ex bigamia, non de ſimilitudinaria bigamia, ſed de proprie tali intelligendum eſt, Caſtrop. *num* 17. cum Laym. *l. c.* Quinto: Epiſcopum vel Prælatum conſcium irregularitatis, in qua diſpenſare poteſt, ſi irregularem admittat ad Ordines vel beneficium, cenſeri diſpenſare cum eo Sylv. *v. irregularitas q.* 28. Majol. *de irreg. l.* 5. *c.* 51. *num.* 8. Suar. *d.* 41. *ſ.* 3. *n.* 4. Avil. *l. c. du.* 6. Sayr. *l.* 7. *theſ. c.* 24. *n.* 11. Bonacina *l. c.* Caſtropalao *n.* 18. quæ tamen tacita diſpenſatio facta a Prælato Papa inferiore non admittitur in foro externo, Caſtrop. *l. c.* & apud hunc Suar. citans Abb. Felin. Jo. And. Nav. &c. Sexto: Diſpenſatum etiam a Papa ad Ordines, non cenſeri hoc ipſo ad beneficia curata, dignitates & prælaturas. Imola *in c. poſtulaſti de reſcrip. num.* 4. Felin. *num.* 10. Sa. *v. diſpenſatio n.* 14. Sayr. *l.* 6. *theſ. c.* 21. *n.* 12. Caſtrop. *n.* 19. Item diſpenſatum ad Ordines, cenſeri diſpenſatum ad ſolos Ordines minores, quia diſpenſatio ſtricte interpretanda, diſpenſatio facta initiato minoribus intelligenda eſt facta pro majoribus, ne ſit inutilis & fruſtranea, Sanchez *de mat. d.* 1. *n.* 26. Caſtrop. *n.* 20. Septimo: Epiſcopum concedentem dimiſſorias ad Ordines hoc ipſo concedere facultatem, ut ab ordinante diſpenſetur in irregularitate, alioque impedimento impediente ſuſceptionem Ordinum. Angel. *v. irregularitas num.* 34. Sylv. *ibid. q.* 9. *numer.* 11. *in fine*; cum conceſſa facultate ad Ordines, conceſſa ſint ea, ſine quibus illi ſuſcipi nequeunt, Arg. *c. præterea de off. deleg.* & *L.* 2. *ff. de juriſdict. omn. Jud.* quod verum eſſe ait Caſtrop. *nu.* 21. ſi Epiſcopus dimittens ſit conſcius irregularitatis; ſecus, ſi ſit ignarus impedimenti, eo quod etſi diſpenſatio irregularitatis præmittenda ſit ſuſceptioni Ordinum, non tamen neceſſarium eam præmitti ab eo, qui Ordines ex delegatione collaturus eſt. Ita Caſtrop. *l. c.* cum Sanch. *l.* 8 *d.* 1. *n.* 25.

QUÆSTIO DXXII.

Privatio numerata inter pœnas eccleſiaſticas quid ſit, & qualiter incurratur quiſque ejus effectus?

1. RESp. ad primum: Privatio hæc eſt pœna eccleſiaſtica, qua quis ob delictum privatur beneficio, dignitate, vel officio eccleſiaſtico prius rite obtento.

2. Reſp. Ad ſecundum: Incurritur vel ipſo jure, dum nimirum a jure ita annexa eſt perpetrationi criminis, ut ea completa quamprimum ſine facto, citraque omnem Judicis ſententiam beneficio, dignitate, officio exutus exiſtat, aliquando miniſterio ſeu per ſententiam Judicis, dum nimirum etſi jure ſeu per leges decreta ſit criminis, non tamen incurritur actu, priusquam ademptio per ſententiam condemnatoriam ſequatur, qua reus non ſolum commiſiſſe crimen declaretur, ſed expreſſe irrogetur & infligatur, ita ut priusquam hæc accidat, beneficium ab alio impetrari nequeat, neque a reo reſignari poſſit, qui etiam fructus ante hanc ſententiam fecit ſuos, poſt eam reſtituere non teneatur. Covar. *p.* 2. *de Sponſal. c.* 6. *§.* 8. *n.* 8. Laym. *l.* 4. *tr.* 2. *c.* 17. *num.* 2. Pirh. *ad tit. de conceſſ. præb. num* 27.

3. Reſp. Ad tertium: Privationis ipſo jure inductæ effectus notabiles ſunt ſequentes; primo: quod ipſo criminis perpetrati facto amittatur titulus ſeu proprietas beneficii, ita ut illud vacet, & tanquam tale impetrari poſſit ab alio, arg. *c. licet de præb. & dignit. in* 6. Secundo: quod ab ipſo commiſſi criminis die proventus beneficii non faciat ſuos, & a tunc perceptos reſtituere teneatur, *Extrav. cum deteſtabile* 2. *Inter comm. de Simon.* Tertio: Quod ſic privatus beneficio illud amplius permutare aut in favorem reſignare non poſſit. Quarto: Quod ſi ſic privatus moriatur non tanquam per obitum, ſed tanquam ex delicto vacans beneficium impetrari poſſit, eo quod titulus & proprietas illius jam ante obitum fuerit amiſſa. Azor. *p.* 2. *Inſt. mor l.* 7. *c.* 17. *q.* 2. Barb. *de off. Epiſ. Alleg.* 67. *a num.* 253. Non tamen poſſeſſionem beneficii ſtatim dimittere teneatur reus, ſed in ea perſeverare poſſit, dunec ſuper beneficii & fructuum retentione impetret diſpenſationem, vel a competente Judice per ſententiam declaretur reus criminis, cui annexa privatio; ut Covar. *l. c.* Felin. *in C. Rodulphus de reſcript. n.* 38. Sotus *l.* 2. *de juſt. q.* 6. *a.* 5. Gutt. *l.* 2. *qq. can. c.* 5. *n.* 28. Azor. *l. c. q.* 3. Piaſec. *pr. epiſc. p.* 2. *c.* 4. *n.* 14. *numer.* 18. Cætera de hac privationis pœna accurate tractata invenies in *meo foro benefic. parte* 3. *locis deſignatis in indice dictæ part. v. privatio*.

QUÆ-

QUÆSTIO DXXIII.

Depoſitio quid & quotuplex ſit?

1. REſp. Ad primum: Depoſitio, de qua hic eſt pœna eccleſiaſtica, qua clericus removetur perpetuo & ex jure ordinario irremiſſibiliter a beneficio, officio, ab ordine puta Clericali, Sacerdotali, Epiſcopali, non quidem quo ad characterem, quia hic inamiſſibilis ſeu indelebilis, ſed quo ad exercitium, ſeu executionem illius; v. gr. miniſtrationem ſolennem in ordine Subdiaconi & Diaconi, celebrationem, abſolutionem Sacramentalem, collationem Ordinum a beneficio, v. g. a parochia ejuſque adminiſtratione, perceptione fructuum, non tamen a titulo ſeu proprietate illius, unde patet, eam vix differre a ſuſpenſione perpetua, cum nec illa privet proprietate, ſed ſolum adminiſtratione, Caſtrop. *tr.* 29. *d.* 4. *p. ult. n.* 1. quamvis, ut Idem cum Abb. *in c. veritatis de dolo & contumac.* n. 3. Suar. *de cenſ. d.* 30. *ſ.* 1. *a nu.* 4. Layman *L.* 1. *ſum. tr.* 5. *p.* 3. *c.* 5. *n.* 2. & 3. depoſitus ipſo beneficio privandus veniat, & fere ſemper eo privetur, quia privatur in perpetuum officio, ratione cujus beneficium conceditur, & nemo beneficium habere debeat, qui ejus fructuum perceptione & adminiſtratione perpetuo eſt interdictus. Unde non immerito Abb. depoſitionem quandoque vocat privationem beneficii, quin &, ubi in jure quis jubetur deponi a ſolo officio, nulla facta mentione de beneficio, cui officium correſpondet, hoc ipſo indirecte deponendum eſſe a beneficio ob eandem rationem, quia beneficium datur propter officium, cum gl. *in can.* 1. *cauſ.* 1. *q.* 3. Suar. *l. c. n.* 14. & Laym. *l. c.* aſſerit Reiffenſt. *h. t. n.* 23.

2. Reſp. ad ſecundum: depoſitio alia eſt verbalis totalis, de qua hucuſque dictum: quæque intelligitur, dum quis ſimpliciter & ſine addito jubetur deponi, ſitque & fieri ſolet per ſententiam oretenus proferendam, & eſt proprie ſimpliciter loquendo depoſitio. Barboſa *de off. & poteſt. Epiſc. alleg.* 110. *numer.* 2. Alia partialis, quæ vel a ſolo officio vel a ſolo beneficio dejicit criminatum, qua ſi ſignate quis in jure deponitur a ſolo beneficio, nequaquam ab Ordinibus & officio depoſitus aut deponendus eſt. Suarez *de cenſ. d.* 30. *ſ.* 1. Reiffenſtuel *h. t. n.* 7. dum autem depoſitus beneficio ſpoliatus non eſt, alimenta ei aſſignanda ex fructibus beneficii, ne cum opprobrio mendicare cogatur. Felinus *in c. ex parte de accuſat. num.* 4. Suarez *l. c. num.* 3. & 4. Sayrus *lib.* 4. *theſ. c.* 22. *in fine*. Caſtrop. *l. c.* Avil. *de cenſ. p.* 4. *d. unic du.* 1. *concl.* 3. Layman *L.* 1. *Sum. tr.* 5. *p.* 3. *c.* 5. *num.* 2. & 3. quin etiam poſt beneficii ſpoliationem ſubminiſtranda hæc alimenta, cenſent Sayrus & Avila. Verum poſterioris contrarium rectius doceri a Covarruvis *l.* 3. *var. c.* 13. *num.* 8. & Bonacina *de cenſ. Tom.* 1. *d.* 4. *p. unic. num.* 8. ait Caſtrop. *l. c.* eo quod depoſitus ſibi imputare debeat eam, quam patitur, neceſſitatem, neque in opprobrium clericatus cedat, quod ſic depoſitus hac alimentorum privatione puniatur maxime, ut Laym. *n.* 3. ſi poſt depoſitionem incorrigibilis exiſtat.

QUÆSTIO DXXIV.

Num depoſitus ſimpliciter & abſolute privetur privilegio clericali fori & canonis.

REſp. negative: niſi in ſententia depoſitionis expreſſe exprimatur hæc privatio. Abb. *in c. at ſi Clerici de judiciis §. de adulteriis n.* 2. Nav. *c.* 27. *n.* 81. Diaz. *pract. a n.* 9. Suarez Avil. *LL. cit.* Bonac. *l. c. n.* 3. Caſtrop. *l. c. n.* 2. Barb. *p.* 3. *de poteſt. epiſc. alleg.* 130. *n.* 3. Wieſtn. *h. t. n.* 73. Arg. *c. cum non ab homine de judiciis*, ubi Clericus depoſitus non permittitur curiæ ſæculari, niſi creſcentia ſiat incorrigibilis, quam ipſam etiam limitationem ad ſummum habere veritatem poſt incorrigibilitatis declarationem, quinimo ſatis probabile eſſe, opus eſſe non ſolum ſententia declaratoris incorrigibilitatis, ſed etiam privativa dicti privilegii ob incorrigibilitatem, eo quod nullibi cantum videatur amitti privilegium illud clericale, aſtruit Caſtrop *l. c. n.* 3. citans pro hoc Laym. *l. c. tr.* 6. *p.* 5. *c.* 5. *n.* 3. Suar. *l. c. n.* 7. Tolet. *l.* 3. *c.* 30. *§. adverte*.

QUÆSTIO DXXV.

An & quando Epiſcopus in pœna depoſitionis diſpenſare poſſit?

REſp. tametſi, ut dictum in definitione depoſitionis, ea ex natura ſua ſit perpetua & irremiſſibilis, & vel hoc ipſo inducat perpetuam inhabilitatem ad quodvis beneficium, tam a quo depoſitus eſt, quam ad aliud denuo obtinendum, ut cum Suarez *l. c. n.* 5. Reiffenſt. *h. t. n.* 26. poteſt tamen Epiſcopus cum clericis ob adulterium eoque minora crimina poſt peractam pœnitentiam diſpenſare, euſque in integrum reſtituere ex conceſſione ab Alexand. facta *in cit. c. at ſi Clerici*. Abb. *in cit. c. §. de adulteriis, a n.* 1. Barb *ibid. n.* 8. & Gonz. *numer.* 1. qui etiam hanc reſtitutionem depoſitorum cum Abbate aſtruit Capitulo ſede vacante. His non obſtante, quod depoſitus ſit infamis. *can. infames* 6. *q.* 1. infames autem famæ reſtituere ſolius ſit Papæ, Arg. *c. cum te de Sent. & re judic. leg.* 1. *§.* 10. *ff. de poſtul.* Nam etſi ſoli Papæ & Supremo Principi directa reſtitutio famæ ſeu in integrum ratione famæ reſervetur, indirecta tamen, ſeu quæ ſit per quandam conſequentiam *cit. §.* 10. permittitur Prætori: unde licet Epiſcopus in pœna infamiæ diſpenſare non poſſit, poteſt tamen diſpenſationem, tollendo depoſitionem, indirecte tollere infamiam ex ea ortam: ita Abb. *in cit. c. at ſi clerici num.* 15. Wieſtn. *h. t. n.* 71. Reiffenſt. *n.* 29.

QUÆSTIO DXXVI.

Crimina, ob quæ Clericus in perpetuum deponi poteſt, quænam ſint?

REſp. tametſi priſcis canonibus ſeveriori diſciplinæ eccleſiaſticæ moribus magis accommodatis multa iſtiuſmodi crimina depoſitionis pœnæ obnoxia numerarentur, & inter ea adulterium, ſtuprum, inceſtus, furtum, homicidium ſimpliciter talia, iiſque etiam minora crimina, hodiedum tamen rigore illo non parum remittente, non niſi criminibus, non tantum pure ex natura ſua & objecto gravibus, ſed circumſtantiis & adjunctis qualitatibus valde atrocibus & ſcandaloſis prudenti arbitrio Judicis hæc pœna depoſitionis ſtatuenda & infligenda, v. g. adulterio, ſtupro & inceſtui violento, homicidio voluntario præmeditato, furto ſacrilego rei pretioſæ, aut in majore quantitate, concubinatui notorio & poſt multas monitiones continuato & c. ita Abb. *in c. at ſi clerici de Judic n.* 33. Laym. *l.* 1. *tr.* 5 *p.* 3. *c.* 5. *n.* 2. Caſtrop *tr.* 29. *p. ult. n.* 4. Arg. *c. ſi autem de cohab. Cler. & mul.* Trid. *Seſſ.* 22. *de obſervand. in celebr. miſſar.*

QUÆSTIO DXXVII.

Quid, & quotuplex ſit degradatio.

1. REſp. ad primum: degradatio (quæ & depoſitio realis vocatur) eſt pœna eccleſiaſtica, qua Clericus Ordine & munere clericali, & conſequenter omni beneficio & officio nec non fori & canonis per ſententiam ſolenniter perpetuo privatur & Curiæ ſæculari traditur ab eadem juxta leges puniendus, ſive ut alii, ut tranſeat in poteſtatem ſæcularem ac inſtar laici incarcerari ac puniri ſecundum leges civiles poſſit. Dicitur autem: *per ſententiam*, quia non infligitur ipſo jure, ſed per Judicem eccleſiaſticum imponi debet, cum ad eam requiratur certa ſolennitas jure præſcripta *c. degradatio h. t. in* 6. Dicitur quoque: *privatur privilegio fori & canonis* quod tamen ad degradationem tantum verbalem extenditur, Barb. *ibid. n.* 9. Abb. *in c. ad abolendam de hæret.* cum, ut cum gl. *in c. degradatio in* 6 *v. privilegio n.* 21. Reiffenſt. *h. t. n.* 34. Wieſtn. *n.* 76. ſolummodo verbaliter degradatum percutiens non incurrat excommunicationem *can. ſi quis ſuadente*.

2. Reſp. ad ſecundum: degradatio diſtincta a depoſitione ſimplici, alia eſt verbalis, quæ ſit per ſententiam authenticam & ſolennem, alia realis ſeu actualis, quæ hanc ſententiam certis ceremoniis & ritibus exequitur.

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆSTIO DXXVIII.

A quibus fiat degradatio?

1. RESp. primo: degradatio Epiſcopi verbalis fieri poteſt a ſolo Summo Pontifice *c. accuſat. & c. quamvis 3. q. 6.* Caſtrop. *cit. p. ult. n. 7.* cum Abb. *in c. grave nimis de præbend. num. 4.* & *c. non poteſt. de ſent. & re judic.* cognitio vero fieri debet a Metropolitano convenientibus Epiſcopis totius provinciæ, quos ad minimum eſſe debere 12. præter Metropolitanum aſtruunt Abbas *in cit. c. non poteſt* Avila *p. 4. d. unic. du. 4. concl.* 2. Henriq. *l. 13. c. 55. n. 2.* Caſtrop. *l. c. num. 7.* Sic quoque in religioſos exemptos nullum alium quam Pontificem ferre poſſe ſententiam degradationis, niſi forte ex conſuetudine vel privilegio id competat eorum Prælato regulari, ut cum Nav. *l. 15. conſilior. conſ. 58. de reg. numer.* 3. Caſtropalao *loc. cit* quale privilegium tametſi neget Avila, ſe inveniſſe in Compend. privileg. Minorum, Caſtropalao tamen affirmat, poſſe ad hunc caſum extendi privilegium, quod habetur in *compend. privileg. Societatis JESU, v. Prælatus §. 3.* nimirum Præpoſitos & Rectores circa religioſos ſuos quo ad facultatem abſolvendi & diſpenſandi in irregularitatibus poſſe, quod poſſunt Epiſcopi in Clericos & laicos ſibi ſubjectos.

2. Reſp. Secundo: Sententiam degradationis verbalis ferre poſſe Epiſcopum proprium confirmatum etiam non conſecratum (quia non eſt actus Ordinis, ſed juriſdictionis) in Clericos ſibi ſubjectos uti & ex ejus delegatione Sacerdotem ſimplicem, tradunt Suarez *cit. d. 30. S. 1. num. 18.* Bonacina *c. 1. d. 4. de cenſ. p. unic. num. 10. & 11.* Layman *loc. c. num. x.* Con. *d. 16. n. 6.* Avil. *l. c. §. ſecundo ſequitur.* Caſtropal. *cit. num. 7.* unde a potiore id poterit capitulum ſede vacante, utpote ſuccedente Epiſcopo in juriſdictione per vicarium ſuum a ſe electum, Caſtrop. Avil. *ll. cit.* Wieſtn. *h. t. n. 78.* Reiffenſtuel *num. 39.* cum communi, contrarium docente Abb. *in c. at ſi Clerici.* Imola *in c. transmiſſam de elect.* Sarmiento & aliis ſentientibus, hanc degradationis ſententiam ſpectare ad Epiſcopum conſecratum. Porro ad hanc, uti & ad degradationem realem requiruntur plures perſonæ aliæ præter Epiſcopum proprium aut vicarium generalem illius vel capituli ab eo ſpecialiter deputatum condemnationi ſeu degradationi præſentes. In degradatione clerici in Minoribus conſtituti aliqui de clero capitulum repræſentantes, alioquin ſententia erit nulla *c. penult. 15. p. 7. c. 1. de ſucceſſ. Prælat.* niſi aliud conſuetudine inductum, ut Suarez *loc. cit. num. 19.* Layman *loc. cit. numer. 4.* cum gl. communiter recepta *in c. x. de pœnis in 6. v. præſentia.* In degradatione clerici in Sacris conſtituti plures alii Epiſcopi requiruntur, tres in degradatione Diaconi vel Subdiaconi, in degradatione Presbyteri ſex, ut Bonacina *l. c. n. 1x.* Coninch. *l. c. num 8.* Clar. *pract. crim. l. 5. q. 74.* Caſtropalao *l. c. num. 8.* juxta *can. felix can. ſi autem 15. q. 7.* junctio *c. 1. de hæret. in 6.* quæ tamen hodiedum quo ad degradationem conſtitutorum in Sacris mutata ſunt per Tridentino *Seſſ. 13. c. 4. de reform.* ita ut loco Epiſcoporum, non tantum pro crimine hæreſis, ſed & generaliter pro aliis criminibus præter proprium ſufficiant totidem Abbates uſum mitræ & baculi habentes, & ubi hi commode haberi non poſſunt, Prælati alii ſeu in dignitate eccleſiaſtica conſtituti, vel perſonæ graves conſilio & ſcientia juris commendabiles, ut Suarez *loc. cit. num. 20.* Barboſa *de off. & poteſt. epiſc. alleg. 110. num. 26.* Caſtropalao *cit. num. 8.* Wieſtner. *hoc tit. nn. 79.* Reiffenſtuel *num. 41.* Et hæc quo ad degradationem Epiſcopo inferiorum, de Epiſcopis ſiquidem degradandis quo ad ea, quæ jure antiquo ſtatuta, Trident. nihil immutavit, ut Con. *l. c. n. 9.* Caſtrop. *l. c.* De cætero dicti ſuffragatores ſeu aſſeſſores Epiſcopi proprii, ſive ſint Epiſcopi, ſive Abbates aliive, in hac degradatione non habent votum tantum conſultativum, ſed & deciſivum, eo quod jure antiquo Epiſcopi illi aſſiſtentes erant quo ad cauſæ cognitionem & ſententiæ prolationem ſimul Judices ſeu conjudices, ut colligitur ex *c. 3. de ſent. & re judic.* & *ibi* gl. & *c fin. 15. q. 7.* in quo modo aſſiſtendi Tridentin. nihil immutavit, ut docent Suar. *de cenſ. d. 30. S. 1. n. 20.* Barb. *3. p. de poteſt. Epiſc. alleg. 120. n. 20.* Con. *l. c. num. 8.* Avil. *l. c. du. 5. in fine.* Henriq. *l. c. num. 2.* quos citat & ſequitur Caſtropalao *l. c.* qui etiam cum Abb. *in c. non poteſt. num. 16.* & Felin. *ibid. num. 16.* Bonacina *d. 4. p. unic. n. 14.* aliiſque ab eo relatis ait: non poſſe procedi ad degradationem Sacerdotis (idem eſt de Diacono) niſi hi Aſſeſſores cum Epiſcopo conſentiant, juxta *c. non poteſt.* dum interim in degradatione Clericorum in minoribus conſtitutorum conſenſus horum aſſiſtentium unanimis, aut etiam majoris numeri non requiratur.

3. Reſp. tertio: degradationis realis ſeu actualis, quæ etiam a Trid. vocatur ſolennis, miniſter proprius eſt Epiſcopus conſecratus, ita ut a proprio etiam non conſecratu fieri nequeat, cum videatur eſſe Ordinis epiſcopalis. Barb. *l. c. numer. 110. n. 24.* Laym. *l. c. n. 5.* cum gl. *in c. transmiſſam de elect. v. de talibus* unde fieri non poteſt per vicarium Capituli Sede vacante, niſi hic ſit Epiſcopus conſecratus, quamvis autem Bonac. *l. c. n. 11.* probabiliter exiſtimet ſolum Epiſcopum proprium eſſe hujus degradationis miniſtrum, ita ut ne quidem ex hujus delegatione ſubditum illius degradare poſſit Epiſcopus alienus, etiamſi conſecratus, eo quod Tridentin. dicat: Epiſcopum per ſe debere degradare ſubditum, verius tamen cenſet Caſtrop. *n. 9* contrarium, cum Suar. *l. c. n. 18.* & Laym. *l. c. c. 5. n. 5* & verba illa: *per ſe ipſum*: illud ſolum importare, quod degradare nequeat per vicarium, qui non ſit Epiſcopus conſecratus.

QUÆSTIO DXXIX.

Quis modus, ſeu quæ forma & ſolemnitates obſervandæ in ipſa actuali degradatione?

RESp. forma hæc ſeu ſolemnitates hæ præſcriptæ in *c. degradatio §. actualis vere de pœnis in 6.* uti & in Pontificali Romano ſunt ſequentes: primo poſt decretam per Epiſcopum coram requiſitis aſſiſtentibus hanc degradationem coram eodem Epiſcopo degradaturo induto pontificali habitu in Eccleſia aliove loco ſacro conſiſtente inducitur degradandus ſacris quoque veſtibus, ac ſi celebraturus aliumve actum ordinis ſui, a quo degradandus, exercere vellet, indutus, in manibus gerens inſtrumenta Ordinum, a quibus degradandus. Dein præſente Judice ſæculari Epiſcopus publice aufert ſingula retrogrado ordine incipiendo ab illo, quod in ultima ordinatione acceperat, uſque ad illud, quod in collatione primæ tonſuræ acceperat, ſeu porrigi ſolet; tunc tondetur & raditur illi caput, ne ullum ſtatus clericalis veſtigium appareat, prolatis interea certis verbis, quæ effectum ſingulorum declarent, & præſentibus horrorem incutiant, v. gr. ad ablationem inſignium Sacerdotalium dicendo: *auferimus tibi veſtem Sacerdotalem & honore Sacerdotali privamus*, ac tandem ſubjiciendo: authoritate Dei omnipotentis Patris & Filii & Spiritus S. & noſtra tibi habitum clericalem auferimus & deponimus, degradamus, ſpoliamus & exuimus te omni Ordine, beneficio & privilegio clericali, ac denique ſic degradatus traditur curiæ ſæculari. Ad hanc vero executionem neceſſariam non eſſe præſentiam dictorum aliorum Epiſcoporum, aut Abbatum, quia id nullibi cautum eſt, ſed Epiſcopum proprium ſe ſolo eam facere poſſe, tenent Sylv. *v. degradatio n. 1. in fine* Sayr. *L. 5. theſ. c. 22. n. 7.* Suarez *d. 30. S. 2. num. 6* Layman. *in Sum. Lsg. 1. tr. 5. p. 3. c. 5. num 4.* quos citat & ſequitur Caſtropalao *loc. c. num. 10.* contrarium tenentibus Bonac. *d. 4. p. unic. nu. 6.* Reiffenſt. *h. t. quæſt. 45.* videtur tamen neceſſaria præſentia Judicis ſæculari, ut Reiffenſt. *l. c.* quamvis Caſtrop. *n. 11.* dicat: frequenter fieri hanc degradationem ſeu executionem præſente Judice ſæcularis, cui degradatus privilegiis clericalibus exutus tradatur puniendus, apud quem Epiſcopus Judex eccleſiaſticus efficaciter, id eſt, ſerio & ex animo intercedere debet, ut citra mortis periculum ſententiam moderari velit, non quidem ad evitandam irregularitatem, quam omiſſa illa interceſſione incurri a Judice eccleſiaſtico, utpote per traditionem illam degradati, ac apprehenſionem & condemnationem illius ad mortem ſecutam, exinde in judicio ſæculari cooperante ad illam, & contra illa interceſſione interpoſita liberari ab irregularitate eccleſiaſticum Judicem non ſecus ac clericis agentibus in ſæculari judicio pro reparatione ſibi illati damni ad evitandam irregularitatem neceſſaria eſt talis interceſſio ſeu proteſtatio expreſſa, ſe non cupere mortem damnificatoris, volunt Covarruvias *p. 2. in Clem. ſi furioſus §. 5. n. 6.* Oliva *fori eccleſ. p. 2. q. 11 num. 37.* Sayr. *Lsg. 6. theſ. c. 16. num. 4.* Avila *de cenſ. p. 7. d. 5. S. 2. du. 2.* Bonacina *d. 7. q. 4. p. 1. num. 3.* Caſtropalao *tr. 29 d. 6. p. 14. §. 1. num. 1.* & alii paſſim. Nihilominus Judicem eccleſiaſticum in traditione degradati omittentem dictam interceſſionem abſolvunt alii, in quorum opinionem propendet Suarez *de cenſ. d. 47. S. 1. num. 12.* & quam veriſimiliorem dicit Wieſtner *h. t. num. 85.* tum quia Judex eccleſiaſticus clericum degradatum non tam tradit ad pœnam ſanguinis, etſi hanc ex hac traditione ſecuturam cognoſcat, quam eum privilegio Clericali exutum & curiæ ſæculari ſubjectum declarat eaque declaratione facta, miniſter ſæcularis curiæ eum apprehendit, tum quia interceſſionem illam ad irregularitatem evitandam neceſſario interponendam, neque *c. novimus*

vimus

vimus de V. S. io quo ſe fundant adverſarii, neque ullo alio canone ſit ei preſſum, irregularitas autem non contrahatur præterquam io caſibus in jure expreſſis, quin & in dubio juris, nom irregularitas acto aliquo contrahatur, ea noo contrahi cenſeatur Arg. *c. is qui de Sent. excomm. in 6.* Inquiſitoribus vero hæreticæ pravitatis neceſſariam non eſſe dictam interceſſionem ad vitandam irregularitatem, quia tantum iis prohibita ceoſetur mortis & motilationis executio, non aotem illius ſeotentia, docet Caſtrop. *l. c.* citatis aliis, onde & illi toſtare poſſuot pro executione ſenteotiæ, caſo quo negligentes invenerint Judices ſæculares. De cætero Judex laicus, cui degradatos traditus, non poteſt cognoſcere de modo, valore, & joſtitia proceſſus, quem Epiſcopus io degradando Clerico formavit, ſi materia ſit mere ſpiritualis & actos Ordinis epiſcopalis *c. decernimus c. quanto c. ſi Judex de Sent. excomm. in 6.* mulsoque minus contra degradatum novum proceſſum, ſi delictum ſit mere eccleſiaſticum, v. gr. hæreſis, Apoſtaſia, ſacrilega celebratio miſſæ, aut auditio confeſſioois Sacramentalis, ut cum commuoi Abb. *in c. ad abolendam de hæres. n.* 12. Felin. *ibid n.* 5. Clarus *§. fin. q.* 97. *numer.* 7. ſi tamen crimen, ob quod Clericos depoſitus fuit, miaxi fori, ita ut de illo per laicum commiſſo alias cognoſcere valeat Judex laicus, ut ſunt Sodomia, alteratio monetæ, Judex laicus non tenetur ſtare proceſſui facto, ſed, ſi vult, poteſt (non tamen tenetur) novum proceſſom inſtituere contra degradatum, & eum, prout invenerit, conformiter legibus judicare & punire, ita Reiffenſtuel *h. tit. num.* 91. citatis Abb. *in c.* 1. *de off. Ordinar. num.* 14. Clar. *l. cit. q.* 96. *numer.* 7. Layman *Leg.* 1. *tract.* 5. *p.* 3. *c.* 5. *numer.* 6. Argument. *Novell.* 123. *cap.* 21.

QUÆSTIO DXXX.

Quæ crimina actuali degradationi & traditioni curiæ ſæculari ſint obnoxia.

RESp. Pœna hæc ſtatuta Clericis in Sacris conſtitutis ob quatuor crimina io jure expreſſa; Primum eſt hæreſis *c. excommunicamus §. damnati c. ad abolendam de hæretic. & eod. in 6.* ſi tamen in ea hæreticus ſit contumax, vel in eam relapſus, tametſi velit ſe corrigere, ut Mol. *tr.* 3. *d.* 49. *numer.* 15. Barb. *de poteſt. Epiſc.* 3. *p. alleg.* 110. *num.* 111. Sayr. *theſ. c.* 22. *num.* 16. Bonacina *d.* 4. *p. ult. num.* 12. juxta *c. ad abolendam & c. Super eo de hæret. in 6.* Secoodum falſificatio literarum apoſtolicarum, *c. ad falſariorum de crim. falſi,* niſi forte Pontifex pœnam mortis commutet io perpetuom carcerem, juxta *c. novimus §. pro illo de V. S.* Abbas *in c. at ſi Clerici judic. n.* 37. Layman, Sayrus, Barboſa *LL. cit.* Tertium Sodomia, non ſemel, ſed aliquoties commiſſa, ex *conſtit. Pii V.* 70. *incipiente. Horrendum illud ſcelus*, io qua omnes clerici ſæculares & regulares cujuſcunque gradus & digoitatis (etiamſi Epiſcopi & Cardinales) illud ſcelus exercentes ejuſdem canonis authoritate omni privilegio clericali, omnique officio, dignitate, beneficio privantur. Navarrus *c.* 27. *numer.* 249. Diaz. *pract. crim. c.* 80. Barboſa *loc. cit. num.* 29. Sayr. *loc. cit. n.* 12. Caſtropalao *loc. cit.* de Graff. *leg.* 2. *deciſ. c.* 90. Quartum calumnia & conſpiratio in proprium Epiſcopum, *c. Si quis Sacerdotum* 11. *q.* 1. quod tamen intelligendum, ſi accedat incorrigibilitas, ut cum gl. communiter recepta *in c. ſi qui ſunt* 2. *q.* 7. *v. recuperaturos* & in *c. novimus de V. S. v. tradatur* Abbas *in c. at ſi clerici de judic. numer.* 37. Sylv. *v. degradatio q.* 2. Sayr. *loc. cit. numer.* 18. Layman *loc. cit. c.* 5. *circa finem.* Barboſa *loc. cit. num.* 12. Caſtropalao *cit. nu.* 12. ubi ait: ſi ob homicidium ſimplex clericus non traditur curiæ ſæculari ab ea puniendus, juxta *c. cum ab homine de judic.* etiam ob contumeliam & convicium Epiſcopo irrogatum nidem tradi noo debet.

De cætero io eo, oum præter enumerata delicta ſint & alia, ob quæ Clericus, maxime Sacerdos & Religioſus, degradari & curiæ ſæculari tradi poſſit, eſto, incorrigibilis non ſit, non conveniunt AA. negant Diaz *loc. cit.* refereos alios, Clarus *leg.* 5. *q.* 36. *numer.* 31. Boſſius *tr. crim. tit. de for. comp. num* 135. & 136. Scaccia *de judic. p.* 1. *c.* 11. *num.* 60. & 61. Sayrus *loc. cit. numer.* 20. Hoſt. *in c.* 1. *de homicid. num.* 2. Covar. *l.* 2. *Var. c.* 20. *num.* 7. Farinacius *pr. crim. q.* 8. *numer.* 81. Fagnan. *in c. cum non ab hom.* Pignat. *Tom.* 7. *conſ.* 33. *a num.* 23 apud Wieſtner *hoc tit. num* 88. Affirmant e contra probabilius pro quolibet crimine enormi & notabiliter ſcandaloſo Clericum in Sacris conſtitutum poſſe actualiter degradari & curiæ ſæculari tradi, Abbas *in c. cum non ab hom. & c. at ſi Clerici num.* 39. Sylv. *v. degradatio q.* 2. Tolet. *l.* 1. *c.* 50. *verſ tertia* Layman *loc. cit. c.* 5. *in fine* Mol. *tr.* 3. *d.* 49. *numer.* 19. Bonacina *de cenſ. d.* 4. *p. unic. numer.* 6. Barboſa *loc. cit. alleg.* 110. *numer.* 13. Caſtropalao *loc. cit. num.* 13. teſte conſuetudine, cui non obſtat textus *c. cum non ab hom.* exigens incorrigibilitatem cum loquens de delicto quolibet, ob quod plerumque non eſt tradendus Clericus curiæ ſæculari, niſi adſit incorrigibilitas, non tamen prohibet Eccleſiam pro crimine enormi non expectata incorrigibilitate reum tradere curiæ ſæculari, cum Eccleſia ipſa non habeat pœnam, quam poſſit imponere tali delicto enormi, cenſet Caſtrop. quale & quodnam ſit, remittendum Judicis arbitrio, cenſet Claros *l.* 5. *§. fin. q.* 36. *numer.* 31. & Caſtropalao homicidium qualificatum v. gr. Prælati, Sacerdotis, patris, fratris, item Aſſaſſinium, deprædationem communium bonorum &c.

QUÆSTIO DXXXI.

An & a quo degradatus reſtitui poſſit?

1. RESp. primo: degradatus verbaliter ob delicta adulterio minora poſt peractam pœnitentiam reſtitui poteſt, non obſtante infamia orta ex delicto per Epiſcopum, Caſtropalao *num.* 14. idque citra conſenſum capituli, ut cum gl. *in c. cum ex eo de elect. in 6. v. Epiſcop.* Decius *in c. at ſi Clerici verſ. de adulteriis num* 20. Roman. *conſ.* 325. *in fine* Alterius *Tom.* 2 *d.* 2. *q.* 9. *verſ. quamvis* Bonacina *Tom.* 1. *de cenſ. d.* 4. *p. unic.* Caſtropalao *num.* 15. quia ut idem, nullus eſt textus in jure hunc conſenſum capituli exigens cum *c. at ſi Clerici* verba illa *cum Clericis* non active ſed paſſive ſint accipienda:

2. Reſp. ſecundo: juſte degradatum actualiter (intelligendum videtur, antequam traditus Curiæ ſæculari) ob delicta adulterio graviora nullus præter Pontificem reſtituere poteſt, tum quia a gradu & ſtatu Clericali omnino & irremiſſibiliter jure ordinario degradatus dejicitur, Arg. *c. ſi laſi & c. qui ſemel diſt.* 50. Bonacina *l. cit. num.* 1. Caſtrop. *num.* 16. ſi vero injuſte quis degradatus fuit, ipſi, qui ſententiam tulit, incumbit eam emendare, adeoque, cum non ſolus Epiſcopus, ſed ſimul cum eo Epiſcopi alii, Abbates vel perſonæ in dignitate conſtitutæ ſententiam degradationis tulerint, ſimul per eos corrigenda ſententia, Caſtrop. *n.* 16. Arg. *c. Epiſcopus presbyter* 11. *q.* 3. ut per quas cauſas nata eſt degradatio, per eaſdem diſſolvatur, quamvis addat non improbabiliter Alterius *l. c.* cum Speculatore docere, ſolum Epiſcopum ſententiam inique factam revocare & emendare, cum ejus muneris ſit ſubditum injuſte gravatum defendere & injuriam ei irrogatam depellere.

TITULUS XXXVIII.

De pœnitentiis & remiſſionibus.

QUÆSTIO DXXXII.

Pœnitentia pro quo ſupponat, ſeu quotupliciter ſumatur.

RESp. Pœnitentia, ſi ſpectes etymon nominis, deducitur a pœna & pœnitere, ſignificatque in genere juxta Iſidorum *Leg.* 3. *etymolog. c. ult.* converſionem ſeu mutationem mentis; dum nempe pœnitet aliquem ſeu dolet quis de actu a ſe habito, velletque illum non commiſſum. Si vero ſpectes frequentiorem ejus uſum, ſumitur ſeu ſupponit tripliciter; primo & convenientius ſuo etymo, prout eſt ſpecialis virtus, quæ ex D. Thom. 3. *p. q.* 85. *a.* 2. & 3. deſcribi ſolet: deteſtatio ſeu dolor animi de peccato commiſſo, quatenus illud eſt offenſa ſeu injuria illata Deo ſuſceptus ex intentione compenſandi & abolendi eam; vel ſi lubet loqui de pœnitentia habituali, dic: eſt habitus ad talem deteſtationem inclinans, de qua virtute quia Theologi Scholaſtici ex profeſſo ſatis fuſe tractare ſolent, pœnitentiam hoc modo acceptam præterimus, & ad Theologos remittimus. Sumitur ſecundo; prout eſt Sacramentum novæ Legis inſtitutum a Chriſto, *Joan.* 20. *verſ.* 22. pro reconciliatione hominis cum DEO per modum judicii, continens in ſe dolorem, confeſſionem ſeu accuſationem ſui & ſatisfactionem, propter quam judicii formam, etſi non deſint Canoniſtæ fuſe de ea tractantes, eam tamen quoque Theologis tam moralibus quam Scholaſticis qua talem accurate, ut ſolent, explanandam relinquimus, ſumitur tertio: pro ſatisfactione, quæ DEO pro admiſſa contra eum injuria & offenſione, aut etiam juſtitiæ publicæ ſatisfit, adeoque ab ea præſcindit, quæ tanquam pars integralis Sacramenti pœnitentiæ injungitur a Confeſſario, unde etiam pœnitentia, quæ ſatisfactio eſt, alia eſt privata ſeu occulta, quæ, ut dictum, imponitur pro peccatis ſecretis in actu confeſſionis Sacramentalis, alia publica, quæ imponitur & peragitur pro peccatis manifeſtis, de qua agitur in *c. manifeſt. h. t.* quarum alia eſt ſolennis, quæ præſcribitur in Concilio Agathenſi relato *in c.* 64. *diſt.* 50. olim injungi ſolita in initio quadrageſimæ, ſervatis certis ſolemnitatibus ſeu ritibus ibi expreſſis per ſolum Epiſcopum vel Sacerdotem de ejus mandato, nonniſi pro peccato valde enormi, toti communitati ſcandaloſo & pernicioſo, & non niſi ſemel imponitur *c.* 2. *diſt.* 3. *de pœnitent.* Hoſt. *in Sum. h. t. nu.* 55. Sylv. *v. pœnitent. q.* 1. & 2. Publica vero, ſed non ſolennis pœnitentia eſt, quæ fit publice in facie Eccleſiæ cum dictis ſolennitatibus jure præſcriptis v. g. ſi injungeretur alicui peregrinatio cum pera & baculo benedictis, quam non tantum imponere poteſt Epiſcopus, ſed etiam quilibet Sacerdos & multo magis pœnitentiarius generalis Epiſcopi propter grave & publicum crimen, non tamen ſcandaloſum, Sylv. & Pirhing. *ll. cit.* Non tamen Clericis, non tantum ſolennis, ſed nec publica pœnitentia eſt imponenda, niſi ſint depoſiti. Gloſſa *in c.* 1. *h. t.* Sylv. Hoſt. Pirhing *ll. cit.* ſed nec confeſſarios pro peccatis publicis in confeſſione auditis poſſe imponere pœnitentias publicas, docet Navarrus *in c.* 2. *de pœnit. a num.* 87. & in *man. Præ. c.* 8. *num.* 10. quia vel ſic revelaretur ſigillum confeſſionis, niſi tamen pœnitens expreſſe vel tacita conſentiat, ut confeſſio Sacramentalis publicetur, &, peccatum a ſe commiſſum revelari permittat, idque ob eam cauſam, ut DEO & populo, quem ſcandalizavit, ſatisfiat ſed cum matura deliberatione, quia nimirum peccatum eſt hujuſmodi, ut peccantis correctio & aliorum emendatio publicam pœnitentiam requirat.

QUÆSTIO DXXXIII.

Quænam ſit pœnitentia occidentis Presbyterum.

RESp. Plectitur triplici pœna, nimirum primo: ut pœnitentiam agat 12. annis, v. g. jejunando certis diebus in hebdomade vel peregrinando aut aliud opus pœnitentiæ exercendo arbitrio prudentis confeſſarii. Secundo: ut privetur in perpetuum cingulo militari, & deponatur a dignitate ſua, nec inter milites numeretur tanquam exauthoratus *a* Hoſt. *in c. presbyterum h. t. v. cingulo.* Abb. *ibid.* qui etiam inde infert, poſſe Judicem eccleſiaſticum privare laicum militis temporali, uti idem reſolvit Palat. *in repet. c. per veſtras de donat. inter vir. & uxor. notab.* 2. §. 1. *num.* 5. extenduntque id ipſum ad milites Ordinum militarium, Roderiq. *qq. regul. q.* 62. *a.* 5. Bobadil. *in polit. l.* 2. *c.* 17. *num.* 81. Barboſa *in c.* 2. *h. tit. num.* 2. ut & ipſi, ſi occidant Clericum, privari poſſint privilegio & cingulo militari, tam per Judicem ſæcularem, coram quo & conveniri poſſint uti & ad militem creatum a Rege vel Imperatore, item ad Doctorem, qui privari poſſit propterea inſignibus doctoralibus. Tertio: Ut privetur facultate contrahendi matrimonium, ita ut vitam ſolitariam ducat, & ſine ſobole decedat. Abbas *l. cit.* Covarr. *de Sponſal. p.* 2. *c.* 6. *num.* 5. Vivald. *in candelab. p.* 1. *de mat. num.* 5. Sanchez *de mat. l.* 7. *d.* 6. *num.* 9. ubi: quod requiratur, ut reus de occiſione Sacerdotis ſit convictus. Vide Barboſa *loc. cit. num.* 4. non tamen dirimitur contractum, ut Gloſſa *in cit. c. presbyterum v. ſine ſpe conjugii*. Præter quas pœnas poſſe Judicem laicum uti & eccleſiaſticum in foro ſuo contra occiſorem Sacerdotis procedere ad pœnas graviores, notant Pirhing *h. t.* & alii.

QUÆSTIO DXXXIV.

Quæ pœnitentia indicenda illi, qui defendendo ſuam libertatem vel eccleſiam occidit alium, dum exceſſit modum?

RESp. Imponi debere illi pœnitentiam arbitrariam, & mitem, ſeu tolerabilem & humanæ imbecillitati accommodatam, aſſerit Barb. *ad c. ſignificavit h. t. num* 1. citatis Alagone *in compend. juris can. pag.* 744. Vivian. *in rational. l.* 5. *Jur. Pontiſ. pag.* 251. Jo-And. Hoſt. Abb. Ancbar. & alii addita etiam ratione, ne ipſi aut alii retardentur, verum quia loquitur non de pœnitentia publica ſeu extraſacramentali, ſed de Sacramentali & privata, quam Sacramenti pœnitentiæ partem integralem diximus, ea relicta, ad pœnitentias publicas ratione fractionis ſigilli confeſſionis pergimus. Unde ſit

QUÆSTIO DXXXV.

Quænam ſit pœnitentia frangentium ſigillum Sacramentale, & quæ ad ſubeundam illam requirantur.

1. RESpondetur ad primum: Antiquo jure præter perpetuam ab ordine Sacerdotali depoſitionem ſtabili manſione privari, & perpetuo ignominioſa circumire debebant, juxta *can. Sacerdotes diſt.* 6. *de pœnit.* ubi: *qui hoc fecerit* (nimirum ſigillum violaverit) *deponatur & omnibus diebus vitæ ſuæ ignominioſus peregrinando pergat*, quæ tamen pœna ſeu pœnitentia, utpote vergens in opprobrium ordinis Clericalis & Spirituale damnum peregrinantis ob circumvagationem continuam mutata poſtmodum in perpetuam detruſionem manente pœna depoſitionis, *c. omnis utriuſque §. caveat h. tit.* & ibi Barboſa *num.* 28. citatis pluribus aliis, quæ ipſa pœna denuo abiit in deſuetudinem & mutata in perpetuos carceres, ita ut ad eam requiratur ſententia derogatoria, ut de Lugo *de pœnit. d.* 23. *num.* 147. Fagund. *in precept. Eccleſ. l.* 6. *c.* 7. *nu.* 2. Reiffenſtuel. *h. t.*

2. Reſp. ad ſecundum: Ut tamen hæc damnatio ad carceres perpetuos infligatur, requiritur primo: ut revelans ſit Sacerdos nempe ipſe confeſſarius. Argum. *c. Sacerdos & c. omnis utriuſque* ita ut ei non ſubjaceant adſtantes, qui peccata confitentis audientes ea revelant aliis, vel eorum notitiam & Schedulas confeſſionis ſcriptas habent & produnt, vel qui ea a confeſſario inique revelanda audiverunt. Secundo: ut revelet peccatum mortale vel veniale verum in ſpecie vel in genere dicat: Titium confeſſum eſſe peccatum mortale; Suarez *de pœnit. d.* 33 *ſ.* 8. Dian. *tr.* 11. *p.* 5. *reſol.* 51. ita ut, licet alia ſub ſigillum naturale cadentia, v. gr. defectus naturalium,

ſlum, vel quid probroſum, aut præjudicium pœnitenti revelaotes peccent graviter, ſint pœna arbitraria graviore Judicis quam violaotes ſecretum naturale puniendi, non tamen pœnæ ordinariæ violantium ſigillum Sacramentale ſubjaceant. Reiffenſtuel *num* 6. cum cit. AA. Tertio: Ut peccatum reveletur præſumptuoſe, id eſt, malitioſe graviter, Argum. *tit. c. omnis utriuſque §. caveat*, ita ut licet confeſſarius ex ignoraotia, inadvertentia, ebrietate revelana aliquid in confeſſione auditum aliqua pœna extraordinaria puniri valeat, non tamen pœna ordinaria violaotium ſigillum confeſſionis, niſi in foro externo ſtaret contra ipſum præſumptio, quod cum ſufficiente advertentia, adeoque præſumptuoſe & malitioſe propalaſſet, uti id fieret, niſi ex circumſtantiis probaret contrarium. Quarto: ut coofeſſarius non ipſi pœnitenti ſine ipſius venia objiciat, ſed cuiquam alteri revelet, cum revelare proprie uon dicatur, niſi qui commiſſum ſibi alteri, cui id ignotum prodit, qualia non eſt ipſe pœnitens.

QUÆSTIO DXXXVI.

Quis ſit Judex in cauſa violati ſigilli, qualiter procedere debeat, & qualiter probandum hoc crimen in ordine ad pœnitentiam publicam pro eo infligendam?

1. RESp. primo: Solus eccleſiaſticus, & quidem Epiſcopus Ordinariua rei eſt Judex in cauſa violati ſigilli Sacramentalis, ut cum communi de Lugo *l. c. n.* 148. Gobath *Quinar. tr.* 5. *n.* 200. eo quod cauſa hæc ratione annexi Sacramenti ſit natura ſua Spiritualis & eccleſiaſtica, unde ſi Principes & Judices ſæculares huic crimini quandoque pænas ordinaria graviores inflixerunt, uti teſte Aldrete *l.* 5. *Eccleſ. diſcipl. c.* 19. *n.* 2. apud Reiffenſt. *h. t. n.* 10. fecit Jacob. Rex Arragon., dum in Concilio Gerundenſi Epiſcopo violatori hujus ſigilli linguam a tergo extrahi juſſit, id factum vel ex delegatione apoſtolica, vel procedendo contra Sacerdotea prius degradatos, & curiæ ſæculari traditos.

2. Reſp. ad ſecundum; Ad hoc ut Judex Eccleſiaſticus inſtituere poſſit proceſſum contra violatorem ſigilli, non requiritur, ut is ad hoc petat & obtineat licentiam a pœnitente, cujus peccata ſacrilege revelata fuerunt, ut probabilius contra Gobath ſentire videtur Stoz. *in tribunal. pœnit. l.* 2. *q.* 4. *a num.* 288. quem ſecutus eſt Reiffenſt. *h. t. n.* 11. Arg. *c. Sacerdos diſt.* 6. *de pœnit* & *c. omnis utriuſque h. t.* dum ibi nulla prorſus mentione facta de habenda licentia pœnitentis præcipitur ut pœnæ ibidem præſcriptæ ioferantur violantibua ſigillum, & ob eam rationem, tum quod ex hoc proceſſu nullum emergat præjudicium pœoitenti, utpote qui exinde nec inquiri nec puniri poteſt, dum hæc notitia peccati illius revelata habeat ſe, ac ſi non eſſet, tum quod nulla per hoc irrogetur Sacramento irreverentia, ſed potius evitetur, dum fideles, videntes tam ſevere contra violatores ſigilli procedi animantur potius ad peccata confitenda quam ab hoc abſterrentur.

3. Reſp. ad tertium: Quod ſpectat ad probationem hujua criminis, ſi quis via inquiſitionis, aut denunciationis, vel accuſationis de violatione ſigilli interrogatus fateatur ſe eſſe reum alia probatione opus non eſt. Argument. *lg. generaliter C. de numerat pecun. c. fin. de cohibit. Cler. & mulier.* cum propria coofeſſio ſit optima probatio, ſi vero dicat, ſe notitiam peccati non habere ex confeſſione, ſed tanquam aliunde ſibi notum manifeſtaſſe, iocumbit ei probare, qua via vel modo illam notitiam acquiſiverit, & ſi in hac probatione deficiens in negatione violati a ſe ſigilli perſeveret, ex præſumptione violati ſigilli punitur pœna aliqua extraordinaria, ut Sylveſt. *v. confeſſ.* 3. *num* 5. Abbas *in c. omnis hoc tit. num.* 26. de Lugo *loc. cit. num.* 151. plena autem convictus ſubire cogitur pœnam ordinariam, ſi fateatur, ſe peccati notitiam habuiſſe quidem ex confeſſione, ſed cum licentia Pœnitentia revelaſſe, probanda eſt ei hæc licentia, ſaltem ſi pœnitens eum accuſet, aut alias neget, ſe dediſſe hanc licentiam, cum licentia hæc ſit quid facti, quod non præſumitur, ſed ab allegante probari debet, juxta *c. cum in jure de off. deleg.* ſi tamen non pœnitens, ſed tertius quis accuſet, is aſſerto debet alias probationes ob præſumptionem, quæ ſtat pro confeſſario tanquam viro bono, adeoque ſervaote ſigillum, donec probetur contrarium, quin &, ſi pœnitens accuſator neget ſe dediſſe veniam, creditur confeſſario ſibi datam licentiam in caſu, quo revelatio parum aut nihil præjudicat pœnitenti & confeſſarius eſt vir prudens & integræ famæ; ſecus ſi revelatio eſſet multum damnoſa pœnitenti vel alicui tertio, & pœnitens probatæ vitæ, Reiffen. *n.* 16. cum Dian. *p.* 1. *tr.* 11. *reſol.* 52. Ac denique cæteria paribus in dubio confeſſario potius aſſerenti ſibi datam veniam, quam pœnitenti id neganti credendum, eo quod in factis ſpectantibus ad officium Judicis & quæ aliter fieri nequeunt, pro Judice præſumatur, Maſc. *de prob. concl.* 951. *n.* 20. Reiffenſt. *n.* 19. Arg. *can. hoc etiam* 2. *q.* 6. De cætero ad probationem hujus criminis ſufficiunt teſtes ſingulares, tum quia valde enorme eſt delictum, & ſumme præjudicans, tum quia ordinario eſt difficilis probationis, Tanner. *Tom.* 4. *d.* 6. *q.* 9. *num.* 122. Stoz. *l. c. a num.* 281. Reiffenſt. *n.* 18. & alii.

QUÆSTIO DXXXVII.

Indulgentia quid ſit & quotuplex.

1. RESp. primo: Indulgentia accepta a Conciliis & SS. Patribus pro juſta & liberali debiti remiſſione, juxta *c. quod autem h. t.* & *c. indulgentia eod in* 6. communiter, adeoque non pro abſolutione Sacramentali a peccatia quo ad culpam definitur; quod ſit pænæ temporalia pro peccatis actualibus remiſſis quo ad culpam debitæ relaxatio ſeu ſolutio de theſauro Eccleſiæ per applicationem ſatisfactionis Chriſti & Sanctorum. Supponit itaque hæc definitio per Sacramentum pænitentiæ in re aut votu ſuſceptum, perque illum ipſum actum quo culpa remittitur quo ad pænam æternam, remanere plerumque pænam aliquam temporalem in hac vita oratione, jejuniis aliiſque operibus piis ſatisfactoriis ſolvendam, aut in purgatorio luendam, juxta quod definit Tridént. *ſeſſ.* 13. *c.* 7. & 8. Bellar. *l.* 4. *de pœnit. a c.* 3. Suarez *de pœnit. d.* 37. *ſ.* 1. Layman *l.* 5. *tr.* 6. *c.* 15. *nu.* 1. Item a Chriſto Eccleſiæ ſuæ relictum meritorum ſuorum & ſatisfactionum theſaurum infinitum, nec non meritorum Sanctiſſimæ Matris, aliorumque Sanctorum ipſis ad plenam ſuorum reatuum deletionem non neceſſarium cumulum, ex quo quantum neceſſe, applicare debet vel immediate per Chriſtum, ut latroni in cruce vel per uſum Sacramentorum aut extra Sacramenta per ſuum in terris vicarium conceſſa illi a Chriſto poteſtate in beato Petro.

2. Reſp. ſecundo: Indulgentia multifariam dividitur, primo: Alia eſt totalis, alia partialis. *Extrav. antigenitus* 2. *inter commune*, totalis eſt, per quam tota pæna in hac vel altera vita; partialis, per quam pars duntaxat illius remittitur. Secundo: Alia eſt perſonalis, alia realis ſeu localis, prout per ſe & directe conceditur perſonæ opus aliquod pium peragenti; vel loco v. g. Sacello aut Eccleſiæ applicatur, prodeſtque in eo orantibus, aut quid pium exercentibus; vel rei, v. g. ſtatuæ, imagini, roſario, numiſmati affigitur. Tertio: Alia eſt perpetua, quæ durat, donec revocetur, vel res aut locus, cui directe conceditur, intereat ſeu deſtruatur, alia temporalis; quæ datur ad certum tempus, quo exacto exſpirat. Quarto: Alia datur pro vivis, dum nimirum ſatisfactiones Chriſti & Sanctorum applicantur vivis per modum abſolutionis factæ ei, cui datur ex theſauro Eccleſiæ ſeu ſatisfactionibus Chriſti & Sanctorum. Alia pro defunctis per modum ſuffragii & ſolutionis exhibendo Deo ex eodem theſauro ſatisfactionem & pretii ſolutionem adjunctis precibus, ut eam in ſatisfactionem pro debito pænæ temporalis miſericorditer acceptare, illamque ejus intuitu remittere dignetur ad animam e purgatorio liberandam. Ita Suar. *l. c. d.* 53. *ſ.* 2. *a* 4. Laym. *l. c. c.* 7. *a.* 3. Caſtrop. *tr.* 24. *d. unic. p.* 2. *n.* 10. & 11. Unde jam patet ratio diſtinctionis inter conceſſionem indulgentiarum pro defunctis, & conceſſionem indulgentiarum pro vivis, dum conceſſio earum pro vivis continet non ſolum veram theſauri ſatisfactionum Chriſti & Sanctorum diſtributionem & applicationem, ſed etiam veram abſolutionem, remiſſionem & condonationem pænæ temporalis media illa ſatisfactione ex theſauro Eccleſiæ deſumptam & Deo exhibitam. Atque ita Papa ſimul nomine Chriſti pænas debitas remittendo, clavibus Eccleſiæ poteſtateque ſolvendi utitur, & vere juriſdictionem ſuam in fideles viventes exercet, conceſſio vero indulgentiarum pro defunctis nullam abſolutionem vel remiſſionem a Pontifice factam continet, utpote qui nullam in defunctos juriſdictionem, ſed ſolum ſatisfactionem ex theſauro Eccleſiæ, in quem juriſdictionem habet, accipit, eamque viventibus tradit, ut eam ſummo Deo offerant pro defunctis, qui eam pro ſua benignitate acceptans debitas pænas defunctis immediate remittit, atque ita ſola pretii debiti exhibitione per viventes facta & illius a Deo acceptatione fit pænæ remiſſio, ita Caſtropal. *cit. n.* 11. citatis Bellarm. *de indulgent. c.* 5. Suar. *d.* 49. *ſ.* 4. *a nu.* 9. Valent. *Tom.* 4. *d.* 7. *q.* 20. *p.* 5 *circa med.*

QUÆ-

QUÆSTIO DXXXVIII.

Quinam poſſint indulgentias concedere?

1. RESp. Petrum, omneſque illius ſucceſſores a Chriſto accepiſſe poteſtatem concedendi indulgentias, tam plenarias & totales, quam partiales, veluti Eccleſiæ Rectores & Chriſti in terris vicarios quo ad diſtribuendum fidelibus indulgentiarum theſaurum diſpenſative & una cum poteſtate hac communicandi aliis eam facultatem certum eſt, prout ſumitur ex *Extrav. de pœnis & remiſſ.*

2. Secundo: Competere quoque Concilio generali ſaltem, ſi unitum eſt ſuo capiti, poteſtatem concedendi indulgentias etiam plenarias, certum eſt. Quin & prout tempore ſedis papalis vacantis ab eo diſtinctum eſt, habere illud poteſtatem concedendi indulgentias, quia diſpenſatio bonorum communium Eccleſiæ, quam ſede pontificia vacante repræſentat Concilium generale, pertinere ad illud videtur, docent Corduba *de indulg. q. 12.* Nav. *eod. tit. notab. 31. num. 2.* Henriq. 31. *num 1.* apud Caſtropalao *l. c. p. 5. n. 2.* præſertim cum conceſſio indulgentiarum ſit actus juriſdictionis, quæ competit Concilio generali pro eo tempore. De cætero contrarium, nimirum Concilium generale, ſive vivo Pontifice ejus authoritate congregatum, ſive eo mortuo a Chriſto nullam accepiſſe poteſtatem concedendi indulgentias, ac proinde ſolum ex facultate Pontificis eas concedere poſſe ſentiunt probabilius, Suar. *de indulgentiis d. 51. S. 1. n. 7.* Bellarm. *l. c. c. 11.* Laym. *l. 5. Sum. tract. 7. c. 4. num. 1.* quos citat & ſequitur Caſtrop. *l. c. n. 3.* idemque cum D. Tho. *in 4. diſt 20. q. 1. a. 4* tenent Durand. & alii, quatenus Soli Pontifici, nulla facta mentione Concilii generalis, tribuunt hanc facultatem ex ea ratione, quod Chriſtus ſoli Petro dixerit: *paſce oves meas*: eique ſoli, ejuſque Succeſſoribus Eccleſiam commiſit, & conſequenter non Concilio generali a Pontifice, diſtincto etiam tempore ſedis vacantis, relicto ei pro tunc exercere ea quæ ad regimen Eccleſiæ neceſſaria, donec fit electio novi Pontificis, inter quæ non eſt conceſſio indulgentiarum, atque ita dominium theſauri ſatisfactionum Chriſti & Sanctorum non commiſit Chriſtus Eccleſiæ pro illo tempore, ſed Soli Petro & ſucceſſoribus illius, illudque deficiente ejus ſucceſſore ſibi reſervavit ad electionem uſque novi ſucceſſoris.

3. Tertio: poteſtatem concedendi indulgentias etiam particulares conceſſam Epiſcopis & inferioribus Prælatis non immediate, a Chriſto, ſed mediate, mediante delegatione Pontificis ab eo dimanare, habet ſententia communior, quam tenent Suar. *d. 55 S. 2 a n. 3.* Laym. *l. c. n 2.* Bonac. *d. 6 q. 1. p. 3. num 2.* Barboſa *de Poteſt. Epiſc. p. 3 alleg 88. num 5.* Caſtrop. *l. c. n. 6.* Arg. *cit. Extrav unigenitus* contra Sotum *in 4. diſt. 21. q. 1. a. 4* Beozon *de Jubilæo. q 30.* Valent *d. 7. q. 10. p. 3.* & alii ſentientes poteſtatem hanc eis conceſſam jure divino, dependente tamen a Pontifice; ratio reſponſionis eſt, quod eſt Epiſcopalis dignitas, ejuſque juriſdictio ut ordinaria ſit inſtituta a Chriſto quo ad effectum, ut mediis Epiſcopis Pontifex Eccleſiam gubernaret, Pontificique præceptum, ut Epiſcopo conſtituto eam juriſdictionem tribuat, quæ ad rectum diœceſis ſuæ regimen videbitur neceſſaria, non tamen ex eo recte infertur, Epiſcopis conceſſam facultatem concedendi indulgentias, aut etiam Pontificem obligatum eſſe ad eam concedendam, cum etiam ut Caſtropalao *loc. cit. numer. 3.* eam negare poſſit Concilio generali, quia ea poteſtas neceſſaria non eſt ad gubernationem diœceſis. Ad hæc, ſi Chriſtus poteſtatem hanc conceſſiſſet Epiſcopis æque ac Pontifici, non poſſet Pontifex abſque evidente & publica cauſa reſtringere eam Epiſcopis majori ex parte, cujus tamen contrarium ſæpe factum eſt. Nihilominus licet Epiſcopi hanc poteſtatem a Chriſto non habeant, & Pontifex a Chriſto obligatus non ſit hanc eis communicare, decuit tamen Epiſcopos ea gaudere, non quidem abſolute, ne per indiſcretas & ſuperfluas indulgentias, quas plures Prælati concederent, ſi abſolutam poteſtatem ad eas concedendas haberent, & ſic claves Eccleſiæ contemnerentur, & pœnitentialis ſatisfactio enervaretur, ut dicitur *c. cum ex eo b. t.* ſed cum limitatione prout *eod. c.* ſubjungitur, dum ibi conſtituitur & permittitur illis in anniverſario dedicationis aut etiam alias, quando Epiſcopo placuerit concedere 40. dierum indulgentias, quam poſtremam indulgentiam Archiepiſcopus quoque concedere poteſt per totam provinciam, ſeu in & pro omnibus ſuffraganeorum ſuorum diœceſibus, etſi non ſit in actu viſitationis, cum quo ad actum illum omnes fideles provinciæ cenſeantur ſubditi Archiepiſcopo. Arg *c. noſtro b. t.* & ita tradunt Quaranta *V. Archiepiſcopi authoritas numer. 31.* Bonac. *loc. cit.* Suar. *d. 55. S. 3. num. 7.* Caſtrop. *l. c. num. 8.* Barb. *loc. cit. num. 15.* Porro eſt hæc poteſtas Archiepiſcopi & Epiſcopi ſic limitate conceſſa non delegata, ſed ordinaria, quippe jure communi in perpetuum annexa dignitati Epiſcopali, adeoque ab ira delegabilis Clerico, etiam non conſtituto in Sacris, ut eum communi Suar. *loc. cit. num. 6.* Barboſ. *loc. cit. num. 10.* Azor. *part. 2. L. 3. cap. 55. quæſt. 5.* Bonac. *l. c. p. 3. num. 11.* Bellarm. *de indulg. L. 1. c. 11.* Caſtrop. *l. c. n. 10.* Quin &, ut Suar. *l. c. S. 6. n. 3.* delegabilis laico a Pontifice de plenitudine poteſtatis; præter eam autem vi *citatorum cap. noſtro, & c. cum ex eo*, ſublatam Epiſcopis poteſtatem concedendi ampliores indulgentias, ut Suar. *l. c. S. 3.* eique inhærens Caſtrop. *num. 11.* juxta quod declaratum *c. ult. b. t. in 6.* Unde, ſi Epiſcopus ampliores, quam ei permiſſum, concederet indulgentias, conceſſionem non ſolum ex parte, ſed totam fore nullam, tenent graves AA. apud Suar. *cit. S. 3. num. 12.* ex ea ratione: quod hæc conceſſio; utpote unica & indiviſibilis, non poſſit eſſe ex parte irrita, & ex parte valida, quemadmodum juxta gl. Bart. & alios, ſi Judex potens condemnare tantum in decem, condemnet in viginti, condemnatio non eſt valida quo ad decem, & invalida quo ad reliquos decem, ſed tota & abſolute invalida, verum verius eſſe, ſolum invalidam quo ad exceſſum illius, docent eum gl. *in c. ult. & c. cum ex eo, b. t.* & Abbate *ibid.* Suar. *loc. cit. S. 3. n. 14.* Ricc. *in pr. fori Eccleſ. deciſ. 117. n. 5.* Navar. *de indulg. l. c.* Azor. *L. c. quæſt. 5.* Bonac. *de indulg. qu. 1. p. 3. num. 4.* Barboſ. *loc. cit. num* 22. Laym. *l. c.* Caſtrop. *n. 13* quorum fundamentum eſt *reg. Jur. 37. in 6. utile per inutile non vitiatur*, quæ maxime locum habet in conceſſione libera & favorabili, ut conſtat in donatione, quæ quoad quantitatem a lege taxatam & permiſſam eſt valida, quia eſt actus liberalitatis juxta *L. intelligenda*, quando utile ab inutili ſeparari poteſt, juxta *L. 1. §. Trebatius ff. de aqua quotid. & æſt.* uti contingit in præſenti, dum, etſi conceſſio ſit indiviſibilis phyſice, eſt tamen diviſibilis moraliter ratione objecti, quod diviſibile eſt. De cætero quæ dicta ſunt hic de reſtrictione illa poteſtatis concedendi indulgentias factas Epiſcopis, non tantum locum habent in conceſſione publica communi & ſolenni, ut volunt aliqui graves DD. ſed & in ſecreta, quæ fit in foro Sacramentali, Suar. *loc. cit. num. 15.* Caſtrop. *num. 16.* quia textus *cap. cum ex eo* quo fit dicta reſtrictio, utitur particula negativa: *non excedat, non extendatur*: adeoque, cum nulla appoſita ſit limitatio, de qualibet conceſſione intelligi debet, ne, ſi ſcirent Epiſcopi, in ſecreta conceſſione non eſſe ſibi reſtrictam facultatem, ea ſæpiſſime uterentur, vel tum per ſe ipſos, tum mediis aliis Sacerdotibus, quibus eam delegare poſſunt, & ſic fruſtraretur finis hujus limitationis, qui eſt, ne nimia indulgentiarum conceſſione enervaretur ſatisfactio pœnitentialis. Ut autem ſub dicta limitatione Epiſcopus concedere poſſit indulgentias, etſi non requiratur, ut ſit conſecratus, cum conceſſio illa non ſit actus Ordinis, ſed juriſdictionis, eas tamen concedere nequit, ſi ſit excommunicatus, Valent. *Tom. 4. diſt. 7. quæſt 20. p. 3* Suar. *l. c. a num. 18.* Barb. *loc. cit. num. 12.* Caſtrop. *loc. cit. num* 18. cum excommunicatio privet ſaltem licito uſu juriſdictionis eccleſiaſticæ, quin & excommunicatus denunciatus privetur ipſa poteſtate, ut Caſtrop. ubi nec ſubditis ſuis concedere poteſt, ut ab alieno Epiſcopo indulgentias obtineant, quia illa conceſſio eſt quædam juriſdictionis delegatio, quæ fieri nequit ab excommunicato vitando. Sed neque ullatenus hæc poteſtas limitata conceſſa Epiſcopo extendit ſe ad defunctos, quippe non ſubditos illius. Suar. *l. c. n. 9.* Sa *v. indulgentia n. 9* Bellarm. *l. 1. num. 11.* Laym. *L. 1. cap 4 num. 5.* Caſtrop *loc. cit. num 9.* & alii paſſim cum communi; reſidetque hæc applicatio indulgentiarum penes ſolum Pontificem, in aliis vero ex illius tantum delegatione, quæ raro fieri ſolet. Caſtrop. *tract. 24. d. unic. part. 10. num. 8.* ob etiam, quod neceſſarium in conceſſione exprimi defunctus, pro quibus intentionem ſuam declarat Pontifex.

4. Quarto: non minorem, imo fere majorem quam Epiſcopi & Archiepiſcopi poteſtatem largiendi indulgentias pro Provinciis ſuis habent Sedis apoſtolicæ Legati. Abb. *in c. 1. de Off. Legat. num. 2.* quæ quanta ſingulis competat, cum jure communi expreſſum non ſit, ex uſu & commiſſione ſeu legationis eorum literis eſt deſumendum. S. R. E. Cardinalibus competit quoque poteſtas largiendi indulgentias centum dierum pro Titulis ſuarum Eccleſiarum, non quidem de jure communi, ſed ex ſpeciali privilegio, ut Bolugnet. *de indulg. num. 22.* apud Wieſtn. *hoc tit. num. 150.* imo ex conſuetudine abſque ſcripto, ut Nav. *notab. 21.* apud Gobath *de indulg. num 55.* Prælatos vero ſæculares inferiores Epiſcopo ipſumque Vicarium generalem Epiſcopi qua talem ea poteſtate de jure communi non gaudere certum eſt; idem eſt de Prælatis & Su-

Digitized by Google

& Superioribus Regularibus, quamvis horum permultis reſpectu ſuorum ſubditorum ex privilegio competat poteſt. concedendi aliquas indulgentias, quæ quanta ſit, ex tenore talium privilegiorum eorundem deſumendum.

QUÆSTIO DXXXIX.

Num conſuetudine legitime præſcripta inferiores Epiſcopo Prælati acquirere poſſint poteſtatem dandi indulgentias.

RESP. in hoc non conveniunt A A. negant id ipſum Sotus in 4. *d.* 22. *q.* 1. *a.* 4. Suar. *d.* 55. *S.* 4. *n.* 3. & alii apud Laym. *l. c. c.* 4. *n.* 3. eo quod vel Pontifex ſciat talem conſuetudinem, & toleret, & hinc cenſetur tacite approbare talem poteſtatem, adeoque ea non vi conſuetudinis, ſed tacito ipſius Papæ conſenſu acquiritur: vel ignorat, & tunc nulla naſcitur conſuetudo, quia deficit conſenſus ad illam inducendam neceſſarius. Affirmant econtra cum gl. *fin.* in *c. accedentibus de exceſſ. Prælat.* Laym. *l. c. n.* 2. Gobat. *n.* 79. quorum ſententiam non improbabilem dicit Pirh. *b. t. n.* 46. quia conſenſus Papæ, aliorumve legiſlatoris ad conſuetudinem requiſitus per ipſos canones & leges approbantes legitimam conſuetudinem eique vim juris non ſcripti conferentes habetur ſeu ſuppletur.

QUÆSTIO DXL.

Ubi & quibus indulgentiæ concedi poſſint.

RESP. cum conceſſio hæc ſit actus juriſdictionis non contentioſæ, ſed voluntariæ, neque ſtrepitum judicii contineat, extra territorium ſibi ſubditis ubicunque exiſtant, indulgentias concedere poteſt, nihilominus vi hujus juriſdictionis, quæ in non ſubditos exerceri nequit ligando & ſolvendo, indulgentiæ exteris concedi non poſſunt, juxta *c. quod autem* §. 1. ubi quod indulgentiæ, quæ conceduntur ab Epiſcopo ad annum in dedicatione eccleſiarum, vel contribuentibus ad reparationem pontium poteſtate eccleſiaſtica, tanquam ob actum pium, conceduntur non niſi ſubditis diœceſanis, aut qui in diœceſi per majorem vel notabilem anni partem commorando quaſi domicilium in ea ſortiuntur, conferri aut ab iis lucrari poſſint, niſi tamen exteris proprii eorum Epiſcopi ſpecialiter conſenſerint, concedi indulgentias ab Epiſcopo alieno, ut Abb. *in cit. c. quod autem n.* 7. pia loca viſitare aut peregrinari volentibus conſulens, ut abituri indulgentias in terris illis alienis accepturi, licentiam a proprio Epiſcopo petant. Sic indulgentiarum omnino incapaces ſunt infideles, qui in Eccleſiam non ingreſſi per Baptiſmum ſpirituali & Eccleſiaſticæ poteſtati non ſubjiciuntur. An vero, non obſtante carentia Baptiſmi, concedi poſſint catechumenis per modum ſuffragii, incertum eſt, affirmant Nav. *de indulg. not.* 31. *in fine* Bened. *l.* 5. *de jubil. c.* 15. *du.* 28. *aſſert.* 6. Henriq. *l.* 7. *c.* 18. *n.* 3. quod probabile reputat Laym. ex ea ratione, quod applicatio indulgentiarum non expoſtulet juriſdictionem, ideoque defunctis exiſtentibus in purgatorio prodeſſe. Ad hæc ſatisfactiones propriæ poſſunt applicari illis, ergo etiam communes per paſtores Eccleſiæ. Contrarium verius cenſent Suar. *d.* 52. *S.* 4. *n.* 8. Filliuc. *tr.* 8. *c.* 8. *q.* 10. *n.* 214. Bonac. *d.* 6. *de indulg. qu.* 1. *p.* 3. *n.* 2. Caſtrop. *l. c. p.* 8. *nu.* 2. ex ea ratione, quod Eccleſia nunquam fuerit uſa illo modo applicationis, quod ſignum eſt, hanc poteſtatem ei non competere. His tamen non obſtante, indulgentiæ a Papa toti Eccleſiæ & ab Epiſcopo communitati diœceſanæ ab ipſis concedentibus lucrari poſſunt, etſi nemo juriſdictionem in ſe ipſum exercere poſſit, ut cum D. Thom. *in addit. ad* 3. *p. q.* 27. *a.* 4. Suar. *l.* 6. *de LL. c.* 12. *nu.* 8. Laym. *l.* 5. *tr.* 9. *c.* 27. *n.* 31. Barb. *de poteſt. Epiſc.* ... *alleg.* 88. *n.* 26. & alii communiter; cum hi concedentes non debeant eſſe deterioris conditionis quam cæteri ſubditi, cumque hæc conceſſio ſeu diſpenſatio theſauri Eccleſiæ non ſit actus juriſdictionis contentioſæ, ſed voluntariæ inter eos, a quo & in quem exercetur, non requirit diſtinctionem, de quo ... Idem dicendum de exemptis a juriſdictione, quod, etſi habere ſe videantur ut extranei, fruantur tamen indulgentiis Epiſcopalibus, ne exemptio inducta in favorem, in illorum odium & diſpendium detorqueatur. Nav. *not.* 31. *n.* 13. Chok. *de Juriſd. Ordin. in exempt.* ... Pirh. *b. t. n.* 49.

QUÆSTIO DXLI.

Quæ conditiones requirantur in lucraturo indulgentias.

1. RESP. præterquam quod debeat eſſe ſubditus largientis indulgentias & baptizatus, item in ſtatu viæ, cum exiſtentibus in cœlo nihil proſint, dum non habent quicquam culpæ, quod per illas iis remittatur; & exiſtentibus in purgatorio etſi proſint, hi tamen eas proprie non lucrantur, ſed iis per modum ſuffragii applicantur; exiſtentibus etiam in limbo non proſint, quia baptiſmo carent, & membra Eccleſiæ non ſunt, requiritur primo, ut non ſint excommunicati excommunicatione majore, cum ea privet communibus Eccleſiæ ſuffragiis, Sacrificiis, orationibus, boniſque inter membra Eccleſiæ unita diſtribuendis juxta *can.* 30. & *can.* 105. *cauſ.* 11. *quæſt.* 3. & ita ex communiore tradunt Suar. *d.* 55 *ſ.* 2. *n.* 3. Sa *v. indulgentia num.* 2. Laym. *l. c. tr.* 9. *c.* 6 *n.* 2. Caſtrop. *l. c. p.* 8. *num.* 3.

2. Secundo requiritur, ut tempore, quo quis eas lucraturus eſt, ſit in ſtatu gratiæ, tum quia indulgentiæ non niſi vere pœnitentibus applicantur, tum quia manens ſtrictus pœnæ æternæ, non eſt capax remiſſionis pœnæ temporalis, cum non videatur conveniens divinæ providentiæ & gubernationi remittere pœnam ei, qui in culpa, ob quam reatus pœnæ contractus, perſeverat, prout cum D. Thom. *loc. cit. a.* 2. & communi docent Caſtrop. *loc. cit. num.* 3 Bonac. Suar. Laym. Sa. *ll. cit.* ſed neque remoto peccato, in quo alicui conceſſa indulgentia, illa conſequitur ſuum effectum quemadmodum Sacramentum ſuſceptum cum obice, eo ſublato, conſequitur ſuum effectum, verius cont. 1 P ... *a.* ... 4. *diſt.* 20. *quæſt.* 4 *a.* 3. Sylv. *loc. cit. quæſt.* 7. Henriq. *L.* 7. *cap.* 9. *num.* 13. tradit Caſtrop. *loc. cit. num* 4. ... eo quod indulgentia nunquam conſtituta in ſuo eſſe, ... eſt collata ſeu potius oblata tempore peccati mortalis, non poſſit ſuum effectum ſeu remiſſionem pœnæ pro peccato debitæ media ſatisfactione Chriſti & Sanctorum habere, in quo eſt differentia lata inter Sacramenta & indulgentias, cum Sacramenta, quæ recedente fictione effectum habent, peccatori applicata in ſuo eſſe fuerint perfecte conſtituta, ſecus ac indulgentiæ.

3. Tertio requiritur operis injuncti executio, ita ut, ſi opus injunctum ob impotentiam aliamve cauſam non exequeris, indulgentiam non conſequeris, cum conceſſio ſub aliqua forma & conditione facta, ea non ſervata corruat ... *d.* 54. ... *de condit. & demonſt.* idque etiam, ſi non partem operis exequeris, non conſequeris partem indulgentiæ, quia non pars indulgentiæ ob dimidiatum opus, ſed indulgentia propter opus perfectum ſit promiſſa; Suar. *d.* 52. *S.* 3. *num* 3. Laym. *loc. cit. n.* 3. Bonac. *d.* 6. *q.* 1. *part.* 3. *n.* 20. Caſtrop. *l. c. part.* 9. *num.* 1. Navar. *de indulg. not.* 9. *num.* 4. niſi tamen in conceſſione indulgentiæ caveatur: nam concedi impeditis opus injunctum exequi, uti ſit *in Extrav. unigenitus, de pœn. & remiſſ.* ubi conceditur jubilæum Romanum omnibus viſitantibus limina Apoſtolorum, etiam iis, qui eo animo iter arripientes impediti fuerunt Romam pervenire, vel niſi omiſſio partis operis ita fuerit levis, ut omittens cenſeatur moraliter opus impleviſſe, v. gr. omittendo unum Ave, ſecus ſi opus injunctum eſſet trina recitatio orationis dominicæ & angelicæ, & quis tantum bis recitaret illam, cum, etſi omiſſio in ſe eſſet levis, non tamen reſpectu operis injuncti levis eſſet. Suar. *loc. cit. S.* 5. *num.* 3. Præterea requiritur, ut opus taliter præſtetur, qualiter illud præſtare voluiſſet concedens indulgentias, quia, cum conceſſio illa ſit donatio concedentis, potuit is nolle eam facere, non niſi ſub conditione operis taliter præſtandi. Hinc ſi voluerit Pontifex, opus totum fieri in ſtatu gratiæ, id taliter exequendum, etſi illud alias de ſe neceſſarium non ſit ad lucrandas indulgentias, ſed ſufficiat opus compleri ſeu ultimum opus fieri in ſtatu gratiæ, cum indulgentia non concedatur ob ſatisfactionem & meritum operis injuncti, ſed ob illius honeſtatem, ad quam exercendam Papa procurat homines allicere promiſſione indulgentiarum, Suar. *cit. ſ.* 5. *a num.* 6. Graff. *de indulg. cap.* 5. *num.* 48. Nav. *not.* 19. *num.* 17. Bonac. *loc. cit. qu.* 3. *num.* 10. Caſtrop. *l. c. p.* 8. *num.* 3. *verſ. notanter dixi* & *par.* 9. *n.* 3. Valent *quæſt.* 20. *p.* 3. *ad fin.* De cætero certum eſt, opus injunctum debere eſſe in ſe honeſtum, cum alias ad finem conceſſionis indulgentiarum, qui eſt honor Dei, non conduceret. Quin & nullam circumſtantiam vitiari debere, docent Navar. *loc. cit. num.* 6. Rodriq. *Tom.* 2. *qq. regul. q.* 99. *a.* 6 Coninch. *diſp.* ... *dub.* 8. eo quod cenſeant opus ob pravum finem vel circumſtantiam vitiatum diſplicere Deo, ideoque in illius honorem cedere non

P poſſe,

poſſe, & conſequenter aptum non eſſe, ut ratione ipſius ſatisfactio Chriſti applicetur & remiſſio peccatorum concedatur. Contrarium tamen docent Corduba *de indulg. q.* 22. Suar. *l. c. S.* 6. *a n.* 2. quibus inhæret Caſtrop. *cit. p.* 9. *nu.* 5. dum dicunt, certum eſſe, Pontificem poſſe concedere indulgentiam ſub conditione operis de ſe boni & honeſti, etiamſi in individuo honeſtum non ſit, cum poſſit ſine ullo opere indulgentiam concedere, & ſic concedere præſumendus ſit, dum opus aliquod exigit ſine ulla limitatione; diſtinguit Laym. *l.* 5. *Sum. tr.* 7. *c.* 6. *in num.* 3. dum ait, videndum eſſe, num opus injunctum, etſi vitiatum, conducat ad finem intentum a Pontifice, ut contingit in datione eleemoſynæ ad bellum contra Turcas, & tunc ad conſequendas indulgentias; ſecus, ſi ad illum finem non conducat; quam doctrinam, etſi veriſſimam eſſe dicat Caſtrop. *cit. p.* 9. *nu.* 7. negat tamen opus injunctum finem a Pontifice intento non conducere, tametſi male fiat, ſeu ſi vitietur ob circumſtantiam vel finem per illud intentum ab eo, cui conceduntur indulgentiæ, & licet ſub ea ratione vitiati non conducat ad placendum Deo, impetrandum ab eo beneficium, ad ea tamen conducere poteſt, quatenus ſervit ad excitandos alios fideles ad pœnitentiam, & ad fovendam religionem; ita ille. Sed neque requiritur ad lucrandas indulgentias, ut opus injunctum exequatur animo & intentione formali lucrandi indulgentias, bene tamen, ut exequatur illud ex intentione habituali & interpretativa, qualem cenſetur habere quilibet Chriſtianus de ſuſcipiendis remediis ſalutis ſuæ, ut patet in ſuſcipiente extremam unctionem, etiam dum ſenſibus deſtitutus animam agit abſque eo, quod habeat intentionem actualem formalem ſuſcipiendi eam, ita cum Suar. *d.* 56. *S.* 4. *n.* 7 & Laym. *l. c. ante med. n.* 4. Caſtrop. *l. c. n.* 8. Item non requiratur, ut per ſeipſum opus injunctum quis exequatur, dum illud actionem perſonalem non continet, ſed v. g. ſit datio eleemoſynæ, quam quis facere poteſt per famulum tanquam inſtrumentum ſuum, niſi tamen concedens indulgentiam præſcripſerit vel permiſerit expreſſe aliud, v. g. exigendo dationem eleemoſynæ ab eodem, qui indulgentias lucraturus eſt, fieri, ut vel ſic ejus pietatem foveat, vel meritum augeat; ſecus vero eſt, ſi opus ſpectet actionem perſonalem, v. g. ſit jejunium, viſitatio Eccleſiæ, oratio, Sacramentorum ſuſceptio, cum quis nequeat dici jejunans, orans &c. dum ex mandato domini famulus ejus jejunat, orat &c. Laym. *l. c. dub.* 5. *nu.* 5. Suar. *d.* 52. *S.* 7. Caſtrop. *nu.* 9. niſi tamen iterum concedens aliud permiſerit, v. g. ut viſitetur ejus nomine aliqua Eccleſia, quem tamen neceſſe non eſt eſſe in ſtatu gratiæ, etſi alias illum requiſiverit in lucraturo indulgentias.

QUÆSTIO DXLII.

Num uno eodemque tempore diverſis actibus, quorum ſingulis diverſæ indulgentiæ conceſſæ, lucrari quis poſſit indulgentias?

RESp. affirmative cum Bonac. *de indulg. d.* 6. *q.* 1. *p.* 5 *n.* 35. & Caſtrop. *cit. p.* 9. *n.* 14. ſic ſi recitanti roſarium & audienti miſſam diverſæ conceſſæ indulgentiæ, utraſque ſimul obtinere poteſt tempore auditionis Sacri recitans roſarium, quia unumquodque opus æque eodem quam diverſo tempore impleri poteſt, & æque valet ad complendam ſuæ conceſſionis cauſam.

QUÆSTIO DXLIII.

Num eadem indulgentia repetito eodem opere obtineri poſſit?

RESp. Sub diſtinctione, ſi indulgentia concedatur ſine ulla determinatione temporis, vel etiam ad longum tempus, poterit obtineri ſæpius non tantum in vita, ſed etiam intra annum, menſem, hebdomadam, ſi eo tempore opus injunctum ſæpius devote & prudenter perficiatur Nav. *l. c. not.* 19. *n.* 19. Cord. *l.* 5. *q.* 35. Suar. *d.* 57. *S.* 5. *n.* 4. Sa *v. indulg. n.* 7. Bonac. *l. c. num.* 31. ſi vero concedatur cum limitatione brevis temporis, uti ſolet concedi in feſto alicujus Sancti, vel per ejus octavam, ſemel tantum obtineri poterit, quia illa temporis determinatio indicat intentionem Pontificis eſſe tantum unius indulgentiæ lucrationem; D. Th. *in addit. q.* 25 *art.* 2. *ad* 4. Tolet. *l.* 6. *c.* 28. *ad finem.* Caſtrop. *l. c. nu.* 16. Nav. Suar. Sa *LL. cit.*

QUÆSTIO DXLIV.

Num, qui opus injunctum exequitur tepide ſeu remiſſe, vel ex aliqua circumſtantia vitiatum, minus conſequatur indulgentiæ, quam qui illud exequitur omnino honeſte & ferventer?

RESp. ſub diſtinctione: ſi non complet ſufficientiam cauſæ finalis, quia requirebatur opus honeſte & ferventer factum, eo caſu opus remiſſe executus non conſequitur integram indulgentiam, ſecus eſt, ſi opus etiam tepide factum finalem cauſam indulgentiæ conceſſæ complet (uti neceſſario præſumendum, dum Pontifex indulgentiam abſolute concedit præſtito ſimpliciter injuncto opere, cum Pontifex credat per opus injunctum, quomodocunque fiat, ſufficientiam cauſæ finalis conceſſionis compleri, ne alias nullæ indulgentiæ moraliter certæ eſſent) tunc enim ob majorem vel minorem devotionem in executione operis exercitam nec major nec minor indulgentia obtinetur, ſed ſemper æqualis, quia indulgentia non nititur devotione operis, ſed legitima cauſa liberali donationis, ita ut effectum habeat ſolum ex voluntate donantis, expoſtulantis qualemcunque executionem operis ita Suar. *d.* 56. *S.* 8. *a n.* 3. Filliuc. *tr.* 8. *c.* 6. *q.* 14. *n.* 164. Granad. *de indulg. c.* 5 *num.* 60. & alii quos citat & ſequitur Caſtrop. *n.* 19. Neque his obſtat, quod *in Extrav. antiquorum de pœnit. & remiſſ.* ait Bonifacius, poſtquam conceſſiſſet indulgentiam pleniſſimam viſitantibus limina Apoſtolorum: *Unuſquiſque tamen plus merebitur & indulgentiam efficacius conſequetur, qui Baſilicas ipſas amplius & devotius viſitaverit*; quia id intelligendum, quantum eſt ex ſe ex opere injuncto.

QUÆSTIO DXLV.

An dum indulgentia conceſſa iis, qui contriti & confeſſi Eccleſiam aliquam viſitaverint, requiratur confeſſio actualis?

RESp. In hoc caſu neceſſario præmittenda non eſt confeſſio actualis ei, qui ſe nullo peccato mortali gravatum ſentit, quia credendum non eſt, Pontificem verbis ita generalibus & communibus voluiſſe imponere lucraturo indulgentias onus illud confeſſionis liberæ, unde ſi confeſſio abſolute expoſcatur, intelligi debet de abſolute ad indulgentiam ſuppoſito, Suar. *loc. cit. S.* 3. *num* 5. Laym. *L.* 5. *Sum. tract.* 7. *cap.* 6 *du.* 5. *num* 1. Caſtrop. *loc. cit. num.* 20. Bonac. *de indulgent. quæſt.* 1. *part.* 5. *num.* 7. referens alios. Neceſſariam tamen eſſe confeſſionem actualem, dum ea poſſibilis eſt (ſtante enim impoſſibilitate confeſſionis præſumi poteſt Papa nolle fidelem contritum privari indulgentia, ut Sa & Laym. *LL. cit.*) & non ſufficere ſolam contritionem in voto, ſeu contritionem in eo, qui ſibi conſcius peccati non confeſſi, conſultius & ſecurius eſſe aſſerunt Durand. *in* 4. *diſt.* 20. *quæſt.* 4. Navar. *not.* 18. Cajet. *opuſc. de indulg. cap.* 20 Coninch. *d.* 12. *du.* 7. *nu.* 58 Laym. *loc. cit.* Caſtrop. *num.* 21. & alii, eo quod Papa poſtulet contritionem & confeſſionem, idque ideo, quod, licet contritio perfecta tollat obicem peccati, ſit tamen difficilis & incerta, & ut effectus indulgentiæ ſic ſecurior; ita Caſtrop. *l. c.* qui etſi fateatur, ſic conſulendum fidelibus, ait tamen cum Suar. *d.* 50. *S.* 5. *n.* 10. Filliuc. *l. c. n.* 148. probabiliſſimum eſſe, ex dictis verbis non requiri confeſſionem, eo quod Papa dictis verbis non videatur aliam diligentiam expoſtulare, quam quæ neceſſaria eſt, ut theſaurus ille Eccleſiæ applicari poſſit fidelibus, quod fieri poteſt, ſi vere pœnitentiam agant, aut tametſi confeſſi non ſint, quinimo nomine contritionis venire quoque attritionem ait idem, apud quem vide plures hujus declarationes & limitationes.

QUÆSTIO DXLVI.

Jubilæi nomen & initium unde, in quo differat ab indulgentia plenaria, & qualiter definiendum.

1. RESp. ad primum: Jubilæi nomen ab Hebraico nomine Jobeleus, quod Hebræis annus quinquageſimus remiſſionis, utpote quo ſervi donabantur libertate, relaxabantur delicta, prædia divendita ad antiquos poſſeſſores & exules in patriam, priſtinamque libertatem revertebantur, ſignifica-

bat,

bat, ut conſiſtat *num. ult. & Levit.* 25. translatum eſt ad tempus gratiæ ſignificandum.

2. Reſp. ad ſecundum: Jubilæi uſus etſi antiquiſſimus, extendaturque ab aliquibus ad tempora Apoſtolorum, a quo tamen Pontifice primo authentice & in ſcriptis conceſſus, incertum eſt. Jubilæum Romanum centeſimo quovis anno conceſſit Boniſac. VIII. *Extravag. antiquorum de pœnitent. & remiſſ.* Clem. VI. *Extravag. unigenitus eodem* reduxit ad annum quinquageſimum; Sixtus IV. *Extravag. quemadmodum tit. eodem* ad annum 25. quod uſque huc confirmarunt ſequentes Pontifices, & in ſpecie Gregor. XIII. *in conſtit. ſua* 10. quæ incipit: *Dominus ac redemptor noſter*, quam late expendit Navar. *notab.* 31. *& ſeq.* de quibus vide Caſtrop. *tract.* 24. *d. unic. p.* 12. *a num.* 1.

3. Reſp. ad tertium: differt jubilæum ab indulgentia plenaria, quod ultra hanc contineat facultates aliquas, v. gr. poteſtatem abſolvendi ab omnibus caſibus ſeu peccatis & cenſuris reſervatis, etiam ordinario & ipſi Papæ, modo abſolvendus non ſit excommunicatus a Judice, vel non excommunicatus, ſuſpenſus, interdictus, publice & nominatim denunciatus; vel caſus reſervatus in Bulla cœnæ, ab his enim niſi in Bulla exprimantur, abſolvendi poteſtatem non competere confeſſario affirmat cum pluribus Gobat. *nu.* 247. quamvis hujus contrarium cum pluribus teneat Caſtropal. *cit. part.* 10. §. 2. *num.* 9. quem vide. Item poteſtatem vota quæcunque etiam juramento firmata, in alia etiam aliquando minoris valoris quam actio voto promiſſa, exceptis votis caſtitatis perfectæ & religionis, uti & iis, quorum commutatio cedit in præjudicium tertii, a quo votum utpote eadem in ejus favorem, eſt acceptatum, cum poteſtas relaxandi tale votum in conceſſione generali non veniat, ſed tacite excepta intelligatur, Suar. *de voto c.* 15. *n.* 10. Gobat. *num.* 240. circa quam abſolutionem a reſervatis, & votorum commutationem lucrandi jubilæi cauſa conceſſam plura dubia erudite reſoluta vide apud Caſtrop. *tract.* 24. *de unic. part.* 12. §. 3. *a nu.* 3. per plures numeros ſequentes.

4. Reſp. ad quartum: jubilæum definiri poteſt, quod ſit indulgentia plenaria a Summo Pontifice (utpote qui ſolus indulgentiam plenariam cæteroſque favores in jubilæo expreſſos concedere poteſt *c. cum ex eo & cap. dilectus de temp. ordinat.* ubique Gl. *v. permiſſo* & Abb. *n.* 3. Sanctar. *de jubil. c.* 3. *du.* 2.) conceſſa fidelibus viſitantibus certas eccleſias & certa pia opera peragentibus, de quibus ſit.

QUÆSTIO DXLVII.

Quænam in ſpecie opera præſcripta ſint volentibus lucrari indulgentias.

1. RESP. primo in genere: Opera in jubilæo præſcripta in alia pia opera ſaltem aliunde indebita & æqualis cum præſcriptis valoris commutari poſſunt per confeſſarium cum iis, qui clauſtro, perpetuo carcere, captivitate, infirmitate, aliove impedimento detinentur, ut opera in Bulla jubilæi expreſſa vel eorum aliquod moraliter, hoc eſt, ſine notabili aut magna difficultate peragere nequeant. Laym. *l.* 5. *tract.* 7. *cap.* 8. *num.* 12. Gobat. *a num.* 99. Wieſtn. *hoc tit. n.* 179. *in fine.*

2. Reſp. ſecundo in ſpecie: Opera plerumque in Bullis jubilæi præſcripta ſunt ſex: Primum viſitatio quatuor eccleſiarum, nimirum in urbe SS. Apoſtolorum Petri & Pauli, Baſilicarum S. Joannis in Laterano, & S. Mariæ Majoris eccleſiarum, quæ a Romanis, intellige, non tantum civibus, ſed & incolis quibuſcunque Romæ per longum tempus, V. G. per annum degentibus per 30. dies continuos, vel interpolatos ſemel de die per forenſes & peregrinos (eſto origine ſint Romani) ibi ad breve tempus commorantibus per 15. hujuſmodi dies viſitandæ, Caſtrop. *cit. part.* 12. § 1. *num.* 6. Gobat. *num.* 126. unde huic obligationi non ſatisfaceret, qui unam harum eccleſiarum aliquo die non viſitaret, etſi eam altera die viſitaret bis. Caſtropal. *loc. cit.* Navar. *not.* 32. *numer.* 41. extra urbem vero quatuor quoque Eccleſiæ aut capellæ, vel pauciores, vel etiam una, ſi mens Papæ in Bulla expreſſe id patiatur, ab Ordinario loci præſcriptæ, ita tamen, ut ſi is plures, v. g. quinque vel ſex præſcripſerit, non neceſſario omnes viſitandæ, ſed ſufficiat tot obire, quot præſcriptæ Romanis, eo quod locorum Ordinarii conditionibus a Papa præſcriptis alias addere non poſſint, ut Gobat. *loc. cit.* Wieſtn. *h. t. n.* 182.

3. Secundum opus eſt oratio, intellige, vocalis quinque *pater & ave*, ſi totidem determinate exigantur, vel etiam exigatur oratio per aliquod temporis ſpatium, ſi tamen omnino indeterminata præſcripta oratio, ſufficere orationem breviorem, etiam unius *pater & ave* exiſtimant, Suar. *de pœnit. d.* 52. *ſ.* 8. *n.* 5. Gobat. *n.* 140 quamvis ſuadeant longiorem. Facienda autem ea oratio ad intentionem Papæ. V. G. pro exaltatione matris Eccleſiæ, pro extirpatione hæreſum, concordia Principum Chriſtianorum &c. Wieſtn. *num.* 185. cum Dian. *p.* 1. *tr.* 11. *reſol.* 33. & de Lugo *de pœnit. d.* 27. *n.* 85. & alii, quos citat.

4. Tertium: Confeſſio, ſecundum dicta tamen de hoc *quæſt. ante hanc penult.* quibus addendum, quod, ſi ſemel rite confeſſus, antequam cætera opera perficiat, labatur iterum in mortale, indulgentiam jubilæi lucrari poſſit ſine nova confeſſione, modo cætera opera prævia contritione compleat in ſtatu gratiæ, cum Bulla jubilæi confeſſionem ad ſummum unam præſcribat, Gobat. *n.* 157. Lugo *n.* 100.

5. Quartum: Sacra communio, quæ etſi in Bullis jubilæi anni Sancti non exprimatur, eam tamen ad conſequendam indulgentiam illius neceſſariam eſſe, cum in cæteris jubilæis neceſſaria eſſe credatur, ſupponit Filliuc. apud Gobat. *n.* 176. Unde qui ob periculum vomitus, aliudve impedimentum Euchariſtiam ſumere nequeunt ſine ea in alia pia opera commutatione indulgentias non lucrari, ideoque pueros facilius ad communionem admittendos tempore jubilæi quam alio cenſet Laym. *l.* 5. *tr.* 4. *c.* 4. *n.* 3.

6. Quintum eſt jejunium tribus diebus, ſcilicet feriis quarta, ſexta & Sabbato eodem modo, cum vel ſine abſtinentia a lacticiniis obeundum pro aliorum ab Eccleſia præſcriptorum jejuniorum obſervatione hoc vel illo loco a fidelibus exigi ſolet, obſervandum hoc jejunium etiam a pueris aliiſque a jejunio ab Eccleſia præſcripto quacunque de cauſa excuſatis, ſi indulgentias lucrari velint, licet infirmis, pauperibus, operariis, aliiſque ſine notabili difficultate vel detrimento jejunare non valentibus jejunium in alia opera pia æquipollentia commutari poſſit. Laym. *l. c. c.* 8. *n.* 12. Lezan. *l. c. n.* 12. Gobat. *n.* 210. Wieſtn. &c.

7. Sextum eſt eleemoſyna, ſive præſtatio alicujus ex ſeptem operibus miſericordiæ corporalis, hac enim ſatisfit Bullæ jubilæi præſcribenti inter cæteras conditiones eleemoſynam ex mente D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 32 *a.* 5. ſufficit autem eleemoſyna etiam minima, ſi ſimpliciter vel pro arbitrio vel prout ſingulis charitas ſuggeſſerit, detur; Gobat. *num.* 219 allegatis Diana & Bonac. ſi tamen Bulla dicat: *pro cujuſque facultate*, largior danda a Principibus, Magiſtratibus & divitibus, quam a pauperibus, aut mendicando vel labore manuum victum quærentibus.

QUÆSTIO DXLVIII.

Num opera omnia præſcripta una eademque hebdomada, aut etiam uno eodemque loco peragenda?

1. RESP. ad primum: Opera omnia una eademque hebdomada peragenda eſſe, abſolute affirmant Henriq. *l.* 7. *c.* 21. *n.* 2. Sanctarel. *de jubil. c.* 7. *du.* 1. apud Caſtrop. *l. c. p.* 12. *n.* 18. eſſe id verius & ſecurius tenent Laym *l. c. c.* 8. *n.* 10. de Lugo *de pœnit. d.* 27. *n.* 205. Gobat. *n.* 212. Caſtrop. *l. c. nu.* 19. quamvis addat, quod licet hæc ſententia in praxi ſit tenenda, probabilitate tamen non careat, poſſe aliqua opera fieri in una, & reliqua in altera, dum v. g. jubilæum conceſſum ad duas hebdomadas; ratio autem, quod complenda ſint in una hebdomada, aut ſaltem id ſit ſecurius, paſſim aſſignatur illa, quod conceſſio etiam liberalis jure non proſit, niſi obſervetur forma, & impleatur conditio in ea requiſita, Arg. *l.* 2. *&* 3. *ff. de donat.* forma autem Bullæ jubilæi ſatis diſerte videtur requirere completionem omnium operum factam una eademque hebdomada, dum Papa ait: *Qui eccleſias deſignatas viſitaverint, & feria* 4. *&* 6. *& Sabbato alterius ex duabus hebdomadis jejunaverint, pariterque peccata ſua confeſſi, Sanctiſſimæ communionis refecti fuerint, eleemoſynam tribuerint &c.* ad hæc horum verborum, ſi ambigua eſſent, optima interpres ſit conſuetudo & praxis fidelium, opera illa omnia una hebdomada peragentium & credentium, ſe alias non lucraturos jubilæi indulgentias.

2. Reſp. ad ſecundum: Etſi ſecurius forte ſit omnia opera exequi in uno eodemque loco, vel proprii domicilii, vel in alio publicati jubilæi, verius tamen eſt lucraturum jubilæi indulgentias, ſi parte operum v. g. viſitatione eccleſiarum in aliquo loco, reliqua impleat in alio, ad quem forte negotiorum cauſa excurrerit. Laym. *l. c. num.* 11. De Lugo *n.* 124 Gobat. *n.* 89. ex ea ratione, quod per præſentiam in loco publicati jubilæi quilibet in eo exiſtens, ac cumque veniens jus conſequendi plenariam indulgentiam acquirat, eo quod illa omnibus in eo præſentibus tempore durantis jubilæi concedatur,

Digitized by Google

quo jure proinde quæſito privandus non eſt inde egrediens, ſed illud ſecum deferet.

QUÆSTIO DXLIX.

An & qualiter durante jubilæo indulgentiæ, aliæque facultates ſuſpendantur aut amittantur.

1. RESP primo: Solæ plenariæ indulgentiæ etiam ad inſtar jubilæi conceſſæ a ſede Apoſtolica durante jubilæo ſuſpenduntur, ut conſtat ex *Extrav. quemadmodum de pænit. & remiſſ.* & Bulla Gregor. XIII. quæ incipit: *Quoniam Sancti jubilæi*: quam refert verbotenus Navar. *notab.* 33. *de indulg.* & magna ex parte Caſtrop. *l. c. num.* 7. quæ etiam indulgentiæ plenariæ ſingularibus perſonis conceſſæ, quæ alias ſuſpenſæ non erant, ſuſpenduntur, præcipiturque, ne aliæ interim indulgentiæ plenariæ publicentur, & in uſum deducantur ſub excommunicatione ipſo facto incurrenda, manentibus interea in vigore indulgentiis particularibus, quinimo & indulgentiis plenariis, quæ per modum ſuffragii defunctis applicari poſſunt, ſaltem quæ extra jubilæum applicari nequeunt vivis, cum harum conſecutio conſecutionem jubilæi non impediat, ut cum Laym. *l.* 5. *tract.* 7. *cap. ultim. in princ.* Caſtrop. *loc. cit.* Sed & excipiuntur ab hac ſuſpenſione indulgentiæ plenariæ conceſſæ Baſilicis & Eccleſiis Urbis Romanæ, etiam ſitis extra illius mœnia, eo quod in his ceſſet finis intentus per ſuſpenſionem aliarum indulgentiarum, ne videlicet a peregrinatione Romana retrahatur, dum ſacultates Romæ propoſitas domi conſequi valent. Zerol. *pr. epiſcop. verſ. annus Sanctus num.* 3 Gobath. *numer.* 41. quos citat Wieſtn. *loc. cit. num.* 195. Item non excipiuntur indulgentiæ per Bullam Cruciatæ conceſſæ, quia privilegia hujus Bullæ dantur per modum contractus, dum pro iis expenduntur duo regales. Privilegia ita conceſſa revocata non cenſentur per clauſulam generalem, nec revocari valent, niſi facta aliqua compenſatione; ut Lezana *l. c. n.* 5. Caſtrop. *l. c.* §. 1. *num.* 10. Dian. *p.* 1. *tr.* 11. *reſol.* 97. Ac denique non excipitur indulgentia plenaria & jubilæum Compoſtellanum, de quo vide Caſtrop. *cit. p.* 12. §. 1. *n.* 8.

2. Reſp. ſecundo: Revocantur cum indulgentiis plenariis facultates omnes & indulta quæcunque concedi ſolita una cum indulgentiis jubilæi invitandi ad illud gratia, qualia reputantur ſolum ea, quorum fit mentio *in Extrav. quemadmodum* nimirum facultas eligendi confeſſarium cum poteſtate abſolvendi a reſervatis, cenſuris, aliiſque pœnis: Item commutandi, vel in his diſpenſandi, remittendi ſeu componendi male ablata, utpote quæ frequenter concedi ſolent jubilæi conſequendi gratia, & maxime neceſſaria commoda illius conſecutioni, unde facultates eligendi confeſſarium ſine illa qualitate abſolvendi a reſervatis non ſuſpenduntur, uti nec, quæ habentur cum illa qualitate, modo non habeantur a Pontifice vel ejus authoritate conceſſæ, ſed conceſſæ ab Epiſcopis aliiſque Prælatis authoritate ordinaria utentibus, Ita Caſtrop. *l. c. n.* 9. Item facultates abſolvendi a reſervatis &c. quas regulares aliique habent per privilegia Apoſtolica independenter a jubilæo, ut cum communi de Lugo *diſ.* 30. *nu.* 145. Porro hæc indulgentiarum & facultatum ſuſpenſio inchoatur ab apertione portæ Sanctæ, & durat ad ejuſdem reclauſionem, quarum illa fit ab initio Veſperarum Vigiliæ Nativitatis Domini, hæc a fine Veſperarum ejuſdem Vigiliæ anno inſequente, qua occluſione facta indulgentiæ omnes, quæ erant ſuſpenſæ, ſtatim, & ſine alia Papæ innovatione vel confirmatione reviviſcunt Caſtrop. *cit.* §. 1. *n.* 13. Gobat. *a n.* 50.

TITULUS XXXIX.

De Sententia excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti.

CAPUT PRIMUM.

De cenſura in genere.

QUÆSTIO DL.

Quid ſit cenſura.

1. RESP. Cenſura, prout hoc loco accipitur, explicatius ſic definiri poteſt: quod ſit pœna ſpiritualis medicinalis, qua poteſtas eccleſiaſtica externa fideles ſuos delinquentes & contumaces bonorum quorundam Spiritualium uſu privat ad eorum correctionem. Dicitur primo: *Pœna*, quia eſt privatio boni alicujus ob delictum.

2. Dicitur ſecundo: *Spiritualis*: Ad diſtinctionem pœnarum corporalium & temporalium, v. gr. pecuniæ, carceris, exilii, qualis non eſt cenſura, utpote quæ nec afflictionem corporis, neque privationem bonorum temporalium principaliter intendit, etſi quandoque privationem bonorum temporalium per accidens & ſecundarium ſecum trahat, ut dum excommunicatio privat communione politica & forenſi, ex qua privatione plura quoque temporalia damna excommunicato provenire neceſſe eſt, quin & fructibus beneficii & quotidianarum diſtributionum, Laym. *l.* 1. *tract.* 5. *c.* 1. *nu.* 1. Suar. *Tom.* 5. *de cenſur. diſ.* 1. *ſ.* 2. Hurtad. *de cenſur. difficult.* 1. Caſtrop. *tract.* 29. *diſ.* 1. *part.* 1. *num.* 2. Avila *de cenſur. part.* 1. *diſp.* 4. *num.* 2.

3. Dicitur tertio: *Medicinalis*, quia non eſt pura pœna vindicativa ſceleris jam patrati, cum intendat correctionem futuram delinquentis, id eſt, inobedientis poteſtati eccleſiaſticæ præcipienti vel prohibenti aliquid ſub cenſura. Arg. *c. de ſent. excom. in* 6.

4. Dicitur quarto: *Qua poteſtas eccleſiaſtica*: ſiquidem poteſtas mere ſæcularis cum Eccleſiaſtica negotia tractare non poſſit, juxta *can. indignatum diſt.* 89. *cap. decernimus de Judic. cap. ſi Judex laicus eod. in* 6. capax non eſt poteſtatis & juris ferendi cenſuras. Navar *man. cap.* 27. *num.* 6. Covar. *in cap. alma part.* 1. §. 11. *num.* 3. Laym. *loc. citat. cap.* 3. *num.* 1. competit hæc poteſtas cenſuras ferendi poteſtati eccleſiaſticæ jure divino, utpote collata immediate a Chriſto hiſce verbis: *Matth.* 16. *verſ.* 19. *Quæcunque alligaveritis ſuper terram*, & *Joan.* 21. *verſ.* 17.

5. Dicitur quinto: *Externa*: hoc eſt, poteſtas ſeu juriſdictio extendens ſe quoque ad forum externum, expreſſa his verbis a Chriſto *Matth. cap.* 18. *verſ.* 17 *Si quis Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus*, id eſt, a communione ſegregatus, conſtatque ex definitione Concil. Conſtantienſis *Seſſ.* 8. *errore* 30. & *Seſſ.* 15. *errore* 9. & ex conſtante, ab Apoſtolorum tempora deducta Eccleſiæ traditione & unanimi SS. PP. & DD. conſenſu, uti & ex ea ratione, quod Eccleſia non poſſit cognoſcere peccata mere interna, adeoque nec de iis judicare, nec ea punire, quibus autem in ſpecie conceſſa hæc poteſtas, reſolvetur paulo poſt ſpeciali *quæſt.*

6. Dicitur ſexto: *Fideles*: hoc eſt baptizatos, rationis ac doli capaces, viatores, tam laicos quam Clericos, quia hi omnes & ſoli ſunt ſubditi Eccleſiæ, eam ingreſſi per baptiſmum *Can. de Judæis diſt.* 45. & *c. gaudemus de divortiis* in quos vero in ſpecie ferri nequeant cenſuræ, dicetur quoque paulo poſt ſpeciali *quæſt.*

7. Dicitur Septimo: *Suos*: id eſt juriſdictioni ordinariæ vel ſaltem delegatæ ferentis ſubjectos, *cap. a nobis de ſentent. excomm.* cum par in parem, *cap. innotuit de elect.* inferior in ſuperiorem, *cap. cum inferior de majorit.* imperium non habeat. Hinc ſummus Pontifex, quia nulli ſubjectus & omni jure humano ſuperior eſt, nulli cenſuræ obnoxius eſt, Laym. *loc. cit. c.* 4. *num.* 4. Caſtrop. *l. c. p.* 6. *n.* 3. de quibus item plura in ſequentibus.

8. Dicitur octavo: *Delinquentes*: cum enim, ut diximus, ſit pœna medicinalis, neceſſario culpam aliquam per ipſam corrigendam ſupponit. Circa quod tamen notanda diverſitas inter cenſuras, dum excommunicatio major, cum ſit pœna omnium maxima, tam a jure quam ab homine non niſi delinquenti ipſi infligitur, interdicta vero quandoque inno-

Digitized by Google

innocentes ſubjiciuntur, v. g. dum eidem civitas aliave tota communitas ob delictum alicujus ſeu aliquorum ſupponitur, ut delinquens illius caput, aut quædam ejus membra ſua culpa innocentes alios gravari animadvertentia citius reſipiſcant. Quod idem etſi aliqui extendant ad ſuſpenſionem, dum volunt, ſuſpenſo collegio vel capitulo etiam ſingulares illius perſonas culpæ expertes ſuſpendi, rectius tamen id ipſum, nimirum ſuſpenſionem proprie dictam privantem jure proprio contrahi ob culpam mere alienam negant Nav. *cit. c.* 27. *num.* 151. Henriq. *c.* 34. *num.* 8. Layman *l. c. tr.* 5. *p.* 3. *c.* 1. *n.* 1. apud Wieſtn. *h. t. n.* 11. eo quod ſuſpenſio ſit gravis pœna, ea autem ſupponat culpam, quæ ſuos authores tenere debet, nec ultra protrahenda quam delictum fuerit repertum *c. quæſivit. de his qui a majori* de quo vide plura apud Caſtropal. *tr.* 29. *d.* 4. *p.* 3. ubi ex profeſſo, num ſuſpenſio alicui infligi poſſit ob culpam alienam.

9. Dicitur nono: *Et contumaces*: nimirum in Eccleſiam præcipientem aut prohibentem aliquid ſub cenſura, ut Suar. *d.* 5. *ſ.* 5. *num.* 6. Coninck. *d.* 13. *du.* 8. *concl.* 6. Layman *l. c. p.* 1. *c.* 5. *n.* 2. Unde cenſuram non incurrit committens peccatum ſolo jure naturæ prohibitum. Abbas *in c. qua fronte de appell. num.* 10. Suarez *d.* 4. *ſ.* 5. *num.* 6. cum cenſura ſit pœna inobedientiæ, contemptus & contumaciæ contra poteſtatem eccleſiaſticam, dum autem dicitur ob contumaciam incurrendam requiri contumaciam, intelligendum non eſt, quod ſemper requiratur contumacia expreſſa & formalis, cum ſufficiat virtualis & contemptus Eccleſiæ interpretativus, in eo conſiſtens, quod quis ſciat aliquid per legem aut legitimum Superiorem eccleſiaſticum ſub cenſura prohibitum, & tamen faciat: Atque ita ad excommunicationem ſemper requiritur contumacia, quæ ſit cauſa immediata excommunicationis, ſive præceſſerit aliud factum ſive non, dum nimirum citatus quis ſtare noluit juri, *c. ex parte de V. S.* dum autem delictum aliud præceſſit ac proinde ſententia excommunicationis proceſſit non tantum ob contumaciam, ſed etiam propter illud delictum, tale delictum vocatur cauſa excommunicationis, non immediata, ſed mediata tantum, Reiffenſtuel *h. t. n.* 13.

10. Dicitur decimo: *Bonorum quorundam uſu privat*, ſcilicet publicorum & communium, cujuſmodi ſunt beneficiorum adminiſtratio, exercitium juriſdictionis eccleſiaſticæ, perceptio Sacramentorum, indulgentiæ, & publica Eccleſiæ ſuffragia, aliaque ſimilia bona ſpiritualia externa, non tamen bona propria & interna animæ, ut ſunt dona gratiæ, virtutum theologicarum & moralium habitus, eorumque actibus merendi, impetrandi, ſatisfaciendi vis, his enim ſpoliare, eorumve uſu interdicere nequit poteſtas eccleſiaſtica. Caſtrop. *l. c.* Laym. *l. c. d.* & *c.* 1. *n.* 2.

11. Dicitur denique: *Ad eorum emendationem*, ſunt enim ut aliquoties dictum, pœnæ medicinales, non mortales, idcirco delinquente a contumacia recedente, ſunt relaxandæ, *c. ex litteris de conſtitut.* & *c. qua fronte de appellat.* eiſque canonica monitio ſeu commonitio præmittenda *c. ſtatutum* & *c. Romana hoc tit. in* 6. ubi ſententia excommunicationis abſque competente monitione promulgata vocatur injuſta.

QUÆSTIO DLI.

Quotuplex ſit cenſura.

RESP. Tres ſunt celebriores diviſiones cenſuræ, duæ primæ accidentales, nimirum ratione modi eas ferendi, tertia eſſentialis tanquam generis in ſpecies. Prima itaque cenſura alia eſt ſeu fertur ab ipſo jure, nimirum per canones, conſtitutiones & ſtatuta authore Prælato Eccleſiaſtico illorum conditore. Altera ab homine, quæ a Judice vel Prælato per modum mandati vel ſententiæ judicialis fertur. Eſtque inter hos duos modos ferendi cenſuram hoc diſcrimen, quod cenſura lata a jure, mortuo illius conditore canonis, ſeu conſtitutionis, perſeverat canon, conſtitutio, ſic & ipſa cenſura. Lata ab homine ejus juriſdictione, morte vel alio modo finita, ipſa quoque exſpiret, & a nullo alio incurratur, etſi, qui eam incurrerunt, ligati maneant, donec abſolvantur. Layman *l. c. tr.* 5. *p.* 1. *c.* 2. Caſtropalao *l. c. d.* 1. *p.* 2. *num.* 8. Ad hæc cenſura lata a jure nunquam ferri poteſt pro peccatis præteritis, ſed ſolam pro futuris, lata ab homine non ſolum pro futuris, ſed etiam pro præteritis in eorum ſatisfactionem & emendationem, Caſtropalao *l. c.* Cenſura lata ab homine ſubdividitur in ſpecialem, quæ ab particulare factum & in perſonas determinatas fertur, ut ſi Epiſcopus excommunicaret Petrum ob illius a beneficio abſentiam. Et in generalem, ut ſi excommunicaret omnes, qui furtum commiſerunt. Neque his contrarium ſtatuitur ſeu diſonitur in *c. Romana: de ſent. excomm. in* 6. dum ibi dicitur: *Caveant, ne tales excommunicationes, ſive ſpecialiter, ſive generaliter pro culpis futuris ferre præſumant.* Indeque quidam dubitant, num quis præter Pontificem poſſit ferre cenſuram pro culpis futuris; nam præterquam id poſſint, qui pollent poteſtate legiſlativa, ita ut tunc cenſura talis ſit cenſura lata a jure, hic ad ſummum prohibetur cenſuram non a legislatore volente per hoc condere legem ferre, talem cenſuram per modum ſententiæ, niſi ſubſit rationabilis cauſa, eaque in ſententia exprimatur, præterquam quod Suar. & Con. apud Caſtrop. *num.* 4. cenſeant, non contineri in eo textu præceptum, ſed ſolum admonitionem, prout indicat verbum illud: *Caveant*: & ſi præceptum contineretur, conſuetudine tamen vidente & non contradicente Principe ſit abrogatum.

2. Secundo: Cenſura præſertim, quæ eſt a jure, alia eſt ſententiæ latæ, alia ſententiæ ferendæ. Prior eſt, quam delinquens ipſo facto ſeu criminis perpetratione ſine alia ſententia condemnatoria incurrit, quales jure decretæ intelliguntur verbis præteriti vel præſentis temporis ſignificationem habentibus. V. Gr. excommunicamus, anathematizamus, ſuſpendimus, qui hoc fecerit, noverit ſe excommunicatum, excommunicationi ſubjaceat, vel in eam incidat: Prohibemus ſub excommunicatione ipſo jure, vel ipſo facto ſine alia ſententia incurrenda &c. Cenſura ſententiæ ferendæ eſt, quæ licet a jure ſtatuta, a delinquente tamen non ipſo facto ſtatim incurritur, ſed per ſententiam a Judice infligenda, cujuſmodi cenſura denotatur fere verbis futuri temporis, V. Gr. excommunicabitur, ſuſpendetur, vel excommunicetur: prohibemus ſub excommunicatione: volumus excommunicari; ita fere Sylv. *v. excommunicatio* 1. *nu.* 22. Caſtrop. *de lege pœnal. l.* 1. *c.* 1. Suar. *de cenſur. d.* 3. *ſ.* 3. *a n.* 1. Laym *l. c. n.* 3. ut autem cenſura cenſeatur latæ ſententiæ, non ambiguis, ſed manifeſtis verbis eſt exprimenda, cum in pœnis benignior interpretatio ſit facienda. Caſtrop. *l. c. n.* 5.

3. Tertio: Cenſura eſſentialiter trifariam dividitur, nimirum alia eſt excommunicatio, alia ſuſpenſio, alia interdictum, ut conſtat ex *cap. ſtatutum de ſentent. excomm. in* 6. & præter has tres ſpecies cenſuræ non eſſe aliam tenent Navar. *man. cap.* 27. *num.* 1. Lambertin. *de jurepat. part.* 1. *l.* 2. *quæſt.* 9. *art.* 3. *num.* 3. Ugolin. *de cenſur. tab.* 1. *cap.* 26. Garc. *de benef. part.* 7. *cap.* 13. *num.* 2. Suar. *Tom.* 5. *in* 3. *part. diſt.* 1. *ſ.* 3. Avil. *de cenſur. part.* 1. *dub.* 5. Laym. *loc. cit. cap.* 2. *num.* 1. Caſtrop. *l. c. part.* 1. *num.* 4. dicens communem & veriſſimam contra Sotum *in* 4. *diſt.* 22. *quæſt.* 3. *art.* 1. alioſque Thomiſtas tribus dictis ſpeciebus addentes ceſſationem a divinis, & irregularitatem ex delicto & alios, inſuper annumerantes depoſitionem & degradationem, ita ut velint eſſe ſeptem ſpecies cenſuræ, cujus contrarium ex *cap. quærenti de V. S.* ubi Pontifex interrogatus de cenſuris, illas tres tantum enumeravit, quæ reſponſio cum ſit in materia doctrinali, æquivalet huic abſolutæ, non ſunt niſi tres dictæ, ne alias eſſet reſponſio imperfecta. Item ex ea ratione, quod definitio cenſuræ communiter recepta nulli alteri ſpeciei niſi tribus enumeratis conveniat, dum ceſſatio a divinis eſt ſpecies quædam interdicti, vel non eſt tam pœna fidelibus impoſita, quam ſignum quoddam mœroris Eccleſiæ ob injuriam ſibi factam, depoſitio vero, degradatio & irregularitas non ſunt pœnæ medicinales delinquente emendato auferendæ, ſed ex ſe perpetuæ; cenſuræ autem etſi quoque privent fideles bonorum ſpiritualium uſu, relinquunt tamen poteſtatem illum uſum recuperandi.

QUÆSTIO DLII.

Quinam in ſpecie habeant vel non habeant poteſtatem ferendi cenſuras?

1. RESP. primo: Poteſtate ordinaria, qualis eſt, quæ alicui officio vel dignitati eccleſiaſticæ, prout ſunt ab Eccleſia inſtituta, annectitur in perpetuum, cenſuras ferre poſſunt imprimis ſummus Pontifex reſpectu omnium fidelium, ut Catholici omnes, dein Epiſcopi & Archiepiſcopi in ſua diœceſi quoad ſibi ſubditos *cap.* 1. *de off. Ordinar.* Trid. *ſeſſ.* 6. *de refor. c.* 3. & *ſeſſ.* 14. *c.* 4. ita tamen, ut Archiepiſcopus illas ferre nequeat reſpectu ſubditorum ſuorum ſuffraganeorum, niſi dum ſuffraganei diœceſim viſitat, vel cauſa ſubditorum ſuffraganei ad ipſum devolvitur, *c. venerabilib. de ſent. excom. in* 6. Tertio Cardinales in eccleſia ſui tituli, *c. his qua de majorit.* & *obed.* & *ibi DD.* Quarto Legatus ſedis Apoſtolicæ in provincia ſuæ legationis *c. Legatus de offic. legat. in* 6 quinto: Vicarius Epiſcopi generalis, quippe idem conſtituens cum Epiſcopo tribunal *cap.* 2. *de conſuetud. in* 6. *c. Romana de appellat. in* 6. idem eſt de Vicario capituli ſede vacante,

Trid. *ſeſſ. 24. de reform. cap. 16.* & a fortiore de ipſo Capitulo, *cap. unic. de major. in 6.* Sexto: Concilia generalia per totam Eccleſiam, provincialia in ſua provincia. Septimo: Abbates, Priores, Præpoſiti eccleſiarum collegiatarum, & qui jurisdictionem in foro externo habent, Archidiaconi & Archipresbyteri, qui etſi ex primæva ſua inſtitutione ea poteſtate carebant, *cap. 3. de offic. Archipresb.* modo tamen eorum aliqui ex conſuetudine eam habent, Argum. *c. veniens de eo qui furtive ordin. ſuſcepit.* & *cap. dubium de elect.* Octavo ex privilegio Papæ annexo eorum officio religioſorum Generales, Provinciales, Præpoſiti, Rectores, Guardiani, aliique Superiores locales habent, non tamen parochi, cum in foro externo juriſdictionem non exerceant. Sylv. *v. excommunicatio 1. num. 5.* Navar *man. c. 27. num. 5.* Suar. *de cenſ. diſp. 2. ſ. 2.* Caſtrop. *tract. 2. diſp. 1. p. 4. num. 2.* non obſtante textu *cap. cum ab eccleſiar. de off. ordinar.* ubi rata habetur excommunicatio facta a plebano; nam is plebanus erat Præpoſitus Eccleſiæ collegiatæ, ut notat Avil. *de cenſ. p. 2. cap. 3. dub. 2.* vel ut Abb. *in cit. c. n. 2.* habebat hanc poteſtatem, vel ſi parochiæ conceſſa fuerit, eam contraria conſuetudine abrogatam dicit Sotus *in 4. d. 22. q. 2. a. 1.*

2. Reſp. ſecundo: Ex delegatione hanc poteſtatem habere poſſunt, quibus ſupradicti ordinaria poteſtate gaudentes eam commiſerint, cum poteſtas eo ipſo, quod ordinaria ſit, poſſit delegari, prout conſtat ex *tit. de off. Ordinar.* modo tamen is, cui delegatur, ſit ejus capax, hinc is, cui delegatur, tempore delegationis debet habere uſum rationis, debet eſſe baptizatus, item Clericus, ſeu habere primam tonſuram, quia mere laicus eſt incapax hujus juriſdictionis ſuſcipiendæ *cap. Eccleſia S. Mariæ de conſtit. cap. judicatum diſt. 89.* Adeoque nec religioſo profeſſo laico ea conferri aut delegari poteſt. Suar. *d. 2. ſ. 2. num. 12.* Laym. *l. 1. ſum. tract. 5. p. 1. c. 3. nu. 2.* Caſtrop. *loc. cit. diſp. 2. part. 4. num. 3.* Sed nec eſſe debet conjugatus, tametſi enim Ordines minores habeat ſitque addictus obſequio alicujus eccleſiæ, & habitum Clericalem geſtet (ob quæ privilegio canonis & fori gaudeat *cap. 11. de cleric. conjugatis*, juncto Trid. *ſeſſ. 23. cap. 6 de reform.*) Ordinario tamen beneficiorumque & juriſdictionis adminiſtrationiſque eſt omnino incapax, juxta expreſſum textum *cap. ſane de Cleric. conjug.* Abb. *ibidem* Covar. *cap. alma mater part. 1. §. 11. num. 3.* Coninch *diſp. 13. dub. 4.* Suar. *diſp. 2. ſ. 3. nu. 1.* Laym. Caſtrop. *LL. cit.* unde nec ex diſpenſatione Epiſcopi hæc poteſtas laicis & conjugibus committi poteſt, cum nemini præter Pontificem conceſſum ſit adverſus conſuetudinem & Decreta univerſalis Eccleſiæ procedere. Suar. Laym. Caſtrop. *LL. citat.* Atque ex his a fortiore conſtat, fœminam hujus juriſdictionis incapacem eſſe, ut dicitur *in cap. de monialibus de ſentent. excomm.* & *cap. dilect. de major. & obed.* de cujus *cap.* intellectu vide Caſtrop. *cit. num. 3. in fine.* Verum tamen incapacitatem hanc non eſſe juris divini, ita ut nec Pontifex ex plenitudine poteſtatis hanc juriſdictionem concedere valeat fœminæ, verius eſſe cenſet Caſtrop. *loc. citat. num. 5* citans pro hoc Paludan. *in 4. diſt. 19. quæſt. 2. art. 1.* Navar. *L. 5. Conſil. 1. de Sentent. excomm.* Sayr. *de cenſur. L. 1. cap. 5* Filliuc. *tract. 11. c. 2. quæſt. 8.* Hurt. *de cenſur. diffic. 4. num. 3.* Laym. *loc. cit. num. 4.* eo quod, licet poteſtas ferendi cenſuras ſit Spiritualis, non ſit tamen poteſtas Ordinis, ſed Juriſdictionis ſpiritualis, hujus autem fœmina non videtur incapax jure divino, cum ex privilegio Pontificis conferre poſſit beneficia Clericis, eoſque inſtituere in Eccleſiis, & iis præcepta imponere, juxta *c. dilecta de major. & obed.*

QUÆSTIO DLIII.

In quos cenſura ferri poſſit, vel non poſſit?

RESp. Non niſi in hominem baptizatum, rationis compotem, viatorem, inferenti cenſuram ſubjectum ferri poteſt, Nav. *man. c. 27. n. 13.* Suar. *Tom. 5 de cenſur. d. 5. ſ. 1.* Laym. *l. c. c. 4. num. 1.* Coninch. *d. 13. dub. 6.* Caſtrop. *l. c. p. 6. n. 1.* Hinc ferri nequit primo: in bruta, quia culpæ capacia non ſunt, nec juriſdictioni ſubjecta, ideoque dum creaturæ irrationales fidelibus nocentes anathematizantur ab Eccleſia, id ſolum intelligendum, quod Eccleſia illas deteſtatur & execretur. Caſtrop. *loc. cit.* Neque ſecundo: in Paganos, Judæos, Catechumenos, quia poteſtati Eccleſiæ non ſubjiciuntur Eccleſiam non ingreſſi, juxta illud Apoſtoli *1. ad Corinth. 5. quid mihi de his, qui foris ſunt.* Secus de Hæreticis, Apoſtatis, Schiſmaticis utpote per baptiſmum ſubditis poteſtati Eccleſiæ, quam ſubterfugere non poſſunt. Neque tertio: in defunctos, Covar. Suar. Nav. *LL. cit.* Laym. *loc. cit. num. 2.* communi, quia amplius Eccleſiæ non ſubjecti, ſive ſint in cœlo ſive purgatorio aut inferno. Hinc mandans occidi aliquem, non incurrit excommunicationem, ſi moriatur ante executionem mandati, dumque *c. a nobis 2. de ſentent. excom.* Papa definit, poſſe excommunicatum abſolvi poſt mortem, quia Eccleſia poteſt ligare & ſolvere defunctum, loquitur de abſolutione & ligatione indirecta, quatenus Eccleſia præcipere poteſt fidelibus, ne corpus excommunicati ſine ſignis pœnitentiæ decedentis ſacræ ſepulturæ tradant ob excommunicationem, qua defunctus, dum viveret, ligabatur, neve ſuffragia pro eo offerant, & econtra, ſi deceſſerit pœnitens, concedere, ut illa beneficia præſtentur defuncto. Ita Covar. *loc. cit. num. 8.* Suar. *loc. citat.* Caſtrop *cit. part. 6. num. 1. verſ. tertio.* Neque quarto: in expertem rationis tunc, quando cauſam cenſuræ dabat, ſi vero compos erat rationis, efficacem cauſam cenſuræ incurrendæ dedit, & tempore, quo hæc infligenda in ebrietatem vel amentiam etiam perpetuam incidiſſet, utique ea ligaretur, cum uſus rationis & libera voluntas requiratur tunc ſolum, quando ponitur cauſa cenſuræ, & non, quando ea contrahitur, Laym. *l. c. c. 4. n. 3.* Suar. *d. 5. ſ. 2. num. 20.* ſic qui ſanæ mentis mandat occidi Clericum, & tempore interfectionis ebrius vel amens eſt, non effugit excommunicationem, a qua tamen, ſi amentia perpetua eſt, abſolvendum eum eſſe dicunt Suar. Laym. *LL. cit.* Coninch. *loc. cit. a num. 45.* De cætero etſi neget Gorgolio. *de cenſur. c. 17. num. 5.* cenſuram ferri poſſe in impuberes, etſi uſu rationis polleant, eo quod Ordinem judiciarium non ſatis percipiant, nec ſtare poſſint in judicio ad ſe defendendum & agendum, juxta *c. ult. de judiciis in 6.* contrarium tamen de cenſura ipſo jure annexa delicto tradunt Caſtrop. *loc. cit. num. 2.* Coninch. *l. c.* Suar. *loc. cit. num. 17.* Hurtad. *de cenſur. diffic. 7. n. 30.* idemque de lata per ſtatutum, niſi contrarium ex conſuetudine conſtet, cum ad talem cenſuram non requiratur citari delinquentem aut ſtare in judicio. Idem de cenſura per ſpecialem ſententiam ferenda in talem impuberem dicit quidem Caſtropal. eo quod, eſto, ignoret impubes Ordinem judiciarium, de eo tamen inſtrui poteſt ſicut alius pubes, poſſitque medio procuratore ſtare in judicio, & reſpondere, addit tamen non eſſe adeo conveniens, impuberes ligari cenſura, eo quod uſus & recepta conſuetudo habeat contrarium. Quinto: ferri nequit in non-ſubditos, unde Pontifex nulla cenſura ligari poteſt, utpote ſupra jus omne humanum, ut dictum ſupra, item neque Imperator aut Rex ab Epiſcopo cenſura affici poſſunt, neque Epiſcopi generali juris conſtitutione cenſuram incurrunt, niſi in ea hat ſpecialia mentio eorum, juxta *cap. Quia periculoſum de ſentent. excomm. in 6.* quod tamen ſolum loqui de ſuſpenſione & interdicto notat Suar. *diſp. 5. ſ. 4. num. 3.* Denique qui exiſtentes extra territorium legi illius non ligantur, etiam cenſura impoſita per talem extra territorium ligari non poſſunt, cum cenſura ſit pœna transgreſſionis legis, ubi nulla eſt transgreſſio, ibi nulla eſt impoſitio pœnæ, adeoque nulla eſt cenſura ibi impoſita, Caſtropal. *tract. 3. diſp. 1. part. 24. ſ. 5. num. 23.* circa quod tamen nota dum cum Eodem *nu. 24.* quod ſi in uno territorio inchoatum delictum, cui annexa cenſura, & in altero conſummatum, cenſuram non incurri ipſo facto, quia non eſt impoſita ob inchoationem delicti, ſed ob conſummationem, conſummatio autem contingit extra territorium, & conſequenter extra juriſdictionem Judicis imponentis legem, pro quo citat Suar *de cenſur. diſp. 5. ſ. 4. num. 8. & 9.* Sylv. *verſ. excommunicatio 2. num. 8.* Salas *diſp. 14. Sect. 5. numer. 71.*

QUÆSTIO DLIV.

Ob quam cauſam inferri poſſit cenſura?

1. RESp. primo: Supponendo cenſuram infligi non poſſe niſi pro culpa, cum ſit pœna medicinalis, quæ neceſſario ſupponit culpam corrigendam, quod ipſum quidem etiam locum habet, dum communitati alicui infligitur cenſura ſuſpenſionis & interdicti, ea cenſura tamen non ſupponit delictum omnium & ſingulorum iſtius communitatis membrorum, dum ſæpe inter illos multi innocentes ab illo delicto, ob quod cenſura lata, qui nihilominus ea ligantur ob delictum communitatis, cujus contrarium eſt in excommunicatione, dum excommunicari non poſſit communitas, niſi expreſſe ſeparentur innocentes.

2. Reſp. ſecundo: excommunicatio major aliave gravis cenſura inferri nequit, niſi ob culpam mortaliter gravem externe conſummatam contra Eccleſiaſticæ poteſtatis præceptum contumaciter commiſſam. Dicitur primo: *cenſura gravis ob culpam ſeu peccatum grave*: quia pœna debet proportionari culpæ *capit. cum non ab homine, de judiciis*. Hinc excommunicatio major, ſuſpenſio, interdictum, prout hodie feruntur, infligi non poſſunt ob

culpam

Digitized by Google

colpam venialem : Suar. *de cenſur. d.* 4. *ſ.* 4. Sanch. *L.* 6. *mor. c.* 4. *n.* 55. Laym. *l. c. cap.* 5. Vaſq. *tr.* 2. *d.* 158. *cap.* 5. Coninch. *d.* 13. *dub.* 8. *concl.* 2. Caſtrop. *tr.* 29. *d.* 1. *p.* 7. *num.* 2. & de excommunicatione majore aperte ea Trid. *Seſſ.* 25. *c. de reform.* & *c. nemo Epiſcoporum*, & *c. nullus Sacerdos* 11. *q.* 3. Navar. 27. *num.* 9. Covar. *cap. alma mater* 1. *part.* §. 9. quibus non obſtat, quod excommunicatio io aliqoibus textibus juris videatur ferri ob cauſam levem, nam non intelligendi de cauſa levi abſolute, ſed quæ ſæpe ex circumſtantiis redditur gravis, ut Caſtrop. *l. c. n.* 2. cum Coninch. *l. c.* dicitur autem excommunicatio adhuc levis, quæ etſi non privet re adeo levi, ſed quia privat uſu aliquo Sacramentorum paſſivo, & poteſt tolli a quovis Sacerdote, & ideo infligi ob culpam venialem poteſt. Caſtr. *tr.* 29. *d.* 2. *p.* 18. *n.* 7. & cum eo Reiffenſt. *h. t. n.* 9. ubi etiam quandoque ob levem aliquam ſuſpenſionem, v. g. ab uno actu electionis, a miſſa celebranda ad unum alterumve diem, ut Pirh. *h. t. n.* 27. Laym. Navar. Suar. &c. Dicitur ſecundo : *externe conſummatum* : quia ſufficere ad incurrendam cenſuram peccatum interne conſummatum, etſi probabiliter ſatis teneant gl. *in Clem.* 1. *de hæret.* & alii, quos referunt Sanch. *in Decal. c.* 8. *n.* 9. Farin. *de hæreſ. quæſt.* 192. Barb. *de poteſt. Epiſcop. alleg.* 40. *a n.* 6. eo quod tradant, Eccleſiam habere juriſdictionem in actus mere internos, dum v. g. abſolvere poteſt a peccatis mere internis, eaque reſervat, vota irrita &c. adeoque actus internos punire poteſt; contrarium tamen ſeu cenſuras ſe non extendere ad actus pure internos verius cenſent Nav. *cit. c.* 27. *an.* 66. Covar. *reg. peccatum part.* 2. *nu.* 7. Vaſq. *s.* 2. *d.* 160. Avil. *part.* 1. *dub.* 10. Hurt. *de cenſ. diffic.* 11. *n.* 49. Caſtrop. *l. c. par.* 7. *num.* 4. Suar. *de cenſ. d.* 4. *S.* 1. referens plures. Eſtque ratio manifeſta, quia Eccleſia eſt ſenſibilis & viſibilis adeoque poteſtatem habere non poteſt in id, quod inſenſibile & inviſibile eſt, neque etiam, quæ in occulta ſunt, punire poteſt, rationes etiam in contrarium adductæ minus efficaces videntur, ut eſt illa, quod poteſtas Eccleſiæ ſit ſpiritualis; nam eſto, ſit talis ſaltem moraliter, quia tamen ineſt hominibus, qui corporales ſunt, extendere ſe nequit ad res pure ſpirituales, item: abſolvit a peccatis pure mentalibus, dum ea fiunt illi manifeſta, reſervat peccata occulta, non exercendo in ea juriſdictionem, ſed potius eam negando &c. cæteras dilutas vide apud Caſtrop. *num.* 5. Dicitur tertio : *ob peccatum ab Eccleſiaſtica poteſtate ſpecialiter prohibitum, contumaciter commiſſum* : quod ſatis declaratum ſupra in definitione cenſuræ; quibus adde, ferri non poſſe cenſuram pro peccato præterito in ejus punitionem, ſed neceſſario ferenda pro peccato futuro vel in præteriti ſatisfactionem, Nav. *cit. cap.* 27. *n.* 9. Ugol. *de cenſ. tab.* 1. *c.* 9. §. 3. Covar. *cap. alma mater p.* 1. §. 9. *n.* 4. Suar. *d.* 4. *S.* 5. Laym. *l. c. cap.* 5. *num.* 3. Caſtrop. *l. c. num.* 8. juxta *cap.* 1. *de Sentent. excom. in* 6. eo quod, cum cenſura ex ſua inſtitutione ſit medicina præſervativa & coercitiva peccati, nequeat infligi pro peccato pure præterito, quia illi, quatenus præteritum, mederi non poteſt; item non niſi pro externo completo in ſuo genere ſecundum proprietatem verborum contentorum in præcepto ſeu lege infligente cenſuram, quia leges pœnales ſtricte interpretandæ, Coninch. *l. c. concl.* 7. Suar. *d.* 4. *S.* 3. *n.* 7. Nav. *l.* 5. *Conſiliorum conſ.* 7. *n.* 1. Sanch. *de matr. l.* 3. *d.* 2. *n.* 5. Caſtrop. *l. c. n.* 10. Arg. *c. perpetuo de elect. in* 6. unde cenſuram latam contra committentem delictum non afficere mandantem aut conſulentem illud, niſi in lege exprimatur, probabilius docent Cajet. *v. excommunicatio ſub princip.* Armill. *eod. n.* 2. Nav. *cit. n.* 27. *n.* 51. Henriq. *l.* 13. *de excom. c.* 17. *n.* 2. Sanch. *l. c. d.* 49. *n.* 7. Avil. Hurt. & plures alii, quos citat & ſequitur Caſtrop. *l. c. n.* 12. eo quod mandans in rigore dici nequeat illud delictum facere, ut Bart. *in c. ſed unius* §. *ſervus de injuriis n.* 2. Jaſon. *in l. ſi quis id ff. de Juriſd. omn. Jud. num.* 36. Clarus *l.* 5. §. *fin. quæſt.* 89. Pacian. *tr. crim. l.* 9. *cap.* 32. *num.* 2. ex eo, quod mandatum & conſilium præcedat factum, & ſint cauſa moralis illius, adeoque ſub facto comprehendi non debeant, & ut diverſa puniantur. Et licet mandans abſolute dici poſſet delictum committere, non tamen adhuc in proprio & rigoroſo ſenſu, quo requiritur non moralis, ſed phyſica factio, ut Caſtrop. *num.* 14. illud certum videtur, mandantem, ſi contra illum lata cenſura, illam non incurrere, dum mandatum, antequam datum executioni, revocavit efficaciter, ſecus tamen, ſi revocavit, quantum potuit, ſine effectu tamen, quia non deſinit eſſe cauſa moralis delicti, ut Caſtropal. *num.* 15. citato Con. *d.* 14. *du.* 15.

QUÆSTIO DLVI.

An & qualis præmonitio neceſſario præmittenda cenſuræ ferendæ?

1. RESP. Primo : ad incurrendam cenſuram ipſo jure latam vel per ſententiam aut decretum generale ſub cenſura ipſo facto incurrenda aliquid faciendo, nulla prærequiritur monitio ſeu comminatio cenſuræ incurrendæ *cap. reprehenſibilis de appellat.* cum enim jus, taliſque ſententia generalis ſit publica, in ſe per ſe continuo moneat, niſi tamen jus ipſum expreſſe vellet monitionem præcedere, unde poteſt ac debet Judex commiſſo delicto delinquentem publice denunciare & declarare cenſuratum, v. g. excommunicatum, Argum. *cap. conqueſti hoc tit.* Nihilominus debere adhuc citari delinquentem obnoxium cenſuræ ipſo jure latæ ad hoc, ut defendere ſe poſſit, ſi forſan cauſam habeat excuſantem a cenſura, tradit Nav. *cit. conſ.* 9. *nu.* 4. eumque ſecuti Engels *h. t. n.* 9. & Reiffenſt. *h. t. n.* 23. quin & volunt per textum & gl. *in Clem.* 3. *de elect.* & *Clem.* 2. *de pœnis* denunciationem ſeu declarationem excommunicationis a jure latæ eſſe nullam, niſi talis citatio præceſſerit, niſi delictum & contumacia delinquentis non reſipiſcentis eſſet notoria.

2. Reſp. Secundo : ad incurrendam cenſuram ſaltem excommunicationis ab homine latam requiritur neceſſario prævia monitio ſeu comminatio illius, eſt communis & certa, juxta *cap. reprehenſibilis de appellat. cap. Sacro hoc tit. cap. Romana cap. Statutum, cap. Conſtitutionem hoc tit. in* 6. quia fertur ob contumaciam & ob inobedientiam actualem, & , qui monitus non eſt, rebellis & contumax non eſt, nihilominus tamen, cum cenſura ſuſpenſionis & interdicti non ut mere cenſuræ, ſed ut pœnæ vindicativæ infligantur, imponi tunc poſſunt nulla præmiſſa comminatione, Argum. *c. cum in cunctis* §. *fin. de elect. cap. Sacro hoc tit.* Caſtropal. *loc. cit. part.* 5. *num.* 5. debet hæc monitio ordinarie eſſe trina cum competente intervallo dierum *cit. cap. Conſtitutionem*. Gloſſ. *in cit. cap. Sacro verſ. competenti*, vel una æquivalens tribus. Argum. *l. contumacia* §. 1. *ff. de re judicata*, tum ut contumacia delinquentis magis appareat, tum ut habeat ſpatium ad defenſionem proponendam, vel ad ſatisfactionem præſtandam. Suar. *diſ.* 3. *ſect.* 12. *num.* 4. & 5. Hurtad. *de cenſur. diffic.* 20. *nu.* 86. Laym. *L.* 1. *tractat.* 5. *part.* 1. *cap* 6. *in fine*. Eſtque tempus ad trinam vel unam trinæ æquivalentem competens concellum ei primandum in ipſa ſententia, Caſtropal. *loc. citat. part.* 5. *num.* 8. ſi vero feratur ſententia excommunicationis non obſervata illa trinitate monitionis, ſententia erit quidem injuſta, non tamen invalida, niſi forte cenſura lata fuerit adverſus participantes & communicantes cum excommunicato, *c. Statuimus cap. Statutum de ſentent. excomm. in* 6. Caſtrop. *loc. citat.* cum AA. paulo ante cit. item debet monitio illa fieri in ſcriptis continentibus cauſam, ob quam lata cenſura, ita ut, ſi pronunciata ſine ſufficiente cauſa (ſecus urgente legitima cauſa) verbotenus Judex eam proferens (excepto Epiſcopo) ab ingreſſu Eccleſiæ & divinis officiis ipſo jure ſuſpendatur, &, ſi interea divinis ſe ingeſſerit, fiat irregularis, juxta *cap.* 1. *de Sentent. excommun. in* 6. Item debet hæc monitio in ſcriptis tradi reo vel coram illo legi, & quidem coram teſtibus, qui de ea tradita vel lecta teſtari poſſint, qui tamen ſi ſe malitioſe abſconderet & declinarat, ſufficit eam fieri ad ejus domum, vel in Eccleſia, platea, aliove loco publico, ex quo in ejus notitiam facile devenire poſſet, affigi, *c. Sacro de ſent. excom. c. Quoniam* §. *porro at lite conteſtata*, Suar. *loc. cit. diſ.* 3. *S.* 11. Covar. *in cap. alma mater p.* 1. §. 9. *num.* 4. Caſtrop. *l. c. n.* 11.

3. Reſp. Tertio : adhuc monitio prævia neceſſario requiritur, dum cenſura a jure ſtatuta eſt ſententiæ ferendæ, Argum. *cap. reprehenſibilis de appellat.* dum ibi univerſaliter & indiſtincte præcipitur, ut præmittatur canonica monitio, niſi cenſura a jure impoſita ſit ſententiæ latæ ipſo jure incurrenda, quæ tamen reſponſio locum non habet, ubi crimen & contumacia eſt notoria, cum, ubi exceſſus eſt notorius, accuſatione, examinatione, & probatione opus non ſit *can. manifeſta & ſeq. cauſ.* 2. *quæſt.* 1. *c. bona de elect.*

QUÆSTIO DLVI.

Quibus de cauſis excuſetur quis ab incurrenda cenſura.

1. RESp. Primo: Ignorantia quælibet, modo craſſa & ſupina non ſit, excuſat a cenſura, adeoque, ſive ea ſit facti, ut dum ignorat, id, quod facit, contineri inter prohibita ſub cenſura, v. g. dum percutit quis clericum putans eſſe laicum, *c. Si vero de ſent. excom.* ſive ſit juris, ut dum quis percutit clericum minorum Ordinum, neſciens percuſſioni talis Clerici ſtatutam cenſuram *c. 2. de conſt. in 6.* eſtque utrinſque eadem ratio, nimirum quod, cum cenſura ex ſua inſtitutione ſit ad coercendos & continendos rebelles & inobedientes, ea ignorata hanc vim habere nequit, ac ita non incurritur, cumque ſint pœnæ, quæ virtualiter contemptum legis requirunt, tales eſſe non poſſunt, dum ignoratur factum eſſe contra legem. Neque his obſtat, quod delinquentes contra alias leges ſub certa pœna aliquid prohibentes eadem pœna juſte plectantur, etſi ignorent pœnam, ſub qua lex aliquid prohibuit, ut conſtat ex praxi recepta, nam in hac eſt diſparitas inter cenſuras & pœnas vindicativas, quod ad has nulla requiratur contumacia, ſed ſola ſufficiat ſimplex inobedientia erga Deum vel legiſlatorem humanum, ob quam tum in vindictam ſceleris, tum ob terrorem aliorum pro bono & tranquillitate communi ſcienter agentibus contra legem infliguntur pœnæ, etſi hæ antecedenter ignorentur, cenſuræ vero utpote pœnæ medicinales requirant contumaciam, conſiſtentem in eo, quod quis ſciens aliquid prohibitum ſub cenſura, & tamen illud committat contra legem Eccleſiaſticam, ſicque eam quaſi contemnat: ita Reiffenſt. *hoc tit. n. 31.* cum Sylv. *verſ. ignorantia num. 14.* & Nav. *cit. cap. 27. nu. 274.* Unde jam etiam ſtante dubio juris & facti, quod adhibita debita diligentia vinci non potuit, non tenetur quis reputare ſe ligatum cenſura. Sanch. *in Decal. cap. 10 num. 56.* Caſtropal. *loc. citat. part. 8. num. 8.* eo quod in illo caſu ei cenſura non ſatis ſit promulgata, neque dici poſſit eam contemnere, quam juſte impoſitam ignorat. Ita cum D. Thom. *quodlibet 4. art. 14.* Sanch. *loc. citat. num. 57. & 58.* Caſtrop. *loc. citat.* ſecus eſt de eo, qui ſcit cenſuram latam, dubitat tamen, num a cenſura, qua ſe ligatum fuiſſe ſcit, ſit abſolutus, is debet ſe reputare adhuc ligatum, quia pro cenſura, ejuſque ligamine ſtat poſſeſſio, Argum. *cap. Sicut de Sentent. excomm.* Item de eo qui dubitat, num appellationem præmiſerit cenſuræ, vel legitime ab ea appellaverit. *Sayr. de cenſur. L. 1. cap. 16.* Sanch. *loc. cit. num. 59* Caſtrop. *loc. cit.* qui tamen *num. 61.* tradit, quod etſi ſtante legitimo dubio reputare ſe non debeat pro cenſurato, in foro conſcientiæ & exteriore, id tamen non tenere quoad Epiſcopatum aliamve dignitatem Eccleſiaſticam, eo quod turpe ſit aliquando ab ea deturbari, comperta veritate cenſuræ.

2. Reſp. Secundo: regulariter quis excuſatur a cenſura ex gravi metu, v. g. mortis, mutilationis, infamiæ, gravis jacturæ bonorum, qui committit aliquid ſub cenſura prohibitum. Suar. *diſp. 4. Sect. 3. num. 14.* Laym. *L. 1. Summ tract. 5. part. 1. cap. 5. in fine.* Coninck. *diſp. 13. dub 12. num 99 & ſeq.* Caſtrop. *loc. cit. num 10* Pirh. *hoc tit. num. 47.* & alii cum communi, quia leges Eccleſiaſticæ regulariter non obligant cum periculo vitæ, membrorum, alteriuſque gravis damni. Argum. *cap. 4. de reg. Jur.* quia lex humana debet eſſe accommodata humanæ fragilitati; dum autem lex non obligat, ejus transgreſſione cenſura ei annexa non incurritur. Dixi tamen *regulariter*: quia in caſibus extraordinariis, dum v. gr. obſervatio legis humanæ neceſſaria pro conſervando bono communi aut ejus tranſgreſſio cederet in contemptum fidei vel poteſtatis Eccleſiæ, ſicut ea ex metu gravi facta non excuſat a peccato mortali, ſic nec a cenſura, ſi illa ei impoſita. Laym. *loc. cit. num. 9* Suar. *de cenſur. diſp. 6. Sect. 3.* Caſtropal. *loc. cit.* Idem eſſe, dum Eccleſia prohiberet quid ſub cenſura, quod alias jure naturali prohibitum eſt, v. gr. fornicationem, furtum, homicidium, quia nulla eſt ratio, ob quam in eo caſu dici poſſet præceptum Eccleſiaſticum ceſſare, cum ex eo præcepto non aſtringatur quis ad aliquid peragendum vel omittendum, quod eo præcepto ſecluſo peragi aut omitti non debeat. Ita contra Coninck cum Hurtad. *de cenſur. diffic. 23. num 10.* Caſtropal *loc. citat. numer. 11.* qui tamen addit, quod ſi tali præcepto naturali adderetur aliqua circumſtantia, eidemque annecteretur cenſura v. gr. prohibendo fornicationem in templo ſub cenſura, excuſetur fornicator a cenſura, ſi eam gravi metu adactus committeret in templo, quia non eſt cenſendus delinquere contra jus Eccleſiaſticum, ſed tantum contra jus naturale.

3. Reſp. tertio: excuſatur quis a cenſura non tantum, quando innocens eſt a culpa, cui ea impoſita, coram Deo & quoad forum externum, ut conſentiunt omnes, verum etiam quando nocens eſt, ſi culpa exterius probata non eſt, quamvis Judici privatim notum ſit, eſſe nocentem, quia Judex cenſuram ferre non poteſt ex notitia privata, eſtque talis illius ſententia nulla, cum ſententia ſit actus publicus & forenſis judicii. Caſtrop. *num. 12.* cum Navar. *in c. cum contingat de foro comp. conſ. nullitatis 8.* An vero econtra re ipſa innocens, legitime tamen probatus nocens ſeu reus delicti, cui impoſita cenſura, ligetur cenſura, in eo, inquam, non conveniunt AA. affirmant cum Gloſſ. *in cap. 1. de Sentent. excomm in 6. v. propter quam.* Durand. *in 4. diſt. 18. quæſt. 4.* Cordub. *l. 5. q. 43.* referens plures, eo quod Judex juxta allegata & probata procedat juſte, quod bona, quibus fideles per cenſuram privantur, diſpoſitioni Eccleſiæ ſubdantur, quibus proinde in hoc caſu innocentem privare poſſit, tum ut judicii æquitas ſervetur, tum ne Eccleſiæ authoritas contemnatur, quod præcepto lato a Judice procedente ſecundum Ordinem juris nequeat reſiſti, ſed potius obſervandum, ſaltem in facie Eccleſiæ, ut cum Div. Thom. *in 4. diſt. 18. quæſt. 2. art. 1.* plurimi apud Caſtropal. *loc. citat. numer. 3.* Econtra innocentem probatum nocentem aliqua cenſura ligari poſſe, negant Cajet. *2. 2. q. 70. art. 4. ad 1.* Sotus, Covar. Avila, Suar. & alii, ex ea ratione, quod veriſimile non ſit, Chriſtum reliquiſſe Eccleſiæ poteſtatem privandi innocentem tantis bonis ſpiritualibus, cum privatio hæc nec publicæ diſciplinæ nec Judicis authoritati tuendæ expediat, ſed ad id ſufficiat, ut is, in quem fertur talis ſententia in facie Eccleſiæ & coram ſcientibus cenſuram & innocentiam ignorantibus ſe gerat, ac ſi vere ligatus cenſura, ad quod vi prædictæ ſententiæ videtur obligatus. Caſtrop. *num 15.* diſtinguit, ita, ut res, quæ præcipitur ſub cenſura, ſit iniqua Judice ignorante iniquitatem, non teneatur, nec poſſit parere ſententiæ v. g. dum ligatus impedimento dirimente per ſententiam jubetur contrahere & conſummare matrimonium, quia præſumenda non eſt Eccleſia velle, ut ſibi contra legem divinam & naturalem obediatur, uti ſentiunt omnes, ſed ſi, quod præcipitur ſub cenſura, nulli legi adverſetur, etſi probabile cenſeat ligari aliquem in hoc caſu cenſura, ſi non pareat, contrarium cenſet probabilius, eo quod durum & ab Eccleſiæ benignitate alienum ſit, cogere & obligare ſub cenſura ad ſolvendum & exequendum quid tanquam debitum, quod nullo modo debitum eſt, & licet in exteriori foro debitum eſſe demonſtretur, id ſolum probat, aliquem obligatum eſſe id exequi, dum præceptum tale ſine ſcandalo non poteſt non obſervari, & hoc non ex vi talis præcepti, utpote quod nullum eſt, ſed ex vi juris naturalis, quo tenetur quis poteſtati publicæ juſta & juridice præcipienti obedire, unde ſi tali præcepto non tantum ſecreto, ſed & publico, non obediatur, non incurritur exinde cenſura, nec obligatio abſtinendi in publico ab omnibus actibus, qui per cenſuram exercere prohibentur, ut Suar. Laym. Con. cenſent, ſed ex vi præcepti naturalis, quo tenetur quis cenſuram communi hominum ſenſu veram obſervare, ut Caſtropal. *cit. n. 15. juncto n. 16.*

QUÆSTIO DLVII.

Cenſura qualiter tollatur?

1. RESp. primo: Cenſura ſemel incurſa non tollitur, niſi per abſolutionem ab ea, cum tolli nequeat, niſi a poteſtate collata Petro ſolvendi ligatos, cujus poteſtatis actus eſt abſolutio. Caſtrop. *tr. 29. d. 1. p. 11 §. 1. n. 2.* Neque enim tollitur morte infligantis eam, cum, licet ab eo pendeat in fieri, non tamen in conſervari, quia non eſt præceptum, ſed pœna tranſgreſſionis præcepti, quæ durat, quouſque legitime tollatur. Arg. *c. Si Epiſcopus 11. q. 3. c. Paſtoralis §. præterea de off. Ord.* Suar. *de cenſ. d. 7. ſ. 1.* Laym. *l. 1. Sum tr. 5. p. 1. c. 7. n. 1* Caſtrop. *l. c.* Hurt. *de excom. diff. 1. d. 14.* Neque perfecte ceſſat morte cenſurati, tametſi enim qua parte ligabat cenſuratum viventem, ejus morte pereat, non tamen qua parte obligabat fideles abſtinere ab ejus communicatione, dum & hi eo mortuo tenentur a ſepeliendo ejus corpore, uti & ab offerendo pro ejus anima preces publicas abſtinere. Suar. *l. c. S. 7. n. 5. & 6.* Laym. *l. c.* Caſtrop. *l. c. n. 3.* Cov. *in c. alma mater p. 1. §. 1 n. 8.* Neque denique ſatisfactione parti læſæ præſtita & emendatione ſola, dum, licet imponatur, ut parti ſatisfiat, & delinquens corrigatur, ex eo tamen ſolum ſequitur, quod debeat cenſura a Judice auferri, non vero quod ex ea ſe ceſſet; qualiter vero etiam, dum non abſolute, ſed pro determinato tempore fertur, adhuc non tollatur ſine abſolutione, vide apud Caſtrop. *cit. n. 4.*

2. Reſp.

Digitized by Google

2. Reſp. ſecundo: Poteſt abſolutio a cenſura fieri variis modis, nimirum vel ſimpliciter & abſolute, dum ea conceditur emendato & a contumacia decedente; vel ſub conditione aliqua, quæ ſi reſpiciat tempus præſens vel præteritum propria conditio non eſt, cum non ſuſpendat actum, ſed ea exiſtente valet abſolutio, ea deficiente non tam corruit, quam nulla unquam fuit, ſi reſpicit tempus futurum, v. g. dum dicitur: Abſolvo te ab incurſa excommunicatione, quamprimum ſatisfeceris, ſuſpenſa manet uſque dum præſtita ſatisfactio, qua præſtita jam abſolutio evaſit abſoluta. Sed neque jure divino neque humano magis irritam aut prohibitam talem abſolutionem quam excommunicationem ipſam ſub conditione de futuro factam, cum communi tenent Covar. *l. c. n.* 6. Suar. *l. c. d.* 7. *S.* 8. *n.* 7. Laym *l. c. c.* 7. *n* 2. Vaſq. *de excom. du.* 18. Caſtrop. *l. c. §.* 2. *nu.* 2. citatique ab eo Nav. Con. Hurt. modo tamen rationabilis ſit cauſa conditionate abſolvendi, cum alias talis modus abſolvendi alienus ſit a praxi & uſu recepto. His de cætero non obſtante, quod concedi nequeat abſolutio Sacramentalis a peccatis ſub tali conditione de futuro, ſiquidem abſolutio a peccatis non pendet immediate a voluntate abſolventis, ſed remote quatenus ex illa voluntate apponitur materia & forma Sacramenti a Chriſto inſtituta, quibus poſitis, non poteſt illorum effectus ex humana voluntate dependere, abſolutio autem a cenſura aliiſque pœnis immediate pendet a voluntate abſolventis exterius expreſſa, ideoque illius effectus ſuſpendi poteſt. Ita Caſtrop. *l. c. n.* 3.

3. Reſp. tertio: Eſt & alius modus abſolvendi a cenſura, dictus ad cautelam, quo cavetur damnum, quod ex cenſura ignota tam cenſurato quam aliis provenire poterat, & hinc frequenter præmittitur tum abſolutioni a peccatis ob vitandam Sacramenti irreverentiam, tum Ordinum receptioni, tum beneficiorum, aliorumque privilegiorum collationi ad vitandam eorum invaliditatem. Hæc abſolutio ignoranti cenſuram petenti abſolvi a quacunque cenſura, ſi forte aliqua ligatus eſſet, concedenda eſt. Caſtrop. *nu.* 4. Hæc ſi petatur pro foro conſcientiæ facta promiſſione de ſatisfaciendo, ubi conſtiterit adfuiſſe cenſuram concedenda eſt. Caſtrop. *n* 5. cum Sayr. *theſ. l.* 2. *c.* 16. *n.* 19. Si vero in foro externo petatur generatim abſolutio a cenſura, eo quod petens nullius in particulari ſuſpicionem habeat nulla præmiſſa cauſæ cognitione, nullaque data cautione, ea conceditur. At ſi alicujus ſpecialis cenſuræ, de qua habetur ſuſpicio, utique is ſaltem ſemiplene probare debet abſolvendus, ſe illa cenſura ligatum non eſſe, vel quia ſententia lata deſuper continet errorem, vel lata poſt interpoſitam legitimam appellationem, vel quacunque alia de cauſa. Abb. *in c. Apoſtolica de cenſib. n.* 10. Pelin. *nu* 22. Cov. *l. c.* §. 12. *nu.* 7. Sayr. Ugol. & alii apud Caſtrop. *l. c.* Item citandus, ad cujus inſtantiam excommunicatio lata, item Judex qui eam tulit, ſi proceſſit ex officio, & ſi in probatione defecerint, condemnandi, & reus abſolvendus. Porro abſolutionem hanc ad cautelam præſtare poterit, qui ab ea cenſura abſolute abſolvere poteſt, an vero cuilibet Judici delegato competat hæc poteſtas, valde variant AA. ut legere eſt apud Caſtrop. *l. c.*

4. Reſp. quarto: Eſt quoque modus alius abſolvendi a Cenſura, qui vocatur: ad reincidentiam, eo quod abſolutus in eam iterum incidat, ſi opus ſub cenſura præceptum non exequatur, utuntur hoc modo frequenter Judices in debitis pecuniariis, dum ex conſenſu creditoris debitorem abſolvunt ab excommunicatione incurſa ob non ſolutum debitum, impoſito præcepto, ut intra tot dies fiat ſolutio, ſin minus, eadem cenſura denuo ligetur. Sic etiam abſolutus a Sede Apoſtolica ejusve Legato, Nuncio, cum mandato comparendi coram Ordinario vel alio, a quo ſit pœnitentiam accepturus, vel cum obligatione parti ſatisfaciendi, ſi tale præceptum negligat, reincidit in cenſuram. Caſtrop. *l. c. n.* 7. & 8. Fit hæc abſolutio ad reincidentiam modo adhuc alio, dum nimirum abſolvitur quis pro aliquo tempore abſolute, & pro reliquo tempore ſub conditione, v. g. abſolvitur quis a Judice ad tres dies ex conſenſu creditoris & in perpetuum, ſi intra illos dies debitum ſolvat. Item alio modo hac abſolutione ad reincidentiam abſolvitur quis, nimirum in ordine ad aliquem tantum effectum, v. g. ad collationem beneficii alicujus, ad ferendum teſtimonium, in quo caſu abſolvi aliquem non a cenſura, ſed ab uno illius effectu, v. g. incapacitate conferendi beneficii, ferendi teſtimonii, tradit Caſtrop. *n.* 12. uti &, quod nullus præter Pontificem uti poſſit hoc modo abſolvendi a cenſura, quia nemini conceſſum ſtante cenſura illius effectum impedire, cum cenſura ſuos effectus habeat a Pontificia inſtitutione, quam nullus alius a Pontifice mutare poſſit, excepto tamen unico caſu, qui tamen ab ipſo Pontifice conceditur ob neceſſitatem, dum nimirum cuicunque Judici, tam ordinario quam delegato, tametſi poteſtatem non habeat abſolvendi a cenſuris, datum eſt, ut excommunicatum abſolvere poſſit non abſolute, ſed ad effectum dicendi teſtimonium, quando alia via veritas cognoſci non poteſt, *c. veniens de teſtib. juncto c. præterea de off. Jud. deleg.* Laym. *l. c. d.* 7. *in fine.* Sayr. *theſ. l.* 2. *c.* 16. *nu.* 15. Caſtrop. *cit.* §. 2. *n.* 2.

QUÆSTIO DLVIII.

Qua forma & ritu concedatur abſolutio a cenſura.

1. RESP. primo: Nulla forma in jure deſuper præſcripta, ſed ſufficit, quæ voluntatem abſolventis declaret, ut ſi dicatur: ego te abſolvo ab excommunicatione &c. imo: abſolvo te: ſi præmiſſa petitio abſolutioni a cenſura. Ugol. *de cenſ. l.* 1. *c.* 23. Sayr. *theſ. l.* 2. *c.* 16. *n* 3.

2. Reſp. ſecundo: Ligatus pluribus cenſuris etiam ejusdem rationis, poteſt abſolvi ab una, & non ab alia, ſecus ac accidit in abſolutione a peccatis mortalibus, poteſt etiam ab omnibus abſolvi una abſolutione, ſi abſolvens habeat eam poteſtatem & voluntatem. Sayr. *l. c. c* 11. *n* *n.* 16 quam voluntatem non habere cenſetur, ſi unam tantum cenſuram aperuit pœnitens, *c. cum pro cauſa de ſent. excom.* Abb. *ibid. nu* 6. Cov. *in c. alma mater p.* 1. *§.* 1. *n.* 13 Poteſt fieri verbis & ſcriptura, tam in foro exteriori quam conſcientiæ, ut uſus probat, quin & eam fieri ſignis alias non eſſe mortale, ait Hurt. *d.* 14. *de excom. diff.* 14. quod non credit Caſtrop *l. c. §.* 3. *n.* 1. maxime in abſolutione judiciali, quia adverſatur conſuetudini receptæ in re gravi. De cætero ritus obſervandus in abſolutione judiciali ab excommunicatione, præſcribitur *in c. a nobis de ſentent. excom.* & Pontificali Romano, de quo vide Caſtropal. *l. c. num.* 4.

3. Reſp. tertio: Inter conditiones ad abſolvendum a cenſura, prima eſt poteſtas, quæ nemini non Clerico etiam in articulo mortis conceſſa. Nav. *c.* 26. *n.* 26. Cov. *l. c. nu* 9. Caſtrop. *l. c. n.* 5. poteſtatem hanc habet, cui commiſſa abſolutio ſatisfactione non præſtita, ſi abſolvendus impotens ſatisfacere præſtet cautionem pignoratitiam vel fidejuſſoriam, aut ſi hanc præſtare nequeat, juratoriam. Vaſq. *de excom dub.* 20 Avil. *p.* 2. *c.* 7. *du.* 8. Sayr. *l.* 2. *theſ. c* 17. *n.* 11. Caſtrop. *n.* 6. cum poteſtas abſolvendi parte ſatisfacta ſubintelligitur, in quantum fieri poteſt ſervato juris ordine, quem Ordinem quia violat Judex contentus cautione juratoria, dum cenſuratus præſtare poteſt ſatisfactionem, peccat graviter, *Arg. c.* 2. *de ſent. excomm. in* 6. invalide quoque abſolvit, ſi eſt Judex delegatus, quia delegans cenſendus non eſt concedere poteſtatem abſolvendi contra juris Ordinem & in præjudicium tertii. Ita Vaſq *l. c.* Suar. *d.* 7. *ſ.* 5. *n.* 42. Con *d.* 14 *du* 16. *n.* 121. cujus contrarium probabile eſſe docent Hurt. *d.* 14. *diff.* 5. *n.* 20. Sanch. Avil. quos ſequitur Caſtrop. *l. c.* Secunda conditio tenens ſe quoque ex parte abſolventis eſt libertas a coactione & metu, a quocunque coactio & metus procedat; quod procedit, tametſi Judex ſub conditione futura cenſuram impoſuiſſet, & ante completam conditionem cogeretur revocare mandatum, ea revocatio nulla eſſet, Suar. *d.* 7. *ſ. n.* 13. Sayr. *l. c. l.* 1. *c.* 21. *n* 30. Item procedit in abſolutione ab excommunicatione minore: Tertia conditio eſt ut abſolvens in cauſa principali non decipiatur, ut dum abſolvendus fingeret ſe parti ſatisfeciſſe, vel propoſitum ſatisfaciendi habere, quod non habet, abſolutio, utpote per ſubreptionem obtenta, non valeret. Sayr. *l. c. n.* 27 Cov. *l. c.* §. 11. *n.* 14. Caſtrop. *l. c. n.* 8. Quarta ex parte abſolvendi petitio abſolutionis, non quidem ut ſine ea abſolutio non habeat effectum; ſed ut convenienter concedatur; nam cum cenſura impoſita ad correctionem cenſurati, expedit illum humili poſtulatione demonſtrare, ſe eſſe correctum, *Arg. c. per tuas de ſent. excom.* dum alias poſſet invito concedi: Suar. *d.* 7 *ſ.* 7. Caſtrop. *l. c. nu* 9 Sayr. *l. c.* Denique licet non requiratur, abſolvendum eſſe præſentem Judici abſolventi, Nav. *c.* 26. *n.* 14. Sylv. *v abſolutio* 3. *n.* 9. Henriq. *l.* 3. *de excom. c.* 29 *n.* 1. Caſtrop. *l. c. n.* 10. ut tamen ſic licite fiat, adeſſe debet cauſa urgens, cum ſic expediat, tum ad reverentiam cenſurarum, tum ad majorem humilitatem & cautionem cenſurati, idem dicendum de abſolutione petenda per procuratorem, Sayr. Suar. Nav. Henriq. Caſtrop. *ll. cit.* ad quod tamen is habere debet mandatum ſpeciale. Gl. *in c. qui ad agendum de procurat. in* 6 *v. vel paciſci.* Ugol. *Tab.* 1. *c.* 29. §. 1. *n.* 3. quin & jurare, ſe præſtaturum omnia, quæ abſolvendus præſtare deberet, ſi præſens adeſſet; ad quod tamen juramentum non eget ſpeciali mandato. Caſtrop. *cit. n.* 10.

QUÆSTIO DLIX.

Quinam abſolvere poſſint a cenſuris?

1. RESP. Primo: a cenſuris ab homine ſpecialiter latis abſolvere poteſt primo; qui eas tulit, niſi ſit ſpecialiter interdictum *cap. Verbum de pœnitentia diſt. 1. cap. paſtoralis §. præterea de Offic. Ordinar.* D. Thom. 3. *part. in additionib. quæſt.* 24. *art.* 1. Suar. *diſt.* 7. *Sect.* 2. Covar. *in cap. alma mater part.* 1. §. 12. *nu.* 2 Laym. *l.* 1. *Sum. tract.* 5. *part.* 1. *c.* 7. *num.* 2. Abb. *in cap. prudentiam §. fin. de Off. delegat.* Felin. *ibidem num.* 19. Sayr. *L.* 2. *theſ. cap* 20. Navar. *cap.* 27. *numer.* 40. Caſtrop. *loc. cit.* §. 4. *nu.* 1. idque etiam, ſi reus domicilium ſuum mutet, adhuc ab eo, qui tulit cenſuram, abſolvi poteſt. Arg. *cap. Propoſuiſti de foro comp.* Gloſſ. *ibid. verſ. citatur*, per mutationem enim domicilii ſubterfugi nequit juriſdictio authoris cenſuræ. Suar. *loc. cit.* Sayr. *loc. cit. n.* 4. Item, etiamſi appellationem interpoſuerit cenſuratus, cum per appellationem ferens cenſuram non privetur juriſdictione ſua, quoad ea, quæ appellationi non obſtant, qualiter ei non obſtat abſolutio a cenſura, ſed potius eam juvat, cum ſit id, quod appellatione intenditur *c. ſi a Judice de appell. in* 6. Abb. *in c. quæſtiones de appell. num.* 7. Suar. *cit. ſect.* 2. *num* 32. Dixi autem: *Niſi ſpecialiter fuerit authori cenſuræ interdictum abſolvere cenſuratum*: cujus plures caſus enumeratos vide apud Caſtropal. *loc. cit. num.* 4. Secundo: Abſolvere poteſt Succeſſor in munere & dignitate ferentis cenſuram, cum cenſeatur eadem cum prædeceſſore perſona, *can. ſi Epiſcopus* 11. *quæſt.* 3. proceditque id ipſum in Succeſſore Judicis delegati, *cap. paſtoralis §. præterea de off. Ordinar.* Laym. *cit. cap.* 7. §. *de Succeſſore* item in Succeſſore ad tempus, ut patet in capitulo ſede vacante, quod poteſt abſolvere per Vicarium a ſe electum excommunicatos etiam ab Epiſcopo *cap.* 3. *de ſuppl. neglig. Prælat. in* 6. *cap. unic. de major. & obed.* Tertio: Superior ferentis cenſuram, ſi ejus Superior ſit pleno jure, v. g. Papa reſpectu omnium Ordinariorum, Generalis reſpectu Provincialium, Provincialis reſpectu Rectorum, Epiſcopus reſpectu ſui Vicarii, delegans reſpectu ſui delegati, utpote qui utentes ſuo jure non irrogant injuriam inferiori, niſi tamen contrarium habeat conſuetudo, ut dum regulares Epiſcopo ſubjecti ſuſpenſi vel excommunicati a ſuo Prælato in cauſa concernente religioſam diſciplinam nequeunt abſolvi ab Epiſcopo, niſi forte interpoſita appellatione. Gloſſ. *in cap. quanto verſ. ſi Prælati de offic. Ordinar.* Abb. *in c. reprehenſibile de appell. num.* 11. Idem eſt in aliquibus Archidiaconis, a quorum latis cenſuris ex conſuetudine & privilegio nequit abſolvere Epiſcopus, uti nec ab eo appellari, niſi ad Archiepiſcopum vel Papam. Argum. *c. dilecto de offic. Archid.* Sayr. *cit. cap.* 20. *num.* 16. nunquam tamen Superior, etſi valide poſſet abſolvere, debet cenſuratos ab inferiore abſolvere, niſi prius ſatisfactionem plenam exigat, & inferiorem moneat, ne ejus authoritas contemni videatur, Gloſſ. *in c. cum eccleſiarum verſ. non relaxet.* Abb. *in c. dilecto de offic. Archid. num* 7. Covar. *in c. alma mater* §. 12. *num.* 3. Ugol. *de cenſ. tab.* 1. *cap.* 4. §. 1. *num.* 7. Caſtrop. *loc. cit. num.* 6. Laym. *cit. cap.* 7. *verſ. deinde.* Dixi autem: *Superior pleno jure*: quia quidam Superiores, quia tales non ſunt pleno jure, ſed in certis caſibus, abſolute abſolvere nequeunt pro libitu e cenſuris inferiorum, v. g. Archiepiſcopus reſpectu ſuffraganeorum, non niſi tempore viſitationis, *c. cum ex officii de præſcript.* vel in cauſa ad ipſum per appellationem devoluta, & tunc vocatis partibus & cognitione cauſæ præmiſſa. Argum. *cap. Romana & c. venerabilibus de ſentent. exc mm. in* 6. Porro delegatus cum cauſæ cognitione abſolvere poteſt a cenſura lata a delegante, modo delegans privatus non ſit juriſdictione. Caſtrop. *loc. citat num.* 8. Sayr. *cit. cap.* 20. *nu.* 14. cum communi, delegatus vero, cui abſque cognitione cauſæ poteſtas ferendi cenſuras conceſſa, abſolvere nequit, quia necdum tantum miniſterium illi delegatum, Laym. *loc. citat.* Suar. *loc. cit. num.* 8. Sayr. *loc. cit. num.* 24. Navar. *cap.* 27. *num* 40. Et hæc de cenſura lata ſpecialiter ab homine, de cenſura enim lata ab homine generaliter omnes illi abſolvere poſſunt, qui poſſunt ab ea abſolvere, ſi lata fuiſſet a jure, quia ex abſolutione talis cenſuræ ab aliis facta non turbatur tribunal Judicis ferentis eam, cum reus non fuerit nominatim citatus, & ita docent Covar. *loc. cit. num.* 4. Sayr. *loc. citat. num.* 2. Navar. *cap.* 27. *num.* 44. Suar. *loc. cit. num* 23. Laym. *loc. cit. n.* 3. Caſtrop. *l. c. n.* 10. pluresque apud illum.

2. Reſp. ſecundo: a cenſura juris, quam author illius, ſive ſit Epiſcopus, ſive Papa, ſibi non reſervavit, abſolvere poſſunt ſuos ſubditos, ſi habeant juriſdictionem in foro externo, ut Epiſcopi, Abbates, Guardiani, Rectores, Priores & ſimiles, Gloſſ. Abb. Felin. Caſtrop. *loc. cit.* §. 5. *num.* 1. & Covar. *loc. cit. num.* 4. Nav. *cap.* 27. *n.* 39. Henriq. *l.* 13. *cap.* 27. *num* 4. parochum quoque aliumve Sacerdotem proprium potentem abſolvere a peccatis mortalibus a cenſura non reſervata poſſe abſolvere, etſi negent Gloſ. *in c. ſi Epiſcopus de pœn. & remiſſ. a. reſervantur.* Sayr. *theſ. l.* 2. *cap.* 19. *in fine.* Covar. *loc. cit.* teſtans eſſe receptum in praxi & ſpectata conſuetudine, eo quod ſicut ad excommunicandum, ita etiam ad abſolutionem a cenſura requiratur juriſdictio in foro judiciali, contrarium nihilominus tanquam communius & magis receptum inter Theologos tenent Innocent. *in c. nuper de ſentent. excomm. in* 6. Hoſtienſ. *ibidem* D. Thom. *in addit.* 3. *part. quæſt.* 23. *art.* 2. Sylv. *verſ. excom.* 1. *numer.* 4. Vaſq. *de excom. dub.* 19. Suar. *loc. cit. ſect.* 3. Avil. *de cenſur. part.* 2. *cap.* 7. *diſt.* 1. *du.* 4. Hurt. *diſt.* 15. *diff.* 2. & plures alii, quos refert & ſequitur Caſtropal. *loc. citat. num.* 3. Argum. *cit. cap. nuper* ubi dicitur: quod author canonis, ſi non reſervavit ſibi abſolutionem, eo ipſo videatur conceſſiſſe relaxationem aliis, neque contrarium probat ratio ab adverſariis allata; nam licet parochus hanc ut & poteſtatem ligandi non habeat vi muneri ſui, non tamen probatur, illum eam non habere ea delegatione juris, ut cum Ugol. *cit. cap.* 10. §. 3. *num.* 3. Caſtropal. *numer.* 4. & poſſe illum eam tanquam muneri ſuo ex diſpoſitione juris annexam delegare alteri, docent Coninck. *diſt.* 14. *dub.* 6. *concluſ.* 2. *numer.* 230. Suarez *loc. citat.* eamque illi conceſſam non tantum pro foro interno pœnitentiali, ſed & pro foro externo, utpote quod præcipue ſpectant Decreta Pontificia, tradunt iidem Ugol. *cit.* §. 5. Suar. *cit. ſect.* 3. *numer.* 19. Caſtrop. *loc. citat.*

3. Reſp. tertio: a cenſura juris reſervata authori illius abſolvere nemo poteſt, niſi ipſe author ejuſque Succeſſor, Superior, Delegatus. Argum. *cit. cap. nuper* quamvis dentur caſus aliqui, in quibus hanc poteſtatem conceſſit ipſe author canonis, quos relatos vide apud Caſtrop. *nu.* 5. De cætero pro articulo mortis omnibus Sacerdotibus etiam excommunicatis poteſtatem abſolvendi ab omni cenſura ſive a jure ſive ab homine lata (præſtito tamen prius juramento ſiſtendi ſe ei, a quo de jure abſolvendus erat) conceſſit Trid. *ſeſſ.* 14. *c.* 7.

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT SECUNDUM.

De Cenſuris in ſpecie, excommunicatione, ſuſpenſione, interdicto.

QUÆSTIO DLX.

Quid & quotuplex ſit excommunicatio?

1. RESP. ad primum: Eſt cenſura eccleſiaſtica, qua homo Chriſtianus a communione ſeu corpore fidelium excluditur, & bonis, quæ illi inter ſe communicant, privatur. Dicitur primo: *Cenſura*, quia cenſurat & corrigit rebelles & contumaces media plurium bonorum Eccleſiaſticorum privatione, dumque dicitur: *Corrigit contumaces* oſtenditur, quod ſit pœna medicinalis, in quibus convenit cum ſuſpenſione & interdicto, adeoque in hac definitione ſtat loco generis; dum autem quandoque fertur in eos, quorum correctio & emendatio non præſumitur, eſt quaſi per accidens, & fit ideo, ne alii communicatione cum illis inficiantur, juxta *c. reſecanda*, & *c. corripiantur*, 24. *qu.* 3. Dicitur: *Eccleſiaſtica*: quia ab Eccleſia conſtituta, & non niſi a poteſtate eccleſiaſtica infligitur, in quo adhuc convenit cum cæteris cenſuris, uti & in eo, quod dicitur: *Homo Chriſtianus*, hoc eſt baptizatus, cætera ſtant loco differentiæ. Per bona vero illa, quibus illa ſeparatione a corpore fidelium privatur, non intelliguntur fides, charitas, gratia, donaque alia ſupernaturalia, quibus fideles Chriſto tanquam capiti uniuntur, neque ea opera bona, quæ ſinguli fideles nomine ſuo præſtant, his enim Eccleſia non privat, nec privare poteſt, cum illius diſpoſitioni non ſubdantur, neque illa, quæ excommunicatis etiam denunciatis in eorum emendationem & ſatisfactionem privata intentione & nomine proprio ſinguli fideles communicare & Deo offerre poſſunt, ut notant Avila *de conſ. cap.* 6. *d.* 4. *dub.* 1. *concluſ.* 2. Nav. *loc. cit. num.* 16. Laym. *l. c. part.* 2. *cap.* 1. *num.* 4. Sed quæ præſtantur & offeruntur nomine Eccleſiæ, ut ſunt orationes publicæ & ſuffragia, divina officia, uſus paſſivus Sacramentorum, in quibus participant & communicant fideles, non excommunicanti inter ſe, item bona, quæ percipiuntur ex convictu pure externo, puta, ex colloquiis, contractibus, commerciis, Caſtrop. *tract.* 29. *d.* 1. *part.* 1. *num.* 3. Porro excommunicatio etſi præciſe & in rigore ſignificet ſeparationem a communi uſu, ſæpe tamen venit nomine anathematis tanquam execrabile & maledictum quid vitandum, & quamvis ſumatur ad diſtinctionem excommunicationis minoris, ut Covar. *loc. cit. num.* 6. Suar. *loc. cit. d.* 8. *ſ.* 2. *num.* 9. Sayr. *loc. cit. c.* 3. *num.* 6. ſumitur tamen ad ſignificandam excommunicationem majorem, ac præcipue incurſam ob hæreſim vel illius ſuſpicionem, utpote omnimodam & præcipuam ab Eccleſia ſeparationem, juxta Trident. *ſeſſ.* 25. *cap.* 3. *de reform.* & textum *c. cum non ab homine, de judiciis*, item ad ſignificandas certas quaſdam excommunicationis ſolennitates, juxta textum, *c. debent*, 11. *quæſt.* 3.

2. Reſp. ad ſecundum: Excommunicatio ſic declarata dividitur primo: In majorem, quæ privat activa Sacramentorum adminiſtratione, & paſſiva receptione & ſuffragiis Eccleſiæ & communione fidelium. Et minorem, quæ privat ſola paſſiva receptione Sacramentorum. Et hinc licet hæc excommunicatio ſit vere & proprie excommunicatio, prolata tamen abſolute excommunicatio ſemper de majore intelligitur, ut expreſſe definitur *c. ſi quem, penult. de excom.* Secundo: Dividitur in latam a jure, durans in perpetuum; & in latam ab homine, durans ſolum, dum is vivit, & in officio perſeverat. Et hæc in generalem & ſpecialem; utraque in eam, quæ eſt latæ ſententiæ, & quæ eſt ſententiæ ferendæ, juxta ea, quæ dicta ſunt ſupra de cenſura in genere, ubi & qui excommunicare & excommunicari poſſint, & quomodo infligenda excommunicatio, quæ omnia complectitur Caſtrop. *loc. cit. part.* 3.

QUÆSTIO DLXI.

Qui excommunicati vitandi, & qui non?

1. RESP. primo: Suppoſito tanquam certo, nullum peccatorem jure divino prohibitum eſſe communicare cum alio fideli, neque hunc communicare cum peccatore, adeoque, etſi poteſtas excommunicandi conceſſa ſit Eccleſiæ a Chriſto, inſtitutionem tamen excommunicationis ortum habere a ſola Eccleſia, nealias, ſi eſſet juris divini, Eccleſia nihil quo ad excommunicationem extendere aut reſtringere poſſet. Caſtrop. *loc. cit. part.* 4. *num.* 2. Ex qua inſtitutione Eccleſiæ excommunicati alii ſunt tolerati, id eſt, quod nullus fidelium eos vitare prohibeatur, ſed cum illis, ſicut cum aliis, tam in divinis, quam humanis & politicis communionem & commercium habere libere poſſit, quamvis ipſi, dum obſtinati manent, communionem, quantum eſt in illis, vitare & nullatenus ſe in eam ingerere debeant, niſi a fidelibus aliis ad hoc requirantur. Alii ſint vitandi, ita ut non tantum ipſi omnem cum aliis communionem, ſed & alii cum iis ipſis vitare teneantur. His ſuppoſitis

2. Reſp. ſecundo: Olim ſeu jure antiquo excommunicati omnes excommunicatione majore publici quidem, ſeu notorii publice, occulti vero occulte vitandi ab omnibus fidelibus, Argum. *c. cum non ab homine, hoc tit.* hodiedum tamen poſt Concilium Conſtantienſe celebratum circa annum 1414. ſub Martino V. nullus excommunicatus ex quacunque cauſa a fidelibus neceſſario vitandus, niſi ſit excommunicatus ſpecialiter & nominatim quo ad perſonam a Judice Eccleſiaſtico publice denunciatus, vel niſi ſit notorius percuſſor clerici, & propterea excommunicationi canonis: *Si quis ſuadente diabolo &c.* ſubjectus, ut conſtat ex *conſtitut.* Martini V quæ incipit: *Ad evitandum*, quæ licet non reperitur in Tomis Conciliorum, refertur tamen a Nav. *cap.* 27. *num.* 25 Gutt. *l.* 1. *qq. Canon. cap.* 1. *num.* 1. Sayr. *loc. cit. cap* 18 *num* 6. cujus tenorem recitat Caſtrop. *loc. cit. num.* 3. eamque eſſe majoris longe authoritatis quam conſtitutionem Concilii Baſileenſis authoritate omni deſtituti, utpote acephalum, & hoc Concilium in Concilio Lateranenſi ſub Leone X. Seſſ. 11. dicitur Conciliabulum, quod in multis erravit, & cujus decreta plura revocavit Eugenius IV. ac proinde ſine ulla moderatione tenendam docent Sayr. *l. c. n.* 9. Suar. *d* 9. *ſ.* 2. *num.* 5. Gutt. *l. c. n.* 14. Laym. *l. c. p.* 2. *c.* 4 *num* 2. Caſtrop. *l. c. num.* 5. relatis inſuper aliis.

3. Reſp. tertio: Quod itaque ſpectat percuſſorem Clerici, etſi is etiam non denunciatus vitandus ſit, requiritur tamen ad vitationem illius, ut facta ab eo percuſſio notoria ſit, tam ex facto quam ex jure, Caſtrop. *loc. cit.* notorium vero percuſſorem cenſendum non eſſe reſpectu cujuſcunque, cui certo de percuſſione conſtaret, ut docet Suar. *d.* 7. *ſ.* 2. *num.* 3. ſed ad notorietatem, reddentem percuſſorem Clerici excommunicatum vitandum requiri, ut percuſſio commiſſa ſit coram majore parte populi, viciniæ, vel communitatis, in qua ad minus ſint decem, & quibus conſtet nullo ſuffragio, nullave excuſatione percuſſionis injuſtitiam celari poſſe, ita ut percuſſio facta coram duobus vel tribus teſtibus, etſi nota ſit, & in judicio probabilis, non tamen notoria ſimpliciter, prout exigit Concilium Conſtantienſe, verius ſentiunt Laym. Caſtrop. *ll. cit.* Hurt. *d.* 2. *de excom. diff.* 3. *num.* 10. Gon. *d.* 14. *dub.* 2. *num.* 11. Nav. *cap.* 25. *num.* 75. *&c.* De cætero ſolam famam de percuſſione Clerici vel excommunicationis denunciatione ſufficere ad vitationem excommunicati, ſi fama orta a fide dignis plene & integre probata, quia præſtat moralem certitudinem, quæ videtur in his rebus ſufficiens. Argum. *c. illud. de Cler. excom. miniſt.* & Abb. *ibid.* tradunt Nav. *cap.* 27. *num* 15. Covar. *loc. cit. pars.* 1. *num.* 4. Sayr. *loc. cit. num.* 12. Laym. *loc. cit.* Caſtrop. *cit. part.* 4. *nu.* 7 Porro tametſi probabile ſit, poſſe quoque excommunicatum denunciatum & notorium percuſſorem Clerici manifeſtum in uno loco vitari ubivis etiam publice, quia excommunicatio jure vel facto publica in uno loco abſolute publica eſt, & ut ſatis

pro-

Digitized by Google

probari poteſt, adeoque tribuit fidelibus poteſtatem vitandi talem excommunicatum, uti etiam probabile eſt, quod, ut docent Henriq. *l.* 13. *cap.* 24. *num.* 1. Vaſq. *de excom. dub.* 8. *num.* 2. Filliuc. *tract.* 13. *cap.* 3. *quæſt.* 7. *num.* 49. fideles teneantur eum vitare, cum Concilium Conſtantienſe præcipiat vitare excommunicatum denunciatum & manifeſtum Clerici percuſſorem, neque id reſtringat ad locum denunciationis vel percuſſionis, nihilominus Caſtrop. *num.* 8 ut ait, verius exiſtimat cum citatis ſe Sanch. *l.* 2. *in decalog. cap.* 11. *num.* 20. Avil. *de cenſ. p.* 2. *cap.* 6. *d.* 11. *dub.* 10. Duran. *in* 4. *diſt.* 18. *qu.* 3. *in fine*, fideles liberos eſſe in hoc ab obligatione illa vitandi tales excommunicatos, eo quod excommunicatus in uno loco non ſit cenſendus publicatus in alio, cum, eſto, denunciatio afficiat perſonam, id tamen intelligendum reſpectu eorum, quibus denunciatur, ſeu in quorum notitiam devenire poteſt denunciatio.

QUÆSTIO DLXII.

In quibus rebus cum excommunicatis toleratis communicare poſſint non excommunicati?

RESp. Licitum eſt cum excommunicatis toleratis, id eſt, non denunciatis, nec notoriis percuſſoribus Clerici communicare in politicis, ac ſi excommunicati non eſſent, adeoque etiam extra caſum urgentis neceſſitatis, quia in *Extravag. ad evitandam*: permittitur fidelibus, Coninck. *d.* 14. *dub.* 3. *concluſ.* 1. Hurt. *de excomm. d.* 2. *diff.* 2. Caſtrop. *loc. cit. part.* 5. *num.* 2. cum communi, licitum quoque eſt cum illis communicare in divinis, dummodo ad hoc non inducantur, ſive non ſint cauſa illius communicationis, Conink. *loc. cit. concluſ.* 2. Laym. *loc. cit. cap.* 4. *num.* 5. ſic potes aſſiſtere tali excommunicato ſacrificanti, & permittere, ut is tibi ſacrificanti aſſiſtat, cum non ſis cauſa peccati, quod ille committit; ſic quoque licitum eſt inducere excommunicatum, ut is coram te celebret, & Sacramentum tibi miniſtret, officium divinum tecum recitet, ſi urgeat neceſſitas, vel ſpecialis utilitas, qualis eſſet, ſi non reperiatur alius, qui æque bene tibi præſtet hæc beneficia, Conink. *loc. cit. dub.* 5. *concluſ.* 3. Caſtrop. *num.* 3. non enim peccat communicando cum illis excommunicatis, quia id non eſt prohibitum, neque inducendo ad peccatum, quia non inducis illos ad iniquam Sacramentorum adminiſtrationem, cum poſtules illam ſecundum ſe, quæ per ſe licite fieri poteſt ab excommunicato tolerato ſtante neceſſitate vel utilitate petentis. Sed neque eſſe illicitum inducere citra neceſſitatem excommunicatum toleratum ad Sacramenta miniſtranda aliaque ſimilia præſtanda, probabilius docent Sanch. *de matrim. l.* 7. *d.* 9. *num.* 8. Sayr. *loc. cit. num.* 10. Henriq. *L.* 14. *cap* 6. Hurt. *loc. cit.* Filliuc. *tract.* 11. *cap.* 3. & 4. quos citat & ſequitur Caſtrop. *loc. cit. num.* 5. contra Suar. *d.* 2. *S.* 2. *num.* 20. Laym. *loc. cit. num.* 5. Pontium *de matrim. l.* 5. *cap.* 18. *§.* 9. Con. *loc. cit.* docentes id non licere, non quia peccatur contra præceptum cenſuræ, ſed contra religionem vel Charitatem inducendo excommunicatum ad actum, quem poſita cenſura exercere non poteſt. Ratio vero noſtræ reſponſionis eſt, quod Concilium Conſtantienſe conceſſerit fidelibus poteſtatem communicandi cum excommunicatis non denunciatis, ſed toleratis, tam in divinis quam humanis quæ facultas fruſtranea & inutilis eſſet, ſi virtute religionis vel charitatis ab ea communione arceri deberent, unde jam excommunicati tolerati nullo modo privantur poteſtate exercendi actus, qui in fidelium utilitatem cedere poſſunt, nimirum Judex poteſtate judicandi, Prælatus poteſtate diſpenſandi, conferendi beneficia, abſolvendi a cenſuris & peccatis; cum enim permiſſum ſit ſubditis hæc petere a Superiore excommunicato, neceſſe eſt illum poſſe ea illis concedere, Caſtrop. *cit. p.* 5. *num* 6.

QUÆSTIO DLXIII.

In quibus caſibus vitari debeant excommunicati publice & nominatim denunciati & notorii percuſſores clericorum?

1. RESp. Hos potiſſimum contineri in *c. excommunicatos* 11. *quæſt.* 3. & ex eo probari eſſe illicitos, ſuntque ſequentes hoc verſiculo comprehenſi.

Os, orare, vale, communio, menſa negatur.

Per *os* intelligitur collocutio & diſcurſus cum tali excommunicato etiam per literas, internuncium, aliaque ſimilia ſigna, ſimiliter per particulam hanc prohibentur oſcula, amplexus & ſimilia ſigna amicitiæ, nec non receptio munerum. Reiſſenſt. *hoc tit. num.* 142. ex Bonac. *Tom.* 1. *d.* 2. *de excomm. part.* 6. *cap.* 2.

2. Per *orare* prohibetur omnis communicatio cum illis in ſacris & divinis, puta, in precibus publicis, non tamen privatim pro illis factis, proceſſionibus, miſſis cum illis auditis aut coram illis celebratis, unde ſi excommunicatus talis miſſa jam inchoata eam auditurus ingrediatur Eccleſiam, moneri poteſt ac debet, ut exeat, quod ſi exire recuſaverit, novam excommunicationem Papæ reſervatam incurrit. *Clem.* 2. *hoc tit.* poteſtque per vim expelli, ſi autem nec hoc fieri poſſit, forte ob potentiam ejus, erunt Officia divina, præſertim Miſſæ, omittenda, modo Sacerdos necdum venerit ad canonem, vel ut alii, ad conſecrationem, tunc enim oportebit eum pergere, uſque ad ſumptionem, ne ſacrificium maneat incompletum, peracta autem ſumptione Calicis Sacerdos debet diſcedere & reliqua peragere in Sacriſtia, vel penitus omittere, ſi talis non ſit locus, cæteri fideles, excepto miniſtro altaris, ſtatim poſt excommunicatum monitum, ut exeat, intellectoque illum non velle exire, nec poſſe expelli, debent diſcedere, alioquin participarent cum excommunicato in divinis, & excommunicationem ſaltem minorem incurrerent. Bonac. *loc. cit. part.* 3. *§.* 1. *num.* 3. Reiſſenſt. *num.* 143.

3. Per *vale* prohibetur & intelligitur omnis honorifica ſalutatio etiam verbis facta.

4. Per *communio* quævis converſatio & communicatio politica in contractibus, judiciis, laboribus, exercitiis, ita ut nullatenus licitum ſit cum excommunicato inire contractum, ſtare cum eo in judicio, collaborare, ſeu idem cum illo opus facere.

5. Per *menſa*, communicatio in conviviis in ſumendo cibo & potu, ita ut licitum non ſit comedere ac bibere cum excommunicato vitando, etiamſi is ſit cum aliis in eadem domo, collegio, convictu, monaſterio, peccatur proinde in his omnibus converſando cum excommunicato, & quidem mortaliter, ſi communicatio ſit notabilis, vel in divinis publice celebratis; ſi vero ſit in politicis, tantum venialiter, ut Bonac. *loc. cit. part.* 6. *num.* 5. Nav. *cap.* 27. *num* 29. Item Clericus communicando in his cum excommunicato a Papa per ſententiam nominatim & publice denunciato, incurrit præter peccatum excommunicationem majorem, laicus vero minorem, Sylv. *V. excommunicatio* 5. *num.* 22. Barboſ. *in c. Significavit*, *hoc tit. num.* 2. Gonzal. *ibid. num.* 4. Reiſſenſt. *loc. cit.* ac denique communicans cum excommunicato in crimine crimino ſo, id eſt, cooperans crimini & contumaciæ, propter quod lata eſt in aliquem excommunicatio, præbendo ei auxilium, conſilium, favorem, incurrit præter peccatum mortale excommunicationem majorem, Reiſſenſt. *n.* 149. juxta communem.

QUÆSTIO DLXIV.

An & in quibus caſibus licitum communicare cum excommunicatis vitandis?

RESp. Plures hujusmodi ſunt cauſæ & caſus, qui ſpecificantur in *can. quoniam* 11. *quæſt.* 3. comprehenſi hoc verſiculo.

Utile, lex, humile, res ignorata, neceſſe.

2. Prima itaque cauſa, ob quam communicare licitum cum excommunicato denunciato & notorio percuſſore Clerici, denotata per *τὸ utile*, eſt utilitas tum ſpiritualis tum temporalis tam excommunicati quam communicantis, ſic enim ob ſpiritualem utilitatem licet eum verbis ac factis ad converſionem & reſipiſcentiam hortari cumque eo agere de iis, quæ pertinent ad ejus abſolutionem, juxta *c. ex voluntate* 8. *h. t.* licet communicanti ab eo petere inſtructionem ſpiritualem & conſilium, ſi non eſt alius, a quo æque bene eam accipere poſſit, quia tamen regulariter lectio Theologica non videtur eſſe ita neceſſaria & utilis ſpirituali audientis ſaluti, doceat plures, ut Con. *d.* 15. *dub.* 12. *num.* 122. Hurt. *d.* 9. *diff.* 4. *num.* 18. Avil. *part.* 2. *cap.* 6. *d.* 11. *dub.* 3. *concluſ.* 8. Laym. *L.* 1. *Sum. tract.* 5. *part.* 2. *cap.* 2. *num.* 16. Caſtrop. *tract.* 29. *d.* 2. *part.* 19. *num.* 2. contra Sotum & Sayr. tenentes communicationem ſe non extendere ad tradendam excommunicato, aut ab eo audiendam Theologiam, multoque minus licitum audire concionem excommunicati ob ſcandalum, Caſtrop. *loc. cit.* ſic ob utilitatem temporalem communicantis licet illi ab excommunica-

Digitized by Google

nicato petere & recipere eleemoſynam, exigere ab eo debitum, *c. ſi vero, hoc tit.* convenire eum in judicio, *c. intelleximus, de judiciis* ab eodem Medico, Advocato, aut alias experto medicinam vel conſilium petere dum non eſt alius, qui æque utiliter conſulere poteſt. Laym. *l. c.* Bonac. *l. c. q.* 2. *p.* 6. *§.* 2. *a n.* 9. Avil. *d.* 11. *num.* 2.

2. Secunda cauſa per *τὸ lex* indicata eſt lex matrimonii, vi cujus poteſt uxor communicare cum marito excommunicato denunciato, non tantum quo ad thorum & cohabitationem, ſeu ſpectantibus ad exigendum & reddendum debitum, ſed & in aliis, puta colloquiis familiaribus, menſa, gubernatione domus. Argum. *can. Quoniam multos*, 11. *quæſt.* 3. *juncto*, *c. inter alia hoc tit.* ſic vice verſa in iis communicare poteſt vir cum uxore excommunicata, ut cum communi D. Thom. *in addit. ad* 3. *part. quæſt.* 23. *a.* 2. Suar. *d.* 15. *Seſſ.* 4. *num.* 14. Vaſq. *de excomm. dub.* 9. *num.* 3. Bonac. *d.* 2. *de excomm. quæſt.* 2. *part.* 6. *§.* 3. *num.* 24. Sanch. *L.* 9. *de matrim. d.* 14. *num.* 26. Laym. *loc. cit.* Con. *loc. cit. num.* 123. Caſtrop. *loc. cit. num.* 5. citatis plurimis aliis ex ea ratione, quod diſpoſitum in uno correlativo, cenſeatur quoque diſpoſitum in alio, ubi eadem eſt ratio, qualis eſt in præſenti, nempe periculum animarum & incontinentiæ, quod in utroque conjuge æque procedit, unde in hoc caſu æque viro excommunicato uxor non excommunicata reddere debet debitum, quam maritus non excommunicatus uxori excommunicatæ, Con. Laym. *ll. cit.* Suar. *loc. cit. num.* 2 Caſtrop. *loc. cit. num.* 7. quæ tamen intelligenda de marito & uxore excommunicatis ob aliam cauſam, quam matrimonii, eo quod, ſi excommunicati ob matrimonium contractum cum probabili impedimento dirimente, nequaquam licita eſſet communicatio, quia eſſet participatio in ſcelere, ob quod lata excommunicatio. Sylv. *v. excomm.* 5. *num.* 4. Ugol. *tab.* 2. *de conſ. cap.* 23. *§.* 6. *num.* 4. Sanch. *loc. cit.* Con. *loc. cit. num.* 133. Laym. *loc. cit. num.* 16. Caſtrop. *loc. cit. num.* 8.

3. Tertia cauſa deſignata per *τὸ humile*, eſt ſubjectio, vi cujus liberi cum parentibus excommunicatis, ſervi & ſubditi cum Dominis & Superioribus, milites cum Ducibus belli communicare non prohibentur, Argum. *can. quoniam multos*, 11. *quæſt.* 3. uti etiam econtra parentes, domini, ſuperiores cum liberis, ſervis & ſubditis. Circa quæ notanda ſequentia; primo: quod reſpectu parentum comprehendantur in hac conſtitutione favorabili filii etiam naturales & adoptivi, item nepotes & pronepotes, affines; uti gener, nurus, privignus & privigna, pupilli & minores reſpectu tutoris & curatoris. *L. filii L. libertinum, ff. de V. S. L. Adoptivum, ff. de in jus, voc.* Suar. *d.* 15. *Seſſ.* 5. *a num.* 3. Sayr. *de excomm. L.* 2. *cap.* 14. *num.* 10. Caſtrop. *num* 9 cum communi. Comprehenduntur quoque ſatis probabiliter filii emancipati, cum vere ſint filii & patri ſubjecti, ratione cujus filiationis & ſubjectionis debitæ obligati ſunt communicare cum patre, & ita docent Suar. *loc. cit.* Ugolin. *loc. cit. §* 7. Reginald. *lib.* 32. *n.* 109. Hurt. *loc. cit. d.* 9. *diff.* 4. *num.* 2. Bonac. *loc. cit. num.* 28. Caſtrop. *num.* 10. contrarium non minus probabiliter docente Sayr. *loc. cit. cap.* 14 *num.* 10. Saltem ſi non habitent cum parentibus; cum *c. quoniam multos*: concedatur filiis hæc communicatio, quia illis neceſſaria ob communem cum parentibus habitationem & receptionem alimentorum, quæ ceſſant in emancipatis. Secundo: reſpectu dominorum ab excommunicatione ob communicationem cum iis excuſantur non tantum proprii ſervi ſeu mancipia, de quibus id conſtat ex *cit. c. quoniam multos*: & ut certum docent Ugolin *loc. cit. §.* 8. Suar. *loc. cit. a num.* 12. Sayr. *loc. cit. num.* 14. Caſtrop. *num.* 11. ſed etiam inſervientes alicui, ſive gratis, ſive ex pretio, etſi ruſticani ſint, ut Ugolin. Sayr. Nav. Avila, *ll. cit.* An vero fruantur hoc privilegio tales ſervientes, ſi domino jam excommunicato ſuas operas addixerint, controvertitur, negant Suar. *d.* 15. *Seſ.* 5. *num.* 13. Ugol. Sayr. Avil. apud Caſtrop. *num.* 13. Argum. *c. inter alia de ſentent. excom.* Ubi conceditur famulis communicatio cum dominis, ſi ante eorum excommunicationem ſuas operas locarint & ſubjectionem contraxerint. Et quia alias tempore excommunicationis contracta ſubjectio eſſet iniqua. At ſi famuli ſine ulla ſua culpa ſervitia addixerint domino jam excommunicato, v. gr. quia ignorabant illum excommunicatum, vel quia ob neceſſitatem urgentem ei excommunicato locarunt operas ſuas, poſſunt in famulatu permanere, ac ſi ante excommunicationem eidem ſubjecti eſſent, cum enim nullam culpam admiſerint in addictione famulatus & ſubjectionis, non debent communicatione cum illo, aliis famulis conceſſa, privari Suar. *loc. cit.* Laym. *loc. cit. L.* 1. *Sum. tract.* 5. *part.* 2. *cap.* 2. *num.* 17. Con. *d.* 14. *du.* 12. *num.* 127. Caſtrop. *num.* 14. imo etiam ſi ſubjectionem culpabiliter contraxerint cum dominis excommunicatis, etſi quidam negent, poſſe illos communicare cum illis, dicantque eſſe ſententiam communem, contrarium tamen eſſe probabiliſſimum, aſſerunt Con. *cit. dub.* 12. *num* 28. Bonac. *loc. cit. num.* 33. imo Caſtrop. *num.* 15. dicit, ſe judicare illud certiſſimum, ſi ſine gravi ſuo damno non poſſint recedere a famulatu, tum quia lex Eccleſiaſtica non ſolet cum tanto damno ſubditorum inducere obligationem, tum quia *c. quoniam multos*: liberam facultatem conceſſit omnibus famulis communicandi cum dominis ſuis excommunicatis abſque eo, quod id reſtrinxerit ad eos, qui ante excommunicationem ſubjectionem contraxerunt. Ad hæc tametſi famuli contrahentes ſubjectionem cum jam excommunicatis inique egerint, contractus tamen ſit validus, adeoque, cum obligatio famulatus non elidatur per præſentem excommunicationem, ſequatur manifeſte famulos ad prædictam communicationem teneri. His non obſtante, quod nemo poſſit ſe obligare directe ad communicandum cum excommunicato, quia eſſet obligatio ad id, quod per legem excommunicationis prohibitum eſt; nam talia famulus poteſt ſe obligare ad hoc indirecte, ſi ex obligatione alterius permiſſi contractus hæc obligatio ſubſequitur, Caſtrop. *cit. num.* 15. Item excuſatur a communicando cum excommunicata tota familia excommunicati, juxta textum clarum *c. Si vero, hoc tit.* Sayr. *loc. cit. cap.* 14. *num.* 16. Caſtrop. *loc. cit. num.* 16. quia familiares omnes ſine gravi damno a conſortio illius abſtinere non poſſunt. Item Clerici, qui ſunt in famulatu Epiſcopi, ſecus ſi extra ejus familiam morantur, ita Argum. *c. miratus*, 93. *diſt.* & *c. ult. de ex. eſſ. Prælat.* Suar. *d.* 15. *Seſſ.* 7. Avil. *de conſ. part.* 2. *cap.* 6. *d.* 11. *dub.* 8. Sayr. *loc. cit. num.* 17. Henriq. *lib.* 13. *cap.* 7. Caſtrop *num.* 17. Item religioſi cum ſuis ſuperioribus excommunicatis, utpote iis ſtrictius ſubjecti quam famuli, a qua ſubjectione recedere non valent, Suar. *loc. cit. num.* 2. Sayr. *loc. cit. num.* 18. Bonac. *loc. cit. §.* 2. *num.* 26. aliique apud Caſtrop. *num.* 18. Item milites a communicatione cum ſuo duce excommunicato, quia ſunt vere famuli, & Duci ſubjecti. Sylv. *verſ. excomm.* 5. *a.* 4. Sayr. *loc. cit. cap.* 14. *num* 9. Caſtrop. *num.* 19. Bonac. &c. Item etſi Vaſallos non excuſari a communicatione cum dominia, quia non ſunt famuli, aut de familia eorum, probabilius doceant Bonac. *loc. cit. §.* 2. *num.* 40. Hurt. *d.* 9. *diff.* 4. *num.* 15. Caſtrop *num.* 20. videaturque id ipſum decidi *in c. Sanctorum*, 15. *num.* 6. probabile tamen quoque videtur contrarium, eo quod per excommunicationem domini non amittatur dominium, ut Suar. *d.* 15. *S.* 6. *num.* 5. Bonac. *loc. cit.* Filliuc. *tract.* 13. *cap.* 6 *quæſt.* 9. Ugol. *loc. cit. §.* 9. & conſequenter non eximantur a dominio fidelitatis, ſed poſſint & debeant domino præcipienti obedire & tributa ſolvere, & hac ratione cum domino communicare. Porro dicti omnes tam in divinis quam in humanis communicare poſſunt cum perſonis, quibus ſubjiciuntur, v. g ſervi comitari dominos ad audiendum ſacrum, horas cum illis recitare. Suar. *loc. cit. num.* 22. Sa. *verſ. excommunicatio*, *num.* 45. Laym. *loc. cit. nu.* 17. Sanch. *de matrim. L.* 9. *d.* 14. *num.* 5. Caſtrop. *loc. cit. num.* 22. qui tamen addit, hanc communicationem extendi non debere ad adminiſtrationem & receptionem Sacramentorum, cum hæc non competant ſervis ratione famulatus.

4. Quarta cauſa excuſans a communicatione cum excommunicato notata per *τὸ res ignorata*, eſt ignorantia excommunicationis, intellige quælibet, ſive ſit ignorantia juris, ſive facti, etiam vincibilis & culpabilis, modo non ſit craſſa & affectata, ut rectius Suar. *d.* 15 *Seſſ.* 3 *nu.* 3. Con. *d.* 14. *du.* 12. *num.* 124. Hurt. *d.* 9. *de excomm. diff.* 44. *num* 26. Caſtrop. *n.* 24. eo quod, ſi Pontifex *cit. c. quoniam multos*, intenderet excipere ſolos ignorantes invincibiliter, nullum favorem exhiberet, cum illi ipſo jure naturali a culpa & pœna immunes ſint communicando cum excommunicato; unde ut quis a communicatione excommunicati teneatur abſtinere, debet illi moraliter certo conſtare, illum eſſe excommunicatum vitandum, cum ſtante de hoc vel de denunciatione dubio inique judicatur quis excommunicatus eſſe. Nav. *cap.* 27. *num.* 27. Suar. *loc. cit. num.* 4. Sanch. *L.* 1. *in decal. num.* 69. Bonac *loc. cit. §.* 2. *n.* 42. Laym. *loc. cit. cap.* 2. *in fine*. Caſtrop. *num.* 25 Hanc vero certitudinem præſtat fama publica a viris fide dignis orta, Sayr. Sanch. Hurt Avila, Covar. apud Caſtrop. *num.* 26. Item teſtimonium duorum vel trium aſſerentium aliquem excommunicatum denunciatum eſſe Item teſtimonium Parochi oſtenſis literis excommunicationis & denunciationis. Sylv. *v. excomm.* 5. *num.* 28. Sanch. *de matrim. L.* 2. *d.* 93. *num.* 36. Bonac. *loc. cit. num.* 47. Caſtrop. *loc. cit* ſecus vero, ſi Parochus id ſolum oretenus affirmaret, quia uni teſti, quantumcunque fide digno, etſi poſſim, non tamen teneor, credere. Argum. *c. de nobis, de teſtib.* De cætero agnitus ut excommunicatus vitandus in dubio præſumi non debet abſolutus, cum abſolutio ſit quid facti, quod in dubio non præſumitur, ſed debet probari. Sylv. *verſ. excomm.* 5. *num.* 26. Suar. *loc. cit. num.* 7. Laym. *cit. cap.* 2. *num.* 18. probatur autem abſolutio ſufficienter tum fama publica, tum teſtimonio viri digni, etiam ipſius

excom-

Digitized by Google

excommunicati, dum alias ei prudenter credi poteſt, præſertim, ſi is longo tempore ſe ut abſolutum geſſit. Nav. Suar. Bonac. *ll. cit.*

5. Quinta cauſa ſignificata per *τὸ neceſſe*: tollitur prohibitio communicandi cum excommunicato, ut conſtat ex *c. quoniam multos*, & *c. inter alia*, *hoc tit.* dum neceſſitas communicandi cum eo gravis eſt, ſive ſit ſpiritualis, ſive temporalis, ſive ex parte communicantis, ſive ex parte excommunicati, ſicut cum communi Suar. *loc. cit. Seſſ.* 3. *a num.* 8. Sayr. *loc. cit. cap.* 14. *a num.* 29. Hurt. *cit. diff.* 4. *in fine*. Caſtrop. *loc. cit. num.* 28. quæ tamen communicationis permiſſio ceſſat, ſi quis æque bene a non excommunicato ſubſidium ſpirituale vel temporale ſibi neceſſarium obtinere poteſt. Caſtrop. *cit. num.* 28. citatis aliis.

QUÆSTIO DLXV.

Quinam ſint effectus excommunicationis majoris?

1. RESp. ſunt fere ſequentes; primus: privatio uſus Sacramentorum tam activi quam paſſivi, *c. Cum illorum*, *hoc tit. c. fin. de Cler. excomm. miniſt.* ita ut ſi excommunicatus etiam toleratus quodcunque Sacramentum extra neceſſitatem perciperet, peccaret mortaliter, quia ageret in re gravi contra præceptum Eccleſiæ, a qua tamen culpa excularetur ob periculum mortis, mutilationis, infamiæ, gravis jacturæ bonorum, quod alias incurreret ex non perceptione Sacramentorum, ut Caſtrop. *tract.* 29 *d.* 2. *part.* 7. *num.* 1. Cum communi DD. quia lex Eccleſiaſtica non cenſetur ita rigide obligare, valeret interim talis perceptio abſque tali neceſſitate facta, cum valor Sacramentorum non pendeat ex voluntate Eccleſiæ, ſed ex inſtitutione Chriſti, quæ optime ſtat cum iniqua recipientis perceptione, ita Suar. *de cenſ. d.* 10. *Sect.* 3. *num* 1. Vaſq. *de excomm. dub.* 4. Avil. *part.* 2. *c.* 6. *d.* 3. *dub.* 4. Laym. *loc. cit. cap.* 2. *num.* 1. Caſtrop. *loc. cit. numer.* 2. *&c.* Excipitur tamen receptio Sacramenti pœnitentiæ, quæ, quia pro materia proxima requirit rectam pœnitentis diſpoſitionem, ea deficiente nequit ſubſiſtere; deficeret autem, ſi pœnitens malitioſe reticeret cenſuram, vel vellet ſine gravi cauſa abſolvi a peccatis, antequam eſſet abſolutus a cenſura. Ita Caſtrop. *loc. cit.* cum citatis AA. De cætero excommunicatus vitandus illicite recipiens aliquod Sacramentum, nullam incurrit pœnam excepto Sacramento Ordinis, ob cujus receptionem ab exercitio Ordinis ſuſcepti ſuſpenditur & incurrit irregularitatem, *c. Cum illorum*, *de ſent. excom.* Suar. *l. c. S.* 3. *n.* 6. Caſtrop. *l. c. n.* 6. Con. *d.* 14. *dub.* 5. *num.* 32. cum communi.

2. Secundus effectus eſt: privatio communium Eccleſiæ ſuffragiorum, *c. Sacris*, *hoc tit.* ita ut pro excommunicatis ſaltem vitandis miniſtri Eccleſiæ Sacrificia & orationes quaſcunque Eccleſiæ nomine extra feriam ſextam paraſceves offerendo graviter peccent, illicite quoque ea offerri pro excommunicatis toleratis docent Covar. *in c. alma mater*, *part.* 1 §. 6. *num* 4. Bellarm. *de miſſa* L. 2. *cap.* 6. Suar. *d.* 9 *Sect.* 2. *num.* 16. An vero pro illis contritis, & quando per illos non ſtat, quo minus abſolverentur ab excommunicatione, offerri poſſint ſuffragia dicta, controvertitur; affirmant Covar. *loc. cit.* Sayr. *theſ.* L. 2. *cap.* 4. *num.* 5. Henriq. *loc. cit. de miſſa cap.* 15. *n.* 3. Navar. *de orat. & hor. can. cap.* 19. *num.* 68. & alii, eo quod credendum non ſit, Eccleſiam velle privare contritos & pœnitentes his ſubſidiis, cum ſolum, ut a contumacia recederent, pœnam excommunicationis inflixerit. Negant e contra Sotus *in* 4. *diſt.* 2 2. *quæſt.* 1. *a.* 1. §. *attamen*. Suar. *d.* 8. *Seſſ.* 3 Laym. *loc. cit. c.* 2. *num.* 4. Hurt. *d.* 2. *de excomm. diff.* 5. & alii, quos citat & ſequitur Caſtrop. *loc. cit. part.* 6. *num.* 8. ex ea ratione, quod excommunicatus, etſi ſit contritus & contumaciæ eum pœniteat, non excutiat excommunicationem, utpote quæ non pœnitentia, ſed abſolutione tollitur, perſeverante autem excommunicatione perſeveret ejusdem effectus. In eo pariter controvertunt AA. num orationes publicæ & ſacrificia offerri poſſint pro excommunicatis toleratis. Negant Sotus *loc. cit. a* 4. *concluſ.* 2. Covar. *loc. cit.* Vaſq. *loc. cit. dub.* 2. Bellarm. *de miſſa*. L. 2. *cap.* 6. Suar. *d.* 9 *S.* 2. *num.* 4. & alii, eo quod in *Extravag. ad evitanda*, permittatur communicare cum excommunicatis non denunciatis in iis, quæ in utilitatem fidelium cedere poſſunt, quia in favorem illorum lata fuit iſta conſtitutio; in favorem autem & utilitatem offerentium orationes publicas & ſacrificia pro excommunicatis ea non cedunt. Ad hæc idem Concilium expreſſit, ſe nolle per illam communionem permiſſam cum excommunicatis favere illis, maxime autem faveret illis permittendo communionem orationum & ſacrificiorum, nihilominus contrarium probabilius cenſet Caſtrop. *num.* 10. citatis Ugolin. Sayro, Hurt. Con. eo quod, idem Concilium Conſtantienſe permiſerit communicare cum excommunicatis etiam vitandis, etiam in divinis ob favorem, ex ea ratione, ne agitarentur ſcrupulis, dubitando, an hi vel illi excommunicati vel vitandi ſint. Ad hæc fideles ob illas oblationes accipere poſſint ſtipendia & ſpeciale meritum, adeoque dici non poſſit illas non cedere in utilitatem eorum.

3. Tertius effectus eſt: privatio ſepulturæ Eccleſiaſticæ, *c. Sacris*, & *Clem.* 1. *de ſepult. c. conſuluiſti*, *de conſecrat. Eccleſ.* eo quod, ut dicitur *c. Sacris*, quibus non communicamus vivis, non debemus communicare defunctis. Extenditur hæc privatio ad excommunicatos etiam toleratos, niſi exhibitis ſignis contritionis deceſſerint, cum enim excommunicatio inflicta ob peccatum mortale, decedenti ſine pœnitentiæ ſignis Eccleſiaſtica ſepultura concedi non debet, quia ſic decedens regno cœleſti excluſus, & ſuffragiorum Eccleſiæ incapax eſt, ſi vero excommunicatus non toleratus pœnitens deceſſit ante ſepulturam abſolvendus fuit, at ſi impœnitenter deceſſit, extra locum ſacrum ſepeliendus eſt abſque aliqua pompa funerali, hoc eſt, abſque Clericorum cantu & honorifico comitatu, ita ut peccent mortaliter Clerici, qui more Eccleſiaſtico canentes funus excommunicati denunciati deducerent, uti etiam ſæculares difficulter a mortali excuſandos, ſaltem ob ſcandalum, ait Caſtrop. *loc. cit. num.* 13. ſi autem in loco ſacro ſepultus eſt exhumandus eſt, ſi ab aliis fidelium corporibus diſcerni poteſt, & locus ſacer, quia tali ſepultura pollutus, & incapax factus, ne ibi divina officia celebrentur, aut corpus fidelis alicujus ibidem ſepeliatur, reconciliari debet, prout hæc omnia traduntur in *c. Conſuluiſti de conſecrat. Eccleſiæ*, *c. unico*, *tit. eod. in* 6. *c. a nobis*, & *c. Sacris*, *de ſentent. excom.* Porro quinam veniant nomine ſepelientium & num & quæ pœnæ extendantur ad eos, qui talem excommunicatum ſepeliunt, vide apud Caſtrop. *cit. p.* 6. *num.* 15.

4. Quartus effectus eſt inhabilitas ad dignitates, beneficia & officia Eccleſiaſtica quæcunque obtinenda (puta Legati, Delegati, Inquiſitoris, Adminiſtratoris Epiſcopatus, Vicarii generalis, Epiſcopi, Provincialis, Generalis, Rectoris, Guardiani Ordinum, Caſtrop. *loc. cit. num.* 9. citatis plurimis) ita ut, licet alias excommunicatus ſit toleratus, paſſiva ejus electio, præſentatio, nominatio, collatio ſit irrita, *c. poſtulaſti*, *de Cler. excomm. miniſt.* Covar. *loc. cit. p.* 2. §. 7. *num.* 1. Suar. *d* 23. *ſeſſ.* 2. *num.* 1. Garc. *de benefic.* L. 7. *cap.* 13. *num.* 1. Caſtrop. *loc. cit. part.* 10. *num.* 1. Nav. *cap.* 27. *num.* 21. Cum prorſus communi citatis plurimis aliis, quia excommunicato prohibitum eſt officium divinum, propter quod, & non niſi ejus capacibus datur beneficium; beneficio tamen jam poſſeſſo non privatur, poteſtque ante excommunicationem collati beneficii jam excommunicatus capere poſſeſſionem. Extenditur reſponſio ad quamcunque beneficii acquiſitionem, ſive ea fiat cauſa permutationis, ſive reſignationis. Garc. *loc. cit. num.* 15. Azor. *part.* 2. *L.* 6. *cap* 7. *q.* 8. Covar. *loc. cit. num.* 2. ita tamen, ut excommunicatio adeſſe debeat tempore, quo beneficium permutatum vel reſignatum confertur, cum, ſi tunc abſolutus eſt ab ea, valida eſt ejus acquiſitio tempore, quo permutabatur vel reſignabatur, eſſet excommunicatus, Caſtrop. *loc. cit. num.* 2. cum Garc. *loc. cit. num.* 19. Item extenditur, etiamſi excommunicatus eſſet ignarus ſuæ excommunicationis, etſi enim ignorantia excuſet a culpa, non tamen tollit inhabilitatem provenientem a cenſura; & ita tenent Garc. *loc. cit num.* 9. Suar. *d.* 13. *S.* 2. *num* 3. Covar. *loc. cit. num.* 3. Leſſ. *L.* 2. *cap.* 34. *num.* 117. Con. *d.* 14. *du.* 9. Bonac. An vero extendatur ad acceptationem beneficii factam tempore excommunicationis, ad quod electus quis non excommunicatus, controvertitur, utramque partem plurimis AA. & rationibus firmat Caſtr. *l. c. n.* 13. *juncto n* 16. eadem eſt controverſia de acceptatione collationis, de quo vide eundem *a num.* 19.

5. Quintus effectus eſt inhabilitas ad penſionem Eccleſiaſticam, non tantum illam, quæ ex fructibus alicujus beneficii extracta in perpetuum propriiſſima dicitur, & eſt beneficium ſimplex ſeu præſtimonium, & illius incapacem eſſe excommunicatum, extra dubium eſſe ait Caſtrop. *loc. cit. num.* 6. Sed & ad illam, quæ, etſi in eo recedat a natura beneficii, quod non datur tamen ob munus aliquod ſpirituale exercendum, v. gr. Vicarii Epiſcopalis, vel etiam Coadjutoris, cum in hac acquiſitione penſionis procedat eadem ratio nullitatis, quæ in acquiſitione beneficii. Secus eſt in ea penſione, quæ ob ſervitium Eccleſiæ conceditur, nullum tamen munus ſpirituale exigit, quæque mere laicis conferri ſolet, hujus enim collatio nullo jure colligitur irrita, cum nec fundetur

in

Digitized by Google

in ticolo ſpirituali, neque ob ſpirituale exercitium a quo excommunicatus excluditur. Item extendit ſe hæc inhabilitas excommunicati ad penſionem, quæ partim eſt temporalis, partim ſpiritualis, qualis eſt, quæ concedi ſolet reſignanti & permutanti beneficium vel liti cedenti, non habenti ſuſtentationem, utpote quæ, in quantum ad ſui collationem requirit ordinem, & loco beneficii eſt, unde ad eam acquirendam Pontifex requirit, talem penſionarium abſolutum eſſe a cenſuris, eſt ſpiritualis, in quantum vero nullum munus annexum Ordini exigit, eſt temporalis; & ita docent cum communiora Sayr. *de conſ. L. 2. c. 2. n. 15.* Suar. *d. 13. S. 1. n. 9.* Reginald. *L. 31. num. 45.* Garc. *de benef. part. 2. cap. 5. num. 106.* Ugolin. *loc. cit. cap. 13. §. 2. num. 8.* Filliuc. *tract. 12. cap. 5. quaſt. 4.* Caſtrop. *loc. cit. num. 7.* qui tamen cum Sa. *verſ. homicida, num. 21.* & Laym. ait contrarium non carere probabilitate.

6. Sextus effectus eſt: Privatio diſtributionum, quæ dantur pro præſentia, quia excommunicatus intereſſe nequit divinis officiis, a quibus abſentes diſtributiones non percipiunt. Argum. *c. unic. de Cler. non reſid. in 6.* Trident. *ſeſſ. 24. cap. 12. de reform.* Covar. *l. 3. Var. cap. 13. num. 8.* Garc. *de beneſic. part. 7. cap. 13. num. 115.* Monet. *de diſtrib. part. 2. quaſt. 15. num. 18.* Fructibus vero groſſis ipſo facto non privari excommunicatum cum Gl. *in c. paſtoralis, de appellat. verſ. ſubtrahuntur* & communiore contra Abb. *in idem, c. num. 17.* & Gutt. *l. 1. qq. can. cap. 1.* & alios docent Sanch. *de matrim. l. 3. d. 51. num. 12.* Vaſq. *de beneſic. cap. 3. §. 1. dub. 4.* Laym. *loc. cit. num. 9.* Bonac. *loc. cit. part. 4. §. 2. num. 1.* Caſtrop. *loc. cit. part. 11.* fuſe ac erudite hanc *quaſt.* tract. quem vide, ratio potiſſima eſt, quod nullo textu juris hæc privatio ipſo jure infligatur, dum textus *c. paſtoralis*, & alii commode intelligi poſſunt, & conſequenter ob hujus ſententiæ benignitatem, debent de ſententia ferenda.

7. Septimus effectus eſt, quod excommunicatus etiam toleratus impetrare nequeat reſcriptum Pontificium, neque gratiæ, neque juſtitiæ, niſi in cauſa excommunicationis & appellationis, ut conſtat ex *cap. 1. de reſcript. in 6.* Atque ita invalida eſt impetratio reſcripti ad lites multoque magis ad beneficia, diſpenſationes, gratias alias & ſimilia, Suar. *de conſ. d. 17. ſect. 6.* Henriq. *l. 13. cap. 13. num. 2.* Caſtrop. *loc. cit. part. 12. num. 1.* proceditque id ipſum non tantum in excommunicato vitando, ſed etiam in tolerato, ut Caſtrop. *loc. cit.* & alii communius contra Archid. *in cit. cap. 1. de reſcript. in 6.* Nav *l. 5. conſ. tit. de ſentent. excomm. conſil. 44. num. 22.* Extenditque hanc doctrinam Nav. *loc. cit. num. 2. & 6.* ad reſcript. Imperatoris & Regis, affirmatque reſcripta ab excommunicato impetrata eſſe nulla, quod melius rejiciunt Suar. *loc. cit.* Bonac. *d. 2. quaſt. 2. p. ult.* Caſtrop. *loc. cit. num. 2.* Sed neque conceſſiones & gratiæ Prælatorum inferiorum Pontifice irritantur vi excommunicationis, quia nomine reſcripti non veniunt, nec ullibi reperiuntur declaratæ irritæ, Nav. *loc. cit. conſil. 2. 3. quaſt. 1. edit. 2.* Suar. *loc. cit. num. 2.* Caſtrop. *num. 4.* Laym. *loc. cit. cap. 2. num. 11.* De cætero quia reſcriptis Pontificiis conſuetum eſt inſeri abſolutionem ab omnibus cenſuris ad effectum valoris reſcripti, effectus hic excommunicationis raro locum habere poteſt, Caſtrop. *loc. cit. n. 2.* Con. *d. 14. dub. 10.*

8. Octavus effectus eſt: Privatio omnis juriſdictionis Eccleſiaſticæ, ita ut etiam in foro externo acta juriſdictionis ab excommunicato ipſo jure ſint nulla, *can. audivimus, 24. q. 1. cap. 24. de ſentent. & re judic.* ita ut alium excommunicare nequeat, beneficia conferre. Argum. *c. unic. ne ſede vac. in 6.* neque eligere *c. cum dilectus, c. cum inter, il 2. de elect.* quia hæc ut præcipua cum fidelibus communicatio indignumque ab Eccleſia ſegregatum illius vices gerere, peccant proinde mortaliter excommunicati etiam tolerati exercendo actum talis juriſdictionis, ſi ad id non fuerint requiſiti, ſecus, ſi tolerati ad hoc requirantur, Caſtrop. *loc. cit. part. 13. num 1.* quin & ab excommunicato tolerato valide exercentur tales actus, ſi a fidelibus non excipiatur contra eos, prout ſumitur ex *c. exceptionem, de except.* & *cap. 1. eod. in 6.* & paſſim tradunt AA. Suar. *d. 11. ſ. 4. num. 1.* Gutt. *qq. can. cap. 1. n. 18.* Leſſ. *l. 2. cap. 29. dub. 7. num. 17.* Laym. *tit. cap. 2. num. 13.* Covar. *in c. alma mater, part. 1. §. 7. num. 9.* Caſtrop. *loc. cit. num. 3.* citatis plurimis aliis, Unde talis excommunicatus toleratus, contra quem exceptum non eſt, valide exercere poteſt officium Judicis Eccleſiaſtici & Parochi, excipiensque contra illum probare tenetur intra octo dies ſpeciem excommunicationis, illius authorem, alias excommunicatio erit nulla, ſic quoque valere actus juriſdictionis coactivæ, v. gr. excommunicationem & præcepta lata ab eo verius cenſet Caſtrop. *num. 6.* citatis pro hoc Gutt. Con. Bonac. contra Suar. Laym. Hurt. qui tamen etiam conſentiunt oppoſitæ ſententiæ, dum excommunicatio eſt occulta, ne alias acta a tali Judice infirmentur ob impedimentum, ut Gl. *in c. ad probandum, de ſentent. & re judic.* De cætero omnem juriſdictionem ademptam excommunicato vitando docent communiter omnes, ſicque nullam eſſe factam ab eo abſolutionem, diſpenſationem, delegationem, latam ab eo ſententiam, collationem beneficii, electionem, præſentationem, poſtulationem, ſolennem poſſeſſionis collationem, ſingula declarans extendendo & limitando oſtendit & probat Caſtrop. *cit. part. 13. a numer. 9.* per plures numeros, quem vide.

9. Nonus effectus eſt: Privatio communionis forenſis ſeu actuum pertinentium ad judicium externum, ſive eccleſiaſticum, ſive laicale tam civile quam criminale, ita ut in nullo horum poſſit eſſe Judex, Actor, Advocatus, Procurator, tabellio, teſtis, quod intelligendum de ſolis excommunicatis vitandis, non de toleratis, quatenus acta ab iis valent, niſi quis de eorum inhabilitate ad ſtandum in judicio informatus, tunc enim etiam acta ab iis in judicio irrita ſunt. Etſi autem Judex excommunicatos vitandos repellere a judicio ſub gravi obligatione teneatur, & toleratos repellere poſſit, non tamen ad hos repellendos tenetur, niſi excommunicatio ſit notoria, vel aliquis contra eos excipiat, ita ſe ſe Reiffenſt. *hoc tit. num. 71.* qui etiam recte notat *num. 17.* excommunicatos vitandos reos in quovis judicio ſtare poſſe ac debere, cum alias in judicio accuſari & conveniri nequirent, ac ita a malitia ſua commodum reportarent, *c. intelleximus, de judiciis.*

10. Decimus effectus eſt: Privatio uſus cujuſcunque officii publici, v. gr. tutoris, curatoris, executoris teſtamenti, præfecti hoſpitalis & alii, de quibus incidenter dictum *num. 4.* quorum tamen hoc munere fungentium acta valebunt, ſi contra eos exceptum non fuerit, Suar. *d. 16. ſ. 8. num. 4.* Caſtrop. *part. 15. n. 1.* ubi is de his pluribus. Wieſtn. *h. t. num. 44.*

11. Undecimus effectus eſt privatio communionis politicæ communicationis, quæ non tantum celebratione contractuum & negotiatione, ſed & quæ cohabitatione, convictu, familiari converſatione, colloquiis & officioſis ſalutationibus exercetur, *can. ſicut can. ad menſam 11. q. 3. c. nuper* & *c. ſi aliquando, hoc tit.*

12. Duodecimus effectus eſt, quod ſi per annum in excommunicatione inſorduerit, id eſt, pertinaciter perſtiterit, de hæreſi reddatur ſuſpectus, ita ut contra illum tanquam de hæreſi ſuſpectum procedi poſſit, ut ſtatuitur in Concilio Trident. *ſeſſ. 25. cap. 3. de reformat.* ac inſuper, ſi nullum impedimentum alleget, ſeque purgare recuſet, etiam condemnari valeat ut hæreticus, *c. cum contumacia, de hæreticis in 6.* eo quod talis videatur omnino contemnere poteſtatem Eccleſiæ, cujus claves & excommunicationem non curat, Inſuper ſi quis non excommunicatus propter ſuſpicionem hæreſis, vel alterius criminis conjuncti cum contumacia (quia citatus non comparet) excommunicatus fuerit, & in tali excommunicatione perſeveraverit, cenſetur is convictus de tali crimine. Argum. *c. excommunicatus, §. qui autem, de hæreticis.* Covar. *l. c. §. 7. num. 10.*

QUÆSTIO DLXVI.

Excommunicationis minoris quis effectus?

RESP. Excommunicationis minoris ſic dictæ, non quidem quod in ſe ſit leve quid, ſed reſpectu majoris, utpote habens minores effectus, quam excommunicatio major, tum quia non ſemper, ut illa, incurritur per peccatum mortale, ſed quandoque per veniale, tum quia reſervata non eſt, ſed ab ea abſolvere poteſt quilibet potens abſolvere a peccatis, hujus inquam excommunicationis effectus principalis, directus & unicus in hoc toto conſiſtit, quod quis ea ligatus nullum Sacramentum licite recipere poſſit, ſed peccet graviter illud percipiendo, *c. fin. de Cler. excomm. miniſt.* plura ſatis fuſe tractata a me de *excomm.* in Indice fori mei *benef.* vide *lib. 1. & 2. decret. verſ. excommunicatio & verſ. excommunicatus.*

QUÆSTIO DLXVII.

Quid & quotuplex ſit ſuſpenſio?

1. RESp. ad primum: Suſpenſio proprie dicta eſt cenſura eccleſiaſtica, qua miniſter Eccleſiæ formaliter impeditur ſeu prohibetur ab actu aliquo poteſtatis Eccleſiaſticæ exercendo, differt a cæteris duabus cenſuris in eo, quod, etſi & eæ impediant exercitium & uſum poteſtatis Eccleſiaſticæ, id tamen non faciant, quatenus præciſe functiones eccleſiaſticæ ſunt, provenientes & dependentes ab officio & beneficio, ſolumque competunt Clericis, ſed alio titulo; excommunicatio quidem, quatenus tales actus habent rationem communicationis cum aliis fidelibus, aut uſus paſſivi Sacramenti alicujus, interdictum vero, quatenus ſunt quædam divinorum participatio per præſentiam & aſſiſtentiam facta, præterquam quod differat ſuſpenſio, & afficiat ſolas perſonas eccleſiaſticas, aliæ cenſuræ etiam laicas, Caſtrop. *tract.* 29. *d.* 4. *part.* 1. Wieſtn. *hoc tit. a num.* 99. Differre quoque ſuſpenſionem a depoſitione verbali, quod non, ut hæc, privet exercitio actuum eccleſiaſticorum in perpetuum & ſine ſpe reſtitutionis volunt aliqui, quod ut exprimant, addant in definitione: ad tempus: ut Scotus *in* 4. *diſt.* 25. *quæſt.* 1. verum ſi ſuſpenſio totalis dicatur ea, quæ eſt ab officio & beneficio in perpetuum durans, neceſſe habent dicere, eſſe illam eandem cum depoſitione, Laym. *l.* 1. *tract.* 5. *part.* 3. *cap.* 5. *num.* 1. Unde hæ duæ pœnæ propter magnam ſimilitudinem in Sacris Canonibus quandoque promiſcue uſurpantur.

2. Reſp. ad ſecundum: Præterquam quod ſuſpenſio communiter dividatur in eam, quæ eſt latæ ſententiæ, nimirum a jure ipſo inflictæ, & in eam, quæ eſt ſententiæ ferendæ, nimirum inflicta per ſententiam Judicis. Alia eſt ſuſpenſio ab officio, qua prohibetur executio Ordinum, juriſdictionis vel alterius poteſtatis eccleſiaſticæ exercitium. Alia eſt a beneficio, qua beneficiatus ab uſu juris adminiſtrandi & percipiendi fructus ſui beneficii arcetur. Alia eſt ab officio & beneficio ſimul, & hæc dicitur quandoque totalis. Tam ea, quæ eſt ab officio tantum, quam quæ eſt a beneficio tantum, eſt vel totalis vel partialis, prout alicui vel omni prorſus officii aut officiorum uſu, vel uno Ordinis aut Ordinum omnium actu interdicitur, fructuum beneficii omnium vel partis eorum perceptio adimitur, Laym. *loc. cit. part.* 3. *cap* 1. *num.* 2. Pirh. *hoc tit. num* 198 Atque ita hæ ſuſpenſiones per ſe loquendo inter ſe diſtinguuntur, dum neque ſuſpenſio ab officio includit per ſe ſuſpenſionem a beneficio, neque ſuſpenſio a beneficio ſuſpenſionem ab officio, Reiffenſt. *hoc tit. num.* 168. His non obſtante, quod beneficium detur propter officium, cum beneficio ſemel canonice obtento, non eo ipſo amittat perceptionem fructuum, quod peragere nequeat officium ei annexum, prout patet in Clerico ægrotante, vel reddito inhabili. Si tamen ſuſpenſio ab officio eſſet perpetua & in effectu depoſitio, tunc totaliter ſuſpenſus ab officio, ſaltem per ſententiam, privandus eſſe beneficio, cum beneficium detur propter officium, & conſequenter ſuſpenſio talis ab officio ſecum traheret, aut includeret ſuſpenſionem a beneficio ſeu perceptionem fructuum beneficii, ita tamen, ut, ſicut depoſitus, ita & ſuſpenſus alimenta recipiat ab Eccleſia, ne in opprobrium Ordinis Clericalis mendicare cogatur. Quod ſi etiam abſolute ſine limitatione ſuſpenſio infligatur, neque ulla ex adjunctis limitatio colligi poſſit, an ſit ſuſpenſio ab officio tantum vel a beneficio tantum, cenſenda erit ſuſpenſio totalis ſeu ab utroque ſimul, cum tunc non ſit ratio, cur potius de una quam de alia ſit intelligenda, Laym. *loc. cit.* Suar. *d.* 25. *ſ.* 2. *n.* 9. Caſtrop. *l. c. part.* 1. *num.* 5.

QUÆSTIO DLXVIII.

Suſpenſio quibus & à quibus infligatur?

1. RESp. ad primum primo: Solis Clericis ea infligi poteſt, cum verſetur neceſſario circa Officia & Beneficia Eccleſiaſtica, quorum laici capaces non ſunt. Gl. *in c. quicunque, & c. miniſtros de ſentent. excomm. in* 6. Abb. *in c. duro, de crim. falſi num.* 10 Nav. *cap.* 27. *num.* 150. Suar. *d.* 18. *ſ.* 2. *num* 1. Caſtrop *loc. cit. num.* 4. His non obſtante, quod Abbatiſſæ, Prioriſſæ, aliæque præfectæ monialium non improbabiliter ſuſpendi poſſint ab officio, ut Nav. *loc. cit. n.* 151. Henriq. *l.* 13. *de excom.* 31. *num.* 2. Laym. *loc. cit. part.* 3. *c.* 1. *num.* 2. ſintque perſonæ eccleſiaſticæ juriſdictionis capaces; verius tamen, quod earum poteſtas non ſit vera juriſdictio eccleſiaſtica, ſed potius aliqua poteſtas œconomiæ, & cum non ab ordine eccleſiaſtico proveniat, ſuſpenſio illarum ab actibus dictæ poteſtatis, non ſit proprie ſuſpenſio, ob cujus violationem incurratur irregularitas. Valent. *Tom.* 4. *d.* 7. *quæſt.* 18. *part.* 1. *pronunciatio* 1. Sayr. *theſ. l.* 4. *cap.* 3. *nu.* 16. Suar. *loc. cit.* Caſtrop. *loc. cit. num* 3. Item poteſt omnibus Clericis infligi, excepto Pontifice, cujuſcunque ſint dignitatis, quamvis ſub decreto generali ſuſpenſionis non comprehendantur Epiſcopi & alii Superiores Prælati, niſi eorum expreſſa fiat mentio, *c. quia periculoſum, de ſentent. excom. in* 6. quod ipſum etſi negent aliqui de Epiſcopis non conſecratis, verius tamen extendunt alii ad Epiſcopos electos & confirmatos tantum. Laym. *loc. cit. part.* 3. *cap.* 2. Suar. *d.* 20. *ſ.* 2. *num.* 7. Caſtrop. *loc. cit. num.* 5. Sayr. *l.* 4. *cap.* 12. *num.* 1. Hurt. *de ſuſpenſ. diff.* 9. *num.* 31. Henriq *l.* 13. *cap.* 14. *n.* 2. Extenduntque hoc privilegium Sayr. Laym. Hurt. Henriq. ad Cardinales, comprehendi quoque ſub ſuſpenſione generali etiam religioſos prima tonſura inſignitos, tradunt Suar. *l. c. n.* 9. Caſtrop. *l. c. n.* 6.

2. Reſp. ad primum Secundo: Suſpenſio non tantum ad ſingulares perſonas, ſed ad integras communitates Clericorum, v. g. ad totum Capitulum ſe extendere poteſt. Pirh. *hoc tit. num.* 206. juxta dicta a nobis ſupra, arg. *c. quia ſæpe, de elect. in* 6.

3. Reſp. ad ſecundum primo in genere: Suſpenſionem a jure latam ſolus juris conditor ſtatuere poteſt; latam ab homine is, qui poteſt excommunicare, plerumque infligere poteſt, cum regulariter poteſtas pro omnibus cenſuris committatur, quia cenſuræ omnes ad eundem finem referuntur, & ſe invicem juvant, nempe ad comprimendam delinquentium contumaciam, Nav. *cap.* 27. *n.* 159. Sayr. *loc. cit. c.* 2. *num.* 1. Suar. *loc. cit. num.* 2. Caſtrop. *loc. cit p.* 2. *nu.* 1. nulla tamen eſt repugnantia, quin ſola poteſtas ſuſpendendi abſque poteſtate excommunicandi, vel e contra, alicui concedatur, cum cenſuræ ſint diverſæ. Suar. Caſtrop. *ll. cit.*

4. Reſp. Ad ſecundum in ſpecie cenſura ab alio quam a Clerico inferri nequit, quia eſt actus juriſdictionis Eccleſiaſticæ, quæ ſolum Clericis convenire poteſt. Gloſſ. *in c. Dilecta de majorit. & obed. verſ. juriſdictionem.* Abb. *ibidem.* Vivald. *tract. de ſuſpenſ. num.* 151. Sayr. *theſ. l.* 4. *cap.* 2. *nu.* 9. Caſtrop. *diſt.* 4 *part.* 2. *num.* 3. contra Sylv. *verſ. Abbatiſſa & verſ. ſuſpenſio.* Henriq. *l.* 13. *de excomm. cap.* 35. *num.* 1. cenſentes Abbatiſſam ſuſpendere poſſe Clericos Eccleſiarum ſibi ſubjectarum. Arg. *cit. cap. cum dilecta*, quam tamen ſuſpenſionem ab Abbatiſſa factam non habere proprie rationem cenſuræ, ſed ſolum cujuſdam prohibitionis, tenent alii AA. paulo ante citati. Ad hanc inferendam ſuſpenſionem requiritur juriſdictio pro foro externo reſpectu illius, quem ſuſpendere intendit, Caſtrop. *loc. cit.* & dictum eſt ſupra, hæc autem illius juriſdictio debet eſſe expedita, id eſt, non impedita ulla cenſura; quare ſi cenſura aliqua ligatus eſſet, nequit cenſuram ferre, non ſolum licite, ſed nec valide, ſi cenſura illa denunciata ſit, at ſecluſa denunciatione peccabit ferens ſuſpenſionem, niſi id faciat ad inſtantiam partis. Caſtrop. *loc. cit.* cum Avil. *p.* 3. *de cenſ. diſt.* 4. *dub.* 1. *concluſ.* 3. Porro quod attinet ad Epiſcopos, etſi jure antiquo ſine Capitulo ſuſpendere non poterant, juxta *c. penult.* 15. *quæſt.* 7 & *cap.* 1. *de exceſſ. Prælat.* hodiedum tamen illam ſolennitatem conſenſus Capituli in proferendis cenſuris ſuſpenſionis & interdicti abrogatam eſſe, dum videmus paſſim Epiſcopos abſque ullo Capituli conſenſu requiſito pœnam ſuſpenſionis in Clericos proferre. Ita Abb. *in tit. c. de exceſſ. Prælat.* Suar. *loc. cit. d.* 28. *S.* 1. *num.* 4. *in fine.*

QUÆSTIO DLXIX.

Quæ forma in ferenda ſuſpenſione.

1. RESp. primo: Tametſi jure antiquo ab Epiſcopo ſuſpenſio ferri non poterat, eſſetque ita irrita ſententia deſuper lata ab Epiſcopo, niſi præſentia Clericorum firmaretur, juxta *cap. penult.* 15. *quæſt.* 7. non tamen amplius in uſu eſt illud decretum, neque etiam receptum in uſu fuit, ſolennitatem tamen illam conſenſus Capituli requiſitam ad inferendam Clericis pœnam ſuſpenſionis & interdicti conſuetudine abrogatam, notant cum Abb. Suar. *d.* 28. *S.* 1. *nu.* 4. Caſtrop. *l. c. p.* 2. *n.* 2.

2. Reſp.

Digitized by Google

2. Reſp. ſecundo: etſi ſuſpenſioni ferendæ nulla certa forma præſcripta, requiri tamen præcedentem monitionem ad eam, dum fertur ut cenſura ſeu ad correctionem & reprimendam contumaciam delinquentis, patet ex eo, quod Eccleſiæ conſtare nequeat de contumacia & inobedientia alicujus, niſi prius eum moneat, & ita tenent Nav. *cap. 27. n. 159.* Valent. *Tom. 4. d. 7. quæſt. 18. part. 2. pronunciata 7.* unde etiam probabile ſatis eſſe dicunt Suar. *loc. cit. S. 3. num. 2.* Avil. *part. 3. §. 3. dub. 1. concluſ. 3.* Henriq. *L. 13. c. 39. n. 4.* Caſtrop. *l. c. p. 4. n. 2.* ferentem ſuſpenſionem ſine tali monitione eſſe ſuſpenſum per menſem ab ingreſſu Eccleſiæ, ſecus eſt, ſeu monitio neceſſaria non eſt, dum fertur ſuſpenſio in puram pœnam delicti; Nav. Avil. Caſtrop. *ll. cit.* juxta *c. tam litteras, de teſtib.*

3. Tertio: Suſpenſio ferri debet in ſcriptis exprimendo cauſam, ob quam fit, & inſuper inſtrumentum dari deſuper ſuſpenſo, ſi is illud poſtulet, Suar. *l. c. n. 3.* Nav. Avil. *ll. cit.* Caſtrop. *num. 3.* Argit. *c. 1. de ſentent. excom. in 6.* Judexque hujus conſtitutionis temerarius violator per menſem unum ab ingreſſu Eccleſiæ & divinis officiis ſuſpenditur. Caſtrop. *loc. cit.*

QUÆSTIO DLXX.

An & qualiter ob culpam alienam & propriam incurratur ſuſpenſio?

1. RESP. ad primum: incurri ea poteſt ob culpam alienam, dum ſuſpenſa communitate ab officio plures ſæpe perſonæ ſingulares immunes a culpa, propter quam communitas ſuſpenditur, ſimul ſuſpenduntur, non quidem quo ad ſe & ſecundum munia, quod ſinguli ut perſonæ particulares exercere poſſunt, ſed quo ad actiones totius communitatis, quas illa ut talis exercet, quod non eſt ſingulares perſonas puniri, ſed communitatem delinquentem, prout in interdicto non puniuntur innocentes, ſed Eccleſia juſtas ob cauſas ſua officia & beneficia ſubtrahit tam nocentibus quam innocentibus, reſpectu quorum hæc ſubtractio non eſt pœna, & ſic ſuſpenſio, quæ proprie pœna non eſt, privans jure quæſito privative proprie nullatenus contrahi poteſt ob culpam alienam. Nav. *cap. 27. num. 151.* Suar. *loc. cit.* Sanch. *cit. L. . . d. 32. n. 4.* Hurt. *de ſuſpenſ. diff. 9.* & alii, quos citat & ſequitur Caſtrop. *l. c. part. 3. num. 2.*

2. Reſp. ſecundo: Ob culpam levem ſuſpenſionem infligi poſſe tenent, ac probant Cajet. *in ſum verſ. ſuſpenſio.* Armill. *eodem in princ.* Nav. *loc. cit.* Henriq. *loc. cit. num. 1.* Medin. & alii, ex eo, quod illa ſufficiat ad excommunicationem minorem, etſi hæc videatur major pœna, quia privat majoribus bonis, nempe Sacramentorum uſu & perceptione; nihilominus prout communiter fertur, neque a Judice, multoque minus a jure infligi ſolet ob culpam levem, quia ex ſe grave malum eſt, ideoque gravem culpam ſupponit, ut tenent Sotus *in 4. diſt. 22. quæſt. 3. a. 3.* Vaſq. *d. 158. nu. 49.* Suar. *d. 28. S. 2. num. 6.* Laym. *loc. cit. num. 3.* Sanch. *loc. cit.* Caſtrop. *loc. cit. num. 4.* citatique ab illis alii, non obſtante, quod excommunicatio minor excellentioribus bonis privet, cum id ipſum compenſetur per hoc, quod facilius excommunicatio minor tolli poſſit per cujuſcunque Sacerdotis abſolutionem, quod in ſuſpenſione non procedit. Adde eſſe probabile, aliquam ſuſpenſionem ad modicum tempus a Judice infligi poſſe ob levem culpam, ut notant Laym. Caſtrop. Sanch. & alii.

QUÆSTIO DLXXI.

Qui ſint effectus ſuſpenſionis?

RESP. Primarii fere effectus illius exprimuntur & declarantur in ipſa illius definitione, præter quos ſi ſuſpenſus ab officio exerceat actum per ſuſpenſionem ſibi interdictum culpabiliter, incurrit irregularitatem *cap. 1. de ſent. & re Judic.* Si vero ſuſpenſus a beneficio ſeu ejus adminiſtrationi ſe ingerit, aut fructus percipit, non efficitur quidem irregularis, perdit tamen ipſo jure beneficium. Pirh. *hoc tit. n. 209.* Reiffenſt. *hoc tit. num. 175.* & alii. Item abſolute ſuſpenſus ab officio redditur ineligibilis ad beneficium, quia beneficium datur propter officium. Laym. *loc. cit. cap. 2. num. 3.* Con. *d. 15. dub. 2. concluſ. 3.* Henriq. *L. 13. cap. 32. num. 3.* Caſtrop. *loc. cit. part. 5. §. 1. num. 2.* cum communi contra Hurt. Item reddit collationem ſuſpenſo factam irritam ipſo jure, ut verius ſentire videntur Argum. *c. bonæ memoriæ de ætate & qualit.* Gl. *ibid. verſ. ſuſpenſi.* Garc. *de benef. L. 7. cap. 14. a nu. 1.* pluribus rotæ deciſionibus hanc ſententiam comprobans. Bonac. *Tom. 1. d. 3. de ſuſp. part. 2. num. 13.* Caſtrop. *loc. cit. n. 3.* Leſſ. Pariſ. Navar. & alii contra Abb. *in c. cul non eſt de temp. Ord. num. 4.* Suar. *d. 26. S. 3. num. 8.* Hurt. *de ſuſp. diff. 4. num. 8.* Laym. *loc. cit. cap. 2. num. 4.* negantes eſſe irritam, ſed venire irritandam. Item ſuſpenſus ab officio Sacramenta miniſtrans & officia divina ſolenniter in choro exercens non lucratur fructus & diſtributiones correſpondentes iſtis exercitiis & officiis, ut Covar. *4. Decretal. part. 2. cap. 6. §. 8. n. 7. in fine.* Reboff. *praxi benef. tit. de Simon. in reſignat. num. 15.* Vivald. *Candelab. Sacram. part. 2. in matr. de ſuſp. num. 178.* contrarium tamen, nempe dictos fructus correſpondentes officio inique exercito lucrari & retineri poſſe a ſuſpenſo, tenentibus Avil. *4. p. de cenſ. d. 2. dub. 1. concluſ. 8.* Sanch. *L. 3. de matrim. d. 52. num. 12.* Caſtrop. *loc. cit. num. 7.* eo quod pœnæ extendendæ non ſint ſine manifeſto textu juris, nullibi autem habeatur ſuſpenſum exercentem officium, a quo ſuſpenſus eſt, privari ipſo jure fructibus correſpondentibus tali officio. Item ſuſpenſus abſolute ab officio privari voce in Capitulo, eo quod habere vocem in Capitulo ſit uſus & exercitium officii Eccleſiaſtici, Gl. *in c. Cum dilectus de conſuetud. V. a ſuſpenſi.* Abb. *ibid. num. 19.* Felin. *in c. Apoſtolica, de except.* Sayr. *ibid. L. 4. cap. 5. num. 2.* contrarium ſentiente ex oppoſita ratione Caſtrop. *loc. cit. num. 9.* Item ſuſpenſus ab actibus juriſdictionis invalide abſolvit ſacramentaliter, niſi propter ſuſpenſionem occultam error ſit communis, in quo caſu Eccleſia ſupplet juriſdictionem, Argum. *c. Infames 3. quæſt. 8.* Cæteri vero actus Ordinis a ſuſpenſo exerciti, etſi ſint illiciti, ſunt tamen validi, *c. Cum dilectus, de conſuetud. c. Cum inter, de elect.* de effectibus ſuſpenſionis a beneficio pleraque dicta hinc inde in antecedentibus; plura vide apud Caſtrop. *loc. cit. §. 2. per totum & §§. ſequentibus.*

QUÆSTIO DLXXII.

Quibus modis tollatur ſuſpenſio?

RESP. tribus, primo: Si impoſita ſuſpenſio ad tempus vel ſub conditione, illo elapſo vel illa impleta, per ſe ipſum abſque alia ſuperioris abſolutione; Nav. *loc. cit. n. 181.* cum communi. Secundo: ſuſpenſio, quæ eſt cenſura proprie dicta, propter contumaciam inflicta tollitur abſolutione, ſed non, niſi ceſſante contumacia. Laym. *loc. cit. cap. 4.* Tertio: relaxatione ſeu diſpenſatione, ſi ea lata ut pura pœna ob peccatum præteritum ſive in perpetuum, ſive ad certum tempus, & illo necdum elapſo. Reiffenſt. *hoc tit. num. 177.* cum Laym. *loc. cit.*

QUÆSTIO DLXXIII.

Quid & quotuplex ſit interdictum?

1. RESP. ad Primum: in ſenſu canonico & præſentis Rubricæ acceptum definiri ſolet, quod ſit cenſura Eccleſiaſtica, qua omnium divinorum officiorum, Sacramentorumque quorundam & ſepulturæ Eccleſiaſticæ participatio prohibetur. Suar. *de cenſ. d. 32. S. 1. num. 2.* Laym. *L. 1. tr. 5. part. 4. cap. 1. num. 1.* deſumitur a Covar. *in c. Alma, part. 2. §. 2. num. 3.* Nav. *cap. 27. num. 162.* Sylv. *verſ. interdictum, 1. num. 2.* ex *c. non eſt, de ſponſ. & matrim.* & *c. quod in te, de pœnit. & remiſſ.* Differt ab aliis cenſuris, non quod Sacramentis Eccleſiaſticis, divinisque officiis, & ſepultura Eccleſiaſtica privet, quatenus ea ſunt quædam cum aliis communicatio, ut excommunicatio, neque quatenus ſunt functiones quædam Eccleſiaſticæ poteſtatis, ut ſuſpenſio, ſed quatenus participationis per aſſiſtentiam & præſentiam rerum ſpiritualium rationem habent. Pirh. *hoc tit. num. 229.* Et licet affinis ſit ceſſationi a divinis, ab ea tamen quoque differt, quod ceſſatio a divinis oriatur ex mandato Eccleſiaſtico, quo Clerici in aliquo loco ceſſare jubentur ab officiis divinis in ſignum

gnum maximi juſtique doloris & triſtitiæ, conceptæ ob graviſſimam injuriam ſibi & honori divino illatam, ut Suar. *d.* 39. *S.* 1. *num.* 3. Nav. *loc. cit. num.* 188. Laym. *loc. cit. cap.* 6. *n.* 1. ex *c. Quoniam*, *de off. Ordinar. in* 6. adeoque non ſit cenſura, ut interdictum. Item quod ceſſatio hæc nonquam a jure, ſed ſemper ab homine, nullique determinatæ perſonæ imponatur, quod violans temerarie hanc ceſſationem, etſi peccet, nullam incurrat irregularitatem, quod ſepultura ſeu depoſitio cadaveris cujuscunque fidelis etiam laici in loco ſacro ſine officio funebri tempore ceſſationis a divinis conceſſa ſit, quorum omnium contrarium eſt in interdicto, Suar. *loc. cit. num.* 13. Laym. *num.* 4. Pirh. *hoc tit. num.* 262.

2. Reſp. ad Secundum: aliud eſt locale, quod directe fertur in locum, quatenus prohibentur in eo fieri & audiri miſſæ, divina officia, ſepulturæ Eccleſiaſticæ, quodque indirecte tantum afficit perſonas, dum ſunt in eo loco interdicto; Unde hæ poſſunt alibi intereſſe divinis, Sacramenta recipere, ſepeliri in loco ſacro. Argum. *c. Si ſententia, de Sent. excomm. in* 6. Eſtque hoc interdictum locale, aliud generale, nimirum dum interdicitur locus varia ſub ſe loca complectens, v. gr. regnum, provincia, civitas; aliud particulare, quo interdicitur Eccleſia aliqua particularis. Aliud eſt interdictum perſonale, quod immediate & directe fertur in perſonam, quo ea arcetur a participatione aliquorum Sacramentorum, officiorum, ſepulturæ in quocunque loco, quodque interdictum ſequitur perſonam, quocunque ierit. Arg. *cit. c. ſententia*, ubi etiam, quod, ſi populus alicujus terræ interdicatur, ſingulares perſonæ interdici cenſeantur, quod interdictum, uti & locale, duplex eſt, generale vel particulare, prout nimirum vel totus populus alicujus diſtrictus, civitatis &c. tota civitas, integra univerſitas, collegium vel una tantum aut plures perſonæ interdicuntur. Aliud eſt interdictum mixtum, quod includit locale & perſonale, quo nimirum locus & perſonæ illius interdicuntur.

QUÆSTIO DLXXIV.

Quænam & qui interdicto generaliter lato comprehendantur?

1. RESP. primo: Loquendo de interdicto perſonali, ſi aliud expreſſum non ſit, interdicto generaliter Clero non cenſetur interdictus reliquus populus, & econtra interdicto populo non cenſetur interdictus Clerus; *cit. c. ſi ſententia*. Secundo: interdicto generaliter Clero non comprehenduntur religioſi utriusque ſexus; etſi enim in materia favorabili nomine Cleri veniant religioſi ſexus utriusque, non tamen in materia odioſa, ut dici ſolet *L.* 3. *tit. de vita & honeſt. Cler.* Tertio: interdicto generali Cleri non comprehenduntur Epiſcopi, niſi in eo exprimantur, juxta *c. Periculoſum, de Sentent. excomm. in* 6. nec Prælati Eccleſiaſtici, aut etiam Canonici Cathedrales, ſed ſoli inferiores ſæculares, quia hi ſoli veniunt in materia odioſa. Quarto: per interdictum generale vel Cleri, interdictæ non cenſentur Eccleſiæ vel loca ſacra illius loci, unde etſi in iis divina celebrari & ſingulares perſonæ interdictæ ea audire nequeant, alii tamen non interdicti, v. G. peregrini, in iis celebrare & divina audire valeant; Nav. *cap.* 27. *num.* 183. Caſtrop. *tr.* 29. *d.* 5. *p.* 2. §. 2. *n.* 11. Reiffenſt. *h. t. num.* 189. cum Gl. *in cit. c. ſi ſententia*, *v. in Clerum*.

3. Reſp. ſecundo: De interdicto locali, primo interdicta civitate, caſtro aut villa cenſentur quoque interdicta eorum ſuburbia & continentia ædificia, ne cæteroquin ſententia ſuſpenſionis vilipendatur, ſi poſſent in dictis ſuburbiis divina celebrari, & ſic incolæ facili labore illuc concurrentes vim interdicti effugere, *c. ſi civitas de ſentent. excomm. in* 6. Secundo: ſi Eccleſia interdicta nec in ejus capella, nec in ejus cœmeterio ei contiguo quis ſepeliri poteſt; ſecus, ſi contigua non ſint, *cit. c. ſi Civitas*. Porro contigua dicuntur, quorum extrema ſe invicem contingunt, ſive quando inter parietem Eccleſiæ & capellam vel cœmiterium nihil mediat; Barboſ. *in c. ſi Civitas*. Pirh. *hoc tit. num.* 225. Reiffenſt. *hoc tit. num.* 191. Tertio: ſi interdicta tota civitas omnia loca continentia & non contigua, tantum, ſi vero una Eccleſia ſit interdicta, loca tantum contigua cenſentur interdicta, interdicto vero cœmiterio non cenſetur interdicta Eccleſia, *c. unic. de Conſecrat. Eccleſ. in* 6. Quarto: interdicta civitate vel diœceſi cenſetur etiam interdicta Eccleſia Cathedralis ibi exiſtens; Suar. *d.* 32. *S.* 2. *num.* 21. Caſtrop. *loc. cit.* §. 1. *num.* 3. & 4. contra Covar. *in c. alma*, *part.* 2. §. 2. *n.* 4. Arg. *c. Si civitas*, & ex ea ratione, ne alias alnderetur tale interdictum talis civitatis celebrando nimirum & audiendo Divina in Cathedrali.

QUÆSTIO DLXXV.

Ad Interdictum locale ſervandum quinam teneantur?

RESP. Sub obligatione gravi ad interdictum tam generale quam particulare tenentur omnes tam incolæ quam extranei, tam regolares quam ſæculares, tam exempti quam non exempti, niſi ſpeciali ſuper hoc muniti privilegio, ut habet communis & certa per textum expreſſum, *c. Authoritate, de privileg. in* 6. & *c. licet eod.* ex ea ratione, quod per interdictum locale privatio divinorum affixa ſit loco reſpectu cujusvis perſonæ. Circa quod notandum quoque, quod, qui cauſam dederunt interdicto locali, non tantum in loco interdicto, ſed etiam in quovis loco alio prohibeantur celebrare & audire divina, Sylv. *V. Interdictum*, 2. *num.* 7. Suar. *de cenſ. d.* 37. *S.* 1. *num.* 15. Barboſ. *in c. ſi ſententia, de ſentent. excomm. in* 6. *num.* 3. Ubi illis tantum incolis loci interdicti conceditur audire divina in alio loco non interdicto, qui cauſam interdicto non dederunt.

QUÆSTIO DLXXVI.

Quinam ſint effectus Interdicti & qualiter ſinguli intelligendi?

RESP. Eſſe eorum tres, qui in ipſa Interdicti definitione exprimuntur, quorum primus eſt adminiſtratio quorundam Sacramentorum, qualis tamen non eſt Baptiſmus, hic enim non tantum parvulis, ſed & adultis tempore interdicti licite adminiſtratur propter mortis periculum, *c. Quoniam, hoc tit. in* 6. Idem eſt de Sacramento Confirmationis, quod etiam adultis tempore interdicti localis & perſonalis generaliter lati cum conſueta ſolennitate dari poteſt; unde & Chriſma in Cœna Domini confici poteſt, juxta expreſſum textum *cit. c. quoniam*, quamvis ſpecialiter interdictis, ſicut & iis, qui generali interdicto cauſam dederunt, Sacramentum Confirmationis dari non poſſit. Suar. *d.* 32. *S.* 2. *num.* 9. Bonac. & alii. Sacramentum quoque pœnitentiæ non tantum morituris, ſed & ſanis (niſi ſint excommunicati; vel niſi cauſam interdicto dederint, & necdum ſatisfecerint, aut idoneam de ſatisfaciendo cautionem præſtiterint) adminiſtrari poteſt, *c. alma mater, de ſentent. excom. in* 6. unde & tunc moribundis Sacramentum Euchariſtiæ per modum viatici dari poteſt, uti & in probabili periculo mortis, ex infirmitate, difficili partu, condemnatione, imminente prælio, aliove ſimili causa, *c. quod in te, de pœnitent. & remiſſ. c. permittimus, hoc tit.* De cætero tempore interdicti negatur ſanis Sacramentum Euchariſtiæ. Gl. communiter recepta *in cit. c. alma*, *v. admittantur*. Item Sacramentum extremæ unctionis, *cit. c. quod in te*, quod tamen infirmo non valenti amplius recipere aliud Sacramentum dicto tempore dari poſſe, cenſent Caſtrop. *tr.* 29. *d.* 5. *part.* 4. §. 2. *num.* 20. Pirh. *hoc tit. num.* 234. Item Sacramentum Ordinis prohibetur dari perſonis interdictis aut in loco interdicto, quod tamen etiam Clericis ſpecialiter non interdictis conferri poſſe in caſu magnæ neceſſitatis & penuriæ Sacerdotum, volunt Sylv. *v. interdictum*, 5. *num.* 9. Pirh. *hoc tit. num.* 235. & alii. Ac denique tempore interdicti prohibetur benedictio nuptialis, quamvis matrimonium ſine ea licite contrahatur tempore interdicti & ab interdictis. Sylv. *v. interdictum* 5. *num.* 9.

2. Secundus effectus interdicti eſt privatio divinorum officiorum, *c. permittimus, hoc tit.* & *c. ſi ſententia, eod. in* 6. per quæ intelliguntur functiones & actiones ſpirituales, quæ primo ac per ſe annexæ ſunt Ordini ſacro, quæque ex inſtitutione Chriſti & Eccleſiæ a ſolis Clericis exercentur, ut ſunt in ſpecie ſacrificium miſſæ, ſolennes benedictiones templi, fontis baptiſmalis, aquæ benedictæ, cinerum, candelarum, orationes & lytaniæ cum ſolenni proceſſione, & quævis publica & ſolennis oratio, præſertim horarum canonica-

rum,

rum, quæ tamen privatim dici debent ab iis, qui alias ad illas tenentur, etſi ſint interdicti, quibus tamen officiis divinis non annumerantur conciones, quas etiam tempore interdicti haberi poſſe in Eccleſia cenſent Nav. *cap.* 27. *num.* 176. Suar. *d.* 34. *S.* 3. *a num.* 1. eo quod non ad precandum, ſed ad populum inſtruendum & a vitiis avocandum, & ad Deo & Eccleſiæ obediendum ordinentur. Hic tamen ſecundus effectus has pariter limitationes, quod tempore interdicti generalis in Eccleſiis & monaſteriis quotidie celebrari poſſint miſſæ aliaque officia divina, ſicut extra tempus interdicti, modo ſerventur conditiones quatuor. Primo: ut id fiat non pulſatis campanis pro convocatione populi, nec pulſatis tintinnabulis ad *Sanctus*, & elevationem S. Hoſtiæ, poſſint tamen pulſari campanæ ad habendam concionem, ad ſalutationem angelicam, uti & ad deportationem viatici ad infirmum tintinnabula, ut Sylv. *V. interdictum* 5. *num.* 7. Suar. *loc. cit. S.* 2. *num* 19. Covar. *in c. alma, part.* 2. *§.* 4. *num.* 5. Reiffenſt. *hoc tit. num.* 207. cum hæc non veniant nomine officiorum divinorum. Secundo: ut miſſæ aliaque officia divina fiant ſubmiſſa voce abſque organo & ſolenni cantu. Tertio: ut fiant januis clauſis, ita ut, etſi fideles ad miſſam aliaque divina convenire, Eccleſiam ingredi, & divina audire valeant, extra tamen exiſtentes videre nequeant, quid ibidem agatur. Reiffenſtuel. *hoc tit. num.* 209. Argum *Clem.* 1. *de ſentent. excomm.* Quarto: ut perſonaliter interdicti, & qui interdicto generali cauſam dederunt, excludantur, & ad audienda divina nullatenus admittantur. Quibus addendum, quod juxta *c. alma*, in quatuor feſtivitatibus: Natalis Domini, Paſchatis, Pentecoſtes & Aſſumptionis B. V. Mariæ a primis Veſperis uſque ad completorium feſtivitatis incluſive interdictum ſuſpendatur, ita ut Sacrificium miſſæ aliaque divina cum omni ſolennitate celebrari valeant, excommunicati quoque, & qui interdicto cauſam dederunt, intereſſe quidem poſſint, non tamen altari appropinquare valeant: oblationem faciendo, quæ ſuſpenſio interdicti extenſa a Martino V. & Eugenio IV. ad feſtum & totam octavam Corporis Christi, teſte Pirh. *hoc tit. num.* 240. apud Reiffenſtuel. *hoc tit. num.* 211.

3. Tertius effectus interdicti eſt privatio ſepulturæ eccleſiaſticæ, ſic intelligendus, ut imprimis in loco ſacro interdicto nullus quantumvis innocens, infans & amens, ſepeliri poſſit, niſi privilegium habeat, quo præter alios habent Clerici perſonaliter non interdicti, & qui interdicto cauſam non dederunt, & tempore interdicti illud ſervarunt; hi enim in eo ſepeliri poſſunt cum ſilentio, id eſt, ſine campanæ pulſatione, divino officio & aliis conſuetis ſolennitatibus, *c. quod in te*, cujus diſpoſitio etſi loqui videatur de interdicto generali, ſpeciale tamen excludere non videtur, ut Sylv. *loc. cit. num.* 10. Abb. *in cit. c. quod in te, num.* 10. apud Reiffenſt. *hoc tit. num.* 215. Poſſunt tamen tempore generalis interdicti homines illius loci perſonaliter non interdicti extra locum illum efferri, & in alio loco ſacro non interdicto ſepeliri, arg. *c. ſi ſententia, de ſent. excom. in* 6. Imo etiam poſſe eum, qui tempore interdicti ſepultus in loco non ſacro, ceſſante interdicto exhumari, & in locum ſacrum transferri, ſi commode fieri poteſt, ut cum Gl. *in c. a nobis*, *d.* 2. *de ſent. excomm. in* 6. *v. forma*. Nav *man. c.* 27. *num.* 176. Pirh. *hoc tit. n.* 246. Reiffenſt. *hoc tit. num.* 214.

QUÆSTIO DLXXVII.

Qualis ſit obligatio ſervandi interdictum, & qua pœna illud violantium?

1. RESP. ad primum: Eſt obligatio gravis, adeoque violare illud, ex genere ſuo eſt peccatum grave ſeu peccatum mortale, quia eſt contra præceptum Eccleſiæ in materia gravi. Ita communis & certa.

2. Reſp. ad ſecundum: Perſonæ eccleſiaſticæ tam regulares quam ſæculares incurrunt primo: Irregularitatem, juxta expreſſum textum *c. is qui*, & *c. is, cui hoc tit. in* 6. Secundo: Suſpenſionem ab officio, beneficio & juriſdictione, *c. tanta eſt, de exceſſ. Prælat.* Gl. *ibid. verſ. irritas*. Abb. *num.* 1. Suar. *loc. cit. §* 4. *num* 16. Laym *l.* 1. *tract.* 5. *part.* 4. *c.* 3. *n.* 3. & alii volentes hanc pœnam incurri ipſo facto a quibuſcunque interdicti violatoribus, contra Gonz. *in c. fin. de exceſſ. Prælat. num* 2. Bonac. & alios probabiliter docentes ordinarie illos non ſuſpenſos ab officio & beneficio, ſed ſuſpendendos, argumento deſumpto ex ſecunda parte *cit. c. finalis*. Tertio: Privantur jure electionis activæ & paſſivæ, ita ut nec eligere valeant, *c. is qui, hoc tit. in* 6. nec eligi aut poſtulari, *c.* 5. *de poſtulat.* Sylv. *v. interdictum*, 6. *quæſt.* 2. Quarto: perdunt ipſo facto privilegium alias illis competens de jure, *c. quod in te, de pœnit. & remiſſ.* & *c. is cui, hoc tit. in* 6. vi cujus tempore interdicti ſepeliri poſſunt in loco ſacro. Quinto: Religioſi, etiam exempti non obſervantes interdictum generale locale, quod ab Eccleſia Cathedrali & Parochiali obſervari vident, præter memoratas pœnas incurrunt excommunicationem, *Clem.* 1. *hoc tit.* Porro religioſi etiam exempti, non ſolum ſervare, ſed etiam publicare tenentur interdictum aliasque cenſuras ab Epiſcopo latas, ubi is illud mandat. Concil. Trident. *ſeſſ.* 25. *de regular. cap.* 12. De cætero diligenter notandum, quod ad finem hujus tituli ex *Clem. grav. i, hoc tit.* cum Suar. *de cenſur. d.* 33. *ſ.* 4. *num* 27. & Pirh. *hoc tit. num* 249. recte monet & inculcat Reiffenſt. *hoc tit. num.* 225. nimirum quod, etſi contra laicos interdictum violantes pœnæ ſpeciales in jure non ſtatuantur, illud tamen certum, quod laici quicunque, præſertim domini temporales & eorum officiales, qui Clericos quomodolibet compellunt in loco interdicto miſſas & alia divina publice & ſolenniter celebrare, item campanis vel voce præconis aliquos nominatim excommunicationis vel interdicti ſententia innodatos ad audienda divina convocant, item qui eoſdem nominatim excommunicatos vel interdictos, ne ad Clericorum monitionem de eccleſiis tempore divinorum exeant, aut ipſimet excommunicati vel interdicti ad monitionem exire recuſant, vel divinis ſe violenter ingerunt, graviſſime peccent & excommunicationem Papæ reſervatam ipſo facto incurrunt.

TITULUS XL.

De Verborum Significatione.

Cum præſens, uti & ſequens titulus per omnes Decretalium libros diffuſi pleraque hinc inde ſufficienter declarata contineant, exemplo aliquorum Canoniſtarum fuſiorem eorum tractationem conſulto declinamus, aliquas ſolum regulas præſentis tituli ſummariſſime perſtrinxiſſe contenti. Unde ſit

QUÆSTIO DLXXVIII.

Quænam ſint regulæ de verborum ſignificatione interpretanda?

1. RESP. Sunt fere ſequentes; prima: Verba intelligenda ſunt cum effectu, ita ut aliquid operentur, & non ſint ſuperflua. *L.* 1. *§. hæc autem verba, ff. quod quiſque juris, c. relatum, de Cler. non reſid.* cenſentur autem tunc aliquid operari, quando etiam ſolius majoris declarationis, cautelæ, & omnis dubitationis tollendæ vel efficacioris voluntatis cauſa ponuntur, aut exprimunt, quod tacite jam ineſt, aut in genere continetur. Abb. *in c. ſi adverſus, de hæret.* Argum. *l. quæſitum, §* 2. *ff. de fundo inſtructo.*

2. Secunda: Sunt intelligenda ſecundum ſubjectam materiam & naturam actus vel contractus, de quo agitur, & ſecundum qualitates perſonæ, ad quam ſunt relata, *c. quemadmodum, de jurejur. c. conſtitutus, de religioſ. domib.* Menoch. *præſumpt.* 104. *num.* 10. proferens enim verba, præſumitur ea accommodare materiæ, actui, contractui, de quo agitur, & perſonæ, ad quam diriguntur, *cap. 8. hoc tit. l. non aliter, ff. de legat.*

3. Tertia: Quando verborum ſenſus dubius in utramque partem malam & bonam accipi poteſt, accipiendus eſt in eo, qui

qui excludit delictum, adeo ut potius interpretatio & ſignificatio verborum impropria admittatur, quam delictum, *c. eſtote, de R. J. l. merito, ff. pro ſocio*, quia nemo in dubio delinquiſſe præſumitur.

4. Quarta: Verba clara non admittunt interpretationem, neque voluntatis conjecturam.

5. Quinta: In dubio illa interpretatio præferenda, quæ non derogat juri quæſito alterius. *Can. denique 14. quæſt. 5. c. ſuper 10. de off. deleg. l. nec avus, c. de emancipand. lib.* Ita ut ad hoc præjudicium avertendum verba etiam impropriè accipiantur. Tuſch. *concluſ. 128. num. 1.* proceditque hæc regula non tantum in privatorum actibus & diſpoſitionibus, v. gr. contractibus, teſtamentis, ſed etiam in ſacrificiis ac beneficiis Principum, *tit. L. nec avus, & L. prætor ait, §. 10. & 16. ff. ne quid in loco publ.* uti & in quibusvis privilegiis & reſcriptis Pontificum, etiamſi cum clauſula: *Ex certa ſcientia vel motu proprio*, emanata, cum omnia hæc tacite includant hanc clauſulam: *Salvo jure tertii*; vel, *ſine præjudicio tertii, c. licet, de Off. Ordinar. c. dubium, de privileg. c. quamvis de reſcript.* ex ea ratione, quod jus tertio quæſitum etiam publica authoritate non niſi neceſſitatis vel utilitatis publicæ cauſa auferri poſſit, & hæc etiam urgente ſupremus Princeps vel Papa illud auferre non cenſeatur, niſi exprimat. Innocent. *in c. innotuit, de elect.* Pirh. *de conſt. n. 30.* Reiffenſt. *h. t. n. 6.*

6. Sexta: Verba interpretanda ſunt, ut avitetur omne abſurdum, Ita ut ad hoc evitandum etiam improprietas verborum admittatur. Tuſch. *Lit. A. concluſ. 66. n. 27.* Barboſ. *de axiomat. Jur. axiom. 2. v. abſurdum, Arg. l. nam abſurdum, ff. de bonis libertorum.*

7. Septima: Verba ſunt interpretanda, ut eorum correctio & contradictio excludatur, *c. inter dilectos, de fide inſtrumentorum, de elect. c. cum expediat. de elect. in 6.* quia nemo idem velle & nolle vel a ſua diſpoſitione illico recedere, & ſe in continente corrigere præſumitur.

8. Octava: Verba ſequentia interpretationem accipiunt a præcedentibus ejusdem diſpoſitionis, & viciſſim *L. ſi ſervum, in fine, ff. de legatis, 3.* Similes regulas vide apud Barboſ. *de axiomat. Juris*, nec non *de appellat. juris & dictionibus uſu frequentibus.*

F I N I S.

INDEX

INDEX
ACCURATUS ET COPIOSUS
RERUM OMNIUM
IN HOC LIBRO QUINTO CONTENTARUM.

Prior numerus Quæſtionem ſignificat; ubi duo ſunt numeri, poſterior Paragraphum Quæſtionis indicat.

Abbas. Vide Prælatus.

AB Abbatis ſui Accuſatione non ſunt repellendi monachi. 10. 6
Ab Abbate vel Priore monaſterii facta unio, etiam cum conſenſo Metropolitani, ſed proprio Epiſcopo inconſulto, eſt nulla. 415. 2
Abbatis & Prælati, qui nullius ſunt diœceſis, omnimodam & quaſi ordinariam juriſdictionem in Clerum & populum habent, excluſis Epiſcopis. 415. 3
Abbas Monaſterii, cui unitur monaſterium deſolatum, poteſt omnibus juribus ac privilegiis, aliàs competentibus monaſterio deſtructo uti per habitudinem ad illud. 456
Abbatibus aliiſque Prælatis habentibus propriam diœceſim, in qua juriſdictionem quaſi Epiſcopalem independenter ab Epiſcopo exercent, competit poteſtas illa abſolvendi ab irregularitatibus provenientibus ex delicto occulto. 521. 4
Abbatum habentium uſum mitræ & baculi, ſi haberi poſſunt, ſex aſſiſtentia requiritur in degradatione verbali & reali conſtitutorum in Sacris. 528. 2
Abbates, Priores, Præpoſiti Eccleſiarum collegiatarum, &, qui Juriſdictionem in foro externo habeat, poſſunt cenſuras infligere. 552. 1

Abbatiſſa.

Abbatiſſæ, Prioriſſæ aliæque præfectæ monialium non improbabiliter ſuſpendi poſſunt ab officio. 568. 1
Tametſi dicantur perſonæ Eccleſiaſticæ, verius tamen, quòd earum poteſtas non ſit vera juriſdictio Eccleſiaſtica, ſed potiùs poteſtas quædam œconomica, ob cujus violationem non incurritur irregularitas. ib.

Abigeatus.

Abigeatus quid. 333. 1
Abigeatus pœnæ. 333. 2

Abortus.

Abortum animati fœtus in utero procurans verum parricidium committit, & pœnarum ſtatutarum parricidis jure civili eſt reus; ſi verò fœtus animatus non fuit, jure civili non infligitur pœna mortis, ſed arbitraria Judicis. 217. 1
Jure Eccleſiaſtico per ſe vel per alium directè vel indirectè procurantes abortum fœtus animati incurrunt irregularitatem, excommunicationem, privilegii Clericalis privationem, inhabilitatem ad officia & beneficia ipſo jure, etſi crimen occultum, &, ſi crimen committens ſit Clericus, depoſitionem, degradationem, & traditionem Curiæ ſæculari poſt ſententiam ſaltem declaratoriam. 217. 2
An procurantes abortum ſint homicidæ proditorii. 238. 3

Abſens, Abſentia.

Abſentes nequeunt accuſari in delictis gravioribus cum effectu, ut contra eos feratur ſententia. 16. 3

Poſſunt tamen accuſari ad effectum, ut à legitimo Judice citentur. ibid.
Abſentes, ſi ad ſtatutum iis tempus non adſint, citra impedimenti purgationem poſſunt puniri pœna ordinaria vel arbitraria, etiam infamiæ, uſque ad relegationem, non tamen pœna capitis. ibid.
Contra abſentem non citatum inquiri poteſt. 41. 2
Abſente contumaciter reo, inquiſitio de eo ſuper ſpeciali delicto illius facta nullo denunciante valet. 46. 2

Abſolutio, Abſolvere.

Abſolutus à crimine an & quando reiteratò accuſari nequit. 17
Abſolutus à crimine definitiva ſententia vel etiam condemnatus de eo, denuo inquiri nequit. 41. 2
Abſolutionem poſt auditam confeſſionem negare pœnitenti, pecunia accepta à tertio eſt Simonia. 77. 1
Idem eſt de negatione abſolutionis à cenſuris. ib.
Abſolvere ab excommunicatione incurſa ob Simoniacè proviſa & recepta beneficia, ordines & admiſſionem ad religionem poteſt ſolus Papa, ex privilegio etiam Epiſcopus, & Religioſi mendicantes. 111. 1
Abſolvere à ſuſpenſione, qua ſuſpenſus eſt Ordinem Simoniacè recipiens, ab executione illius, & aſcendens ad ſuperiores ordines ſolus Papa poteſt, citra quod id poſſint ex privilegio Mendicantes. 111. 2
Abſolvere ab interdicto ingrediendi Eccleſiam incurſo à Simoniacè ordinante ſolus Papa poteſt. 113
Pro abſolutione à pœnis Simoniæ petenda & obtinenda quò recurrendum, & qualiter concipienda ſupplicatio. 116
In abſolutione à pœnis Simoniæ & diſpenſatione quæ forma ſervanda. 117
Abſoluti ab hæreſi adhuc ſunt irregulares. 162. 1
Abſolutus ab hæreſi pro foro interno, dein accuſatus de ea in foro externo, non evadit pœnas hujus fori. 198
Abſolvere ab hæreſi occulta ſubditos ſuos poſſunt Epiſcopi electi & confirmati, etiam extrà diœceſim ſuam, & per Vicarium ſpecialiter deputatum. 199. 1
Uti & ab excommunicatione hæreſi annexa, etſi Sacerdotes non ſint. ibid.
Item à caſibus Papæ reſervatis, non tamen exiſtentes extra ſuam diœceſim. ibid.
Abſolvere quoque ab hæreſi occulta & dicta excommunicatione poteſt probabiliter Capitulum Sede vacante per Vicarium ſuum. ibid.
Abſolvere item ab hæreſi poſſunt quidam Prælati Juriſdictionem ordinariam quaſi Epiſcopalem, & quaſi diœceſin habentes, idque non tantùm reſpectu ſubditorum regularium, ſed & ſæcularium, ſpectantium ad illam quaſi diœceſin illorum. ibid.
Item Metropolitanus cum ſubditis ſuffraganeorum ſuorum tempore viſitationis, vel dum hi appellarunt ad illum. 199. 1
Abſolutionem ſui ab hæreſi committere poteſt Epiſcopus lapſus in hæreſin confeſſario ſuo. 199. 2
Poteſtatem abſolvendi ab hæreſi etiam occulta aliis caſibus conceſſam per Trid. Epiſcopis ſublatam per Bullam Cœnæ, probabiliùs tenent plures. 200
Abſolvere pro foro interno qualiter poſſint Epiſcopi. 202
Abſolvere poſſunt Inquiſitores ejurata hæreſi pro foro externo ab hæreſi. 203. 1

Abſolvere ab hæreſi pro foro conſcientiæ nulli Inquiſitori quà tali competit, ſed neceſſariò fieri debet pro foro externo judiciali. 203. 2
Abſolvere ab hæreſi & aliis contra fidem & cenſuris per ſe vel alios competit Generali Societatis Jeſu, quam facultatem Provincialibus concedere poteſt, qui & ipſi eam communicare poſſunt aliis pro peculiaribus caſibus. 204. 1
Abſolvendi poteſtas quæ concedatur per Bullam Cruciatæ & Bullam Cœnæ. 204. 2
Abſolvere poteſt quivis Sacerdos in articulo mortis (quale cenſetur morale periculum moriendi ſine Sacramento pœnitentiæ) quemcunque hæreticum pœnitentem, aliumque peccatorem a cenſuris & quibuscunque peccatis reſervatis. 205
Abſolutionem in articulo mortis nemo procurare tenetur medio procuratore aut literis. ib.
Abſolvere pro illo articulo juxta probabiliorem non poſſunt a cenſuris, qui Sacerdotes non ſunt. ib.
Abſolvere poſſunt a caſibus reſervatis tantùm pro foro conſcientiæ, diſpenſare autem in irregularitate pro foro externo. 521. 7
Non niſi abſolutione tollitur cenſura, neque morte infligentis eam, neque morte cenſurati, neque præſtita ſatisfactione parti læſæ; aut etiam ſola emendatione. 557. 1
Hæc abſolutio fit variis modis. 557. 2
Abſolutio a cenſura dicta *quoad cautelam* quid ſit; ea, ſi petatur pro foro conſcientiæ facta promiſſione de Satisfactione, ubi conſtiterit eam adfuiſſe, eſt concedenda. 557. 3
Idem eſt in foro externo dum petitur generaliter abſolutio a cenſura ab illo, cui nulla eſt illius ſuſpicio nulla cautione præſtanda aut cognitione cauſæ. ib.
Abſolvendi a cenſura nulla forma præſcripta in jure. 558. 1
Poteſt quis ligatus pluribus cenſuris abſolvi ab una, & non ab alia. 558. 2
Poteſt hæc abſolutio fieri verbis & Scriptura tam in foro exteriori quàm conſcientiæ, quin & ſignis aliis. ib.
Abſolvendi a cenſura conditio eſt poteſtas, quæ nemini niſi Clerico, etiam in articulo mortis conceſſa. 558. 3
Abſolvendo a cenſura Judex contentus cautione juratoria, dum cenſuratus ſatisfacere poteſt, peccat mortaliter. 558. 3
Abſolvendus cenſuratus impotens ſatisfacere, ſi præſtet cautionem pignoratitiam, vel fidejuſſoriam. ib.
Abſolvere a cenſuris ab homine ſpecialiter poteſt, qui eas tulit, etiamſi abſolvendus domicilium mutet, niſi ſpecialiter ei fuerit interdictum. 559. 1
Item a Superiore pleno jure ferente cenſuram. ib.
Abſolvendi poteſtatem ab omni cenſura omnibus Sacerdotibus pro articulo mortis conceſſit Tridentinum. 559. 3

Accuſare, Accuſatio, Accuſator.

Accuſatio qualiter definiatur. 6
Qui accuſator dicitur in criminalibus, in civilibus dicitur ſimpliciter actor. ib.
Accuſatio de jure communi fieri debet in ſcripto, non tamen neceſſariò in delictis levibus. 7
Quæ in accuſatorio libello exprimi debeant. ib.
Num adhue hodiedum requiratur in eo ſubſcriptio accuſatoris, obligantis ſe ad pœnam talionis. ib.
Num accuſationi præmittenda monitio, aut fraterna correctio. 8
Accuſare criminaliter quinam poſſint. 9
Accuſare prohibentur ex natura rei mente capti. 10. 1
Item ſurdi ac muti a natura. ib.
Accuſare ob defectum ætatis, quinam nequeant. 10. 3
Accuſare minores 20. annis quando poſſint ſine authoritate curatoris. ibid.
Ab accuſatione adulterii arcentur minores 25. annis, niſi proprius eorum thorus violatus. ib.
Accuſare non niſi de illatis ſibi ſuiſque injuriis, crimine læſæ majeſtatis aliiſque quibuſdam admittuntur fœminæ. 10. 4
Accuſare nequeunt ſervi, excepto crimine læſæ majeſtatis & quibuſdam aliis. 10. 5
Item pauperes minùs quàm 50. aureos habentes. ib.
Accuſare ſine conſenſu Patris num poſſint filiifamilias. 10. 6
An accuſare ſine licentia Prælati, & qualiter poſſint monachi. ibid.
Accuſandi poteſtas proprium Prælatum, an & qualiter extendat ſe ad laicos. ib.
Accuſantibus proprium Prælatum a quo præſtandæ expenſæ. ibid.
Accuſato Prælato ad defendendum ſe, a quo eæ præſtandæ. ibid.
Accuſare nequeunt milites in caſtris manentes. 10. 7
Item Magiſtratum gerentes. ib.
Accuſatus accuſatorem pendente accuſatione accuſare nequit, excepto crimine læſæ majeſtatis. 10. 8
Ab accuſando arcentur, qui ſemel falſum teſtimonium dixerunt. 10. 9
Item criminoſi & infames. 10. 10
Accuſare nequeunt excommunicati excommunicatione majore, etiam dum ſuam ſuorumque injuriam accuſando proſequuntur. 10. 11
Accuſare num poſſint infideles & hæretici fideles & Catholicos. 10. 12
Accuſare quis nequit eum, eum quo gravem & capitalem inimicitiam gerit, niſi ob injuriam ſibi ſuiſve ab eo illatam. 10. 13
Accuſare nequeunt de delicto gravi liberi parentes & aſcendentes, & è contra, neque hi deſcendentes, aut etiam fratres & ſorores invicem, quod limitatur. 10. 14
Item libertus Patronum, vaſallus Dominum. ibid.
Accuſare ſimul eundem an & qualiter poſſint plures. 11
Accuſare nomine principalis nequeunt regulariter in cauſa criminalibus, in quibus condemnato pœna capitalis aut alia afflictiva corporis decernitur, procuratores ſimileſve perſonæ minùs principales. 12
Ad accuſandum inhabilis etſi accuſatorem ſuum accuſare nequeat, poteſt tamen excipere de inhabilitate illius, & ita repellere eum ante litem conteſtatam, ſecus poſt illam. 13. 1
Accuſatorem inhabilem, nullo contra illum excipiente ab accuſando repellere poteſt Judex ex officio cum effectu. 13. 2
Accuſandi accuſatione propriè tali, ut contradiſtincta à denunciatione regulariter non eſt obligatio. 14. 1
Accuſare tamen, ubi probare poteſt, quiſque, etiam privatus, valet de delictis directè & immediatè contra bonum reipublicæ commune commiſſis. ibid.
Ad accuſandum vel denunciandum de criminibus privatis vergentibus in grave damnum proximi quandonam quis teneatur. 14. 2
Ab accuſatione inchoata an & quando quis deſiſtere poſſit. 15. 1. & 2
Ab accuſatione poſt oblatum libellum deſiſtentium quæ pœna. 15. 4
Accuſatio furioſorum, ſi ante furorem deliquerint, ſuſpenditur uſque ad reditum ſanæ mentis. 16. 2
Accuſari in delictis gravioribus cum effectu, ut feratur contra eos ſententia, nequeunt abſentes. 16. 3
Accuſari nequeunt Reges & Principes Superiorem non agnoſcentes. 16. 4
Accuſari qualiter poſſunt mortui. 16. 6
Accuſari nequeunt, qui actionem criminalem præſcripſerunt. 16. 7
Accuſatione criminali legitimè inſtituta, de eodem crimine, de quo quis accuſatus, ſemel abſolutus reiteratò accuſari nequit. 17
Accuſationis effectus reſpectu Judicis, accuſatoris & accuſati qui ſint. 18
Accuſatore non probante vel mortuo, & reo interim infamato, qualiter procedere debeat Judex. 19
Accuſatio quot modis ceſſet. 20
Accuſatore contumaciter ſe abſentante Judex ſubſtituere debet alium, qui accuſationem proſequatur. 20. 1
Accuſatio ceſſat quoad pœnam corporalem per mortem delinquentis. 20. 2
Accuſato mortuo ante litem conteſtatam qualiter, & quæ actio tranſeat ad hæredes. ibid.
Accuſatio criminalis qualiter ceſſet per præſcriptionem. 20. 3
Accuſationis abolitio quid, à quo peti & impetrari poſſit. 20. 4
Accuſator in probatione deficiens non ſtatim eo ipſo pro calumniatore haberi & puniri debet. 61. 2
Accuſator in quibus caſibus a præſumptuoſa calumnia liberetur. 62
Cauſæ, ob quas accuſator deficiens in probatione liberetur à præſumptione calumniæ, an liberent eum quoque ab actione injuriarum. 63
Accuſatori calumnioſo tam vero quàm præſumpto ſtatuta pœna talionis num adhuc vigeat. 64. 2
Accuſationis inchoatæ derelictio qua pœna puniatur. 66. 2

Ac-

Digitized by Google

Accuſationis inchoatæ qua pœna punitur. 66. 2
Accuſationis inchoatæ deſertio ſeu abolitio non niſi ex juſta cauſa peti & concedi poteſt. 67. 2
Ejus concedendæ juſtæ cauſæ. ibid.
Non eſt petenda à Principe, ſed à Judice. 67. 3
Concedi nequit ſine prævia cognitione cauſæ. 67. 4
Concedi poteſt reo invito, accuſatore petente intra 30. dies à tempore inſtitutæ accuſationis re adhuc integra. ib.
Accuſationis abolitio fieri poteſt reſpectu omnium delictorum in ſpecie non exceptorum. 67. 5
Hujus abolitionis finis quis. 67. 6
Accuſator crimine Simoniæ poteſt eſſe quilibet catholicus, etiam ſervus & criminoſus, etiam meretrix. 110. 8
Ad accuſandum de jure aliàs inhabilis admittitur ad accuſandum & teſtificandum contra Simoniacos, modò non ſit capitalis hoſtis. 110. 2
Via accuſationis procedendi modus in cauſa hæreſis conſuetudine eſt abrogatus. 188. 2
Accuſatoris tamen perſonam ſi quis ſubire velit, admittendus eſt accuſatione propoſita in ſcriptis, abſque eo, quòd cogatur ſe ſubſcribere ad pœnam talionis. 188. 2
Accuſatio de hæreſi competit indifferenter omnibus. ib.
Accuſare tamen etiam de hæreſi nequeunt excommunicati excommunicatione majore, denunciati, publici percuſſores Clericorum. 188. 2
Accuſatorem & teſtem, qui ſciuntur falsò accuſaturi vel teſtificaturi, non licet occidere. 233
Accuſans vel denuncians aliquem coram Judice laico criminaliter de delicto morte vel mutilatione digno ad vindictam publicam, morte vel mutilatione ſecuta fit irregularis, ſive ſit laicus, ſive Clericus. 254. 1
Secus tamen, ſi etiam Clericus, accuſaret ſolùm civiliter petendo præciſè injuriæ ſibi illatæ reparationem, etiamſi Judex dein mortem vel mutilationem infligat, idque accuſator prævideat. 254. 2
Modò tamen Clericus accuſator in judicio expreſsè proteſtetur, ſe non petere vindictam criminis. ib.
Accuſatori contra reum, ſi advocatus præſtet patrocinium, morte ſecuta, Advocatus, etſi proteſtatus, ſe eam non intendere, fit irregularis. 256. 2
Accuſatori injuſte & falsò Advocatus impendens patrocinium fit irregularis, dum accuſator punitur pœna talionis. 256. 3
Ad accuſandam adulteram quinam admittantur, & quo ordine. 279. 1. & 2
Accuſare adulterij criminaliter uxorem etſi poſſit maritus, hunc tamen è contra adulterii accuſare jure civili nequit uxor, poteſt tamen eundem accuſare civiliter, v. g. in ordine ad divortium, repetendam dotem. &c. 280
De adulterio accuſari poſſunt omnes rei & reæ illius, minores, ſenes, Clerici, Nobiles & in dignitate conſtituti, modò ſciverint utrimque eum vel eam, cum quo vel qua ſcortatus eſt, eſſe conjugatum. 281
Accuſare uxorem adulterij maritus ſpeciali jure mariti poteſt inter 60. dies utiles computandos à tempore facti divortij. 282
Accuſatio adulterij ſimplicis præſcribitur quinquennio, conjuncti cum inceſtu, non niſi 20. annis, ſicut & cæterorum crimina. ibid.
Accuſator non niſi ſemiplenè probans, petens in ſupplementum probationis admitti ad juramentum, non eſt audiendus. 465. 3

Actio.

Actiones & cauſæ quot modis deducantur in judicium. 8
Actio criminalis poſt litem conteſtatam ante latam ſententiam, an & qualiter tranſeat ad hæredes. 20. 2
Actio criminalis qualiter præſcribatur. 20. 3
Pro actionibus Sacramentalibus non ſecus ac pro forma Sacramentali exigi, recipi, dari tanquam pretium nihil temporale poteſt. 73. 2
In actionibus conſiſtentia Sacramentalia ut benedictio, conſecratio, an & qualiter ſine Simonia vendi poſſint. 73. 3
Actiones inſtituere an & coram quo competat Judæis. 138
Actiones ratione furti ſunt actio ad exhibendam rem furtivam. 325. 2
Item vindicatio rei ſublatæ competens domino contra quoſcunque poſſidentes illam ſive bona ſive mala fide, ſive juſtè ſive injuſtè, etiam hæredes, idque, etiamſi pretium pro re furtiva expenſum non teneatur dominus refundere. ibid.
Item condictio furtiva, quæ eſt actio perſonalis, qua rei furto ablatæ exiſtentis reſtitutio, aut aliàs ejus æſtimatio exigitur, & quidem dum plures, datur contra omnes in ſolidum. ibid.
Actio furti infamat, non condictio furtiva. 328. 2
Actio injuriarum nomine proprio inſtitui poteſt, dum quis alia perſona mediante injuriatus eſt, v. g. pater injuriato filio ſub ejus poteſtate conſtituto. 475. 1
Actionem injuriarum civilem aut criminalem pro libitu inſtituere poteſt injuriatus, non tamen ab una ad aliam regredi. 476
Actio injuriarum dicitur famoſa, quia injuriarum damnatus notatur infamis. 476
Dicitur æſtimatoria, quia æſtimat injuriatus injuriam intendens actionem civilem ſeu Satisfactionem in pecunia, quam tamen ſummam ab injuriato taxatam moderari ſolet Judex. 476
Datur hæc actio ex quacunque injuriarum ſpecie omnibus, ſive immediatè, ſive mediatè injuriam paſſis. 477
Poteſt eam injuriatus tam per ſe ipſum quàm per alium, puta procuratorem, tutorem in judicium deducere & exercere. ibid.
Non conceditur regulariter hæredibus, ſingulare tamen eſt, quòd hæres illatam injuriam funeri ſeu cadaveri vindicare poſſit. ibid
Hæc actio competit regulariter contra omnes injuriantes, etiam Clericos & eos, qui ſe per procuratorem defendere poſſunt. 478
Item liberto contra Patronum, & filio emancipato contra Patrem, ſi injuria eſt atrox. ibid.
Actio injuriarum criminalis, qua injuriatus petit à Judice, ut injurians pœna arbitraria corporali vel pecuniaria fiſco applicanda puniatur, regulariter competit omnibus, etiam fratribus & cognatis, qui tamen ipſi, & non per procuratorem agere poſſunt. 479. 2
Num hæc actio intentari poſſit per procuratorem, dum injuriatus eſt perſona illuſtris. ibid.
Datur hæc actio contra omnes injuriantes, qui non per procuratorem, ſed ipſi regulariter in judicio comparere debent. 479. 3
Actio injuriarum æſtimatoria extinguitur morte tam injuriantis quàm injuriati, contingente ante litem conteſtatam, & ad hæredes non tranſit. 480. 1
Item remiſſione actoris ſeu injuriati, non tamen illis tuviris, ſub quorum poteſtate eſt injuriatus, v. g. patre reſpectu filiifamilias, niſi fortè perſona patris ſit vilis, & perſona filij valde honeſta, Superiore reſpectu religioſi ſubditi, marito reſpectu uxoris. 480. 2
Qui tamen remittere poſſunt injuriam illatam conſtitutis ſub ſua poteſtate. ibid.
Ad hujus actionis extinctionem non ſufficit, quòd graviter decumbens confeſſario dixerit: ſe omnibus ſe injuriantibus, etiam huic vel illi in ſpecie, condonare. ib.
Unde convaleſcens ſalvam adhuc retinet ſuam actionem. ibid.
Ad remiſſionem expreſſam injuriarum ſpectat tranſactio, qua facta, ipſo jure tollitur actio, neque reſuſcitatur, licèt reus non præſtet promiſſum. ib.
Actionis injuriarum tacita remiſſio qualiter fiat. ib.
Tollitur præſcriptione annali ſive injuria ſit realis ſive verbalis, & hæc ſive dicta ſive ſcripta. 480. 3
Hæc actio ob injuriam graviorem jure Saxonico eſt perpetua, uti & in Camera Imperiali poſt annum hæc actio perpetuò intentari poteſt. ib.
Hæc actio extinguitur retorſione, quæ eſt injuriæ verbalis ab injuriato in ipſum injuriantem propria authoritate verbis vel ſcriptis in continenti honoris tuendi gratia facta rejectio, dum nimirum quis compellatus v. g. fur, reſpondet: *Tu mentiris*: aut *tu ipſe talis es*, *donec*, *me eſſe talem*, *probaveris*. 480. 4
Actionem injuriarum in foro conſcientiæ remittere tenetur injuriatus in hoc ſenſu, quòd nullum odium nullamque vindictæ cupiditatem, multoque minùs, quod re ipſa ſe vindicare poſſit. 483. 2
Secus in hoc ſenſu: quòd teneatur omnem injuriarum actionem & palinodiam remittere, cùm poſſit pro honore ſuo defendendo aliquam actionem aſſumere, quamvis & illam citra obligationem regulariter poſſit intermittere. ibid.
Et talem actionem quandoque in conſcientia tenetur inſtituere ratione boni communis 483. 2

Actio ob damnum datum.

In actione ex lege Aquilia regulariter ſolùm petitur æſtimatio damni, & quanti intereſt damnificati, damnum illatum non fuiſſe; dantur tamen caſus & actiones ex aliis legibus, in quibus ad plus convenitur, v. g. ad duplum. 490. 1

Si animal damnum facit, datur actio contra illius dominum, qui tamen vel æſtimationem damni præſtare, vel animal vivum tradere poteſt damnificato. 490. 2

Non tamen liberabitur dominus, ſed in ſolidum ad omne damnum tenetur, ſi ipſe animal ex natura ferox non bene cuſtodierit. ibid.

Ex damno illato, competit actio directa domino rei læſæ, ejusque hæredibus, utilis etiam aliis in re læſa jus vel intereſſe habentibus, v. g. vaſallis. 490. 4

Non verò uxori a marito vulneratæ aut malè tractatæ. ibid.

Neque ad quicquam reſtituendum injuriato ratione deformitatis relictæ in corpore. ibid.

Actus.

Per actum merè internum non contrahitur Irregularitas, bene tamen per actum externum omnino occultum, 512. 1

Actus ille externus eſſe debet conſummatus & perfectus ſecundùm proprietatem verborum Canonis, quo irregularitas infligitur. 512. 2

An per actum, de quo dubitatur, num ſit obnoxius irregularitati, illa incurratur, 513

Adulterium.

Ob adulterium cum Judæa vel Chriſtiana commiſſum qua pœna puniendus Judæus. 146. 2

In adulterio deprehenſum cum filia in domo propria vel generi licet occidere patri. 244. 1

Adulterium impropriè & propriè tale quid ſit. 276. 1

Adulterium quotuplex ſit. 276. 2

Adulterium conjugati cum ſoluta minùs propriè tale & minus graviter punitur a jure civili. ibid.

Adulterium an & quando committant conjuges facto divortio, 277

Adulterium non committitur a ſponſo cum ſponſa alterius de futuro. 278

Ad Adulterium uxoris accuſandum ante omnes, etiam Patrem adulteræ, admittendus maritus, niſi hic in accuſando fuerit negligens, aut arguatur potiùs colludere cum uxore quàm accuſare. 279. 2

Adulterium in uxore gravius reputatur & punitur, quàm in marito. 280

Adulterii civiliter, v. g. ad divortium, ad repetendam dotem &c. accuſare poteſt uxor maritum, non verò criminaliter, quantum eſt de jure Civili, ſecus eſt de jure Can. ibid.

Adulterii accuſari poſſunt omnes illius rei vel rea, minores, ſeniores, Clerici, Nobiles, in dignitate conſtituti, modò ſciverint utrimque eum vel eam, cum quo vel qua ſcortatus vel ſcortata, eſſe conjugatum. 281

Adulterii accuſare uxorem ſpeciali jure mariti poteſt maritus intra 60. dies utiles computandos a tempore facti divortii. 282

Adulterii ſimplicis accuſatio præſcribitur quinquennio, conjuncti cum inceſtu, non niſi annis 20. ſicut & accuſatio aliorum criminum. ibid.

In adulterii cauſa dum agitur ad pœnam mortis, competens Judex eſt ſolus laicus. 283. 1

Si agitur criminaliter ad pœnas alias, ſpectat ad Judicem tam ſecularem quàm Eccleſiaſticum, & eſt locus præventioni. 283. 2

Si autem civiliter ad divortium vel dotem amittendam, ſolus Eccleſiaſticus eſt Judex competens. 283. 3

In adulterii cauſa Judex procedere poteſt tam via inquiſitionis quàm accuſationis. 284. 1

In cauſa adulterii finito uno judicio, v. g. criminali, non poteſt procedi ad aliud civiliter inſtituendum, & contra. 284. 2

Ut adulterii reus quis condemnetur, non requiritur probatio luce meridiana clarior, ſed ſufficit & requiritur, quæ contra reum facit ſuſpicionem vel præſumptionem violentam, ſeu certitudinem moralem. 285. 1

Adulterium ex indiciis veriſimilibus arguitur, non tamen deſtituta aliis adminiculis ſufficiunt ad pœnam ordinariam, ſed extraordinariam, ſi multa eorum concurrant 285. 3

Contra adulteros quæ pœnæ criminales olim, quæ modò conſtitutæ jure civili. 286. 2

Quæ conſtitutæ jure Eccleſiaſtico. 286. 3

De adulterio confeſſi vel convicti Clerici pœna eſt depoſitio ab officio, ordine Clericali, privatio communionis fidelium & Sacramentorum, collocatio in monaſterio toto vitæ tempore. ibid.

Contra adulteros quæ pœnæ civiles ſtatutæ. 287. Vide *Maritus & uxor.*

Adulteria mutua conjugum an & qualiter compenſentur quoad pœnas civiles. 288.

Adulterium compenſatur Sodomia & beſtialitate, ita ut, ſi maritus, qui Sodomiam vel beſtialitatem commiſit, petat ſeparationem ab uxore adultera, hæc de Sodomia excipere poſſit, & vice verſa. 288. 1

Adulterii compenſatio cum alterius conjugis adulterio locum non habet, niſi adulterium, cujus compenſatio petitur, ſit notorium & publicum. 288. 2

Secus in foro conſcientiæ, in quo adulterium occultum compenſari poteſt cum adulterio publico alterius, ita ut adulter occultus petere nequeat divortium in foro conſcientiæ. ibid.

Præter adulteriorum compenſationem cauſæ excuſantes à pœnis adulterii ſunt aliæ, ut ſi uxor per vim oppreſſa, ſi uxor de conſenſu mariti eam proſtituentis commiſit adulterium. 289

An inter pœnas adulterii ſit occiſio filiæ vel uxoris deprehenſæ in adulterio facta à patre vel marito, & quæ requirantur, ut talis occiſio ſit licita vel potiùs impunis. 290

Advocatus.

Advocatus etiam reo non petenti eſt dandus. 18

Advocatus inter Chriſtianos nequit eſſe Judæus. 135. 1

Advocati eſſe non poſſunt hæretici declarati tales. 166. 1

Advocatus fit irregularis, ſi accuſatori præſtitit patrocinium contra reum, & hic ad mortem vel mutilationem condemnetur. 256. 1

Secus, ſi reus, cui impendit patrocinium nihilominus damnetur ad mortem. 256. 2

Fit irregularis, ſi injuſtus & falſus accuſator, cui impendit patrocinium, punitur pœna talionis. 256. 3

Advocatus cauſam perti adverſæ prodens committit crimen falſi. 375

Advocatus committens falſum qua pœna puniendus. 378 2

Advocati prævaricatores pœna arbitraria pro qualitate perſonarum & circumſtantiarum puniuntur, non tamen ſine nota infamiæ. 387. 2

Aggratiatio.

Aggratiationis qua reis convictis & confeſſis pœna criminalis promerita ex gratia remittitur, poteſtas de jure civili competit ſoli Imperatori & Principibus, penes quos eſt ſumma in republica poteſtas. 498. 1

Hanc poteſtatem non habent ſupremi Principes in delictis, quorum turpitudo eſt ſpecialiter contra naturam, & quibus proinde ex cauſa perpetua determinatum eſt a Deo ſupplicium mortis. ibid.

Jus aggratiandi exercetur circa pœnas jure humano ſtatutas, & magna circumſpectione utendum. ibid.

Aggratiatio non extendit ſe ad reſtitutionem bonorum confiſcatorum, priſtinorum jurium, nec tollit infamiam, niſi Princeps expreſsè velit plenariè abſolvi reum in integrum reſtituendo. ibid.

Neque extendenda ad intereſſe partis, cui non obſtante aggratiatione ſatisfaciendum, neque ad non reſarcienda damna ex crimine illata alteri. ibid.

Alimentum.

Alimenta non reſervanda filio ex bonis parentum ob crimen læſæ majeſtatis confiſcatis. 173. 16

Dum alimenta negantur a dominis ſervis languidis expoſitis, hi libertatem & ingenuitatem conſequuntur, nec amplius a domino vocari poſſunt ſui. 220. 2

A quo alimentandi infantes expoſiti, ſi in loco non ſint Orphanotrophia, & parentes ignoti. 221. 2

Ratione alimentorum factorum in tales infantes, ab iis etiam ad ſtatum divitem devenientibus nihil repetere poſſunt loca ad id fundata, aut etiam alii ad hoc obligati. 221. 3

An-

Annata.

Annata quid ſit. 121

Eas ſine Simonia exigit & recipit Papa. ibid.

Apoſtata, Apoſtaſia.

Apoſtaſiæ tres ſunt ſpecies, nimirum prima: receſſus a fide, qui, ſi fiat totaliter a fide Chriſtiana, tranſeundo ad Paganiſmum, Judaiſmum, Turciſmum, Apoſtaſia propriè dicta eſt; ſi fiat negato uno alterove articulo, tranſeundo ad ſectam aliquam hæreticam, vulgo ſolùm dicitur Apoſtaſia, nec pœnis ſpecialiter contra apoſtatas ſtatutis ſubjacet. 209. 1

Secunda eſt receſſus ab Ordine Clericali, dum in ordine ſacro conſtitutus, etiam in minoribus, tranſit ad ſtatum laicalem, vel etiam matrimonialem, & hæc non videtur propriè Apoſtaſia. 209. 2

Tertia receſſus ab ordine Religioſo propriè tali animo ad nullam ampliùs Religionem redeundi. 209. 3 & 4

Apoſtatæ a fide incurrunt pœnas omnes, quas hæretici. 210. 1

Item privantur privilegio impunitatis & libertatis conceſſo hæreticis in tractatu pacis Oſnabrugenſis & Monaſterienſis. ibid.

Apoſtaſiæ ab ordine ſacro pœna eſt excommunicatio non latæ ſententiæ, ſed ferendæ, niſi conſtitutus in ſacro ordine matrimonium contrahere præſumpſerit. 210. 2

Item infamia non juris, ſed ipſo facto incurrenda, vi cujus durante infamia repelluntur ab omnibus dignitatibus, honoribus, officiis, ab accuſando, & a ferendo teſtimonio. ibid.

Item irregularitas orta ex infamia, quæ per pœnitentiam tollitur, niſi apoſtata talis contraxerit matrimonium. ibid.

Item amiſſio privilegii canonis, ita ut illum percutiens non incurrat excommunicationem. ibid.

Apoſtaſiæ veræ ab ordine religioſo dimiſſo habitu, jure communi ſtatuta eſt pœna excommunicationis. 210. 3

Item ſuſpenſio ab uſu ſacrorum Ordinum, quos appoſtata durante apoſtaſia ſuſcepit, duratque hæc ſuſpenſio poſt reditum ad ordinem, donec Papa diſpenſet. ibid.

Apoſtatæ a Religione durante apoſtaſia privantur privilegiis ſuæ Religionis. 210. 4

Apoſtatas a Religione & fugitivos capere, etiam extra proprium territorium, & incarcerare poteſt Prælatus religioſus. ibid.

Apoſtata a Religione verus eſt, qui poſt emiſſa tria vota ſubſtantialia, etiam non ſolemnia, a Religione animo non redeundi recedit, non verò recedentes poſt illa vota edita ex pietate in novitiatu, uti & ob culpam a Superiore ejecti è Religione. ibid.

Appellatio.

Appellatio ab intimatione pœnæ quandonam concedatur. 4. 7

Appellatio in notoriis non admittitur a ſententia condemnatoria, bene tamen a ſententia declaratoria notorietatis. 58. 2

Appellatio negatur hæreticis eorumque fautoribus. 197. 1

Secus eſt, dum quis declaratus hæreticus ex præſumptione juris tantùm. ibid.

Appellatione interdicta non cenſetur interdictus recurſus ad Principem via querelæ & ſupplicationis. ib.

Appellatio, etſi negetur a ſententia hæreſis, conceditur tamen a ſententiis & actibus interlocutoriis. ib.

Appellari poteſt a ſententia ſeu decreto torturæ. ib.

Appellatio in cauſis hæreſis a ſententiis interlocutoriis ad quem fiat. 197. 2

Arbiter.

Arbiter inter Chriſtianos nequit eſſe Judæus. 135

Archidiaconus.

Archidiaconorum jura, immunitates, juriſdictionem, obſequia præſtanda privilegio, conſuetudine, præſcriptione acquiſita eripere aut diminuere non poſſunt Epiſcopi. 414. 3

Aſſaſſinium.

Aſſaſſinium committens non gaudet aſylo. 237. 3

Aſſaſſinium quid ſit, & quæ pœnæ præter privationem aſyli illi ſtatutæ. 239

Aſylum.

An aſylo locorum ſacrorum non gaudeant homicidæ deliberati. 236. 2

Aſylum loci ſacri nulli homicidæ negatur, niſi ſit latro publicus, vel homicidium in Eccleſia aut cœmiterio vel proditoriè, aut per aſſaſſinium commiſerit. 237. 3

Aſylo ſolùm de cætero privantur homicidæ propriè & ſtrictè tales. 238. 2

Quinam in ſpecie habeantur pro homicidis proditoriis propriè talibus, & ideo non gaudeant aſylo. 238. 3. Vide *Homicidium*.

Aſylo Eccleſiæ non gaudent fures. 334

Bannitus.

Bannitum occidendi facultatem cuivis dare poteſt Princeps, & & quæ ad hoc requirantur. 245. 1

Et quæ requirantur ad hoc ex parte privatorum, ut ea facultate uti poſſint. 245. 2

Bannito non licet ſe defendere occidendo vel mutilando. 246

Bannitum num liceat occidere proditoriè. 247

Bannitos impunè occidendi ſtatutum num valeat. 248

Num bannitum occidens, quem talem eſſe ignorat, gaudeat beneficio talis ſtatuti. 249

Baptiſmus.

Ex baptiſmo Catholico ritu collato ſuſcipere filios hæreticorum licet Catholicis. 153. 3

Baptiſmum ſemel ritè collatum ſcienter iteratò conferentes jure civili puniuntur ultimo ſupplicio, jure canonico verò incurrunt irregularitatem, non tamen, ſi ſub conditione: ſi baptizatus non eſt, etſi temerè ſine inquiſitione ſufficiente hujus conditionis rebaptizent. 212

Idem dicendum de ſcienter aſſiſtentibus miniſtris rebaptizantis. ibid.

Baptiſmum nulla antecedit irregularitas, quippe jure Eccleſiaſtico introducta, cui non ſubſunt non baptizati. 521. 1

Defectus quidam ante baptiſmum contracti poſt illum remanentes conſtituunt irregulares. ib.

Per baptiſmum non aboletur illegitimitas, neque infamia juris, ſecus eſt de infamia facti commiſſi ante baptiſmum. ibid.

Baptiſmus tempore interdicti miniſtrari poteſt tam adultis quàm parvulis. 576. 1

Baccalaureus.

Baccalaureorum nomine qui veniant, & quando hic gradus conferatur. 122. 2

Bellum.

Bellum inferre infidelibus ob ſolam infidelitatem non licet. 145

Ad bellum gerendum contra alios Principes an & qualiter auxilium præbere poſſint hæreticis Principes Catholici. 156. Vide *Hæreticus*.

In bello, ſive defenſivo, ſive offenſivo patenter injuſto aſſiſtentes pugnando, adhortando ad pugnam vel qualecunque auxilium præſtando, ſive Clerici, ſive laici, fiunt per hoc irregulares. 251. 1

Niſi tamen aſſiſtant ad componendam pacem vel ad adjuvandum ſpiritualibus. ibid.

In bello juſto defenſivo aſſiſtentes etiam Clerici non incurrunt irregularitatem propria manu occidentes vel mutilantes ad defendendam propriam vitam, modò non proceſſerint ad bellum pugnandi gratia. 251. 2

In bello juſto per ſe occidens aliquem fit irregularis ſine peccato, ſi laicus eſt 251. 3

Si tamen in tali bello ſe neminem propria manu occidiſſe vel mutilaſſe moraliter certi ſint, nec laici, nec Clerici ſunt irregulares, etſi ſciant ſe plures vulneraſſe non lethaliter, & plures ab alijs occiſos eſſe. ibid.

Belli dux non fit irregularis adhortando milites ad fortiter pugnandum. ibid.

Beneficium.

Ad beneficium an & in quibus caſibus promoveri poſſit denunciatus in judicio. 39. 3
In beneficiorum reſignatione & collatione Simoniaca acceptum pretium an & cui reſtituendum. 96
De beneficio Simoniacè proviſus an & qualiter teneatur illud dimittere. 97
An beneficium vacet & reſervetur Papæ ob Simoniam. 98
Beneficiorum privatio an & qualiter infligatur ob Simoniam mentalem & confidentialem. 100
Beneficia an & qualiter vacent ob Simoniam confidentialem. 101
Ad beneficium circa quod commiſſa Simonia maximè confidentialis impetrandum qualiter de ea conſtare aut probari debeat. 102
Beneficiorum privatio an & qualiter infligatur ob Simoniam mentalem, conventionalem, realem. 103
Qualiter ob Simoniam confidentialem infligatur privatio beneficiorum & aliæ pœnæ. 104
Ob beneficium quodcunque propriè tale Simoniacè procuratum, collatum, quomodocunque receptum incurritur ipſo facto excommunicatio Papæ reſervata. 105. 1
Eſtque talis beneficii proviſio ipſo jure nulla, & proviſus fructus non facit ſuos, & perceptos tenetur reſtituere. 105. 2
Et beneficium obtentum ante omnem ſententiam dimittere tenetur reditus ad illud aut aliud obtinendum inhabilis. 105. 3
Beneficiis quoque legitimè obtentis non ipſo jure, ſed per ſententiam Judicis, neque privatur fructibus ex illis perceptis. 105. 4
Qui beneficium per Simoniam realem ab alio commiſſam acquiſivit, tenetur illud unà cum fructibus ante omnem ſententiam dimittere, quamprimum reſcit commiſſam Simoniam. 106
Idem dicendum de parvulis ſic per alium obtinentibus beneficium, quod tamen limitatur. ibid.
Ut beneficium, quod Simoniacè ignoranter obtentum, retineatur, diſpenſare poteſt Epiſcopus, ſecus tamen eſt, ſi eſt Prælatura, quod tamen limitatur. 112. 1
Secus eſt, ſi beneficium qualecunque per alium obtineatur beneficiato ſciente & conſentiente. 112. 2
Num eo ipſo, quòd beneficium alicui inhabili conferat Papa, cenſeatur cum illo diſpenſare. 115
Beneficium conferens Papa, poteſt in ſubſidium alterius ex eo reſervare fructus. 121
Ad beneficia & officia Eccleſiaſtica inhabiles ſunt hæretici notorii, donec ab irregularitate abſolvantur. 162
Beneficii collatio facta hæretico eſt invalida, fructuſque ex eo percepti unà cum beneficio reſtituendi ante omnem ſententiam. ibid.
Beneficiis ante hæreſin legitimè obtentis privantur hæretici eorumque credentes fautores &c. 163
An priventur illis ipſo jure, an non niſi per ſententiam, controvertitur. ibid.
Num Clericus lapſus in hæreſim, & mox ſincerè converſus, ſit privandus beneficiis & officiis. 164
Ad beneficia & dignitates Eccleſiaſticas obtinenda inhabilitas eſt pœna Schiſmaticorum. 207. 4
Beneficiorum præhabitorum privationem juxta probabiliorem non inducit Schiſma. ibid.
Beneficiis ritè obtentis privatur Clericus deliberetè occidens aliquem, non ipſo facto, ſed per ſententiam Judicis. 225. 2
Beneficio privandi ſunt Clerici committentes inceſtum. 301. 2
Ad beneficium electio per ſortes jure Eccleſiaſtico prohibita eſt. 383. 3
A beneficio ſuſpendendus non eſt infamatus, cui indicta purgatio, donec in purgatione deficiat. 466
Beneficiis quibuſcunque obtinendis privat irregularitas, & collationem illorum reddit illicitam, non invalidam, ſed irritandam. 520. 2
Irregularitas partialis ſuperveniens, non ex delicto, ſed ex defectu corporis non impedit collationem beneficii, non requirentis uſum repugnantem defectui. ib.
Beneficiis præhabitis privat irregularitas in aliquorum ſententia, contrarium ſentientibus aliis, nimirum non privare illis ſaltem ipſo jure, ſed requiri ſententiam declaratoriam criminis. 520. 3
Ad beneficia curata non cenſetur diſpenſatus a Papa ad Ordines. 521. 7
Beneficia conferendi & inſtituendi in Eccleſiis poteſtatem dare ex privilegio poteſt Papa. 552. 2
Ad beneficia quæcunque quacunque via obtinenda inhabilis eſt excommunicatus, eſtque illius promotio ad ea irrita. 565. 4
A beneficio ſuſpenſus ſe immiſcens illius adminiſtrationi aut fructus illius percipiens, non fit quidem irregularis, perdit tamen ipſum beneficium. 571
Suſpenſus abſolutè ab officio redditur ineligibilis ad beneficium, redditque collationem factam ſuſpenſo ipſo jure irritam ſecundum plures. ibid.
Suſpenſionem à beneficio ſecundùm aliquos ipſo facto, ſecundùm alios per ſententiam incurrunt tam regulares quam ſæculares, violantes interdictum. 577. 2

Beſtialitas.

Beſtialitas ejuſdem eſt rationis, etſi bruta diverſæ ſint ſpeciei phyſicæ punitur igne, & brutum ſimul cum homine comburendum. 306

Bigamia.

Ex bigamia contrahitur irregularitas. 519. 4
In irregularitate proveniente ex bigamia propriè tali poteſt, etſi rariùs ſoleat, diſpenſare Papa. 521

Blaſphemia, Blaſphemus.

Blaſphemia quid & quotuplex. 397
Blaſphemiæ in jure veteri quæ pœna. 398
Quæ jure canonico veteri, quæ novo. 398. 2
Jure civili blaſphemiæ in Deum pœna erat capitalis, quæ hodie in deſuetudinem abiit, & ſubſtituta pœna arbitraria, quamvis, ſi ſit enormis, hodie adhuc puniatur pœna mortis. ibid.
Blaſphemus repellendus a teſtimonio in cauſis, ubi requiruntur teſtes omni exceptione majores. ib.
Blaſphemus etſi ipſo jure non infamis, fit tamen talis infamia facti, ubi de blaſphemia a Judice condemnatus. ibid.
Blaſphemiæ quis Judex competens. 400

Bona.

Bona ſtabilia ſeu dominia inter Chriſtianos habere poſſunt Judæi. 137
Bona hæreticorum in pœnam hæreſis a die commiſſi criminis ipſo facto, tam jure Canonico quàm civili confiſcata ſunt citra ſententiam condemnatoriam tam criminis quàm pœnæ. 172. 1 & 2
Ut bonorum ſuorum poſſeſſione ſpolientur, ſeu fiat executio confiſcationis, requiritur ſententia, qua declarentur hæretici, niſi id ita notorium, ut celari nullatenus poſſit. 172. 3
Poſt hanc ſententiam ſtatim fieri poteſt hæc executio per Judicem ſæcularem abſque ulteriore mandato Judicis Eccleſiaſtici. ibid.
Bonorum illorum executio fieri poteſt poſt mortem hæreticorum, ſi priùs accuſati non niſi poſt mortem convicti & condemnati. ib.
Bona illa a die commiſſi criminis ſunt realiter tacitè obligata fiſco, cui, ſi ex illis aliqua alienata, reſtituenda. 172. 4
Bonorum illorum dominium & adminiſtrationem non amittit hæreticus ante ſententiam declaratoriam. ib.
Bona illa ante dictam ſententiam offerendi fiſco nulla eſt obligatio, nec talis oblatio a Principe imponi poteſt. ib.
Bona tamen illa ante hanc ſententiam fiſcus poteſt tradere alteri, ne auferentur. ib.
Bonorum illorum lata ſententia criminis jus omne tranſlatum in fiſcum, cui, ſi deſuper interrogetur ea manifeſtare debet. 172. 5
Bona Clericorum patrimonialia confiſcata ob hæreſim applicanda ſunt fiſco Eccleſiæ Epiſcopalis in uſus pios diſtribuenda. 172. 6
Acquiſita tamen ab iis non ex fructibus beneficij, ſed ratione alicujus Miniſterij Eccleſiaſtici applicanda pro miſſis legendis, Sacramentorum adminiſtratione. ib.
Acquiſita intuitu beneficij applicanda Eccleſiæ, cui ſervierunt, & quidem omnibus, ſi habuit in pluribus beneficia. ibid.

Bona hæreticorum obnoxia confiſcationi ſunt omnia tam mobilia quàm immobilia, jura omnia & actiones eorum propria, dum committitur hæreſis, ſecus de iis, quæ ſunt alterius, etſi in poteſtate hæretici. 173. 1
Bona donata ab hæretico ſub conditione non impleta tempore, quo delictum committitur, comprehenduntur ſub confiſcatione. 173. 2
Idem eſt de bonis illius donatis cauſa mortis, ſi donatur fiat poſtea hæreticus, quod tamen limitatur. ib.
Bona & jura debita hæretico ſub conditione futura, deſcendentia ex contractu aliquo, v. g. venditionis, cadunt ſub confiſcatione, etſi conditio priùs impleatur poſt condemnationem. 173. 3
Bona Eccleſiæ v. g. domus & prædia, ex quibus Clerici reditus ſui beneficii percipiunt, non confiſcantur ob hæreſin Clerici, qui ea poſſederit. 173. 4
Bona hæretici laici pertinent ad fiſcum Principis ſæcularis, ita tamen, ut ab hoc ejuſmodi executio fieri nequeat, niſi priùs poſt latam ſententiam declaratoriam criminis. ibid.
Bonorum omnium confiſcatione facta per Judicem laicum jus Patronatus annexum caſtro confiſcatur indirectè, & ſuo modo tranſit ad fiſcum. 173. 5
Ea verò facta per Judicem Eccleſiaſticum, ſive Patronus ſit laicus, ſive Eccleſiaſticus, jus patronatus tranſire poteſt ad hæredes extraneos. ibid.
Bona fideicommiſſo ſubjecta non comprehenduntur ſub confiſcatione omnium bonorum fideicommiſſarij delinquentis. 173. 9
Bona, ex quibus conſtituitur majoratus, non confiſcantur etiam ob crimen læſæ Majeſtatis confiſcatis cæteris, nec durante vita delinquentis poſſeſſoris tranſeunt quoad fructus ad fiſcum, ſed ad ſequentem vocatum. 173. 9
Si bonis ſimpliciter datis à Rege non ex fine inſtituendi majoratum, donatarius inſtituit majoratum, locum non habet confiſcatio. 173. 10
Bona à Rege data ſub titulo majoratus in perpetuum, Pontifex in perpetuum confiſcare nequit ob delictum hæreſis, ſed ſolùm pro vita delinquentis fructus talis majoratus aſſignare fiſco Eccleſiæ. ibid.
Bonis parentum confiſcatis non confiſcatur peculium caſtrenſe vel quaſi caſtrenſe filij. 173. 12
Neque ob delictum filij confiſcatur hoc peculium, ſed defertur illius patri. ibid.
Bona adventitia filij non confiſcantur ob delictum parentum, neque etiam ob delictum filij quoad proprietatem, ſed tranſeunt ad patrem, & conſolidantur cum uſufructu. 173. 13
Bona nulla uxoris confiſcantur ob crimen mariti, etiam læſæ Majeſtatis. 173. 17
Bona paraphernalia uxoris, non confiſcantur confiſcatis bonis mariti ob hæreſin, niſi ſciens eſſe hæreticum ei nupſerit. 173. 17.
Bonis ſuis num privetur maritus ſcienter nubens uxori hæreticæ. ibid.
Bonis mariti confiſcatis uxor innocens propria authoritate capere poteſt ſibi propria à marito detenta. ib.
Bonis uxoris confiſcatis ob delictum tempore viduitatis ab ea commiſſum confiſcantur quoque dos, bona paraphernalia, omniaque alia ab ea acquiſita ſtante matrimonio. 173. 18
Bona hæretici defuncti probata plenè ejus hæreſi, etſi ad tertium poſſeſſorem devenerint, fiſco applicanda. 195. 2
Bona paraphernalis amittit vir adulter. 287. 3
Bonorum omnium mobilium & immobilium amiſſio eſt pœna raptorum. 312. 2

Bulla.

De Bulla Cœnæ quid ſentiendum, & num quoad libros hæreticorum ſit ubique in rigore recepta. 158
Per Bullam Cœnæ ſublatam eſſe poteſtatem abſolvendi ab hæreſi occulta aliiſque caſibus conceſſam per Tridentin. probabiliùs tenent plures. 200. 2
Num non obſtante Bulla Cœnæ abſolvere poſſint ab hæreſi in locis remotis ab urbe ob difficultatem adeundi Pontificem. 201
Per Bullam Cruciatæ & Bullam Cœnæ quæ concedatur poteſtas abſolvendi. 204. 2
Ex Bulla Cœnæ Schiſmatici etiam purè tales excommunicationem ipſo jure incurrunt. 207. 1

Cœmiterium.

Cœmiteria Judæorum violare ſub privatione honoris & officij vel pœna excommunicationis, ſi violator ſatisfacere noluerit, prohibitum. 140

Calumniæ.

Calumniari quid ſit. 61, 1
Pro calumniatore non ſtatim haberi aut puniri debet, qui in probatione deficit. 61. 2
A calumnia abſolvendus accuſator, ſi afferat probationes & præſumptiones excludentes animum calumniandi. ib.
A calumniæ præſumptione in quibus caſibus quis liberetur accuſator. 62
Calumnioſè accuſantis pœna aliàs jure canonico ei ſtatuta num adhuc ſit pœna talionis, dum juſta aliqua cauſa non excuſetur ab animo calumniandi. 64
An puniantur pœna falſi. 64. 2
De calumnis condemnati redduntur infames infamia juris & irregulares, inhabiles ad Ordines, dignitates, beneficia. 64. 3

Cambium.

Cambium quid ſit & quotuplex. 353. 1
Cambium non continet uſuram aut aliam injuſtitiam. 353. 2

Capitulum.

Capitulum ſeu conventus conſentiens in Simoniacam alicujus in Religionem admiſſionem ipſo jure incurrit ſuſpenſionem generalem ab officio capitulari quoad adminiſtrationem Eccleſiaſticam, non quoad alia munia. 108
Sine capituli conſenſu nequit Epiſcopus excommunicare Clericos aut eorum Eccleſias. 414. 1
Sine capituli conſenſu & juſta cauſa Epiſcopus non poteſt unire Eccleſias. 415. 2
Sine capituli conſenſu Epiſcopus non poterat infligere ſuſpenſionem; ſecus eſt hodiedum. 562. 4

Capitulum Sede vacante.

Capitulum Sede vacante, Epiſcopo mortuo, vel non potente gubernare diœceſin, quia abeſt, v. g. captivus, eſt Judex ordinarius in cauſis hæreſis. 183. 3
An Capituli Vicarius in eo caſu poſſit procedere ſine ſpeciali commiſſione Epiſcopi. ibid.
Capitulum Sede vacante juriſdictionem ſuam ordinariam circa non exemptos exercere nequit per ſe ipſum, ſed per Vicarium ſuum. ibid.
Capitulum Sede vacante non eſt propriè Vicarius Epiſcopi, ſed exercet eandem juriſdictionem, quam exercebat Epiſcopus defunctus. 199. 1
Probabiliter poteſt abſolvere ab hæreſi occulta. ib.
Capitulo Sede vacante competit poteſtas abſolvendi a delictis occultis & inde provenientibus irregularitatibus. 521. 4
Capitulum, Sede vacante, per Vicarium a ſe electum ferre poteſt ſententiam degradationis verbalis. 528. 2

Cardinalis.

Cardinales in Eccleſia ſui tituli ferre poſſunt cenſuras. 552. 1
Cardinales non comprehenduntur decreto generali ſuſpenſionis, niſi eorum fiat expreſſa mentio. 568. 1

Carcer, Incarceratio.

Carceris etiam perpetui pœna de rigore juris imponi poteſt, & ſæpe imponitur hæreticis pœnitentibus, non tamen de hæreſi tantùm ſuſpectis. 179
Hæc carceris perpetuitas ex gravi cauſa ab Inquiſitoribus cum Epiſcopo ad tempus brevius mitigari, aut in alias pœnas triremium, exilium &c. commutari poteſt. ibid.
Nec ita eſſe debet durus, ut vita incarcerati abbrevietur, ne aliàs Judices fidei irregularitatem incurrant, ut volunt aliqui. ibid.
Incarceratio Clerico de fuga ſuſpecto decerni poteſt, præmiſſa tamen priùs informatione de infamia & indiciis criminis. 503. 1

Incarceratio etiam ſola infamiam, & non faciliè reparabile præjudicium afferre ſolet. ibid.
Carcer ſolius cuſtodiæ cauſa decretus debet eſſe honeſtus,& non corporis afflictivus. ibid.
Quid de carcere perpetuo & temporaneo Clericis capitalium criminum reis. ibid.
Etſi pœna carceris ob atrocitatem criminis ita exaſperari poſſit, ut non niſi pane & aqua ſoſtentari debeat reus, ſi tamen ſubtractio alimentorum eſſet cauſa mortis, Epiſcopus contraheret irregularitatem. 503. 1
Ad carceris pœnam ſpectat ergaſtulum, & quid hoc ſit. ibid.

Catechumenus.

Catechumenis num non obſtante carentia baptiſmi conferri poſſint indulgentiæ, controverſum eſt. 540
Catechumenis cenſura infligi poteſt. 553

Cauſa.

Cauſas matrimoniales Prælati Epiſcopo inferiores citra ſpeciale privilegium aut legitimè præſcriptam conſuetudinem decidere non poſſunt. 415. 3
Hæ cauſæ hodie vi Trident. Epiſcopi ſolius examini & juriſdictioni ſubjectæ, non obſtantibus quibuſcunque privilegiis & conſuetudinibus, niſi ſint immemoriales. ib.

Cautio.

Nulla cautione præſtita concedenda abſolutio à cenſura, dum ea petitur ab eo, cui de ea nulla eſt ſuſpicio. 557. 3
Cautione juratoria contentus Judex in abſolvendo à cenſura, dum ſatisfactio re ipſa præſtari poteſt, peccat mortaliter. 558. 3
Si cautionem pignoratitiam vel fidejuſſoriam præſtet impotens ſatisfacere, abſolvendus eſt à cenſura cenſuratus,

Cenſura.

Cenſura qualiter definiatur. 550. 1
Eſt pœna ſpiritualis, quia privationem bonorum temporalium non intendit principaliter, etſi ſecundariò eam ſecum trahat. 550 2
Eſt pœna medicinalis, quia non eſt pœna purè vindicativa patrati ſceleris. 550. 3
Poteſtas cenſuras ferendi immediatè collata à Chriſto, unde eſt juris divini. 550. 4
Extendit ſe ad forum externum, & tam ad laicos quàm Clericos. 550. 5. & 6
Nulli cenſuræ obnoxius eſt Papa. 550. 7
Reſpicit ſolùm contumaces, nimirum in Eccleſiam præcipientem aut prohibentem aliquid ſub cenſura. 550 9
Cenſura quotuplex ſit. 551
Cenſura lata à jure, conditore juris mortuo, manet lata ab homine cujus juriſdictione morte aliove modo extincta extinguitur, etſi, qui eam incurrerunt, ea ligati maneant, ibid.
A jure ferri non poteſt pro præteritis, ab homine pro præteritis & futuris. ibid.
Cenſura eſſentialiter dividitur in excommunicationem, ſuſpenſionem & interdictum, ita ut non ſint aliæ ejus ſpecies. 551. 3
Cenſuras ferendi poteſtas ordinaria reſpectu omnium fidelium competit Papæ, Epiſcopis & Archi-Epiſcopis pro ſuis diœceſibus, & non pro diœceſibus ſuorum ſuffraganeorum, niſi dum eas viſitant. 552. 1
Item Cardinales in Eccleſia ſui tituli, Vicarius generalis Epiſcopi, Vicarius Capituli Sede vacante, eas ferre poſſunt, ibid.
Item Concilia generalia pro tota Eccleſia, provincialia pro provincia ferre poſſunt cenſuras. ibid.
Archidiaconi & Archipresbyteri etſi olim poteſtatem ferendi cenſuras non habebant, modò tamen aliqui eorum eam habent. ibid.
Cenſuras ferendi ex privilegio Papæ poteſtatem eorum officio annexam habent Religioſorum Generales, Provinciales, Præpoſiti, Rectores, Guardiani, aliique Superiores locales. 552. 1
Cenſuras ferendi ex delegatione poteſtatem habent, quibus ſupradicti ordinaria poteſtate gaudentes eam commiſerint, modò illi ejus capaces ſint. 552. 2
Hinc religioſo poſeſſo laico conferri non poteſt. ib.
Multoque minùs hujus poteſtatis capax eſt fœmina. ib.
Hæc tamen incapacitas non eſt juris divini, ita ut Pontifex ex plenitudine poteſtatis hanc fœminæ concedere nequeat poteſtatem. ibid.
Cenſura ferri tantùm poteſt in hominem baptizatum, rationis compotem, viatorem. 553
Poteſt ferri in hæreticos, Apoſtatas, Schiſmaticos. ib.
Cenſura ipſo jure annexa delicto incurri poteſt ab impuberibus, poteſt quoque illis inferri per ſtatutum & ſpecialem ſententiam. ibid.
Cenſura per legem territorialem ligari nequeunt exiſtentes extra territorium. ibid.
Cenſura etſi in particulari nulli ſine ejus culpa infligi poſſit, poteſt tamen innocentibus in communitate exiſtentibus infligi, dum v. g. tota communitas interdicitur vel ſuſpenditur. 554. 1
Infligi non poteſt, niſi ob culpam mortaliter malam externè conſummatam. 554. 2
Cenſura lata contra committentem delictum non afficit mandantem aut conſulentem illud, niſi id in lege exprimatur, ibid.
Ad Cenſuram ipſo jure vel per ſententiam aut decretum generale ſub cenſura ipſo facto incurrenda latam non requiritur præmonitio ſeu comminatio de ea incurrenda, citandus tamen obnoxius cenſuræ ad ſe defendendum. 555. 1
Ad Cenſuram, ſaltem excommunicationis, ab homine latam incurrendam prærequiritur præmonitio ſeu comminatio, & quidem trina, aut una tribus æquivalens. 555. 2
Requiritur etiam hæc præmonitio, dum Cenſura à jure ſtatuta eſt ſententiæ ferendæ. 555. 3
A Cenſura qualibet ignorantia tam facti quàm juris, modò craſſa & ſupina non ſit, excuſat. 556. 1
Cenſura ſe ligatum reputare non debet quis ſtante dubio juris & facti, quod adhibita debita diligentia non potuit vincere. ibid.
Cenſura tamen ſe ligatum fuiſſe ſciens, dubitans, an ab ea abſolutus, adhuc ſe ea ligatum eſſe reputare debet. ibid.
A Cenſura regulariter excuſatur, qui ex gravi metu v. g. mortis, mutilationis, infamiæ, gravis jacturæ bonorum committit quid ſub cenſura prohibitum, 556. 2
Secus eſt, dum humanæ legis ſub cenſura prohibentis quid obſervatio neceſſaria eſt pro bono communi, aut ejus tranſgreſſio cederet in contemptum fidei vel poteſtatis Eccleſiaſticæ. ibid.
Item ſi Eccleſia prohiberet ſub cenſura, quod aliàs jure naturali prohibitum eſt, v. g. fornicari. ib.
Si tamen tali præcepto naturali adderetur circumſtantia, eidemque annecteretur Cenſura, v. g. prohibendo fornicationem in templo ſub cenſura, excuſaretur à cenſura, ſi eam gravi metu adactus committeret in templo. 556. 2
A Cenſura excuſatur quis non tantùm, quando innocens eſt à culpa, cui ea imponitur, coram Deo & quoad forum externum, ſed etiam ſi nocens eſt, dum culpa exteriùs probata non eſt, quamvis Judici privatim nota ſit. 556. 3
Cenſura ferri non poteſt ex notitia privata, eſtque talis ſententia nulla, ibid.
Sed neque innocentem, legitimè tamen probatum nocentem ligari cenſura videtur probabilius. ib.
Cenſura non tollitur niſi abſolutione ab ea, neque per mortem infligentis eam, neque morte cenſurati, neque præſtita ſatisfactione parti læſæ aut ſola emendatione, 557. 1
Hæc abſolutio à cenſura variis modis fieri poteſt, 557. 2
Abſolutio à cenſura dicta quoad cautelam quid ſit, ea ſi petatur pro foro conſcientiæ facta promiſſione de ſatisfactione, ubi conſtiterit adfuiſſe, eſt concedenda. 557. 3
Idem eſt in foro externo, dum petitur generaliter abſolutio à cenſura ab illo, qui nullius in particulari conſcius eſt, danda ea nulla præſtita cautione aut cauſæ cognitione, ibid.
Abſolutio à cenſura dicta ad reincidentiam quid ſit, & quomodo & quotupliciter ea fiat. 557. 4
Pluribus cenſuris ligatus poteſt abſolvi ab una, & non ab aliis. 558. 2
A Cenſuris abſolutio fieri poteſt tam in foro externo quàm conſcientiæ, verbis & ſcriptis. ibid.
Poteſtas abſolvendi à cenſura nemini etiam in articulo mortis conceſſa. 558. 3
Abſolvendi à cenſura poteſtatem habet non præſtita ſatiſfa-

factione, ſi, qui eam præſtare non potens præſtet cautionem pignoratitiam vel fidejuſſoriam. ibid.

Judex in abſolutione à cenſura contentus cautione juratoria, dum abſolvendus re ipſa ſatisfacere poteſt, peccat mortaliter, & invalidè abſolvit, ſi eſt Judex delegatus. ibid.

Cenſuratus eſt abſolvendus, ſi impotens ſatisfacere præſtet cautionem pignoratitiam vel fidejuſſoriam. ib.

A cenſuris ab homine ſpecialiter latis abſolvere poteſt, etiamſi abſolvendus domicilium mutarit, niſi ſpecialiter ei fuerit interdictum. 559. 1

Item Succeſſor in munere & dignitate ferentis cenſuras, etiam in Succeſſore ad tempus, & in Succeſſore Judicis delegati. ib.

Item Superior pleno jure ferentis cenſuram v. g. Papa reſpectu omnium Ordinariorum, Generalis reſpectu Provincialium, Provincialis reſpectu Rectorum, Epiſcopus reſpectu ſui Vicarii, delegans reſpectu delegati. ibid.

Regulares tamen ſubjecti Epiſcopo cenſurati in cauſa concernente diſciplinam regularem ab Epiſcopo à cenſura abſolvi nequeunt. ib.

A Cenſuris latis ab aliquibus Archidiaconis ex privilegio ſeu de conſuetudine abſolvere nequit Epiſcopus. ib.

A Cenſuris juris, quas Anthor illius ſibi non reſervavit, abſolvere poſſunt Epiſcopi, Abbates, Guardiani, Rectores, Priores, ſi habeant juriſdictionem in foro externo. 559. 2

A Cenſura juris reſervata Authori illius nemo abſolvere poteſt, niſi ipſe Author, ejuſque Succeſſor Superior delegatus. 559. 3

Abſolvendi poteſtatem ab omni cenſura omnibus Sacerdotibus, etiam excommunicatis conceſſit Tridentinum pro articulo mortis. ib.

Cenſus.

Pro cenſu annuo ad tempus modicum elocari poſſunt fructus beneficiorum ſeu prædia Eccleſiæ, à quibus hi fructus proveniunt. 119

Pro cenſu annuo juriſdictionem exercendam committentium pœnæ. 120

Cenſus annuus perceptus confiſcatur confiſcatione omnium bonorum, non verò percipiendus, niſi poſt condemnationem. 173. 6. Vide *Penſio*.

Cenſus quid ſit & quotuplex. 359. & ſeq.

Neque cenſus realis conſtitutio neque conſtitui emptio aut venditio quicquam uſurarii aut illiciti continet. 359. 2

Idque procedit, ſive cenſus ſit fructuarius ſive pecuniarius, etiam dum eſt conſignativus, qui non finitur obitu emptoris, venditoris aut alterius cujuſdam, ſed ad hæredes tranſit. 359. 3

Item ſive cenſus ſit redimibilis, ſive irredimibilis, item, ſive ſit temporalis ſeu ad certum tempus, ſive ad incertum. 359. 4

Jure naturæ ex utraque parte tam venditoris quàm emptoris licita eſt emptio & venditio cenſus redimibilis. ib.

Jure tamen humano tam civili quàm Eccleſiaſtico uterque ille cenſus, nimirum tam ex parte utraque redimibilis quàm perpetuus, prohibitus. ib.

Poteſt tamen uterque cenſus tam irredimibilis quàm redimibilis ex utraque parte licitè & validè vendi & emi in locis, ubi conſtitutiones illæ juris humani tam civilis quàm Eccleſiaſtici non receptæ vel abrogatæ. ib.

Cenſus merè perſonalis quid ſit, & num & qualiter ſit licitus. 360

Ut cenſualis contractus in genere ſit licitus, quæ requirantur. 361

Citatio.

Citatione rei opus non eſt in notoriis. 4. 3

Citatio hæretici neceſſaria, ſive procedatur accuſando ſive denunciando, ſive inquirendo, faciendaque ſine expreſſione cauſæ, ſi citandus non timetur fugitivus; ſecus ſi timetur fugitivus. 188. 5

Citatio una tribus æquivalens ſufficit aſſignato termino competente peremptorio. ibid.

Clauſula.

Clauſula derogatoria expreſſa juris communis non requiritur, dum ei derogatur per privilegium. 444. 5

Clauſula derogatoria juris alicujus tertii aut ſtatuti vel conſuetudinis ſpecialis requiritur, ut iis derogetur per privilegium. ibid.

Clauſula generalis, qua Princeps dicit, velle ſe privilegium vel conſtitutionem aliquam valere non obſtantibus quibuſcunque privilegiis, ſufficienter derogat quibuſcunque privilegiis, quod ipſum tamen variè limitatur. 458. 1

Clauſura.

Clauſuram qualiter violent Prælati tam ſæculares quàm regulares. 417. *Remiſſivè*.

Clauſuram monialium ingrediendi citra Scripturam obtenta licentia non valet. 433

Clericus.

Clerici qualiter accuſare poſſint criminaliter laicos præterquam de ſua injuria. 10. 6

Clericus tenetur ad denunciationem canonicam de crimine digno pœna ſanguinis. 30

Clerici alium Clericum calumnioſè accuſantis pœna eſt privatio beneficii & officii Eccleſiaſtici. 64. 4

Clerici aliunde habentes amplam ſuſtentationem, num pro functionibus ſpiritualibus exigere aut recipere poſſint ſpirituale tanquam ſtipendium. 74. 3

Clerici lapſi in hæreſin ad Ordines altiores aſcendere nequeunt, in ſuſceptis tamen miniſtrare poſſunt, poſtquam abſoluti ab irregularitate. 162

Clericorum bona confiſcata ob hæreſim cui applicanda. 172. 6

Ob Clerici hæreſim non confiſcantur bona Eccleſiæ, uti prædia, domus, quæ is poſſidet, & ex quibus is reditus ſui beneficii poſſidet. 173. 4

Clericus hæreticus degradandus ab Ordinibus ſuis, priuſquam tradatur brachio ſæculari. 180. 2

Clericus de hæreſi accuſari poteſt a laico etiam infami. 188. 2

Clerico homicidæ non infligitur excommunicatio. 225. 2

Clericus propter homicidium ſimplex non poteſt degradari & & tradi curiæ ſæculari & morte affici, ſed tantùm propter homicidium qualificatum. ibid.

Poteſt ob homicidium ſimplex deponi ab Altaris Miniſterio, damnari ad carceres, vel triremes in perpetuum. ib.

Clericus deliberate occidens perpetuò inhabilis eſt ad omnia beneficia & officia Eccleſiaſtica obtinenda citra diſpenſationem, non tamen collatio ei facta eſt ipſo jure irrita, ſed prohibita. ibid.

Pœna quoque ei ſtatuta eſt privatio beneficiorum obtentorum, non ipſo jure ſeu facto, ſed *per ſententiam Judicis*. ibid.

Clericus occultus homicida poteſt licitè & validè uti & frui beneficio ritè obtento uſque ad ſententiam, niſi requirat exercitium ordinis ſacri, quem exercere nequit propter irregularitatem ipſo facto incurſam. ib.

Clerici in ſacris conſtituti & monachi exercentes Medicinam vel Chirurgiam num incurrant irregularitatem, dum ex exercitio illius etiam adhibita diligentia mors ſequitur. 231

Clericum deprehenſum in adulterio ſi maritus percutiat, hic non incurrit pœnas canonis. 244. 2

Secus eſt de Sponſo, ſi Clericum deprehendat fornicantem cum ſua Sponſa, & eum percutiat. ib.

Clericus aſſiſtens in bello defenſivo juſto non ad pugnandum, ſi ob neceſſitatem defendendi propriam vitam occidat aliquem, non fit irregularis. 251. 2

Clericus in bello juſto adhortans milites etiam in ipſo conflictu ad pugnandum fortiter, non fit irregularis. 251. 3

Clerici patriam defendendi gratia etſi ad pugnandum adhortari poſſunt, in propria tamen perſona pugnare non poſſunt. 251. 2

Clerici ut non incurrant irregularitatem accuſando de delicto digno morte, debent expreſſè in judicio dicere, ſe non petere vindictam criminis, ſed ſolùm reparationem injuriæ ſibi illatæ. ibid.

Clericis abſolutè prohibitum agere teſtes in cauſa criminali coram Judice laico. 255

Clericos præſertim in ſacris conſtitutos minùs decet immixtos reliquæ turbæ ſpectare ſupplicia reorum; per hoc tamen non incurrunt irregularitatem, nec peccant venialiter, & Sacerdotes ad ſummum venialiter. 258

Clericis duellantibus præter pœnas communes illis cum laicis eſt depoſitio (id eſt, ſuſpenſio) ab officio & beneficio per ſententiam inferenda. 274

Digitized by Google

Clericus ſtuprator hodie præter dotationem ſtupratæ punitur pœna arbitraria vel pecuniaria vel incarcerationis, depoſitionis ab officio, privationis beneficii. 293. 3

Clericus inceſtum committens eſt perpetuò damnandus ab ordine & officio, & privandus beneficio. 301. 2

Clericorum in Sacris conſtitutorum fornicantium quæ pœna. 309

Clerici raptores & participantes cum eis in rapina puniuntur irreparabili depoſitione ab officio & privatione beneficii. 316. 1

Clericis incendiariis jure Canonico nulla pœna ſtatuta, ſed ea a Judice Eccleſiaſtico determinanda juxta doli, loci, damnorumque qualitatem & quantitatem. 318. 4

Clericus fur notorius aut damnatus furti eſt infamis. 328. 2

Si tamen tantùm damnatus ad reſtitutionem rei ablatæ, per hoc non fit infamis. ibid.

Clericus fur notorius in furto notabili aut iterato deprehenſus vel convictus præter pœnam infamiæ & irregularitatis ab Ordine & officio clericali deponendus, &, ſi non reſipiſcat, ſolemniter excommunicandus, & factus incorrigibilis, tradendus Curiæ ſæculari. 328. 4

Clerico abigeo, irrogari poteſt pœna depoſitionis. 333. 2

Si Clericus repetat uſuras non nomine proprio, ſed Eccleſiæ ſuæ, contra illum excipi nequit, quòd & ille uſuras extorſerit, nec reſtituerit. 370. 4

Clericus uſurarius ſi monitus non deſiſtat, non tantùm per ſententiam ad tempus ſuſpendendus, ſed & ab officio Eccleſiaſtico & beneficio deponendus. 372. 2

Clerici uſurarii infames ſunt, & arcentur ab omnibus honoribus, dignitatibus & negotiis gerendis, quæ tamen infamia ipſo facto ceſſat, ſi reſipuerit, & uſuras reſtituerit. 372. 1

Clericis prohibitum cudere monetam ex auro arte Alchimiæ confecto ſub privatione beneficiorum & inhabilitate ad ea. 376. 3

Clerici falſificantes literas Apoſtolicas præter excommunicationem privantur omni officio & beneficio; &, ſi per ſe id fecerint, degradandi & curiæ ſæculari tradendi. 378. 3

Clericorum Sortilegorum pœna ordinaria præter infamiam eſt depoſitio ab officio & beneficio & detruſio in Monaſterium ad agendam pœnitentiam. 384. 1

Clericis maximè Religioſis venatio clamoſa ſeverè interdicta. 390. 2

Clerico præſertim in majoribus conſtituto prohibitum propriis manibus percutere laicum etiam delinquentem, exceptis præceptoribus moderatè percutientibus diſcipulos. 391. 1

Clerici percutientis laicum pœna eſt arbitraria pro qualitate & circumſtantiis percuſſionis notabilis, & ſi id ſæpiùs, maximè ob leviores defectus fecerit, a ſtatu Clericali deponendus. 391. 2

Clerici blaſphemantis quæ pœna. 398

Clericus degradatus verbaliter, ſi Ordinis actum, a quo eſt depoſitus, exerceat, abſcindendus ab Eccleſia, ſeu a communicatione Sacramentorum ſeparandus. 401. 1

Clerici qualiter peccent, & an puniri poſſint per Epiſcopum aut Prælatum, a quo beneficium acceperunt, negando eſſe dominum ſuum. 418. 2

Clericus privilegio Canonis uti cogitur. 442

Clericus propter defectum in purgatione ſui commiſſum degradatus, curiæ ſæculari traditus non poteſt a ſæculari Judice puniri pœna ordinaria criminis, qua laicus de eo convictus puniretur. 467. 2

Clericus agere poteſt ad æſtimationem injuriæ ſibi illatæ, & petere, ut pœna pecuniaria ſibi applicetur ultra damna & intereſſe ex injuria ſecuta. 440. 3

Tam Clericis quàm laicis pœnæ pecuniariæ infligi poſſunt ab Epiſcoporum Vicariis generalibus ſimilibuſque Judicibus Eccleſiaſticis, dum crimen eſt fori Eccleſiaſtici aut mixti. 499

Clerici juxta modernam curiarum Eccleſiaſticarum praxin etiam Sacerdotes ſuſpecti & diffamati de criminibus enormibus quæſtionibus, & torturæ ſubjici poſſunt. 502

Eorum tortura hodiedum etiam miniſtris laicis demandatur ab Epiſcopo. ibid.

Clericus de mandato Epiſcopi infligi poteſt verberatio ſaltem moderata. 502, 2

Clericis ob quæ crimina in perpetuum deponi poteſt. 526

Clerici obnoxii degradationi & traditioni curiæ ſæculari ob quatuor crimina in jure expreſſa. 530

Percuſſionis Clerici notoreitas, ut percuſſor ſit vitandus, in quo conſiſtat. 561. 3

Clericus communicando cum excommunicato à Papa per ſententiam nominatim & publicè denunciato præter peccatum incurrit excommunicationem majorem, laicus verò minorem. 563. 5

Clerici qui ſunt in famulatu Epiſcopi excuſantur à communicatione cum eodem excommunicato, ſecus tamen, ſi extra ejus domum morentur. 564. 3

Clerici peccant mortaliter, ſi more Eccleſiaſtico canentes funus excommunicati denunciati deducant. 565. 3

Non niſi Clericis infligi poteſt ſuſpenſio. 568. 4

Clerici tempore interdicti ſepeliri poſſunt in loco ſacro interdicto cum ſilentio, id eſt, ſine compulſatione campanarum, divino officio, ſi ipſi ſpecialiter ſuſpenſi non ſint, aut cauſam ſuſpenſionis non dederint. 576. 3

Collatio.

In collatione beneficiorum qualiter committatur Simonia. 89

Colluſio.

Quid ſit colluſio. 385. 1

Ea à Civiliſtis prævaricatio dicitur, dum accuſator in judicio proprias probationes diſſimulat, & falſas rei exceptiones admittit, & tergiverſatio, quando accuſator ab accuſatione omnino deſiſtit. 385. 1

Colluſio in quibus cauſis poſſit committi. 385. 2

Colluſio inter quos fieri poſſit. 385. 3

Colluſione interveniente ſi reus abſolutus fuerit, poteſt denuò accuſari, & contra eum inquiri. 386

Si colluſio commiſſa, accuſatore criminali deſiſtente, poteſt ac debet Judex ex officio inquirere & procedere. ib.

Ad colludendum ſi reus induxerit accuſatorem & Advocatum, habetur pro victo, & ſententia abſolutoria reſcinditur, niſi ſit cauſa ſanguinis. ib.

Colluſionis ſeu prævaricationis propriè talis pœna eſt arbitraria pro diverſitate circumſtantiarum, incurrit infamiam & à munere accuſandi arcetur. 387. 1

Si colluſio fiat ſuper beneficio Eccleſiaſtico, uterque colludentium privandus beneficio. ib.

Prævaricatores minùs propriè tales, nimirum Advocati, procuratores puniuntur pœna non ordinaria, ſed arbitraria. 387. 2

Procuratores prævaricati ex dolo malo in cauſa civili, ſive criminali, deſuper convicti, præterquam quòd Clienti reſarcire teneantur, in nummellis exhibiti fuſtigatione & relegatione afficiuntur. ib.

Advocati prævaricatores pro qualitate perſonarum & circumſtantiarum pœna arbitraria puniendi, non tamen ſine nota infamiæ. 387. 2

Concilium.

Concilio generali, neque vivo Pontifice ejus Authoritate congregato, neque eo mortuo conceſſam à Chriſto facultatem concedendi indulgentias, eſt probabilius. 538. 2

Concilio generali facultatem concedendi indulgentias, denegare poteſt Papa, quia neceſſaria non eſt ad gubernandam Eccleſiam. 538. 3

Concilia generalia per totam Eccleſiam, provincialia in ſua provincia ferre poſſunt cenſuras. 552. 1

Concubinarius.

Concubinarius publicus ad denunciandum aliorum delicta admittendus non eſt. 30

Concubinarius quis dicatur jure civili, quis jure Canonico, quo jure prohibitus, quæ ejus pœnæ. 310

Confeſſarius.

Confeſſarium ſollicitantem in confeſſione ad res turpes an denunciare teneatur pœnitens, dum id probare non poteſt. 32. 3

Confeſſario à ſe electo committere poteſt Epiſcopus lapſus in hæreſin, ut ſe abſolvat ab hæreſi. 199. 2

Confirmatio.

Ob confirmationis Sacramentum iteratum non incurritur irregularitas. 213

Con-

Confiſcatio.

Confiſcatio bonorum Clericorum infligi poteſt in pœnam Clerici. 501
Cui cedant bona confiſcata Clericorum. ib.

Conſuetudo.

Per conſuetudinem legitimè præſcriptam acquiri poteſt privilegium. 436
Per conſuetudinem acquiri non poſſunt, quæ per privilegium. ibid.
Num conſuetudine legitimè præſcripta Prælati inferiores Epiſcopo acquirere poſſint poteſtatem concedendi indulgentias, controvertitur. 539

Contractus.

Contractus vendendo & emendo cum Judæis licitus eſt Chriſtianis. 134
Contractus antichriſcos quis ſit, & num uſurarius & illicitus. 385. Vide *Remiſſivè*.

Crimen.

Crimina, ob quæ Clericus in perpetuum deponi poteſt, quæ. 526

Crimen læſæ Majeſtatis.

Crimen læſæ Majeſtatis morte non extinguitur. 195. 1
Ob crimen læſæ Majeſtatis filij privantur legitima, quæ illis obvenire debebat, quia non erat filij, ſed patris. 497. 1
In Crimine læſæ Majeſtatis etiam filij innocentes puniuntur in deteſtationem paterni criminis. 492. 1

Crimen falſi ſeu falſum.

Crimen falſi quid ſit. 374. 1
Committitur dicto, ſcripto, facto, uſu. 374. 2
Per teſtes in judicio falſum deponentes, vel verum ſupprimentes ex dolo malo, & qualiter dicatur verum ſupprimi. 375. 1
Item per eos, qui falſos teſtes ſubordinant. ib.
Item per Judicem, qui dolo malo contra leges & Conſtitutiones Principum fert ſententiam. ib.
Item per Advocatos, qui parti adverſæ cauſam produnt. ibid.
Crimen falſi ſcripto ab iis committitur, qui teſtamentum aliudve inſtrumentum ſcribunt, ſignant, recitant, ſignum adulterum ſculpunt ſcienter dolo malo. 376. 1
Item, qui nomen, cognomen, genus, parentes fraudulenter commutant; ſecus ſi id faciant citra fraudem & præjudicium alterius. 376. 2
Item, qui titulum falſum Comitis, Baronis, Doctoris, Notarii, ſtemmata, inſignia vel ſigilla aliena aſſumunt alium decipiendi gratia. ibid.
Item falſa documenta, atteſtationes, chirographa, rationes, epiſtolas, contractus conficiendo, producendo, deſcribendo, mutando, veritatem immutantes. ib.
Item Chartas vacuas ſibi ſubſcribi, & poſtea alterius manum imitando obligationem ſupraſcribi. ibid.
Item curantes ſibi ſubſcribi Apocam, ac ſi depoſitum reſtitutum. ibid.
Item committitur in teſtamentis, & ultimis voluntatibus, dum quis in teſtamento vel codicillo in commodum ſuum adſcribit ſibi legatum, fideicommiſſum. ibid.
Item, qui vivi teſtamentum aperit, etſi ſit hæres. ibid.
Item, qui ultimam voluntatem teſtatoris quovis modo intervertit, teſtamentum amovendo, celando, comburendo, delendo, ſuperinducendo, mutando verba & ſigilla. ibid.
Falſitas qualiter committatur in literis Apoſtolicis. ibid.
Crimen falſi committitur facto à mercatoribus, pondera & menſuras publicè probatas corrumpentibus, aut mercibus materiam adulterinam aut minùs utilem miſcentibus. 376. 3
Item à falſò aſſumentibus ſibi titulos honoris vel ſtatus, v. g. Clerici, Sacerdotis, Doctoris, Nobilis, Notarii, ſi tamen actus talibus perſonis competentes exerceant, aliàs erunt falſarii in ſcripto. ibid.
Item, qui diplomate & commendatitiis falſis commeant. ibid.
Item, qui partum alienum ſupponunt alieni, fingendo eſſe illius filium. ibid.
Item, ac præcipuè committitur in re monetaria falſum, vel in forma, dum quis non habens poteſtatem cudendi eam cudit, etſi cæteroquin probam, vel habens poteſtatem cudendi, alterius Principis vel ſtatus ſignum ei imprimit. ibid.
Item, qui ex materia falſa cupro, ſtanno cudunt monetam. ibid.
Item, qui ex auro arte alchymiæ confecto cudunt monetam. ibid.
Crimen falſi qualiter committatur uſu. 377
Ob crimen falſi ex dicto commiſſum teſtes de jure civili in cauſa civili dicentes falſum cum juramento, præterquam quòd teneantur ad omne damnum ſecutum parti læſæ, puniuntur abſciſſione duorum digitorum. 378
Et in criminalibus pœna talionis, etſi hæc in alijs ſublata ſit. 378. 2
De jure Canonico ſive Clericus, ſive laicus falſum teſtans eſt infamis, & Clericus inſuper punitur pœna arbitraria. ibid.
Judicis falſum committentis ſcripto pœna eſt privatio officij & dignitatis & inhabilitas ad judicandum, exilium, & pœna capitis pro diverſitate circumſtantiarum. ibid.
Judicis Eccleſiaſtici eſt inſuper ſuſpenſio à divinis. ib.
Falſificantes literas Apoſtolicas ipſo facto incurrunt excommunicationem Papæ reſervatam, quam incurrunt etiam laici & fautores eorum, non tamen Papæ reſervatam. 378. 3
Falſarij illarum literarum Clerici privantur omni officio & beneficio in perpetuum, &, ſi id per ſe ipſos fecerint, degradandi, & curiæ ſæculari tradendi. ibid.
Qui literas illas ab alijs falſificatas ſcienter impetrant, iiſque utuntur, ipſo facto excommunicantur, &, ſi Clerici, ſpoliantur omnibus officijs & beneficijs. ib.
Item, qui tales literas ab alijs falſificatas ſe habere ſciunt, & intra 20. dies non deſtruunt vel reſignant, per ſententiam excommunicandi reſervata excommunicatione Papæ, etſi illis uſi non fuerint, nec animum utendi habuerint. ibid.
Crimen falſi committentes facto pondera & menſuras falſificando, præter pœnam ordinariam falſi ad duplum damnantur. 378. 4
Falſum partum ſupponentes damnantur ad mortem, quod tamen hodiedum mutatum in fuſtigationem vel relegationem. ibid.
Falſum committentes in cudenda moneta imperiali, imperijque Statuum, puniuntur igne, prius ſtrangulandi, & omnes eorum facultates addicuntur fiſco. ibid.
Jure Eccleſiaſtico excommunicatione majore feriuntur, a qua non abſolvendi niſi in articulo mortis. ibid.

Damnum.

Per damnum datum; de quo *tit.* 36. intelligitur factum contra jus alterius, ſive in corpore ſive in rebus illius animatis vel inanimatis, eas corrumpendo vel deteriorando, ut ipſius patrimonium ſine ullo damnificantis lucro minuatur. 485
Fit tribus modis, dolo, culpa, fortuitò. 486
Nihil intereſt, cujus conditionis, ſexus, qualitatis, ſtatus ſint inferentes illud. 487. 1
Committitur in rebus, quarum corruptione vel deterioratione alterius patrimonium diminuitur. 487. 2
Ad damni ex mero caſu fortuito orti compenſationem nulla datur obligatio. 488
Damni reparandi obligatio oritur ex culpa lata juridica, tam in foro externo, quam interno. 489. 1
Oritur ex culpa juridica levi & leviſſima carente omni culpa Theologica pro foro externo, tam Eccleſiaſtico quàm ſæculari ejuſque plura exempla. 489. 2
Damni reparandi non eſt obligatio in foro interno ante ſententiam Judicis, etiam dum ortum ex culpa leviſſima merè Juridica, v. g. ex ignorantia, inadvertentia vacante omni culpa Theologica. 489. 3
Damnum ſine culpa Theologica datum compenſandi dari in conſcientia, probabilius videtur. 489. 4
Si damnum importet occiſionem hominis, vel pecudum gregatim paſcentium, datur actio ad æſtimationem, non tantùm quanti fuit tempore interitus, ſed etiam quanti retro per totum annum fuit; ſecus, ſi occidatur animal, quod gregatim non paſcitur. 490. 1

Etſi in actione *ex leg. Aquil*, regulariter ſolùm petatur æſtimatio damni, & quanti intereſt damnificati, damnum non fuiſſe illatum, dantur tamen ex aliis legibus caſus & actiones, in quibus ad plus condemnetur damnificans v. g. ad duplum. ib.
Si animal pauperiem aut damnum fecerit, contra dominum illius datur actio, ita tamen, ut ei liberum ſit vel animal vivum tradere, vel damnificato præſtare æſtimationem damni. 490. 2

Decimæ.

Decimas Eccleſiaſticas vendere quando ſit Simonia. 85

Defunctus.

Defuncto infligi nequit cenſura. 553
Defunctum ligare & abſolvere in quo ſenſu poſſit Eccleſia. ib.

Degradatio.

Degradatio Clerici ob hæreſim quid ſit, coram quibus, & à quibus, & qualiter fiat. 168. 5
Degradandus prius ab Ordinibus ſuis hæreticus Clericus, antequam tradatur brachio ſæculari. 180 2
Degradatus actualiter & ſolemniter ſi non deſiſtat miniſtrare in actu ſibi prohibito ab Epiſcopo excommunicatur ipſo jure, & alii cum eo communicantes. 401. 2
Degradatio, quæ & depoſitio verbalis dicitur, quid ſit & quotuplex. 527
Degradationis verbalis ſententiam ferre poteſt Epiſcopus proprius confirmatus, etſi non conſecratus, in Clericos ſibi ſubjectos, & ex hujus commiſſione etiam ſimplex Sacerdos. 528. 2
Ad hanc degradationem, uti & ad degradationem realem præter Epiſcopum ejuſque Vicarium generalem requiruntur plures perſonæ præſentes. ib.
In degradatione conſtitutorum in ſacris hodiedum ſufficit adeſſe 6. Abbates habentes uſum mitræ & baculi, vel, ſi haberi non poſſint, alii Prælati in dignitate Eccleſiaſtica conſtituti, vel perſonæ graves conſilio & ſcientia commendabiles. ib.
Habent hi Aſſeſſores, ſive ſint Epiſcopi, ſive Abbates, ſive alii, in hac degradatione votum non tantùm conſultativum, ſed & deciſivum. ib.
In degradatione Clericorum conſtitutorum tantùm in minoribus non requiritur aſſiſtentium illorum conſenſus unanimis aut majoris numeri. ibid.
Degradationis realis actualis ſolemnis miniſter eſt Epiſcopus proprius conſecratus, & penilium ſubſtitui non poteſt Vicarius, qui non eſt Epiſcopus. 528. 3
In ſolemni illa actuali degradatione quæ ſolemnitates obſervandæ. 529
In ea juxta probabiliorem neceſſaria non eſt illa dictorum aliorum aſſiſtentium præſentia, ſed poteſt Epiſcopus ſolus peragere hanc executionem. ib.
Inter cætera videtur neceſſaria præſentia Judicis ſæcularis, cui degradatus, exutus clericalibus privilegiis traditur puniendus. ib.
Apud quem Epiſcopus ſeriò & ex animo intercedere debet, ut citra mortis periculum ſententiam moderari valit, non tamen ad vitandam irregularitatem. ib.
Non poteſt Judex ille ſæcularis, cui traditus degradatus, cognoſcere de modo, valore & juſtitia proceſſus, quem Epiſcopus in degradando ſervavit, ſi materia ſit merè ſpiritualis, videtur tamen id poſſe, ſi crimen ſit fori mixti. ib.
Degradationi & traditioni curiæ ſæculari obnoxia crimina Clericorum ſunt contumacia in hæreſi, vel in eam relapſus, falſificatio literarum Apoſtolicarum, Sodomia ſæpius commiſſa, calumnia & conſpiratio in Epiſcopum accedente incorrigibilitate. 530
Degradatum verbaliter ob delicta minora adulterio poſt peractam pœnitentiam Epiſcopus reſtituere poteſt citra conſenſum Capituli. 531. 1
Degradatum actualiter ob delicta adulterio graviora nullus præter Papam reſtituere poteſt. 531. 2
Si degradatus quis injuſtè per ſententiam, emendare non tantùm Epiſcopus, ſed & alii tenentur, qui ſimul cum eo ſententiam tulerunt aſſiſtentes Prælati. ib.

Delegatus, Delegatio.

Delegatus ad univerſitatem cauſarum, ſi erravit in judicando poteſt errorem ſuum corrigere; ſecus eſt in delegato ad unam cauſam, niſi tamen erraverit tantùm in modo procedendi. 51. 2
Cuilibet delegato Principis conceſſa poteſtas torquendi in cauſa criminali. 191. 4

Delictum.

Delictum quotupliciter dicatur notorium. 8
Delicta quænam denunciari poſſint charitativè. 25
Delicta charitativè ſibi denunciata an & quando manifeſtare poſſit Superior. 27
Delicta quænam poſſint, vel non poſſint judicialiter denunciari. 36
Delictum, dum eſt occultum & probari nequit, judicialiter denunciari nequit. 36. 2
De quibus delictis inquiri poſſit à Judice nemine denunciante aut accuſante. 42
In delictis in flagrante deprehenſis qualiter procedendum. 60
In irregularitate ex delicto occulto proveniente diſpenſare poteſt Epiſcopus, non tamen in proveniente ex homicidio deliberato occulto. 264. 1
In delictis quorum turpitudo eſt ſpecialiter contra naturam, & quibus proinde ex cauſa perpetua & univerſali à DEO determinatum eſt ſupplicium mortis, Supremi Principes aggratiare nequeunt. 498. 3
Delictum, ob quod contrahitur irregularitas, ſaltem ex objecto & materia, debet eſſe peccatum mortale, nec ſufficit eſſe veniale ex aliqua circumſtantia. 512. 3
Ex quibus delictis incurratur irregularitas. 515

Denunciatio, Denunciare.

Denunciatio qualiter definiatur. 21
Denunciatio quotuplex ſit. 22
Denunciationi Evangelicæ an & qualiter præmittenda ſecreta monitio delinquentis. 23. 1
Denunciare charitativè poteſt quilibet, etiam infamis, vel aliàs ad accuſandum inhabilis. 24. 1
Denunciandi charitativè quæ obligatio. 24. 2
Denunciari poteſt delictum etiam occultiſſimum nulli niſi denuncianti & delinquenti notum. 25
Denunciatione facta, dum crimen occultum eſt, qualiter procedere debeat Judex vel Superior. 26
Juxta denunciantis intentionem procedere debet Superior in corrigendo & puniendo, quandiù delictum occultum eſt; ſecus, ſi factum notorium. ibid.
Ex denunciatione hauſta ſcientia qualiter uti poſſit Superior. ibid.
In denunciando charitativè qualiter procedere debeat denuncians. 29
A denunciando repelluntur criminoſi, niſi ſuam ſuorumve injuriam proſequantur. 30
Ad denunciandum aliorum peccata non eſt habilis publicus concubinarius. ibid.
Denunciare nullo modo poſſunt, qui delicti notitiam ex ſola confeſſione Sacramentali habent. 30
Denunciatio judicialis poteſt fieri per procuratorem. 30
Ad denunciandum judicialiter quinam teneantur citra præceptum Superioris. ibid.
Ad denunciationem canonicam de crimine digno pœna ſanguinis tenetur Clericus. ibid.
Denunciare quandoque quis teneatur delictum occultum citra interrogationem Judicis, vel Superioris. 31
Denunciare quando quis non teneatur delictum occultum judicialiter ad interrogationem Judicis vel Superioris. 32. 2
Denunciandi delicta, quæ aliàs quis denunciare non tenebatur judicialiter, eſt obligatio vi edicti publici id præcipientis. 32. 3
Denunciare confeſſarium in confeſſione ad res turpes ſollicitantem an teneatur pœnitens, dum is id probare nequit. ib.
Denunciandi delicta vi edicti publici quæ ſit obligatio. 32. 4. & ſeq.
Denunciationi judiciali num præmittenda bina monitio charitativa. 34
In denunciatione judiciali quænam requirantur ad legitimè procedendum. 35

Denunciari judicialiter quæ delicta poſſint. 36. 1
Denunciari judicialiter quæ delicta non poſſint. 36. 2
Denunciationem judicialem cujus ſit admittere. 37
Denunciatione facta, qualiter procedere debeat Judex. 38
Denunciationis effectus primarius reſpectu Judicis eſt aperire ei viam ad inquirendum ſpecialiter contra eum. 39 1
Per denunciationem aggravatur fama denunciati, etſi per eam non ſtatim evadat reus. 39. 2
Denunciatus nequit promoveri ad dignitates, eſtque collatio ei facta nulla, etiam poſt abſolutionem. ib.
In quibus caſibus ad officia & beneficia promoveri poſſit. ib.
Denunciatio non impedit dignitatis poſſeſſæ adminiſtrationem aut exercitium. 39. 3
Denunciati an ſint eligibiles ad dignitatem. ib.
Denunciationis judicio pendente inter ſubditum & Prælatum, hic contra denunciantes procedere poteſt. 38. 2
Denunciatores privati cauſam, ob quam deficiente probatione liberarentur à præſumptione calumniæ, probare debent. 62
Denunciatio eſt modus uſitatus procedendi contra hæreticos. 188. 3
Denunciatio hæc facienda in ſcriptis vel ſaltem verbis, quæ ſtatim à Notario in ſcriptum redigenda, & eam à ſe factam denunciator jurare debet. ib.
Ad denunciandum de hæreſi admittuntur omnes, etiam abſentes, modò proprio nomine ſubſcribant, & juramento denunciationem firment. ib.

Depoſitio.

Depoſitio pœna Eccleſiaſtica ſpecialis quid & quotuplex ſit. 523. 1
Depoſitus ſimpliciter & abſolutè non privatur privilegio Clericali canonis & fori, niſi expreſsè in ſententia privatus exprimatur. 524
Pœna depoſitionis, etſi ſit perpetua & irremiſſibilis, in ea tamen cum Clericis ob adulterium minoraque crimina diſpenſare, eoſque in integrum reſtituere poteſt Epiſcopus poſt peractam pœnitentiam. 525

Diſpenſatio.

Pro diſpenſatione in votis, lege Eccleſiaſtica, impedimentis matrimonii dare & recipere quid temporale tanquam pretium. 77. 3
Qualiter excuſetur praxis Curiæ Romanæ in contrarium. ibid.
Diſpenſato nihil ſimile imponere poſſunt Epiſcopi, niſi quandoque Eleemoſynam. ib.
In diſpenſationum matrimonialium ſibi commiſſarum executione pro labore ſuo nihil temporale exigere poſſunt Epiſcopi. ib.
Secus eſt de recipiendo aliquid tanquam ſtipendium pro labore impenſo in expeditione diſpenſationum diſtinctarum à matrimonialibus. ib.
Diſpenſare poſſunt in omni irregularitate proveniente ex delicto occulto, non verò proveniente ex homicidio deliberato occulto. ib.
Diſpenſatio an & qualiter ceſſet cauſa illius principali. 448. 2
Diſpenſationis cauſa verificanda & tempore quo ea impetratur, v. g. Romæ, & quo illius executio ſit in partibus per Ordinarium vel Confeſſarium. 449
Diſpenſatio non amittitur renunciatione tacita, ſed ſæpius ejus effectus tantùm ſuſpenditur. 450. 3
Diſpenſatio ad agendum aliquid amittitur voluntariè, non utendo, dum occaſio & poteſtas eſt utendi illa. 451. 1
Diſpenſationes in gradu prohibito ad contrahendum conceſſæ à Pontifice non revocantur, niſi cauſa juſta intercedat, & inſuper reddatur pretium ei, quocum eſt diſpenſatum. 457. 2
Diſpenſationis revocatio fieri non poteſt à concedente ſine cauſa, poteſt tamen cum cauſa. 460. 1
Diſpenſationem factam ab inferiore Prælato vi collatæ ei à Papa poteſtatis diſpenſandi revocare poteſt Papa, non tamen alius ſuperior inferioris Prælati. 460. 2

Diſtributio.

Diſtributiones quotidianas non, ſed ſolùm fructus groſſos lucrantur Doctores in aliqua Academia actu docentes. 125. 2
In diſtributionibus ſi reditus omnes conſiſterent, tales docentes non niſi duas partes lucrabuntur tertia parte accreſcente præſentibus. ib.
Diſtributionibus dari ſolitis pro præſentia privantur excommunicati. ib.

Doctio, Docere.

Pro officio doctionis ſcientiarum prophanarum dare quid temporale non eſt Simoniacum. 83. 1
Neque pro doctione S. Scripturæ, aut etiam Theologiæ Scholaſticæ. 83. 2
Traditio doctrinæ Chriſtianæ pro pretio quando ſit Simoniaca. 83. 5
Pro docendi licentia, etiam prophanam diſciplinam dare & exigere pecuniam vel ſimile, etiam vigente alicubi in contrarium conſuetudine eſt illicitum. 127. 1
Non eſt tamen propriè Simoniacum. 127. 2.
Pro facultate docendi ab Academiis non exigitur pecunia. ib.

Doctoratus.

Doctoratum ſeu gradum Magiſterii in Theologia vendere non eſt Simonia. 83. 3.
Doctorum nomine qui veniant. 122. 4
Doctores, Magiſtri, Licentiati, quibus fruantur privilegiis. 125. 1
An ea competant indebitè promotis. ib.
In dignitate conſtituti cenſentur & nobilibus æquiparantur. ibid.
Stat pro Doctoribus integritatis & innocentiæ præſumptio, unde in aſſequendis dignitatibus & beneficiis cæteris paribus aliis præferendi. ib.
In collatione beneficii & receptione Ordinum examinandi non ſunt, in promotione tamen ad parochiales examen neceſſariò illis ſubeundum, etſi notoriè ſint digni. ibid.
Criminum rei mitiùs puniendi & torturæ non ſubjiciendi, niſi in ſpecialiter exceptis. ibid.
Doctores ultimum ſupplicium meriti non pœna triremium, fuſtibus, laqueo vel ignominioſa pœna, ſed gladio puniendi. ibid.
Docentes actu in Academia aliqua Theologiam vel jus Canonicum percipiunt fructus ſui beneficii pro tempore, quo docendi gratia abſunt, etſi non conducti doceant ſine ſtipendio, ſecus, ſi privatim in Monaſterio aliquo doceant. 125. 2
Non tamen lucrantur diſtributiones quotidianas, ſed ſolùm fructus groſſos. ibid.
Inter Doctores quis ordo ſervandus quoad præcedendum in ſitu, ſeſſione, congreſſibus, latione ſuffragiorum. 126
Doctor inter Chriſtianos nequit eſſe Judæus. 135. 1

Dominus.

Dominus tenetur ad reſarciendum damnum, quod fecit animal illius, eſt tamen ei liberum, vel animal vivum tradere vel præſtare æſtimationem damni. 490. 1
Non tamen liberabitur tradendo animal, ſi ipſe in culpa eſt non bene cuſtodiendo illud, dum ferox eſſet natura ſua. ibid.
Domino ejuſque hæredibus rei læſæ competit actio utilis, etiam in re læſa jus vel intereſſe habentibus, v. g. Vaſallis, hypothecariis, uſufructuariis. ibid.
Dominus innocens pro ſervo non punitur. 496. 1

Donatio.

Donatio rei temporalis purè gratuita pro conſequenda re ſpirituali prohiberi poteſt ab Eccleſia ob reverentiam rerum ſpiritualium, & ſic prohibita, ſi fiat, committitur Simonia 84. 1
Facta citra talem prohibitionem tanquam gratuita compenſatio eſt Simoniaca. 84. 2
Donationes factæ uxori propter nuptias à Sponſo non confiſcantur, niſi is tempore donationis fuiſſet hæreticus. ibid.
Donationes factæ à marito uxori ſtante matrimonio num confiſcentur bonis mariti confiſcatis. ib.

Dos

Dos.

Num tanquam dos ab ingrediente Religionem ad honeſtam ejus ſuſtentationem exigi quid poſſit. 81. 2
An id fieri poſſit ſine Simonia, dum Monaſterium dives eſt. 81. 3
Dos competit filiæ Judæi converſæ & baptizatæ. 139
Dos debetur filiabus ex bonis patris confiſcatis ob crimen læſæ Majeſtatis, etſi ex illis non debeatur iis legitima. 173. 15
Dotem filiabus præſtare tenentur hæredes, & conſequenter fiſcus, ſi ad illum devenerint bona confiſcata patris. Ibid.
Dos uxoris ob delictum mariti non confiſcatur. 173. 17
Et in ſpecie ob hæreſim illius, niſi tamen mulier ſciens maritum eſſe hæreticum, nupſerit illi. ibid.
Dos Uxoris ob delictum illius commiſſum ſtante matrimonio non confiſcatur, benè tamen alia illius bona. 173. 18
Lucrum dotis uxoris a marito occiſæ non tranſit ad maritum aut fiſcum, ſed ad hæredes uxoris. 275. 3
Ad dotem repetendam uxor poteſt maritum accuſare adulterii. 280
Ad dotem repetendam ſi agatur in cauſa adulterii Judex competens eſt ſolus Eccleſiaſticus. 283. 3
Dotari debet ſtuprata vidua in ſatisfactionem pro illata ei injuria & compenſatione negati illi matrimonii. 293. 4
Nec dotare nec ducere in uxorem a ſe ſtupratam debet ſtuprator. 294
Dos in qua quantitate præſtanda ſtupratæ. 296

Duellum.

Duellum quid & quotuplex. 269
Duellum tam ſolemne quàm privatum jure naturali ac divino tam civili quàm Canonico illicitum ſub graviſſimis pœnis prohibitum. 270. 1
Illicitum eſt, tàm quatenus offertur, quàm quatenus acceptatur ad demonſtrandam veritatem & probandam innocentiam. 270. 2
Illicitum eſt ſuſceptum ad oſtentandam animoſitatem, vires & peritiam duellandi. ibid.
Item ſuſceptum ad vindicandam privatam injuriam. ib.
Item ad terminandam litem civilem. ib.
Duellum an liceat offerre ob defenſionem vitæ, honoris, fortunarum. ibid.
Duellum per ſe & ſpeculativè loquendo licitum eſt, dum duobus reis damnatis ad mortem promeritam indicitur a Principe, ita ut ei, qui ſuperſtes manſerit, vita condonetur. 271. 1
Item, dum ob bonum reipublicæ totum bellum revocatur ad duorum aut paucorum militum conflictum de conſenſu Regum vel Principum judicantium id expedire. 271. 2
Duellum ob defenſionem honoris divini, Religionis, boni communis licitum eſt acceptare oblatum. 271. 3
Duella etſi jure civili prohibita, in ſpecie tamen hoc jure duellantibus nullæ ſtatutæ pœnæ, unde hæ hoc jure ſunt arbitrariæ. 272
Duellantibus & duella in ſuis territoriis permittentibus Principibus quæ pœnæ ſtatutæ jure canonico. 273
Duellantibus Clericis præter pœnas illis communes cum laicis excepta fortè privatione ſepulturæ Eccleſiaſticæ ſtatuta eſt depoſitio (id eſt ſuſpenſio) non niſi per ſententiam inferenda. 274
Cum duellante Clerico, modò mors aut mutilatio non ſecuta, diſpenſare poteſt in dicta pœna Epiſcopus. ibid.

Edictum.

Vi edictorum quandonam ſit obligatio denunciandi delicta. 32. 4 & ſeq.
Edicta hæc eorumque obligatio quamdiu duret poſt eorundem promulgationem. 33

Electio.

In electione qualiter committatur Simonia. 88. 1
Ne electio ejuſve confirmatio impugnetur aut impediatur ab eo, qui juſtam ad hoc cauſam habet, dare quid temporale, num ſit Simoniacum. ibid.
Num electio tota ſit irrita, ſi per tertium Simoniacè procuratum alicui votum, cæteris legitimè eligentibus. 88. 2
In electionibus Prælaturas, beneficia & officia Eccleſiaſtica non jure naturæ, ſed Eccleſiaſtico prohibitum eſt ut ſortibus. 383. 2
Prohibitio eligendi per ſortes ad beneficium vel officium Eccleſiaſticum extendit ſe ad caſum, dum ex electis ad illud æqualibus ſuffragiis determinandus eſt. 383. 3
Electio per ſortes ad officia civilia prohibita non eſt. 383. 4
Eligi validè poteſt electione non irritanda ad dignitates & officia ligatus excommunicatione minore, non tamen ad beneficia & dignitates Eccleſiaſticas. 403. 3
Jus electionis activæ & paſſivæ amittunt perſonæ Eccleſiaſticæ, tam regulares quàm ſæculares violantes interdictum. 577. 2
Jus electionis activæ & paſſivæ amittunt perſonæ Eccleſiaſticæ, tam regulares quàm ſæculares violantes interdictum. 577. 2

Emphyteuſis.

Emphyteuſis non confiſcatur, quæ ad hæredes extraneos tranſire non poteſt; privatur tamen ea delinquens, eaque tranſit ad Succeſſores vocatos, & ſi nulli vocati ſunt, redit ad dominum directum. 173. 7
Si emphyteuſis tranſeat ad fiſcum, tenetur jus integrum ſervare domino, quod is in ea habebat, & poteſt dominus cogere illum ad non vendendam illam alteri, qui potentior eſt, pluribuſque privilegiis gaudet. ib.
Emphyteuſis Eccleſiaſtica non poteſt ad hæredes extraneos tranſire, niſi in perpetuum conceſſa. ib.
Eſt in optione Eccleſiæ, num malit revocare quàm permittere, ut ad fiſcum tranſeat. ib.
Emphyteuſis fructus & commoditates, quas emphyteuta delinquens percipere debuiſſet tempore vitæ emphyteutæ, ad quem ſpectent. ib.

Epiſcopatus.

Epiſcopatus & Eccleſias Cathedrales ſolus Papa unire poteſt. 415. 2

Epiſcopus.

Epiſcopus ex privilegio abſolvere poteſt a Simonia incurſa in proviſione & receptione beneficiorum, Ordinum, admiſſione ad Religionem. 111. 1
Epiſcopus aliuſvè Prælatus diſpenſare poteſt, ut beneficium ab invincibiliter ignorante Simoniacè obtentum retineatur, aut poſtquam bona fide reſignatum, denuò ab illo recipiatur. 112. 1
Secus, ſi Simoniacè ſciente & conſentiente beneficiato obtentum. 112. 2
Epiſcopus diſpenſare nequit, ut mulier Chriſtiana, etiam in domo ſua nutriat filium Judæi. 131
Epiſcopus eſt Judex competens & ordinarius ratione officii ſui reſpectu omnium hæreticorum, ſive ſint laici ſive Clerici diœceſis ſuæ. 183. 2
An reſpectu exemptorum a ſua juriſdictione ſit ordinarius, an delegatus. ibid.
Ab Epiſcopi ſententia in cauſa hæreſis in exemptos lata appellari debet non ad Metropolitanum, ſed ad Papam. ibid.
Ab Epiſcopo modus idem procedendi in cauſa hæreſis ſervandus, quem ſervant Inquiſitores. ib.
Epiſcopi Vicarius generalis in cauſis hæreſis cognoſcendi & judicandi caret poteſtate, niſi ad hoc à ſuo Epiſcopo habeat ſpeciale mandatum. ib.
Contra Epiſcopos etiam titulares tantùm alioſque electos confirmatos, etſi non conſecratos procedere in cauſa hæreſis nequeunt Inquiſitores, etiam generales. 184. 6
Poſſunt tamen dicta teſtium contra eos ad tranſmittendum ea ad Pontificem. ib.
Item eum clarè cognitum hæreticum, ubi de fuga ſuſpectus, comprehendere & cuſtodire ad mittendum eundem ad Pontificem. ib.
Epiſcopus contra alium Epiſcopum hæreticum aut de hæreſi ſuſpectum in diœceſi ſua ſubſiſtentem hæreſim committentem inquirere & procedere poteſt ex poteſtate ei delegata per *c. ad abolendam*. ib.
Epiſcopus (qui Inquiſitor natus dicitur) qualiter procedere poſſit contra Inquiſitores. 184. 8
Epiſcopali Juriſdictioni non præjudicat delegata generaliter Inquiſitoribus juriſdictio. ibid.

Dum

Digitized by Google

Dum Epiſcopus ſimul cum Inquiſitore vel ſeparatim ab eo procedit, qualiter communicandus proceſſus. ib.
Dum Epiſcopus & Inquiſitor, ſive diviſim ſive conjunctim procedunt, etſi unus ſine altero procedere nequeat ad ſententiam condemnatoriam hæretici, poteſt tamen unus ſine altero procedere ad ſententiam definitivam abſolutoriam, ibid.
Epiſcopi electi & confirmati, etſi non conſecrati, abſolvere poſſunt ab hæreſi occulta ſubditos ſuos, etiam exiſtentes extra diœceſin ſuam. 199. 1
Item ab excommunicatione hæreſi annexa, etſi Sacerdotes non ſint. ibid.
Item à caſibus Papæ reſervatis, non tamen exiſtentes extra diœceſin ſuam. ibid.
Epiſcopus lapſus in hæreſim ſuo modo committere poteſt electo à ſe confeſſario, ut ſe ab hæreſi abſolvat. 199. 2
Epiſcopis ſublatam eſſe poteſtatem abſolvendi etiam ab hæreſi occulta conceſſam à Trident. per Bullam Cœnæ probabilius tenent plures. 200
Num ſaltem id poſſint adhuc in locis remotioribus ab urbe ob difficultatem recurrendi ad Papam. 201
Poſſunt Epiſcopi de jure communi tanquam delegati Apoſtolici pro foro externo quoad excommunicationem modò non ſint hæreſiarchæ, abſolvere hæreticos, ubi priùs abjurarunt hæreſi. 202
Epiſcopus diſpenſare poteſt in omni irregularitate proveniente ex homicidio deliberato occulto, non tamen proveniente ex homicidio deliberato notorio. 264. 1
Poteſt diſpenſare in irregularitate proveniente ex homicidio caſuali, etiam intento indirectè cum cauſa. 264. 2
Poteſt diſpenſare in irregularitate proveniente ex quacunque mutilatione, etiam injuſta, voluntariè directè intenta, occulta tamen. 264. 3
Epiſcopus Clerico duellante diſpenſare poteſt in pœna depoſitionis ab officio & beneficio, ſi ex duello non ſecuta mors aut mutilatio. 274
Epiſcopi ob venationem clamoſam ſylvaticam arcentur à communione tribus menſibus. 390. 2
Epiſcopi propriis manibus Clericos ſibi ſubjectos in ordinibus ſacris conſtitutos correctionis gratia percutere non debent, ſed id committere alteri Clerico, aliàs tam committens quàm exequens excommunicantur. 393
Epiſcopus diſpenſare poteſt, ut per ſaltum promotus in ordine ſic ſuſcepto miniſtrare poſſit, & ordinem omiſſum recipere. 409
Secus in eo, ut quis aſcendat ad Superiores Ordines, aut in iis miniſtret, priuſquam Ordines omiſſos receperit. ibid.
Epiſcopus non poteſt excommunicare Clericos, vel eorum Eccleſias ſine conſenſu Capituli. 414. 1
Epiſcopi ſine conſenſu Capituli nequeunt excommunicare aut ſuſpendere Clericos aut eorum Eccleſias. ib.
Epiſcopi nequeunt Eccleſiam alteri Prælato ſubjectam ſine legitima cauſa ab illius juriſdictione & obſequio liberare. 414. 2
Sic nequeunt Archidiaconorum aliorumque Prælatorum Epiſcopis inferiorum jura, immunitates, juriſdictionem, obſequia iis præſtanda, privilegio, conſuetudine, præſcriptione acquiſita eripere aut diminuere. 414. 3
Epiſcopi, ubi juriſdictionem temporalem habent debent conſtituere Judicem laicum in cauſis criminalibus. 414. 5
Si ipſe interſit executioni pœnæ temporalis ſanguinis aut mutilationis irregularitatem incurrit. ib.
Epiſcopi privativè ad Prælatos inferiores unire poſſunt Eccleſias ſuarum diœceſium, uti & monaſteria & beneficia ſecularia, modò utrumque in eorum diœceſi, & neutrum exemptum. 415 2
Ut Epiſcopus validè uniat Eccleſias, requiritur juſta cauſa & conſenſus Capituli. ibid.
Epiſcopi ſoli etiam non conſecrati nec Sacerdotes concedere poſſunt indulgentias. 415. 5
Epiſcopus ſubditum ſuum, etiam laicum ad purgandum ſe de criminibus ſpectantibus ad cognitionem Eccleſiæ cogere poteſt. 465. 1
Epiſcopus poteſt pœnas pecuniarias ſibi applicare, ſi pauper eſt, aliàs locis & cauſis piis applicandas. 500
Epiſcopus Clericis exilium extra diœceſin irrogare poteſt. 504
Epiſcopis conceditur facultas abſolvendi ab omnibus irregularitatibus provenientibus ex delicto occulto. 512. 1
Epiſcopus diſpenſare poteſt in irregularitate dubia ob defectum dubium, non in notoria. 517
Epiſcopi nomine pro diſpenſationibus in Trident. non venit ejus Vicarius generalis, niſi ſpecialiter ei conceſſa poteſtas hæc, venit tamen nomine illius Capitulum Sede vacante. 521. 4
Competit ea poteſtas abſolvendi ab occultis irregularitatibus Epiſcopis jure ordinario & non tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatis. ibid.
Epiſcopus in illis diſpenſare poteſt exiſtens extra ſuam diœceſim cum ſubdito ſuo exiſtente quoque extra illam. 521. 5
Epiſcopus juriſdictionem voluntariam exercere poteſt ubilibet. ibid.
Hæc diſpenſandi & abſolvendi poteſtas, cùm ſit ordinariæ juriſdictionis, eſt delegabilis ab Epiſcopo. 521. 7
Epiſcopus vel Prælatus conſcius irregularitatis, in qua diſpenſare poteſt, admittens ad Ordines aut beneficia, cenſetur diſpenſare, quæ tamen diſpenſatio facta à Papa inferiore in foro externo non admittitur. ibid.
Epiſcopus irregularitatis conſcius concedens dimiſſorias ad Ordines, concedere cenſetur ordinanti poteſtatem ad diſpenſandum in irregularitate. ib.
Epiſcopus reſtituere poteſt famam non directè, ſed indirectè, tollendo directè depoſitionem, ex qua orta infamia. 525
Epiſcopus proprius confirmatus, etſi non conſecratus ferre poteſt ſententiam degradationis verbalis in Clericos ſibi ſubjectos, & ex hujus delegatione Sacerdos ſimplex. 528. 2
Epiſcopus non niſi proprius conſecratus eſt miniſter degradationis realis actualis ſolemnis. 528. 3
Epiſcopus degradatum verbaliter ob delicta minora adulterio poſt peractam pœnitentiam reſtituere poteſt citra conſenſum Capituli. 531. 1
Epiſcopus ſolus eſt Judex in violatione ſigilli Sacramentalis, qualiter procedere debeat. 536
Epiſcopis concedendi indulgentias etiam particulares non conceſſam facultatem immediatè à Chriſto, ſed mediante delegatione Pontificis eſt probabilius. 538. 3
Epiſcopis non tantùm, ſed etiam Concilio generali poteſtatem denegare poteſt Papa. ibid.
Poteſt Epiſcopus pro anniverſario die dedicationis, aut etiam alias concedere 40 dierum indulgentias. ib.
Hæc illius poteſtas non eſt delegata, ſed ordinaria. ib.
Si Epiſcopus concederet ampliores, quàm ei commiſſum, indulgentias, conceſſio non tantùm ex parte, ſed ex toto erit irrita. ibid.
Etſi ad has indulgentias non requiratur, ut Epiſcopus ſit conſecratus, requiritur, tamen, ut non ſit excommunicatus. ibid.
Ab Epiſcopo proprio ubique extra territorium ſubditis concedi poſſunt indulgentiæ. 540
Ab Epiſcopo alieno ex concedi poſſunt non ſubditis illius habentibus ad hoc licentiam à proprio Epiſcopo. ib.
Epiſcopus abſolvere non poteſt regulares ſibi ſubjectos à cenſura lata in cauſa concernente diſciplinam regularem. 559 1
Item à latis ab aliquibus Archidiaconis ex privilegio vel conſuetudine. ibid.
Epiſcopi non comprehenduntur decreto generali ſuſpenſionis, niſi fiat expreſſa eorum mentio. 568. 1
Epiſcopi non comprehenduntur interdicto, ſi in eo non exprimantur. 574. 1

Euchariſtia.

Euchariſtiam tenens captivam moveri poteſt ad illam dimittendam data pecunia. 73 1

Examen.

Examen an, quando & qualiter præmittendum promotioni ad gradus literarios. 124

Exceptio.

Exceptio quid ſit. 59
Exceptio quando dicatur inſtitui civiliter, & quando criminaliter. ibid.
Exceptio criminaliter facta induit naturam accuſationis, ejuſque conditiones requirit. ibid.
Ad excipiendum de crimine non admittitur criminoſus, ſi proſequatur bonum publicum. ibid.

Ex-

Exceſſus.

Exceſſus Prælatorum Eccleſiaſticorum in ſubditos Clericos qui ſint. 414

Excommunicatio.

Excommunicatio quid ſit & quotuplex. 560 1 & 2
Etſi excommunicandi poteſtas a Chriſtu conceſſa Eccleſiæ, inſtitutio tamen illius non eſt juris divini, ſed ortum ſuum habet a ſola Eccleſia. 561. 1
Hodiedum poſt Concilium Conſtantienſe nullus ex quacunque cauſa excommunicatus neceſſariò vitandus a fidelibus, niſi ſit excommunicatus ſpecialiter, & nominatim a Judice Eccleſiaſtico publicè denunciatus, vel niſi ſit notorius percuſſur Clerici. 561. 2
Ad vitationem percuſſoris Clerici etſi non requiratur, ut ſit denunciatus, requiritur tamen, ut facta ab eo percuſſio ſit notoria. 561. 3
Excommunicatio Pontifici reſervata ipſu jure incurritur a quocunque beneficium quodcunque propriè tale procurante vel recipiente, conferendo, eligendo, præſentando, &c. Simoniacos. 107
Excommunicationem Papæ reſervatam incurrit committens Simoniam realem utraque parte completam conferendo vel recipiendo Ordines. 107. 1
Excommunicationem ipſo facto incurrunt dantes & recipientes aliquid pro ingreſſu & receptione in Religionem, ſi ſint ſæculares ibid.
Ab excommunicatione incurſa ob Simoniacam proviſionem & receptionem beneficiorum, Ordinum & admiſſionem ad Religionem abſulvere poteſt Papa ex privilegio etiam Epiſcopi & Religioſi Mendicantes. 111. 1
Excommunicationem majorem ipſo jure & facto incurrit hæreticus formalis jure ſolùm Eccleſiaſtico. 161. 1
Non tamen ideo vitandus etiam nominatim denunciatus ut hæreticus. ibid.
Excommunicatio hæc reſervata Papæ per Bullam Cœnæ. ibid.
Eandem Papæ reſervatam incurrunt hæreticorum credentes, receptatores, fautores, defenſores vi Bullæ. 161. 2
Extenditorque ad ſepelientes horum receptatorum, fautorum &c. corpora. ibid.
Excommunicationem incurrunt latæ ſententiæ, non tamen reſervatam Papæ, ſepelientes hæreticos notoriè tales eorumque credentes. 167. 2
Excommunicati excommunicatione minore teſtes eſſe poſſunt ad probandum in cauſa hæreſis, non tamen excommunicati excommunicatione majore denunciati, publici percuſſores Clericorum. 190. 2
Ab excommunicatione hæreſi annexa abſulvere poſſunt Epiſcopi electi & confirmati, etſi Sacerdotes non ſint. 199. 1
Excommunicationem ipſu jure incurrunt Schiſmatici purè tales, ſeu licèt hæretici non ſint. 207
Ad excommunicationem hanc ſufficit, quòd quis opere externo ſe ita gerat, ac ſi Papæ non eſſet ſubjectus, nec Eccleſiæ pars, etſi Papam ut Chriſti Vicarium & Eccleſiæ caput agnoſcat. ibid.
Excommunicationem hanc incurrunt fautores Schiſmaticorum. ibid.
Excommunicatio non infligitur Jure Canonico Clerico homicidæ. 225. 2
Excommunicatio intelligitur, dum jure Canonico pœna mortis infligitur. ibid.
Excommunicatio major infligi nequit, niſi propter peccatum mortale. ibid.
Excommunicantur ipſo jure Clerici degradati actualiter & ſulemniter, ſi non deſiſtant miniſtrare in actu ſibi prohibito, uti & communicantes cum eis, hi tamen non niſi excommunicationem minorem incurrunt. 401. 2
Excommunicatorum celebrantium divina officia pœna eſt depoſitio perpetua ab officio & beneficio per ſententiam infligenda. 401. 3
In excommunicatione celebrantes divina officia privantur ipſo jure beneficiis. 401. 4
Excommunicatus actum Ordinis exercens eſt ipſo jure irregularis. 401. 5
Excommunicatione minore ligatus exercens actum Ordinis illius, non incurrit irregularitatem. 403. 2
Eam incurrit in excommunicatione majore exercens actum Ordinis minoris. 403. 4
Excommunicatione minore ligatus peccat etiam graviter celebrando, aliave Sacramenta ſuſcipiendo, nulla tamen ipſo jure ei pœna certa infligenda. ibid.
In excommunicatione minore non prohibetur quis exercere, quæ ſunt juriſdictionis tam Eccleſiaſticæ quàm civilis. ibid.
Excommunicatus excommunicatione minore eligi validè electione non irritanda poteſt ad dignitates & officia temporalia, non verò ad beneficia & dignitates Eccleſiaſticas. ibid.
Excommunicatione minore ligatus repellendus ab Ordinibus. ibid.
Ad vitandum excommunicatum percuſſorem Clerici requiſita notoreitas in eo conſiſtit, quod percuſſio facta coram majore parte populi, viciniæ vel communitatis, in qua ad minus ſint decem, & quibus conſtet nulla excuſatione percuſſionis injuſtitiam celari poſſe. 561. 3
De excommunicationis denunciatione ad vitandum excommunicatum ſufficit fama de ea orta à fide dignis plenè probata. ibid.
Cum excommunicatis tolleratis ſeu non denunciatis, nec notoriis percuſſoribus Clerici communicare licet in politicis & divinis. 562
Illicitum quoque non eſſe citra neceſſitatem inducere excommunicatum tolleratum ad Sacramenta miniſtranda aliaque ſimilia præſtanda, probabiliùs dici videtur. ibid.
Excommunicati publicè nominatim denunciati & notorii percuſſores Clerici in quibus caſibus vitari debeant. 563
Cum excommunicatis aliàs vitandis communicare licet ob utilitatem ſpiritualem, tam excommunicati quàm communicantis, v. g. adhortando ad reſipiſcendum, petendo ab illo inſtructionem ſpiritualem vel conſilium, ſi non eſt alius, à quo æque benè ea accipere poſſit. 564. 1
Communicationem illam non extendere ſe ad audiendam ab excommunicato, aut ei tradendam Theologiam, multoque minùs ad audiendam illius Concionem tenent plures. ibid.
Extendit ſe ea ad utilitatem communicantis temporalem, dum is ab eo poteſt debitum exigere, convenire illum in judicio, uti illo pro Medico & Advocato. ibid.
Poteſt communicare cum excommunicato & denunciato marito uxor & vice verſa, non tantum quoad ſpectantia ad thorum & habitationem, ſed & in colloquiis familiaribus menſa, gubernatione domus &c. 564. 2
Liberi cum parentibus excommunicatis, ſervi & ſubditi cum Dominis & Superioribus, & vice verſa communicare poſſunt. 564. 3.
Comprehenduntur reſpectu parentum excommunicatorum filii, etiam naturales & adoptivi, item nepotes & pronepotes, affines, gener, nurus, privigni, pupilli, & minores reſpectu tutorum & curatorum. ibid.
Num, qui contraxerunt ſubjectionem cum dominis jam excommunicatis communicare poſſint cum illis. ibid.
Excuſantur Clerici, qui ſunt in famulatu Epiſcopi excommunicati nominatim, ſecus tamen, ſi extra domum illius morentur. ibid.
Probabilius videtur vaſallis non licere communicare cum dominis directis excommunicatis. ibid.
A communicatione cum excommunicato excuſat ignorantia quælibet excommunicationis, ſi non ſit craſſa & affectata. 564 4.
Excommunicationis majoris effectus eſt privatio uſus Sacramentorum, tam activi quàm paſſivi, ita ut, ſi excommunicatus etiam toleratus Sacramentum quodcunque citra neceſſitatem miniſtret aut percipiat, peccet graviter. 565. 1
Excommunicatus vitandus illicitè recipiens Sacramentum nullam incurrit pœnam exceptu Sacramentu Ordinis, ob quod receptum ab ejus executione ſuſpenditur, & ſit irregularis. ibid.
Privatur quoque communibus Eccleſiæ ſuffragiis, ita ut pro excommunicatis, ſaltem vitandis, miniſtri Eccleſiæ ſacrificia & orationes quaſcunque nomine Eccleſiæ extra feriam ſextam paraſceves offerendo graviter peccent. 565. 2
Num offerri poſſint pro illis contritis, & dum per illos non ſtat, quò minùs abſolvantur ab excommunicatione controverſum eſt, uti, &, num offerri poſſint pro excommunicatis toleratis. ibid.
Excommunicati privantur ſepultura Eccleſiaſtica, quod ipſum extenditur ad excommunicatos toleratos, niſi deceſſerint exhibitis ſignis contritionis. 565. 3
Excommunicatus in loco ſacro ſepultus eſt exhumandus, ſi diſcerni poteſt ab aliis fidelium corporibus, & locus,

eus, quia exinde pollutus, ut ibi divina celebrata, & alii fideles ſepeliri queant, debet reconciliari. ib.
Excommunicatus inhabilis eſt ad quaſcunque dignitates, beneficia Eccleſiaſtica, quacunque via obtinenda, eſtque illius promotio irrita. 565. 4
Excommunicatus eſt incapax penſionis Eccleſiaſticæ, ſecus eſt de penſione, quæ quidem ob ſervitium Eccleſiæ conceditur, nullum tamen munus ſpirituale exigit. 565. 5
Excommunicatus eſt incapax diſtributionum, quæ dantur pro præſentia, quia nequit intereſſe divinis, non tamen privari illum ipſo facto fructibus groſſis. 565. 6
Excommunicatus etiam toleratus impetrare nequit reſcriptum pontificium, neque gratiæ, neque juſtitiæ, niſi in cauſa excommunicationis & appellationis. 565. 7
Vi excommunicationis non irritantur conceſſiones & gratiæ Prælatorum Papa inferiorum. ib.
Excommunicatus privatur omni juriſdictione Eccleſiaſtica, ita ut acta juriſdictionis ab eo ſint ipſo jure nulla, etiam in foro externo. 565. 8
Excommunicati etiam tolerati peccant mortaliter, ſi actum talem exerceant, u. g. eligant, conferant beneficia, ſi ad id non fuerint requiſiti. ib.
Tales tamen excommunicati tolerati, ſi contra eos non excipiatur, validè exercent officium Judicis & parochi. ibid.
Excommunicatus vitandus privatur communione forenſi ſeu actuum pertinentium ad Judicium externum, ſive Eccleſiaſticum ſive laicale, ſive civile, ſive criminale. 565. 9
Sic eſſe non poteſt in judicio Judex, Actor, Advocatus, Procurator, Tabellio, Teſtis. ib.
Excommunicatos vitandos a judicio ſub gravi obligatione repellere poteſt, toleratos non tenetur, niſi excommunicatio ſit notoria, aut quis contra eos excipiat. ib.
Excommunicatus privatur uſu cujuſcunque officii publici, v. g. tutoris, curatoris, executoris teſtamenti, præfecti hoſpitalis, quorum tamen acta in tali munere valent, ſi contra eos non exceptum. 565. 11
Privatur communicatione politica, puta non tantùm in contractibus, negotiatione, ſed & in cohabitatione, convictu, familiari converſatione, colloquiis, officioſis ſalutationibus. 565. 11
Excommunicatus ſi per annum in excommunicatione inſorduerit, redditur ſuſpectus de hæreſi, & contra illum ut talem procedi poteſt. 565. 12
Excommunicatio minor quandoque incurritur per peccatum veniale. 566
Ab ea abſolvere poteſt quilibet potens abſolvere a peccatis. ibid.
Effectus illius directus & unicus eſt; quòd quis ea ligatus quodcunque Sacramentum recipiens peccet mortaliter. ib.

Executor, Executio.

Executores ſententiæ & miniſtri juſtitiæ ſunt irregulares. 257
Executio ſententiæ ultimi ſupplicii in quibus caſibus differenda. 497. 2
Differenda non eſt ob adverſam rei valetudinem; ſecus eſt de pœna corporali citra ultimum ſupplicium. ib.
Executio ultimi ſupplicii ad tempus differenda, ſi reus peccata confiteri nolit, & interea agendum cum eo, ut ad Deum & pœnitentiam convertatur, &, ſi obſtinatus perſiſtat citra ſpem converſionis, procedendum ad executionem. ibid.
Executio facienda die non feriato. ibid.

Exemptio, Exempti.

Exempti a juriſdictione Epiſcopi fruuntur indulgentiis Epiſcopalibus. 540

Exilium.

Exilium extra diœceſim Clericis indicere poteſt Epiſcopus. 504

Expenſæ.

Expenſæ ad accuſandum proprium Prælatum a quo præſtandæ. 10. 6
A quo debeantur hæ Prælato ad ſe defendendum. ib.

Fama.

Famam & æſtimationem denunciati aggravat denunciatio. 39. 2
Fama ſumpta in bonam partem quid ſit. 43. 1
Sumpta in malam partem pro infamia quid ſit. ib.
Fama ſufficit ad inquirendum, non tamen requiritur famæ probatio. ibid.
Fama nec in civilibus, nec in criminalibus plenam fidem, imò nec ſemiplenam in criminalibus facit. 43. 2
Fama ſe ſola non eſt ſufficiens ad torturam. 192. 5
Famæ reſtitutio directa reſervatur Papæ & Supremo Principi. 525
Fama orta a fide dignis integra probata de excommunicationis denunciatione ſufficit ad vitandum excommunicatum. 561. 3

Feudum.

Feudum delinquente Vaſallo non confiſcatur in præjudicium domini directi. 173. 11
Feudum directum ſi ad hæredes extraneos non tranſit, ad fiſcum tranſire nequit. ibid.
Feudi uſusfructus & commoditates an durante vita Vaſalli delinquentis tranſeant ad fiſcum. ib.
Ex feudo ſibi in pignus mutui dato a vaſallo poteſt dominus directus percipere fructus, & ſic conſolidari dominium directum cum utili pro eo tempore, quo pignus non redimitur. 357. 2
Ut ex feudo ſibi pignori dato dominus licitè percipere poſſit fructus, requiritur, ut interea non exigat a vaſallo debitum ſibi aliàs obſequium. ib.
Item, ut non percipiat fructus ex melioramentis per induſtriam vaſalli in re feudali. ibid.
Item, ut feudum datum in pignus non ſit emptum a Vaſallo pretio, vel datum in compenſationem veterum meritorum. ibid.

Fideicommiſſum.

Fideicommiſſum ſeu bona fideicommiſſo ſubjecta non comprehenduntur ſub confiſcatione bonorum omnium delinquentis; limitatur hoc ipſum. 173. 8

Filia, Filius, Filiusfamilias.

Filii Judæorum baptizati liberantur a patria poteſtate. 139
Filius Judæi ad fidem converſus petere poteſt a patre alimenta, & filia dotem. 139
Filius Judæi ad fidem converſus & baptizatus ſuccedit patri & aliis in bonis hæreditariis ſicut antè. 139
De filiis hæreticorum eorumque credentium &c. quid ſit circa irregularitatem & inhabilitatem ad beneficia, officia, Ordines. 265. Vide *Hæreticus*.
Filiifamilias num accuſare poſſint de adulterio uxoris ſine conſenſu patris. 10. 6
Filii peculium caſtrenſe vel quaſi caſtrenſe non confiſcatur confiſcatis bonis patris. 173. 11
Neque peculium illius profectitium. 173. 14
Neque bona illius adventitia. 173. 13. Vide *Bona*.
Filiis conceptis poſt damnationem patris non debetur legitima. 173. 15
Filii ob hæreſin paternam privantur legitima. ibid.
Filiis in bonis maternis ob delictum matris confiſcatis non reſervatur legitima; ſecus eſt de filiabus. ibid.
Filii ob crimen læſæ Majeſtatis humanæ contra Principem confiſcatis bonis patris, privantur legitima. ibid.
Filiabus etſi non debeatur legitima ex bonis paternis confiſcatis ob crimen læſæ Majeſtatis, debetur tamen illis ex bonis maternis. 173. 15
Filiabus ſervatur legitima ex bonis maternis confiſcatis ob ejus delictum. ibid.
Filiabus debetur dos ex bonis paternis confiſcatis ob crimen læſæ Majeſtatis, etſi ex illis non debeatur iis legitima. ibid.
Filias dotare tenentur hæredes, & conſequenter fiſcus, ſi ad eum devenerint confiſcata bona patris. ibid.
Filiæ ob crimen hæreſis privari debent quacunque legitima, dote, ſucceſſione paterna, & materna ſi ab utroque parente commiſſa hæreſis, aliàs illis tantùm, quæ debebant obvenire ei, qui hæreſin commiſit. ibid.
Filius innocens pro patre non punitur. 466. 8

Filij ob crimen læſæ Majeſtatis privantur legitima, quæ illis obvenire debebat, quia illa eſt quid patris, non quid filii. ibid.
Filijfamilias vi S. C. Macedoniani ex mutuo accepto ſine conſenſu patris obligari non poſſunt, 432. 5

Fiſcus.

Fiſcus ſuccedit in juribus delinquentis, & ita in dominio utili & directo prædiorum hæretici. 173. 6
Ad fiſcum non tranſeunt bona delinquentis, ex quibus fundatus majoratus cæteris bonis confiſcatis, ſed etiam quoad fructus tranſeunt ad ſequenteo vocatum, 173. 9
Fiſco Eccleſiæ applicare poteſt Papa bona a Rege data ſub titulo majoratus io perpetuum donatario delinquenti, non verò ea confiſcare ob hæreſin. 173. 10
Ad fiſcum tranſire nequit feudum delinquente vaſallo, ſi ad hæredes non tranſit, 173. 11
Ad fiſcum num tranſeant uſusfructus & commoditates feudi pro tempore vitæ vaſalli delinquentis. ib.
Fiſcus dotare tenetur filias, ſi ad eum devenerint bona patris confiſcata. 173. 15
Fiſco addicuntur omnes facultates cudentium monetam falſam. 378. 3
Fiſco Eccleſiæ cedunt bona patrimonialia delinquentium confiſcata ob crimen, ſi Eccleſiæ deſerviverunt, imò & accepta ex beneficiis, ubi de iis liberè diſponere poſſunt, fiſco ſæculari. 501

Fœminæ.

Fœminæ ad accuſandum non niſi de ſibi ſuiſque illatis injuriis, crimine læſæ Majeſtatis, aliiſque criminibus exceptis admittuntur. 10. 4
Fœminis Chriſtianis prohibitum nutrire Judæi filium, etiam in domo ſua. 131. & 133
Item eſſe obſtetrices infantium Judæorum. 133
Fœminæ in cauſa hæreſis teſtes eſſe poſſunt. 190. 2
Fœminæ vi privilegii S. C. Vellejani ex fidejuſſione obligari non poſſunt. 432. 1
Fœminarum prægnantium damnatarum pœna differenda uſque poſt partum. 497. 2
Fœmina eſt incapax poteſtatis inferendi cenſuras. 552. 2
Non eſt tamen hæc incapacitas juris divini, ut ne Papa quidem ex plenitudine poteſtatis hanc ei poteſtatem concedere valeat. ibid.

Fornicatio.

Fornicatio, prout diſtincta ab aliis luxuriæ actibus quid ſit, 307
Fornicatio ſimplex eſt mortaliter peccaminoſa, jure poſitivo divino & naturali prohibita. 308
Etſi per leges Imperiales non puniatur, ex conſuetudine tamen recepta in locis pleriſque, laici ob eandem a Magiſtratu ſæculari arbitrariis pœnis puniuntur. 309
Fornicantium Clericorum in ſacris conſtitutorum pœna eſt arbitraria, incarceratio, mulcta pecuniaria, ſuſpenſio ab officio, &, ſi notorium delictum incorrigibile, depoſitio, & beneficiorum privatio. ib.

Frater.

Injuriato fratre vel ſorore, num cenſeatur injuriatus alter frater, ita ut actionem ſuo nomine inteorsre poſſit iojurianti. 475. 3

Fructus.

Fructus unà cum beneficio per alium ſibi procuratum Simoniacè dimittere quis ſtatim tenetur, ne reſcit, commiſſam Simoniam ante omnem ſententiam; ſecus tamen eſt de fructibus bona fide conſumptis, 106
Fructus beneficiorum ſeu prædia Eccleſiæ, ex quibus hi fructus proveniunt, ad tempus modicum pro annuo cenſu elocari poſſunt, 119
Fructus ex beneficio reſervare poteſt io alterius ſubſidium Papa illud conferens; 121
Fructus beneficiorum ſuorum lucrantur Doctores abſentes docendi gratia in aliqua Academia Theologiam vel jus Canonicum, ſecus, ſi doceant privatim in aliquo monaſterio. 125. 2
Idem eſt de Scholaribus audientibus dictas lectiones in Univerſitate aliqua publica. 125. 4
Fructus ex re feudali ſibi data in pignus a vaſallo percipere poteſt dominus directus, & quid ad hoc, ut licitè fiat, requiratur. 357. 2
Fructus percipere ex re oppignorata pro mutuo, quando ſit uſurarium. 356
Fructus pignoris non ſunt computandi in ſortem, dum maritus pro dote uxoris ei promiſſa accipit rem frugiferam, ut ex ea fructus percipiat, donec dotem promiſſam accipiat. 357. 3
Fructibus groſſis beneficiorum non privantur excommunicati. 565. 6

Furioſus.

Furioſi an & qualiter puniri poſſint, poſtquam ad mentem redierint ob delictum commiſſum ante furorem, 16. 1

Fur.

Fur notorius aut damnatus furti, ſive laicus, ſive Clericus, tam jure Canonico quàm civili fit infamis. 328. 2
Fur manifeſtus, aut furti convictus in judicio, & ideo notatus infamia publica eſt irregularis, ot ad Ordines promoveri nequeat, aut in ſuſceptis miniſtrare. 328. 9
Fures noo gaudent Aſylo Eccleſiæ. 334
Fur ablata tenetur reſtituere tam jure divino quàm humano. 335

Furtum.

Furtum qualiter definiatur. 322
Furtum committit non tantum, qui rem ipſam, ſed &, qui uſum vel uſum fructum aut poſſeſſionem rei in re aliena competentem alicui aufert, 322. 6
Item commendatarius, uſufructuarius, poſſeſſor, depoſitarius, re commodata, ad uſumfructum conceſſa vel depoſita, apud ſe diutiùs aut aliter, quàm ei à domino conceſſum, fraudulenter utitur. ibid.
Furtum non eſt, ſi creditor debitori moroſo æquivalens ſubripiat, 322. 7
Furtum quotuplex. 323
Furtum committitur à mandante illud fieri, aut conſilium vel auxilium ad hoc præſtans, furto tamen ipſo non commiſſo, actione furti non tenetur. 324
Item, qui furem cum re furtiva ſcienter recipit, & occultat, furti tenetur, & pari pœna punitur. ib.
Item, qui ſciens rem furtivam eſſe, eam accipit in ſolutum. ibid.
Furti conſcius, ſi id non manifeſtet, quali furti pœna teneatur. ibid.
Furtum non committit ſubripiens res alienas in extrema neceſſitate, ſecus eſt de ſubripiente eas in neceſſitate communi vel gravi. ibid.
Extremè egens re ſubrepta conſumpta ad nihil tenetur, etſi poſſet. ibid.
Furtum committit rem alienam alicubi jacentem accipiens animo detinendi & domino comparenti non reſtituendi, ibid.
Furtum verè & propriè committit filiusfamilias à patre, ſervus à domino, uxor à marito ſubripiens aliquid. ib.
Furtum propriè tale non committit, qui beneficium Eccleſiaſticum vacans propria authoritate occupat ac detinet, quamvis jure Canonico quaſi furtum aut rapinam committat, ibid.
Furti actio eſt vel criminalis intendens vindictam publicam, vel civilis intendens pœnam actori applicandam. 325. 1
Datur contra furem, etſi res perierit, non tamen contra hæredes illius, niſi cum defuncto fure lis fortè fuerit conteſtata. ibid.
Datur contra eos, qui ad furtum conſilium, & opem præſtiterunt, aut rem furtivam receperunt. ib.
Non datur contra ſervum, filium, uxorem. ib
Ex furto manifeſto datur ad quadruplum, non rei ablatæ, ſed juſtæ æſtimationis, non tamen ante ſententiam Judicis condemnatoriam ſolvendum; ſi ex furto non manifeſto, datur ad duplum; hæ actiones probabiliùs videntur ab uſu receſſiſſe, uti & aliæ pœnæ pecuniariæ. ib. Vide *Actio*.
Furta ſimplicia jure civili veteri etſi prohibitum puniri pœna mortis aut mutilationis, puniebantur tamen præter pœnam dupli aut quadrupli domino ſolvendam pœna pecuniaria fiſco applicanda, relegationis, damnationis ad metalla, &c. 326. 1

Jure

Digitized by Google

Jure Cæſareo novo, ſi magna ſunt, v. g. quinque Ducatorum vel iterata, puniuntur plerumque ſuſpendio, in fœminis ſuffocatione in aquis, aut etiam ſi magna non ſunt, tam in his quàm maribus pœna mitigatur. 326. 2
Furta tertiò iterata certa & explorata, non attento valore rei ablatæ puniuntur morte, & quæ ad iterationem furtorum requirantur. ibid.
A pœna capitali furti eximuntur infantes & impuberes pubertati proximi utriuſque ſexus, quibus tamen dicatur pœna arbitraria, quæ plerumque eſt incarceratio, caſtigatio, cum minoribus quoque mitiùs agendum. 327
Furtum ſacrilegum (quod hodiedum ſumitur tam pro ablatione rei profanæ ex loco ſacro quàm rei ſacræ ex loco profano) commiſſum ſine effractione loci ſacri jure civili punitur pœna extraordinaria arbitraria. 329. 1
Jure Canonico præter excommunicationem ferendam variis pœnis. 329. 2
Furtum ſacrilegum eſt fori mixti. ib.
Furti ſpecies plagium dicta quid ſit. 330. 1
Pœna illius olim tantùm pecuniaria, cui dein ſucceſſit pœna arbitraria & plerumque exilii, damnationis ad metalla, ac demum capitis. 330. 2
Jure Eccleſiaſtico Rei hujus criminis acriter, ſed citra mortem puniendi. ibid.
Furti ſpecies eſt peculatus, quid ille, & qualiter committatur. 331. 1
Furti vel quaſi furti ſpecies eſt abigeatus, & quid ille. 333. 1
Quæ ejus pœnæ. 333. 2
Furtum de reſiduis quid, & a quibus committatur. 332. 1
Quæ hujus furti pœnæ. 332. 2
Res furtivæ privativè reſtituendæ domino, dum de eo conſtat, & non Judici, officialibus & miniſtris juſtitiæ. 336

Gradus literarius.

Graduum literariorum quotuplex ordo, & quid ſinguli importent. 122
Hos gradus decernendi & conferendi poteſtas penes quos ſit. 123
Ad hos gradus promovendi qualiter & quale præmittendum examen. 124
Pro illorum graduum Academicorum collatione accipere pecuniam a Candidatis non eſt illicitum. 127. 1

Hæreditas.

Incapacitas hæretici ad hæreditatem, legatum, ſucceſſionem ceſſat in abſoluto ab hæreſi, & reconciliato Eccleſiæ. 172. 3

Hæres.

Judæi hæredes a Chriſtianis inſtitui nequeunt. 136
Hæredes, inſtitui nequeunt hæretici. 172. 2
Ad hæredes uxoris a marito occiſæ tranſit lucrum dotis uxoris. 225. 5
Contra hæredes furis non competit actio furti, niſi fortè cum defuncto fure lis fuerit conteſtata. 325. 1
Contra hæredes vindicatio rei furtivæ competit. 325. 2
Contra hæredes furis datur conditio furtiva, etſi ad illos de re furtiva nihil devenerit. ibid.
Ad hæredes uſurarii defuncti tranſit obligatio reſtituendi uſuras injuſtè ab eo acceptas. 369. 1
Si hæredum ſint plures, ſinguli non tenentur in ſolidum, ſed ſolùm juxta portiones, quas ex hæreditate acceperunt. 369. 2
Hæres non eſt dominus teſtamenti, niſi poſt mortem teſtatoris, etſi illud penes ſe habere poſſit. 376. 1
Hæres mediante defuncto injuriari poteſt. 475. 2
Hæredis intereſt æſtimationem defuncti tueri. 475. 2
Ab hæredibus quandoque exiguntur pœnæ, & bona defuncti fiſco vindicantur. 498. 1

Hæreſis.

Hæreſis unde dicta. 148. 1
Qualiter definiatur. 148. 2
Hæreſis quotuplex ſit. 152
Hæreſis omnis & ſola formalis externa contrahit pœnas ſpirituales ſeu Eccleſiaſticas coram Deo. 160
Eas non incurrit, qui hæreſin animo conceptam externè manifeſtat alteri conſilii, aut inſtructionis melioris gratia. ibid.
Ob hæreſin patris privantur legitima in totum filii etiam Catholici. 173. 15
Ob hæreſim confiſcatis illius bonis non confiſcatur dos uxoris, niſi ea ſciens hæreticum ei nupſerit. 173. 17
Ob hæreſin patris filii eximuntur a patris poteſtate ante omnem ſententiam, quæ tamen pœna non extenditur ad receptores, fautores, defenſores hæreticorum. 174
In cauſa hæreſis nullus laicus eſſe poteſt Judex. 182. 1
In cauſa hæreſis procedi poteſt ſummariè ſimpliciter & de plano ſine ſtrepitu & figura judicii, non tamen ad ſic procedendum tenentur Epiſcopi & Inquiſitores. 188. 1
In hac cauſa modus procedendi via accuſationis conſuetudine eſt abrogatus. 188. 2
De hæreſi accuſare poteſt quilibet, etiam laicus, infamis, Clericus, pupilli & minores, imò inimicus capitalis, ſed cautè, & ut ſuſpectus. ibid.
In cauſa hæreſis modus procedendi uſitatus eſt denunciatio proprio denunciatoris nomine, ſubſcripta & juramento firmata. 188. 3
Item in ea procedendi modus eſt quoque inquiſitio tam generalis quàm ſpecialis. 188. 4
Ad hæreſin probandam requiritur probatio plena & concludens, minores tamen probationes ad hoc ſufficiunt. 189. 1
Hæreſis externa non niſi tribus modis committitur, ſcriptis, verbis, factis, qualiter; probetur commiſſa ſcriptis, qualiter commiſſa verbis, qualiter commiſſa factis. 189. 2
Ad hæreſin probandam admittuntur omnes etiam aliàs jure inhabiles, non tamen cenſentur teſtes integri. 190. 1
Sic admittuntur excommunicati, non tamen excommunicati excommunicatione majore, denunciati, publici percuſſores Clericorum. 190. 2
Quinam admittantur perjuri. ibid.
Admittuntur Judæi eſſe teſtes contra Chriſtianos quomodocunque apoſtatantes à fide. 190. 2
In cauſa hæreſis domeſtici, familiares, conſanguinei, filii, ſervi eſſe poſſunt teſtes. ib.
Item maritus contra uxorem, & contra. ib.
Qualiter inimicus reconciliatus eſſe poſſit teſtis. ib.
In cauſa hæreſis admittuntur etiam aliàs inhabiles tam, cùm proceditur inquirendo, quàm cùm proceditur accuſando. 190. 5
Non tamen admittuntur ad teſtificandum in favorem illius, contra quem inquiritur de hæreſi. ibid.
Admitti regulariter debent iſtiuſmodi teſtes aliàs inhabiles ſine tortura, quoties ex officio Judicis examinantur, vel ipſi ex propria conſcientia deponunt. 190. 6
Ad ferendum in cauſa hæreſis teſtimonium quicunque, etiam frater contra fratrem, filius contra patrem compelli poſſunt, niſi fortè ſint viri illuſtres. ib.
In crimine hæreſis falſus teſtis torqueri poteſt, uti & alius teſtis pro depoſitionis firmitate. 191. 4
Crimen hæreſis morte non extinguitur. 195. 1
Ab hæreſi occulta, ſeu ea, quæ non eſt notoria, in foro interno ſubditos ſuos abſolvere poſſunt Epiſcopi per ſe ipſos, ſi Sacerdotes ſint, etſi necdum conſecrati, uti & per Vicarium ad hoc ſpecialiter deputatum. 190. 1
Uti & ab excommunicatione hæreſi annexa, etſi Sacerdotes non ſint. ibid.
Num dicta poteſtas abſolvendi ab hæreſi etiam occulta conceſſa Epiſcopis per Trid. ſublata ſit iis per Bullam Cœnæ, controverſum eſt inter A. A. 200
Num id adhuc poſſint locis ab Urbe remotis ob difficultatem adeundi Pontificem, controverſum quoque eſt. 201
Abſolvere ab hæreſi in foro interno poſſunt inquiſitores. 203. 1
Non tamen ulli Inquiſitori quà tali competit in foro interno abſolvere ab hæreſi & excommunicatione reſervatis, ſed id fieri debet neceſſariò in foro externo & judiciali. 203. 2

Hæreticus.

Hæreticus num ſit, qui ſuper articulo fidei ſufficienter ſibi propoſito dubitat, ſuſpenſo ſuo judicio. 148. 2
Hæretici pertinacia in quo conſiſtat. 148. 4
Hæreticus non eſt, qui laborat ignorantia etiam vincibili & affectata. ibid.
An ſit talis, ſi monitus ab Epiſcopo ſuper errore perſeverat in eo, judicando non eſſe contra definitionem Eccleſiæ.
Hæreticus etſi coram Deo ſit errans circa articulum fidei debitè propoſitum, non eſt tamen hæreticus punibilis ab Eccleſia, qui baptizatus eſt invalidè ex defectu formæ, materiæ intentionis. 148. 6

Hæreticus num ſit revelationi ſpeciali ſibi ſufficienter propoſitæ reſiſtens. 149. 1
Hæreticus non eſt, nec pœnas incurrit, qui interius verum retinens, ſolo verbo vel facto diſſentit articulo fidei, ſtat tamen contra eum præſumptio. 150
Hæreticus eſt tenens verum, dum putat eſſe contra fidem. 151
Cum hæretico etſi excommunicato & notorio, præſcindendo a ſcandalo & periculo perverſionis licet communicare, niſi ſit ſpecialiter & nominatim excommunicatus. 153. 3
Cum hæreticis ſpecialiter non denunciatis, etſi Catholicis licet contractus civiles celebrare. ibid.
Item filios hæreticorum admittere ad Scholas Catholicas, non è contra mittere filios Catholicos ad Scholas hæreticorum. ibid.
Item adire hæreticorum templa, cum eis ibi orare & eorum conciones audire. ibid.
Eorum funera ad ſepulturam comitari humanitatis affectu. ibid.
Eorum filios ex baptiſmo ſuſcipere, ubi Catholico ritu miniſtratur, & Catholicis licet hæreticos in patrinos filiorum admittere. ibid.
Cum hæreticis an, quando & quibus licitum diſputare Catholicis, & quæ tunc ſervanda. 154
Hæretici tam de jure civili quàm Canonico ordinariè a Principibus Catholicis recipi non debent, multò minùs exercitium Religionis iis ſtatuere. 155. 1
Quod ipſum tamen limitandum. 155. 2
Hæreticos tamen ad avertendum majus malum temporale, aut ad obtinendum ſolum bonum temporale non poſſunt Principes Catholici recipere, aut illis permittere liberum exercitium. 155. 3
Hæreticis & infidelibus Principes Catholicos pecuniis, armis, militibus vi fœderis ſuccurrere ad bellum, quod gerunt pro dilatanda Religione ſua & opprimenda noſtra, impium eſt. 156. 2
Uti & illis gerentibus bellum juſtum contra alios infideles ſub conditione Religioni Catholicæ præjudiciali præſtare auxilium illicitum eſt. 156. 3
Uti etiam ad bellum juſtum pro recuperandis conſervandiſque bonis temporalibus invocare hæreticorum auxilium ſub conditionibus Eccleſiæ præjudicioſis illicitum eſt Principibus Chriſtianis. 156. 4
Num hæreticos adjuvare eorumque auxilium invocare in bello juſto contra Catholicos liceat, ſi nullæ conditiones Religioni præjudiciales nec aliàs illicitæ adhibeantur. 156. 5
Hæreticorum libri qui ſint, & ſub quibus pœnis eorum editio, lectio, divulgatio, retentio ſit prohibita per Bullam Cœnæ. 157. Vide *Liber*.
Hæreticorum credentes qui dicantur. 159. 1
Hæreticorum receptatores qui dicantur. 159. 2
Quinam eorum fautores. 159. 3
Hæreticus formalis ipſo jure & facto incurrit excommunicationem majorem jure, non divino, ſed Eccleſiaſtico. 161
Hæretici ſaltem notorii & publici, ſive per evidentiam facti, ſive notorietate juris, etiam poſt abſolutionem ab hæreſi ſunt irregulares & inhabiles ad Ordines ſuſcipiendos & miniſtrandum in iis. 162. 1
Hæretico facta collatio beneficii eſt nulla, illudque unà cum fructibus ex eo perceptis reſtituendum ante omnem ſententiam. ibid.
Num hæretici occulti, id eſt, non notorii contrahant irregularitatem & inhabilitatem illam, maneantque irregulares poſt ejuratam hæreſin. ibid.
Conſuetudo, qua Epiſcopi in partibus his ſeptentrionalibus ex hæreſi converſos & ab ea abſolutos ordinare ſolent, eſt valida & licita. ibid.
De hæreticorum credentibus, receptatoribus, quoad incurrendam ab ipſis irregularitatem & inhabilitatem ad Ordines, beneficia, pariter loquendum ac de ipſis hæreticis. 162. 2
Hæretici eorumque credentes, receptatores &c. beneficiis ante hæreſin legitimè obtentis privantur. 163
Num verò illis priventur ipſo jure, an non niſi per ſententiam, valde controverſum inter AA. ibid.
Hæreticorum filii & nepotes deſcendentes per lineam paternam, per lineam verò maternam non niſi filii, etſi Catholici, ſunt irregulares & inhabiles ipſo jure ad beneficia, officia publica & ſacros Ordines. 165. 1
Ab hac irregularitate & inhabilitate liberantur hi filii, morti ac parentes convertuntur. 165. 2
Non tamen liberantur ab eà, etſi parentes hæretici, poſtquam traditi ad comburendum, ediderint ſigna pœnitentiæ, quia impœnitentes à jure reputantur. ib.
Hæreticorum & credentium, fautorum eorundem filij non privantur beneficiis, quæ legitimè obtinuerunt, antequam parentes in hæreſin, credentiam, fautoriam inciderent. 165. 4
Hæretici ipſo jure tam civili quàm Canonico ſunt infames ante omnem ſententiam declaratoriam criminis, ſi ſit notorium. 166. 1
Hæretici eo ipſo, quòd ſint declarati tales, repelluntur ab honoribus, dignitatibus, nec eſſe poſſunt Advocati, Notarij, Judices. ibid.
Hæreticorum credentes, fautores infames quoque ſunt, ſed non antequam fuerint declarati, & ab eo tempore intra annum ſatisfacere contempſerint. 166. 2
Hæreticorum eorumque credentium filij non ſunt infames. 166. 3
Hæretici notoriè decedentes in hæreſi privandi ſunt ſepultura Eccleſiaſtica, ſeu in loco ſacro, non obſtante quocunque privilegio, uti & credentes fautores &c. eorum. 167. 1
Sepelientes notoriè denunciatos nominatim tales, incurrunt excommunicationem. 167. 2
Item qui favore hæreſis concedunt locum ſacrum ad ſepeliendum. ibid.
Locus, in quo hæreticus ſepultus, privatur ſepultura aliorum fidelium in perpetuum, niſi fortè corpus vel oſſa hæretici exhumata. ibid.
Hæreticorum degradatio quid ſit. 168. 1
Coram quibus degradatio hæc fieri debeat. 168. 3
Qualiter fieri debeat, an realiter, an verbaliter. 168. 4
De hæreſi ſuſpecti, niſi ſe coram Epiſcopo congruè purgaverint, ſunt excommunicati & vitandi, &, ſi per annum perſtiterint in illa excommunicatione, condemnandi & puniendi tanquam de hæreſi convicti. 169. 1
Quid ſit de leviter ſuſpectis. 169. 2
De ea vehementer ſuſpecti condemnari poſſunt ad ejurationem de gravi, item ad pœnam extraordinariam quandam pecuniæ, triremis, fuſtigationis pro qualitate perſonæ & delicti. 169. 3
Hæretici de jure quoque civili incurrunt infamiam & inhabilitatem ad honores, officia & actus civiles. 170
Hæretici nec teſtamentum, nec codicillum, nec aliam voluntatem ultimam facere poſſunt, extenditurque id multifariam. 171. 1
Excluduntur ab omni ſucceſſione ab inteſtato, inſtitui nequeunt hæredes, legatarij, aut quidquam capere ex teſtamento aliaque voluntate ultima, ſed neque capaces ſunt ſucceſſionis ab inteſtato. 171. 2
Privantur hæreditate & legato à tempore durantis hæreſis, adeoque ante ſententiam declaratoriam illius, tenenturque hæreditatem relinquere ab inteſtato venientibus. ibid.
An incapaces ſint donationis inter vivos. ib.
Privantur ſucceſſione, etiamſi ſucceſſio aut relictum deferatur vi majoratus ſeu primogenituræ. ib.
Hæreticorum tam jure Canonico quàm civili pœna a die commiſſi criminis ipſo facto eſt confiſcatio bonorum, ita ut filijs etiam Catholicis in nullo ſucceſſio concedatur. 172. 1 Vide *Bona*.
In hac confiſcatione non leges civiles, ſed Eccleſiaſticæ ſervandæ, & domini temporales eam exequi nequeunt. 172. 2.
Ob hæreſim confiſcatis bonis parentum, num filijs alimenta reſervanda. 173. 16
Pater hæreticus non poteſt emancipare filium, aut illi impuberi ſubſtituere pupillariter ſeu pro eo facere teſtamentum. 174
Hæreticus privatur dominio ſervorum, & hi abſolvuntur ab omni debito fidelitatis, & obſequio erga dominum, non quidem ſtatim ipſo jure, ſed poſt ſententiam declaratoriam. 175
Hæretico aliquid debentes, v. g. titulo emptionis, promiſſionis, commutationis, mutui, pignoris, depoſiti, alteriuſve contractus liberantur ab omni obligatione ſervandi contractum & fidem, etiam juratò datam. 176
Data tamen hæretico fide publica à Principe vel republica, vel alia authoritate publica, ea ſervanda eſt. ib.
Pœna hæreticorum eſt deſtructio domus, in qua hæreticus ſe occultavit, ne caperetur ab Inquiſitoribus; ſecus tamen, ſi id factum ſine conſenſu domini domus, & conſenſu ſoliùs conductoris, qui tunc alia pœna afficiendus. 177

Hæ-

Hæreticis pœnitentibus non tantùm laicis, ſed & Clericis officio Inquiſitoris imponi poteſt pœna pecuniaria ad pios uſus applicanda, non tamen hæreticis confeſſis, convictis, impœnitentibus. 178
Hæretici pœna mortis affici poſſunt poteſtate hac a Chriſto Eccleſiæ conceſſa. 180. 1
Dum hæreticus a Judice fidei traditus eſt brachio ſæculari puniendus, Judex ſæcularis ſtatim exequi debet pœnam, nec poteſt ſacere remiſſionem. 180. 2
Hæreticus Clericus priuſquam tradatur brachio ſæculari, a ſui Ordinibus degradandus. ib.
Hæretici impœnitentes pertinaciter perſiſtentes in hæreſi afficiuntur morte, & de conſuetudine comburuntur etiam vivi, præcipuè hæreſiarchæ. 180. 3
Pœnam mortis (non tamen alias pœnas) evadunt hæretici verè pœnitentes, & errorem ſuum ſpontè, & non metu mortis abjurantes ſtatim ac deprehenſi, priuſquam proceſſus contra eos fiant. ibid.
Hæretici relapſi morte afficiuntur, etiamſi verè pœnitentes hæreſin denuo abjurent, niſi fortè a nemine præventi ſe ipſos manifeſtarent, in hæreſin reincidiſſe. 180. 4
Quid de hæretico quoad hoc, qui hæreſi, in quam priùs inciderat, aut de qua vehementer ſuſpectus, ejurata, dein relapſus eſt in aliam diverſæ ſpeciei. ibid.
Hæreſiarchæ & dogmatiſtæ hæretici qui: & num verè pœnitentes tradendi brachio ſæculari. 180. 5
Hæretici laici Lutherani Confeſſionis Auguſtanæ in Germania non ſubjacent dictis pœnis in foro civili, ſecus eſt de talibus, ſi ſint Clerici. 181
Num idem dicendum de alterius Confeſſionis & Sectæ hæreticis, puta Calviniſtis, Zvvinglianis, Hugonotis in Germania. ibid.
Hæreticus, ſive procedatur contra eum accuſando, ſive denunciando, ſive inquirendo, neceſſariò citandus ſine expreſſione cauſæ citationis, dum non timetur de fuga illius. 188 5
Ad hæreticum condemnandum requiritur plena & concludens probatio, ſufficiunt tamen minores quàm in aliis delictis, non tamen etiam ſufficiunt duæ imperfectæ ad conſtituendam unam plenam. 189. 1
Hæreticus contra Catholicum a fide ad hæreſin deficientem non quidem plenam, imperfectam tamen probationem facit. 190. 2.
Hæreticum tradentes ſæculari poteſtati Inquiſitores aliique Judices Eccleſiaſtici, etſi in morte afficiatur, non incurrunt irregularitatem. 193
Hæreticus manifeſtus abjurare debet hæreſin publicè & in loco publico 194
Ut hæreticus defunctus damnetur, requiruntur claræ probationes illum in hæreſi deceſſiſſe. 195. 1
De hæreſi tantùm ſuſpectus & infamatus decedens, damnari nequit. ibid.
Hæretici defuncti hæreſis qualiter probetur. ib.
Damnari nequit defunctus, niſi priùs citentur ejus filii & hæredes, ut conceſſa eis copia indiciorum & accuſationum, ita ut, ſi velint, eum defendere poſſint. ibid.
Deficientibus autem filiis, hæredibus, conſanguineis, quilibet de populo defendere poteſt defunctum. ib.
Proceſſu formato contra defunctum ea qua poteſt brevitate, reus vel abſolvendus vel condemnandus eſt. 195. 2
Hæretici defuncti bona a poſſeſſoribus non ſequeſtranda. ibid.
Ejus verò hæreſi plenè probata condemnandus defunctus, ejuſque bona, etſi ad tertium poſſeſſorem devenerint, fiſco applicanda. ibid.
Oſſa exhumanda, ſi a Catholicis diſtingui poſſint, & effigies comburenda. ibid.
Defuncti hæreſis dum plenè probata, is breviſſimo tempore non eſt abſolvendus. ibid.
Contra hæreticum defunctum probabiliùs ſolo quadriennio præſcribi poteſt, aliis longius ad hoc tempus requirentibus. ibid.
Sententia tam abſolutoria quàm condemnatoria hæretici pronuncianda de conſilio peritorum, quod tamen non neceſſariò ſequendum. 196. 1
Hæreticis eorumque fautoribus ut talibus ab Eccleſia reputatis omninò negatur appellatio. 197. 2
Secus eſt de hæretico declarato ex præſumptione juris tantùm. ibid.
Hæretico damnato ut tali licet adire Principem via querelæ & ſupplicationis, ut ſententia, quam injuſtam prætendit, revocetur. ibid.
Hæreticus abſolutus ab hæreſi in foro conſcientiæ, etſi injuncta ei ibi pœnitentia publica, dum poſtmodùm accuſatur de hæreſi in foro externo, non evadit pœnas illius fori. 198
In hæreticos Apoſtatas, Schiſmaticos, utpote ſubjectos Eccleſiæ, ferri poteſt cenſura. 553

Homicidium.

Homicidium quid ſit. 223
Homicidium multifariam dividitur. 224
Homicidij injuſti pœna tam lege divina quàm humana civili eſt mors. 225. 1
Homicidæ injuſto laico jure Canonico eſt impoſita excommunicatio, quæ in eo venit nomine mortis. 225. 2
Quæ ad homicidam Clericum non extenditur. ib.
Homicidæ Clerici pœnæ aliæ. ib Vide *Clericus.*
Homicida privatur ſucceſſione illius, quem occidit. 225. 3
Marito occidente uxorem, lucrum dotis indiſtinctè tranſit non ad maritum aut fiſcum, ſed ad hæredes uxoris. ibid.
Homicidium injuſtum mandans incurrit irregularitatem, pœnaſque alias ſtatutas per ſe occidentibus. 226. 1
Extenditur ad mandantem verberari, ſi mandatarius fines mandati excedens occidat illum. 226. 2
In quibus caſibus eam non incurrat mandans. 226. 3
Homicidium injuſtum conſulens ſeu ſuadens incurrit irregularitatem aliaſque pœnas homicidij, ſi in illud efficaciter influxit. 227. 1
Idem eſt, dum alter ſine tali conſilio occidiſſet, ſi conſulendo voluntatem illam occidendi confirmavit aut auxit, ſecus eſt, ſi alter æquè promptè occiſurus fuiſſet. ibid.
Non evadit irregularitatem, ſi ante executionem revocavit conſilium. ibid.
In homicidium purè ſine ulla cooperatione nullo modo perpetrandum nomine conſentientis, non ſit irregularis, nec illam pœnam incurrit. 227. 2
Homicidium, qui ſuo nomine factum approbans & ratum habens nec conſilium nec favorem aut auxilium præſtitit, non incurrit irregularitatem, aut pœnam homicidis ſtatutam. 227. 3
Vel nec qui homicidam poſt cædem jam factam recipit, occultat, defendit. ibid.
Homicidij cauſa propinqua, adjuvando homicidam directè vel indirectè v. g. tenendo occidendum, ne fugiat, comitando occiſorem, eumque animando & tuendo ſit irregularis. 228
Plures ad homicidium concurrentes omnes fiunt irregulares, & pœnas alias homicidij incurrunt, etſi unus tantùm infligat lethale vulnus, ſive ſcienter quis illud inflixerit ſive non. ibid.
Homicidium ex ſola charitate impedire obligatus, ſi illud non impediat, non ſit irregularis. 229. 1
Secus eſt de eo, qui tenetur impedire ex juſtitia. 229. 2
Ob homicidium nullo modo, ſive nec directè nec indirectè, nec in ſe, nec in cauſa voluntarium nulla pœna incurritur. 230. 1
Ob homicidium ex opere voluntario licito, in quo adhibita diligentia cavendi mortis periculum ſecutum nulla pœna incurritur. 230. 2
Si tamen dicta diligentia non adhibita, incurruntur irregularitas aliæque pœnæ juris ſaltem extraordinariæ. 230. 3
Ob homicidium ſecutum ex opere illicito, in quo tamen diligentia adhibita num incurratur irregularitas aliæque pœnæ, ſaltem ſi opus ex natura ſua periculoſum. 231
In dubio commiſſi homicidij in utroque foro incurritur irregularitas, ſecus eſt in dubio factæ mutilationis. 232. 2 232. 2
Occiſio accuſatoris & teſtium, à quibus imminet falſa accuſatio & teſtificatio, non licet. 233
Idem eſt de Judice pronunciaturo injuſtam ſententiam. ibid.
Ob homicidium aggreſſoris, quem quis priùs iniquè ad aggrediendum incitavit, ſi commiſſum cum moderamine inculpatæ tutelæ, non incurritur irregularitas. 234
Homicidium deliberatum quod dicatur. 235
Homicidæ deliberati non gaudent aſylo locorum ſacrorum. 236. 2
Num indiſcriminatim quicunque deliberati homicidæ priventur aſylo. 236. 3
Homicidium ex inſidiis patratum uti atrociùs, ita graviore

Dos.

Num tanquam dos ab ingrediente Religionem ad honeſtam ejus ſuſtentationem exigi quid poſſit. 81. 2
An id fieri poſſit ſine Simonia, dum Monaſterium dives eſt. 81. 3
Dos competit filiæ Judæi converſæ & baptizatæ. 139
Dos debetur filiabus ex bonis patris confiſcatis ob crimen læſæ Majeſtatis, etſi ex illis non debeatur iis legitima. 173. 15
Dotem filiabus præſtare tenentur hæredes, & conſequenter fiſcus, ſi ad illum devenerint bona confiſcata patris. ibid.
Dos uxoris ob delictum mariti non confiſcatur. 173. 17
Et in ſpecie ob hæreſim illius, niſi tamen mulier ſciens maritum eſſe hæreticum, nupſerit illi. ibid.
Dos Uxoris ob delictum illius commiſſum ſtante matrimonio non confiſcatur, benè tamen alia illius bona. 173. 18
Lucrum dotis uxoris a marito occiſæ non tranſit ad maritum aut fiſcum, ſed ad hæredes uxoris. 225. 3
Ad dotem repetandam uxor poteſt maritum accuſare adulterii. 280
Ad dotem repetendam ſi agatur in cauſa adulterii Judex competens eſt ſolus Eccleſiaſticus. 283. 3
Dotari debet ſtuprata vidua in ſatisfactionem pro illata ei injuria & compenſatione negati illi matrimonii. 293. 4
Nec dotare nec ducere in uxorem a ſe ſtupratam debet ſtuprator. 294
Dos in qua quantitate præſtanda ſtupratæ. 296

Duellum.

Duellum quid & quotuplex. 269
Duellum tam ſolemne quàm privatum jure naturali ac divino tam civili quàm Canonico illicitum ſub graviſſimis pœnis prohibitum. 270. 1
Illicitum eſt, tàm quatenus offertur, quàm quatenus acceptatur ad demoſtrandam veritatem & probandam innocentiam. 270. 2
Illicitum eſt ſuſceptum ad oſtentandam animoſitatem, vires & peritiam duellandi. ibid.
Item ſuſceptum ad vindicandam privatam injuriam. ib.
Item ad terminandam litem civilem. ib.
Duellum an liceat offerre ob defenſionem vitæ, honoris, fortunarum. ibid.
Duellum per ſe & ſpeculativè loquendo licitum eſt, dum duobus reis damnatis ad mortem promeritam indicitur a Principe, ita ut ei, qui ſuperſtes manſerit, vita condonetur. 271. 1
Item, dum ob bonum reipublicæ totum bellum revocatur ad duorum aut paucorum militum conflictum de conſenſu Regum vel Principum judicantium id expedire. 271. 2
Duellum ob defenſionem honoris divini, Religionis, boni communis licitum eſt acceptare oblatum. 271. 3
Duella etſi jure civili prohibita, in ſpecie tamen hoc jure duellantibus nullæ ſtatutæ pœnæ, unde hæ hoc jure ſunt arbitrariæ. 272
Duellantibus & duella in ſuis territoriis permittentibus Principibus quæ pœnæ ſtatutæ jure canonico. 273
Duellantibus Clericis præter pœnas illis communes cum laicis excepta fortè privatione ſepulturæ Eccleſiaſticæ ſtatuta eſt depoſitio (id eſt ſuſpenſio) non niſi per ſententiam inferenda. 274
Cum duellante Clerico, modò mors aut mutilatio non ſecuta, diſpenſare poteſt in dicta pœna Epiſcopus. ibid.

Edictum.

Vi edictorum quandonam ſit obligatio denunciandi delicta. 32. 4 & ſeq.
Edicta hæc eorumque obligatio quamdiu duret poſt eorundem promulgationem. 33

Electio.

In electione qualiter committatur Simonia. 88. 1
Ne electio ejuſve confirmatio impugnetur aut impediatur ab eo, qui juſtam ad hoc cauſam habet, dare quid temporale, num ſit Simoniacum. ibid.
Num electio tota ſit irrita, ſi per tertium Simoniacè procuratum alicui votum, cæteris legitimè eligentibus. 88. 2
In electionibus Prælaturas, beneficia & officia Eccleſiaſtica non jure naturæ, ſed Eccleſiaſtico prohibitum eſt ut ſortibus. 383. 1
Prohibitio eligendi per ſortes ad beneficium vel officium Eccleſiaſticum extendit ſe ad caſum, dum ex electis ad illud æqualibus ſuffragiis determinandus eſt. 383. 3
Electio per ſortes ad officia civilia prohibita non eſt. 383. 4
Eligi validè poteſt electione non irritanda ad dignitates & officia ligatus excommunicatione minore, non tamen ad beneficia & dignitates Eccleſiaſticas. 403. 3
Jus electionis activæ & paſſivæ amittunt perſonæ Eccleſiaſticæ, tam regulares quàm ſæculares violantes interdictum. 577. 2
Jus electionis activæ & paſſivæ amittunt perſonæ Eccleſiaſticæ tam regulares quàm ſæculares violantes interdictum. 577. 2

Emphyteuſis.

Emphyteuſis non confiſcatur, quæ ad hæredes extraneos tranſire non poteſt, privatur tamen ea delinquens, eaque tranſit ad Succeſſores vocatos, & ſi nulli vocati ſunt, redit ad dominum directum. 173. 7
Si emphyteuſis tranſeat ad fiſcum, tenetur jus integrum ſervare domino, quod is in ea habebat, & poteſt dominus cogere illum ad non vendendam illam alteri, qui potentior eſt, pluribuſque privilegiis gaudet. ib.
Emphyteuſis Eccleſiaſtica non poteſt ad hæredes extraneos tranſire, niſi in perpetuum conceſſa. ib.
Eſt in optione Eccleſiæ, num malit revocare quàm permittere, ut ad fiſcum tranſeat. ib.
Emphyteuſis fructus & commoditates, quas emphyteuta delinquens percipere debuiſſet tempore vitæ emphyteutæ, ad quem ſpectent. ib.

Epiſcopatus.

Epiſcopatus & Eccleſias Cathedrales ſolus Papa unire poteſt. 415. 2

Epiſcopus.

Epiſcopus ex privilegio abſolvere poteſt a Simonia incurſa in proviſione & receptione beneficiorum, Ordinum, admiſſione ad Religionem. 111. 1
Epiſcopus aliuſvè Prælatus diſpenſare poteſt, ut beneficium ab invincibiliter ignorante Simoniacè obtentum retineatur, aut poſtquam bona fide reſignatum, denuò ab illo recipiatur. 112. 1
Secus, ſi Simoniacè ſciente & conſentiente beneficiato obtentum. 112. 2
Epiſcopus diſpenſare nequit, ut mulier Chriſtiana, etiam in domo ſua nutriat filium Judæi. 131
Epiſcopus eſt Judex competens & ordinarius ratione officii ſui reſpectu omnium hæreticorum, ſive ſint laici ſive Clerici diœceſis ſuæ. 183. 1
An reſpectu exemptorum a ſua jurisdictione ſit ordinarius, an delegatus. ibid.
Ab Epiſcopi ſententia in cauſa hæreſis in exemptos lata appellari debet non ad Metropolitanum, ſed ad Papam. ibid.
Ab Epiſcopo modus idem procedendi in cauſa hæreſis ſervandus, quem ſervant Inquiſitores. ib.
Epiſcopi Vicarius generalis in cauſis hæreſis cognoſcendi & judicandi caret poteſtate, niſi ad hoc à ſuo Epiſcopo habeat ſpeciale mandatum. ib.
Contra Epiſcopos etiam titulares tantùm alioſque electos confirmatos, etſi non conſecratos procedere in cauſa hæreſis nequeunt Inquiſitores, etiam generales. 184. 6
Poſſunt tamen dicta teſtium contra eos ad tranſmittendum ea ad Pontificem. ib.
Item eum clarè cognitum hæreticum, ubi de fuga ſuſpectus, comprehendere & cuſtodire ad mittendum eundem ad Pontificem. ib.
Epiſcopus contra alium Epiſcopum hæreticum aut de hæreſi ſuſpectum in diœceſi ſua ſubſiſtentem hæreſim committentem inquirere & procedere poteſt ex poteſtate ei delegata per *c. ad abolendam*. ib.
Epiſcopus (qui Inquiſitor natus dicitur) qualiter procedere poſſit contra Inquiſitores. 184. 8
Epiſcopali Jurisdictioni non præjudicat delegata generaliter Inquiſitoribus jurisdictio. ibid.

Dum

Dum Epiſcopus ſimul cum Inquiſitore vel ſeparatim ab eo procedit, qualiter communicandus proceſſus. ib.

Dum Epiſcopus & Inquiſitor, ſive diviſim ſive conjunctim procedunt, etſi unus ſine altero procedere nequeat ad ſententiam condemnatoriam hæretici, poteſt tamen unus ſine altero procedere ad ſententiam definitivam abſolutoriam. ibid.

Epiſcopi electi & confirmati, etſi non conſecrati, abſolvere poſſunt ab hæreſi occulta ſubditos ſuos, etiam exiſtentes extra diœceſin ſuam. 199. 1

Item ab excommunicatione hæreſi annexa, etſi Sacerdotes non ſint. ibid.

Item à caſibus Papæ reſervatis, non tamen exiſtentes extra diœceſin ſuam. ibid.

Epiſcopus lapſus in hæreſim ſuo modo committere poteſt electo à ſe confeſſario, ut ſe ab hæreſi abſolvat. 199. 2

Epiſcopis ſublatam eſſe poteſtatem abſolvendi etiam ab hæreſi occulta conceſſam à Trident. per Bullam Cœnæ probabilius tenent plures. 200

Num ſaltem id poſſint adhuc in locis remotioribus ab urbe ob difficultatem recurrendi ad Papam. 201

Poſſunt Epiſcopi de jure communi tanquam delegati Apoſtolici pro foro externo quoad excommunicationem modò non ſint hæreſiarchæ, abſolvere hæreticos, ubi priùs abjurarunt hæreſi. 202

Epiſcopus diſpenſare poteſt in omni irregularitate proveniente ex homicidio deliberato occulto, non tamen proveniente ex homicidio deliberato notorio. 264. 1

Poteſt diſpenſare in irregularitate proveniente ex homicidio caſuali, etiam intento indirectè cum cauſa. 264. 2

Poteſt diſpenſare in irregularitate proveniente ex quacunque mutilatione, etiam injuſta, voluntariè directè intenta, occulta tamen. 264. 3

Epiſcopus Clerico duellante diſpenſare poteſt in pœna depoſitionis ab officio & beneficio, ſi ex duello non ſecuta mors aut mutilatio. 274

Epiſcopi ob venationem clamoſam ſylvaticam arceantur à communione tribus menſibus. 390. 2

Epiſcopi propriis manibus Clericos ſibi ſubjectos in ordinibus ſacris conſtitutos correctionis gratia percutere non debent, ſed id committere alteri Clerico, aliàs tam committens quàm exequens excommunicantur. 393

Epiſcopus diſpenſare poteſt, ut per ſaltum promotus in ordine ſic ſuſcepto miniſtrare poſſit, & ordinem omiſſum recipere. 409

Secus in eo, ut quis aſcendat ad Superiores Ordines, aut in iis miniſtret, priuſquam Ordines omiſſos receperit. ibid.

Epiſcopus non poteſt excommunicare Clericos, vel eorum Eccleſias ſine conſenſu Capituli. 414. 1

Epiſcopi ſine conſenſu Capituli nequeunt excommunicare aut ſuſpendere Clericos aut eorum Eccleſias. ib.

Epiſcopi nequeunt Eccleſiam alteri Prælato ſubjectam ſine legitima cauſa ab illius juriſdictione & obſequio liberare. 414. 2

Sic nequeunt Archidiaconorum aliorumque Prælatorum Epiſcopis inferiorum jura, immunitates, juriſdictionem, obſequia iis præſtanda, privilegia, conſuetudine, præſcriptione acquiſita eripere aut diminuere. 414. 3

Epiſcopi, ubi juriſdictionem temporalem habent debent conſtituere Judicem laicum in cauſis criminalibus. 414. 5

Si ipſe interſit executioni pœnæ temporalis ſanguinis aut mutilationis irregularitatem incurrit. ib.

Epiſcopi privativè ad Prælatos inferiores unire poſſunt Eccleſias ſuarum diœceſium, uti & monaſteria & beneficia ſæcularia, modò utrumque in eorum diœceſi, & neutrum exemptum. 415. 2

Ut Epiſcopus validè uniat Eccleſias, requiritur juſta cauſa & conſenſus Capituli. ibid.

Epiſcopi ſoli etiam non conſecrati nec Sacerdotes concedere poſſunt indulgentias. 415. 5

Epiſcopus ſubditum ſuum, etiam laicum ad purgandum ſe de criminibus ſpectantibus ad cognitionem Eccleſiæ cogere poteſt. 465. 1

Epiſcopus poteſt pœnas pecuniarias ſibi applicare, ſi pauper eſt, aliàs locis & cauſis piis applicandas. 500

Epiſcopus Clericis exilium extra diœceſin irrogare poteſt. 504

Epiſcopis conceditur facultas abſolvendi ab omnibus irregularitatibus provenientibus ex delicto occulto. 512. 1

Epiſcopus diſpenſare poteſt in irregularitate dubia ob defectum dubium, non in notoria. 517

Epiſcopi nomine pro diſpenſationibus in Trident. non venit ejus Vicarius generalis, niſi ſpecialiter ei conceſſa poteſtas hæc, venit tamen nomine illius Capitulum Sede vacante. 521. 4

Competit ea poteſtas abſolvendi ab occultis irregularitatibus Epiſcopis jure ordinario & non tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatis. ibid.

Epiſcopus in illis diſpenſare poteſt exiſtens extra ſuam diœceſim cum ſubdito ſuo exiſtente quoque extra illam. 521. 5

Epiſcopus juriſdictionem voluntariam exercere poteſt ubilibet. ibid.

Hæc diſpenſandi & abſolvendi poteſtas, cùm ſit ordinariæ juriſdictionis, eſt delegabilis ab Epiſcopo. 521. 7

Epiſcopus vel Prælatus conſcius irregularitatis, in qua diſpenſare poteſt, admittens ad Ordines aut beneficia, cenſetur diſpenſare, quæ tamen diſpenſatio facta à Papa inferiore in foro externo non admittitur. ibid.

Epiſcopus irregularitatis conſcius concedens dimiſſorias ad Ordines, concedere cenſetur ordinanti poteſtatem ad diſpenſandum in irregularitate. ib.

Epiſcopus reſtituere poteſt famam non directè, ſed indirectè, tollendo directè depoſitionem, ex qua nata infamia. 525

Epiſcopus proprius confirmatus, etſi non conſecratus ferre poteſt ſententiam degradationis verbalis in Clericos ſibi ſubjectos, & ex hujus delegatione Sacerdos ſimplex. 528. 2

Epiſcopus non niſi proprius conſecratus eſt miniſter degradationis realis actualis ſolemnis. 528. 3

Epiſcopus degradatum verbaliter ob delicta minora adulterio poſt peractam pœnitentiam reſtituere poteſt citra conſenſum Capituli. 531. 1

Epiſcopus ſolus eſt Judex in violatione ſigilli Sacramentalis, qualiter procedere debeat. 536

Epiſcopis concedendi indulgentias etiam particulares non conceſſam facultatem immediatè a Chriſto, ſed mediante delegatione Pontificis eſt probabilius. 538. 3

Epiſcopis non tantùm, ſed etiam Concilio generali poteſtatem denegare poteſt Papa. ibid.

Poteſt Epiſcopus pro anniverſario die dedicationis, aut etiam alias concedere 40 dierum indulgentias. ib.

Hæc illius poteſtas non eſt delegata, ſed ordinaria. ib.

Si Epiſcopus concederet ampliores, quàm ei commiſſum, indulgentias, conceſſio non tantùm ex parte, ſed ex toto erit irrita. ibid.

Etſi ad has indulgentias non requiratur, ut Epiſcopus ſit conſecratus, requiritur, tamen, ut non ſit excommunicatus. ibid.

Ab Epiſcopo proprio ubique extra territorium ſubditis concedi poſſunt indulgentiæ. 540

Ab Epiſcopo alieno etiam concedi poſſunt non ſubditis illius habentibus ad hoc licentiam à proprio Epiſcopo. ib.

Epiſcopus abſolvere non poteſt regulares ſibi ſubjectos à cenſura lata in cauſa concernente diſciplinam regularem. 559. 1

Item à latis ab aliquibus Archidiaconis ex privilegio vel conſuetudine. ibid.

Epiſcopi non comprehenduntur decreto generali ſuſpenſionis, niſi fiat expreſſa eorum mentio. 568. 1

Epiſcopi non comprehenduntur interdicto, ſi in eo non exprimantur. 574. 1

Euchariſtia.

Euchariſtiam tenens captivam moveri poteſt ad illam dimittendam data pecunia. 73. 2

Examen.

Examen an, quando & qualiter præmittendum promotioni ad gradus literarios. 124

Exceptio.

Exceptio quid ſit. 59

Exceptio quando dicatur inſtitui civiliter, & quando criminaliter. ibid.

Exceptio criminaliter facta induit naturam accuſationis, ejuſque conditiones requirit. ibid.

Ad excipiendum de crimine non admittitur criminoſus, ſi proſequatur bonum publicum. ibid.

Exceſſus.

Exceſſus Prælatorum Eccleſiaſticorum in ſubditos Clericos qui ſint. 414

Excommunicatio.

Excommunicatio quid ſit & quotuplex. 560 1 & 2
Etſi excommunicandi poteſtas a Chriſto conceſſa Eccleſiæ, inſtitutio tamen illius non eſt juris divini, ſed ortum ſuum habet a ſola Eccleſia. 561. 2
Hodiedum poſt Concilium Conſtantienſe nullus ex quacunque cauſa excommunicatus neceſſariò vitandus a fidelibus, niſi ſit excommunicatus ſpecialiter, & nominatim a Judice Eccleſiaſtico publicè denunciatus, vel niſi ſit notorius percuſſor Clerici. 561. 2
Ad vitationem percuſſoris Clerici etſi non requiratur, ut ſit denunciatus, requiritur tamen, ut facta ab eo percuſſio ſit notoria. 561. 3
Excommunicatio Pontifici reſervata ipſo jure incurritur a quocunque beneficium quodcunque propriè tale procurante vel recipiente, conferendo, eligendo, præſentando, &c. Simoniacos. 107
Excommunicationem Papæ reſervatam incurrit committens Simoniam realem utraque parte completam conferendo vel recipiendo Ordines. 107. 1
Excommunicationem ipſo facto incurrunt dantes & recipientes aliquid pro ingreſſu & receptione in Religionem, ſi ſint ſæculares ibid.
Ab excommunicatione incurſa ob Simoniacam proviſionem & receptionem beneficiorum, Ordinum & admiſſionem ad Religionem abſolvere poteſt Papa ex privilegio etiam Epiſcopi & Religioſi Mendicantes. 111. 2
Excommunicationem majorem ipſo jure & facto incurrit hæreticus formalis jure ſolùm Eccleſiaſtico. 161. 2
Non tamen ideo vitandus etiam nominatim denunciatus ut hæreticus. ibid.
Excommunicatio hæc reſervata Papæ per Bullam Cœnæ. ibid.
Eandem Papæ reſervatam incurrunt hæreticorum credentes, receptatores, fautores, defenſores vi Bullæ. 161. 2
Extenditurque ad ſepelientes horum receptatorum, fautorum &c. corpora. ibid.
Excommunicationem incurrunt latæ ſententiæ, non tamen reſervatam Papæ, ſepelientes hæreticos notoriè tales eorumque credentes. 167. 2
Excommunicati excommunicatione minore teſtes eſſe poſſunt ad probandum in cauſa hæreſis, non tamen excommunicati excommunicatione majore denunciati, publici percuſſores Clericorum. 190. 2
Ab excommunicatione hæreſi annexa abſolvere poſſunt Epiſcopi electi & confirmati, etſi Sacerdotes non ſint. 199. 1
Excommunicationem ipſo jure incurrunt Schiſmatici purè tales, ſeu licèt hæretici non ſint. 207
Ad excommunicationem hanc ſufficit, quòd quis opere externo ſe ita gerat, ac ſi Papæ non eſſet ſubjectus, nec Eccleſiæ pars, etſi Papam ut Chriſti Vicarium & Eccleſiæ caput agnoſcat. ibid.
Excommunicationem hanc incurrunt fautores Schiſmaticorum. ibid.
Excommunicatio non infligitur Jure Canonico Clerico homicidæ. 225. 2
Excommunicatio intelligitur, dum jure Canonico pœna mortis infligitur. ibid.
Excommunicatio major infligi nequit, niſi propter peccatum mortale. ibid.
Excommunicantur ipſo jure Clerici degradati actualiter & ſolemniter, ſi non deſiſtant miniſtrare in actu ſibi prohibito, uti & communicantes cum eis, hi tamen non niſi excommunicationem minorem incurrunt. 401. 2
Excommunicatorum celebrantium divina officia pœna eſt depoſitio perpetua ab officio & beneficio per ſententiam infligenda. 401. 3
In excommunicatione celebrantes divina officia privantur ipſo jure beneficiis. 401. 4
Excommunicatus actum Ordinis exercens eſt ipſo jure irregularis. 401. 5
Excommunicatione minore ligatus exercens actum Ordinis illius, non incurrit irregularitatem. 403. 2
Eam incurrit in excommunicatione majore exercens actum Ordinis minoris. 403. 4
Excommunicatione minore ligatus peccat etiam graviter celebrando, aliave Sacramenta ſuſcipiendo, nulla tamen ipſo jure ei pœna certa infligenda. ibid.
In excommunicatione minore non prohibetur quis exercere, quæ ſunt juriſdictionis tam Eccleſiaſticæ quàm civilis. ibid.
Excommunicatus excommunicatione minore eligi validè electione non irritanda poteſt ad dignitates & officia temporalia, non verò ad beneficia & dignitates Eccleſiaſticas. ibid.
Excommunicatione minore ligatus repellendus ab Ordinibus. ibid.
Ad vitandum excommunicatum percuſſorem Clerici requiſita notorietas in eo conſiſtit, quod percuſſio facta coram majore parte populi, viciniæ vel communitatis, in qua ad minus ſint decem, & quibus conſtet nulla excuſatione percuſſionis injuſtitiam celari poſſe. 561. 3
De excommunicationis denunciatione ad vitandum excommunicatum ſufficit fama de ea orta à fide dignis plenè probata. ibid.
Cum excommunicatis tolleratis ſeu non denunciatis, nec notoriis percuſſoribus Clerici communicare licet in politicis & divinis. 562
Illicitum quoque non eſſe citra neceſſitatem inducere excommunicatum tolleratum ad Sacramenta miniſtranda aliaque ſimilia præſtanda, probabiliùs dici videtur. ibid.
Excommunicati publicè nominatim denunciati & notorii percuſſores Clerici in quibus caſibus vitari debeant. 563
Cum excommunicatis aliàs vitandis communicare licet ob utilitatem ſpiritualem, tam excommunicati quàm communicantis, v. g. adhortando ad reſipiſcendum, petendo ab illo inſtructionem ſpiritualem vel conſilium, ſi non eſt alius, à quo æque benè ea accipere poſſit. 564. 1
Communicationem illam non extendere ſe ad audiendam ab excommunicato, aut ei tradendam Theologiam, multoque minùs ad audiendam illius Concionem tenent plures. ibid.
Extendit ſe ea ad utilitatem communicantis temporalem, dum is ab eo poteſt debitum exigere, convenire illum in judicio, uti illo pro Medico & Advocato. ibid.
Poteſt communicare cum excommunicato & denunciato marito uxor & vice verſa, non tantum quoad ſpectantia ad thorum & habitationem, ſed & in colloquiis familiaribus menſa, gubernatione domus &c. 564. 2
Liberi cum parentibus excommunicatis, ſervi & ſubditi cum Dominis & Superioribus, & vice verſa communicare poſſunt. 564. 3
Comprehenduntur reſpectu parentum excommunicatorum filii, etiam naturales & adoptivi, item nepotes & pronepotes, affines, gener, nurus, privigni, pupilli, & minores reſpectu tutorum & curatorum. ibid.
Num, qui contraxerunt ſubjectionem cum dominis jam excommunicatis communicare poſſint cum illis. ibid.
Excuſantur Clerici, qui ſunt in famulatu Epiſcopi excommunicati nominatim, ſecus tamen, ſi extra domum illius morentur. ibid.
Probabilius videtur vaſallis non licere communicare cum dominis directis excommunicatis. ibid.
A communicatione cum excommunicato excuſat ignorantia qualibet excommunicationis, ſi non ſit craſſa & affectata. 564. 4.
Excommunicationis majoris effectus eſt privatio uſus Sacramentorum, tam activi quàm paſſivi, ita ut, ſi excommunicatus etiam toleratus Sacramentum quodcunque citra neceſſitatem miniſtret aut percipiat, peccet graviter. 565. 1
Excommunicatus vitandus illicitè recipiens Sacramentum nullam incurrit pœnam excepto Sacramento Ordinis, ob quod receptum ab ejus executione ſuſpenditur, & fit irregularis. ibid.
Privatur quoque communibus Eccleſiæ ſuffragiis, ita ut pro excommunicatis, ſaltem vitandis, miniſtri Eccleſiæ ſacrificis & orationes quaſcumque nomine Eccleſiæ extra feriam ſextam paraſceves offerendo graviter peccent. 565. 2
Num offerri poſſint pro illis contritis, & dum per illos non ſtat, quò minùs abſolvantur ab excommunicatione controverſum eſt, uti, &, num offerri poſſint pro excommunicatis toleratis. ibid.
Excommunicati privantur ſepultura Eccleſiaſtica, quod ipſum extenditur ad excommunicatos toleratos, niſi deceſſerint exhibitis ſignis contritionis. 565. 3
Excommunicatus in loco ſacro ſepultus eſt exhumandus, ſi diſcerni poteſt ab aliis fidelium corporibus, & locus,

Digitized by Google

eus, quia exinde pollutus, ut ibi divina celebrata, & alii fideles ſepeliri queant, debet reconciliari. ib.
Excommunicatus inhabilis eſt ad quaſcunque dignitates, beneficia Eccleſiaſtica, quacunque via obtinenda, eſtque illius promotio irrita. 565. 4
Excommunicatus eſt incapax penſionis Eccleſiaſticæ, ſecus eſt de penſione, quæ quidem ob ſervitium Eccleſiæ conceditur, nullum tamen munus ſpirituale exigit. 565. 5
Excommunicatus eſt incapax diſtributionum, quæ dantur pro præſentia, quia nequit intereſſe divinis, non tamen privari illum ipſo facto fructibus groſſis. 565. 6
Excommunicatus etiam toleratus impetrare nequit reſcriptum pontificium, neque gratiæ, neque juſtitiæ, niſi in cauſa excommunicationis & appellationis. 565. 7
Vi excommunicationis non irritantur conceſſiones & gratiæ Prælatorum Papa inferiorum. ib.
Excommunicatus privatur omni juriſdictione Eccleſiaſtica, ita ut acta juriſdictionis ab eo ſint ipſo jure nulla, etiam in foro externo. 565. 8
Excommunicati etiam tolerati peccant mortaliter, ſi actum talem exerceant, u. g. eligant, conferant beneficia, ſi ad id non fuerint requiſiti. ib.
Tales tamen excommunicati tolerati, ſi contra eos non excipiatur, validè exercent officium Judicis & parochi. ibid.
Excommunicatus vitandus privatur communione forenſi ſeu actuum pertinentium ad judicium externum, ſive Eccleſiaſticum ſive laicale, ſive civile, ſive criminale. 565. 9
Sic eſſe non poteſt in judicio Judex, Actor, Advocatus, Procurator, Tabellio, Teſtis. ib.
Excommunicatos vitandos a judicio ſub gravi obligatione repellere poteſt, toleratos non tenetur, niſi excommunicatio ſit notoria, aut quis contra eos excipiat. ib.
Excommunicatus privatur uſu cujuſcunque officii publici, v. g. tutoris, curatoris, executoris teſtamenti, præfecti hoſpitalis, quorum tamen acta in tali munere valent, ſi contra eos non exceptum. 565. 10
Privatur communicatione politica, puta non tantùm in contractibus, negotiatione, ſed & in cohabitatione, convictu, familiari converſatione, colloquiis, officioſis ſalutationibus. 565. 11
Excommunicatus ſi per annum in excommunicatione inſorduerit, redditur ſuſpectus de hæreſi, & contra illum ut talem procedi poteſt. 565. 12
Excommunicatio minor quandoque incurritur per peccatum veniale. 566
Ab ea abſolvere poteſt quilibet potens abſolvere a peccatis. ibid.
Effectus illius directus & unicus eſt; quòd quis ea ligatus quodcunque Sacramentum recipiens peccet mortaliter. ib.

Executor, Executio.

Executores ſententiæ & miniſtri juſtitiæ ſunt irregulares. 257
Executio ſententiæ ultimi ſupplicii in quibus caſibus differenda. 497. 2
Differenda non eſt ob adverſam rei valetudinem; ſecus eſt de pœna corporali citra ultimum ſupplicium. ib.
Executio ultimi ſupplicii ad tempus differenda, ſi reus peccata confiteri nolit, & interea agendum cum eo, ut ad Deum & pœnitentiam convertatur, &, ſi obſtinatus perſiſtat citra ſpem converſionis, procedendum ad executionem. ibid.
Executio facienda die non feriatu. ibid.

Exemptio, Exempti.

Exempti a juriſdictione Epiſcopi fruuntur indulgentiis Epiſcopalibus. 540

Exilium.

Exilium extra diœceſim Clericis indicere poteſt Epiſcopus. 504

Expenſæ.

Expenſæ ad accuſandum proprium Prælatum a quo præſtandæ. 10. 6
A quo debeantur hæ Prælatu ad ſe defendendum. ib.

Fama.

Famam & æſtimationem denunciati aggravat denunciatio. 39. 2
Fama ſumpta in bonam partem quid ſit. 43. 1
Sumpta in malam partem pro infamia quid ſit. ib.
Fama ſufficit ad inquirendum, non tamen requiritur famæ probatio. ibid.
Fama nec in civilibus, nec in criminalibus plenam fidem, imò nec ſemiplenam in criminalibus facit. 43. 2
Fama ſe ſola non eſt ſufficiens ad torturam. 192. 5
Famæ reſtitutio directa reſervatur Papæ & Supremo Principi. 525
Fama orta a fide dignis integra probata de excommunicationis denunciatione ſufficit ad vitandum excommunicatum. 561, 3

Feudum.

Feudum delinquente Vaſallo non confiſcatur in præjudicium domini directi. 173. 11
Feudum directum ſi ad hæredes extraneos non tranſit, ad fiſcum tranſire nequit. ibid.
Feudi uſusfructus & commoditates an durante vita Vaſalli delinquentis tranſeant ad fiſcum. ib.
Ex feudo ſibi in pignus mutui dato a vaſallo poteſt dominus directus percipere fructus, & ſic conſolidari dominium directum cum utili pro eo tempore, quo pignus non redimitur. 357. 2
Ut ex feudo ſibi pignori datu dominus licitè percipere poſſit fructus, requiritur, ut interea non exigat a vaſallo debitum ſibi aliàs obſequium, ib.
Item, ut non percipiat fructus ex melioramentis per induſtriam vaſalli in re feudali. ibid.
Item, ut feudum datum in pignus non ſit emptum a Vaſallo pretio, vel datum in compenſationem veterum meritorum. ibid.

Fideicommiſſum.

Fideicommiſſum ſeu bona fideicommiſſo ſubjecta non comprehenduntur ſub confiſcatione bonorum omnium delinquentis; limitatur hoc ipſum. 173. 8

Filia, Filius, Filiusfamilias.

Filii Judæorum baptizati liberantur a patria poteſtate. 139
Filius Judæi ad fidem converſus petere poteſt a patre alimenta, & filia dotem. 139
Filius Judæi ad fidem converſus & baptizatus ſuccedit patri & aliis in bonis hæreditariis ſicut antè. 139
De filiis hæreticorum eorumque credentium &c. quid ſit circa irregularitatem & inhabilitatem ad beneficia, officia, Ordines. 265. Vide *Hæreticus*.
Filiifamilias num accuſare poſſint de adulterio uxoris ſine conſenſu patris. 10. 6
Filii peculium caſtrenſe vel quaſi caſtrenſe non confiſcatur confiſcatis bonis patris. 173. 12
Neque peculium illius profectitium. 173. 14
Neque bona illius adventitia. 173. 13. Vide *Bona*.
Filiis conceptis poſt damnationem patris non debetur legitima. 173. 15
Filii ob hæreſin paternam privantur legitima. ibid.
Filiis in bonis maternis ob delictum matris confiſcatis non reſervatur legitima; ſecus eſt de filiabus. ibid.
Filii ob crimen læſæ Majeſtatis humanæ contra Principem confiſcatis bonis patris, privantur legitima. ibid.
Filiabus etſi non debeatur legitima ex bonis paternis confiſcatis ob crimen læſæ Majeſtatis, debetur tamen illis ex bonis maternis. 173. 15
Filiabus ſervatur legitima ex bonis maternis confiſcatis ob ejus delictum. ibid.
Filiabus debetur dos ex bonis paternis confiſcatis ob crimen læſæ Majeſtatis, etſi ex illis non debeatur iis legitima. ibid.
Filias dotare tenentur hæredes, & conſequenter fiſcus, ſi ad eum devenerint confiſcata bona patris. ibid.
Filiæ ob crimen hæreſis privari debent quacumque legitima, dote, ſucceſſione paterna, & materna ſi ab utroque parente commiſſa hæreſis, aliàs illis tantùm, quæ debebant obvenire ei, qui hæreſin commiſit. ibid.
Filius innocens pro patre non punitur. 466. 8

Filij ob crimen læſæ Majeſtatis privantur legitima, quæ illis obvenire debebat, quia illa eſt quid patris, non quid filii. ibid.
Filijfamilias vi S. C. Macedoniani ex mutuo accepto ſine conſenſu patris obligari non poſſunt, 432. 1

Fiſcus.

Fiſcus ſuccedit in juribus delinquentis, & ita in dominio utili & directo prædiorum hæretici. 173. 6
Ad fiſcum non tranſeunt bona delinquentis, ex quibus fundatus majoratus cæteris bonis confiſcatis, ſed etiam quoad fructus tranſeunt ad ſequentem vocatum, 173. 9
Fiſco Eccleſiæ applicare poteſt Papa bona a Rege data ſub titulo majoratus in perpetuum donatario delinquenti, non verò ea confiſcare ob hæreſin. 173. 10
Ad fiſcum tranſire nequit feudum delinquente vaſallo, ſi ad hæredes non tranſit. 173. 15
Ad fiſcum cum tranſeant uſusfructus & commoditates feudi pro tempore vitæ vaſalli delinquentis. ib.
Fiſcus dotare tenetur filias, ſi ad eum devenerint bona patris confiſcata. 173. 15
Fiſco addicuntur omnes facultates cudentium monetam falſam. 378. 3
Fiſco Eccleſiæ cedunt bona patrimonialia delinquentium confiſcata ob crimen, ſi Eccleſiæ deſervivertunt, imò & accepta ex beneficiis, ubi de iis liberè diſponere poſſunt, fiſco ſæculari. 501

Fœminæ.

Fœminæ ad accuſandum non niſi de ſibi ſuiſque illatis injuriis, crimine læſæ Majeſtatis, aliiſque criminibus exceptis admittuntur. 10. 4
Fœminis Chriſtianis prohibitum nutrire Judæi filium, etiam in domo ſua. 131. & 133
Item eſſe obſtetrices infantium Judæorum. 133
Fœminæ in cauſa hæreſis teſtes eſſe poſſunt. 190. 2
Fœminæ vi privilegii S. C. Vellejani ex fidejuſſione obligari non poſſunt. 432. 8
Fœminarum prægnantium damnatarum pœna differenda uſque poſt partum. 497. 2
Fœmina eſt incapax poteſtatis inferendi cenſuras. 552. 2
Non eſt tamen hæc incapacitas juris divini, ut ne Papa quidem ex plenitudine poteſtatis hanc ei poteſtatem concedere valeat. ibid.

Fornicatio.

Fornicatio, prout diſtincta ab aliis luxuriæ actibus quid ſit. 307
Fornicatio ſimplex eſt mortaliter peccaminoſa, jure poſitivo divino & naturali prohibita. 308
Etſi per leges Imperiales non puniatur, ex conſuetudine tamen recepta in locis pleriſque, laici ob eandem a Magiſtratu ſæculari arbitrariis pœnis puniuntur. 309
Fornicantium Clericorum in ſacris conſtitutorum pœna eſt arbitraria, incarceratio, mulcta pecuniaria, ſuſpenſio ab officio, &, ſi notorium delictum incorrigibile, depoſitio, & beneficiorum privatio, ib.

Frater.

Injuriato fratre vel ſorore, num cenſeatur injuriatus alter frater, ita ut actionem ſuo nomine intentare poſſit injurianti. 475. 3

Fructus.

Fructus unà cum beneficio per alium ſibi procuratum Simoniacè dimittere quis ſtatim tenetur, ac reſcit, commiſſam Simoniam ante omnem ſententiam; ſecus tamen eſt de fructibus bona fide conſumptis. 106
Fructus beneficiorum ſeu prædia Eccleſiæ, ex quibus hi fructus proveniunt, ad tempus modicum pro annuo cenſu elocari poſſunt, 119
Fructus ex beneficio reſervare poteſt in alterius ſubſidium Papa illud conferens. 121
Fructus beneficiorum ſuorum lucrantur Doctores abſentes docendi gratia in aliqua Academia Theologiam vel jus Canonicum, ſecus, ſi doceant privatim in aliquo monaſterio. 325. 2
Idem eſt de Scholaribus audientibus dictas lectiones in Univerſitate aliqua publica. 325. 4
Fructus ex re feudali ſibi data in pignus a vaſallo percipere poteſt dominus directus, & quid ad hoc, ut licitè fiat, requiratur. 357. 2
Fructus percipere ex re oppignorata pro mutuo, quando ſit uſurarium. 356
Fructus pignoris non ſunt computandi in ſortem, dum maritus pro dote uxoris ei promiſſa accipit rem frugiferam, ut ex ea fructus percipiat, donec dotem promiſſam accipiat. 357. 3
Fructibus groſſis beneficiorum non privantur excommunicati. 565. 6

Furioſus.

Furioſi an & qualiter puniri poſſint, poſtquam ad mentem redierint ob delictum commiſſum ante furorem. 16. 5

Fur.

Fur notorius aut damnatus furti, ſive laicus, ſive Clericus, tam jure Canonico quàm civili fit infamis. 328. 2
Fur manifeſtus, aut furti convictus in judicio, & ideo notatus infamia publica eſt irregularis, ut ad Ordines promoveri nequeat, aut in ſuſceptis miniſtrare. 328. 9
Fures non gaudent Aſylo Eccleſiæ. 334
Fur ablata tenetur reſtituere tam jure divino quàm humano. 335

Furtum.

Furtum qualiter definiatur. 322
Furtum committit non tantùm, qui rem ipſam, ſed &, qui uſum vel uſum fructum aut poſſeſſionem rei in re aliena competentem alicui aufert, 322. 6
Item commendatarius, uſufructuarius, poſſeſſor, depoſitarius, re commodata, ad uſumfructum conceſſa vel depoſita, apud ſe diutiùs aut aliter, quàm ei à domino conceſſum, fraudulenter utitur. ibid.
Furtum non eſt, ſi creditor debitori moroſo æquivalens ſubripiat. 322. 7
Furtum quotuplex. 323
Furtum committitur à mandante illud fieri, aut conſilium vel auxilium ad hoc præſtans, furto tamen ipſo non commiſſo, actione furti non tenetur. 324
Item, qui furem cum re furtiva ſcienter recipit, & occultat, furti tenetur, & pari pœna punitur. ib.
Item, qui ſciens rem furtivam eſſe, eam accipit in ſolutum. ibid.
Furti conſcius, ſi id non manifeſtet, quali furti pœna teneatur. ibid.
Furtum non committit ſubripiens res alienas in extrema neceſſitate, ſecus eſt de ſubripiente eas in neceſſitate communi vel gravi. ibid.
Extremè egens re ſubrepta conſumpta ad nihil tenetur, etſi poſſet. ibid.
Furtum committit rem alienam alicubi jacentem accipiens animo detinendi & domino comparenti non reſtituendi. ibid.
Furtum verè & propriè committit filiusfamilias à patre, ſervus à domino, uxor à marito ſubripiens aliquid. ib.
Furtum propriè tale non committit, qui beneficium Eccleſiaſticum vacans propria authoritate occupat ac detinet, quamvis jure Canonico quaſi furtum aut rapinam committat. ibid.
Furti actio eſt vel criminalis intendens vindictam publicam, vel civilis intendens pœnam actori applicandam. 325. 1
Datur contra furem, etſi res perierit, non tamen contra hæredes illius, niſi cum defuncto fure lis fortè fuerit conteſtata. ibid.
Datur contra eos, qui ad furtum conſilium, & opem præſtiterunt, aut rem furtivam receperunt. ib.
Non datur contra ſervum, filium, uxorem. ib.
Ex furto manifeſto datur ad quadruplum, non rei ablatæ, ſed juſtæ æſtimationis, non tamen ante ſententiam Judicis condemnatoriam ſolvendum; ſi ex furto non manifeſto, datur ad duplum; hæ actiones probabiliùs videntur ab uſu receſſiſſe, uti & aliæ pœnæ pecuniariæ. ib. Vide *Actio*.
Furta ſimplicia jure civili veteri etſi prohibitum puniri pœna mortis aut mutilationis, puniebantur tamen præter pœnam dupli aut quadrupli domino ſolvendam pœna pecuniaria fiſco applicanda, relegationis, damnationis ad metalla, &c. 326. 1

Jure Cæſareo novo, ſi magna ſunt, v. g. quinque Ducatorum vel iterata, puniuntur plerumque ſuſpendio, in fœminis ſuffocatione in aquis, aut etiam ſi magna non ſunt, tam in his quàm maribus pœna mitigatur. 326. 2
Furta tertiò iterata certa & explorata, non attento valore rei ablatæ puniuntur morte, & quæ ad iterationem furtorum requirantur. ibid.
A pœna capitali furti eximuntur infantes & impuberes pubertati proximi utriuſque ſexus, quibus tamen dicatur pœna arbitraria, quæ plerumque eſt incarceratio, caſtigatio, cum minoribus quoque mitiùs agendum. 327
Furtum ſacrilegum (quod hodiedum ſumitur tam pro ablatione rei profanæ ex loco ſacro quàm rei ſacræ ex loco profano) commiſſum ſine effractione loci ſacri jure civili punitur pœna extraordinaria arbitraria. 329. 1
Jure Canonico præter excommunicationem ferendam variis pœnis. 329. 2
Furtum ſacrilegum eſt fori mixti. ib.
Furti ſpecies plagium dicta quid ſit. 330. 1
Pœna illius olim tantùm pecuniaria, cui dein ſucceſſit pœna arbitraria & plerumque exilii, damnationis ad metalla, ac demum capitis. 330. 2
Jure Eccleſiaſtico Rei hujus criminis acriter, ſed citra mortem puniendi. ibid.
Furti ſpecies eſt peculatus, quid ille, & qualiter committatur. 331. 1
Furti vel quaſi furti ſpecies eſt abigeatus, & quid ille. 333. 1
Quæ ejus pœnæ. 333. 2
Furtum de reſiduis quid, & a quibus committatur. 332. 1
Quæ hujus furti pœnæ. 332. 2
Res furtivæ privativè reſtituendæ domino, dum de eo conſtat, & non Judici, officialibus & miniſtris juſtitiæ. 336

Gradus literarius.

Graduum literariorum quotuplex ordo, & quid ſinguli importent. 122
Hos gradus decernendi & conferendi poteſtas penes quos ſit. 123
Ad hos gradus promovendi qualiter & quale præmittendum examen. 124
Pro illorum graduum Academicorum collatione accipere pecuniam a Candidatis non eſt illicitum. 127. 1

Hæreditas.

Incapacitas hæretici ad hæreditatem, legatum, ſucceſſionem ceſſat in abſoluto ab hæreſi, & reconciliato Eccleſiæ. 171. 3

Hæres.

Judæi hæredes a Chriſtianis inſtitui nequeunt. 136
Hæredes, inſtitui nequeunt hæretici. 171. 2
Ad hæredes uxoris a marito occiſæ tranſit lucrum dotis uxoris. 225. 5
Contra hæredes furis non competit actio furti, niſi fortè cum defuncto fure lis fuerit conteſtata. 325. 1
Contra hæredes vindicatio rei furtivæ competit. 325. 2
Contra hæredes furis datur conditio furtiva, etſi ad illos de re furtiva nihil devenerit. ibid.
Ad hæredes uſurarii defuncti tranſit obligatio reſtituendi uſuras injuſtè ab eo acceptas. 369. 1
Si hæredum ſint plures, ſinguli non tenentur in ſolidum, ſed ſolùm juxta portiones, quas ex hæreditate acceperunt. 369. 2
Hæres non eſt dominus teſtamenti, niſi poſt mortem teſtatoris, etſi illud penes ſe habere poſſit. 376. 1
Hæres mediante defuncto injuriari poteſt. 475. 2
Hæredis intereſt æſtimationem defuncti tueri. 475. 1
Ab hæredibus quandoque exiguntur pœnæ, & bona defuncti fiſco vindicantur. 498. 1

Hæreſis.

Hæreſis unde dicta. 148. 1
Qualiter definiatur. 148. 2
Hæreſis quotuplex ſit. 152
Hæreſis omnis & ſola formalis externa contrahit pœnas ſpirituales ſeu Eccleſiaſticas coram Deo. 160
Eas non incurrit, qui hæreſin animo conceptam externè manifeſtat alteri conſilii, aut inſtructionis melioris gratia. ibid.

Ob hæreſin patris privantur legitima in totum filii etiam Catholici. 173. 15
Ob hæreſin confiſcatis illius bonis non confiſcatur dos uxoris, niſi ea ſciens hæreticum ei nupſerit. 173. 17
Ob hæreſin patris filii eximuntur a patria poteſtate ante omnem ſententiam, quæ tamen pœna non extenditur ad receptores, fautores, defenſores hæreticorum. 174
In cauſa hæreſis nullus laicus eſſe poteſt Judex. 182. 1
In cauſa hæreſis procedi poteſt ſummariè ſimpliciter & de plano ſine ſtrepitu & figura judicii, non tamen ad ſic procedendum tenentur Epiſcopi & Inquiſitores. 188. 1
In hac cauſa modus procedendi via accuſationis conſuetudine eſt abrogatus. 188. 2
De hæreſi accuſare poteſt quilibet, etiam laicus, infamis, Clericus, pupilli & minores, imò inimicus capitalis, ſed cautè, & ut ſuſpectus. ibid.
In cauſa hæreſis modus procedendi uſitatus eſt denunciatio proprio denunciatoris nomine, ſubſcripta & juramento firmata. 188. 3
Item in ea procedendi modus eſt quoque inquiſitio tam generalis quàm ſpecialis. 188. 4
Ad hæreſin probandam requiritur probatio plena & concludens, minores tamen probationes ad hoc ſufficiunt. 189. 1
Hæreſis externa non niſi tribus modis committitur, ſcriptis, verbis, factis, qualiter probetur commiſſa ſcriptis, qualiter commiſſa verbis, qualiter commiſſa factis. 189. 2
Ad hæreſin probandam admittuntur omnes etiam aliàs jure inhabiles, non tamen cenſentur teſtes integri. 190. 1
Sic admittuntur excommunicati, non tamen excommunicati excommunicatione majore, denunciati, publici percuſſores Clericorum. 190. 2
Quinam admittantur perjuri. ibid.
Admittuntur Judæi eſſe teſtes contra Chriſtianos quomodocunque apoſtatantes à fide. 190. 3
In cauſa hæreſis domeſtici, familiares, conſanguinei, filii, ſervi eſſe poſſunt teſtes. ib.
Item maritus contra uxorem, & contra. ib.
Qualiter inimicus reconciliatus eſſe poſſit teſtis. ib.
In cauſa hæreſis admittuntur etiam aliàs inhabiles tam, cùm proceditur inquirendo, quàm cùm proceditur accuſando. 190. 5
Non tamen admittuntur ad teſtificandum in favorem illius, contra quem inquiritur de hæreſi. ibid.
Admitti regulariter debent hujuſmodi teſtes aliàs inhabiles ſine tortura, quoties ex officio Judicis examinantur, vel ipſi ex propria conſcientia deponunt. 190. 6
Ad ferendum in cauſa hæreſis teſtimonium quicunque, etiam frater contra fratrem, filius contra patrem compelli poſſunt, niſi fortè ſint viri illuſtres. ib.
In crimine hæreſis falſus teſtis torqueri poteſt, uti & alius teſtis pro depoſitionis firmitate. 191. 4
Crimen hæreſis morte non extinguitur. 195. 1
Ab hæreſi occulta, ſeu ea, quæ non eſt notoria, in foro interno ſubditos ſuos abſolvere poſſunt Epiſcopi per ſe ipſos, ſi Sacerdotes ſint, etſi needum conſecrati, uti & per Vicarium ad hoc ſpecialiter deputatum. 199. 1
Uti & ab excommunicatione hæreſi annexa, etſi Sacerdotes non ſint. ibid.
Num dicta poteſtas abſolvendi ab hæreſi etiam occulta conceſſa Epiſcopis per Trid. ſublata ſit lis per Bullam Cœnæ, controverſum eſt inter A. A. 200
Num id adhuc poſſint locis ab Urbe remotis ob difficultatem adeundi Pontificem, controverſum quoque eſt. 201
Abſolvere ab hæreſi in foro interno poſſunt inquiſitores. 203. 1
Non tamen ulli Inquiſitori quà tali competit in foro interno abſolvere ab hæreſi & excommunicatione reſervatis, ſed id fieri debet neceſſariò in foro externo & judiciali. 203. 2

Hæreticus.

Hæreticus num ſit, qui ſuper articulo fidei ſufficienter ſibi propoſito dubitat, ſuſpenſo ſuo judicio. 148. 3
Hæretici pertinacia in quo conſiſtat. 148. 4
Hæreticus non eſt, qui laborat ignorantia etiam vincibili & affectata. ibid.
An ſit talis, ſi monitus ab Epiſcopo ſuper errore perſeverat in eo, judicando non eſſe contra definitionem Eccleſiæ.
Hæreticus etſi coram Deo ſit errans circa articulum fidei debitè propoſitum, non eſt tamen hæreticus punibilis ab Eccleſia, qui baptizatus eſt invalidè ex defectu formæ, materiæ intentionis. 148. 6

Hæreticus num ſit revelationi ſpeciali ſibi ſufficienter propoſitæ reſiſtens. 149. 1
Hæreticus non eſt, nec pœnas incurrit, qui interius verum retinens, ſolo verbo vel facto diſſentit articulo fidei, ſtat tamen contra eum præſumptio. 150
Hæreticus eſt tenens verum, dum putat eſſe contra fidem. 151
Cum hæretico etſi excommunicato & notorio, præſcindendo a ſcandalo & periculo perverſionis licet communicare, niſi ſit ſpecialiter & nominatim excommunicatus. 153. 3
Cum hæreticis ſpecialiter non denunciatis, etſi Catholicis licet contractus civiles celebrare. ibid.
Item filios hæreticorum admittere ad Scholas Catholicas, non è contra mittere filios Catholicos ad Scholas hæreticorum. ibid.
Item adire hæreticorum templa, cum eis ibi orare & eorum conciones audire. ibid.
Eorum funera ad ſepulturam comitari humanitatis affectu. ibid.
Eorum filios ex baptiſmo ſuſcipere, ubi Catholico ritu miniſtratur, & Catholicis licet hæreticos in patrinos filiorum admittere. ibid.
Cum hæreticis an, quando & quibus licitum diſputare Catholicis, & quæ tunc ſervanda. 154
Hæretici tam de jure civili quàm Canonico ordinariè a Principibus Catholicis recipi non debent, multò minùs exercitium Religionis iis ſtatuere. 155. 1
Quod ipſum tamen limitandum. 155. 2
Hæreticos tamen ad avertendum majus malum temporale, aut ad obtinendum ſolum bonum temporale non poſſunt Principes Catholici recipere, aut illis permittere liberum exercitium. 155. 3
Hæreticis & infidelibus Principes Catholicos pecuniâ, armis, militibus vi fœderis ſuccurrere ad bellum, quod gerunt pro dilatanda Religione ſua & opprimenda noſtra, impium eſt. 156. 2
Uti & illis gerentibus bellum juſtum contra alios infideles ſub conditione Religioni Catholicæ præjudiciali præſtare auxilium illicitum eſt. 156. 3
Uti etiam ad bellum juſtum pro recuperandis conſervandiſque bonis temporalibus invocare hæreticorum auxilium ſub conditionibus Eccleſiæ præjudicioſis illicitum eſt Principibus Chriſtianis. 156. 4
Num hæreticos adjuvare eorumque auxilium invocare in bello juſto contra Catholicos liceat, ſi nullæ conditiones Religioni præjudiciales nec aliàs illicitæ adhibeantur. 156. 5
Hæreticorum libri qui ſint, & ſub quibus pœnis eorum editio, lectio, divulgatio, retentio ſit prohibita per Bullam Cœnæ. 157. Vide *Liber*.
Hæreticorum credentes qui dicantur. 159. 1
Hæreticorum receptatores qui dicantur. 159. 2
Quinam eorum fautores. 159. 3
Hæreticus formalis ipſo jure & facto incurrit excommunicationem majorem jure, non divino, ſed Eccleſiaſtico. 161
Hæretici ſaltem notorii & publici, ſive per evidentiam facti, ſive notoreitate juris, etiam poſt abſolutionem ab hæreſi ſunt irregulares & inhabiles ad Ordines ſuſcipiendos & miniſtrandum in iis. 162. 1
Hæretico facta collatio beneficii eſt nulla, illudque unà cum fructibus ex eo perceptis reſtituendum ante omnem ſententiam. ibid.
Num hæretici occulti, id eſt, non notorii contrahant irregularitatem & inhabilitatem illam, maneantque irregulares poſt ejuratam hæreſin. ibid.
Conſuetudo, qua Epiſcopi in partibus bis ſeptentrionalibus ex hæreſi converſos & ab ea abſolutos ordinare ſolent, eſt valida & licita. ibid.
De hæreticorum credentibus, receptatoribus, quoad incurrendam ab ipſis irregularitatem & inhabilitatem ad Ordines, beneficia, pariter loquendum ac de ipſis hæreticis. 162. 2
Hæretici eorumque credentes, receptatores &c. beneficiis ante hæreſin legitimè obtentis privantur. 163
Num verò illis priventur ipſo jure, an non niſi per ſententiam, valde controverſum inter AA. ibid.
Hæreticorum filii & nepotes deſcendentes per lineam paternam, per lineam verò maternam non niſi filii, etſi Catholici, ſunt irregulares & inhabiles ipſo jure ad beneficia, officia publica & ſacros Ordines. 165. 1
Ab hac irregularitate & inhabilitate liberantur hi filii, mox ac parentes convertuntur. 165. 2
Non tamen liberantur ab eâ, etſi parentes hæretici, poſtquam traditi ad comburendum, ediderint ſigna pœnitentiæ, quia impœnitentes à jure reputantur. ib.
Hæreticorum & credentium, fautorum eorundem filij non privantur beneficiis, quæ legitimè obtinuerunt, antequam parentes in hæreſin, credentiam, fautoriam inciderent. 165. 4
Hæretici ipſo jure tam civili quàm Canonico ſunt infames ante omnem ſententiam declaratoriam criminis, ſi ſit notorium. 166. 1
Hæretici eo ipſo, quòd ſint declarati tales, repelluntur ab honoribus, dignitatibus, nec eſſe poſſunt Advocati, Notarij, Judices. ibid.
Hæreticorum credentes, fautores infames quoque ſunt, ſed non antequam fuerint declarati, & ab eo tempore intra annum ſatisfacere contempſerint. 166. 2
Hæreticorum eorumque credentium filij non ſunt infames. 166. 3
Hæretici notoriè decedentes in hæreſi privandi ſunt ſepultura Eccleſiaſtica, ſeu in loco ſacro, non obſtante quocunque privilegio, uti & credentes fautores &c. eorum. 167. 1
Sepelientes notoriè denunciatos nominatim tales, incurrunt excommunicationem. 167. 2
Item qui favore hæreſis concedunt locum ſacrum ad ſepeliendum. ibid.
Locus, in quo hæreticus ſepultus, privatur ſepultura aliorum fidelium in perpetuum, niſi fuerit corpus vel oſſa hæretici exhumata. ibid.
Hæreticorum degradatio quid ſit. 168. 1
Coram quibus degradatio hæc fieri debeat. 168. 3
Qualiter fieri debeat, an realiter, an verbaliter. 168. 4
De hæreſi ſuſpecti, niſi ſe coram Epiſcopo congruè purgaverint, ſunt excommunicati & vitandi, &, ſi per annum perſtiterint in illa excommunicatione, condemnandi & puniendi tanquam de hæreſi convicti. 169. 1
Quid ſit de leviter ſuſpectis. 169. 2
De ea vehementer ſuſpecti condemnari poſſunt ad ejurationem de gravi, item ad pœnam extraordinariam quandam pecuniæ, triremis, fuſtigationis pro qualitate perſonæ & delicti. 169. 3
Hæretici de jure quoque civili incurrunt infamiam & inhabilitatem ad honores, officia & actus civiles. 170
Hæretici nec teſtamentum, nec codicillum, nec aliam voluntatem ultimam facere poſſunt, extenditurque id mulaiſarium. 171. 1
Excluduntur ab omni ſucceſſione ab inteſtato, inſtitui nequeunt hæredes, legatarij, aut quidquam capere ex teſtamento aliaque voluntate ultima, ſed neque capaces ſunt ſucceſſionis ab inteſtato. 171. 2
Privantur hæreditate & legato à tempore durantis hæreſis, adeoque ante ſententiam declaratoriam illius, teneturque hæreditatem relinquere ab inteſtato venientibus. ibid.
An incapaces ſint donationis inter vivos. ib.
Privantur ſucceſſione, etiamſi ſucceſſio aut relictum deferatur vi majoratus ſeu primogenituræ. ib.
Hæreticorum tam jure Canonico quàm civili pœna a die commiſſi criminis ipſo facto eſt confiſcatio bonorum, ita ut filijs etiam Catholicis in nullo ſucceſſio concedatur. 172. 1 Vide *Bona*.
In hac confiſcatione non leges civiles, ſed Eccleſiaſticæ ſervandæ, & domini temporales eam exequi nequeunt. 172. 2.
Ob hæreſim confiſcatis bonis parentum, num filijs alimenta reſervanda. 173. 16
Pater hæreticus non poteſt emancipare filium, aut illi impuberi ſubſtituere pupillariter ſeu pro eo facere teſtamentum. 174
Hæreticus privatur dominio ſervorum, & hi abſolvuntur ab omni debito fidelitatis, & obſequio erga dominum, non quidem ſtatim ipſo jure, ſed poſt ſententiam declaratoriam. 175
Hæretico aliquid debentes, v. g. titulo emptionis, promiſſionis, commutationis, mutui, pignoris, depoſiti, alteriuſve contractus liberantur ab omni obligatione ſervandi contractum & fidem, etiam juratò datam. 176
Data tamen hæretico fide publica à Principe vel republica, vel alia authoritate publica, ea ſervanda eſt. ib.
Pœna hæreticorum eſt deſtructio domus, in qua hæreticus ſe occultavit, ne caperetur ab Inquiſitoribus; ſecus tamen, ſi id factum ſine conſenſu domini domus, & conſenſu ſolius conductoris, qui tunc alia pœna afficiendus. 177

Hæ-

Hæreticis pœnitentibus non tantùm laicis, ſed & Clericis officio Inquiſitoris imponi poteſt pœna pecuniaria ad pios uſus applicanda, non tamen hæreticis confeſſis, convictis, impœnitentibus. 178
Hæretici pœna mortis affici poſſunt poteſtate hac a Chriſto Eccleſiæ conceſſa. 180. 1
Dum hæreticus a Judice fidei traditus eſt brachio ſæculari puniendus, Judex ſæcularis ſtatim exequi debet pœnam, nec poteſt facere remiſſionem. 180. 2
Hæreticus Clericus priuſquam tradatur brachio ſæculari, a ſui Ordinibus degradandus. ib.
Hæretici impœnitentes pertinaciter perſiſtentes in hæreſi afficiuntur morte, & de conſuetudine comburuntur etiam vivi, præcipuè hæreſiarchæ. 180. 3
Pœnam mortis (non tamen alias pœnas) evadunt hæretici verè pœnitentes, & errorem ſuum ſponte, & non metu mortis abjurantes ſtatim ac deprehenſi, priuſquam proceſſus contra eos fiant. ibid.
Hæretici relapſi morte afficiuntur, etiamſi verè pœnitentes hæreſin denuo abjurent, niſi fortè a nemine præventi ſe ipſos manifeſtarent, in hæreſin reincidiſſe. 180. 4
Quid de hæretico quoad hoc, qui hæreſi, in quam priùs inciderat, aut de qua vehementer ſuſpectus, ejurata, dein relapſus eſt in aliam diverſæ ſpeciei. ibid.
Hæreſiarchæ & dogmatiſtæ hæretici qui: & num verè pœnitentes tradendi brachio ſæculari. 180. 5
Hæretici laici Lutherani Confeſſionis Augustanæ in Germania non ſubjacent dictis pœnis in foro civili, ſecus eſt de talibus, ſi ſint Clerici. 181
Num idem dicendum de alterius Confeſſionis & Sectæ hæreticis, puta Calviniſtis, Zvvinglianis, Hugonotis in Germania. ibid.
Hæreticus, ſive procedatur contra eum accuſando, ſive denunciando, ſive inquirendo, neceſſariò citandus ſine expreſſione cauſæ citationis, dum non timetur de fuga illius. 188 5
Ad hæreticum condemnandum requiritur plena & concludens probatio, ſufficiunt tamen minora quàm in aliis delictis, non tamen etiam ſufficiunt duæ imperfectæ ad conſtituendam unam plenam. 189. 1
Hæreticus contra Catholicum a fide ad hæreſin deficientem non quidem plenam, imperfectam tamen probationem facit. 190. 2.
Hæreticum tradentes ſæculari poteſtati Inquiſitores aliique Judices Eccleſiaſtici, etſi is morte afficiatur, non incurrunt irregularitatem. 193
Hæreticus manifeſtus abjurare debet hæreſin publicè & in loco publico. 194
Ut hæreticus defunctus damnetur, requiruntur claræ probationes illum in hæreſi deceſſiſſe. 195. 1
De hæreſi tantùm ſuſpectus & infamatus decedens, damnari nequit. ibid.
Hæretici defuncti hæreſis qualiter probetur. ib.
Damnari nequit defunctus, niſi priùs citentur ejus filii & hæredes, ut conceſſa eis copia indiciorum & accuſationum, ita ut, ſi velint, eum defendere poſſint. ibid.
Deficientibus autem filiis, hæredibus, conſanguineis, quilibet de populo defendere poteſt defunctum. ib.
Proceſſu formato contra defunctum ea qua poteſt brevitate, reus vel abſolvendus vel condemnandus eſt. 195. 2
Hæretici defuncti bona a poſſeſſoribus non ſequeſtranda. ibid.
Ejus verò hæreſi plenè probata condemnandus defunctus, ejuſque bona, etſi ad tertium poſſeſſorem devenerint, fiſco applicanda. ibid.
Oſſa exhumanda, ſi a Catholicis diſtingui poſſint, & effigies comburenda. ibid.
Defuncti hæreſis dum plenè probata, is breviſſimo tempore non eſt abſolvendus. ibid.
Contra hæreticum defunctum probabiliùs ſolo quadriennio præſcribi poteſt, aliis longius ad hoc tempus requirentibus. ibid.
Sententia tam abſolutoria quàm condemnatoria hæretici pronuncianda de conſilio peritorum, quod tamen non neceſſariò ſequendum. 196. 1
Hæreticis eorumque fautoribus ut talibus ab Eccleſia reputatis omninò negatur appellatio. 197. 1
Secus eſt de hæretico declarato ex præſumptione juris tantùm. ibid.
Hæretico damnato ut tali licet adire Principem via querelæ & ſupplicationis, ut ſententia, quam injuſtam prætendit, revocetur. ibid.
Hæreticus abſolutus ab hæreſi in foro conſcientiæ, etſi injuncta ei ibi pœnitentia publica, dum poſtmodùm accuſatur de hæreſi in foro externo, non evadit pœnas illius fori. 198
In hæreticos Apoſtatas, Schiſmaticos, utpote ſubjectos Eccleſiæ, ferri poteſt cenſura. 553

Homicidium.

Homicidium quid ſit. 223
Homicidium multifariam dividitur. 224
Homicidii injuſti pœna tam lege divina quàm humana civili eſt mors. 225. 1
Homicidæ injuſto laico jure Canonico eſt impoſita excommunicatio, quæ in eo venit nomine mortis. 225. 2
Quæ ad homicidam Clericum non extenditur. ib.
Homicidæ Clerici pœnæ aliæ. ib. Vide *Clericus.*
Homicida privatur ſucceſſione illius, quem occidit. 225. 3
Marito occidente uxorem, lucrum dotis indiſtinctè tranſit non ad maritum aut fiſcum, ſed ad hæredes uxoris. ibid.
Homicidium injuſtum mandans incurrit irregularitatem, pœnaſque alias ſtatutas per ſe occidentibus. 226. 1
Extenditur ad mandantem verberari, ſi mandatarius fines mandati excedens occidat illum. 226. 2
In quibus caſibus eam non incurrat mandans. 226. 3
Homicidium injuſtum conſulens ſeu ſuadens incurrit irregularitatem aliaſque pœnas homicidii, ſi in illud efficaciter influxit. 227. 1
Idem eſt, dum alter ſine tali conſilio occidiſſet, ſi conſulendo voluntatem illam occidendi confirmavit aut auxit, ſecus eſt, ſi alter æquè promptè occiſurus fuiſſet. ibid.
Non evadit irregularitatem, ſi ante executionem revocavit conſilium. ibid.
In homicidium purè ſine ulla cooperatione nullo modo perpetrandum nomine conſentientis, non fit irregularis, nec illam pœnam incurrit. 227. 2
Homicidium, qui ſuo nomine factum approbans & ratum habens nec conſilium nec favorem aut auxilium præſtitit, non incurrit irregularitatem, aut pœnam homicidis ſtatutam. 227. 3
Uti nec qui homicidam poſt cædem jam factam recipit, occultat, defendit. ibid.
Homicidii cauſa propinqua, adjuvando homicidam directè vel indirectè v. g. tenendo occidendum, ne fugiat, comitando occiſorem, eumque animando & tuendo fit irregularis. 228
Plures ad homicidium concurrentes omnes fiunt irregulares, & pœnas alias homicidii incurrunt, etſi unus tantum infligat lethale vulnus, ſive ſcienter quis illud inflixerit ſive non. ibid.
Homicidium ex ſola charitate impedire obligatus, ſi illud non impediat, non fit irregularis. 229. 1
Secus eſt de eo, qui tenetur impedire ex juſtitia. 229. 2
Ob homicidium nullo modo, ſive nec directè nec indirectè, nec in ſe, nec in cauſa voluntarium nulla pœna incurritur. 230. 1
Ob homicidium ex opere voluntario licito, in quo adhibita diligentia cavendi mortis periculum ſecutum nulla pœna incurritur. 230. 2
Si tamen dicta diligentia non adhibita, incurruntur irregularitas aliæque pœnæ juris ſaltem extraordinariæ. 230. 3
Ob homicidium ſecutum ex opere illicito, in quo tamen diligentia adhibita num incurratur irregularitas aliæque pœnæ, ſaltem ſi opus ex natura ſua periculoſum. 231
In dubio commiſſi homicidii in utroque foro incurritur irregularitas, ſecus eſt in dubio facti mutilationis. 232. 2 232. 3
Occiſio accuſatoris & teſtium, à quibus imminet falſa accuſatio & teſtificatio, non licet. 233
Idem eſt de Judice pronunciaturo injuſtam ſententiam. ibid.
Ob homicidium aggreſſoris, quem quis priùs iniquè ad aggrediendum incitavit, ſi commiſſum cum moderamine inculpatæ tutelæ, non incurritur irregularitas. 234
Homicidium deliberatum quod dicatur. 235
Homicidæ deliberati non gaudent aſylo locorum ſacrorum. 236. 2
Num indiſcriminatim quicunque deliberati homicidæ priventur aſylo. 236. 3
Homicidium ex inſidiis patratum uti atrociùs, ita graviore pœ-

pœna pleſtendum homicidium deliberatum apetta vi commiſſum. 237. 2
Nolli homicidæ, niſi ſit latro publicus, vel homicidium in Eccleſia aut Cœmiterio, vel proditoriè vel per aſſaſſinium committeos, denegatur aſylum loci ſacri. 237. 3
Homicidium proditorium propriè & ſtrictè tale quod ſit. 238. 1
Homicidium proptiè & ſtrictè tale ſolùm punitur immunitatis Eccleſiæ privatione. 238. 2
Homicidæ proditorii propriè tales ſunt, & ideo non gaudent aſylo, qui occidunt parentes, coojugem, dominum, commilitonem, menſæ & itineris ſocium familiarem. 238. 3
Quando tales cenſeantur, qui alium veneno necant. ibid.
Occidens vel mutilans alium ob defenſionem propriæ vitæ vel membrorum ſervato moderamine inculpatæ tutelæ non fit irregularis. 240. 1
Extenditur id ipſum variè. ibid.
Quæ requirantur ad moderamen inculpatæ tutelæ. 240. 2
Homicidium commiſſum ob defenſionem proprii honoris an, & quando inferat irregularitatem. 242
Occidere bonorum legitimè poſſeſſorum magni momenti, dum aliter defendi non poſſunt, invaſorem injuſtum licet, nec propterea incurritur irregularitas, contrerium ſentientibus aliis. 243
Occidere in foro cootentioſo licet patri adulterum etiam Clericum cum filia depreheoſum in adulterio in propria vel generi domo. 244. 1
Item licet marito occidere adulterum in adulterio cum uxore ſua depreheoſum in domo ſua, non alibi, ſi adulter eſt vilis perſona. 244. 2
Non tamen pater aut maritus id poſſunt alteri mandare, oiſi fortè filio. ibid.
An etiam in foro conſcientiæ patri filiam, marito uxorem, deprehenſas in adulterio occidere liceat. 244. 3
Occidendi Bannitum poteſtatem cuivis dare poteſt Princeps, & quæ ex parte hujus ad hoc requirantur. 245. 1
Et quæ ex parte, ut privatus ea facultate uti poſſit. 245. 2
Occidere aggreſſorem ſuum non licet bannito. 246
Occidere num liceat banoitum proditoriè. 247
Occidendi impunè bannitos ſtatutum oum valeat. 248
Licitum eſt occidere in bello ſive defenſivo ſive offenſivo hoſtes noccentes, arma ſumentes & reos injuriarum, non tamen pueros, mulieres, Clericos, homines ſimplices, niſi & ipſi pugnent. 250
Ex homicidio contrahunt irregularitatem in bello tam offenſivo quàm defenſivo pateoter injuſto pugnantes, ad pugnam hortantes, tam Clerici quàm laici. 251. 1
Occidentes in bello defenſivo juſto etiam Clerici ob neceſſitatem defendendi vitam propriam non fiunt irregulares, modò non proceſſerint ad bellum pugnandi gratia. 251. 2
Occidens aliquem io bello offenſivo juſto fit irregularis ſine peccato, ſi laicus eſt. 251. 3
In irregularitate orta ex homicidio qualiter diſpenſare poſſit Epiſcopus. 264
An & qualiter Epiſcopo inferiores, & ſpecialiter regolares. 265. 1
Homicidinm in ordine ad diſpenſationem hanc quodnam dicatur occultum. 265. 2
In irregularitate ex homicidio voluntario rariùs diſpenſare ſolet Papa. 521. 3

Ignorantia.

Ignorantia etiam vincibili craſſa & affectata laborans de opinione ſua adverſante doctrinæ Eccleſiæ, non eſt formalis hæreticus. 148. 4
Ignorantia tam facti quàm juris excuſat à ceoſura iocurrenda. 556. 1
Stante dubio tam juris quàm facti, quod adhibita debita diligentia vinci non potuit, noo tenetur quis reputare ligatum cenſura. ibid.
Ignorantia qualibet, ſi noo ſit craſſa & affectata, excuſat à communicatione cum excommunicato nominatim. 564. 4

Illegitimus.

Infantes expoſitos, quorum parentes ignorantur, eo ipſo non habendos pro illegitimis videtur probabilius. 222
Illegitimo conceſſum privilegium ad Ordines tantum, ſe extendit ad Ordines minores. 444. 5
Illegitimitas contractaque irregularitas non tollitur per baptiſmum. 521. 2

Imperator.

Imperator qualiter civiliter accuſari poſſit. 16. 4

Impubes.

Impuberes accuſati mitiùs puniuntur, habita ratione ætatis & imprudentiæ. 26. 1
Impuberes pubertati proximi eximuntur à pœna capitali furti, eſtque eorum pœna arbitraria plerumque incarceratio vel caſtigatio. 327

Incendiarius.

Inceodiarii quinam propriè ſint. 317
Incendiarii quacunque culpa (excepto dolo & data opera) ob cauſatum incendium ooo puniuntur pœna mortis, ſed pœna quadam arbitreria. 318. 1
Incendium excitans data opera punitur morte quidem, ſi vilis eſt, objicitur beſtiis vel comburitur jure civili. 318. 2
Incendiarijs laicis ædificiorum etiam oon ſacrorum jure Eccleſiaſtico præter pœnitentiam trium annorum ſtatuta excommunicatio ipſo jure, & poſtquam denuociati, non niſi à Papa abſolvendi. 318. 3
Multoque magis id locum habet in incendiarijs Eccleſiarum locorumque Religioſorum, cœmiteriorum uſque contiguorum intra 30. paſſus. ibid.
Si oon abſoluti decedant, privandi ſepultura Eccleſiaſtica. ibid.
Incendiarijs Clericis oulla pœna ſtatuta jura Canonico, ſed eorum pœna Judicis Eccleſiaſtici arbitrio determinanda juxta doli, loci damnorumque qualitatem & quaotitatem. ibid.
Incendium dolo cauſatum etſi non præſumatur, præſumitur tamen potiùs culpa inhabitantium quàm caſu aut culpa exterorum excitatum. 319

Inceſtus.

Inceſtus quid ſit. 300. 1
Committitur jure divino inter omnes aſcendentes & deſcendentes per lineam rectam, jure humano inter conſanguineos in linea laterali uſque ad quartum gradum incluſivè, excepto primo gradu. 300. 2
Simili modo inter affines, niſi qood inter illos committatur ex copula illicita ſolùm ad quartum gradum. ib.
Inceſtum non committit, qui contrahit matrimonium cum conſanguinea ſponſæ de præſenti nondum cognitæ. 300. 3
Item qui peccat cum cognata legali per adoptionem vel arrogationem. ibid.
Item qui peccat cum cognata ſpirituali ratione baptiſmi vel confirmationis. ibid.
Inceſtus quandonam pœna mortis puniendus. 301. 1
Inceſtum ſcienter committentes laici jure Canonico incurrunt excommunicationem. 301. 2
Non tamen, qui ignorantes, etiam ex culpa lata, conſanguinitatem, contrahunt matrimonium. ib.
Clerici ioceſtum committentes deponendi ſunt ab Ordine & officio, & privandi beneficio. ibid.

Indulgentia.

Indulgentias concedere num competat Prælatis religioſis habentibus poteſtatem ordinariam & quaſi Epiſcopalem. 415. 5
Indulgeotias etiam à Papa concedi nequeunt ſine cauſa. 434
Indulgentia quid & quotuplex ſit. 537
Indulgentias plenarias concedendi poteſtatem Concilium generale, ſive vivo Pontifice ejus authoritate congregatum, ſive eo mortuo à Chriſto non accepiſſe, ſed ſolùm habere ex facultate à Pontifice, eſt probabilius. 538. 2
Indulgentias etiam particulares concedendi poteſtatem Epiſcopos & inferiores Prælatos non habere immediatè à Chriſto, ſed mediante Pontificis delegatione, eſt probabilius. 538. 3
Quid poſſit quoad concedendas indulgentias pro 40. diebus. ib. Vide *Epiſcopus*.

Po-

Digitized by Google

Poteſtas concedendi indulgentias non minor legatis Sedis Apoſtolicæ pro ſuæ legationis provinciis, quàm Archiepiſcopis competit. 538. 4
Hæc poteſtas non conceditur Prælatis Epiſcopo inferioribus, ipſique Vicario generali de jure communi. ib.
Num ea ab illis acquiri poſſit conſuetudine legitimè præſcripta, controvertunt AA. 539
Indulgentiarum conceſſio, cum ſit actus juriſdictionis non contentioſæ, ſed voluntariæ, neque ſtrepitum judicii contineant, eæ concedi poſſunt extra territorium ubicunque ſubditis ab Epiſcopo. 540
Exteris concedi non poſſunt ab Epiſcopo alieno, niſi a Proprio Epiſcopo ad hoc habeant licentiam. ib.
Indulgentiarum incapaces ſunt infideles. ib.
Num concedi poſſint Catechumenis per modum ſuffragii, non obſtante carentia baptiſmi, controverſum eſt. ibid.
Indulgentiis Epiſcopalibus fruuntur exempti a juriſdictione Epiſcopi. ib.
Ad lucrandas indulgentias requiritur, ut is ſit ſubditus largientis illas, ſit baptizatus, & in ſtatu viæ, eas exiſtentes in purgatorio propriè non lucrantur, ſed iis per modum ſuffragii applicantur. 541. 1
Ad eas lucrandas requiritur, ut tempore lucrationis ſit in ſtatu gratiæ. 541. 2
Neque indulgentia conceſſa pro tempore peccati eo ſubmoto conſequitur effectum ſuum. ib.
Requiritur ad eas lucrandas executio totius operis injuncti, ita ut, ſi quis non exequatur niſi partem operis, nihil de indulgentia conſequatur, niſi tamen pars omiſſa ſit ita modica, ut opus moraliter impletum cenſeatur. 541. 3
Sufficit opus compleri ſeu ultimum opus fieri in ſtatu gratiæ, niſi Papa voluerit totum fieri in gratia. ib.
Requiritur, ut opus de ſe ſit honeſtum, num debeat ex nulla circumſtantia eſſe vitiatum, eſt inter AA. controverſum. ibid.
Ut quis per ſe ipſum exequatur opus, non requiritur, niſi id ipſum concedens indulgentias requiſiverit. ib.
Poteſt quis eodem tempore diverſis actibus, quorum ſingulis diverſæ indulgentiæ conceſſæ, lucrari indulgentias. 542
Indulgentia eadem repetito eodem opere ſæpius obtineri poteſt. 543
Num minus indulgentiæ conſequatur, qui opus injunctum tepidè vel ex aliqua circumſtantia vitiatum exequitur, quàm qui aliud exercet perfectè & ferventer. 544
Dum indulgentia conceſſa iis, qui contriti & confeſſi opus injunctum fecerint, non requiritur confeſſio actualis ab eo, qui ſe nullo peccato mortali gravatum ſentit. 545
Secus eſt, vel ſaltem conſultius & ſecurius confiteri actualiter, & non ſufficere, dum ea confeſſio poſſibilis eſt in eo, qui ſibi peccati mortalis non confeſſi conſcius. ibid.
Ab indulgentiis plenariis non differt Jubilæum, niſi quod contineat præter eas poteſtatem abſolvendi ab omnibus caſibus & cenſuris reſervatis etiam Papæ. 546
Lucrari volentibus indulgentias Jubilæi, quænam in ſpecie præſcribi ſoleant opera. 547
Opera præſcripta peragenda eſſe una eademque hebdomada abſolutè affirmant aliqui, id tutius & in praxi tenendum, probabilitate tamen non carere ſentiunt alii. 548. 1
Solæ indulgentiæ plenariæ etiam ad inſtar Jubilæi conceſſæ a Sede Apoſtolica durante Jubilæo ſuſpenduntur, præcipiturque, ne aliæ interim indulgentiæ publicentur, & in uſum deducantur ſub excommunicatione ipſo facto incurrenda. 549. 1
Excipiuntur tamen ab hac ſuſpenſione indulgentiæ plenariæ conceſſæ Baſilicis & Eccleſiis Urbis Romanæ, etiam exiſtentibus extra mœnia illius. ib.
Neque etiam per Bullam cruciatam conceſſæ. ib.
Cum indulgentiis plenariis revocantur facultates omnes & indulta quæcunque concedi ſolita unà cum indulgentiis Jubilæi. 549

Infamatio.

Infamatio ſufficit ad inquirendum, non tamen requiritur infamationis probatio. 43. 2 & 3
Infamatio nullius in particulari perſonæ requiritur ad inſtituendam inquiſitionem generalem. 45

Infamatio perſonæ certæ inquirendæ de certo delicto, nemine accuſante & denunciante prærequiritur. 46. 1
Citra infamationem facta requiſitio reo præſente, & nihil excipiente, valet. 46. 2

Infamia, Infamis.

Infamia inflicta ob Simoniam commiſſam à ſolo Papa aboleri poteſt. 131. 3
Infamia & depoſitio ab officio ne incurratur commiſſa Simonia, dum ea non eſt juris divini, facere poteſt Papa. ibid.
Infamiam ipſo facto incurrunt Apoſtatæ ab Ordine ſacro, vi cujus repelluntur ab omnibus actibus, à quibus arcentur infames. 210. 2
Infamia quid. 505. 1
Infamia quotuplex. 505. 2
Infames jure civili, infames quoque cenſentur jure Canonico. ibid.
Infamia unde contrahatur jure civili. ibid.
Infamia ut incurratur ex delicto, requiritur illius manifeſtatio & publicatio. ibid.
Infamia ob crimen notorium ipſo jure vel per ſententiam irrogata durat perpetuò, niſi à Principe, cujus Authoritate irrogatur, aboleatur. 509. 1
Infames quinam ſint. 508
Infames accuſare nequeunt; quod ipſum limitatur. 10. 19
Infames ipſo jure tam Canonico quàm civili ſunt hæretici ante omnem ſententiam, etiam declaratoriam criminis, ſi ſit notorium. 166. 1
Infames quoque ſunt eorum credentes, fautores, non tamen antequam declarati, excommunicati, & ab eo tempore, intra quod contempſerint facere. 166. 2
Infames tamen non ſunt filij hæreticorum & credentium, fautorum &c. illorum. 166 3
Infames eſſe poſſunt teſtes in cauſa hæreſis. 190. 2
Infames jure civili, infames etiam ſunt jure Canonico, niſi contrarium ſtatutum. 328. 2
Infames ſunt infamia juris ex delicto alieno filij ac nepotes injicientium manus violentas in Cardinalem. 506
Item proditorum committentium crimen læſæ Majeſtatis. ibid.
Item illegitimè procreati, non tamen niſi reſpectu aliquorum effectuum tantùm, dum jure Canonico repelluntur ab Ordinibus & beneficijs non tamen à teſtificando in judicio, munere tabellionatus aliiſque. ib.
Infames ſententia Judicis ſunt quicunque accuſati & condemnati à Judice de crimine publico, id eſt, cujus accuſatio cuilibet de populo permiſſa, & qualia ſint ejuſmodi crimina. 507
Infamis evadit quis de tali crimine, etſi in ſententia non fiat expreſſa mentio infamiæ, modò in ea crimen ſit expreſſum. ibid.
Infamia undecunque orta à Clerico tolli poteſt Authoritate Apoſtolica, uti & à laico juriſdictioni temporali Papæ ſubjecto, & ab omnibus quoad effectus illis jure Canonico interdictos. 509. 2
Infamiam, dum irrogata eſt à Magiſtratu ſæculari in Ordine ad ſuſcipiendos Ordines & beneficia abolere non ſolet Papa, priuſquam promovendus in priſtinum bonæ exiſtimationis ſtatum reſtitutus à Principe ſæculari, à quo infamia irrogata. ibid.
Infamia abolita ceſſat fundata in ea irregularitas, ut ad Ordines & beneficia promoveri poſſit quis abſque alia diſpenſatione. ibid.
Infamia ſpecialiter inducta à jure Canonico non aboletur in ordine ad effectus Canonicos, etiamſi reſtitutio famæ priùs facta à Principe ſæculari. ibid.
Infamia ſolius facti ex quocunque crimine orta, facto contrario publico conſtanter & ſaltem triennio continuata vitæ emendatione aboletur. 509. 3
Infamia facti contracta ante Baptiſmum, & non infamia juris tollitur per Baptiſmum. 521. 2

Infans.

Infantes infidelium ante uſum rationis parentibus invitis non ſunt baptizandi, quod tamen pro varijs caſibus limitandum. 541. 2
Quid ſit circa infantes cum patre & matre cubantes in eodem lecto, ſi reperiantur mortui. 216
Per infantes expoſitos qui intelligantur. 218
Infantes exponendo, dum eos commodè alere poſſunt pa-

parentes, graviter peccatur, etſi mors eorum non intendatur; quia mortis periculo exponuntur. 219. 1
Caſus, in quibus culpa & pœna vacat infantium expoſitio. 219. 2
Infantes exponentium in loco tali vel modo, ut mortem eorum prudenter prævidere debuiſſent, etſi eam non intenderint, eaque ſecuta, pœna eſt ultimum ſupplicium, ea autem per accidens non ſecuta, alia pœna corporali afficiendus parens exponens. 220. 1
Pater exponens infantem aut conſentiens in expoſitionem ipſo facto amittit patriam poteſtatem, nec nomen patris aut matris retinet, niſi in quantum infanti favorabile. 220. 2
Infantes expoſiti à quo alimentandi. 221. 1
Infantem vel languidum expoſitum ſuſcipiens aut ſuſtentans nihil propterea juris in ejus perſonam acquirit. 221. 2
Infanti tamen, caſu, quo is bona aliqua reliquit, ab inteſtato ſuccedit ille ſuſceptor vel ſuſtentator, excluſis fiſco, parentibus & conſanguineis dicti infantis. ib.
Io Infantem talem expoſitum factas expenſas repetere non poſſunt loca ad hoc fundata, aut alij ad hoc obligati. 221. 3
Tenentur tamen eorum parentes dictas expenſas refundere, dum dicta loca fundata ad eos alendos non niſi deficientibus iis, qui ad hoc obligabantur, tenebantur. ibid.
Infantes iſtiuſmodi expoſitos non eo ipſo habendos pro illegitimis videtur probabilius. 222

Inimicus.

Inimicus inimicum ſuum capitalem accuſare nequit niſi ob injuriam ſibi ſuiſve ab eo illatam. 10. 13
Inimicus capitalis admittitur ad accuſandum de hæreſi, ſed cautè ut ſuſpectus. 188. 2
Inimicus reconciliatus qualiter eſſe poſſit teſtis in cauſa hæreſis. 190. 2
Inimicus ſemel probatus talis, præſumitur perſeverare in inimicitia. Ibid.

Injuria.

Injuria accepta pro delicto, quo alteri dolo malo infertur contumelia lædendo ejus honorem per quandam vilipenſionem, deſpectum, probrum à quibus inferri poſſit. 471
Injuria hæc qualiter inferatur verbis, ſcripto, facto. 474
Poteſt quis pati injuriam mediante alia perſona immediatè injuriata, quæ ei conjuncta, ejus poteſtati vel affectui ſubjecta, ita ut hi nomine proprio inſtituere poſſint actionem injuriarum. 475. 1
Quæ ſint Perſonæ, quibus injuriatis cenſetur injuria illata ei, cui ratione affectus conjunctæ ſunt. 475. 2
Injuriato qualem actionem in foro externo pariat. 476. Vide *Actio, ubi de ea plura per ſeqq.* 99.
Quibus injuriatis & qualiter concedatur hæc actio. 477
Injuriæ verbalis retorſio accepta, prout eſt privata vindicta, in foro conſcientiæ eſt illicita. 481
Secus eſt de ea deputata ex intentione injuriati à ratione vindictæ privatæ per intentionem utendi illa pro defenſione famæ ſuæ aliàs lædendæ aut avertenda à ſe damno. ibid.
Pœna injuriarum eſt extraordinaria arbitrio Judicis determinanda ſpectatis circumſtantijs injuriæ. 482

Inquiſitio.

Inquiſitio qualiter definiatur 401
Inquiſitio quotuplex ſit. 402
Inquiſitio fieri poteſt tam generalis quàm ſpecialis à quocunque Judice, modò ſit competens. 41. 1
Inquiſitio tam civiliter quàm criminaliter facta à Judice ſeculari contra perſonam Eccleſiaſticam eſt nulla. ib.
Ut inquiſitione ſpeciali contra aliquem inquiri poſſit, debet is eſſe ſubjectus juriſdictioni inquirentis quoad articulum, ſuper quo inquiritur. ibid.
Inquiri poteſt contra abſentem non citatum. ib.
Inquiri poteſt hodiedum ex recepta conſuetudine, etiam jure & foro civili de omnibus delictis, ſine prævia accuſatione & denunciatione. 42
Inquiri poteſt de delictis, à quibus abſolutus in foro conſcientiæ. 42. 2
Inquiri poteſt contra uſurarium manifeſtum etiam à Judice Eccleſiaſtico. 42. 3
Inquiri poteſt ex officio in omni cauſa miſerabilium perſonarum, etiam ob privatum commodum earum. ib.
Inquiri poteſt à Judice Eccleſiaſtico ex officio de impedimentis matrimonij. ibid.
Inquiri poteſt ex officio contra tutorem ſuſpectum, idque favore pupilli, ad removendum illum. ib.
Ad inquirendum contra infamatum ſufficit fama. 43
Inquiſitio generalis ad plura in genere delicta nullius in ſpecie infamationem prærequirit. 44
Prærequirit tamen in genere ad talem inquiſitionem aliquam præſumptionem, ſuſpicionem, indicia de delictis in tali loco magis vigentibus. ibid.
Inquiſitio generalis mixta poteſt & debet inſtitui nulla præcedente infamatione aut ſuſpicione de aliqua in particulari perſona. 45. 1
Inquiſitio talis generalis ſeu mixta reſpectu omnium criminum contra perſonam in ſpecie poteſt fieri paternè, non judicialiter. 45. 2
Ad Inquiſitionem de perſona certa ſuper certo delicto, nemine accuſante aut denunciante, requiritur ejuſdem infamatio. 46. 1
In quibus tamen caſibus et quando inſtitui poſſit abſque prævia infamatione. ibid.
Inquiſitio facta citra præcedentem infamiam reo præſente, & nihil contra recipiente valet. 46. 2
Inquiſitio ex commiſſione Principis dicentis, ſibi conſtare de delicto, ad nullius inſtantiam citra infamationem certæ perſonæ facta, valet. 46. 3
Secus ſi delegatio talis facta non motu proprio, ſed ſuggerente alio, & Principe non addente, ſibi conſtare de delicto. ibid.
Inquiſitio hæc fieri debet à Judice nulla præcedente fama ad denunciationem miniſtri publici ad indaganda delicta conſtituti. 46. 4
Idem eſt de inquiſitione facta ad denunciationem viri, privati quidem, ſed probi & fide digni. ib.
Inquiri poteſt ſine prævia infamatione de crimine læſæ Majeſtatis & ſimilibus atrocibus, modò adſint aliqua indicia. 46. 5
Inquiri poteſt de alijs delictis, qui convictus eſt de aliquo, cum quo illa alia connexa eſſe ſolent. 46. 6
Ad inquirandum ſpecialiter judicialiter ex fama contra Prælatum, quæ requirantur. 47
Ut inquiri poſſit contra perſonam, an & qualiter conſtare debeat de corpore delicti. 48
In inquiſitione ſpeciali, ut valeat, an & quæ circumſtantiæ delicti interrogandæ & exprimendæ. 49
In inquiſitione ſpeciali ante eam quæ proponenda & communicanda reo inquirendo præſenti. 50
In inquiſitionis ſpecialis judicio an & quis Ordo judiciarius ſervandus. 51
Num liceat inquirendum inducere blandis verbis ad dicendam veritatem. 52. 2
Num liceat ei imponere juramentum de dicenda veritate, & quid, ſi illud tranſgrediatur. 52. 3 & 4
In inquiſitione ſpeciali num interrogari poſſit quis de ſociis. 53
Inquiſitio facienda in loco, ubi reus laborat infamia. 54. 1
Inquiſitio cujus ſumptibus facienda. 54. 2
Inquiſitio an & in quibus caſibus ceſſet per accuſationem. 55
Inquiſitionis via convictus aut confeſſus reus delictum poteſt condemnari ad pœnam extraordinariam de jure Canonico. 57. 1
Secus eſt de jure civili. 57. 2
Inquiſitionis contra hæreticam pravitatem origo. 184. 1
Inquiſitio tam generalis quàm ſpecialis eſt modus uſitatus procedendi contra hæreticos. 188. 4
Eſt ea inſtituenda non niſi præcedente infamia, & quidem ex gravibus indicijs. ib.

Inquiſitor.

Inquiſitores omnes, tam inferiores & locales, quàm ſupremus ſunt veri Judices in ſuo diſtrictu, provincia aut diœceſi. 184. 1
Inquiſitorum munere in Germania, Gallia, Polonia, ubi Authoritate Apoſtolica nulli conſtituti ſunt, funguntur Epiſcopi. 184. 2
Inquiſitorum poteſtas & juriſdictio etſi ordinaria non ſit, ſed delegata a Sede Apoſtolica, multis tamen privilegiis juriſdictionis ordinariæ gaudent Inquiſitores. 184. 3
Vices ſuas committere poſſunt aliis. ibid.

In-

Digitized by Google

Inquiſitoris officium non expirat in vita illius, qui eum deputavit. ibid.
Inquiſitores, etſi non ſemper immediatè à Papa conſtituantur, ſed ab aliis habentibus ad hoc Authoritatem, v. g. à Cardinalibus S. Congr. S. Officii Inquiſitionis, Generalibus & Provincialibus Ordinum, ſemper tamen cenſendi Delegati Sedis Apoſtolicæ. ibid.
Inquiſitores regulariter procedere poſſunt contra omnes hæreticos, eorumque credentes, fautores, &c. item tam contra Eccleſiaſticos quàm laicos, tam Religioſos quàm ſæculares, etiam contra exemptos. 184. 4
Inquiſitores contra Reges & Principes, Superiorem in temporalibus non recognoſcentes, ob hæreſim procedere non debent ſine ſpeciali mandato Papæ. 184. 5
Inquiſitores neque dem generales procedere poſſunt de crimine hæreſis ſine ſpeciali Sedis Apoſtolicæ mandato contra Epiſcopos, etiam titulares, aut etiam alios electos, etſi nondum conſecratos. 184. 6
Poſſunt tamen dicta teſtium contra Epiſcopum recipere, ut ea mittant ad Papam, quin etiam eundem clarè cognitum hæreticum, ubi de fuga ſuſpectus eſſet, comprehendere & cuſtodire ad ſubmittendum illum Pontifici. ibid.
Inquiſitores nulli aut Ordinarii procedere poſſunt, aut ſententiam excommunicationis, ſuſpenſionis, vel quamvis aliam promulgare contra Sedis Apoſtolicæ Legatos, Nuncios, Officiales ſine Papæ licentia in ſcriptis conceſſa. 184. 7
Inquiſitores contra alios Inquiſitores hæreticos aut de hæreſi ſuſpectos durante inquiſitionis officio procedere nequeunt, poſſunt tamen contra eos, ſecretò recipere informationes ſuper hæreſi, eaſque Papæ tranſmittere. 184. 8
Nec contra Inquiſitores Epiſcopus procedere poteſt, niſi in cauſa ſpeciali, ubi Inquiſitor hæreſes ſeminaſſet, aut ſeminari permitteret, & delinquentes hæreticos impunitos dimitteret. ib.
Inquiſitores nati dicuntur Epiſcopi. ib.
Inquiſitores contra Judæos alioſque infideles in quibus caſibus procedere poſſint. 184. 9
Inquiſitores fidei non poſſunt cognoſcere de cauſis aliis criminalibus aut civilibus, præterquam hæreſis & eam concernentibus. 184. 10
Nihilominus juriſdictionem habent in cauſis etiam aliis ſuorum Officialium & familiarium, & quidem privativè, ita ut nulli alii Judices ſe in iis intromittere poſſint. ibid.
Inquiſitores etiam particulares ob adverſam valetudinem vel abſentiam aliamve cauſam ſubſtituere poſſunt etiam Generales, cum poteſtate etiam proferendi ſententiam definitivam, & pro libitu eos iterum removere. 184. 11
Inquiſitores cum Epiſcopis diœceſanis in cauſa hæreſis num ſimul, an verò ſeparatim ab iis procedere poſſint aut debeant. 185
Inquiſitoribus generaliter juriſdictio non præjudicat juriſdictioni Epiſcopali, quia videtur illis conceſſa cumulativè non privativè; ſecus, ſi illis delegatio facta ſpecialiter & reſtrictà ad certas perſonas. 185. 1
Proceſſus erſi communicandi, dum Inquiſitor & Epiſcopus procedunt ſeorſim, non tamen quando ſimul procedunt. ibid.
De Inquiſitoribus pluribus in eadem provincia idem dicendum, quod jam dictum de Inquiſitore in eadem provincia. 185. 2
Inquiſitoris officium abſolutè commiſſum non expirat morte committentis. 186. 1
Inquiſitorum quorumcunque officium revocari poteſt ad libitum Papæ. 186. 2
Inquiſitorem à ſe conſtitutum Cardinales S. Congregationis ad libitum ſine legitima cauſa amovere nequeunt. ibid.
Ad Inquiſitorem removendum ab officio in genere ſunt tres cauſæ, impotentia, negligentia, iniquitas. Ib.
Ad Inquiſitorem amovendum de loco uno ad alterum, non requiritur culpa Inquiſitoris. ib.
Inquiſitores ſi ſint Clerici ſæculares, electi à Cardinalibus S. Officii, ab iis quorumcunque delictorum rei, uti etiam electi ab aliquo Inquiſitore generali puniri poſſunt. 187
Si ſint Religioſi, & delinquant extra ſuum officium contra regularem obſervantiam, puniri poſſunt à ſuis Superioribus regularibus non tamen ſi delinquant in officio Inquiſitionis. ibid.
Non poſſunt puniri à ſuis Prælatis, ſive delinquant in officio, ſive extra illud pœna, quæ aliquo modo retardare poſſet exercitium officii Inquiſitionis. ib.
Poſſunt tamen contra Inquiſitores ſubditos ſuos eorum Prælati regulares ſumere informationes, eaſque ad tribunal ſupremum Inquiſitionis ſubmittere. ib.
Inquiſitor facta denunciatione de hæreſi, non procedit ad inſtantiam partis, ſed ex officio. 188. 3
Inquiſitores falſos teſtes torquere poſſunt, imò ut aliqui, etiam pœna mortis afficere, ubi is, cui crimen falsò impoſitum, morte afficiendus fuiſſet. 191. 4
Inquiſitores ſententiam tam abſolutoriam quàm condemnatoriam pronunciare debent conſilio peritorum, non tamen tenentur illud ſequi. 196. 1
Sententia hæc neceſſariò proferenda in ſcriptis, aliàs nullius eſt momenti. 196. 2
Ex convenientia potiùs ferenda de die quàm de nocte. ibid.
Inquiſitores hæreticos pœnitentes, ajurata hæreſi, poſſunt ab ea abſolvere pro foro externo. 203. 1
Nulli Inquiſitori qua tali competit abſolvere in foro conſcientiæ ab hæreſi & excommunicatione reſervatis, ſed id neceſſariò fieri debet in foro externo & judiciali. 203. 2
Inquiſitores eorumque Aſſeſſores, Conſultores, Commiſſarii, Officiales non incurrunt irregularitatem, dum ad mortem condemnant hæreticos. 259 2
Inquiſitoribus tantùm prohibita mortis & mutilationis executio, non tamen illius ſententia. ibid.

Interdictum.

De interdicto ingrediente Eccleſiam incurſo à Simoniacè ordinante. 113
Interdicti celebrantis divina officia pœna eſt perpetua depoſitio ab officio & beneficio per ſententiam infligenda. 401. 3
Interdictus exercens actum Ordinis ipſo jure eſt irregularis. 401. 5
Interdictum Superioris violantes ſubditi perdunt juriſdictionem etiam Eccleſiaſticam ſibi competentem, ſuntque ipſo jure ſuſpenſi ab officio, quod habent. 418. 1
Ob violatum ab Epiſcopo interdictum factæ ab eo ſententiæ, collationes beneficiorum, inſtitutiones ſunt irritæ. ibid.
Interdictum Eccleſiaſticum non ſervans fit irregularis. ibid.
Interdictum violans non eſt ipſo jure privatus beneficiis, ſed privandus per ſententiam. ibid.
Interdictum quid ſit & quotuplex. 573
Interdicto generaliter Clero, ſi aliud non expreſſum, non cenſetur interdictus reliquus populus, & è contra. 574. 1
Interdicto generaliter Clero non comprehenduntur Religioſi utriuſque ſexus. ib.
Interdicto generaliter Clero non comprehenduntur Epiſcopi, niſi in eo exprimantur. ib.
Interdicto generaliter Clero interdictæ non cenſentur Eccleſiæ vel loca ſacra illius loci, quo minùs in illis divina celebrari, & ſingulares perſonæ, & non interdicti, v. g. peregrini, in iis celebrare poſſint. ib.
Interdicta civitate, caſtro, villa cenſentur quoque interdicta ſuburbia & continentia ædificia. 574. 2
Interdicta Eccleſia, nec in ejus capella, nec in ejus Cœmiterio contiguo quis ſepeliri poteſt. ib.
Interdicto Cœmiterio non cenſetur interdicta Eccleſia. 574. 2
Interdicta civitate & diœceſi, cenſetur interdicta Eccleſia Cathedralis ibi exiſtens. ib.
Ad Interdictum tam generale quàm partiale ſervandum tenentur omnes tam incolæ quàm extranei, tam regulares quàm ſæculares, tam exempti quàm non exempti, niſi ſpeciali ſuper hoc muniti privilegio. 575
Qui interdicto cauſam dederunt, non tantùm in loco interdicto, ſed etiam in quovis alio loco prohibentur celebrare & audire divina. ib.
Interdicti tempore Baptiſmus miniſtrari poteſt tam adultis quàm parvulis. 576. 1
Item Sacramentum confirmationis, & chriſma confici in Cœna Domini, non tamen iis confirmationis Sacramentum conferri, qui interdicto generali cauſam dederunt, aut ei, qui ſpecialiter interdictus. ib.
Item Sacramentum pœnitentiæ etiam ſanis, niſi ſint excommunicati, vel interdicto cauſam dederint, & non ſatisfecerint. ibid.
Item Sacramentum Euchariſtiæ per modum viatici moribun-

dis & in periculo probabili mortis, in difficili partu, condemnatione, imminente prælio. 576. 1
Extra quos caſus tempore interdicti dari non poteſt Euchariſtia, nec conferri Sacramentum Ordinis perſonis interdictis aut in loco interdicto. ib.
Tempore interdicti prohibetur benedictio nuptialis, non tamen matrimonium. ib.
Interdicti effectus eſt privatio officiorum divinorum, & quæ per illa intelligantur, & qualiter hic effectus limitetur. 576. 2
Effectus illius eſt privatio ſepulturæ Eccleſiaſticæ, ita ut in loco ſacro interdicto nullus, etiam innocens, puer, amens, niſi privilegium deſuper ſpeciale habeat, ſepeliri poſſit. 576. 3
Tale privilegium habent Clerici ſpecialiter non interdicti, & qui interdicto cauſam non dederunt, ut poſſint in eo ſepeliri cum ſilentio, id eſt, ſine campanæ pulſatione, officio divino aliiſque ſolemnitatibus. ib.
Poſſunt etiam alii non perſonaliter interdicti extra illum locum interdictum efferri, & in alio loco ſacro non interdicto ſepeliri, imò qui tempore interdicti ſepulti in loco non ſacro ceſſante interdicto exhumari, & transferri ad locum ſacrum. ib.
Interdicti violatio ex genere ſuo eſt peccatum mortale. 577. 1
Violatores illud perſonæ Eccleſiaſticæ tam regulares quàm ſæculares incurrunt irregularitatem & ſuſpenſionem ab officio, juriſdictione, ſecundùm aliquos ipſo facto, ſecundùm alios per ſententiam. 577. 2
Item privantur jure electionis activæ & paſſivæ. ibid.
Item privilegio, quod habent clerici, quòd tempore interdicti ſepeliri poſſint in loco ſacro. ibid.
Religioſi etiam exempti tenentur publicare interdictum, quod obſervari vident ab eccleſia cathedrali & parochiali, inſuper incurrunt irregularitatem. ibid.
Religioſi etiam exempti tenentur publicare interdictum aliaſque cenſuras ab Epiſcopo latas, ubi is id mandat. ibid.
Tempore interdicti quotidie dici poſſunt miſſæ aliaque officia divina ſine compulſatis campanis & tintinabulis ad *Sanctus*, & elevationem S. Hoſtiæ. 576. 2
Suſpenditur interdictum in Feſtis Nativitatis B. V. Mariæ à primis Veſperis, uſque ad completorium feſtivitatis, ita ut miſſæ aliaque divina cum omni ſolemnitate celebrari poſſint. ib.

Irregularitas.

Irregularitatem incurrit ſuſpenſus ob Simoniacè ſuſceptum ordinem, ſi actum Ordinis, etiam non ſuſcepti Simoniacè ſcienter exerceant. 107. 3
Irregulares & inhabiles ad Ordines recipiendos adhuc ſunt hæretici notorii, etiam poſt abſolutionem ab hæreſi. 162. 1
Eorumque filii, nepotes, deſcendentes per lineam paternam, deſcendentes per lineam maternam non niſi filii irregulares ſunt, etſi catholici, & inhabiles ad beneficia, officia publica, Ordines. 165. 1
Idem extenditur ad filios, nepotes credentium fautorum hæreticorum. 165. 2
Ab hac irregularitate liberantur hi filii per converſionem parentum, ita ut citra diſpenſationem promoveri poſſint ad beneficia, officia publica, Ordines. ibid.
Irregularitatem non incurrunt Judices eccleſiaſtici tradentes hæreticum ſæculari poteſtati, etiamſi is morte afficiatur. 193
Irregularitatem impropriè talem ſeu ortam ex infamia incurrit apoſtata à ſacro Ordine, ſi tamen inierit & conſummaverit matrimonium, contrahit irregularitatem ortam ex bigamia ſimilitudinaria, tollendam non niſi per diſpenſationem. 210. 2
Irregularitatem incurrunt ſcienter rebaptizantes ſemel ritè baptizatum, ſecus, ſi id faciant ſub conditione: ſi baptizatus non eſt: etſi temerè ſine ſufficiente inquiſitione in dictam conditionem id faciant. 212
Irregularitas non incurritur ob Sacramentum confirmationis iteratum. 213
Irregularitatem incurrit mandans occidi alium, ſi mors ſequatur, non ſecus ac in occidentibus per ſe. 226. 1
Item, licèt mandans revocarit mandatum, ſi revocatio non innoteſcat mandatario. 226. 2
Item, ſi non ipſe mandatus, ſed mandatarius occaſione mandatum exequendi à mandato occidi occidatur; ſecus, ſi aliunde mortem ſubit. ib.
Non incurrit illam, ſi mors non ſequatur. 226. 3
Niſi mandavit Chriſtianum occidi per aſſaſſinium. 226. 3
Irregularitatem non incurrit mandans, ſi abſque mandato mandatarius erat occiſurus. ib.
Irregularitatem incurrit conſulens homicidium, ſi in illud conſulendo influit, ſecus, ſi aliter ſine illo conſilio fuiſſet occiſurus. 227
Irregularitatem non evadit, ſi ante executionem revocavit conſilium. ib.
Irregularitatem evadit purè ſine ulla cooperatione in homicidium nullo modo perpetrandum conſentiens. 227. 2
Uti & ille, qui ſuo nomine approbans & ratum habens nec conſilium, nec favorem aut auxilium præſtitit. 227. 3
Item & ille, qui homicidam poſt cædem ſactam recipit, occultat, defendit. ib.
Qui cauſa ſunt homicidii adjuvando directè vel indirectè, ſiunt irregulares, & pœnas homicidii incurrunt. 228
Ad homicidium plures præmiſſo conſilio concurrentes omnes ſiunt irregulares, & pœna ordinaria plectendi, etſi neſciatur, qui vulnus lethale inflixerit. ib.
Irregularitatem non incurrit illud non impediendo, ſi ex ſola charitate tenebatur impedire. 229. 1
Secus eſt in eo, qui impedire tenebatur ex juſtitia. 229. 2
Irregularis fit, & pœna ordinaria plectendus occidens alium plenè ebrius, ſi ſciat ſe ſolere in ebrietate alios periculosè invadere, & ideo ſe inebriat. 230. 1
Secus eſt de eo, qui conſcius hujus ſuæ infirmitatis ſine tali intentione ſe inebriat. ib.
Irregularitas non incurritur ob homicidium ex opere voluntario licito ſecutum, adhibita debita diligentia. 230. 2
Irregularitas incurritur ob homicidium ſecutum ex opere licito, in quo non ſuit adhibita debita diligentia cavendi periculum mortis. 230. 3
Irregulares reputandi magiſtri excedentes moderationem in caſtigandis diſcipulis, ſi inde mors aut mutilatio ſequatur. ibid.
Irregularitas num incurratur morte ſecuta ex opere illicito, exercito tamen debita diligentia adhibita. 231
Irregularitas in neutro foro incurritur, dum dubium eſt juris, num actui in hoc vel illo caſu ſit ſtatuta. 231. 1
Indicitur eà è contra pro utroque foro, dum dubium eſt facti. 231. 2
Irregularitas non incurritur ob homicidium aggreſſoris, qui injuriavit priùs, ſi fiat cum moderamine inculpatæ tutelæ. 234
Irregularitas non incurritur, dum quis occidit alium ad defendendam propriam vitam aut membrorum mutilationem, ſervato moderamine inculpatæ tutelæ, quod ipſum variè extenditur. 240. 1
Uti nec ob occiſionem talem ſactam ad defenſionem vitæ & membrorum parentum, conſanguineorum & cujuſcunque innocentis contra injuſtum invaſorem. 241
Irregulares qualiter fiant aſſiſtentes bello juſto clerici vel laici. 251. Vide *Bellum*.
Ex defectu plenæ lenitatis qualiter incurrant irregularitatem Prætor, Judices, Aſſeſſores Conſultores, Accuſatores, Teſtes in cauſa ſanguinis, Notarii recipientes teſtium depoſitiones & alii ad ſententiæ prolationem concurrentes. 519. 5
Irregularitatis effectus præcipuus eſt privatio Ordinis licitè, non validè ſuſcipiendi. 520. 1
Si irregularitas ſuperveniat ordinato, privat illum quolibet exercitio Ordinis ſuſcepti & inhabilem reddit ad alium Ordinem ſuſcipiendum; ſi verò eſt ex defectu corporis, impedit ſolum Ordinem ſuſcipiendum & uſum Ordinis ſuſcepti, quem defectuoſus exercere nequit. ibid.
Irregularitas nulla privat actionibus laicis cum clericis communibus. ibid.
Irregularitatis effectus alter eſt privatio quorumcunque beneficiorum obtinendorum, non tamen collationem illorum nullam, ſed illicitam reddit & factam irritat. 520. 2
Reddit quoque inhabilem ad juriſdictionem delegatam præter uſum Ordinis. ibid.
Irregularitas partialis ſuperveniens non ex delicto, ſed defectu corporis non impedit collationem beneficii non requirentis uſum repugnantem defectui. ibid.
Irregularitas privat beneficiis præhabitis in aliquorum ſententia, contrarium ſentientibus aliis nimirum non privare illam iis, ſaltem ipſo jure, ſed requiri ſententiam declaratoriam criminis. 520. 30
Irregularitas propriè loquendo non tollitur per baptiſmum, cùm ea illum non antecedat, utpote introducta jure eccleſiaſtico. 521. 1

Ali-

Digitized by Google

Aliqui tamen defectus contracti ante baptiſmum poſt illum remanentis, ut illegitimitas, infamia juris (ſecus eſt de infamia facti commiſſi ante baptiſmum) non tolluntur per baptiſmum. ibid.

Irregularitas orta ex defectu natalium in ordine ad ſuſcipiendos Ordines tollitur profeſſione ſeu emiſſione votorum in religione approbata. 521. 2

Non tamen in ordine ad obtinendas Prælaturas & dignitates citra privilegium. ibid.

Irregularitas quæcunque diſpenſatione tollitur per Papam, etſi rariùs in irregularitate orta ex bigamia, ex homicidio voluntario diſpenſare ſoleat. 521. 3

In irregularitatibus omnibus, excepta proveniente ex homicidio voluntario, provenientibus ex delicto occulto diſpenſare poteſt Epiſcopus vi Trdent. ib.

Ut in dictis irregularitatibus diſpenſare poſſint Epiſcopi, requiritur, ut diſpenſandi ſint ſubjecti ordinariæ illorum juriſdictioni. 521. 4

Ab irregularitate illa diſpenſare & abſolvere cum quibuſcunque poteſt Epiſcopus extra ſuam diœceſin exiſtens cum ſubdito exiſtente quoque extra illam. 521. 5

Non poteſt abſolvere a delicto & diſpenſare in irregularitate deducta ad forum contentioſum, & quæ ad illud deducta cenſeatur. 521. 6

Ab irregularitate tamen abſolvere poteſt, quamdiu lis deſuper conteſtata non fuit. Item ſi, poſtquam deducta ad forum contentioſum, irregularis ex defectu plenæ probationis abſolutus fuit ab inſtantia & obſervatione judicii. ibid.

Diſpenſatio ab irregularitate conceſſa non tantùm pro foro conſcientiæ, ſed & pro externo ſervire debet, ſecus eſt de abſolutione a reſervatis caſibus. 521. 7

Hæc poteſtas abſolvendi & diſpenſandi, cùm ſit ordinariæ juriſdictionis, eſt delegabilis ab Epiſcopo. ib.

In diſpenſatione a pluribus irregularitatibus ejuſdem generis ſufficit eas exprimere in genere. ib.

Ut in irregularitate diſpenſetur, alioque impedimento impediente Ordines diſpenſet ordinans, concedere cenſetur Epiſcopus irregularitatis conſcius concedens dimiſſorias ad Ordines. ibid.

Irregolaritatem incurrunt excommunicati, ſuſpenſi, interdicti, ſi actum Ordinis alicujus verum & proprium exerceant temerè & culpabiliter, etſi actus ille ſit nullus. 401. 5

V. g. dicant miſſam, conferant Ordinem, confirment, dent extremam unctionem, benedicant ſolemniter ſponſus, ſolemniter baptizent, abſolvant ſacramentaliter, cantent Evangelium cum ſtola, Epiſtolam cum manipulo, &c. ibid.

Non incurrunt eam exercendo actum juriſdictionis, v. g. diſpenſando in votis, abſolvendo urgente extrema neceſſitate, ubi Sacerdos a cenſura liber haberi nequir. ibid.

Item, qui exiſtentes in illis cenſuris ad vitandum grave ſcandalum vel infamiam exercent actum Ordinis. ib.

Item, contra quos ſententia cenſuræ lata evidenter eſt nulla. ibid.

Irregularitatem an incurrat actum Ordinis exercendo ſtante dubio, num ſit excommunicatus. 402

Irregularitatem non incurrit exiſtens in excommunicatione minore exercendo actum Ordinis. 403. 2

Ea incurritur a cenſurato exercendo actum Ordinis minoris v. g. acolytatus cum ſolemnitate. 403. 3

In irregularitate contracta per miniſtrationem in Ordine, quem quis non habet, quis diſpenſare poſſit. 405

Irregularitatem quando incurrant furtivè ordinati. 412

Irregularitatem incurrit Epiſcopus, ſi interſit executioni pœnæ ſanguinis vel mutilationis; ſecus de Epiſcopo juriſdictionem temporalem non habente. 414. 5

Irregularitas ſtrictè accipitur pro impedimento canonico arcente directè & primario a ſuſceptione Ordinum, & indirectè & ſecundariò ab eorum uſu. 510. 1

Irregularitas quotuplex ſit. 510. 2

Irregularitas propriè talis nullo jure naturali aut divino inducta, nec ab homine induci potuit, niſi is legem ſeu jus univerſale eccleſiaſticum condere potuerit, qualis eſt ſolus Papa. 511

Irregularitas non contrahitur ex actu merè interno, bene tamen ex actu externo ita occulto, ut per nullos teſtes probari poſſit. 512. 1

Actus tamen ille externus debet eſſe conſummatus & perfectus ſecundùm proprietatem verborum canonis irregularitatem infligentis. 512. 2

Ut irregularitas infligatur ob delictum, debet illud ſaltem ex objecto ſeu materia eſſe peccatum mortale, nec ſufficit eſſe ſolùm veniale ex aliqua circumſtantia. 512. 3

Irregularitatis pœnam Papa irrogare nequit ob culpam venialem. ibid.

Ad irregularitatem quamcunque ex delicto ſecundùm plures requiritur dolus ſeu contemptus. ib.

Tam dubitans, num irregularitas annexa ſit alicui actui, quàm ſciens eam illi annexam, ſed dubitans, an ipſe talem actum commiſerit, tenetur ſub gravi peccato adhibere diligentiam ad inquirendam veritatem, & tamdiu abſtinere a prohibitis irregulari. 513. 1

Irregularitatem non eſſe annexam tali actui, aut ſe talem actum commiſiſſe probabiliter judicans poteſt is tacitè reputare, ſe liberum ab irregularitate. 513. 2

Irregularis in nullo foro ſit, aut tenetur ſe habere pro tali remanente dubio juris, nimirum num lege annexa ſit tali actui, ſecus eſt de remanente dubio facti. ibid.

Irregularitas num incurratur ab ignorante eam annexam delicto controvertunt A. A. 514

Irregularitas contrahitur à rebaptizante feriò, ſcienter, & ſaltem ſolemniter & publicè, & in ea ſolus Papa diſpenſare poteſt. 515. 1

Irregularitas non contrahitur ex reiteratione aliorum Sacramentorum imprimentium characterem. ibid.

Contrahitur ex indebita & illicita Ordinum ſuſceptione. 515. 2

Item à ſuſcipiente ſacros Ordines poſt contractum matrimonium extra caſus à jure permiſſos. 515. 3

Item ab exercente ſeriò, ſolemniter & ex officio Ordinem, quem non habet. 515. 4

Item à notoriè hæreticis, apoſtatis à fide & ſchiſmaticis Item probabiliter negantibus extrinſecè fidem, etſi eam interius retineant. 515. 5

Num extendat ſe ad fautores, receptatores, defenſores hæreticorum quà taleum. ibid.

Item extendit ſe ad filios & nepotes eorum, ab iis linea maſculina deſcendentes, & quid requiratur, ut ab iis contrahatur. ibid.

Irregularitas quando incurratur à Prælato eccleſiaſtico habente juriſdictionem temporalem in conſtituendis miniſtris ſanguinis. 516

Irregulares quinam ſint ex defectu natalium. 517

Poteſt in illegitimitate natalium, ſi ea occulta eſt, diſpenſare Epiſcopus, ſecus ſi eſt notoria. ibid.

Quinam irregulares ſint ex defectu corporis. 518

Irregulares ſunt carentes omnimoda ſcientia ad Ordines eorumve uſum requiſita. 519. 1

Item, qui nondum legitimam ætatem ad Ordines adepti. 519. 2

Item ſervi, qui, ſi non contradicente Domino ordinentur prima tonſura evadunt liberi, ſi ignorante Domino ordinentur minoribus, manent ſervi. 519. 3

Irregularitas contrahitur ex bigamia. ibid.

Irregulares ſunt, qui publica authoritate vel vi illius juſtè cooperantur, etſi non ita propinquè ad prolationem ſententiæ mortis aut mutilationis vel executionem illius. 253

Irregulares ſunt etiam laici accuſando coram Judice laico de delicto morte vel mutilatione digno ad vindictam criminis, morte vel mutilatione ſecuta. 254. 1

Secus, ſi etiam clericus ſolùm civiliter petendo præciſè injuriæ ſibi illatæ reparationem, etiamſi Judex dein mortem vel mutilationem infligat, idque accuſator prævideat. 254. 2

Modò tamen accuſator clericus in judicio expreſſè proteſtetur, ſe petere ſolùm reparationem injuriæ ſibi illatæ. ibid.

Plures caſus, in quibus irregularitas illa evitatur ſine tali proteſtatione. ibid.

Irregulares ſiunt ſive laici ſive clerici teſtes ferentes teſtimonium liberè (ſecus eſt de compulſis ad teſtificandum) dum directè de pœna mortis aut mutilationis agitur. 255

Irregularis ſit Advocatus præſtans patrocinium accuſatori contra reum, ſi hic ad mortem vel mutilationem condemnetur. 256. 1

Idem eſt, ſi injuſto & falſo accuſatori præſtitit patrocinium, & is condemnetur pœna talionis 256. 3

Secus, ſi reus, cui patrocinium præſtitit, nihilominus condemnetur ad mortem. 256. 2

Irregulares ſunt Notarii, aliique, qui ſententiam ſanguinis ſcribunt, ſubſcribunt, ſubſignant, legunt, publicant. 257

Item executores ſententiæ & miniſtri juſtitiæ. ibid.

Irre-

Irregulares non ſunt nec Clerici, nec Laici, intereſſendo ſupplicio reorum purè ſpectandi gratia. 258. 1
Irregularitatem incurrit omnis Judex ſive Clericus, ſive Laicus, & quicunque ad ſententiam mortis aut mutilationis concipiendam, proferendamque concurrunt, ut Aſſeſſores, Conſultores. 259. 1
Irregularitatem non incurrit Papa, utpote ejus incapax. 259. 2
Irregularitatem ex privilegio non incurrunt inquiſitores hæreticæ pravitatis, eorum Aſſeſſores, Conſultores, Commiſſarii, Officiales, dum hæreticos ad mortem condemnant. 259. 2
Item Prælati & Judices Eccleſiaſtici juriſdictionem Eccleſiaſticam habentes Clericos reos criminis digni morte à ſe priùs de eo convictos, declaratos, degradatos tradentes curiæ ſæculari morte afficiendos. ib.
Ad hanc irregularitatem tamen evitandam debet Judex ille Eccleſiaſticus apud Judicem ſæcularem intercedere, ut velit moderari ſententiam, & miſericorditer agere cum reo. ib.
Ad eam evitandam dicta interceſſione non egent inquiſitores. ib.
Irregularitatem non incurrunt dicti Principes Eccleſiaſtici aliis juriſdictionem criminalem & cauſas omnes ſanguinis committentes, etiamſi talis commiſſarius dein injuſtè condemnet ad mortem. ib.
Neque eam incurrunt Principes ſive Eccleſiaſtici ſive Laici condendo leges vel ſtatuta, quibus tranſgreſſoribus imponitur pœna mortis. ib.
Neque etiam ſi pœnam ab inferiore Judice prolatam mitigent. ib.
Irregularitatem incurrunt Theologi, Canoniſtæ, Legiſtæ authoritate publica conſtituti ut interrogati dent reſolutionem vel conſilium, ſi juxta eorum reſponſa ſequatur mors rei. 260
Secus, ſi ad hoc non conſtituti privatim à Judice interrogati in genere reſpondeant, quid ſit, licèt prævideant, hoc intellecto Judicem inflicturum mortem. ib.
Irregularitatem non incurrit confeſſarius negans abſolutionem ſacramentalem Judici nolenti condemnare ad mortem, dum Judex ad hoc tenetur. 261
Item, ſi obliget pœnitentem ad fatendum in judicio crimen dignum morte. ib.
Irregularitas ex qua mutilatione oriatur. 262
Non oritur ex abſciſſione cartilaginis aurium vel naſi. ib.
Oritur ex abſciſſione partis notabilis membri principalis, juxta canones. ib.
Non oritur reddendo membrum inutile ad operandum citra abſciſſionem illius. 262. 3
Nec ex abſciſſione membri jam impediti ad ſuum officium, & non amplius anima informati, etſi id foris non appareat 262. 4
Nec reddendo aliquem ita deformem, ut ad ordines promoveri nequeat, citra tamen abſciſſionem. 262. 5
Fit irregularis quis mutilando ſe ipſum, eodem modo, quo fieret irregularis mutilando alium. 262. 6
In irregularitate omni diſpenſare poteſt Pontifex. 263
Item Epiſcopus in omni irregularitate proveniente ex delicto occulto, non tamen in proveniente ex homicidio voluntario occulto. 264. 1
Neque diſpenſare poteſt in irregularitate proveniente ex homicidio juſto. ib.
In irregularitate tamen proveniente ex homicidio caſuali aut etiam ex propoſito, non tamen directè, ſed ad ſummum indirectè ſeu in cauſa. 264. 2
In irregularitate orta ex quacunque mutilatione, etiam injuſta, voluntariè & directè intenta, occulta tamen diſpenſare, poteſt. 264 3
Irregularitas fundata in infamia inducta jure civili etſi indirectè tolli poſſit à ſæculari poteſtate tollente rectè infamiam, directè ab ea tolli nequit; nec ab ullo alio diſpenſari cum eo ad Ordines præter Papam. 328. 3

Judæus.

Judæi qui ſint, & unde dicantur. 129
Judæi, etſi abſolutè recipi poſſint, ubi priùs non fuerunt, non tamen id facilè faciendum. 130. 1
Ubi ſemel recepti & de protectione aſſecurati expelli non poſſunt ſint juſta cauſa, & quænam hæ. 130. 2
Etſi habere Synagogas ad ritus ſuos externos exercendos permittantur, non tamen erigere novas aut habitas ampliare, ſed ſolùm ruinam minantes reſtaurare. 130. 3
Cur Judæis potiùs permiſſum reſtaurare Synagogas ſuas, quàm paganis fana ſua. ib.
Cum Judæis communicatio qualis prohibita ſit Chriſtianis. 131
Judæis Chriſtianum locare operas ſive intra ſive extra domus eorum Judæo abſente non eſt prohibitum. ib.
Judæis, etſi non liceat habere mancipium Chriſtianum, poteſt habere tamen illum colonum, qui peragat omnia, quæ ſtatuant jura colonis & originariis. ib.
Poteſt etiam habere Chriſtianum in ſervum adſcriptitium fundo ſuo. ib.
Judæis non licet habere ſervos & mancipia Chriſtiana in domibus ſuis, licet tamen habere illos non commorantes cum illis ut ſuos familiares. 132
Judæis in provinciis ſuis concedere non poſſunt Principes ſæculares, ut habeant mancipia Chriſtiana. ib.
Si Judæus emerit Chriſtianum mercimonii gratia, redimi is poteſt à quocunque Chriſtiano 12. Solidis. ib.
Cum Judæis celebrare contractus vendendo & emendo licet Chriſtianis. 134
Judæi nullo officio publico fungi poſſunt inter Chriſtianos. 135. 1
Judæi arcentur ab omni honore, dignitate & adminiſtratione publica. ibid.
Judæus inter Chriſtianos nequit eſſe Notarius, Procurator, Advocatus, Doctor, Arbiter. Ibid.
Judæus poteſt eſſe Gabellarius, ſive recipere Gabellas & Reditus etiam regales ſibi fortè locatos, non tamen per ſe, ſed per alium, à Rege vel Domino ad hoc conſtitutus. ibid.
Non tamen poteſt eſſe Gabellarius jurium fiſcalium. ib.
Judæus nullius prorſus juriſdictionis inter ſeu in Chriſtianos eſt capax. 135. 2
Judæis à Chriſtianis teſtamento legari quid, multoque minus eos inſtituere in hæredes non licet. 136
Judæi inter Chriſtianos dominia & bona habere poſſunt, deque illis liberè diſponere, tam inter vivos quàm mortis cauſa, tam inter ſe, quàm cum Chriſtianis contractus celebrando. 137
Judæi an & coram quo actiones inſtituere poſſint. 138
Judæi filius converſus & baptizatus, ſuccedit patri & aliis in bonis hæreditariis ſicut antè. 139
Judæis ad fidem converſis relinquuntur omnia bona etiam ex uſuris alioque illicito quæſtu acquiſita, ſi perſonæ, quibus ea reſtituenda, ſint incertæ. ibid.
Judæorum filii baptizati liberantur à patria poteſtate. ibid.
Conſtitutum, ut Judæi & Saraceni ad fidem converſi nullatenus ſuis juribus & poſſeſſionibus ſpolientur, & ſpoliati in integrum reſtituantur. ibid.
Judæi filius ad fidem converſus poteſt à patre petere alimenta, & filia dotem. ibid.
Ut iis hæreditatis partem & omnium bonorum faciant exhiberi, mandatur Magiſtratibus ſub pœna excommunicationis. ibid.
Judæorum cæmiteria violare ſub qua pœna prohibitum. 140
Judæos alioſque infideles ſibi ſubjectos ad fidem & baptiſmum directè cogere nequeunt Principes Chriſtiani, benè tamen indirectè. 141
Ut Judæi utantur habitu diſtincto à Chriſtianis ſtatutum eſt, ſervaturque in pluribus locis, ſed non ubique. 142. 1
Judæis permittitur obſervare ritus ſuos, modò hi non tendant in contemptum & opprobrium fidei Chriſtianæ. 142. 2
Si Judæi deprehendantur in ritibus ſuis cedentibus in contemptum Chriſtianorum, nullatenus ferendum, ideoque omni immunitate & privilegio privandi. ibid.
Judæorum infantes ante uſum rationis parentibus invitis baptizari non poſſunt; limitandum tamen. 141. 2
Judæi exercendo uſuras peccant, idque de jure communi illis prohibitum, nec permittendum ab Eccleſia, etſi etiam in terris Eccleſiæ toleratur. 143
Judæus uſuras, quas exercuit in Judaiſmo, converſus tenetur reſtituere. ibid.
Judæis aliiſque infidelibus inferre bellum ob ſolam infidelitatem, eoſque ſpoliare poſſeſſionibus ſuis, non eſt licitum. 145
Judæi de jure communi non ſunt ſubjecti juriſdictioni Eccleſiæ, ſed ſolùm juriſdictioni temporali Principum ſæcularium. 146. 1
Judæi pœna ſpirituali puniri non poſſunt. ibid.
Delinquentes contra Chriſtianos à Principibus Chriſtianis ſæcularibus puniri poſſunt, benè tamen etiam à Principibus eccleſiaſticis, etiam & corporaliter, non qua

ta-

ſalibus, ſed quæ pollentibus juriſdictione temporali. ibid.

Poſſuntque id ipſum alii Prælati de ſe nullam juriſdictionem habentes ex delegatione Magiſtratus ſæcularis, cui Judæi ſubſunt. ibid.

Judæus committens adulterium cum Judæa vel Chriſtiana, qua pœna puniendus. 146. 2

Contra Judæos in quibus cauſis procedere nequeant Inquiſitores fidei. 184. 9

Judæi contra Chriſtianos quomodocunque à fide apoſtatantes teſtes eſſe poſſunt in cauſa hæreſis. 190. 2

Judæi ad reſtituendas uſuras tenentur jure naturali ac divino, & compellendi, non tantùm ad reſtituendas graves & immoderatas, ſed etiam moderatas. ibid.

Ad ſolvendas Judæis promiſſas uſuras Romæ compelluntur Chriſtiani, non tamen quæ debitas ratione mutui, ſed ob alias cauſas juſtas & publicas, Pontifice diſpenſante. 368

In Judæos & Paganos ferri nequit cenſura. 553

Judex.

Judicis tanquam ſuſpecti recuſationi quandonam locus in notoriis. 4. 6

Judex ex officio poteſt repellere accuſatorem inhabilem. 13.2

Judex num præcipere poſſit ſub excommunicatione denunciationem delicti, quod probari nequit. 32. 3

Judex non habet poteſtatem inquirendi in occulta. 32. 5

Judex facta denunciatione judiciali qualiter poſſit aut debeat procedere. 38

Judex inquirere poteſt de delictis nemine accuſante. 42. 1

Judex ex officio inquirere poteſt de omni delicto contra ſe commiſſo incidenter, dum ipſa cognoſcit in cauſa principali. 42. 2

Judex poteſt inquirere de commiſſo delicto per officialem ſuum in officio. ib.

Judex in crimine Simoniæ poteſt eſſe ſolus Eccleſiaſticus. 109

Judices eſſe non poſſunt hæretici declarati tales. 166. 1

Per quem Judicem fieri debeat executio, confiſcatio bonorum ob crimen hæreſis. 171. 3

Judex ſæcularis, cui traditus eſt hæreticus, ſtatim exequi debet pœnam, nec facere poteſt remiſſionem. 180. 2

Judex laicus nullus eſſe poteſt in cauſis fidei etiam incidenter tantùm, vel ubi eſt ſola quæſtio facti. 182

Judices ſæculares aliæve poteſtates cognoſcere & judicare poſſunt de hæreſi, aut de ea tractantibus reſiſtere, ſed ſolùm requiſiti poſſunt & tenentur ſe habere auxiliariter & executivè. 182. 2

Si tamen Judex laicus hæreticum ſine examine & proceſſu cognoſcat innocentem, v. g. falſis teſtibus condemnatum à Judice Eccleſiaſtico, aut non ſervato juris Ordine ſententiam latam eſſe, debet ab executione abſtinere, ſecus tamen, ſi commiſſa nullitas non ſit clara. ibid.

Judex ſupremus in cauſis fidei dijudicandis & puniendis eſt Papa, ſolusque infallibiliter cognoſcere poteſt, num dogma ſit hæreticum. ib.

Judex quoque competens in cauſa hæreſis cognoſcendæ & puniendæ eſt Legatus Papæ de latere, & quidem ex conſuetudine ſine ſpeciali commiſſione Papæ. ib.

Judex competens & ordinarius hæreticorum omnium ſuæ diœceſis ſibi ſubditorum eſt Epiſcopus. 183 1

Item Capitulum ſede vacante tantùm, & quando Epiſcopus gubernare non poſſet, quia v. g. eſt captivus. 183 3

Judices Ordinarii in cauſis fidei eſſe poſſunt quidam Prælati juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentes. 183 4

Judices veri hæreticorum ſunt Inquiſitores, etiam inferiores & locales in ſua provincia aut diœceſi. 184. 1

Ipſe Judex Superior ſupplicare poteſt à ſententia à ſe lata, ut iterum eam cognoſcat, &, ſi invenerit injuſtam, revocet, annullet. 197.1

Judicem, qui ſcitur injuſtam ſententiam pronunciaturus, non licet occidere. 233

Judex omnis & qui cum eo concurrunt ad ſententiam mortis aut mutilationis concipiendam & proferendam, ſunt irregulares. 259. 1

Judex competens in cauſa adulterii, ſi agatur ad pœnam mortis, eſt ſolus laicus. 283. 1

Judex competens, ſi agatur criminaliter ad pœnas alias, eſt tam Eccleſiaſticus quàm laicus, & inter utrumque locus præventioni. 283. 2

Si agatur civiliter, v. g. ad divortium vel dotem repetendam, uti & dum agitur de valore matrimonii, Judex competens eſt ſolus eccleſiaſticus. 283. 3

Judex in cauſa adulterii procedere poteſt tam via Inquiſitionis quàm accuſationis. 284. 2

Coram quo Judice probandum ſtuprum. 299. 1

Judex legitimus criminis uſuræ quis. 373

Judices, qui contra legem vel conſtitutiones Principum ferunt ſententiam, committunt crimen falſi. 375

Judicis crimen falſi committentis pœna eſt privatio officii & dignitatis, inhabilitas ad judicandum, confiſcatio bonorum, exilium, & pœna capitis pro diverſitate circumſtantiarum. 378. 2

Judicis Eccleſiaſtici contra conſcientiam prece, pretio, gratia odio in gravamen partis judicantis præter ordinariam & condemnationem ad compenſationem damni pœna eſt ſuſpenſio à divinis. ibid.

Judex in crimine Sortilegii eſt Eccleſiaſticus, & tam quoad Eccleſiaſticos quàm quoad laicos, & quoad laicos etiam laicus. 384. 2

Judex competens quis in crimine blaſphemiæ. 400

Judices à Papa deſignati ſeu delegati judicium inchoare nequeunt ſine expeditione literarum. 433

Judex, etiam non ſupremus, imponere poteſt pœnam mortis, dum ea impoſita non eſt de jure vel conſuetudine, ſed relicta ejus arbitrio, ſi circumſtantiæ delicti id expoſtulent. 495

Si Judex Superior reſpectu cauſæ ſeveriorem pœnam dictavit, Judex inferior non ſtatim eam exequi debet, ſed 30. diebus expectare tenetur. 497. 2

Judicis non eſt exercere Clementiam inconſulto Principe. 498. 4

A Judice ſit mitigatio pœnæ, ſi juſtitia remiſſionem urgeat, qui tamen cauſam mitigationis in ſententia exprimere debet, ſaltem in genere dicendo: juſtis de cauſis nos moventibus. ib.

Judices Eccleſiaſtici infligere poſſunt tam Clericis quàm laicis pœnas pecuniarias, dum crimen eſt fori Eccleſiaſtici aut mixti. 499

Judex quilibet potens de cauſa cognoſcere poteſt pœnam à jure ſtatutam in pecuniariam commutare, modò id faciat in prolatione ſententiæ & cognita cauſa juxta probabilem. ib.

Poſſunt Judices Eccleſiaſtici de criminibus fori mixti etiam laicorum æquè cognoſcere, quàm de cauſis merè ſpiritualibus. ib.

A Judicibus Eccleſiaſticis pœnæ pecuniariæ, ſive à lege aut ſtatuto, ſive à Judice impoſitæ crimini, ſunt applicandæ non Cameræ Epiſcopali, ſed locis & cauſis piis; quod tamen limitatur. 500

Judicis ſæcularis præſentia eſt neceſſaria in degradatione reali ſolemni, dum degradatus tradatur curiæ ſæculari puniendus. 529

Apud hunc Epiſcopus ſeriò intercedere debet, ut citra mortis periculum ſententiam moderari velit, non tamen id ad vitandam irregularitatem. ibid.

Judex ille ſæcularis cognoſcere non poteſt de modo, valore & juſtitia proceſſus, quem Epiſcopus in degradando ſervavit, ſi materia ſit merè ſpiritualis, videtur tamen id poſſe, ubi crimen eſt fori mixti. ibid.

Judex in cauſa violationis ſigilli Sacramentalis eſt ſolus Epiſcopus. 536

Judicis Eccleſiaſtici & parochi officium exercere poteſt excommunicatus toleratus, contra quem exceptum non eſt. 565. 8

Judex judicio ſub gravi obligatione repellere tenetur excommunicatos vitandos, toleratos verò repellere non tenetur, niſi ſint notorii aut contra illos exceptum. 565. 9

Juramentum.

Sub juramento promiſſas uſuras tenetur ſolvere mutuatarius. 362. 1

Ad juramentum tamen hoc remittendum cogi poteſt mutuans. ibid.

Juramentum accuſatori ſemiplenè probanti in criminalibus non eſt deferendum in ſupplementum probationis. 465. 3

Jus.

Juris Ordine non ſervato, ut procedat Judex contra crimina notoria, quæ requirantur. 3. & 4

Juris

Juris Ordine non ſervato qualiter procedere poſſit Judex contra deprehenſum in flagrante. 5. 2

Juriſdictio.

Pro juriſdictione Eccleſiaſtica fori interni dare aut recipere quid temporale eſt Simonia juris divini. 76. 1
Idem eſt de Juriſdictiona Eccleſiaſtica fori externi, ſiva ea ſit ordinaria, ſive delegata. ib.
Iuriſdictionem temporalem, etiam competentem Prælato Eccleſiaſtico, vendi ab eo non eſt Simoniacum. 76. 2
Illam vendi ſecluſa lege poſitiva à Principibus ſæcularibus num ſit peccatum. Ibid.
Iuriſdictionem Eccleſiaſticam, quam habet Epiſcopus in Eccleſiam vel monaſterium aliquod, locare alteri, exacta & recepta annua penſione, eſt illicitum & Simoniacum. 118
Iuriſdictionis nullius inter ſen in Chriſtianos capax eſt Judæus. 135. 2
Iuriſdictionis privatio pœna eſt Schiſmaticorum. 207. 3
Ad juriſdictionem ordinariam conferendam inhabilem reddit irregularitas, non verò ad delegatam, excepto uſu Ordinis. 510. 2
Iuriſdictio delegata ad quælibet alia munera præter uſum Ordinis concedi poteſt. ibid.
Iuriſdictionem voluntariam Epiſcopus exercere poteſt ubilibet. 521. 5
Iuriſdictio num requiratur in concedente indulgentias in eum, cui conceduntur. 540
Iuriſdictiona omni Eccleſiaſtica privatur excommunicatus, ita ut in foro etiam externo acta juriſdictionis ab eo ipſo jure ſint nulla. 565. 8
Actus tamen validè exercentur ab excommunicato tolerato, ſi contra eum non excipiatur. ib.
Juriſdictio vera Eccleſiaſtica non eſt poteſtas Abbatiſſarum & ſimilium præfectarum Monialium, ſed potiùs poteſtas quædam œconomica. 568. 1
A Juriſdictione ſuſpenduntur perſonæ Eccleſiaſticæ tam regulares quàm ſæculares violantes interdictum. 577. 2

Jus Patronatus.

Circa Jus Patronatus qualiter committatur Simonia. 8n
Jus Patronatus perſonale non includitur in confiſcatione bonorum, ſed penes delinquentem manet, uſque dum is per Judicem Eccleſiaſticum eo privetur, vel etiam is ipſo jure poſt latam ſententiam declaratoriam eo privetur. 173. 5
Jus Patronatus pergit reſidere penes cæteros, dum plures ſunt Patroni. ib.
Si Jus Patronatus ex inſtitutoris voluntate ad hæredes extraneos non tranſit, Patrono delinquente, non tranſit ad fiſcum. ib.
Jus Patronatus tranſire poteſt ad hæredes extraneos, ubi confiſcatio omnium bonorum fit à Judice Eccleſiaſtico, ſive Patronus ſit laicus, ſive Eccleſiaſticus. ib.
Jus Patronatus annexum caſtro alterive rei confiſcatur indirectè confiſcatione omnium bonorum facta à Judice Laico. ib.

Laicus.

Laicus nullus poteſt eſſe Judex in cauſis fidei, etiam incidenter tantùm, & dum eſt ſola quæſtio facti. 182. 1
Laicus etiam Infamis accuſare poteſt Clericum. 188. 2
Laicus exercens Ordinem num fiat irregularis. 404. 2
Laicus celebrans Miſſam ab Inquiſitoribus tanquam idulolatriæ reus poteſt & debet Curiæ ſæculari tradi debitis pœnis afficiendus. ib.

Legatus.

Legatus Imperatoris, qui provinciæ præfectus, qualiter accuſari poſſit. 16. 5
Legatus Papæ de latere eſt Judex in cauſa hæreſis, etiam ſine ſpeciali commiſſione Papæ. 183. 1
Contra Legatos, Nuncios, Officiales Sedis Apoſtolicæ Inquiſitores aut Ordinarii promulgare nequeunt ſententiam excommunicationis aliamve ſine ejuſdem Sedis ſpeciali licentia in ſcriptis conceſſa. 184. 7
Legati officium non expirat re integra mortuo Papa. 186 1
Legatus Sedis Apoſtolicæ pro provincia ſuæ legationis ferre poteſt cenſuras. 552. 1

Legatarius.

Legatarius eſſe nequit hæreticus. 171. 2

Legitima.

Legitima non confiſcatur confiſcatis bonis parentum. 173. 15
Legitima debetur jure naturali, & quidem à die, quo bona patris confiſcata. ib.
Legitima in bonis paternis confiſcatis ob delictum matris non reſervatur filiis. ib.
Legitima non debetur filiis conceptis poſt condemnationem patris. ib.
Legitima ob crimen læſæ Majeſtatis privantur filii, quæ illis obvenire debebat; quia ea non erat filiorum, ſed patris. 497

Legitimare, Legitimatio.

In illegitimitate dubia natalium diſpenſare poteſt Epiſcopus non in notoria, indeque orta irregularitate. 517

Libellus famoſus.

Libellus famoſus conſtituit diverſam ſpeciem injuriæ, & denotat quamlibet ſcripturam infamantem, ſolitus etiam vocari paſquillus, & unde. 484. 1
Quinam illius Rei habeantur. 484. 2
Quænam ad ſpecificam ejus formam requirantur. 484. 3
Pœna illius olim apud Romanos indifferenter fuit capitalis, & modò iterum talis eſt, quamvis per pœnam capitalem intelligant hic aliqui non eam, per quam vita naturalis, ſed eam etiam, qua vita civilis adimitur. 484. 5
Libellos famoſos in eccleſia ponentes anathematizandi. ibid.
Ob illum civiliter condemnatus eſt infamis. Ibid.
Pœna typographorum excudentium quæ. ibid.

Liber.

Ut liber ſit hæreticus, & ut talis prohibeatur in bulla cænæ, quæ requirantur. 157. 1
An nomine horum librorum veniant quoque orationes, conciones, quæſtiones, diſputationes, epiſtolæ, ſimiliaque brevia ſcripta. 157. 2
Librorum talium impreſſio, divulgatio, lectio ſub iiſdem pœnis prohibita in Bulla cænæ. 157. 3
Uti & librorum quorumcunque tractantium de fide, moribus, aliiſque rebus ſacris, etſi hæreſin non contineant, ſi ſine examine & approbatione Superiorum editi. ibid.
Librorum ab hæreticis compoſitorum & editorum hæreſin continentium lectio prohibita ſub excommunicatione Papæ reſervata, quod ipſum extenditur variè. 157. 5
Limitatur quoque variè. 157. 5
Libros iſtiuſmodi retinendi & legendi facultas quibus, à quibus & ad quantum tempus concedenda. 157. 6
Librorum illorum defenſio ſive publica ſive privata, quocunque colore facta prohibita per Bullam cænæ. 157. 8
Quoad libros illos num Bulla cænæ ubique in rigore recepta. 158

Licentiatus.

Hoc nomine qui veniant. 122. 3
Licentiati veniunt quoque in favorabilibus nomine Doctorum & Magiſtrorum, ita ut etiam fruantur eorum privilegiis. 125. 3
Licentiati in aſſequendis dignitatibus & beneficiis Doctoratum requirentibus æquiparantur Doctoribus. ibid.

Lis.

Quandiu lis conteſtata non eſt ſuper delicto & irregularitate, Epiſcopus poteſt in ea abſolvere & diſpenſare. 521. 6
A litis conteſtatione, & non à citatione incipit judicium. ibid.

Digitized by Google

Literæ.

Ante literarum expeditionem gratis in ordine ad probationem dicitur imperfecta, 433

Ante literas apprehenſa poſſeſſione collationes, confirmationes, uniones factæ à Papa ſunt irritæ, & beneficiatus tanquam intruſus & violentus poſſeſſor non facit fructus ſuos, & privatur beneficiis, ib.

Literas Apoſtolicas inſcriptas Doctori vel Magiſtro aperire & exequi nequeunt Licentiati. 125. 3

Nomine literarum Apoſtolicarum quæ veniant. 376. 2

Literæ Papales redduntur & probantur falſæ etiam ob modicam raſuram factam in loco ſuſpecto, v. g. in narratione juris in proprio & nominibus Judicum, in annotatione datæ vel indictionis. ib.

Secus ſi raſura facta ſit modica in loco non ſuſpecto, vel ſi certum ſit, factam à Cancellario vel alio Officiali curiæ, etiam in loco ſuſpecto, ib.

Si conſtat raſuram factam ab impetrante ſeu atente literis Apoſtolicis, radens eſt falſarius, etiamſi raſura ſit modica. ib.

Si hæ literæ redditæ, non nocet in quocunque loco facta raſura. ib.

Literas Apoſtolicas falſificantes qualiter puniantur, tam Clerici quàm Laici. 372. 3

Sine literarum expeditione judicium inchoare non poſſunt delegati à Papa Judices. 433

Magiſter.

Magiſtri nomine in Academiis qui veniant. 322. 4

Magiſtratus.

Magiſtratum gerentes accuſare nequeunt. 207

Magiſtratus non habet poteſtatem exponendi ſubditos mortis periculo, niſi id neceſſarium ad tuendam rempublicam, habet tamen jus puniendi delicta morte, ſi eam coram Deo mereantur. 232

Majoratus.

Bona, ex quibus conſtituitur majoratus, quæ & qualiter obnoxia confiſcationi. 173. 10. & 11

Quid ſit circa inſtituentem majoratum, dum is committit delictum dignum confiſcatione, ubi varii caſus proponuntur. 173. 10

Maledictum.

Maledictum quid & quotuplex. 393. 3

Maledicti pœna prout comprehendit detractionem. 394

Maledicentis Imperatori ſeu Principi ſæculari pœna. 395

Maledicentis Epiſcopo Sacerdoti quæ pœna. 396

Mandatum, Mandans.

Mandans homicidium injuſtum in quibus caſibus incurrat vel non incurrat irregularitatem. 226

Maritus.

Ob mariti crimen, etiam læſæ majeſtatis & hæreſis, nulla confiſcantur bona uxoris. 173. 17

A marito factæ donationes uxori ſtante matrimonio num confiſcentur confiſcatis bonis mariti. ib.

An maritus privetur bonis ſuis, ſi ſcienter nubat uxori hæreticæ. ib.

Maritus contra uxorem, & è contra, poteſt eſſe teſtis in cauſa hæreſis aliiſque criminibus exceptis. 190. 2

Maritus poteſt occidere uxorem in adulterio in domo ſua deprehenſam, ſi adulter ſit vilis perſona; qualis ſi non eſt, occiſor non afficitur morte, ſed mitiore pœna. 244. 2

Non tamen maritus mandare alteri poteſt occiſionem, niſi fortè filio. ib.

Maritus ante omnes, etiam patrem, admittendus ad accuſandam adulterii uxorem, niſi in accuſando ſit negligens, aut arguatur potius colludere cum uxore. 279. 2

Poſt maritum nolentem aut deſiſtentem accuſare, admittitur pater, poſt hunc reliqui cognati, fratres, patruus, &c. ad accuſandam adulteram. ib.

Maritus etſi ſit adhuc filius familias accuſare poteſt uxorem adulteram, ſi velit, etiam invito patre. ib.

Mariti adulterium etſi uxor accuſare poſſit civiliter, v. g. in ordine ad divortium, repetendam dotem, non tamen accuſare poteſt criminaliter jure civili, ſecus eſt de jure canonico. 286

Maritus innocens, dum adulterium eſt notorium, poteſt uxorem adulteram propria authoritate expellere à ſe alendo eam interim, & contrà uxor innocens à viro adultero recedere. 287. 1

Maritus facto divortio committens adulterium debet uxorem adulteram ad thorum recipere, & affectu maritali tractare. ib.

Vir adulter amittit bona parapharnalia. 287. 3

Matrimonium.

Matrimonium non prohibetur contrahi ab interdictis, ſecus eſt de benedictione nuptiali. 576. 2

Matrimonio aſſiſtenti parocho dare pecuniam tanquam pretium, an ſit Simonia. 77. 4

Matrimonium contrahere cum hæreticis quando licitum catholicis. 153. 3

Metropolitanus.

Metropolitanus abſolvere ab hæreſi poteſt ſubditos ſuffraganeorum, dum is viſitat, vel illi ad eum appellarunt. 199. 2

Metropolitanus non eſt Superior ſuffraganeorum, niſi in cauſis ad eum per appellationem devolutis, vel dum denegata ſubditis ſuffraganei juſtitia hi pro ea recurrunt ad Metropolitanum. 321. 4

Metropolitanus cum ſubditis ſuffraganei in irregularitate diſpenſare nequit tempore, quo viſitat ejus diœceſin. ibid.

Meretrix.

Meretrix, quæ aliàs ad accuſandum & teſtificandum alioſque actus legitimos non admittitur, accuſare & teſtificari poteſt contra Simoniacos. 310. 2

Miles.

Militum medici fruuntur eorum privilegiis.

Minor.

Minores 20. annis accuſare nequeunt ſine authoritate curatoris. 10. 3

Minores 25. annis ſpecialiter de adulterio accuſare nequeunt. ibid.

Minor 25. annis, etſi aliàs accuſare nequeat, ad vindicandum tamen ſuum matrimonium admitti debet. 279. 2

Minores ob furta mitiùs puniendi. 307

Minores renunciare nequeunt reſtitutioni in integrum. 450. 2

Miſſa.

Pro miſſis legendis num ſtipendium exigere aut recipere poſſint Sacerdotes divites & religioſi. 75

Miſſæ tempore interdicti aliaque divina in Eccleſiis & monaſteriis celebrari poſſunt, modò id fiat non compulſatis campanis ad convocationem, nec pulſatis tintinabulis ad *Sanctus*, ad elevationem S. Hoſtiæ & clauſis januis 576. 2

Monaſterium.

Monaſterium opulentum num prætenſo titulo neceſſariæ ſuſtentationis recipere quid poſſit a recipiendo ſine Simonia. 81. 3

Monaſterio hoſtiliter deſtructo ſine ſpe reædificationis, in eodem vel alio loco privilegium locale ei conceſſum perit. 456

Si verò monaſterium deſolatum unitur alteri, unitur ei cum omnibus rebus, actionibus, juribus ei competentibus. ibid.

In monaſteriis & eccleſiis tempore interdicti celebrari poſſunt miſſæ aliaque officia divina ſubmiſſa voce ſine organo, & januis clauſis. 576. 2

Moneta.

In re monetaria qualiter committatur crimen falſi. 376. 3
Monetam cudere ex auro arte alchimiæ confecto ſub graviſſimis pœnis, puta, infamiæ, & ſi cuſor ſit Clericus, ſub privatione beneficiorum & inhabilitate ad ea prohibitum. ibid.
Monetam cudendi poteſtas authoritate publica non niſi ſummis Principibus vel Magiſtratui Superiorem non recognoſcentibus competit; aliis non niſi ex ſpeciali jure, privilegio, præſcriptione immemoriali. ib.
Monetam falſam cudentes puniuntur igne, ſtrangulandi tamen prius. 378. 3
Pœna cudentium monetam ex auro chimico eſt erogatio tantundem auri in pauperes. ibid.
Cudentes monetam falſam ipſo facto incurrunt excommunicationem majorem, à qua non abſolvendi, niſi in articulo mortis ibid.

Monitio.

Monitionem ſecretam præmitti denunciationi quando neceſſe non ſit. 23. 3
Monitionibus binis præmiſſis, ſi monitus non reſipiſcat, qualiter adeundus Judex vel Prælatus. 23. 4
Præmonitio vel comminatio cenſuræ inferendæ non eſt necaſſaria ad incurrendam cenſuram ipſo jure vel per ſententiam aut decretum generale latam, nihilominus obnoxius tali cenſuræ citandus ad ſe defendendum. 555. 1
Requiritur ea ad incurrendam cenſuram ſaltem excommunicationis ab homine latam, & quidem trina cum competenta intervallo, vel una trinæ æquivalens. 555. 2
Monitio illa fieri debet in ſcriptis continentibus cauſam, ob quam lata cenſura; item tradi reo, vel coram eo legi & coram teſtibus. ibid.
Eſtque ea monitio neceſſaria, dum cenſura à jure ſtatuta eſt ſententiæ ferendæ. ibid.

Montes pietatis.

Montes pietatis quid ſint, &, ut liciti ſint, quas conditiones requirant. 538, 1
Servatis illis conditionibus nihil uſuratii continent. 338 2

Mors.

Mortis pœna ao, qualiter & qui hæretici afficiendi. 180

Mortuus.

Mortuus qualiter accuſari poſſit. 16. 6

Notarius.

Notarius inter Chriſtianos nequit eſſe Judæus. 135
Notarii eſſe non poſſunt hæretici declarati tales. 166. 1

Neophytus.

Neophytus præſcindendo à legibus ſpecialibus regnorum quorundam ſive ex Judæis ſiva ex Paganis converſus promoveri poteſt ad officia publica. 135. 3

Notorium, Notoreitas.

Notorium quid & quotupliciter dicatur. 2. 1. & 2. & 58. 1
Notorium Notoreitate juris & notoreitate facti quid ſit. 2
Contra notoria crimina, ut procedat Judex non ſervato ordine juris, quæ requirantur. 2
De notoreitate, ubi ea conſtat Judici, is in ipſa ſententia pronunciare debet. 3. 3
Notorij effectus quandonam ſit recuſatio Judicis tanquam ſuſpecti. 4. 6. & 58. 2
Notoria crimina non ſervato juris Ordine Judex punire poteſt 58. 2
In notorijs non requiritur accuſator aut denunciator, nec teſtis. ibid.
In notorijs, ſaltem de conſuetudine, requiritur citatio & ſententia. ibid.
In notorijs non datur appellatio à ſententia, quamvis detur à ſententia declaratoria notoreitatis. ibid.
Contra notoriè delinquentes, ut procedatur citra ſententiam, accuſationem, productionem teſtium &c. quæ requirantur. 58. 3

Obligatio.

An & de quibus ſit obligatio accuſandi. 14
Obligatio denunciandi delicta quandonam ſit vi edictorum. 32. 4. & ſeq.

Operis novi nunciatio.

Operis novi nunciatio quid ſit. 420. 1
Poteſt ea fieri à quocunque habente intereſſe, ne hoc vel illud novum opus fiat. 421. 1
Non poteſt fieri ab eo, qui nullum jus in re habet, ut ſunt iùm poſſeſſores, inquilini, ſimplices conductores. ibid.
Nunciatio hæc fieri poteſt à Prætore, & hodie à quovis Magiſtratu, maximè, dum cauſa eſt publica, v. g. ne fiat in loco ſacro, religioſo, publico, flumine vel ripa fluminis. 421. 2
Item à quocunque privato intereſſe habente extrajudicialiter ſeu propria, & non ſpeciali Authoritate Prætoris, etiamſi dominium loci minus plenum habeat, v. g creditor nomine hypothecæ tenens illum, Vaſallus, emphyteuta, ſuperficiarius. ibid.
Item omnes cives, Parochiani, ſi opus novum ædificandum in fundo Eccleſiæ. Tutores & Curatores, pupilli & minores ipſi, dum ad hoc habent judicium ſufficiens, non niſi tamen interpoſita Authoritate tutorum. ibid.
Nunciare non poſſunt opus in populo ædificandum, niſi quibus competunt actiones populares. ibid.
Nunciatio uni facta cenſetur facta omnibus, ſi locus, in quo ædificandum, ſit plurium. 422
Poteſt fieri Superiori in præjudicium molientis opus novum. ibid.
Item omnibus, qui in re domini nomine ſunt præſentes, item fabris & opificibus. ib.
Item fœminis, pueris, furioſis fieri poteſt, modò adſint, qui intelligant quid agatur. ib.
Nunciatio obligat dominum, etſi ei non, vel serdius facta, quia procedit etiam contra abſentes, ignorantes, invitos. ibid.
Nunciatio fit imperſonaliter in rem, & non in perſonam. ibid.
Fieri debet in loco vel propè locum, ubi fit vel intenditur novum opus. 423
Fieri debet tempeſtivè, antequam opus perficiatur, perinde autem, quo die fiat. ib.
Nunciatio locum non habet niſi in immobilibus, ſive quæ ſolo conjungenda aut conjuncta ſunt. 424
Locum habet in ædificatione contra ædificationem Capellæ in præjudicium alterius Eccleſiæ, quod idem vidatur, dum ædificium novæ Eccleſiæ cedit in præjudicium privati, niſi fiat ex juſta cauſa per Epiſcopum cognita & approbata. ibid.
Cauſa nunciationis eſt præjudicium alterius, quæ, ſi petatur ab eo, cui fit nunciatio, aperienda. 425
Nunciatio fit ſolis verbis vel in ſcriptis; quocunque autem modo fiat, conſultum eſt, ut fiat coram teſtibus. 426
Fit quoque per Prætorem ſeu Judicem, dum, cui ea competit, inſtitit, apud eum, ipſe ſua Authoritate inhibeat novum opus. ibid.
Nunciationis effectus eſt reſpectu nunciati, ut ædificans deſiſtere debeat à cœpto opere per tres menſes, intra quos nuncians probare debeat præjudicium, alioquin quidquid poſt nunciationem ædificatum eſt, demolire debeat ſuis ſumptibus. ibid.
Is, cui nunciatio facta, deſiſtere debet ab ædificio nondum cœpto vel inchoato ante cognitionem judicialem, num jus habeat ad ædificandum & juſtè nunciandum. 427. 1
Poſt nunciationem factam Succeſſor nunciantis factam ædificationem ſuis ſumptibus deſtruere debet, ſi ipſe eam ratam habuerit, aut continuaverit. ib.
Is, cui nunciatum novum opus, probare volens ſibi ad hoc competiviſſe jus, admitti non debet, priuſquam quod ædificatum, deſtruxerit. ib.
Proceduntque hæc, etiamſi nunciatio fuerit injuſta. ib.
Si nunciatio fuerit injuſta, denuncians tenetur actione injuriarum. 427. 2
Nuncians nunciatum poſt nunciationem nolentem deſiſtere ab opere poteſt propria Authoritate, etiam per vim taſe opus impedire, & factum deſtruere, modò id fiat in continente, quin & id poteſt abſque ulla nunciatione. 428. 1

Ne-

Digitized by Google

Nequit tamen in ſuo fundo novum opus ædificatum in præjudicium alterius propria Authoritate in continente ante factam nunciationem violenter impedire aut deſtruere. 428. 2
Nunciatio nulla ab initio, dum jus ædificandi eſt notorium, impunè contemnitur citra factum hominis. 429. 1
Nunciatio ab initio valida morte nunciantis, ſi is moriatur, antequam quicquam ædificatum, ceſſat; ſecus ſi poſtquam cœptum edificari; tunc enim effectus illius nempe reſtitutorium & demolitorium tranſit ad hæredes illius. 429. 2
Nunciatio verò morte nunciati non extinguitur quoad obligationem ceſſandi & demoliendi. ibid.
Extinguitur quoque remiſſione nunciantis privata, etiam per procuratorem illius ſpeciali mandato ad hoc inſtructo motu ſpontaneo, aut pacto inter nunciantem & nunciatum, vel publica. 429. 3
Poteſt hæc remiſſio etiam fieri facto denunciati, dum is præſtat ſatisdationem de opere propriis ſumptibus deſtruendo, ubi apparuerit, ſibi jus ad ædificandum non fuiſſe. ib.
Poteſt etiam Prætor nunciationem factam remittere, cognito nunciantem non habuiſſe juſtam cauſam nunciandi, & nunciatum jus ædificandi. ib.
In cauſa nunciationis novi operis conceditur regulariter appellatio à ſententia, qua tamen durante non conceditur permiſſio ædificandi. ib.

Ordo.

Ordines non tam conferens quàm recipiens per Simoniam utreque parte completam ipſo facto incurrit excommunicationem Papæ reſervatam. 107. 1
Idem de taliter conferentibus & recipientibus primam tonſuram tenent plures. ibid.
Ordines conferens per Simoniam completam accepto aliquo tanquam pretio, ſpectato jure communi, præter excommunicationem ipſo facto eſt ſuſpenſus à collatione omnium Ordinum. 107. 2
Ordines qui Simoniacè ſuſcepit inſuper incurrit ſuſpenſionem ab executione Ordinum tam Simoniacè ſuſceptorum, quàm aliorum. 107. 3
Qui ad Ordines præſentavit ordinandos Simoniacè, incurrit quoque illam ſuſpenſionem à collatione & exercitio Ordinum. 107. 2
Ad Ordines ſuſcipiendos inhabiles ſunt hæretici, ſaltem notorii, etiam poſtquam abſoluti ab hæreſi. 162
Ad Ordines ulteriores ſuſcipiendos inhabiles ſunt Clerici lapſi in hæreſim, in ſuſceptis tamen ante hæreſim ab ea abſoluti ex diſpenſatione miniſtrare poſſunt. ib.
Ordinis uſu licito, non valido, privantur Schiſmatici, etiam purè tales. 207. 3
Ordines ſcienter recipientes à Schiſmatico ipſo jure ſunt ſuſpenſi, & hinc ab uſu receptorum Ordinum repellendi, uti & ipſi Schiſmatici ordinantes. 208. 3
Cum ordinato ab Epiſcopo Schiſmatico ex craſſa & ſupina negligentia ignorato tali quoad uſum ſolus Pontifex, cum ordinato Schiſmatico inculpabiliter ignorato, Epiſcopus quoque diſpenſare poteſt. ib.
Ab Ordinibus ſuſcipiendis repellitur in excommunicatione minore exiſtens. 403. 3
Actum Ordinis exercentes excommunicati, ſuſpenſi, interdicti incurrunt irregularitatem, & quid, ut ea ab illis propterea incurratur, requiratur. 401. 2
Actum Ordinis exercens dubitans de ſua excommunicatione an incurrat irregularitatem. 402
Actum Ordinis exercens in excommunicatione minore non incurrit irregularitatem. 403. 2
Actum Ordinis minoris exercens cenſuratus incurrit irregularitatem. 403. 3
Actum Ordinis exercens, quem quis non habet, præterquam quod irregularitatem incurrat, vi cujus ad ſuperiores Ordines aſcendere nequit, non tamen fit irregularis reſpectu aliorum Ordinum præhabitorum, ſed ſuſpenditur ab uſu Ordinis proximè ſuſcepti. 404. 1
Num laicus exercens Ordinem incurrat irregularitatem. 404. 2
Ut Clericus exercens actum Ordinis, quem non habet, incurrat irregularitatem, quæ requirantur ad hanc irregularitatem ideo incurrendam. 404. 3. & ſeq.
Ordinem ſuſcipere per ſaltum, quid. 406
Ordo taliter ſuſceptus eſt validus, ordo tamen prætermiſſus eſt recipiendus. ib.
Ordinem ſive ſcienter ſive ignoranter per ſaltum recipiens ipſo jure & facto ſuſpenſus eſt ab Ordine ſic ſuſcepto, donec ordinem inferiorem omiſſum receperit. 407
Ab Ordinum exercitio ſuſpenſus, qui eos ſine prima tonſura ſuſcepit, etſi ea ordo non ſit. ibid.
Non tamen, qui illos aut primam tonſuram ſuſcepit ſine Sacramento confirmationis. ib.
Ordinatus per ſaltum temerè ante abſolutionem a ſuſpenſione actum Ordinis per ſaltum ſuſcepti exercet, ſecus ſi tantùm per ſaltum Ordinem ſuſcipiat, & dein ab ejus exercitio abſtineat. 408
In eo, ut quis per ſaltum promotus miniſtrare poſſit in Ordine taliter ſuſcepto, & Ordinem omiſſum recipere, diſpenſare poteſt Epiſcopus. 409
Secus in eo, ut quis aſcendat ad Superiores Ordines, aut in iis ſuſceptis miniſtret, antequam intermedios Ordines receperit. ibid.
Item cum eo, qui per ſaltum promotus recepit ſine diſpenſatione Ordines omiſſos, aut miniſtret in Ordinibus præhabitis aut ad altiores aſcendat. ib.
Ordines furtivè ſuſcipere quid ſit. 410
Ordines ſuſcipiendo furtivè etſi peccetur graviter, Ordo tamen ſic ſuſceptus valet, non obſtante, ſolere Epiſcopus ordinationi poteſtatem adjicere non ordinandi non examinatos. 411
Ordines furtivè ſuſcipiens ab Ordinibus ita ſuſceptis ſuſpenſus eſt ipſo jure. 412
Et, ſi Epiſcopus id prohibuit ſub excommunicatione, ingerens ſe ordinandis eſt excommunicatus, & ſic ordinatus incurrit irregularitatem. ib.
Qui tamen examinatus & approbatus Ordines minores vel duos majores receperit una die, ſolam ſuſpenſionem, non irregularitatem incurrit. ibid.
In pœnis contractis ob furtivam ſuſceptionem Ordinum quis diſpenſare poſſit. 413

Papa.

Papa privativè ad Epiſcopos unire poteſt Epiſcopatus & Eccleſias Cathedrales, idque ſine cauſa & ſine conſilio & conſenſu alterius. 415. 2
Papa qualiter exigat Annatas ſine Simonia. 121
Papa eſt incapax irregularitatis, ita ut ab ea ante Pontificatum contracta per evectionem ad illum liberetur. ibid.
Papa poteſt à Clericis abolere infamiam undecunque ortam, uti & à laicis juriſdictioni ſuæ temporali ſubjectis & ab omnibus quoad effectus illis jure Canonico interdictos. 509. 2
Papa ſolus inducere poteſt irregularitatem. 511
Papa ob culpam ſolùm venialem ſtatuere nequit pœnam irregularitatis. 512. 3
Papa ſolus in irregularitate contracta à rebaptizante ſolemniter & publicè diſpenſare poteſt. 515
Papa in qualibet irregularitate poteſt diſpenſare, etſi rariùs diſpenſare ſoleat in irregularitate. 521. 3
Papæ & Supremo Principi reſervatur reſtitutio directa famæ. ibid.
Papa non tantùm Epiſcopis, ſed & Concilio generali denegare poteſt facultatem concedendi indulgentias. 538. 3
Papa ſine ullo opere concedere poteſt indulgentias. 541. 2
Papa nulli cenſuræ obnoxius. 550. 7
Papa ex plenitudine poteſtatis concedere poteſt fœminæ poteſtatem inferendi cenſuras, uti & ex privilegio poteſtatem conferendi beneficia. 552. 2

Parricidium.

Parricidarum nomine propriè veniunt qui patrem & matrem, avum vel aviam & quoſcunque alios aſcendentes occiderunt, minus propriè, qui quemcumque conſanguineum collateralem etiam affinem occiderunt. 214
Pœna parricidii propriè talis quæ fuerint olim jure civili, & modò ſint. 215. 1
Quæ ſint jure canonico. 215. 2

Pater.

Pater ob hæreſim privatur poteſtate patria. 174
Pater hæreticus non poteſt emancipare filium, neque illi impuberi ſubſtituere pupillariter. ibid.
Pater exponens infantem amittit poteſtatem patriam, nec ampliùs nomen patris aut matris retinet, niſi in quantum favorabile infanti. 220. 2

Pater, qui delicti filij particeps non fuit, nec in ejus correctione negligens, non tenetur exinde ad mulctam pecuniariam, ad quam filius condemnatus ſolvendam ex legitima aut alimentis filio debitis. 389

Patronus,

Patronum libertus accuſare nequit. 21. 14

Patrinus.

In patrinos filiorum ſuorum admittere hæreticos non licet catholicis. 153. 3

Peculium.

Peculium profectitium filij an confiſcetur confiſcatis bonis patris. 173. 14
Peculium caſtrenſe vel quaſi caſtrenſe filij confiſcatis bonis parentum non confiſcatur, neque etiam confiſcatis bonis filij ob delictum ipſius filii, ſed defertur patri. 173. 12

Penſio.

Penſio merè temporalis ex reditibus eccleſiaſticis citra titulum ſpiritualem conſtituta vendi poteſt ſine Simonia. 91. 2
De penſione ſolvenda etſi tractaverint reſignans & reſignatarius, & conſenſerint ſub beneplacito apoſtolico vitium Simoniæ tollit factum Papæ. 91. 1
Penſiones mixtæ quid ſint, & an emi & vendi poſſint. 91. 3
Penſiones eccleſiaſticæ non veniunt ſub confiſcatione omnium bonorum facta à Judice laico. 173. 6
Confiſcari poſſunt per Judicem eccleſiaſticum penſiones decurſæ ante ſententiam, non verò decurrendæ poſt eam. ibid.
Penſiones percipiendi jus propriè non confiſcatur, ſed dum crimen dignum eſt, extinguitur, & beneficium, ex quo percipiebantur, manet liberum. ibid.
Penſionis eccleſiaſticæ incapax eſt excommunicatus, ſecus tamen eſt de penſione, quæ conceditur ob ſervitium eccleſiæ, nullum tamen munus ſpirituale exigit. 565. 5

Perjurus.

Perjurus an & qualiter aſſe poſſit teſtis in cauſa hæreſis. 190. 2

Permutatio.

Permutatio beneficiorum inæqualium quoad fructus juriſdictionis &c. dum inæqualitas compenſanda per aſſignationem penſionis, ſi ſpectetur juriſdictio, eſt Simoniaca. 90. 1
Permutatio Simoniaca extra materiam beneficialem nulla datur. 90. 2
De permutatione ante conſenſum Prælati partes tractare inter ſe etiam ſub onere penſionis & conditione, ſi Prælatus permiſerit, non eſt Simoniacum. 90. 2
Permutatio beneficiorum facta authoritate privata eſt illicita & Simoniaca jure eccleſiaſtico. 90. 3
Eſtque talis permutatio nulla, & poſſunt permutantes ſua beneficia retinere, etſi Superior per ſententiam in pœnam iis eos privare vellet. ibid.
Permutationem hanc authorizare poteſt Epiſcopus & qui juriſdictionem epiſcopalem habet, ut Capitulum ſede vacante vel etiam Prælatus, ad quem ſpectat collatio talium beneficiorum. 90. 5
Ut permutaturus beneficium ſuum pinguius pro exceſſu illo accipiat pecuniam, aut etiam fructus illius ampliores, concecedere nequit Ordinarius. 90. 6

Pœna.

Pœna deſtructionis domus, in qua exercita hæreticalia, an & qualiter infligi poſſit hæreticis. 177
Quibus hæreticis infligi poſſit pœna pecuniaria. 178
Pœna carceris an & quibus hæreticis infligi poſſit. 179
Pœna mortis affici poſſunt hæretici hac poteſtata Eccleſiæ à Chriſto accepta. 180. 1
Ad pœnam hanc condemnare poteſt ac debet Eccleſia, non tamen eam exequi per miniſtros eccleſiaſticos, ſed per laicos & media illorum poteſtate temporali. 180. 2
Pœna talionis in foro eccleſiaſtico non eſt recepta. 191. 4
Pœna ſchiſmaticorum quæ. 207
Pœnæ ſcienter recipientium Ordines ab Epiſcopo ſchiſmatico. 208. 3
Pœnæ apoſtatarum ab ordine religioſo. 210
Pœnæ procurantium abortum fœtus animati. 217. 2
An & quæ pœnæ homicidii caſualis. 230
Pœnæ, quæ ſtatutæ exercentibus torneamenta. 268
Pœna duellantium jure civili. 272
Quæ jure eccleſiaſtico. 273
Quæ ſpecialiter ſtatutæ clericis duellantibus. 274
Pœnæ criminales ſtatutæ adulterio. 286
Pœnæ civiles conſtitutæ contra adulteros. 287
Pœna ſtupri quæ jure civili. 292
Quæ jure canonico. 293. Vide *Stuprum*.
Pœna Sodomiæ propriè & minùs propriè talis quæ tam jure canonico quàm civili. 305
Pœnæ laicorum & clericorum fornicantium quæ. 309
Pœna raptus perſonarum 312
Pœna rapinæ ſeu raptus bonorum quæ jure civili. 315
Quæ jure Eccleſiaſtico. 316
Pœnæ incendiariorum. 318
Pœnæ violatorum eccleſiarum. 321
Pœna furti gravioris ſimplicis eſt ſuſpendium, in fœminis pœna ſuffocationis in aquis, quæ tamen ſæpe mitigatur. 326
Pœna furtorum iteratorum quæ; & quæ ad illorum reiterationem requirantur. ibid.
A pœna capitali qui fures eximantur. 327
Pœnæ jure canonico quæ ſtatutæ contra fures, 328. Vide *Furtum*.
Pœnæ plagii quæ. 331
Pœnæ furti de reſiduis quæ. 332
Pœnæ abigeatus quæ. 333. 2
Pœnæ uſurariorum quæ. 372. Vide *Uſura*.
Pœnæ committentium crimen falſi. 378. Vide *Crimen falſi*.
Pœnæ ſortilegorum quæ. 384. 1
Pœnæ percuſſoris Clerici. 391
Pœna Clericorum violantium cenſuram, qua obſtricti. 401
Pœna quid propriè ſit. 492. 1
Pœnæ in genere multifariam dividuntur. 492. 2
Pœna arbitraria regulari debet ex qualitate delicti & perſonæ, conſiderando ſenectutem, juventutem, iram, ignorantiam, ebrietatem, virtutem, utilitatem reipublicæ &c. 494
Pœnam arbitrariam poteſt Judex, etiam non ſupremus imponere, pœnam mortis qualitate delicti ita poſtulante. 495
Pœnis ſubjiciuntur ſoli ſontes. 496. 1
Pœna, dum venit ex delicto defuncti, non tranſit ad hæredes. 496. 2
Dum univerſitas deliquit, conſultius eſt, ut metus ad omnes, pœna ad paucos perveniat, niſi ſit crimen læſæ majeſtatis. 496. 3
Hæ pœnæ extenduntur quandoque ſuo modo ad bruta ad abolendam memoriam nefandiſſimi ſceleris cum iis patrati. 496. 4
Uti & ad cadavera, qui ſe ipſos occiderunt, aut quorum facinus poſt mortem prius innotuit. ib.
Item ad res inanimatas, dum domus facinoroſi evertitur. ibid.
Pœna exequenda regulariter in publico, & interdum in loco conſueto vel prope locum, ubi crimen commiſſum. 497. 1
Pœnæ afflictivæ corporis executio ſtatim facienda, & pœna ultimi ſupplicii non nimis differenda. 498. 2
Pœna ultimi ſupplicii in quibus caſibus differenda. ib.
Pœnæ etſi regulariter tollantur morte rei, ob atrocitatem tamen criminis extenduntur ad cadavera. 498. 1
Pœnæ imponendæ regulariter præſcriptione 20. annorum, impoſitarum verò nequidem præſcriptione 50. annorum. ibid.
Pœnæ mitigatio ob quas cauſas fiat a Principe. 498. 4
Pœnæ pecuniariæ tam Clericis quàm laicis, ſi crimen eſt fori eccleſiaſtici aut mixti, a Judicibus eccleſiaſticis imponi poſſunt. 500
Pœna confiſcationis bonorum etiam in Clericis locum habet. 501
Clericorum bona confiſcata in pœnam criminis cedunt eccleſiæ, cui deſerviverunt, & beneficium habent, ſi nulli eccleſiæ deſerviverunt, cedunt fiſco eccleſiæ, ſeu Epiſcopi in pios uſus diſtribuenda. ibid.
Clericorum bona patrimonialia etiam accepta ex beneficiis cedunt fiſco ſæculari. ibid.

Clericorum gravium delictorum reorum, uti & laicorum, etiam fœminarum, detruſio in monaſterium olim erat in uſu, modò in deſuetudinem abiit. 503. 2
Clericis irrogare poteſt pœnam exilii ſeu relegationis Epiſcopus extra diœceſin, Archiepiſcopus extra provinciam. 504
Inter pœnas eccleſiaſticas numerata privatio quid ſit, & quotupliciter incurratur, & quis ejus effectus. 522

Pœnitentia.

Pœnitentia accepta non pro ea, quæ eſt dolor animi, pars Sacramenti pœnitentiæ, vel etiam, quæ ordinariè injungitur poſt confeſſionem, ſed quæ eſt publica peccantis correctio, quid ſit. 532
Pœnitentia hæc occidentis presbyterum eſt triplex, nimirum jejunium, jejunando 12. annis certis diebus in hebdomade vel peregrinatio, aliudve opus pœnitentiæ exercendum arbitrio prudentis confeſſarii. 533
Item privatio cinguli militaris in perpetuum, & depoſitio a dignitate ſeu exauthoratio, extenditurque ad milites Ordinum militarium, fierique poteſt per Judicem etiam eccleſiaſticum. ibid.
Item privatio facultatis contrahendi matrimonii, ut ſine ſobole decedat. ibid.
•Pœnitentia mitior inducenda occidentibus modum in defendendo ſe aut eccleſiam ſervantibus. 534
Pœnitentia frangentium ſigillum confeſſionis præter depoſitionem ab Ordine Sacerdotali eſt detruſio ad carceres perpetuos, & quænam ad hoc requiſita. 535
Quis Judex in cauſa violationis ſigilli, & qualiter probandum hoc crimen. 536

Poſſeſſor, Poſſeſſio.

Poſſeſſione apprehenſa beneficiorum ante expeditas literas, confirmationes, collationes, uniones eorum factæ a Sede Apoſtolica ſunt irritæ, & beneficiatus tanquam intruſus poſſeſſor non facit fructus ſuos, & privatur beneficiis. 443

Poſtulatio.

In poſtulatione qualiter committatur Simonia. 88

Prælatus.

Prælatum proprium accuſandi poteſtas ad laicos ſe extendit. 10. 6
Prælatum proprium accuſantibus a quo præſtandæ expenſæ. ibid.
Prælato proprio obediendum pendente ejuſdem accuſatione. ibid.
Prælato accuſato ad ſe defendendum debentur ſumptus a monaſterio. ibid.
Prælatus delicta ſibi occultè denunciata an & quando manifeſtare poſſit. 27
Prælatus num conſtituere poſſit, qui ſuorum delicta obſervent ad charitativè denunciandum ea ſibi. 28
Inter Prælatum & ſubditum pendente judicio denunciationis ſuper criminibus Prælati, hic contra denunciantem & inquirentem procedere nequit. 28. 2
Ad inquirendum ſpecialiter judicialiter contra Prælatum ex fama, quæ requirantur. 47
Prælati quidem quaſi epiſcopalem juriſdictionem habentes ſunt Judices Ordinarii in cauſis fidei. 183. 4
Prælati regulares in Germania ex præſcripta conſuetudine poſſunt ſubditos ſuos in cauſa hæreſis judicare, & pœnis juris afficere, dum regulares apoſtatæ revertuntur aut capiuntur. ibid.
Quæ tamen poteſtas hodiedum eis ſublata. 184. 4
Prælatos Superiores aut Epiſcopos Inquiſitores ubi noverint in hæreſin lapſos, aut de ea ſuſpectos, tenentur id Pontifici denuntiare, eique judicium remittere. 184. 6
Prælati regulares non poſſunt punire inquiſitores regulares aliàs ſibi ſubjectos delinquentes in officio inquiſitionis, ſecus ſi delinquant extra illud. 187
A Prælatorum ſuorum regularium obedientia eximuntur Inquiſitores regulares in iis, quæ ſpectant ad officium Inquiſitionis. ibid.
Nec eorum delicta commiſſa extra illam punire poſſunt pœna, qua impediantur exercere officium inquiſitionis. ib.
•Prælati quidam Epiſcopo inferiores ordinariam quaſi juriſdictionem & quaſi diœceſin habentes, abſolvere poſſunt ab hæreſi occulta. 199. 2
Eadem poteſtate gaudent Prælati regulares exemptarum religionum reſpectu ſubditorum ſuorum regularium, quin & ſæcularium, ſi territorium & quaſi diœceſin habent. ibid.
Prælatus religionis poteſt ſuum ſubditum apoſtatam capere etiam extra territorium proprium, incarcerare, aliiſque pœnis afficere. 210. 4
Prælati ſeu Judices eccleſiaſtici habentes juriſdictionem temporalem non incurrunt irregularitatem, dum dignos morte à ſe declaratos & degradatos, citra tamen ſententiam ab iis contra illos latam tradunt curiæ ſæculari ab ea morte afficiendos. 259. 2
Prælati regulares, ſi in ſubditi verberatione correctionis gratia proprijs manibus facta notabiliter excedant, incidunt in excommunicationem Papæ reſervatam. 392
Prælatorum exceſſus in clericos ſubjectos præcipui quinam ſint. 414
Prælatis præcipientibus aliquid ſubditis eorum privilegio repugnans non tenentur ij obedire & hoc iis denegare poſſunt propria authoritate, niſi Prælatus ſit in poſſeſſione tale quid exigendi à ſubdito. 414. 3
Prælati excedunt, ſi beneficia & eccleſias indignis conferunt, aut eccleſias, in quibus inſtitutionem aut collationem habent, ſibi conferunt, aut ſe ipſos inſtituunt. 414. 4
Prælati Epiſcopo inferiores eccleſias & beneficia unire non poſſunt ſine privilegio apoſtolico aut legitima præſcriptione. 415. 2
Prælati Epiſcopo inferiores ſine hujus mandato imponere nequeunt pœnitentias publicas & ſolemnes. 415. 4
Prælati religioſi habentes poteſtatem ordinariam & quaſi epiſcopalem num concedere poſſint indulgentias. 415. 5
Prælati tam ſæculares quàm regulares qualiter violent clauſuram monaſteriorum. 417
Prælatus & conventus monaſterij renunciare non poſſunt privilegio immunitatis à decimis vel uno capitularium contradicente. 450. 2
Prælatus regularis religioſum ſuum, dum id exigit correctio illius, aliorum exemplum, monaſterij tranquillitas, exilio plectere poteſt. 504
Prælatis inferioribus Epiſcopo non conceditur poteſtas largiendi indulgentias. Idem eſt de Prælatis regularium, quibus tamen ex privilegio conceditur poteſtas ſuis ſubditis aliquas indulgentias largiendi. 538. 4
Num hi Prælati hanc poteſtatem acquirere poſſint conſuetudine legitimè præſcripta, controvertitur. 540
Prælatorum Papa inferiorum conceſſiones & gratiæ non veniunt nomine reſcriptorum, & hinc non irritantur vi excommunicationis. 565. 7
Prælati eccleſiaſtici, aut etiam Canonici Cathedrales comprehenduntur interdicto generali Clerici. 574. 1

Præſentatio.

In præſentatione ad beneficia qualiter committatur Simonia. 87

Præſcriptio.

Præſcriptione qualiter ceſſet actio criminalis. 20. 3
Per præſcriptionem qualiter admittantur privilegia. 452. Vide *Privilegium*.
Præſcriptione 20. annorum regulariter tolluntur pœnæ imponendæ, impoſitæ nequidem præſcriptione 30. annorum. 498. 2
Præſcriptio pœnarum, etiam imponendarum, impeditur fuga & abſentia rei. ibid.
Præſcriptione impleta adhuc reus in pœnam aliquam mitiorem damnari poteſt, ſi de corpore delicti conſtet, & reus etiam crimen jure naturæ prohibitum ſponte fuerit confeſſus. ibid.
Præſcriptioni terminum ponere non eſt integrum, ubi jus divinum ex cauſa univerſali certam pœnam determinavit, v. g. in crimine Sodomiæ & aſſaſſinij. ibid.

Præſumptio.

Præſumptio violenta ſufficit ad probandum adulterium. 285. 1
Vi præſumptionis juris & de jure poteſt inferri mors, ubi ea ſtatuta in pœnam adulterij. 285. 2

Prævaricatio.

Prævaricatio quotuplieiter ſumatur. 65
Prævaricatio qualit... 66

Princeps.

Princeps poteſt per ſe & motu proprio concedere privilegium, & velle, ut ſtatim habeat ſuum effectum à die conceſſionis, quem habebit, modò, poſtquam innotuit privilegiato, & acceptetur ab eo. 435
Principes inferiores ſæculares recognoſcentes ſuperiorem privilegia propriè talia concedere non poſſunt, niſi quatenus ijs conceſſum à Principe Superiore. 438
Principes & Status Imperij jus & poteſtatem habent privilegia & immunitates in ſuis diſtrictibus concedendi. ib.
Princeps in ſuo territorio concedere poteſt poteſtatem externum conſcribendi militem, venandi, exportandi arma, importandi merces aliàs ſuis ſubditis prohibitas, immunitatem à ſolvendis vectigalibus. 440
Princeps privilegium transferens dominium in privilegiatum conceſſum à ſe, etiam ſubdito, validè revocare nequit, niſi fortè conceſſum ſine conſilio Procerum, dum eſſet damnoſum regno. 457. 1
Princeps tenetur ſervare conventiones cum ſubditis initas, quia exinde oritur obligatio juſtitiæ etiam adverſus Principem. ibid.
Contra Principes & Status Imperij revocantes privilegia à ſe ex cauſa onerosa conceſſa impetrantur in Camera Imperiali mandata pœnalia. 457. 2
Quod ſi Princeps ob gravem cauſam revocavit privilegium conventionale, tenetur reſtituere pretium, ſi quod in conceſſione intervenit, aut ſi quod opus ei exhibitum, æquivalentiam illius reddere, ne aliàs revocatio ſit nulla. ibid.
Princeps ut velit privilegiatos uti ſuis privilegijs, quouſque cognoſcat ea revocata, ſpectat ad rectam reipublicæ gubernationem. 458. 2
Si Princeps Superior ſeveriorem reſpectu cauſæ pœnam dictavit, Judex inferior non ſtatim eam exequi debet, ſed 30. diebus expectare tenetur. 497. 1
Principibus, quibus ſumma in republica poteſtas, competit poteſtas aggratiandi. 498. 3
Supremi Principes hanc poteſtatem non habent in delictis, quorum turpitudo ſpecialiter eſt contra naturam, & quibus proinde ex cauſa perpetua & univerſali à DEO ſupplicium mortis determinatum. ibid.
Principe inconſulto Judicis non eſt exercere clementiam. 498. 4
Principi ſupremo reſervatur reſtitutio directa famæ. 525

Privilegium.

Privilegia Doctorum quæ. 125
Privilegia Scholarium audientium in univerſitate aliqua publica Theologiam vel jus Canonicum. 125. 4
Privilegium propriè & ſtrictè tale quid ſit. 430. 1
Privilegium contra jus eſt ſtrictæ interpretationis privilegium præter jus latæ. ibid.
Privilegium qualiter differat à diſpenſatione. 431
Privilegium variè dividitur. 432
Privilegium perſonale quandoque extenditur ad perſonas eis adhærentes, v. g. privilegium fori & immunitatis competens Clericis ad eorum famulos & colonos. 432. 1
Privilegium reale ad quoſcunque tranſit, ad quos res illa, cui directè conceſſum, v. g. prædium, munus, dignitas, cauſa pervenit. ibid.
In dubio, num privilegium ſit merè perſonale, unde cognoſcendum. ibid.
Privilegia remuneratoria meritorum, etſi regulariter non egrediantur perſonam bene meriti, quandoque tamen ea defuncta perſeverant, v. g. ob merita conceſſa toti familiæ, Religioni, provinciæ. 432. 2
Privilegium conceſſum ad beneplacitum concedentis expirat morte concedentis. 432. 3
Secus eſt in privilegio conceſſo ad beneplacitum Sedis Apoſtolicæ, quod morte concedentis Papæ non extinguitur, ſed durat, uſque dum à ſucceſſore concedentis revocetur. ibid.
De privilegij eſſentia non eſt eſſe merè gratioſum, unde datur privilegium, quod interveniente reciproca obligatione & pactione conceditur. 432. 4
Datur privilegium corpori juris inſertum, quod certis rebus aut certo perſonarum generi, aut uni in particulari perſonæ vel loco conceſſum, etſi aliàs ſit contra vel præter tenorem juris communis. 432. 6
Ad privilegij ſubſtantiam & valorem regulariter neceſſaria non eſt ſcriptura. 433
Privilegium ſine cauſa conceditur illicitè, validè tamen. 434
Privilegij aliqua notitia & promulgatio requiritur reſpectu aliorum, ne hi impunè privilegiatum impediant. 435
Hæc promulgatio etiam ad valorem privilegij eſt neceſſaria, dum monaſterium vel perſona eximitur à Juriſdictione Ordinarij. ibid.
Privilegium ignoranti concedi poteſt à Principe motu proprio, regulariter tamen effectum habere non cenſetur, niſi dum ei innotuit, & acceptatum ab eo fuit. ib.
Privilegium acquiri poteſt per legitimè præſcriptam conſuetudinem. 436
Non omnia, quæ privilegio, etiam per conſuetudinem acquiri poſſunt. ibid.
Privilegiorum communicatio quid ſit. 437
Privilegio primò collato aliquibus reſtricto aut uſu contrario abolito, non reſtringitur idem aut aboletur exiſtens apud alios ſecundò, ſeu per communicationem. ib.
Privilegium communicatum etſi à privilegio primò collato dependeat in produci, non tamen in conſervari. ib.
Privilegia ſtatim, ac conceſſa uni, ſunt propria, alteri Religioni communionem habenti cum priore. ib.
Privilegium propriè, quòd eſt contra jus commune, omnes & ſoli concedere poſſunt, qui leges generales concedere queunt. 438
Privilegium minùs ſtrictè tale, quod eſt præter jus, ſolus concedere poteſt, qui eſt ſupra jus, & in eo limites ponere poteſt. ibid.
Privilegia extra ſuam ditionem temporalem directè concedere poteſt Papa tantùm in ſpiritualibus, & quæ iis annexa. ibid.
Prælati Papa inferiores privilegia tantùm concedere poſſunt eximentia à legibus à ſe ſuove anteceſſore conditis, uti & in rebus ad ſe pertinentibus, quæ ſunt præter vel contra jus Pontificium commune. ibid.
Privilegia in temporalibus tantùm concedere poteſt Imperator & Principes ſupremi ſæculares inferiores non niſi qualiter id ſpecialiter iis conceſſum. ibid.
Privilegia extra comitia concedere poteſt Imperator ignorantibus Imperij Principibus cauſaſque & perſonas nonnullas univerſalium legum vinculo ſolvere, modò non tendant in magnum Imperij detrimentum, aut ſpectent ad jura Statibus cum Imperatore communia. ib.
Privilegia & immunitates concedendi in ſuis diſtrictibus ſuperioritatis territorialis poteſtatem habent Principes & Status Imperij. ibid.
Privilegij confirmatio quid ſit; quotupliciter fiat. 439
Privilegia verè & abſolutè non tantùm ſubditis ſuis, ſed etiam non ſubditis concedere poteſt Princeps, ſi ſint meræ gratiæ, ſolumque præter legem & in materia ſubjecta illi, & non, ſi ſint facultatis diſpenſativæ & contra jus. 440
Privilegij abſolutè & ſine ulla limitatione conceſſi uſus licitus & validus pro omni territorio & loco concedentis, conceſſi verò pro certo loco uſus illicitus eſt & invalidus pro alio loco. 441. 1
Privilegij uſus extra territorium concedentis, in quo is ſpecialiter prohibitus, in alieno territorio, ubi is jure communi licet, licitus eſt; è contra num ſit licitus in territorio, ubi is prohibitus, controverſum eſt inter A. A. 441. 2
Si uſus privilegij in utroque loco prohibitus, privilegiatus in utroque loco liberè eo utitur. 441. 3
Quæ in contrarium probabiliter afferuntur, ſatis quoque probabiliter diluuntur. ibid.
Privilegium conceſſum ad actum nulli quidem juri repugnantem, qui tamen ad exercitium ſui licitum requirit licentiam Principis, Epiſcopi, Parochi, hoc ipſo exerceri nequit extra territorium concedentis. 441. 4
Privilegio ſuo ſpecialiter ſibi conceſſo nemo uti tenetur; ſecus eſt in privilegio canonis conceſſo ſtatui Clericali in genere, quem à ſe abdicare nequit Clericus. 442
Si privilegiati duo quoad rem eandem, uterque non obſtante privilegio alterius poteſt uti ſuo. 443
Si duo ſunt privilegiati in re diverſa & oppoſita, & non apparet, qualiter in concordiam reduci poſſint, ut utriuſque privilegium valeat, videndum, quodnam illorum

Digitized by Google

rum ſit antiquius, vel conceſſum ab altiore Prælato, illudque prævalebit, & alterum ceſſabit. ib.

Si unius privilegium ſit generale, alterius ſpeciale, hoc prævalebit; quia generi per ſpeciem derogatur. ib.

In privilegii interpretatione, dum verba ſunt indifferentia, obſcura, incerta, attendenda ſupplicatio pro eo impetrando facta Principi. 444. 1

In privilegii interpretatione ſervanda verborum proprietas, ſpectato uſu & ſtylo Curiæ concedentis. 444. 2

Privilegii interpretatio nunquam ita ſtrictè facienda, ut ſit inutile. 444. 3

Privilegium in nullius præjudicium latè eſt interpretandum. 444. 4

Privilegium derogans juri communi ſtrictè eſt interpretandum. 444. 5

Sic Privilegium conceſſum illegitimo ad Ordines interpretandum de Ordinibus minoribus. ib.

Privilegia conceſſa Religionibus latè interpretanda. ib.

Item conceſſum motu proprio vel ex certa ſcientia Principis. ibid.

Ad derogandum per privilegium juri communi non requiritur clauſula expreſſa derogatoria juris communis. ib.

Ut privilegium habeat vim derogandi juri alterius vel ſtatuto aut conſuetudini, requiritur clauſula derogatoria illius juris, ſtatuti, conſuetudinis ſpecialis. ib.

Privilegium conceſſum Religioſis ſub nomine maſculino comprehendi Religioſos ejuſdem Ordinis. 445

Privilegium nobilitatis conceſſum marito vel patri extenditur ad uxorem & filium. ib.

Privilegium favorabile aliàs non extendit ſe ad alios, quàm qui in eo expreſſi ſunt. ibid.

Extendit tamen ſe ad virtualiter in eo contentos, quales ſunt, ſine quibus privilegium conceſſum redditur inutile. ibid.

Privilegium non extenditur ad caſus alios vel perſonas, in quibus eſt ſimilis vel efficacior ratio. 446

Privilegium conceſſum ad tempus exiſtentiæ & durantis conditionis alicujus, hac ceſſante ceſſat, ſi teneat ſe ex parte privilegii. 447. 2

Privilegium conceſſum abſolutè ad certum aliquem actum, actu illo unico finito non ceſſat, ſi actus fuit invalidus, non tamen ſcienter, ſi autem actus fuit validus, num per illum extinguatur, in eo non conveniunt A. A. 447. 3

Privilegium ceſſat ceſſante cauſa finali principali, ſine qua Princeps non conceſſiſſet, & ſine qua non eſſet amplius juſtum & honeſtum. 448. 1

Privilegium, quod eſt ſolum præter jus, licèt ad conceſſionem ſui requiſiviſſet cauſam aliquam legitimam, ea tamen ceſſante dein non ceſſaret, vel ex hoc ipſo, quod beneficium a Principe conceſſum remaneret. 448. 2

Si tamen derogatur per illud juri communi aut privato alicujus, requirit etiam in conſervari cauſam, ac ita hac ceſſante ceſſat. ibid.

Ad ceſſationem privilegii ceſſante cauſa requiritur, ut ea ceſſet contrariè, hoc eſt, uſus illius reddatur illicitus, quia cedit in detrimentum privilegiati vel communitatis. ibid.

Non ſufficit, ut cauſa ceſſet tantùm negativè, hoc eſt, non ſubſiſtat ampliùs, uſus tamen non ſit iniquus. ibid.

Probabilius eſt cauſam privilegii verificandam tempore, quo id impetratur, v. g. Romæ, & quo impetratio illa datur executioni in partibus ab Ordinario vel Confeſſario. 449

Privilegium directè conceſſum in favorem alicujus perſonæ particularis ceſſat per liberam expreſſam renunciationem ab eo factam accedente hujus renunciationis acceptatione illius, qui illud conceſſit, aut etiam illius, in cujus utilitatem cedit renunciatio. 450. 1

Privilegio conceſſo principaliter in favorem alicujus communitatis, dignitatis, loci, ſingulares perſonæ renunciare non poſſunt cum effectu, etiamſi renunciationem juramento confirment. 450. 2

Privilegio exemptionis ab Ordinario non poſſunt Religioſi ſine conſenſu Papæ reſignare. ibid.

Nec privilegio immunitatis à decimis Prælatus & conventus, etiam uno capitularium contradicente. ibid.

Privilegio reſtitutionis in integrum renunciare nequeunt minores. ibid.

Privilegium non amittitur renunciatione tacita. 450. 3

Privilegia affirmativa, ſeu reſpicientia poteſtatem agendi quid amittuntur per non uſum voluntarium; non tamen amittuntur per non uſum etiam longiſſimi temporis, dum in nullius gravamen cedunt. 451. 1. & 2

Privilegium tamen nundinarum amittitur per purum non uſum, jure ſic ſpecialiter ſtatuente. 451. 2

Privilegia cadentia in alterius gravamen tam negativa quàm affirmativa amittuntur per præſcriptionem 10. annorum inter præſentes, & 30. vel 40. annorum inter abſentes. 452. 1

Privilegia negativa non cedentia in alterius gravamen, v. g. non jejunandi, non amittuntur per nonuſum, vel etiam per actum privilegio directè contrarium ſcienter exercitum à privilegiato. 452. 2

Ut privilegium amiſſum cenſeatur per tacitam renunciationem, quantum tempus requiratur. 453

Privilegium amittitur per abuſum, dum contra intentionem concedentis extenditur ad non conceſſa, utendo illo alio tempore, loco, circa alias perſonas vel materiam. 454. 1

Item ex privilegio ſumendo anſam liberiùs peccandi. ibid.

Item agendo directè contra finem concedentis. ibid.

Propter abuſum regulariter non amittitur ipſo facto. 454. 2

In caſibus, quibus privilegii amiſſio in pœnam delicti à jure inducta & ipſo facto incurritur ad amiſſionem actualem ordinariè ſententia declaratoria delicti requiritur. ibid.

Privilegium una cum perſona, cui conceſſum finitur. 455. 1

Reale conceſſum ratione rei, loci, dignitatis, officii, deficiente perſona per mortem aut amotionem ab officio non perit, ſed ad ſucceſſores tranſit. ibid.

Privilegium abſolutè conceſſum non extinguitur morte concedentis. 455. 2

Privilegium conceſſum Religioni, Monaſterio, Eccleſiæ, dignitati, officio citra reſpectum ad perſonas, eorum poſſeſſores, inquilinos, iis penitus extinctis ſine ſpe reædificationis perit. 456

Privilegia prius habita cum Eccleſia reædificata alibi manent, dum prior deſtructa, ut alibi loco commodiore reædificaretur. ibid.

Privilegia non ratione ſitus, ſed ratione alterius tituli transferibilis, v. g. ratione confraternitatis reliquiarum, illis tranſlatis aliò, illuc quoque transferuntur. ib.

Privilegium conſiſtens in facultate delegata ad uſum aliquem contra vel præter jus commune conceſſum ſubdito poteſt validè, etiam ſine cauſa, revocari, a concedente illud ejuſque ſucceſſore. 457. 1

Privilegium transferens dominium in privilegiatum, v. g. poteſtatem exigendi tributum aliquod, ſive conceſſum ſubdito, ſive non ſubdito, ab eo acceptatum revocari nequit, validè. ibid.

Privilegia conventionalia per contractum oneroſum aut etiam in remunerationem meritorum conceſſa, etiam ſubdito ſine gravi & bonum publicum concernente cauſa revocari nequeunt. 457. 2

Privilegium abſoluta donatione conceſſum a Principe revocari nequit, cum per illam acquiſitum dominium. ibid.

Privilegia in Bulla cruciatæ conceſſa non revocantur per Jubilæum. ibid.

Privilegia quæcunque ſufficienter revocata cenſentur per clauſulam generalem derogatoriam, dum Princeps diceret: velle ſe conſtitutionem aliquam valere non obſtantibus quibuſcunque in contrarium privilegiis. 458. 1

Non tamen id ſufficit ad derogandum privilegiis conceſſis per contractum oneroſum vel remuneratorium, niſi addatur: *etiam conceſſis per contractum oneroſum & remuneratorium*. ibid.

Neque ad derogandum privilegiis habentibus clauſulam, ut revocari non poſſint. ibid.

Neque in privilegiis clauſis in corpore juris. ib.

Neque in conceſſis per Concilium aliquod generale, niſi exprimatur: *etiam conceſſis in Concilio generali*. ibid.

Privilegium prius ſufficienter revocatur revocatione tacita, ſi ſubſequens contrarium concedatur ex certa notitia prioris, & unde hæc notitia præſumatur. ibid.

Ut privilegium revocatum cenſeatur, ea publicatio revocationis requiritur, quæ neceſſaria eſt ad conſtitutionem legis. 459. 1

Privilegii revocatio privata per mandatum concedentis, aut contrarium privilegium facta effectum non habet, priuſquam innoteſcat privilegiato quomodocunque. 459. 2

Privilegia revocare poteſt ſucceſſor concedentis. 460. 1

Privilegia vivæ vocis oraculo conceſſa, quæ dicantur. 461. 1

 Sunt

Sunt ejuſdem valoris pro foro interno, cujus ſunt conceſſa in ſcriptis. 461. 2
Omnia & ſingula talia privilegia quibuſcunque Capitulis, Collegiis, Ordinibus, perſonis à quocunque Pontifice ad Urban. VIII. uſque pro utroque foro ſunt revocata, niſi ab Officialibus, quibus id incumbit, aut à Cardinalibus de ijs ita conceſſis detur teſtimonium. 461. 3
Privilegia tamen conceſſa poſt Urban. VIII. ſi de iis ſufficienter conſtet, valent, etſi deſtituta illo Officialium aut Cardinalium teſtimonio. ibid.
Plura privilegia, non omnia Regularibus conceſſa revocata per Trid. 461. 1
Privilegijs conceſſis revocatis à Trid. hodiedum etiam in conſcientia uti nequeunt Regulares. 461. 2
Omnia & ſola privilegia Regularium per Trid. revocata expreſsè ſunt, quæ contraria ſunt alicui ejus decreto. Ibid.

Probatio.

Probationem plenam nec in civilibus nec in criminalibus, imò in his nec ſemiplenam facit fama. 43. 2
Probatio plena & concludens requiritur ad condemnandum hæreticum, ſufficiunt tamen probationes minores. 289. 1
Probationes clariſſimæ contra hæreticum defunctum ad probandam illius hæreſim requiruntur, & qualiter ea probetur. 295. 3
Probatio ad condemnandum adulterij non requiritur luce meridiana clarior, ſed ſufficit, & requiritur talis, quæ facit ſuſpicionem ſeu præſumptionem violentam & certitudinem moralem. 285. 2
In probationis ſupplementum non eſt deferendum juramentum accuſatori ſemiplenè probanti in criminalibus. 465. 3

Procurator.

Procuratores, Notarij ſimileſve perſonæ minùs principales in cauſis, in quibus condemnato pœna capitalis aut afflictiva decernitur, nomine ipſius principalis accuſare nequeunt. 12
Procurator regulariter intervenire poteſt in nullo judicio criminali, quàm in quo imponitur pœna pecuniaria. ibi.
Procurator intervenire poteſt, dum reus per ſe comparere nequit, ſive impoſſibilitate facti, ſive juris. ib.
Procurator inter Chriſtianos nequit eſſe Judæus. 135. 1
Procuratores prævaricati ex dolo malo, ſive in cauſa civili ſive criminali, & deſuper convicti præter intereſſe, quod Clienti reſarcire tenentur, in oumellis exhibiti, fuſtigatione & relegatione afficiuntur. 387. 2
Per Procuratorem num inſtitui poſſit actio injuriarum, dum injuriatus eſt perſona illuſtris. 479. 2
Qui non per procuratorem, ſed regulariter ipſi in judicio comparere debent, datur contra eos actio injuriarum criminalis. 479. 3
Exceptis tamen perſonis illuſtribus, & qui ſe per procuratorem defendere & excipere poſſunt. ibid.

Profeſſio.

Profeſſione Religioſa ſeu emiſſione votorum in religione approbata tollitur irregularitas orta ex defectu natalium in ordine ad ſuſcipiendos Ordines; ſecus ad obtinendas Prælaturas & dignitates citra privilegium. 521. 2

Promulgatio.

Quæ promulgatio ſeu publicatio revocationis privilegij neceſſaria, ut privilegium revocatum cenſeatur. 459

Puer.

Pueri, qui nondum ſeptimum annum compleverunt, excuſantur à delictis, poeniſque ſtatutis per leges, idem eſt de ſeptennium multùm egreſſis. 388. 3
Pueri pubertati propinqui, doli capaces patrantes crimen commiſſionis, v. g. mendacium, furtum, etſi criminaliter puniri poſſint, mitiùs tamen puniendi, ita ut, ſi crimen de ſe ſit capitale, ultimo ſupplicio affici nequeant, nec torqueri. 388. 2
Si tamen enormia crimen admittant, ultimo ſupplicio afficiendi. ibid.
Pubertatem conſecuti, minores tamen 25. annis ob commiſſionis peccatum poena ordinaria puniri poſſunt, regulariter tamen à Judice puniendi. 388. 3
Pueri jam puberes minores 25. annis ob crimina omiſſionis à poenis criminalibus ſunt immunes. ib.

Purgatio canonica.

Purgatio canonica quid ſit. 463. 1
Purgatio canonica olim fiebat variè. 463. 2
Hodiedum fit per juramentum ab accuſato aut inſimulato, vel publicè infamato, ſuſpecto vehementer de crimine tactis Evangeliis, invocato DEO in teſtem ſuæ innocentiæ de illo crimine. 463. 3
Adhibendi compurgatores tres aut quinque pro gravitate rei ad arbitrium Judicis, bonæ æſtimationis, ejuſdem cum purgando ſtatus & ordinis, ſi haberi poſſint. 464. 1
Compurgatorum officium eſt, ut juratò deponant, ſe credere purgandum verè juraſſe, & hinc impoſiti criminis falsò inſimulatum. 464. 2
Purgatio canonica indici poteſt a Judice competente, qui aliàs de crimine cognoſcere poteſt, ita ut ſi ab alio facta, ſit nulla. 465. 1
Ad purgandum ſe de criminibus ſpectantibus ad cognitionem Eccleſiæ, Epiſcopus compellere poteſt ſubditum ſuum, etiam laicum. ibid.
Purgatio canonica indicenda non tantùm Clericis ſæcularibus, ſed & regularibus utriuſque ſexus, ſi publicè infamati vel graviter ſuſpecti de crimine, & teſtes aliæque probationes deficiant. 465. 2
Purgatio indicenda non niſi perſonis, quarum famæ integritas populo eſt valde neceſſaria, ut ſi ſint Epiſcopi, Prælati, Prædicatores verbi DEI, Sacerdotes, aliique viri aliàs probi etiam laici accuſentur. ib.
Ut purgatio indici poſſit, requiritur, ut infamia ortum habeat a perſonis honeſtis & gravibus, & non a malevolis. ibid.
Purgatio indici non debet, quando crimen eſt notorium, ut celari non poſſit. 465. 3
Uti &, quando graviter infamatus aut ſuſpectus aliter convinci, & inſtituta actione, per teſtes aliosque modos legitimos crimen probari, aut innocentia oſtendi poteſt. ib.
Purgationi locus non eſt poſt peractam pœnitentiam de crimine. ibid.
Purgatio indici non debet infamato, ubi adeſt accuſator. 466
Purgatione indicta, tam diu purgandus ſuſpendendus ab officio, donec ſe legitimè purgaverit, non tamen a beneficio, priuſquam in purgatione deficiat. ib.
Purgatione legitimè facta infamatus eſt abſolvendus a ſuſpenſione ab officio, abſolvendus ab ipſo crimine, & declarandus innocens, & vir boni teſtimonij, reſtituendus in ſtatum priſtinum. 467. 1
In purgatione deficiens infamatus, vel quia jurare noluit, vel quia compurgatores idoneos adhibere neglexit, multoque magis, ſi in purgatione perjurium commiſit, tanquam de crimine convictus eſt puniendus. 467. 2
Purgatione legitimè facta, accuſatus de eodem crimine denuò, regulariter loquendo, accuſari nequit. 468
Secus tamen eſt, ſi peracta purgatione concurrentibus novis indicijs nova ſuborta infamia, vel accuſator adeſt. ibid.
Item, ſi oſtendatur, infamatum purgando ſe pejeraſſe vel priorem accuſatorem fuiſſe prævaricatum. ib.
Purgatio hæc canonica etſi in officio inquiſitionis adhuc vigere videatur, extra illud tamen hodiedum multum in deſuetudinem abijt. ibid.

Purgatio vulgaris.

Purgatio hæc unde dicta vulgaris; & quotuplex ea olim fuerit in uſu. 469
Etſi modi illi olim habiti pro licitis, & pronunciati honeſti, & Chriſtianis congruentes, hodie tamen paſſim à Theologis & Canoniſtis, ipſis SS. Canonibus tanquam ſuperſtitioſi & præſumptuoſi habentur. 470
Purgatio per celebrationem miſſæ & per ſumptionem Euchariſtiæ num olim fuerit, aut modò ſit licita. 471
Sententia lata ex purgatione vulgari jure reprobata, à qua appellatum non fuit, retractari poteſt. 472

Re-

Raptus, Raptor.

Raptus perſonarum propriè quid ſit. 311. 2
Raptus eſt, quo ſponſa de futuro invita à ſponſo abducitur. 311. 3
Raptus propriè non eſt, nec pœnas illius incurrit raptor, dum meretrix notoria & publica abducitur. 311. 4
Raptus eſt, ſi ſerva, etſi conſentiens, abducatur invito domino. 311. 5
Raptus propriè talis eſt, quando mulier ſui juris malis artibus, doloſis perſuaſionibus, etſi conſentiens, abducitur, ſecus, ſi blanditiis & importunis precibus vel metu reverentiali abducitur. 312. 7
Eſt propriè raptus, ſi puella, etſi conſentiens, invitis vel inſciis parentibus, curatoribus, tutoribus, ſub quorum poteſtate & tutela eſt, abducitur. ibid.
Item, dum fœmina violenter abducta, dein tamen conſentiat in copulam. ibid.
Item, licèt raptor cum rapta impediatur exercere libidinem. 312. 8
Item, ſive abducatur violenter ſolius libidinis cum ea exercendæ, ſive contrahendi matrimonii cauſa. 312. 9
Raptores deprehenſos in ipſo actu raptus occidere conceditur parentibus, cognatis, tutoribus, dominis & præcipuè maritis raptarum. 312. 1
Raptorum maximè monialium, pœna ordinaria eſt ultimum ſupplicium. ibid.
Limitatur hoc ipſum multifariam. ibid.
Raptorum pœna alia de jure civili eſt amiſſio omnium bonorum mobilium & immobilium raptoris, quæ cedunt raptæ, ſi libera eſt, aliàs fiſco, &, ſi rapta eſt monialis, cedunt monaſterio. 312. 2
Item jure civili pœna eſt, quòd inter raptorem & raptam ſubſiſtere nequeat matrimonium, nec liceat raptæ in matrimonium expoſcere raptorem. 312. 3
Raptor jure canonico antiquo, ſi vim mulieri intuliſſet, fiebat ſervus illius cum poteſtate tamen ſeipſum redimendi; ſi verò conſentiens abducta à domo paterna patre invito, fiebat ſervus illius. 313. 1
Hodiedum raptor vi Trid. excommunicationem ipſo facto incurrit, &, ſi raptor eſt Clericus, depoſitionem ab ordine clericali. 313. 2
Raptrix viri non eſt obnoxia pœnis Trid. ibid.
Pœnæ Trid. videntur ſe extendere tantùm ad rapientes matrimonii contrahendi cauſa. ibid.
Raptus ſeu rapina bonorum propriè talis definitur: quòd ſit injuſta rei alienæ mobilis aut ſe moventis per vim facta ablatio. 314. 1
Quæ definitio variè declaratur. 314. 2. & ſeq.
Raptorum civiliter conventorum pœna eſt, quòd raptor actori intra annum utilem agenti condemnetur in rem ablatam reſtituendam, & præter eam in triplum æſtimationis rei ſeu veri pretii, poſt annum in ſimplum tantùm. 315. 1
In foro conſcientiæ ante ſententiam Judicis non tenetur ad plus quàm injuſtè accepit. ibid.
Rapientium res alienas ſine armis, dum agitur contra eos criminaliter, eſt amiſſio tertiæ partis bonorum raptoris, amiſſio omnis dignitatis & honoris & infamia. 315. 2
Raptorum cum armis eſt pœna capitalis gladii, & vel maximè ſi ſint graſſatores & ſpoliatores itinerantium. ibid.
Cui pœnæ ſucceſſit deportatio, & loco hujus hodie bannum ſeu excommunicatio imperialis, qua reus vis publicæ conſtituitur extra communitatem & protectionem Imperii, tam quoad perſonam quàm quoad res. ibid.
Raptoribus rerum jure eccleſiaſtico inferenda excommunicatio per ſententiam Epiſcopi loci, ubi commiſſa rapina, aut alterius Prælati, ibi exercentis juriſdictionem, etſi raptor ſit alterius diœceſis. 316. 1
Raptor, ſi in ipſo raptu occidatur, aut ante obitum noluit ſatisfacere, cum poſſet, privatur ſepultura eccleſiaſtica, Eccleſiæque publicis ſuffragiis. ibid.
Raptores publicas vias ſpoliando pervagantes ab aſylo, ad quod confugerunt, vi abſtrahi permittuntur. ibid.
Raptores clerici & participantes cum eis in rapina puniuntur irreparabili depoſitione ab Ordine & privatione beneficii. ibid.
Excommunicationem Papæ reſervatam ipſo jure vi Bullæ Cœnæ incurrunt ſpoliantes Chriſtianos Catholicos naufragium paſſos bonis cujuſcunque generis in littora quorumcumque marium ejectis, aut ab aliis recepta recipiunt. 316. 2

Regulares.

Regulares an & qualiter diſpenſare poſſint in irregularitate orta ex homicidio. 465
Poſſunt id cum ſuis ſubditis irregularitate orta ex homicidio & mutilatione illicitis etiam vi privilegiorum ſpecialium ſibi conceſſis, occultis tamen. ibid.
Regulares ſuperiores debent ſubditos ſibi regulares Clericos ſuis manibus verberare; poſſunt etiam id facere per alios ſubditos ſuos regulares ex privilegio Pontificum. 392
Regulares qualiter excedant ædificando de novo monaſteria, aut transferendo vel mutando antiqua. 419
Regularium an & quæ privilegia revocata per Trid. 462
Regularibus etiam utriuſque ſexus indicenda purgatio canonica, ſi publicè infamati vel graviter ſuſpecti de crimine, & teſtes aliæque probationes deficiant. 465 2
Regulares ſubjecti Epiſcopo ab eo à cenſura lata in cauſa regularis diſciplinæ abſolvi non poſſunt. 559. 1

Religio.

A religionem ingreſſuro num pro receptione temporale quid exigi poſſit. 81. 1
An id fieri poſſit, dum id exigitur tanquam dos ad honeſtam ingredientis ſuſtentationem, dum monaſterium eſt inops. 81. 2
An id fieri poſſit ſine Simonia, dum monaſterium dives eſt. 81. 3
Pro receptione & ingreſſu in religionem dantes & recipientes aliquid, ipſo facto incurrunt excommunicationem. 108

Religioſi, Vide Monachus.

Religioſi qualiter accuſare poſſint criminaliter. 10. 6
Non ſunt repellendi ab accuſatione ſui Prælati. ib.
Religioſi aliunde bene proviſi quid poſſint circa exigenda & recipienda ſtipendia pro miſſis legendis. 75
Religioſis qualia gravamina inferri ſoleant à Prælatis, Rectoribus, Canonicis eccleſiarum Cathedralium, aliiſque eccleſiaſticis, & iis noſtri probibita. 416
Religioſi violantes interdictum incurrunt irregularitatem. 557. 2
Religioſi etiam exempti non obſervantes interdictum generale locale, quod vident obſervari ab Eccleſia cathedrali & parochiali, præter alias pœnas incurrunt excommunicationem. ibid.
Religioſi etiam exempti non tantùm obſervare tenentur interdictum, ſed & publicare illud, uti & alias cenſuras ab Epiſcopo latas, ſi is id mandet. ibid.

Renunciatio.

Per renunciationem factum à privilegiato & diſpenſato qualiter ceſſet privilegium & diſpenſatio. 450

Repreſſalia.

Repreſſalia quid ſint. 491. 1
Ut licita ſint repreſſalia injuriæ illatæ, quid ad ea requiratur. 491. 2
Repreſſalia concedi non poſſunt contra perſonas eccleſiaſticas, aut bona earum, nec contra Scholares. 491. 2

Reſcriptum.

Reſcriptum apoſtolicum neque gratiæ neque juſtitiæ impetrare poteſt excommunicatus, etiam toleratus, niſi in cauſis excommunicationis & appellationis. 565. 7
Reſcriptorum nomine non veniunt conceſſiones & gratiæ Prælatorum Papa inferiorum, ideoque vi excommunicationis non irritantur. ibid.

Reſignatio.

In reſignatione beneficiorum qualiter committatur Simonia, 92. *Remiſſivè*.
In reſignatione commiſſa ſimonia qualiter præjudicet reſignanti. 95. *Remiſſivè*.
In reſignatione & collatione acceptum pretium cui reſtituendum. 95

Reſtitutio.

Reſtitutio directa famæ ſoli Papæ & ſupremo Principi reſervatur, facere tamen eam indirectè, tollendo directè depoſitionem, ob quam illa incurritur. 525

Sacramenta.

Sacramenta recipere à Parocho vel Epiſcopo hæretico, & quidem à nominatim excommunicato, in extremo vitæ periculo licitum eſt. 153. 3

Sacrilegium.

Sacrilegii, prout ſumitur pro concubitu cujuſcunque cum perſona DEO dicata per votum continentiæ, quæ pœnæ tam jure civili quàm Canonico. 303. 1. & 2

Sagittarius.

Quinam in Jure Canonico veniant nomine Sagittariorum. 275. 1
Circa Sagittarios quid jura ſtatuant. 275

Saracenus.

Saracenis ſub quibus pœnis prohibitum deferre arma. 144

Schiſma, Schiſmaticus.

Schiſma propriè quomodo definiatur. 206. 1
Schiſma dividitur, eſtque aliud purum, quod committitur, dum quis omnes articulos fidei & inter hos Pontificis ſupremam in Eccleſiam totam poteſtatem credens, ex malitia aidem quà tali ſubeſſe, illius conſtitutionibus obedire detrectans, à cæterorum fidelium communione ſe ſegregat. 206 2
Aliud non purum eſt, dum quis præter ſui à Pontifice & Eccleſia ſeparationem articulum aliquem fidei negat. ibid.
Schiſmaticorum, etſi hæretici non ſint, pœna eſt excommunicatio ipſo jure, non verò eorum, qui ſchiſmatici propriè non ſunt, neque etiam ſchiſmaticorum ſautorum. ibid.
Schiſmaticorum etiam purè talium pœna eſt privatio, non quidem validi, ſed liciti uſus Ordinum. 207. 1
Item privatio juriſdictionis ipſo facto incurſa, unde nequeunt excommunicare, abſolvere, concedere indulgentias, conferre beneficia, electos confirmare. 207. 3
Ut eam privationem incurrat Schiſmaticus debet eſſe manifeſtus, vel per ſententiam, vel ex proprio facto. ib.
Schiſmaticorum pœna eſt inhabilitas eorum ad beneficia & dignitates eccleſiaſticas, præſertim epiſcopalem, idque etiam poſtquam ejurato ſchiſmate reverſi ad Eccleſiam, niſi ejuranti ſupervenerit diſpenſatio Papæ. 207. 4
Schiſma non conjunctum cum hæreſi probabiliùs non inducit privationem beneficiorum præhabitorum. ib.
An cum Schiſmatico publico ad beneficia & præter Epiſcopatum & dignitatem acceptam à Schiſmatico diſpenſare poſſit Epiſcopus. ibid.
Schiſmaticus occultus reconciliatus Eccleſiæ non eget diſpenſatione ad obtinenda beneficia. ibid.
Schiſmaticorum pœna num ſit irregularitas. 207. 5
Schiſmatico pro qualitate criminis à Judice eccleſiaſtico irrogari poteſt confiſcatio bonorum, pœna pecuniaria, exilium, carcer, triremes, imò remiſſio bracchij ſæcularis, ſi ſit pertinax. 207
Schiſmatici pœna eſt ſuſpicio de hæreſi. 207. 6
A Schiſmaticis validè conferuntur Ordines, Templa, Altaria, Vaſa conſecrantur, ita ut neceſſe non ſit, repeti tales conſecrationes. 208. 1
Ab iis tamen nec validè, nec licitè poteſt exerceri poteſtas juriſdictionis Spiritualis. 208. 2
A Schiſmatico ſcienter recipientes Ordines ipſo jure ſunt ſuſpenſi, & hinc repellendi ab exercitio ſeu uſu receptorum Ordinum, uti & ipſi Schiſmatici ordinantes. 208. 3

Sententia.

Ad ſententiam ferendam contra notorium delinquentem opus non eſt accuſatore aut denunciatore. 4. 1
Sententia condemnatoria ad pœnam quandonam opus. 4. 5
Sententia condemnatoria in notorijs requiritur ſaltem de conſuetudine, non tamen in ſcriptis. 58. 2
Sententia tam abſolutoria quàm condemnatoria de hæreſi pronuncianda de conſilio peritorum, quod tamen neceſſariò non eſt ſequendum. 196. 1
Proferenda eſt in ſcriptis, aliàs nullius momenti, & ex convenientia potius de die quàm de nocte. 196. 2
In ſententia abſolutoria ab hæreſi, eo quòd adverſus delatum nihil probatum, errores, de quibus accuſatus fuit, exprimendi non ſunt in ſpecie. 196. 3
In ſententia condemnatoria declarata hæreſi ſimul declarantur omnes pœnæ ipſo jure annexæ tali delicto, abſque eo, quòd opus ſit eas exprimere, niſi fortè requirant ſpecialem expreſſionem & condemnationem. 196. 4
Sententia condemnatoria hæretici impœnitentis non neceſſariò pronuncianda in præſentia Judicis ſæcularis. ib.
A ſententia definitiva & declaratoria in cauſa hæreſis negatur appellatio, non tamen a ſententiis & actibus interlocutoriis. 197. 1
A ſententia ſeu decreto torturæ conceditur appellatio. ib.
Ad ſententiam mortis vel mutilationis pronunciandam vel exequendam concurrens ſit irregularis. 252
Sententia, a qua intra dies decem appellatum non eſt, regulariter tranſit in rem judicatam, juſque ex ea natum retractari non debet, etiamſi dein veritas ſe aliter habere deprehendatur. 472
Sententia tamen lata ex probationibus fallacibus & reprobatis retractanda eſt, reperta veritate contraria. ibid.
Uti etiam ſententia lata ex delatione juramenti facta per Judicem parti comperta veritate contraria retractari poteſt. ibid.
Ante ſententiam Judicis datur in foro conſcientiæ obligatio reparandi damnum ex culpa etiam leviſſima merè juridica ortum, v. g. ex ignorantia, inadvertentia carente omni culpa theologica. 489. 3
Poſt ſententiam Judicis pronunciantis juxta leges datur obligatio compenſandi damnum ſine culpa theologica datum. 489. 4
Sententiæ ultimi ſupplicii executio in quibus caſibus differenda. 497. 2
Si ſententia degradationis injuſtè lata, eam corrigere debet Epiſcopus, non quidem ſolus, ſed & omnes ei aſſiſtentes, qui illam cum eo tulerunt. 531. 2

Sepultura.

In ſepulturæ conceſſione qualiter committatur ſimonia. 82. Vide *Remiſſivè*
Ad ſepulturam comitari funera hæreticorum, ubi permixtim habitant, licet catholicis. 153. 3
Sepultura Eccleſiaſtica privantur notoriè decedentes in hæreſi, non obſtante quocumque privilegio, extenditurque hoc ad credentes, ſautores &c. hæreticorum. 167. 1
Extenditur quoque ad ſepelientes illos eorumque credentes. 167. 2
Sepultura eccleſiaſtica jure canonico privantur duellantes ſaltem laici. 273
Sepultura Eccleſiaſtica & Eccleſiæ publicis ſuffragiis privandus raptor rerum. 316. 1
Sepultura Chriſtiana privandus uſurarius notorius in peccato uſuræ decedens, nec in loco ſacro ſepeliendus, niſi ipſe vivus mandaverit reſtitutionem. 372. 6
Sepultura Eccleſiaſtica privandus eſt excommunicatus etiam toleratus, niſi deceſſerit exhibitis ſignis contritionis. 565. 3

Servus.

Servi ab accuſatione repelluntur excepto crimine læſæ majeſtatis & quibuſdam aliis. 10. 6
Servi etiam contra dominos teſtificari poſſunt in crimine ſimoniæ. 110. 1
Servos & mancipia Chriſtiana an & qualiter habere poſſint Judæi. 132
Servi ob hæreſim domini abſolvuntur ab omni debito fidelitatis & obſequii erga illum, non quidem ſtatim ipſo jure, ſed poſt ſententiam declaratoriam, quæ retro-trahitur ad diem commiſſi criminis. 175

Ne-

Digitized by Google

Neque ſervi Catholici reducuntur ad ſervitutem domino hæretico ejurante hæreſim, aut beneficio Principis recuperante bona ſua confiſcata. ibid.
Servi tamen pagani & hæretici cum aliis bonis domini tranſeunt in dominium fidel. ibid.
Servis languidis expoſitis, negatis alimentis, hi ipſo facto libertatem & ingenuitatem conſequuntur, nec ampliùs a domino dici poſſunt ſui. 220. 2
Serva etſi conſentiens, ſi invito domino abducatur libidinis cum ea exercendæ gratia, eſt raptus. 311. 5
Servi irregulares ſunt, ſi ordinentur prima tonſura non contradicente domino, evadunt liberi; ſi ignorante domino ordinentur minoribus, manent ſervi; ſi ordinentur Subdiaconi, ignorante domino, evadunt liberi. 319. 3
Non privantur privilegio canonis. ibid.
Reduci nequit ſervus ordinatus Sacerdos, debet tamen ſervire domino in ſpiritualibus, ſi non habet, unde ſe redimat. ibid.
Servi cum dominis excommunicatis communicare poſſunt. 564. 3

Simonia.

Simoniæ origo quæ. 68. 1
Simonia qualiter definiatur. 68. 2
Quæ veniant in Simoniæ definitione nomine venditionis & emptionis. 68. 4
Quænam veniant & habeant rationem mercis. 68. 5. & 72. 1
Quænam habeant rationem annexorum ſpirituali. 68. 6
Simonia æquiparatur crimini læſæ majeſtatis & hæreſi. 69. 1
Simonia continet malitiam ſacrilegii, eſtque illius ſpecies quædam. 69. 2
In ſimonia non datur parvitas materiæ, neque ex parte rei ſpiritualis, neque ex parte rei temporalis. 69. 3
Simonia alia juris naturalis & divini, & quænam illa. 70
Alia juris poſitivi eccleſiaſtici, & quænam illa. ibid.
Simonia purè juris humani num ſit propriè Simonia. ib.
Simonia alia purè mentalis, & quæ ad illam requirantur, 71. 1
Alia conventionalia, & quæ ad illam requirantur? 71. 2
Simonia realis quæ; & quando committatur. 71. 3
Ad ſimoniam non requiritur, ut ſpirituale & temporale ſimul tradantur, ſed poteſt unum poſt alterum, etiam ad longum tempus, v. g. annum, tradi. ibid.
In ſimonia nomine mercis venit neceſſariò res ſpiritualis, & quænam in ſpecie. 72. 1. & 2
In Simonia nomine pretii venit communiter res temporalis. In Simonia quandoque res ſpiritualis pro alia re ſpirituali. 72. 2
Quod datur pro ſpirituali, ſolet vocari munus, eſtque triplex: munus à manu, ab obſequio & à lingua. 72. 3
In ſimonia nomine muneris à manu quæ veniant. ib.
Quæ veniant nomine muneris ab obſequio. ibid.
Quæ veniant nomine muneris à lingua. ibid.
Simonia qualiter committatur circa merè & intrinſecè ſpiritualia, puta, Sacramenta & Sacramentalia. 73
Qualiter committatur circa adminiſtranda Sacramenta & Sacramentalia? 43. 2
Qualiter ſimonia committatur circa matrimonium. 73. 2
Secus eſt de ſacramentalibus conſiſtentibus in actione aliqua, relinquentibus tamen poſt ſe effectum. ib.
Simoniam continet juris divini præſtatio ſacramentalium tranſeuntium, relinquentium tamen poſt ſe nullum effectum. 73. 3
Non eſt ſimoniacum vendere Eccleſiam conſecratam, quanti valet fundus illius & expenſæ factæ in ejus ædificationem. ibid.
Sine ſimonia pro adminiſtratione ſacramentalium & ſacramentorum miniſtris Eccleſiæ poteſt dari temporale per modum ſtipendii. 74. 1
Poſſuntque non tantùm illud oblatum ſponte recipere, ſed & exigere & in pactum deducere, ubi non obſtat ſpecialis prohibitio. 74. 2
Simonia qualis & qualiter committatur vendendo & emendo Characteres ſacramentales. 73. 2
Simonia non eſt Clericos etiam divites aliunde pro functionibus ſpiritualibus exigere aut recipere temporale tanquam ſtipendium. 74. 3
Neque tale quid exigere pro legendis miſſis. 75
Simonia juris divini eſt pro juriſdictione eccleſiaſtica fori interni recipere quid temporale. 76
Item dare temporale pro juriſdictione eccleſiaſtica fori externi. 76. 1
Item dare tale quid pro poteſtate conferendi dignitates, officia, & beneficia eccleſiaſtica & confirmandi ad illa. ibid.
Simoniacum eſt pro pretio conſtituere Judicem eccleſiaſticum. ibid.
Simonia eſt Vicarium Generalem vel officialem pro pretio conſtitui ab Epiſcopo. ibid.
Simoniacum non eſt juriſdictionem temporalem, etiam competentem Prælato eccleſiaſtico, vendere pro pretio. 76. 2
Simoniacum eſt pro exercitio Ordinis; uti pro omiſſione talis exercitii, dare quid temporale. 77. 1
Idem eſt de exercitio juriſdictionis eccleſiaſticæ & omiſſione illius. ibid.
Idem eſt de actibus juriſdictionis fori contentioſi & omiſſione eorundem, v. g. negatione abſolutionis a cenſuris, approbationis, appellationis. ibid.
Simonia eſt, oblato temporali, abſolvere dignum, niſi fortè detur ad impediendam injuſtè negatam abſolutionem. 77. 2
Simonia cur non ſit in conceſſione indulgentiarum. 77. 2
Simonia eſt dare & accipere temporale tanquam pretium pro diſpenſatione in votis, lege Eccleſiaſtica, impedimentis matrimonii. 77. 3
Simonia num ſit parochum recipere aliquod pretium pro aſſiſtentia matrimonii. 77. 4
Simonia non eſt accipere vel dare temporale pro præſtando patrocinio in cauſa ſpirituali. 78. 1
Num Simonia ſit temporale dare vel recipere tanquam pretium pro teſtificando in cauſa ſpirituali. 78. 2
An Simonia ſit pro compenſanda interceſſione impenſa ad obtinendum alteri beneficium, Ordinem, diſpenſationem &c. dare quid temporale. 79
An ſit Simonia pro precibus aliove opere bono ſupernaturali exigere aut dare aliquid temporale. 80. 1
An ſit Simonia ſub ſpe obtinendi temporale offerre preces aliudve ſpirituale. 80. 2
Simonia ſaltem juris eccleſiaſtici eſt exigere & recipere temporale pro receptione ad religionem tanquam pretium. 81. 1
Simonia eſt ingredientem in religionem pro ingreſſu ſuo à monaſterio recipere aliquid temporale. ibid.
Sine Simonia ab admittendo ad religionem exigitur & recipitur pecunia ad honeſtam illius ſuſtentationem, dum monaſterium inops & inſufficiens eſt in numero conſueto ad alendas perſonas. 81. 2
Simonia non eſt recipere quid temporale pro officio doctionis & actu docendi ſcientias profanas. 83. 1
An Simonia ſit recipere quid temporale pro officio docendi S. Scripturam. 83. 2
An Simonia ſit dare temporale pro munere docendi Theologiam Scholaſticam. ibid.
An Simonia ſit dare quid pro licentia docendi Theologiam ſeu habendi cathedram. ibid.
Simonia non eſt pro reſolutione caſuum conſcientiæ dare pretium. 83. 4
Neque dare vel recipere pretium pro tradenda doctrina Chriſtiana. 83. 5
An Simonia ſit dare quid temporale pro concione habita ad convertendos fideles. ibid.
Donatio rei temporalis pro ſpirituali conſequenda ſine omni pacto ab Eccleſia prohibita ob reverentiam rerum ſpiritualium num ſit materia Simoniæ. 84. 1
Simonia eſt dare temporale pro ſpirituali tanquam gratuitam compenſationem illius. 84. 2
Simoniacum qualiter ſit vendere jus decimarum eccleſiaſticarum. 85
Simonia qualiter committatur circa Jus patronatus. 86
Simonia qualiter committatur in præſentatione ad beneficia. 87
Simonia qualiter committatur in electione & poſtulatione. 88. 1
Committitur illa, ſi recipiatur quid pro electione determinatæ perſonæ etiamſi ea ſit digniſſima. ibid.
Item ſi pro ſuffragio alteri promittatur beneficium. ibidem.
Item dando alteri pecuniam, ne conſentiat in electionem alicujus digni. ibid.
Item poſt electionem dando pecuniam, ne electioni contradicatur. ibid.
Non eſt Simonia dare pecuniam ad impediendam electionem indigni aut minus digni. ibid.

An

Digitized by Google

An ſit ſimonia dando pecuniam ad redimendam vexam injuſtam in electione illatam Eccleſiæ. ibid.
Simonia non eſt per ſe vel alium rogare electores, ut hic præ alio eligatur. ibid.
Simonia qualiter committatur in collatione beneficiorum. 89.
Simonia qualiter committatur in collatione beneficiorum. 90.
Simonia eſt in permutatione beneficiorum inæqualium quoad fructus, dignitatem, juriſdictionem, dum inæqualitas compenſanda per aſſignationem penſionis conſiderando conditionem juriſdictionis. 90. 1
An ſit ſimoniacum pactum, quo alter permutantium beneficia propria authoritate reſervat ſibi fructus excedentes fructus ſui beneficii permutati, aut penſionem pro adæquatione eorum. ibid.
Simonia juris eccleſiaſtici eſt permutare privata authoritate beneficia aut jus ſpirituale illa concernens. 90. 4
Vitium ſimoniæ etiam mentalis, etſi ante reſignationem reſignans & reſignatarius tractaverint & conſenſerint de beneplacito apoſtolico de ſolvenda annua penſione, tollit ſactum Papæ. 98. 1
Citra ſimoniam penſiones merè temporales, quæ pro miniſterio temporali competere poſſunt, ex reditibus eccleſiaſticis redimi & vendi poſſunt. ibid.
An ſit ſimonia ceſſio penſionis non merè temporalis facta ad datam pecuniam vel anticipatam ſolutionem citra conſenſum Apoſtolicum. 91. 1
An citra ſimoniam penſiones mixtæ emi & vendi poſſint. 91. 3
Simonia qualiter committatur in reſignatione beneficiorum. 89. *Remiſſivè.*
An ſimoniacum ſit dare temporale ad redimendam vexam ortam circa conſecutionem vel poſſeſſionem beneficii. 93.
An ſimoniacum ſit ab eo, qui de novo receptus in Canonicum pro vel in admiſſione in poſſeſſionem, vel ad perceptionem diſtributionum exigi, aut ſolvi quid temporale poſſit. 94
An & qualiter ſimonia commiſſa in reſignatione præjudicet reſignanti. 95. *remiſſivè*
Simoniacè acceptum pretium in reſignatione & collatione beneficii cui reſtituendum. 96. *remiſſivè*.
Simoniacè proviſus qualiter teneatur beneficium dimittere. 97. *remiſſivè*.
Ob Simoniam an vacet beneficium, & reſervetur Papæ. 98
Simonia qualiter conſtare debeat, aut ea probetur in ordine ad incurrendas pœnas. 99. *remiſſivè*.
An ob ſimoniam mentalem & confidentialem infligatur privatio beneficiorum. 100. *remiſſivè*.
Ob ſimoniam confidentialem an & qualiter vacent beneficia. 101. *remiſſivè*.
De ſimonia (in ſpecie confidentiali) qualiter conſtare debeat, eaque probanda in ordine ad impetrandum beneficium, circa quod commiſſa. 102
Ob ſimoniam mentalem & conventionalem realem an infligatur privatio beneficii aliæque pœnæ. 103
Ob ſimoniam confidentialem qualiter inducatur privatio beneficiorum aliæque pœnæ. 104. *Remiſſivè*.
Simoniaca proviſio & acquiſitio eſt ipſo jure nulla, & proviſus nullos fructus ſuos facit, perceptoſque uti & ipſum beneficium dimittere tenetur ante omnem ſententiam. 105. 2
An ad idem obtinendum in perpetuum inhabilis. 105. 3
Simonia privat beneficiis aliis legitimè obtentis, non ipſo jure, ſed per ſententiam condemnatoriam. 105. 4
Simoniacè obtinens beneficium perpetuò deponendus ab altaris miniſterio ſeu officio per ſententiam. 105. 5
Qui per ſimoniam realem ab alio commiſſam nulliter acquiſivit beneficium, tenetur illud ante omnem ſententiam cum fructibus dimittere quamprimùm reſcit ſimoniam in eo commiſſam. 106
Idem dicendum de parvulis ſimoniacè per alium obtinentibus beneficium, quod ipſum limitatur. ibid.
Simoniæ commiſſæ in collatione, & receptione ordinum quæ pœnæ. 107
Ob ſimoniam commiſſam in admiſſione & ingreſſu in religionem quæ pœnæ. 108
Simoniacè quid dantes aut recipientes pro ingreſſu & receptione in religionem incurrunt ipſo facto excommunicationem, ſi ſint perſonæ ſæculares. ibid.
In talem ſimoniam Capitulum ſeu conventus conſentiens ipſo jure incurrit ſuſpenſionem generalem ab officio capitulari quoad adminiſtrationem eccleſiaſticam, non quoad alia munia. ibid.
Simoniacè ſuſcepti de ſuo monaſterio expellendi, & in arctius monaſterium detrudendi ad agendam pœnitentiam. ibid.
In ſimonia cognoſcere, & de ea definitivè pronuntiare nequit ſæcularis Laicus, ſed ſolus Eccleſiaſticus, etſi reus ſit Laicus. 109
Contra ſimoniacos teſtari & eos accuſare poſſunt ſervi, criminoſi, meretrices. 110. 1
Ab incurſa excommunicatione ob commiſſam ſimoniam in proviſione & receptione beneficiorum, Ordinum & ingreſſu in religionem abſolvere poteſt ſolus Papa; bene tamen etiam ex privilegio Epiſcopi & Religioſi mendicantes. 111. 1
Ob ſimoniam commiſſam, inflictam infamiam & depoſitionem ab officio & beneficio ſolus Papa abolere poteſt. 111. 3
Iſtiuſmodi pœnas ob ſimoniam ipſo jure latas aut per ſententiam inferendas, quò minùs actu inferantur, ſolus Papa impedire poteſt. ibid.
In ſimoniæ pœnis an & ex quibus cauſis ſoleat diſpenſare Papa. 114
In abſolutione & diſpenſatione a ſimonia quæ forma ſervanda. 117
Simoniacum apertè eſt ipſas Prælaturas, beneficia & officia eccleſiaſtica in alios transferre pro pretio, ſive ſemel ſive annuatim ſolvendo. 118
Simoniacum quoque eſt Epiſcopum relicta vel potiùs retenta habitualiter ſolùm ſua juriſdictione exercitium ejus concedere alteri, ac ita ei vices ſuas accepto ab eo annuo cenſu committere. ibid.
Num ſimoniam contineat vendi Clericatus Cameræ & Auditorum munia habentia annexam juriſdictionem eccleſiaſticam exercendam nomine Papæ. ib.
Sine ſimonia Papa exigit & recipit annatas. 121
Non eſt ſimoniacum nec illicitum pro ipſa doctione Theologiæ ſive ſcholaſticæ, ſive moralis dare ſtipendium. 118
Num idem ſit de dando ſtipendio pro concionando, & tradendo doctrinam Catecheticam. ibid.
Simoniacum eſt omne pactum propria authoritate factum, quo via aperitur ad beneficium. 383. 3

Sodomia.

Sodomia & beſtialitas commiſſa a viro compenſatur adulterio uxoris, ita ut petente viro ſolutionem ab uxore adultera, hæc excipere poſſit de ſodomia viri. 288. 1
Sodomia minus propriè talis, quæ committitur inter perſonas diſpares ſexus non ſervato vaſe ordinario, ſed v. g. præpoſtero, punitur mitiùs & pœna extraordinaria. 305. 1
Sodomia propriè talis, quæ committitur inter perſonas ejusdem ſexus, jure civili punitur ultimo ſupplicio, & quidem ignis. 305. 2
Habet hæc pœna locum æquè in patiente quàm agente. ibid.
Hæc pœna non niſi hoc crimine conſummato infligitur, & attentanti illud, etſi ad actum proximum devenerit, non niſi pœna mitior & arbitraria. ib.
Sodomitæ jure canonico excommunicantur, donec condignam pœnitentiam egerint, ſuntque infames ipſo jure. 305. 3
Ob ſodomiam inſtitui poteſt divortium quoad thorum & cohabitationem. ibid.
Clerici ſodomitæ jure canonico non tantùm privantur beneficio, ſed & ab ordine clericali dejecti monaſterio ad agendam pœnitentiam includendi, &, ſi intereà miniſtrent in Ordine, irregularitatem incurrunt, in qua diſpenſare nequit Epiſcopus, ſecus ſi ſint occulti. ib.

Sortilegium.

Sortilegium quid. 379
Sortilegium dividitur in divinatorium, conſultatorium, diviſorium, & quid ſingula ſint. ib.
Sortilegium divinatorium omne illicitum & jure canonico ſub graviſſimis pœnis prohibitum. 380
Sub hoc non comprehenduntur conjecturæ ex ſignis naturalibus connexionem habentibus cum futuris. ib.
Sortilegium conſultatorium urgente neceſſitate cum debita Deo reverentia & ſpeciali Dei inſtinctu adhibitum eſt licitum. 381
Sortilegium per ſe licitum eſt. 382. 1
Quandoque ob circumſtantias extrinſecas illicitum. 382. 2

Sorti-

Sortilegium in electionibus ad Præſituras beneficia & officia Eccleſiaſtica adhiberi, non jure naturali, ſed Eccleſiaſtico prohibitum. 383. 1
Prohibitio eligendi per ſortes extenditur ad caſum, dum ex duobus æqualibus ſuffragiis alectis ad beneficium aut officium unus determinandus eſt. 383. 3
Sortium tamen uſus ad componendam litem non tantùm in cauſis civilibus & profanis, tam inter Clericos, quàm laicos, modò controverſia beneficialis diſtincta ſit ab ipſa electione, licitus eſt. ibid.
Hæc tamen ſortitio propria Authoritate litigantium fieri non poteſt, ſed facienda Authoritate Judicis. ib.
Sortilegi laici, ſi moniti non emendent, ſintque viles perſonæ cruciatibus afficiendi, ſi liberi & honeſtiores, ad perpetuos carceres damnandi aut etiam excommunicandi, vel etiam ab Epiſcopo turpiter dehoneſtati è diœceſi ejici poſſunt. 384. 1
Et, ſi adeſt ſuſpicio hæreſis, pœna hæreticorum, ſi quid magicæ ſuperſtitionis admixtum, puniuntur ultimo ſupplicio, etiam ignis. ibid.
Sortilegorum Clericorum pœna ordinaria ſecundum canones præter infamiam eſt depoſitio ab officio & beneficio, & detruſio in Monaſterium ad agendam pœnitentiam. ibid.
In Sortilegii crimine cognoſcendo & puniendo Judex competens eſt Eccleſiaſticus, tam quoad Eccleſiaſticos quàm laicos, ac ita etiam quoad laicos eſt crimen mixti fori. 384. 2

Stipendium.

Tanquam ſtipendium non Clericis aliunde ſufficientem ſuſtentationem habentibus liceat exigere aut recipere temporale. 74
Stipendium temporale pro miſſis legendis qualiter exigere aut recipere poſſint Sacerdotes divites Religioſi. 75

Stuprum.

Stuprum propriè tale quid ſit. 291. 1
Stuprum quintuplex ſit. 291. 2
Stuprum etiam ad actum proximum deveniens non conſummatum punitur extraordinariè & arbitrariè pro qualitate facti & perſonæ; & conans opprimere necdum viripotentem punitur fuſtigatione & relegatione. 292. 1
Stuprator ſine vi conſummato ſtupro cum virgine honeſtæ famæ, vilis tamen conditionis, punitur coercitione corporali, ſi honeſtioris conditionis, confiſcatione dimidiæ partis bonorum. 292. 2
Stuprantis violenter virginem honeſtè viventem pœna eſt ultimum ſupplicium jure civili. 292. 3
Stuprator laicus per vim oppreſſam jure Canonico debet ducere in uxorem, vel decenter dotare. 293. 2
Stuprata violenter nec jure civili nec Canonico incurrit illam pœnam, nec exiſtimationem ſuam propterea amittit. 293. 1
Stuprata vidua cur dotari debeat. 293. 4
Stuprator ſtupratam a ſe nec dotare nec ducere tenetur, ſi ea nulla vi, metu, fraude interveniente, ſed libere in violationem ſui conſenſit. 294
Item, ſi eam blanditiis, precibus etiam importunis vel muneribus ad conſenſum induxit. ibid.
Item, ſi puella etiam fraude, metu, vi inducta ad ſtuprum dotem remiſit. ibid.
Item, ſi vi vel fraude violata poſtmodum commodum matrimonium, ac ſi deflorata non fuiſſet, iniit. ibid.
Stuprator, ſi ſub ſeria promiſſione matrimonii obtinuit a virgine vel honeſta vidua copulam, tenetur eam ducere, ita ut non ſatisfaciat offerendo dotem, pecuniam vel aliud quid. 295. 1
Idque etiam, licet ficte promiſiſſet matrimonium. 295. 2
Idem, etiamſi deflorator jam fuiſſet obſtrictus voto ſimplici Religionis vel caſtitatis. ibid.
Liberatur ſtuprator ab hac ſua obligatione ducendi illam defloratam, ſi novum impedimentum dirimens vel cauſa ſufficiens ad divortium contracto matrimonio inſtituendum ſuperveniat. 295. 3.
Item, ſi deflorator ficte promittens notabiliter excedat conditionem fœminæ. ib.
Item, ſi ex ambiguis verbis aliiſque conjecturis fallacem animum promiſſoris agnoſcere potuit fœmina. ibid.
Item, ſi fœminæ falſò dicenti ſe eſſe virginem promiſit. ibid.
Item, ſi ſtuprata ſub ficta promiſſione conjugii poſtmodum fuit fornicata cum alio. ibid.
Item, ſi fictus promiſſor velit eam ducere, ipſa autem nolit eum ducere. ibid.
Item, ſi ficte promittens habuiſſet tactus impudicos cum illa. ibid.
Si ſtuprator bona non habeat, parentes illius eam dotare non tenentur, ſed ſtuprator tenetur eam ducere. ibid.
Si ſtuprator tenetur præſtare dotem, in qua quantitate ea præſtanda. 296
Si ſtuprator neget debitam eſſe dotem, aut aſſerat, ſe non inveniſſe virginem, qualiter procedendum. 297
Stuprator præter pœnas alias & ſumptus puerperii an & qualiter teneatur ad alimentationem infantis. 298
Stuprum coram quo Judice probandum. 299. 1
Stuprum qualiter probandum. 299. 2

Subditus.

Subditorum nomine in Trid. concedunt Epiſcopi poteſtatem abſolvendi ab irregularitatibus ortis ex delicto occulto iis, qui majore parte anni in diœceſi commorantur. 521. 4

Suſpenſio.

Suſpenſio a collatione omnium Ordinum etiam primæ tonſuræ; ab exercitio omnium munerum Pontificalium, regimine ſuæ Eccleſiæ, perceptione fructuum ſuorum beneficiorum an & qualiter incurratur ab ordinante Simoniacè? 107. 2
Suſpenſionem ab executione omnium Ordinum tam Simoniacè ſuſceptorum quàm aliorum ipſo jure incurrit quoque Simoniacè ordinatus. 107. 3
Si talem ſuſpenſionem reſervatam Papæ violet per executionem alicujus Ordinis, incurrit inſuper irregularitatem, & hanc etſi crimen ſit occultum. ibid.
Suſpenſionem quoque a collatione & exercitio Ordinum incurrit, qui præſentavit ordinandos Simoniacè. 107. 2
A ſuſpenſione, qua ſuſpenſus eſt Ordinem Simoniacè recipiens, ab executione illius & aſcenſu ad ſuperiores Ordines ſolus Papa abſolvere poteſt, citra quod id poſſint ex privilegio Mendicantes. 111. 3
Suſpenſionem ab uſu Ordinum ſacrorum ſuſceptorum durante Apoſtaſia incurrit Apoſtata etiam poſt reditum, donec Papa diſpenſet. 210. 3
Item ſuſpenſionem ab aſcenſu Ordinum aliorum. ib.
Suſpenſio ab officio & beneficio inferenda per ſententiam eſt pœna Clericorum duellantium. ibid.
Suſpenſus perpetuo ab officio eſt etiam ſuſpenſus a beneficio. 401. 3
Pœna ſuſpenſi celebrantis divina officia eſt depoſitio perpetua ab officio & beneficio, non inflicta ipſo jure, ſed inferenda per ſententiam. ibid.
Suſpenſus exercens actum Ordinis eſt irregularis. 401. 5
Suſpenſio quid ſit. 567. 1
Suſpenſio quotuplex ſit. 567. 2
Suſpenſio infligi poteſt ſolis & omnibus Clericis cujuſcunque dignitatis excepto Papa. 568. 1
Suſpenſionis decreto generali non comprehenduntur Epiſcopi, aliique Prælati Superiores, niſi eorum fiat expreſſa mentio. ibid.
Suſpenſio ab officio non improbabiliter ſe extendit ad Abbatiſſas ſimileſque monialium præfectas. ib.
Suſpenſio ſe extendit ad integras Clericorum communitates. ibid.
Suſpenſionem a jure latam ſolus juris conditor infligere poteſt, latam ab homine plerumque infligere poteſt qui excommunicare poteſt. 568. 3
Suſpenſio non niſi a Clerico infligi poteſt. 568. 4
Suſpenſionem Clericis Eccleſiarum ſibi ſubjectarum infligere poſſe Abbatiſſam cenſent aliqui, non eſſe illam proprie ſuſpenſionem, ſed habere ſolum rationem alicujus prohibitionis ſentiunt alii. ib.
Ad ſuſpenſionem inferendam requiritur pro foro externo ſuſpendendi ſubjectio. ibid
Suſpenſionem jure antiquo ferre non poterant Epiſcopi, ſecus eſt hodiedum. 569. 1
Suſpenſioni ferendæ nulla certa forma præſcripta, præmittenda tamen ei monitio. 596. 2
Suſpenſio incurri poteſt ob culpam alienam, dum ſuſpenſa communitate ab officio plures ſæpe perſonæ ſingulares immunes a culpa ſimul ſuſpenduntur, non quidem quoad mu-

munus, quod ſinguli ut perſonæ ſingulares exercere poſſunt, ſed quoad actiones communitatis, quas illa ut talis exercet. 570. 1
An ob culpam levem inferri poſſit. 570. 2
Suſpenſus ab officio exercens actum ſibi interdictum culpabiliter incurrit irregularitatem. 571
Suſpenſus a beneficio adminiſtrationi illius ſe immiſcens, aut fructus illius percipiens non efficitur irregularis, perdit tamen ipſo jure beneficium. ib.
Suſpenſus ab officio, Sacramenta adminiſtrans, & officia divina in Choro ſolemniter celebrans non lucratur fructus & diſtributiones correſpondentes illis officiis, contrarium tenentibus aliis. ibid.
Item privatur voce in capitulo ſecundum aliquos. ibid.
Item ſuſpenſus ab actibus juriſdictionis invalidè abſolvit ſacramentaliter, cæteri actus Ordinis ab eo exerciti ſunt illiciti, non tamen invalidi. ib.
Suſpenſio quibus modis tollatur. 572
Suſpenſionem ab officio, beneficio & juriſdictione ſecundum aliquos ipſo facto, ſecundum alios per ſententiam perſonæ Eccleſiaſticæ tam regulares quam ſæculares violantes interdictum incurrant. 577. 2

Tergiverſatio.

Tergiverſatio quid ſit. 65. 2
Tergiverſatio qualiter puniatur. 66. 2

Teſtamentum.

Teſtamentum, codicillum nec ullam aliam voluntatem facere poſſunt hæretici, extenditurque idipſum multifariam. 371. 1
Ex teſtamento nihil capere poſſunt. 371. 2
In teſtamento adſcribens ſibi legatum vel fideicommiſſum, committit crimen falſi. 376. 2
Item, qui vivi teſtatoris teſtamentum aperit. ib.
Item, qui teſtamentum amovendo, celando, comburendo, ſilendo, ſuperinducendo, mutando verba vel ſigilla ultimam teſtatoris voluntatem intervertit. ibid.
Teſtamenti dominus non eſt hæres, niſi poſt mortem teſtatoris, etſi illud penes ſe habere poſſit. 376. 1
Teſtamentis notariorum uſurariorum conficiendis intereſſe prohibitum. 372. 7
Teſtamenta ab iis facta non præmiſſa reſtitutione vel idonea cautione de ea ſunt ipſo jure irrita. 372. 8

Teſtis.

Teſtibus quandonam opus in notoriis. 4. 4
Teſtium nomina an & quando publicanda ſententia in judicio inquiſitionis. 50. 1
Teſtis etiam contra dominum eſſe poteſt ſervus in crimine Simoniæ. 110. 2
Teſtis in hoc crimine eſſe non poteſt perjurus, etſi emendatus. ibid.
In teſtes ad probandam hæreſin admittuntur omnes, etiam alias jure inhabiles, non tamen cenſentur teſtes integri ad condemnandum. 190. 1
Tales teſtes alias inhabiles enumerantur varii. 190. 2. vide Hæreſis.
Teſtes alias ad teſtificandum inhabiles admitti debent regulariter in cauſa hæreſeos ſine tortura, dum ex officio a Judice examinantur vel ex propria conſcientia deponunt. 190. 6
Ad teſtimonium ferendum in cauſa hæreſis quicunque, etiam frater contra fratrem, filius contra patrem, compelli poſſunt. ibid.
Teſtes in cauſa hæreſis examinari poſſunt lite non conteſtata & parte citata. 191. 1
Valetque eorum teſtimonium abſque eo, quod poſtea vitata parte rurſus examinentur. ib.
Repeti tamen debent, dum reus citatus & inquiſitus aliquid oppoſuit vel interrogatoria dedit, quibus veritas amplius inveſtiganda. 191. 2
Teſtis eſſe non poteſt in judicio excommunicatus. 565. 9
Hi teſtes repetendi & ſecundo examinandi examinari debent coram Notario & duabus perſonis diſcretis & religioſis, ſaltem de conſilio. ibid
Teſtium depoſitione facta, ea reo publicanda ſuppreſſis nominibus delatorum & teſtium. 192. 3
Teſtium nomina reo publicare nunquam tenetur inquiſitor. ibid.
Teſtium confrontatio in judicio de hæreſi an & quando locum habeat. ibid.
Teſtis falſus in cauſa hæreſis torqueri poteſt, imo ut aliqui, etiam affici, pœna mortis, ſi is, cui crimen falſo impoſitum, morte afficiendus fuiſſet. 191. 4
Teſtis falſo deponens pro defenſione alicujus, quem ſcit commiſiſſe hæreſim, pœna arbitraria, non tamen mortis, affici poteſt, niſi forte in caſu extraordinario. ib.
De teſtibus falſis quod dictum eſt quoad pœnam, idem dicendum de corrumpentibus eos prece vel pretio ad dicendum falſum. 191. 5
Teſtes falſi in crimine hæreſis etiam ad mortem damnati filii & nepotes non redduntur infames, nec aliis pœnis obnoxii. ibid.
Teſtis unus de indicio commiſſæ hæreſis non eſt ſufficiens ad inferendam torturam. 192. 2
Sufficit tamen, ſi ſit omni exceptione major, niſi denunciatus ſit bonæ famæ apud omnes. 192. 3
Teſtes agere in cauſa criminali coram Judice laico, abſolute prohibitum Clericos. 255
Teſtes etiam laici ferendo teſtimonium libere (ſecus, ſi ad teſtandum compulſi) in cauſa criminali ſecuta morte illius, contra quem teſtificati, ſunt irregulares. ib.
Teſtes in judicio falſum deponentes aut veritatem ſupprimentes rei ſunt criminis falſi. ib.
In teſtem in judicio Sacerdos productus, qui confeſſionem excepit, poteſt dicere, imo jurare, ſe nihil deſuper ſcire, de quo juratur, etſi ſciat. 415. 1

Titulus.

Titulum falſum Comitis, Baronis, Doctoris, Notarii &c. ſibi aſſumentes alterum decipiendi gratia committunt crimen falſi. 376. 2

Torneamentum.

Torneamenta quid & quotuplicia ſint? 266
Torneamenta quæ prohibita. 267
Torneamenta exercentibus quæ pœnæ ſtatutæ. 268

Torturæ.

Tortura hodiedum Clerici etiam Sacerdotes a miniſtris etiam laicis de mandato Epiſcopi in delictis gravibus afficiuntur. 502. 1
Torturæ non ſunt ſubjiciendi Doctores. 125. 1
Tortura in cauſa hæreſis falſus teſtis ab inquiſitore affici poteſt. 191. 4
Imo etiam pro diſpoſitionis firmitate. ib.
Poteſtas torquendi conceſſa eſt cuilibet delegato Principis in cauſa criminali. ib.
Tortura, aliis mediis deprehendi veritatem deficientibus, in crimine hæreſis adhiberi poteſt. 192. 1
Tortura in crimine hæreſis, uti & in aliis adhiberi nequit, niſi præcedant ſufficientia indicia delicti objecti ſufficienter probata. ibid.
Ad torturam inferendam inſufficiens eſt unus teſtis teſtans de indiciis. ib.
Niſi ſit omni exceptione major. 192. 3
Ad torturam non facit ſufficiens indicium fama orta a fide dignis, niſi ab alio adminiculo adjuvetur. 192. 5
Ad torturam ſufficiens quando ſit dictum ſocii. 192. 4
Ad torturam quando ſufficiat confeſſio extrajudicialis. 192. 6
Non ſufficit facta in tormentis, niſi extra ea ratificetur. 192. 8
A tortura alias exempti ob dignitatem, ætatem, valetudinem, officium, eidem in cauſa hæreſis ſubjiciuntur. 192. 7
Si poſt 24. horas a tortura per confeſſionem reus pœnitens petat abſolutionem, abjurare debet errores ſuos, pœnitentia injuncta, ab excommunicatione publicè abſolvendus. 192. 8
Torturæ denuo ſubjici nequit, ſi in tortura negavit, niſi indicia nova urgentia adducta fuerint. ib.
Torquendus non eſt ultra tertiam vicem, præſertim ſi prima vice ſuſtinuit, in quantum indicia poſtulabant. ibid.
Si tamen inſufficienter ob debilitatem aliamve cauſam, reus negans abjurare debet hæreſin. ib.

Dum

Digitized by Google

Dum diſputatur, an reus ſit torquendus, ei aſſiſtere debet ejus Advocatus, eumque defendere, ſi videat indicia eſſe inſufficientia. ibid.
A decreto torturæ conceditur appellatio. 197. 1

Vaſallus.

Vaſallus nequit accuſare dominum. 10. 14
Vaſallo delinquente, feudum non tranſit ad fiſcum. 173. 11
Num pro tempore vitæ Vaſalli delinquentis, ad fiſcum tranſeant uſusfructus & commoditates feudi. ib.
Vaſallos privatur feudo, non tantum committens adulterium cum uxore domini, ſed & ſtuprum cum vidua domini. 293. 4
Vaſallis communicare cum dominis nominatim excommunicatis, probabiliùs videtur eſſe illicitum. 564. 3

Venatio.

Venatio dividitur in oppreſſivam, arenariam, ſaltooſam, hæc ſubdividitur in clamoſam & quietam. 390. 1
Venatio oppreſſiva, per quam ruſtici injuſtè gravantur, & quaſi opprimuntur, omnibus eſt prohibita. 390. 2
Venatio arenaria, quæ cum beſtiis in arena decertando exercetur, eſt illicita, & ſi cum quæſtu exercetur, infamiam inducit. ib.
Venatio ſaltuoſa clamoſa eſt Clericis, præſertim Religioſis, ſeverè interdicta. ib.
Ob eam ſæpius exercitam Epiſcopi tribus, Presbyteri duobus menſibus à communione arceantur, diaconi ab officio ſuſpendendi, minores Clerici arbitraria pœna puniendi. ib.
Venatio quieta honeſtæ recreationis gratia ſeriùs inſtituta perſonis Eccleſiaſticis non interdicta. 390. 3

Verba.

Verba intelligenda cum effectu, ut aliquid operentur. 578. 1
Item ſecundum ſubjectam materiam & naturam actus vel contractus, de quo agitur, & ſecundum qualitates perſonæ, ad quam referuntur. 578. 2
Dum verborum ſenſus dubius, in bonam & malam partem accipienda ſunt, ut excludant delictum, ita ut potiùs interpretatio & ſignificatio illorum impropria quàm delictum admittatur. 578. 3
Verba clare non admittunt interpretationem, nec voluntatis conjecturam. 578. 4
Verborum interpretatio illa in dubio præferenda, quæ non derogat juri alterius quæſito. 578. 5
Verba interpretanda, ut evitetur omne abſurdum, etiamſi admittenda improprietas. 578. 6
Interpretanda, ut eorum correctio & contradictio excludatur. 578. 7
Verba ſequentia interpretationem accipiunt a præcedentibus ejuſdem diſpoſitionis, & viciſſim. 578. 8

Vicarius.

Vicarium generalem ab Epiſcopo conſtitui pro pretio eſt Simoniacum. 76. 1
Vicario ſuo generali poteſt & debet Epiſcopus juriſdictionem ſuæ diœceſis committere, præſtando illi annuum ſtipendium ex Camera Epiſcopali, abſque eo, quod iis eam dimittat. 518
Vicarius generalis Epiſcopi in cauſis hæreſis cognoſcendis & judicandis caret poteſtate, niſi ad id habeat ſpeciale mandatum ab Epiſcopo. ibid.
Vicario generali Epiſcopi qua tali non conceditur de jure communi poteſtas largiendi indulgentias. 538. 4
Vicarius generalis Epiſcopi, item Vicarius Capituli Sede vacante, ipſumque Capitulum ferre poteſt cenſuras. Item Legatus Sedis Apoſtolicæ in Provinciis ſuæ legationis. 552. 1

Violator Eccleſiarum.

Violatores Eccleſiarum prout diſtincti ab incendiariis. 320
Ad talem violatorem conſtituendum requiruntur hæc duo ſimul: Violenta effractio & ſpoliatio. ib.
Violatorum Eccleſiæ olim variæ & graves pœnæ. 321. 1
Hodierno jure civili per *Ordinat. Carol.* qui effracta eccleſia hierothecam cum hoſtia ſacra aufert, vivus eſt comburendus. ibid.
Qui vas aliud aureum vel argenteum cum vel ſine reliquiis, calicem vel patenam abſtulerit, ſacrarium, gazophylacium ſeu capſam eleemoſynariam animo furandi effregerit, aut doloſis inſtrumentis aperuerit, pœna capitali punitur. ibid.
Qui res alias ſacras minoris æſtimationis, aut privatas ibi depoſitas, abſque effractione abſtulerit inde, pœna furti privati punitur. ibid.
Violatores tales jure canonico excommunicationem ipſo jure incurrunt, & denunciati reſervationi Sedis Apoſtolicæ reſervatam. ib.

Unio, Unire.

Unire Eccleſias cathedrales ſpectat ad ſolum Papam. 415. 2
Unire Eccleſias & beneficia non poſſunt Abbates & Prælati inferiores Epiſcopo ſine hujus conſenſu citra Privilegium Pontificum aut præſcriptam legitimè conſuetudinem. ib.
Unio ab Abbate vel Priore monaſterii facta, etiam cum conſenſu Metropolitani, proprio Epiſcopo inconſulto, eſt nulla. ib.

Uſura.

Uſuras exercendo peccant Judæi, idque illis de jure communi prohibitum, etſi alicubi in terris Eccleſiæ toleretur. 343
Uſuras in Judaiſmo exercitas tenetur Judæus ad fidem converſus reſtituere. ib.
Uſuræ compenſatoriæ quid ſint. 338. 2
Uſuræ moratoriæ ſeu punitoriæ quid. ib.
Uſuræ lucratoriæ quæ propriè uſuræ ſunt, & de quibus intelligendi DD. dum abſolutè de uſuris loquuntur, dum nimirum ratione ſolius mutui qui exigitur & ſolvitur, qualiter definiantur. ib.
Qua definitione quamplurimi contractus à ratione harum uſurarum propriè talium excluduntur. ib.
Uſurarum harum lucratoriarum aliæ ſunt mentales, aliæ reales; harum aliæ mordentes ſeu illicitæ, aliæ non mordentes; aliæ ſimplices, aliæ uſuræ uſurarum, & quæ illæ. 338. & ſeq.
Uſuras lucratorias illicitas eſſe, ſi ſint mordentes, eſt de fide. 339. 2
Sunt prohibitæ jure eccleſiaſtico, conſtat ex variis canonibus. ibid.
Sunt quoque jure divino poſitivo prohibitæ. 339. 3
Item prohibitæ jure naturali, ſeu divino naturali. 339. 4
Non eſſe prohibitas jure divino naturali probatur ex eo, quòd DEUS olim conceſſerit Judæis eas exigi ab alienis, ſeu non Judæis. 339. 5
Neque ex eo, quòd leges civiles permittant & approbent uſuras, utpote conceptas à ſapientiſſimis Juris Conſultis Romanis, & ab Imperatoribus Chriſtianis latas & approbatas. 339. 6
Neque ex eo, quod volenti & conſentienti, qualis eſt mutuatarius, non fiat injuria, neque dolus. 339. 7
Neque ex eo, quòd uſurariorum argenteorum liceat aliquid accipere, adeoque & pro uſu nummorum argenteorum. 339. 8
Uſuræ uſurarum civili quoque jure prohibitæ. 340. 1
De uſurarum lucratoriarum permiſſione & promiſſione variè loquuntur AA. 340. 2
Uſuræ licitè exigi & accipi nequeunt ob favorem cauſæ piæ. 341
Ut uſuris ſtatuatur certus modus & moderatio à poteſtate ſæculari, lege ſtatui poteſt. 342. 1
Ut à Judæis aut etiam à fidelibus impunè exerceantur uſuræ, imò & præcipere, ne puniantur eas exercentes, non tamen cogere ut conventæ ſolvantur, poteſt poteſtas ſæcularis. ibid.
Legem communem, aut etiam ſtatutum locale, quo reddantur uſuræ licitæ, condere poteſt Legiſlator humanus neque ſæcularis, neque eccleſiaſticus, etiam Papa. ibid.
Neque contrarium infertur ex eo, quòd ob bonum commune liceat Principibus per legem aliquam Subditis auferre jus & dominium transferendo illud in alium. 342. 2
Uſuræ propriè tales ſeu merè lucratoriæ vi nullius conſuetudinis reddi poſſunt validæ aut licitæ. 343

Uſu-

Uſura compenſatoria ſive lucri ceſſantis, ſive damni emergentis eſt licita. 344. 1. & ſeq.
Ut licitè exigatur quid, aut exigatur tam ratione lucri ceſſantis quàm damni emergentis, requiritur, ut mutuum revera ſit cauſa lucri ceſſantis. 344. 3
Item ut non plus exigatur, quàm quanti arbitrio viri boni & prudentis ſpectatiſque omnibus circumſtantiis æſtimaretur lucrum aut damnum. ib.
Item ut intereſſe lucri ceſſantis non anticipatè, ſeu ſtatim tempore accepti mutui ſolvatur à mutuatario, ſed poſtea, quando mutuum ſolvendum. ib.
Uſura non eſt mutuantem aliquid exigere ultra ſortem ratione periculi, cui mutuum exponitur. 345. 1
Idque etiam, dum periculum mutui provenit ex parte mutuatarii, v. g. quia hic eſt fraudulentus, vel malæ fidei. 345. 2
Uſurarium non eſt pactum adjectum dationi mutui de certa pœna ultra ſortem ſolvendam, ſi mutuatarius ſtatuto tempore non ſolveret, ſeu non redderet mutuum. 346
Ut pœnæ illius adjectio ſit licita, requiritur, ut pœna ſit moderata, & culpæ proportionata. ib.
Item ut mutuatarius verè ſit in culpa non ſolvendi præfixo tempore. ib.
Item, ut mora ſit notabilis ſpectata qualitate negotii, & more provinciæ. ib.
Item, ut ſolutioni non præfigatur terminus nimis brevis, intra quem mutuum non poſſe ſolvi ſcitur. ib.
Item, ut non adjiciatur pœna ad palliandam uſuram. ib.
Item ad licitè exigendam totam pœnam requiritur, ut tota ſumma ſortis non ſit ſoluta debito tempore. ib.
Uſura non intervenit, dum paciſcitur, ut res in eadem quantitata ejuſdemque valoris, cujus erat tempore mutationis, ſi tunc æquè dubium erat, num res mutuanda tempore reſtitutionis faciendæ plus, an non vel minus eſſet valitura. 347. 1
Non eſt uſura, ſi mutuans rem ſervaturus in tempus, quo valor ejus excreſcit, de mutuo reſtituendam in eadem menſura & bonitate, qua data eſt, ſuperaddendo ſorti incrementum. 347. 2
Sine uſura paciſci poteſt mutuans de mutuo reddendo in majore quantitate, dum prævidet certò vel ſaltem probabiliter rem minùs valituram tempore faciendæ reſtitutionis mutui. 347. 3
Uſurarium eſt pactum, quo mutuans obligat mutuatarium ad reddendum mutuum non ante, quàm pretium rei mutuatæ excreverit. 347. 4
Uſurarium eſt ob carentiam pecuniæ mutuò datæ, aut ratione obligationis non repetendi eam, certo tempore exigere aliquid ultra ſortem. 348
Uſurarium non eſt recipere aliquid ultra ſortem ex mera gratitudine ac liberalitate mutuatarii. 349
Secus eſt ſi mutuans in contractu mutui quid exigat titulo gratitudinis. ibid.
Uſurarium eſt, ſi ſine pactione, principaliter tamen vi ſolius mutui intendatur, ſperetur, aut etiam rogetur aliquid pretio æſtimabile ab alio aliàs non mutuaturo, ſi nihil ſperetur aut rogetur ab eo. 350
Uſura ſaltem minùs propriè talis eſt ob dilatam ſolutionem pretii res ſupra juſtum aliàs pretium pluris vendere. 351. 1
Idem eſt, dum res minoris emitur quam tunc valeat ob præſentem parata pecunia ſolutionem. ibid.
Uſura non eſt, aut etiam iniquum, emere minoris, quàm in ſe valeat debitum alienum liquidum, & non litigioſum, difficulter tamen obtinibile à debitore. 352
Uſuram aut injuſtitiam non continet contractus cambialis. 353. 2
Uſuram aut quid injuſtum non continet olla fortunæ, & quid ea ſit. 354
Uſurarius aut illicitus num ſit contractus antichreſeos. 355. *remiſſivè*.
Uſurarium eſt, dum creditor fructus ex re ſibi oppignorata acceptos & conſumptos pro mutuo recipit &, non computat in partem ſortis ſibi debitæ ad eandem extinguendam vel extenuandam, detractis factis in eos à creditore expenſis, & extantes adhuc reſtituat una cum pignore, ſoluto debito vel mutuo. 356
In quibus caſibus citra uſuram creditor non teneatur fructus ex pignore perceptos computare in ſortem. 357. 1
Uſurarii nihil continent Montes Pietatis. 358
Uſurarii nihil continet neque conſtitutio cenſus realis, neque conſtituti emptio aut venditio, quia non habent rationem mutui, ſed veri contractus venditionis & emptionis, aut alterius liciti. 359. 1. & 2
Uſuras veras lucratorias ſolvere non tenetur mutuatarius, dum eas ſimpliciter ſolvere promiſit; ſecus ſi ſe ad eas ſolvendas juramento obligavit, ad quod juramentum remittendum cogi poteſt mutuans. 362. 1
Ad uſuras compenſatorias & moratorias etiam citra juramentum deſuper præſtitum tenetur mutuatarius. ibid.
Uſuræ etiam vi juramenti ſolutæ repeti poſſunt in judicio, & ad eas reſtituendas cogi poteſt mutuans. 361. 2
Uſurarum conſiſtentium in re fruibili, confuſarum cum alia re fruibili, ita ut ampliùs diſcerni nequeant, dominium acquirit mutuatarius; ſecus eſt de uſuris manentibus inconfuſis. 363
Uſurarius tamen acquiſito per illam confuſionem dominio uſurarum manet obligatus ad illas in æquivalenti reſtituendum. ib.
Res uſuraria ſi ſit fructifera, fructuum ex ea perceptorum dominium non acquirit mutuans. ib.
Ex re uſuraria rerum comparatarum dominium acquirit mutuans. ib.
Rem uſurariam vendens, etſi in emptorem non transferat, fit tamen dominus pretii pro ea accepti. ibid.
Uſuras recipiens in utroque foro tenetur eas reſtituere. 364
Uſura mentalis, dum datur mutuum ex intentione non manifeſtata accipiendi aliquid ultra ſortem vi mutui, non eſt obnoxia reſtitutioni, ſi mutuatarius ex mera gratitudine det aliquid. 365. 1
Secus eſt, ſi mutuans citra pactum externum & manifeſtationem internæ intentionis, qua intendit lucrum ultra ſortem, non ex liberalitate mutuatarii, ſed tanquam ſibi debitum ratione dati mutui det mutuò. 365. 2
Uſuram ſolvente mutuatario tanquam mutuo debitam mutuans bona fide eam recipiens tanquam gratis datam, mox ut intelligit mutuatarium dediſſe tanquam debitum ex mutuo, debet illud reſtituere unà cum fructibus. 365. 3
Idem eſt, ſi mutuans dubitat, num mutuatarius dederit tanquam debitum ex mutuo. ib.
Item idem eſt, ſi mutuatarius det aliquid gratis credens mutuantem id non exigere vi mutui, qui tamen id recipit tanquam debitum vi mutui; qui tamen datum retinere poteſt, reſciens mutuatarium dediſſe gratis. 365. 4
Uſurarius reſtituere debet omnia, quæ ultra ſortem à mutuatario ex pacto ratione mutui accepit, non verò datum ab eo liberaliter, aut etiam ratione lucri ceſſantis vel damni emergentis. 366
Item omnes fructus, non tantùm perceptos ex re uſurariis frugifera, ſed & eos, quos mutuatarius ex ea percepiſſet, ſi eam rationiſſet, etſi mutuans eos non perceperit ob culpam ſuam vel caſum fortuitum. ib.
Item omne damnum, quod paſſus eſt mutuatarius ob ſolutas uſuras. ib.
Ad uſuras reſtituendas tenentur Judæi jure naturali ac divino. Et non tantùm compellendi ad reſtituendas uſuras graves & immoderatas, ſed & ad moderatas. 367
Ad uſuras exigendas & ſolvendas efficaciter cooperantes tenentur ad reſtitutionem earum, ſaltem ubi uſurarius non vult, aut non poteſt. 368
Sic uſuras lege inducentes vel approbantes, vel compellentes ſubditos mutuatarios ad ſolvendum, prohibentes, ne ſolutæ repetantur aut reſtituantur, Principes & Domini temporales tenentur reſtituere in defectum uſurarii in ſolidum. ibid.
Idem eſt de Notariis ſcienter facientibus inſtrumentum, in quo ſub ſpecie liciti contractus conſtituuntur uſuræ, uti & Judices, Procuratores, Advocati, quorum patrocinio & ope in judicio vel extra exiguntur uſuræ, vel datæ non reſtituuntur. ibid.
Uſuras injuſtè acceptas à defuncto reſtituendi obligatio tranſit ad hæredes illius. 369. 1
Pro uſuris reſtituendis bona uſurariorum realiter obligata & tacitè hypothecata ſunt. ibid.
Ad uſuras reſtituendas ex ſuis bonis hæres non tenetur in foro externo, ſi fecit inventarium; ſecus, ſi non fecit. ib.
Uſuras ſolvere non tenentur hæredes inſolidum, dum eorum plures, ſed ſinguli juxta portiones, quas ex hæreditate acceperunt; quod ipſum limitatur. 369. 2
Ad ſolvendas uſuras non tenentur Legatarii in defectum hæredum, ſi hæreditas ſolutis ex ea legatis & deductis legitima ſeu quarta Falcidia hæredibus debita ſufficiens adhuc maneat ad ſolvendas uſuras & reliqua defuncti debita. 369. 3
Mutuatario uſuras repetenti opponere poteſt uſurarius, eas liberaliter ſibi remiſſas à mutuatario. 370. 1

Item